

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00297192 7

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS DECIMUS QUINTUS

R. GRAFFIN — F. NAU

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS DECIMUS QUINTUS

- I. — S. E. M^{sr} LOUIS PETIT.
DOCUMENTS RELATIFS AU CONCILE DE FLORENCE. — I. LA
QUESTION DU PURGATOIRE A FERRARE.
- II. — G. BARDY.
LES TROPHÉES DE DAMAS.
- III. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAEL. (III. *Mois de
Sahmî*).
- IV. — M. BRIÈRE.
PHILOXÈNE DE MABBOUG. DE UNO E SANCTA TRINITATE
INCORPORATO ET PASSO. (*Dissertations I et II*).
- V. — S. GRÉBAUT.
LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN (IV. *Mois de Tahschasch*).

216764
19 9 27

PARIS
FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉLITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1927

1830
1831
1832
1833

DOCUMENTS RELATIFS
AU CONCILE DE FLORENCE

I

LA QUESTION DU PURGATOIRE A FERRARE

DOCUMENTS I-VI

TEXTES ÉDITÉS ET TRADUITS

PAR

S. E. Mgr Louis PETIT

ARCHEVÊQUE LATIN D'ATHÈNES

BENEDICTO · XV · PONT · MAX ·

QVI · PROMISSIS · FRETUS

QVIBVS · CHRISTVS · PETRO · APOSTOLORVM · PRINCIPI

PERPETVAM · SPOPONDIT · DE · INFERIS · VICTORIAM

IN · TANTA · INGENIORVM · VERSVTIA

IN · TANTA · RERVM · PERTVRBATIONE

VNIVERSAM · REM · CHRISTIANAM

AEQVO · DVM · REGIT · IMPERIO

IN · OMNES · BENIGNVS

LONGE · TAMEN · IN · CALAMITOSOS · PROPENSOR

IACENTIS · ORIENTIS · SALVTI · CONSVLTVRVS

AD · RES · ORIENTALIVM · TRACTANDAS

NOVVM · PATRV · PVRPVRATORVM · COLLEGIVM

AD · DISCIPLINAS · ARTESQUE · ORIENTALIVM · IN · VRBE · PROVEHENDAS

NOVVM · GYMNASIVM

DATIS · AEDIBVS · SELECTIS · VNDIQVE · VIRIS

INSTITVENDVM · ORDINANDVMQVE · CVRAVIT

HAEC · ACCVRATE · COLLECTA

SACROSANCTAE · SYNODI · FLORENTINAE

IN · QVA · TVM · GRAECI · TVM · LATINI

VTI · VNVM · IN · MVNDO · DEVM

VTI · SOLEM · VNVM · IN · CAELO

ITA · VNAM · PRONVNTIARVNT · IN · TERRIS · ESSE

SVB · ROMANO · PONTIFICE · ECCLESIAM

MONVMENTA · DEDICAMVS

IN · PONTIFICEM · SANCTISS · MAX ·

IN · PATREM · OPT ·

FIDEI · CONSTANTIAE · OBSEQVII · PIETATIS

DOCVMENTVM

Nihil obstat,

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 25 juin 1920.

H. ODELIN,
v. g.

INTRODUCTION

Tout ouvrage, au dire de Pindare, ne devrait s'ouvrir que par un brillant frontispice : 'Ἀρχομένου δ' ἔργου, πρόσωπον χρῆθί θέμεν πελαυγέες'. Il faudrait donc présenter ici, en quelques pages soignées, les origines du conflit religieux qui divise, depuis tant de siècles, l'Orient et l'Occident, en rappeler les phases principales, et finir par une dissertation en règle sur le concile de Florence, qui devait clore ce grand débat. Telle n'est pourtant pas ma prétention.

Le concile de Florence, il est vrai, attend encore son historien; toutefois, ce n'est point par des tableaux savamment disposés, mais bien par le dépouillement souvent ingrat des documents que procède l'historien de nos jours, et l'assemblée de 1439 présente encore, dans ses procès-verbaux, trop de lacunes, pour que l'on puisse songer à en reproduire la physionomie avec une entière fidélité. Et quand je parle de procès-verbaux, c'est par euphémisme. On sait, hélas! que ces précieux documents n'existent plus, ou du moins qu'ils n'ont pas encore été retrouvés, par une de ces fatalités dont il serait difficile de citer beaucoup d'exemples pour des événements aussi récents. Aussi voudra-t-on, je l'espère du moins, faire bon accueil aux documents réunis ici pour la première fois.

Ils sont, pour les débats qui ont eu lieu à Ferrare, d'une importance capitale, et pourtant on les avait jusqu'ici laissés dans l'ombre. Le Quien, à qui bien peu de choses ont échappé, les avait examinés de près, et il en donne, dans sa cinquième *Dissertatio Damascenica*², une analyse succincte, mais fidèle. Et c'est par l'intermédiaire de Le Quien, nullement par la connaissance directe des textes, que les historiens du dogme y ont fait allusion.

Il y a mieux à faire, on en conviendra, que de reproduire indéfiniment les mêmes affirmations, surtout quand il s'agit de documents qui, loin d'être perdus, nous ont été au contraire conservés dans un grand nombre de manuscrits. Que l'on me permette de les replacer, tout d'abord, dans leur milieu historique.

Après de multiples et laborieuses négociations, où les évêques dissidents de Bâle et le pape Eugène IV avaient, pour ainsi dire, lutté de vitesse et d'offres séduisantes, les Grecs, conduits par l'empereur Jean Paléologue et

1. *Olymp.* VI, 4-5. — 2. *Migne, P. G.*, t. 94, cc. 353-359.

le patriarche Joseph, étaient arrivés à Venise, le 8 février 1438. A cette date, le concile général se trouvait déjà ouvert, depuis le 8 janvier, à Ferrare, au grand désappointement des Pères de Bâle, ce qui faisait écrire à l'un d'eux, *Enéas Sylvius*, le futur Pie II, cette phrase pleine d'une douce ironie : « *Risit Oriens Latinorum insaniam, qui sibi ipsi dissentientes, aliorum unionem perquirent* ». Salués, au nom d'Eugène IV, d'abord par le grand cardinal Nicolas Albergati, puis par le non moins fameux Julien Césarini, les prélats orientaux hésitèrent quelque temps sur le parti à prendre. Où valait-il mieux se rendre? à Ferrare ou à Bâle? Le doge, lui, leur conseillait d'attendre à Venise l'arrivée des ambassadeurs de Bâle et des représentants des princes. Finalement les légats du Pape eurent gain de cause; au bout de vingt jours d'actifs pourparlers, l'empereur, suivi d'un pompeux cortège, se dirigea sur Ferrare, où il fit, le 4 mars, son entrée solennelle, accueilli avec munificence par Eugène IV. Quatre jours plus tard, le 8 mars, le patriarche arriva à son tour, escorté jusqu'auprès du Pape par quatre cardinaux, vingt-cinq évêques et le gouverneur de la ville. Le protocole de l'une et de l'autre réception avait donné lieu d'assez vifs débats, qui se renouvelèrent avec non moins d'acuité à l'occasion de la première séance solennelle du concile, le mardi saint, 9 avril, dans la cathédrale de Ferrare, dédiée à San Giorgio. Mais on avait fini, malgré tout, par s'entendre.

Le 13 avril, une fois les fêtes pascales terminées, le Pape invita les évêques grecs à aborder, en réunions privées, l'examen des diverses questions dogmatiques sur lesquelles il y avait divergence entre les deux Églises. Les Grecs auraient bien voulu, ici encore, ne rien faire avant l'arrivée sans cesse annoncée, et toujours ajournée, des Pères de Bâle. Après quelques hésitations, on se mit pourtant à l'œuvre. Dix prélats de chaque parti, avec leurs secrétaires respectifs, au nombre de deux, devaient se réunir, deux fois par semaine, dans l'église San-Francesco, pour y discuter ensemble sur les points controversés¹. Ce furent, du côté des Grecs, les métropolitains d'Éphèse, de Nicée, de Monembasie, de Lacédémone, d'Achialo, et cinq autres, dont le siège n'est pas indiqué. Par ordre de l'empereur, les deux premiers, à savoir Marc d'Éphèse et Bessarion de Nicée, devaient seuls prendre la parole en public. A la tête des Latins se trouvaient les cardinaux Julien Césarini et Nicolas Albergati, l'archevêque de Rhodes André, et le savant dominicain espagnol Jean de Torquemada. Après un échange de compliments, les délégués abordèrent, dans la troisième séance, les questions à débattre. Julien Césarini les avait ramenées à quatre : la Procession

1. Dorothee de Mitylene: *Ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδος* (Rome, 1577), p. 9; 2e édition, Rome, 1864, p. 14; Sylvestre Syropoulos. *Vera historia unionis non verae inter Græcos et Latinos* Hagae-Comitis = Haag, 1669, p. 115.

du Saint-Esprit, les Azymes, le Purgatoire, et la Primauté romaine. A la demande des Grecs, la première de ces questions fut remise à plus tard, jusqu'à l'époque où le concile, par l'arrivée des Pères de Bâle et des représentants des princes, présenterait un aspect plus imposant. Sur les trois autres, ils s'engagèrent à répondre, dans le plus bref délai, après entente avec l'empereur. Celui-ci leur conseilla de choisir, pour commencer, l'une des deux dernières questions. Les Latins ne firent aucune objection, et c'est ainsi que, du consentement des deux parties, la question du Purgatoire fut la première à venir en délibération.

A la cinquième réunion, qui eut lieu le 5 juin, Julien Césarini exposa la doctrine catholique touchant le Purgatoire. Après l'avoir résumée en une courte formule, empruntée d'ailleurs au concile de Lyon et qui devait encore être insérée telle quelle dans le décret de Florence, le cardinal apportait à l'appui un certain nombre de textes empruntés au second livre des Machabées, à l'évangile de saint Matthieu, et surtout au chapitre II de la première Épître aux Corinthiens. Venaient ensuite quelques témoignages patristiques, fournis, du côté de l'Orient, par S. Basile, S. Épiphane, S. Jean Damascène, S. Denys l'Aréopagite, Théodoret, S. Grégoire de Nysse, et, pour les Occidentaux, par S. Augustin, S. Ambroise, S. Grégoire le Grand. A ces arguments d'autorité s'ajoutait, pour finir, une preuve de raison. Cet exposé ayant été remis par écrit aux Grecs¹, leurs deux champions, Marc et Bessarion, y firent chacun une réponse particulière, qui fut ensuite fondue en une seule et remise aux Latins dès le 14 du même mois de juin 1438. Ce sont précisément ces réponses des Orientaux qui font l'objet principal de la présente publication. Il importe, dès lors, d'en examiner avec soin, sinon le contenu désormais accessible à tous, du moins l'origine et l'authenticité.

Le travail personnel de l'évêque d'Éphèse ne saurait être mis en doute. Il suffit, pour trancher la question, d'en appeler au témoignage des manuscrits fort nombreux, qui nous ont conservé, sous le nom de Marc, trois discours sur le Purgatoire, prononcés à Ferrare, en présence des cardinaux et des théologiens latins; et comme ces discours, quand ils sont reproduits *in extenso*, se suivent toujours dans un ordre constant, cet ordre est évidemment commandé par la succession chronologique. L'examen intrinsèque

1. Il a été inséré, mais avec de graves lacunes, par André de Santa-Croce dans sa *Collatio XXII*, c'est-à-dire à une place où l'on n'irait pas le chercher; aussi a-t-il échappé à beaucoup d'historiens. Comme il a naturellement servi de cadre aux réponses des Grecs et qu'il est fort court, j'ai cru bien faire de le republier ici, sous le n° I, avec de notables améliorations que la découverte du texte grec, resté jusqu'ici inconnu, m'a permis d'apporter à l'édition de Giustiniani, *Acta conc. Florentini*, Rome, 1638, p. 285-288.

conduit du reste aux mêmes conclusions. On n'a qu'à les relire pour s'apercevoir qu'ils constituent comme autant de répliques successives aux thèses latines. Le premier morceau, d'un caractère plus général, débute précisément par la formule présentée par Césarini. Dans le second discours, on voit la discussion se resserrer autour de certains textes plus embarrassants, pour finir, avec le troisième morceau, sur des points de détail.

Les discours de Marc d'Éphèse ont survécu dans leur intégrité, et il ne sera que juste de leur donner désormais l'hospitalité dans les collections conciliaires. En est-il de même de l'œuvre de Bessarion, ou tout au moins de cette réponse collective des deux prélats remise aux Latins le 14 juin¹ 1438? A cette question, qui ne paraît pas avoir été jamais discutée, il convient de répondre aussi par l'affirmative. Mais comme on semble avoir pris à tâche de l'embrouiller, il est nécessaire de commencer par dévider l'écheveau avant de présenter une conclusion qui soit absolument hors de toute conteste.

Martin Crusius signale, dans sa *Turco-Græcia*², un opuscule qu'il décrit en ces termes : « *Responsio Græcorum ad positionem Latinorum, opinionem ignis purgatorii fundantium et probantium, quæ lecta et data fuit reverendissimis et reverendis Patribus et dominis deputatis die sabbati 13 mensis³ iunii 1438, in sacristia Fratrum Minorum, Basileae, praesentata Nicolao Cusano* ». Si l'on supprime, ou plutôt si l'on rectifie les derniers mots de ce titre, on se trouve évidemment en présence de la réponse collective de Marc et de Bessarion. Que ce document ait été plus tard remis à Bâle au cardinal Nicolas de Cusa, la chose n'est point impossible; mais que cette remise ait été effectuée par les prélats grecs venus au concile, voilà qui dépasse toute vraisemblance. En juin 1438, les Grecs ne se trouvaient sûrement pas à Bâle, où ils ne se sont du reste jamais rendus, et l'on n'a pas connaissance, par ailleurs, que la question du Purgatoire ait été, je ne dis pas débattue avec les Orientaux, mais simplement posée au concile de Bâle. Chose non moins digne de remarque, c'est à des prélats *délégués, Patribus et dominis DEPUTATIS*, que les Grecs ont remis leur réponse. Des délégués de ce genre avaient bien été, on l'a vu, désignés à Ferrare; ils n'ont pu l'être à Bâle, pour la bonne raison que ce point de controverse n'y a même pas été mis en discussion. Allons plus loin. C'est le samedi, 14 juin, que la remise a eu lieu; or, d'après Dorothee de Mitylène, c'est le 14 juin que Bessarion répondit publiquement au nom des Grecs. Enfin, dernière coïncidence, on indique

1. Cette date du 14 juin est expressément indiquée par Dorothee de Mitylène, *op. cit.*, p. 10; 2e édit., p. 16. — 2. P. 168. — 3. C'est *11 mensis* qu'il faut lire, conformément à l'assertion de Dorothee de Mitylène, pour la raison bien simple qu'en 1438, le 13 juin ne tomba pas un *samedi*, comme il est dit ici, mais un *vendredi*.

comme lieu de réunion la sacristie des Frères Mineurs; et Dorothee de Mitylène, en désaccord sur ce point avec Syropoulos qui nomme l'église de Saint-André, qui n'est plus aujourd'hui affectée au culte¹, indique bien que la Commission des Dix se réunissait dans l'église de Saint-François². La traduction grecque officielle de la *Cedula* présentée par les Latins n'est pas moins formelle; dans un trop bref préambule, elle mentionne le même local : ἐν τῷδε τῷ μικροῦ Φραγγίσκου σκευοπλακίῳ. Cette église de S.-François est encore desservie à Ferrare par les Mineurs Conventuels, et telle en était la notoriété, qu'elle renferme les tombeaux de la famille des marquis d'Este. Tout concorde, on le voit, dans notre hypothèse, et il n'est pas douteux que le document indiqué par Crusius ne soit la réponse grecque à l'exposé de Julien Césarini.

Autre question non moins grave. Cette *Responsio Graecorum*, si intéressante pour l'histoire du concile de Ferrare-Florence, a-t-elle jamais vu le jour? Oui encore, et l'on en compte plusieurs éditions. Un recueil, au contenu hétéroclite, comme on en publiait tant au xvie siècle, a paru à Bâle en 1555 sous ce titre : *Orthodoxographia theologiae sacrosanctae ac syncerioris fidei doctores numero LXXVI* [a Is. Heroldo collecta]. Basileae, 1555, in-folio. Or, parmi tant d'œuvres disparates contenues dans cet épais volume, il en est une, pages 1376-1390, qui répond exactement au signalement fourni par Crusius. Elle est intitulée : *Apologia Graecorum de purgatorio igne in concilio Basileensi exhibita, nunc quam primum a Joanne Hartungo latinitate donata*. Ici encore, corrigez *Basileensi* en *Ferrariensi* pour les raisons indiquées ci-dessus, et vous aurez le document même décrit dans la *Turco-Graecia*. L'opuscule est dédié à Otthenrich, comte palatin et duc de Bavière, et l'épître dédicatoire d'Hartung est datée de Heidelberg, le 4 des ides de septembre, autrement dit le 10 septembre 1545³.

S'il faut en croire Harles, généralement bien informé, notre *Apologia* aurait été également publiée à Leipzig, en 1556. « Hic (libellus) graece et latine cum Alex. Alesii libello contra Lud. Nogarolam de traditionibus, prodiit Lipsiae 1556, 8°, sine nomine auctoris hoc titulo : *Apologia Graecorum de purgatorio igne in concilio Basileensi (an. 1538) exhibita*⁴. Puis, avant la fin du même siècle, Vulcanius en faisait paraître à Leyde, en 1595, en un volume in-8°, la traduction latine⁵.

1. Située sur la paroisse de Santa-Maria-in-Vado, elle est maintenant transformée en magasin, après avoir servi durant de longues années de dépôt militaire. On y montrait autrefois l'autel où avait célébré Luther : c'était le premier à droite en entrant. — 2. *Op. cit.*, p. 9; 2e édit., p. 15. — 3. Le recueil des *Orthodoxographia* est décrit avec beaucoup de détails dans Thomas Ittig, *De bibliothecis et catenis Patrum, variisque veterum scriptorum collectionibus*, Leipzig, 1707, p. 7 sqq. — 4. Cf. *Patr. Gr.*, t. 151, p. 1253, n° XXII. — 5. *Ibid.*

Ce n'est pas tout. Cette même traduction de Vuleanius, mais accompagnée cette fois du texte grec, reparait au début du xviie siècle dans le célèbre pamphlet de Claude de Saumaise contre la primauté pontificale : *Cl. Salmasii librorum de Primatu Papae pars prima. Cum apparatu. Accessere de eodem primatu Nili et Barlaami tractatus* (Hanoviae = Hanau, 1608). Je n'ai sous la main que la réimpression parue à Leyde (Lugduni Batavorum) chez les Elzévir, en 1645, et là, notre opuscule occupe les pages 65-93 de l'Appendice. Le texte est le même que dans les *Orthodoxographia*; mais pour des raisons restées inconnues, le titre donné par le recueil de Bâle se réduit chez Saumaise à ceci : *De Purgatorio igne liber unus*. Et c'est sous ce nouveau titre, bien vague, que nous le voyons reparaitre dans un recueil anonyme tout en grec, paru à Londres, suivant les contemporains comme Allatius, à Constantinople, d'après Legrand, aux environs de l'an 1627, par les soins de Nicodème Mëtaxas¹. Ce recueil est si rare que Legrand n'en a connu que deux exemplaires, l'un appartenant au British Museum, l'autre à la célèbre bibliothèque du prince Georges Maurocordato, devenue, après la mort du prince, la propriété de M. Georges Baltazzi. Ma bibliothèque personnelle en possède un exemplaire. Comme chez Saumaise, l'opuscule sur le Purgatoire y vient immédiatement après le traité de Barlaam sur le Pouvoir du Pape et occupe les pages 31-40. Et c'est cette place purement accidentelle qui a dépisté les critiques en matière littéraire. Les uns ont attribué l'ouvrage à Nil Cabasilas, les autres à Nicolas Cabasilas, neveu du précédent, les autres enfin à Barlaam, sans qu'il soit d'ailleurs possible de citer un seul manuscrit à l'appui de l'une ou l'autre de ces attributions². C'est Barlaam qui l'a emporté, après que Pierre Arendius le lui eut revendiqué dans un ouvrage de facture étrange, paru d'ailleurs après la mort de l'auteur, sous ce titre : *Περὶ τοῦ καθαρτηρίου Πυρός κατὰ Βαρλαάμ, Πέτρου τοῦ Ἀρζουδού*. — *De Purgatorio igne adversus Barlaam Petri Arkudii*. Romae, Typis et impen. Sac. Cong. de Propag. Fide, 1637, in-4°. L'opuscule sur le purgatoire y est reproduit par petites tranches, et réfuté, suivant les cas, en quelques lignes ou en plusieurs centaines de pages. Comme on le voit par la préface et aussi par l'imprimatur du Maître du Sacré Palais, en date du 1er avril 1637, le livre d'Arendius fut publié par les soins du chiote Pantaléon Ligaridès, un de ces esprits merveilleusement souples, romains à Rome, grecs à Constantinople, russes à Moscou, toujours prêts à se livrer à qui leur donnera plus de dignités et surtout plus d'argent. Dans quelle mesure Ligaridès a-t-il respecté l'œuvre de son devancier, il est difficile de le dire, mais l'histoire ultérieure de cet aventurier autorise tous les soupçons.

1. Ém. Legrand, *Bibliographie hellénique du XVIIe siècle*, t. I, p. 240-3, n° 168. —
2. Cf. Fabricius, *Bibliotheca graeca*, éd. Harles, t. XI, p. 384 et 678.

L'ouvrage est d'ailleurs si mal composé qu'il ne vaudrait pas la peine de s'y arrêter, si cette malencontreuse attribution à Barlaam d'une œuvre qui n'a absolument rien à voir avec le moine calabrais ne devait disparaître de l'histoire. Il est d'autant plus utile d'élucider cette question qu'un savant de l'envergure d'Allatius, renchérissant encore sur Arcudius, va jusqu'à crier à la supercherie et ne craint pas d'assurer que le véritable auteur de l'opuscule est un protestant du xvie siècle! Voici en quels termes est formulée cette étrange hypothèse¹ : « Ut vero meam de eo libro sententiam proferam, dico, librum illum e sinu haereticorum esse desumptum, concinnatumque eo tempore, quo Lutherani de Ecclesia Graeca sese bene mereri existimabant, cum illam conarentur defendere adversus Romanam Ecclesiam, et una cum ea *σύσσωμοι* fieri procurabant; putoque e latina ut plurimum in linguam graecam conversum. Nemo siquidem Graecorum adeo impudenter rem pertractasset, qui et auctoritatem sanctorum Patrum demisse venerantur, et eorum dicta veluti eloquia divina osculantur, et cum de iis agunt, cum omni reverentia nomina eorum in scriptis referunt. At is, quisquis sit auctor, testimonia Patrum contemnit, dicta pessime calumniatur, et eos haereseos nota non veretur infamare. Et, quod magis est, ad solam sacram Scripturam, reiectis Patrum scriptis, provocat, et sexcenta alia, quae nec Graeci ipsi, nec Marcus Ephesius, nec Barlaamus, licet acerrimo odio Latinos prosequerentur, vel scripto notare ausi fuissent ».

Ici Allatius, il faut le dire, pousse vraiment trop loin sa constante manie de laver de tout reproche ses compatriotes, et l'on ne peut que sourire de son flair littéraire, quand on l'entend affirmer que Marc d'Éphèse, pour ne citer que lui, n'aurait pas osé parler sur ce ton des écrivains ecclésiastiques contraires à sa propre opinion. Il n'y a plus en effet de doute : la majeure partie de cet opuscule est empruntée, mot pour mot, à Marc d'Éphèse. C'est ce qu'il est facile de prouver².

A lire avec un peu d'attention ce *De Purgatorio igne liber unus*, on s'aperçoit bien vite, 1°) que ce n'est pas une œuvre individuelle, mais collective,

1. *De utriusque Ecclesiae... perpetua in dogmate de Purgatorio consensione*, Romae, 1655, in-8°, n° XXXIII, pag. 239. Cf. Migne, *Theologiae cursus completus*, t. XVIII, pp. 432-433. — 2. La solution proposée ici a été entrevue, sinon solidement établie, par un professeur de Moscou, Gorskij, dans son livre anonyme : *Histoire du Concile de Florence* (Moscou, 1847), traduite en anglais par Basile Popoff, *The history of the council of Florence* (Londres, 1861), et en grec dans l'*Ἐξαγγελικὸς Κῆρυξ*, t. III (Athènes, 1860), p. 112-121, 165-171, 267-274, 308-315, 343-359, 399-417, 472-478, 504-522; t. IV (1861), p. 129-140, 175-186, 304-315, 363-368, 540-552. Gorskij pense que le *Liber de Purgatorio* n'est autre que la réponse de Marc d'Éphèse. Ce n'est là, on va le voir, qu'une demi-vérité, d'autant plus que Marc a trois discours sur ce sujet. Avec lequel faudrait-il établir l'identification, c'est ce que le professeur moscovite a négligé de dire.

composée, détail à retenir, après une longue et pénible traversée : ἡμῶν τε πόνον ὑποστᾶσι κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἀποδημίαν τοσοῦτον (§ 1); 2°) qu'elle s'adresse à des gens qui ont beaucoup travaillé à amener les Grecs à cette assemblée : ὑμῶν τε τοσόνδ' ὑπὲρ τῆς προκειμένης ἡμῶν συνελύσεως προκαταβλασφημούντες (ib.); 3°) qu'elle a été présentée au début des délibérations, avant l'examen de toute autre question, circonstance dont profitent les auteurs pour formuler le vœu d'une solution pacifique non seulement de l'article en cause, mais encore de tout autre point controversé : οὐκ ἐπὶ τοῦ προκειμένου νομιτὸν τούτου ζητήματος ἐλπὶς ἐστὶ γενήσεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων ἴσως τῶν ἄλλων (ib.); 4°) qu'elle constitue une réplique à un exposé présenté antérieurement par les Latins, dont elle examine, l'un après l'autre, tous les arguments, à commencer par le résumé du début, qui se trouve être, on l'a déjà remarqué, la formule même du futur décret de Florence; 5°) enfin qu'elle répond, sous le § 18, au *cinquième* argument des Latins tiré de la primauté romaine, et cet argument occupe effectivement le cinquième rang dans la *Cedula* présentée par les Latins.

Et si, après avoir rappelé ces caractères généraux, nous passons à l'examen de la composition matérielle du morceau, on remarque tout de suite que celui-ci provient, en grande partie, du premier discours de Marc d'Éphèse. Si l'ordonnance générale commune aux deux pièces, je veux dire au discours de Marc et à la *Réponse* anonyme, est naturellement commandée par celle du document latin auquel il s'agissait de répondre; il est impossible, par contre, en dehors de l'hypothèse d'une collaboration directe, d'expliquer la présence, dans la pièce anonyme, de pages entières empruntées textuellement au premier discours de Marc. C'est surtout quand on arrive aux arguments de raison qui terminent le morceau que le plagiat saute aux yeux. Il y a ici transcription pure et simple sans la moindre modification. A moins de traiter, sans motif apparent, Marc de plagiaire, il faut donc admettre qu'il a mis lui-même, d'accord avec son collègue Bessarion, une partie de son bien dans la *Réponse* collective. Et comme on sait, par ailleurs, que ces deux prélats avaient seuls reçu mission de répondre aux Latins, on en arrive à cette conclusion aussi certaine qu'inattendue, que tous les passages de la *Réponse* non identiques, pour le fond ou pour la forme, au premier discours de Marc, appartiennent en propre à Bessarion. C'est bien Bessarion, au dire de Dorothée de Mitylène, qui prit la parole, au nom des Grecs, dans la séance du 14 juin, où il répondit, *point par point et par écrit*, à l'exposé des Latins¹. Il est donc naturel de penser que les parties non empruntées au premier discours de Marc sont du métropolitain de Nicée. La divergence entre les deux morceaux se re-

1. *Loc. cit.*

marque surtout au début. Or, nous savons précisément par Syropoulos, que l'empereur, après avoir pris connaissance des réponses de Marc et de Bessarion, trouva celle-ci bien supérieure à l'autre pour le préambule et l'exposé de la question, tandis que pour l'argumentation proprement dite, l'œuvre de Marc l'emportait, à ses yeux, sur celle de son collègue¹. Aussi ordonna-t-il de garder le texte de Bessarion pour le début et d'y adjoindre, pour la seconde partie, le texte de Marc². Ces détails, nous avons d'autant moins de raison d'en suspecter l'authenticité, qu'ils cadrent parfaitement avec la composition de la réponse anonyme, si l'on a soin de la rapprocher du premier discours de Marc. Un menu détail mérite encore d'être signalé. Au rapport du même Syropoulos, l'empereur aurait reproché à Bessarion de s'adresser à ses adversaires, au début de sa réplique, par la formule : Ὁ ἄδερξ λατῖνοι, tandis qu'il eût été plus convenable de dire : Πατέρες αἰδέσιμοι, ou toute autre expression de même genre³. Et que lisons-nous en tête de la réponse collective? Cette formule : Αἰδεσιμώτατοι κύριοι καὶ πατέρες, bien voisine, il faut l'avouer, de celle qu'avait suggérée l'empereur. La conclusion s'impose : le prétendu *liber unus de Purgatorio igne* n'est pas autre chose que la réponse collective de Marc et de Bessarion. Nous voilà loin, bien loin, de l'hypothèse d'Allatius: mais notre démonstration s'appuie, non sur de vagues impressions où la susceptibilité patriotique joue toujours un certain rôle, mais sur des faits palpables, sur des constatations précises.

En voici, pour finir, une autre d'une exceptionnelle gravité. Les Latins ayant répliqué, comme il fallait s'y attendre, à cette *Responsio Graecorum*, on n'a qu'à comparer leur riposte au document grec pour s'apercevoir que ce n'est point au discours de Marc, mais à la *Responsio* anonyme que s'adresse cette riposte. L'original latin, œuvre de Jean de Torquemada, s'il faut en croire Syropoulos⁴, n'a pas encore été retrouvé; mais sa traduction grecque officielle nous est parvenue dans un manuscrit de Milan. On la lira, dans la présente collection, sous le n° IV, accompagnée d'une traduction latine refaite sur le grec, en attendant de pouvoir présenter au lecteur le texte même des Délégués latins. Si l'on prend la peine de rapprocher l'un de l'autre les deux documents qui nous occupent, il appert que le document latin est la contre-partie de la *Responsio* anonyme, et non du premier discours de Marc. Les Latins, dans leur exorde, ne manquent pas de rappeler les paroles conciliantes par lesquelles s'ouvrait la *Responsio*; il s'agissait avant tout, avaient

1. Les dix syllogismes qui terminent le discours de Marc se rencontrent parfois isolément dans les manuscrits. C'est du moins le cas pour le codex 24 (Matthaci) de la bibliothèque synodale de Moscou. Les Συλλογισμοὶ δέκα ἀηλοῦντες, ἐτι οὐκ ἔστι πῦρ καθαρτήριον, que contient ce manuscrit, sont évidemment identiques à ceux de notre discours, et les bibliographes ont tort de les présenter comme une œuvre distincte. — 2. *Op. cit.*, p. 133-4. — 3. *Ibid.* — 4. *Op. cit.*, p. 135.

déclaré les Grecs, de trouver la vérité, et non de vaincre un adversaire. Rien de semblable dans l'exorde plutôt sec et rogne de Marc. Les Latins rappellent ensuite la teneur générale de la réplique des Grecs, et les quatre parties distinctes dont elle se composait. Les détails dans lesquels ils entrent conviennent parfaitement à la *Responsio* anonyme, et nullement au discours de l'archevêque d'Éphèse. Celui-ci ne s'était pas occupé, dans son premier discours, de l'argument tiré par les Latins de la croyance, sur ce point de doctrine, de l'Église Romaine; la *Responsio*, au contraire, y répond par une fin de non-recevoir, et les Latins, dans leur réplique, se plaignent amèrement de ce manque d'égard envers le premier siège de la chrétienté. L'examen des arguments de raison, par lesquels se terminent et le discours de Marc et la *Responsio* anonyme, conduit à la même conclusion : c'est à celle-ci, non à celui-là qu'ont répondu les Latins. Ces derniers s'étonnent que leur unique argument de raison, tiré de la justice divine, n'ait obtenu aucune réponse des Grecs. Ce reproche atteint bien la *Responsio* anonyme, où cet argument n'a pas été, en effet, relevé, mais on ne peut en dire autant du discours de Marc, qui lui consacre, au contraire, un assez long développement. Le troisième argument donne lieu à des observations analogues : Marc n'en parle pas, tandis que la *Responsio* anonyme le donne exactement comme le présentent les Latins. Chose curieuse, cet argument se réclamait d'une théorie de saint Thomas sur l'immutabilité de la volonté chez les damnés, et l'on sait, d'autre part, que la bibliothèque de Bessarion contenait la traduction grecque de la *Somme* : preuve subsidiaire si l'on veut, mais intéressante, de ce fait désormais acquis, que la partie de la *Responsio* non reproduite dans le premier discours de Marc, est bien l'œuvre de Bessarion.

Comme les autres arguments sont communs à la *Responsio* et au premier discours de Marc, ils sont évidemment dus à l'archevêque d'Éphèse. Mais, remarquons encore ce détail, le neuvième argument de Marc, d'ailleurs assez faible, a été laissé de côté dans la rédaction de la *Responsio*; voilà pourquoi on n'en trouvera pas trace dans la riposte des Latins. Il est donc de toute évidence que les Latins ont répliqué non au premier discours de Marc, mais à la *Responsio*, et il ne saurait plus désormais subsister de doute sur l'origine de ce dernier document. Aussi ai-je dû, bien qu'il ne fût pas totalement inconnu, donner place, dans la présente publication, à ce prétendu *Liber de Purgatorio*, mais en lui restituant un titre qu'il n'aurait jamais dû perdre.

A part ce morceau, publié dans des recueils peu accessibles, pour ne pas dire introuvables, et d'une façon fort imparfaite, sans aucune référence, le présent fascicule ne contient que des documents inédits, sinon en eux-mêmes, du moins pour la grande majorité du monde savant. Les trois discours de Marc ont été, en effet, mis au jour, par petites tranches, dans un journal

hebdomadaire de Constantinople, la *Vérité*, devenue, au bout d'un an, la *Vérité Ecclésiastique*. Cette revue est si peu répandue au dehors, qu'il m'a été impossible jusqu'ici d'en rencontrer une collection complète, même dans la capitale de la Grèce. Les capitales étrangères à l'Hellénisme seraient-elles plus favorisées? Même alors, une autre édition s'imposerait, tant le premier éditeur s'est mal acquitté de sa tâche, comme il sera facile de s'en rendre compte en parcourant les variantes mises au bas des pages de la présente publication.

Ai-je besoin de dire que l'œuvre de Marc méritait d'être tirée de l'oubli? Elle contient, il faut l'avouer, bon nombre de passages subtils, mais, dans son ensemble, elle est singulièrement instructive. Même après avoir lu Allatius, Arcudius, et Valentin Loch¹, pour ne citer que les auteurs ayant traité le sujet *ex professo*, on pouvait se demander quelle était exactement, sur certains points particuliers, la croyance du monde orthodoxe touchant le Purgatoire. Marc d'Éphèse répond à la plupart de ces questions, fort habilement comme toujours, mais avec une grande franchise. Aussi conçoit-on que les théologiens de l'Orient se soient toujours reportés avec complaisance aux discours prononcés à Ferrare par l'archevêque d'Éphèse. Le frère de ce dernier, Jean Eugenikos, nomophylax, en parle en ces termes dans son *Antirrhethikos* du concile de Florence : « Satis itaque super-
« que nobis sunt tum veteris tum novi Testamenti innumera de hoc testi-
« monia : nec minus superabundant una cum aliis et sanctissimi patris et
« praesulis et praeceptoris nostri tractatus nunc primum Ferrariae recitati
« et concinnati, et locis in omnibus divulgati² ». On ne sera donc pas surpris de voir les Grecs emprunter à Marc les éléments de leur enseignement sur cette matière. Un incident littéraire du xvie siècle va nous en fournir une preuve topique.

Le protestant David Chytraeus (Kochhaffe), de retour, en 1569, d'un long voyage en Orient, avait prononcé à Wittenberg un discours retentissant, dans lequel, tout en faisant des réserves sur certaines pratiques qualifiées de superstitieuses, il affirmait que, dans l'ensemble, Grecs et Luthériens avaient une croyance presque uniforme. Ce discours, une fois publié³, suscita en Allemagne de vives polémiques, dont les échos ne tardèrent pas à franchir la frontière. Ému d'une affirmation aussi audacieuse, le cardinal de Lorraine Charles de Guise fit poser aux Grecs de

1. *Das Dogma der griechischen Kirche vom Purgatorium*, Regensburg, 1842, in-8°, vi-164 pp. — 2. Traduction d'Allatius, *op. et loc. cit.*; texte original dans Loch, *op. cit.*, p. 115. Cet auteur affirme que l'ouvrage de Jean Eugénikos est encore inédit; en quoi il se trompe, car il a paru en entier dans le *Τόμος καταλληλότης* du patriarche Dosithée de Jérusalem, Jassi, 1692, pp. 206-273. — 3. Davidis Chytraei, *Oratio de statu ecclesiarum hoc tempore in Graecia, Asia, Africa, Ungaria, Boëmia, etc.*, Witebergae, 1582.

Venise, fort instruits, disait-on, douze questions relatives à divers points de doctrine, en les priant d'y répondre par écrit. La dixième était ainsi conçue : « Existimantne Graeci post hanc vitam animas suppliciiis quibusdam propterea purgari, quod in hac vita meritas poenas non dederint? » La demande était précise: comment les Grecs y répondirent-ils? Simplement en empruntant au premier discours de Marc d'Éphèse une de ses meilleures pages. A ne lire que la traduction latine de ces réponses publiée par Sigismond de Heberstein dans son *Commentarius rerum Moscovitarum* (Bâle, 1583), on risquerait de ne pas remarquer le plagiat. Mais si l'on prend la peine de se reporter au texte grec original, édité par Jean Lami, l'emprunt saute aux yeux. Il est d'autant plus utile de signaler la chose, que les controversistes ne semblent pas avoir eu connaissance de l'édition de Lami, fort mauvaise d'ailleurs, et, chose inouïe! enfoncée dans un commentaire sur l'Épître aux Corinthiens, où l'on ne s'aviserait certes pas d'aller rechercher de pareils documents¹. Sans insister davantage sur un incident secondaire, il nous plaît d'y voir une preuve de l'énorme influence exercée sur les intelligences cultivées du monde grec par les discours de Marc d'Éphèse.

Ils méritaient donc, à tous ces titres, de sortir de l'obscurité. Grâce au généreux appui prêté par Sa Sainteté Benoît XV à Mgr Graffin, il m'a été possible, même en pleine guerre, d'utiliser les manuscrits de Paris qui ne pouvaient venir à Athènes, pas plus, hélas! qu'il ne m'était possible d'aller à eux. Les tristes circonstances que nous traversons ne m'ont pas permis de recourir à tous les manuscrits de ces discours conservés en Europe ou dans les diverses bibliothèques de l'Orient, ni même de mettre à profit des notes recueillies autrefois, non sans peine, sur les manuscrits de Constantinople. Comme la situation créée par la guerre menace de se prolonger, il m'a paru que les manuscrits de Paris, de Milan et d'Oxford fournissaient une base suffisante pour l'établissement du texte, et qu'il n'y avait aucune imprudence à s'y tenir.

Un examen simplement attentif de ces divers manuscrits permet aisément de les classer en deux séries distinctes. Les uns, comme celui de Milan et le n° 1286 de Paris, présentent çà et là de notables divergences avec les

1. *Nicetae Heracleensis in Epistolam I ad Corinthios enarrationum pars I*, formant un volume distinct des *Deliciae cruditorum*, Florence, 1738, p. 100-104. Le texte grec de Lami provient de la Riccardiana, cod. Plut. K 1, n° VIII. On retrouve également questions et réponses dans les manuscrits suivants : 949 de Paris, 286 théologique de Vienne, 601 de l'Ambrosiana de Milan. Leur rédacteur, non identifié par Lami, est Zacharie Scordylis, originaire de Crète, mais fixé à Venise. Au nombre des manuscrits copiés par ce Crétois, fort superficiellement, figure le n° 1327 de Paris, contenant précisément celui des discours de Marc auquel est empruntée la réponse à la dixième question du cardinal de Lorraine.

exemplaires de l'autre série, qui sont de beaucoup les plus nombreux. Je ne parle pas des simples variantes du texte, mais d'additions importantes, qui indiquent évidemment une recension différente. Celle-ci est caractérisée par la présence, parmi les arguments de raison qui terminent le premier discours, de deux syllogismes que ne connaissent pas les manuscrits de l'autre série; par l'interversion des deux derniers de ces mêmes arguments; et enfin, par l'insertion, dans le corps du discours, d'un texte de S. Basile, sans parler d'autres modifications moins graves. Il est manifeste, d'autre part, que les deux représentants jusqu'ici connus de cette première série ne dérivent pas l'un de l'autre : celui de Paris présente, en effet, des lacunes qu'on ne rencontre pas dans l'Ambrosianus, et des interpolations provenant sans nul doute possible du copiste, qui a semé, le long des marges, de nombreuses notes de son cru, et des formules d'admiration tellement fréquentes qu'elles deviennent vite fatigantes. Peut-être me fera-t-on le reproche d'avoir pris la peine de les relever toutes, et, en vérité, on pourrait dire de plus d'une : *Ut quid frustra locum occupat?*

J'ai donné la préférence, dans l'établissement du texte, au manuscrit de Milan, le meilleur représentant, à ma connaissance du moins, de la première série. C'est qu'il existe, en faveur de ce manuscrit, en dehors même d'arguments intrinsèques non dépourvus de valeur, une raison extérieure des plus graves : il est le seul à nous avoir conservé le texte grec des deux premiers documents présentés par les Latins, l'un, tout au début des délibérations; l'autre, après la première réplique des Grecs. Ce seul fait est une preuve que le copiste devait puiser à bonne source. Il est fâcheux qu'il ne nous ait pas conservé aussi la traduction de la série d'objections soulevées par les Latins à propos de la réponse, faite par Marc d'Éphèse, à la première réplique latine. Si ce document, de fort peu d'étendue, ce semble, nous était parvenu, notre dossier conciliaire relatif à la question du Purgatoire serait absolument complet. Ces remarques générales faites, voici la liste des manuscrits utilisés pour la présente édition.

MANUSCRITS DE LA PREMIÈRE SÉRIE.

1° *Ambrosianus 653* (P. 261 sup.), du xve siècle, en deux colonnes à la page. On en trouvera la description dans le *Catalogus codicum graecorum bibliothecae Ambrosianae*, par E. Martini et D. Bassi (Milan, 1906), p. 728-733¹. Ce remarquable codex contient beaucoup d'autres textes relatifs à la con-

1. C'est un manuscrit en papier de 0,298 × 0,222, comprenant 11 + 150 feuillets, du xve siècle, et non point de la fin du xive, comme l'écrivent les rédacteurs du catalogue que nous venons de citer. Les quatre premiers feuillets sont endommagés par l'humidité; le haut du premier feuillet a même entièrement disparu par suite d'une déchirure déjà ancienne.

troverse gréco-latine, voire au concile de Florence, qui seront, s'il plaît à Dieu, utilisés dans d'autres fascicules de la présente collection. Les documents publiés plus loin y figurent du folio 44 au folio 85, mais le troisième discours de Marc d'Éphèse a été placé avant le deuxième. Inutile d'entrer dans de plus amples détails, puisque notre édition renvoie aux pages mêmes de ce manuscrit.

2° *Paris. 1286* (Fontabl. Reg. 2962), du xvie siècle, fol. 261-311. Le troisième discours de Marc occupe dans ce manuscrit la première place, et les deux autres ne viennent qu'après. Ceux-ci ne sont séparés du premier que par un interligne, et n'ont aucun titre spécial, en sorte que les trois morceaux sont donnés sous un titre général, d'ailleurs fautif, qui figure en tête du troisième discours, occupant ici le premier rang. Ce manuscrit contient un grand nombre de gloses marginales, dont la plupart ne sont que de simples notes de rappel aux auteurs mentionnés dans le corps du texte; d'autres constituent un nouvel apport aux citations patristiques faites par Marc; d'autres enfin ne sont que de pures réflexions inspirées au copiste par la lecture des pages de l'archevêque d'Éphèse. Chose plus grave, ce copiste s'est permis d'introduire, dans le texte même de son héros, des passages entiers, dont aucun autre manuscrit ne porte la trace : preuve évidente d'interpolation. Somme toute, ce manuscrit témoigne de la liberté excessive que prenaient parfois les copistes vis-à-vis des textes qu'ils avaient entre les mains.

MANUSCRITS DE LA DEUXIÈME SÉRIE.

1° *Paris. 1218*, du xve siècle, fol. 7-50. Ce manuscrit est le meilleur représentant que je connaisse de la seconde classe. Les trois discours de Marc y figurent dans leur ordre historique, avec un titre spécial pour chacun, et le texte est généralement d'une correction irréprochable. Comment, dès lors, expliquer les lacunes qu'il présente par rapport à l'Ambrosianus? Dans l'état actuel de la question, il serait téméraire de faire des hypothèses. Mais je ne serais pas loin de penser que les deux recensions proviennent de Marc lui-même. Celle-ci constituerait sa première rédaction; puis, après avoir pris connaissance du travail de son collègue Bessarion, il lui aurait emprunté, pour l'insérer dans son premier discours, deux de ses arguments, et quelques observations condensées en quelques lignes. Il faut, en effet, observer que les divergences entre les deux classes de manuscrits ne portent que sur le premier discours, le seul des trois pour lequel Marc aurait pu mettre à profit la réponse de Bessarion, puisque les deux autres réponses lui appartiennent exclusivement. Quoi qu'il en soit, tous les manuscrits de cette série présentent une recension identique, et on ne peut établir leur dépendance respective qu'en tenant compte de quelques variantes caractéristiques, qui se

retrouvent, chez certains d'entre eux, dans un ordre constant. Il me suffira donc de les énumérer rapidement.

2° *Paris. 1261*, copié en 1537, fol. 1-55. Les trois discours sur le Purgatoire s'y présentent dans le même ordre que dans le n° 1218, et avec les mêmes titres, mais le texte n'en est pas aussi correct.

3° *Bodleianus-Laudensis 22*, xvie siècle, fol. 1-68 verso. Ce manuscrit a été évidemment copié sur le précédent, comme il est aisé de s'en rendre compte en observant l'identité de certaines variantes spéciales au 1261, et maintenues telles quelles dans l'Oxoniensis, hormis les cas très rares d'amendements; et alors, les corrections sont faites de façon à laisser deviner la leçon primitive, toujours identique à celle que présente le Parisinus 1261.

4° *Paris. 1292*, du xve siècle. C'est l'ancien Regius 2958 utilisé par Renaudot dans son étude sur Georges Scholarios. D'après Renaudot, suivi encore par H. Omont dans son *Inventaire sommaire des manuscrits de la Bibliothèque Nationale*, les trois pièces sur le Purgatoire contenues au début de ce manuscrit appartiendraient à Gennadius. Il s'agit, en réalité, des trois homélies de Marc d'Éphèse; seulement, la première est incomplète au début; elle commence, au haut du folio 3, par ces mots : καὶ εὐχαὶ καὶ ἐλεημοσύνη, τὸ τε εἶδος αὐτὸ τῆς ἐκκλησίας. Voir, plus loin, p. 40, ligne 2. — La troisième homélie de Marc s'achève dans ce manuscrit au folio 56. Il faut donc renoncer à attribuer à Gennadius la paternité d'une œuvre à laquelle il est resté totalement étranger. Deux lecteurs anonymes n'ont pas manqué d'en faire la remarque, en consignait, sur le feuillet de garde de ce manuscrit, les annotations suivantes. Première note : « Immo Marci Ephesini de Purgatorio. V. cod. 2502 », c'est-à-dire l'actuel 1327. Seconde note : « Quae hic tribuuntur Gennadii orationes de Purgatorio, leguntur sub nomine Marci Ephesini in codice 2963 », l'actuel 1218.

5° *Paris. 1327*, du xvie siècle, fol. 251-258. Ce manuscrit ne contient que le premier discours de Marc; encore n'y est-il pas entièrement reproduit. Le texte s'interrompt brusquement, au haut du feuillet 258, recto, vers la fin de notre § 12, p. 55, l. 3, avant l'examen de la citation de Théodoret. Par contre, le copiste s'est réservé la moitié de cette même page pour nous présenter ses titres en ces termes :

Τῆλος τὰ τοῦ μακαρίτου κῆρ Θεοδορήτου, καὶ κῆρ Μάρκου μητροπολίτου Ἐφέσου :
Θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ Ζαχαρίου ἱερέως πόνοσ :

Γραφέν τουτὶ καὶ διορθωθέν, προσταξεί τοῦ ἐνδοξοτάτου κῆρ Ἰωάννου Οὐράλου Βασταλλερίου, πρέσβειωσ Ἐνετίησι τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ γαλινοτάτου σύρου Καρόλου ἐνάτου βασιλείωσ Γάλλων. Ἐβέωσθε οἱ ἀναγινώσκοντες

1562.

On reconnaîtra sans doute, sous ce déguisement grec, l'excellent homme

que fut Jean Hurault, seigneur de Boistailié, mort en 1572, après avoir recueilli un grand nombre de manuscrits grecs¹. Le fol. A porte les indications suivantes sur l'origine de ce ms. : Transcriptus ex antiquo exemplari, impensa facta aureorum 6. Ex bibliotheca Io<annis> Huralti Boistallerii.

6° *Paris. Suppl. grec 619*, copié en 1686 par Alexandre de Triceala, fol. 103 : Marci Eugenici responsio duplex ad Latinos de igne purgatorio.

7° *Paris. Coisl. 289*. Ce ms., copié au xviie siècle par Jean Tinerel de Bellérophon pour le chancelier Séguier, compte 92 fol. de 15 lignes chaque. Il ne renferme que les deux homélies de Marc d'Éphèse. Le copiste corrige plusieurs fois, soit au-dessus du texte, soit en marge, des erreurs matérielles. Le texte lui-même est conforme à celui du Paris. 1261 et des autres mss. de cette famille.

8° *Paris. 1389*, du xvie siècle. C'est un ms. de 394 fol., de contenu divers. Aux fol. 258-285, on trouve les deux homélies de Marc d'Éphèse sur le purgatoire, avec le titre suivant : τοῦ μακχιρωτάτου κυροῦ Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, διδασκαλία ἀνατρέποντα τὰς περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς ἑρεσηγίλιας τῶν Λατίνων καὶ ἑτέρων ζήτημάτων. Les fol. 250 v° à 257 sont laissés en blanc; de même les fol. 286-289 qui suivent le second traité : on ne saurait dire ce que le scribe se proposait d'y transcrire. En marge quelques notes indiquent les divisions du sujet ou les passages remarquables.

9° *Métochion du Saint-Sépulchre à Constantinople, n° 35*, pag. 643-682². C'est

1. Jean Hurault, seigneur de Boistailié et de Bourré, fut conseiller au Parlement de Paris (1555), ambassadeur à Constantinople (1557), puis à Venise (1561-1564), et enfin maître des requêtes (1565). Il mourut en se rendant en Angleterre, où il était chargé d'une nouvelle ambassade, en 1572. La famille à laquelle il appartenait a pour chef actuellement M. le Marquis de Vibraye.

Les manuscrits qu'il avait acquis ou fait copier à ses frais à Constantinople et à Venise passèrent, au moins en partie, chez son cousin Philippe Hurault, fils du chancelier de Cheverny et évêque de Chartres, de 1598 à 1621; c'est à celui-ci que Louis XIII les acheta avec le reste de sa collection, comprenant environ 150 manuscrits grecs. — *Le Serapeum*, *Intelligenz-Blatt*, n° 22, 30 novembre 1858, p. 170, Leipzig, 1858, in-8°, a publié une liste des manuscrits grecs de Jean Hurault, sans nul doute rédigée de son vivant : notre texte du manuscrit 1327 actuel de la Bibliothèque nationale est mentionné à la p. 18 sous l'article 154. Voyez le P. Anselme, *Histoire généalogique de la maison de France*, t. VI, p. 518; L. Delisle, *Le Cabinet des manuscrits de la Bibliothèque impériale*, t. I, p. 213-214; et aussi, *Mémoires de messire Philippe Hurault, comte de Cheverny, chancelier de France*, dans la Nouvelle Collection des Mémoires de Michaud et Poujoulat, tome X, Paris, 1838, in-8°, p. 464. Nous devons tous ces détails à l'obligeance de M. L. Dorez, bibliothécaire principal au département des manuscrits de la Bibliothèque nationale : on les chercherait vainement ailleurs ainsi réunis, il n'existe pas de notice biographique de Jean Hurault. — 2. Mentionnons ici, à titre de simple renseignement, certains autres manuscrits qu'il ne m'a pas été possible d'uti-

à ce manuscrit, portant autrefois le n° 344, que se réfèrent les variantes signalées au bas des pages sous le sigle M; elles désignent non le manuscrit lui-même que je n'ai pu consulter, mais l'édition, ou plutôt l'impression faite à Constantinople par M. Chrestos Papaioannou. Le manuscrit est du xviie siècle, mais j'ai peine à croire qu'il faille le rendre responsable de toutes les bévues qui déparent l'édition de Constantinople. Celles-ci doivent provenir, pour la plupart, des inadvertances de M. Papaioannou. Quoiqu'il en soit, ce manuscrit sera cité d'après l'imprimé paru, pour le premier discours, dans *'Αλγήθεια* (Constantinople, 1880), pp. 5-6, 18-19, 34-35, 51; pour le second discours, dans *'Αλγήθεια* encore, pp. 67-68, 106, 120-121, 135-137, 151-153, 201-202, 217-218, 269-270; enfin, pour le troisième discours, dans *'Αλγήθεια*, p. 270-271, et dans *'Εκκλησιαστικὴ Ἀλγήθεια*, tom. I (1881), p. 158-162. La seule bibliothèque du Métrochion contient plusieurs autres copies des mêmes discours, mais il m'est impossible, ainsi que je le rappelais tout à l'heure, d'utiliser actuellement mes anciennes notes et de fournir de plus amples précisions.

Il importe, avant de finir, de mettre le lecteur en garde contre une méprise dont j'ai été victime, sur la foi des éloges décernés, dans la *Geschichte der byzantinischen Litteratur*, par le Dr A. Ehrhard, à un prétendu recueil des discussions conciliaires de Ferrare formé par Théodore Gaza († 1475) et conservé dans le cod. Paris. 1287. On trouve bien, il est vrai, dans ce manuscrit, fol. 85-132^v, certains documents sur le Purgatoire précédés de ce double titre, fol. 85 : † Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πρὸς μετὰ θάνατον. — † Ἀπολογία Γραικῶν πρὸς Λατίνους, ἐν Φεραρρίᾳ, σχεδιασθεῖσα ὑπὸ Θεοδορίου τοῦ Γαζῆ. Mais ces documents ne sont qu'un mauvais pastiche des trois discours de Marc, qu'ils ne résument nullement, comme on pourrait s'y attendre, mais qu'ils tronquent de la plus déplorable façon, au point d'en rendre souvent la lecture inintelligible. A tenir compte de ce manuscrit, c'est une nouvelle édition de nos trois discours qu'il eût fallu donner, sans aucun profit pour le lecteur. Aussi ai-je dû me résoudre à laisser ce recueil de côté. Il est fort possible que Théodore Gaza ait entrepris une œuvre de ce genre; mais quiconque prendra la peine de lire le Paris. 1287 se refusera à y reconnaître la main du célèbre humaniste. Sans être encore en mesure de le prouver, je soupçonne

liser. 1° *Vatic. Palat.* 403, saec. xvi, fol. 1-67, contenant les trois discours de Marc dans le même ordre que ceux de la seconde classe; 2° *Vindob. philos.* 221 (Nessel), fol. 18-54, le premier discours, et fol. 54-63, le troisième; 3° *Esphignenou* 95 (Athous 2108), n° 6, contenant les trois mêmes discours; 4° *Iviron* 388 (Athous 4508), saec. xvi, fol. 708-720, contenant également les trois homélies publiées ci-après; 5° *Neapolit. Borbon.* 40 (II. B 6), les trois mêmes homélies prononcées à Ferrare; 6° *Ambrosian.* 764 (Z. 192, sup.), fol. 1-37, les trois discours; 7° *Ambrosian.* 896 (C 256, inf.), fol. 193-218, item.

dans ce travail informe un faux du copiste Darmarios, qui n'en serait pas à son premier exploit. J'aurai d'ailleurs l'occasion de revenir, dans un prochain fascicule, sur ce même manuscrit, à propos d'une autre série de documents dont la compilation y est également attribuée à Théodore Gaza.

Le lecteur trouvera, en regard du texte, une traduction latine aussi exacte que possible. Je n'ai pas craint, pour le second morceau, de retoucher, quand la chose m'a semblé utile, la traduction de Vulcanius dans le recueil de Saumaise, d'après laquelle ce traité était généralement cité. Sur plus d'un point, mon interprétation diffère de la sienne, et s'il y a erreur de ma part, il ne sera que juste de m'en tenir rigueur: je n'ai rien négligé, il est vrai, pour bien saisir les nuances de sens parfois très subtiles tant des discours que de la *Responsio*, mais il est si facile, en pareille matière, de se laisser surprendre! Malgré leurs inévitables imperfections, ces quelques pages seront sans doute bien accueillies des théologiens et des controversistes, à qui elles permettront de mieux comprendre la pensée des dissidents touchant le Purgatoire, et d'y apporter, le cas échéant, les réponses adéquates.

Il leur sera d'autant plus aisé désormais de mener à bien cette œuvre méritoire, que la question se trouve très nettement posée dans nos documents et disentée, de part et d'autre, avec une égale richesse de textes et d'arguments.

Le dogme catholique est exposé, sous le n° 1, avec une concision toute théologique. Entre les élus du ciel, y est-il dit, et les damnés de l'enfer, il existe une catégorie intermédiaire de fidèles défunts: ce sont ceux que la mort a surpris avant qu'ils aient pu acquitter totalement leurs dettes envers la justice divine, et qui, par suite, doivent subir au sortir de cette vie une expiation plus ou moins rude et prolongée, suivant la gravité et le nombre des péchés commis et non encore entièrement effacés quant à la peine temporelle, peine que peuvent d'ailleurs alléger ou faire disparaître le saint sacrifice de la messe, les prières et les autres bonnes œuvres des vivants. Cette épreuve purificatrice commence, pour chaque âme, immédiatement après la mort; pour toutes indistinctement, elle se trouvera achevée au jour du jugement final qui ne laissera subsister que deux états opposés, tous deux éternels et immuables, le ciel et l'enfer. A l'appui de cette doctrine, le document en question cite quelques textes de l'Écriture et des Pères et termine par un argument de raison tiré des exigences de la justice divine. Composé en latin et inséré avec de graves omissions par André de Santa-Croce dans l'un de ses entretiens sur le concile de Florence, ce monument paraît ici dans son intégrité, accompagné de la traduction grecque faite au moment même des conférences de Ferrare. Comme le texte latin doit être tenu pour le

seul officiel, on a cru devoir marquer ce caractère en l'imprimant au haut de la page, par une infraction voulue à l'uniformité typographique observée dans le reste du volume.

A cet exposé des Latins, les Grecs ne tardèrent pas à répliquer, et nos documents II et III représentent précisément leur double riposte, l'une privée, émanant de Marc d'Éphèse; l'autre officielle, rédigée en commun par ce même Marc d'Éphèse et par Bessarion de Nicée. Comme ce point d'histoire a été pleinement élucidé plus haut, il est inutile d'y revenir ici. La réplique grecque, fort habile, est purement négative : elle se borne à réfuter les arguments des Latins et n'expose la croyance de l'Église orientale qu'indirectement et par voie de conséquence. Après un exorde conciliant, elle essaie de démontrer l'impossibilité d'un lieu distinct, intermédiaire entre le ciel et l'enfer; le feu du purgatoire, affirme-t-elle, ne repose sur aucun fondement scripturaire ou patristique, et les textes produits en sa faveur portent tous à faux. Elle formule, pour finir, une série d'arguments contre la thèse catholique.

On trouvera, sous le n° IV, la réponse des Latins à ce mémoire des Grecs, non pas, hélas! dans son texte original non encore retrouvé, mais dans la traduction grecque contemporaine du concile : précieux monument, resté jusqu'ici totalement inconnu, et qui méritait bien d'être tiré de l'oubli. Sans se départir de cette sérénité que donne la pleine possession de la vérité, les délégués latins, avant de répondre en détail au mémoire grec, sollicitent d'abord quelques éclaircissements sur certains points de doctrine que leurs adversaires ont laissés dans une ombre trop discrète. Le sort respectif des élus et des damnés se trouve-t-il irrévocablement fixé dès la sortie de cette vie, ou ne le sera-t-il qu'après le jugement dernier? Et quant à ces âmes qui ne sont ni absolument pures ni mortellement coupables, ont-elles à subir après la mort quelque châtimeut, et lequel? Puis, leur épreuve achevée, doivent-elles attendre, pour être admises parmi les élus, le jugement dernier? Une fois ces questions posées, les Latins abordent la solution des difficultés soulevées par les Grecs contre la doctrine du purgatoire. Ils écartent d'abord, comme absolument injustifiée, l'accusation d'origénisme lancée contre cette croyance par le document n° III; ils montrent derechef les nombreuses autorités dont ils peuvent se réclamer, et le peu de valeur des critiques élevées contre ces textes. Quant aux arguments de raison formulés contre le dogme catholique à la fin du n° III, ils sont l'un après l'autre réduits à néant par la logique de nos délégués.

C'est à Marc d'Éphèse qu'échut le mandat de répliquer aux Latins. Il le fit par un long mémoire que l'on trouvera plus loin sous le n° V. Le début offre un grand intérêt, car l'archevêque d'Éphèse y expose assez longuement l'étrange théorie grecque sur l'état des âmes après la mort : toutes, comme

les démons eux-mêmes, restent dans l'attente, leur sort définitif ne devant être fixé qu'au jour du jugement dernier. Dans la seconde partie de son discours, Marc ne fait que renouveler sous une autre forme les objections déjà formulées précédemment contre les textes cités par les Latins en faveur de leur doctrine.

En quels termes ces derniers répondirent-ils à l'orateur grec, je ne saurais le dire exactement, n'ayant pas encore eu la bonne fortune de mettre la main sur le texte de cette réponse. Elle se bornait sans doute à des demandes d'éclaircissements sur quatorze points auxquels l'archevêque d'Éphèse avait touché sans les élucider. On trouvera, sous le n° VI, la réponse de Marc à ces diverses questions. Ce document, moins étendu que les précédents, ne manquera pas d'être bien accueilli à cause des nombreuses précisions qu'il apporte sur la croyance des Orientaux touchant les fins dernières. En quoi consiste, avaient demandé les Latins, le bonheur actuel des élus, puisqu'ils doivent attendre, pour voir leur sort fixé, le jour du jugement? Que faut-il entendre par ce ciel qui leur est assigné comme séjour? par la vision de Dieu dont ils jouissent à demi? par l'éclat de la divinité qui les enveloppe de son rayonnement? par le règne de Dieu et les biens qui constituent la béatitude? Et comment les élus sont-ils heureux avant d'entrer en possession de ces biens? Quel est, d'autre part, l'état actuel des damnés? souffrent-ils, et quelles peines ont-ils à endurer? Et quant aux âmes tenant le milieu entre les damnés et les élus, que signifie cette incertitude de l'avenir et ce remords de la conscience et ces craintes qui les tourmentent? Quelle est la nature et la gravité des fautes qui pèsent sur elles? Comment les prières, que l'on dit profitables à tous les trépassés indistinctement, peuvent-elles être utiles aux damnés? Enfin, avant de donner l'absolution aux pénitents, leur impose-t-on des œuvres de satisfaction, et dans quel but? A toutes ces questions, l'archevêque d'Éphèse répond en peu de mots, et tel est l'intérêt dogmatique de ces dernières pages que l'on peut sans hésiter leur appliquer le mot par lequel un critique du xviie siècle a caractérisé l'ensemble des discours de Marc publiés ici : *Opus elegans, nec contemnendum*¹.

1. F. Renaudot, *Gennadii patriarchae Constantinopolitani homiliae de sacramento Eucharistiae* (Parisii, 1709), p. 87. Renaudot attribue faussement ces discours à Gennadius, mais son jugement ici porte, non sur l'auteur, mais sur l'œuvre elle-même.

Athènes, en l'octave de Saint-Joseph, ce mois de mars 1918.

LOUIS PETIT,
Archevêque.

DEPUTATORUM LATINORUM CEDULA DE PURGATORIO³.

LATORUM AD GRAECOS CAPITA CIRCA PURGATORIUM IGNEM, IN SCRIPTIS
DATA HORUM DEPUTATIS.

5 <Convenientibus nobis vobisque et ab Occidentali et ab Orientali Ecclesia deputatis in hoc beati Francisci sacratio, ac disputare incipientibus de modo restituendi sanctam Latinorum Graecorumque unionem, nec non de ratione habenda in discutiendis utriusque Ecclesiae controversiis, petiistis ut huiusmodi inquisitio a purgatorio igne initium caperet. Quoniam vero
10 circa capituli huius veritatem Romanae Ecclesiae fidem exprimi postulastis, in his scriptis breviter respondemus, quod si vere poenitentes in caritate decesserint autequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animae poenis purgatoriis post mortem purgantur, et ad poenas huiusmodi relevandas prosunt eis fidelium vivorum suffragia, missarum

a) Gravissimi huius monumenti textum graecum exhibeo ad codicem Ambrosianum (= A) 653 (P 261 sup.) saec. XV, fol. 44-47, imagine photographica in meos usus expressum. Latine legebatur, multis tamen omissionibus deturpatum, in collatione XXII Andreae a Sancta-Cruce apud Horatium Iuslinianum, *Acta sacri oecumenici concilii Florentini*, Romae, 1638, p. 285-288 (= ed.). Paragraphos et numeros ipse addidi lectoris commode consulturus ad fidem codicis graeci. Quae in latino deerant, inter uncinos <> inclusi, si pauca eaque parvi momenti excipias, quae utrumque textum conferenti primo obtutu per se patebant.

Ἡ ΚΕΦΑΛΙΑ Ἱ ΛΑΤΙΝΩΝ ΠΡΟΣ ΓΡΑΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΚΑΤΟΡΙΟΥ ΠΥΡΟΣ,
ΔΟΘΕΝΤΑ ΕΠΤΑΡΦΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡ' ΑΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΠΡΟΚΡΙΘΕΝΤΑΣ.

Ambros.
261
*f. 44.

Συνελθόντων ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν τῶν δικταταγμένων ἀπὸ τε τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς
Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷδε <τῷ> τοῦ μακαρίου Φραγγίστου σκουρολακίῳ καὶ περὶ τοῦ
5 πῶς ἀνακαινισθεὶς ἡ ἀγία τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔνωσις καὶ πῶς δεῖ ἐξετάσαι τὰς
τῆς ἑκατέρως Ἐκκλησίας διαφορὰς ἀρχομένων διαλέγεσθαι, ἤτησατε² ἵνα αὐτῇ ἡ ἐξέτασις
ἀπὸ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς λάβῃ ἀρχήν. Ἐπειδὴ δὲ τὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας
περὶ τοῦ κεφαλίου τούτου πίστιν ὑμῖν³ φανεροῦσθαι ἐζητήσατε, διὰ γραμμάτων τούτων
βραχέως ἀποκρινοῦμεθα οὕτως, ὅτι, ἐὰν οἱ ἀληθῶς μετανοῶντες πρὶν ἢ⁴ τοῦ ἱκανῶς
10 ποιῆσαι περὶ τῶν ἡμαρτημένων ἢ ἡμελημένων τοῖς ἀξίοις τῆς μετανοίας κερτοῖς ἐν
ἀγάπῃ ἀποθιώσωσιν, αὐτῶν αἱ ψυχαὶ ταῖς καθαρτικαῖς τιμωρίας ἐκκαθαίρονται μετὰ
τῶν θάνατον· πρὸς δὲ τὸ ἀποκοῦρῆσαι αὐτὰς τῶν τοιούτων ποινῶν, ὠφελουσιν αἱ τῶν

1. κεφάλιον A. — 2. ἐτήσατε A. — 3. ἡμῖν A. — 4. πρὶν ἢ A.

scilicet sacrificia, orationes, eleemosynae, et alia pietatis officia; illorum autem animae, quae post sacrum baptismum susceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illae etiam quae post contractam peccati maculam, vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exutae, prout superius dictum est, sunt purgatae, in caelum mox recipiuntur; illorum autem animae, qui in mortali actuali peccato, vel cum solo originali decedunt, mox in infernum descendunt, poenis tamen disparibus puniendae; et nihilominus in die iudicii omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt reddituri de factis propriis rationem.

Dicentibus autem vobis hoc non esse dogma Orientalis Ecclesiae, et audire cupientibus quibus auctoritatibus sacrae Scripturae ac sanctorum Patrum, quae ratione hoc esset fundatum: nos Deputati iuxta doctrinam beati Petri parati reddere rationem omni petenti de ea, quae in nobis est fide, vestrae postulationi, quae principaliter de Purgatorio esse videtur, hae satisfactionis responsione pro nunc satisfaciendum duximus; si autem de reliquis per nos modo dictis rationem poposceritis, illis etiam, Spiritu sancto nos instruente, cum caritate fraterna satisfacere curabimus.

a Cf. I Petr. III, 15.

ζώντων πιστῶν ἐπιουραίαι, ἤγουν αἱ εὐχαί, αἱ λειτουργίαι, αἱ ἐλεημοσύναι, καὶ ἄλλα δὲ τῆς εὐσεβείας ἔργα· ἐκείνων δὲ αἱ ψυχαί, αἱ μετὰ τὸ βάπτισμα οὐδενὶ ὅλως τῆς ἁμαρτίας μωμῆ περιέπεσον, αἱ τε μετὰ τὸ ἐρελῳάσασθαι τῆς ἁμαρτίας τὴν κληῖδα, εἴτε ἐν τοῖς ἰδίαις μένουσαι σώμασιν, εἴτε αὐτῶν ἐκδυθεῖσαι, ὡς ἄνω εἰρήκαμεν, ἐκαυχρήσασθαι, ἐξελίφνης ἀρπάζονται εἰς τὸν οὐρανόν· αἱ δὲ ψυχαὶ τῶν ἐν τῇ θανασίμῳ τῇ διὰ πράξεως ἁμαρτίας ἢ μετὰ μόνης τῆς προγονικῆς ἁμαρτίας ἀποθυστάτων παρεχρόμα εἰς τὸν ἅδην καταβάνουσαι, ποιναῖς μέντοι ἀνίστοις τιμωρηθήσονται· καὶ οὐδὲν ἕττον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως πάντες ἄνθρωποι ἐναντίον τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν οἰκείων σωμάτων παραστήσονται, ἀποθῶσοντες ὧν πεπράχμισι λόγον.

Λεγόντων δὲ ὑμῶν, ὡς οὐκ ἔχει τοιαύτην δόξαν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ἐπιθυμούντων ἀκούειν ποῖως τῆς τε ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ῥητοῖς, ποῖω τε λόγῳ τούτω θεμελιωθεῖν¹, ἡμεῖς οἱ διατεταγμένοι, ἑτοιμοὶ ὄντες κατὰ τὴν διδασχὴν τοῦ ἁγίου Πέτρου παντὶ αἰτούντι περὶ τῆς ἐν ἡμῖν πίστεως ἀποδοῦναι λόγον, τῇ ὑμετέρᾳ αἰτήσει, τῇ ἀρχμῶς περὶ τοῦ καλῆρατος πυρὸς εἶναι δοκούσῃ, τῆδε τῇ ἀποκρίσει τανῶν ἱκανῶς ποιήσῃ· γρηὶν ἡμεσάμεθα²· εἰ δὲ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ παρόντι εἰρημένων δι' ἡμῶν λόγων αἰτήσετε, κἀν τούτῳ ὑμῶν³, τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡμῖν ἐλλάμποντος⁴, μετὰ προσκωνύσεως ἀγάπης ἱκανῶς ποιήσῃ περὶ πλείστου ποιήσομεν.

1. ἐκλήσασθαι. A. — 2. ἀποδόσαντες. A. — 3. ποῖως τοῖς τε. A. — 4. θεμελιωθεῖσα. A. — 5. ἑτοιμοί. — 6. ἡμῶν A. — 7. ἐλαμπόντος. A.

I. <Quod habeatur praefinitus quidam locus, ut modo diximus, ignisque purgatorius in futuro saeculo>, declaratur primo ex veteri Testamento in libro Machabaeorum ubi dicitur^a : *Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*. Sed pro defunctis, qui sunt in paradiso, non opus est orare, quia nullo indigent; nec pro illis, qui sunt in inferno, quia a peccatis solvi aut purgari non possunt. Sunt igitur aliqui, qui post hanc vitam mundanam a peccatis solvi aut purgari possunt.

II. Declaratur per id, quod in novo Testamento Salvator inquit, Matthaei XII^b : *Si quis blasphemaverit in Spiritum sanctum, non remittetur ei nec in hoc saeculo, neque in futuro*. <In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc saeculo, quasdam in futuro posse relaxari>.

III. Et per apostolum Paulum in prima epistola ad Corinthios cap. III, ubi tractat de aedificante supra fundamentum, quod est Christus, aurum et argentum, lapides pretiosos, lignum, foenum, stipulam; et tunc subdit^c : *Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscuiusque opus, quale fuerit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem*

a) II Mach. XII, 46. — b) Mat. XII, 32; Marc. III, 29; Luc. XII, 10. — c) I Cor. III, 13-15.

α". Τὸ μὲν εἶναι ἀφορισμένον¹ τινὰ τόπον καὶ καθάρσιον πῦρ, ὡς ἔφημεν εἰπόν-
τες, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἐμφαίνεται πρῶτον μὲν * ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν Μακκαβαίων² * Γ. 41.
βίβλου, ἔσ' κεφαλῆς, ὅπου λέγεται· Ἅγιος οὖν καὶ σωτηριώδης ἐστὶ λογισμὸς τὸ ἐπερ τῶν
ἀποθανόντων δυσωπῆσαι, ὅπως ἂν τῶν ἁμαρτιῶν ἀποληθῶσιν. Ὑπερ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ
παραδείσῳ ὄντων εὐχεσθαι οὐ χρεῖ, ὅτι οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οὐδένος, οὔτε ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἄδῃ,
ἐπεὶ οὐ δύνανται τῶν ἁμαρτιῶν ἢ ἀπολύεσθαι ἢ ἐκκαθαίρεσθαι. Εἰσὶν ἄρα τινὲς μετὰ τὸν
τῆδε βίον οὕτω λυθέντες τῶν ἁμαρτιῶν, οἵτινες ἀπολύεσθαι τε καὶ ἐκκαθαίρεσθαι³ δύνανται.

β". Δεύτερον δὲ τοῦτο φανεροῦται διὰ τοῦ ὅπερ ἐν τῇ νέῃ Διαθήκῃ εἶπεν ὁ Σωτὴρ
ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, κεφαλῆς ἔσ'· Ἐἴ τις εἶπῃ κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐκ
ἀγνοήσεται αὐτῷ οὐδὲ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐν τῆδε δὲ τῇ γνώμῃ
νοεῖσθαι ἔνι, χιτήματά τινα εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, τινὰ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἀφίεσθαι.

γ". Τρίτον δὲ διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ,
κεφαλῆς γ', ἐν ἣ διαλεγόμενος περὶ τοῦ οἰκοδομοῦντος ἐπὶ τοῦ θεμελίου, ὅς ἐστιν ὁ
Χριστός, χρυσόν, ἀργύριον, τιμίους λίθους, ξύλον, γόρτον, καλλύμην, καὶ τὰ λοιπὰ,
ἐπάγει· Καὶ γὰρ ἡ ἡμέρα τοῦ Κριτοῦ φανερώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαληθῆσεται, καὶ ἐκείστον
<τὸ> ἔργον οἷον ἐγένετο, δοκιμάσει τὸ πῦρ. Ἐἴ τις <τὸ> ἔργον διαμένει, ὅπερ ἐκποδομίσει,
μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον καθῆξῃ, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οἷον γὰρ ἡρῆ, ὡς οὐκ

1. ἀφορισμένον Α. — 2. Μακκαβαίων Α. — 3. ἐκκαθαίρεσθαι Α. — 4. κεφαλῆς γ' Α. In textu latino habetur *Marci III* : recte quidem, quoad sensum : tamen ipsa verba adducta apud Marcum non leguntur.

salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Haec verba de igne purgante in futuro saeculo intelligi, se ipsa declarant; nam verbum illud *salvus erit, sic tamen quasi per ignem*, de damnatis intelligi non potest, quia salvi non erunt, sed in aeternum peribunt; neque de illis intelligitur, qui sine peccato decedunt, quia de his proxime dixerat: *Si cuius opus manserit*; qui autem sine peccato moriuntur, nihil est, propter quod eos igne purgari oporteat. Restat, ut de aliis purgandis in alia vita, qui tamen salvabuntur, intelligatur.

IV. Declaratur etiam consuetudine universalis Ecclesiae tam Latinae quam Graecae, quae pro defunctis orat, et orare semper consuevit; cuius oratio profecto inutilis est, si purgatorium post mortem non ponatur; frustra enim oraret pro his, qui iam sunt in gloria caelesti, vel in inferno.

V. Auctoritate^a sanctae Romanae Ecclesiae, doctae et instructae a beatis apostolis Petro et Paulo, et ab aliis sanctis pontificibus, qui innumeris fulserunt miraculis, quosque tam Graeci quam Latini ut sanctos venerantur; ipsa enim sic semper tenuit, sic semper praedicavit, etiam tempore unionis, et continue ante praesens exortum dissidium.

VI. Declaratur huius fidei nostrae veritas auctoritate sanctorum Patrum Graecorum et Latinorum, et praesertim illorum, quos tam Latini quam

a) scilicet *declaratur auctoritate.*

πρός. Τούτων τῶν ῥημάτων περὶ τοῦ μέλλοντος κίωνος καὶ τοῦ πυρός ἐκείνου λεγομένων φανερώς, ὡς ἐπαίειν ἔστιν ἐξ αὐτῶν, τὸ ῥήμα ἐκεῖνο τὸ σωθήσεται, οὕτως γε μὴν, ὡς διὰ πικρῶς, τοῖς κατακρίτοις ἀρμόζουσαι σὺν οἷόν τι ἔστιν, ὅτι οὐ σωθήσονται, ἀλλ' αὐθιῶς ἀπολοῦνται· ὅτε περὶ τῶν ἀποθιούστων ἄνευ ἁμαρτίας νοεῖται, ὅτι μικρῶ ἔμπροσθεν περὶ τούτων εἴρηκεν· Ἰὴν τις· τὸ ῥῆγον διαμέγ καὶ τὰ λοιπά, οὔτινες ἄνευ ἁμαρτίας θηήσαντες οὐδενὸς χάριν διὰ πυρός ἀποκαθαίρεσθαι ὀφείλουσι. Λεῖπεται σὺν τούτῳ νοεῖσθαι γρηῃσι περὶ ἄλλων τῶν ὀφειλόντων ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ σώζεσθαι.

δ'. Ἐτίκρον δὲ φανεροῦται τούτο τῇ συνθείᾳ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς τε λατινικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ἥτις ὑπὲρ τῶν θεμελιῶτων εὔχεται καὶ πάντοτε εἶωθεν εὔχεσθαι· αὐτὴ γὰρ ἡ προσευχὴ ἀνωφελῆ διαρρηθῆναι εἴη ἂν, εἰ τὸ καθαρῆριον μετὰ τὸν θάνατον οὐ μὴ τεθῆ· καὶ γὰρ εἰκὴ καὶ μάτην εὔξαιτ' ἂν ὑπὲρ τῶν ἤδη ἐν τῇ δόξῃ ἢ ἐν τῷ ᾄδι ὄντων.

ε'. Πέμπτον δὲ, τῷ κύρει τῆς ἀγίας Ῥωμαικῆς Ἐκκλησίας τῆς διδραχθείσης τε καὶ τυπωθείσης ὑπὸ τῶν μακαρίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων ἀρχιερέων τῶν ἀνακηρυχθέντων ἁγίασμα διαπρεψάντων, οὗς καὶ οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Λατῖνοι οἶα ἀγίους σέβονται· αὐτὴ γὰρ οὕτω διὰ παντός κεκράτηκεν, οὕτως αἰ ἐκέρυξεν, καὶ ὅτε ἡνωτο ἡ ἑκαστέρα Ἐκκλησία καὶ πρὸ τοῦ φύεσθαι ταυτηνὴ τὴν νῦν διάστασιν.

ζ'. Ἐκτον δὲ ἐμφαίνεται ταύτης τῆς ἡμετέρας πίστεως τάληθις τῇ κύθεντι τῶν κριῶν Πατριῶν Γραικῶν δηλαδὴ καὶ Λατῖνων, ἐξακρίτως δὲ <τῶν> τῇ κοινῇ ψήφῳ

Graeci in universali concilio receperunt, cuius verba sunt haec^a : « Se-
 « quinur per omnia sanctos Patres et doctores Ecclesiae, Athanasium,
 « Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum^b, Gregorium Nyssenum, Am-
 « brosium, Augustinum, Theophilum, Ioannem Constantinopolitanum,
 « Cyrillum, Leonem, Proclum^c, et suscipimus omnia, quae de recta fide et
 « condemnatione haeticorum exposuerunt ». Ex aliquibus ipsorum doctorum
 et quibusdam aliis pauca quaedam, brevitatis causa, referemus.

In primis beatus Augustinus in homilia de igne purgatorio exponens
 verba illa Apostoli : *Fundamentum nemo aliud potest ponere, quam id, quod*
 10 *positum est, quod est Christus Iesus*, ita ait^d : « Multi sunt qui lectionem istam
 « male intelligentes falsa securitate se decipiunt, dum credunt, quod etsi
 « super fundamentum Christi crimina capitalia aedificant, peccata ipsa per
 « ignem transitorium possint purgari, et ipsi postea ad perpetuam gloriam
 « pervenire. Intellectus iste, fratres carissimi, corrigendus est, quia ipsi
 15 « se seducunt, qui sic sibi talia^e blandiuntur. Illo enim transitorio igne,

a) Habetur hic locus in actione tertia concilii Constantinopolitani quinti generalis, et in concilio
 Lateranensi sub Martino papa I, consultatione quinta = Mansi, I. IX, c. 201-202. — b) *Gregorium*
Theologum om. ed. — c) *Proclum* ed. — d) Augustin. Sermo 51 de sanctis, sive de anima defunctorum.
 Integrum, si paucas varietates excipias, recepit Gratianus in Decretum. P. I. dist. XXV, c. 3, § 4. In
 editione Maurina reicitur ut spurius in Appendice, Sermo 104 = P. L., I. 39, c. 1946. — e) *qui sic de*
talibus ed.; *qui taliter sibi* in textu vulgato Augustini; lectionem recepi Ioannis de Turrecremata,
 unius ex Deputatis, in suo *Apparatu*.

ὑπὸ Γραικῶν τε καὶ Λατίνων ἐν τῇ πέμπτῃ οὐκουμένηκῃ δοκιμασθέντων συνόδῳ· ἐκείναις
 δὲ ῥήματά ἐστι ταῦτα· « Ἐπόμειθα κατὰ πάντα τοῖς ἁγίοις Πατράσι καὶ διδασκάλοις
 « τῆς Ἐκκλησίας Ἀθανασίῳ, Ἰλαρίῳ, Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, Γρηγορίῳ
 « τῷ Νύσσης, Ἀμβροσίῳ, Αὐγουστίνῳ, Θεωφίλῳ, Ἰωάννῃ τῷ τῆς Κωνσταντινου ἐπισκόπῳ,
 5 « Κυρίλλῳ, Λέοντι, Πρόκλῳ, καὶ ἀποδεγόμεθα πάντα τὰ περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ
 « τῆς κατακρίσεως τῶν αἰρετικῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκτεθέντα ». Ἀπὸ δὲ τινῶν τῶν τοιούτων
 διδασκάλων καὶ ἀπὸ ἐνίων ἄλλων ὀλίγα τινὰ βραχυλογίαις χάριν ἐντέθεικα θέσομεν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ἀρξόμεθα. Οὗτος ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῇ περὶ
 τοῦ καθαρῆσου πυρὸς ἐξηγούμενος τὰ ῥήματα ἐκεῖνα τοῦ Ἀποστόλου τὸ Θεμέλιον ἄλλον
 10 οὐδεὶς τίθεται ἢ δύναται παρεῖναι τοῖς θετέτοις, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός, οὕτως ἔφη· « Πολλοὶ
 « τὴν περικοπὴν ταύτην κακῶς ἐπικίοντες ἐκ τούτου ψευδεῖ τινα ἀσφαλίσαι ἐξοπτιῶσι,
 « πιστεύοντες ὅτι κἀν τὰ κεφαλικά ἐγγλήματα ἐπὶ τῷ θεμέλιῳ τοῦ Χριστοῦ οἰκοδομῶσι.
 « τὰς ἀμαρτίας ἐκείνας δύνασθαι διὰ προσκίρου πυρὸς ἐκαθαίρεσθαι, ἐκ τούτου δὲ ὕστερον
 « πρὸς τὴν αἰδίων ζωὴν ἀρικνεῖσθαι. Οὗτος ὁ νοῦς, ἀγαπητοί, δεῖται διορθώσεως· αὐτοὶ γὰρ
 15 « ἐκ τούτου ἐξοπτιῶσιν οἱ οὕτως ἐκ τούτου τοῖς τοιούτοις κολακείοντες. Καὶ γὰρ τῷ

1. δύναται τίθεται Α, al additis supra versum litteris β et α monemur has voces fuisse praepostere
 ab amanuensi exaratas.

« de quo dicit Apostolus : *Ipsa autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem,*
 « non capitalia, sed minuta peccata purgantur ».

Idem Augustinus in XXI lib. *de Civitate Dei* cap. 13^a : « Temporarias
 « poenas alii in hac vita tantum, alii post mortem, alii et nunc et tunc,
 « verumtamen ante iudicium illud severissimum novissimumque patiuntur. 5
 « Non autem omnes veniunt in sempiternas poenas, quae post illud
 « iudicium sunt futurae, qui post mortem sustinent temporales. Nam quibus-
 « dam, quod in isto non remittitur, remitti in futuro saeculo, id est, ne
 « futuri saeculi aeterno supplicio puniantur, iam supra diximus > ».

Et in 24 cap. inquit^b : « Non enim de quibusdam veraciter diceretur, 10
 « quod non eis remittetur neque in hoc saeculo, neque in futuro, nisi essent
 « quibus, etsi non in isto, tamen remittetur in futuro ».

Idem Augustinus in libro *de Cura pro mortuis gerenda*^c : « In Macha-
 « bacorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium; sed etsi nus-
 « quam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universae 15
 « Ecclesiae, quae in hac consuetudine claret auctoritas, ubi in precibus
 « sacerdotis^d, quae Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet
 « commendatio mortuorum ».

a) Apud Migne, *P. L.*, t. 41, c. 728. — b) in 20 cap. ed.; cf. *P. L.*, t. cit., c) 738. — c. *P. L.*, t. 40,
 c. 593. — d) *sacerdotum* ed.

α προσκαίρω καὶ διαβατικῶ περι ἐκείνω, περὶ οὗ λέγει ὁ Ἀπόστολος· Αὐτὸς δὲ σωθήσεται,
 α οἴτιο γε μὴν, ὡσεὶ διὰ πυρός, οὗ κεραλικά, ἀλλὰ σμικρὰ ἁμαρτήματα καθαίρεται ».

Ὁ αὐτὸς ἐν τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ βίβλῳ περὶ τῆς Ἡύλης τοῦ Θεοῦ, κεραλαίω ἰδ^α
 α Ἰὰς προσκαίρους τιμωρίας οἱ μὲν ἐν τῷδε τῷ βίω μόνον, οἱ δὲ μετὰ τὸν θάνατον,
 α οἱ δὲ καὶ ἐνθάδε κλέισε, πρό γε μὴν τῆς ἀσστηροτάτης ἐκείνης καὶ ἐσχάτης κρίσεως 5
 α ὑπομένουσιν. Οἱ πάντες δὲ εὐθάνουσιν εἰς τὰς αἰωνίους ποινὰς τὰς μετὰ τὴν τοιάνδε¹
 α κρίσιν ἐσομένας οἱ μετὰ τὸν θάνατον τὰς προσκαίρους ὑπομένοντες· ἐνίοις γὰρ τὸ
 α ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐκ ἀφιέμενον ἀφίεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι βίω, ἵνα μὴ τῆ τοῦ μέλλοντος
 α αἰῶνος ἀδίω κολάσει τιμωρῶνται, ἣδη ἐν ταῖς ἄνω προειρήκαμεν ».

Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ κδ² κεραλαίω τῆς αὐτῆς πραγματείας ἔφη· « Οὐ γὰρ περὶ ἐνίων 10
 α ἀληθῶς ἂν λέγοι, ὅτι αὐτοῖς οὐτ³ ἐν τῷ νῦν αὐτ⁴ ἐν τῷ μέλλοντι ἀφίεται αἰῶνι, ἐὰν μὴ
 α ὡσιν οἷς, καὶ μὴ ἐν τῷδε, ἀλλ' οὖν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀφείησεται ».

Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ πρὸς Παυλῶν περὶ τῆς Κηδείας λόγῳ λέγει· « Ἐν ταῖς τῶν Μακ-
 α κεδονίων⁵ βίβλοις ἀνέγνωμεν προσηγέθαι ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων τὴν θυσίαν· ἀλλὰ καὶ
 α μηδὲν μὲ ὄλωσ ἐν τῇ Παλαιῇ ἀνέγνωμεν, οὐ μικρὸν ἐστὶ τῆς καθολικῆς Ἑκκλησίας τὸ 15
 α κύριον τὸ ἐν τῷδε τῇ συνήθειᾳ ἐκλάμπαν, ὅπου ἐν ταῖς δεήσεσι τοῦ ἱερέως ταῖς τῷ δεσπότῃ
 α Χριστῷ πρὸς τὸ ἐκείνου θυσιαστήριον προσφερομέναις τὸν ἴδιον τόπον ἔχει ἢ τῶν
 α ἀποθανόντων εὐχῆ ».

1 τοῦδε Α — 2 Μακεδονίων Α.

Idem Augustinus in eodem libro^a : « Non sunt praetermittendae supplica-
 « tiones pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in christiana
 « et catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, sub
 « generali commemoratione suscepit Ecclesia; ut quibus ad ista desunt
 « parentes, aut filii, aut quicumque cognati vel amici, ab una his exhi-
 « beantur pia matre communi. <Si autem deessent istae supplicationes, quae
 « fiunt recta fide ac pietate pro mortuis, puto quod nihil prodesset spiritibus
 « eorum quamlibet in locis sanctis exanima corpora ponerentur> ».

Idem Augustinus in libro *De Paenitentia* dicit : < « Paenitentia^b enim si in
 « extremo vitae hiatu advenerit, sanat et liberat in ablutione baptismi : ita
 « quod nec purgatorium sentiunt qui in fine baptizantur; sed ipsi ditati
 « bonis sanctae matris Ecclesiae, recepturi sunt multiplex bonum in vera
 « beatitudine ». Et paulo inferius ait : « Multos solet serotina paenitentia
 « decipere. Sed quoniam Deus semper potens est, semper potest etiam
 « in morte iuvare quibus placet. Cum itaque opus sit non hominis, sed Dei
 « fructifera paenitentia, inspirare eam potest quodcumque vult sua miseri-
 « cordia, et remunerare ex misericordia quos damnare potest ex iustitia.
 « Sed quoniam multa sunt quae impediunt et languentem retrahunt, peri-

a) *Loc. cit.*, c. 596. — b) *De Paenit.*, n. 33 = *P. L.*, t. 40, c. 1127. Exhibet Gratianus *De Paenitentia*
 dist. VII, circa finem.

Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ : « Οὐ δεῖ παριέναι τὰς ἰκεσίας τὰς ὑπὲρ πνευμάτων
 « τῶν τεθνεώτων, ἀς χρεῖται ποιῆσαι ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ
 « κοιμηθέντων, κλέεινων σιωπηθέντων τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, γενικῇ παραστάσει ἢ
 « Ἐκκλησίᾳ ἐδέξατο, ὅπως οἷς ἂν πρὸς τὰ ταῦτα τελεῖν οὐκ εἰσὶ γονεῖς ἢ τέκνα ἢ
 « συγγενεῖς οἰοῦντο ἢ φίλοι, ὑπὸ μιᾶς κοινῆς μητρὸς τοῖτοις παράσχοιτο. Εἰ δὲ
 « ὑστερήσωσιν καὶ τοιαῦται ἰκεσῖαι αἱ ὀρθῇ πίστει¹ καὶ εὐσεβεῖς ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων
 « γινόμεναι, οἷμαι ὅτι οὐδὲν ὠφελήσει τὰ πνεύματα αὐτῶν, ποίοις ἱεροῖς τόποις ἀποτεθῶσι
 « τὰ ἄψυχά σώματα ».

Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ Μετανοίας λόγῳ : « Ἡ γὰρ μετάνοια, κἂν ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς
 « ᾗτοι, ἴαται μὲν καὶ βύει ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος ἀποπλύσει, ὡς μήτε τοῦ κηρο-
 « κλάσθου τοὺς ἐν τῷ τέλει βαπτιζομένους, ἀλλ' αὐτοὺς πλουτήσαντας τάχα τῆς
 « ἀγίας μητρὸς Ἐκκλησίας ἀπολήψασθαι μέλλειν τὸ πολλαπλάσιον ἀγαθὸν ἐν τῇ ἀληθεῖ
 « μακαριότητι ». Καὶ μικρῷ ὕστερον ἔφη : « Πολλοὺς εἰώθειν ἢ τῆς μετανοίας ἀναβολῇ
 « ἐξάπατᾶν· ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς αἰεὶ δυνατός ἐστιν, αἰεὶ κἂν² τῷ θανάτῳ βοηθῆσαι ἰσχύει
 « οἷς ἂν βούλεται. Ἐπειδὴ οὖν ἔργον ἐστὶν οὐκ ἀνθρώπου, ἀλλὰ Θεοῦ ἢ καρποφόρος
 « μετάνοια, ἐμπνεῦσαι αὐτὴν δύναται, ὡς οἷς βούλεται τὸ αὐτοῦ ἔλεος, καὶ ἀμείβεσθαι
 « ἀπὸ τοῦ ἔλεους οὗς ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης κατακρίνειν ἰσχύει. Ἀλλ' ὅτι πολλὰ³ ἐστὶ

1. πίστη A. — 2. κἂν A. — 3. πολλὰ A.

« culosissimum est et interitui vicinum, ad mortem protrahere paenitentiae
 « remedium. Sed etiamsi conversus vita vivat, et non moriatur; non tamen
 « promittimus quod evadat omnem poenam : nam prius — purgandus est igne
 « purgatorio ille, qui in aliud saeculum distulit fructum conversionis; hic
 « autem ignis etsi aeternus non sit, miro tamen modo est gravis : — excellit
 « enim omnem poenam quam unquam passus est aliquis in hac vita — ».

Idem Augustinus in quodam sermone de mortuis qui incipit *Omni-
 christianorum spes*^a : « Itaque, inquit, orationibus Ecclesiae, et sacrificio
 « salutari, et elemosynis, quae pro eorum spiritibus erogantur, non est
 « dubitandum mortuos adjuvari, ut cum eis misericordius agatur a Domino
 « —quam eorum peccata meruerunt—; hoc enim a Patribus traditum universa
 « observat Ecclesia, ut pro eis, qui in corporis et sanguinis Christi com-
 « munionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur,
 « oretur ». Et infra^b : « Non enim ambigendum est, ista prodesse defunctis,
 « qui ita vixerint ante mortem, ut possint haec eis esse utilia post mortem ». 1.

Sanctus quoque Ambrosius exponens verbum illud^c : *Ipse autem erit
 salvus — sic tamen quasi per ignem*, ita ait : « Non vero sine poena salvabitur ».

^a Sermo 172, n. 2 — *P. L.*, t. 38, c. 936; ubi verba quidem occurrunt, non vero initium hic allegatum — hoc legitur *l. cit.*, c. 1261, sed ibi verba hic adducta non habentur. — ^b *Ibid.*, c. 937. — ^c *P. L.*, t. 17, c. 200.

« τὰ ἐμποδίζοντα καὶ τὸν κλύοντα ἐφέλιγοντα, ἐπικίνδυνον ἐστὶ καὶ πλείσιον ὀλέθρου
 « πρὸς τὸν θάνατον ἀναβάλλεσθαι! τῆς μετανοίας τὴν θεραπείαν. Ἄλλα κἂν οὕτως
 « ἐπιστραφεῖς ζωὴν ζήσῃ, οὐχ ὑπισχυόμεθα, ὅτι ἐκρεύξεται πᾶσαν τὴν τιμωρίαν· καὶ γὰρ
 « πρῶτον δεῖ αὐτὸν τῷ καθαρῶι πυρὶ ἐκκαθαρίεσθαι τὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἐκείνῳ
 « ἀναβάλλόμενον τὸν τῆς ἐπιστραφῆς κερπὸν· τοῦτο δὲ τὸ πῦρ, κἂν οὐκ εἴη αἰώνιον,
 « θεωμαστώ μὲν τινὶ τρόπῳ βαρὺ ἐστὶν ὑπεράρξει γὰρ πᾶσαν τιμωρίαν, ἣν πέποιθέ τις
 « ἐν τῷδε τῷ βίῳ ».

Ο αὐτὸς ἐν τινὶ λόγῳ περὶ τῶν κοιμηθέντων, ὃς ἄρχεται Ἡ κείτων τῶν χριστιανῶν
 ἔλκει, οὕτως ἔφη· « Ταῖς δὲ τῆς Ἐκκλησίας ιεροσείας καὶ τῆ σωτηρίῳ θεοσίῃ καὶ ταῖς
 * 1. 16. « ἡεροσύναις ταῖς ὑπὲρ τῶν πνευμάτων ἑκείτων παρεχομέναις οὐ γὰρ διστάξεν
 « βοηθεῖσθαι τοῖς κοιμηθέντας, ἵνα ἡλεηθοσὶ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἢ διὰ τῶν ἰδίων
 « ἀμαρτηματικῶν ἁμαρτήσεων· τοῦτο γὰρ παρὰ τῶν Πατέρων παρεδοθὲν πᾶσα ἡ Ἐκκλησία
 « τηρεῖ, ἵνα ὑπερ τῶν ἐν τῷ σώματι καὶ τοῦ κήματος Χριστοῦ κοινωνία κοιμηθέντων,
 « ὅτ' ἐν κείτῃ τῇ θεοσίῃ τῷ αἰετῶι τόπῳ περὶ αὐτῶν γένηται μνήμη, καὶ δέησις ποιῆται ». 1
 « Οὐ γὰρ δὲ ἀμφιβάλλειν τὰ τοιαῦτα τοῖς κοιμηθεῖσιν ἐπακουεῖν τοῖς οὕτω βιώσασιν πρὸ
 « τοῦ θανάτου, ὡς ἀπὸ τῶν τοιούτων δύνασθαι καὶ μετὰ τὸν θάνατον ὠφελεῖσθαι ».

Ο δὲ ἄγιος Ἀμβρόσιος ἐξηγούμενος τὸ φητὸν ἐκείνι τὸ Αἰετὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω

1. ἐκκαθαρίεσθαι Α

« Per hoc enim dicit salvum illum futurum, sed poenas ignis passurum, ut
 « per ignem purgatus fiat salvus, et non sicut perfidi aeterno igne in
 « perpetuum torqueatur : ut ex aliqua parte operae pretium sit credidisse
 « in Christum > ».

Beatus Gregorius summus pontifex in IV libro *Dialogi* sui plurima exempla
 ac revelationes adducit, probans esse Purgatorium, et inter alia inquit^a :
 « Qualis hic quisque egreditur, talis in iudicio praesentatur; sed tamen de
 « quibusdam culpis esse ante iudicium purgationis ignis credendus^b est.
 « pro eo quod Veritas dicit : *Quia si quis in Spiritum sanctum blasphemias*
 « *dixerit, neque in hoc saeculo, neque in futuro remittetur ei.* In qua sententia
 « datur intelligi, quasdam culpas in hoc saeculo, quasdam^d in futuro posse
 « relaxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus^e patet, quia
 « de quibusdam conceditur. < Sed tamen, ut praedixi, hoc de parvis mini-
 « misque peccatis fieri posse credendum est > ».

Magnus etiam sanctus Basilius in orationibus, quae in vigilia^f Pente-
 costes genu flexo dici solent, in una earum, cuius principium est : *Aeter-
 naliter fluens*^g etc., sic pro mortuis orat : « Exaudi nos deprecantes, et da re-

^a Gregor. Magn. Dialog. IV. c. 39, edit. Maurin.
 = P. G., I. 77. c. 396. Recepti Gratianus in De-
 cretum, dist. XXV, c. 4. — b) *ignem credendum*
 ed. Mat. XII, 32. — c) *in hoc saeculo... quasdam*
 om. ed. — d) Consequens intellectus : *continen-*

ter intellectu ed. — e) Non *in vigilia*, sed ipsa
 Pentecostis die sub vesperam. — f) *Aeternaliter*
fluens, graece : Ἡ ἀέντιος βρῶσσα; cf. Goar, *ΕΙ-*
ρηόγων sive Rituale Graecorum, Parisiis, 1657,
 p. 795.

μέντοι, ὡσεὶ διὰ πυρός, οὕτως ἔφη^a : « Οὐκ ἀπονή διὲ σωθήσεται^b· διὰ τοῦτου γὰρ λέγει
 « αὐτὸν σφῶσθαι μέλλειν, ἀλλὰ πείσεισθαι τῆς τοῦ πυρός τιμωρίας. ἔνν διὰ πυρός καθαρθεὶς
 « σωθῆ, καὶ τῶν ἀπίστων εἰς τὸν αἰῶνα ἀπολλυμένων, ὠρθεῖται αὐτός ἀπὸ μέρους ἐκ
 « τοῦ πεπιστευμένοι εἰς τὸν Χριστόν ».

Γρηγόριος δὲ ὁ μακαριώτατος ἀρχιερεὺς ἐν τῷ δ^c τοῦ *Μακάριου λόγου* πλείστοις ὑπο-
 δείγμασι καὶ πολλαῖς ἀποκαλύψεσι ἀποδείκνυσιν εἶναι τὸ καθαρτήριον λέγων οὕτως πῶς·
 « Οὗς ἐνθένδε^c ἀπανίσταται ἕκαστος, τοῦς ἀγεται εἰς τὴν κρίσιν· ἀλλὰ μὴν περὶ αἰτιῶ-
 « μάτων τινῶν δεῖ πιστεῦναι εἶναι πρὸ τῆς κρίσεως τὸ τῆς καθάρσεως πῦρ, διότι λέγει
 « ἡ Ἀλήθεια, ὅτι Ἐάν τις εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσῃ, οὔτ' ἐν τῷ νῦν οὔτ' ἐν
 « τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀφεθήσεται αὐτοῦ. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἀποράσει νοεῖσθαι διδασται.
 « τινὰς μὲν ἀμαρτίας ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, τινὰς δὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἀφεῖσθαι οἶόν τε εἶναι.
 « Καὶ γὰρ τὸ περὶ ἐνὸς ἀκούμενον, φανερόν ἐκ τῆς τοῦ νοῦ ἀκούσεως, ὅτι περὶ τινῶν
 « συγχωρεῖται. Ἀλλ' ὡς προέειπον, τοῦτο περὶ μικρῶν καὶ ἑλαφρῶν ἀμαρτημάτων οἶόν τε
 « γίνεσθαι πιστεῦναι χρεῖ^d ».

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος^e ἐν ταῖς εὐχαῖς ταῖς ἐν τῇ πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέρας
 μετὰ γυνυκλασίας λεγόμενης οὕτως πῶς ἔφη ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων δεόμενος : « Εἰσάκουσον

I. ἐνθεὸς Α. — 2. Βασίλειος Α.

« quiem animabus servorum tuorum praedormientium patrum nostrorum,
 « ac fratrum, ceterorumque cognatorum, omniumque in fide nobis coniunc-
 « torum ». In sequenti vero oratione, cuius principium illud est^a : *Domine*
omnipotens Deus, Pater misericordiae, sic ait : « Exaudi nos humiles suppli-
 « cantes, et supplices tuos deprecantes, et da requiem animabus servorum
 « tuorum praedormientium in loco lucido, in loco virenti^b, in loco refectionis,
 « unde dolor, gemitus, et moestitia longe depulsa sunt, et statue spiritus
 « eorum in tabernaculis iustorum, pacis atque remissionis ».

In exequiis vero mortuorum sic vice defuncti Salvatorem alloquitur^c :
 « Imago sum tuae ineffabilis gloriae, quamvis feram stigmata peccatorum ;
 « figmenti tui, Domine, miserere, et pietate tua me purga, patriamque
 « desideratam largire, et iterum paradisi curiae restitue ».

Gregorius Nyssenus in dialogo *de Consolatione et statu animarum post mortem*^d, introducit loquentem et dicentem Macrinam sororem beati Basilii et suam, post ipsius Basilii mortem : « Neque enim odio aut vindictae studio
 « mea quidem opinione dolores infert Deus his, qui male vivendo pecca-
 « verunt, qui et apprehendit et vindicat, et ad se trahit quidquid ipsius
 « gratia provenit in rerum naturam ; sed ille quidem meliore consilio ad

a Ibid., paulo inferius. — b) *in loco virenti*
 ed. : græce : ἐν τόπῳ χλωρῷ. — c) Cf. Goar, op.
 cit., p. 528. — d) Alias *De Anima et Resurrectione*.

ubi duo loci hic adducti leguntur : cf. *P. G.*, t. 46,
 cc. 97 C-100 A.

ἡμῶν τῶν δευμένων σου, καὶ ἀνάγκασον τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου τῶν προκεκοιμη-
 « μένων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν καὶ πάντων τῶν ἐν πίστει
 « συναρμυμένων ἡμῖν ». Ἐν ἄλλῃ δὲ εὐχῇ οὕτως φησίν : « Εἰσακούσον ἡμῶν τῶν ταπεινῶν
 « ἰκετῶν σου δευμένων σου, καὶ ἀνάγκασον τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου τῶν προκεκοι-
 « μημένων ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ χλωρῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ὅπου ἀπέδρα ὄδυνη
 « καὶ λύπη καὶ στεναγμός, καὶ στήσον τὰ πνεύματα αὐτῶν ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν
 « δικαίων, εἰρήνης καὶ ἀνάσεως ».

Ἐν δὲ τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν τεθνεώτων οὕτως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κοιμηθέντος τῷ Σωτῆρι
 διχάλεται : « Εἰκὼν εἶμι τῆς ἀρετῆς σου δόξης, εἰ καὶ στίγματα πταισμάτων ἕρξω
 « ἔλεσον τὸ πλάσμα σου, Δέσποτα, καὶ τῇ σὲ εὐσπλαγγίᾳ κηλίρισον καὶ τὴν
 « πόθουμένην πατρίδα παράσχου μοι καὶ τοῦ παρθαίεσου πολίτην πάλιν κατὰστησον ».

Ὁ Νύσσης Γραργόριος ἐν ταῖς *Μακαρίοις* ἔφη : « Οὐδὲ γὰρ μισῶν ἢ ἀμυνόμενος ἐπὶ τῇ
 « κηκ' ζῶν, κατὰ γὰρ τὸν ἐμὸν λόγον, ἐπάγει τοῖς ἡμαρτηκόσι τὰς ὀδυνὰς
 « διχθέσις ὁ Θεός, ὁ ἀντιποιούμενός τε καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἔλακον πᾶν ὅτιπερ αὐτοῦ χάριν
 « ἔληεν εἰς γενεαίαν ἄλλ' ὁ μὲν ἐπὶ τῷ κρείττονι σκαπῷ πρὸς ἑαυτόν, ὅς ἐστι πηγὴ
 « πάσης μακαριότητος, τὴν ψυχὴν ἐπισπᾶται : ἐπισπᾶται δὲ κατ' ἀνάγκην ἢ ἀλγεῖν³

1 syllaba καὶ iii vocis κακχ his scripta. — 2, γε . τε Α. — 3, ἀλγεῖν Α.

« sese, qui omnis beatitudinis fons est, animam attrahit : ex necessitate
 « autem ei, quod attrahitur, accidit illa affectio acerba > ». Et infra : « Et
 « quemadmodum immixtam auro materiam expurgantes per ignem, non solum
 « quod adulterinum est, igne liquefaciunt, sed purum quoque aurum necessario
 « una cum mixto liquatur, et remanet quod purum est, adulterino consumpto ;
 « ita cum vitiositas purgatorio igne absumitur^a, necesse est, ut anima, quae
 « cum vitiositate est unita, in igne sit, donec insita omnis adulterina mate-
 « ria atque commixtio auferatur igne consumpta ».

Idem Gregorius in libro, quem de his qui dormiunt scripsit, sic inquit^b :
 « Donec igitur potestas manet in natura, ut evitetur malum, hoc advenit
 « divina sapientia consilium, ut hominem sineret in his esse^c quae vellet,
 « ut gustatis quae concupierat malis, expertus quae^d ex quibus commutasset,
 « sponte ad priorem beatitudinem ac desideranter accederet, vitiosum atque
 « omne irrationabile veluti grave pondus excutiens, sive in vita praesenti
 « summa intentione ac sapientia expurgatus, sive post huius decessum^e vitae
 « per ignis purgatorii expiationem ».

Huius etiam purgatorii, de quo nunc nobis est sermo, testis est etiam
 beatus Dionysius in cap. VII *Ecclesiasticae hierarchiae*, ubi de oratione loquens,
 quam hierarcha super eo qui dormit facit, ita dicit^f : « Postea procedens

a) assumitur ed. — b) Gregor. Nyss. *De mortuis*
 = P. G., t. 46, c. 524 B. — c) esse om. ed. —
 d) expertusque ex quibus ed. — e) decessum om.

ed. — f) *De Eccl. hierar.* c. VII, § 4 = P. G., t. 3,
 c. 560; idem allegatur a Ioanne Damaseo, P. G.,
 t. 95, c. 252 A.

« διάθεσις τῷ ἐλκόμενῳ. Καὶ ὡσπερ τὴν ἐμμιγθεῖσαν τῷ χρυσῷ ὕλην οἱ διὰ πυρὸς
 « ἐκκαθίροντες οὐ μόνον τὸ νόθον τῷ πυρὶ τήκουσιν, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τὸ
 « καθαρὸν τῷ κίβδηλῳ κατατήκεται, κἀκεῖνου δαπανουμένου. τοῦτο μένει, οὕτω καὶ τῆς
 « κακίας τῷ καθαρσίῳ πυρὶ δαπανουμένης, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ἐνοθεῖσαν αὐτῇ ψυχὴν
 « ἐν τῷ πυρὶ εἶναι, ἕως ἂν τὸ κατεσπαρμένον νόθον καὶ ὑλώδες καὶ κίβδηλον ἅπαν ἀναλωθεῖη
 « τῷ πυρὶ δαπανουμένον ».

Τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ εἰς τοὺς κοιμηθέντας αὐτοῦ λόγῳ^g « Ὡς ἂν οὖν καὶ ἡ ἐξουσία
 « μένοι τῇ φύσει καὶ τὸ κακὸν ἀπογένειτο, ταύτην εὖρεν ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ τὴν
 « ἐπίνοιαν, τὸ εἶσαι τὸν ἄνθρωπον ἐν οἷς ἐβούληθη γενέσθαι, ἵνα γευσάμενος τῶν κακῶν,
 « ὡς ἐπέθυμῃσας, καὶ τῇ πείρᾳ μαθὼν, οἷα ἀνθ' οἷων ἡλλάξῃτο, παλινορθωθῆσθαι διὰ τῆς
 « ἐπιθυμίας ἐκουσίας πρὸς τὴν πρώτην μακαριότητα, ἅπαν^h τὸ ἐμπαθές τε καὶ ἄλογον
 « ὡσπερ τι ἄγθος ἄποστρατεύσας τῆς φύσεως, ἦτοι κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν διὰ προσουχίας
 « τε καὶ φιλοσοφίας ἐκκαθαρθῆις, ἢ μετὰ τὴν ἐνθνήδε² μετανάστασιν διὰ τῆς τοῦ
 « καθαρσίου πυρὸς χωνείας ».

Ὁ δὲ μέγας Διονύσιος ἐν τῷ περὶ Ἑκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας λόγῳ, κεφαλῆῳ ζ^ο, λέγει·

1. ἅπα Α. — 2. ἐνθῆδε Α.

« divinus hierarcha orationem sanctam facit super eo qui dormit ». Et infra : « Oratione quidem precatur hierarcha divinam bonitatem, ut dimittat
 « ei qui dormit omnia, quae per humanam fragilitatem peccavit, et deducat
 « ipsum in lucem et regionem viventium, in sinus Abrahae, Isaac et Iacob,
 « unde aufugit dolor, tristitia et gemitus ».

Accedat et sanctus Epiphanius < qui > contra Aerium blasphemantem ac
 inter cetera dicentem, non prodesse defunctis viventium preces, ita inquit^a :
 « Denique quod defunctorum recitamus nomina, quid eo utilius potuit fieri?
 « quid eo opportunius et mirabilius, quam si credamus, qui hic stamus, eos,
 « qui hinc defuncti sunt, vivere, neque eorum interiisse substantiam, sed esse
 « eos et apud Dominum vivere, ut religiosum dogma praedicetur, quo qui
 « pro fratribus precantur, bene de illis sperare constat, quasi peregre
 « profectis? Ceterum quae pro mortuis concipiuntur preces, iis utiles sunt,
 « tametsi non omnes culpas exstinguant. Verum ex eo prosunt, quod plerum-
 « que, dum adhuc in terra degimus, sponte aut inviti titubemus, ut id, quod
 « perfectius est, significetur. — Nam et iustorum memoriam facimus et pecca-
 « torum : peccatorum quidem, ut iis a Domino misericordiam imploremus;
 « iustorum autem et patrum ac patriarcharum, prophetarum, apostolorum,
 « evangelistarum, martyrum, confessorum, episcoporum, anachoretarum.
 « ac coetus illius universi, ut Dominum Iesum Christum singulari quodam

a) Epiphani. *Adversus haereses*, lib. III. Inscr. 75, n. 8 = P. G., t. 52, c. 513.

« Ἡ μὲν οὖν εὐχὴ τῆς θεολογικῆς ἀγαθότητος δεῖται, πάντα μὲν ἀφιέναι τὰ δι' ἀνθρωπίνην
 « ἀσθένειαν ἡμαρτημένα τῷ κεκοιμημένῳ, κατατάζει δὲ αὐτὸν ἐν φωτὶ καὶ χάριτι ζώντων,
 « ἐν κόλπῳις Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ἐν τόπῳ, οὗ ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ
 « στεναγμῶς ».

Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρείοις κατὰ τοῦ Ἀερίου¹ διαλεγόμενος οὕτως
 εἶπη : « Ἐπειτα περὶ τοῦ ὀνόματι λέγειν τῶν τελευτησάντων, τί ἂν εἴη τούτου προύργι-
 « τερὸν; τί τούτου καριώτερον καὶ θαυμασιώτερον, πιστεύειν μὲν τοῖς κρόντας, ὅτι οἱ
 « ἀπέθοντες ζῶσι καὶ ἐν ἀνυπαρξίᾳ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ εἰσὶ καὶ ζῶσι παρὰ τῷ Δεσπότη,
 « καὶ ὅπως ἂν τὸ σεμνότερον κήρυγμα διηγήσῃτο, ὡς ἐλπὶς ἐστὶν ὑπὲρ ἀδελφῶν εὐχομένοις,
 « ὡς ἐν ἀποδημίᾳ τυγχάνοντων : Ὁφείλει δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν γινομένη εὐχὴ, εἰ καὶ
 « τὰ ὅλα τῶν κειταμάτων μὴ ἀποκόπτοι. ἀλλ' οὐκ γὰρ διὰ τὸ πολλὰκις ἐν κόσμῳ
 « ἡμᾶς ὄντας σπᾶλλεσθαι ἀκουσίως τε καὶ ἰκουσίως, ἵνα τὸ ἐντελέστερον σημανθῇ. * Καὶ
 « γὰρ δικαίων ποιούμεθα τὴν μνημὴν καὶ ὑπὲρ ἡμαρτωλῶν. ὑπὲρ μὲν ἡμαρτωλῶν >
 « ὑπὲρ ἐξέως Θεοῦ δεόμενοι ὑπὲρ δὲ δικαίων καὶ πατέρων καὶ πατριερχῶν, προφητῶν
 « καὶ ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν καὶ μαρτύρων καὶ ἡμολογητῶν, ἐπισκόπων τε καὶ
 « ἀναχωρητῶν, καὶ παντός τοῦ τάγματός², ἵνα τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ἀφορίσωμεν

1. Aereus A. item in latino habebatur Arim. — 2. Quae sequuntur uncis inclusa, licet paulo prolixiora, addenda censui, ne sententia in suspenso relinqueretur. Nam Epiphanius mortuorum duplicis

« honore prosequentes, ab ceterorum hominum ordine segregemus ». Et paulo inferius : « Sed his omissis, eo, unde diverteram, redeo, ac necessario « facere illud Ecclesiam dico, quae traditum sibi ritum illum a maioribus « acceperit » ».

Consonat praedictis Damascenus in quodam sermone de suffragiis mortuorum, dicens^a : « Mysteriorum consicii discipuli Salvatoris et sacri apostoli « in tremendis et vivificis mysteriis memoriam fieri eorum, qui fideliter « dormierunt, sanxerunt », quem refert beatus Thomas in IV Sententiarum, distinctione 45^b, in primo articulo.

< Item^c testatur esse ignem hunc purgatorium Theodoretus episcopus Cyrensis, sic dicens : « Dicit Apostolus quod salvabitur, sic tanquam per « purgatorium ignem purgantem quidquid invenerit per incautelam praeteritae vitae ex pulvere saltem pedum terreni sensus; in quo igne tandiu « manet, quamdiu quicquam corpulentiae et terreni affectus inhaesit, « purgetur; pro quo mater Ecclesia orat et dona pacifica devote offert; et « sic per haec mundus, et inde purus exiens, Domini Sabaoth purissimis « oculis immaculatus assistit ». >

a) Joan. Damasc. *De iis qui in fide dormierunt*, n. 3 = P. G., t. 95, c. 249. — b) Post *distinet. 45*, addendum *quaestione 2^a*. — c) Non occurrebat in editis auctoritas Theodreti, quae lamem adducta profecto fuit a Patribus deputatis, ut liquet ex graeco nec non ex responsionibus tum Marci Ephesii tum Bessarionis, quae inferius suo loco ponentur. Quare lacunam complevi textu assumpto ex *Apparatu* Ioannis a Turrecremata.

uno nempe ex deputatis illis, fol. 267. Conf. etiam s. Thomas, *Contra errores Graecorum*, pars altera, cap. 23. apud P. A. Uccelli, *S. Thomae Aquinatis in Isaiam prophetam* etc. (Romae, 1880), p. 485. Item G. Hervetus, apud Migne, *P. G.*, t. 82, c. 251, in nota. Sed prae ceteris dignus est qui legatur ipse Theodoretus editor, t. cit., p. 18-21, et Uccelli, *op. cit.*, p. 441.

« ἀπό τῆς τῶν ἀνθρώπων τάξεως διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν τιμῆς » ». Καὶ ἠλίγω ὕστερον « Εἶτα δὲ περὶ τούτου αἰθῆς ἐπιλήψομαι τῆς ἀκολουθείας, ὅτι ἀναγκαιῶς ἡ Ἐκκλησία τούτο « ἐπιτελεῖ, παρὰ δόξαν λαβοῦσα παρὰ πατέρων » ».

Συμφωνεῖ ἐπὶ δὴ¹ τοῖς προειρημένοις ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τινὶ λόγῳ περὶ τῆς βοηθείας τῶν κοιμηθέντων λέγων « Τῶν μυστηρίων συνίστορες οἱ τοῦ Σωτῆρος μαθηταὶ καὶ ἄγιοι « ἀπόστολοι ἐν τοῖς προεροῦσι καὶ ζωοποιῶσι μυστηρίοις μνήμην γίνεσθαι τῶν ἐν πίστει « κεκοιμημένων ἐθέσπισαν » ».

Τούτῳ τῷ καθαρηθῆν μαρτυρεῖ Θεοδώρητος ὁ Τύρου ἐπίσκοπος λέγων, « ὡς λέγει ὁ « Ἀπόστολος, ὅτι σωθήσεται² ὡσεὶ διὰ καθαρῶν πυρὸς καθάριον πᾶν ὅτιον εὐρη « δι' ἀπροσεξίας τοῦ παρελθόντος βίου ἀπὸ γούν τῆς γήϊνης αἰσθήσεως τῆς τῶν ποδῶν « κόνεως³ ἧ πυρὶ τούτου ἐμμένει, μέχρι οὗ καθαρῶσθῃ πᾶν ὅτιον προσεκολληθῆ αὐτῷ « τοῦ ὄγκου τῆς γήϊνης διαθέσεως· περὶ οὗ ἡ μήτηρ Ἐκκλησία εὐχεται καὶ εἰρηνικῶς « προσκομίζει δῶρα εὐλαβῶς. Οὕτω δὲ καθὰ καὶ ἀμύαντος ἐκεῖθεν ἐκβαίνων, ταῖς τοῦ « Κυρίου Σαββάθῃ καθαρῶτάταις ὄψει παρίσταται ἄμωμος » ».

generis commemorationem in sacrificio fieri docet, iustorum et peccatorum. Horum quidem, uti divinum pro illis misericordiam imploremus; iustorum autem ac sanctorum, ut singulare Christi Domini privilegium agnoscat, qui ab reliquorum mortalium conditione segregatur.

1. ἡ Ἄ. — 2. σωθήσεται Ἀ.

VII. Septimo declaratur praefata veritas ratione divinae iustitiae, quae nihil inordinate factum, impunitum relinquit, et quae *iuxta mensuram delicti*, ut inquit Scriptura^a, *constituit plagarum modum*. Cum ergo pro quolibet peccato homo certam mereatur poenam, si hanc in isto saeculo non solvit, exigit divinae iustitiae ordo, ut in futuro satisficiat, alioquin impunitus remaneret; sed si quis contritus decedat, huiusmodi poenam non satisficiet in inferno, iuxta illud^b : *Peccator in quacunque hora ingemuerit, vita vivet, et non morietur*, quod de morte infernali^c intelligere oportet. In caelo autem poenam peccatorum non solvet, quia repugnat munditiae caelesti; \sphericalangle namque *per eam*, ut Sapientia ait, *nihil inquinatum incurrit, neque transibit pollutus* \sphericalangle .¹⁰ Domus enim est solatii, non poenae; gaudii, non luctus. Restat igitur, ut praeter paradisum et infernum aliquis alius assignetur locus, in quo huiusmodi exerceatur purgatio; qua facta, cum desinat esse pollutus et inquinatus, mundusque efficiatur, ad Deum videndum et fruendum confestim evolat.

Plurima etiam alia ad haec possunt adici. Verum haec in praesenti satis esse ad illustrandum hoc caput arbitramur. Nunc ergo a vobis postulamus, ut quid de iis, quae dicta sunt, sentiat, clare nobis in scriptis et ipsi exhibeat.

a) Cf. Deut. XXV, 2. — b) Ez. XXXIII, 14-15. — c) *De Vita aeternali* ed. quod emendavi ad codicem graeci fidem.

ζ'. Εὐδαλως δὲ γίνεται ἡ προειρημένη ἀλλοίωσις κατὰ τὸν τῆς θείας δικαιοσύνης λόγον, ἡπερ οὐδὲν ἀτάκτως γενόμενον ἀτιμώρητον ἔχῃ, ἢ τε καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῶν παραπομπῶν, ὡς γὰρ τὰ λόγια, κατέστησε τῶν πληγῶν τὸν τρόπον. Ἐπειδὴ οὖν ὑπὲρ ἐκάστης ἀμαρτίας ὁ ἄνθρωπος ῥητὴν τιμωρίαν ἐπισπᾶται, εἰ ταύτην ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐκ ἀποτύνουσι, ἐκτελεῖ τῆς θείας κρίσεως ἡ τάξις, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι ἰκανῶς ποιήσῃ· ἄλλως γὰρ διαμείνειν ἂν ἀτιμώρητος. Ἄλλ' εἰ τις ἀποθιώσει συντετριμμένος, ταυτηνὴ τὴν ποινήν οὐκ ἀποτίσει ἐν τῷ ἄδῃ κατὰ τὸ Ὅ ἁμαρτωλὸς ἐν οἰθήλοισι ὡς ἐπιστενήσει, ζῶν ζήσεται, καὶ οὐ τεθνήσκει· ὅπερ νεῖσθαι γὰρ περὶ τοῦ ἐν τῷ ἄδῃ θανάτου. Ἐν δὲ οὐρανῷ τοιαύτην οὐκ ἀποτίσει τιμωρίαν· ἀντιμάχεται γὰρ τοῦτο τῆ καθαρότητι τῆς οὐρανόθεν οἰκίσεως· καὶ γὰρ δι' αἰτίας, ὡς φησὶν ἡ Σοφία. οὐδὲν εἰσέουχται μεμολυμένον, οὔτε ἀκαθαρτὸς τις διαβαίνει· ἥτις οἰκίσεως ἀνακρίσεως ἐστίν. οὐ τιμωρίας, γὰρ τὸ οὐ πένθους. Λείπεται ἔρα, ἵνα ἐκτὸς τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ ἄδου ἄλλος ἀφορισθεῖ τόπος, οὗ αὐτὴ ἡ καθαρὸς γένεται· ἢ ἐπιγενομένης, ἀριστάμενος ἕκαστος τοῦ εἶναι ἀκάθαρτος καὶ μεμολυμένος, καθαρὸς γένεται καὶ πρὸς τὴν θεωρίαν τὴν τε ἀπόλυτον τοῦ Θεοῦ παραχρῆμα ἀναπετασθῆ.

Πλείστα καὶ ἄλλα τούτοις προστίθεσθαι δυναθεῖεν ἂν ἄλλα ταῦτα πρὸς τὴν δικαιοσύνην τοῦ κεφαλαίου τούτου ταῦν ἐξαρκεσαι νομίζομεν. Ἦδη δὲ αἰτοῦμεν παρ' ὑμῶν, ἵνα ὅσιον περὶ τῶν εἰρημένων κραταίτε, διακρηθῶν ἡμῖν ἐγγράφως παρὰ σχοιτε καὶ αὐτοί.

MARCI ARCHIEPISCOPI EPHESII ORATIO PRIMA
DE IGNE PURGATORIO

ΤΟΥ ΠΑΝΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΕΥΕΝΚΟΥ ΚΥΡ ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΕΥΓΕ-
ΝΙΚΟΥ ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ, ΑΠΕΡ ΛΙΤΟΙ ΠΡΟΕΤΕ-
ΛΟΝ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΚΑΤΟΡΙΟΥ ΗΥΡΟΣ¹.

SANCTISSIMI METROPOLITANI EPHESII
DOMNI MARCI EUGENICI CONFUTA-
TIO ARTICULORUM, QUOS LATINI
EXHIBUERANT, CIRCA PURGATORIUM
IGNEM.

Ambros.
* f. 47^v.

1. Ἐπειδὴ μετὰ ἀγάπης ἀποκρίνασθαι πρὸς τὰ
παρ' ἡμῶν εἰρημένα ὀρεῖλομεν, σοφζομένης τῆς
καθ' ἡμᾶς² εὐσεβείας καὶ τῶν πατροπαράδοτων³
ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων, προτάττομεν κεφαλαιω-
δῶς ἐκάστην τῶν ἐμπερομένων⁴ τοῖς παρ' ἡμῶν
γεγραμμένοις συστάσεων καὶ μαρτυριῶν, ἵνα εὐπε-
ρίληπτος καὶ σαφὴς ἐφ' ἐκάστη τούτων ἢ ἀπάντη-
σις καὶ ἡ λύσις γένηται.

Ἐίρηται τοίνυν ἐν ἀρχῇ τοῦ γράμματος οὕτως,
ὅτι « ἐάν οἱ ἀληθῶς μετανοοῦντες, πρὶν ἱκανῶς
« ποιῆσαι περὶ⁵ τῶν ἡμαρτημένων ἢ ἡμελημένων
« τοῖς ἀξίους τῆς μετανοίας καρπούς, ἐν ἀγάπῃ,
« ἀποθιώσασιν. αἱ τούτων ψυχὰὶ ταῖς καθαρτι-
« καῖς τιμωρίαις ἐκκαθίρονται μετὰ θάνατον⁶
« πρὸς δὲ τὸ ἀποκουρίζαι αὐτὰς τῶν τοιούτων ποι-
« νῶν, ὠφελούσιν⁷ αἱ τῶν ζώντων⁸ πιστῶν ἐπικου-
« ραίαι, ἧγουν αἱ λειτουργίαι⁸, αἱ εὐχαῖαι, αἱ ἐλεημο-
« σύναι, καὶ τὰλλα⁹ τῆς εὐσεβείας ἔργα ».

Πρὸς ταῦτα ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα οὕτως¹⁰. Ὅτι μὲν

1. Quandoquidem nobis cum caritate
respondendum est ad ea quae dixistis,
salva religione nostra et ecclesiasticis dog-
matibus a patribus acceptis, quaequocumque
argumenta ac testimonia scripto protulistis,
summatim praeponimus, quo brevior cla-
riorque ad singula responsio atque solutio
evadat.

Haec itaque in principio scriptionis dicta
sunt, videlicet: « Si vere paenitentes, antequam
« dignis paenitentiae fructibus de commissis
« satisfecerint et omissis, in Dei caritate dece-
« serint, eorum animae poenis purgatoris post
« mortem purgantur; et ut a poenis huius-
« modi releventur, prosunt eis fidelium vi-
« ventium suffragia, missarum scilicet sacri-
« ficia, orationes et elemosynae, et alia pie-
« tatis opera ».

Ad haec ita respondemus. Prodesse quidem

1. In titulo : om. R : Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐρέσου ὁμιλία ῥηθείσα ἐν Φεραρίᾳ (Φεραρρία MS, item in O ex
Φεραρία, addito p supra versum) πόλει ὀμι. C) τῆς Ἱταλίας πρὸς τοὺς καρδινάλιους καὶ ἑτέροισιν τῶν Λατίνων
διδασκάλους περὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς δοξαζομένου καθαρσίου πυρός (περὶ τοῦ πυρός ad marg. Q) OPQSMBGI : Τοῦ
μακαριωτάτου κυρίου Μάρκου Ἐρέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, διδασκαλίας ἀνατρέπουσα τὰς περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός
ἔρεχθίλιας τῶν Λατίνων καὶ ἑτέρον ζητημάτων B. — 2. καθ' ἡμᾶς : παρ' ἡμῶν R : παρ' ἡμῶν OPQSMBGC
(ὡμῶν, marg. C). — 3. παροπαροδοτων M. — 4. ἐμπερομένων R. — 5. παρα S. — 6. ὀρεῖλομεν M. — 7. ζώντων
A. — 8. λειτουργίαι A. — 9. τὰ ἄλλα OPQSM. — 10. οὕτω M : om. A.

a. Codices adhibiti : Ambros. 653 (= A), f. 47^v-
54; — Oxon. Laud. 22 (= O), f. 1-17; — Paris.
1218 (= P), f. 7-17; — Paris. 1261 (= Q), f. 1-13;
— Paris. 1286 (= R), f. 271^v-283; — Paris. 1327 (= S),
f. 251-258. — Paris. 1389 (= B), f. 258-268. —
Paris. 1292 (= G), f. 3-16. — Coislin. 289 (= C),
f. 129. E cod. 34 (nume 35) Metochii S. Sepulcri

(= M) typis expressa habebatur in actis litterariis
Ἀθήναις (Constantinopoli, 1880), p. 5-6, 18-19, 34-35,
51. — Codicem Ambrosianum praeter ceteris seculus
sum, ut qui lectum in multis aetiofere, fere in
omnibus praestantissimum exhibeat. — b) Cf.
supra, p. 25, l. 11 sq.

fidelibus defunctis missarum sacrificia, ora-
 tiones et elemosynas, quae pro ipsis fiunt, tum
 ipse Ecclesiae usus, qui antiquitus obtinuit,
 testatur, tum multae hac super re variaeque
 doctorum tam latinorum quam graecorum
 orationes diversis temporibus ac locis recitatae
 scriptoque traditae; animas autem per eius-
 modi subsidia ab expurgantibus quibusdam
 suppliciis et igne temporaneo, qui virtutem
 hanc habeat, liberari, nullibi haectenus expresse
 scriptum invenimus, neque in preceationibus et
 canticis, quae pro illis persolvuntur, neque in
 doctorum libris; verum quae in inferno deti-
 nentur aeternis iam addictae cruciatibus, quos
 sive re ipsa et usu luant, sive certa expecta-
 tione reformident, eas sublevari quidem et
 exiguum aliquod experiri solatium recepimus,
 non autem penitus a supplicio liberari, neque
 ulla spe teneri, hanc liberationem esse ali-
 quando adepturas. Id satis demonstrant tum
 quae de magno Macario asceta aegyptio nar-
 rantur¹, qui cum calvariam in eremo inventam
 interrogasset, divina virtute illud ab ea eductus
 est; tum etiam quae Basilium Magni in oratio-
 nibus suis ad Pentecosten pro more recitandis
 ita ad verbum scribit²: « Qui in ista omnium
 « solemnissima et salutari festivitate placationes
 « quidem et deprecationes supplices pro iis, qui
 « in inferno detinentur, suscipere dignatus es,
 « ac magnas nobis spes praebes futurum, ut
 « detentis relaxatis ab iis molestiis, quibus
 « plectuntur, et recreatio abs te contingat ». Si
 animae vero in fide et caritate ex hac vita
 decesserint, maculis tamen nonnullis foedatae,
 sive levioribus, quarum eas omnino non paeni-
 tuerit, sive etiam gravioribus, de quibus duc-
 tam paenitentiam dignis fructibus ostendere
 non praeceperit: eas pro ratione talium cul-
 parum plane purgari credimus, non per ignem

ὠφελοῦσι¹ τοὺς ἐν πίστει κεκοιμημένους αἱ ὑπὲρ
 αὐτῶν γινόμεναι λειτουργίαι καὶ εὐχαὶ καὶ ἐλεημο-
 σύναι, τὸ τε ἔθος αὐτὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπικρα-
 τῆσαν ἄνωθεν μαρτυρεῖ καὶ ἐπὶ τούτῳ² πολλοὶ καὶ
 διάφοροι τῶν διδασκάλων λόγοι, Ἀκτινῶν τε καὶ
 Γραικῶν³, κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τοὺς εἰρη-
 μένοι καὶ γεγραμμένοι τὸ διὰ τῶν⁴ τοιούτων
 βουηθημάτων καθαρτικῶν τινῶν⁵ τιμωριῶν ἀπαλλάτ-
 τεσθαι τὰς ψυχὰς καὶ πυρὸς προσκαίρου τοιαύτην⁶
 δύναμιν ἔχοντος, οὐκέτι⁷ ῥητῶς γεγραμμένον εὐρί-
 σκομεν, οὔτε ἐν ταῖς εὐχαῖς καὶ τοῖς ᾄσμασι τοῖς ὑπὲρ
 αὐτῶν γινόμενοις, οὔτε ἐν τοῖς τῶν διδασκάλων
 λόγοις· ἀλλὰ τὰς μὲν ἐν ᾄδῃ κατερομένης καὶ ταῖς⁸
 αἰωνίους ἤδη παραδοθεμένης κολάσεσιν⁹, εἴτε¹⁰ ἔργῳ
 καὶ πείρῃ, εἴτε ἐλπίδι βεβαίᾳ καὶ προσδοκίᾳ, βου-
 θεῖσθαι μὲν καὶ αὐτὰς καὶ ὠφελεῖσθαι¹¹ μικρὰν τινα
 τὴν¹² ὠφέλειαν παρελάβομεν, οὐ μὴν ἀπαλλάτ-
 τεσθαι τῆς κολάσεως εἰς τὸ παντελὲς οὐδ' ἐλπίδα
 τινὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ὅπως ἔχειν καὶ τοῦτο δηλοῖ¹³
 τὸ κατὰ τὸν μέγαν Μακκαριὸν τὸν Αἰγύπτιον ἀσκητὴν¹⁴
 διήγημα, ἐν οἷς¹⁵ ἐρωτήσας τὸ κατὰ¹⁶ τὴν ἔρημον
 εὐρεθὲν κρανίον¹⁷, τῇ θεῖᾳ δυνάμει τὰ τοιαῦτα περ'
 αὐτοῦ ἔμαθε, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν ταῖς εἰς
 τὴν Πεντηκοστὴν ἀναγιγνωσκομέναις εὐχαῖς ταῦτα
 κατὰ ῥῆμα γράφων· « Ὁ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παν-
 « τελείᾳ¹⁸ ἔορτῇ καὶ σωτηριώδει Ἰλασμοῦς μὲν
 « ἱκεσίους ὑπὲρ τῶν κατερομένων ἐν ἄδου κατα-
 « ξίσεως δέξασθαι, μεγάλας δὲ παρεχόμεν¹⁹ ἡμῖν
 « ἐλπίδας, ἄνεσιν τοῖς κατερομένοις τῶν κατερόν-
 « των αὐτοὺς ἀνιερῶν καὶ παραψυχῆν παρὰ σοῦ
 « καταπέμπεσθαι²⁰· τὰς δὲ ἐν πίστει μὲν²¹ καὶ
 ἀγάπῃ, τῶν παρόντων ἀπαλλαγείσας²², κηλίδας δὲ
 ὅμως τινὰς ἐπιφερομένης, ἣ μικρὰς καὶ παν-
 τάσιν ἀμετανοήτους, ἣ καὶ μείζονας, ἐφ' αἷς
 μετανοήσασαι τοὺς τῆς μετανοίας καρποὺς οὐκ
 ἔφθασαν ἐπιδείξασθαι, * ταύτας δὲ ἐκκαθαίρε-

* F. 98.

1. ὠφελοῦσαι M. — 2. καὶ αἱ εὐχαὶ S. — 3. τοῦτο MOQ. — 4. Ακτ. τε καὶ Γρ. om. A. — 5. τῶν om. M. Ad marg. B: ὡραίων, παυλοῦμε inferius ὅτι τὸ καθαρτέριον ῥητῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ γεγραμμένον οὐκ εἶδηται. — 6. τινῶν om. OPQSMG. — 7. καὶ τοιαύτην M. — 8. οὐκ εἶτι MS. — 9. ταῖς: τὰς R. — 10. κολάσεσιν O. — 11. οἷς. A. — 12. ὠφελοῦσθαι G: ad marg. B ὅτι καὶ αὐτὸν ἔδη κατερόμενον ψυχὰς ὠφελοῦσθαι λειτουργίας. — 13. τὴν om. AM. — 14. ὄρων A. — 15. ἐν ὧ M. — 16. κατὰ: ἀνα A. — 17. κρανίον Q: ad marg. B: τὸ ἐν ἔρημῳ κρανίον. — 18. παντελεῖα M. — 19. παρεχον R. — 20. παραπέμπεσθαι M. — 21. μὲν om. B. — 22. ἀπαλλαγῆσαι, A. ad marg. B: ὡραίων τοῦτο εἶδος, ἢ καθ' ἡμᾶς δόξα.

a) Historia haec reperitur in Aphothegmatis Patrum in *Macario*, n. 38, *P. G.* t. 71 c. 25⁷ et in *Vitis Patrum* a Rosweydo editis lib. III, cap. 172 et lib. VI, libell. 3, 16. — *P. I.* t. 3, c. 79⁷ et 101, 3. Eadem allegatur a Ioanne Damasc. *P. G.* t. 36,

c. 256 A, ex quo larga manu hausit Marcus noster. — b) Locus e *quinta* oratione assumptus habetur in omnibus *Pentecostarū* editionibus; vide v. gr. edit. an. 1846, p. 212.

σθαί πρὸς λόγον¹ τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων, οὐ διὰ πυρὸς τινος καθαρσίου καὶ ἀφωρισμένων ἐν τινι τόπῳ τιμωριῶν (τοῦτο γὰρ, ὡς ἔφαμεν², οὐδαμῶ παραδέδοται), ἀλλὰ τὰς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ τοῦ σώματος δι' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ φόβου. καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος³ ῥητικῶς ἀποφάνεται, τὰς δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐξόδον⁴, ἢ μενούσας ἐν τῷδε τῷ περιγεῖν χώρῳ⁵ πρὶν εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ ἀφικέσθαι⁶ καὶ τῆς μακαρίας ἀξιοθῆναι λήξεως⁷, ἢ καὶ αὐτὰς ἐν ᾗδῃ καταχρυσωμένας, οὐχ ὡς ἐν πυρὶ καὶ κολάσει πάντως, ἀλλ' ὡς ἐν δεσμωτηρίῳ καὶ φυλακῇ κηθειρμένους⁸, εἰ μεζῶς ἦσαν αἱ ἀμαρτίας καὶ πλείονος χρόνου δεόμεναι, τοῖσι τῶν ἀπαιτῶν βοήθειαν τὰς ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενας εὐχὰς καὶ λειτουργίας φαρμῆν, συντρεφούσας αὐταῖς τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας⁹ καὶ τὰ μὲν¹⁰ τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων αὐτίκα παρωρώσας καὶ ἀφίσεις, ἅσα δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν πεπλημμέλῃται, καθὼς ὁ μέγας φησὶ Διονύσιος ἐν¹¹ τῇ θεωρίᾳ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐρωῶν κεκοιμημένων μυστηρίου, τὰ δὲ μετὰ χρόνον ἴσως τινὰ δικαίους ζυγοῖς ἢ λουστῆς καὶ ἀφίσεις καὶ¹² αὐτὰ τέλειον ἢ κουφιζούσας τοὺς ἐπ' αὐτοῖς¹³ ἐνόχους μέχρι τῆς τελευταίας ἐκείνης κρίσεως καὶ ἐπ' αὐτοῖς οὐδέμιαν ἀνάγκην ἐτέρας κολάσεως καὶ διὰ πυρὸς καθάρσεως βλέπομεν, εἴ¹⁴ γε τοὺς μὲν ὁ φόβος καθαιρέει, τοὺς δὲ ἢ τοῦ συνευδότου βράσων, παντὸς πυρὸς ὀριμότερον κατεσθίονσα, τοὺς δὲ αὐτῇ καὶ μόνῃ τῆς θείας δόξης ἢ ἐκπτώσεως καὶ ἢ ἀδηλία τοῦ μέλλοντος, εἰ ποτε αὐτῆς¹⁵ ἐπιτεύξονται¹⁶. Ὅτι δὲ τὰ τοιαῦτα βασανιστικά καὶ κολαστικά παντὸς μᾶλλον ἐτέρου, καὶ ἢ πείρα παρίστανται, καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μαρτυρῶν ἡμῖν ἐν πάσις σχεδὸν ἢ ταῖς πλείεσταις τῶν ἡθικῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα γράζων, καὶ ὁ θεὸς ἀσκητῆς Δωρόθεος ἐν τῇ *Περὶ σπειδῆσεως* αὐτοῦ λόγῳ καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος δὲ, ταῦτα¹⁷ μᾶλλον τῆς κολάσεως¹⁸ βασανίζει τοὺς

aliquem purgatorium ac determinata certo in loco supplicia^a (nam id, uti diximus, nusquam traditum existit), sed alias quidem in ipso exitu e corpore per ipsum solum metum, sicuti etiam sanctus Gregorius Dialogus discrete pronuntiat; alias vero etiam post exitum, sive in ista regione terris citima commorentur, antequam ad Dei adorationem perveniant, beatumque consequantur finem, sive etiam in inferno detineantur et ipsae, non certe ut in igne ac supplicio, sed ut in custodia et carcere constrictae, cum graviore fuerint culpa ac tempore longiore expiandae. Porro hisce omnibus opitulanti preces et liturgias eorum nomine factas adserimus, concurrente cum his divina bonitate et clementia, quae huiusmodi culparum alias quidem statim condonat et dimittit, quaecumque scilicet per humanam fragilitatem admittae fuerint, quemadmodum magnus ille Dionysius^b ait in Consideratione mysterii de iis qui pie obdormierunt; alias vero post aliquod forte tempus, aequis adhibitis lancibus, aut solvit remittitque etiam penitus, aut earum reos sublevat usque ad extremum illud iudicium. Verum ad has tollendas nullam alterius supplicii purgationisve per ignem necessitatem videmus; nam hos quidem expurgat metus, illos vero conscientiae cruciatus, qui animum acrius rodit quam quivis ignis; illos autem ipsa sola divinae gloriae amissio et futuri obscuritas, num unquam ea sint potituri. Quae quidem omnia quavis alia re magis hominem torquere et castigare, et ipsa experientia ostendit, et testes habemus tum sanctum Ioannem Chrysostomum, in cunctis prope, vel plurimis saltem suarum moralium concionum eadem scribentem, tum etiam divinum illum ascetam Dorothium in suo sermone *de Conscientia*. Et quoad futuri incertitudinem, damnandos magis per illam torqueri quam per ipsum supplicium,

1. λόγους S. — 2. ἔφημεν ARM. — 3. Διάλογος: πάσας ἐν τῇ Διάλόγῳ A: Θεολόγος M. perperam omnino: laudatur enim Gregorius Magnus, qui apud Graecos *Dialogus* appellatur ob editos ab eo Dialogorum libros. Locus ad quem alludit habetur Dialog. IV, c. 46 (graece 48) = P. L., t. 77, c. 405. — 4. Post ἐξόδον iterum scripserat τοῦ σώματος R, quod dein delovit: paulo inferius ad marg. ὄρασον. — 5. τόπῳ χώρῳ ad marg. C. — 6. ἀφικέσθαι τοῦ Θεοῦ B. — 7. λήξεως ἀξιοθῆναι S. — 8. p in καθειρμένους supra versum R. — 9. θείας ἀγάπης καὶ φιλ. καὶ ἀγαθ. S. — 10. τὸ μὲν M. — 11. ἐν: ἐπὶ A. — 12. καὶ οὐκ. M. — 13. ἐπ' αὐτῆς R. — 14. εἴτε M. Ad marg. R: ὅρα πῶς ἢ καθάρσις. — 15. αὐτοῖς M. — 16. In ἐπιτεύξονται ἐπὶ in ἀπο corr. vult R. — 17. Ad ταῦτα hoc habetur scholion in R: ἄγον ὁ φόβος, τὸ συνευδοῦν, ἢ ἐκπτώσις, καὶ τὰ ἐξῆς. — 18. κολάσεως A.

a) Quae sequuntur, totidem fere verbis repetita leguntur in Responsa. ad interrogationes cardinalis a Lotharingia, ut praefando monui. supra.

p. 16. — b) *De Eccles. hierarch.* c. VII, § 7 = Migne, P. G., t. 3, c. 561. — c) Cf. Migne, P. G., t. 88, c. 1652-57.

magistri dicunt. Sic magnus Gregorius Theologus oratione in *Plagam grandinis* haec ait⁹: « Illos quidem lux ineffabilis excipit et sanctae regiaeque Trinitatis contemplatio; hos autem « simul cum aliis, vel potius prae aliis illud « tormentum, nimirum proiectum esse a Deo, « et conscientiae pudor terminum non habens ».

2. Ab huiusmodi ergo malis ut ii liberentur, qui obdormierunt, et Deum rogamus et credimus, non autem ab alio aliquo supplicio vel alio igne praeter illa quae comminata sunt in aeternum duratura. Praeterea defunctorum animas ex inferni detentione tanquam e carcere quodam per preces liberari, testatur etiam cum multis aliis Theophanes Confessor qui *Graptus* nuncupatur, ut qui sermones suos martyrii sanguine obsignaverit pro Christi imagine in fronte incisus. Is enim in uno canonum in defunctos talia pro ipsis precatur¹⁰: « A lacrymis et gemitibus inferni servos tuos, Salva-
tor, libera ». Audisn' ? *A lacrymis dixit et gemitibus*, non a supplicio aliquo et purgatorio igne. Quod si ignis alicuius etiam mentio iisdem in canticis et precibus alicubi occurrit, is non est temporarius aliquis qui purgandi vim habeat, sed ille ipse aeternus ignis et sempiternus cruciatus, a quo ut eximantur qui in fide decesserunt, Deum rogant sancti illi viri, misericordia permoti et commiseratione in suos contritules, id postulant et audentes, quod nulla pene ratione concedi possit. Haec enim dicit sanctus Theodorus Studita confessor et ipse veritatis testis in ipso principio canonis in defunctos: « Christum omnes exo-
remus, memoriam eorum, qui a saeculo « mortui sunt, hodie peragentes, ut eos ab « aeterno igne liberet, utpote in fide vita « functos speque vitae aeternae ». Tum etiam

κολαζομένους οἱ διδάσκαλοι λέγουσι, καθάπερ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τῷ εἰς τὴν Πληγὴν τῆς χιμάλωνος λόγῳ τοιαῦτά φησι¹: « Τοὺς μὲν τὸ « ἄφραστον φῶς διατέλλεται καὶ ἡ τῆς ἁγίας καὶ « βασιλικῆς θεωρίας Ἰριδός, τοῖς δὲ² μετὰ τῶν « ἄλλων βίαστος, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων, τὸ « ἀπεριβρίθαι Θεοῦ καὶ ἦ ἐν τῷ συνεδῶτι αἰσχρῶν³ « πέρας οὐα ἐγρῶσα ».

2. Τῶν οὖν τοιούτων ἀπαλλάττεσθαι τοὺς κεκοιμημένους αἰτοῦμέν τε τὸν Θεὸν καὶ πιστεύομεν⁴, οὐχὶ κολάσεώς τινος ἐτέρας καὶ πυρὸς ἐτέρου παρὰ τὰ⁵ αἰωνίως ἡπειλημένα. Καὶ ὅτι πρὸς τοῦτοις καὶ τῆς⁶ ἐν ᾧ⁷ καταρχῆς ὡς ἐκ ἀεσιμωτηρίου τινὸς ἀγίνεται διὰ τῶν εὐθῶν αἱ τῶν κεκοιμημένων ψυχαί, μαρτυρεῖ σὺν * πολλοῖς ἐτέροις Θεοφάνης⁸ ὁ Ὁμολογητῆς καὶ Ῥωπότης ἐπονομαζόμενος⁹, ὅτι διὰ τοῦ ἐαυτοῦ λόγου αἴματι μαρτυρίου ἐσφράγισεν, ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνας τὴν ὄψιν καταγραφεῖς. Οὗτος τοίνυν ἐν ἐνὶ τῶν εἰς τοὺς κεκοιμημένους κανόνων¹⁰ τοιαῦτα ὑπὲρ αὐτῶν προσέχεται: « *Λαχρῶν* « καὶ στεναγμῶν τῶν ἐν τῷ ᾧ¹¹ τοὺς δούλους του « ἐλευθέρωσον, Σωτήρ¹² ». Ἀκούεις; *δακρῶν* εἶπε καὶ στεναγμῶν, οὐχὶ κολάσεώς τινος καὶ καθαρτηρίου πυρὸς. Εἰ δὲ που καὶ πυρὸς ἐν τοῖς τοιούτοις ᾄσμασι καὶ εὐχαῖς¹³ μνήμη γέγονεν, οὐχὶ προσκίρου τινὸς καὶ καθαρτικῆν τὴν¹⁴ δύναμιν ἔχοντος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ αἰωνίου πυρὸς καὶ τῆς ἀπερίαντου¹⁵ κολάσεως αἰτοῦσιν οἱ ἅγιοι τὸν Θεὸν βυθῆσθαι τοὺς ἐν πίστει κεκοιμημένους¹⁶, φιλανθρωπικῶς κινούμενοι καὶ τῷ¹⁶ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους οἴκτω, τῶν ἀδυνάτων¹⁷ σκεδὸν ἐπιέμενοι καὶ κατατομῶντες. Λέγει γὰρ ὁ ὁσιος Θεοδόωρος ὁ Στουδίτης, ὁμολογητῆς δὲ καὶ οὗτος καὶ μάρτυς τῆς ἀληθείας, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τοῦ εἰς τοὺς κεκοιμημένους κανόνος οὕτως¹⁸: « Πάντες « δυσωπήσωμεν Χριστόν¹⁹, τελούσιντες μνήμην « σήμερον τῶν ἀπ' αἰῶνος νεκρῶν, ἵνα τοῦ « αἰωνίου πυρὸς αὐτοὺς βύσῃται, πίστει²⁰ κεκοιμη- « μένους καὶ ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου ». Καὶ ἐφεξῆς

* f. 18^v.

1. γράφει S. — 2. τοὺς δ. AP. M. — 3. αἰσχρῶν S. — 4. πιστεύομεν καὶ αἰτοῦμεν τὸν Θεὸν B. — 5. παρὰ τὰς O. — 6. καὶ τοῖς S. — 7. ᾧ S. OPQRSM. — 8. καὶ Θεοφάνης M. — 9. λεγόμενος (ἐπονομαζόμενος ad marg.) C. — 10. κανόνων: ὕμνων OPQSM. Ad marg. B: ὁραίων. — 11. κύριε ex σωτήρ corr. R. — 12. ὕμνοις (εὐχαῖς ad marg. C. — 13. τῶν om. R. — 14. ἀπειραντοῦ Q. — 15. Post κεκοιμημένους add. R: εἰ καὶ μεγάλῃ μαρτυρητότας τῶν ad marg. ὁραίων. — 16. καὶ τὸ P. — 17. τῶν ἀδυνάτων A: τὸ ἀδυνάτων S. — 18. οὕτω B, addito ad marg. σπουδίως. Recitatur eum ille die sabbati τῆς Ἀπόκρως. Cf. Τριμώδιον, Romae, 1879, p. 22. — 19. τὸν Χριστόν M. — 20. πίστει A.

9. Gr 2. Naz. Opd. 16, n 9 = P. G. 1. 35, c 965.
10. Habetur hic locus in libro Paracletico inter eos canones in defunctos, qui die sabbati cuius-

que hebdomadis recitari solent, ode sexta, tunc quarto obliquo.

ἐν ἑτέρῳ τροπαρίῳ τῆς πέμπτης ᾠδῆς τοιαύτε φησί¹· « Πυρὸς αἰεὶ φλέγοντας καὶ ἐκ σκότους ἀφεγγούς, βρυγμοῦ ὀδόντων καὶ σάλωχκος² ἀλήκτους³ καλλίζοντας, καὶ πάσης τιμωρίας, ὄψαι, Σωτήρ ἡμῶν⁴, πάντας τοὺς θανόντας πιστῶς ». Ποῦ τὸ καθαρτήριον ἐνταῦθα πῦρ; Καὶ εἰ ὅλιος ἦν⁵, ποῦ ἂν μάλλον εἶπεν αὐτὸ ὁ ἅγιος ἢ ἐνταῦθα; Εἰ δὲ ὅλιος εἰσακούονται παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ ἅγιοι τὰ τοιαῦτα αἰτούμενοι⁷, οὐχ ἡμῶν ἐξετάζειν, ἀλλ' αὐτῶν ἐκείνων ἦν ἀποφράνασθαι⁸ καὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς Πνεύματος, ᾧ κινούμενοι καὶ⁹ ἐλάλουν καὶ ἔγραρον, ἴσως οὐ καὶ τοῦ Δεσποτοῦ Χριστοῦ τοῦ δόντος ἐντολὴν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐθθῶν προσεύεσθαι καὶ ὑπὲρ τῶν σταυρούντων προσηχόμενοι¹⁰ καὶ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον λιθαζόμενον εἰς αὐτὸ τοῦτο κινήσαντος. Οὐ γὰρ δὴ¹¹ καὶ ὑπὲρ τῶν τοιούτων εὐχόμενοι, φαίη ἂν τις, εἰσακούομεθα¹². Ἄλλ' ὅμως ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον ἅπαν ἀποπλήρομεν ἡδὴ δὲ καὶ εἰσῆκουσθήσαν ἔνιοι τῶν ἁγίων, οὐχ ὑπὲρ τῶν πιστῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἀσθεῶν προσευξάμενοι, καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως τούτους ἐξήρπασαν, ὥσπερ ἡ πρωτομάρτυς Θέκλα τὴν Φαλκωνίαν¹³, καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Διζλογος, ὡς φασί¹⁴, τὸν βασιλεῖα Τραιανόν¹⁵.

3. Οὗτοι μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων αἱ τῶν εὐχῶν καὶ τῶν λειτουργιῶν τελεταὶ παρὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ παρ' ἡμῶν γίνονται. Ὅτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἡδὴ τῆς παρὰ Θεοῦ μακαριότητος ἀπολαύοντας ἢ τῶν εὐχῶν τούτων καὶ μάλιστα¹⁶ τῆς μυστικῆς θυσίας δύναμις διαθαίνει, ὄλλον ἐξ ὧν ἐν ταῖς εὐχαῖς τῆς λειτουργίας φαμέν, ἦν ὁ μέγας Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συνετάξατο¹⁷· « Ἐτι προσφέρομεν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσασμένων τροπατέρων¹⁸, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν, καὶ παντὸς

in altero quintae odes tropario haec ait : « Ab igne qui semper ardet, ab obscura caligine, a dentium stridore, et verme indesignanter cruciante, et quavis alia poena libera. Salva tor, omnes qui pie obdormierunt. » Ubinam hic purgatorius ignis? Qui tamen si plane haberetur, ubi opportunius a sancto expressus fuisset quam hoc in loco? Num vero certe a Deo exaudiantur sancti illi dum haec orant, nostrum non est expendere: verum illi ipsi rem decernant, necnon Spiritus in eis habitans, quo movente cum locuti sunt tum scripserunt, imo vero Dominus Christus, qui mandatum dedit, ut pro inimicis ipsis deprecemur, quique pro crucifigentibus se oravit, et Stephanum protomartyrem ad idem, dum lapidaretur, praestandum, incitavit. At, dixerit quispiam, dum pro istiusmodi hominibus oramus, profecto non exaudimur. Esto, sed id omne quod penes nos est, explemus: quin et sanctorum nonnulli, cum non pro fidelibus tantum, verum etiam pro infidelibus orassent, exauditi sunt, et ex aeterno eos supplicio exemerunt, quemadmodum Thecla protomartyr Falconillam, divus vero Gregorius Dialogus, ut fertur, Traianum imperatorem.

3. Itaque pro omnibus eiusmodi hominibus orationum missarumque sacra ab Ecclesia necnon a nobis peraguntur. Quod autem ad eos etiam, qui iam divina beatitudine profuerunt, harum orationum, praesertim vero arcani sacrificii efficaciam pertingere, ex iis probatur quae in missae a magno Ioanne Chrysostomo elaboratae precibus dicimus, videlicet¹⁹: « Item offerimus tibi rationabile hoc obsequium pro iis qui in fide requieverunt, protoparentibus, patribus, patriarchis, prophetis, apostolis, martyribus, confessoribus, ascetis et pro

* f. 49.

1. Cf. Τριώθιον, *ed. cit.*, p. 25; ad marg. R: ὠραῖον. — 2. σάλωχος Q. — 3. ἀλήκτου A. — 4. ἡμῶν om. M. — 5. τὸ om. A: ad marg. R: ὠραῖον. — 6. ἦν σου, ἂν M. — 7. αἰτούμενοι: εὐχόμενοι M. — 8. ἀποφράνασθαι M. — 9. καὶ om. (add. ad marg.) C. — 10. προσηχόμενοι S. — 11. Ad marg. R: ὑπομυρᾶ, quae in rhetoricis pars est προλήψεως, id est *occupationis*, qua id, quod contra nos dici potest, anticipamus atque difflimus. — 12. Ad marg. O: σημειῶσαι. — 13. Φαλκωνίαν S: Φαλκωνίαν R: Φαλκωνίαν C: Φαλκωνίαν reliqui codd.; ad marg. R: οὐ ἢ Θέκλα, ἐλύτρωσε τὴν Φαλκωνίαν τῆς κολάσεως; καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος τὸν Τραιανόν. — 14. φασί A. — 15. Ad marg. R: ὁ (= οὐ) καὶ πρὸς τοὺς σοφισμένους ἢ τῆς λειτουργίας δύναμις διαθαίνει. — 16. μάλιστα A. — 17. συνετάξατο OPQSM; ante est add. R: φησί γὰρ, et ad marg.: Χρυσόστομου. — 18. προπατέρων CO: πατριαρχῶν, πατέρων N.

a) Legitur haec oratio in missa Chrysostomi post consecrationem, ubi post *apostolis* habetur etiam *praedicatoribus, evangelistis*.

« omni anima iusti cum fide vita perfuncti ». Nam bona licet a Deo nequam eis adprece-
mur, at gratiarum actiones pro eis pendimus, at ad illorum gloriam id peragimus; atque hoc
pacto sacrificium pro eis etiam aliquatenus offertur et in eorum cedit utilitatem. Imo si
quid postulamus, nihil mirum: nam rerum divinarum explanator Dionysius in Contem-
platione mysterii, quod pro iis qui pie dormierunt agit, dicit¹, « antistitem pro iis qui sancte
« vixerunt a Deo efflagitare lucidissimam divi-
« namque vitam ab ipso pro iustissimis suis
« iudiciis merito reddendam, necnon bona ab
« eo promissa ac profecto donanda, ut qui
« divinatorum iurium interpres habetur, divina
« etiam munera tanquam propria sua postulet
« praemia, et praesentibus significanter pate-
« faciat, ea quae ab ipso iuxta sacrum ritum
« expostulantur, prorsus iis fore praestanda
« qui secundum divinam vitam consummati
« fuerint ». Quare cum in omnes omnino
efficacitas ista pertingat, cumque orationum
arcanorumque sacrificiorum subsidium pene
omnibus qui in fide obdormierunt opituletur,
ut demonstratum est, nullam deprehendimus
causam necessariam asserendi, solis in igne
purgatorio degentibus eiusmodi iuvamen a
nobis conferri.

1. Post haec paulo ulterius progressi, dictam
ignis purgatorii doctrinam probare voluistis,
primum quidem ex Machabaeorum libro², in
quo legitur, « bonum esse ac salutare pro
« mortuis orare, et a peccatis solvantur »;
deinde vero ex evangelio secundum Matthaicum
in quo Salvator dicit³, « cum qui in Spiritum
« Sanctum blasphemaverit, veniam non conse-
« cuturum, neque in hoc saeculo, neque in fu-
« turo »; ex quo innui videtur, aliquam vel in
futura vita dari remissionem.

Porro quod haec purgatorium ignem non
inferant, sole clarius est. Quid enim com-

« πνεύματος δικαίου¹ ἐν πίστει τετελειωμένου ». Εἰ
γὰρ καὶ μὴ αἰτούμεν αὐτοὺς ἀγαθὰ παρὰ τοῦ² Θεοῦ,
ἀλλ' εὐχαριστοῦμεν ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' εἰς δόξαν
αὐτῶν τοῦτο ποιοῦμεν³, καὶ οὕτω τρόπον τινὰ καὶ
ὑπὲρ αὐτῶν ἢ θυσία γίνεται καὶ πρὸς αὐτοὺς δια-
θαίνει. Εἰ δὲ καὶ αἰτούμεν, οὐδὲν θαυμαστόν· καὶ
γὰρ ὁ θεοφροντορ Διονύσιος ἐν τῇ θεωρίᾳ⁴ τοῦ ἐπι-
τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων μυστηρίου « τὸν ἱεράρχην
« φησὶν ἐξαιτεῖσθαι παρὰ⁵ Θεοῦ τοὺς ὁσίους βιώσασαι
« τὴν φανοτήτην καὶ θείαν ζωὴν κατ' ἀξίαν ὑπὸ
« τῶν δικαιοτάτων ζυγῶν ἀντιδιδομένην καὶ τὰ
« ἐπηγγελμένα καὶ πάντως⁶ δωρηθσόμενα⁷ ἀγαθὰ,
« ὡς ἂν ἐκφαντορικὸν ὄντα τῶν θαυμάσιων δικαιο-
« μάτων⁸ καὶ τὰς θείας δωρεὰς ὡς οικείας ἐξαιτοῦντα
« χάριτας⁹, καὶ τοὺς παροῦσιν ἐκφαντορικῶς ἐμπαί-
« νοντα, ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ κατὰ θεσμὸν ἱερῶν
« ἐξαιτούμενα¹⁰, πάντως ἔσται τοῖς κατὰ θείαν ζωὴν
« τετελειωμένοις ». Οὕτως εἰς ἅπαντας τῆς δυνά-
« μεως¹¹ ταύτης διαθανούσης καὶ τῆς ἀπὸ τῶν
« εὐχῶν καὶ τῶν μυστικῶν τελετῶν βοήθειας πᾶσι
« σχεδὸν συντελούσης τοῖς ἐν τῇ¹² πίστει κεκοιμη-
« μένοις, ὡς ἀποδέδεικται, οὐδεμίαν ἀνάγκην ἐνυπά-
« ρχουσιν ὀρῶμεν τῇ λέγοντι λόγῳ, μόνους τοὺς ἐν
« τῷ καθαρτηρίῳ πυρὶ τὴν τοιαύτην βοήθειαν παρ'
« ἡμῶν¹³ συνεισφέρεισθαι.

4. Μετὰ τοῦτο μικρὸν ὑποκατιόντες¹⁴ ἠθελήσατε
συστήσαι τὸ εἰρημένον δόγμα τοῦ καθαρτηρίου¹⁵
πυρός, πρῶτον μὲν¹⁶ ἀπὸ τῆς τῶν Μακκαβαίων¹⁷
βίβλου, ἐν ἣ λέγεται, « καλὸν εἶναι καὶ σωτηριώδες
« τὸ ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων εὐχεσθαι, ὅπως ἂν τῶν
« ἀμαρτιῶν ἀπολυθῶσι »· δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ
Ματθαίου εὐαγγελίου, ἐν ᾧ φησὶν ὁ Σωτήρ, ὅτι
« τῷ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα¹⁸ βλασφημήσαντι οὐκ
« ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ
« μέλλοντι », ὡς οὐσης καὶ¹⁹ ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ
« ἀφέσειος.

Ταῦτα δὲ ὅτι τὸ²⁰ καθαρτήριον πῦρ οὐδαμῶς
εἰσάγουσι, καὶ ἡλίω φανότερον²¹. τί γὰρ κοινόν

1. δικαίου om. OQ. — 2. του om. O. — 3. ποιῶμεν S. — 4. Ad marg. O : σημειῶσαι. — 5. ρὰ in παρά-
-supra versus Q; ad marg. R Διονύσιου, του θεοφροντορος. — 6. πάντος P. — 7. δωρηθσόμενον S. — 8. ἐκ
βραβυῶν φανοτορικὸν ὄντα τῶν θαυμάσιων δικ. S : δικαιοτάτων R. — 9. χάριτος OQ. — 10. ἐξαιτούμενοι S. —
11. δυνάμεως A. — 12. τῇ om. M. — 13. παρ' ἡμῶν M. — 14. ὑποκατιόντες A. — 15. καθαρτορικὸν O P Q S M. —
16. Ad marg. in O σημειῶσαι in R : ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν μακκαβαίων. — 17. μακκαβαίων Q S : allerum a supra
versum R. — 18. εἰς το πν. τὸ ἅγ. R in quo ad marg. τῷ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι. — 19. καὶ
om. M. — 20. το om. S. — 21. φανότερον A : φανότερον ex φανοτότρον corr. P.

¹ Dionys. Areop. op. et loc. cit. p. 41. — ² Cf. II Mac. XII, 46. — ³ Cf. Mat. XII, 32.

ἀφ᾽εσσι τε καὶ καθάρσει διὰ πυρὸς καὶ κολάσεως; **Εἰ** μὲν γὰρ ἄφρσι¹ ἢ δι' εὐχῶν ἢ παρ' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς θείας φιλανθρωπίας, οὐκ ἔτι² χρεῖα κολάσεως καὶ καθάρσεως· εἰ δὲ κολασίς τε καὶ καθάρσις ὀρισμέναι³ (δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτ' ἐγένοντο⁴, καὶ μάτην ἂν ἦσαν, εἰ⁵ μὴ δι' αὐτῶν ἐκαθάροντο), μάτην ὡς εἶκεν αἰ εὐχαί γίνονται καὶ τὴν θεῖαν φιλανθρωπίαν ὑμνοῦμεν⁷. Οὐ μᾶλλον ἄρα τὸ καθαρτήριον πῦρ⁸ εἰσάγεται διὰ τῶν τοιούτων ἔργων⁹ ἢ ἀναιρεῖται· ἀφρσι γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀμαρτιῶν¹⁰ φέρεται καθάπερ ἐκ βασιλικῆς τινας ἐξουσίας τε¹¹ καὶ φιλανθρωπίας. * ἀλλ' οὐκ ἀπκλαγγῇ¹² κολάσεως¹³ ἢ καθάρσεως.

5. Τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους¹⁴ πρώτης¹⁵ ἐπιστολῆς ἐλήφθη¹⁶ τοῦ μακαρίου Παύλου, ἐν ἣ διαλεγόμενος περὶ τοῦ οἰκοδομοῦντος¹⁷ ἐπὶ τοῦ θεμελίου, ὃς ἔστιν ὁ Χριστός, « χρυσόν, ἄργυρον, τιμίους λίθους¹⁸, ξύλα, γόρτον, κολάζην », ἐπάγει· **Καὶ** γὰρ ἡ ἡμέρα τοῦ¹⁹ Κυρίου φανερώσει, ὅτι²⁰ ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι²¹, τὸ πῦρ δοκιμάσει· εἰ τινας²² τὸ ἔργον μένει, « ὃ ἐπικοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἰ τινας τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, αὐτῶ²³ δὲ ὡς διὰ πυρὸς », δοκεῖ²⁴ μὲν εἰσάγειν μάλιστα²⁵ πάντων τὸ καθαρτήριον πῦρ, μάλιστα δὲ πάντων αὐτὸ ἀναιρεῖ. Πρῶτον μὲν γὰρ δοκιμαστικόν, ἀλλ' οὐ καθαρτικόν²⁶ αὐτὸ ἀπεκάλειεν ὁ θεὸς ἀπόστολος· ἔπειτα καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἔργων καὶ τιμιώτατα δι' αὐτοῦ διελεύσεσθαι²⁷ διωρίστα, ταῦτα δὲ ὄλην²⁸ ὡς οὐδεμιᾶς προσδεῖται²⁹ καθάρσεως³⁰· εἶτα³¹ τοὺς ἐπιφερομένους τὰ πονηρά, κατακαίμενον ἐκείνων, ζημιωθήσεσθαι λέγει· οἱ δὲ καθαιρόμενοι, πρὸς τῆς³² μηδὲν ζημιούσθαι, καὶ μεγάλα κερδαίνουσιν³³· ἔπειτα ἐπὶ³³ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, δηλονότι τῆς

mune est remissioni cum expurgatione per ignem ac supplicio? Etenim si habeatur remissio, sive per preces ea fiat, sive per ipsam solam divinam clementiam, iam non amplius supplicio ac purgatione est opus; sin vero punitio simul ac purgatio statuuntur (nam ob id ipsum statuuntur, ac frustra plane essent, si per ipsas expurgatio non fieret), iam in vanum, ut videtur, preces fundimus divinamque laudamus misericordiam. Ex allatis igitur testimoniis purgatorius ignis non magis infertur quam exploditur: in eis enim peccatorum remissio repraesentatur ut effectus regiae cuiusdam potestatis atque clementiae, non autem ut liberatio a supplicio vel purgatione.

5. Tertium vero testimonium, quod ex prima beati Pauli ad Corinthios epistola¹⁴ deproptum est, in qua apostolus, dum de eo disserit qui super fundamento, qui est Christus, struxerit aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, foenum, stipulam, subiungit: « Nam dies Domini declarabit quia in igne revelabitur, et unuscuiusque opus quale sit, ignis probabit: « si cuius opus manserit, quod superaedificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse tamen salvus erit, « sic tamen quasi per ignem », — hoc, inquam, testimonium maxime omnium inferre videtur purgatorium ignem; at maxime omnium illum convellit. Namque in primis probandi quidem, non autem purgandi vim eum habere dixit divus apostolus; deinde vero opera bona ac pretiosissima per illum esse transitura pronuntiavit; haec autem, ut patet, nulla indigent purgatione. Postea, eos, qui prae se prava tulerint, his combustis, detrimentum passuros dicit; qui vero purgantur, non modo nullum capiunt detrimentum, sed multum etiam lucrantur. Praeterea, in die illa, iudicii scilicet ac saeculi

* f. 59^r.

1. ἢ ἀφρσι M. — 2. οὐκέτι S. — 3. ὀρισμένη R: ὀφλισμένα M. — 4. τοῦτο AM. — 5. ἐγένετο OPQM. — 6. εἰ: οἱ M. — 7. Ad marg. R: ὑμνοῦμεν δηλαδὴ μάτην καὶ εὐχόμεθα. — 8. πῦρ om. S. — 9. ἔργων M. — 10. ἀμαρτιῶν ἐν αὐτοῖς M: ἄμ. ἐν αὐτῇ A. — 11. τε om. A. — 12. ἀπκλαγγῆ S. — 13. κολάσεως A. — 14. Ad marg. R: ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους ἀπὸ ἐπιστολῆς om. A. — 15. πρώτης. — 16. ἐλήφθη R. — 17. περὶ τοῦ οἰκοδ. om. R: ἐπὶ τοῦ θεμ. οἰκοδ. A. — 18. λίθους (sic) τιμίους A. — 19. τοῦ om. MQ. — 20. ὅτι: ὅτε M. — 21. ἔστιν S. — 22. ἦτις: Q: οὕτως M. — 23. οὕτως O. — 24. Ad marg. R: εἰρωνεία: ὠρατο πάνυ: ὄλον. — 25. μάλιστα A. Item extrema lin. — 26. καθαρτήριον (καθαριστικόν ad marg.) C. — 27. διελεύεται R. — 28. ταῦτα δὲ ὄλην τὰ ἀγαθὰ ἔργα R. — 29. δεῖται OPQRSM. — 30. Post καθάρσεως add. R: ἀλλὰ τοῦμπαιν. — 31. εἶτα τοὺς ἐπιφερομένους· μεγάλα κερδαίνουσιν solus habet A: ea tamen perperam fuisse omissa in aliis codd., satis ostendit cum orationis series tum responsio Latinorum inferius exhibenda: vix enim erodierim verba huc irrepsisse ex communi Graecorum responsione, infra, p. 70, l. 40. — 32. το A. 33. ἐπὶ: περί A.

futuri, talia eventura esse dicit; *nam dies declarabit*, inquit, *quoniam in igne revelatur*. Atqui purgatorium ignem eo tempore adstruere, id est post tremendum illum iudicis adventum ultimamque sententiam, nonne valde absurdum est? Neque enim quicquam eiusmodi nobis Scriptura tradit, imo vero ille ipse qui nos iudicaturus est, *Ibunt* inquit^a *isti, in damnationem aeternam, iusti vero in vitam aeternam*; et rursus^b: *Procedent qui bona egerint, in resurrectionem vitae, qui vero mala admiserint, in resurrectionem iudicii*; medium autem aliquem locum nusquam relinquit, sed postquam iudicandos omnes in duas partes divisit, alteros a dextris statuens, alteros a sinistris, illos nuncupans oves, hos vero hoedos, utrosque singillatim alloquitur, quin uspiam tertios indicet, quos oporteat per ignem illum expurgari. Videtur ergo ille apud apostolum ignis designari, de quo David propheta ait^c: *Ignis in conspectu eius ardescet, et in circuitu eius tempestas valida*; et alibi^d: *Ignis ante ipsum praecedet, et inflammabit in circuitu inimicos eius*; et Daniel rursus^e: *Fluvius igneus rotabatur ante ipsum*. Qui quidem ignis sanctos, utpote nullum nequitiae opus indiciumve prae se ferentes, splendidiore reddet, veluti aurum in fornace probatos vel quasi amiantum quem dicunt lapidem, qui in igne quidem positus in carbones redigi videtur; ex igne vero subductus, quasi aqua ablutus nitidior evadit, qualia fuerunt etiam trium illorum sanctorum puerorum corpora in fornace babilonica; peccatores vero, qui vitium ceu rem usti faciem igni illi praebuerint, apprehendet moxque incendet, et opus quidem, id est pravam voluntatem vel actionem, exuret penitusque abstumet; ipsos vero iis quidem quae

κρίσεως, καὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος, τὰ τοιαυτά φησι γενήσεσθαι¹. ἢ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, φησίν, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλίπτεται. Τότε δὲ ἀρα καθαρτήριον πῦρ ὑποτίθεται², μετὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην τοῦ κριτοῦ παρουσίαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν, μὴ καὶ λίαν ἤ φορτικόν; Οὐδὲ γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον³ ἔμιν⁴ ἢ Γραφῇ παραδίδοσται, ἀλλ' αὐτὸς δὲ μέλλον κρίνειν ἡμᾶς. Ἰαλεῖσθῶσιν φησίν οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιαι, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ αἴθρις Ἐκπορεύσονται⁵ οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς⁶, οἱ δὲ τὰ κατὰ πρᾶξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως, μέσση δὲ τινα χώραν⁷ οὐδαμῶς παραλείπει καὶ τοὺς κρινόμενους εἰς δύο μοίρας ἅπαντας διελόν, καὶ τοὺς μὲν ἐκ δεξιῶν⁸ στήσας, τοὺς δὲ⁹ ἐξ εὐωνύμων, καὶ τοὺς μὲν¹⁰ καλῶς πρόβυτα, τοὺς δὲ, ἐρίτρια, καὶ πρὸς¹¹ ἑκατέρους ἰδίᾳ¹² διαλεχθείς, οὐδ' οὐδαμῶς καὶ τρίτους¹³ παρέδειξε τοὺς θρῆλοντας διὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου καθάρεσθαι. Ὁμοίαν οὖν ἐκεῖνο καὶ παρὰ τῷ ἀποστόλῳ¹⁴ τὸ πῦρ εἶναι, περὶ οὗ Δαυὶδ ὁ προφήτης φησὶ Ἦθ' ἐνόπιον αὐτοῦ καθήσεται, καὶ κίχλω αὐτοῦ καταγίγς σφοδαί¹⁵ καὶ αἴθρις Ἦθ' ἐνόπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ γλογοῖ κίχλω τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ¹⁶ καὶ ὁ Δαυὶδ αἴθρις Ποταμὸς¹⁶ πρὸς εἶλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Τὸ γὰρ τοιοῦτον πῦρ τοὺς μὲν ἁγίους¹⁷, ἅτε μηδὲν κακίας ἔργον καὶ γνώρισμα ἐπιπερομένου, λαμπροτέρως ἀφανεῖ, καθάπερ χρυσὸν ἐν καμίνῳ δοκιμασθέντας¹⁸ ἢ καθάπερ τὴν ἀμραντόν φησι λίθον, ἧτις ἐν μὲν τῷ πυρὶ κειμένη ἀπληθρακώσεται δοκεῖ, ἐξαίρεθίσα δὲ τοῦ πυρὸς, ὡς ὕδατι λαμπρυνθείσα καθαροτέρα γίνεται, ὅτι οἱ αἴθρις καὶ¹⁹ τὰ τῶν ἁγίων²⁰ τριῶν παλίων σώματα ἐπὶ τῆς βαθυλωίας γλογοῖς τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς²¹, ὡς εὐπρηστον ὕλην τῷ πυρὶ ἐκείνῳ τὴν²² κακίαν ἐπαγομένους, περιδραχόμενον, ἀνάπτει²³ ταγίως, καὶ τὸ μὲν ἔργον, ἧτοι τὴν ποικρὰν διαθεσιν ἢ ἐνέργειαν, κατακαύσει²⁴ καὶ τελῶς ἀφανεῖ, αὐτοὺς δὲ

* f. 50.

1. γενέσθαι OQC. — 2. ὑποτίθεται B. — 3. τοιοῦτον. corr. ex τοιοῦτων Q. — 4. ἡμῶν M. — 5. ἐκπορεύονται OQS. — 6. ὡς; om. B. — 7. Ad marg. R. περὶ μέσης; χώρας. — 8. ἐκδεξιῶν S. — 9. δὲ AM. — 10. καὶ τοὺς μὲν-ἐρίτρια omnes praeter A om. — 11. πρὸς; τοὺς Q. — 12. ἰδίᾳ om. M. — 13. τρίτας OQ. — 14. καὶ παρὰ τῷ ἀποστ. om. AB; ad marg. B. τί ἐστι το πῦρ, περὶ οὗ Δαυὶδ καὶ Δαυὶδ λέγει. — 15. φησίν ἁγίους A; καὶ γλογοῖ κίχλω αὐτοῦ om. B; αὐτοῦ om. A. — 16. ποταμὸν M. — 17. Ad marg. R. hinc quidem; ὅτι τὸ τοιοῦτον πῦρ τοὺς ἁγίους δοκιμάσει καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁμοίως, καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς; inde vero; ἐξήγησι; χρυσοστόμου. — 18. καθάπερ-δοκιμασθέντας om. C. — 19. καὶ om. M. — 20. ἁγίων om. OPQRSMBEG. — 21. Ad marg. B. ὡς τὴν των ἁμαρτωλῶν προξ. — 22. τὴν bis habet A. — 23. ἀνάπτει M. — 24. κατακαύσει A.

a) Mt. xxv. 46. — b) Ioh. v. 29. — c) Ps. lxx. 4; φησίν M. — d) Ps. xlviii. 3. — e) Dan. vii. 10.

ζημιώσει¹ μὲν ὧν ἐπέφεροντο², πονηρῶν δὴλονότι³ φροτίων, σώσει δὲ ἡμῶς, τουτέστιν εἰς τὸ διηκεῖς καθέξει⁴ τε καὶ φυλάξει, μὴ συναπολλυμένους τῆ πονηρίᾳ.

Ὁ. Ταύτην ἡ ἐξήγησιν τοῦ βήτου τούτου καὶ ὁ θεὸς πατήρ ὁ⁵ Χρυσόστομος ἀποδίδωσι *στόμα τοῦ Παύλου* παρ' ἡμῶν λεγόμενος, καθάπερ ἐκεῖνος *στόμα Χριστοῦ*⁶ τὴν τε ἐπιστολὴν ἐρμηνεύων. αὐτοῦ τοῦ Παύλου ἔπαρουσόντος, ὡς ὠφθη⁷ δι' ὀπασίας Πρόκλῳ τῷ μαθητῇ καὶ διαδόχῳ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἴδιον ἐπ' αὐτῆς μόνῃ τῆ βήσει λόγον ἐκδεδοκῶς⁸, ἵνα μὴ πρὸς τὸ ἴδιον φρόνημα τῆ φωνῆν ἐλκύσωσιν οἱ τὰ Ἐριγένους φρονοῦντες, οἷς καὶ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ὕμιν⁹ συμφερονεῖν, καὶ τῆ ἐκκλησίᾳ λυμηνῶνται, τέλος εἰσάγοντας¹⁰ τῆς κολάσεως καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τελείαν ἀποκατάστασιν « σωθήσεσθε γὰρ » φησὶν « ὁ ἁμαρτωλὸς¹¹ ὡς¹² διὰ¹³ πυρός », τουτέστι διαμενεῖ κολαζόμενος ἐν τῷ πυρὶ καὶ οὐ συναπολείται τοῖς πονηροῖς ἔργοις καὶ διαβήσεσι. Περὶ τοῦ πυρὸς τούτου καὶ ὁ μέγας φησὶ Βασίλειος ἐν τοῖς Ἠθικοῖς ἐξηγουμένου τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο *Φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος γλόγα πυρός*, ὅτι « τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον εἰς κόλασιν « τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ διακόπτεται « τῆ φωνῆς τοῦ Κυρίου, ἵνα ἐπειδὴ δύο εἶσι δυνάμεις, ἡ τε καυστικὴ καὶ ἡ φωτιζούσα, τὸ μὲν « ὄρημ καὶ κολαστικὸν τοῦ πυρὸς τοῖς ἀξίοις τῆς « καύσεως προσαπομείνη, τὸ δὲ φωτιστικὸν αὐτοῦ « καὶ λαμπρὸν τῆ φαειότητι τῶν εὐφρανόμενων « ἀποκληρωθῆ. *Φωνὴ οὖν Κυρίου διακόπτοντος « γλόγα πυρός καὶ μερίζοντος, ὡς ἀλαμπές μὲν « εἶναι τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ἄκαυστον δὲ τὸ φῶς « τῆς ἀναπαύσεως διαμενεῖ ». Τότε ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἡ τοιαύτη διακοπή καὶ διαίρεσις ἐκεῖνου τοῦ πυρὸς γίνεται, ἥτις δι' αὐτοῦ διόντων ἀπάντων ἡμῶς, τὰ μὲν λαμπρὰ τῶν ἔργων καὶ φωτεινὰ λαμπρότερα φαίνονται, καὶ οἱ ταῦτα ἐπιπερόμενοι τοῦ φωτὸς κληρονόμοι καθίστανται καὶ μισθὸν αἰώνιον τούτων ἀπολαμβάνουσιν, οἱ δὲ τὰ φαῦλα*

gestaverint defraudabit, pravis scilicet mercibus, salvabit tamen, id est in perpetuum retinebit atque custodiet, ne cum sua malitia simul dispareant.

6. Atque istam loci illius interpretationem adfert etiam divus pater Chrysostomus (is vero *os Pauli* apud nos nuncupatur, quemadmodum Paulus *os Christi*)³, epistolam exponendo, Paulo ipso dictante, sicut per visionem adspiciendum se praebuit Proclo, illius discipulo et in sede successore, atque peculiarem in unum hoc dictum orationem edendo, ne ad propriam sententiam effatum illud traherent Origenis sectatores, quorum opinioni potius quam vestrae congruere videtur, atque Ecclesiam labefactarent, damnationem aliquando desitiram statuendo perfectamque reproborum hominum redintegrationem; nam *salvabitur*, inquit, peccator *quasi per ignem*, id est permanebit igni addictus, non autem una cum pravis operibus et vitiis penitus absumetur. De igne hoc magnus etiam Basilius in *Moralibus*⁴, dum interpretatur illud Psalmi : *Vox Domini intercidentis flammam ignis*, dicit : « Ignis, qui diabolo et angelis eius in « supplicium paratus est, voce Domini interciditur : ut cum duas sint in eo facultates, « quarum una comburit, altera illustrat, ignis « quidem asperitas ac torquendi proprietas « iis qui adustione digni sunt, servetur; illius « vero splendor et claritas ad hilaritatem « eorum qui laetam ac beatam vitam acturi « sunt, destinetur. Vox igitur Domini intercidens ac dividens flammam ignis, adeo « ut supplicii quidem ignis obscurus sit, lux « vero requietis vii careat comburendi ». Tum ergo, ut videtur, huiusmodi intercisio ac divisio illius ignis locum habebit, cum iam eius virtute dissolutis aequae omnibus, clara quidem lucidaque opera clarioribus elucescent, institutis iis, qui ea praebuerint, lucis hereditibus, hancque in aeternum praemium reci-

1. Ζημιώσει M. — 2. ἐπέφερον A : ἀπέφεροντο M. — 3. δὴλονότι : δηλαδὴ R. — 4. Ad marg. R : ὠραίων, moxque : ὅρα ἐξήγησιν Χρυσόστομου κατ' Ἐριγένους. — 5. πατήρ ὁ om. A : ὁ supra versum R. — 6. Verba στόμα τοῦ Παύλου-στόμα Χριστοῦ post ἀποδίδωσι habent AB, reliqui paulo inferius, nimirum post ἐκδεδοκῶς, atque hoc quidem pacto : στόμα δὲ οὗτος τοῦ H. (τοῦ add. S, παρ' ἡμῶν λέγεται, καθάπερ κτλ.). Verba vero αὐτοῦ τοῦ Παύλου-τοῦ θρόνου αὐτοῦ solus habet A. — 7. ὠφθη A. — 8. ἐκδεδοκῶς M. — 9. ἡ ὕμιν om. AB, ac proinde ἔοικε habent. — 10. εἰσάγονται OQRS. — 11. Ad marg. R : τί ἐστὶ τὸ σωθήσεσθε ὁ ἁμαρτωλός. — 12. ὡς : καὶ M. — 13. διὰ : ἀπὸ PMBC.

a) Laudatur Chrysost. hom. IX in Epist. I ad Cor.; cf. P. G., t. 61, c. 75-82. — b) Non in *Moralibus*, sed in homilia in Psalmum XXVIII locus ille apud Basilium legitur. P. G., t. 29, c. 297.

pientibus: qui vero prava ustuque facilia exhibuerint, horum iactura mulctati, salutem consequentur perditione ipsa peiorem, semperne in igne permanendo (id enim vox *saluari* proprie significat), ne et ipsi, quod ignis vim habeat absumendi, penitus absumi videantur. His inhaerentes multi etiam alii inter nostrates tractatores eodem plane modo dictum illud intellexerunt. Si vero quispiam aliter hoc exposuerit, per *salutem*, liberationem intelligens a supplicio, et per *transitum per ignem*, expurgationem: is perperam omnino, si ita loqui fas est, locum videtur intellexisse. Neque id mirum, homo ut erat, quandoquidem multos videmus doctores Scripturae dicta diversimode interpretantes, quin omnes eandem sensus perfectionem consequantur; impossibile est enim eundem textum diversis sensibus explicatum singulis aequaliter convenire. Nos vero oportet ex iis principaliores ecclesiasticisque dogmatibus magis consentaneos seligere, reliquos vero posthabere. Nullatenus ergo sententiam immutabimus, Augustinus licet hanc interpretationem praebat, aut Gregorius Dialogus, aut alius quispiam doctorum vestrorum; ex ea enim minus infertur purgatorius temporarius ignis quam Origenis sententia, omnimodam per ignem illum animarum restitutionem liberationemque a supplicio statuens, quae quidem ut communis Ecclesiae pestis proscripita atque anathematizata a sacro concilio generali antiquo, penitus tandem explosa fuit.

7. Hoc itaque modo ad testimonia respondemus, quae e sacra Scriptura protulistis. Deinde veto ea sanctorum patrum dicta allaturi, quae pro vestra opinione facere videntur, eis aliquot verba quintae generalis synodi³

καὶ εὐπρόσθετα, ζημιούμενοι τῇ τούτων ἀποδολῇ, σφίζονται σωτηρίαν ἀπωλείας χερίονα, διηλεκτικῶς ἐν τῷ πυρὶ μένοντες (τούτω γὰρ σημαίνει κυρίως καὶ ἡ φωνὴ τοῦ συμπέσειναι), ἵνα μὴ δοξῶσι διὰ τὸ φαρμακικὸν τοῦ πυρὸς καὶ αὐτοὶ καθάπαξ ἀπόλλυσθαι!¹ 5
 Τούτοις ἀκολουθοῦντες καὶ πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῶν διδασκάλων ἕτεροι πρὸς τὴν² διάνοιαν ταύτην τὸ³ βῆτόν ἐξευλόησαν. Ἐὶ δὲ τις ἄλλως αὐτὸ ἐξηγήσατο, καὶ οἰσιγίαι μὲν τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς κολάσεως⁴. 10
 διέλεισιν δὲ διὰ τὴν τὸν καθαρισμόν⁵ ἐνόησε⁶, παρανοήσας αὐτὸ φαιναται παντελῶς, εἰ οὐκ τούτω εἰπεῖν καὶ θαυμαστόν οὐδέν, ἀνθρώπων ὄν, ὅπου γε πολλοὶ τῶν διδασκάλων φαίνονται διαφώρος ἐξηγοῦμενοι τὰ βῆτά τῆς Γραφῆς, οὐ πάντες ἐπινοοῦμενοι τῆς ἀκριβείας⁸ ὁμοίως⁹, οὐδὲ 15
 γὰρ δυνατόν τὴν αὐτὴν βῆσιν πρὸς διαφόρους ἀποδομένον¹⁰ ἐνόησας ἐφαρμύζειν ἅπασιν¹¹ ὁμοίως ἀλλ' ἡμᾶς γε οὐδὲ τὰς κυριωτέρας τούτων ἐκλογέμενους καὶ συμφωνοτέρας¹² τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς δόγμασι, τὰς λοιπὰς ἐν δευτέρῳ τίθεσθαι¹³. Οὐ τοίνυν 20
 ἐπιστραφισσόμεθα¹⁴, κἂν Ἀδουστίνος ἀποδοῖν τὴν τοιαύτην ἐξηγήσιν, κἂν Γρηγόριος ὁ Διάλογος, κἂν ἕτερος¹⁵ τῶν παρ' ὑμῶν¹⁶ διδασκάλων εἰσαγάγῃ γὰρ ἐκ ταύτης οὐ μᾶλλον τὸ καθαρτήριον πρόσκαιρον¹⁷ πῦρ ἢ τὸ τοῦ Ὀριγένους δόγμα, τελείαν 25
 ἀποκατάστασιν τῶν ψυχῶν προσεθεῖον¹⁸ διὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου καὶ τῆς κολάσεως λύτρωσιν, ὅπερ ὡς κοινὴ λύμα τῆς ἐκκλησίας ἀπεκρηύθη καὶ ἀνεθεματίσθη¹⁹ παρὰ τῆς ἁγίας πέμπτης οἰκουμένης²⁰ συνόδου καὶ ἀπελήλαται²¹ τέλειον. 30

7. Ταῦτα²² μὲν οὖν ἀποκρινόμεθα πρὸς τὰ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ὑπ' ὑμῶν εἰλημμένα²³. Μετὰ δὲ ταῦτα²⁴ γράσεις τῶν θεῶν πατέρων τῷ δόγματι τούτῳ συμβαλλομέναις ἐκθίσθαι βουλόμενοι, προετῆξατε τούτων βῆματά τινα τῆς πέμπτης οἰκου- 35

1. Locum e Basilio petitum, inde a verbis Ἐπὶ τοῦ πυρὸς p. 47. l. 20. usque ad verba καθάπαξ ἀπόλλυσθαι p. 48. l. 5. in uno solo A occurrit; ex quo B, ut alii eodd. etiam initium periodi sequentis aliter exhibent, scilicet καὶ πολλοὶ δὲ ἕτεροι τῶν παρ' ἡμῶν διδ. ἀκού. ἐκείνω πρὸς τὴν κτλ. — 2. πρὸς δὲ τὴν S. — 3. τὸ om. OQS. — 4. ἐξηγήσαναι A. ἐξηγήσαναι C. — 5. Ad marg. R: αἰνίττεται τοὺς λατίνοις. — 6. καθαρικόν B. — 7. ἐνόησε M. legitur margini adscriptum in P: παρανοήσας, κακῶς νοήσας, sed altera manu. — 8. ἀκριβῆας G. — 9. Ad marg. R: ὅραται οὗτω ἔπειν, ἵνα μὴ τις νομισθ, ὅτι σώζεται καὶ ἡ λατίνων ἐξηγήσις ἐν τῇ πιστολῇ τοῦ Παύλου. — 10. ἀποδομένον M: ἀποδοῦσαι A. — 11. ἀπασας G. — 12. συμφωνοτέρας S. — 13. Ad marg. R: ὁραίων. — 14. ἐπιστραφισσόμεθα M. — 15. ἕτεροι PRMBG, item A ex corr. — 16. παρ' ἡμῶν M. — 17. πρόσκαιρον om M. — 18. προσεθεῖοντο, G. — 19. ἀνεθεματίσθη R. — 20. καὶ οἰκουμ. ΛΟQBC. — 21. ἀπελήλατο OQC. — 22. αὐτα S, ommissa nempe prima littera a rubricatore. — 23. ὑπ' ὑμῶν προκομισθέντα A. — 24. μετὰ ταῦτα δὲ. B. ad cuius marg.: ὁραίων.

a) Locum concilii V generalis ibi laudatus non solum latine legitur in omnibus editionibus conciliorum, collatione tertia, Mansi t. IX, c. 291-292, verum etiam graece totidem verbis exemplis Pra-

betur apud Manu-lem Galeam, *lib. de Spiritu Sancto*, exp. 30, et in latina editione, lib. II, c. 24, Mansi, t. III, c. 498; imo S. Maximus confessor eundem locum nonnullis omissis, adfert, *P. G.*, l. 91, c. 300).

μενικῶς συνόδου, διοριζόμενα κατὰ πάντα δεῖν
 ἐπεσθαι τοῖς πατράσι¹ τούτοις, ὧν τὰς χρήσεις
 ἐκθέσθαι προήρησε², καὶ ἀποδέχσθαι πάντα τὰ
 παρ' αὐτῶν³ εἰρημένα· ἐν οἷς ἐστὶν Λύγουστινός τε
 5 καὶ Ἀμβρόσιος, οἱ⁴ περὶ τούτου δὴ τοῦ καθαρτηρίου⁵
 πρὸς φανερώτερον δοκοῦντες διδάσκουν. Ταῦτα δὲ
 τὰ ῥήματα ἡμεῖς οὐκ ἐπιγινώσκομεν⁶, διὰ τὸ μη-
 δόλως⁷ εὐρίσκεισθαι παρ' ἡμῖν τὴν βίβλον τῶν
 πρακτικῶν τῆς τοιαύτης συνόδου, καὶ ζητούμεν
 10 προκομισθῆναι⁸ ταύτην⁹, εἴπερ εὐρίσκειται παρ'
 ὑμῖν¹⁰ ἑλληνικῶς¹¹ γεγραμμένη· θαυμάζομεν γὰρ εἰ
 ὅλως συντέτακται καὶ Θεόφιλος¹² τοῖς λοιποῖς διδα-
 σκάλοις, οὐ μῆτε συγγράμματα περὶ πίστεως ὅλως
 εὐρίσκονται¹³ καὶ ἡ μογηρία διαβολῆς ἐστὶ παν-
 15 ταχοῦ διὰ τὴν κατὰ τοῦ Χρυσόστομου μακίαν καὶ
 τοὺς ἐπ' αὐτῇ φόνους καὶ τὰς ἄλλας παρανομίας,
 ὅς γε καὶ μετὰ θάνατον, ἐν ἐπιστολῇ τινι τοῦ μακα-
 ρίου Ἰννοκεντίου¹⁴ τοῦ¹⁵ πάντα λεγομένου¹⁶ εἶναι,
 καθαιρεῖται¹⁷ καὶ ἀναθεματίζεται.

8. Ὁμοῦς¹⁸ εἰ δεῖ ἐξετάσαι τὰς ἐκτεθείσας τοῦ
 μακαρίου Λύγουστινου χρήσεις, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ
 ψαῖ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥητόν ἐξηγούμενος,
 * ὅτι τῷ προσκίρῳ ἐκεῖνῳ καὶ διαβατικῷ πυρὶ, περὶ
 οὗ λέγει ὁ Ἀπόστολος· *Αὐτὸς δὲ*¹⁹ *σωθήσεται,*
 5 *οὕτιν δὲ ὡς*²⁰ *διὰ πυρός, οὐ κεραλικά, ἀλλὰ*
μικρὰ ἀμαρτήματα καθαιρεται. Τοῦτο δὲ ἐναντίον
 τέ ἐστι τῇ ἀληθείᾳ²¹ τοῦ ῥητοῦ διανοίᾳ, ἣν ἐκτίθεισιν
 ὁ Χρυσόστομος, ὡς προείπομεν, καὶ ἄλλως τῇ
 ὑμετέρᾳ²² δόξῃ²³ μυχόμενον· εἰ²⁴ γὰρ τότε σὺν τῇ
 10 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ²⁵ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἀποκαλύπτεται, καὶ
 πρόσκαιρον ἔσται καὶ διεβατικόν, ἅμα τε²⁶ ἀργόμε-
 νον καὶ παύσιμον, ὅπερ οὐδαμῶς ψησὶν ὁ Ἀπόστολος,
 ποῦ νῦν τὸ παρ' ὑμῶν²⁷ ὁμοζυζόμενον καθαρτήριο²⁸
 πῦρ, ὅπερ αὐτίκα²⁹ μετὰ θάνατον ἀπολαμβάνει τοὺς
 ἀμαρτήσαντας· καὶ πόσον χρόνον ὀδυνήσει τὸ πῦρ

praeposuitis, quibus decernitur, per omnia
 esse patribus istis assentiendum, quorum dicta
 exponere constituitis, atque recipienda esse
 ea omnia quae ab ipsis dicta sunt; in quorum
 numero Augustinus est et Ambrosius, qui sane
 purgatorium hunc ignem apertius docuisse
 videntur. Verba autem illa nos neutiquam
 novimus, quia liber actorum illius synodi
 apud nos minime reperitur: quare ut afferatur
 postulamus, si apud vos quidem habeatur
 graece scriptus. Nam mirum satis nobis vide-
 tur, quod Theophilus inter reliquos doctores
 relatus fuerit, cuius nempe ne ulla quidem
 exstant de rebus fidei opera, sed improbitas
 ubique famosa celebratur, propter suum in
 Chrysostomum furorem atque intentatas hac
 de causa necesse aliaque facinora, quique post
 obitum in epistola quadam, quam Innocentius
 papa scripsisse fertur, depositionis et anathe-
 matis poena mulctatus est.

8. Nihilominus, si examinanda sunt prolata
 beati Augustini^a testimonia, in primo quidem
 apostolicum illud dictum explicans dicit, tem-
 porario illo ac transitorio igne, de quo aposto-
 10 lus ait^b: *Ipse autem salvus erit, sic tamen*
quasi per ignem, non mortalia, sed levia
 peccata purgari. Hoc autem tum vero dicti illius
 sensui, quem Chrysostomus, ut diximus, expo-
 nit, adversatur, tum etiam vestrae sententiae
 repugnat: nam si ignis ille eo tempore una
 cum illa die reveletur, et temporalis erit et
 transitorius, incipiens aequae ac desinens, quod
 quidem apostolus nullo modo dicit, ubinam
 hoc tempore purgatorius ignis a vobis pro
 certo habitus, quo mox post obitum abripiun-
 tur peccatores? quamdiu vero ignis ille

* f. 51

1. τοῖς πατράσι om. A. — 2. προήρησε S. — 3. ὑπ' αὐτῶν M. — 4. οἱ R. — 5. καθαρσίου OPQB.
 — 6. Post ἐπιγινώσκομεν legitur in A, inverso paulisper ordine: καὶ ζητούμεν προκομ. τὴν βίβλον
 τῶν πρακτικῶν. εἴπερ εὐρίσκειται κτλ. — 7. μηδ' ὅλως C. — 8. προκομισθῆναι C. — 9. ταύτην: τὴν
 βίβλον R. — 10. παρ' ἡμῖν M inepte. — 11. ἑλληνικῶς C. — 12. θεοφιλος OC: θεόφιλος Q. — 13. σύγγραμμα...
 εὐρίσκειται R. — 14. Ἰννοκεντίου AR. — 15. τοῦ om. R. — 16. λεγομένου M. — 17. καθαιρεῖται M. —
 18. Ad marg. R: εἰ δεῖ ἐξετάσαι τὰς χρήσεις τοῦ θεοῦ Λύγουστινου. — 19. δὲ om. R, ad cuius marg.
 paulo superius: ταῦτα κατ' ἡμῶν, εἰ καὶ καταβέβληται. — 20. ὡς: καὶ M. — 21. ἀληθῆ OQ. — 22. Ad
 marg. R: ὡραῖον ὄλον. — 23. τῇ ἡμετέρᾳ δ. AC: τῇ ἡμέρᾳ δόξει M, quo nihil ineptius. — 24. εἰ: καὶ M. —
 25. Ad ἐκείνῃ hoc habet scholion ad marg. R: τῆς κρίσεως δηλαδὴ, καὶ οὐ κατὰ τὸ παρὸν, ὡς φατε. Moxque
 ad vocem ἐκείνον (sic) alterum hoc etiam praebet: ὃ ψησὶν ὁ ἀπόστολος, καὶ ὑμεῖς καθαρτήριο, τοῦτο
 αὐτόν. — 26. Post τε O scripserat καὶ, quod παρ' ὑμῖν AM. — 28. καθαρτήριο
 in margine P. — 29. αὐτίκα om. A.

a) Cf. Augustin. *De Civit. Dei*. l. XXI. c. 26, n. 4 = *P. L.*, t. 41, c. 743. — b) I Cor. III, 15.

cruciabit homines per ipsum transitorios, si temporarius fuerit ac transitorius? Insuper pugnat etiam cum testimonio, quod deinceps ponitur, e libro *De Civitate Dei* depromptum: in eo enim haec ait^a: « Non omnes veniunt « in sempiternas poenas, quae post illud iudicium sunt futurae, qui post mortem sustinent temporales ». Quare, si mortem quidem temporales poenae, sive per ignem fiant, ut vos affirmatis, sive per alia media, ut nos dicimus, iudicium vero illud aeternae poenae mox excipiant, quandonam purgatorius ille ignis locum habebit, eosque purgabit qui per illum transitori sunt? Quin etiam Gregorius Theologus ignem illum non temporalem et transitorium, sed acerbiorum et diuturniorum dicit perinde ac Chrysostomus. Nam in oratione in *sancta Lumina* de Novatianis agens haec scribit^b: « Forte illic igne baptizabuntur « ultimo scilicet baptismo, qui laboriosior est « ac diuturnior, quaque materiam ceu foenum « depascitur, et omnis malitiae levitatem consumit ». Videtis quam leviter loci sensum tetigerint doctores vestri, nec penitus illum penetraverint, quemadmodum Ioannes ille lingua aurea necnon theologus iste et cetera eximia Ecclesiae lumina?

9. Dictorum vero, quae deinceps ponuntur, tam beati Augustini quam divi patris Ambrosii, alia quidem nihil aperte de purgatorio igne asserunt, nisi quod mortui liturgiis et precibus, quae pro ipsis fiunt, adiuvantur: alia

ἐκεῖνο τοὺς δι' αὐτοῦ διερχομένους¹, εἰ πρόσκαιρον ἔσται καὶ διαβατικόν: Ἄμα δὲ καὶ τῷ ἐξῆς ἐκτεθειμένῳ² ῥητῷ μάχεται, τῷ παρὰ³ τοῦ βιβλίου τοῦ⁴ περὶ τῆς Πόλεως τοῦ Θεοῦ εἰλημμένῳ λέγει γὰρ ἐν αὐτῷ οὕτως: « Οὐ πάντες θνήσκουσιν εἰς τὰς αἰωνίους ποινὰς τὰς μετὰ τὴν τοιάδε⁵ « κρίσιν ἐσομέναις οἱ μετὰ τὸν⁶ θάνατον τὰς προσκαίρους⁷ ὑπομένοντες⁸ ». Εἰ τοίνυν μετὰ τὸν⁹ θάνατον¹⁰ αἱ πρόσκαιροι τιμωροῦνται, εἴτε διὰ πυρός, ὡς ὑμεῖς φατε, εἴτε δι' ἐτέρων τρόπων, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, μετὰ δὲ τὴν κρίσιν ἐκείνην¹¹ αὐτίκα αἱ¹² αἰωνιοὶ ποινὰι διαδέχονται, πότε¹³ τὸ καθαρτήριον πῦρ ἐκεῖνο τὴν χώραν ἔξει καὶ τοὺς δι' αὐτοῦ διερχομένους καθαρίει; Καὶ μὴν¹⁴ ὁ θεολόγος Ἰρηγόριος οὐ πρόσκαιρον καὶ διαβατικόν, ἀλλ' ἐπιπονητότερον καὶ μακρότερον¹⁵ τὸ πῦρ ἐκεῖνο φησι, τῷ Χρυσόστομῳ συμφώνως γράφει¹⁶ γὰρ οὕτως¹⁷ ἐν τῷ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ περὶ¹⁸ τῶν Νοσικτιανῶν¹⁹ λέγων: « Τυχὸν ἐκεῖ τῷ πυρὶ βαπτισθήσονται τῷ τελευταίῳ « βαπτίσματι, τῷ ἐπιπονητότερω καὶ μακρότερω, ὃ « ἐσθίει ὡς χόρτον τὴν ὕλην καὶ δαπανᾷ πάσης « κακίας κορυφότητα ». Ὅρατε²⁰, ὡς ἐπιπολιώως ἤψαντο τῆς τοῦ ῥητοῦ διανοίας οἱ παρ' ὑμῖν διδάσκαλοι, καὶ οὐκ εἰς βλάβος αὐτῆς ἐψέκοντο²¹, καθάπερ ὁ τὴν γῶντιαν χρυσοῦς Ἰωάννης καὶ ὁ θεολόγος οὗτος καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες παγκόσμιοι²²;

9. Τὰ δὲ ἐξῆς ῥητὰ τοῦ τε²³ μακαρίου Αὐγουστίνου καὶ τοῦ θεοῦ πατρὸς Ἀμβροσίου τὰ μὲν οὐδὲν τι σαφὲς περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός ἀποφαίνονται, ἀλλ' ὅτι μόνον ὠφελοῦσι τοὺς τεθνεώτας²⁴ αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι λειτουργίαι καὶ εὐχαί

1. διερχομένους M. — 2. ἐκτεθειμένῳ R : ἐκτεθειμένῳ S. — 3. τῷ περὶ A. — 4. Ad marg. R : Αὐγουστίνου, ἐκ τοῦ περὶ Πόλεως Θεοῦ. — 5. τοιάδε A. — 6. τὸν om. A : supra versum R. — 7. τὸν supra lineam P; item littera σ vocis προσκαίρους sup. lin. P. — 8. ὑπομένοντες A : ad vocem ὑπομένοντες (ὑπο bis scripserat, sed priorem delevit, R hoc habet scholion ad marg. : Καὶ τοῖ γε οὐ κἀχρῆσιν λέγει Αὐγουστίνος ὡς ὑμεῖς δογματίζετε, ἀλλὰ ποινὰς οὕτω γὰρ ἡμῖν συμφωνεῖ ὁ θεός οὕτως ἀνὴρ ἤπερ ὑμῖν ἐν ποιναῖς γὰρ μερικαῖς φαμέν κατέχεσθαι, οἱ (=οὐ) ἐν πίστει ἡμερηθότες ἔθνον μὴ θνήσκοντες τὰ ἐκείνων πλημμελήματα ἐξομολογεῖσθαι ὅμως δὲ λειτουργίαις καὶ ἐλεημοσύναις, αἷς μᾶλλον χαίρει Θεός, συγχωρηθήσονται τὰ αὐτῶν ἀμαρτήματα πρὸ τοῦ εἶθαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν, εἰ μὴ θανάσιμᾶ εἴσι, καὶ οὐ φθίσουσιν εἰς τὰς αἰωνίους ἐκείνας ποινὰς, ὡς φησὶ Αὐγουστίνος: εἰ δὲ θανάσιμα ὦσιν, ἔξουσιν ἄνεσι (= ἀνεσι) ταῖς λειτουργίαις καὶ ἀγαθοεργίαις τῶν ζώντων, καὶ ἔλαττον κολασθήσονται, εἴπερ ἔδειν αὐτοῖς. — 9. μετὰ τὸν AR. — 10. τὰς πρόσκαιρους-μετὰ τὸν θάνατον omi. S. — 11. ἐκεῖνων M. — 12. αἱ omi. S. — 13. πότε : τότε M. — 14. Καὶ μὴ καὶ R, ad cuius marg. : ὅτι ὁ θεολόγος οὐ πρόσκαιρον φησὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τοῦ ἀποστόλου, ὃ λατρίαι λέγουσι καθαρτήριον. — 15. ἐπιπονητότερον καὶ μακρότερον A. — 16. γράφει : λέγει AR. — 17. οὕτως A. — 18. περὶ τῷ A. — 19. Νοσικτιανῶν C. — 20. ὅρα τῶς ὡς M. — 21. ἐψέκοντο M. — 22. καθάπερ οἱ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλ. διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες οὗτοι παγκόσμιοι A, ceteris omisissis. — 23. τε omi. M. — 24. τεθνεώτας A.

a) *De Civit. Dei*. l. XXI, c. 13 = *P. L.*, t. 41, c. 728. — b) Gregor. Naz. Orat. 39, n. 19 = *P. G.*, l. 36, c. 357.

διδάσκουσι¹. τὰ δὲ² καὶ σαφῶς τοῦτο διαγορεύοντα
 ἐν ὑποψίᾳ³ ποιούμεθα, μὴ ποτε διαφθοράν τινα καὶ
 προσθήκην ἐδέξατο⁴, ὃ καὶ παρ' ἡμῶν πολλὰ
 τῶν ἁγίων συγγράμματα⁵ πέπονθε, μάλιστα⁶ ἐπειδὴ
 καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν⁷ οὐκ ἐβασσαν ὅλιως⁸
 ἐρμηνεύθη τὰ τοιαῦτα⁹ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν¹⁰
 σύστασιν οὐδόλοισι¹¹, ὡς ἐφραμεν, ἔχουσιν¹². Τὰχα δ' ἂν
 τις εἴποι τὰς χρήσεις ταύτας παραμυθούμενος, * καὶ
 συννοημένους¹³ ὡσπερ ὑπ' ἀνάγκης αὐτοῦ; τὴν
 τοιαύτην ἐξήγησιν τῶν ἀποστολικῶν βημάτων ποιή-
 σασθαι ἴνα γὰρ μὴ διὰ τούτων πᾶσα ἁμαρτία
 καθάρσιμος εἶναι δόξῃ, καὶ οὕτω τέλος εἰσενεγθῇ
 τῆς κολάσεως, ὡσπερ Ὡριγένει ἐδόκει, μὴ δυνα-
 θέντες ὡς εἴκοι διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς γλώσσης
 διδῶν τῆς λέξεως δύναμιν, ἐπὶ μικραῖς τισιν
 ἁμαρτίαις τὴν καθάρσιν εἶναι καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν
 ἀπερῆσαν. Καὶ μὴν¹⁴ καὶ β'¹⁵ φατε τὸν μακάριον
 Γρηγόριον ἐν τῷ τετάρτῳ τοῦ Διαλόγου λόγῳ
 πλείστοις ὑποδείγμασι καὶ ἀποκαλύψειςιν¹⁶ ἀπο-
 δεικνύσαι τὸ καθαρτήριο¹⁷, ἀποφάνεται μὲν ἀληθῶς
 εἶναι τὸ καθαρτήριο πῦρ μετὰ θάνατον πρὸ τῆς
 μελλούσης ἐκείνης κρίσεως, εἴτε ἀλληγορικῶς¹⁸ τοῦτο
 νοῶν, εἴτε καὶ ἀληθῶς οὕτω¹⁹ δοξάζων· ἀ δὲ ἐπάγει²⁰
 βῆτὰ παρὰ²¹ τῆς γραφῆς πρὸς τὴν τοούτου²² σύστασιν,
 οὐδὲν ὅλιως ἀναγκαῖον μετ' ἑαυτῶν ἔχουσιν, ὡς καὶ
 πρότερον²³ ἡμῶν εἴρηται καὶ τὰ διηγούμενα δὲ καὶ
 ἀ ἀποκαλύψεις, ἃς παρατίθησιν, οὐδὲν ὅλιως²⁴ ἄνω-
 ρισμένον ἐν τόπῳ τινὶ καθαρτήριο πῦρ ὑποφάνουσι·
 τοὺς μὲν γὰρ τῶν²⁵ οὕτω καθαιρομένων εἰς τὰ θέρμα²⁶
 φησὶ²⁷ παραδιδομένους²⁸ τοῖς λουομένοις ὑπηρε-
 τεῖν, τοὺς δὲ δι' ἀποκαλύψεως φανῆναι κατακτιο-
 μένους ἐν διαφόροις τόποις²⁹, ἅπερ ἅπαντα φαίνεται
 μῆδὲν³⁰ ἄλλο εἶναι πλὴν θαύματα καὶ ἀποκαλύψεις

vero, quibus id aperte declaratur, veremur ne
 corruptelam aliquam additamentumve ac-
 ceperint, quod vel apud nos multis sanctorum
 operibus accidit; praesertim cum in linguam
 nostram translata nequiquam fuerint eiusmodi
 scripta, neque sacrarum Scripturarum funda-
 mento, ut diximus, ullo modo innitantur. Ac
 forsitan dixerit quispiam dicta haec explica-
 turus, Patres illos fuisse quasi necessitate
 coactos ad eiusmodi interpretationem verbo-
 rum Apostoli faciendam. Etenim ne ex his
 quaelibet culpa purgari posse videretur, sicque
 finis inferretur damnationis, quae Origenis fuit
 sententia, cum ipsi non valerent, ut probabile
 est, ob sermonis translationem perspicere vim
 vocis, in levibus quibusdam culpis purgatio-
 nem fieri dimissionemque declararunt. Etenim
 quoad beatum Gregorium, quem dicitis in
 quarto *Dialogorum* libro multis exemplis et
 revelationibus^a demonstrasse purgatorium, cen-
 set quidem ille revera dari purgatorium ignem
 post mortem, ante futurum illud iudicium,
 sive allegorice eum intelligat, sive etiam ita
 vere sentiat. Quae vero testimonia ex sacra
 Scriptura ad hoc confirmandum adducit, nihil
 omnino necessarij secundum adferunt, quemad-
 modum superius a nobis dictum est; atque
 narrationes revelationesque, quas profert,
 nullum prorsus praefinitum in loco aliquo
 purgatorium ignem innuunt. Eorum enim qui
 ita purgantur alios asserit balneis addictos,
 ut iis qui lavantur inserviant^b; alios per reve-
 lationem apparuisse iustos diversis in locis:
 quae quidem omnia videntur nihil aliud
 esse nisi miracula et revelationes ad conver-

* f. 51*.

1. τὰ συγγράμματα post διδάσκουσι add. S. — 2. συγγράμματα post τὰ δὲ add. PM, post διαγορεύοντα vero OQC; omnino om. ARG, quod salius videtur; nam totius periodi constructio ita se habet: Τὰ δὲ ἐξῆς βῆτὰ (p. 50, l. 28)... τὰ μὲν (l. 29)... τὰ δὲ (p. 51, l. 1). — 3. Pro ὑποψία scriptura R ὕψο, quod mox deletiv. — 4. ἐδέξαντο AOM. — 5. συγγράμματα A. — 6. μάλιστα C. — 7. γλώσσαν C. — 8. ὅλιως om. R. — 9. τὰ τοιαῦτα συγγράμματα ARG, forte melius; tamen τὰ τοιαῦτα ad βῆτὰ potius refertur. Ad hunc locum scholion legitur ad marg. R: τῶν ἡμετέρων διδασκάλων δεησάθῃ ἢ προτιθεσθε. — 10. γραφῶν: αὐτῶν OQG — 11. οὐδόλοισι A: οὐδ' ὅλιως C. — 12. ἔχουσιν A. Quae sequuntur, nimirum a Τὰχα δ' ἂν ad ἀπαλλαγὴν ἀπερῆσαντο solus habet A. — 13. συννοημένους A. — 14. καὶ γὰρ καὶ omnes praeter A. — 15. ε: ὅτε R, addito ad marg. γρηγορίου τοῦ διαλόγου. — 16. ἀποκαλ. καὶ ὑπόδ. A: ἀποκαλύψεις S. — 17. τὸ καθαρτήριο A. — 18. ἀλληγορικῶς G. — 19. οὕτω: τοῦτο R, ad cuius marg. ὠραίων. supra: ἀλληγορικῶς εἴτε καὶ ἀληθῶς, οὐδὲμίαν σύστασιν ἔχει παρὰ τῶν γραφῶν. — 20. ἐπάγει M. — 21. παρὰ τῆς verum A. — 22. τὴν τοούτου S. — 23. ὡς πρότερον OPQSMCB. — 24. Ad marg. R: ὅρα λύσαν σαρο- τάτην εἰς τὰ καθ' ἡμῶν βῆτὰ. — 25. τῶν sup. lin. P. — 26. θερμὰ RSMCB. — 27. φησὶν Q. — 28. παραδι- δομένους OQ. — 29. τόποι: om. R. — 30. οὐδὲν φαίνεται C.

a) Quod ex purgatorio apparuerint animae, sunt exempla apud Gregorium Magnum, tib. IV

Dialogor. cap. 40 et 55. — b) Cf. Gregor. Magn. Dialog. lib. IV, c. 40 = P. L., t. 77, c. 397.

sionem et resipiscentiam viventium a Deo privatim ostensae; universalem autem esse ignem purgatorium, nullo prorsus ex iis necessario argumento probatur; imo vero per ea quae subiungit, tale de purgatorio igne dogma plane evertitur. Nam eorum quae dicuntur *minima* atque *levissima* peccata in iustis, alia per compensationem aliorum bonorum operum in hac vita purgari dicitur; alia vero, in exitu animarum e corpore, per ipsum solum pavorem purgari tradit; alia, etiam post mortem, per eleemosynas et oblationes eorum nomine factas. Quorsum igitur purgatorius iste ignis, cum tot habeantur, illo seposito, purgandi media? Atque haec quidem ad doctores vestros respondemus, ubi videntur a nostratibus dissentire; neque enim aliud quicquam suppetit ad dicta illa explicanda.

10. Ea autem magni Basilii verba, in quibus Deum orans pro defunctis in precibus ad Pentecosten, requiem illis adprecatur, utque inter iustos referantur, nihil omnino statuunt quoad purgatorium ignem. Pariter illo quod super defunctis canimus tropario, in quo defuncti nomine ita Deum adloquimur: « Miserere figmenti tui, Domine, atque id pro « tua misericordia mundato », purgationem quidem inferri videtur, non tamen per ignem, sed per divinam tantum misericordiam ac bonitatem; nam inepte ageremus, si eum qui per ignem iam purgatus est, adhuc per miseri-

εις επιστροφῆν τῶν ζώντων¹ καὶ διόρθωσιν παρὰ Θεοῦ² μερικῶς γνωριζόμενα καθολικὸν δὲ εἶναι πῦρ ἐξ αὐτῶν καθαρτήριον, οὐδὲν οὐδαμῶς ἐξ ἀνάγκης δεικνύμεν. Καὶ μὴν καὶ δι' ὧν ἐφεξῆς³ ἐπάγει⁴, τὸ τοιοῦτον δόγμα τῶ καθαρσίου⁵ πυρὸς ἀναίρεται, τὰ μὲν γὰρ τῶν εἰρημέων ἑλαφῶν καὶ ἑλαχίστων⁷ ἁμαρτημάτων ἐν τοῖς δικαίῳσι δι' ἀντισηκώσεως⁸ ἑτέρον ἀγαθῶν πράξεων ἐν τῇ ζωῇ, ταύτη φησὶ καθαίρεσθαι, τὰ δὲ ἐν τῇ ἐξόφῳ τῶν ψυχῶν ἐκ τοῦ σώματος δι' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ φόβου⁹ καθάιρεσθαι παραδίδοσι, τὰ δὲ καὶ μετὰ θάνατον¹⁰ διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν¹¹ γινομένων εὐποιῶν τε καὶ προσφορῶν. Γίς οὖν¹² εἴτι γρεῖα τοῦ καθαρσίου πυρὸς, τοσοῦτον ὄντων καὶ ἄνευ αὐτοῦ τῶν δυναμένων¹³ καθαίρειν: Ταῦτα μὲν οὖν ἀποκρινόμεθα πρὸς τοὺς παρ' ὑμῖν¹⁴ διδάσκαλους, ἔνθα¹⁵ δοκοῦσι τοῖς ἡμετέροις ἀσύμφωνοι καὶ γὰρ οὐδὲ ἔνεστιν¹⁶ ἄλλως τὰ εἰρημένα¹⁷ παρκαμυθῆσθαι.

10. Τὰ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου¹⁸, ἐν οἷς τοῦ Θεοῦ δεόμενος¹⁹ ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων²⁰ ἐν ταῖς εἰς τὴν Πεντηκοστὴν εὐχαῖς, ἀνάπαυσιν αὐτοῖς ἐξειτεῖται²¹ καὶ τὴν μετὰ τὴν δικίαν κατατάξιν, οὐδὲν ἄλλως περὶ καθαρτικῶ²² πυρὸς διεληθήσεται καὶ ἀκολούθως τὸ ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις ψαλλόμενον²³ παρ' ἡμῶν τροπάριον, ἐν ᾧ πρὸς τὸν Θεὸν λέγομεν ὡς²⁴ ἐκ προσώπου τοῦ κοιμηθέντος: « Οἰκτείρησον²⁵ τὸ « σὸν πλάσμα, Δέσποτα, καὶ καθάρισον σὴ εὐσπλαγγίαν²⁶ », καθάρισμόν μὲν εἰσάγειν δοκεῖ, οὐ μὴν²⁷ τὸν διὰ πυρὸς, ἀλλὰ τὸν διὰ τῆς θείας εὐσπλαγγνίας καὶ ἀγαθότητος²⁸ μόνου: μάταιον γὰρ ἂν²⁹ ᾖ, εἰ³⁰ τὸ διὰ πυρὸς καθαρόμενον εἴτι

1. Ad marg. R : αὐτὰ καὶ ὁπτασίαι πολλάκις καὶ τὴν μελλούσαν χριστὸν δηλοῦσιν ὡς ἡ τοῦ Δανιὴλ, ὡς ὄψη παρκαμυθίων. — 2. Θεῶν M. — 3. ἐφεξῆς om. OPQSM. — 4. ἐπάγοι R : ἐπάγει M. — 5. καθαρτήριον R. — 6. Ad marg. R, hinc quidem : διαλόγου τοῦ γρηγορίου, ima vero pagina : συνωδὸν τούτοις, καὶ ὁ θεολογικώτατος γρηγόριος, ἐν τῷ εἰς τα πρώτα λόγου τῷ Χθὲς τῇ ἁμαρτῆ φησί: Φῶς δὲ καὶ οἱ ἐντεῦθεν κεκαθαμένοι. Cf. P. G., t. 36, c. 365 B. — 7. ἐλαχί A. — 8. ἀντισηκώσεως S. — 9. τοῦ φόβου καὶ μόνου OQ. — 10. μετὰ τὸν θάνατον. A. — 11. ὑπὲρ αὐτῶν M. — 12. τί οὖν R. — 13. δυναίμενον R. — 14. ἡμῖν C. — 15. Syllaba θα vocis ἔνθα supra versum Q; in R vero legitur ad marg. : οἱ οἱ τῶν λατίνων διδάσκαλοι, τοῖς γρακτοῖς εἰς τοῦτο ἀσύμφωνοι. — 16. οὐδὲ ἐν ἑσπιν S : οὐδὲν ἔστιν R. — 17. ἔνεστι τὰ εἰρημένα ἄλλως M. In margine P habet hoc scholion altera manu : παρκαμυθῆσθαι ἀνεῖ τοῦ ἐξηγήσασθαι. ὡς περ καὶ ψυχολογίῃ τὸ ἐξηγήσασθαι. — 18. Ad hunc locum R habet in marg. : πῶς νοεῖται, τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ῥητόν. — 19. δεόμενος A : δεόμεθα S. — 20. ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων scrib. ad marg. C. — 21. ἐξειτεῖτε καὶ A. — 22. καθαρτήριον A : περὶ τοῦ καθαρτήριου M. — 23. ψαλλόμενον C. — 24. ὡς solus habet A : ad marg. in R : πῶς τὸ ἐν τοῖς νεκροῖς ψαλλόμενον τροπάριον. — 25. οἰκτείρησον M. Post οἰκτείρησον scripsit R σὴ εὐσπλαγγίαν, quae verba dein deleuit. Addit ad marg. : ὠρατόν. — 26. εὐσπλαγγίας A; ad verba ἀγαθότητος μόνου hoc scholion legitur in B, altera quidem manu : καὶ ὁ δαμασκῶθεν Ἰωάννης φησὶ : Πολλὴ σου καὶ ἄραιος ἡ εὐσπλαγγία ἀμέτροτος ἀδυστος ἢ τῆς εὐκλειδωπίας: πτασιμάτων οὖν ἄριστον τοῖς μεταστάσι πιστοῖς διδόναι καὶ τῇ χάριτι τῇ σὴ κεκαθαμένων αὐτοῖς ἀνάδειξιν. — 27. μὴν δὲ M. — 28. καὶ ἀγαθότητος om. S. — 29. ἂν surj. lin. P. — 30. εἰ : εἰς M, ubi ponitur etiam punctum post καθαρόμενον, quo lota pessumdatulur sententia.

a Cf. op. cit., cap. 39 = P. L., t. 77, c. 396, tum c. 395 C.

καὶ δι' εὐσπλαγγνίας παρεκαλοῦμεν¹ καθαιρεσθαι
ἀλλὰ τὴν τῶν κηλίδων ἐξάλειψιν², δι' ἧς ἀλλοτριῶς³
ἔχει πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν τε καὶ ἀπολαυσιν,
δι' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς θείας ἀγαθότητος γινομένην
ἐπιζητεῖ καὶ καθαριστὸν ὀνομαζέει.

11. Τὰ δὲ ἐξῆς κείμενα τοῦ μακαρίου Γρηγορίου
τοῦ Νύσσης ῥητὰ βελτίον μὲν ἦν σιωπῇ διδασθαι⁴
καὶ μηδαμῶς ἡμᾶς⁵ ἀναγκάζεσθαι τὴν ὑπὲρ τούτων
ἀπολογίαν φανερώς ἐν τῷ μέσῳ ποιῆσθαι δοκεῖ
γὰρ ὁ διδάσκαλος οὕτως προφανῶς συμπερέεσθαι τοῖς
ᾠριγενιακοῖς⁶ δόγμασι⁷ καὶ τέλος εἰσάγειν κολά-
σεως, ἐν τοῖς τοιούτοις μάλιστα⁸ λόγους, μηδὲν
ἄλλο ταύτην εἶναι⁹ ἀποκρινόμενος ἢ ἀνάβρασιν τινα
καὶ χωνείαν καὶ πρὸς Θεὸν ἔλκυσμὸν δι' ὀδύνης
καὶ πόνων, ὡς ἐσομένης ποτὲ τελείας ἀποκατα-
στάσεως¹⁰ πάντων, καὶ τῶν δαιμόνων αὐτῶν, ἵνα ἦ,
φησὶν, ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι κατὰ τὸν ἀποστο-
λικὸν λόγον. Ἐπεὶ δὲ εἰς¹¹ μέσον καὶ ταῦτα μετὰ
τῶν λοιπῶν προνήκεται, πρῶτον μὲν ἀπολογοῦμεθα
ὑπὲρ τούτων, ὃ παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν¹² παρε-
ελθόμεν, ὡς εἰκὸς διατρυφᾶς¹³ εἶναι ταῦτα καὶ
παρεμβολὰς αἰρετιζόντων τινῶν καὶ τὰ ᾠριγένους
φρονούντων, οἵτινες ἤκουσαν πολλοὶ κατ' ἐκείνους
τοὺς χρόνους ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον μάλιστα καὶ
12. Παλαιστίνην τόποις¹⁴, ἵνα καὶ τὸν ἅγιον τοῦτον καὶ
μέγαν¹⁵ φωστῆρα συνήγορον ἔχειν δοκῶσιν¹⁶. Ἐπὶ
δὲ τούτω φημέν, ὡς εἰ καὶ ὀδύνης τοιαύτης ὡς ἀλη-
θούς¹⁷ ὁ ἅγιος ἦν, ἀλλ' ἔτι ὄντος ἀμριβητησίμου
τοῦ δόγματος τότε καὶ μήπω διακεκριμένου τελείως
30. μηδὲ τῆς ἐναντίας ὀδύνης καθάπαξ ἀποβληθείσης¹⁸,
ὃ κατὰ τὴν πέμπτην ἐγένετο σύνοδον, εἰ οὖν¹⁹ τι
τῆς ἀκριβείας ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτός²⁰ παρεσφάλη,
θαυμαστὸν οὐδὲν²¹, ὅπου γε καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ

cordiam purgari rogaemus; verum ut maculae, quibus ille impeditur quominus Dei visione perfruat, per ipsam solum divinam bonitatem deleantur, in eo exposcimus, idque purgationem nuncupamus.

11. Quae vero dein ponuntur beati Gregorii Nysseni dicta, satius erat illa silentio praeterire, neque nos cogere ad eorum defensionem aperte in medium proferendam. Nam videtur doctor iste Origenianis dogmatibus manifeste assentiri finemque imponere damnationi, in istis praesertim orationibus, nihil aliud eam esse statuens nisi purgationem quamdam et fornacem attractionemque ad Deum per dolorem et labores, cum futura sit aliquando perfecta instauratio omnium, etiam daemonum ipsorum, *ut sit, inquit, Deus omnia in omnibus*, iuxta dictum Apostoli. Quia vero eiusmodi auctoritas simul cum reliquis in medium prolata est, primum quidem ad eam respondemus, prout a patribus nostris accepimus, haec nimirum probabiliter esse corruptelas interpolationesque haereticorum quorundam, qui Origenis placita sentiebant, quales multi per illa tempora vigerunt, praesertim in Aegypti et Palaestinae locis, ut etiam sanctum illum et magnum luminare patronum suae opinionis habere viderentur. Deinde vero dicimus, sanctum illum, licet talis opinionis reuera ille fuerit, tamen, cum ea doctrina controversa tum temporis neque adhuc plene diiudicata esset, nec penitus reiecta opinio contraria, quod in quinto concilio factum fuit, nihil miri esse, si nonnihil a vero, homo ut ipse erat, aberraverit, quandoquidem multis aliis

1. παρεκαλοῦμεν OQSM. — 2. ἐξάλειψιν G. — 3. δι' ἧς A: ἀλλοτριῶς (ad marg. ἀλλοτριῶς) C. — 4. διδασθαι OQS. — 5. ἡμᾶς om. R, qui ad marg. haec habet: ὅτι ἀμεινον ἦν σιωπᾶν τὰ γρηγορίου τοῦ νύσσης ῥητὰ, ἣ τὴν ὑπὲρ τούτων ἀπολογίαν ποιῆσθαι. — 6. ὠριγενιακοῖς R, sicque deinceps spiritu aspero semper adhibito: ὠριγενιακοῖς OQ. — 7. διδάγματα M. Gregorii Nysseni locum, circa medium = P. G., t. 46, cc. 104-105. De quo omnino legendus Petavius, *De Angelis*, lib. III. c. 7, per totum, praecipue vero n. 3. — 8. μάλιστα A. — 9. εἶναι: οἴμαι OQ: ἀποκρινόμενος εἶναι R, syllabis μνος, quae omissae fuerant, orae inferiori adscriptis. — 10. ἀποκατστάσεις A. — 11. ἐπεὶ δ' εἰς R, in quo post ταῦτα erasa habetur vox, quae levi nequit integra; at ex altera syllaba τα, quae facile discernitur, conici potest bis scriptum fuisse ταῦτα; ad marg. vero haec habet: ὅτι αἰρετικοὶ ἔβρασαν τὰ γρηγορίου τοῦ νύσσης ῥητὰ. ἵνα ἔχωσι βοήθον τὸν τοιοῦτον διδάσκαλον. In margine PO habent: σημειῶσαι vel σημείωμα ᾠ. — 12. ἡμῶν supra verum R, qui mox habet ἐλάθωμεν absque praepositione. — 13. διατρυφᾶν A. — 14. τόποις M. — 15. μέγαν AQR. — 16. δοκεῖν S; δοκῶσιν C; ad marg.: ὠραῖον R, qui ὡς om. ante εἰ. — 17. ὡς ἀληθούς om. G. — 18. ἀλλ' οὕτως ἄμρ. τότε καὶ μ. διακεκριμένης (διακεκρυμμένης ad u. arg. C: διακεκρυμμένης QOC) τέλ. ἠγὲ καθάπαξ ἀποβληθείσης OPQSM. — 19. οὖν om. A. — 20. καὶ αὐτός om. M. — 21. οὐδὲ θαμ. A.

ante ipsum idem accidit, puta Irenaeo Lugdunensium episcopo et Dionysio Alexandrino et aliis; nam et hi dictis suis ansam quamdam calumniatoribus praebuerunt. Porro autem controversum per id temporis fuisse hoc dogma, neque ita repurgatum, ut accurata eius notio haberetur, testis est Gregorius theologus dum in oratione in *Baptismum* de inextinguibili illo igne disputat, haec dein subiungens³: « Nisi malit quispiam etiam hic « humanius idipsum, et ut puniente dignum « est, intelligere ». Vides quo pacto cuique volenti liberum faciat ignem illum benignius interpretari? At quinto concilio oecumenico opinio illa omnium maxime inhumana visa est; quare tum quod Ecclesiam labefactaret, tum quod diligentiores enervaret, anathemati subiecta fuit. Verba igitur illa, si quidem ab eximio Gregorio de igne illo sint dicta, purgationem sane non particularem, sed perfectam inferunt atque absolutam omnium reintegrationem; nequaquam vero nobis fidem faciunt, qui ad communem totius Ecclesiae sententiam respicimus, et sacris Scripturis tanquam regulam ac norma utimur, non autem quid unusquisque istorum peculiariter scripserit consideramus, neque si quis alius de purgatorio igne alia quaedam ediderit, ea amplecti necesse habemus: nam duplex supplicium et duplicem ignem nec Scriptura

12. Postea alia adferuntur dicta tum divini Dionysii, tum Epiphani magni, tum Damasceni maximi illius theologi, quae de purgatorio igne nihil omnino asserunt, imo vero illum etiam evertunt. Nam solius divinae bonitatis esse dicunt peccata remittere, quae humana fragilitate quispiam vita functus

πολλοὶ τὸ τοιοῦτον ἔπαθον, Εἰρηναῖός τε¹ ὁ Λουγδούνων καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ἕτερον καὶ γὰρ οὗτοι λαβὴν τινα παρέσχον τοῖς διαβάλλουσι, οἷς εἰρήχασιν. Ὅτι δὲ ἀμψιθετήσιμον ἦν τότε² τὸ δόγμα καὶ μήπω διακεκαθαρισμένον³, ὅπως ἂν ἀκριβείας ἔχοι, μάρτυς ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸ Βάπτισμα λόγῳ περὶ τοῦ ἀσθέτου πυρὸς ἐκεῖνου⁴ φιλοσοφῶν καὶ μετὰ τοῦτο λέγων « Εἰ « μὴ τῷ⁵ φίλον κἀναυθα νοῆσαι τοῦτο φιλανθρω- « πότερον καὶ τοῦ κολάζοντος ἐπαξίως ». Ὅρθως, ὡς ἐφίησι⁶ τοῖς βουλομένοις νοῆσαι τὸ πῦρ ἐκεῖνο φιλανθρωπότερον; Ἀλλὰ τῇ πέμπτῃ τῶν⁷ οἰκου- νικῶν συνόδων ἀπανθρωποτάτῃ⁸ πασῶν ἢ τοιαύτῃ δόξῃ νενομίσται, καὶ ὡς λυμαντικῇ⁹ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν σπουδαίων ἐκκλητικῶν¹⁰ τῷ ἀναθεματικῷ ὑποβέ- ληται. Καὶ τὰ εἰρημένα τοίνυν, εἴπερ εἰσὶν εἰρη- μένα * τῷ θαυμαστῷ Γρηγορίῳ περὶ τοῦ πυρὸς ἐκεῖνου, κἀκαρσιν μὲν οὐ μερικῇ¹¹ ἀλλὰ τελείαν εἰσάγουσι καὶ τελείαν πάντων ἀποκατάστασιν πεί- θουσι¹² δὲ ἡμᾶς οὐδαμῶς πρὸς τὴν κοινὴν ἀφορμῶντα δόξαν τῆς ἐκκλησίας καὶ ταῖς θείας γραφαὶς ὡς κανόνι χρωμένους¹³, ἀλλ' οὐκ ὅ τι ἕκαστος ἰδίᾳ γέγραφε σκοπουμένους ἐκ τούτων, οὐδ' εἴ τις ἄλλος, περὶ καθαρσίῳ¹⁴ πυρὸς ἕτερα ἔτι¹⁵ γέγραφεν, ἀνάγκην ἔχοντες παραδέξασθαι οὕτε γὰρ ἡ γραφὴ¹⁶ διπλῆν κώλασιν καὶ διπλοῦν πῦρ, οὐθ' ἡ πέμπτῃ τῶν οἰκουμηνικῶν συνόδων ἡμῖν παραδόθεικεν.

nec quinta synodus oecumenica nobis tradidit.

12. Ἐπὶ τούτοις ἕτερα κείμενα ῥητὰ Διονυσίου τε τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου Ἐπιφανίου¹⁸ καὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ θεορρήμονος, περὶ μὲν καθαρσίῳ¹⁹ πυρὸς οὐδὲν οὐδόλως²⁰ διακαμβάνοντα, μᾶλλον γε μὴν αὐτὸ ἀναρροῦντα²¹ (τῆς γὰρ θείας φωνῆς²² ἀγα- θότητος εἶναι²³ μόνως, τὸ ζυεῖναι τὰ οἰ ἀνωπονήν, ἀσθένειαν ἡμαρτημένα τῷ ζυεῖναι, ὅτι δὲ²³

1. τε om. PQOSMBC. — 2. τότε om. A : τό τε M, omisso τό. Ad marg. in R : ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Νύσσης, ἀμψιθετον ἦν τὸ δόγμα τοῦτο ὁ λέγει. — 3. μήπω καὶ καθαρισμένον A. — 4. ἐκεῖνου πυρὸς MB. — 5. τῷ M : πῶ S. — 6. ἐφίησι A solus. — 7. τῶν om. M. — 8. ἀπανθρωποτάτῃ O; ad marg. in R : ὅτι ἡ τοιαύτῃ δόξῃ ὑπὸ τῆς ε' συνόδου, ἀπανθρωποτάτῃ νενομίσται. — 9. λυμαντικῇ M. — 10. ἐκκλητικῶν A. — 11. μερικῇ (ad marg. μερικῶν) C. Ad marg. in R : ὅτι τὰ τοῦ Νύσσης, οὐ κἀκαρσιν μερικῇ λέγει, ἀλλὰ τελείαν λοιπὸν, οὐ βοηθεῖ λατίνους τὸ ἐκεῖνου ῥητόν. — 12. ἡμᾶς δὲ πείθουσι A. — 13. Ad vocem χρωμένους haec habet R ad marg. : ἡμᾶς δευαλή. — 14. καθαρσίῳ A. — 15. ἔτι : τινα ARG. — 16. Ad marg. in R : ὅτι ἡ γραφὴ οὐ παρέδωκεν ἡμῖν διπλοῦν πῦρ καὶ διπλῆν κώλασιν, οὐθ' ἡ ε' τῶν οἰκουμηνικῶν συνόδων. — 17. οὐθ' M. — 18. Ἐπιφανίου M. — 19. οὐδ' ὅλως (ad marg. οὐδόλως) C : οὐδ' ὅλως R : ὅλως M. — 20. Ad marg. in R : ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναρροῦσι τὸ παρ' ἡμῖν καθαρτήριον. — 21. φωνῆς M. — 22. θείας φωνῆς πίας (καὶ ἀγαθότητος in marg.) καὶ εἶναι R. — 23. ὅτι δὲ om. OQ, at alterum ὅτι deleri vult O.

ὠφελούσι τοὺς κοιμηθέντας¹ αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι
 λειτουργίαι τε καὶ εὐχαῖ² παριστώσιντα. Ταῦτα δὲ
 ἡμεῖς ὅτι καὶ φρονούμεν καὶ λέγομεν καὶ δι' ὧν
 ποιούμεν γνωρίζομεν, εἴρηται³. Ἐτι τοῦ μακαρίου
 Θεοδοῦρου⁴ ἡρώδης παρ' ὑμῶν⁵ εἰσηνήκεται, ἣν
 οὔτε γνωρίζομεν, οὔτε παραδεχόμεθα, καὶ ζητούμεν
 εὐρεθῆναι, πῶθεν ἐλήφθη, καὶ παρὰ τίνος τῶν αὐτοῦ
 βιβλίων⁶.

13. Καὶ ἐπὶ⁷ τοῦτοις εἴρηται παρ' ὑμῶν⁸, «εὐδη-
 10 «λον⁹ εἶναι τὴν προσηρμημένην ἀλήθειαν κατὰ τὸν
 «τῆς θείας δικαιοσύνης λόγον, ἥτις οὐδὲν ἀτάκτως
 «ῥηόμενον¹⁰ ἀτιμώρητον ἔξ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνάγ-
 «κην¹¹ εἶναι τοὺς ἐνταῦθα τὴν τιμωρίαν οὐκ ἀπο-
 «τίσαντας, οὗτ' ἐν τῷ οὐρανῷ, οὔτε μὴν¹² ἐν τῷ
 15 «ἄδῃ ταύτην ἀποτινύναι¹³. λείπεται δὲ τόπον
 «ἕτερον εἶναι ἀφορισμένον, οὗ δεῖ τὴν κάθαρσιν
 «ταύτην γίνεσθαι, δι' ἧς ἕκαστος καθαρὸς γενό-
 «μενος¹⁴, εἰς τὴν οὐράνιον ἀπόλαυσιν παραχρῆμα
 «ἀνάγεται¹⁵».

20 Πρὸς δὲ τοῦτο τοιαῦτά¹⁶ φραμεν, καὶ σκοπεῖτε¹⁷
 ὡς ἀπλᾶ¹⁸ καὶ δίκαια. Ἐστι μὲν ἡ τῶν ἀμαρτιῶν
 ἄφρασις ὁμολογουμένως καὶ τῆς ἐπ' αὐταῖς κολάσεως¹⁹
 ἀπαλλαγῆ· ἅμα γὰρ τις ἀφίεται τούτων, καὶ τῆς
 ἀφειρομένης δι' αὐτὰς κολάσεως ἠλευθέρωται. Δίδο-
 25 ται δὲ αὕτη τριχῆ καὶ κατὰ διαφόρους τοὺς χρόνους²⁰.
 ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βαπτίσματος, καὶ μετὰ τὸ βά-
 πτισμα δι' ἐπιστροφῆς καὶ πένθους καὶ ἀντιστηκώ-
 σεως²¹ ἀγαθῶν ἔργων ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς, καὶ μετὰ
 θάνατον²² δι' εὐχῶν καὶ εὐποιῶν καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς
 30 τεθνεώσιν²³ ἢ ἐκκλησίαι ἐπιτελεῖται²⁴. Ἡ μὲν²⁵ οὖν
 πρώτη παντάπασιν ἄμοιβος καὶ κοινὴ πᾶσι καὶ
 ὁμοίως, ὡς φωτὸς χάσις²⁶ καὶ ἡλίου θέα καὶ ὠρῶν
 ἀλλαγᾶς²⁷. χάρις γάρ²⁸ ἐστι μόνον καὶ πλεον οὐδὲν²⁹
 ἢ³⁰ τὴν πίστιν³¹ παρ' ἡμῶν ἀπατεῖ³². ἢ δὲ δευτέρα

admiserit; ostendunt etiam mortuis prodesse
 missarum sacrificia et preces, quae pro ipsis
 fiunt. Atqui eadem nos quoque et sentire et
 dicere et operibus innuere dictum fuit. Item
 beati Theodoretī auctoritas a vobis prolata est,
 quam nos neque novimus neque recipimus;
 et velimus a vobis scire undenam deprompta
 fuerit, a quonam ex ipsius operibus.

13. Dictum praeterea a vobis est, «proposi-
 «tum dogma admodum evidens reddi, si ratio
 «habeatur divinae iustitiae, quae nihil inor-
 «dinate admissum relinquit inultum. Quare
 «cum fieri non possit, ut qui his in ferris
 «poenam non penitus luerint, eandem sive in
 «caelo sive etiam in inferno persolvant; relin-
 «quitur profecto tertium dari locum separa-
 «tum, in quo ea expurgatio fiat, per quam
 «quisque, ubi mundatus fuerit, in caelestem
 «fruitionem continuo evehatur».

Huic argumento haec respondemus, eaque
 ut plane vera et aequa habetote. Est quidem
 citra controversiam, peccatorum remissioni
 coniunctam esse liberationem a poena pro
 ipsis debita; simul enim ac quispiam ab eis
 absolvitur, a poena etiam ob eadem solvenda
 liberatur. Haec autem remissio confertur
 trifariam ac diversis temporibus: in ipso qui-
 dem baptismatis tempore, deinde post bap-
 tisma per conversionem et dolorem et bonorum
 operum in hac vita compensationem; deni-
 que post obitum per preces et eleemosynas
 et reliqua omnia opera, quae pro mortuis
 ab Ecclesia fieri solent. Porro prima quidem
 illa labore prorsus caret, cunctis communiter
 et ex aequo patens, non secus ac lucis pro-

I. κοιμηθέντας: ἀπελθόντας RA. — 2. λειτ. τε καὶ εὐχαριστεῖται καὶ εὐχαῖ S: εὐ εὐχαῖ A. — 3. Ad verba γνωρίζομεν, εἴρηται desinit codex S, reliquis omnibus ab amanuensi consulto ut videtur omissis. — 4. θεοδοῦρου AOCG, itemque B in marg. — 5. ἡμῶν (ad marg. ὑμῶν) C. — 6. βιβλίων RG. — 7. τοῦτοις: τοῦ A. — 8. ἐπὶ: παρὰ B, quam voculam postea delevit ponendo ἐπὶ supra verbum. Ad Theodoretī locum, iam pridem a B. Thoma adductum in opusculo contra Graecos, videnda sunt quae supra, p. 37, iam adnotata sunt. Gagnejus ex Graecorum scholiis in I Epist. ad Cor. cap. 3, aliter ita citat: Τοῦτο τὸ πῦρ πιστεύομεν καθαρτήριον, ἐν ᾧ καθαρίζονται αἱ ψυχαί, καθάπερ τὸ χρυσίον ἐν τῷ κωνευτήριῳ. — 9. ἐπίδηλον C. — 10. γινόμενον AM. — 11. ἀνάγκη B. — 12. μὲν C. — 13. Post ἀποτινύναι altera ἡ ponitur in M, quia tota series perturbatur. — 14. γινόμενος M. — 15. ἀνάγεται OQ. — 16. ταῦτα M. — 17. σκοπεῖται QM. — 18. ἀπλᾶ (ad marg. ἀπλᾶ) C; ad marg. in R: ὅτι ἐστιν ὁμολογουμένως, ἢ τῶν ἀμαρτιῶν ἄφρασις τριχῆ. — 19. κολάσεως A. — 20. Ad marg. in R line quidem: ὠραίων, inde vero: ἁγίων, βῶν, ᾄων. — 21. ἀντιστηκώσεως B. — 22. μετὰ τῶν (corr. in ton supra verbum) θάνατον R. — 23. τοῖς τεθνεώσιν om. R. — 24. ἐπιτελεῖται A. — 25. εἰ μὲν OQC; ad marg. in R: ἅν ἄφρασις. — 26. φωτὸς χάσις-ἀλλαγᾶς sunt verba Gregor. Naz. Ora. 40, n. 8 = P. G., I. 36, c. 368. — 27. ἀλλαγᾶς A. — 28. γάρ: δὲ M. — 29. οὐδὲν πλεον M. — 30. ἢ RA. — 31. πίστιν O. — 32. Post ἀπατεῖ habet Q: μόνον, quod subiunctis punctis deleri vult.

fusio et solis adpectus et temporum vicissitudines : nam gratia tota est, neque aliud quicquam a nobis exigit nisi fidem. Altera vero multum laboris secum adfert, eius instar « qui per singulas noctes lectum suum ac stratum lacrymis lavat »^a, cui ipsae quoque vitii cicatrices foetent, qui lugens et contristatus ingreditur^b, et qui Ninivitarum^c respicientiam ac Manassis^d humilitatem, cui misericordia impertita est, imitatur^e. Tertia autem laboriosa quidem et ipsa est (paenitentiam enim secum habet coniunctam et conscientiam percutiem amissaque bona lugentem); est tamen poenae prorsus expers, si quidem remissio est: namque remissio et poena simul convenire non possunt. Ceterum in prima quidem et ultima ampliorem partem habet Dei gratia, coadiuvantibus etiam precibus, ac tenue admodum est, quod a nobis confertur. Contra vero in media, exilem quidem partem habet gratia, maxima autem nobis insumenda est opera. Prima autem remissio ab ultima in eo discrepat, quod illa quidem omnia pariter peccata delet, haec vero ea tantum quae mortalia non fuerint et quorum quemque in vita paenituerit. Atque haec quidem sentit Dei Ecclesia, quae dum remissionem defunctis adprecatur speratque dandam fore, poenam cui obnoxii sint nullam statuit, probe noscens, iustitiae rationem in eiusmodi negotiis a divina bonitate longe superari.

14. 1. Et sane si eos, qui divinum numen in hac vita desiderant, ipsum desiderium, id est amor, expurgat iuxta Gregorium Theologum, expurgatos vero deiformes reddit, ac tales tandem effectos Deus iam ut familiares alloquitur, qui fit, ut post obitum idem desiderium minus expurget animos materia solutos, sed opus adhuc sit purgatorio igne ad luenda levia peccata?

1. κλίβην : κλίτην AR, qui ad marg. habet : δευτέρα ἄρεσις. — 2. προσδύσουσι OQ. — 3. μιμεῖται A. — 4. ἐξ : μὲν QO, omissa deinde vocula post ἐπίπνοος; ad marg. in R : τρίτη ἄρεσις ἀμαρτιῶν. — 5. γὰρ om. PMB. — 6. ἐξ : ἐστὶν B, in quo etiam ad marg. legitur : ὅτι εἰ ἄρεσις κολάσεως ἐστὶν ἀμιγής. — 7. ἐξ : εἰς A. — 8. Add. R : ὡς περ οὐδὲ νύξ μεθ' ἡμέρας ἐν ταυτῷ (sic) δύναται στήναι. — 9. εἰσφερόμενον P. — 10. ἐξ om. C. Ad marg. in R : ὅτι διαφέρει ἡ αὐτῆς τελευταίας ἄρεσεως. — 11. μὴ sup. lin. P. — 12. μετενόησεν O. — 13. θίδεται (ad marg. θίδοσθαι) C. — 14. κολασιν μὲν A. — 15. γνώσκουσιν R. — 16. αὖ A : βῶ reliqui codd. Abhinc ac deinceps in margine habent PQRO notas numerandi β', γ', δ' etc. initio cuiusque argumenti. — 17. μὴ μὲν C. — 18. εἰ : εἰς M. — 19. αὐτὴς ὁ πόθος om. C. — 20. εἴτουν P : ἤτοι M. — 21. ἀπεργάζεται B; idem ad marg. : ὡραῖον τοῦτο. — 22. ὡς ἴδια A. — 23. ἀμαρτήμασι Q.

a) Psal vi, 7. — b) Psal. xxxvii, 6-7. — c) Ion, iii, 5. — d) II Paral. xxxiii, 13. — e) Iterum verba

ἐπίπνοος, ὡς « ὁ λούων τὴν κλίβην¹ αὐτοῦ καθ' « ἐκίστην νύκτα καὶ τὴν στρωμνὴν τοῖς δάκρυσιν » ὧ² τῆς κακίας προσδύσουσι² καὶ οἱ μώλωπες, ὅς πενήτων καὶ σκυθρωπάζων πορεύεται καὶ μιμεῖται³ τὴν Νινευιτῶν ἐπιστροφὴν καὶ τοῦ Μανασσῆ τὴν ἄλεθρμένην ταπεινώσιν ἢ τρίτη δὲ⁴ ἐπίπνοος μὲν καὶ αὐτὴ (τὴν γὰρ⁵ μετάνοιαν ἔχει συνεζευγμένην καὶ τὴν συνείδησιν πλήττουσαν καὶ τὴν ἀποτυλίαν τῶν ἀγαθῶν ὀδυνῶσαν), κολάσεως δὲ⁶ ἀμιγῆς ὅμοιος, εἴπερ ἐστὶν ἄρεσις ἄρεσιν γὰρ καὶ κολασιν ἐς⁷ ταυτὸ συνέλθειν οὐχ οἶδόν τε⁸. Πλὴν ἀλλ' ἢ μὲν πρώτη καὶ τελευταία παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἔχει τὸ πλεόν, συμβαλλομένην καὶ τῶν εὐθῶν, ὀλίγον δὲ λίαν τὸ παρ' ἡμῶν εἰσφερόμενον⁹. ἢ μείση δὲ τοῦναντίον ὀλίγον μὲν τὸ παρὰ τῆς χάριτος ἔχει, πλείστης δὲ δεῖται τῆς παρ' ἡμῶν ἐργασίας διαφέρει δὲ¹⁰ ἢ πρώτη τῆς τελευταίας ἀφάσεως, ὅσον ἐκείνη μὲν ἀπατῶν ἐστὶ τῶν ἀμαρτιῶν ὁμοίως, αὐτὴ δὲ τῶν μὴ¹¹ θανασίμων μόνον καὶ ὧν ἔκκαστος ἐν τῇ ζωῇ μετενόησε¹². Ταῦτα ἢ τοῦ Θεοῦ²⁰ ἐκκλησία φρονούσα καὶ τὴν ἄρεσιν τοῖς κεκοιμημένοις αἰτοῦσά τε καὶ πιστεῦσασα θίδοσθαι¹³, κολασιν¹⁴ ἐπ' αὐτοῖς οὐδεμίαν ὀρίζει, πολλὴ τὴν θεῖαν ἀγαθότητα τὸν τῆς δικαιοσύνης λόγον ὑπερνηκῶν ἐν τοῖς τοιοῦτοις γινώσκουσα¹⁵.

14. αὖ¹⁶. Καὶ μὴν¹⁷ εἰ¹⁸ τοὺς ἐνταῦθα ποθοῦντας τὸ θεῖον αὐτὸς ὁ πόθος¹⁹ εἴτ' οὖν²⁰ ἢ ἀγάπη καθαίρει κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, καθαίρων δὲ θεοειδῆς ἐργάζεται²¹, τοιοῦτοις δὲ γενομένοις ὡς οἰκείους²² ἡδὴ προσομιλεῖ, διατὶ μετὰ θάνατον οὐ πολλῶ μᾶλλον ὁ πόθος καθαριεῖ τοὺς ἀπαλλαγέντας τῆς ὕλης, ἀλλ' ἔτι χρειά καὶ καθαροῦ πυρὸς ἐπὶ τοῖς μικροῖς ἀμαρτήμασι²³;

furatur Gregor. Naz. Orat. 39, n. 17 = P. G., I. 36, c. 356.

Ἔτι, μᾶλλον προσήκει τῇ ἀγαθότητι τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ παρδεῖν ἢ τὴν σμικρὰν ἁμαρτιάν δικῆς ἀξιῶν. Ἄλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τὰ μεγάλα ἡμαρτηκόσιν οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς ἐπι-
 5 τυγχάνει διὰ τὴν τῆς πονηρίας πλεονεξίαν. Οὐδ' ἄρα τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς τὰ μεγάλα κατωρθωκόσι προσήκει δίκης τυχεῖν διὰ τὸ τὰ βελτίω νικᾶν· εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον δοκοῦν οὐκ ἔστι, σκολῆ τό γε ἤττου ἂν εἴη. Οὐδ' ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομίζειν
 10 προσήκει.

Ἔτι, ὡς ἔχει τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τὰλλα φαύλοισι, οὕτω τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς τὰλλα² ἀγαθοῖσι. Ἄλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν ἐκείνοις οὐ δύναται ἀγαθῶν ἀνταπόδοσιν ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον δια-
 15 φορὰν κολάσεως· καὶ τὸ ὀλίγον ἄρα κακὸν οὐ ποιήσει κόλασιν, ἀλλὰ διαφορὰν ἀπολαύσεως. Οὐκ ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομιστέον.

Ἔτι, εἰ τὸ τέλειον³ ἔπαθλον τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ τὸ ἰδεῖν τὸν Θεόν⁴, τούτου
 20 δὲ οὐχ ὁμοίως ἅπαντες ἐπιτυγχάνουσιν, ὡδ' ἄρα τῆς αὐτῆς καθάρσεώς εἰσιν ἅπαντες⁵, οὐδ' ἄρα χρεία τοῦ καθαρσίου πυρός, εἴπερ ἐν τισιν ἔλλιπεί⁶ ἢ καθάρσις⁷ ἢ γὰρ ἂν⁸ ἦσαν ἅπαντες ἐπίσης κεκαθαρμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ πυρός καὶ
 25 πρὸς θεοπτεῖαν⁹ ὁμοίως ἔχοντες. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς νομοθεσίας ὄρους¹⁰ συμβολικῶς τε καὶ τυπικῶς¹¹ ἐγένετο· « τότε γὰρ οὐ πάντες τῆς αὐτῆς ἀξιωθέντες φαίνονται στάσεως τε καὶ τῆς
 30 « ἕως, ἀλλ' ὁ μὲν τῆς, ὁ δὲ τῆς, πρὸς μέτρον « (οἶμαι) τῆς ἐκ αὐτοῦ¹² καθάρσεως ἕκαστος » κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον.

Ἔτι, ὁ αὐτὸς¹³ ἐν ἁγίοις μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τὸν περὶ τοῦ¹⁴ Πάσχα λόγον θεωρητικῶς¹⁵ τε¹⁶ καὶ ἀναγωγικῶς ποιούμενος, ἔβηθον εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ φησιν¹⁷· « Οὐκ ἐξοίσομεν δὲ οὐδέν¹⁸, οὐδὲ εἰς « τὸ προῖ καταλείψομεν¹⁹, ἀποφαινεταί βητῶς οὕτω καὶ καθαρῶς, ὅτι μὴ ὑπὲρ τὴν νύκτα ταύτην ἔστι τις καθάρσις, νύκτια τὸν ἑκάστου²⁰ παρόντα βίον

II. Item magis convenit divinae bonitati exiguum bonum non contemere, quam leve peccatum ulcisci. Atqui exiguum bonum in iis qui graviter peccarunt, nullum praemium consequitur propter praeponderantem nequitiam. Neque igitur exiguum malum in iis qui multa praeclare gesserunt, decet poena mulctari, eo quod praestantiora vincant. Si enim id quod magis videtur non est, aegre profecto id quod minus videtur erit. Ergo neque purgatorium ignem esse putandum est.

III. Item quemadmodum se habet exiguum aliquod bonum in iis qui ceteroqui pravi sunt, ita exiguum malum in iis qui ceteroqui boni sunt. Sed exiguum bonum in illis non potest bonorum retributionem efficere, sed tantum differentiam supplicii; neque igitur exiguum malum in istis supplicium efficiet, sed tantum differentiam fructus. Non est ergo arbitrandum ignem esse purgatorium.

IV. Praeterea si perfectum praemium eorum, qui sunt puri corde et animo, est videre Deum, hoc vero non aequaliter omnes consequuntur; profecto nec par est omnium purgatio, neque proinde ulla causa erit purgatorii ignis, si quidem in nonnullis imperfecta purgatio fuerit; nam omnes forent per eundem ignem aequaliter purgati et ex aequo apti ad videndum Deum. Hoc vero etiam in monte, ubi lex data fuit, allegorice ac figurate contigit; « tunc enim non eodem statu atque ordine « omnes dignos habitos fuisse constat; verum « hunc alio, illum alio, unumquemque, ut opi- « nor, pro purgationis suae modo ac ratione », iuxta Gregorium Theologum².

V. Item magnus ille inter sanctos Gregorius Theologus de Paschae speculative ac mystice sermonem habens, ubi ad eam partem venit in qua ait^b: « Non efferemus autem quicquam « neque in postridianum relinuemus », illud expresse aperteque asseverat, nempe nullam ultra praesentem noctem purgationem fore; noctem quidem praesentem uniuscuiusque

* f. 53^r.

1. Argumenta β' et γ' solus habet A. — 2. τ' ἄλλα A. — 3. τέλειον M. — 4. Ad marg. in R: ὁρατότατον τοῦτου, καὶ ἰσχυρώτατον καὶ πρόσθετος. — 5. οὐδ' ἄρα-ἅπαντες om. M. — 6. ἐλλιπέης M. — 7. ἢ ex corr. P. — 8. ἂν in marg. P. — 9. θεοπτεῖαν M. — 10. ἐπὶ τοῦς... ὄρον M: ὄρους A. Ad marg. in R: τοῦ Σινᾶ θελαθῆ. — 11. τυπικῶς M. — 12. Litera ε' vocis ἐκ αὐτοῦ sup. lín. P; scripserat αὐτοῦ. — 13. αὐτῆς om. A. — 14. τοῦ: τὸ M. — 15. θεωρητικῶς OQ. — 16. τε solus A. — 17. Ad marg. in R: ὅτι ὁ θεολόγος, ἀναγεί τὸ καθαρτήριον, τὸ πρὸς λατρίαν ἐγγόμενον. — 18. οὐδέν om. AR; hic posterior verba ἀποφαινεταί-καθαρῶς intra parentheses claudit, quo fundamento innixus plane non video. — 19. καταλείψομεν OQ. — 20. ἑκάστου A solus habet.

a) Gregor. Naz. Orat. 43, n. 11 = P. G., t. 36, c. 637. — b) Orat. cit. n. 16 = P. G., t. cit., c. 645.

vitam appellans, et nullam purgationem post eam fore admittens.

VI. Item idem dum in oratione de *Plaga grandinis* ita disserit^a: « Omitto dicere quae « illic sunt tormenta, quibus malos impunitas « in hac vita tradit, ut satius sit nunc castigari « et purgari, quam illic supplicio affici, quando « punitionis tempus erit, non purgationis »; manifeste statuit, nullam esse purgationem post migrationem ex hac vita, sed tantum aeternam poenam.

VII. Item Dominus noster, in illa evangelii secundum Lucam parabola de divite et Lazaro^b, docens quae utrique obtigerit conditio, Lazarum quidem dicit statim atque obiisset, delatum fuisse ab angelis in sinum Abrahae: divitem vero simul atque interiisset, sepultum fuisse, et animam ipsius inventam esse in inferno tormentis addictam; atque ita cum per sinum quidem Abrahae supremum illum in beata requie statum eorum qui Deo placuerunt significasset, per infernum vero et tormenta, extremam damnationem et aeternam improborum hominum poenam ante oculos posuisset: nullum inter haec medium locum reliquit, qui temporariam aliquam poenam contineat, sed ingentem quemdam et imperivium hiatus, quo utrique separantur ab invicem et summa ac sine ullo medio contrarietas manifestatur.

VIII. Item consentaneum non est, animam corpore solutam, et iam prorsus incorpoream materiaeque expertem factam, a corporeo igne cruciari, cum corpus ipsius, quod ignis erat

ἀποκαλῶν¹ καὶ μηδεμίαν² κάθαρσιν μετ' αὐτὸν εἶναι παραχωρῶν.

ζ³. Ἐτι, ὁ αὐτὸς ἐν τῷ εἰς τὴν Πληγὴν τῆς χαλάζης λόγῳ διαγορεύων οὕτως: « Ἐὖ λέγει⁴ « τὰ ἐκεῖσε δικαιοτήρια, ὅς ἡ ἐνταῦθα φειδῶ παρα- « δίδωσιν, ὡς βέλτιον εἶναι νῦν παιδεύθῃναι καὶ « καθαρῆθῃναι ἢ τῇ ἐκεῖσε⁵ βασάνῳ παραπεμθῆναι⁶, « ἡνίκα κολάσεως καιρός, οὐ καθάρσεως », παρ- « ἴστησι φανερώς, μηδεμίαν εἶναι κάθαρσιν⁷ μετὰ τὴν ἐνθένδε⁸ ἀπαλλαγὴν, ἀλλ' ἢ μόνον τὴν⁹ αἰώνιον κολασιν.

ζ¹⁰. Ἐτι¹⁰, ὁ Κύριος ἐν τῇ τοῦ¹¹ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου παραβολῇ¹² περὶ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου διδάσκων τὸν ἐκάτερον διαδεξάμενον κλη- « ρον, τὸν μὲν Λάζαρον φησὶν ἅμα τῷ ἀποθανεῖν¹³ « ἀπενεχθῆναι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ « Ἀβραάμ, τὸν δὲ πλούσιον ἐμοῦ τε ταφῆναι ἀπο- « θανόντα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εὐρεθῆναι ἐν τῷ ᾄδῃ « ὑπάρχουσιν¹⁴ ἐν βασάνοις: καὶ οὕτω διὰ μὲν τοῦ « κόλπου τοῦ Ἀβραάμ τὴν ἀκροτάτην κατάστασιν¹⁵ « ἐν τῇ εὐδαίμονι λήξει τῶν τῷ Θεῷ φίλων ἐμφή- « νας, διὰ δὲ τοῦ ᾄδου καὶ τῶν βασάνων τὴν ἐσχά- « την κατάκρισιν καὶ αἰώνιον δίκην τῶν ἁμαρτωλῶν¹⁶ « παραστήσας, οὐκ ἔτι μεταξὺ τούτων ἕτερον τόπον « κατέλιπε¹⁷ πρόσκαιρόν τινα¹⁸ βάσανον ἔχοντα, ἀλλ' « ἢ χάσμα μέγα καὶ ἀδιάβατον¹⁹ διείργον ἐκατέρους « ἐξ¹⁸ ἀλλήλων καὶ τὴν ἄκραν καὶ ἄμεσον ἐναντίωσιν « παριστῶν.

η²⁰. Ἐτι²⁰, τὴν ψυχὴν ἀπαλλαγείσαν τοῦ σώμα- « τος καὶ ἀσώματον πάντη καὶ ἄλλον γενομένην οὐκ « ἔστιν εἶδος ὑπὸ σωματικοῦ πυρὸς κολάζεσθαι, τοῦ « σώματος αὐτῆς, οὗ τὸ²⁰ πῦρ ἐμέλλε περιδράτ-

1. ἀπο in voce ἀποκαλῶν supra versum Q. — 2. μηδεμίαν corr. ex μίαν Q, additis ad marg. syllabis δεμίαν, quin litterae an prius exaratae erasae fuerint. — 3. Ad hanc ἢ habetur in R ima pagina sequens additamentum, altera manu alioque atramento exaratum: Καὶ ἔτι εἰς τὸν Χθές τῇ λαμπρᾷ τῶν Φωτῶν ἡμέρᾳ λόγον φησὶ: « Οἶδα πῦρ, οὐ καθαρτήριον, ἀλλὰ κολαστήριον, εἴτε σοδοματικόν, εἴτε ὁ πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ ἐκπαρεύεται, εἴτε τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ». Πῶς τοίνυν τούτου ὅσως εἰρηκῆτος, τοῦ εἰδότης τῆς Παύλου ἀκριβοτάτως, γράρει κατὰ Παύλου, εἰ μὴ τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ εἰρημένον Παύλου, οὐκ ἐπὶ καθαρτήριον ἐννοεῖτο, ἀλλὰ περὶ τοῦ αἰωνίου πυρὸς, ὡ σωφώτατοι. Locus e Nazianzeno adductus habetur P. G., t. 36, c. 412 A. — 4. λέγει A. — 5. τῆ ad marg. C: ἐκείθεν A. — 6. παραπεμθῆναι P. — 7. κάθαρσιν: κολασιν A. — 8. ἐνθένδε A. — 9. τὴν: ζῆν M. — 10. ὅτι C. — 11. τοῦ solus habet AP. — 12. Ad marg. in R: ὅτι καὶ διὰ τῆς τοῦ Λαζάρου παραβολῆς δείκνυται, ὅτι οὐκ ἔστι καθαρτήριον. — 13. ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ᾄδῃ R. — 14. τῶν ἁμαρτανόντων R. — 15. οὐκέτι... κατέλιπε R. — 16. πρὸς καιρόν τινα M. — 17. ἄβατον OQ. — 18. ἐξ om. OPQM. — 19. Ad marg. in R, hinc quidem: ὠράτων, inde vero: ἰσχυρότατον κεράσιον καὶ ἀνυπόθηκον. — 20. οὗ τὸ περιδράττεσθαι intra parentheses in R. Ad hanc ἢ idem cod. R exhibet tum recto tum averso folio scholion satis prolixum hoc pacto: Χρυσοστόμου κβ³ ὁμιλίᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον. φησὶ γάρ: « Καὶ γὰρ εἰ ὑβρίσῃ ὁ θεός, πατὴρ ἔστι: καὶ εἰ ὀργισται, φιλότιμος

a) Greg. Naz. Orat. 16, n. 7 — P. G., t. 36, c. 941. — b) Luc. XVI. 20 sq.

τεσθαι, διαφθαρέντος. Μετὰ μὲν¹ γὰρ τὴν ἀνάστασιν ἐπαναλαβούσῃ τὸ σῶμα ἀφθαρτον, καὶ τῆς κτίσεως πάσης ἀλλοιωθείσης, καὶ δικαιοσύνης τοῦ πυρός, ὡς μακθάνομεν, εἰκὸς αὐτῇ τὴν ἀπὸ τούτου² κολάσιν * καταλλῆλον ἔσεσθαι, καὶ οὐκ αὐτῇ μόνον³, ἀλλὰ καὶ τοῖς δαιμόσιν, ἅτε καὶ αὐτοῖς ζοφεροῖς οὔσι καὶ ὕλην τινὰ καὶ⁴ παχύτητα περιβεβλημένους καὶ σώματα ἀέρια ἢ πύρια⁵ κατὰ τὸν μέγαν⁶ Βασιλείου· πρὶν δὲ τὸ οἰκεῖον σῶμα ἀπολαβεῖν, εἶδος οὔσα⁷ μόνον τῆς ὕλης, ἀμακτον, εἰ καὶ καθ' αὐτὴν⁸ ὑφέστηκε, πῶς ἂν ὑπὸ⁹ σωματικοῦ πυρός κολάζεσθαι δύναται;

ἦν.¹⁰ Ἐτι, εἰ¹¹ τῶν ἁγίων αἱ ψυχὰς διὰ τὴν προγονικὴν ἁμαρτίαν μόνην ἐν τῇ ἁδῇ κεκατήρητο μέχρι τῆς τοῦ Σωτῆρος¹² καταλύσεως, οὐχ ὡς ἐν πυρὶ καὶ κολάζει πάντως, ἀλλ' ὡς ἐν δεσμωτηρίῳ¹³ καὶ φυλακῇ, καθὼς ὁ ἀπόστολος¹⁴ Πέτρος ἐν τῇ¹⁵ ἐπιστολῇ φησιν· Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν ψυλακῇ¹⁶ μὴ καὶ τὰς τῶν μετριῶν ἁμαρτησάντων¹⁷ ἐνταῦθα ψυχὰς ὁ τοῦτου ἁδῆς καθέξει μετὰ τὸν θάνατον, ἀλλ' ἔτι πρὸς τούτῳ χρεῖα καὶ καθαρσίου πυρός, οὗ διὰ τῶν εὐχῶν ἀφεθήσονται;

ἦν.¹⁸ Ἐτι, οἱ τὸν ἰσάγγελον ἐπὶ γῆς πολιτευσάμενοι βίον ὅσοι πατέρες ἡμῶν, πολλὰ χροῖα καὶ πολυλάκεις δι' ὀπτασιῶν καὶ ἐνυπνίων καὶ ἐτέρων θαυμαμάτων τὰ περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν¹⁹ αὐτοῖς τε μουσόμενοι καὶ τοὺς ἄλλους²⁰ μουσύντες καὶ ὡς παρόντα καὶ ἁδῆ

apprehensurus, iam interierit. Revera, post resurrectionem, cum denuo assumpserit corpus incorruptibile, et creatura omnis immutata fuerit, illa utique poterit, igne discisso ac diviso, ut novimus, ab eo congrua sibi poena cruciari; neque vero ipsa dumtaxat, sed etiam daemones, caliginos ut sunt necnon materiam aliquam induti et crassitium et corporea aerea vel ignea iuxta magnum Basilium. Priusquam autem proprium suum corpus recipiat anima, cum species tantum sit nulli materiae admixta, quamvis per seipsam subsistat, quo pacto a corporeo igne cruciari possit?

IX. Item si sanctorum animae ob solum originale peccatum in inferno detentae fuerint, usquedum Salvalor ad illum descendisset, non certe in igne et supplicio, sed uti in custodia et carcere, sicut Petrus apostolus in epistola sua dicit^a: *In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens praedicavit*; quae causa est, cur eorum quoque animas, qui leviter in hac vita peccaverint, talis infernus post obitum non possideat, sed adhuc requiratur in hunc finem purgatorius ignis, a quo per preces solvi poterunt?

X. Item sancti patres nostri, quotquot angelorum more vitam in terra duxerunt, quamvis passim et frequenter per visiones et insomnia aliaque miracula tum de supplicio aeterno, tum de impiis et peccatoribus ei addictis ipsi edocti alios edoceant, eademque veluti prae-

ἔστι, καὶ ἐν ζητεῖ μόνον, οὐ δίκην λαβεῖν τῶν ὕβριων, ἀλλ' ἰδεῖν σε μεταμελόμενον (lege supra versum) καὶ παρακαλοῦντα. Ὁφείλον καὶ ἡμεῖς οὕτω διεθερμάνθημεν, ὡς ἐκεῖνα τὰ σπλάγγνα πρὸς τὴν ἀγάπην διανίσταται τὴν ἡμετέραν ». Ἄρα ὁ μεταμελούμενος οὐ δίκην δίδωσιν ἀσπερ ἡμαρτε καὶ ὕβρισεν. Εἰτα ἐπάγει· « Ἄλλ' ἀφορμὴ (sic) ἐπιζητεῖ μόνον τοῦτο τὸ πῦρ. Κἂν μικρὸν αὐτῷ παράσχησιν σπυθῆρα, ὀλόκληρον ἀνάπτει γλόφα εὐεργεσίας ». Ἦγουν (reliqua exciderunt, marg. infer. resecto: tum aversa folii facie, additur): παρακατιῶν φησι· « Ἄν δὲ μεταβλώμεθα μικρὸν, καὶ τοῦτο (lege τοσοῦτον) ὅσον γνῶναι ὅτι ἡμάρτωμεν (sic). ὑπὸ τὰς πηγὰς ἀναβύσει, ὑπὲρ τὸ πῆλαγος χεῖται· καὶ ὅσα ἂν πλείονα λάβῃς, τοσοῦτω μᾶλλον χεῖται· καὶ γὰρ πλοῦτον οἰκεῖον τὴν ἡμετέραν ἡγεῖται σωτηρίαν, καὶ τὸ δοῦναι θαψυλῶς τοῖς αἰτούσιν ». Haec Ioannis testimonium legitur Apud Migne, P. C., 1. 57, tum c. 306 D, tum c. 308 A.

1. μὲν om. AC. — 2. τούτου: τόπου M. — 3. μόνον: μόν P. — 4. καὶ supra versum O. — 5. πύρια in πρόμα corr. voluit OQ. addito ἢ supra versum: πύρινα C: ἢ πύρια om. M. Ad hunc locum R haec habet in marg.: Ὁ γὰρ ἁπρ ὕλη τις ἐστὶ καὶ τὸ πῦρ ὡσαύτως. — 6. μέγα A. — 7. οὔσαν O. — 8. αὐτὴν OQ: καθ' αὐτὴν P. — 9. ὑπὸ om. M. — 10. εἰ om. R. — 11. Χριστοῦ C. — 12. εἰς αὐτοῦς M. — 13. δεσμοτηρίῳ R. — 14. ἀπόστολος: μέγας M. — 15. τῇ om. AR. — 16. διὰ τί C. — 17. ἡμαρτησάντων R. — 18. Haec ἔστι τὸν κλ. in codd. AR alteri ἔστι τὸν κλ. praepositur; in reliquis vero codd. postpositur. Ordinem codd. AR servandum censui, cum eodem pacto se habeat in altera Graecorum responsione, quae num. III dabitur. — 19. ἁμαρτωλῶν καὶ ἀσεβῶν G. — 20. τοῖς ἄλλοις M.

sentia et iam facta intueantur ac sermone praemonstrent, quemadmodum et parabola illa in evangelio secundum Lucam divitis et Lazari statum describit; tamen de purgatorio igne finem habitu nihil usquam declararunt.

XI. Item dogma illud de instauratione omnium et fine aeterni supplicii, quod ab Origene, ut dictum est, origine ducta apud nonnullos ecclesiasticos viros obtinuit, inter quos est etiam Didymus et Evagrius, quod Dei erga homines benignitatem praetenderet atque ignavioribus valde acceptum esset, prout deifer ille Ioannes, *Caelestis Scalae*¹ auctor, ait; explosum nihilominus damnatumque fuit a sancta quinta universali synodo, quod socordiam animis iniiceret negligentesque adhuc negligentes redderet, dum exspectarent aliquando liberationem a tormentis et promissam instaurationem. Iisdem igitur de causis propositum quoque dogma de purgatorio igne exterminandum videtur ab Ecclesia, quia desideriam diligentioribus inducit, eisque suadet, ne totis viribus adnitantur ut in hac vita seipsos expurgent, cum alia post mortem purgatio expectetur.

γινόμενα θεώμενοι τε καὶ προδεικνύοντες τῷ λόγῳ, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου παραβολὴ τὴν τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ¹ Λαζάρου κατάστασιν διαζῶγραφεῖ, περὶ καθαρτικοῦ προσκαίρου πυρὸς οὐδὲν οὐδένα διείσαφῆσαν.

Ἰαν². Ἐπι, τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως δόγμα καὶ τοῦ τέλους τῆς αἰωνίου κυλάσεως παρὰ Ἠριγένους, ὡς εἴρηται, τὴν ἀρχὴν εἰληφώς³ καὶ τινῶν τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπικρατήσαν, ὧν ἐστὶ καὶ Δίδυμος καὶ Εὐάγγριος, ἅτε τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν προβαλλόμενον καὶ εὐπαράδεκτον⁴ ἐν τοῖς βιβλίοις γινόμενον⁵, ὡς ὁ θεοφόρος Ἰωάννης ὁ τῆς Οὐρανίου Κλίμακος ἀρχιτέκτων φησὶν, ὅμως ἀπεκηρύχθη καὶ ἀνεθεματίσθη παρὰ τῆς ἁγίας πέμπτης⁶ οἰκουμενικῆς⁷ συνόδου, ὡς ἐκλύσιν ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦν⁸ καὶ τοὺς βιβλίους ἐπι βιβλιοτότους ἀπεργαζόμενον, ἐκδεχομένους ποτὲ τὴν τῶν βασάνων λύτρωσιν καὶ τὴν ἐπηγγελμένην⁹ ἀποκατάστασιν. Διὰ τὰ αὐτὰ τοίνυν καὶ τὸ προκείμενον δόγμα τοῦ καθαρτικοῦ πυρὸς ἀποβλητέον ἂν εἴη τῆς ἐκκλησίας, ὡς βιβλιόμειαν ἐμποιοῦν τοῖς σπουδαίοις καὶ πᾶσι τοῖς ἀγωνίζεσθαι κατὰ τὸν παρόντα βίον ἐαυτοὺς ἐκκαθαίρειν, ὡς προσδοκωμένους⁹ ἑτέρας καθάρσεως.

1. πλουσίου καὶ τοῦ οἴμ. Μ. — 2. εἰληφώς Q. — 3. οὐ παραδεκτόν Μ. — 4. γινόμενον C. — 5. πέμπτης : ἐπι C. — 6. καὶ οἰκουμενικῆς NOQR. Ad locum haec in marg. habet R : ὡς βιβλίους ποιοῦν τὸ καθαρτικόν τοὺς ἀθρώπους, ἀποβάλλεται. — 7. ἐμποιοῦν Μ. — 8. ἐπηγγελμένην Α. — 9. προσδοκωμένους R.

a) Ioan. Clim. *Scala Paradisi*, grad. IV = P. G., t. 88, c. 780.

RESPONSIO GRAECORUM AD POSITIONEM LATINORUM DE IGNE
PURGATORIO A BESSARIONE NICAENO RECITATA DIE 14 IUNII 1438.

1. Εἰ μὲν περὶ τῶν ἀλλήλοισ ἀμπισθητούμεν,
αἰδεσιμώτατοι κύριοι καὶ πατέρες, νίκη μόνον
ἔν τῷ προκειμένῳ καὶ μηδὲν ὄτουσὺν¹ ἄλλου
ἐπιούμεθα λόγον ἢ τὸ² νικᾶν ἐκ παντὸς τρόπου
5 ζητεῖν, οὔτ' ἂν ἐπιούμεν εἰκότα, οὔτ' ἂν ἀλ-
λήλων δικαίως³ ἠνεσγόμεθα δόξου· ἐπεὶ δὲ ἡμῖν
τε πόνον ὑποστᾶσι κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην
ἀποδημίαν τοσοῦτον, ἡμῖν τε τοσόνδ' ὑπὲρ τῆς
προκειμένης ἡμῶν συνελύσεως προκαταβαλομέ-
10 νοις⁴ σπουδῆς, οὐδὲν ἕτερον τὸ προκειμένον ἢ τὸ
τὴν ἀλήθειαν ἀναφανείσαν ἀμφοτέρους ἀσπάζεσθαι
καὶ εὐκταῖον ἠγήσασθαι ἐρμαῖον, μεγάλη ἂν
εἴη ἐλπίς σὺν Θεῷ συλλήπτορι πάντα πράττει
κατὰ νοῦν ἀμφοτέρους ἀπαλλάξει ἀλλήλων. Τοῦτο
15 μὲν⁵ οὖν οὐκ ἐπὶ τοῦ προκειμένου νυνὶ τούτου
ζητήματος ἐλπίς ἐστὶ γενήσασθαι μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἐπὶ πάντων ἴσως τῶν ἄλλων τῶν ἡμῖν ἀδυ-
γαιων, δυνατῶν ὄντων πάντως Θεῷ⁶ κατὰ τὰ
λόγια φάναι. Ἄλλ' ἐκείνων μὲν εἵνεκα μέλει⁷
20 Θεῷ καὶ μελήσει τῶ (πολλῶν ὄντων οἷς ὀνομά-
ζεται) μὴ ἀπαζιώσαντι καὶ ἀπὸ τῆς εἰρήνης
κληθῆναι⁸, πάντως οὐκ εἰς κενὸν ἡμᾶς τρέχειν
ἀφῆσει οὐδὲ τὸν τοσοῦτον ἡμῶν ἀμφοτέρων μα-
ταιώσει ἀγῶνα, ἀλλ' αὐτὸς γενόμενος σύνδεσμος
25 καὶ λίθος ἀκρογωνιαῖος συνήψει ἀλλήλοισ ἡμᾶς
τὰ διεστῶτα ἑαυτοῦ μέλη καὶ ἀλλήλους ὡσεὶ ἐν⁹
ἀπαντας σῶμα ὑπὸ μίαν κεφαλὴν ἑαυτὸν ἀπερ-
γάσεται. Περὶ οὗ δὲ προεθέμεθα νυνὶ ζητή-
ματος ἀπέψασθαι, περὶ τούτου τὰ νῦν ποιη-
30 τέον λόγον ὑπὸ Θεῷ ἠγεμόνι ἄρξασμένους ἐν-
τεῦθεν.

1. Si de quibus inter nos controvertitur,
reverendissimi domini et patres, victoria tan-
tum esset propositus scopus, neque aliud
quicquam spectaremus quam omni ratione
palmam quaerere : certe neque consentanea
aequo faceremus, neque nos mutuo iuste
ferremus. Verum quoniam et nobis, qui tantos
labores suscepimus in hac adeo longinqua
peregrinatione, et vobis, qui tantum studium
ad habendum hunc coetum impendistis, nihil
aliud propositum est nisi ut veritatem, ubi
constiterit, utrique amplectamur, idque opta-
bilis lucri loco ducamus : magna sane spes
fuerit, Deo adjuvante, fore ut negotio toto ex
animi sententia utrinque confecto, alii alio
discedamus. Quod quidem non solum de
controversia nunc temporis proposita futurum
speramus, sed etiam fortassis de aliis omnibus,
quae nobis impossibiles. Deo possibiles^b evadent
omnino, prout sacra oracula loquuntur.
Ceterum illorum quidem cura sit Deo, et erit
omnino, qui, cum inter multa, quibus nomi-
natur, nomina, non dedignatus fuerit etiam a
pace vocari^c, prorsus non permittet ut in
vanum curramus, neque tantum inter nos
certamen irritum reddet; sed ipse factus compa-
go et lapis angularis^d coaptabit nos mutuo
inter nos, qui sumus disiuncti ipsius membra,
et omnes tamquam unum corpus effectos sub
uno capite, quod est ipsemet, rediget. De
quaestione vero, quae nunc consideranda
occurrit, iam verba sunt facienda. Deo duce,
hinc sumpto initio.

1. ὄτουσὺν L. — 2. τοῦ ed. — 3. δικαίως H. — 4. συνελύσεσθαι προκαταβαλουμένους ed. — 5. τούτου μὲν > L.
— 6. Θεῷ : τῶ ed., ubi profecto error latet. — 7. μέλοι H. — 8. κληθῆναι : ἀνήθῆναι H. — 9. ἐν ὡσεὶ ἐν H.

a) Primus edidit Hartung in sylloge Basileensi cui titulus *Orthodoxographia*, an. 1555 (= H); repetierunt Salmasius, *De Primatu Papae*, in appendice (= S), et Nicodemus Metaxas in syntagmate anonymo adversus Latinos Londini edito circa annum 1627 (= L). Siglo ed. significavi harum trium editionum consensum, neglectis

mendis typographicis, quae satis multa hic et illic occurrunt. Arcudii editionem, seu potius ἀνατίπωσιν, cum textum non exhibeat integrum, in referendis variis lectionibus prae oculis minime habui. — b) Cf. Mat. XIX, 26; Marc. x, 27. — c) Cf. Rom. xv. 33. xvi. 20 etc. — d) Eph. II, 20.

2. Ignem purgatorium et punitionem per ignem temporariam finemque habituram, nos sane a nostris doctoribus traditum non accepimus, neque orientale ecclesiam ita sentire scimus, ut et alias diximus. Quas tamen ecclesia pro defunctis preces fundit, dum pium tribuit Deo cultum, has aliquid eis praestare posse, hoc etiam prorsus statuimus, iis credentes quae hac de re a patribus sunt decreta. Quod quidem cum sanctorum animae et nullius cul-pae sibi consciat, aeterna vita; tum quae praesenti vita abusus fuerint ad fruitionem carnis eiusque voluptatum, nulla virtutis ratione habita, aeterno supplicio sint dignae, hoc et sentimus et profitemur; vosque ob distinctam hoc pacto quaestionem laudamus atque admiramur, et Deo gratias agimus, ea damnantes quae de vobis antea sentiebamus ut non recte dicta ab iis qui haec dixerunt. Quod autem animae illae, quae medio quodam modo se habuerint inter virtutem et vitium, et nonnulla (utpote corpus indutae passioni obnoxium) peccata contraxerint non mortalia, neque aeterno supplicio obnoxiae sint (id enim divinae benignitati neutiquam esset consentaneum, quod et nobis videtur), neque divinae gloriae participes fiant, priusquam poenam quamdam luerint ob non praestita quae facere oportuit, et contractam inde labem exemerint atque expiarint in hoc videlicet igne purgatorio, quemadmodum vos in vestra hac de re responsione exposuistis: en sane in quibus discrepamus, neque eadem ac vos sentimus. Quod enim animae illae aeternum supplicium non mereantur, id recte dicitur, neque ei contradicere potest: quod vero purgatorio igne etiam egeant, id offensivum sit, et de eo a vobis dissidemus.

3. De hoc itaque nobis faciendus est sermo, ita ipsum partientibus. Tota hac de re controversia in duo capita discerpta, horum alterum rursus in duas partes secabimus et dividemus. Primum quidem quaerendum venit, an quorundam peccatorum remissionem post obitum hominibus creator largiatur. Secundo, utrum punitione adhibita, an simpliciter pro divina sua

2. Πῦρ καθαρτήριον καὶ κόλασιν διὰ πυρὸς πρόσκαιρον¹ καὶ τέλος ἔξουσαν ὄλιως ἡμεῖς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων οὐ παρελήφαμεν² διασκέλιων οὐδὲ τὴν τῆς ἀνατολῆς ἐκκλησίαν ἴσμεν φρονούσαν, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν τὰς μέντοι τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν θεωνότων ἐν/χρῆς ἐπὶ τὰς πρὸς Θεόν³ πρεσβείας ὑπὲρ αὐτῶν ἀνύειν τι δύνασθαι, τοῦτο⁴ καὶ πάνυ τιθέμεθα, πιστεύοντες τοῖς ἀποζηναμένοις ὑπὲρ τούτου πατράσιν. Ὅτι μὲν αἶ τε τῶν ἀγίων ψυχὰ καὶ μηδὲν αὐταῖς συνεπιστάμενοις πονηρὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς εἶναι ἄξιον, αἶ τε τῶν καταχρησαμένων τῷ παρόντι βίῳ πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς σαρκὸς καὶ τῶν αὐτῆς ἡδονῶν καὶ μηδὲνα τοῦ καλοῦ λόγον πεποιημένων, αἰωνίου κολάσεως, τοῦτο καὶ φρονούμεν⁵ καὶ λέγομεν, καὶ ἡμᾶς οὕτω διελομένους τὸν λόγον ἔπαινούμεν τε καὶ θαυμάζομεν, καὶ τῷ Θεῷ χάριν ὁμολογοῦμεν, ὧν ἠκούομεν περὶ ὑμῶν πρότερον καταγνόντες⁶, ὡς οὐ καλῶς εἰρημένον ὑψ' ὄντορ καὶ εἰρητο. Ὅτι δὲ⁷ αἰ μέσσωσπερ περὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ κακὸν σχοῦσαι καὶ τινα (ὡς σῶμα περιβαλλόμενοι παθητόν) ἐπισυρόμενοι ἀμαρτήματα μὴ θανάσιμα οὔτε τῇ αἰωνίῳ ὑπάγοντο ἀν δίκην (οὐ γὰρ ἄξιον τῆς θεῆς φιλανθρωπίας, ὅπερ οὖν δοκεῖ καὶ ἡμῖν), οὔτε τῆς τοῦ Θεοῦ τεύχονται ὀύξης, μὴ καὶ τινα τίσασαι δίκην ὧν δέον οὐκ ἐπετέλεσαν, καὶ τὸν ἐκεῖθεν ἀποθέμενοι μολυσμὸν ἐν τούτῳ δὴ καθαρτηρίῳ πυρὶ, καθὼς ἡμεῖς ἐν τῇ περὶ τούτου ἀπολογίᾳ ἐξέθεσθε, — ἐνταῦθα δὴ ἡ διαφορά, καὶ ταῦτ' ἐστὶν ἃ οὐχ ὁμολογοῦμεν ὑμῖν. Τὸ μὲν γὰρ μὴ τῆς αἰωνίου ταύτης ἀξίας εἶναι κολάσεως, καλῶς λέγεται καὶ ἀντιφῆσαι οὐκ ἔστι: τὸ δὲ καὶ καθαρτηρίου ἐπιδηθῆναι πυρός, τοῦτο πρόσκομμα γίνεται, καὶ περὶ τούτου διαφερόμεθα.

3. Περὶ τούτου καὶ δὴ ποιητέον τὸν λόγον οὕτως⁸ αὐτὸ διελομένους. Τὰ περὶ τούτου ζητούμενα διχῶ μὲν διήρηται: θάτερον δὲ αἰθῆς τῶν δύο τὴν εἰς δύο τομῆν καὶ διαίρεσιν ἐπιπέδεται. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐστὶ ζητητέον, εἴ τινων ἀμαρτιῶν ἄφεσις μετὰ θάνατον ἀνθρώποις παρὰ τοῦ τίσαντος χορηγεῖται: δεύτερον δὲ, εἴ διὰ κολάσεως τῆς ἁπλῶς τῆς θεῆς φιλανθρωπίας καὶ ταῖς τῆς ἐκκλησίας ἱερούμενος⁹

1. πρὸς καιρὸν II, et saepius deinceps. — 2. οὐπερ εἰλήφαμεν II. — 3. πρὸς Θεόν: πρόσθεν *ed.* — 4. τοῦτο: τούτων II. — 5. τοῦτο μὲν φρονούμεν SL. — 6. Similia dicit Marcus Ephesius apud Syroputum, *op. cit.*, p. 131: Ἡμεῖς γὰρ ὀλιως ἠκούομεν ὅτι δοξάζει τὸ περὶ τοῦ πορυγγορίου ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία, καὶ ἔτεριος οὐν ἠκούομεν τοῦτο. — 7. Ὅτι καὶ *ed.* — 8. οὕτως *ed.* — 9. ἐσεύμενος SL: forte legendum ἐξευλούμενος.

λοιταίς· εἰ δὲ διὰ καλᾶσεως, πότερον ἄλλης τιδὸς καθάρσεως¹, οἷον εἰρακτῆς ἢ ζόρου τε καὶ ἀγνοίας², ἢ καὶ ἐξ ἀνάγκης πυρός, καὶ τούτου σωματικοῦ, ὅποιον ὑμεῖς διατείνεσθε.

5 4. Οὕτως οὖν τούτου δικαιοῦμένου, ἡμεῖς τῶ μὲν τελευταίῳ ἐπὶ τρίτῳ (τοῦτο δὲ ἐστὶ, διὰ καλᾶσεως τῆς διὰ καθαρτηρίου πυρός τὰς ψυχὰς διελευσῆσας ἐπὶ τὴν αἰώνιον ἀφικέσθαι ζωὴν) οὐ τιθέμεθα, ὅτι μήτε παρά τινος τῶν διδασκάλων αὐτὸ παρελήφκαμεν,
 10 ἐτι³ τε καὶ φόβος οὐ μικρὸς ὑποθρύπτει ἡμᾶς, μὴ πῦρ πρόσκαιρον ὑποθέμενοι παραδοκόν⁴ τε καὶ καθαρτήριον, τῷ παντὶ λυμηνώμεθα τῆς ἐκκλησίας πληρώματι. Τοῦ γὰρ Θεοῦ καὶ σωτῆρος εἰς αἰώνιον πῦρ ἀποφραγμαμένου τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπελευθεύσειαι,
 15 ὅποιον δὲ τοῦθ' ὑποληπτέον τὸ πῦρ, τοῦτο μόνον ἴσασιν οἱ πιστοὶ καὶ περὶ τούτου ταῖς ἀκοαῖς ἐκ παιδῶν ἐνήχηται, καὶ πρὸς τοῦτο ἀρορῶντες κάκεινο δεδιότες μέγιστα πάντων, καὶ λόγον ἀπευθύνουσι πάντα καὶ πράξιν. Εἰ δὲ⁵ νῦν ἐκ νέου ἡμεῖς⁶ καὶ
 20 πρόσκαιρον ὀνομάσομεν⁷ πῦρ, θέας μὴ τοῦθ' ὑποπεύσαντες εἶναι οἱ πιστοὶ τὸ αἰώνιον, καὶ πᾶν ἕδη τοιοῦτον νομίσωσι πῦρ, κἀντεῦθεν τὰ Ὠριγένους νοσήσωσι καὶ τὴν τῆς αἰωνίου καλᾶσεως μνήμην τῶν ψυχῶν ἀποικίσωσι⁸, τέλος καλᾶσεως θέμενοι. Ὅθεν
 25 ὡς πολλὰ μὲν ἔψεται ἄτοπα, πολλὰ δὲ ἐπιδείζονται περὶ τὴν οικεῖαν πολιτείαν ἀμελείαν καὶ πολλὴν χαρηγήσωσιν ὕλην τῆς αἰωνίου καλᾶσεως, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Διὰ ταῦτα οὖν οὐδέποτε μέχρι τοῦ νῦν εἰρήκαμεν τοιοῦτον οὐδὲν οὐδ' ὅλιως ἐροῦμεν.

30 5. Ὅτι δὲ αὐθις ἁμαρτιῶν ἄφεςις δίδοται τοῖς συγγνωστὰ πταίσασιν ἐκ Θεοῦ μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος λύσιν, ἔπερ ἦν καὶ πρῶτον τῶν ζητούμενων, τοῦτο καὶ τῶν διδασκάλων λεγόντων ἀκούομεν, ὃν ἐκείνοι διδάσκουσι τρόπον. Περὶ τοῦ μέσου
 35 δὲ δὴ καὶ δευτέρου ὁ λόγος λοιπός· τοῦτο δὲ ἐστίν, εἰ διὰ τινος καλᾶσεως, καλᾶσεως δὲ οἷον εἰρακτῆς ἢ τινος ζόρου, ἢ ἀπλῶς διὰ τῆς φιλανθρωπίας τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας εὐχῶν ὑπεύμενον αὐτὸν τὰ τοιαῦτα ἀφιένει⁹ ἁμαρτή-
 40 ματα. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου τανῦν οὐ καιρὸς εἶπεῖν πρὸς δὲ τὰ παρ' ὑμῶν¹⁰ εἰσηνεγημένα τὸν

benignitate, ecclesiaeque precibus placatus. Si autem per punitionem, utrum alia quapiam expiatione, videlicet carceris vel caliginis et ignorantiae, an etiam necessario per ignem atque eum quidem corporeum, qualem vos affirmatis.

4. Sic igitur divisa quaestione, nos postremo huic modo supra tertium (id est animas punitione, quae fiat per ignem purgatorium, afficiendas esse, ut ad vitam aeternam perveniant) nequaquam adstipulamur, tum quod ne ab ullo quidem doctorem hoc traditum acceperimus; tum quod metus non exiguus nos incessat, ne temporarium ignem statuentes eumque transitorium et purgatorium, universum ecclesiae coetum labefactemus. Cum enim Deus ac Saluator noster peccatores in ignem aeternum abituros^a pronuntiet, quomodocumque is intelligatur ignis, hunc solum agnoscunt fideles, eoque ipsorum aures a pueris personant, et ad hunc respicientes eumque maxime omnium metuentes, dicta factaque sua omnia moderantur. Nunc vero si ex integro de temporario etiam igne verba faciamus, verendum est ne fideles hunc loco aeterni habentes, etiam omnem ignem iam talem esse putent, atque hinc in Origenis errore prolabantur, aeternae supplicii memoriam animis suis excutiant, finem poenae statuentes. Ex quo multa quidem securura absurda, cum et magnam arrepturi sint in vita sua recte instituenda negligentiam, et magnam suppeditaturi aeterno supplicio materiam, nemo est qui ignoret. His igitur de cansis nunquam in hunc usque diem tale quicquam statuimus, neque omnino statuemus.

5. Quod vero Deus etiam post migrationem e corpore peccata remittat iis, qui venialia commiserint, quod et primum erat eorum, quae in quaestionem venerunt: hoc etiam a doctoribus dicentibus audivimus eo quo illi docent modo. De media vero et secunda quaestione superest dicendum. Ea autem est, utrum per aliquam punitionem, punitionem inquam, veluti carceris aut caliginis cuiusdam, an vero simpliciter per clementiam Dei et ecclesiae preces ipsum placemus, ut talia peccata remittat. Sed de hoc quidem in praesentia dicendi locus non

1. καθάρσεως om. H. — 2. ἀγνοίας: ἀνίας SL. — 3. εἰτι SL. — 4. παράδοκον ed. — 5. ἐξ: δὴ ed. — 6. ἡμεῖς om. SL. — 7. ὀνομάσομεν ed. — 8. ἀποικίσωσιν ed. — 9. ἀφιένεται H, quod in marg. corr. in ἀφιένεται. — 10. περὶ ὑμῶν ed.

a) Mat. xxv, 41.

est. In vestra vero argumenta oratio est convertenda, et demonstrandum, ecclesiae nostrae doctores in suis libris purgatorii ignis nusquam meminisse; quae autem a vobis prolata sunt testimonia ad hunc astruendum, ea statim, auxiliante Deo, pro viribus explicabimus.

6. Ac de testimoniis quidem ex libris Machabaeorum et divino evangelio secundum Matthaeum a vobis adductis, non iam ob id ipsum, quod supra diximus, multa faciemus verba. Manifesta enim cuius sunt, et apertissime ostendunt, remissionem quorundam peccatorum nonnullis post mortem concedi. Quoniam vero modo, an nimirum per punitionem, atque eam per ignem, ne innuunt quidem omnino. Quod vero haec purgatorium ignem plane non inferant, sole ipso clarius est. Quid enim commune est remissioni cum purgatione per ignem et punitione? Aut enim punitione opus est aut remissione, et non utraque simul. « Ei enim^a qui « blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non « remittetur, neque in praesenti saeculo neque « in futuro »; nihilque amplius addit. Praeterea nihil etiam illud ex Machabaeis quo dicitur^b, « bonum esse ac salutare pro mortuis orare, ut « a peccatis suis absolvantur », nihil, inquam, de poena atque ea quidem expresse nominata agit; sed tantum hortatur ut Deum pro mortuis oremus, spe nobis subiecta peccata ipsis fore remittenda.

7. Atque haec quidem ita se habent. Ad illud igitur maximopere pervulgatum accedamus, et dictum beati Pauli quidnam significet discutiamus, praesertim doctorum nostrorum expositionibus et contemplationibus insistendo; sin minus, nos ipsi omnia, quae ab Apostolo dicta sunt, mentis nostrae acie penitus perscrutabimur, quoad eius fieri poterit, et vestigiis ipsis verborum inhaerebimus, donec veram divini praeconis mentem haurire poterimus. « Fundamentum », inquit^c, « aliud nemo potest ponere « praeter id quod positum est, qui est Iesus « Christus. Si vero quis superaedificaverit super « hoc fundamentum aurum, argentum, lapides « pretiosos, ligna, foenum, stipulam; uniuscu-

λόγον τρεπτέον καὶ δεικτέον, ὡς οὐδαμοῦ¹ τῶν ἔκρυπτον λόγων καθαρτηρίου πυρὸς ἀπειρημένουςαν οἱ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας διδάσκαλοι, καὶ ἄπερ ἡμῖν προεκομίσατε² βῆτὰ³ τούτου συστατικὰ ἐξηγητέον σὺν Θεῷ⁴ κατὰ δύνάμιν αὐτίκα.

6. Τῶν μὲν ἀπὸ τῶν Μακκαβαϊκῶν καὶ τοῦ κατὰ τὸν Ματθαῖον θεῖου εὐαγγελίου εἰσηνεηγεμένην ὑμῖν μαρτυρίαν, αὐτόθεν, ὅπερ ἡμῖν ἄνωθεν εἰρηται⁵, οὐ πολλὸν ποιησόμεθα λόγον· ὅτλη γὰρ καὶ παντὶ, ἄφρασι μὲν τινῶν ἁμαρτημάτων μετὰ θάνατον χορηγήσεσθαι τισι⁶, καὶ παντὶ δηλοῦντα· ἔμφω δὲ τρόπῳ, καὶ εἰ διὰ κολάσεως, καὶ ταύτης διὰ πυρὸς, οὐδ' ὑπεκφαίνονται ὅλως. « Οἱ γε μὴν ταῦτα τὸ καθαρτήριον πῦρ οὐκ εἰσάχουσιν οὐδαμῶς, καὶ ἡλίου φανότερον⁷· τί γὰρ κινῶν ἀφῆσει⁸ καὶ καθάρσει διὰ πυρὸς καὶ κολάσεως; ἡ γὰρ κολάσεως ἡ ἀφέσεως χρεία, καὶ οὐχ ἅμα ἀφροῖν. « Τῷ γὰρ εἰς τὸ πνεῦμα « τὸ ἅγιον βλασφημηθήσαντι οὐκ ἀμειθήσεται οὔτε ἐν « τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι », καὶ προστίθησι πλέον οὐδέν· ἔτι καὶ οὐδὲν τὸ Μακκαβαϊκὸν ἐκεῖνο « καλὸν εἶναι » λέγον· « καὶ σωτηριῶδες τὸ ὑπὲρ « τῶν ἀποθανόντων εὐχεσθαι, ὅπως ἂν τῶν ἁμαρτιῶν ἀπολυθῶσιν », οὐδὲν οὐδ' αὐτὸ πρόβεισι λέγον περὶ κολάσεως, καὶ ταύτης ὀνομασμένης, ἀλλ' ἡ μόνον ἐλπιδί τῆς¹⁰ τῶν¹¹ ἁμαρτημάτων τῶν ἀποιομένων ἀφέσεως, ὑπὲρ αὐτῶν τοῦ Θεοῦ δεῖσθαι¹² προτροπέεται.

7. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἐπ' αὐτὸ δὲ δὴ τὸ πολυθρῦλλον ἴωμεν καὶ τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου βῆτὸν ἐξετάσωμεν, ὅ τι νοεῖ, μάλιστα μὲν ταῖς τῶν διδασκάλων ἀκολουθοῦντες ἐξηγήσει τε καὶ θεωρίαις τῶν ἡμετέρων· εἰ δ' οὖν¹³, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔτι τὸν νοῦν ἄνωθεν πᾶσι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου ἐπιστήσαντες (ὡς ἐνόη) καὶ κατ' ἴχνος τοῖς λόγοις ἐπόμνηοι, ἔως ἂν τὸν ἀληθῆ τοῦ κήρυκος νοῦν δυνηθῆμεν βᾶψαι¹⁴. « Θεμέλιον », φησὶν, « ἄλλον οὐδεὶς δύναται θῆναι παρὰ τὸν κείμενον, « ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. Εἰ δὲ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τούτων χρυσόν, ἄργυρον, λίθους, τιμίους, ξύλα, γόρτον, καλᾶμην¹⁵,

1. οὐδαμῶς *ed.* — 2. ἡμῖν προεκομίσατο *ed.* — 3. βῆτὰ : ἐκράτῃ H. — 4. σὺν Θεῷ om. SL. — 5. εἰρηται H. — 6. τισιν *ed.* — 7. φανότερον *ed.* — 8. ἀφῆσει *ed.*; item l. 16 et 26. Sunt haec verba Marci in prima illa oratione § 4, p. 45, l. 1. — 9. ἀν τῶν : αὐτῶν HS : αὐτῶ L. — 10. τῆς om. LS. — 11. τῶν om. HL. — 12. θεῖσθαι H. — 13. ἰδ' οὖν *ed.* — 14. ἀψαι SL : βᾶψαι H. — 15. καλᾶμνος *ed.*

a) Cf. Mat. XII, 32. — b) H. Mac. XII, 56. — c) 1 Cor. III, 11-15.

« ἔκxου το ἔργον φανερόν γενήσεται: ἡ γὰρ ἡμέρα
 « δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται: καὶ ἐκά-
 « στου το ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.
 « εἴ τις το ἔργον μένει, ὃ ἐπιχοδομήσεν, μισθόν
 5 « λήψεται: εἴ τις κατακαήσεται τὸ ἔργον, ζημιω-
 « θήσεται: αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ
 « πυρός ».

8. Πρῶτον μὲν οὖν ὑμᾶς εἰδέναι βουλόμεθα, ὅτι ὁ
 μακάριος Ἰωάννης ὁ χρυσοῦς καὶ τὴν ψυχὴν ἰ καὶ τὴν
 10 γλῶτταν ἔργον ἐποιήσατο ἑαυτοῦ τὴν τῶν ἐπιστολῶν
 τοῦ κήρυκος ἐρμηνεῖαν ὡσπερ καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης
 γραφῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας. Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ
 καὶ ἀνάγκη ἐν τῇ κείνῳ φέρεται βίῳ, καὶ ἡμεῖς
 ὁμῶς πιστευόμεν, ὡς παντὸς μᾶλλον ἀληθῶς < τῷ >
 15 εἰρημένῳ ἐχειρῆσαι τῇ πράγματι βουληθέντα
 πολλὰ μὲν ἰλιγγίαν, ἀφορῶντα πρὸς τὸ βῆθος τῶν
 νοημάτων τοῦ ἀποστόλου. πολλὰ δὲ δεδιέναι μὴ
 κατόπιν λειψθῆ τῆς διανοίας ἐκείνου: ὅθεν ἐπὶ εὐχὴν
 20 τριψάμενον καὶ πολλὰ δεηθέντα τοῦ Παύλου συλλα-
 βῆσθαι οἱ πρὸς τὸ προκείμενον σουδάσασμα, οὕτως
 ἔψαχται καὶ τοῦ ἔργου: τὸν δὲ μακάριον Παῦλον
 τοῦτο μὲν ἀποδεξάμενον τὸ τοῦ φρονήματος αὐτοῦ
 μέτριον, τοῦτο δὲ καὶ δηλῶσαι βουλόμενον, ὡς κατὰ
 νοῦν αὐτῷ εἶη ἐρμηνεῖα τῶν ἑαυτοῦ γενέσθαι τὸν
 25 Ἰωάννην, ὁφθῆναι παρεστῶτά τε αὐτῷ κλημένῳ
 καὶ λοιπὸν ἄψαμένῳ τοῦτ' ἔργου: καὶ πρὸς τὸ οὖς
 ὑποψιθυρίζοντα, ὁφθῆναι δὲ Ἡρόκλην τῷ καὶ μαθητῇ
 Ἰωάννου καὶ διαδόχῳ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως
 θρόνου. Καὶ ὁ τρόπος οἷος: Ἔϊν ἐν⁶ τέλει τινὰ δυσ-
 30 τυλίᾳ χρησάμενον καὶ ὀργῆς πῶ πειράμενον βασι-
 λικῆς νύκτωρ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν μέγαν, δεησό-
 μενον αὐτοῦ ἐξιλάσασθαι οἱ τὸν βασιλέα⁷, τὸν δὲ
 Ἡρόκλην ὑπανοίξαντα τὴν τοῦ δομακτίου θύραν τοῦ
 διδασκαλοῦ, ὡς εἰσελθεῖν τε καὶ ἀναγγεῖλαι, ἰδεῖν
 35 ἄνδρα τινὰ ὅπισθεν παρεστῶτά τῷ Ἰωάννῃ ὑποκε-
 κυρότα μικρὸν⁸ καὶ πρὸς τὸ οὖς ὑποψιθυρίζοντα
 ὑποπεύσαντα ὁμῶς τινὰ πρὸς αὐτὸν εἰσέναι, μὴ εἰδότες
 αὐτοῦ, ὑποστρέψαι καὶ εἰπεῖν τῷ δυστυχοῦντι ἀνδρὶ,
 ἀπίοντα εἰσαυθῆς ἐπανελθεῖν. Καὶ τοῦτο ἐπὶ τρισὶ
 40 νυξὶ γέγονεν ἐφεξῆς, καὶ ὁ παριστάμενος ἄνθρωπος

« insque opus manifestum erit : dies enim
 « declarabit, quia in igne revelabitur, et opus
 « cuiusque quale sit, ignis probabit. Cuius ergo
 « opus manserit, quod superstruxerit, merce-
 « dem accipiet; cuius vero exustum fuerit,
 « damnum accipiet; ipse vero servabitur, sic
 « tamen tanquam per ignem ».

8. Primum itaque velimus vos scire, beatum
 Iohannem illum et animo et lingua aureum, in
 exponendis divi praeconis epistolis, ut et reli-
 quo universo vetere et novo Testamento, sedu-
 lam operam posuisse. Ferunt⁴ autem eum,
 idque in ipsius vita scriptum legitur, et nos
 libenter credimus, cum nihil antiquius haberet
 quam ut praedicto operi manum admo-
 veret, magna quasi vertigine laborasse, dum ad alti-
 tudinem apostolicae sententiae respiceret, veri-
 tumque magnopere ne tandem a vero sensu
 aberraret; quocirca ad preces conversum, cum
 multum Paulo supplex fuisset, ut sibi in sus-
 cepta opera auxilio esset, ita tandem rem ipsam
 adgressum esse: beatum vero Paulum, partim
 ut probaret consilii modestiam, partim etiam ut
 declararet gratum sibi esse, quod Iohannem
 interpretem scriptorum suorum nancisceretur,
 visum esse adstare ipsi sedenti iamque opus
 aggredienti, atque in aurem insurrare: visum
 vero etiam Proclo Iohannis discipulo et succes-
 sori in sede Constantinopolitana. Modus autem
 qualis? Quidam e primoribus, cum adversa
 fortuna usus regiam indignationem incurrisset,
 noctu ad magnum hunc virum venit, precaturus
 ut sibi regem placaret. Proclus autem cum
 recluso domunculae ostio ingrederetur, rem
 suo praeceptoris significaturus, conspicatus est
 virum quemdam Iohanni a tergo adstantem,
 subinclinantem se nonnihil atque in aurem
 susurrantem. Suspicitus itaque aliquem ad
 illum, se inscio, ingressum, reversus, miserum
 illum virum abire iubet, aliasque redire. Quod
 quidem tribus deinceps noctibus accidit; et vir
 ille adstans non discedebat a Iohanne iam tunc
 incumbente operi, et Pauli interpretationem

1. καὶ ψυχὴν ed. — 2. ὁμῶς: δὲ SL. — 3. τ' ἑαυτοῦ L. — 4. τὸδ' ἔργον H: τὸδε ἔργον SL. — 5. οἷος: οὕτως S. — 6. τῶν τινα H. — 7. νύκτωρ-βασιλέα om. SL. — 8. καὶ μικρὸν H.

a) In vita nempe a Georgio Alexandrino exarata, vel ab anonymo apud Migne, P. G., t. 114, c. 1101-1108.

adornanti; sed simul ac Proclus nuntiaturus ingrediebatur, etiam ille ipsi apparebat adstans. Cum vero post tertium demum diem eximius Ioannes viri illius recordatus esset (cognoverat enim iam antea ipsius res, atque ita statutum fuerat ut ad se veniret), miratus est quod hactenus non venisset, causamque a Proclo sciscitatus est. Is autem « Venit vero » inquit « ille, et quidem frequenter; sed cum quotiescumque ingrederer, te cum alio occupatum viderem, miratus sum et veritus ne tibi molestiam crearem ». Tum vero Ioannes, dicto examinato, statim in habitum et formam illius hominis inquisivit; et ubi cognovisset calvum visum, et Pauli imagini, quae ibi appensa erat, similem, magnopere et Deum et Paulum laudavit, magnaque spe concepta, susceptum opus alacrius persecutus est, et iuvante Deo et Paulo ad finem perduxit. Quanta vero gratia eius hisce hominibus aspersa sit, et quantopere omnes et stili elegantia et sententiarum splendore gravitateque exsuperaverit, soli scire possunt qui linguam qua usus est intelligunt.

9. Is itaque (ne rem longius protrahamus) cum ad eum locum pervenit, dictum hoc interpretans, nihil tale dixit aut cogitavit, quale vos dicitis, neque purgatorium et temporarium ignem significare vocem hanc statuit, sed de aeterna illa et finis experte damnatione locum accepit. Ligna enim et stipulam et foenum, aeternae flammae fomites a Paulo vocari censuit et ignem illum aeternum; eorum vero qui igne puniuntur salutem, permansionem in igne et perpetuitatem poenae. Ne enim quispiam, audito nomine ignis, sciens vero homines etiam corpus post resurrectionem assumpturos, peccatores autem etiam passioni obnoxium, suspicetur ad tempus aliquod eos passuros esse, et corpora illa hoc igne perditum ac tandem absumptum iri, maxime ubi audierit opera arsum iri: huic opinioni occurrens doctor noster, « Non erit hoc », inquit, « non equidem » erit. Quos enim ignis ille semel acceperit, in aeternum puniturus retinebit, quin ulla inde « lutura sit redemptio. Tametsi enim etiam

οὐκ ἀρίστατο τοῦ Ἰωάννου ἐγγύπτοντος ἤδη πρὸς τῷ ἔργῳ λοιπὸν καὶ τῶν τοῦ Παύλου τὴν ἐξήγησιν ποιουμένων, ἀλλ' ἄμα τ' ἀναγγελεῖν ὁ Ἠρόκλος εἰσῆι, κακίους αὐτῷ ἐφάνετο παριστάμενος. Ὡς δὲ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐμνήσθη ποτὲ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ὁ θαυμασιὸς Ἰωάννης ἰδεῖν γὰρ ὅτ' ἰ τὰ περὶ αὐτοῦ πρότερον καὶ συγχεόμενον ἦν παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι, ἐθαύμασε τε εἰ μὴ μετρί τοῦ νῦν ἦλθε καὶ τοῦ Ἠρόκλου ἐπέθετο. Ὅ δὲ « Καὶ πάνυ μὲν » ἔφη « καὶ ἦλθε καὶ πολλάκις, ἀλλὰ σὲ διαμελούμενον ἐτέρῳ, ὁσάκις εἰσῆεν, ὄρων, ἐθαύμαζόν τε καὶ ὄχλον σοι παρασσεῖν ἐδεόειν ». Τὸν δὲ συμβαλλόντα τὸ εἰρημένον, εὐθὺς ἐξετάσει τε σχῆμα καὶ εἶδος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ἐπιμαθόντα ἀπαλαυνίαν τε φαίνεσθαι καὶ τῆ³ ἐπηρητημένη ἐκέισε τοῦ Παύλου εἰκόνι αὐτὸν ἐμπερῆ³, μεγίλα τε δοξάζει Θεὸν καὶ τὸν Παῦλον καὶ εὐελπιν γεγονότα προθυμότερον τὸ τοῦ προκειμένου ἀψαλαῖ ἔργου καὶ τὸ πᾶν συμπερανεῖσθαι, συλλαβομένου Θεοῦ καὶ τοῦ Παύλου. Οἷα δὲ χάρις τούτοις ἐπιέχεται τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὡς κάλλιε τε φράσεως καὶ νοημάτων ὄρα τε καὶ βραβύτητι πάντας ὑπερβάλλετο⁴, μόνοι δύναντο⁵ ἂν εἰδῆναι οἱ τῆς ἐκείνου συνιέντες φωνῆς.

1). Οὗτος οὖν (ἵνα μὴ μακρὸν ἀποτεινόμεν λόγον) ἐν τῷδε τῷ τόπῳ γενόμενος καὶ τὸ βῆτόν τοῦτο ἐρμηνεύων, οὐδὲν τοιοῦτον οὐδ' εἶπεν⁶ οὐδ' ἐνενόησε, οἷον ὑμεῖς λέγετε, οὐδὲ καθαρτήριον καὶ πρόσκαιρον πῦρ ὑπεμφάνειν ταύτην τὴν φωνὴν ἀπεφάνετο, ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτου κολάσεως τὸν λόγον ἐδέξατο· ζῆλα τε γὰρ καὶ καλὰμην καὶ λόστον τὰ τῆς⁷ αἰωνίου φλογὸς ὑπεκαύματα λέγειν ὑπέληψε τὸν ἀπόστολον καὶ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὴν δὲ ἐν πυρὶ τῶν κολαζομένων σωτηρίαν, τὴν διαμονὴν τὴν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ διηκεικὸς τοῦ κολάζεσθαι. Ἴνα γὰρ μὴ τῆς ἀκούσας πῦρ, εἰδὸς δὲ καὶ σώμα μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀναλήψεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς δ' ἁμαρτωλοὺς ἔδη καὶ παθητόν, ὑποπτέουσα χρόνῳ ποτὲ παθεῖν καὶ ψαρθῆναι ἐκεῖνα τὰ σώματα τούτῳ δὴ τῷ πυρὶ καὶ τέλει ἀναλωθῆναι, καὶ μάστιγα καῦσιν τῶν ἔργων ἀκούτας, πρὸς τοῦτο ἀνίστασθαι ὁ διδάσκαλος « Οὐκ ἔσται τοῦτο » φησὶν, « οὐκ ἔσται » οὐς γὰρ ἂν ἐκεῖνο λάβῃ τὸ πῦρ, αἰωνίως καθέξει κολάζον, καὶ ἀπολύτρωσις ἐκείθεν οὐκ

1. ἰδὲ γὰρ ὅτ' ἰ τὰ περὶ αὐτοῦ πρότερον καὶ συγχεόμενον ἦν παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι. — 2. καὶ οἱ τῷ Η. — 3. ἐμπερῆ: ἔπερε Η. — 4. ὑπερβάλλετο Η. — 5. δύναντο Η. — 6. οὐδ' εἶπεν Η. — 7. τὸν τῆς Η.

« ἔσται· εἰ γὰρ ὁ καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ἐξαφίς ἐκείνη, « γενήσεται¹, αὐτοὶ τοὶ² οὐκ ἀναλωθήσονται³, « ἀλλὰ διαμενοῦσι κολαζόμενοι, σεσωσμένοι καὶ ὄντες « εἶσω τοῦ πυρὸς ». Οὕτω μὲν οὖν οὗτος ἐξεδήξατο
5 τὸ ῥητὸν τοῦτο· οὕτω δὲ καὶ τῶν διδασκάλων οἱ πλείους, οἷς οὐ χρεῖν ἀπιστεῖν.

10 10. Εἰ δὲ τὸν μακάριον Αὐγουστίνον ἡμῖν προσβαλεῖσθε καὶ εἰ τινα κατ' ἐκείνων τῶν λατίνων ἁγίων ἄλλως ἐκδέξαμένους τὸν λόγον καὶ περὶ τοῦ καθαρτη-
10 ρίου πυρὸς ὑπεληφρότας λεγθῆναι, πρῶτον μὲν ἢ φαίημεν ἂν καὶ μάλ' αἰκαιοῦν, τὰ Ἑλλήνων τοὺς Ἑλλήνας ὁεῖν ἐπίστασθαι μᾶλλον καὶ τῆς ἐκείνων φωνῆς τοὺς τὴν αὐτὴν ἀφιέντας συνείηαι, καὶ ὑμεῖς ἂν συγχωρή-
15 σαιτε. Εἰ οὖν τὰ ἑλληνικῶς τῷ κήρυκι γεγραμμένα οὐδέεις τῶν τὴν ἑλληνικὴν ἀφιέντων ἁγίων ἄλλως φαίνεται συνείηαι καὶ ἐρμηνεύσαι⁴ ἢ ὡς ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἐκείνοις ἔγρην μᾶλλον πιστεύειν τοσού-
15 τοις καὶ τηλικούτοις· τοὺς γὰρ δὴ⁵ λατίνους ἁγίους τὸ μὲν τῆ μεταφορᾷ τῆς γραφῆς οὐκ εὐπορη-
20 σάση λέξεως προσφυῶς ἀηλούσης ὁ καὶ τὸ ἑλληνικὸν βούλεται, φαίημεν ἂν εἰς ταύτην < τὴν > διάνοιαν ἀπαρῆλθαι, τὸ δὲ καὶ μείζον τι κακὸν ἀνακρούοντας συγχωρήσαι τὸ ἕλαττον· ὡς γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν Αὐ-
25 γουστίνου δείκνυται λόγων, ἦσαν οἱ τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐπὶ πάσας εἴλικον ἀμαρτίας, πᾶσιν νομιζόντες εἶναι καθάρσιμον, ὡς καὶ τὴν αἰώνιον τέλος ἐξουσαν ποτε κολασιν. Τοῦτο οὖν βουλόμενος ἀνελεῖν καὶ τῶν
30 ψυχῶν ἀπελάσαι, τῇ μέσῃ ταύτῃ συγχωρεῖ κολάσει, παροδικὸν⁶ ὁὐς πῦρ, κἂν τῆς λέξεως ἴσως ἀσθενείας ἀπενεχθεῖς ἐπὶ τοῦτο· τὸ γὰρ σωθῆναι καὶ σφί-
30 ζεσθαι καὶ ἡ σωτηρία ἀπλῶς οὐδὲν ἄλλο παρὰ τοῖς Ἑλλήσι ἐπὶ τῇ ἡμετέρῃ βούλεται γλώττῃ ἢ τὸ διαμένειν καὶ εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτῇ⁷ ἢ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ δηλοῖ ἔνοιαν· ἐπειδὴ γὰρ φύσις
35 μὲν πυρὸς ἀπολλύναι, οἱ δὲ ἀιωνίω κατέχονται οἴκη, οὐκ ἀπολλύνται (ἢ γὰρ οὐδ' αἰωνίως κατέχοντο). μενοῦσιν, φησίν, ὄντες τε καὶ σφύζομενοι κἂν τῷ πυρὶ κατακαίοντι.

11. Πρῶτα μὲν οὖν πρὸς τοῦτον ἀπαντῶμεν τὸν

« opera eorum combustio illa fiant, ipsi tamen « non absumentur, sed integri permanebunt « dum puniuntur, etiam existentes in igne ». Hoc itaque modo ille interpretatus est dictum istud; eodem etiam modo plerique doctores, quibus fides deroganda non est.

10. Si vero beatum Augustinum nobis obiiciatis, et si quem alium latinorum sanctorum, qui aliter atque ille haec verba sit interpretatus, ut de purgatorio igne dicta esse existimarit, primum quidem responderimus, valde aequum esse, ut Graeci quae graeca sunt melius norint; neque vos ipsi diffitebimini, graecanicam linguam melius intelligi ab eis, quibus ea est vernacula. Quod si igitur quae graecae Praecone scripta sunt, nemo eorum, qui graeca lingua ut patria usi sunt, aliter intellexisse aut interpretatus esse cognoscitur quam ut beatus Iohannes Chrysostomus; certe illis potius, tot tantique cum sint, fides est accommodanda. Latinos enim, partim quod in translatione Scripturae eis non suppetat vocabulum quod apte significet atque exprimat graecae vocis sensum, censuerimus in hanc sententiam adductos; partim, ut maius malum tollerent, minus admisissae. Quemadmodum enim ex ipsius Augustini verbis⁸ constat, erant qui dictum hoc ad omnia peccata traherent, censentes omne peccatum esse expiabile, adeo ut etiam aeternum supplicium finem aliquem esset habiturum. Hanc itaque opinionem volens Augustinus sublatam atque ex animis hominum exterminatam, medium hoc punishmentis genus admisit, temporarium ignem largiens, tametsi vocis fortasse infirmitate eo abductus; nam verba illa *salvum esse, salvari, salus*, nihil plane aliud apud Graecos in vulgari nostra lingua significant nisi *permanere* atque *esse*. Hoc vero etiam ipsa apostolici dicti sententia demonstrat. Cum enim natura ignis sit disperdere atque absumere; qui autem in aeterno supplicio detinentur, non absumentur (nam alioqui ne aeterna quidem esset eorum detentio), manebunt, inquit, existentes et salvi seu integri, etiam in igne comburente.

11. Primum itaque huic loco ita obviam

1. γενήσεται II. — 2. αὐτοὶ τοὶ: ἀντὶ τοῦ ed. — 3. ἀναλωθήσονται II. — 4. τὸ οἰμ. ed. — 5. πρῶτον καὶ ed. Legendum potius πρῶτον μὲν; cf. infra, l. 39. — 6. συνείηθαι καὶ ἐρμηνεύσας II. — 7. τοὺς γὰρ ὁ: τοὺς μὲν γὰρ SL. — 8. παροδικὸν ed. — 9. αὐτῇ II.

a) Cf. Augustin. *De Civitate Dei*, lib. XXI, cap. 21; Enchiridion, n. 18. initio: necnon Petavium, dissertat. *De Angelis*, lib. III, cap. 8.

imus. Deinde vero, cum et Ioannes Chryostomus et omnes graeci sancti doctores ita dictum hoc interpretati sint ut dicimus, ita vero Augustinus et latini; nos medii constituti, et altius dictum apostolicum repetemus, et vestigiis verborum inhaerentes, considerabimus quid significare velit, veritatem omnibus praefereutes. Hoc itaque modo se Pauli dictum habet. Fundamentum, inquit, positum est, nec iam nunc licet aliud ponere: unum enim est atque idem, Iesus Christus, neque illi diffidendum. Atque hic quidem est huc usque de dogmatibus sermo. Quae sequuntur, agunt de studio quod versatur circa opera. Ad fideles enim verba faciens, fidei quidem rationem, et praecipue eius fundamentum (videlicet fides in Deum incarnatum) nemini, inquit, licet immutare; nam quicumque hoc attentaverit, totum prorsus opificium convellat oportet. Cum autem opera mortua sint absque fide, et fides absque operibus nihil possit, postquam de fide egit, etiam sermonem de operibus adiungit, et de superaedificantibus verba facit. Dividit autem sermonem in duo sola, tertium ac medium nullum statuens, aurum quidem et argentum et lapides pretiosos, virtutes appellans; ligna vero et stipulam et foenum, e contrario contraria, vitia nimirum. Porro vestra opinio aliquid necessarii fortasse secum adferret, si vitium iterum bifariam partitus fuisset, atque alterum ex his expiari posse, alterum aeterno supplicio afflicendum dixisset. Nunc vero nihil tale dixit, sed postquam aeternae vitae conciliatrices, virtutes inquam, aeterni vero supplicii, vitia, enumeravit, deinde subiungit, uniuscuiusque opus manifestum illi; addit autem etiam quando, extremum illum diem designans, in quo descendurus est Deus, unicuique pro suo merito retributurus. *Dies enim manifestum faciet*, inquit, *quod revelabitur in igne*. Erit enim hic dies procul dubio secundi illius adventus Salvatoris et futurum illud saeculum, *dies* proprie vocatum, vel quod sit dies quatenus cum praesenti vita comparatur, ad quam se habet ut dies ad noctem, quemadmodum idem etiam in alio loco testatur: *Νοῦ*

λόγον· ἔπειτα δὲ οὕτω μὲν τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν Γραικῶν ἁγίων ἀπάντων ἡρμηνευκῶτων τοῦτον τὸν λόγον, ὡς λέγομεν, οὕτω δὲ Ἀγροστίνου καὶ τῶν Λατίνων, αὐτοὶ μέσοι γενόμενοι, ἄνωθὲν τε τῶ ἀποστολικῷ ἐπιστήσομεν λόγῳ καὶ κατ' ἴχλος ἐπόμειοι⁵ θεωρησομεν ὅ τε δηλοῦν βούλεται, τὴν ἀλήθειαν προτετιμηκότες ἀπάντων. Ἔχει γοῦν οὕτως. Ὁ μὲν θεμέλιος, φησί, καταβίβληται, καὶ ἄλλον οὐκ ἔστι θεῖναι λοιπόν· εἰς γὰρ ἐστι καὶ ὁ αὐτός, Ἰησοῦς Χριστός, καὶ μὴ ἀπιστήσῃ εἰς αὐτόν. Οὗτος μὲν οὖν¹⁰ μέλρι τούτου περὶ δογματικῶν ὁ λόγος· τὰ δὲ ἐξῆς, περὶ φιλοσοφίας τῆς πρακτικῆς· πρὸς γὰρ πιστοῦς τὸν λόγον ποιούμενος, τὸν μὲν λόγον τῆς πίστεως καὶ μάλιστα τὸ ἰαύτης θεμελίον (ὃ δ' ἐστὶν ἡ εἰς τὸν σαρκωθέντα Θεὸν πίστις) ἐναλλάξαι, φησίν, οὐκ¹⁵ ἔστιν οὐδένα, ἐπεὶ τοι² τὸν τοῦτο τολμήσαντα τὸ πᾶν ἀνατρέψαι λοιπόν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τε ἔργα³ νεκρὰ τῆς πίστεως ἄνευ, ἢ τε πίστις ἄνευ τῶν ἔργων ἰσχύει οὐδέν, τῇ πίστει λοιπὸν καὶ τὸν περὶ τῶν πραγμάτων προστίθησι λόγον καὶ περὶ τῶν ἐποικοδομοῦντων τὸν²⁰ λόγον ποιεῖται. Διαιρεῖ¹ δ' αὐτὸν εἰς δύο καὶ μόνα, τρίτον καὶ μέσον ὑπεκφαίνων οὐδέν, χρυσὸν μὲν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους τιμίους τὰς ἀρετὰς ὀνομάζων, ζύλα δὲ καὶ καλάμην καὶ χόρτον ἐκ τοῦ ἐναντίου τὰ ἐναντία, ὀηλαθὴ τὰς κακίας. Κάιτοι τότ' ἂν εἶχεν²⁵ ἴσως καὶ τινα τὴν ἀνάγκην ὁ ὕψ' ἡμῶν λεγόμενος λόγος, εἰ διχῆ μὲν τὴν καλίαν διήρει ἔτι καὶ ἕτερον⁵ μὲν δὴ ταύτης εἶναι καθάρσιμον, τὸ δὲ ἕτερον τῆς αἰωνίου καθάρσεως ἀξιῶσθαι. Νῦν δὲ πεποιήκε τοιοῦτον⁶ οὐδέν, ἀλλὰ τὰς⁷ τε⁸ τῆς αἰωνίου ζωῆς παρ-³⁰ αιτίους, λέγω τὰς ἀρετὰς, τὰς τε τῆς αἰωνίου οἰκῆς, τὰς⁹ κακίας, ἀριθμησάμενος, εἶτα ἐπάγει ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεσθαι· προστίθησι δὲ καὶ τὸ πότε, τὴν τελευταίαν ἐκείνην ἡμέραν ὑποσημαίνων, ἐν ἧ καίτεσι ὁ Θεὸς τὰ κατ' ἄξιαν¹⁰ ἀποδώσων ἐκά-³⁵ στῳ· ἢ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, φησίν, ὅτι ἀποκαλιπτεται ἐν¹¹ περὶ αὐτῆ¹² γὰρ ἔσται φανερώς ἡ τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ σωτήρος καὶ ὁ μελλίων ἐκείνος αἰὼν ἡμέρα κυρίως καλούμενος, ὃ ἔτι μὴ

1. τὸ : τὸν Π : τῆς ΣΛ. — 2. ἐπεὶ το Π : ἐπεὶ τὸ ΣΛ : legi ἐπεὶ τοι — 3. τὰς ἔργα ed. — 4. διαιρεῖται ΣΛ. — 5. διήρει· ἔτι καὶ Θεὸν δὲ ταύτης... το δὲ ἕτερον ed., textu plane corrupto, quem ego argumentationis seriem secutus emendavi; an feliciter, alii iudicent. — 6. τοιοῦτον ΣΛ. — 7. τὰς : τοὺς ed. — 8. τὸ om. ed. — 9. τὰς ipse addidi. — 10. κατὰ ἄξιαν ΣΛ. — 11. ἐν: οὖν Π. — 12. αὐτῆ ed.

πέφυκεν πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν συγκρινόμενος
 ἡμέρα ὡς πρὸς νύκτα ἀναλογεῖ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις
 ψησίῳ ἂν λέγεται: *Ἡ νύξ προέκυψε, ἣ δὲ ἡμέρα*
ἤγγικεν. Αὕτη ἴσ' ἔστι, ὡς εἴρηται, καθ' ἣν
 5 ἔρχομένῳ μετὰ δόξης αὐτοῦ, πυρὸς ποταμὸς αὐτοῦ²
 προπορεύσεται, περὶ οὗ ψησίῳ καὶ Δανιὴλ ὁ προφή-
 τας³. Ποταμὸς πυρὸς⁴ εἶλεν ἐμπροσθεν αὐτοῦ,
 καὶ ὁ Δαυὶδ αὕθις: *Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ κατήρσε-*
ται, κίχλον αὐτοῦ καταγίγς σφοδρὰ καὶ αὕθις:
 10 *Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ* περὶ ἧς καὶ ὁ μακκάριος Πέ-
 τρος ψησίῳ: *Ἦξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς*
ἐν νυκτί, ἐν ἧ' οἱ οὐρανοὶ φοιτῆδον παρελεύσον-
ται, στοιχεῖα δὲ καιροσίμενα⁵ λιθήσονται καὶ
αὕθις: Προσοδοῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρ-
 15 *οισίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οἱ οὐρανοὶ*
πυροσίμενοι λιθήσονται καὶ στοιχεῖα καιροσί-
μενα τήκεται, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν
ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθεῖσάν⁶ αὐτῷ
σοφίαν ἐγραψεν εἰμίν⁷. Ἐξ ὧν ὁ γὰρ ἀπάντων, ὅτι
 20 περὶ τῆς τελευταίας ἐκείνης ἡμέρας καὶ τοῦ διακωνί-
 στοντος⁸ κατὰ τῶν ἡμαρτωλῶν πυρὸς ὁ μακκάριος
 Παῦλος ἐνταῦθα τὸν λόγον ποιεῖται: τὸ δὲ πῦρ ἐκεῖνο,
 ψησίῳ, ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι δοκιμάσει, ἃ
 μὲν φωτίζον, ἃ δὲ⁹ σὺν αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς δράσασαι
 25 κατακαίον. Τὸ γὰρ δὴ πῦρ τοῦτο οἷ τε διδάσκαλοι
 πάντες, ὅ τε μέγα Βασιλεῖος διπλοῦν ἀπεφάναντο¹⁰
 εἶναι, καὶ μάλιστα πάντων οὗτο: ἐκείνο τὸ ψαλμικόν
 ἐξηγούμενος τὸ¹¹ *Φωνὴ κυρίου διακόπτοντος*
φλόγα πυρὸς, τὸ ἡτοιμασμένον εἰς κόλασιν τῷ δια-
 30 *θῶν καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ πῦρ λέγων ἐκεῖνο « δια-*
κόπτεται τῇ φωνῇ¹² τοῦ Κυρίου, ἵνα, ἐπειδὴ δύο
« εἶσιν ἐν τῷ πυρὶ¹³ δυνάμεις, ἣ τε καυστικὴ, ἣ τε¹⁴
« φωτίζουσα, τὸ μὲν ὄρνυλ καὶ κολαστικὸν τοῦ πυρὸς
« τοῖς ἀξίοις τῆς καύσεως προσκαυμένη, τὸ δὲ
 35 *« φωτιστικὸν αὐτοῦ καὶ λαμπρὸν τῇ φωτίζουσῃ τῶν*
« εὐφρανομένων ἀποκληρωσῆναι. Φωνὴ οὖν Κυρίου
« διακόπτοντος φλόγα πυρὸς καὶ μερίζοντος, ὡς ἄλαμ-
« πὲς μὲν εἶναι τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ἄκαυστον δὲ
« τὸ φῶς τῆς ἀνακαύσεως διαμεῖναι. » Τούτου τοι-
 40 γαρῶν τὸ μὲν ἐστίν¹⁵ οἷον περιεραζάμενον τῶν

praecessit, dies autem appropinquavit. Hic
 itaque est, ut dictum est, ille dies, in quo
 veniente ipso cum gloria, fluvius ignis ipsum
 praecedet, de quo etiam Daniel propheta ait^b:
Ante ipsum rotabatur fluvius ignis; et David
 rursus^c: *Ignis ante faciem ipsius ardebit et*
circum ipsum procella impetiosa; de quo etiam
 beatus Petrus inquit^d: *Veniet autem dies Domini*
tanquam fur in nocte, in quo caeli cum stridore
praeteribunt, elementa vero aestuantia solventur.
 Et rursus: *Expectantes et accelerantes adven-*
tum diei Dei, per quem caeli incensi solentur,
et elementa aestuantia liquescent, quemadmo-
dum etiam dilectus noster frater Paulus pro
sapientia sibi data vobis scripsit. E quibus
 omnibus constat, beatum Paulum de extremo
 illo die deque aeternum duraturo adversus
 peccatores igne ibi locutum fuisse. Ignis porro
 ille, inquit, opus cuiusque quale sit, probabit;
 illud quidem illuminans, hoc vero cum suis
 auctoribus exurens. Hunc enim ignem cum
 doctores omnes, tum vero Basilius ille magnus
 duplicem esse statuerunt, praecipue vero
 omnium hic, exponens illud e psalmo^e: *Vox*
Domini intercedit flammam ignis. « Ignis^f,
 inquit^f, « qui paratus est in supplicium diabolo
 « et angelis eius, discinditur voce Domini, ut
 « cum duae sint in igne facultates, quarum
 « una comburit, altera illustrat, acerba illa
 « atque ustiva vis iis qui adustione digni sunt
 « servetur; illius vero splendor et claritas ad
 « hilaritatem eorum, qui laetam ac beatam
 « vitam acturi sunt, destinetur. Vox itaque Do-
 « mini intercedentis ac dividens flammam
 « ignis, adeo ut supplicii quidem ignis obscu-
 « rus sit, requietis vero lux vi careat combu-
 « rendi ». Huius igitur ignis altera vis est, ut
 iustos complectatur, eosque illuminet et illu-
 stre et quovis auro splendidiore efficiat; altera
 vero, ut peccatores apprehensus comburat,

1. αὕτη ed. — 2. αὐτοῦ: ἀρατοῦ H. — 3. ὁ Δαν. προφ. ed. — 4. πυρὸς ποταμὸς SL. — 5. καιροσίμενα ed.,
 item l. 16. — 6. αὐτῷ δοθεῖσάν H. — 7. ἡμῶν ed. — 8. διακωνήσοντος ed. — 9. ἢ δὲ H. — 10. ἀπεφάναντο
 SL. — 11. τὸ om. SL. — 12. τῇ φωνῇ om. SL. — 13. ἐν τῷ πυρὶ om. ed. — 14. ἣ δὲ ed.: at plane
 legendum aut ἣ τε aut καὶ ἣ cum vulgato Basili textu. — 15. ἐστὶ SL.

a) Rom. XIII, 12. — b) Cf. Dan. VII, 10. — c) Psal.
 XLIX, 4. et XCVI, 3; eadem habentur supra apud
 Marcum, p. 16, l. 20 sq. — d) II Petr. III, 12, 15. —

e) Psal. XXVIII, 7. — f) Basili homil. in psal.
 XXVIII = P. G., t. 29, c. 297 BC.

perpetuoque puniat. Quare dicit : *Et uniuscuiusque opus, quale sit, ignis probabit.* Quorum enim opera eo manserint, quod igne illo fortiora evaserunt, aut potius adscita sibi facultate eius illuminandi, cum eo ut amica cum amico, et similia cum simili, et lucida cum lucido coiverunt, hi mercedem accipient: in quae vero opera declarabit ustivam suam facultatem, utpote quae ad incensionem ustionemque apta fuerint, eandemque ad illum rationem habuerint atque ad aliam aliquam flammam ligna, stipulae, foenum, materiae scilicet incensionis ultionique accommodatae, horum operum auctores damnum patientur: non tamen quo modo mala illa opera abolebuntur atque absumentur igne, eodem modo eorum etiam perpetratores: hi enim in igne perdurant manebunt, aeternumque punientur.

12. Primum itaque ex eo quod peccata non dividerit in mortalia et non talia, sed opera simpliciter in virtutes et vitia: deinde, quod declaraverit quando id futurum sit, extremo scilicet illo die, prout et beatus Petrus ait: et tertio, quod dixerit illum ipsum ignem opera simul ac operarios circumplexurum, et opera quidemustu facilia combusturum, operarios vero incolumes inabsumptosque servaturum: manifestum est beatum Paulum nequaquam de purgatorio igne locutum (quem scilicet vos levi alicui peccato, non omni penitus vitio delendo, et quidem ante iudicium pontis, illos incensurum qui venialia sive expiabilia peccata commiserint, non autem iustos, quorum opera aurum sunt et lapides pretiosi), sed de aeterna illa et finis experte poena, in qua haec fient. Quin et ipsa illa vox *detrimentum patientur*, ii videlicet quorum opera ustioni apta fuerint, nihil aliud nisi in aeternum puniendos declarat, eosque qui privandi sunt divini luminis participatione et splendore eius qui probationem instituerit: quae nequaquam iis, qui ex vestra sententia purgantur, conveniunt: hi siquidem non modo nullum damnum accipiunt, verum etiam multum lucrifaciunt, dum vitiositatem quidem deponunt atque exuunt, puritatem vero mundi-

δικαίων, φωτίζει τε¹ αὐτοὺς καὶ λαμπρύναι, χρυσοῦ τε παντὸς ἀποφῆναι λαμπροτέρους, τὸ δὲ οἷον τοὺς πονηροὺς κατασχόν² κατακαίει τε καὶ αἰωνίως κολάζειν. Διὸ φησιν· *Καὶ ἕκαστος³ τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει·* ὧν μὲν γὰρ τὰ ἔργα⁴ μενεῖ κρείττω τοῦ πυρὸς ἐκείνου φανέντα⁵, ἢ μάλλον οἰκεία τῇ φωτιστικῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ φίλα συγγενόμενα φίλον καὶ ὁμοια τοῖς ὁμοίοις καὶ τῷ φωτεινῷ τὰ φωτεινά, οὗτοι μισθὸν λήψονται· εἰς ἃ δὲ ἐπιδείξεται τὴν καυστικὴν ἐνεργεῖαν ἐαυτοῦ, πρὸς ἐξαφιν ἐπιτήδεα ὄντα καὶ τούτων ἐν⁶ αὐτῷ σφύζοντα τὸν λόγον, ὃν πρὸς ἄλλην τινὰ φλόγα ξύλα καὶ κλάμην καὶ χόρτος, τὰ τῶν⁷ ὕλων εὐκατάπρηστα καὶ εὐάναπτα, οἱ τούτων⁸ ἔργατα ζημιωθήσονται· οὐ μένοι καθ' ὃν τρόπον τὰ πονηρὰ ἐκείνα ἀφανισθήσονται ἔργα⁹ καὶ ἀναλωθήσονται τῷ πυρὶ, οὕτω δὲ καὶ οἱ ἐργασμένοι· αὐτοὶ γὰρ ἐν τῷ πυρὶ διατελέσουσι διαμένοντες καὶ αἰωνίως¹⁰ κολαζόμενοι.

12. Πρῶτα μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ μὴ τῶν κακίων πεποιθῆναι διαίρειν εἰς θανασίμους καὶ μὴ τοιαύ-²⁰ τας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων ἀπλῶς εἰς ἀρετὰς καὶ κακίας· δευτέρον δὲ τῇ πότῃ ταῦτα γενήσεται διὰ τῆς τελευταίας ἡμέρας ὑποσημαίνειν, ὃ καὶ μακάριός φησι Πέτρος, καὶ τρίτον τῷ περιδράζεσθαι λέγειν τὸ αὐτὸ καίον⁹ πῦρ τὰ τε τῶν ἔργων εὐάναπτα, τὰ τε²⁵ πράζαντα¹⁰ διαμενεῖν ἀνάλωτα, ὁ γὰρ ἐστὶν ὁ μακάριος Παῦλος οὐ περὶ καθαρτηρίου πυρὸς τὸν λόγον ποιούμενος (ὃ καὶ περὶ μικρὰς τινὰς¹¹ ἁμαρτίας ὕμεις¹², οὐ πᾶσαν κακίαν ἀπλῶς, καὶ πρὸ τῆς κρίσεως δοξάζετε¹³ ὀρθοῶς, καὶ κατανάπτεσθαι¹⁴ τῶν καθάρσιμα πεπραχῶτων, οὐ γὰρ δόξου καὶ τῶν¹⁵ δικαίων, ὧν χρυσοὶ καὶ τίμιοι λίθοι τὰ ἔργα), ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτου κολάσεως, καθ' ἣν ταῦτα γενήσεται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις τοῦ *ζημιωθήσεται* ὧν τὰ ἔργα εὐάναπτα, οὐδὲν³⁵ ἄλλο ἢ τοὺς αἰωνίως κολαζόμενους ὀρθοῶς καὶ τοὺς ζημιουμένους τὴν τοῦ θεοῦ φωτὸς μετουσίαν καὶ τὴν αἴγλην τοῦ δοκιμάσαντος· ἃ τοῖς καθ' ὕμεις¹⁶ καθαιρομένοις οὐδαμῶθεν προσήκει, εἴπερ οὗτοι πρὸς τὸ μὴδὲν ζημιῶσθαι, καὶ μεγάλα κερθάνουσιν, ἀποτιθέμενοι μὲν τὴν κακίαν, μεταμφεινόμενοι δὲ

1. τε om. H. — 2. κατασχόν om. S. — 3. καὶ ἕκαστος: κρείττω ἕκαστος ed. — 4. φανέντας. — 5. ἐν: οὖν H.; item L. 17. — 6. τὰ τῶν: καὶ τῶν S. — 7. οἱ τούτων H. — 8. αἰώνια ed. — 9. καίον: καὶ οὖν H. — 10. τὰ τε διαμένοντα sine πράζαντα H. — 11. μικρὰ: τινος ed. — 12. ἡμεῖς H. — 13. δοξάζεσθαι H. — 14. κατὰ ἀνάπτεσθαι L. — 15. ὀρθοῶς SL. — 16. καθ' ὕμεις: H.

τὴν καθάρτητα καὶ τὸ ἀσπίλον. Οὕτω μὲν οὖν
 ἡμεῖς τὸ βῆτον ἐκελευόμεθα τοῦτο, οὕτω δ' ἴσως καὶ
 τῶν ἄλλων¹ ἔχειν δοκεῖ· εἰ δέ τις ἄλλως αὐτὸ ἐξηγή-
 5 σατο², σοιηλοῖται μὲν τὴν ἀπικλαγὴν τῆς κολά-
 σεως, διέλευσιν δὲ διὰ τοῦ πυρός τὸν καθαρισ-
 μόν³ ἐνοήσας, φαίνεται φανερώς τῆς ἀκριβείας μὴ
 ἐπικόμους. Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, ἄνθρωπος ὢν⁴,
 10 θπου γε πολλοὶ τῶν διδασκάλων φαίνονται διαφόρως
 ἐξηγούμενοι τὰ βῆτὰ τῆς γραφῆς, οὐ πάντες ἐπιτυγ-
 χάνοντες ὁμοίως⁵ τῆς ἀκριβείας· οὐδὲ γὰρ⁶ δυνατὸν
 τὴν αὐτὴν βῆσιν⁷ πρὸς διαφόρους ἀποδιδομένην ἐν-
 νοίας ἐφαρμόζειν ἀπάσιν ὁμοίως⁸· ἀλλ' ἡμεῖς γε⁹
 15 δεῖ τὰς κυριώτερας τούτων ἐκλεγόμενους¹⁰ καὶ συμ-
 φωνότερας¹¹ τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς δόγμασι, τὰς
 λοιπὰς ἐν δευτέρῳ τίθεσθαι.

13. Ἐπεὶ δὲ καὶ τινος βῆτων ἐπεμνήσθητε τῶν
 πατέρων δοκούντων συνίστασθαι τοῖς παρ' ἡμῶν¹²
 εἰρημένους, διὰ βραχυτάτων ὡς ἐνεσσι) καὶ περὶ
 τούτων ἐροῦμεν, τὸ τοῦ λόγου μῆκος ἐκφεύγοντες.
 20 Ἡρώτων μὲν οὖν εἶπερ τὸν μέγαν Βασίλειον προημέ-
 γκατε¹³ ἐν¹⁴ ταῖς κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν εὐχαῖς λέ-
 γοντα καὶ τὸν ἄγιον Ἐπιφάνιον, ἔτι δὲ καὶ¹⁵ τὸν ἐκ
 Δαμάσκου Ἰωάννην τὸν¹⁶ θεῖον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 τὸν πῆμμεγαν Διονύσιον, οὐδὲν ἄλλο διηλοῦντας¹⁷ ἢ
 25 ὅτι πρὸς¹⁸ τινος ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν τοῖς
 θανοῦσιν¹⁹ οἷα τ' εὐχὰς καὶ αἱ ὑπὲρ τούτων δεήσεις
 λυσιτελεῖν²⁰ ἐπὶ πάνυ, ἡμεῖς τε σύνοιστε καὶ πολλοῦ
 λόγου δεῖν οὐ νομίζομεν. Ἐπειτα δὲ ἄφατε τὸν
 μακάριον Θεοδώρητον λέγειν, ἄνδρα σοφόν τε καὶ
 30 θεῖον καὶ μέγα ἐπὶ λόγοις σρόντα τὸ κλέος, εἰ μὲν
 καὶ παρ' ἡμῶν²¹ οὕτως εὐρίσκατο ἔχοντα, εἶχον
 ἄν τινα λόγον καὶ τινος ἴσως ἀπολογίας ἐδέξασεν·
 ἐπεὶ δὲ²² πολλῶν ὄντων τῶν ἐκεῖνου παρ' ἡμῶν
 συγγραμμάτων, ἐν²³ οὐδενὶ φαίνεται πώποτε
 35 εἰρηκώς, οὐδὲ λόγου λοιπὸν²⁴ ἡμῶν δεῖ πρὸς τάκει-
 νοῦ.

14. Λοιπὸς²⁵ δὲ Ἰρηγόριος ὁ μακάριος ὁ τῆς

tiemque sibi induunt. Hoc itaque modo nos
 quidem dictum illud interpretamur, atque ita
 verisimiliter se res habere videtur. Si vero
 quispiam aliter hoc exposuerit, per *salutem*,
 liberationem intelligens a damnatione, et per
transitum per ignem, facultatem sese puriti-
 candi : hunc certum est, genuinum Pauli sensu-
 m nequaquam esse consecutum. Neque id
 mirum est, homo ut erat, ubi multi deprehenduntur
 doctores diversimode Scripturae dicta
 interpretantes, quin omnes eandem sensus per-
 fectionem assequantur. Impossibile enim est
 eandem vocem diversis sensibus explicatam
 omnibus aequaliter convenire. Nos vero oportet
 eos seligere qui praecipui fuerint ecclesia-
 sticisque dogmatibus magis congruentes, reli-
 quos vero iis posthabere.

13. Cum vero etiam nonnullarum auctorita-
 tum ex Patribus memineritis, quae pro vestra
 opinione facere videntur, quam brevissime fieri
 poterit, etiam de iis dicemus, prolixitatem ora-
 tionis evitantes. Primum itaque quoniam Basi-
 lium Magnum allegastis, in precibus quae ad
 Pentecosten fiunt dicentem, sanctum Epiphani-
 um, praeterea etiam divinum Iohannem Da-
 mascenum, necnon maximum illum Dionysium,
 eos nihil aliud innuere nisi quod ad nonnulla
 peccata absolventa mortuis preces supplicatio-
 nesque pro ipsis factae magnopere conducant,
 et vos conscii estis, et rem multis verbis nequa-
 quam egere existimamus. Deinde, quae dicitis
 beatum Theodoretum³ sensisse, virum et sapien-
 tem et divinum et magnam eloquentiae laudem
 consecutum, si ea quidem etiam apud nos ita
 se habere deprehenderentur, haberent utique
 aliquam rationem et nonnulla fortassis de-
 fensione egerent. Nunc vero cum in multis
 illius scriptis quae apud nos exstant nihil tale
 unquam pronuntiasse comperitur, ne quid-
 quam quidem ad illa respondendum censemus.

14. Superest unus beatus Gregorius Nysse-

1. καὶ κατ' ἀλήθειαν SL. — 2. Locus a Marco mutuatus, cf. supra, p. 48, l. 9 sq. — 3. καθαρσμένων II : καθάρσιμον SL. — 4. ἄνθρωπος ὢν : ἄν εἴη SL. — 5. ὁμοίως ed. — 6. γὰρ om. S. — 7. βῆσιν II. — 8. ὁμοίως II. — 9. ἀλλὰ ἡμᾶς δὲ ed. — 10. ἐκλεγόμενας L. — 11. συμφωνοτέρους II. — 12. παρ' ἡμῶν II. — 13. προση-
 νέγκατε S. — 14. ἐν : οὖν II. — 15. ἔτι τε καὶ ed. — 16. τὸν om. ed. — 17. διηλοῦντα III. — 18. ὅτι πρὸς om.
 II. — 19. τοῖς θανοῦσιν om. SL. — 20. λυσιτελοῦσι ed. — 21. παρ' ἡμῶν ed. — 22. δεῖ : καὶ S. — 23. ἐν : οὖν
 II. — 24. λοιπὸν om. SL. — 25. Λοιπὰς II.

a) Cf. quae de Theodoro adnotavi supra, p. 37, ac 55, ubi ead. m. fere leguntur per totam
 paragraphum 13.

nae ecclesiae praesul, qui magis quam alii, quae pro vobis faciant, dixisse videtur. Atqui satius¹ fuit illius auctoritatem silentio praeterire, nullaque ratione nos cogere earum rerum quas dixit defensionem aperte in medium proferre. Dicendum tamen nobis est, salva, quoad eius fieri poterit, patris illius existimatione. Homo erat: homini vero, etiam si ad culmen sanctimoniae pervenerit, non est impossibile errare, in iis praecipue, de quibus nulla praecesserit inquisitio, neque una congregati Patres sententiam tulerint. Manifestum enim est, multos rectius quam unum aliquem veritatem assequi posse, si quidem duo boni praestant uni. Cum itaque quaestio de poena aeterna nondum agitata discussaque fuisset, videtur etiam vir iste opinioni redintegrationis a peccatoribus consequendae accessisse, finemque supplicii inferre in eiusmodi praecipue sermonibus: nihil aliud supplicium illud esse statuens, nisi purgationem quamdam et fornacem, attractionemque ad Deum per dolorem et labores, tanquam futura tandem perfecta instaurationem omnium, etiam daemonum ipsorum, *ut sit*, inquit, *Deus omnia in omnibus*, iuxta dictum Apostoli.

15. Primum itaque¹ illud hisce respondebimus, quod a patribus nostris accepimus, probabiliter haec esse subdola perniciosaque commenta haereticorum quorundam, et Origeni assentientium, quales multi per illa tempora vignerunt, potissimum in finitimis Aegypto et Palaestina locis, ut etiam sanctum illud et magnum luminare patronum suae opinionis habere viderentur. Secundo loco dicimus, sanctum illum, tametsi etiam in tali opinione revera fuerit, tamen cum tum temporis in controversia versaretur dogma neque adhuc plene diiudicatum esset, ut iam dictum est, neque contraria opinio reiecta (quod in quinto concilio factum est), nihil miri esse, si nonnihil a vero ut homo etiam ipse aberrarit, quod et aliis ante ipsum multis accidit, Irenaeo videlicet Lugdunensium episcopo, et Dionysio Alexandrino, et aliis. Nam et hi dictis suis ansam quamdam calumniatoribus praebuerunt.

Νυσσάων¹ προστάτης² ἐκκλησίας, ὃς δὲ³ μᾶλλον τῶν ἄλλων δοκεῖ λέγειν ὑμῖν συνιστάμενον. Καίτοι βέλτιον ἦν σιωπῆσαι τὰ ἐκείνου τιμᾶσθαι καὶ μηδαμῶς ἡμᾶς ἀναγκάζεσθαι τὴν ὑπὲρ τούτων ἀπολογίαν φανερώς ἐν τῇ μέσῳ ποιῆσθαι, ῥητέον δ' ὅτι ὅμως ἰὼς ἔνεστι τὴν εὐφρημίαν φυλάξασθαι⁴ τῇ πατρὶ. Ἄνθρωπος ἦν ἀνθρώπου δέ, καὶ ὅτι μάλιστα εἰς ἄκρον ἀγνιστοσύνης ἀφίχεται, οὐκ ἀδύνατον ἁμαρτεῖν, καὶ μάλιστα περὶ ἃ μηδεμίαν προέβη ἐξέτασις μηδὲ κοινῇ συνελθόντες πατέρες τὸ δοκοῦν ἐψηφίσαντο. ὁ ἅλος γὰρ ὁ ἅλος τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τὸν ἕνα τάλιχθῆ⁵ δύνασθαι συνίεναι, εἶγε εἰσὶ⁶ δύο ἀγαθοὶ ὑπὲρ τὸν ἕνα. Ἐπὶ γοῦν περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἡμῶν ἐξητασμένου ζητήματος, τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν ἀποκατάστασεως ὁδοῦς καὶ οὗτος⁷ γενέσθαι δοκεῖ καὶ τέλος εἰσάγειν κολάσεως ἐν⁸ τοῖς τοιοῦτοις μάλιστα λόγοις¹⁰, μηδὲν ἄλλο ταῦτην εἶναι ἀποφανόμενος ἢ κἀθαρστὴν τινὰ καὶ γωνεῖαν καὶ πρὸς Θεὸν ἐλυμασμένην διὰ δούλης¹¹ καὶ πόνων, ὡς ἐσομένης ποτὲ τελείας ἀποκατάστασεως πάντων καὶ τῶν δαιμόνων αὐτῶν, ἵνα¹² ἡ, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸ πᾶν ἐν πᾶσι κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον.

15. Πρῶτον μὲν οὖν ἀπολογούμεθα ὑπὲρ τούτων ὁ παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν παρελάβομεν, ὡς εἰκὸς διαφθορὰς εἶναι ταῦτα καὶ παρεμβολὰς αἰρετικίζοντων τινῶν καὶ τὰ Ὀριγενέως φρονούντων, οἵτινες ἤμασσαν πολλοὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον μάλιστα καὶ Παλαιστίνην¹² τόποις, ἕνα καὶ τὸν ἅγιον τοῦτον καὶ μέγαν φωστῆρα συνήγορον ἔχειν δοκῶσιν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ φασί, ὡς εἰ καὶ ὁδοῦς τοιαύτης ὡς ἀληθῆς ὁ ἅγιος ἦν, ἀλλ' ἔτι ὄντος ἀμφισβητήσιμου τοῦ δόγματος τότε καὶ ἡμῶν διακεκριμένου τελείως, ὡ εἴρηται, μηδὲ τῆς ἐναντίας ὁδοῦς ἀποβλήθεισας, ὁ κατὰ τὴν πέμπτην ἐγένετο σύνοδος, εἰ τι τῆς ἀριθείας ὡς ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς παρεσφάλῃ, θαυμαστόν οὐδὲν, ὅπου γε καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πολλοὶ τὸ τοιοῦτον ἔπαθον, Ἠβραῖοί τε ὁ Λουγδούνων¹³ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ἕτεροι· καὶ γὰρ οὗτοι λαβὴν τινὰ περῆσαν τοῖς

1. Νυσσάων *ed.* — 2. προστάτης: πρὸς τὰς Η. — 3. δὲ: δὲ Η. — 4. φυλάξασθαι Η. — 5. τὰ ἀληθῆ ΣΛ. — 6. εἰσὶ: ἐπ Η. — 7. τὸν οἰ. Η. — 8. οὗτος Η. — 9. ἐν: ὅν Η. — 10. ἐν τοῖς-λόγοις οἰ. ΣΛ. — 11. δι' δούλης: ΣΛ. — 12. Παλαιστίνην *ed.* — 13. Λουγδούνων *ed.*

a) Similia habentur apud Marem. supra, p. 53. l. 6 sq. — b) Haec ad verbum e Marco decomperta sunt; cf. supra, p. 53. l. 19 sq.

διαβάλλουσιν ὡς εἰρήκασιν. Ὅτι δὲ ἀμφισβητήσιμον
 ἦν τότε¹ τὸ δόγμα καὶ μήπω διακεκαθαρμένον,
 ὅπως ἂν ἀκριβεῖς ἔργοι, μάρτυς ὁ θεολόγος Γρηγόριος
 ἐν τῷ εἰς τὸ Βάπτισμα λόγῳ περὶ τοῦ ἀσβέστου
 5 πυρὸς² ἐκείνου φιλοσοφῶν καὶ μετὰ τούτου λέγων·
 « Εἰ μὴ τῷ πύρον νοῆσαι κἀνατῦθα τοῦτο φιλανθρω-
 « πότερον³ καὶ τοῦ κολάζοντος ἐπιζήσιος ». Ὅρξ
 ὡς ἐρέσει τοῖς βουλομένοις νοῆσαι τὸ πῦρ ἐκείνο
 φιλανθρωπότερον; Ἀλλὰ τῇ πέμπτῃ τῶν οἰκου-
 10 μενικῶν⁴ συνόδων ἀπανθρωποτάτῃ πασῶν ἡ τοιαύτη
 ὁδὸς ἀνεύρεται, καὶ ὡς λυμαντικῆ τῆς ἐκκλησίας
 καὶ τῶν σπουδαίων ἐκλυτικῆ τῷ ἀναθεματικῷ ὑποβέ-
 θληται. Καὶ τὰ εἰρημένα τοίνυν, εἴπερ εἰσὶν εἰρημένα
 τῷ θαυμαστῷ Γρηγόριῳ περὶ τοῦ πυρὸς ἐκείνου,
 15 κἄρασιν μὲν οὐ μερικῆν ἀλλὰ τελείαν εἰσάγουσι καὶ
 τελείαν πάντων ἀποκατάστασιν· πείθουσι δὲ ἡμᾶς
 οὐδαμῶς πρὸς τὴν κοινὴν ἀφορῶντας ὁδὸν τῆς
 ἐκκλησίας καὶ ταῖς θεαῖς γραφαῖς ὡς κανόνι χρω-
 μένουσιν, ἀλλ' οὐχ ὁ τι⁵ ἕκαστος ἰδίᾳ γέγραφε
 20 σκοπουμένους ἐκ τούτων οὐδὲ⁶ εἰ τις ἄλλος περὶ
 καθαρσίου πυρὸς ἕτερά τινα γέγραπεν, ἀνάγκην
 ἔχομεν παραδέξασθαι· οὐδὲ γὰρ ἡ γραφὴ διπλὴν
 κόλασιν καὶ διπλοῦν πῦρ οὐθ' ἡ πέμπτη τῶν οἰκου-
 μενικῶν συνόδων ἡμῖν παραδέδωκεν.

25 16. Ἄλλ' Ἀγούστίνος διαρρήδην εἰρήκε. φήσατε,
 περὶ τούτου καὶ Ἀμβρόσιος οἱ μακάριοι καὶ Γρηγό-
 ριος ὁ Διάλογος⁷. Τοῦτο φαμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ οὐκ
 ἔστιν ἀρνήσασθαι ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων τούτων ὄντων
 λατίνων καὶ λατινικῶς συγγεγραφότων τὰ ἐκυτῶν,
 30 τὰ μὲν ὅλως οὐδὲν τι σαφές⁸ περὶ τοῦ καθαρτηρίου
 πυρὸς ἀποφαινόνται, ἀλλ' ὅτι μόνον ἰωφελούσι τοὺς
 τεθνεώτας αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι⁹ λειτουργίαι τε
 καὶ εὐχαὶ διδάσκουσι¹⁰, τὰ δὲ καὶ σαφῶς τοῦτο
 διαγορεύονται, οὐδὲν τούτων ὅμως¹¹ οὐδέποτε εἰς¹²
 35 τῆμερον ἀνεγνώσθη σύγγραμμα παρ' ἡμῖν, οὐδὲν
 μὲν ὁ τί φησιν περὶ¹³ τοῦ ζητήματος τούτου οὐδὲ¹⁴
 περὶ ἄλλου τινός, ἡ ὅσον ὀλίγους χρόνους πρότερον
 <τὸ> περὶ Τριῐδος μόνον τοῦ Ἀγούστίνου καὶ
 οἱ τοῦ Γρηγορίου Διάλογοι μετενεβθέντες ἐκ τῆς
 40 Ῥωμαίων ἐς¹⁵ τὴν Ἑλλάδα διέλεκτον. Τί οὖν θαυ-

lam vero controversum ea aetate fuisse hoc
 dogma, neque ita repurgatum, ut eius veritas
 esset certa, testis est Gregorius Theologus, qui
 in oratione *de Baptismo*, ubi de inextinguibili
 illo igne disserit, haec subiungit²: « Nisi quis-
 « piam malit etiam hic benignius id ipsum
 « intelligere et punientis dignitati convenien-
 « tius ». Vides quo pacto liberum faciat volen-
 tibus ignem illum benignius interpretari? Sed
 et quinto concilio generali opinio illa omnium
 maxime inhumana vera est, ac tanquam eccle-
 siae perniciosa, bonorumque animis remissio-
 nem inducens, anathemati subiecta fuit. Quae
 igitur dicta sunt, tametsi etiam a beato Gregorio
 de igne illo sint dicta, purificationem quidem
 non particularem, sed perfectam inferunt, atque
 absolutam omnium redintegrationem. Nequa-
 quam vero nobis fidem faciunt, qui ad commu-
 nem totius ecclesiae sententiam respicimus, et
 sacris Scripturis tanquam regula ac norma
 utimur, neque quid unusquisque illorum pecu-
 liariter scripserit consideramus, nec si quis alius
 de purgatorio igne alia quaedam scriptis man-
 darit, ea amplecti necesse habemus: neque enim
 Scriptura duplicem poenam et duplicem ignem,
 neque quinta synodus oecumenica nobis tradidit.

16. At Augustinus, dixeritis, apertis verbis
 id asseruit, et beatus Ambrosius, et Gregorius
 Dialogus. Quod fatemur etiam nos, neque
 potest negari. Sed cum illi viri fuerint latini,
 et latine sua scripserint, partim nihil omnino
 aperte de purgatorio igne statuunt, sed tan-
 tum docent mortuos liturgiis et precibus, quae
 pro ipsis fiunt, iuvare; partim vero, si quid per-
 spicue de hac re afferunt, nullum tamen hu-
 iusmodi scriptum in hunc usque diem a nobis
 lectum est, nullum quidem quod vel de hac
 quaestione agat, vel de alia aliqua, praeterquam
 paucis abhinc annis *De Trinitate* tantum liber
 Augustini, et Gregorii *Dialogi* e latina lingua in
 graecam translati. Quid igitur miri est, si igno-
 ramus quod nunquam vidimus, neque legimus,
 neque audivimus? Etenim nostrates, et quotquot
 graeca lingua usi sunt, nihil prorsus de his
 scriptum reliquerunt; quae vero Latini scripse-

1 τότε : τότε *ed.* — 2. ἐκείνου πυρὸς *St.* — 3. φιλανθρωπότερον *ed.* : item l. 9. — 4. οἰκουμενικῶν *om.*
ed. — 5. ὅτι *ed.* — 6. οὐδ' *II.* — 7. Διάλογος : θεολόγος *ed.* — 8. σαφῶς *ed.* Idem argumentum habet Marcus,
 supra, p. 50. § 9. — 9. γινόμεναι *ed.* — 10. διδάσκουσιν *II.* — 11. ὅμως : ὅρμν *II.* : μὲν *St.* — 12. εἰς : καὶ *ed.*
 — 13. οὐ περὶ *II.* — 14. οὐδὲ : οὐ *II.* — 15. εἰς *II.*

runt, a nobis qui Graeci sumus plane non intelliguntur. Verum enimvero et dicta horum Patrum potest aliquis mitiganter exponere, et quidem satis bene. Ex ipso enim beato Augustino et Gregorio Dialogo manifeste apparet, neque ipsos neque alios, quotquot istud dixerunt, pro auctoritate potestateque sua id statuisset, neque ultero argumento eiusmodi adhibuisse animum et sententiam suam ut veram pepigisset; sed, ut quispiam diceret, veluti impulsus atque intrusus, et rationum angustiis constrictos, ac maius malum tollere coactos fuisse. Hoc autem erat, omne peccatum esse expiabile, ut nonnullis visum est. Multorum enim opinionum ex adverso reluctari rem violentam esse existimantes, ut videtur, et metuentes ne parum probanda dicerent, si, cum illi omne peccatum expiabile esse statuerent, ipsi e contrario nullum deleri posse affirmarent; mediam viam ingressi, minus malum admiserunt, quo opinionem suam probabiliorem redderent et maius malum tollerent. His vero quae nonnulli temporibus sese accommodando dixerunt, non esse omni ex parte firmiter acquiescendum, omnes facile iudicaverimus. Sed quid? etiam si tanquam ita sentientes planeque statuentes haec dixerint, ne sic quidem necessarium est ut eos sequamur, eorumque sententiae acquiescamus. Si enim ex dicto beati Pauli ad hoc feruntur, atque inde argumentantur, existimantes illum ibi de tali aliquo temporario igne loqui (quid autem ille senserit, abunde a nobis dictum est, dum exponeremus ea quae a Ioanne Chrysostomo dicta sunt et quae ex contextu ipso eruuntur, plane discrepantia ab eo sensu, quo occidentalis ecclesiae sancti locum intellexerunt), quoniam pacto nos facile fidem adhibuerimus illi: sententiae, quae ex tali capite initium sumit, quod nobis non probatur, atque inde procedit, unde contrarium inferitur?

17. At enim dicitis etiam beatum Gregorium in quarto *Dialogorum* libro multis exemplis et revelationibus demonstrasse purgatorium. Statuit quidem revera purgatorium ignem post

μαστόν, εἰ ἀγνοοῦμεν ὃ μὴ ὅποτε εἶδομεν μὴ ὀ
ἀνέγνωμεν μὴ ὀ ἠκούσαμεν; Οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι
καὶ ὅσοι τὴν Ἑλληνικὴν ἀφίεσαν, εἰρήκασιν περὶ
τούτων οὐδέν· ἂ ὀ¹ εἶπον Λατῖνοι, ἡμῖν Ἑλληντῶν
εἰσι² πάντως ἀσύνετα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν
πατέρων τούτων ἔχου τις ἂν παραμυθῆσθαι
χρήσεις, καὶ μάλα καλῶς· ἐξ αὐτοῦ γὰρ Λύγουστίνου
τοῦ³ μακαρίου καὶ Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου⁴ φαίνε-
ται ὀηλον⁵, ὡς μὴ τ' αὐτοὺς μὴ ὀ⁶ ὅσοι τοῦτο εἰρή-
κασιν ἄλλοι ἐπ' ἐξουσίας διασκηψαμένους εἶπειν καὶ
αὐτόθεν ἐπιπαλόντως τῷ σκέμματι καὶ ὡς ἀληθῆ⁶
συνθεμένους, ἀλλ' ὡς ἂν εἶποι τις, ὅσον εἰσθησομένους
καὶ ἐν στενωῶ τῶν λόγων ἀπειλημένους⁷ καὶ μεῖζον
ἀναγκαζομένους κακὸν ἀνελεῖν⁸ (τὸ δὲ ἔην⁹, πᾶσαν
ἁμαρτίαν εἶναι καθάρσιμον, ὡς τισὶν ἔδοξε)· τὸ γὰρ
ἀπ' ἐναντίας τῆ τῶν πολλῶν δοξῆ εἶναι βίαιον νομι-
σαντες, ὡς εἶοικε, καὶ δειλιάσαντες μὴ ἀπίθανον τὸν
λόγον ποιήσωσιν, ἐάν¹⁰, ἐκεῖνον πᾶσαν ἀνομίαν
νομιζόντων καθάρσιμον, αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου
ἀποφῆναιτο μὴδεῖναι, μέσην ἐβλάδιαν τὸ ἔλαττον
δόντες, ἵνα μάλλον πιθανὸν τὸν λόγον ποιήσαντες τὸ
μεῖζον ἀνέλαιον· οἷς δὲ τινες¹¹ οἰκονομικῶς εἶπον,
τούτοις¹² μὴ μέγχι παντὸς ἔπεσθαι δεῖν, πάντες ἂν
φαίημεν. Καὶ τοι εἰ οἱ¹³ οὕτω φρονούντες καὶ μάλα
τοῦτο δοξάζοντες τὰ περὶ τούτου ἐξέθετον, οὐδ'¹⁴
οὕτως ἡμῖν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἔπεσθαι καὶ πείθεσθαι
ταύτη τῆ δοξῆ; εἰ γὰρ ἐκ τοῦ βητοῦ Παύλου τοῦ
μακαρίου ὁρμῶνται πρὸς τοῦτο, κἀκεῖθεν ἐπιχειροῦσι,
νομιζόντες περὶ τοιούτου τινὸς ἐκεῖνον ἐκεῖ λέγειν
προσκαίρου πυρός (τὸ δὲ ὀ¹⁵ τῆ¹⁶ νοεῖ μάλιστα εἰρηται
τὰ τε Ἰωάννη τῷ¹⁷ Χρυσοστόμῳ εἰρηκμένα ἐκθεμέ-
νοῖς¹⁸ ἡμῖν, ἂ τε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου ἀκολουθεῖ¹⁹
παντάσῃ διαφέροντα ταύτης τῆς ἐννοίας, καθ' ἣν
οἱ δουτικοὶ ἐξεδέξαντο ἄγιοι). πῶς ἂν ἡμεῖς βρῶντες
πιστεύσαμεν¹⁸ λόγῳ ἐκ τοιούτου τινὸς ἔχοντι τὴν
ἀρχήν, ὅπερ ἡμῖν οὐ δοκεῖ. κἀκεῖθεν ὁρμωμένῳ, ὅθεν
συνάγεται τοῦναντίον¹⁹;

17. Καὶ²⁰ μὴν καὶ ὀ²¹ φατε τὸν²² μακαρίον
Γρηγόριον ἐν τῷ τετάρτῳ τοῦ Διαλόγου λόγῳ πλεί-
στοις²³ ὑποδείγμασι καὶ ἀποκαλύψασιν ἀποδεικνύναι
τὸ καθαρτήριο, ἀποφαίνεται μὲν ἀληθῶς εἶναι τὸ

1. ἂ ὀ δὲ 8L. — 2. εἰσι: οἷσι H. — 3. τοῦ om. ed. — 4. Διαλόγου: θεολόγου ed. — 5. δοξῆς, μὴ τ' ed. — 6. ἀληθῆ H. — 7. ἀπειλημένους H. — 8. ἀνελεῖν H. — 9. εἰ ἔην H. — 10. ἐάν om. H. — 11. ἀνέλωσεν οἷς καὶ τινες H. — 12. τούτους H. — 13. οἱ: ὡς H. — 14. τῶ ὀ¹⁵ H. — 15. τῶ om. ed. — 16. ἐνθεμένους ἂτε ed. — 17. ἀκολουθίας 8L. — 18. πιστεύσαμεν H. — 19. τοῦναντίον om. H. — 20. Tota haec § 17 habetur apud Martini, p. 51, l. 17 sq. — 21. ὀ om. ed. — 22. φατε τὸν: φατικόν H. — 23. πλείστοις H: πλείστον ὡς 8L.

καθαρτήριον πῦρ μετὰ θάνατον πρὸ τῆς μελλούσης
 ἐκείνης κρίσεως, εἴτε ἀλληγορικῶς τοῦτο νοῦν, εἴτε
 καὶ ἀληθῶς οὕτω δοξάζων· ἃ δὲ ἐπάγει βήτὰ παρὰ
 τῆς γραφῆς πρὸς τὴν τούτου¹ σύστασιν, οὐδὲν ὅπως
 5 ἀναγκασίον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσιν, ὡς καὶ πρότερον
 ἡμῖν εἰρηται. Καὶ τὰ διηγήματα δὲ καὶ αἱ² ἀπο-
 κалύψεις, ἃς παρατίθουσιν, οὐδὲν ὅπως ἀφορισμένον
 ἐν τόπῳ τινὶ καθαρτήριον πῦρ ὑποφαίνουσι· τοὺς μὲν
 γὰρ τῶν οὕτω καθαιρουμένων³ εἰς τὰ θέρμα φησί
 10 παραδίδομένους τοῖς Λουομένοις ὑπηρετεῖν, τοὺς δὲ
 δι' ἀποκαλύψεως⁴ φανῆναι κατακαυομένους⁵ ἐν διαφό-
 ροις τόποις· ἅπερ ἅπαντα φαίνεται μηδὲν ἄλλο εἶναι
 πλὴν θαύματα καὶ ἀποκαλύψεις εἰς ἐπιστροφὴν τῶν
 ζώντων καὶ διόρθωσιν παρὰ Θεοῦ μερικῶς γνωρίζο-
 15 μενα· καθολικὸν δὲ εἶναι πῦρ ἐξ αὐτῶν καθαρτήριον,
 οὐδὲν οὐδαμῶς ἐξ ἀνάγκης δείκνυται. Καὶ μὴν καὶ
 δι' ὧν ἐφεξῆς ἐπάγει, τὸ τοιοῦτον δόγμα τοῦ καθαρ-
 τηρίου πῦρος ἀνακρίεται· τὰ μὲν γὰρ τῶν εἰρημέων
 ἔλαφρῶν καὶ ἔλαχίστων ἀμαρτημάτων ἐν τοῖς
 20 δικαίως δι' ἀντιστηκώσεως ἐτέρων ἀγαθῶν πράξεων
 ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ φησὶ καθαίρεσθαι, τὰ δὲ ἐν τῇ
 ἐξόδῳ τῶν ψυχῶν ἐκ τοῦ⁶ σώματος δι' αὐτοῦ καὶ
 μόνου τοῦ φόβου καθαίρεσθαι παραδίδωσι, τὰ δὲ καὶ
 μετὰ θάνατον διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν γινομένων
 25 εὐποιῶν τε καὶ προσφορῶν.

18. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ κράτους ἐπεχειρήσατε
 τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἕπερ πέμπτον μὲν ἡμεῖς
 τοῖς ἄλλοις ἐπιχειρήμασιν ἐνετάξατε, ἡμεῖς δὲ εἰς
 30 τὸδε ἀνεβαλόμεθα, οὐ δεῖ ἡμᾶς ἀγνοεῖν, ὅτι εἰ οὕτως
 εἴχομεν γνώμης περὶ ἀλλήλων ἀμφοτέροι, ὡς τὰ
 παρὰ τῆς ἐκάστης ἐκκλησίας κρατοῦντα, ταῦτα
 ἡγεῖσθαι καὶ κύρια, οὐδέποτε ἂν ἀλλήλοις συνήλομεν
 οὐδ' εἰς λόγους ἤλομεν ἂν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρῶτον⁷
 35 καὶ μέγιστον τῆς ἡμετέρας συνελύσεως αἴτιον, τὸ
 πάσης ἀφιεμένουσιν προλήψεως καὶ παντός ἔθους μὴ
 καὶ τῷ λόγῳ βοηθουμένου⁸ γυμὰ κρίναι τὰ πράγ-
 ματα, παραθεμένους παρὰ τὰ λόγια καὶ τὰς ἀποφά-
 40 σεις τῶν διδασκάλων, κανόνισιν αὐτοῖς χρησαμένους⁹
 καὶ στάθμῃ¹⁰ πρὸς ταῦτα· ἐπεὶ τοί γε ἐὰν μὴ οὕτω,
 ἀλλὰ τῷ ἔθει τὰ πράγματα κρίνομεν, πάνθ' οὕτως
 ἐξέσται λύειν ἀμφοῖν, καὶ συμβησόμεθα ἀλλήλοις
 οὐδέποτε. Οὕτω μὲν οὖν οὐτ' ἐνεθῆεν οὐτ' ἐκ τῶν

mortem, ante futurum illud iudicium, sive allegorice hoc intellexerit, sive etiam ita vere censuerit; testimonia vero quae ex sacra Scriptura ad hoc stabilendum confirmandumque adducit, nihil omnino necessarii secum ferunt, quemadmodum et antea a nobis dictum est; et narrationes revelationesque, quas exhibet, nullum plane definitum in loco aliquo purgatorium ignem statuunt. Nonnullos enim eorum qui purgantur ad balnea relegatos iis qui lavantur ministrare dicit: alios per revelationem apparuisse ustos diversis in locis: quae quidem omnia videntur nihil aliud esse nisi miracula et revelationes ad conversionem et respicientiam viventium a Deo privatim ostensae: universalem autem esse ignem purgatorium, nulla ex iis necessaria ratione probatur. Quin imo per ea quae postea subiungit, tale de purgatorio igne dogma plane evertitur. Nam quae dicuntur *levia* sive *minutissima* peccata in iustis, alia per compensationem aliorum bonorum operum in hac vita purgari dicit, alia in exitu animarum e corpore per ipsum solum metum purgari tradit, alia etiam post mortem per eleemosynas et sacrificia quae pro ipsis fiunt.

18. Cum vero etiam ab auctoritate romanae Ecclesiae fueritis argumentati, quod quintum est vestrorum argumentorum, nos autem huc usque distulimus: illud scire debetis, si ita utrique inter nos animis affecti essemus, ut quae in singulis ecclesiis obtineant, ea rata firmaque duceremus, nunquam futurum fuisse ut simul conveniremus, colloquimurque inter nos haberemus. Nunc vero illa primaria et maxima nostri conventus causa fuit, quod omni praesumptione et consuetudine, quae ratione non nitatur, seposita, nudas res iudicare volebamus, eas conferentes ad sacra eloquia et declarationes doctorum, his utendo tanquam regulis et norma ad illas pensandas. Si enim non ita nos geramus, sed ex consuetudine de rebus iudicemus, profecto utrique parti quaevix dissolvere in promptu erit, neque alii cum aliis unquam conveniemus. Atque ita fit, ut neque

1. τούτων *ed.* — 2. αἱ *om. ed.* — 3. καθαιρουμένων *ed.* — 4. διὰ ἀποκ. *ed.* — 5. κατὰ κριμένους *ed.* — 6. τοῦ *om. ed.* — 7. τοῦ πρώτου *H.* — 8. βοηθούμενοι *H.* — 9. χρησαμένοι *H.* — 10. στάθμη *HL.*

hinc, neque ex ullo dictorum quae allata sunt, sententia vestra necessario probari possit.

19. Cum vero denique etiam ratiocinationis ope ad propositam quaestionem usi sitis, ducto a iustitia Dei argumento, necesse est ut intelligatis, et nobis non minus facile esse ratiocinationibus quibusdam uti ad ea quae nos dicimus confirmanda, et quidem contraria iis quae vos concluditis inferre, sive a Dei erga homines benignitate rem probemus, sive etiam a diversarum apud eum mansionum necessitate, et divinae illius fruitionis gradibus, quae quidem fruitionis inaequalitas necessario postulat, ut non ex aequo omnes sint purgati; tum vero ex aliis multis rationibus, quarum plures suo tempore reddemus, si opus fuerit. Nunc vero cum pauca quaedam ex iis dixerimus, de his finem faciemus.

I. Dicimus itaque magis convenire divinae bonitati, exiguum bonum non contemnere, quam exiguum peccatum poena dignum ducere. Atqui exiguum bonum in iis qui graviter peccarunt, nullum praemium consequitur propter praeponderantem nequitiam. Ergo neque exiguum peccatum in iis, qui multa bona opera fecerunt, decet poenam consequi, quia quae praestantiora sunt, vincunt. Si enim id quod magis videtur, non est, aegre profecto id quod minus videtur, erit. Ergo neque purgatorium ignem esse credendum est.

II. Praeterea, quemadmodum se habet exiguum aliquod bonum in iis qui ceteroqui mali sunt, ita exiguum malum in iis qui ceteroqui boni sunt. Sed exiguum bonum in illis non potest bonorum retributionem efficere, sed tantum differentiam supplicii; neque igitur exiguum malum in istis damnationem efficit, sed tantum differentiam fruitionis. Non est igitur putandum purgatorium ignem esse.

III. Ad haec, aeterni supplicii aequitas in hoc maxime ostenditur, quod immutabilem ii habeant qui peccarunt pravam voluntatem; perpetuae enim peccandi voluntati perpetua etiam debetur poena. Eodem plane modo

είσηνεγγεμένιον βήτων οὐδενὸς ἔχρειον ἂν τὰ παρ' ὑμῶν τὴν ἀνάγκην.

19. Ἐπεὶ δὲ τελευταῖον καὶ λογισμῶν πρὸς τὸ προκειμένον ἐχρήσασθε συνεργῶν καὶ ἀπὸ τῆς¹ τοῦ² Θεοῦ δικαιοσύνης ἐπεχειρήσατε, γινώσκειν ὑμᾶς³ ἀναγκαῖον, ὅτι καὶ ἡμεῖν οὐχ ἥκιστα δυνατὸν λογισμοῖς τισιν⁴ πρὸς ἅπερ ἡμεῖς λέγομεν χρήσασθαι, καὶ αὐτὰ τάναντία συναγαγεῖν⁵ ὡς ὑμεῖς συμπεραίνετε⁶, ἀπὸ τε τῆς φιλανθρωπίας τῆς τοῦ Θεοῦ ὀρωμιμένοις⁷, προσέτι δὲ καὶ τῆς τῶν ἐκείσε⁸ διαφόρων μόνων⁹ ἀνάγκης καὶ τῶν τῆς ἀπολύσεως ἐκείνης βραβυμῶν, ἧτις ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖ μὴ κεκαθάρθαι¹⁰ πάντας ἐπίσης, ἔτι δὲ ἐξ ἄλλων λόγων πολλῶν, ὧν τοὺς μὲν πλείους ἐν καιρῷ ἀπολύσομεν, εἰ δεήσει¹¹ τὰ νῦν δὲ ὀλίγα τινὰ περὶ τούτων εἰπόντες, τὸν λόγον καταπαύσομεν ἐπὶ τούτοις.

α'. Φαμὲν γὰρ μᾶλλον προσήκειν τῇ ἀγαθότητι τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ παριδεῖν ἢ τὴν σμικρὰν ἁμαρτίαν ὀκνᾶσαι ἀφεῖν· ἀλλὰ τὸ ὀλίγον⁹ ἀγαθὸν ἐν τοῖς <τὰ> μεγάλα ἡμαρτηκόσιν οὐδεμίαις ἀμειβῆσαι ἐπιτυγχάνει¹⁰ διὰ τὴν τῆς πονηρίας πλεονεξίαν· οὐδ' ἄρα τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς <τὰ> μεγάλα κατωρθωκόσι¹¹ προσήκει ὀκνᾶσαι τυχεῖν διὰ τὸ τὰ βελτίω νικᾶν· εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον δοκοῦν οὐκ ἔστι, σχολῆ, τὸ γε ἦττον ἂν¹² εἶναι. Οὐδ' ἄρα πῦρ¹³ καθαρτήριον προσήκει νομιζεῖν.

β'. Ἐτι, ὡς ἔχει τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τάλλα φαύλοις, οὕτω τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς τάλλα ἀγαθοῖς· ἀλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν ἐκείνοις οὐ δύναται ἀγαθῶν ἀνταπόδοσιν ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον διαφοράν <κολάσεως¹⁴ καὶ τὸ ὀλίγον ἄρα κακὸν ἐν τούτοις οὐ ποιήσκει κολάσιν, ἀλλὰ μόνον διαφοράν >¹⁵ ἀπολύσεως. Οὐκ ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομιεῖται.

γ'. Ἐτι, ἢ τῆς αἰωνίου κολάσεως δικαιοσύνη κατὰ τοῦτο μάλιστα δείκνυται, κατὰ¹⁴ τὸ ἀμετάβλητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων ἀτακτου¹⁵ θελήσεως· τῇ γὰρ αἰδίου¹⁶ πονηρῆ¹⁶ θελήσει καὶ αἰδίου ὀφείλεται ὀκνᾶσαι ὡσπερ καὶ τούναντίον κατὰ τὸ ἀκό-

1. τῆς om. SL. — 2. τοῦ om. H. — 3. τισιν ed. — 4. συναγαγεῖν H. — 5. συμπεραίνεται H. — 6. ὀρωμιμένοι ed. — 7. διαφόρων μόνων H. — 8. κεκαθάρθαι H. — 9. τ' ὀλίγον H; item l. 22. — 10. ἐπιτυγχάνει ed. — 11. κατωρθωκόσι ed. — 12. γε ἦττον ἂν : τε ἦττο. ὅν ed. — 13. κολάσεως· ἀλλὰ μόνον διαφοράν om. ed.; quae verba ex Latinorum responsione multas imo addidi, ne sententia omnino manca relinquere-
retur. — 14. κατὰ : μετὰ ed. — 15. αἰδίου S : ἀδῆ III. — 16. πονηρία H : πονηρίας SL.

λουθον δὲ εἰ δ' τοῦ πονηροῦ ἀκίνητος αἰδώς² αἰδῶν
 δίκη κολάζεται, ὅς μὲν³ <αἰδῶς>· εὐθύνεται,
 οὐδ' ἀμετάβλητον ἠέλησιν ἔξει· <εἰ γὰρ ἀμετά-
 βλητον αὐτὴν ἔξει,> εἰ μὲν ἀπὸ τοῦ⁴ πονηροῦ, αἰω-
 νήν δίκη τηρεῖται· εἰ δὲ τὰγαθοῦ, τίς χρεῖα κολά-
 σεως ᾧ γε στεφάνω⁵ προσήκει; Ἀλλὰ μὲν τοὺς
 τοῦτον καθαιρομένους τῆ πυρὶ θέλησιν ἀμετάβλητον
 ἔχειν φρετὴ καὶ ὑμεῖς· οὐκ ἄρα πυρὶ τούτους ἀνάγκη
 καθάιρεσθαι.

10 ὁ·. Ἔτι, εἰ τὸ τέλειον ἔπαθλον τοῖς καθαρῶς τῆ
 καρδίᾳ καὶ τῆ ψυχῇ τὸ ἰδεῖν τὸν Θεόν, τούτου δὲ
 οὐχ ὁμοίως⁷ πάντες ἐπιτυγχάνουσιν, οὐδ' ἄρα τῆς
 αὐτῆς καθάρσεως εἰσιν ἅπαντες· οὐδ' ἄρα χρεῖα τοῦ
 καθαριζομένου πυρός, εἴπερ ἐν τισιν ἐλλιπής ἢ
 15 κάθαρσις· ἢ γὰρ⁸ ἂν ἦσαν ἅπαντες ἐπίσης κεκα-
 θαρμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ πυρός καὶ πρὸς θεοπείαν
 ὁμοίως ἔχοντες. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς νομοθεσίας
 ὄρους συμβολικῶς τε καὶ τυπικῶς ἐγένετο· τότε γὰρ
 οὐ πάντες τῆς αὐτῆς ἀξιοθένετος⁹ φαίνονται στάσεως
 20 τε καὶ τάξεως, ἀλλ' ὁ μὲν τῆς¹⁰, ὁ δὲ τῆς, πρὸς
 μέτρον (οἴμαι) τῆς ἑαυτοῦ καθάρσεως ἕκαστος κατὰ
 τὸν θεολόγον Γρηγόριον.

Ἔτι, ὁ ἐν ἁγίοις¹¹ μέγας Γρηγόριος ὁ θεολόγος
 τὸν περὶ τοῦ Πάσχα λόγον θεωρητικῶς καὶ ἀνα-
 25 γωγικῶς¹² ποιούμενος, ἐλθὼν εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ
 φησιν· « Οὐκ ἐξοίσωμεν δ' οὐδὲν οὐδὲ εἰς τὸ πρῶτ'
 « καταλειψόμεν », ἀποφάνεται ἡρώως οὕτω καὶ κα-
 θαρῶς, ὅτι μὴ ὑπὲρ τὴν νύκτα ταύτην ἔστι τις
 κάθαρσις, νύκτα μὲν τὸν ἑκάστου παρόντα βίον
 30 ἀποκαλῶν καὶ μηδεμίαν κάθαρσιν μετ' αὐτὸν¹³
 εἶναι παραχωρῶν.

Ἔτι¹⁴, ὁ αὐτὸς ἐν τῷ εἰς τὴν Πλάγην τῆς
 χαλάξης λόγῳ διαγορευόν οὕτως· « Ἐῶ¹⁵ λέγειν
 « τὰ ἐκείσε δικαιοτήρια, οἷς ἢ ἐνταῦθα φειδῶν παρα-
 35 ὀδοῦσιν, ὡς βέλτιον εἶναι νῦν παιδευθῆναι καὶ
 « καθαρῆναι ἢ τῆ ἐκείθεν βασάνῳ παραπεμφθῆναι,
 « ἥνικα κολάσεως καιρός, οὐ καθάρσεως », παρ-

contrarium etiam concluditur, nimirum, si is qui
 immutabilis in malo patrandō perpetuo manet,
 perpetua poena punitur; qui non sempiternae
 castigatur, is neque immutabilem voluntatem
 habebit. Nam qui immutabilem eandem habue-
 rit, si in malo quidem, aeternae poenae ser-
 vatur; sin in bono, quid opus est supplicio ei,
 cui coronae debentur? Atqui eos, qui hoc igne
 purgantur, voluntatem immutabilem habere
 dicitis etiam vos. Non igitur necesse est eos
 igne purgari.

IV. Insuper, si perfectum praemium eorum,
 qui sunt puri corde et animo, est videre
 Deum, hoc vero non aequaliter omnes conse-
 quuntur; neque igitur par est omnium purga-
 tio; nihil ergo opus erit purgatorii ignis, si in
 nonnullis imperfecta purgatio fuerit: omnes
 enim forent aequaliter purgati per eundem
 ignem, et ex aequo apti ad videndum Deum.
 Id etiam in monte, in quo lex lata fuit, signi-
 ficative ac figurate factum fuit. Tunc enim
 non omnes eiusdem fuisse status atque ordinis
 constat, sed hic quidem huius, alter vero alte-
 rius, pro ratione ac modo suae quisque purga-
 tionis, iuxta Gregorium Theologum⁵.

V. Praeterea, magnus ille sanctus Gregorius
 Theologus, de Paschate contemplative atque
 anagogice sermonem faciens, cum ad eam
 partem venit in qua dicit⁶: « Non efferemus
 « autem quidquam neque in postridianum
 « relinquemus », ita demum expresse aperte-
 que statuit, ultra praesentem noctem purga-
 tionem aliquam non esse; noctem quidem praesentem
 uniuscuiusque vitam appellans, nec
 ullam purgationem post eam admittens.

VI. Insuper idem, dum in sermone de Plaga
 grandinis ita disserit⁷: « Omitto dicere quae
 « illic sunt tormenta, quibus huiusce vitae
 « indulgentia eos tradit, ut satius sit nunc
 « castigari et purgari, quam ad cruciatum
 « illum transmitti, quando punishmentis tempus

1 εἰ δ': εἰς S: εἰ ἢ L. — 2 αἰδῶς θέλησις LS. — 3 μὲν: ὅγ H. — 4 ἀμετάβλητον H: ἀμεταβλήτην SL.
 — 5 εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ ed., iis omissis quae unctis inclusi, ne locus prorsus iudendi nequiret. — 6 στεφανῶν
 H: στεφανῶν SL. — 7 ὁμοίως ed. — 8 κάθαρσις ἢ: καὶ γὰρ SL. Vide supra, p. 57, l. 19 sq. — 9 ἀξιοθένετος
 om. ed. — 10 ὁ μὲν τοῖς H. — 11 ὁ ἐν τοῖς ἁγίοις SL. Haec ἔ e Marco item desumpta est; cf. supra,
 p. 57, l. 33 sq. — 12 ἀνωγογικῶς ed. — 13 μετ' αὐτοῦ ed. — 14 Item haec ἔ tota Marci est, cf. p. 58, l. 3.
 — 15 ἔω: ἐνώ L.

a) Gregor. Naz. apud Migne. P. G., l. 36, c. 637. — b) Greg. Naz. lo^o. eil., c. 645. — c) Gregor.
 Naz., P. G., l. 35, c. 944.

« erit, non purgationis », manifeste docet nullam esse purgationem post migrationem ex hac vita, sed tantum poenam aeternam.

VII. Item, Dominus noster in evangelio secundum Lucam, de divite et Lazaro significans quae sors utriusque obtigerit, Lazarum quidem dicit, statim atque mortuus esset, delatum fuisse ab angelis in sinum Abrahae, divitem vero, simul atque mortuus esset, sepultum fuisse, et animam ipsius inventam esse in inferno, existentem in tormentis. Atque ita cum per sinum quidem Abrahae supremum illum statum in beata requie piorum significasset, per infernum vero et tormenta, extremam improborum damnationem et poenam aeternam indicasset, nullum inter haec medium locum reliquit, qui temporariam poenam contineat, sed ingentem quemdam et impervium hiatus, separantem unum ab altero, et summam, nullo interiecto medio, contrarietatem statuens.

VIII. Praeterea, consentaneum non est, animam, ubi migraverit e corpore et iam prorsus incorporea materiaeque experta evaserit, a corporali igne puniri, cum corpus ipsius, quod ignis erat apprehensus, iam interierit; post resurrectionem vero, cum receperit corpus incorruptibile, et creatura omnis immutata fuerit, igne diviso, ut docemur, verisimile est, poenam, quae ab igne proficiscitur, congruentem ipsi fore; neque ipsi solum, sed etiam daemonibus, quippe qui caliginosi existunt materiaeque vel igneis iuxta Magnum Basilium. Priusquam autem proprium suum corpus recipiat anima, forma tantum cum sit nulli materiae mixta, etiamsi per seipsam subsistit, quo pacto corporali igne puniri possit?

IX. Item, sancti patres nostri, qui parem

ίστησι φανερώς, μηδεμίαν εἶναι κάθαρσιν μετὰ τὴν ἐνθνήενδε ἀπαλλαγὴν, ἀλλ' ἢ μόνον τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Ἦ. Ἐτι¹, ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ² περὶ τοῦ πλούσιου καὶ Λαζάρου διδάσκων τὸν ἐκάτερον³ διαδεξιόμενον κληῖρον, τὸν μὲν Λάζαρον φησιν ἄμα τῷ ἀποθάνειν ἀπενεχθῆναι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ, τὸν δὲ πλούσιον ἡμοῦ τε ταφῆναι⁴ ἀποθάνοντα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εὐρεθῆναι ἐν τῷ ἄδη ὑπάρχουσαν ἐν βασάνοις⁵ καὶ οὕτω διὰ μὲν τοῦ κόλπου⁶ τοῦ Ἀβραάμ τὴν ἀρο-τάτην κατάστασιν ἐν τῇ εὐδαίμονι λήξει τῶν Θεῶν ὑπὸν⁷ ἐμψύχας, διὰ δὲ⁸ τοῦ ἄδου καὶ τῶν βασάνων τὴν ἐσχάτην κατάκρισιν καὶ αἰώνιαν οἰκην τῶν ἁμαρτωλῶν παραστήσας, οὐκ ἔτι⁹ μεταξὺ τούτων ἕτερον τόπον κατέλιπε πρόσκαιρόν τινα βάσανον ἔχοντα, ἀλλ' ἢ χάσμα μέγα καὶ ἀδιέβατον διείργον ἐκατέρους εἰς ἀλλήλων καὶ τὴν ἄκραν καὶ ἄμεσον ἐναντίωσιν παριστῶν.

Ἦ. Ἐτι⁹, τὴν ψυχὴν ἀπαλλαγεῖσθαι τοῦ σώματος καὶ ἀσώματον πάντῃ καὶ αἴῳ γενομένην οὐκ ἔστιν εἰκὸς ὑπὸ σωματικῶν πυρῶν κολάζεσθαι, τοῦ σώματος αὐτῆς, οὗ¹⁰ τὸ πῦρ ἐμελλε περιδράττεσθαι, διαφθαρέντος. Μετὰ μὲν¹¹ γὰρ τὴν ἀνάστασιν ἐπαναλαβούσῃ τὸ σῶμα ἄφραρτον, καὶ τῆς κτίσεως πάσης ἀλλοιωθεῖσθαι καὶ διακρεθέντος¹² τοῦ πυρὸς, ὡς μανθάνομεν, εἰκὸς αὐτῇ τὴν ἀπὸ τούτου κόλασιν κατὰλλήλων ἔσεσθαι, καὶ οὐκ αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δαιμόσι, ἅτε καὶ αὐτοῖς¹³ ζῶφεροῖς οὔσι καὶ ὕλην¹⁴ τινὰ καὶ παχύτητα περιεβλημένοις¹⁵ καὶ σώματα αἴερα ἢ πύριμα κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον¹⁶ πρὶν δὲ τὸ οἰεῖσθαι σῶμα ἀπολαθεῖν, εἶδος οὔσα μόνον τῆς ὕλης ἁμικτον, εἰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑπέστρεχε, πῶς ἂν ὑπὸ σωματικῶν¹⁷ πυρῶν κολάζεσθαι δύναιτο¹⁸;

Ἦ. Ἐτι¹⁹, οἱ τὸν ἰσάγγελον ἐπὶ γῆς πολιτευσά-

1. Conf. supra, p. 58, l. 12 sq., ubi haec eadem habentur. Ad Lucam XVI, 20 sq. alludit. — 2. ἐν εὐαγγελίῳ II. — 3. ἐκατέρους ed. — 4. ταφῆναι om. ed. — 5. διὰ μὲν κόλπον ed. — 6. τῶν θεοφίλων SL. — 7. διὰ τε II. — 8. οὐκ αὐτὴ ed. — 9. Haec ἔτι iam habetur supra, p. 58, l. 29 sq. — 10. οὗ: οὗ II. — 11. μὲν om. SL. — 12. διακρεθέντος. Habebat Salmastius *irrogato*, contra sensum. Nam immere vult auctori, naturam ignis, quamvis insecabilis ac individua videatur esse, iussu tamen Domini divisam iri, et fierem quidem in fructum iusti, adusionis vero acerbiteram puniendis destinandam esse. Ad rem S. Basilii, *homil. VI in Hexaemeron, P. G.*, l. 29, c. 121: "Ὅθεν καὶ ἐν ταῖς τῶν βεθιωμένων ἡμῖν ἀνταποδόσει λόγος τῆς ἡμᾶς ἐν ἀπορήτῳ παιδεύσει, διακρεθέντες τοῦ πυρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὸ μὲν γῶς εἰς ἀπόλασιν τοῖς δικαίοις, το δὲ τῆς καύσεως ὄδον τῶν τοῖς κολαζομένοις ἀποταχθήσεσθαι. — 13. αὐτοῖς: τοῖς ed. — 14. καὶ οὐκ ὕλην ed. — 15. περιεβλημένοις II. — 16. Βασίλειον: βασιλία L: βασιδ. II. — 17. ὑπὸ τοῦ σώμ. ed. — 18. οὐκ αὐτὴ ed. — 19. Eiusmodi argumentum etiam ponitur apud Marcum, supra, p. 59, l. 25 sq.

μενοι βίον ὅσοι! πατέρες ἡμῶν πολλοῦ καὶ πολ-
 λίκις δι' ὀπτασιῶν καὶ ἐνυπνίων καὶ ἐτέρων θαυμά-
 των τὰ περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ
 ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν αὐτοὶ τε² μουρῶμενοι καὶ τοὺς
 5 ἄλλους μουρῶντες, καὶ ὡς παρόντα καὶ ὡς³ ἤδη
 γενόμενα θεώμενοί⁴ τε καὶ προδεικνύοντες⁵ τῷ λόγῳ,
 καθάπερ καὶ ἡ < τοῦ > κατὰ Λουκᾶν < εὐαγγελ-
 λίου > παραβολῇ < τὴν τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ
 10 Λαζάρου κατὰστασιν > διαζῶγραφεῖ, περὶ καθαρ-
 τικοῦ προσκαίρου πυρὸς οὐδὲν οὐδαμῶ⁶ διεσάφισαν.
 Ἰν'. "Ετι, τὸ τῆς ἀποκατάστασεως δόγμα καὶ
 τοῦ τέλους τῆς αἰωνίου κολάσεως, παρὰ Ὁριγένους
 ὡς εἴρηται, τὴν ἀρχὴν εἰληψὸς καὶ τινων τῶν τῆς
 15 ἐκκλησίας ἐπικρατήσαν⁷, ὧν ἔστι καὶ Δίδυμος καὶ
 Εὐάγριος, ἅτε τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν προβαλλόμε-
 νον καὶ εὐπαράδεκτον ἐν τοῖς βῆθύμοις γινόμενον⁸,
 ὡς ὁ θεοφόρος Ἰωάννης ὁ τῆς οὐρανόυ κλίμακος⁹
 ἀρχιτέκτων φησίν, ὁμοῦ ἀπεκηρύχθη καὶ ἀνεθεμα-
 20 τίσθη¹¹ παρὰ τῆς ἁγίας πέμπτης οἰκουμενικῆς¹²
 συνόδου ὡς ἔκλυσιν ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦν καὶ τοὺς
 βῆθύμους εἶτι βῆθυμότερους ἀπεργαζόμενον, ἐκδεχο-
 μένους ποτὲ τὴν τῶν βασάνων λύτρωσιν καὶ τὴν
 25 ἐπηγγελμένην ἀποκατάστασιν. Διὰ τὰ αὐτὰ τούτων¹³
 καὶ τὸ προκειμένον δόγμα τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς
 ἀποβλητέον ἂν εἴη τῆς ἐκκλησίας, ὡς βῆθυμίας
 ἐμποιοῦν τοῖς σπουδαίοις καὶ πείθον¹⁴ αὐτοὺς μὴ
 πᾶσι τρόποις ἀγωνίζεσθαι κατὰ τὸν παρόντα βίον
 ἑαυτοὺς ἐκκαθαίρειν, ὡς προσδοκούμενης¹⁵ ἐτέρας
 καθάρσεως.

cum angelis in terra vitam duxerunt. multifariam et frequenter per visiones et insomnia et alia miracula de supplicio aeterno, quo impii et peccatores cruciantur, cum ipsi instituti, tum alios instituentes, ac veluti praesentia et iam facta intuentes atque exponentes, quemadmodum et parabola illa evangelii secundum Lucam, qua divitis ac Lazari conditio describitur, de purgatorio temporario igne nihil uspiam declararunt.

X. Praeterea, dogma illud de instauratione omnium et fine aeterni supplicii, quod ab Origene, ut dictum est, originem sumpsit, et a nonnullis ecclesiasticis viris, inter quos est etiam Didymus et Evagrius, quod Dei erga homines benignitatem praetendat, et magno cum applausu ab ignavis exceptum sit, quemadmodum deiferus ille Ioannes caelestis scalae auctor ait, explosum nihilominus damnatumque fuit a sancta quinta et universali synodo, tanquam supinitatem animis inferens et negligentes negligentiores efficiens, ut qui exspectarent aliquando a tormentis liberationem et promissam instaurationem. Quas ob causas nunc etiam propositum dogma de purgatorio igne exterminandum est ab Ecclesia, ut negligentiam sedulorum animis inducens, ac persuadens ipsis ne omnibus viribus adnitantur, ut in hac vita se ipsos expurgent, cum alia (post hanc vitam) purgatio exspectetur.

1. ὅσοι : ὅσοι οἱ *ed.* — 2. αὐτοὶ γε *ed.* — 3. ὡς : ὡς II. — 4. θεώμενοι : θέμενοι *ed.* — 5. διεκνύοντες *ed.* — 6. οὐδαμῶς *ed.* — 7. Haec ἡ habetur supra, p. 60, l. 6 sq. — 8. ἐπικρατούσαν II : ἐπικρατούτων SL. — 9. γενόμενον SL. — 10. ὁ τοῦ οὐρανοῦ SL : ὁ τῆς οὐρανοῦ II ; cf. Ioan. Clim. *Scala Paradisi*, gr. IV = P. G. t. 88, c. 780. — 11. ἀναθεματίσθη II. — 12. καὶ οἰκουρ. *ed.* — 13. τούτων : τῶν *ed.* — 14. καὶ πείθον : ἐπιπείθον *ed.* — 15. προσδοκούμενης *ed.*

LATINORUM RESPONSIO AD LIBELLUM A GRAECIS EXHIBITUM
CIRCA PURGATORIUM IGNEM.RESPONSIO IN CONTRARIUM A SCHISMATICIS LATINIS AD GRAECOS DATA
CIRCA PURGATORIUM IGNEM.

1. Maximas agimus gratias omnipotenti Deo, quod fructum aliquem ceperimus e cura diligentiaque communitèr adhibita : nam ex vestra responsione adeo crevit spes nostra, ut non solum de quibus modo disputamus, verum etiam de reliquis, adiuvante Christo, quin simus censensuri, minime dubitemus. Ecce enim vos, uti ex vestris responsis videre est, summa fide profitemini, et vivorum suffragia et Ecclesiae preces iis prodesse, qui nec tam mundi decederint, ut in caelum mox recipi mereantur, nec tam prave vixerint, ut in aeternum ignem coniciantur, sed iis tantum in medio positis, qui maculis peccatorum quibusdam irretiti, ex vivorum suffragiis opem sibi praestolantur. Porro de medio eiusmodi hominum statu invicem dissentimus. Etenim vos opinionem nostram evertere, vestram vero obfirmare quam maximo enitenimni studio, idque plus aequo a vobis forsitan moliri quispiam dixerit, praesertim cum in ipso exordio pronuntiaveritis, vos non vincendi, sed veritatis tantum, adhibita diligentibus inquisitione, indagandae atque amplectendae causa convenisse, asserentes haud ulli praesumptioni consuetudinive, ex qua rationi praecudicium oriatur, fas esse adsentiri, sed nudas res esse expendendas atque ad sacrae

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΑΝΤΙΠΡΗΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΩΝ Ἰ ΛΑΤΙΝΩΝ ΗΠΟΣ ΤΟΥΣ ΓΡΑΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΚΑΤΟΡΙΟΥ ΠΥΡΟΣ.

1. Πλείστην ἔχομεν χάριν τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ καρπὸν τινα ἀρεψάμενοι τῆς τε φιλοπονίας καὶ τῆς κοινῆ εἰσενεγθησεως² σπουδῆς· καὶ γὰρ ἐκ τῆς ὑμῶν ἀπολογίας τοσοῦτον ὑψήθη ἡ ἡμετέρα * ἐλπὶς, ὡς οὐ μόνον περὶ ὧν νῦν διαλεγόμεθα, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν, βοηθούτος τοῦ Χριστοῦ, συμβιβασθήσεσθαι ἡμᾶς ἀναμφιβόλως ἔχομεν. Ἰδὼν γὰρ ὑμεῖς, ὡς ἐξ ὧν ἀπελογήσασθε ζυνορᾶν ἔστιν, ὅτι τῇ πίστει διαμολογεῖτε, τίς τε ζώντων ἐπικουρίας καὶ τὰς τῆς Ἐκκλησίας εὐχὰς ὠφελῆσαι τοὺς οὐθ' οὕτω καθαρῶς ἀποθεβιωκότας, ὡς ἀξιούσθαι εὐθὺς αἴρεσθαι εἰς οὐρανόν, οὐθ' οὕτως ἀσεβῶς ζήσαντας, ὡς ἐμβάλλεσθαι εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ, ἀλλὰ μόνους τοὺς μέσους, οἵτινες κηλίσι τισι τῶν ἀμαρτιῶν διακρατηθέντες, ταῖς ἐπικουρίαις τῶν ζώντων προσδοκῶσι βοηθεῖσθαι. Περὶ ταύτης δὲ τῆς μέσης τῶν ἀνθρώπων καταστάσεως ἀμφισβητοῦμεν πρὸς ἀλλήλους· ὑμεῖς μὲν γὰρ τὴν ἡμετέραν οὕτως καταβαλεῖν καὶ κρατύνειν τὴν ἡμετέραν πλείστη ὕπη υπερασθε σπουδῆ, καὶ τοῦτο δὲ πλέον ἴσως τοῦ δέοντος διαπραγματεύεσθαι ὑμᾶς λέγειεν ἂν τις, τοῦτο μάλιστα ἐκ προσιμίων αὐτῶν ἐπαγγελαμένους, οὐ χάριν τοῦ νικᾶν ἀπύχθαι, ἀλλὰ μόνον τῷ τὴν ἀλήθειαν δι' ἐρεσύνης ἀκριβοῦς εὐρεῖν τε καὶ περιπτύσσασθαι, φάσκοντας οὐ προλήψει τινὶ ἢ συνηθείᾳ. ἐξ ἧς τῷ λόγῳ γένηται τι πρόκριμα, δεῖν ἔρεσσαι, ἀλλὰ γουναὶ τὰ πράγματα ἐξετάσαι καὶ

1. σχισματικῶν Α. — 2. εἰσενεγθησεως Α.

1) Responsionis huius a Latinis datae ad praecedentem Graecorum libellum textus latinus, quo a P. tribus deputatis primum exarata fuit, adhuc

me latet. Eadem tamen graece reddita adservatur in codice Ambrosiano graeco 653 (p. 261 sup.), fol. 54-65, e quo iterum latinitate a me donata est.

τῆς ἁγίας Γραφῆς, τῶν τε διδασκάλων παραβάλλειν ταῖς γνώμας αὐτά. Λέγετε¹ δὲ αὐθις τὰ περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς οὐτ' εἰρηκέναι ποτὲ οὔτε μέλλειν εἶρεῖν, ἐναντία δῆπου βαδίζοντες τῷ προτοῦ λόγῳ, ὥπερ καὶ προλήψει πάση καὶ συνηθείᾳ οὐ παρεκτρατῆσαι γρεὺν ἀπεφάνασθε, μόνως δὲ τῆς ἀληθείας ἔρθεσθαι. Χρὴ τοιγαροῦν ἐκτενῶς δεῖσθαι τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἡ ἀλήθεια αὐτῆ² νικήσῃ τε καὶ θριαμβώσῃ, τὰς προσπάθειάς πάσας ὁλοῦς ἀποσοβήσαντας οὕτω γὰρ ἡ ἀκτίς τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἡμῖν ἐλλάμψει τηλαυγέστερον³ καὶ δι' ἡμῶν ὡς δι' οἰκειῶν ὀργάνων λαλήσει σήμερον τὰ συντείνοντα εἰς τε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν ὠφέλειαν.

2. Τούτων ὡς ἐν προομίῳις βῆθέντων, εἰς τὴν τῆς ὑμετέρας ἀπολογίας ἐξέτασιν βαδιούμεν τῷ λόγῳ. Τετραχῆ πάντῃ ταύτην⁴ διελετε. Καὶ πρῶτον μὲν τριπλῆν τινα διαίρεσιν ψυχῶν τῶν ἐνθάδε ἀποδημουσῶν τεθήκατε, ὅπου καὶ περὶ τῶν δύο ἄκρων συμφωνήσαι ἡμῖν ἀπὸ μέρους δοκεῖτε. Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἁγίας ἐνώσεως γάριν συνηλθομεν, ἵνα ὁλοσχερῶς ἐκείνη προσγένηται, πάσας δεῖν εἰς μέσον ἀγαγεῖν οἰόμεθα τὰς διαφορὰς φανερώς καὶ γυμνῶς, ὅπως κορηγοῦντος τοῦ Θεοῦ, πᾶσα σεσθεῖη ἡ διγνώμια καὶ πρόρριζος ἀποσπασθεῖη. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τῶν δύο ἄκρων οὐκ ἐσαφηρίσατε ὡς ἔδει, δεόμεθα καὶ ἐξαίτουμέν, ὡς καὶ πρῶτον ἠτήσαμεν, ἵνα φανερώς λέγητε, ποῖαν ἔχετε⁵ δόξαν περὶ ψυχῶν τῶν ἁγίων τῶν οὐδεμεῖς⁶ κηλίδος ἐκαταῖς συνειδυῶν, ἃς ἁγίας εἶναι λέγετε τῆς αἰδίου ζωῆς, πότερον μετὰ τὴν ἐνθῆνδ⁶ μετανάστασιν ἐξαίφνης ἀρπάζονται εἰς τὸν οὐρανόν; Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἐν τοῖς θανάσιμοις ἀμαρτημασιν ἀποβιούτων τί δοξάζετε⁷; πότερον εὐθέως αὐτῶν αἱ ψυχαὶ εἰς τὸν ἄδην καταβαίνουσιν αἰωνίως τιμωρηθῆσόμεναι, ἢ καὶ τῶν ἁγίων καὶ τῶν μὴ τοιούτων αἱ ψυχαὶ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως καὶ τὴν πάντων ἀνάστασιν ἀναγκαίως ἐκδέχονται; Περὶ μὲν οὖν τῆς μέσης τάξεως ποῖω ὁμῶς τρόπῳ αὐτῶν αἱ ψυχαὶ ἀπολύονται (περὶ οὗ καὶ διαφερόμεθα), ἐπειδὴ σαφῆς οὐδὲν εἰρήκατε, δεόμεθα μανθάνειν σαφῶς, τί περὶ⁸ τῶν τοιούτων ψυχῶν προνεῖτε, ἃς οὐ τῆ αἰωνίῳ κολάσει ὑποβάλλεσθαι λέγετε; πότερον τιμωρίαν τινὰ πάσχουσι τέως καὶ ποῖαν

Scripturae doctorumve effata conferendas. Item dicitis, vos purgatorii ignis doctrinam neque unquam professos esse neque professuros, plane contradicentes priori assertioni, qua asseverastis, cuilibet praesumptioni ac consuetudini minime adsectandum, sed uni veritati obsequendum. Oportet igitur obnixè Deum rogare, ut ipsa veritas vincat ac triumphet, pravis animi affectionibus quibuslibet penitus propulsis; hoc siquidem pacto ipsius veritatis radius nobis clarius affulget, ac per nos tanquam per idonea instrumenta eiusmodi loquetur hodie quae conducant ad Dei gloriam atque catholicae Ecclesiae utilitatem.

2. His exordii loco dictis, ad vestram responsionem discutiendam oratione progrediamur. Eam in quatuor quidem partes dividistis. Et primum quidem, animabus hinc migrantibus in tres ordines distributis, de duobus extremis idem ac nos sentire partim videmini. Verumtamen quoniam sanctae unionis gratia convenimus, quo illa plenissime perficiatur, quas-cumque differentias palam nudeque in medium adducendas arbitramur, ita ut, favente Deo, omnis deleatur discordia ac funditus eruatur. Quare, cum ea quae ad duo extrema pertinent, qua oportuit perspicuitate nequaquam exposueritis, vos rogamus ac precamur, ut clare, quemadmodum antea postulavimus, significetis, quid sentiatís de sanctorum animabus nullius maculae sibi consciis, quas aeterna vita dignas censetis: an post hinc migrationem confestim in caelum rapiantur? Item de improbis, qui cum mortalibus peccatis obierint, quid putatis? Utrum protinus eorum animae in tartarum descendunt perpetuo puniendae, an vero cum sanctorum tum aliorum animae extremum iudicii diem omniumque resurrectionem necessario expectant? Quod spectat ad medii ordinis homines, de modo, quo eorum animae liberentur (equidem de hoc inter nos dissidemus), cum nihil plane perspicui dixeritis, clare discere cupimus, quid de eiusmodi animabus sentiatís, quas aeterno supplicio minime addici dicitis;

* f. 55.

1. λέγεταί Α. — 2. αὐτῆ Α. — 3. τῆ λαυγέστερον Α. — 4. ταύτην πάντῃ Α, ut additis supra versum litteris, quibus monemur has voces esse permutandas. — 5. ἔχετε Α. — 6. ἐνθῆδε Α. — 7. δοξάζεται Α. — 8. περὶ sup. lin.

num poenam quamdam primum patiantur, eamque cuius tandem generis? sine sola divinae visionis dilatio, an poena quaedam sensibilis? Quomodo vero eandem perferant? An per cruciatum, eumque cuius modi? Num carceris aut caliginis aut ignorantiae? Quod si per ignorantiam, qualis ea sit vel quarum rerum? Numquid vero posteaquam purgatae vel solutae fuerint animae, illico in caelum convolent, sicut de primis dictum est? Altera vestrae responsionis parte, supra dictas animas, quae mediae vocantur, purgatorii ignis poenam nequaquam subire pronuntiat, nequando id a quopiam sanctorum doctorum traditum fuisse. Tertia autem parte, ad dicta sanctorum, quos huius veritatis testes fide dignos adduximus, respondetis. Postrema tandem, exhibentur argumenta rationesque, quibus vestram opinionem probare tentatis. Ad haec igitur omnia, adjuvante ipso Iesu Christo, prima mentium summaque omnium veritate, pro qua disceptamus, ex ordine respondebimus.

3. Ad primam partem quod attinet, vestram explicationem ratam habentes, ad alteram progrediamur, in qua ideo vos purgatorii ignis supplicium negare dicitis, quod timeatis, ne apud christianos, si purgatorius ille ignis credatur, Origenis opinio de omnium instauratione inualescat, indeque morum pernicies vitaeque socordia exoriatur, existimantibus fidelibus illum ignem, qui paratus est diabolo et angelis eius ac reprobis hominibus, finem aliquando habiturum. Ac primum quidem mirabile nobis videtur, vos vani metus causa, timeat scilicet *ubi nullus profecto timor erit*, ta opinari, ut hanc traditionem inficias eatis, sanctorum obstando sententias tam rectis tamque necessariis necnon antiquissimo catholicae Ecclesiae instituto. At vero vos, viros nimium sapientes et fortes et doctos, pavere nimis oportet, sed vobiscum reputare, sanctos Patres eiusmodi doctrinam circa purgatorium generi, quam ex divina Scriptura hauserant, tam aperte tradituros non fuisse, si quid perniciosi ex ea oriri posse existimassent, ut qui *injerent decorem domus Domini* atque Eccle-

δη ταύτην; Ἄρα μόνον ἀναβολὴν τῆς θείας θεωρίας ἢ ταινίαν τινὰ ἀισθητήν; Καὶ πῶς πάσχουσιν; Εἰ διὰ βρασάνου, καὶ ποῦν δὴ τοῦτου; Ἄρα εἰρκτικῆς ἢ γυροῦ ἢ ἀγνοίας; Εἰ δὲ δι' ἀγνοίας, ποίας δὴ ταύτης, ἢ ποίων πραγματίων; Πότερον δὲ μετὰ το κακαθάρθαι ἢ ἀπολειθῆσαι τὰς ψυχὰς εὐθείως αἴρονται εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς καὶ περὶ τῶν πρώτων εἰρηται; Δεύτερον δὲ τῆς δευτέρας ἀπολογίας μέρος τὰς προειρημέναις ψυχὰς τὰς καλουμένας μέσας τιμωρίαν τοῦ καθαρσίου πυρός οὐ πάχριν ἀποστειναιθεῖ. λεγοντων ὡμων τοῦτο μηδὲνα τῶν ἁγίων διδασκαλίων εἰρηκέναι. Τὸ δὲ τρίτον μέρος ἀπολογεῖται πρὸς τὰ ῥητὰ τῶν ἁγίων, ὡς ταυτηρι τῆς ἀληθείας ἀπιστοῦτος, προβελήκαμεν μάρτυρας. Τελευταῖον δὲ περιέχει εἰρήγους τε καὶ λόγους, οἳ τὴν δευτέραν δοξαν στερηζῖαι ἐπιχειρεῖται. Πρὸς οὖν τὰδε πάντα, βοηθῶντος αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς πρώτης καὶ ἄκρας πάντων ἀληθείας, περὶ τῆς ὁ ἁγίων, ἐν τάξει ἀποκρινόμεθα.

3. Περι μὲν οὖν τοῦ πρώτου μέρους τὴν δευτέραν σαφήναι ἐκδερόμενοι, πρὸς τὸ δεύτερον ὡμεν, ἐν ᾧ διὰ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τοῦ καθαρσίου πυρός ἀρεῖσθαι λεγεται, ὅτι φοβεῖσθαι. ἂν πιστευθεῖται τοσκακίον ἐκείνο τὸ πῦρ, ἵνα μὴ κρητήσῃ παρὰ χριστιανοῖς τὸ περὶ ἀποκαταστάσεως Ὀριγενούς δογμα, ἀκολουθήσῃ τε ἐκ τοῦτου λωθῇ τῶν ἁγίων καὶ ῥηθματα τοῦ θίου, πιστευόντων τῶν πιστῶν ἐκείνο το πῦρ το ἡτομασμένον πρὶ διαβολῶ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ καὶ τοῖς κατακρίτοις τῆς μέλλου ἀψέσθαι. Πρῶτον μὲν θαυμάζομεν δειλίας ἕνεκα ἡκ εἰλόγου ἡμῶς οὕτω δοξάζειν φοδουμένους" δευτο, ὅπου ῥόθος οὐκ ἦν, ὡς εἰρήρους γίνεσθαι ταυτηρι τῆς παραδόσεως καὶ τῆναι πρὸς τὰς τῶν ἁγίων ἀποστάσεις οὕτω μὲν καλας, οὕτω δὲ καὶ ἀναγκαίας, πρὸς τὴν ταλαιωτατην συνήθειαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' οὐκ εἶμι θραεῖσθαι σφοδρῶς ὄντας καὶ γενναίους καὶ λόγιους, ἀλλὰ τοῦτο ἐνθυμείσθαι. * ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες οὐκ ἐν τὴν τοιαυτην δοξαν περὶ τοῦ καίκαρτηριος πυρός, ἦν ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ἡρύσαντο, οὕτω φανερώς εἰδόμεκαν, εἰ τι βλαβερὸν εἴκτις ἀκολούθησαι οἷον τε εἶναι ἐνόμισαν, ἀγαπῶντες τὴν εἰρηλείαν τοῦ οἴκου Κυρίου

1. ἀποστειναιθεῖ A. — 2. ἀποστειναιθεῖ A. — 3. σαφήναι, A. — 4. τοῦτου A. — 5. καὶ supra versum A. — 6. ἀποστειναιθεῖ A.

καὶ ταῖς ὠφελείαις τῶν Ἐκκλησιῶν αἰεὶ καὶ ἐκ παντὸς μέρους προσοῦντες. Οὗτοι μὲν γὰρ τὸ πρόσκαιρον πῦρ οὕτω παρέδωκαν, ὥς μὴ ἐκβάλλειν τὸ αἰώνιον, ἀλλὰ μετὰ πλείστης τάξεως καὶ οἰκονομίας τὸ καθάρισον πῦρ σμικρῆς τιαι κηλῆσι καὶ ἁμαρτιαῖς διανεμάμενοι, τὸ αἰώνιον τοῖς ἀσεβέσι καὶ ἐναγέσι καὶ μετὰ τῶν θανατούμενων ἀποβιοῦσιν ἀφωρίσαντο. Τοῦτο δὲ οὐδέμιαν λώδην προστρέψαι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔθνην ὄηλον, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία, ἡ πάντοτε δραζαμένη τῆσδε τῆς δόξης, τὸ ἐναγὲς τοῦ Ὁριγένους περὶ ἀποκαταστάσεως δόγμα ἐβεβούλευτο αἰεὶ, ἀγνοεῖται δὲ ἐκεῖνο πολλαῖς τῶν Δουτικῶν ἐκκλησίαις. Οὐ γίνεσθαι δὲ βραχυμότερους τοὺς τὸ καθάρισον πῦρ δοξάζοντας, ἀλλὰ σπουδαιότερους μᾶλλον, ἥλιου αὐτοῦ τηλαυγέστερον φαίνεται καὶ γὰρ οἱ περὶ τὴν καθάρσιν ἐπιμελέστερον ἐνασχολοῦντες πολλῶ μᾶλλον ἐνδεικνύονται, ἀκούοντες καὶ πιστεύοντες εὐσεβῶς, ὅτι περίεστι μετὰ τὸν θάνατον καθάρισον πῦρ, ὅπερ εἰ καὶ αἰώνιον οὐκ ἔστι, ὀριμύτατόν γε μὴν ἔστι καὶ πάσας. ὧν ἐπιεικέστατον πώποτε, τιμωρίας προσκαίρους ὑπερβαίνει, ὅς φησιν ὁ μέγας Αὐγουστίνος, ἡ ἐνθυμούμενοι ἐν οἰωδῆποτε ἀγνωῖ τὸ πῦρ ἀτιμωρήτους ἑαυτοὺς μέλλειν φυλάττεσθαι· καὶ γὰρ ἀπὸ τῆσδε τῆς δόξης ἀμελέστεροι γενήσονται. Κατὰ τοῦτον δὲ τὴν τρόπον ὁ τοῦ ἁδου φόβος ἐκπλήττει τοὺς πονηροῦς, ἡ δὲ τοῦ καθαρῶσιν πυρὸς μνήμη τοὺς καλοὺς ἐγρηγορέναι μᾶλλον παρασκευάζει, καὶ τοῦναντίον ἅπαν συμβαίνει ὧν λέγετε ὑμεῖς. Εἰ δὲ φόβος τινὸς ὀήποτε χάριν σιγῆσαι δεῖν ἐνόμισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἐσιωπήθη ἂν ὀήπου πολλὰ καὶ σωτηριώδη, ἅπερ ἐν πάσαις Ἐκκλησίαις ἀναφανδὸν κηρύττεται, καὶ οὐδεὶς δὲ τῶν ἁγίων ἡ ἐγγράφως ἡ ἀγράφως εἰρῆχει ἂν τίποτε κατὰ τὸν φόβον λόγον, πάντων σχεδὸν ἀντιλέγοντας ἐσχηκότων τινάς. Διὰ ταύτην γοῦν τὴν δόξαν τοῦ καθαρῶσιν πυρὸς μεγάλῃ ὠφείλει καὶ ταῖς ῥοῖσι περιποιεῖται σχολάζουσι τε μᾶλλον ταῖς τῆς εὐσεβείας πράξεσι, τῆ τε ἱερᾷ προσκομιδῇ καὶ ταῖς ἐλεημοσύναις καὶ εὐχαῖς ὑλοῦμενοι τὸν Θεὸν οὐ μόνον ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων· ἧς ὄηθεν ἱερᾷ πράξεως οὐ μόνον οἱ Λατίνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Γραικοὶ θεῆ δύναμις ἔχονται.

4. Ἐπεὶ δὲ ἐπίστασθε ταυτηνὴ τὴν δόξαν ὑπ' ἐνθυμούμενος Α.

suarum utilitatibus semper et omni ex parte providerent. Siquidem temporarium ignem ita illi docuerunt, ut aeternum minime respuerent, sed optimo ordine ac temperamento purgatorium ignem levibus quibusdam maculis peccatisque reservantes, aeternum improbis scelestisque cum mortalibus decedentibus destinarent. Id autem nullam maculam Ecclesiae inurere, ex eo liquet, quod Romana Ecclesia, quae eiusmodi doctrinam indesinenter tenuit, Origenis impiam de instauratione opinionem semper respuerit, quae penitus quidem ignoratur apud multas Occidentis Ecclesias. Eos vero, qui purgatorium ignem esse opinantur, non socordiores, sed potius diligentiores reddi, sole ipso clarius apparet: nam qui purgationi studiosius vacant, dum audiunt pieque credunt, dari post mortem purgatorium ignem, qui etsi aeternus non sit, acerbissimus tamen est, superatque omnes temporales poenas, quas unquam passi sumus, ut magnus ait Augustinus⁴, multo magis pertimescunt, quam si reputarent, fore ut ipsi in ignoto quodam loco inulti serventur: nam ex huiusmodi persuasione ignaviores fient. Hoc autem pacto inferni metus pravos terret, ignis vero purgatorii recordatio bonos ad acrius vigilandum accingit, planeque contra evenit, quam dicitis vos. Quod si timoris cuiuscumque causa tacendum censuissent sancti Patres, multa profecto eaque salutaria conticuissent, quae in cunctis Ecclesiis publice praedicantur, neque ullus sanctorum sive scripto sive voce quidquam prae timore docuisset, cum fere circa omnia nonnulli essent qui ipsis contradicerent. Quare ex hac purgatorii ignis doctrina vivi magnam sibi utilitatem comparant, tum ad pietatis opera diligentius incumbendo, tum sacro missae sacrificio atque eleemosynis precibusque Deum placando, non solum pro seipsis, verum etiam pro defunctis. Quam quidem sacram consuetudinem non Latini tantum, sed Graeci quoque summo studio persequuntur.

4. Quoniam vero obiectione proposita asse-

a) Augustin, in libro *De Paenitentia*, cap. 18 = *P. L.* t. 40, c. 1128 Habetur etiam in secunda parte *Decreti*, de *Paenitentia*, dist. VII, c. 6.

ruistis, hanc doctrinam haud ab ullo doctorum traditam fuisse, eandem probari cuique perspicuum esse dicimus ex magni Basilii verbis, qui preces fundens a Deo petit, ut defunctorum animas in *refrigerationis* locum transferre dignetur. Qua voce innuitur, poena, quae per ignem fiat, animas illas cruciari: quae ut in contrarium statum, quasi ex ustione in refrigerationem traducantur, sanctus deprecatur. Item Gregorius Nyssenus, vir ille eximius et inter doctores praestantissimus, ubi sanctam Macrinam loquentem introducit, purgatorium ignem luculentissime tradidit, tum etiam in libro de mortuis testatus est purgatorium esse ignem, quemadmodum antea diximus¹. Quod autem in respondendo affirmatis, illum utpote hominem errare potuisse, id valde odiosum nobis visum est: siquidem et Petrus et Paulus et ceteri apostoli nec non quatuor evangelistae homines erant; sed et Athanasius, Basilii, Ambrosius, Hilarius, et quotquot in Ecclesia excelluerunt, homines itidem erant et labi potuerunt. Quin reputatis quo tandem evadat vestra haec responsio? Hac enim ratione fides tota vacillat totumque Testamentum et vetus et novum in dubium revocatur, utpote nobis ab hominibus traditum, qui errare potuerunt. Quid iam in sacra Scriptura firmum supererit? Quid ratum habebimus? Fatemur nos ipsi hominis esse falli posse, quatenus homo est ac propria sua virtute quidpiam molitur; quatenus vero a divino Spiritu regitur Ecclesiaeque iudicio comprobatur in iis quae ad communem dogmatis veritatem pertinent, quaecumque scribat, ea verissima esse censemus. Quamobrem tale aliquid de tanto viro passim ac temere minime admittimus, quippe frater erat Basilii magni beataeque Macrinae et familiaris Gregorii Theologi. Quis enim censeat eum a summis istis viris gubernatum in hunc errorem delabi potuisse? Ad haec adiungimus, quintam synodum, quae potissimum adversus Origenistas congregata est, Origenisque doctrinam ut per-

οὐδενὸς τῶν διδασκάλων εἰληφέναι λέγοντες, ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου βημάτων αὐτὴν συνίστασθαι παντὶ που ὀφλον εἶναι φασιν, ὡς εὐχόμενος αἰτεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς θανόντων ψυχὰς εἰς τὸν τοῦ ἀγαπῆξαι ἀγαθὴν ἐπασιώσῃ. Σημαίνει¹ δὲ αὐτὴ ἡ λέξις, ὅτι τῇ τιμωρίᾳ² τῇ διὰ πυρὸς τρυχονται αἱ ψυχαί, ἅς εἰς ἐναντίαν κατάστασιν ἀγεσθαι ἰκετεύει ὁ ἅγιος, οἷον ἀπὸ καύσεως εἰς ἀνάψυσιν. Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος ὁ πάνυ κἀν τοῖς διδασκαλῶσι μέγιστος τὴν ἁγίαν Μακρίνην διαλεγομένην εἰσαγαγὼν τὸ καθάρσιον πῦρ φανερώτατα παρέδωκε, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ περὶ κοιμηθέντων λόγῳ ἐπιστώσατο τὸ καθάρσιον πῦρ, ὡς καὶ πρῶτον ἐφθίμεν εἰρηκότες. Ὅτι δὲ ἀπολογούμενοι λέγετε αὐτὸν ἄνθρωπον ὅντα σπάρλασθαι³ δυναθῆναι, λίαν ἀήδης ἡμῖν ἐφάνη καὶ γὰρ καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ δὲ τέσσαρες ἄνθρωποι ἐγένοντο, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Ἀμβρόσιος, Ἰλῆριος, καὶ πάντες δὲ οἱ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διατρέψαντες⁴ ἄνθρωποι ὁμοίως ἐγένοντο καὶ σπάρλασθαι ἐδυναθῆσαν. Οὐκ ἐθυμῆσθε ποῖ αὐτῇ ἡ ὑμετέρα ἀπόκρισις ἐκθαίνει; Ἐκ ταύτης γὰρ πᾶσα ἡ πίστις κραδαίνεται καὶ εἰς ἀμφισβολίαν ἄγεται πᾶσα ἡ παλαιὰ καὶ νέα Διαθήκη δι' ἀνθρώπων ἡμῖν παραδοθεῖσα, οἵτινες πλανᾶσθαι οὐκ ἀδυνατῶς εἶχον. Τί λοιπὸν ἐν τῇ θεῇ Γραφῇ λειψήσεται σταθερόν; Τί ἔξομεν βέβηκον; Ὁμολογοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἀνθρώπου εἶναι τὸ πλανᾶσθαι δύνασθαι, εἰς ὅσον ἀνθρώπος ἐστὶ καὶ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει ἐργάζεται τι ὅσον ἢ ἐπὶ θεῷ πνεύματι ἰθύνεται τῇ βασιάνῃ τῆς Ἐκκλησίας δεδοκιμασμένος ἐν τοῖς πρὸς κοινὴν τὴν τοῦ δόγματος πίστιν ἀνήκουσιν, ἀληθέστατα τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα εἶναι φασιν. Διὰ τοι τοῦτο περὶ τοσοῦτου ἀνδρὸς τοιούτου τι οὐ προστέμεθα βραδίως, ἀδελφοῦ τε ὄντος⁵ τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τῆς μακαρίας Μακρίνης καὶ συνήθους τοῦ θεολόγου Γρηγορίου. Πῶς γὰρ νομιστίον, ὑπὸ τοσοῦτον ποδηγούμενον εἰς τῆνδε τὴν πλάνην εἰσεληλακέναι οἷόν τε εἶναι; Προστίθεμεν δὲ, ὅτι καὶ ὑπὸ τῆς πέμπτης συνόδου τῆς κατὰ τῶν Ὁριγενιστῶν μάλιστα συναχθεισῆς καὶ τὰ Ὁριγένους ὡσεὶ βλαβερὰ καὶ δύσφημα ἀποθησειάσῃ⁶ τὰ τοῦτο

1. σημαίνει Α. — 2. οἱ τιμωρία Α. — 3. σπάρλασθαι Α. — 4. διατρέψαντες Α. — 5. ὄντως Α. — 6. ἀποθησειάσῃ Α.

a) Cf. codulam de Purgatorio sub num. I positam, p. 34, l. 12 sq., in qua testimonia illa exhibentur quae auctorum vet bi-.

συγγράμματα¹ δεδοκίμασται, ὡς μακρὰν εἶναι ὄλως πᾶσαν περὶ σωφροτάτου ἀνδρὸς τοιάνδου τὴν ὑπόνοιαν· οὐ γὰρ ἂν ἐδοκίμασεν ἐκείνη ἡ σύνοδος τὰ τούτου συγγράμματα, εἰ τὰ Ὁριγένους πε-
 5 ψλαρηκέναι ἐνόμισεν, ὧν κατακρίνειν μάλιστα διὰ σπουδῆς· εἶγε. Λαίπεται τοίνυν ἐκεῖνον περὶ καθαρῶν πυρὸς πεφρονηκέναι, ὃς τὸ αἰώνιον διομολογεῖ, ὡς καὶ ἐν τῷ κα^ττηρητικῷ αὐτοῦ λόγῳ καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν πρὸ ὕρας ἀναρπαζομένων

10 νηπίων ἀριθλήως² δέικνυται. Ἐὰ μὲν οὖν τούτου συγγράμματα οἷα διατετῆρηται, τῶν Ὁριγένους καθέντων, καὶ οὐ μόνον τετῆρηται, ἀλλὰ καὶ τετιμῆται μειζόνως, ὅπερ οὐκ ἂν συνέθη, εἰ τι τοιοῦτον, ὅλον φρατε μετῆς, ἐκεῖνος ἔγραψεν.

15 Ὁ δὲ λέγετε τὰς ἐκεῖνου βίβλους ὑπὸ τῶν τὰ Ὁριγένους φρονοῦντων διαφθαρήναι, λόγον οὐκ ἔχει· μετὰ γὰρ τὴν πέμπτην σύνοδον τοῦτο συμβεβηκέναι, εἰ τι συνέθη τοιοῦτον, παντὶ που δῆλον. ἤδη τοῦ δόγματος ἀπελαθέντος τῶν τῆς
 20 Ἐκκλησίας περιβόλων· καὶ γὰρ, ὡς εἶπομεν, εἰ τι τοιοῦτον ἐγγράφει, δῆλη ἐστὶν ἡ σύνοδος οὐκ ἀγνοῆσαι δυναμένη· εἰ δὲ ἔγωγ, καὶ κατέγωγ δῆπου. Ἄν δὲ μετὰ τὴν σύνοδον ἐφθάρη τὰ βιβλία, δευτὴ ὑπόψια ὑπέρχεται, ἢ³ ἄλλων τοῦτο γεγενῆ-
 25 σθαι καὶ ἄλλου του χάριν· ἐκεῖ γὰρ περὶ τοῦ καθαρῶν πυρὸς, ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς φρονοῦμεν, εἰρηκόως καθαρῶς, ἴσως οἱ ἀρνοῦμενοι τοιοῦτον τὸ πῦρ, φιλονεικία χαριζόμενοι, ταύτην τὴν δόξαν περιέβηκαν τοῖς ἐκεῖνου συγγράμμασιν. Ἄλλὰ περὶ
 30 τοῦ Νύσσης ἄλις.

5. Τί δὲ περὶ τῶν τῆς Λατίνων Ἐκκλησίας διδασκάλων ἐραοῦμεν, ὧν περὶ τοιοῦδε τοῦ πυρὸς τὴν δόξαν ἀγνοεῖν ὑμᾶς οὐκ ἐγγωρεῖ, τοῦ ἁγίου Ἀγρουστίνου τοῦ περιβοήτου ὄντος διδασκάλου
 35 ἀγνοηθῆναι ὑπ' ὑμῶν οὐ δυναμένη, μάλιστα⁴ ὅτι ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν πλείστον συνόδων ἐπηρεθῆ ὑπερφυῶς καὶ τὰ ἐκεῖνου συγγράμματα περὶ δογμα-
 40 των καὶ πίστεως ἀξίων ἐγκωμίων πάντοτε τετύχηκεν· Οὐκ οὖν ἐνὸν³ ὑμᾶς ἀγνοῆσαι δυναθῆναι τὰ ὑπ' ἐκεῖνου περὶ τοιοῦτου τοῦ πράγματος δογμα-
 τισθέντα, φανερὰ ὡς εἰκὸς ἐκ πολλοῦ γεγόμενα οὐχ ἥττον τοῖς Γραικοῖς ὡς εἰπὲν ἡ τοῖς Λατίνοις. Παλαιωτάτου τοίνυν ὄντος τοῦ δόγματος καὶ πάσῃ

niciosam infaustamque submovit, illius opera comprobasse, adeo ut quaevis istiusmodi suspicio longe omnino a sapientissimo viro removersit sit: neque enim synodus illa huius opera probasset, si Origenis opinioniones, in quibus damnandis summam adhibuit curam, eundem deblaterasse existimasset. Restat ergo ut ille, qui ignem aeternum profitetur, ita de purgatorio senserit, quemadmodum in eius libro tum Catechetico tum de infantibus, qui praemature abripiuntur, manifestissime apparet. Equidem eius opera, combustis Origenis libris, integra servata sunt, nec servata dumtaxat, sed valde etiam aestimata; quod non contigisset, si tale quiddam, quale vos dicitis, ille scripsisset. Illud autem quod assertitis, corrupta fuisse ab Origenis sectatoribus eius opera, a sana ratione alienum est. Si quid enim eiusmodi accidisset, id post quintam synodum eventurum fuisse, cum iam opinio illa ab Ecclesiae septis abacta esset, cuique perspicuum est: etenim, ut diximus, si tale aliquid scripsisset, id synodum latere non potuisse constat. Atqui si novisset, etiam procul dubio damnasset. Sin autem post actam synodum vitiatum sint eius libri, gravissima exoritur suspicio, id ab aliis factum esse ac propter aliud quid: ibi enim cum de purgatorio igne, quo modo et nos sentimus, eodem modo clare loquatur, putatisne eos, qui eiusmodi ignem negarent, ad iurgia movenda hanc doctrinam in eius opera inseruisse? Sed de Nysseno satis.

5. Quid autem dicemus de Latinae Ecclesiae doctoribus, quorum sententiam circa eiusmodi ignem vos latere haud licet, ut qui sanctum Augustinum, doctorem scilicet vere eximium, ignorare non possitis, praesertim cum a plurimis generalibus conciliis mirifice commendatus fuerit, atque eius opera de fidei veritatibus aquis laudibus semper ornata? Non igitur credibile est vos ignorare potuisse, quae ille de hoc argumento statuerit, cum iam dudum haud immerito nota sint non minus Graecis ut ita dicamus quam Latinis. Itaque cum antiquissima sit haec doctrina atque per totum orbem

* Γ. 56'.

1. συγγράμματα Α. — 2. ἀριθλήως Α. — 3. ἐνὸν dubia, in imagine saltem photographica, qua utor; habetur simile quid supra versum.

trita ac pervulgata, eam veteres illi sancti Patres haud sustinuisent, si quid inde detrimenti in Ecclesiam induci putavissent. Enimvero Ecclesia Romana, ab apostolorum principibus edocta et super petram aedificata, mediam semper instituit viam, nec ad laevam nec ad dextram deflectens, cunctasque haereseos procellas ac tempestates incolumis traiciens: namque ita adversus Sabellium personas in Trinitate discrevit, ut Arii errorem vitaret, sed unam eandemque trium personarum essentiam profiteretur; item in Salvatoris dispensatione ita contra Eutycheten naturas distinxit, ut personas cum Nestorio in duas minime solveret. Sic etiam circa statum animarum post mortem poenas quasdam purgatorias temporalesque profiteretur, iis tantum irrogandas, qui absque mortalibus in caritate gratiaque decesserint, ut cum Origene nec sentiat nec dicat peccata omnia purgari posse. Quid autem dicemus de sancto Gregorio veteris Romae episcopo, cuius *Dialogorum* librum vel ante schismatis huius tempora in graecum transtulit Zacharias Romanae Ecclesiae antistes? Siquidem in opere isto clare admodum pater ille de purgatorio igne disputat, adeo ut fieri non possit, ut hocce dogma vobis aut abditum aut plane ignotum exstiterit. His igitur perspicue ostensis, illud colligere licet, fas nimirum non esse eiusmodi doctrinam probatissimam aequae ac vetustissimam atque tot saeculis in Ecclesia catholica vigentem, ulterius examinare vel excutere: alioquin Ecclesiae fides sine intermissione conquassaretur, ipsaque in maximum errorem incideret, si omni tempore quaeritaret, semper in ancipiti posita. Quare oportet ut firmissime ea teneat, quaecumque tum magisterio tum revelationibus tum argumentis rationi consentaneis semel acceperit.

6. Quoniam vero asseruistis, iis dictis quae ex Machabaeis atque ex evangelio secundum Matthaeum adduximus, non poenam aliquam purgatoriam, sed potius relaxationem absolutionemque a peccatis dumtaxat significari, illud

τῆ οἰκουμένη γνωστοῦ καὶ πολυθρῦλλήτου, οὐκ ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἐκείνοι καὶ ἀγιώτατοι πατέρες αὐτοῦ ἠνέσγροντο, εἴ τι ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσφέρειν ἠγάσαντο. Καίτοι ἡ Ἐκκλησία τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων διδάχθεισα καὶ ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομηθεῖσα μέσση διὰ παντός ἐθάδισεν ὁδόν, οὐτ' εἰς λαίαν¹ οὐτ' εἰς δεξιὰν ἐκκλίνουσα, πάσας τε τῶν αἰρέσεων καταϊγίδας καὶ ζῆλας ἀλωθῆτους διατέμνουσα· καὶ γὰρ οὕτω κατὰ Σαβελλίου ἐν τῇ Τριάδι διείλε τὰ πρόσωπα, ὡς τὴν Ἀρείου πλάνην φυλαξασθαι καὶ μίαν τὴν τῶν τριῶν προσώπων οὐσίαν² δομολογήσασθαι· καὶ τῆ οἰκονομίᾳ δὲ τοῦ Σωτῆρος οὕτω κατ' Εὐτυχοῦς διέκρινε³ τὰς φύσεις, ὡς μετὰ Νεστορίου * μὴ χωρίσαι τὸ πρόσωπον. Οὕτω δὲ καὶ τῆ τῶν ψυχῶν καταστάσει μετὰ τὸν θάνατον ποινὰς τινὰς καθαρτικὰς καὶ προσκαίρους ἡμολογεῖ, μόνοις τοῖς ἄνευ θανασίμου μετὰ ἀγάπης καὶ χάριτος ἀποθιῶσιν αὐτὰς περιάπτουσα, ὡς μετὰ Ὁριγένης μῆτε φρονεῖν μῆτε λέγειν πλημμελείας πάσας εἶναι καθαρτικὰς. Τί δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Γρηγορίου τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ἡαλικαίας Ῥώμης, οὗ τὸν *Λυλιγοῖν* καὶ πρὸ τῶν τοῦδε τοῦ σχίσματος καιρῶν εἰς τὴν ἐλλάδα φωνὴν ἠρμήνευσε Ζαχαρίας ὁ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας πρόεδρος; Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ συγγράμματι καὶ λίαν ἀριθίμως ὁ πατὴρ ἐκεῖνος διαλέγεται περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, ὡς οὐχ οὖν τε εἶναι τοῦτὸ τὸ δόγμα ἢ ἀφανὲς ἡμῖν ἢ ἀγνωστον ὄλως γεγονέναι. Τούτων οὖν φανερῶς δεδαιγμένων, τοῦτο συλλέγειν δυνάμεθα, ὡς οὐ γρη ταύτην τὴν δόξαν δοκιμασάτην⁵ ἡμοῦ καὶ παλαιωτάτην καὶ διὰ τοσούτων αἰώνων ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ δικειμένασαν ἐπὶ πλείον ἐξετάσαι ἢ βασανίσαι· ἄλλως γὰρ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε σκαλεύοιτ' ἂν καὶ μεγίστη ἂν πλάνη περιπίπτει, ἐάν πάντοτε ζητήσῃεν καὶ ἀμφιβόλως ἔρρουσα. Χρὴ δὲ αὐτὴν βεβαίωτατα κρατεῖν ἄπερ ἥπαξ τῆ τε πίστεο καὶ ταῖς ἀποκαλύψεις, λόγοις τε εὐλόγοις εἰδέξασθαι.

6. Ἐπειδὴ δὲ λέγετε⁶ ἄπερ ἐκ τῶν Μακκαβαίων⁷ καὶ ἐκ τοῦ Ματθαίου εὐαγγελίου προσηγάμεν ῥητὰ⁸, οὐ ποινήν τινα καθαρτικὴν, ἄνεσιν δὲ μαλλόν τινα καὶ ἀπολύσιν ἁμαρτιῶν μόνον σημαίνειν, τοῦτο φημεν, ὅτι ἐν πάσῃ ἁμαρτίᾳ

1. Prius scripserat: οὐτ' εἰς δεξιὰν οὐτ' εἰς λαίαν, sed superpositis litteris β et α significatur locutiones (ὡς) βe praepostere positas. — 2. οὐσίαν bis scriptum. — 3. καὶ τῆ. — 4. διέκρινε A. — 5. δοκιμασάτην A. — 6. λέγετε A. — 7. Μακκαβίων A. — 8. προσηγάμεν A.

δύο τινὰ ἐξ ἀνάγκης δεῖ θεωρεῖν, αἰτίαν δηλονότι,
 ἥτις ἐστὶ λῶθη τις ἀπολειψθεῖσα¹ ἐν τῇ ψυχῇ
 μετὰ τὸ προσκοῦσθαι τῷ Δημιουργῷ, καὶ αὐτὴν
 τὴν ἐνοχλὴν τῆς τιμωρίας, ἥτις ἐμβαλλεῖ τὸν ἄνθρω-
 5 πον εἰς γένος τι τιμωριῶν. Ὁ γοῦν Θεὸς τὴν αἰτίαν
 ἀφίησι, προηγουμένης τῆς συντριβῆς καὶ ἀποκηρύ-
 ξειως τοῦ κακοῦ, τὴν δὲ ἐνοχλὴν καὶ κατοχλὴν τῆς
 τιμωρίας ἀποτίνασθαι χρεῶν. Ἐν δὲ τῇ ὑμετέρᾳ
 ἀπολογίᾳ περὶ τῆς ἀπολύσεως διαλεγόμενοι τῆς
 10 ἁμαρτίας, οὐκ ἀρκοῦντως δηλοῦται ἀπὸ ποίου μέρους
 ἢ τε ἄψεις καὶ ἢ ἀπόλυσις τῆς ἁμαρτίας ἐξακο-
 λουθήσει· λυθεῖσα γὰρ ἡ ψυχὴ τῶν τοῦ σώματος
 δεσμῶν, οὐκέτι δύναται ἢ ἀποκηρῦξαι τὸ κακὸν ἢ
 συντριβεῖσθαι, ἕνα διὰ τοῦτο οὔτε εὐχαῖ οὔτε δεήσεις
 15 οὔτε ἀντιλήψεις τινὲς τοὺς μετὰ τῶν θανασιμῶν
 ἀποθεσικώτατας ὠφελήσκει δύνανται, τῆς ἱερᾶς
 λεγούσης Γραφῆς: Ὁ θνήσκων τῶν ἁμαρτω-
 λῶν κείατος. Τὴν οὖν ἄρεσιν ἡ ἀπόλυτιν ἐκείνην,
 ἣν προσθεύετε² ὑμεῖς, περὶ τῆς τιμωρίας χρῆ-
 20 νοεῖν. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει³, ἐκ τῆς ἁγίας
 Γραφῆς ἐμυθήμεν. Γέγραπται γὰρ ἐν τῷ Δευτερο-
 νομίῳ: Κατὰ τὸ τοῦ πλημμελήματος μέτρον
 ἐστὶ καὶ τῶν πληγῶν ὁ τρόπος. Ἐν δὲ τῇ δευ-
 25 τέρᾳ τῶν Βασιλειῶν, τῷ Δαυὶδ πρὸς Ναθάν εἰπόν-
 τος: Ἡμῶν τῆ Κυρίου, Ναθάν εὐθὺς ἀπε-
 κρήθη: Καὶ ὁ Κύριος μετήνεγκε τὴν ἁμαρ-
 τίαν σου· οὐ μὴ ἀποθνήξῃς. Ἀλλ' ἐπειδὴ
 βλασφημίᾳ παρεσκεύασας τοὺς ἐχθροὺς τὸ
 30 ὄνομα Κυρίου, ὁ γεννηθεὶς σοι ἐνὸς θανάτου
 θηθήσεται. Ἰδοὺ σαφῶς δείκνυται, ὅτι ἐκ τῆς τοῦ
 ἁμαρτήματος αἰτίας εὐθὺς καὶ ἡ ἐνοχλὴ τῆς τιμο-
 ρίας ἐπάγεται. Ἐπειδὴ οὖν ἡ ἀπόλυσις τῆς ἁμαρ-
 35 τίας, μάλιστα⁴ δὲ τῆς θανασιμῶν, ἀπὸ συντριβῆς
 προσγινομένη⁵ δι' εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ
 ἄλλων ἐπικουριῶν, οὐ περὶ αἰτίας ἀλλὰ περὶ τιμο-
 ρίας νοεῖται, ἐκεῖνο οὐ δύνασθε⁶ ἀρνεῖσθαι ἡμῖν,
 ὅτι τὰ πνεύματα ἐκεῖνα, πρὸ τοῦ δι' εὐχῶν καὶ
 ἄλλων εὐεργεσιῶν ἀπολύσθαι τῶν ἁμαρτιῶν, ποι-
 40 ναῖς ἴσι καὶ τιμωρίας ἐνεργοῦται⁷, αἰτίνας κἄν
 οἰκονομικῶς πολυτρόπως ἐπιγινοῦνται⁸, ὡς καὶ ὁ
 μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ αὐτοῦ Λαλόχῳ μέμνηται,
 τεταγμένη γε μὴν τῆς θείας δικαιοσύνης διατάξει
 ἢ τοιαύτῃ καθαρσις διὰ σωματικοῦ καὶ προσκάρου
 45 πυρὸς ἀρμολίως γίνεται, καθὼς ἐκ τε τῆς Ἐκ-
 κλησίας καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων διδάχῃς καὶ τῶν

edicimus, duo quaedam esse in quolibet pec-
 cato omnino consideranda, culpam videlicet,
 quae macula est animae inhaerens post contu-
 meliam Creatori irrogatam, et ipsum poenae
 reatum, qui hominem alicui poenarum generi
 obnoxium reddit. Porro Deus culpam quidem
 dimittit, praevia contritione malique detesta-
 tione; poenae vero reatus habitusque solvatur
 oportet. In vestra autem responsione, dum de
 peccati remissione sermonem facitis, non satis
 ostenditur, qua ex parte tum remissio tum
 absolutio peccati locum habeat. Namque anima,
 ubi corporis vinculis soluta fuerit, iam nequit
 nec malum detestari nec paenitere; ex quo fit
 ut neque preces, neque supplicationes, neque
 suffragia quaelibet iis, qui cum mortalibus
 decesserint, prosdesse queant, sacra dicente
 Scriptura^a: *Mors peccatorum pessima*. Quare
 mitigatio illa vel remissio, quam vos existima-
 tis, de poena plane intelligenda est. Rem autem
 ita se habere, e sacra Scriptura didicimus.
 Legitur enim in Deuteronomio^b: *Pro mensura
 peccati erit et plagarum modus*. Et in libro
 secundo Regum, cum David ad Nathan dixisset^c:
Peccavi Domino, Nathan mox respondit: *Dom-
 5 nus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. Veruntamen, quoniam blasphemare
 fecisti inimicos Domini, filius qui natus
 est tibi, morte morietur*. En clare apparet, ex
 admissa culpa statim invehi poenae reatum.
 Cum igitur peccati, mortalis praesertim, dimis-
 sio, quae ex animo contrito per Ecclesiae pre-
 ces aliaque suffragia producitur, non de culpa,
 sed de poena intelligatur, illud nobis abnuere
 non poteritis, spiritus illos, antequam precibus
 aliisque piis operibus a peccatis solvantur, certis
 poenis suppliciiisque obnoxios esse: quibus licet
 accommodatissime alio atque alio modo affi-
 ciantur, prout etiam Gregorius magnus in
 suis *Dialogis* exponit, pro inito tamen divinae
 iustitiae consilio, eiusmodi purgatio per corporeum
 temporaneumque ignem congruentis-
 sime efficitur, quemadmodum ex Ecclesiae
 sanctorumque Patrum doctrina necnon revela-
 tionibus ab hominibus Dei habitis traditum

1. ἀποληψθεῖσα Α. — 2. προσθεύεται Α. — 3. ἔχει Α. — 4. μάλιστα Α. — 5. προσγινομένη Α. — 6. δύνασθαι Α. — 7. ἐνεργεῖται Α. — 8. ἐπιγινοῦνται Α.

a Psal. xxxiii. 22. — b, Deut. xxv. 2. — c) II Reg. xii, 13.

accepimus. Quae quidem purgatio, ut per igneam eiusmodi materiam conficiatur, quam maxime decet, eo quod igne ipso nihil aut ad cruciandum acerbius aut ad purgandum aptius esse videatur.

7. Post haec iam ad tertiam responsionis vestrae partem properamus, in qua plurima de admiranda illa dignitate et doctrina ac sanctitate beatissimi Ioannis Chrysostomi memorantur; deinde coniectatis linguae graecae ignorantiam doctoribus Latinis causae fuisse, cur Apostoli sententiam haud probe comprehenderint, ipsosque dicitis, quo maius periculum arcerent, invitos minus elegisse: tum per aedificium illud ligni, foci, stipulae, non venialia peccata significari, sed mortalium quemdam acervum esse contenditis; vocabulo autem *sakus fiet*, non salutem, sed mansionem quamdam tolerantiamque in igne indicari; denique per diem illam, de qua gentium Apostolus locutus est ita inquit: "*Dies enim declarabit, quia in igne revelabitur*, extremam dumtaxat aeterni supplicii diem innui asseveratis. Ad singula Deo iuvante ex ordine respondebimus.

8. Ac primum quidem dicimus, periculosum esse ac ceteroqui odiosum sanctorum praestantiam invicem conferre, cum eorum dignitas atque excellentia uni soli Creatori respecta sit. Verumtamen, quoniam a vobis cogimur, ad eiusmodi collationem aegre progredimur. Sanctum Ioannem asseritis in scrutanda interpretandaque Apostoli sententia insignis fuisse altitudinis, idque per visionem Proelo ostensam confirmari censetis. Nos equidem egregium illum virum summa aestimatione ac reverentia persequimur, eiusque in docendo celebritatem clarissimamque persuasionem commendamus, ob omnigenas suas virtutes cum admirantes. At vero cum ad veritatem defendendam, non ad gratiam eblandiendam disputemus, censemus, beatum Augustinum sancto Ioanne nulla ex parte inferiorem deprehendi, imo in nonnullis etiam praestantiorum videri. Ostenditur summa

ἀποκαλύψειν τῶν γενομένων τοῖς ἀνθρώποις τοῦ Θεοῦ παρελάβομεν. Διὰ δὲ τῆς πυρίνης ὕλης τήνδε τὴν κάθαρσιν γίνεσθαι μάλιστα¹ προσήκει, διότι οὐδὲν αὐτοῦ τοῦ πυρὸς ἢ πρὸς τὸ κατατρυγχεῖν ὀριμώτερον ἢ πρὸς τὸ καθαίρειν ἐπιτηδείω- 5
τερον εἶναι δοκεῖ.

7. Ἀκολουθῶν ἤδη πρὸς τὸ τρίτον τῆς ἀπολογίας μέρος ἴωμεν, ἧπου πλείστα περὶ τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης ἀξίας καὶ σοφίας καὶ ἀγιοσύνης τοῦ μακαριοτάτου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μνημονεύετα², 10
ἔπειτα δὲ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀγνοίαν στοιχεῖτε τοῖς Λατίνοις διδασκάλοις αἰτίαν γενομένην τοῦ μὴ ἀκριβῶσασθαι τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἔνοιαν, αὐτοῦς δὲ λέγετε τοῦ κωλύσαι τὸν μείζονα κίνδυνον ἄκοντας τὸν ἐλάττονα δεῖξασθαι τὴν δὲ οἰκοδομὴν 15
ἐκείνην ζύλου, γόργου καὶ κατὰμης οὐ τὰ συγνωστά τῶν ἀμαρτημάτων σημαίνειν, ἀλλὰ σωρὸν τινα τῶν θανατῶν εἶναι ἀξιοῦν· τὸ δὲ ῥῆμα τὸ σωθήσεται οὐ σωτηρίαν ἀλλὰ διαμονὴν τινα καὶ καρτέρησιν ἐν τῷ πυρὶ σημαίνει διττοχρησίσθαι· 20
τελευταῖον δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, περὶ ἧς ὁ τῶν ἐθνῶν διδάκαλος εἶρηκε οὕτως ἔφησας· Ἡ δὲ ἡμέρα γινεσθήσεται, ὅτι ἐν τῷ ἀποκαλίπτεται, τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς αἰωνίου τιμωρίας θελοῦν μόνον. Ἀποκρισόμεθα σὺν Θεῷ πᾶσιν ἐν τάξει. 25

8. Καὶ πρῶτον μὲν λέγομεν, ἐπικίνδυνον εἶναι καὶ ἄλλως μισθῶν τὸ συγκρίνειν τῶν ἁγίων τὰ προσθεῖα, οὐσίας αὐτῶν ἀξίας τε καὶ ἐξοχῆς μόνῃ τῷ Δημιουργῷ δόξης ἴσμιον γὰρ μὴν εἰς τοῦτο παρτρυνότων ἡμᾶς, ἄκοντας εἰς τήνδε τὴν σύγκρισιν 30
ἔχομεν. Τὸν ἅγιον Ἰωάννην κατὰ ἐν τῷ ἐρευνησθαι καὶ ἐξηγεῖσθαι τὴν τοῦ Ἀποστόλου³ διάνοιαν βαθύνονον τινὰ γενομένην, καὶ τοῦτο δι' ἀποκαλύψεως τῆς φανερωθείσης τῷ Πρόσῳ διὰ θεοειδοῦσθαι προῦργου τίθετε. Ἡμεῖς μὲν οὖν τὸν θεῖον ἐκεῖνον 35
ἄνδρα πλείστη τιμῇ καὶ εὐλαθείᾳ³ περιπτύσομεν καὶ τῆς ἐν τῷ διδασκεῖν ευκλείας καὶ ἐναργεστάτης πειρασμῶν ἀποδεχόμεθα, ἀγάμενοι αὐτὸν τῆς παντοίας ἀρετῆς. Ἄλλ' ἵνα τῇ ἀληθείᾳ συνηγοροῦντες οὐ πρὸς χάριν διαλεγώμεθα, τοῦτο φάμεν, ὅτι ὁ 40
μακάριος Ἀγούστίνος τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ ἐξ οὐδενὸς μέρους εἶκεν ἐυρίσκειται, ἐν τισὶ δὲ καὶ ὑπεραίρειν δοκεῖ. Φαίνεται δὲ καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν τὸ μέγιστον ἐκεῖνου κύρος, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐκ τῆς τοῦ Κελε-

¹ μάλιστα γίνεσθαι Ἄ. sed additis supra versum signis ad innuendum praeposterum ordinem. —
² μνημονεύετα Ἄ. — ³ εὐλαθεῖα Ἄ.

στίνου τοῦ πρὸς τὴν τρίτην σύνοδον ἐπιστειλαντος
 πολλὰ μαρτυρίας ἐπιστελλων γὰρ οὗτος πᾶσι τοῖς
 τῆς Γαλλίας ἐπισκόποις ἐξηΐ: « Ἀδουστίνου τὸν
 « τῆς μακαρίας λήξεως ἄνδρα διὰ τὸν αὐτοῦ βίον
 « καὶ ἐξαίρετον ἀξίαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ
 « ἔχοντες οὐ διελείπομεν τοῦτον γὰρ οὐ ποτε τῆς
 « σκαίᾳς υποψίας ἐπλυνεν ἢ φήμη, ὅν πάλαι το-
 « σάυτης γνώσεως γεγονέναι μεμνήμεθα, ὡς ἐν
 « μεγάλῳ διδασκαλίῳ ὑπὸ τῶν προγεγεστώτων
 « ἐμοῦ αἰεὶ νομισθεῖται¹. Καλῶς οὖν πάντες κοινῇ
 « περὶ αὐτοῦ ἐφρόνησαν, ὡσαύτῃ γενομένου πανταχοῦ
 « καὶ πᾶσι καὶ τιμωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ».
 Ἐκέκλητο ἐνταύτως² εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον,
 κελεύσαντος Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ὡς ἐκ τῶν
 15 πρακτικῶν τῆς τρίτης συνόδου ὄγλον, γράφοντος
 Καπρεόλου τοῦ ἐπισκόπου· ἀλλὰ τὸ βασιλικὸν
 γράμμα αὐτὸν ἤδη ἀπαλλῆξαντα τὸν βίον εὔρεν.
 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ τετάρτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ καὶ
 τῇ ἕκτῃ συνόδῳ περὶ πλείστου νομισθεῖται³ ἐκεῖνον
 20 τὸ κῦρος, ὡς πᾶσιν εὐσύνοπτον καὶ φανερόν, οὐκ
 ἀναγκασίον εἰπεῖν. Ἄλλὰ καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγο-
 ρίου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀκριβερώς πῶσον εἴη τὸ εὐστα-
 θεῖς καὶ ὡς ἐξαίρετον κῦρος, οὐκ ἀγνωσίτε. Τοῦτου
 τὰ συγγράμματα μετὰ τὸν θάνατον βασιλέων τινῶν
 25 κατακαίειν βουλομένων⁴, Πέτρος δὲ τοῦ μεγάλου
 διάκονος, ὅς ἐν τῇ *Μολοβίῳ* συζητεῖ, πηδῆσας εἰς
 μέσον καὶ τὸ ἀνάξιον καὶ ἀποπον τῶν γενομένων
 ἐλέγγων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ γράφοντος Γρηγορίου
 περιστερὰν ἐωρακέναι· πολλάκις, μᾶλλον δὲ τὸ
 30 Ἡνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἶδει περισσεύει δῖαχυρίσαστο-
 καὶ ἵνα πιστώσῃται τὸ πρᾶγμα, τοῦτο δείγμα ὑμῖν
 εἶσται, φησὶν, ὅτι ἀληθεύω, ἂν ἀναγνῶς τὸ εὐαγ-
 γελιον, εὐθὺς μετακατήσῃσαι τοῦ βίου. Ἀνεθῆ τὸν
 ἄμωσα, ἀνέγνω τὸ εὐαγγέλιον, καὶ εὐθέως ἀπε-
 35 δήμωσα πρὸς τὸν Κύριον, καὶ οὕτως ὁ θυμὸς τῶν
 ἀσεβῶν ἐπαύσατο τοῦ ἄγους⁵. Οὐκ ἀποροῦμεν
 καὶ τῶν νεωτέρων θαυμάτων. Καὶ γὰρ καὶ τῶν
 μακαρίων Θεομᾶ τῶ ἐξηγησαμένου τὰς ἐπιστολάς τοῦ
 Παύλου, ἐγγὺς ὄντι τοῦ θανάτου, ὡς βηὶ ὁ Παῦλος
 40 δῖαχυριστάμενος ἐκεῖνον τῶν ἑαυτοῦ ἐπιστολῶν
 ἐσχηκέναι * τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν, καὶ παρήγεσε δὲ
 αὐτῷ ἀκολουθεῖν καὶ γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε μέλλειν

illius auctoritas cum ex multis aliis, tum maxime
 ex testimonio Caelestini ad tertiam synodum
 plura scribentis: is enim in epistola ad cunctos
 Galliarum episcopos ait¹: « Augustinum sanc-
 « tae recordationis virum pro vita sua atque
 « meritis in nostra communione semper ha-
 « buimus, nec unquam hunc sinistrae suspi-
 « cionis saltem rumor aspersit: quem tantae
 « scientiae olim fuisse meminimus, ut inter
 « magistros optimos etiam ante a meis semper
 « decessoribus haberetur. Bene ergo de eo
 « omnes in communi senserunt, utpote qui
 « ubique cunctis et amori fuerit et honori ».
 Ad synodum Ephesinam prae ceteris invitatus
 est, iubente Theodosio imperatore, ut constat
 ex inserta actis tertiae synodi epistola Capreoli
 episcopi²: rescriptum vero imperatoris eum
 iam vita functum invenit. Verum enimvero et in
 quarta et in quinta et in sexta synodo plurimi
 aestimata est eius auctoritas, quod necesse non
 est dicere, utpote omnibus obvium atque ma-
 nifestum. Sed et sancti Gregorii episcopi Ro-
 mani quantum sit robor quamque eximia aucto-
 ritas, nequaquam vos latet. Cuius libros cum
 obtrectatores quidam post eius obitum combu-
 rere vellent, Petrus, magni illius viri diaconus,
 is nimirum qui in *Dialogo* disputat, in medium
 prosiliens, ut rem propositam plane indignam
 atque absurdam ostenderet, sese super caput
 Gregorii scribentis columbam, seu potius Spi-
 ritum sanctum in similitudine columbae fre-
 quentissime perspexisse asseveravit: quod ut
 confirmaret, hoc argumentum vobis erit, inquit,
 me vera dicere, si perfecto evangelio, confestim
 e vita migravero. Ambonem ascendit, evange-
 lium recitavit, moxque migravit ad Dominum,
 atque ita improborum livor a scelere destitit.
 Neque nobis desunt vel recentiora miracula.
 Etenim beato etiam Thomae, dum morti proxi-
 mus Pauli epistolas explanaret, Paulus apparuit,
 asseverans verum suarum epistolarum sensum
 ab illo intellectum fuisse, eumque adhortans ad

1. νομισθεῖται A. — 2. ἐνταύτως A. — 3. νομισθεῖται A. — 4. βουλομένων κατακαίειν A, sed positus supra versus litteris β et α ad rectum indicandum ordinem. Ad rem quod spectat, cf. Joannem Diaconum, lib. IV, cap. 69 = P. L. t. 75, c. 222. — 5. ἄγους A, quae scribendi ratio passim etiam occurrit.

a Caelestini papae I epist. XXI = P. L. t. 50, c. 530. — b Cf. Liberat. brev., cap. 5; Capreoli

episcopi Carthaginensis epist. ad synod. Ephes. parte 2, act. 1.

opus prosequendum, siquidem ipse mox illum eo perducturus erat, ubi omnia clarissime contempleretur: sicque vitam cum morte ille commutavit. Haec hucusque diximus, ut probe sciatis, illam Procli visionem de beato Iohanne Chrysostomo nequaquam nobis negotium facescere nec nostris maioribus, qui maxima semper valuerunt auctoritate, quique apostolicum illud dictum, ut ipsi exposuimus, sic explanarunt.

9. Quoniam vero affirmatis, tum magnum Augustinum tum ceteros doctores Latinos, quod graecam linguam non callerent nec propria Latinae linguae vocabula suppeterent, quibus reddi posset textus graecus, idcirco illam adhibuisse interpretationem: ad hoc respondemus, doctores nostros fere omnes graecum sermonem didicisse, quod sane ex eorum libris cuique compertum est. Etenim beatus Augustinus multis in locis suorum librorum, dum divinas literas interpretatur, textum, quemadmodum in graeco habetur, exhibet, idque litteris graecis, atque ita explicat. Tum in libro suarum *Confessionum* ait, sese, dum puer adhuc esset, in ediscendo Homero plurimum defatigasse, quemadmodum etiam pueros graecos in ediscendo Virgilio fatiscere par est propter peregrinae linguae difficultatem¹⁾. Sanctus quoque Gregorius, epistola ad Narsem quemdam patricium missa Constantinopolim, ita fere dicit²⁾: « Charitas ergo vestra vetustum omnino « codicem eiusdem synodi requirat, mihi que « transmittat; quem ego mox ut legero, remit- « tam ». Non ergo existimare licet, multoque minus dicere fas est illos simplicissimas quasdam voces non intellexisse, atque idcirco impares fuisse, si quae ambiguitas in latinis libris apparuisset, collationi cum libro graeco instituae ad verum inde hauriendum sensum. Quod si in memoriam revocaveritis quantum in ediscenda lingua graeca studium semper adhibuerint Romanorum maiores, quot vero inter eorumdem posteros, qui etiam plerique nostrae aetatis, profecto desistetis ignorantiae huiusmodi famam illis tribuere: in tanta enim existimatione Graecorum scripta apud eos habebantur, ut sese vel patrii peritos sermonis nequaquam arbitrarentur, si graeci ignari forent, quod fons quidam sit, ex quo Latinorum

ἀγαγεῖν, ὅπου σαφέστατα πάντα θεωρήσειε. Καὶ οὕτως ἐκεῖνος μετέλλαξε τὸν βίον. Ταῦτα τέως εἶπομεν, ὅπως εἰδῆτε, ὅπερ εὐράχων ὁ Πρόκλος περὶ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἡμῖν οὐδὲν ἐπιηράζειν ἢ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις. ὧν μέγιστον αἰεὶ τὸ κύρος διετέλεσεν ὄν, οὔτως τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο βῆτόν, ὡς αὐτοὶ τεθήκαμεν, ἐξηγήσαντο.

9. Ἐπειδὴ δὲ λέγετε τὸν τε μέγαν Αὐγουστῖνον καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Λατίνων διδασκάλους διὰ τῶν ἀγνωσίων τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς, οὐκ ἐχούσης τῆς τῶν Λατίνων γλώσσης κυρίας λέξεις, ὡς ἐκφέρειν δύναιτο τὸ κεῖμενον ἐν τῷ ἑλληνικῷ, οὕτως ἐξηγήσασθαι, πρὸς ταῦτά φαμεν, τοὺς ἡμετέρους διδασκάλους, πρὸς ἑλλὰ φωνῆν πάντας σχεδὸν μεμαθηκέναι: ὅπερ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν παντί που ὀφλῶν. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος πολλὰ τοῦ αὐτοῦ λόγιον ἐξηγουμένους τὰς θείας Γραφάς, καθὼς κείται ἐν τῷ ἑλληνικῷ, τίθησι, καὶ τοῦτο γράμμασιν ἑλληνικοῖς, καὶ οὕτως ἐξηγεῖται: καὶ ταῖς τῶν αὐτοῦ Ἐξομολογήσειον βίβλους γράσι, παῖδα ἔτι τυγγάνοντα ἐν τῷ μανθάνειν τὸν Ὀμηρον πλείεστα κεκοπιάνει, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων παιδῆς ἐν τῷ μανθάνειν τὸν Βιργίλιον κοπιᾶσαι εἰκόσ διὰ τῆς ξένης γλώττης τὸ δύσκολον. Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος πρὸς Νάρσην τινὰ πατρικίον ἐπιστέλλων εἰς τὴν Κωνσταντίου, λέγει οὕτωςί πως: « Ἢ γούν ὑμετέρα ὁ εὐγένεια « παλαιωτάτην τινὰ βίβλον ἑλληνικὴν τῆς αὐτῆς « συνόδου ἐκζητεῖτω καὶ πεμψάτω πρὸς ἐμέ: ἐγὼ « δὲ μετὰ τὸ ἀναγνῶναι αὐτήν, εὐθέως ἀναπέμψω ». Ἄρα οὐ δεῖ νομίζειν καὶ πολὺ ἥττον γρηὶ λέγειν τοῦτους ἀπλουστάκας λέξεις τινὰς οὐ νονηκέναι, ὡς μὴ δύνασθαι, εἴ τις ἀκριβολία ἐν ταῖς ῥωμαϊκαῖς βίβλοις φαίνοιτο, παραβάλλειν τῷ ἑλληνικῷ βιβλίῳ κακῆθεν τάληθῆς ἀντιλῆσαι τοῦ νοῦ. Ἄν οὖν ἐνθυμηθῆτε ποίαν σπουδὴν εἰσένεργον καὶ Ῥωμαίων οἱ προγενέστεροι εἰς τὸ ἐκμανθάνειν τὴν ἑλληνικὴν γωνήν, πόσοι δὲ καὶ οἱ μεταγενέστεροι καὶ δὴ τῶν καθ' ἡμᾶς οἱ πλείεστοι, παύσεσθε ὅλως τῆς ἀγνωσίας ταυτησὶ περιβάλλειν αὐτοὺς τὴν ὀφῆαν ἐν τοσαύτῃ γὰρ τιμῇ τὰ Ἑλλήνων παρ' αὐτοῖς ὄντα ἐτύγγων, ὡς οὐ νομίσει σφᾶς ἐμπεύρους οὔτε τῆς

1. τῆθσι Α — 2. ἀμετέρα Α. — 3. ἐνθυμηθετε Α.

1) August. *Confessionum* lib. I. cap. 13 = P. L. t. 32. c. 671. — 2) Gregor. *Epistolarum* lib. VI. ep. 15 = P. L. t. 77. c. 806-7.

πατρίου φωνῆς τῆς Ἑλληνῶν ἀμοιροῦντας οἷα
πηγῆς τινος, ἧς τῶν Λατίνων ἐξέβλυζε τὰ νάματα·
καὶ πλεῖστον δὲ εἰς τοῦτο σπουδῆν ἠνάλωσκαν, ἵνα
ὅσα τῶν Ἑλλήνων κρείττονα εἶναι ἐδόκουν, εἰς τὴν
3 πατρίου φωνῆν μεταχθῶσι. εἶτε ἱερά, εἶτε τῆς ἕξου
παιδείας, ὅπερ ἀκμάζει καὶ σήμερον ἐν πολλοῖς.

10 10. Ἄ δὲ λέγετε τοὺς ἡμετέρους διδασκάλους,
ἵνα τὸ μείζον ἄρῃσι κακόν, συγχωρῆσαι τὸ ἕλαττον,
ὄλωσ' οὐ δὲ πῖ πιστεύειν· καὶ βουλοίμεθ' ἂν ὑμᾶς οὐκ
εἰρηκέναι ταυτὶ οὔτε πεφρονηκέναι οὕτω ταπεινῶς
περὶ τοσοῦτον φωστῆרון τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε
μὴ δυναμένον ἦ οὐκ εἰδότεον· αὐτῶν πλάνην ἀπε-
λάσαι τινά, ἂν μὴ εἰς ἄλλην ἐμπέσοι πλάνην
αὐτοί· τοσοῦτον γὰρ ἴσχυσε παρ' αὐτοῖς τῆς φιλο-
15 σοφίας τὸ ἀκριβές, ὡς οὐδενὶ λόγῳ, οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ
τὸ ψεῦδεσθαι συγχωρῆσαι ποτε. Ὅπερ ἵνα σαφέ-
στερον εἰδῆτε, ἐγράψεν Αὐγουστίνος ὁ μέγας λόγον
περὶ Ψεύδους ἐπιγεγραμμένον, καὶ ἄλλον δὲ κατὰ
τοῦ Ψεύδους, ἐν ᾧς παρανεῖ πᾶσι χριστιανοῖς
20 κατ' οὐδένα τρόπον ψεῦδεσθαι ὅλους ἐξείναι· διείλε
δὲ τὸ ψεῦδος εἰς ὀκτὼ γένη, πρῶτον εἶναι λέγων
καὶ ἐπικίνδυνον καὶ πᾶσι φευκτίον¹ ἀκριβῶς τὸ
γινόμενον ἐν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ δόγματος καὶ τῆς
εὐσεβείας· πρὸς δὲ ταυτὶ τὸ ψεῦδος οὐδένα δεῖν
25 ἀπάγεσθαι, καὶ τοῦτο τὸ γένος φευκτὸν καὶ βδελυκτὸν
εἰς ἅπασ' καὶ ἄγος μέγιστον εἶναι ἀποφαίνεται. Ὁ
αὐτὸς ἐμπανῶς ἐκήρυξεν, οὐκ εἶναι ἕλάττω παρα-
νομίαν τὸ ψεῦδες τὶ ἀποφῆρασθαι περὶ τοῦ Θεοῦ,
κἂν εἰς τὴν ἐκείνου συντέλειαν αἶνον, ἢ τάλῃθις περὶ
30 αὐτοῦ ἀποκρίπτειν². Ἐξηγουμένους δὲ τὴν πρὸς
τοὺς Γαλάτας ἐπιστολήν, ταυτὴν ἐξήνεγκε τὴν
γνώμην· « Ἐάν τί ποτε ἐπίπλαστον οἰκονομίαν
« ὀήπου προσχῆματι συγχωρηθεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ,
« δοθήσεσθαι γώραν τῷ ψεῦδι καὶ κινδυνεύειν
« πᾶσαν τὴν θείαν Γραφὴν καὶ πᾶν αὐτῆς τὸ
35 « κῆρος μέλλειν κραδαίνεσθαι ». Ἀλλὰ περὶ τούτου
μὲν κἂν³ τοῖς ἄνω εἴρηται· οὐ γὰρ δὲ θαυμά-
ζειν, εἰ διαλεγόμενος περὶ τοῦ καθαρισμοῦ πυρὸς
ἔρη τινὰς τὸ βῆτόν ἐλαίνο τοῦ Ἀποστόλου οὐκ
40 ὀρθῶς νοεῖν· οὐ γὰρ περὶ ὅλου τοῦ σώματος τῆς
Ἐκκλησίας οὔτε περὶ αἰρέσεως ἐπισταμένης καὶ
τοιουτοτρόπως δογματικίζούσης ἔρη, ἀλλὰ περὶ ἰδιω-

lities effluerunt. Plurimum vero laborem in
eo insumperunt, ut quaecumque sive sacrae
sive profanae doctrinae in operibus graecis
praestabiliora esse viderentur, in patrium ser-
monem transferrent, quod plane institutum
etiam hodie apud multos viget.

10. Quod autem dicitis, doctores nostros,
quo maius tollerent malum, minus permisisse,
id nullo modo censendum est, ac vellemus vos
talia non dixisse neque tam abiecte sentire de
tantis Ecclesiae lumimbus, quasi aut non pon-
tuerint aut non noverint errorem aliquem
cohibere, quin in alterum ipsi incidere erro-
rem: adeo enim valuit apud eos philosophiae
accuratio, ut nulla ex ratione, nulla ex causa
mentiri unquam licitum esse putarint. Quod
quidem quo luculentius sciatis, scripsit magnus
Augustinus librum *de Mendacio* inscriptum,
alterumque *contra Mendacium*^b, in quibus pro-
nuntiat, nulli christiano quolibet modo mentiri
penitus licere: mendacium autem in octo
genera divisit^h, quorum primum idque peri-
ciosissimum longeque fugiendum illud ipsum
esse ait, quod fit in veritate doctrinae ac pieta-
tis: ad quod mendacium neminem prorsus
adducendum, illudque et vituperandum et
exsecrabile omnino et maximum scelus declar-
at. Idem aperte praedicavit, non minus esse
flagitium aliquid falsi de Deo proferre, quanvis
in illius conducat laudem, quam aliquid veri de
eo occultare. In interpretando autem epistolam
ad Galatas, hanc edidit sententiam: « Si quando
« aliquid falsi, dispensationis videlicet specie,
« Ecclesiae permitteretur, aditus mendacio
« pateret, et tota divina Scriptura periclitaretur,
« et tota eius fluctuaret auctoritas ». Sed
de eo quidem iam superius dictum est. Neque
mirari subit, quod de purgatorio igne dispu-
tans, dixerit a nonnullis dictum illud Apostoli
non recte intelligi: id enim non de universo
Ecclesiae coetu neque de haeresi quadam
exorta, quae ita sentiret, enuntiavit, sed de

* [59.

1. φευκτίον Α. — 2. ἀποκρίπτειν Α. — 3. κἂν Α.

a) Augustini liber *De Mendacio* habetur *P. L.*,
t. 40, c. 487 sq.; opus vero *Contra Mendacium*,
ibid., c. 517 sq. — b) *Mendaciorum octo genera*
numerantur lib. *De Mendacio*, cap. 14 = *P. L.*t. cit., c. 505. -- c) Augustini *Expositio Epist. ad*
Galatas habetur apud Migne, *P. L.*, t. 35, c. 2105
sq., ubi tamen illa sententia, si bene legi, ne-
quaquam occurrit.

privatis quibusdam hominibus. quorum mentem ut emendaret, haec coram populo locutus est. Ergo talia de viris sanctissimis existimare, res est nec aequa nec tuta, ac rogamus vos, ut ab hac opinione desistatis, utpote nec decora nec secura, debitam vero venerationem sanctis tribuatis.

11. Accedamus igitur ad ipsam expositionem Apostoli. Ac primum quidem pauca dicemus de beatissimo Iohne Chrysostomo, quem vos affirmatis eius fuisse opinionis, ut putaret dictum illud Apostoli^a: *Fundamentum aliud nemo* et cetera, de damnatis deque igne aeterno intelligendum esse. Ad quod respondemus, multiplicem in divina Scriptura sensum contineri; atque ut multa praetermittamus, voces *leonis* et *petrae* cum aliis plurimis de Christo adhibentur. Unde etiam in Apocalypsi Iohannis legimus^b: *Vicit, inquit, leo de tribu Iuda*, quod plane ad Christum referri consentiunt omnes. Et Apostolus^c: *Bibebant, ait, de spiritali consequente eos petra: petra autem erat Christus*. Eadem tamen vocabula non de Christo tantum, verum etiam de aliis omnino contrariis adhibita comperimus. Sicque doctor iste, dum forsitan praemeditaretur multas Scripturae significationes, posthabito quolibet alio sensu, huic uni inhaesit, quod tum ipsi videretur orationi accommodatior. Neque vero hic sensus iis, quae ab Augustino et Gregorio dicta sunt, repugnat, si Chrysostomus quidem illud de ultimo improborum fine deque eorum supplicio dictum fuisse existimet, quod isti de medio defunctorum statu sumpserunt. Consideremus igitur in sequentibus pro viribus Apostoli sententiam, congruum sanctis tribuendo honorem.

12. Dicit itaque Apostolus^d: *Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superaedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, focnum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne reve-*

των τινων προσώπων, ὧν ἕνα διορθώσῃ τὸν νοῦν, παρεστῶτος τοῦ λαοῦ ταῦτα διελέξατο. Οὐκοῦν τοιάδε περὶ τῶν ἀγιωτάτων ἀνδρῶν φρονεῖν, χρεῖμά ἐστιν οὐ καλὸν οὔτε ἀκίνδυνον, καὶ δεόμεθ' ὑμῶν ταύτης ἀφίστασθαι τῆς ὁδοῦς, ὡς οὔτε σεμανή; οὔσης οὔτε ἀσφαλῶς, ἀλλ' ἀξίαν τιμῆν τοῖς ἁγίοις ἀπονέμειν.

11. Ἰτέον δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ἀποστόλου. Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τοῦ μακαριωτάτου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὀλίγα ἐροῦμεν, ὃν ὑμεῖς φερε ταύτης εἶναι τῆς γνώμας, ὡς ἀξιῶν ἐκεῖνο τὸ Ἀποστόλου ῥητὸν τὸ Θεμέλιον ἄλλον οὐδέ τις καὶ τὰ λοιπά, περὶ τῶν κατακρίτων καὶ περὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου νοεῖσθαι. Πρὸς τοῦτο φεμεν, τὴν θεῖαν Γραφὴν πολλαπλασίαν περιέχειν τὴν ἔννοιαν καὶ ἕνα πολλὰ χρεῖρειν ἐάσωμεν, λέων καὶ λίθος τῷ Χριστῷ μετὰ πλείονων ἄλλων ἀπονεύμαται. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει Ἰωάννου ἀνεγνωμεν Ἐνίκησε, φησίν, ὁ λέων ἐκ φυλῆς τοῦ Ἰουδα, ὅπερ περὶ Χριστοῦ λέγεσθαι συναίνουσιν ἅπαντες. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἐπιον ἐφη ἀπὸ πνευματικῆς συνακολουθούσης αὐτοῖς πέτρας ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Αἱ δὲ αὐταὶ λέξεις οὐ μόνον ἐπὶ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐναντίων ὄλω εὐρίσκονταί κείμενα. Οὗτω καὶ ὁ διδάσκαλος ὁστος ἰσως ἐνωῶν τῆς Γραφῆς πολύσημον, ἀφεὶς πᾶσαν ἄλλην ἔνοιαν, τῆσδε ὄλω ἐγένετο, ὡσεὶ τότε αὐτῷ τῷ κηρύγματι προσφυστέρως εἶναι δοκούσης. Οὐδὲ αὕτη ἡ ἔννοια τοῖς ὑπ' Ἀδγουστίνου καὶ Γρηγορίου ῥηθεῖσιν ἐναντιοῦται, εἰ ὁ μὲν Χρυσοστόμος περὶ ἐσχάτου τέλους τῶν κακῶν καὶ περὶ τῆς αὐτῶν τιμωρίας ῥηθῆναι δοξάζει, ὅπερ οὗτοι περὶ μέσης καταστάσεως τῶν ἀποθιούτων εἰδήψαι. Θεωρήσιωμεν οὖν ἐν τοῖς ἐξῆς ὅση δύναμις Ἀποστόλου τὴν διάνοιαν, τοῖς ἁγίοις προσήκουσαν ἀπονέμοντας τιμῆν.

12. Φησὶ γοῦν ὁ Ἀπόστολος Θεμέλιον ἄλλον οὐδέ τις δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. Εἰ δὲ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόσπον, καμάκην, ἐκίστον τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλιπεται,

1. τοῖς. τῆς. Α. — 2. ἄλλο Α. — 3. ἐνωῶν Α. — 4. ἐναντιοῦνται Α.

a. Cf. I Cor. III, 11. — b) Apoc. V, 5. — c) I Cor. X, 4. — d) I Cor. III, 11-14.

καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. Ἐἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ, ὃ ἐπινοδομήσῃ, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον κατακαίησεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. Ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος περὶ θεμελίου, περὶ οἰκοδομῆς, περὶ κούσεως, περὶ σωτηρίας μνημονεύει. Θεμέλιον, φησί, τούτων ἀπάντων Χριστὸς ἐστίν· ἐπὶ δὲ τοῦ θεμελίου τούτου οὐδεὶς τῶν ἀπίστων οἰκοδομεῖν δύναται· οὐ γὰρ ἄλλως ἢ διὰ τῆς πίστεως ὁ Χριστὸς θεμέλιος γίνεται, ἣν οὐ προσέμενος ὁ ἄπιστος οὐ μόνον οὐ χρῆται τῷδε τῷ θεμελίῳ πρὸς οἰκοδομήν, ἀλλ' αὐτὸν τῇ ἑαυτοῦ ὀρέξει καταστρέφει. Πρὸς τούτοις δὲ τίς ἢ κοινοῖα τῷ φωτὶ πρὸς τὸ σκότος; Προθέμενος γὰρ ἐκεῖνος πιστευτὸν ἄλλας ἀρχὰς τὰς τῆ εὐαγγελικῆς προθέσει ἀπ' ἐναντίας τοῦσας, οὐ τούτω, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ ὅπως διαφόρῳ θεμελίῳ προσφύεται· ἀπὸ δὲ τούτου ἔπεται τὸ οὕτε Χριστὸν ἐν αὐτῷ οὐτ' αὖ ἐν Χριστῷ αὐτὸν εἶναι πιστεύεσθαι. Ἀῶθις δὲ οὐ χρῆται θεμελίῳ τούτῳ ὁ μετὰ θανασιμῶν ἁμαρτιῶν ἐξελλθὼν τοῦ βίου, ἐκεῖνον τῶν ἔργων ἤδη νεκροθέντων καὶ σπασθέντων. Οὗτος δὲ θεμέλιος μόνον τὴν ζῶσαν οἰκοδομήν προσίστα, μαρτυροῦντος τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου Πέτρου καὶ λέγοντος· *Ἄετοί ὡσεὶ ζῳῖνες λίθοι συνεοικοδομήθητε*. Πρὸς δὲ τούτοις εἰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇσιν ἡ πίστις ὅπως ἐκζητεῖται, οὐ μὴ ἄλλη εἰ μὴ τῇ ἀγάπῃ ἐντυπωθεῖσα· ἄλλως γὰρ καὶ οἱ δαίμονες ἐπὶ τοῦδε τοῦ θεμελίου οἰκοδομήσασιν ἂν καὶ αὐτοὶ γάρ, ὡς ἔφη ὁ Ἰάκωβος, καὶ πιστεύουσι καὶ τρέμουσιν. Οὐκοῦν χρὴ τὴν πίστιν αὐτὴν τὴν πάσης τῆς ἡμετέρας πνευματικῆς οἰκοδομῆς οὔσαν ἀρχὴν εἶναι τῇ ἀγάπῃ, συνημμένην, ἥτις οὕτω τὰς θανασιμῶν ἁμαρτίας ἀποσοβεῖ, ὡς οὐκ ἀνέγχεσθαι αὐτῶν παντάπασιν οἰαδῆποτε τυγχάνωσιν οὔσαι. Οὐδεὶς οὖν τούτων ἐπ' ἐκεῖνου θεμελίου οἰκοδομεῖ. Ἔτι καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς κυριαρχίας αὐτῆς εὐθλόων· καὶ γὰρ μολύβδῳ¹ μᾶλλον καὶ λίθῳ συγκρίνονται αἱ θανάσιμοι τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ διότι βαρεῖαί εἰσι καὶ ὅτι διὰ πυρός οὐ καθαίρονται. Αἱ οὖν συγγνωστοὶ τῶν ἁμαρτιῶν ξύλῳ καὶ καλάμῳ καὶ χόρτῳ μᾶλλον δηλοῦνται, ὅτι καὶ κοῦφαί εἰσι καὶ διὰ πυρός εὐκόλως καθαίρονται. Διὸ καὶ ὁ μέγας Ἰερ-

labitur : et uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superaedificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur : ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Hoc in loco Apostolus de fundamento, de aedificio, de aedificatione, de salute, mentionem facit. Fundamentum, inquit, horum omnium Christus est : super hoc fundamentum nemo infidelium aedificare potest; non enim aliter quam per fidem Christus fundamentum existit : quam cum non amplectatur infidelis, non tantum non utitur hocce fundamento ad aedificandum, sed illud per suam opinionem destruit. Praeterea^a quae communicatio lucis ad tenebras? Dum enim secum ille constituit, ut alia profiteatur principia evangelicae professioni omnino contraria, non isti, sed alteri fundamento penitus diverso adheret. Ex quo consequitur, nullatenus existimandum nec Christum in eo neque illum in Christo esse. Item hoc fundamento non utitur qui cum peccatis mortalibus e vita decedit, cum illius opera iam mortua sint ac deleta. Si quidem hoc fundamentum vivum dumtaxat aedificium admittit, rem testante beatissimo apostolo Petro, dum ait^b : *Et ipsi tanquam lapides vivi superaedificamini*. Insuper quamvis in eiusmodi fabrica fides omnino requiratur, non alia tamen ab ea, quae caritate informatur, alioquin daemones ipsi super hoc fundamentum aedificarent : ipsi enim, ut ait Iacobus^c, *et credunt et contremiscunt*. Oportet ergo ut ipsa fides, quae totius nostri spiritualis aedificii principium existit, coniuncta sit caritati, quae ita mortalia peccata expellit, ut ea omnino non patiatur, quaecumque tandem fuerint. Horum igitur nullus super illud fundamentum aedificat. Idem ex ipsa loquendi proprietate constat; namque plumbo potius et saxo aequiparantur mortifera peccata, tum quod gravia sunt, tum quod per ignem nequaquam purgantur. Verum peccata venialia per lignum, foenum, stipulam, melius significantur, quia et

1. μολύβδῳ Α.

a) II Cor. vi. 14. — b) I Pet. ii. 5. — c) Jac. ii. 19.

levia sunt et per ignem facile diluuntur. Quapropter Gregorius Magnus^a in quarto libro *Dialogorum* locum illum interpretans, subiungit : « Pensandum sollicitè est, quia illum per « ignem dixit posse salvari, non qui super hoc « fundamentum, ferrum, aes vel plumbum « aedificat, id est peccata maiora, et idcirco « duriora, atque tunc iam insolubilia: sed ligna, « foenum, stipulam, id est peccata minima atque « levissima, quae ignis facile consumat ». Ex quibus omnibus liquet per lignum, foenum, stipulam, cum ex ipsa loquendi proprietate, tum ex ipso textus tenore Apostolique mente intelligenda esse venialia peccata. Augustinus quoque illud Apostoli dictum explicans^b, « *Fundamentum*, inquit, *aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Iesus Christus*. Porro si fides Christi, illa utique quae per dilectionem operatur, cum fundamentum lides dici non valeret, nisi ea per quam in nobis habitat Christus, sicut Apostolus ad Ephesios dicit^c, per fidem habitare Christum in cordibus nostris. Quia ergo nihil in aedificio praeponeitur fundamento, si per lignum, foenum, stipulam, vitia gravissimaque peccata intelligantur, non erit omnino fundamentum Christus, sed alia ei praeponentur ». Idem Augustinus in libro XXI *de Civitate Dei*^d: « Quisquis, ait, sic habet in corde Christum, ut ei nec terrena et temporalia nec ea quae licita sunt atque concessa praeponat, fundamentum habet Christum. Si autem praeponit, etsi videatur habere fidem Christi, non est tamen in eo fundamentum Christus, cui talia praeponuntur ».

13. Illud autem Apostoli dictum, nimirum^e *Dies enim declarabit, quia in igne revelatur*, vos de extremo iudicii die sumendum asseritis. At vero id nihil penitus vestrum scopum iuvat: licet enim concedamus de futuro aeterno iudicio locutum fuisse Apostolum, tamen ne sic quidem consequitur, ita eum de mortalibus peccatis disputare vel de iudicio illo extremo,

1. καθὸς Α.

a) Gregor. *Dialogorum* lib. IV, cap. 89 — P. L., t. 77, c. 396 C. — b) Cf. Augustin. librum *De fide et operibus* n. 24-27 — P. L., t. 40, c. 242-5, ac praecipue c. 245. — c) Cf. Ephes. III, 17. — d) Au-

γόριος ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ τοῦ *Ἀποστόλου* ἐκεῖνην τὴν περικοπὴν ἐξηγούμενος προστίθεισιν « Ἐν- « θυμητέον σπουδαίως, ὅτι ἐκεῖνον διὰ πυρὸς « σφίξεσθαι λέγει ὁ Ἀπόστολος, οὐ τὸν ἐπὶ θεμέ- « *λιον τούτων σίδηρον καὶ χαλκὸν καὶ μόλυβδον 5 « οἰκοδομοῦντα, ἤγουν τὰς μείζους ἁμαρτίας, καὶ « τούτου χάριν χρονοπιέρας καὶ ἀλύτους οὐσας, « ἀλλὰ ξύλον καὶ γόρτον καὶ καλάμην, τουτέστιν « ἁμαρτίας ἐλαχίστας καὶ ἐλαφροτάτας, ἃς βρῆθίως « ἀναλίσκει τὸ πῦρ ». Ἐκ τούτων δὲ πάντων 10 « εὐδόηλον διὰ ξύλου καὶ γόρτου καὶ καλάμης ἐξ αὐτῆς κυριολεξίως καὶ ἐξ ὑψῆς αὐτῆς καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἀποστόλου νοεῖν χρῆναι τὰς συγγνωστὰς τῶν ἁμαρτιῶν. Λύγουστινος δὲ ταύτην τοῦ Ἀποστόλου βῆσιν ἐξηγούμενος, « *Θεμέλιον*, ἔφη, *ἄλλον οὐδεὶς 15 « δύναιται θεῖαια πικρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν « Ἰησοῦς Χριστός*. Εἰ γοῦν ἡ Χριστοῦ πίστις, « ἡ δι' ἀγάπης ἐνεργουῖσα, ἐπεὶ θεμέλιος ἡ « πίστις λέγεσθαι οὐκ ἂν ἰσχύει, εἰ μὴ δι' ἧς ἐν « ἡμῖν οἰκεῖ ὁ Χριστός, καθὸς¹ ὁ Ἀπόστολος 20 « πρὸς τοὺς Ἐφεσίουσιν φησὶν, οἰκῆσαι Χριστὸν διὰ « τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Ἐπειδὴ « οὐν ἐν τῇ οἰκοδομῇ οὐδὲν προτιμᾶται τοῦ θεμε- « λίου, ἐὰν διὰ ξύλου καὶ γόρτου καὶ καλάμης αἰ « κακίαι καὶ τὰ βαρυτέτα τῶν ἁμαρτημάτων 25 « νοηθῶσιν, οὐκ ἔσται ὅλιος θεμέλιον ὁ Χριστός, « ἀλλὰ δὲ αὐτοῦ προτιμηθήσεται ». Ὁ αὐτὸς Λύγουστινος ἐν τῇ κα' βίβλῳ περὶ *Ἠρώσεως τοῦ Θεοῦ*, « Ὅστις ἂν, ἔφη, οὕτως ἔχει ἐν καρδίᾳ « Χριστὸν, ὡς αὐτοῦ οὔτε τὰ ἐπίγεια καὶ πρόσ- 30 « καιρα, οὔτε τὰ ὄν ἐστι δικαία ἡ χρῆσις καὶ τὰ « συγκεκριρημένα προτιμῆσαι, θεμέλιον ἔχει Χρι- « στὸν² εἰ δὲ ταῦτα προτιμῆσῃ αὐτοῦ, κἂν ἔχειν « ὁμοίως τὴν πίστιν, οὐκ ἔστι γε μὴν ἐν αὐτῷ « θεμέλιος ὁ Χριστός, οὗ τὰδε προετίμησε ». 35

13. Τὸ δὲ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἀποστόλου τὸ *Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται*, ὑμεῖς περὶ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τῆς κρίσεως λαμβάνεσθαι λέγετε. Ἄλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν ὑμέτερον σκοπὸν εἶ γὰρ καὶ ὄωμεν περὶ τῆς 40 « μελλούσης αἰωνίου κρίσεως εἰρηκίνασι τὸν Ἀπόστολον, οὐ μὴν διὰ τοῦτο συναγεται, αὐτὸν περὶ θανασιμῶν ἁμαρτιῶν διαλέγεσθαι ἢ περὶ κρίσεως ἐκεῖνης αἰω-

gustin. *De Civitate Dei*, lib. XXI, cap. 26 = P. G., t. 41, c. 743, ubi habetur etiam periodus proxime ante adducta. — e) I Cor. III, 13.

νίου. ὡς διὰ τοῦτο ἐπάγεσθαι, τὰς ψυχὰς μετὰ τὴν ἐνθένδε¹ μετανάστασιν καθαιρεσθαι οὐχ οἶόν τε εἶναι. Ἡμεῖς μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐ μόνον περὶ τῆς γενικῆς κρίσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκάστου τελευταῖας ἐκλαμβάνομεν τὸ ῥητόν· ἐπεὶ ὡς ἡ

5 ἡμέρα τῆς κρίσεως ἡμέρα Κυρίου λέγεται, ὅτι ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς ἐκείνου παρουσίας πρὸς τὴν καθολικὴν κρίσιν τῆς οἰκουμένης, οὕτω καὶ ἡ ἡμέρα θανάτου λέγεται ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐν τῷ θανάτῳ πρὸς

10 ἕκαστον ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς ἡ ἀμειψόμενος ἡ κατακρινῶν. Ὁθεν περὶ ἀμοιβῆς τῶν καλῶν λέγει αὐτός ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητάς· Ἐὶν ποσειθῶ ἔτοιμάσοι ἐμὴν τόσων, πάλιν

15 ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ἐμὰς πρὸς ἐμαυτὸν, ἵνα ἴνα ὅποι εἰμι ἐγὼ, καὶ ἐμεῖς ἦτε. Περὶ δὲ τῆς κατακρίσεως τῶν ψαλλῶν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει· λέγεται· Μετῆραι καὶ τὰ πρῶτα ἔργῳ ποιήσου· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι καὶ κινήσω τὴν λιχνίαν σου. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πύρινος ποταμός, περὶ οὗ Δανιὴλ

20 ὁ προφήτης προεῖρηκεν, οὐ μόνον τοὺς πονηροὺς ἐνεῖλυσται ἔξει εἰς τὴν αἰώνιαν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ καθαίρει τοὺς δικαίους, ἐν αἷς εὕρησει τί ποτε καθάρσιμον, καὶ αὐτοὺς ἀκηλῶτους καταστήσει. Ἔστιν οὖν ἡ ἡμέρα ἡ δηλοῦσα τὸ αἰώνιον καὶ ἀτελεύ-

25 τητον πῦρ, ἣν περὶ ἑσπέρτης κρίσεως μεθ' ἑμῶν ἀρμοδῶς λαμβάνειν² δυνάμεθα. Ἔστι καὶ ἡ δευτέρα ἡμέρα ἡ δηλοῦσα τὸ πρόσκαιρον πῦρ καὶ ταῖς ἐλαφραῖς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφωρισμένον, τὸ κυρίως ἡμέρα Κυρίου τυγχάνον, ὅτι καὶ τὴν γενικὴν ἐκείνην

30 προφάνει, κακείνης δὲ ἡ κρίσις ταύτης ἐξήρτηται.

14. Λέπεται περὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ τοῦ σωθήσεται διὰ βραχέων διαλέγεσθαι. Λεγόντων γὰρ ἡμῶν τὸ ῥητόν ἐκεῖνο τὸ σωθήσεται καὶ σωθήσεται καὶ σωτηρία ἐν τῇ ἐλλάδι φωνῆ διαμονήν τινα καὶ

35 τὸ εἶναι σημαίνει ἀεὶ, αἰδοῦμεθα δικαίως ἐπιφρονόν τι ὁρᾶν ποιεῖν, ἂν Λατῖνοι ὄντες, οὐκ ὀρθῶς ὑφ' ἡμῶν εἰρῆσθαι τοῦτο λέξομεν· καὶ γὰρ οὐδαμῇ τυχόν καὶ οὐδέποτε εὐρίσκειται ἐν τῇ βίᾳ Γραφῆ ταύτας τὰς λέξεις εἰ μὴ περὶ ἀγαθῶ καὶ σωτηρίας

40 κείσθαι. Καὶ ἵνα μὴ πόρρω ἀπέλθομεν, ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ Παῦλος οὕτω λαλεῖ· Ὁ λόγος γάρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλεμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῶν δύναμις Θεοῦ ἐστὶ. Καὶ μικρῶ ὕστερον· Εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς

45 μωρίας τοῦ κηρύγματος σώσῃα τοὺς πιστεύον-

ut idcirco inferendum sit, animas post hinc migrationem expurgari non posse. Et sane nos diem illum non de universali tantum iudicio, verum de die mortis uniuscuiusque dictum intelligimus : quandoquidem quo modo dies iudicii vocatur dies Domini, quia dies est adventus illius ad universale totius orbis iudicium, ita quoque dies mortis nuncupatur dies Domini, quoniam in morte ad unumquemque venit Christus sive remuneraturus sive damnaturus. Quocirca de iustorum retributione ipse in evangelio secundum Iohannem dicit discipulis suis³ : *Si abiero, et praepravero vobis locum : iterum venio, et accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis.* De improborum autem damnatione legitur in Apocalypsi⁴ : *Age paenitentiam, et prima opera fac : sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum.* Ille vero igneus fluvius, de quo Daniel propheta praedixit⁵, non solum improbos est convoluturus ad aeternum supplicium, sed etiam iustos purgaturus, in quibus quicquam purgandum reperit, eosque immaculatos redditurus. Est igitur dies designans aeternum sempiternumque ignem, quem vobiscum de extremo iudicio congruenter accipere possumus. Est etiam alter dies significans temporarium ignem levibus peccatis destinatum, qui proprie dies Domini dicitur, quia generalem illum praecedit, cuius iudicium ex hoc pendet.

14. Reliquum est, ut de vocabulo⁶ *salvus erit* in apostolico dicto brevier disputemus. Vobis enim dicentibus, voces illas *salvus erit, salvari, salus*, semper in graeco sermone permansionem quamdam existentiamque significare, iure veremur, ne quid odiosi videamur agere, si, Latini ut sumus, haud recte vos id dixisse asseramus. Etenim nusquam forte nec ullo modo reperire est in divina Scriptura adhibitas voces, nisi de re bona ac de salute adhibitas. Ac ne longius abeamus, in eadem epistola Paulus ita loquitur⁷ : *Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est : iis autem, qui salvati fiunt, id est nobis, Dei virtus est.* Et iterum⁸ : *Iam indicavi tradere hominem huiusmodi Satanae in interitum car-*

1. ἐνθένδε Α. — 2. λαμβάνει Α.

a) Joan. XIV, 3. — b) Apoc. II, 5. — c) Dan. VII, 10. — d) I Cor. III, 15. — e) *Ibid.* I, 18. — f) *Ibid.* v, 5.

nis, ut spiritus saluus sit in die Domini Iesu. Rursus^a: *Omniibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos*. Sanctus vero Lucas, qui *Actus Apostolorum* scripsit, ubi legitur^b: *Domine quid me oportet facere, ut saluus fiam?* — *Crede, inquit, in Dominum Iesum nostrum Christum, et saluus eris tu, et domus tua*. Namque si revera haec fuisset Apostoli sententia, ut ipsi in igne servarentur, quin absumentur, cum uberrima sit lingua graeca, proprium vocabulum adhibuisset minime ambiguum, atque dixisset aut *permanebit*, aut *perseverabit*, aut *custodietur*, aut *conservabitur*, aut quamlibet aliam vocem magis propriam, qua removeretur omnis ambiguitas, si qua sit, in vocabulo, quamvis reipsa nulla sit. Etenim ubinam videre est vocem *salutis* de re alia a salute adhibitam? Paulum enim, cum studiose curaret, dum in concionibus loqueretur, ut claro ac simplici sermone, etsi arcanis referto, uteretur, non omnino licet arbitrari ista usum fuisse ambiguitate, si id intellexisset quod dicitis vos. Quapropter cum vestra illa explicatio neque Apostoli sententiae neque vocis significationi congruat, haud dubie constat, quam exposuimus mentem, eam Apostoli fuisse. Cum hac doctorum nostrorum explicatione praepositio illa *per* optime convenit, quia transitum quemdam, non permansionem significat. Nam si ea fuisset Apostoli mens, ut vox *salvus erit* pro *conservabitur* vel *permanebit* sureretur, dixisset utique: *Ipsae autem salvus erit, sic tamen quasi in igne*. Cum autem dixerit: *Salvus erit quasi per ignem*, transitionem quamdam fieri per ignis supplicium ad salutis locum luculentissime ostendit.

15. Deinde dicitis, verbum illud *detrimentum patietur* nequaquam iis qui expurgantur congruere, ut qui non detrimento afficiantur, sed magnum lucrum faciant, ac proinde solos improbos ab eo designari. A vestra istiusmodi mente multum dissentimus: namque, ut se habet nostra sententia, qui purgantur, proculdubio detrimento patiuntur, sicut ait Apostolus, cum acerrima poena puniantur; quae quidem, ut superius diximus, teste sancto

τας. Καὶ πάλιν· Ἡδὴ κέραικα παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῆ ἔν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ πάλιν· Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. Ὁ δὲ ἄγιος Λουκᾶς ὁ συγγραψάμενος Ἀποστόλων τὰς πράξεις, ὅπου λέγεται· Κύριε, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ; — Πίστευσεν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἔφη, καὶ σωθήσῃ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία σου. Καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἂν εἴη αὕτη ἡ Ἀποστόλου ἔννοια, τοῦ διατηρεῖσθαι αὐτοὺς ἐν πυρὶ καὶ μὴ ἀναλίσκεσθαι, οὕτως εὐπορωτάτης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, κυρία λέξει ἐχρήσατ' ἂν τῇ ἀναμφιβόλῳ ὄσφρ, λέξειε τε ἡ διαμεινέτῃ διακατεργήσει ἢ διαφυλάξῃσεται ἢ διατηρηθήσεται, ἢ ἀλλῆ τινὲ κυριωτέρα λέξει, δι' ἧς ἀκριβεσθεῖα πᾶσα ἢ ἀμφιβολία, εἴ τίς ἐστιν, ἐν τῷ βῆματι, εἰ καὶ οὐδεμία ἐστὶ· ποῦ γὰρ εὐρίσκειται σωτηρία περὶ ἄλλου τινός ἢ περὶ σωτηρίας κείσται: Ἰγῶν γὰρ διὰ σπουδῆς ὁ Παῦλος ταῖς ἐκκλησίαις διαλεγόμενος τῷ σαφεῖ καὶ ἀπλῶ τῆς λέξεως χρῆσθαι, εἰ καὶ μυστηρίων γεμούσης, οὐ δεῖ ὄλιως πιστεύειν αὐτὸν τοιαύτῃ ἀμφιβολία χρῆσασθαι, εἰ οὕτως ἐνοήσατο ἐκεῖνος, ὡς φασε ὑμεῖς. Ἐπειδὴ τοίνυν ὑμετέρα ἐκεῖνη ἢ ἔννοια ὅτε τῇ τοῦ Ἀποστόλου διανοίᾳ ὅτε τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως ἀρμόζει, ὅτλον δὴ που, ἢν ἐξηγησάμεθα ἡμεῖς, τοῦ Ἀποστόλου γνώμην εἶναι. Ταῦτη δὲ τῶν ἡμετέρων ἐξηγήσει ἢ πρόθεσις ἐκεῖνη ἢ διὰ κάλλιστα² ἀρμόζει, διάθεσιν τινὰ, οὐ διαμονὴν θηλοῦσα. Εἰ γὰρ τοῦ Ἀποστόλου εἴη αὕτη ἢ ἔννοια, ἵνα τὸ σωθήσεται ἀντι τοῦ διατηρηθήσεται ἢ διακατεργήσει ληφθεῖ, λέξειεν ἂν· Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οἷτως δέ, ὡς ἐν πυρὶ εἰρηκῶς δὲ σωθήσεται ὡς διὰ πυρός, διάθεσιν τινὰ διὰ τιμωρίας τοῦ πυρός πρὸς σωτηρίας τόπον ὁριδῆλως ἀνέφηνε.

15. Ἐπειτα λέγετε, τὸ βῆμα ἐκεῖνο τὸ ζημιωθήσεται οὐδαμῶς τοῖς καθαιρομένοις προσθήκειν, ἐκεῖνον οὐ ζημιουμένον, ἀλλὰ κερδαινόντων μεγάλη· διὰ τοῦτο δὲ μόνους τοὺς μογθηροὺς δηλοῦσθαι. Πῶδὲ διαφρονούμεν ἡμεῖς ταυτησί τῆς ὑμετέρας ἔννοιας· καὶ γὰρ, ὡς ἔχει ὁ λόγος ὁ ἡμέτερος, ζημιούνται πάντως οἱ καθαιρόμενοι, ὡς ἔφη ὁ Ἀπόστολος, τῇ αὐστηρίᾳ τῆς ποινῆς τιμωρθέντες, εἴπερ, ὡς ἐν τοῖς ἄνω εἵπομεν, μαρτυροῦντας τοῦ ἁγίου Λυγουστίνου, βαρυτάτη ἐστὶν καὶ οὕτως, ὡς οὐδεμίαν τοῦ νῦν

¹ δικαία Α. — ² κάλλιστα Α.

^a I Cor. IX. 22 — ^b Act. XVI. 30-31.

αἰῶνος ποιῆν ἐκεῖνη συγχρίνεσθαι ὅσῳ τε εἶναι.

Καθ' ἅπερ γὰρ διὰ πικρίας τῶν φαρμάκων πρὸς τὸ ἱατρὸν τῆς υγείας ἀφικνούμεθα, οὕτω καὶ οἱ δίκαιοι διὰ τοῦ αὐστηροῦ τῆς καθάρσεως καρποῦνται τὴν αἰτίου σωτηρίαν, ἔχοντες λέγειν μετὰ τοῦ ψαλμοῦδ' *Ἀηλλομεν διὰ πυρός καὶ ἕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν.* Ὁθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον διὰ καθάρσεως ζημιωθήσεσθαι, ἐπάγει παραχρῆμα τὸ σωτήριον κέρδος λέγων· *Οὕτως δέ, ὡς διὰ πυρός.* Καλῶς οὖν ἀρμυρίζει δοκεῖ καὶ τὸ τιμωρητικῶς ζημιουῦσθαι κἀκεῖθεν μεγάλη κερδοβαίνει.

16. Τῆς δὲ Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τὸ κύρος εἰς τὸ μέσον ἠνέγκραμεν, οὐ τυροῦσης τινὸς ἐκκλησίας τὸ ἔθος· ἐκεῖνη γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀεὶ καὶ τετιμῆται καὶ θεοδόξαται διδραχθεῖσα ὑπὸ τῶν μακαρίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, τῶν τῆς ἡμετέρας πίστεως θεμελιῶν καὶ φωστήρων, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱερωτάτων ἀρχιερέων, οὓς ἁγίους γενέσθαι διὰ θαυμάτων πλείστων ἐδειξε ὁ Θεός. Ταύτην δὲ τὴν πίστιν ἀσταλευτον ἐκ προοιμίαν αὐτῶν εἰς δεῦρο πάντοτ' ἐκήρυξε καὶ ἐδίδραξεν. Ὁ δὲ ὑμᾶς πείσαι πάνυ καὶ ὀνομαπῆσαι ὀφείλει, πρὸ τοῦ ἀναρῆναι τὸ νῦν σχίσμα οἱ ὑμῶν πατέρες καύτη τῆ ἡμετέρῃ ἀποφάσει οὐ ποτε ἀντιέλιγαν ἐφωράθησαν, καὶ ὡς εἰπεῖν μεθ' ἡμῶν ἐφρόνησαν. Ταύτην δὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ὅσα κεφαλὴν καὶ μητέρα καὶ διδάσκαλον αἱ λοιπαὶ ἐκκλησίαι πάντοτε ἐτίμησαν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἅγιος Μάρξιμος ἐν τῇ στακείσῃ πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς ἐπιστολῇ οὕτως λέγων· « Πάντα τὰ τῆς οἰκουμένης πέρατα τὰ εἰλικρινῶς ἀποδεχόμενα τὸν Κύριον καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ πίστει διαφέροντα εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἑλίου σέλας ἐνατενίζουσι, κἀκεῖθεν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς * πίστεως δέχονται τὸ τῶς ». Οὕτε δηλαδὴ παρ' ἁλίαν· ὁ γὰρ Πέτρος πρῶτος τὴν ἀληθῆ πίστιν, ἀποκαλύψαντος αὐτῶν τοῦ Πατρὸς, ὁμολόγησε λέγων· *Σὺ εἶ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.* Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλο.

17. Πρὸς μὲν οὖν τὸν ἡμετέρον λόγον, ὃν κατ' ἐσκευιάσαμεν ἀπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης, οὐδὲν ἀπεκρί-

Augustino, acerbissima est atque eiusmodi, ut nulla in isto saeculo poena illi comparari queat. Quemadmodum enim per remediorum amaritudinem ad sanitatis iucunditatem pervenimus, ita quoque iusti per purgationis acerbitem aeternae salutis fructum percipiunt, habentes quod cum psalmista dicant^b : *Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium.* Quare Apostolus, postquam dixit eiusmodi hominem per purgationem mulctandum, statim addit salutare lucrum, inquiens : *Sic tamen, quasi per ignem.* Optime igitur quadrare videntur illa duo, et mulctari in repetundis poenis et multum lucrum inde capere.

16. Dum autem ecclesiae Romanae auctoritatem in medium protulimus, non vulgaris cuiuslibet ecclesiae consuetudinem adduximus : illam enim omnes semper et observantia et honore prosecuti sunt utpote edoctam a beatis apostolis Petro et Paulo, illis fidei nostrae fundamentis ac luminibus, nec non ab aliis sanctissimis pontificibus, quos sancte vixisse plurimis miraculis ostendit Deus. Quam quidem fidem inde ab ipso principio ad hanc usque diem inconcussam indesinenter praedicavit ac docuit. Est quod vos maxime compellere debeat ac flectere, patres scilicet vestros, ante exortum praesens schisma, huic nostrae sententiae nunquam contradixisse, ut exploratum est, sed, ut summam dicamus, plane nobiscum sensisse. Hanc autem Romanam ecclesiam tamquam suum caput et matrem et magistram reliquae ecclesiae semper coluerunt, quemadmodum testatur ipse sanctus Maximus in epistola ad Orientales missa ita inquiens^b : « Omnes orbis terrarum fines, qui sincere Dominum confitentur et ubique gentium in catholica et apostolica fide vitam agunt, in Romanam ecclesiam tamquam in solis iubar intuentur, indeque catholicae et apostolicae fidei lumen accipiunt ». Nec immerito quidem : nam primus omnium Petrus veram fidem sibi a Patre revelatam confessus est dicens : *Tu es Christus, filius Dei vivi.* Sed de his quidem hactenus.

17. Ad nostrum argumentum, e ratione divinae iustitiae petitum, nihil plane respondisti,

a) Psal. LXX, 12. — b) Maximī, ex epistola Romae scripta = P. G., l. 91, c. 137 D. — c) Mat. XVI, 16.

sed potius argumenta plurima quasi in contrarium conguessistis. Poteramus quidem et nos multa ad rem facientia seligere, nisi brevitatis studium nos cohibuisset. Quare uno solo argumento contenti, nihil amplius disputavimus; nam fidei nostrae fundamentum non in rationibus, quae fetus sunt humanae mentis, consistit, sed *in petra*¹ divinae Scripturae, et *in montibus sanctis*², id est in praeceptis sanctorum Patrum, quos catholica Ecclesia veluti sponsi amicos veritatisque praecones tamquam sponsa complexa est. Iam vero ad ipsa argumenta vestra accedamus.

I. Dicitis igitur in primis, « magis convenire divinae bonitati, exiguum bonum non contemnere, quam exiguum peccatum ulcisci. « Atqui exiguum bonum in iis, qui gravius peccarunt, nullum praecium consequitur « propter praeponderantem nequitiam. Neque « igitur exiguum malum in iis, qui multa praeclare gesserunt, decet poena mulctari, eo « quod praestantiora praevalent. Si enim id « quod magis videtur, non est; id, quod minus videtur, aegre profecto erit. Neque igitur « ignem esse purgatorium credendum est ».

Solutio. Ad id respondemus, maiorem a vobis assumptam tum veritate inniti, cum exiguum illud bonum manet incolume, quod plane non evenit, si ei accidat per culpam interimi, quemadmodum iis omnibus accidit, qui in mortale peccatum incidunt. Siquidem mortale peccatum cuncta ea, quae hactenus probe acta fuerant, interimit. Certè quidem peccator, quando per peccatum Deum offendit, omnia bona ab eo accepta amittere meretur. Quapropter homini in mortali aliquo peccato decedenti nullum post hanc vitam superest manupretium, quidquid forte recti tandem perfecerit. Unde Dominus per Ezechielem prophetam dicit : *Si autem averterit se iustus a iustitia sua, omnes iustitiae eius non recordabuntur.* Idem servat ipsa lex humana, et vero rationi consentaneum videtur, ut miles, quamvis ob multa praeclare gesta regi esset acceptissimus,

θητε, λόγους δὲ μᾶλλον πλειστούς ὡς ἐξ ἐναντίας ἐσωρεύσατε. Ἐμποροῦμεν μὲν καὶ ἡμεῖς πολλῶν ὡς ἐν τοιούτοις δυναμένων λέγεσθαι, εἰ μὴ κατεῖχεν ἡμᾶς ἡ τῆς βραχυλογίας σπουδὴ· ἐνὶ δὲ καὶ μόνῳ λόγῳ ἀρκούμενοι, οὐδὲν περικιτέρω ζήτησάμεν· ὁ γὰρ τῆς ἡμετέρας πίστεως θεμέλιος οὐκ ἐν λόγοις τοῖς τῆς ἀνθρωπίνης ἐννοίας γεννήμασι καθίσταται, ἀλλ' ἐν τῇ πέτρῳ τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἀγίων ὁμοίων ὁμοίων, ἧσσον ἐν ταῖς τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκαλίαις, ὡς ἡ καθολικὴ Ἐκκλησίαισα ὅσα νόμῳ ὡσεὶ νομφίου φίλους καὶ κήρυκας τῆς ἀληθείας περιεπτύξατο. Ἡδὲ δὲ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἡμετέρους λόγους ἴσμεν.

Ἄ··· Λέγετε τοίνυν ἐν πρώτοις, « μᾶλλον προσήκειν « τῇ ἀγαθότητι τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ παρα- « ἰδεῖν ἢ τὴν σμικρὰν ἀμαρτίαν δικῆς ἀξιῶν· ἀλλὰ « τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τὰ μεγάλα ἡμαρτηκόσιν « οὐδεμίαν ἀμοιβὴν ἐπιτυγχάνει¹ διὰ τὴν τῆς « πονηρίας πλεονεξίαν· οὐδ' ἄρα τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν « τοῖς τὰ μεγάλα κατωρθωκόσι² προσήκει δικῆς « τυχεῖν διὰ τὸ τὰ³ βελτίω νικᾶν· εἰ γὰρ τὸ « μᾶλλον δοκοῦν οὐκ ἔστι, σχολῆ τὸ γέ ἦτον ἂν « εἶη. Οὐδ' ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομίζειν προσ- « ἡκει ».

Λέγεις. Πρὸς τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἡ μείζων, ἣν λαμβάνετε, τῆς ἀληθείας ἔχειται, ἔπου τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο ἀγαθὸν ἀμεμπτόν⁴ μένει, ἔπερ οὐ γίνεται, ἂν δι' αἰτίαν νεκροῦσθαι συμβαίη αὐτό, ὡςπερ ἐν πᾶσι τοῖς τῇ θανάσιμῳ ἀμαρτίᾳ περιπίπτουσι συμβαίνει. Ἡ γὰρ θανάσιμος ἀμαρτία πάντα τὰ πρὶν γεγενημένα νεκροῖ ἀγαθά. Ὁ γοῦν ἀμαρτωλὸς ὅτε δι' ἀμαρτίαν προσκόπτει τῷ Θεῷ, πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ ληρθέντα ἀγαθὰ ἀποβάλλειν ἀξιοῦται. Ὁθεν τῷ μετὰ θανάσιμου τινὸς ἀποβιοῦντι οὐκ ἀπόκειται μετὰ τὸν τῆδε βίον ἐπιχειρὸν τι, οἰαδὲ ποτ' ἀγαθὰ ἐργασάμενος τυγχάνη ὄν. Ὁθεν ὁ Κύριος διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ προφήτου φησίν· Εἰ δὲ ἀποστραφῆ ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, πῶσαι αὐτοῦ ἰὰ δικαιοσύνην οὐ μνημονεῖσθῆσονται. Ἔχει δὲ τοῦτο καὶ ὁ ἀνθρώπινος νόμος, καὶ συμφωνεῖν δὲ δοκεῖ ὁ λόγος, ἵνα ὁ στρατιώτης, εἰ καὶ παντοίων καλῶν πράξεων χάριν εἶη τῷ βασιλεῖ εὐπρόσδεκτος, εἰ προσκόψῃ μετέπειτα τῷ βασιλεῖ

1. ἐπιτυγχάνει Λ. — 2. κατωρθωκόσι Λ. — 3. τὰ supra versus Λ. — 4. ἀμεμπτόν Λ.

1) Cf. Luc. vi, 38. — b) Psal. lxxxvi, 1. — c) Ezech. xviii, 24.

σφοδρῶς, πάντων στερηθείς καὶ ἀπαλειφθέντων
τρόπον τινὰ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνοραγαθημάτων
ἀπάντων, τιμωρίᾳ περιπέσῃ¹ δεινῇ. Οὐκ ἔχει δὲ
οὕτως περὶ σμικροῦ σφάλματος ἦγρον συγγνωστοῦ
5 οἷα τις ἔστι ἐνοχῆς τῆς τιμωρίας ἐν τοῖς σὺν ἀγάπῃ
ἀποβεβωκόσιν, εἶπει ἢ ἀγάπῃ ἅμα σφίσι πάσχει· οὐ
γὰρ ἔχει ταῦτα τὰ σμικρὰ κοινῇ ἀπαλείρειν, ἀλλὰ
μόνην τὴν αὐτῇ ἐναντίαν θανάσιμον ἀμαρτίαν, ἣτις
ἀποστρεφεί τῆς ζωῆς, ἣν ἢ ἀγάπῃ χορηγεῖ· δι' ἣν
10 ἀνισότητά τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο * ὅφ' ἡμῶν εἰσπαλθὲν
χώραν οὐκ ἔχει. Δυνάμεθα καὶ πρὸς τὴν ἐλάττω τοῦ
ἡμετέρου λογισμοῦ λέγειν, ἀρνούμενοι αὐτήν, ἣτις
ἐστίν, ὅτι τὰ σμικρὰ τῶν ἀγαθῶν ἐν τοῖς ἄλλοις φάλοις
οὐδεμίαν ἀμοιβὴν δέχονται, ἐὰν ἀμοιβὴν εἶπεν
15 κουφισμὸν τινὰ τῆς τιμωρίας· ὁ γὰρ σὺν ἀγαθοῖς
τισιν εἰς ἄδην καταθάινων κουφότερα ποινῇ τιμωρη-
θήσεται ἢ <εἰ> χωρὶς αὐτῶν τῇ αἰδίῳ τιμωρίᾳ²
παρεδόθη· ὅπερ τῆς εὐεργεσίας γένος οὐδεὶν μάλλον
ἢ σμικροῖς ἐκεῖνοις κατορθώμασι προσγράφεται.

20 Ἐν. Δεύτερον δὲ λέγετε· « Ὡς ἔχει τὸ ὀλίγον
« ἀγαθὸν ἐν τοῖς τᾶλλα³ φάλοις, οὕτω τὸ ὀλίγον
« κακὸν ἐν τοῖς τᾶλλ'⁴ ἀγαθοῖς. Ἀλλὰ τὸ ὀλίγον
« ἀγαθὸν ἐν ἐκείνοις οὐ δύναται ἀγαθῶν ἀναπόδοσιν
« ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν κολάσεως· καὶ τὸ
25 « ὀλίγον ἄρα κακὸν < ἐν τοῖτοις > οὐ ποιήσει
« κολασιν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν ἀπολαύσεως. Οὐκ
« ἔρα πῦρ καθαρτήριον νομιστέον ».

Λύσις. Πρὸς ταῦτα εἰ καὶ ἐκ τῶν ἄνω ἀποκρι-
νασθαι δοκοῦμεν, λεκτέον μέντοι κατὰ τὰ εἰρημένα,
30 οὐχ οὕτως ἔχειν καθολικῶς, ὡς ἐν τῇ μείζονι ἡμετέρᾳ
προτάσει τίθετε· οὐ γὰρ ὅμοιον κρίσιν δεῖ ἔχειν περὶ
σμικροῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ σὺν θανασίμῳ ἀμαρτήματι
ἀποβιούσῃ καὶ περὶ μικροῦ κακοῦ ἐν τῷ μετὰ ἀγά-
πης ἀπὸ τοῦδε τοῦ βίου εἰς ἄλλον μεταβαίνοντι. Τὸ
35 μὲν πρῶτον, διὰ τὸ νενεκρωθεῖν διὰ τοῦ θανασίμου
ἀμαρτήματος, οὐδεμιᾶς ἀντιδόσεως τῆς αἰδίου ζωῆς
ἢ ἀτελείας τῆς αἰωνίου κολάσεως ἀξιοῦται· τὸ δεύτερον
δέ, δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει καὶ διὰ τὸ ἄκρον τῆς
τελειότητος καὶ καθαρότητος τῆς ἄνω μακαριότητος
40 καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεωρηθέντος καλοῦ, πάντως
πρῶτον δεῖ καθαίρεσθαι· οὐ γὰρ ἀνθρώπων τις τὸ
ἀνακλιώτων ἐκεῖνο ἀγαθὸν θεωρήσει δωμιώδηποτε
βαθμῷ τῆς θεωρίας, εἰ μὴ καθαρὰν παράσχῃ διάνοιαν

tamen si regem postea graviter offendat, omni-
bus bonis amissis ac facinoribus omnibus ad
unum quasi e memoria excisis, poena mulctetur
acerba. Non ita vero se res habet ob leve
peccatum, id est veniale culpam, vel reatum
poenae, in iis qui in caritate decesserint, quia
caritas etiam cum illis operatur : non enim
eiusmodi est, ut leviora haec penitus deleat,
sed mortale dumtaxat peccatum sibi oppositum,
quo quis privatur vita, quam caritas largitur.
Hac dissimilitudine posita, principium illud
vobis adductum locum non habet. Possumus
etiam ad vestrae ratiocinationis minorem re-
spondere negando eandem, videlicet, exigua
bona in iis, qui ceteroqui pravi sunt, nullo
praemio donari, si per praemium intelligatur
mitigatio poenae; nam si quis cum nonnullis
piis actionibus in infernum descenderit, levio-
re poena mulctabitur quam qui absque iisdem
aeterno supplicio fuerit addictus : quod quidem
beneficii genus nulla alia re nisi exiguis illis
probe actis suppeditari videtur.

H. Dicitis secundo : « Quemadmodum se
« habet exiguum aliquod bonum in iis qui
« ceteroqui pravi sunt, ita exiguum malum in
« iis qui ceteroqui boni sunt. Sed exiguum
« bonum in illis non potest iustorum retribu-
« tionem efficere, sed differentiam dumtaxat
« supplicii. Neque igitur exiguum malum in
« istis damnationem efficit, sed differentiam
« dumtaxat fruitionis. Non est ergo putandum
« ignem esse purgatorium ».

Solutio. Ad haec quamvis supra respondisse
videamur, tamen ex dictis notandum, rem
non ita in universum se habere, ut in maiore
vestra propositione supponitis. Non enim eadem
de exiguo bono ratio habenda est in eo qui cum
mortali peccato decedit, et eadem de exiguo
malo in eo qui cum caritate ex hac vita in alte-
ram migrat. Nam illud quidem, cum per mor-
tale peccatum interierit, nullam omnino neque
aeternae vitae retributionem neque aeterni
supplicii mitigationem promeretur; hoc vero,
iusto Dei iudicio ac propter absolutissimam
supernae beatitudinis perfectionem et puri-
tatem, praestantiamque boni conspiciendi, ante
omnia plane debet expurgari : neque enim
quispiam hominum immutabile illud bonum

1. περιπέσει Α. — 2. τῆμωρία Α. — 3. τ' ἄνα Α. — 4. τ' ὀλ' Α.

adspiciet quocumque tandem visionis gradu, nisi puram habuerit mentem penitusque illibatam, in qua malum quodvis existere omnino non licet. Et vero si exigua bona in iis, qui ceteroqui pravi sunt, quamdam poenae differentiam inferunt, tamen in iis, qui iusti facti sunt, exigua mala non inducunt regulariter differentiam fruitionis : primum, quia contingit ut quis cum maiore numero leviorum eiusmodi defectuum ex hac vita migret quam alius, ac cum vehemere caritate, pro cuius amplitudine ac mensura gradus ipsi fruitionis dispensantur; deinde, quia contingere potest, ut qui omnino melior est, maioris poenae reatu irretitus hinc demigret. Constat igitur exiguum malum in iis, qui ceteroqui boni sunt, poena esse mulctandum.

III. Tertio dicitis: « Aeterni supplicii aequitas « in eo maxime ostenditur, quod immutabilem « habeant, qui peccarunt, pravam voluntatem : « nam voluntati sempiternae pravae sempiterna « etiam debetur poena; sicut vicissim plane « consequens est, ut si is, qui ad malum per- « petuo immobilis est, perpetua poena mulcta- « tur, is qui non perpetuo castigatur, nec « immobilem voluntatem habeat. Nam qui « eandem habuerit immobilem, si ad malum « quidem, aeternae poenae servatur; sin autem « ad bonum, quid ei opus est supplicio, quem « certe coronae decent? Verumtamen eos, qui « hoc igne purgantur, immobilem habere vo- « luntatem vos ipsi dicitis. Non ergo iisdem « opus est igne purgari ».

Solutio. Ad haec dicimus, consequentiam huiusmodi nihil contra nos valere, quamvis rectae voluntatis immutabilitas ad beatitudinem adipiscendam necessario requiratur: non enim per se sufficit, sed multa concurrant oportet ad bonum opus constituendum, maxime vero ad consequendum ultimum finem. Habemus enim ex Aristotelis magnique Dionysii sententia, non eandem esse rationem boni et mali in sua ipsorum constitutione. Etenim malum ex unaquaque levissimarum culparum oriri par est; bonum vero nisi ex tota sua integraque ratione perfici non potest, ac propterea obex quilibet impedit boni perfectionem ac consecutionem. Etenim licet ad aliquem aeterna poena mul-

καὶ πάντως ἀλώθητον, ζῆτιν κακὸν οὐδὲν παρεῖναι οὐ θέμις. Ἐτι δὲ εἰ μικρὰ ἀγαθὰ ἐν τοῖς ἄλλοις φάλοισ διαφορὰν τινα καθίστησι τῆς τιμωρίας, ἐν τοῖς μέντοι γενομένοις ἀγαθοῖς μικρὰ κακὰ οὐ ποιεῖ κανο- νικῶς διαφορὰν ἀπολαύσεως· πρῶτον μὲν, ὅτι συμ- βαίνει τινὰ μετὰ πλείονων συμικρῶν τούτων ἐλαττω- μάτων ἀπαλλάττει τὸν βίον ἢ ἕτερον, μετὰ μέντοι μείζονος ἀγάπης, καθ' ἣς τὸ πλάτος καὶ τὸ μέτρον οἰκονομοῦνται καὶ οἱ βαθμοὶ τῆς ἀπολαύσεως· δεύ- τερον δὲ, ὅτι συμβαίνειν πέφυκεν, ἵνα ὁ ἀπλῶς βελτίων ἐνοχῆ τῆς μείζονος τιμωρίας δεθεῖς ἔνθεν μετασταθῆ. Δῆλον οὖν τὸ μικρὸν κακὸν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς τιμωρίαν ἔμποιεῖν.

᾿Υ". Λέγετε τρίτον· « Ἡ τῆς αἰωνίου κολάσεως « δικαιοσύνη κατὰ τοῦτο μάλιστα δεῖκνυται, κατὰ τὸ « ἀμετάβλητον τῆς τῶν ἡμαρτηκώτων ἀτάκτου θελή- « σεως· τῇ γὰρ αἰδίως πονηρᾷ θελήσει καὶ αἰδίως « ὀφείλεται δίκη· ὡσπερ καὶ τὸναντίον κατὰ τὸ « ἀκόλουθον ὁῆ, εἰ ὁ τοῦ πονηροῦ ἀνίητος αἰδίως « δίκη κολάζεται, ὅς μὴ αἰδίως εὐθύνεται, οὐδ' « ἀμετάβλητον θέλῃσιν ἔξει· εἰ γὰρ ἀμετάβλητον « αὐτὴν ἔξει, εἰ μὲν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, αἰωνίω δίκῃ « τηρεῖται· εἰ δὲ τὰγαθῷ, * τίς ἵ χρεῖα κολάσεως « ὧ γε στεφάνου προσήκει; Ἀλλὰ μὴν τοὺς τούτω « καθαιρομένους τῷ πυρὶ θελήσιν ἀμετάβλητον ἔχειν « φατέ καὶ ὑμεῖς. Οὐκ ἄρα πυρὶ τούτους ἀνάγκη « καθαίρεσθαι ».

Λίσις. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, τὴν ἀκολουθίαν ταύτην οὐδὲν ἰσχύειν, εἰ καὶ γὰρ τὸ ἀμετάβλητον τῆς ὀρθῆς θελήσεως ἐν τῇ τῆς μακαριότητος περι- ποιήσει ἐξ ἀνάγκης ζητεῖται· οὐ γὰρ ἐαυτῷ ἀρκεῖ· πολλὰ γὰρ χρὴ συνδραμεῖν ἐν τῇ κατωστάσει τοῦ καλοῦ ἔργου, μάλιστα δ' ἐν τῇ περιποιήσει τοῦ ἐσχάτου τέλους. Ἐχομεν γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἀποφάσεως, οὐκ εἶναι τὸν αὐτὸν λόγον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἐν τῇ κτώτων καταστάσει· καὶ γὰρ τὸ κακὸν ἐκ ἐκάστου τῶν λεπτοτάτων ἡμαρτημάτων φύεσθαι εἰκός, τὸ δ' ἀγαθὸν ἂν μὴ ἐκ πάσης τῆς αὐτοῦ αἰτίας τελειοῦσθαι οὐχ οἶόν τε· διὸ πᾶν ἀποτέλεσμα ἔμποδίζει ἀπὸ τελειώσεως καὶ περιποιήσεως τὰγαθῷ. Διότι εἰ καὶ πρὸς τὸ τιμωρεῖσθαι τινα τῇ αἰωνίω τιμωρίᾳ ἔξαρ-

κείνη τούτου μόνον, τὸ αἰδιῶς ἀπὸ κακοῦ εἶναι ἀμετάβλητον, πρὸς μέντοι τούτου, ὅπως ἕκαστος ἐνθένδε¹ μεταστὰς ἀμέσως τὴν αἰδίον περιποιήσεται μακαριότητα, οὐκ ἀρκεῖ ἀμετακίνητον ἔχειν ἐν τάχαθῷ θέλῃσιν, ἀλλὰ μετὰ τούτου καὶ τότε ζητεῖται, τὸ μηδὲν ἔχειν καθαρικὸν ἢ αἰτίας ἢ ἐνοχῆς, ὅτι, ὡς ἄνω εἴρηται, οὐδὲν ἢ ἄνω μακαριότης προσίεται μεμολυσμένον. Ἔτι δὲ εἰ τὸ τῆς ὀρθῆς θελήσεως ἀμετάβλητον ἐν τῷ προωρισμένῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐκυτῶ μόνον ἐξαρκεῖ πρὸς τὴν περιποίησιν τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος ὡσπερ καὶ τὸ ἀμετάβλητον τῆς κακῆς θελήσεως ἐν τῷ κατακριθέντι πρὸς τὴν αἰδίον ἀπώλειαν, τί δεῖ εὐχρησθαι ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων ἢ τὰς ἐπικουρίας ἄλλας αἰτεῖν, ἢ (ὡς φατε)² τὸ ἀμετάβλητον τῆς ὀρθῆς θελήσεως μόνον ἀρκεῖ; Ἐκ τούτου δὲ γίνεται, ἵνα ἡ ἀκολουθία ἐκείνη, ἣν εἰσάγειν ἔδοκαίτε, προσιτέα οὐκ εἴη, δι' ἧς λέγετε, τὸν αἰδιῶς ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἀμεταβλήτως ἔχοντα τῇ αἰδίῳ κολάσει τιμωρεῖσθαι· ἄρα ὁ οὐκ αἰδιῶς τιμωρούμενος οὐκ ἀμετάβλητον ἔχει τὴν θέλῃσιν.

δ'. Ἐταρτον δὲ φατε· « Εἰ τὸ τέλειον ἐπαθλον « τοῖς καθαρῶσι τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ τὸ ἰδεῖν τὸν « Θεόν, τούτου δὲ οὐ, ὁμοίως ἅπαντες ἐπιτυγχάνουσι, οὐδ' ἄρα τῆς αὐτῆς καθάρσεως εἰσιν ἅπαντες· οὐδ' ἄρα γρεῖα τοῦ καθαρῶσι πυρὸς, εἴπερ « ἐν τισιν ἐλλιπῆς ἢ κάθαρσις· ἢ γὰρ ἂν ἦσαν « ἅπαντες ἐπίσης κεκαθαρμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ πυρὸς « καὶ πρὸς θεοπείαν ὁμοίως ἔχοντες. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ « τοῦ τῆς νομοθεσίας ὄρους συμβολικῶς τε καὶ « τυπικῶς ἐγένετο· τότε γὰρ οὐ πάντες τῆς αὐτῆς « ἀξιωθέντες φαίνονται στάσεως τε καὶ τάξεως, ἀλλ' « ὁ μὲν τῆς, ὁ δὲ τῆς, πρὸς μέτρον (αἴματι) τῆς « ἑαυτοῦ² καθάρσεως ἕκαστος κατὰ τὸν θεολόγον « Γρηγόριον ».

Αἰσίσι. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, ὅτι διαφορὰν τῆς μακαρίας ἐκείνης θεομαρίας οὐ ποιεῖ ἐκείνη ἢ κάθαρσις, ἢ διὰ καθαρῶσι πυρὸς ἀπὸ τῶν αἰτιαμάτων καὶ τῆς ἐνοχῆς τῶν τιμωριῶν καθαίρεσθαι φαμεν. Διαιρεῖσθαι γὰρ ἐν τῷ παρόντι δύναται διττῇ τις καθαρότης εἶτε κάθαρσις. Πρώτη μὲν ἐστὶ, περὶ ἧς ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ ἔφη·

tandum illud unum sufficiat, quod ad malum perpetuo immobilem se habeat, ad hoc tamen, ut quis hinc decedens confestim aeternam adipiscatur beatitudinem, non satis est immobilem habere ad bonum voluntatem, sed praeter hoc, et illud requiritur, ut nihil nec culpa nec poenae supersit expurgandum, quia, ut supra dictum est, nihil superna beatitudo patitur inquinatum. Insuper, si rectae voluntatis immutabilitas in eo, qui ad vitam aeternam praedestinatus est, per se sola sufficiat ad adipiscendam veram beatitudinem, sicut et pravae voluntatis immutabilitas in eo, qui ad aeternam perniciem damnatus est, quid opus est pro mortuis orare aut alia suffragia poscere, si rectae voluntatis immutabilitas dumtaxat, ut dicitis, sufficiat? Ex quo fit, ut consequentia illa, quam volebatis inferre, haud recte collecta videatur, dum dicitis: Qui ad malum perpetuo immobilis existit, aeterno supplicio mulctatur; ergo qui non perpetuo mulctatur, non immutabilem habet voluntatem.

IV. Quarto asseritis: « Si perfectum prae- « mium eorum, qui sunt puri corde et animo, « est videre Deum, id autem non aequaliter « omnes consequuntur: neque igitur par est « omnium purgatio; nec proinde opus erit « purgatorio igne, si in nonnullis quidem im- « perfecta fuerit purgatio. Certe enim omnes « essent aequaliter purgati per eundem ignem « et ex aequo apti ad videndum Deum. Id etiam « in monte, ubi lex data fuit, significative ac « figurate contigit: tunc enim non eodem statu « atque ordine omnes dignos habitos fuisse « constat; verum hunc alio, illum alio, unum- « quemque, ut opinor, pro purgationis suae « ratione, iuxta Gregorium Theologum ».

Solutio. Ad haec respondemus, beatæ illius visionis differentiam non effici ex illa purgatione, qua quis per purgatorium ignem a culpis est et a poenarum reatu expurgari asserimus. Nam distinctus in hac vita potest duplex quaedam puritas seu purgatio. Prima quidem ea est, de qua Dominus in evangelio secundum Mattheum

* c. 63.

dixit⁹ : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; mentis videlicet castimonia, quam virtutes divinae dona perficiunt. Quare haec verba habet sanctus Ioannes Chrysostomus¹⁰ : « Mundos autem hic vocat, sive eos qui omnimodam virtutem possident nulliusque sibi mali conscii sunt, sive eos qui in continentia vivunt, qua maximopere nobis opus est ad videndum Deum, secundum illud Pauli^c : « *Pacem sectamini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Dominum* ». Et haec est quae differentiam et gradum in aeterna fruitione constituit. Altera purgatio est, de qua nunc loquimur, ea scilicet, quae animas a venialibus culpis et reatu poenarum, quibus post hinc discessum ab aeterna vita retardantur, solvit atque expurgat; ex qua non deprehenditur, ut modo diximus, differentia gradus in beatitudine. Hoc enim genere purgationis prorsus necesse est animas omnes ad unam ex aequo purgari, quoniam a quavis culpa ac reatu solvantur oportet, licet a culpis disparibus expurgentur.

V. Quinto ita argumentamini : « Sanctus ille magnus Gregorius Theologus de Paschate contemplative atque anagoge sermonem faciens, cum ad eam partem venit, in qua dicit^d : *Non offeremus autem quidquam neque in postridianum relinquemus*, illud expresse aperteque statuit, nimirum non esse ultra praesentem noctem aliquam purgationem; « *noctem quidem praesentem uniuscuiusque vitam appellans, neque ullam purgationem a post eam admittens* ».

Solutio. Ad haec respondemus, huiusmodi beati viri sententiam minime adversari huic de purgatorio veritati. Cum enim improborum hominum duplex purgatio dicatur, altera quidem in hac vita per poenas, quas qui sese in paenitentia expurgat, sibi infligit, altera vero post hanc vitam : prior purgatio, quae a paenitentia nomen sortitur, post animae exitum dari non potest; *requiescunt enim a suis laboribus,*

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, ὅτι αὐτοὶ Θεὸν ὄψονται: αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀγιωσύνη τοῦ νοῦ, ἣν αἱ ἀρεταὶ καὶ θεῖαι δωρεαὶ ἀνούσιον. Ὁθεν βρῆτὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου τάδε εἰσὶ : « Καθαροὺς δὲ ὡς λέγει ἡ τοὺς τὴν καθόλου ἀρετὴν κτησαμένους καὶ μηδὲμίνας ἑαυτοὺς κακίας συνίστορας, ἡ τοὺς ἐν τῇ σωφροσύνῃ καθισταμένους « τῷ μάλιστα πρὸς τὸ ὁρᾶν τὸν Θεὸν ἀναγκαῖα κατ' ἐκείνου τοῦ Παύλου. Τῷ εἰρηγῆ ἀκολοθητε « σὺν πᾶσι καὶ ἀγιοσύνη, ἧς ἄνευ οὐδεὶς ὄψεται τὸν Θεόν ». Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορά ἐν καὶ βαθμὸν ἐν τῇ αἰωνίῳ ἀπολαύσει ἐργαζομένη. Δευτέρα δὲ κάθαρσις ἐστὶ, περὶ ἧς ὁ νῦν λόγος, ἧτις τῶν συγγνωστῶν αἰτιαμάτων καὶ ἐνοχῆς τιμωριῶν, αἷς αἱ ἐνθένδ' μεταναστήσασαι ψυχὰς ἀπὸ τῆς αἰωνίου ζωῆς βραδύνονται, ἀπολύει καὶ ἀποκαθαίρει, καθ' ἣν, ὡς ἐφθρημεν εἰπόντες, οὐ λαμβάνεται διαφορὰ βαθμοῦ τῆς μακαριότητος. Τούτῳ γὰρ γένει τῆς καθάρσεως ἀνάγκη πᾶσα τὰς ψυχὰς ἀπάσας ἐξ ἰσοῦ κεκαθάσθαι, ὅτι ἀπὸ πάσης αἰτίας καὶ ἐνοχῆς ἐλευθέρως εἶναι προσήκει, καίτοι ἀνίσων αἰτιῶν καθαιρομένας.

εἷν. Πέμπτον οὕτως ἐπιχειρεῖτε : « Ὁ ἐν ἀγίοις μέγας Γρηγόριος ὁ θεολόγος τὸν περὶ τοῦ Πάσχα λόγον θεωρητικῶς καὶ ἀναγωγικῶς ποιούμενος, ἐλθὼν εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ φησὶν : *Οἱ ἐξοίσομεν δὲ οὐδὲν οὐδὲ εἰς τὸ πρῶτὸ καταλείψομεν*, ἀποφάνεται ῥητῶς οὕτω καὶ καθαρῶς, « ὅτι μὴ ὑπὲρ τὴν νύκτα ταύτην ἐστὶ τις κάθαρσις, « νύκτα τὸν ἐκάστου παρόντα βίον ἀποκαλῶν « καὶ μηδεμίαν κάθαρσιν μετ' αὐτὸν εἶναι παραχωρῶν ».

Ἰούσις. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, ταύτην τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς τὴν δόξαν οὐκ ἀντιλέγειν τούτῳ περὶ καθαρτηρίου δόγματι. καὶ γὰρ τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν καθάρσεως διττῆς λεγομένης. πρώτης μὲν ἐν τῇδε τῇ ζωῇ διὰ τιμωριῶν, ὧν ὁ ἐν μετανοίᾳ καθαιρούμενος ἑαυτῷ προσζενεῖ, ἑτέρας δὲ μετὰ τὸν τῇδε βίον, ἡ μὲν πρώτη κάθαρσις τῆς μετανοίας εἶναι λεγομένη μετὰ τὴν ἐξοδὸν τῆς ψυχῆς γίνεσθαι οὐ πέφυκεν ἀναπαύοιται γὰρ ἀπὸ τῶν ἰδίων

1. 192d.

9. Math. v. 8. — 10. Chrysost. homil. XV in Mattheum. — P. G., t. 57, c. 227 D. — c) Hebr. XII,

14. — d) Gregor. Naz. Orat. XLV in sanctum Pascha, n. 16 = P. G., t. 36, c. 654 A.

κόπιων, ὡς ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ὁ Ἰωάννης ἔφη, παυομένης πάσης τῆς ἐκείνης πράξεως εἴτε ἀσιωτικῆς εἴτε ἀπασιωτικῆς. Ὁθεν ὁ σφῶς ἔφη: *Ποῦ τῆς κρείσεως ἐτοιμίαια δικαιοσύνην*. Ἡ δὲ δευτέρα, 5 περὶ ἧς νῦν ἡμεῖς ὁ λόγος, ἢ οὐχὶ βαρεῖται, ἀλλ' αἰ κοῦσαι ἀπολύεσθαι λέγονται, μετὰ τόνδε τὸν βίον ἐστίν. Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐξαίρετος οὐ περὶ τῆσδε τῆς δευτέρας καθάρσεως ἐλάλησεν, ἀλλὰ περὶ τῆς πρώτης, ὡς ἐξ ἀκολουθίας * τῶν λόγων αὐτοῦ φαίνεται, ὅπου ἐξηγουόμενος τὸ ῥῆμα τὸ οὐκ ἐξοίσετε, 10 πολλὰ τῶν ἡμετέρων ἔφη μυτηρίων οὐ δεῖν ἐκφέρειν τοῖς ἔξω, καὶ οὕτως ἐπάγει τὰ ὑπ' ὑμῶν εἰρημένα, ὅτι μὴ ὑπὲρ < τὴν > νύκτα ταύτην ἐστί τὴν καθάρσις. Ἐξ ὧν εὐδόηλον, ὅτι περὶ καθάρσεως 15 ἐκείνης διαλέγεται, ἢ τὰ μείζονα τῶν ἀμαρτημάτων καθαίρονται, ἧτις μετὰ τὸν τῆδε βίον οὐδεμίαν ἐστίν.

Ἔτι. Ἐκτον δὲ οὕτως ἐπιχειρεῖτε: « Ὁ αὐτὸς ἐν « τῷ εἰς τὴν πληγὴν τῆς χαλάσεως λόγῳ διαγο- 20 « ρεύον οὕτως: « Ἐὼ λέγειν τὰ ἐκείσε δικαιοσύνην, « οἷς ἡ ἐνταῦθα φειδῶ παραδίδωσιν, ὡς βέλτιον εἶναι « νῦν παιδευθῆναι καὶ καθαρθῆναι ἢ τῇ ἐκείθεν « βασάνῳ παραπεμφθῆναι¹, ἥνίκα κολάσεως καιρὸς, « οὐ καθάρσεως », παρίστησι μανερῶς μηδεμίαν εἶναι 25 « κάθαρσιν μετὰ τὴν ἐνθνήδε² ἀπαλλαγὴν, ἀλλ' « ἢ μόνον τὴν αἰώνιον κολασιν ».

Ἰδίως. Πρὸς ταῦτα ἀπολογουμέν, ὡς ἂνω εἴρηται: καὶ γὰρ περὶ πρώτης καθάρσεως τῆς διὰ 30 θρηῶν μετανοίας καὶ τῆς τῶν ἁγίων ἔργων χρείας γινομένης, ἧτις μετὰ τῆσδε τὴν ζωὴν οὐδεμίαν ἐστί, λαλεῖ ὁ ἅγιος, ὡς ἐξ ἀκολουθίας τοῦ λόγου αὐτοῦ ὄηλον: ἐπάγει γάρ: « Ὡσπερ γὰρ τοῦ θανάτου « κρείττων ἐστὶν ὁ ἐνταῦθα τοῦ Θεοῦ μεμνημένος, « ὅπερ ὁ θεὸς ψαλμῶδὸς κάλλιστα φιλοσοφεῖ, 35 « οὕτως³ οὐκ ἔστι τοῖς εἰς ἄδην καταβαίνουσιν « ὁμολόγησις καὶ διόρθωσις: συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς « ἐνταῦθα μὲν ζωὴν καὶ πρᾶξιν, ἐκεῖ δὲ τῶν πε- « πραγμένων τὴν ἐξέτασιν ».

Ἔτι. Ἐβδόμον οὕτως ἐπιχειρεῖτε: « Ὁ Κύριος ἐν 40 « τῇ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου παραβολῇ περὶ

ut ait Ioannes in Apocalypsi¹, iam cessante qualibet illius actione sive honesta sive inhonesta. Quare sapiens ait²: *Ante iudicium operare iustitiam*. Altera vero, de qua nunc nobis est sermo, qua non graviore, sed leviores culpae solvi dicuntur, post hanc vitam locum habet. Gregorius autem, praestantissimus ille theologus, non de hacce altera purgatione locutus est, sed de priore, sicut ex tenore verborum eius apparet, * f. 63. ubi explicans vocabulum illud *Non efferetis*, multa nostrorum ait mysteriorum nefas esse efferre ad eos qui foris sunt, atque tum demum ea subiungit quae adduxistis, videlicet non esse ultra hanc noctem aliquam purgationem. Ex quibus constat, illum loqui de ea purgatione, qua maiora expurgantur peccata, quae sane post hanc vitam nulla habetur.

VI. Sexto ita argumentamini: « Idem dum « in sermone *de Plaga grandinis* sic disserit: « Mitto dicere futurae vitae tormenta, quibus « huiusce vitae indulgentia eos tradit; ita ut « satius sit nunc castigari ac purgari, quam ad « cruciatum illum transmitti, cum iam poenae « tempus crit, non purgationis », manifeste « ostendit nullam esse purgationem post disces- « sum ex hac vita, sed aeternum dumtaxat « supplicium ».

Solutio. Ad haec ita respondemus, quemadmodum supra dictum est: namque de priore purgatione, quae per paenitentiae gemitus sanctarumque actionum usum perficitur, quaeque post hanc vitam nequaquam existit, loquitur sanctus, sicut ex orationis serie patet; nam subiungit⁴: « Quemadmodum enim, ut a divino « psalmista optime dictum est, morte superior « est, qui hic Dei memor est; ita non est mor- « tuis in inferno confessio nec morum correctio. « Hic enim Deus vitam et actionem, illic autem « rerum gestarum censuram concludit ».

VII. Septimo ita argumentamini: « Dominus « in illa evangelii secundum Lucam parabola⁵

1. παραπεμφθῆναι A. — 2. ἐνθνήδε A. — 3. οὕτως posui cum Gregorii editis pro λέγων, quod legebatur in codice, quasi Davidis verba essent: οὐκ ἔστι etc., dum huiusmodi Davidis testimonium ad ea, quae praecedunt, refertur. Alludit siquidem ad Psal. vi, 6.

a) Apoc. xiv, 13. — b) Eccli. xiv, 17. — c) Gregor. Naz. Oral. xvi, n. 7 = *P. G.* t. 35, c. 944 B. — d) Loc. cit., C. — e) Luc. xvi, 20 sq.

« de divite et Lazaro docens quae sors utriusque
 « obtigerit, Lazarum quidem ait statim post
 « mortem delatum fuisse ab angelis in sinum
 « Abrahæ, divitem vero, vix dum decessisset,
 « sepultum fuisse, animamque eius inventam
 « esse in inferno, tormentis addictam. Atque
 « ita cum per sinum Abrahæ perfectissimum
 « illum statum in beata requie eorum qui Deo
 « placuerunt significasset, per infernum vero et
 « tormenta extremam improborum damnatio-
 « nem aeternamque poenam indicasset, nullum
 « inter duo alterum reliquit locum alicui tem-
 « porali poenae destinatum, sed magnum
 « dumtaxat imperviumque hiatum, quo alter
 « ab altero disiungitur, eorumque absoluta
 « ac contraria oppositio exprimitur ».

Solutio. Ad hæc primum quidem dicimus, locum a dicto cum negatione assumptum absque ulla alia appositione, quemadmodum in vestra argumentatione allegari videtur, apud viros doctos plane inusitatum deprehendi. Praeterea dicimus, quod etsi Christus in dicta parabola duo dumtaxat loca designaverit (non enim de animarum corporibus solutarum receptaculis, sed de ultimis hominum finibus disputabat, inter quos purgatorium locum non habet), non idcirco consequitur, tertium non esse locum transitoriae purgationis, praesertim cum ipse Salvator noster in evangelio secundum Matthaeum³ eundem vere existere praesupponat, ubi culpas quasdam in futura vita venia donari posse docet; quae quidem cum neque in paradiso neque in inferno habeatur, prorsus necesse est tertium supponi locum, in quo dicta remissio fiat. Eundem statuit etiam inclutus Apostolus, tum etiam doctores tam latini quam graeci, ut supra dictum est.

VIII. Octavo sic argumentamini : « Animam
 « corpore solutam iamque omnino incorpoream
 « ac materiae expertem redditam, aequum non
 « est a corpore igne cruciari, cum corpus
 « ipsius, quod ignis erat apprehensurus, iam
 « interierit. Profecto, post resurrectionem, cum
 « denuo assumpsisset corpus incorruptibile, et
 « creatura omnis immutata fuerit, ipseque

« τοῦ πλουτοῦ καὶ τοῦ Λαζάρου διδάσκων τὸν ἐκά-
 « τερον διωδεξάμενον κληῖρον, τὸν μὲν Λαζάρου φησιν
 « ἄμα τῷ ἀποθανεῖν ἀπενεβλήναι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων
 « εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ, τὸν δὲ πλούσιον ὁμοῦ
 « τε ταφῆναι ἀποθανόντα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 « εὐρεθῆναι ἐν τῷ ἄδῳ, ὑπάρχουσαν ἐν βασάνοις.
 « Καὶ οὕτω διὰ μὲν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀβραάμ τὴν
 « ἀφορτάτην κατάστασιν ἐν τῇ εὐδαίμονι λήξει τῶν
 « τῷ Θεῷ φίλων ἐμφήνας, διὰ δὲ τοῦ ἄδου καὶ τῶν
 « βασάνων τὴν ἐσχάτην κατάκρισιν καὶ αἰώνιαν
 « οἰκὴν τῶν ἀμαρτωλῶν παραστήσας, οὐκ ἔτι
 « μεταξὺ τούτων ἕτερον τόπον κατέλιπε πρόσκαιρον
 « τινὰ βάσανον ἔχοντα, ἀλλ' ἡ χάσμα μέγα καὶ
 « ἀδιάβατον, διείρων ἐκατέρους ἐξ ἀλλήλων καὶ τὴν
 « ἀκρὰ καὶ ἄμεσον ἐναντιώσιν παριστῶν ».

Λύσις. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, πρῶτον μὲν, ὅτι ὁ
 τόπος ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ ἀποφατικῶς ληφθεὶς ἀνευ ἄλλης
 προσθήκης, ὡς περὶ χρῆσθαι δοκεῖτε τῇ ὑμετέρᾳ
 ἐπιχειρήσει, παρὰ τοῖς πεπαιδευμένοις ἀνδράσιν
 ἀνεπιχείρητος φαίνεται πάνπαν. Ἐτι δὲ λέγομεν,
 ὅτι εἰ καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ εἰρημένῃ παραβολῇ δύο
 μόνους ἐπέζηγε τόπους (οὗ γὰρ περὶ δοξαίων τῶν
 ψυχῶν τῶν λελυμένων ἀπὸ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ περὶ
 ἐσχάτων τῶν ἀνθρώπων τελῶν εἰδόμενον, ἐν οἷς τὸ
 καθαρτήριον χώρον οὐκ ἔρει), * καὶ οὐ διὰ τοῦτο
 ἀκολουθεῖ, τὸ μὴ εἶναι καὶ τρίτον τόπον τῆς διαβα-
 τικῆς καθάρσεως, μάλισθ' ὅτι ὁ αὐτὸς Σωτὴρ ἡμῶν
 ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ἐκείνων ἀληθῶς εἶναι
 προὔποτίθησιν, ὅτε ἁμαρτίας τινὰς ἐν τῇ μελλούσῃ
 ζωῇ ἀφέσεως δύνασθαι τυχεῖν διδάσκει· τῆς δὲ μήτ'
 ἐν τῷ παραδείσῳ μήτ' ἐν ἄδῳ γινομένης, ἐξ ἀνάγκης
 ὑποτίθεται ὁ τρίτος τόπος, ὅπου γένηται ἡ προειρη-
 μένη ἄφρασις. Συνιστᾷ δὲ ἐκεῖνον καὶ ὁ κλεινὸς Ἀπό-
 στολος καὶ ὁ καὶ οἱ διδάσκαλοι λατῖνοί τε καὶ
 Ἕλληνες, ὡς ἄνω εἰρηται.

Ἡ· * Ὁμοῦ δὲ οὕτως ἐπιχειρεῖτε· « Τὴν ψυχὴν
 « ἀπαλλαγείσαν τοῦ σώματος καὶ ἀσώματον πάντη
 « καὶ ὅλον γενομένην οὐκ ἔστιν εἰκὸς ὑπὸ σωματι-
 « αὐ κοῦ πυρὸς κολάζεσθαι, τοῦ σώματος αὐτῆς, οὐ τὸ
 « πῦρ ἕμελλε περιδράττεσθαι, διαφραθέντος. Μετὰ
 « γὰρ τὴν ἀναστασιν ἐπαναληθούσῃ τὸ σῶμα ἀφρα-
 « τον καὶ τῆς κτίσεως πάσης ἀλλοιωθείσης καὶ
 « διαιεθέντος τοῦ πυρός, ὡς μανθάνομεν, εἰκὸς

* f. 63.

« αὐτῆ τὴν ἀπὸ τούτου κλάσιν καταλλήλον ἔσεσθαι,
 « καὶ οὐκ αὐτῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς θαύμασιν, ἅτε
 « καὶ αὐτοῖς ζῳεροῖς οὔσι καὶ ὕλην τινὰ καὶ παχύ-
 « τητα περιβεβλημένοις καὶ σώματα ἀέρις ἢ πύρις
 5 « κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον· πρὶν δὲ τὸ οἰκεῖον
 « σῶμα ἀπολαθεῖν, εἶδος οὔσα μόνον τῆς ὕλης
 « ἄμικτον, εἰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑφέστηκε, πῶς ἂν ὑπὸ
 « σωματικοῦ πυρὸς κολᾶσθαι δύναιτο; »

Λύσις. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, τὴν ψυχὴν ἀπολε-
 10 λυμένην τοῦ σώματος σωματικῶ πυρὶ τιμωρεῖσθαι
 τῆ θείᾳ δυνάμει καὶ δικαιοσύνῃ εἶναι ἀρροδιώτατον.
 Καὶ πρῶτον μὲν ὁμολογοῦμεν, μὲνδὲν σωματικὸν τῆ
 οἰκείᾳ δυνάμει ἰσχύει εἰς τὸ ἀσώματων καὶ εἰς τὸ
 πνεῦμα· τούτου μέντοι τῆ θείᾳ δυνάμει γίνεσθαι
 15 οὐδέεις τῶν σοφῶν ἀντερεῖ. Καὶ γὰρ ἂν ἔλη ἡ κτίσις
 ἐν τῇ δυνάμει ὑποθετικῆ συνίσταται ὡσπερ καὶ ἡ
 ὕλη ἢ ἰσταμένη ἐν τῇ δυνάμει ἀναληπτικῇ! ἀπὸ
 τοῦ ἐνεργοῦντος φυσικοῦ, τί ἄταπον ἀπὸ τούτου
 συμπεραίνεσθαι δύναται, εἰ τῆ θείᾳ νέουσι ὑπόκειται
 20 ταῦτα τὰ πνεύματα πρὸς τὴν τῆσδε τῆς τιμωρίας
 αἰσθησιν; Πρὸς τούτους δὲ τοῦτο ζητεῖ τῆς θείας
 δικαιοσύνης ἡ τάξις, ἵνα ἡ ψυχῆ, ἢ δι' ἀμαρτίας
 ἑαυτὴν τοῖς σωματικοῖς ὑποβέβηκεν, αὐτοῖς κἂν ταῖς
 τιμωρίαις ὑποτάσσεται. Οὐκ οὖν ἄταπον ἔστιν οὔτε
 25 θαυμαστόν, εἰ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἐν τῇ θείᾳ δυνάμει
 ἐνεργῶν ὅπου ὄργανόν ἐστιν εἰς ἐκδίχησιν τῶν
 μόλθρωδων, ἐνεργεῖ κἂν² τῇ κερχωρισμένῃ ψυχῇ,
 κατατρώγον αὐτήν. *Οτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἢ
 παραβολῆ ἐκείνη ἡμᾶς διδάσκει, ἣν περὶ πλουσίου
 30 τοῦ ἀβροδιαίτου πρὸ μικροῦ εἰσαγάγετε, ἧπου ἡ ψυχὴ
 τοῦ πλουσίου πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ σώματος
 πυρὶν φλογὶ βασανίζεσθαι λέγεται! ὄγλον δὲ τοῦτο
 καὶ ἐκ τῆς θείας ἐκείνης ἀποφάσεως τῆς τοῦς κατα-
 * κρίτους ἀπιέναι κελουσύσης εἰς αἰώνιον πῦρ τὸ τῷ
 35 διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἡτοιμασμένον.
 Οὔτε ἀρᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖνον ἢ δοῖα, οἷτινες λέγουσι
 τοὺς θαύμασιν ἀπολήψεσθαι μέλλειν σώματ' ἑν
 βρασάνου, δοκοῦντος τούτου τῆ θείᾳ ἐπηρεάζειν
 40 δυνάμει.

ἦν. Ἐννῶντον δὲ οὕτωσι λέγετε. « Οἱ τὸν ἰσάγγε-
 « λον ἐπὶ γῆς πολιτευσάμενοι βίον ὄσιοι πατέρες
 « ἡμῶν πολλοῦ καὶ πολλὰς δι' ὀπτασιῶν καὶ

« ignis, ut novimus, divisus fuerit, consenta-
 « neum est, cruciatum ab eo irrogandum illi
 « accommodatum fore; neque vero illi dum-
 « taxat, verum etiam daemonibus, cum et
 « ipsi caliginosi sint, materia quadam crassi-
 « tieque circum vestiti nec non corporibus
 « aereis vel igneis secundum Basilium ma-
 « gnum. Prius quam vero corpus suum reci-
 « piat, cum forma tantum sit nulli materiae
 « immixta, quamvis per se subsistat, quomodo
 « a corporeo igne cruciari possit? »

Solutio. Ad haec dicimus, quod anima cor-
 pore soluta corporeo igne torqueatur, rem esse
 divinae potentiae ac iustitiae convenientissimam.
 Ac primum quidem fatemur, rem corpo-
 ream sua virtute nihil omnino valere in incor-
 poreum quiddam et in spiritum; id tamen
 divina virtute fieri posse nemo doctorum
 inficias iverit. Etenim si universa rerum ma-
 china in potentia hypothetica consistit non
 secus ac materia determinata in potentia
 susceptiva ab agente naturali, quae repugnantia
 potest esse, si quis inde colligat, eiusmodi
 spiritus divino nutu aptos reddi ad hancce
 poenam percipiendam? Praeterea illud exigit
 divinae iustitiae ordo, ut anima, quae sese cor-
 poreis rebus peccando subiecerit, iisdem etiam
 sit obnoxia in poenis repetundis. Non igitur
 absurdum est neque mirandum, quod ignis ille
 divina virtute actus, cuius instrumentum est ad
 improbos ulciscendos, in animam quoque separ-
 ratam agat eam torquendo. Quod autem ita se
 res habeat, parabola illa nos docet, quam de
 divite epulone paulo ante attulisti, ubi divitis
 anima vel ante corporis resurrectionem ignea
 flamma cruciari dicitur. Idem perspicuum fit
 ex divina illa sententia, qua damnati iubentur
 abire² in ignem aeternum, qui diabolo et angelis
 eius paratus est. Neque nobis placet illorum
 opinio qui asserunt, daemones assumpturos
 esse corpora quaedam aerea vel ignea, quo
 aptiores reddantur ad ferendos cruciatus, cum
 hoc videatur divinae potentiae iniuriam facere.

IX. Nono vero sic loquimini: « Sancti Pa-
 « tres nostri, qui angelicam in terris duxerunt
 « vitam, cum multis in locis ac saepe per visio-

1. ἀναληπτικῆ Α. — 2. κἂν Α.

a) Mat. XXV, 41.

* f. 61r.

« nes et insomnia aliaque miracula de aeterno
 « supplicio deque impiis ac peccatoribus in eo
 « torquendis, ea quae ipsi didicerint, alios
 « doceant, ac veluti praesentia et quasi iam
 « facta intueantur sermoneque ostendant,
 « quemadmodum et in illa evangelii secundum
 « Lucam parabola divitis ac Lazari res descri-
 « bitur : de purgatorio temporarioque igne
 « nihil uspiam declararunt ».

Solutio. Respondebimus negando habitas non
 fuisse visiones revelationesve et alia eiusmodi,
 quibus manifestetur purgatorium. Haec testatur
 Gregorius magnus, quin etiam Damascenus
 talia quaedam enarrat, et vero in beati Hiero-
 nymi vita Cyrillus* multa eiusmodi miranda
 exposuit; nosque ipsi plurima et evidentissima
 doctorum tam latinorum quam graecorum testi-
 monia supra protulimus.

X. Decimo hac ratione argumentamini :
 « Opinio illa de instauratione omnium et fine
 « aeterni supplicii, quae ab Origene, ut dictum
 « est, primum inventa, apud nonnullos ecclesia-
 « sticos viros, inter quos fuit etiam Didymus et
 « Evagrius; invaluit, ut quae Dei misericordiam
 « praetextendo acceptissima socordioribus ha-
 « beretur, sicut deiferus ille Ioannes caelestis
 « scalae auctor ait : explosa nihilominus dam-
 « nataque fuit a sancta quinta et universalī
 « synodo, tanquam debilitationem animis infe-
 «rens et ignavos etiam ignaviores reddens,
 « dum expectant aliquando liberationem a
 « tormentis promissamque instaurationem.
 « Propter eandem igitur causas propositum
 « hoc dogma de purgatorio igne exterminan-
 « dum est ab Ecclesia, quippe quod negligenti-
 «tiam diligentioribus ingerat, eis persuadendo,
 « ne totis viribus studeant sese in hac vita
 « expurgare, cum altera purgatio expectetur ».

Solutio. Etsi hanc difficultatem supra solve-
 rimus, attamen maioris claritatis gratia de
 eadem re iterum loquemur. Itaque asserimus,
 nullum huiusmodi, posita hac purgatorii veri-
 tate, securum inconveniēns : etenim nemo est

« ἐνυπνίων καὶ ἐτέρων θαυμάτων τὰ περὶ τῆς
 « αἰωνίου κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀσεβῶν καὶ
 « ἀμαρτωλῶν αὐτοὶ τε μουόμενοι καὶ τοὺς ἄλλους
 « μουῶντες καὶ ὡς παρόντα καὶ ὡς ᾄδη γινόμενα
 « θεώμενοί τε καὶ προδεκνύντες τῇ λόγῳ, καθάπερ
 « καὶ ἡ τοῦ κατὰ Λουκᾶ εὐαγγελίου παραβολὴ τὴν
 « τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου καταστάσιν δια-
 « ζωγραφεῖ, περὶ καθαρτικοῦ προσκαίρου πυρὸς
 « οὐδὲν οὐδαμῆ διεσάφησαν ».

Λίσις. Ἀποκρινόμεθα ἀρνούμενοι τὸ μὴ γεγο-
 νένα ὄπτασις καὶ ἀποκαλύψει καὶ τὰ τοιαῦτα
 σημαίνοντα τὸ καθαρτήριον. Μικρυεὶ δὲ τούτοις ὁ
 μέγας Γρηγόριος, καὶ δὴ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς τοιάδε
 διηγεῖται τινα, κἀν τῷ δε' τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου
 βίῳ ὁ Κύριλλος θαυμαστὰ πολλὰ τοιαῦτα ἐξηγή-
 σατο, κἀν' τοῖς ἄνω δὲ πλείεστας καὶ σφρασετάτας
 ἀποδείξεις διδασκάλων καὶ λατίνων καὶ ἐλλήνων
 εἰσηγήματων.

Ἰ'. Τὸ δέκατον δὲ οὕτως ἐπιχειρεῖτε : « Τὸ τῆς
 « ἀποκαταστάσεως δόγμα καὶ τοῦ τέλους τῆς αἰωνίου
 « κολάσεως παρὰ Ὠριγένους, ὡς εἴρηται, τὴν ἀρχὴν
 « εἰληφὲς καί τινον τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐπικρατήσαν,
 « ὧν ἔστι καὶ Διδύμος καὶ Εὐάγριος, ἅτε τὴν τοῦ
 « Θεοῦ φιλανθρωπίαν προβαλλόμενον καὶ εὐπαρά-
 « δεκτον ἐν τοῖς βῆθύμοις γινόμενον, ὡς ὁ θεοφόρος
 « Ἰωάννης ὁ τῆς οὐρανίου Κλήμακος ἀργιτέχνης
 « ψησίν, ὁμοῦ ἀπεκηρύχθη καὶ ἀνεθεματίσθη παρὰ
 « τῆς ἁγίας πέμπτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ὡς
 « ἔκλυσιν ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦν καὶ τοὺς βῆθύμους
 « ἔτι βῆθυμότερους ἀπεργαζόμενον, ἐκδεχομένους
 « ποτὲ τὴν τῶν βασιάνων λύτρωσιν καὶ τὴν ἐπηγγελ-
 « μένην ἀποκατάστασιν. Διὰ τὰ αὐτὰ τοίνυν καὶ τὸ
 « προκαείμενον δόγμα τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς ἀπο-
 « ελητέον ἂν εἴη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς βῆθυμίαν
 « ἐμποιοῦν τοῖς σπουδαίοις καὶ πείθον αὐτοὺς μὴ
 « πᾶσι τρόποις ἀγωνίζεσθαι κατὰ τὸν παρόντα βίον
 « ἑαυτοὺς ἐκκαθαίρειν, ὡς προσδοκωμένης ἐτέρας
 « καθάρσεως ».

Λίσις. Εἰ καὶ ἐν τοῖς ἄνω ταύτην τὴν ἀπορίαν
 ἐλύσαμεν, ἀλλ' ὁμοῦ σαφηνείας μέζονος χάριν περὶ
 τοῦ αὐτοῦ πράγματος πάλιν ἐροῦμεν. Φαμέν οὖν,
 μηδὲν τοιούτων, δοθέντος τοῦ δόγματος, ἀκολουθήσειν
 ἄτοπον· οὐ γὰρ ἔστιν ἡ διδασκαλία οὕτως ἀμαθῆς ἢ

1. κἀν τῷ δε Λ. — 2. κἀν Α.

a) Cyrilli opus de miraculis Hieronymi habetur
 inter supposititia, nam constat Cyrillum ante
 Hieronymum obiisse. Quisquis tandem fuerit

falsus ille Cyrillus, eius epistola hic in testimo-
 nium adducta exhibetur apud Migne, P. L., t. 22,
 c. 289 sq.

ἀχροῦ αἰσῶς οὕτως ἀπειρος, ὡς οὐ νοεῖν βραβείω, ὅσον
 ἐστὶ τὸ μέσον τῆς τε κολάσεως τοῦ ᾄδου καὶ τῆς τοῦ
 καθαρτηρίου τιμωρίας, οὔτε αὐτῆ ἢ εὐλαθείας μεστὴ
 παράδοσις βραθυμεῖν τοὺς ἀνθρώπους παρασκευάζει,
 ἀλλ' ἀγρυπνεῖν ὡς μάλιστα ἀκούοντας ἐκεῖσε κολά-
 5 σεως εἶναι καὶ τιμωρίας ἀρορήτους, δριμυτέρως τε
 πασῶν, ὧν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐπειράθημένον ποτε· τοῦτο
 δὲ καὶ τῆ πείρᾳ ἐδιδάχθημεν. Πάντες γοῦν ὅσοις
 συνέβη τοιαύταις ταῖς ἀποκαλύψεσιν ἐντυχεῖν, εἰσὶ
 10 δὲ πλείστοι, οὐ ποτε πλέον ἐχάρησαν, ἀλλὰ σύννοι
 καὶ συνθρωποὶ διεκατέρησαν, πάντοτε ὄντες δεδι-
 τόμενοι αἷς εἶδον βασάνους περιπεσεῖν. Εἰ δὲ τοῦ
 καθαρτηρίου τὸ δόγμα τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ψατε,
 βραθυμεῖν παρασκευάζει. πόσω βραθυμότεροι γενή-
 15 σονται μὴδὲν ἀκούοντες τοιούτων; Ζημιωθήσονται
 δὲ πλείεστα ἀπὸ μικρᾶς συντριβῆς ἢ βραχέως ἐξαγο-
 ρεύσεως ἢ τοῦ σωτηρίας χάριν ἀποδημῶν στελαισθαι
 μακρὰν ἢ ἀλλάξεως τῆς τιμωρίας καὶ τῆς ἡδυτάτης
 ζωῆς ἐκείνης τῆς Ὁποιαδήποτε ὥρᾳ ἐπιστε-
 20 νάζει ὁ ἀμαρτωλὸς, καὶ τὰ λοιπὰ. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ
 τοιαῦτα πάντα βιάψει σφοδρῶς, ἅπερ εἰς ἐπικουρίαν
 ἡμῶν ὑπὸ τῶν Πατέρων εὐρέθη εὐσεβῶς, ἂν τοῦ
 καθαρτηρίου τὸ δόγμα καθ' ἡμᾶς βλάβη. Μᾶλλον
 μὲν οὖν οἱ ἀγνούμενοι τὸ καθαρτήριο πῦρ τοὺς
 25 ἀνθρώπους ἀπογινώσκουν παρασκευάζουσιν, εἰδότας
 οὐδὲν μεμολυσμένον εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν εἰσελθεῖν
 οἷόν τε εἶναι καὶ τὸν ἀνθρωπον οὐ δύνασθαι ζῆν ἄνευ
 ἡμαρτίας τινὸς ἐλαφροῦς ἐντοῦθα διάγοντα¹. Καὶ
 γὰρ εἰ μετὰ κηλίδος τῶν συγγνωστῶν ἀμαρτιῶν ἢ
 30 μετ' ἐνοχῆς τῆς τιμωρίας τῶν μεζόνων τῶν σωματι-
 κῶν ἀπολύεται δεσμῶν, οὐ συγχωρουμένου ἐν τῷ
 μετὰ ταῦτα βίῳ¹ τοῦ τῆς καθάρσεως τοποῦ, καὶ οὕτω
 δὲ μιανθέντες τὸν Θεὸν ὄρῶν οὐ δύνανται, ἀνάγκη
 πᾶσα οὐδεμία λοιπὸν περιεσται ἐλπίς τοῦ τὴν σωτη-
 35 ρίαν περιποιεῖσθαι. Οὐκ ἄρα τὸ τοῦ καθαρτηρίου
 πῦρ δόγμα ἀποβλητέον τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν, ὡς
 ἐλέγετε ὑμεῖς, ὡσεὶ βλαβερόν καὶ ποιητικὸν τῆς ἐπι-
 κινδύου ἀμεριμνίας, ἀλλ' ἀποδεκτὸν μᾶλλον καὶ
 40 ἀπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τιμῆς δοξαστῶν.
 ὡς μάλιστα σωτηριώδες καὶ τὰς ἀμελούσας καὶ βραθυ-
 μούσας ψυχὰς μεριμνᾶν αἰεὶ καὶ γρηγορεῖν παρα-
 κευάζον καὶ τῆ τῆς μελλούσης μακαριότητος ἐλπίδι
 προθυμότερους ποιοῦν. Ταῦτα πρὸς τοὺς ὑμετέρους
 λογισμοὺς εἰρηκέναι τῶς ἀρεσθησόμεθα³.

aut magister tam indoctus aut auditor tam rudis. * f. 65.
 qui facile non intelligat, quantum sit discriminis
 inter inferni supplicium et purgatorii poenam:
 neque haec traditio pietatis plena in causa est,
 ut homines torpescant, verum ut quam aceri-
 mae invigilent, dum audiunt illic esse supplicia
 tormentaque intolerabilia, iisque omnibus aceri-
 biora, quae in hac vita unquam experti fuimus.
 Id ipsum vel experientia didicimus. Nam qui-
 buslibet contigit eiusmodi revelationibus per-
 frui, sunt vero bene multi, si nunquam amplius
 hilares visi sunt, sed graves vultuque tetrico
 permanserunt, semper formidantes ne in cru-
 ciatu, quos vidissent, inciderent. Quod si pur-
 gatorii dogma homines, ut dicitis, socordes
 reddat, quanto socordiores fient, si nihil tale
 audierint? Sed vero maximum item capient
 detrimentum ex levi contritione, aut ex brevi
 confessione, aut ex suscepta salutis causa
 longa peregrinatione, aut ex poena ulterius sumpta,
 necnon ex dulcissima illa voce, nimirum:
Quaecumque hora ingemuerit peccator, et cetera.
 Scilicet haec aliaque id genus omnia, quae ad
 nostrum solatium a Patribus pie probata sunt,
 gravissime laedent, si purgatorii dogma, quae
 vestra est sententia, laedat. Enimvero qui pur-
 gatorium ignem negant, multo magis efficiunt
 ut homines desperent, qui probe sciunt, nihil
 inquinatum in aeternam vitam ingredi posse,
 neque hominis esse absque leviori aliqua culpa
 vitam traducere, dum hic degit. Etenim si cum
 leviorum peccatorum macula aut cum reatu
 poenae pro gravioribus debita corporis sol-
 vatur vinculis, cum non admittatur in futura
 vita purgationis locus, ac proinde qui macula
 foedati fuerint, Deum nequeant videre, prorsus
 necesse est, nullam iam suppressam spem salutis
 consequendae. Non ergo purgatorii ignis dogma
 abiiciendum est ab Ecclesia, uti dicebatis, tan-
 quam damnosum ac perniciosae negligentiae
 incentivum, sed potius amplectendum et a catho-
 lica Ecclesia honorifice praedicandum, ut
 quod maxime salutare sit, negligentis desi-
 derante animas parans ad magis magisque
 curandum et vigilandum, speque futurae
 beatitudinis promptiores reddens. Haec ad
 vestra argumenta dixisse in praesentia satis
 erit.

1. διάγων Α. — 2. ἐν τῷ... βίῳ Α. — 3. Subiungit amanuensis codicis Α· ταῦτα δὲ εἰσὶ, αἱ ψυχραὶ
 (male ψυχαὶ apud Martini-Bassi) ἀπολογία τῶν σχηματικῶν καὶ ποικρῶν λατινῶν: — τείος.

MARCI ARCHIEPISCOPI EPHESII ORATIO ALTERA
DE IGNE PURGATORIO

SAPIENTISSIMI AC DOCTISSIMI ARCHIEPISCOPI EPHESII DOMNI MARCI EUGENICI ALTERA AD LATINOS RESPONSIO, IN QUA VERAM ECCLESIAE GRAECAE DOCTRINAM EXPONIT^a.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ ἘΦΕΣΟΥ ΚΥΡ ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ ἈΠΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ ΛΑΤΙΝΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑ, ΕΝ ἧ ἘΚΤΙΘΗΣΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΓΡΑΙΚΩΝ ἘΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΝ ΑΛΗΘΗ ΔΟΞΑΝ¹.

Ambros.
653.
• f. 70^a.

1. Multa profecto investigatione et inquisitione indigent quaecumque controversa sunt dogmata, occurrentibus pro utraque parte validissimis gravissimisque argumentis; multum vero lucri ex illa inquisitione obvenit, dummodo ne ad contentionem, sed ad veritatem intendamus, neque pro viribus studeamus solum vincere, verum etiam, si quandoque vincamur, aequo animo perferamus. Quod quidem non nobis tantum contingere solet, qui animum ad exigua convertimus, humi incedentes et procul a vera sapientia digressi; sed ipsis etiam discipulis illius, qui ipsamet sapientia est, Iesus Christus Dominus noster, idem accidisse audimus et credimus. Nam cum inter eos aliquando quaereretur^b, an circumcidendi essent qui ex gentibus ad fidem accessissent, ac docendi servare legem Moysi, convenerunt apostoli et seniores de eiusmodi quaestione cognitari; ac facta, inquit, magna inquisitione, sententiam quidem Petrus dixit, quam Iacobus suffragio suo comprobavit, et communiter

* f. 71.

1. Πολλῶς² μὲν ὡς ἀληθῶς ἐρεῦνης δεῖται καὶ συζητήσεως ὅσα τῶν δογματικῶν ἀμπισθητήσιμα καὶ τοὺς ἐπ' ἑκάτερα λόγους ἰσχυροὺς καὶ γενναίους ἔχοντα· πολλὴ δὲ ἄρα καὶ τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης συζητήσεως περιγιγνόμενον³ κέρδος, ὅταν μὴ πρὸς ἔριν, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν βλέπωμεν⁴, μηδὲ νικᾶν ἐκ παντὸς σπουδάζωμεν⁵ μόνον, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ ἠτῶσθαι καλῶς ἀνεχόμεθα⁶. Καὶ τοῦτό γε οὐκ ἐφ' ἡμῶν μόνον οὕτω συμβαίνει⁷, τῶν μικρὰ βλέπόντων καὶ χαμαὶ ἐργαζομένων καὶ πολλὴ τῆς ἀληθινῆς σοφίας ἀπεστηκῶτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν τῆς αὐτοσοφίας, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὕτω συμβεβηκέναι καὶ ἀκούομεν καὶ πιστεύομεν. Καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις ποτὲ τοῦ ζητήματος ὄντος, εἰ δεῖ⁸ περιτέμνειν τοὺς ἐξ ἐθνῶν προσιόντας τῇ πίστει καὶ διδάσκειν τηρεῖν τὸν νόμον Μωσέως⁹, συνῆλθον μὲν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου πολλῶς δὲ (φρῆσι) συζητήσεως γενομένης, εἶπε μὲν ὁ Πέτρος, ἐπεψηφίσαστο δὲ Ἰάκωβος, κοινῇ δὲ ἔδοξε πᾶσι σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν

1. Titulum datus prout se habet in A; in aliis hic est: Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς αὐτοὺς ὁμιλία δευτέρα περὶ τοῦ αὐτοῦ καθαρισμοῦ πυρός. In B vero nullus est. In G: τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία δευτέρα πρὸς Λατίνους περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐν τῇ αὐτῇ πάλαι ῥηθείᾳ. — 2. πολλῶς R, omissa scilicet prima littera, a rubricatore addenda; habet vero ad marg.: πρόλογος. — 3. περιγιγνόμενον MR. — 4. βλέπομεν Q. — 5. σπουδάζομεν QR. — 6. ἀνεχόμεθα M: ἐνεχόμεθα C. — 7. συμβαίνον M. — 8. δεῖται R.

^a Ambros. 653, f. 70^a-85 (= A). Cod. Paris. 1218, fol. 17-41 (= P; Paris. 1261, fol. 13-39 (= Q); Paris. 1286, fol. 283^a-311 (= R); Oxonien. Laud. 22, f. 17^a-55^a (= O); Paris. 1292, f. 16-15

(= G); Coislin. 289, f. 29-91 (= C); Ἀθήνη (1880), p. 67-8, 106, 120-1, 135-7, 151-3, 201-2, 217-8, 269-70 (= M). — b) Cf. Act. xv, 5-6.

ἐθνῶν ἐπιστρέφουσι πρὸς¹ τὸν Θεόν. Εἰ τοίνυν ἐκεῖ
καρπὸν ἢ συζήτησις² ἔνεγκε τὴν τῶν συζητούντων
δυσάνοιαν, ἑλπίς ἐστὶ καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τῷ αὐτῷ κινου-
5 συνδεόμενοι καὶ τῇ αὐτῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ
συνδεόμενοι καὶ τοῦ αὐτοῦ τέλους στοχαζομένους,
ὅπως ἐστὶν ἢ τῆς ἀληθείας εὐρεσις, μὴ ἁμαρτή-
σασθαι τοῦ προκειμένου σκοποῦ, κἀν ἐπὶ πλείστον³
ἢ ζήτησις⁴ προχωρή⁵, πάντα δὲ μετὰ εἰρήνης καὶ
ἀκούσαντας καὶ εἰπόντας ἐπὶ τῷ μάλιστα⁶ ἀληθεῖ
καὶ συντείνονται πρὸς ὑμῶν ἀγαθητικῶς συν-
αφθῆσθαι.

2. Ταῦτα μὲν⁷ ὄν καὶ ὑμεῖς ἡμῖν⁸ συνομολογεῖτε⁹
καὶ συνελπίζετε· φάσκετε δὲ ἡμᾶς ὡςπερ ἐπιλαθο-
μέμενοι τούτων, πέρα¹⁰ τοῦ θέοντος σπουδάζειν τε καὶ
5 πειρᾶσθαι τὴν μὲν οἰκείαν δόξαν κρατύνειν, τὴν ὑμε-
τέραν δὲ¹¹ καταβάλλειν¹². Πρὸς δὲ¹³ τοῦτό φημεν,
ὡς ἡμεῖς τὴν οἰκείαν δόξαν οὐδόλω¹⁴, ἥτις ἐστίν,
ἐξεθέμεθα, μὴ τί γε δὴ καὶ κρατύνειν¹⁵ ἐπεχειρή-
σαμεν καὶ τοῦτό γε προτόντες ὑμεῖς ἡμῖν¹⁶ ἔγκλιετε,
καὶ ἀξιοῦτε σαφέστερον ἐκμαθεῖν ὅ τι φρονούμεν·
τὴν δ' ὑμετέραν δόξαν οὐ¹⁷ καταβάλλειν, ἀλλ' οὐκ
ἀναγκαῖαν εἶναι δεῖξαι πειρώμεθα, διὰ τὸ μὴ¹⁸
ὑπὸ¹⁸ τῶν γραφῶν οὕτω σαφῶς ἡμῖν παραδο-
μένην εἶναι, μὴ¹⁹ ὑπὸ¹⁹ τῶν πατέρων ἡμῶν δεοδοκι-
μασμένην, μὴ²⁰ ἄλλως εὐλογον φαινομένην²⁰. Ἴνα
δ' ἡμῶς ἀπό γε τοῦ νῦν ὑμῖν χαρισώμεθα (δικαίον
γάρ), τὴν τε ἡμετέραν δόξαν ἐκηρύξομεθα²¹ καθαρώ-
τερον, οὐ πέρα²² τοῦ θέοντος, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐστὶ
μάλιστα²³ θεόν²³, αὐτὴν συνιστώντες, καὶ τὴν
5 ὑμετέραν, ὅποια²⁴ ποτ' ἐστίν, ἀκριβέστερον ἐξετάσο-
μεν²⁵. Ἰσως γὰρ ἐκ τούτων τὸ ἀληθὲς εὐρῆθεν ἀπαλ-
λῶσει πραγμάτων ἡμᾶς καὶ τοῦ περαιτέρου πρὸς
ἀλλήλους διαφωνεῖν.

3. Ἡμεῖς²⁶ οὐτε τοὺς δικαίους ἀπειληφέναι τελείως
τὸν ἴδιον κληρὸν φημεν καὶ τὴν μακαρίαν ἐκείνην
κατάστασιν, πρὸς ἣν ἐντεῦθεν διὰ τῶν ἔργων ἑαυ-
τοὺς παρεσκεύασαν, οὐτε τοὺς ἁμαρτωλοὺς αὐτίχα

visum est omnibus cum Spiritu Sancto, non molestandos esse qui ex gentibus ad Deum redirent. Si ergo inquisitio illic fructum tulit litigantium concordiam, spes bona subest, nos etiam, qui uno spiritu atque eadem invicem caritate revincti ad eundem finem collineamus, ut nempe veritatem assequamur, a proposito scopo non aberraturos, quamquam inquisitio plurimum protrahitur, sed omnia pacato animo et audientes et dicentes, in eo quod maxime verum congruumque fuerit, concordiam fraterne inquituros.

2. Atque haec quidem vos non secus ac nos profitemini ac speratis; palam tamen edicitis, nos eiusmodi rei veluti immemores, plus aequo curare et conari, ut propriam nostram opinionem obfirmemus, vestram vero convellamus. Ad quod respondemus, propriam nos opinionem, quaecumque sit, neutiquam exposuisse, nedom obfirmare studuisse; idque vos ipsi paulo inferius crimini nobis datis, clarius perdiscere postulantes quae tandem sentiamus. Itaque in id studebimus, non ut vestram sententiam evertamus, sed ut probemus, eam esse minime necessariam, tum quod a Scripturis non satis perspicue nobis tradita sit, nec a patribus nostris comprobata, tum quod ceteroqui rationi consentanea haudquaquam videatur. Attamen, quo vobis, ut decet, e vestigio morem geramus, opinionem nostram apertius exponemus, eam non plus aequo, sed quoad aequissime fieri poterit, stabilientes; vestram vero, qualiscumque demum sit, accuratius expendemus. Nam forte comperta exinde veritas liberabit nos a negotiis et ab ulteriore inter nos dissidio.

3. Profitemur ergo, nec iustos perfecte consecutos esse propriam suam sortem et beatam illam conditionem, ad quam in hac vita per opera sese praeepararunt, nec improbos statim

1. ἐπιστρέφουσι ἐπὶ AR. — 2. συ supra versum RQ. — 3. πλείον C. — 4. συζήτησις M. — 5. προχωρεῖ A. — 6. μάλιστα om. QOC. — 7. Loco μὲν scripsit δὲ R, quam voculam dein deletit. — 8. ἡμῖν om. R. — 9. συνομολογεῖται A. — 10. πέρα C: πέραν M. — 11. τὴν δ' ὑμετ. R: ἡμετέραν QO: ex corr. ὑμετ. P. — 12. καταβάλλειν A. — 13. δὲ: δὲ AM. — 14. οὐδ' ὄως MG. — 15. κρατύνειν ταύτην M. — 16. ἡμῖν om. A. — 17. οὐκ ἂν QO. — 18. ὅ ὑπὸ in marg. P. — 19. μὴ ὑπὸ R. — 20. Ad marg. in R: ὠραῖον. — 21. δικαίον-ἐκηρύξομεθα om. M. — 22. πέραν QOC. — 23. θεόν supra versum R, moxque συνιστώντες αὐτήν. — 24. Post ὅποια (sic) iterum ποῖα habebat Q, quod postea deletit. — 25. ἐξετάσομεν C. — 26. Ad marg. in R: ἀρχὴ τῆς ὑποθέσεως.

post obitum aeterno addici supplicio, quo in perpetuum cruciabuntur; sed ambo haec post extremam illam iudicii diem omniumque resurrectionem plane eventura esse; nunc autem utrosque degere in idoneis locis, alteros quidem omnino quietos ac liberos in caelo cum angelis et coram ipso Deo, imo vero in paradiso, ex quo exiit Adam, in quem primus omnium introivit probus latro, nobiscum ubique conversantes in quibus coluntur templis, eos exaudientes qui ipsos invocaverint et pro eis apud Deum intercedentes, utpote eximio eiusmodi munere ab illo praeditos, miracula per proprias suas reliquias patrantes, quin etiam beata perfruentes Dei visione et illo quod inde emittitur fulgore multo perfectius ac nitidius quam prius, dum vitam agerent; alteri vero ex adverso in inferno oculos versari in tenebris^a et in umbra mortis et in lacu infimo, prout David ait, rursusque Iob^b: *In terram tenebrosam et caliginosam, in terram tenebrarum aeternarum, ubi nullus splendor, nec vita est hominibus.* Atque illos quidem summa potiri laetitia animique voluptate, expectantes iam ac propemodum prae manibus habentes promissum sibi regnum arcanaeque bona; hos vero contra maxima confici angustia et inconsolabili moerore, expectantes damnatorum more iudicis sententiam illaque supplicia prospicientes. Neque tamen illos adeptos esse regni hereditatem eaque bona quae « nec « oculus vidit, nec auris audivit, nec animus « hominis effinxit »; neque hos aeternis iam addictos esse supplicii igneque inextinguibili exuri. Atque hanc doctrinam non solum a patribus nostris antiquitus acceptam tenemus, verum etiam ex ipsis divinis Scripturis comprobare facile possumus.

1. βασανισθήσεται Q, addito tamen *on* supra versum. — 2. Ad marg. in R: ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἕκαστος λήψεται κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. — 3. Ad marg. in R: ἐκ τούτου σημαζομένη, ὅτι διαφέρει παράδεισος βασιλείας: ὅτι ὁ μὲν παράδεισος, τόπος. — 4. κἀν AM. — 5. ἡμῖν: ἡ μὲν QOC, addito ad marg. in Q: ἴσως γραπτὸν οἶμαι. — 6. ὑπακούειν O. — 7. Ad marg. in R: ὠραίων. — 8. τελειότερον M. — 9. ὑπάρχοντας M. — 10. τοὺς δὲ M. — 11. αὐτοῖς (ad marg. κῆθις) C. — 12. κατακελευσμένους A. — 13. καὶ ἂ M. — 14. ὁ οὐν. OC. — 15. εὐφροσύνη πάση καὶ om. R. — 16. θυμηδία πάση M. — 17. ἐκείνους P. — 18. ἀπολαύειν QO. — 19. οἶδεν QO: εἶδε R. — 20. ἀνετυπώσατο PMRG. — 21. τούτους ᾗδη M. — 22. παραδεισῶσαι QOC. — 23. παραδεδομένων A.

μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὴν αἰώνιον ἀπάγεσθαι κλάσιν, ἐν ᾗ βασανισθήσονται¹ αἰδίως, ἀλλ' ἄμφω ταῦτα μετὰ τὴν ἐσχάτην ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως² καὶ τὴν ἀνάστασιν πάντων ἀναγκαιῶς γενήσεσθαι τὸ δὲ νῦν ἔχον, εἶναι μὲν ἑκατέρους ἐν τοῖς 5
προσθήκῃσι τόποις, τοὺς μὲν ἀνεύτους πᾶντῃ καὶ ἐλευθέρους ἐν τε τῷ οὐρανῷ³ μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ παρ' αὐτῶ τῷ Θεῷ,⁴ καὶ δὴ κἀν⁵ τῷ παραδείσῳ, οὗ ἐξέπεσε μὲν ὁ Ἀδάμ, ἀντεισχύθη δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ὁ εὐγνώμων ληστής, καὶ ἡμῖν⁶ δὲ ἐκίστοτε 10
ἐπιχωριάζειν, ἐν οἷς τιμῶνται ναοίς, καὶ τῶν ἐπικαλουμένων αὐτοὺς ἐπακούειν⁶ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Θεῷ προσεύειν⁷, ἐξάρητον τοῦτο γέρας παρ' αὐτοῦ εὐληφῶτας, καὶ διὰ τῶν οικειῶν λευψάνων θαυματουργεῖν, καὶ μὴν καὶ τῆς μακαρίας ἀπολαύειν τοῦ 15
Θεοῦ θεωρίας καὶ τῆς ἐκείθεν ἐκπεμπομένης αἴγλης τελειότερον⁸ τε καὶ καθαρότερον ἢ πρότερον ἐν τῷ βίῳ τυγχάνοντας⁹. τοὺς δ'¹⁰ ἐναντίους αὐθῖς¹¹ ἐν τῷ ᾗδῃ κατακελευσμένους¹² ὑπάρχειν ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου καὶ ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ, 20
καθ' ἃ¹³ φησὶν ὁ Δαυὶδ, καὶ ὁ¹⁴ Ἰὼβ πάλιν εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ γνομφεράν, εἰς γῆν σκότους αἰωνίου, οἷ' οὐκ ἔστι φέγγος, οἷδ' ὁρᾶν ζώων βροτῶν· καὶ τοὺς μὲν ἐν εὐφροσύνῃ πάσῃ καὶ¹⁵ θυμηδίᾳ¹⁶ διαίγειν, προσδοκῶντας ἦδῃ καὶ μόνον οὐκ ἐν ἧερσιν ἔχοντας τὴν ἐπιγγελημένην αὐτοῖς βασιλείαν καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ τοῦς δὲ τῶναντίον ἐν στενοχωρίᾳ πάσῃ καὶ ἀπαραμυθίῳ λύπῃ, καθάπερ τινὰς καταδικούς ἐκδεχόμενους τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτοῦ καὶ τὰς βεβήλους ἐκείνας¹⁷ προσρωμένους: οὔτε δὲ 30
τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας ἐκείνους ἀπολαύειν¹⁸ καὶ « ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν¹⁹, οὔτε οὖς ἤκουσεν, « οὔτε νοῦς ἀνθρώπου ἐνετυπώσατο²⁰ ἀγαθὰ », οὔτε τούτους ταῖς αἰωνίοις ᾗδη²¹ παραδεδῶσαι²² βεβήλ- 3
νοις καὶ ἐν ἀσβέστῳ πυρὶ κατακαίεσθαι. Καὶ τοῦτο παρά τε τῶν πατέρων ἡμῶν ἄνωθεν παραδεδομένον²³ ἔχον καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θείων γραφῶν παραστήται ἔχθῳς δυνάμεθα.

a) Cf. Psal. LXXXVII, 7. Eadem habet Pseudo-Athanasius. *Quest. ad Antiochum*, q. 19 = P. G.,

1. 28. c. 609. — b) Iob. x. 22. — c) Cf. I Cor. 11, 9.

4. Φέρεται γὰρ ἐν ἀρχαιοτάταις τισὶν ἀποκρί-
 σεσιν ἐπιγραφὴν ἐργοῦσαι: Ἀθανασίου τοῦ
 πᾶνι πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα, τοιαύτη τις
 ἐρώτησις¹. « Τί οὖν; ἀπέλαθον² οἱ δίκαιοι τὰ
 5 « ἀγαθὰ καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὴν κόλασιν; — Οὐδα-
 μῶς; ὅπως δὲ αὐτὴ ἡ χαρὰ, ἣν ἔχουσι νῦν αἱ τῶν
 « ἁγίων ψυχῆ, μερικὴ ἀπολαύσις ἐστίν, ὡσπερ
 « καὶ ἡ λύπη, ἣν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχουσι³, μερικὴ⁴
 « κόλασις. Ὡσπερ μεταστέλλεται βασιλεὺς⁵ φίλους
 10 « αὐτοῦ ἐπὶ τῷ συναριστῆσαι αὐτῷ, ὡσαύτως⁶ καὶ
 « καταδικούς ἐπὶ τῷ⁷ κολάσαι αὐτούς, καὶ οἱ μὲν
 « εἰς τὸ ἄριστον κληθέντες ἐν χαρᾷ εἰσὶν ἔμπροσθεν
 « τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως ἕως τῆς ὥρας τοῦ ἀρίστου,
 « οἱ δὲ κατὰ δίκαιον, ἐν φυλακῇ ἀποκεκλεισμένοι, ἐν
 15 « λύπῃ ὑπάρχουσι ἕως⁸ ἐξέλθῃ ὁ κριτής· οὕτω
 « δεῖ λοιπὸν νοεῖν περὶ τῶν ἐκεῖσε ἀφ' ἡμῶν προ-
 « λαθουσῶν ψυχῶν, λέγω δὴ δικαίων καὶ ἁμαρ-
 « τωλῶν.

« Εἰ οὖν⁹ οὐδέτις, καθὰ εἴρηται, οὔτε ἐν βασιλείᾳ
 20 « οὔτε ἐν¹⁰ γένεγγι εἰσελθῆκε, πῶς περὶ τοῦ πλουσίου
 « τοῦ κατὰ τὸν¹¹ Ἀζάρον ἀκούομεν, ὅτι ἐν πυρὶ
 « καὶ βασάνοις ὑπάρχων πρὸς τὸν Ἀβραάμ διελέ-
 « γετο; — Παραβολικῶς ὁ Κύριος ὅλα τὰ κατὰ τὸν
 « Ἀζάρον εἶπεν, ὡσπερ καὶ περὶ τῶν δέκα¹² παρ-
 25 « θέντων καὶ τῶν λοιπῶν παραβολῶν * οὐ γὰρ ἐν
 « πράγματι γέγονεν ἡ τοῦ Ἀζάρου παραβολή,
 « ὅτι οὐχ ὄρωσι οἱ ἁμαρτωλοὶ οἱ ἐν γένεγγι¹³ τοὺς
 « δικαίους τοὺς μετὰ Ἀβραάμ ὄντας ἐν τῇ βασι-
 « λείᾳ, ἀλλ' οὔτε δὲ¹⁴ πάλιν ἐπιγινώσκει τις τὸν
 30 « πλησίον αὐτοῦ ἐν σκότει ὑπάρχων ».

5. Ταύτην τὴν ὁδὸν ἡ καθ' ἡμῶς Ἐκκλησίαι
 παραλαβοῦσα καὶ φρονεῖ καὶ κηρύττει, καὶ πρὸς
 τὴν ὑπὲρ¹⁵ αὐτῆς ἀπολογίαν ἐτοιμότητά παρσκευά-
 σται. Πρῶτον μὲν γὰρ¹⁶ ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ματ-
 35 θθαίου¹⁷ εὐαγγελίῳ τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἐκείνην¹⁸
 προδιαγράφων λέγει ψησί¹⁸ οἱ εὐλογημένοι

4. Etenim in antiquissimis aliquot responsio-
 nibus hoc titulo praenotatis: *Athanasii prae-*
clarissimi doctoris ad Antiochum principem,
 haec habetur quaestio^a: « Quid igitur? Bonane
 « iusti receperunt, et peccatores supplicium? »
 « — Nequaquam. Ipsum tamen gaudium, quo
 « fruuntur sanctorum animae, pars est illorum
 « felicitatis, ut tristitia, quam habent peccato-
 « res, pars est illorum supplicii. Quemadmo-
 « dum si suos amicos accerserit imperator, ut
 « secum prandeant, damnatos vero ut punian-
 « tur, illi quidem ad prandium vocati laetantur
 « ante domum imperatoris, donec venerit hora
 « prandii; damnati vero, in custodia inclusi,
 « in moerore degunt, usque dum veniat iudex:
 « sic sentiendum est de animabus quae ante
 « nos illuc discesserint, iustorum inquam et
 « peccatorum.

« Si igitur nemo, prout dictum est, neque in
 « regnum neque in gehennam introivit, quid
 « illud ergo est quod de divite et de Lazaro
 « audivimus, illum nempe divitem in igne et
 « tormentis loqui ad Abraham? — Quae-
 « cumque Lazarum spectant, parabolice locu-
 « tus est Dominus, ut et quae de decem virgi-
 « nibus et ceteris parabolis dixit. Nec enim
 * f. 72.
 « reipsa contigit Lazari parabola: quippe in
 « gehenna peccatores non vident iustos, qui
 « cum Abraham in regno sunt; imo nec quis-
 « quam illic in tenebris proximum suum
 « agnoscit ».

5. Hanc opinionem nacta Ecclesia nostra
 et sentit et edicit: ad eam vero defendendam
 paratissima suppetunt argumenta. Primum
 quidem Dominus in evangelio secundum Mat-
 thaeum futurum illud iudicium cum describit^b,
Venite, inquit, benedicti Patris mei, possidete,

1. Ad marg. in R: ἐρώτησις Ἀντιόχου, pauloque inferius: ἀπόκρισις Ἀθανασίου τοῦ θεοῦ. — 2. ἀπέλαθον
 QQ. — 3. ἔχουσι οἱ ἁμαρτωλοὶ P, al adiecto signo monemur locum fuisse praepostere exaratum. —
 4. μερικὴ C. — 5. ὁ βασιλεὺς P, QQM. — 6. ὡσαύτως: ὡς οὕτως O. — 7. ἐπὶ τῷ QQ. — 8. ἕως
 ἂν M. — 9. Ad marg. in R: ἐρώτησις ἐτέρᾳ τοῦ αὐτοῦ ἐκστατικῶς, moxque: ἀπόκρισις τοῦ θεοῦ Ἀθανασίου.
 Imo vero pagina, alia manu: Καὶ εἰς τὸν περὶ κοιμημένων λόγον, Ἀθανάσιος ὁ θεὸς ἐπι φησὶν: « Ὅτι περ
 καὶ τοῦτο ὁ θεὸς τοῖς σφαιρομένοις κεχάρισται, τὸ μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ψυχικῶς ἀλλήλους συνέναι, συνεργαι-
 νεσθαὶ καὶ συναγαλλεσθαί, ἀπεκδοχὴν ἔχοντας τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς θέλων ἀποθῶν ». Haec Athanasii oratio
 non exstat; laudatur tamen a Damasceno, oratione pro defunctis circa finem, apud Migne, P. G., t. 95,
 c. 277 A. — 10. τῇ erasum in O. — 11. τὸν om. M. — 12. δέκα om. C. — 13. τῇ γένεγγι R. — 14. οὐ δὲ G.
 — 15. ὑπὲρ supra versum O. — 16. μὲν γὰρ OAG, om. alii. — 17. Ματθαίου R. — 18. ἐκείνην κρίσιν M.

a) Op. cit., q. 20-21 = P. G., t. cit., c. 609. — b) Mat. xxv, 31.

ergo nondum possidebant; deinde *paratum*, inquit, *vobis regnum*; *paratum*, non datum. Rursusque ad peccatores^a: *Discedite maledicti* (ergo nondum discesserant) *in ignem aeternum, qui paratus est*, non vobis, sed *diabolo et angelis eius*. Hoc etiam in loco iterum habetur *paratus*, ut qui nondum damnatos apprehenderit daemones; nam qui fieri istud possit, cum illi hactenus et usque ad diem illam passim pervagentur in aere, suam operam sine impedimento in eos exercentes qui sibi paruerint? Id ipsum et ipsi alias clamant ad Dominum, prout in eodem evangelio habetur^b: *Venisti huc ante tempus torquere nos*; ergo non iam torquebantur, cum tempus nondum advenisset. Itaque si improbi daemones primique totius mali architecti, quibus potissimum *paratum* est repositumque supplicium, debitam poenam nondum luant, verum libere circumeant quocumque voluerint, quae tandem ratio id nobis persuadeat, ut eorum animae, qui hinc in peccatis migraverint, statim igni tradantur illisque poenis, quae aliis fuerunt paratae? Imo vero cur opus foret iudicio vel ipsa corporum resurrectione et secundo in terram iudicis adventu, necnon tremendo illo universalique spectaculo, si ante diem illam utrique pro suo quisque merito mercedem accepissent? Et qui fit ut Dominus in illa virginum parabola, egressas hinc obviam sponso virgines, nempe animas, dormitasse dicat et obdormuisse, dum tardaret sponsus, id est obitisse, necdum vero in thalamum introisse, donec spandus e caelo veniat, cunctas simul veluti e somno excitaturus, et alteras quidem secum introducturus, alteras vero exclusurus; quod sane, prout cuique perspicuum est, in die illa locum habebit? *Tunc*

τοῦ πατρὸς μοι, κληρονομήσατε¹, ὁῦλον ὡς μὴ ἤδη κληρονομήσαντες· ἔπειτα τὴν ἡτοιμασμένην ἑμῖν φησὶ βασιλείαν², ἡτοιμασμένην, οὐ δεδομένην πρὸς δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς αὐτοῦ· Πορεύεσθε³ οἱ κατηραμένοι, ὁῦλον⁴ ὡς μὴ ἤδη πεπορευμένοι, εἰς⁵ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον⁶, οὐχ ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· κἀνταῦθα πάλιν ἡτοιμασμένον, οὐκ ἤδη τοὺς κατακρίτους δεξάμενον δαίμονας· πῶς γὰρ, οἵτινες ἄχρι τοῦ νῦν καὶ ἕως δὲ⁶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐμπλαῖνῶνται πανταχοῦ τῷ ἀέρι καὶ τὰ ἑαυτῶν ἐνεργουσίαν ἀνεμποδίστως ἐν τοῖς πειθομένοις αὐτοῖς; Τοῦτο δὲ καὶ ἀλλαγῶν βοῶσιν αὐτοὶ πρὸς τὸν Κύριον, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ εὐαγγελίῳ κεῖται· Ἦλθες ὧδε⁷ πρὸ καιροῦ βασιλεῖσα ἡμῶν⁸, ὁῦλον ὡς οὐπω βασιανίζόμενοι, τοῦ καιροῦ μὴ παρόντος⁹. Εἰ τοίνυν οἱ πονηροὶ δαίμονες καὶ τῆς κακίας πρῶτοι δημιουργοὶ¹⁰, δι' οὓς μάλιστα ἡ κόλασις ἡτοιμασται τε καὶ τεταμίευται, τὴν προσήκουσαν δίκην οὕτω τινύουσιν, ἀλλ' ἄφεται περινοστοῦσιν¹¹ ἔθνα καὶ βούλονται, τίς ἡμᾶς ἔτι πείσει λόγος, τὰς τῶν ἐντεῦθεν ἀπαλλαττομένων ἐν ἁμαρτίαις ψυχὰς αὐτίκα τῷ πυρὶ παραδίδδουσαι καὶ ταῖς βασάνοις ἐκείναις¹² ταῖς ἐτέροις ἡτοιμασμέναις; Τίς δὲ καὶ χρεῖα¹³ τῆς κρίσεως ἡ καὶ τῆς¹⁴ τῶν σωματίων αὐτῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς ἐπὶ γῆς τοῦ κριτοῦ παρουσίας καὶ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου καὶ παγκοσμίου θεάτρου, εἰ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης¹⁵ ἐκότεροι τὰ¹⁶ κατ' ἀξίαν ἀπέλαθον¹⁷; Πῶς δὲ καὶ ὁ Κύριος ἐν τῇ τῶν παρθένων¹⁸ παραβολῇ τὰς ἐξελθούσας ἐντεῦθεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου παρθένους ψυχὰς συστάξει μὲν καὶ καθυδῆσαι φησι, χρονίζοντος¹⁹ τοῦ νυμφίου, εὐτέστιν ἀποθανέντι, μηδέπω δὲ εἰσελθεῖν²⁰ τὸν νυμφῶνα, μέγρις ἂν ὁ νυμφίος ἐξ οὐρανοῦ παρεγένητο, πάσας δὲ οὐ διεγείρων ὡσπερ ἐξ ὕπνου καὶ τὰς μὲν ἑαυτῷ συνεσάγων²¹, τὰς δὲ ἀποκλείων²², ὃ παντὶ²³ πῶς ὁῦλον, ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γενήσεται; Τότε γὰρ φησὶν

1. Ad marg. in R : τί ἐγὼ εἶ τὸ κληρονομήσατε, moxque : τί τὸ ἡτοιμασμένην. — 2. βασ. φησὶν A, at litteris supra versum positis significatur praepostere has voces fuisse exaratas : ὑμῖν om. PMR : φησὶ ἡμῖν QO : ἡτοιμ. βασιλ. φησὶν R. — 3. πορεύεσθαι Q. — 4. ὁῦλοι A. — 5. Ad marg. ὥρατον R. — 6. δὲ om. M. — 7. ὧδε Q. — 8. Ad marg. in R : πρὸ καιροῦ βασιανίσει ἡμᾶς. — 9. Ad marg. ὥρατον R. — 10. οἱ τῆς κακίας πονηροὶ δαίμονες πρῶτοι δημιουργοὶ R. — 11. περινοστοῦσιν M. — 12. ἐκείνας A. — 13. Ad marg. R : τίς χρεῖα τῆς κρίσεως, εἰ ἀπέλαθον ἁμαρτωλοὶ τε καὶ δίκαιοι. — 14. τῆς sup. lin. P. — 15. ἐκείνης soli habent AR. — 16. τὰ solus A habet. — 17. ἀπέλαθον NO. — 18. Ad marg. R : ἡ τῶν δεκά παρθένων παραβολῇ. — 19. χρονίζοντος δὲ R. — 20. εἰς τὸν M. — 21. συν supra versum Q : συναγαγὼν R. — 22. ἀποκλείων A. — 23. παντὶ A.

ὁμοίωθῆσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δεκά παρθένους. Ὡς δὲ καὶ ἀποδημήσας καὶ τοὺς ἰδίοις δούλοις¹ τὰ υπάργοντα παρακούσας, εἶτα ἐπανελθὼν ἀπήτει² πρὸς ἑκάστου τὴν ἐργασίαν, ἡμοῦ πάντας παραστηγάζμενος, εἰ πρὸ τῆς δεσποτικῆς ἐπανόδου τῶν δούλων ἕκαστος ἐπεδείκνυτο τὸ ἔργον³ καὶ τὸν μισθὸν ἀπελάμβανε⁴ ;

6. Καὶ μὴν καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ δευτέρᾳ⁵ τοιῶδε φησὶν⁶ :

10 Πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἐμπροσθέν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομισθῆται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ὃ⁷ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν. Βλέπετε, ὅτι πρὸ τοῦ βήματος ἕκείνου καὶ πρὸ τοῦ φανερωθῆναι πάντας ἡμᾶς ἡμοῦ
15 συνιγμένους καὶ χωρὶς σώματος οὐδεὶς ἀπολαυθάνει πρὸς ὃ διὰ τοῦ σώματος ἔπραξεν⁸ ; Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον αὐτῆς δευτέρᾳ⁹ τὸν μὲν κειρὸν τῆς οἰκείας ἀναλύσεως ἐπεστηθέμεν φησί, τὸν δὲ τῆς δικαιοσύνης στέφανον ἀποκεῖσθαι λοιπόν, οὐκ ἐφ-
20 εστηθέμεν¹⁰, ὃν ἀποδοίει μοι φησὶν ὁ¹¹ Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ δίκαιος κριτῆς, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπητοῖς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δευτέρᾳ¹² Ἐπεὶ δίκαιον παρὰ Θεοῦ¹³ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλιβουσιν ἡμᾶς¹⁴ ἠλλήλων, καὶ ἐμὴν τοῖς θλιβουσίνους ἄνεσιν μετ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Κυρίου¹⁵ Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμει αὐτοῦ, ἐν περιῆ φλογὸς διδόντος ἐκδίξῃσιν τοὺς μὴ εἰδόσι τὸν Θεὸν καὶ
30 τοὺς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε διακρῖ τίσουσιν ὀλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς¹⁴ δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ἔταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ¹⁵ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεῖθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ ὃ καὶ ἔκιν¹⁶ τῇ πρὸς Ἑβραίους περὶ τῶν προλαβόντων ἀγίων διηγούμενος, Ὅτι οἱ πάντες φησὶ μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο

enim, inquit, simile erit regnum caelorum decem virginibus. Quo autem pacto peregre profectus sua^b servis suis bona distribuisset, postea vero regressus, omnibus simul congregatis, a singulis exigeret operis rationem, si ante Domini reditum servorum quisque operis rationem exhiberet mercedemque acciperet?

6. Et sane divus Apostolus in altera ad Corinthios epistola haec ait^c : *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Vides, neminem, ante tribunal illud, et antequam omnes nos una collecti manifestemur, assumpto ab unoquoque proprio corpore, mercedem accepisse prout gesserit in corpore?* Praeterea in altera etiam ad Timotheum epistola^d, *tempus resolutionis suae instare, ait, coronam vero iustitiae sibi in reliquo repositam esse, non imperitam, quam reddet mihi, inquit, Dominus in illa die iustus iudex : non solum autem mihi, sed et iis qui diligunt adventum eius.* Et in secunda ad Thessalonicenses^e : *Si tamen iustum est apud Deum, retribuere tribulationem iis qui vos tribulant; et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Iesu de caelo cum angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui non obediunt evangelio Domini nostri Iesu Christi; qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie Domini et a gloria virtutis eius, cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.* Quin etiam in epistola ad Hebraeos de sanctis qui praecesserunt sermonem habens^f, *Hi omnes, inquit, testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.*

1. Ad marg. R : ἡ τῶν δούλων παρακούσῃ. — 2. ἀ in ἀπήτει supra versum R. — 3. ἐπεδείκνυτο τὸ ἔργον A : τὸ om. PQOMG. — 4. ἀπελάμβανεν M. — 5. Ad marg. R : Παύλου ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους δευτέρᾳ ἐπιστολῇ; moxque : Παύλου, ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον; demum : Παύλου ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δευτέρᾳ; aliaque pagina : Παύλου, ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους. — 6. φησὶ M. — 7. πρὸς ἡ M. — 8. Post δευτέρᾳ add. R τοιαῦτα φησὶ. — 9. ἐφεστηθέμεν δὲ, ὅτινα δώσει QOC. — 10. φησὶν ὁ om. P. — 11. Θεῶ : τῷ M, prorsus inepse. — 12. ἡμᾶς (ad marg. ἡμᾶς) C : ἡμᾶς M. — 13. Post Κυρίου scripserat ἡμῶν P, quam particulam postea erasit. — 14. τῆς om. M. — 15. ὅταν ἔλθῃ ἀγίοις αὐτοῦ om. A. — 16. καὶ ἐν C : καὶ M.

a) Mat. xxv, 1. — b) Cf. Mat. xxv, 14 sq. — c) Cf. II Cor. v, 10. — d) II Tim. iv, 6-8. — e) II Thess. i, 6-10. — f) Hebr. xi, 39-40.

Quod quidem intelligendum est de omnibus fidelibus et iustis, qui ante Domini adventum vixerunt. Quemadmodum enim prisci illi patres non consummati sunt sine apostolis, ita neque apostoli sine martyribus, neque hi rursus sine illis qui post ipsos ingressi ingressurive sunt in optimam Ecclesiae vineam : quod et apertissime parabola illa docet, in qua diversi quidem diversisque temporibus operarii in vineam conducti visuntur, eodem vero tempore omnibus datur merces, quin maiorem ii recipient qui prius advenerunt. Similia quoque maximus ille evangelista Ioannes Theologus in Apocalypsi dicit¹ : *Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter Verbum Dei, et propter testimonium Agni, quod habebant, et clamabant voce magna, dicentes : Usquequo, Domine sanctus et verus, non iudicas et non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? Et datae sunt illis singulae stolae albae; et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi. Ex quibus omnibus evincitur, nec sanctos perfecte bonis illis futuraque beatitudine perfrui, nec peccatores ipsos, capta iam damnatoria sententia, supplicio torqueri. Nam qui fieri possit, imperfecti ut sunt et quasi dimidiati corporisque expertes (nam rursus post resurrectionem illud sumpturi sunt incorruptibile), ut perfecta nacti sint praemia? Quapropter Apostolus ait² : *Primitiae Christi; deinde ii qui sunt Christi, qui in adventu eius crediderunt; deinde finis.* Tunc apparebunt, inquit, tunc fulgebunt, tunc consumentur. Et Dominus in evangelio³ : *Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno caelorum.**

τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κριεῖτόν
 οἱ προεβλεψαμένους¹, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειω-
 θῶσι². Τοῦτο δὲ νοεῖν ἔστι περὶ πάντων³ τῶν ἀκρι-
 τῆς θεσποτικῆς παρουσίας πιστῶν καὶ δικαίων· ὡς περὶ
 γὰρ οὐκ ἐτελειώθησαν οἱ προλαβόντες ἐκεῖνοι⁴ τῶν
 ἀποστόλων χωρὶς, οὕτως οὐδ' οἱ ἀπόστολοι χωρὶς
 τῶν μαρτύρων, οὐδ' οὗτοι πάλιν⁵ χωρὶς τῶν μετ'
 αὐτοῦς εἰσελθόντων⁶ καὶ αἱ εἰσελευσομένοις εἰς τὸν
 καλὸν ἀμπελῶνα⁷ τῆς ἐκκλησίας· τοῦτο γὰρ σαφέ-
 στατα καὶ ἡ παραβολὴ ἐκείνη διδάσκει, ἐν ᾗ διά-
 φοροὶ μὲν καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς αἱ κλήσεις
 τῶν ἐργαζομένων εἰς τὸν ἀμπελῶνα γηγόναι, κατὰ δὲ
 τὸν αὐτὸν χρόνον ἅπανσι ὁ μισθὸς ἀπεδόθη⁸, μὴδὲν
 τῶν ψησάντων ἀπὸ τούτου⁹ πλέον ἐνεγκραμένον. Τὰ
 δ' αὐτὰ καὶ ὁ μέγιστος εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ
 θεολόγος¹⁰ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει φησὶ· Καὶ ὅτε
 ἤνοιξε τὴν πέμπτην θυροῦ τῶν ἀνθρώπων
 τοῦ θνασιωτηρίου τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων
 τῶν ἐσφαγμένων¹¹ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ
 διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου, ἣν εἶχον, καὶ
 ἐκράζαν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· Ὁσὺ κρίετε, ὁ
 δεσπότης ὁ ἄγιος καὶ ἄληθινός, οὐ κρίνειτε αὐ-
 ἐδικαίως τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν καιροῦντων ἐπὶ
 τῆς γῆς; Καὶ ἐδόθη ἑκάστῳ αὐτοῖς στολὴ
 λευκὴ καὶ ἐροῦθῆ ἑαυτοῖς, ἵνα ἀναπαύσονται¹²
 ἔτι χρόνον¹³, ἕως οὗ πληρώσωσι καὶ οἱ σύν-
 δοκοὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλ-
 λοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοὶ¹⁴. Ἐκ
 τούτων τοίνυν ἁπάντων παρίσταται, μήτε τοὺς ἁγίους
 ἐν ἀπολύσει τελεῖα τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων καὶ τῆς
 μελλούσης μακαριότητος¹⁵ εἶναι, μήτε μὴν τοὺς
 ἁμαρτωλοὺς ἦδη τὴν¹⁶ κατάκρισιν εἰληφέναι καὶ
 τῇ κολάσει παραπεμφθῆναι¹⁷ καὶ πῶς γὰρ, ἀτελεῖς
 ὄντες καὶ ὅσον ἡμίτομοι καὶ τοῦ σώματος ἐλλειπεῖς,
 ὅ¹⁸ προσλαβεῖν ἐκδέχονται μετὰ τὴν ἀνάστασιν
 ἄρθρον, τῶν τελείων ἀνέπετρον ἄλλων; Διὰ τοῦτο
 φησὶ ὁ Ἀπόστολος· Ἄπιστοι, Χριστοῦ, ἐπειτα
 οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, εἴτα τὸ
 τέλος. Τότε φανήσονται φησὶ, τότε λάμψουσιν,
 τότε τελειωθήσονται. Καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγ-
 γελίῳ¹⁹. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν²⁰ ὡς ὁ
 ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν αἰώνων.

1. pro in marg. P. — 2. τελειωθῶσι M. — 3. Ad marg. R : ὁράτων. — 4. ἐκεῖνοι οἱ προλαβόντες R. —
 5. οὕτως-πάλιν χωρὶς ad marg. Q. — 6. καὶ εἰσεσομένων R. 7. Ad marg. R : ἡ τοῦ ἀμπελῶνος
 παραβολή. — 8. παρεδόθη R. — 9. ἀπὸ τούτου A. — 10. ὁ θεολόγος om. R. in quo ad marg. : ἀποκάλυψε
 Ἰωάννης. — 11. ἐσφαγμένων G. Vocem ἐσφαγμένων legere non potuit M; P habet ἐσφαγμένων. quod
 altera manus emendavit in ἐσφαγμένων margini adscriptum. — 12. ἀναπαύσονται Q. — 13. χρόνον C. —
 14. καὶ οὗτοι M. — 15. τῆς μελλούσης μακαριότητος RA. — 16. τὴν om. PM. — 17. Ad marg. R : ὁράτων.
 18. ὁ : ἡ QO. — 19. ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησὶ R. sed verbis post ἐκλάμψουσιν reiectis. — 20. λάμψουσιν AG.

a Cf. Mat. ix, 1-8. b Apoc. vi, 9-11. — c I Cor. xv, 23-24. — d Mat. xiii, 43.

7. Λέγεται δὴ¹ καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλη-
 σίας εἰσαγαγεῖν τῇ τοιαύτῃ δοξῇ συμφεγγόμενους²
 καὶ ταύτην διὰ πάντων κρατύνοντας³. Φησὶ τοίνυν ὁ
 μέγας Ἰρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ εἰς Καισάριον τὸν
 5 ἀδελφὸν ἐπιταξίῳ τοιαῦτα· « Πειθόμεαι σοφῶν
 « λόγοις, ὅτι βυλὴ πᾶσα καλὴ τε καὶ θεωρηλῆς.
 « ἐπειδὴν τοῦ συνδεδεμένου λυθεῖσα σώματος ἐνθένδε⁴
 « ἀπαλλαγῆ, εὐθὺς μὲν ἐν συναισθησίῃ καὶ θεωρίᾳ
 « τοῦ μένοντος αὐτὴν⁵ καλοῦ γενομένη ἄτε τοῦ
 10 « ἐπισκοποῦντος ἡ ἀνακαθαρθέντος ἢ ἀποτεθέντος ἢ
 « οὐκ οἷο⁶ ὅ τι καὶ λέγειν χρῆ⁷. θαυμασίαν τινὰ
 « ἡδονὴν ἡδέεται καὶ ἀγάλλεται καὶ ἰεροῦ χωρεῖ
 « πρὸς τὸν ἑαυτῆς δισπότην, ὡς περ ἐν δεσμοτήριον
 « χαλεπὸν τὸν ἐνθάδε⁸ βίον ἀποφυγεῖσα καὶ τὰς
 « περικειμένας ἀποσεισαμένη πέδας, ὑφ' ὧν τὸ τῆς
 15 « διανοίας πτερὸν καθειλκετο, οἷον ἡδὴ τῆ φαν-
 « τασίᾳ καρποῦται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα·
 « μικρὸν δὲ ὕστερον καὶ τὸ συγγενέ⁹ σαρκίον
 « ἀπολαβοῦσα, ὡ τὰ ἐκεῖσε¹⁰ συνεπιλοσώρησε, παρὰ
 20 « τῆς καὶ δούσης καὶ πιστευθίστης γῆς, τρόπον θν
 « οἶδεν ὁ ταῦτα συνήσας καὶ διαλύσας Θεός, τούτῳ
 « συγχληρομεῖ τῆς ἐκείθεν¹¹ δοξῆς· καὶ καθάπερ
 « τῶν μαθητῶν αὐτοῦ¹² μετέσχε διὰ τὴν συμφύζαν,
 « οὕτω καὶ τῶν τερπνῶν ἑαυτῆς¹³ μεταδόξωσιν¹³,
 25 « ὅλον εἰς ἑαυτὴν ἀναλώσασα καὶ γενομένη σὺν
 « τούτῳ ἐν καὶ πνεῦμα καὶ νοῦς καὶ θεός. καταπο-
 « θέντος ὑπὸ τῆς ζωῆς τοῦ θνητοῦ τε καὶ βρόντος ».
 8. Καὶ ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς Ἰωάννης¹⁴ ἐν τῷ

7. Superest demum, ut Ecclesiae doctores
 inducamus eidem sententiae faventes eamque
 in universum obfirmantes. Atqui magnus ille
 Gregorius Theologus in oratione funebri ad
 laudem Caesarii fratris haec dicit¹: « Sapientum
 « verbis adducor ut credam, pulchram omnem
 « animam et Deo curam, posteaquam vinculis
 « corporis soluta hinc excesserit, profinus bo-
 « num, quod eam manet, persentientem et con-
 « templantem (utpote eo, quod tenebras offun-
 « debat, vel purgato, vel deposito, vel, qui
 « verbo ea res appellanda sit, nescio), mirabili
 « quadam voluptate affici et exsultare, atque
 « hac vita tanquam gravi quodam ergastulo
 « liberatam, compedibusque illis, quibus men-
 « tis alae deprimebantur, solutam, placide ad
 « Dominum suum tendere, ac recondita frui
 « beatitudine, qualem iam per imaginem per-
 « ceperat: post etiam aliquanto, cum cognatam
 « carnem a terra, quae et dederat et in fidem
 « acceperat, receperit (quod quo modo fiet,
 « Deus novit, qui ea inter se coniunxit atque
 « dissolvit), tum demum eam quoque ad glo-
 « riae caelestis hereditatem secum admissu-
 « ram: et quemadmodum ob naturae coniunc-
 « tionem aerumnarum ipsius particeps fuerat,
 « sic etiam incunditates suas cum ipsa com-
 « municaturam, totum videlicet corpus in se
 « ipsam absumentem et cum eo unum effectam,
 « et spiritum et mentem et deum, absorpto
 « nimirum a vita eo, quod mortale et caducum
 « erat ».

8. Ioannes vero ille lingua aureus in oratione

* Γ. 73^α.

1. δὴ : τοίνυν R, in quo ad marg. : ἐντεῦθεν ἄρχονται· καὶ αἱ τῶν διδασκάλων μαρτυρίαι. — 2. συμφεγγόμενους A. — 3. Hoc loco duo Basilii et Athanasii testimonia exhibet R. quae in aliis codd. omnino desiderantur, neque a me impetrare potui, ut unius eod. auctoritate inmixta ea in textum reciperem. His adde, eadem testimonia in tertia Marci oratione iterum occurrere in R, ceteris codd., quos adire potui, prorsus silentibus. Basilii locus ex opusculo de Fide, n. 2 = P. G., t. 31, c. 681 A, desumptus est, non sine varietatibus bene multis, iisque gravissimis; Athanasii vero verba ex oratione deperdita leguntur apud Damascenum, P. G., t. 95, c. 277. En textus in R : Φησὶ τοίνυν ὁ οὐρανολάτωρ Βασιλεὺς περὶ τῆς ἀκαταλήπτου τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητος αὐτοσί· « Τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον πρὸς « πρόσωπον καὶ ἡ τέλει ἐπίγνωσις τῆς τοῦ Θεοῦ ἀκαταλήπτου μεγαλειότητος ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τοῖς ἀσίοις « ἐπιδοθῆναι ἐπαγγελία· νῦν δὲ, κἂν Παῦλος, κἂν Πέτρος, κἂν ἄλλοι τις, θιπέει μὲν ἀληθῶς καὶ οὐ πλανάται· οὐδὲ « φαντάζεται, δι' ἐσπέρου δὲ ὁμοῦ καὶ ἐν αἰνίγματι, τὸ τέλειον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα περιχαρῶς ἐκδέχονται ». Καὶ πρὸ τούτου δὲ τὸ περιττὸν σκευὸς τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ μέγας ἐν τῷ περὶ τῶν κεκοιμημένων λόγῳ τάδε φησὶ : « Ὅτι περ καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς τοῖς σωζομένοις κεχάρισται. τὸ μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως· ψυχικῶς ἀλλήλοις « συνεῖται, συναγγέλλεσθαι τε καὶ συνευφραίνεσθαι sic, ἀπεκδοχῆν ἔχοντα· τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς θεῶν ἀμοιβῶν ». Καὶ ὁ θεολογικώτατος (sic) Γρηγόριος ταῦτα (sic) ἐν τῷ etc. — 4. om. R. — 5. ἐνθένδε A. — 6. αὐτῆ M. — 7. ἐπισκοποῦντος P. O. Q., sed addita in O littera τ supra p emendandi causa: ad marg. R : ὡραῖον ὄλον. — 8. τὸν ἐνθάδε M. — 9. εὐγενέ M. — 10. τὰ ἐκεῖθεν A. — 11. In ἐκείθεν add. in R σ supra θ. — 12. ἐκείτῃ ex αὐτῆ corr. A : ἑαυτοῖς M. — 13. μεταδόξωσιν R. — 14. Ad marg. in R : τοῦ χρυσορρήμονος.

a) Oral. 7. n. 21 = P. G., t. 35, p. 781.

sexta *De Statuis* : « Sicut pugil, inquit, stadio « exire festinat, ut vulneribus liberetur, et « athleta spectatores exsurgere concupiscit, ut « laboribus absolvatur : sic et qui in rigida et « aspera vita cum virtute vivit, finem desiderat, « ut praesentibus eripiatur laboribus, et pro « repositis valeat coronis confidere, ad tran- « quillum navigans portum, et illo transmi- « grans, ubi non est amplius timendum naufraga- « gium ». Et in quarto *Adversus Iudaeos* sermone, dum in exordio martyres laudat, haec ait^h : « Deriserunt hanc vitam, conculcarunt « carnificinas ac tormenta, despexerunt mor- « tem, erepti sunt e fuco rerum humanarum, « in tranquillum enavigaverunt portum : et nunc « in Pauli chororum pervenerunt, ante coronas « suas expectatione coronarum alacres, eo « quod iam de futuro incerti esse desie- « runt ».

9. Rursus divinus Gregorius oratione *In Plagam grandinis*, postquam futurum illud iudicium descripsit, « Procedent, inquit^c, qui « bona fecerunt, in resurrectionem vitae, nunc « quidem in Christo absconditae, verum postea « simul cum ipso manifestandae : qui autem « mala egerunt, in resurrectionem iudicii, quo « etiam ii qui non credunt, a Verbo eos iudi- « cante iam condemnati sunt. Atque illos « quidem lux omni sermone praestantior exci- « piet, et sanctae regiaeque Trinitatis purius « iam et clarius illuminantis, totamque se cum « tota mente miscentis, contemplatio, in qua « ego vel sola praecipue regnum caelorum « positum esse censeo : his autem, simul cum « aliis, vel potius ante alia, istud restabit tor- « mentum, abiici nempe a Deo, et conscientiae « pudor, qui nullo fine claudatur. Verum haec « posterius ». — Et oratione *In Sanctum*

ἐκ τῶν λόγων τῶν εἰς¹ τοῦς² Ἀνθυμάτους : « Καθ' ἄτερ
« ὁ ποικτεῦον² » φησὶν « ἐπιγεῖται³ τοῦ σταδίου
« ἐξελεθῆναι, ἵνα⁴ ἀπαλλαγῆ τῶν τραυματίων, καὶ ὁ
« ἀθλητῆς ἀναστῆναι τὸ θέατρον ἐπιθυμῆι, ἵνα ἀπα-
« λαγῆ⁵ τῶν πόνων, οὗτοι καὶ ὁ ἐν σκληρῷ καὶ τραχυ-
« τάτῳ βίῳ ζῶν μετὰ⁶ ἀρετῆς ἐπιθυμῆι τῆς τελευταίας,
« ἵνα καὶ τῶν πόνων ἀπαλλαγῆ τῶν παρόντων⁷ καὶ
« ὑπὲρ τῶν ἀποκειμένων ἐχθ⁸ στεφάνων θαρραῖν, πρὸς
« τὸν εὐδῖον καταπλεύσας λιμένα καὶ ἐκεῖ μεταστάς,
« ἐνθα λοιπὸν οὐκ ἔστιν ὑποσπεύσαι⁹ νουαγίον ». 10
Καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ κατὰ Ἰουδαίων λόγῳ ἐγκω-
μιάζων ἐν προσιμίοις τοὺς μάρτυρας ταῖςδε φησί¹⁰ :
« Κτεπέλασαν¹¹ τῆς παρούσης ζωῆς, κατεπάτησαν
« βασανιστήρια καὶ κολάσεις, ὑπερίδον θανάτου,
« ἀπηλλάγησαν τῆς πλάνης τῶν βιωτικῶν πραγμά- 15
« των, εἰς τὸν εὐδῖον λιμένα κατέπλευσαν· καὶ νῦν
« εἰς τὸν τοῦ Παύλου τελοῦσι χορὸν, πρὸ τῶν
« στεφάνων αὐτῶν τῆ προσδοκίᾳ τῶν στεφάνων
« περροῦμενοι καὶ τὸ τοῦ μέλλοντος ἀδελφον λοιπὸν
« διαφυγόντες¹² ». 20

9. Καὶ αὖθις ὁ θεὸς Γρηγόριος¹³ ἐν τῷ εἰς τὴν
πληγὴν τῆς χαλιζῆς λόγῳ, τὴν μέλλουσαν κρίσιν
ἐκείνην προδιαγράφας, « Πορεύονται » φησὶν
« οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς τῆς
« ἐν Χριστῷ νῦν κρυπτομένης καὶ ὕστερον αὐτῷ 25
« συμφανερουμένης· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς
« ἀνάστασιν κρίσεως, ἣν ἤδη παρὰ τοῦ κρίνοντος
« αὐτοῦς λόγῳ¹⁴ οἱ μὴ πιστεύοντες κατεκρίθησαν.
« Καὶ τοὺς μὲν τὸ ἀφραστον φῶς διαδέξεται καὶ ἡ¹⁵
« τῆς ἀγίας καὶ¹⁶ βασιλικῆς θεωρίας¹⁷ Τριάδος, 30
« ἐλλαμπύσης τρανώτερον¹⁸ τε¹⁹ καὶ καθαρώτερον,
« καὶ ὅλης ὅλης νοῦ μιγνυμένης, ἣν δὴ²⁰ καὶ μάλιστα
« βασιλείαν οὐρανῶν ἐγὼ τίθειαι· τοῖς δὲ μετὰ τῶν
« ἄλλων βράσικος, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων, τὸ
« ἀπερρίθθαι²¹ Θεοῦ καὶ ἡ ἐν τῷ συνειδῶτι αἰσχρῆν 35
« πέρας οὐκ ἔχουσα²². Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ». Καὶ
ἐν²³ τῷ εἰς τὸ βίβητισμα πάλιν, ἐν ὁμοίῳ τῆς παρ'
αὐτοῦ συνθεθείσης νέας δεκαλόγου²⁴, « Δέξου πρὸς

1. τῶν εἰς A QO : τῶν αἰτῶν τῶν P. — 2. ὁ ποικτεῦον legere non potuit M. — 3. ἐπιγεῖται A. — 4. ἵνα⁴ B. — 5. ἵνα ἐλευθερωθῆ AR. — 6. μετ' R. — 7. τῶν παρόντων : om. τῶν C. — 8. ἀποκόμων ἔχει M : ἔχει QOR. — 9. ὑποσπεύσαι M. — 10. φησὶν M. — 11. ἀπελλάγησαν QO. — 12. καὶ ἐν τῷ-διαφυγόντες (I. 11-20) om. RAG. — 13. Ad marg. R : Γρηγορίου τοῦ θεολόγου. — 14. αὐτοῦς λόγου om. M. Ad marg. R : ὄρατον. — 15. ἡ om. R. — 16. καὶ om. M. — 17. θεωρίας M. — 18. τρανώτερον omnes : praeterea R habet ad marg. : ὄρα ὅρα ὅπως οὐκ ἐμνήσθη ὁ θεὸς οὗτος καὶ παγκόσμιος φωστῆρ ἑτέρου τρίτου τόπου, ἦγον τρίτης κολάσεως, ἀλλὰ ὄρα μόνον. — 19. τε om. M. — 20. δὴ : δὲ M. — 21. ἀπερρίθθαι P. — 22. πέρας οὐκ ἔχουσα αἰσχρῆν C. — 23. ἐν om. C. — 24. δεκαλόγος M.

a) P. G., I. 49, c. 85. — b) P. G., I. 48, c. 904. — c) P. G., I. 35, c. 955.

« τοῖς τοῖς φησὶν » ἀνάστασιν, κρίσιν, ἀναπόδοσιν¹
 « τοῖς δικαίοις τοῦ Θεοῦ σταθμοῖς », μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν καὶ² τὴν κρίσιν τὴν³ ἀναπόδοσιν εἶναι
 ἀποφανόμενος, ὡς⁴ πρότερον πάντως οὐ γενο-
 5 μένην.

10. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων ἀπάντων, ὡς ὅσα τινὲς
 τῶν ἁγίων δι' ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεως⁵ εἶδον περὶ
 τῆς μελλούσης κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀσεβῶν καὶ
 ἁμαρτωλῶν, σκιαγραφίαι τινὲς τῶν μελλόντων ᾗσαν⁶
 10 καὶ ὅσων διατυπώσεις, ἀλλ' οὐκ ἤδη παρόντα καὶ
 ἐνεργούμενα πράγματα, καθάπερ ὁ Δανιὴλ τὴν
 μελλούσαν κρίσιν ἐκείνην προφητικῶς διαγράφων,
 Ἐθεόρου⁷ φησὶν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ
 κοιτήριον ἐκάθησε⁸, καὶ βιβλίον ἠνεύχθησαν,
 15 καὶ τὰ καὶ τὰ γέρονε· δῆλον γὰρ ὡς οὐ γέγονε
 ταῦτα, τῷ δὲ προφήτῃ πνευματικῶς προεδείκ-
 νυτο⁹.

11. Εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς εἰρημένους ἅπαντας
 λόγους καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν εὐσεβὲς φρόνημα¹⁰
 20 οὐτὲ ἡ αἰώνιος κόλασις * τοὺς ἁμαρτωλοὺς, οὐθ' ἡ
 βασιλεία τοὺς δικαίους ἀπέλαβεν, ἀλλ' ἑκάτεροι πρὸς
 τὴν τελειότητα καὶ τὴν κατ' ἀξίαν ἀπόληψιν¹¹ τῶν
 ἡτοιμασμένων αὐτοῖς ἐκείνην τὴν μελλούσαν¹² κρίσιν
 25 ἐκδέχονται, πῶς ἔτι παραδεξιόμεθα¹³ τε καὶ συγχωρή-
 σομεν ἄλλην τινὰ τιμωρίαν¹⁴ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνεργεί-
 σθαι καὶ πῦρ ἕτερον πρόσκαιρον τὰς τῶν μέσως βιω-
 σάντων κολάζειν¹⁵ ψυχάς, τῆς καθολικῆς ἐκείνης
 τιμωρίας ἀργούσης καὶ τῶν ἀσεβεστάτων τε καὶ
 30 πονηροτάτων καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων οὕτω κατ'
 ἐκείνην κολαζομένων; Ἐκδέσθαι γὰρ καὶ αὐτοὺς
 τὴν κρίσιν ἐκείνην ὁ θεὸς ἀπόστολος Πέτρος ἐν τῇ
 ἐπιστολῇ λέγει¹⁶, καθάπερ ἐν εἰρκτῇ καὶ ὁσεμοῖς ἐν
 τῷ ἄδῃ κατεχομένους, ἀλλ' οὕτω κολάζεσθαι· *Εἰ*
 35 *γὰρ ἀγγέλων ἁμαρτησάντων*¹⁷ φησὶν ὁ Θεὸς
οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ἄδου τρωταρῶσας
παρέδωκεν, εἰς κρίσιν τρωτιμένους. Ἀκούεις, ὅτι

Baptisma, in octavo decalogi novi ab eo editi
 praecepto^a: « Crede praeterea resurrectio-
 « nem, iudicium, mercedem ad iustam Dei
 « lancem exigendam », mercedem nimirum
 statuens post resurrectionem et iudicium, ut
 quae prius reddita omnino non fuerit.

10. Ex his igitur omnibus illud perspicue
 apparet, quaecumque a nonnullis sanctis per
 visiones et revelationes visa fuerint de futura
 damnatione deque impiis ac peccatoribus eidem
 obnoxiiis, ea futurorum adumbrationes quas-
 dam ac veluti delineationes esse, non autem res
 iam praesentes et in actu positas. Sic futurum
 illud iudicium more vatum describens Daniel^b:
Aspiciebam, inquit, *donec throni positi sunt, et*
tribunal sedit, et libri aperti sunt, atque haec et
illa facta sunt. Constat enim, haec peracta non
 fuisse, sed prophetae illi in mentis excessu
 praemonstrata.

11. Si ergo tum ex omnibus allatis rationi-
 bus, tum ex pia Ecclesiae nostrae sententia,
 neque aeternum supplicium peccatores, neque
 regnum aeternum iusti adepti sunt, sed utrique
 ad ea perfecte ac pro suo quisque merito
 consequenda quae sibi parata sint, futurum
 illud iudicium exspectant, qui fieri possit, ut
 recipiamus et admittamus aliam aliquam puni-
 tionem, quae iam nunc perficiatur, aliumque
 ignem temporaneum, quo animae eorum, qui
 mediocriter vixerint, excruciantur, dum uni-
 versalis illa suspenditur punitio, nequissimi
 vero ac scelestissimi homines, imo daemones
 ipsi nondum illa afficiantur? Nam divinus apo-
 stolus Petrus in epistola sua dicit, ipsos etiam
 iudicium illud exspectare, in inferno veluti in
 carcere ac vinculis detentos, nondum vero
 cruciari: *Si enim Deus, inquit, angelis, post-*
quam peccassent, non pepercit, sed catenis
inferni detractos in tartarum tradidit in iudi-
cium reservatos. Audis, illos priore potestate

* I. 74.

1. ἀναπόδοσιν om. QOC; in R ad marg., hinc : ὁραῖον, inde : ὁραϊτάτον, quae vox iterum recurrit paulo inferior. — 2. καὶ sup. lin. P. — 3. τὴν om. C. — 4. ὡς : καὶ M. — 5. δι' ὀπτ. εἶδον καὶ ἀποκ. R. — 6. ᾗσαν τῶν μελλόντων C. — 7. θεόρου QOC. — 8. ἐκάθησε RM. — 9. προεδείκνυτο M. — 10. φρόνημα Q. — 11. ἀπόληψιν R. — 12. μένουσαν C. — 13. παραδεξιόμεθα Q, sed cum o supra ω. — 14. Λοοῦ τιμωρίαν scripserat κρίσιν R, sed deletiv. — 15. κολάζειν sup. lin. A : ad marg. R, deleta per errorem syllaba τῶν in βρωσάντων. — 16. Ad marg. R : ὅτι ὁ θεὸς ἀπόστολος Πέτρος φησὶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ἐκδέσθαι τοὺς δαίμονας τὴν κρίσιν. — 17. ἁμαρτησάντων R.

a) Cf. P. G., t. 36, c. 424. — b) Dan. vii, 9 sq. — c) II Petr. ii, 4.

exspoliatis destineri veluti in carcere, dum iudicium illud expectant? Pari profecto ratione pessimi peccatores cruciantur quidem ex parte, nondum vero in ipsismet supplicium coniecti sunt. Dixerimus ergo poenam, qua medii afflictiunt, moerorem esse, vel conscientiae pudorem ac stimulum, vel paenitentiam, vel inclusionem et caliginem, vel pavorem ac futuri ambiguitatem, vel solam divinae visionis dilationem, pro ratione culparum ab unoquoque admissarum, et rectissimum habebitur hic sentiendi dicendique modus; animas vero incorporatas a corporeo igne cruciari expurgarique, dicere omnino nequimus; eos autem qui id dixerint, rogabimus, ne nobis indignentur, si rem haud facile excipiamus. Nisi forte existimaverimus ignem ab eis per allegoriam dictum fuisse vel callide excogitatum ob aliquam illius temporis necessitatem audientiumque utilitatem: has enim rationes ad excusanda nova insolitaque dogmata et Scripturae minime consentanea subicere solemus.

12. Quapropter preces illas pro mortuis, quas Ecclesia ex usu ab apostolis ipsis patribusque accepto peragit in mystico sacrificio et in aliis quibusdam caerimoniis, quae per diversa tempora fieri solent, pro omnibus aequaliter fundimus qui in fide obdormierunt, casque omnibus nonnihil procurare et conferre pronuntiamus, efficaciam et utilitatem, quae ex ipsis derivatur, in cunctos redundante in peccatores quidem et in eos qui in inferno detinentur, ut tantillum relaxationis percipiant, etiamsi non plane liberentur, prout Basilius Magnus ait in precibus ad Pentecosten recitandis, haec ad verbum scribens: « Qui et in ista omnium » solemnissima et salutari festivitate, expiatio-
« nes quidem deprecatorias pro iis, qui in
« inferno detinentur, dignatus es suscipere;
« magnam vero spem nobis praebes, relaxatio-
« nem eorum, quibus plectuntur, suppliciorum

καὶ αὐτοὶ τὴν προτέρα ἰσχύϊν ἀφρημένοι κείνται καθάπερ ἐν δεσμοτηρίῳ¹, τὴν κρίσιν προσδοκῶντες ἐκείνην; Οὕτω δὲ² δῆπου καὶ οἱ τῶν ἁμαρτωλῶν ἄκριοι κολάζονται μὲν ἐκ μέρους, οὕτω δὲ εἰς αὐτῶν³ τὴν κόλασιν ἐμπεπτώκασι⁴. Ἀλύγη ἄρα⁵ καὶ τὴν τοὺς μέσους κολάζουσαν εἶναι φήσαντες, ἢ συνειδότες αἰσλύνῃν καὶ βιάσαντο, ἢ μεταμέλον⁶, ἢ συγκλείσ- μὸν⁷ καὶ σκότος, ἢ φόβον καὶ ἀδηλίαν τοῦ μέλλοντος, ἢ καὶ μόνην ἀναβολὴν τῆς θείας θεωρίας, κατ' ἀναλογίαν τῶν πεπληρωμένων⁸ αὐτοῖς, εὐλο- γώτατ' ἂν εἴημεν⁹ οὕτω¹⁰ καὶ φρουρούντες καὶ λέγον- τες· πῦρ δὲ σωματικὸν ἀσωμάτους ψυχὰς κολάζειν τε καὶ καθαιρεῖν¹¹, οὐτ' ἂν εἴποιμεν¹² ὅλους καὶ τοὺς εἰπόντας παραιτησόμεθα μὴ δυσχεραίνειν¹³ ἡμῶν, εἰ μὴ βρῶδως παραδεχόμεθα. Τάχα δὲ καὶ φήσοιεν¹⁴ ἀλληγορικῶς αὐτοὺς εἰρηκέναι τὸ πῦρ, ἢ οικονομικῶς πρὸς γρίειαν τινὰ τοῦ τότε καιροῦ καὶ τῶν ἀκουσόντων ὠφέλειαν· ταύτας γὰρ τὰς αἰτίας ἀποδοῦναι τοῖς καινοτέροις τε καὶ ἀθήσει¹⁵ δόγμασι καὶ τῇ γραφῇ, μὴ ἠμολογοῦμενοι εἰσώθεαμεν.

12. Διὰ δὲ¹⁶ ταῦτα καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημέ- νων εὐχὰς, ἅς ἡ ἐκκλησία παρὰ τῶν ἀποστόλων¹⁶ αὐτῶν καὶ τῶν πατέρων ἐκδεχόμενη ποιεῖται ἐν τε τῇ μυστικῇ θυσίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις¹⁷ τισὶ τελεταῖς κατὰ διαφόρους καιροὺς γινομένης¹⁸, ὑπὲρ πάντων ἁμοίως¹⁹ ποιούμεθα τῶν ἐν τῇ¹⁹ πίστει κεκοιμημένων, καὶ πᾶσιν αὐτὰς συντελεῖν τι καὶ συνεισφέρειν φαμέν καὶ πρὸς ἅπαντας διαβαίνειν τὴν ἀπ' αὐτῶν δύναμιν καὶ ὠφέλειαν²⁰. τοὺς μὲν ἁμαρτωλοὺς καὶ ἐν τῇ ἄδῃ κατακλεισμένους, ἵνα μικρῶς τινας ἀνέσεις²¹ τύρωσιν, εἰ καὶ μὴ τελείας ἀπαλλαγῆς· καὶ τοῦτο φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν ταῖς εἰς τὴν ἑντηκοστὴν ἀναγιγνωσκομέναις εὐχαῖς ταῦτα κατὰ βῆμα γρά- φων²¹. « Ὁ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παντελείῃ ἑορτῇ καὶ « σπητριῶδι²² Ἰλασμοὺς μὲν ἱκεσίους ὑπὲρ τῶν « κατεργαζομένων * ἐν ἄδου καταζώσας ὀδεσθαι,

* I. 747.

1. δεσμοτηρίῳ B. — 2. δε om. B. — 3. αὐτῶν A : ἐκείνην alii omnes. — 4. ἐμπεπτώκασι G. — 5. ἀρα QO; ad marg. in R : ἢ οἱ λαῖνοι καθαρτήριον λέγουσι, τοῦτο τὸ χωρίον ἡμεῖς ἐκεῖ λέγομεν εἶναι· ἤγουν αὐτὴ ἔννοια τοῦ κειμένου. — 6. μεταμέλον P. — 7. καὶ συγκλείσμων PMO : συγκλείσμων B. — 8. πεπληρωμένων G. — 9. εἴη μὲν PQOM. — 10. οὕτω τε G. — 11. Ad marg. R : ὅτι πῦρ σωματικόν, ἀσωμάτους ψυχὰς οὐ κολάζει. — 12. εἴπομεν M. — 13. δυσχεραίνειν OB. — 14. ἀθήσει O. — 15. δε G. — 16. Loco apostolorum Iherum scripsit B κεκοιμημένων, quod mox delevit. — 17. ἐν sup. lin. P; ἄλλας P. — 18. γινομένης G. — 19. τῇ om. CM. — 20. Ad marg. in B habetur, hinc quidem : ὁρατον, ἰδοῦ νερο : ἰστέον δέ, ὅτι εὐρηται ἐν ταῖς πρὸς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ῥωτήσεσι τοῦ Ἀντιόχου πῶς αἰσθάνονται οἱ τεθνεώτες τῶν ὑπὲρ αὐτῶν γινομένων λειτουργιῶν. καὶ εὐποσίων. — 21. Locus e Pentecostario assumptus iam habetur supra, oratione prima, p. 40, l. 25 sq. — 22. σπητριῶδι P.

« μεγάλας δὲ παρέχων ἡμῖν ἐλπίδας, ἄνεσις τοῖς
 « κατεχομένοις τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀναρῶν καὶ
 « παραψυχῆν¹ παρὰ σοῦ καταπέμπεσθαι² ». Καὶ
 θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ ὑπὲρ τούτων εὐλόγηθα, ὅπου
 5 γὰρ καὶ ὑπὲρ ἀσεβῶν ἰδίᾳ τινὲς εὐξάμενοι³ εἰσηκού-
 σθησαν, ὡς ἡ μακαρὶα Θεῆλα τὴν Φαλαγγίλλαν ἐκ
 τοῦ χόρου⁴ τῶν ἀσεβῶν μετέστρεψε τὴν εὐχαί-
 καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Διάλογος, ὡς γασί, τὸν
 βασιλέα Τραϊανόν⁵. Ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία τῶν
 10 μὲν τοιούτων οὐδαμῶς ὑπερέμψεται, τοῖς δ' ἐν πίστει
 κεκοιμημένοις ἅπασι, κἂν ἁμαρτωλότατοι εἴεν,
 ἐξαιτεῖται παρὰ Θεοῦ τὴν ἄνεσιν καὶ κοινῇ καὶ
 ἰδίᾳ ὑπὲρ αὐτῶν εὐλογμένη. Καὶ τοῦτο ὄγλον μὲν
 καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς περιληπτικῆς φωνῆς πάντων
 15 γὰρ φησι τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων ὄγλον δὲ
 εἰ τῶν προκειθειμένων⁶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου
 προφῶν. ὄγλον δὲ καὶ ἐξ ὧν φησιν ὁ μακάριος Ἰωάν-
 νης ὁ⁷ Χρυσόστομος ἐν τοῖς εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην
 εὐαγγέλιον ἐξηγητικαῖς⁸, ἐν ὁμιλίᾳ 56^ο. « Εἰ μὲν
 20 ἁμαρτωλὸς ὁ τεθνηκὼς καὶ πολλὰ τῷ Θεῷ προσ-
 « κεκρουκίως, δεῖ θακρύνειν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ θακρύνει
 « μόνον τοῦτο γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἐκείνῳ, ἀλλὰ
 « ποιεῖν τὰ δυνάμενά τινα παραμυθίαν αὐτῷ δοῦ-
 « ναι⁹, ἐλεημοσύνας καὶ προσφοράς ». Καὶ αὖθις
 25 ἐν τῇ ἐξηγήσει τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης, ὁμιλία
 μα², τοιαύτη φησίν. « Εἰ ἁμαρτωλὸς ἀπῆλθε, καὶ διὰ
 « τοῦτο δεῖ χεῖραιν, ὅτι ἐνεκόπη¹¹ τὰ ἁμαρτήματα
 « καὶ οὐ προσέθηκε τῇ κακίᾳ, καὶ βοήθειν, ὡς ἂν
 « οἶόν τε ἦ, οὐ θακρύνει¹² ». Καὶ μετὰ τινα· « Τί

« et refrigerium quoddam eis a te concessum
 « iri ». Neque mirandum, nos pro istis rogare,
 quandoquidem sanctorum nonnulli, pro impiis
 cum peculiariter orassent, exauditi sunt. Sic
 beata Thecla Falconillam e regione impiorum
 suis precibus transtulit, et Magnus Gregorius
 Dialogus, ut aiunt, Traianum imperatorem. Pro
 eiusmodi tamen hominibus Dei Ecclesia neuti-
 quam deprecatur; iis vero omnibus qui in fide
 obierunt, etiamsi scelestissimi fuerint, condo-
 nationem a Deo postulat, preces et publice et
 privatim pro illis fundens. Id patet quidem ex
 illa ipsa collectiva formula, nam *Omniū*, in-
 quit, *qui in fide obdormierunt*; patet vero ex
 antecedentibus Magni Basilii verbis; liquet
 etiam ex iis quae dicit beatus Iohannes Chryso-
 stomus in suis ad evangelium secundum Iohan-
 nem commentariis, homilia LXII°: « Si pecca-
 « tor erat is qui defunctus est, qui saepe Deum
 « offenderit, defendus utique est; imo non
 « defendus tantum, cum id nihil ipsi afferat
 « utilitatis, sed ea facienda sunt, quae possint
 « illum iuvare, ut eleemosynae et oblationes ». Et
 rursus in commentario in primam ad Corin-
 thios epistolam, homilia XLI, haec att^b: « Si
 « peccator excessit, propterea etiam laetari
 « oportet, quod interscissa sunt peccata et vitio
 « nihil adiecit; et, quoad eius fieri potest, ei
 « succurrere, non lacrymas ciceri ». Et post
 nonnulla^c: « Cur ergo doles? cur lamentaris,

1. παρὰ ψυχὴν M. — 2. παραπέμπεσθαι A. — 3. Ad marg. R: ὅτι τινες τῶν χριστιανῶν ὑπὲρ ἀσεβῶν εὐξά-
 μενοι, εἰσηκούσθησαν. — 4. χορὸν M. — 5. τὸν Τραϊανόν C. — 6. Ad marg. R: ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ὑπὲρ ἀσεβῶν
 οὐκ εὐχεται, ἀλλ' ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν; moxque, ima pagina, subiungit, alia tamen manu: Χρυσόστομος ἐν ὁμιλίᾳ
 (sic) 56^ο τοῦ κατὰ Ματθαίου (sic) φησὶ γὰρ ἐν τῷ τέλει τῆς ὁμιλίᾳς (= P. G., t. 57, c. 426, med.): « Ἢ δὲ
 ἁμαρτία τοσαύτην ἐντίθησι κηλῖδα, ὡς μηδὲ μυρίαὶ πηγαὶ ἐκκαθάραι ταύτην δύνασθαι, ἀλλὰ μόνως θακρυσὶ καὶ
 ἐξομολογήσειν ». Μόνως φησὶ θακρυσὶ καὶ ἐξομολογήσειν: εἰ γὰρ ἦν καὶ πῦρ τὸ καθαίρων ἁμαρτίαν, ὡς γασί, εἶπεν
 ἂν ὁ πολυμάτας (sic) οὗτος νοῦς; μὴ ὄντος δὲ πυρὸς τοῦ καθαίροντος, τὰ δίκρια (sic) ἔφησε καὶ τὴν ἐξομολόγησιν
 οὐ δύναμιν ἔχοντα καθάραι. Ἄρα οὐκ ἔστιν πῦρ καθαρῆριον [postrema haec verba, respecto marg. infer., vix
 legi possunt; tum averso folio:] Χρυσόστομου πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ· « Ἀλλ' ὅταν ἁμαρτήσῃς, εἰπέ ἁμαρτόν·
 ταύτης τῆς ὁμολογίας οὐδὲν ἀνώτερον ». Οὐδὲ καθαρὸς ἄρα. — Χρυσόστομος ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ ρν' ψαλμοῦ φησὶ
 γὰρ: « Δέον γὰρ ὁμολογήσαι τὸν Ἄδικον τὰ πεπλημμένα (sic) ὁ δὲ ἐρ' ἑτέραν μεταφέρει τὴν αἰτίαν, κακείνην πάλιν
 ἐπὶ τὸν διάβολον. Δέον εἰπεῖν ἁμαρτωλεὺν (sic) ἡνομήσαμεν· ἀλλ' ὁ διάβολος εἰδώς, ὅτι ἡ ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας
 λύσις ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας, πείθει τὴν ψυχὴν ἐξαισχυνοῦσθαι ». — 7. προκειθειμένων R. — 8. Οὐ. ὁ G.
 — 9. Ad marg. R: ὅτι προτρέπει ἡμᾶς ὁ Χρυσόστομος, ποιεῖν ἐλεημοσύνας καὶ λειτουργίας ὑπὲρ τῶν
 τεθνεώτων. — 10. Ad vocem δοῦναι hoc habet in marg. scholion R: ἐν τῇ πύρῳ τῷ καθαρτικῷ ἔδει εἰπεῖν, εἰ
 ἦν ὄως; μὴ εἰπόντος δέ, ὄγλον ὡς οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἵνα λύσῃς, φησὶ, τὴν αἰσχύνην τοῦ συνειδότος καὶ τὴν ἀσχηλίαν
 τοῦ μέλλοντος, ὅς ἐλεημοσύνας, πρόσφερε λειτουργίας καὶ ὅσα τῶν ἄλλων ἀγαθῶν δεῖται ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων. —
 11. ἐνεκόπη R: ἀνεκόπη M. — 12. οὐ θακρύνει OUI. G.

a) Cf. P. G., t. 59, c. 318. — b) P. G., t. 61, c. 361. — c) *Ibid.*

« quando defuncto potest tanta conciliari
 « venia? » In expositione vero epistolae ad
 Philippenses iterum^a: « Si gentiles, inquit, una
 « cum defunctis res ipsorum cremare solent,
 « multo magis te, qui fidelis es, par est ad
 « defunctum mittere ea quae ad ipsum perti-
 « nent, non ut in cinerem reducantur velut
 « illa, sed ut maiorem illi gloriam concilies: et
 « si obstrictus peccatis erat qui vita functus
 « est, ut peccata eius eluas; sin iustus, ut illi
 « mercedis ac retributionis augmentum acce-
 « dat ». Et vero ex ipso dicto illo a vobis
 allato e Machabaeorum libro^b, utpote apto ad
 probandum, *bonum esse ac salutare pro mortuis
 orare, ut a peccatis solvantur*, constat, propiti-
 ationem illam sacrificiisque pro iis tantum
 oblatum fuisse, qui in impietatem idolola-
 triamque cecidissent. « Iudas enim Macha-
 « baeus, inquit, cum populum, cui praeerat, ab
 « alienigenis hostibus caesum vidisset, vesti-
 « busque eorum excussis, condita in eis idolo-
 * F. 75.
 rum donaria comperisset, sacrificium ac
 « propitiationem statim pro unoquoque eorum
 « Deo obtulit ». Quare si eiusmodi hominibus
 prosint Ecclesiae preces supplicationesque, et
 multum lucri eis conferant, ut qui nondum

« τόνυν ἀλγεις; τί δὲ θρηνεῖς, ὅποτε τσαύτην
 « δυνατὸν συγγνώμην συνεισαγαγεῖν¹ τῷ ἀπελθόντι; »
 « Καὶ ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους² αὐθῆς « Εἰ Ἕλληγες »
 « φησί « συγκρατακαίουσι τοῖς³ ἀπελθούσι τὰ ἑαυτῶν,
 « πόσω γε μᾶλλον σὲ τὸν πιστὸν συμπαρὰπέμψαι 5
 « δεῖ τῷ πιστῷ τὰ οἰκεία, οὐχ ἵνα τέτρα γένοινται
 « καθὼς ἐκείνα⁴, ἀλλ' ἵνα μεῖζονα τούτῳ περιβάλλῃς⁵
 « τὴν ὀσζαν⁶ καὶ εἰ μὲν ἄμαρτωλὸς ὁ θενηκὼς⁶ ἤ⁷,
 « ἵνα λύσης τὰ ἄμαρτήματα⁸. εἰ δὲ⁹ ὀίκαιος, ἵνα
 « προσθήκη γένηται μισθοῦ καὶ ἀντιδόσεως ». Καὶ ὁ δὲ 10
 « προηγέκατε¹⁰ ῥητὸν ὡς ἐκ τῆς βίβλου τῶν Μακκα-
 « θαίων¹¹, ὅτι ἄν ἐκέϊθεν¹² δεξιῶλωμένον, καλὴν εἶναι
 « καὶ σωτηριώδες τὸ εἶπερ τῶν ἀποθανόντων
 « εὔχεσθαι, ὅπως ἂν τῶν ἄμαρτιῶν ἀπολυθῶσι,
 « δῆλόν ἐστιν, ὡς ὑπὲρ ἀσεδησάντων σχεδὸν καὶ εἰδιωλο- 15
 « λατρησάντων ὁ ἄμαρτῶς ἐκείνος καὶ ἡ θυσία¹³ γεγέ-
 « νηται. « Ἰούδας » γάρ φησιν « ὁ Μακκαβαῖος¹⁴ ἰδὸν
 « τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν τεθνατωμένον ὑπὸ τῶν ἄλλο-
 « φύλων, ῥευνήσας αὐτῶν τοὺς κόλπους καὶ εὐδὸν
 « εὐρών εἰδιωλα, θυσίαν καὶ θιασμὸν αὐτίκα ὑπὲρ 20
 « ἐκάστου τούτων τῷ Θεῷ προσενήχον ». Εἰ οὖν ἐπὶ
 « τοῖς τοιούτοις¹⁵ ἰσχύουσιν¹⁶ αἰ τῆς ἐκκλησίας εὐχαί-
 « τε¹⁷ καὶ δεήσεις καὶ πολλὸ τὸ κέρδος αὐτοῖς συνεισφέ-
 « ρουσιν¹⁸, ἄτε δὴ μήπω κατακεκρυμμένοι¹⁹ μηδὲ τὴν
 « ψῆφον τοῦ δικαστοῦ δεξιζόμενοι καὶ εἰς τὴν κόλασιν 25
 « ἐμπεσοῦσι, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν μέσων γινόμεναι²⁰

1. συναγαγεῖν B. — 2. Φύλιππίους R : Φύλιππίους M. — 3. Ante τοῖς iterum scripsit φησί B, quod postea erasum fuit. — 4. οὐχ ἵνα-ἐκείνα om. G. — 5. περιβάλλῃς R : περιβάλλῃς M. — 6. εἰθ ὁ θενηκὼς QOC. — 7. ἤ : ἦν M. — 8. ἵνα τὰ ἄμ. λύσης AR. in quo ad marg. habetur sequens scholion : Δῆλον ἄρα εἰ καὶ μὴ βούλονται Λατῖνοι ὁμολογεῖν ὅτι ἑτερόν τι ἐστὶ τὸ λῦσον τὰς τῶν μέσων ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅταν καταπισθῆσονται καὶ ἀκόντες, ἀκούοντες ὅτι αἰ ἀγαθεραῖα αἰ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν θενωτῶτων γινόμεναι λυτήριον ἐστὶν ὡς ὁ θεός φησὶ Ἀρυσόστομος, καὶ οὐ τὸ παρ' αὐτοῖς καθαρτήριον. καὶ πάλιν ἐν τῷ ὁμηλίῳ (sic) τοῦ κατὰ Ματθαίου (sic) οὕτω φησὶν ὁ Χρυσόστομος (= P. G., t. 57, c. 69, med.) « Καθάπερ γὰρ ὑμετοὶ καταρραγέντος σφοδρῶ αἰθρία γίνεται καθαρὰ. οὕτω καὶ θακρύων καταπερομένην, γαλήνη γίνεται καὶ εὐδία καὶ τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων ἀφανίζεται σκότος. καὶ ὡσπερ ἐξ ὑδατος καὶ πνεύματος, οὕτως ἀπὸ θακρύων καὶ ἑξομολογήσεως καθαίρομεθα πάλιν, ἂν μὴ πρὸς ἐπίδειξιν τοῦτο ποιῶμεν καὶ πρὸς φιλοτιμίαν ». Ἔρα οἱ ἑξομολογηθέντες καὶ κλαύσαντες καροὶ (sic = καθαροὶ) ὡσπερ εἰ βαπτίσματος ἔτυχον ἄρα ἀτιμώρητοι. Sequitur inna pagina alterum scholion : Χρυσόστομου εἰς τὸν (sic) κατὰ Ματθαίου ἐν ὁμηλίῳ (sic) σκ. φησὶ γάρ (P. G., t. cit., c. 70, med.) « Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν δικαστηρίων, ὅσα ἂν θακρύσῃ, οὐκ ἐκρεῦξῃ τὴν κόλασιν μετὰ τὴν ἀπόρασιν ἐνταῦθα δὲ, ἂν στυγνάσῃ μόνον, εἰστας τὴν ψῆφον καὶ συγγνώμης ἀπέλασας. Διὰ τοῦτο πολλὰ περὶ πένθους ἡμῶν ὁ Χριστὸς διαλέγεται, καὶ μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας καὶ ταλαινίζει τοὺς γλιτώντας ». 9. δὲ : δὴ R. — 10. προσεηγέκατε A : προσεηγέκατε R, addito tamen ad marg. hinc : γράψον προηγέκατε, inde vero : τὸ προσεηγέχην παρὰ τῆς βίβλου τῶν μακκαβαίων ἰητόν. — 11. Μακκαθαίων M; item I. 17. 12. ἐκεῖ G. — 13. καὶ ἡ θυσία om. R. — 14. μακκαθαῖος G, addito supra versum altero x. — 15. ἐπι τοῖς ORC. Ad marg. in R utraque ora : ὄραμετάτον. — 16. ἰσχύουσι A. — 17. τε solus A. — 18. εἰσφέρουσιν AR. — 19. κατακεκρυμμένοι QOC. — 20. γινόμεναι M.

a) Idem locus allegatur a Ioanne Damasceno, P. G., t. 95, c. 252, quasi ex enarratione in Epist. ad Philippenses et ad Galatas, itemque a Iosepho Methonens' in Defensione quinque capitum, P. G., t. 159, c. 124 G; at reipsa legitur in homil. 31 alias

32) in Matthaicum, P. G., t. 57, c. 375 B; sane in laudatis Chrysostomi commentariis in Philipp., si bene legi, neutquam occurrit. — b) II Mac. XII, 40 sq. Haec e Ioanne Damasc. excerpta sunt, P. G., t. 95, c. 249 B.

τὰ μέγλα αὐτοὺς ὀνήσουσι¹, καὶ ἡ τῶ τῶν
δικαίων ἀποκαταστήσουσι κλήρω, ἂν ἐλάχιστα² ἤ καὶ
κοῦφα τὰ ἡμερτήματα, ἢ τέως γούν³ ἐν ὧς εἰσι
μένοντες⁴ κκουριῶσι τῶν δυσχερῶν καὶ πρὸς ἐλπίδας
5 ἐπανήξουσι χρησιωτέρας. Ὅτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς
δικαίους⁴ τε καὶ ὁσίως βιώσαντας⁵ ἢ τῶν εὐχῶν τού-
των καὶ μάλιστα τῆς μυστικῆς θυσίας δύναιμι διαβαί-
νει, ἅτε καὶ αὐτοὺς ἀτελεῖς ὄντας καὶ τὴν πρὸς
τάγαθόν⁶ ἐπίδοσιν αἰεὶ προσλαμβάνοντας καὶ μήπω
10 τελείας τῆς μακαριότητος ἀπολαύοντας, ὄλλον ἐξ ὧν ὁ
θεοφάντωρ Διονύσιος ἐν⁷ τῇ θεωρίᾳ⁸ τοῦ ἐπὶ τῶν
ἱερῶς⁹ κεκοιμημένων μυστηρίου τὸν ἱεράργην φησὶν
« ἐξαίτεῖσθαι παρὰ Θεοῦ τοῖς ὁσίως¹⁰ βιώσασι
« τὴν φανωτάτην¹¹ καὶ θεῖαν ζωὴν κατ' ἀξίαν ὑπὸ
15 « τῶν δικαιοτάτων¹² ζυγῶν ἀντιδοιδμένην καὶ τὰ
« ἐπηγγελμένα καὶ πάντως θεωρηθήσμενα ἀγαθά, ὡς
« ἂν ἐκφαντορικὸν ὄντα τῶν θεαρχικῶν δικαιοματίων
« καὶ τὰς θείας ὁμοειδῆς ὡς¹³ οἰκειάς ἐξαίτουνα χρί-
« τας καὶ τοῖς παροῦσιν ἐκφαντορικῶν ἐμφαίνοντα,
20 « ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ κατὰ θεσμὸν ἱερὸν ἐξαίτουμένα¹⁴
« πάντως ἔσται τοῖς κατὰ θεῖαν ζωὴν τετελειωμέ-
« νοις¹⁵ ». Ὅτως εἰς ἅπαντας τῆς δυνάμεως ταύτης
διαβαίνουσας καὶ τῆς ἀπὸ τῶν εὐχῶν καὶ τῶν μυ-
στικῶν τελειῶν βοήθειας πᾶσιν ἡμοῦ συντελούσης¹⁶
25 τοῖς ἐν πίστει¹⁷ κεκοιμημένοις, ὡς ἀποδέδεικται,
οὐδεμίαν ἀνάγκην ἐνουπάρχουσαν ὁρῶμεν τῷ λέγοντι
λόγῳ, μόνως τοῖς ἐν τῷ καθαρτηρίῳ πυρὶ τὴν
ταύτην βοήθειαν παρ' ἡμῶν¹⁸ συνεισπρέσσεσθαι¹⁹.

13. Καὶ ὁ δὲ μέμψεσθε²⁰ ἡμᾶς εἰπόντας, ὡς
30 ἀκολουθήσει τῷ ὀγγματι τούτῳ λάβῃ τῶν ἡθῶν καὶ
ῥαθυμίας τοῦ βίου, οὐχ ὡς ἀναγκαιώς, ἀλλ' ὡς ἐνδε-
χόμενως ἀκολουθοῦν²¹ εἰρήκαμεν. Τινὰς μὲν²² γὰρ²³
ἴσως φοβήσεται²⁴ τὸ καθάρσιον²⁵ ἐκεῖνο πῦρ, δριμύ-
τατον εἶναι λεγόμενον τε²⁶ καὶ πιστευόμενον τινὰς
35 δὲ πάντως εἰς ῥαθυμίαν ἐμβλαῖε²⁷ καὶ ἀμέλειαν,
ὁποῖον²⁸ μὲν ἔστιν ἀγνωσόμενον, πρόσκαιρον δὲ²⁹ ὅμως

condemnati sint nec iudicis sententiae obnoxii
nec in supplicium detrusi, multo amplius medios,
si pro eis factae fuerint, coadiuvabunt, sive in
iustorum ordinem referendo, si minima fuerint
leviatae eorum peccata, sive a doloribus suble-
vando et in meliorem spem provehendo, si
interim in sua quidem conditione relinquuntur.
Ac quidem in eos etiam, qui iuste sancteque
vixerint, cum precum istarum tum praecipue
arcani sacrificii virtutem pertingunt, cum et ipsi
imperfecti sint, et in bono acquirendo semper
proficiant, necdum perfecta beatitudine per-
fruantur, ex iis constat quae rerum divinarum
explanator Dionysius in speculatione mysterii⁴,
quod pro iis qui sancte obdormierunt, agit,
asserit: « Antistes, inquit, iis qui sancte vixerunt
« a Deo adprecatur clarissimam divinamque
« vitam, pro cuiusque meritis ab acquissimis
« illis lancibus retribuendam, necnon promissa
« ac profecto donanda bona: est enim interpres
« dinorum iudiciorum, divina dona ut pro-
« prias poscens gratias, praesentibus etiam
« aperte declarans, ea quae ab ipso pro iure
« sacro postulantur, prorsus eventura illis, qui
« secundum Deum vitam consummarint ». Quocirca cum in omnes omnino virtus illa re-
dundet, subsidium vero ex precibus arcanis que
sacrificiis obveniens iis omnibus simul proficiat
qui in fide obdormierunt, ut ostensum est, nul-
lam arguendi vim inesse comperimus sermoni
dicenti, solis iis qui in purgatorio igne versan-
tur eiusmodi subsidium a nobis conferri.

13. Illud autem quod nobis vitio vertitis,
dictum nempe a nobis fuisse, ex ista opinione
induci morum perniciem vitacque socordiam,
id diximus, non quod necessario, sed quod
probabiliter talis consecutus inferatur. Alios
enim timore forte percutiet purgatorius ille
ignis, qui acerrimus esse dicitur ac creditur;
alios vero in negligentiam iniicit et incuriam,

1. ἀνίσουσι M. — 2. γούν om. A. — 3. μένοντα M. — 4. δικαίους (ad marg. δικαιοῖς) C. — 5. βιωσάντων QO. — 6. τὸ ἀγαθόν A. — 7. ἐν: ἐπὶ A. — 8. Ad marg. R: ὅτι ὁ δικαίως βιώσαντες οὕτω τῆς τελείας μακαριότητος ἔτυχον, ὡς ὁ θεῖος Διονύσιος φησὶ. — 9. ἱερῶν M. — 10. ὁσίως C. — 11. φανωτάτην PQORM. — 12. δικαιοματίων PR. — 13. ὡς: καὶ M. — 14. Ad marg. R: ὁρατότατον. — 15. τετελειωμένοις M. — 16. πᾶσι σχεδὸν συντ. RA. — 17. τῇ πίστει A. — 18. ἡμῶν QO: ἡμῶν PM: ἡμῶν RA, addito tamen in R ὁ supra ἡ. — 19. εἰσπρέσσεσθαι R. — 20. μέμψεσθαι MQ, addito ε supra α: in Q. — 21. ἀκολουθοῦν ΛQO: reliqui ἀκολουθεῖν. — 22. μὲν add. ad marg. R, in quo altera paginae ora habetur: ὑποφορᾶ, pauloque inferius: ἴσως τῆς ὑποφορᾶς. — 23. γὰρ om. M. — 24. φοβήσεται PQOC — 25. καθάρτηριον RM. — 26. καὶ λεγόμενον τε A. — 27. ἐμβλαῖει C. — 28. ὁποῖον (ad marg. ὁποῖ) C. — 29. καὶ πρόσκαιρον δὲ R.

dum qualis demum sit ignoratur, temporarius tamen esse affirmatur. Siquidem multos audire licet dicentes : « Opto ut purgatorius ille ignis post mortem habeatur, nimirum ut tuto peccem, expurgationem illam expectans ». Pari modo alii dicunt : « Opto ut tormenta illa linem habeant, ne scilicet curae mihi sint culpaē admissae ».

14. Quid amplius? Dicentibus nobis, opinionem illam a nullo doctore traditam fuisse, eam mire admodum statui contenditis ex illis Basilii Magni verbis^a, ubi orans a Deo postulat, ut mortuorum animas in locum *refrigerii* transferre dignetur. Qua quidem voce illud significari dicitis, supplicio per ignem cruciari animas, pro quibus, ut in statum contrarium traducantur, obsecrat. Atqui mirari subit, quo pacto quod nullo in loco suorum sermonum et precum sanctus ille dixerit, neque significaverit, se scilicet orare, ut ex igne purgatorio eiusmodi animae liberentur, id vos vocis istius ope aucupemini et eiusmodi opinionis illum fuisse autumetis : quasi vero ad aliam aliquam condonationem et ab aerumnis liberationem significandam vox illa adhiberi non possit! Sed quid? David quidem ait^b : *Remitte mihi, ut refrigerer priusquam abeam*, non certe quod igne comburatur, sed quod diversis in angustiis versetur.

15. Quoad Gregorium Nyssenum, celebrem illum doctorem, mirum vobis videtur, imo aegre et acerbe ducitis, quod hanc protulerimus sententiam, illum scilicet a recta doctrina aberrasse, homo ut erat, et existimatis, omnia dogmata universamque Scripturam hoc argumento pessumdari. Ad haec vero dicimus, maximum esse discrimen inter ea quae tum a canonicis Scripturis pronuntiata, tum ab Ecclesia tradita fuerint, et ea quae doctorum quis-

εἶναι λεγόμενον¹. πολλῶν γὰρ ἔστιν ἀκούειν λεγόντων
 « Εὐλόμοι τὸ καθάρσιον² ἐκείνου πῦρ μετὰ θάνατον
 εἶναι, δηλονότι ἵνα ἀδελφεὶς ἀμαρτάνω προσδοκῶν
 ἐκείνην τὴν καθάρσιν » ὡσπερ ἕτεροι λέγουσιν·
 « Εὐλόμοι³ τὰς κολάσεις ἐκείνας τέλος ἔχειν, ἵνα
 δηλονότι ὑπὲρ τῶν ἡμαρτημένων ἀφροντιστῶν ».

14. Τί ἐτι⁴; Τὴν δόξαν ταύτην παρ' οὐδενός τῶν
 διδασκάλων παρειληφέναι λεγόντων ἡμῶν, ἐκ τῶν τοῦ
 μεγάλου Βασιλείου ῥημάτων θαυμασιῶς ἄγαν συν-
 ἵστασθαι ταύτην διῆχυρίζεσθε⁵, ὅς εὐλόμοι αἰτεῖ
 παρὰ Θεοῦ⁶, ἵνα τὰς τῶν θανόντων⁷ ψυχὰς εἰς τόπον
 ἀναψύξεως⁸ ἀγαγῆν⁹ ἀξιώσῃ, καὶ τὴν λέξιν ταύ-
 την σημαίνειν φάτε, ὅτι τιμωρία τῇ διὰ πυρὸς τρύ-
 γονται αἱ ψυχὰς, ἅς εἰς ἐναντίαν κατάστασιν ἄγεσθαι
 ἱκετεύει⁹. Θουμάζειν οὖν ἡμῖν ἔπεισιν¹⁰, ἔτι ὁ
 μαθᾶμοῦ τῶν αὐτοῦ λόγων καὶ τῶν εὐλῶν¹¹ ὁ ἅγιος
 εἶπε¹² μὴ δὲ εὐλόμωσεν, ὅτι ἐκ πυρὸς καθαρσίωσιν τὰς
 τοιαύτας αἰτεῖται βυσθῆναι ψυχὰς¹³, ὑμεῖς¹⁴ ἐκ τῆς
 λέξεως ταύτης θηράτε¹⁵ καὶ τοιαύτην ἔχειν αὐτὸν¹⁶
 διάνοιαν οἴσθε, καθάπερ ἂν εἰ μὴ ἐπ' ἄλλης τινὸς
 ἀνέσεως καὶ ἀπαλλαγῆς δυσχερῶν ἢ λέξις ἡθόνατο
 κεῖσθαι¹⁷, καὶ τοί γε τοῦ Δαυὶδ λέγοντος· Ἄνεξ μοι
 ἵνα θναψύξω πρὸ τοῦ με¹⁸ ἀπελθεῖν, οὐ πυρὶ
 καιομένου¹⁹ πάντως, ἀλλὰ διαφόροις θλίψεσιν ἡμι-
 λούτος.

15. Περί²⁰ δὲ τοῦ Νύσσης²¹ Γρηγορίου τοῦ πᾶνου
 θουμάζετε καὶ βαρὺ καὶ πικρὸν²² ἡγεῖσθε, τοιαύτην
 ἡμᾶς²³ ἐσχιζέμεναι δόξαν, ὡς ἐκείνου τῆς ἀκριθείας
 παρασφαλέντος, ἅτε ἀνθρώπου, καὶ λυμάνεσθαι
 πᾶσι τοῖς δόγμασι καὶ ταῖς γραφαῖς ἀπάσαις τὸν
 λόγον τοῦτον νομίζετε²⁴. Πρὸς δὴ ταῦτα φραμεν, ὅτι
 πολλὸ διαφέρει τὰ ὑπὸ τῶν κανονικῶν²⁵ εἰρημένα²⁶
 γραφῶν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ παραδόδομένα τῶν ὑπ'
 ἐκίστου τῶν διδασκάλων ἰδίᾳ συγγεγραμμένων ἢ καὶ
 δεδιδαγμένων²⁷. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὡς²⁸ θεσπαράδοτα

1. γενόμενον C. — 2. καθαρτήριον RM. — 3. εὐλόμοι R; ad marg. ὠραίστατον. — 4. τί, τι QO. — 5. διῆχυρίζεσθαι R. — 6. παρὰ τοῦ Θεοῦ AB. — 7. θανόντων om. M. loco vacuo relicto, quia vox legi non potuit. — 8. ἀναψύξωσιν (cas. ἄν) C. Ad marg. R : τί δὴ οἱ τὴ ἀναψύξωσιν. — 9. ἱκετεύειν M. — 10. ἔπεισιν Q. — 11. καὶ εὐλῶν R. — 12. εἶπεν M. — 13. τοιαύτας ψυχὰς M. — 14. ὑμεῖς M. — 15. θηράται Q, addito ε supra ai; itemque I. 20 in οἴσθε. — 16. Post αὐτὸν R habet erasum ἔνο, initium forsitan vocis ἔνοισιν. — 17. Ad marg. R : ὠραίστατον. — 18. με om. C. — 19. καιόμενον COQM. — 20. Ad marg. R : περὶ τοῦ ῥητου τοῦ πᾶνου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. — 21. Νύσσης Q, scripto tamen altero σ supra versum. — 22. καὶ πικρὸν καὶ βαρὺ QOC. — 23. ἡμᾶς P. — 24. Pro νομίζετε scripserat O θουμάζετε, postea erasum. — 25. κανονικῶς R. — 26. ἔρημένα P. — 27. διδαγμένων O; ad marg. R : ὠραῖον ὄλον. — 28. ὡς : καὶ M.

a Cf. supra. p. 81. l. 5. — b Psal. lxxviii, 14.

πιστεύειν τε καὶ συμβιβάζειν ἀλλήλοις ὀφείλομεν,
εἴ τινα δοκοῦσι διαφρονεῖν, ταῦτα δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης
πιστεύειν οὐδ' ἀνεξετάστως ὀφείλομεν παραδέχε-
σθαι· ἔστι γὰρ τὸν αὐτὸν καὶ¹ διδάσκαλον εἶναι καὶ
3 μὴ πάντα² πρὸς ἀκριβείαν λέγειν· ἡ τίνος χάριν
συνόδων οἰκουμενικῶν³ ἐδέχθη τοῖς πατέραςιν, εἰ
μηδαμῶς τῆς ἀληθείας ἕκαστος ἐκπίπτειν ἐμελλε⁴·
Τοῦτο καὶ⁵ Διονύσιος ἐν τισιν ἔπαθεν ὁ τῆς Ἀλε-
ξανδρείας ἐπίσκοπος καὶ Γρηγόριος ὁ θαυματουργός,
10 ὃν ὁ μὲν μαρτυρίου στέφανον ἤρατο⁶, τοῦ δὲ καὶ
τοῦνομα μόνον πρὸς εὐφραμίαν ἄρκει· Καὶ περὶ μὲν
τοῦ θεοῦ Διονυσίου φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς⁷ πρὸς
Μαξίμου γραφῶν, ὅτι « τοιαύτην ἔχουσαν γνώμην·
« οὐ πάντα⁸ θαυμάζομεν τοῦ ἀνόρου· ἔστι δὲ ἂ⁹
15 « καὶ παντελῶς διαγράφωμεν¹⁰, σχεδὸν γὰρ ταυτησί
« τῆς νῦν περιβρulloμένης ἀσεβείας, τῆς κατὰ τὸ
« ἀνόμοιον¹¹ λέγω, οὗτός ἐστιν, ὅσα γε ἡμεῖς ἴσμεν,
« ὁ πρῶτος ἀθροῖσσι τὰ σπέρματα παρασχών·
« αἴτιον δὲ εἶμαι¹², οὐ πονηρίᾳ¹³ γνώμης, ἀλλὰ τὸ¹⁴
20 « σφόδρα βούλεσθαι ἀντιτείνειν τῷ Σαβελλίῳ¹⁵ ».
Καὶ μετ' ὀλίγα· « Τοιοῦτόν τι καὶ περὶ¹⁶ τὸν ἄνθρω-
« ποῦτον γεγεννημένον εὐρομεν ἀντιβαίνων γὰρ
« σφοδρῶς τῇ ἀσεβείᾳ τοῦ Λίβου, ἔλαθεν ἑαυτὸν
« εἰς τοῦναντίον κακὸν ὑπὸ¹⁷ τῆς ἄγαν φιλοτιμίας
25 « ὑπενεγθεῖς γ· Καὶ μετὰ μικρόν· « Ἐκ τούτου
« συνέβη κακὸν μὲν αὐτὸν κακοῦ διαμείψασθαι¹⁸,
« τῆς δὲ ὀρθότητος τοῦ λόγου διαμαρτεῖν »· Περὶ
δὲ Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελ-
φὸν γραφῶν, τοιαύδε φησὶν· « Ἐπειτα μέντοι τὸν
30 « Ἐλλῆσθα πείθων οὐχ ἡγεῖτο γρηῖον ἀκριβολο-
« γεῖσθαι περὶ τὰ βήματα, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ
« συνδιδόναι τῷ θεῷ τοῦ ἐναγομένου, ὡς ἂν¹⁹ μὴ
« ἀντιτείνῃ²⁰ πρὸς τὰ καίρια· διὸ δὴ καὶ πολλὰς ἂν
« εὐροῖς²¹ ἔκει²²· φωνῆς τὰς νῦν τοῖς αἰρετικοῖς
35 « μεγίστην παρεγομένης ἰσχύν, ὡς τὸ κείμαι καὶ
« τὸ ποιῆμα, καὶ εἴ τι τοιούτων »· Καὶ τί θαυ-
μαστόν εἰ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τῆς ἀκριβείας²³
διήμαρτεν²⁴, ἔπου γε καὶ ὁλλῆ²⁵ σύννοδος ἡ ἐν
Νεοκαισαρείᾳ²⁶, μετὰ τῶν ἄλλων²⁷ καὶ Βασιλέα²⁸

que peculiariter scripserit vel etiam docuerit:
siquidem illa utpote divinitus tradita credenda
sunt et mutuo concilianda, si qua videntur
discrepare: haec vero non sunt nobis neces-
sario credenda neque inexplorato suscipienda.
Nam fieri potest ut quis magistrum agat quin
omnia accurate dicat. Imo synodis oecumenicis
quid opus fuisset Patribus, si nuspian licuisset
unumquemque a veritate excidere? Quod
quidem in nonnullis passis sunt Dionysius,
Alexandriae episcopus, et Gregorius Thau-
maturgus, quorum alter martyrii coronam tulit,
alteri suum dumtaxat nomen ad laudem sufficit.
Atque de divino quidem Dionysio Basilius
Magnus ad Maximum scribens dicit^a: « Senten-
« tia nostra haec est. Non omnia viri huius
« admiramur: imo sunt, quae prorsus etiam
« improbemus. Nam fere illius, quae nunc
« circumstrepit, impietatis, Anomoeam dico,
« is est, quantum quidem scimus, qui primus
« semina hominibus praeberit. Causa autem,
« opinor, non sententiae pravitas, sed vehe-
« mens studium Sabello adversandi ». Et post
pauca: « Tale aliquid, inquit, et huic viro con-
« tigitse comperimus. Cum Libyos impietati
« occurreret vehementer, non intellexit se
« nimio contendenti studio in contrarium
« malum delabi ». Et paulo post: « Quare
« inde contigit, ut mutarit quidem malum
« malo, a recta autem doctrina aberrarit ». De
Gregorio haec Thaumaturgus ad fratrem suum
scribens, aetiam ait^b: « Deinde vero gentilem
« erudiens non existimabat accuratius discip-
« tandum esse de verbis, sed nonnihil etiam
« indoli illius, qui introducebatur, conceden-
« dum, ut ne iis quae praecipua sunt, repugna-
« ret. Quapropter et multas illic invenietis
« voces, quae nunc robur maximum haereticis
« praebent, quales sunt *creatura* et *factura*, et
« si quid eiusmodi ». Et quid mirum, quod
unus alterve a recta doctrina aberraverit,
quando universa synodus, nempe Neocaesal-

* f. 76.

1. καὶ om. M. — 2. τὰ πάντα R. — 3. Ad marg. R: τίνος χάριν συνέδοις (sic) γεγόνασιν οἰκουμενικαῖς. — 4. ἐμελλεν M: ἐμελλεν in ἐμελλε corr. vull A. — 5. τοῦτο δὲ καὶ MG, moxque ἐν τινι M. — 6. ἤρατο: εὐήρη R. — 7. Ad marg. R: τί φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς περὶ τοῦ θεοῦ Διονυσίου, καὶ ὡς παρεσύρησε τῆς ἀληθείας ἄκων. — 8. ἅπαντα omissione οὐ M. — 9. δ' ἂ R. — 10. διαγράφωμεν A. — 11. ἀνόμοιον PQOG: τὸ ἀνόμοιον (in marg. τὸν ἀνόμοιον) C. — 12. δ' εἶμαι R. — 13. πονηρίᾳ M. — 14. τῷ σφόδρα M. — 15. Σαβελίῳ R. — 16. In peri syllaba ri supra versum Q. — 17. ἀπό M. — 18. ἀμείψασθαι A. — 19. ὡσάν MR. — 20. ἀντιτείνειν M. — 21. εὐροῖς M. — 22. Ad marg. R: ἀραιότατον. — 23. τῆς ἀκριβείας R. — 24. διήμαρτεν M. — 25. ὁλλῆ AP. — 26. Νεοκαισαρείᾳ AR. — 27. τῶν ἄλλων C. — 28. Βασιλέα ad marg. Βασιλέα C: βασιλέα, absque littera maiore M.

a) Cf. P. G., l. 32, c. 268-9. — b) P. G., t. eil., c. 776.

riensis, cui cum aliis locuples praeses fuit Basileus martyr, Amasiae episcopus, apostolicum dictum, quod ad condendum canonem adhibuit, non intellexisse videtur. Siquidem canonis huius abrogationem pronuntians sexta synodus oecumenica, haec de illo habet, canone XVI^a: « Quoniam Actuum liber septem « diacones ab apostolis constitutos esse tradit, « Neocaesariensis autem synodus in editis a « se canonicis aperte disseruit, quod septem « debeant esse diaconi ex canone, etiamsi sit « magna civitas, prout ex libro Actuum persua- « deberis: nos, cum dicto apostolico patrum « mentem adaptassemus, invenimus eos locu- « tos, non de viris qui ministrant mysteriis, « sed de ministerio quod in usu mensarum « adhibebatur ». Solas autem Scripturas cano- « nicas ab errore immunes esse, testis etiam est beatus Augustinus in iis quae ad Hieronymum scribit^b: « Solis, inquit, Scripturarum libris qui « iam canonici appellantur, didici hunc timo- « rem honoremque deferre, ut nullum eorum « auctorem scribendo aliquid errasse firmis- « sime credam... Alios autem ita lego, ut quan- « talibet sanctitate doctrinaeque praepolleant, « non ideo verum putem, quia ipsi ita scrip- « serunt vel senserint ». Et iterum in episto- « la ad Fortunatianum^c: « Neque enim quo- « rumlibet disputationes, quamvis catholicorum « et laudatorum hominum, velut Scripturas « canonicas habere debemus, ut nobis non « liceat, salva bonorificentia quae illis debetur « hominibus, aliquid in eorum scriptis impro- « bare atque respuere, si forte invenerimus « quod aliter senserint ac veritas habet, di- « vino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel a « nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum:

τόν μάρτυρα τὸν τῆς Ἀμασίας ἐπίσκοπον ἡγεμόνα
 πλουτοῦσα, ἀποστολικὸν βῆτον ἀγνοήσασα φαίνε-
 ται, ἧ χρησαμένη κανόνα ἐξέθετο. Τοῦτου δὲ τοῦ
 κανόνος ἀργίαν¹ καταργῶσα ἡ τῶν οἰκουμενικῶν
 ἔκτι συνόδων², τοιαῦδε περὶ αὐτοῦ φησιν ἐν κανόνι 5
 15 « Ἐπειδὴ ἡ τῶν Πράξεων βιβλος ἐπὶ τὰ δια-
 « κόνους ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καταστήναι παραδί-
 « δωσιν³, οἱ δὲ τῆς κατὰ Νεοκαισάρειαν συνόδου
 « ἐν τοῖς ἐκτεθεῖσι παρ' αὐτῶν κανόσι σφῶν διεξ-
 « ἦλθον, ὅτι διάκονοι ἐπὶ τὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ 10
 « τὸν κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη ἡ πόλις⁴ εἴη, πει-
 « σήσῃ⁵ δὲ ἐκ τῆς βιβλίου τῶν Πράξεων, ἡμεῖς τῶ
 « ἀποστολικῇ βῆτῶν τὸν νοῦν ἐφαρμόσαντες⁶ τῶν
 « πατέρων, εὐρομεν ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς οὐ περὶ τῶν
 « τοῖς⁷ μυστηρίοις διακονουμένοι ἀνδρῶν⁸ ἦν, ἀλλὰ 15
 « περὶ τῆς ἐν ταῖς χρείαις τῶν τραπεζῶν ὑπουρ-
 « γίας⁹ ». Ὅτι δὲ αἱ κανονικαὶ μόναι γραφαὶ¹⁰ τὸ
 ἀδιάπτωτον ἔχουσιν¹¹, μαρτυρεῖ καὶ ὁ μακάριος Λυ-
 γουστίνος, ἐν οἷς πρὸς τὸ Ἱερώνυμον γράφων « Μό-
 « ναις¹² » φησὶ¹³ « ταῖς λεγομένοις κανονικαῖς τῶν 20
 « γραφῶν βιβλίοις ταύτην ἀποδιδοῖναι μεμάθηκα
 « τὴν τιμὴν, ὥστε μηδὲνα πλανηθῆναι τῶν ἐκεί-
 « νας¹⁴ συγγραψαμένων βεβαίως πιστεύειν τοὺς
 « ὁ' ἄλλους οὕτως ἀναγνωσκῶ, ὥστε κἂν ὀποση-
 « σῶν¹⁵ ἀγιοσύνη¹⁶ ἢ διδασκαλίᾳ διείνεγκαν, μὴ διὰ 25
 « τοῦτο ἀληθὲς νομίζειν ὅτι οὕτως ἐκεῖνοι ἔγραψαν
 « ἢ ἐνόμισαν ». Καὶ ἐν τῇ πρὸς Φουρτουανόν¹⁷
 αὐθὶς ἐπιστολῇ¹⁸: « Οὐδὲ τὰς τῶν ὀντινωσῶν¹⁹ δια-
 « λέξεις, κἂν καθολικοὶ τινες ἀνδρες ὦσι καὶ περι-
 « θόητοι, ὥσπερ τὰς κανονικὰς γραφὰς ἔχειν ὀφεί- 30
 « λομεν, ὡς μὴ εἶναι καὶ ἡμῖν, σωζομένης¹⁹ τῆς
 « ὀφειλομένης αὐτοῖς τιμῆς, τὶ τῶν ἐν τοῖς αὐτῶν
 « συγγράμμασιν²⁰ ἀποδοκιμάζειν καὶ διαπτύειν, εἴ
 « ποτέ τι φωράσκειν²¹ ὁ ἄλλος φρονούσιν ἢ ἡ
 « ἀλήθεια ἔχει, ἢ²² τῆ τοῦ Θεοῦ βοήθειᾳ παρ' ἄλ- 35
 « λων²³ ἢ παρ' ἡμῶν νοηθεῖσα. Ἐγὼ γὰρ τοιοῦτος
 « εἶμι ἐν τοῖς τῶν ἄλλων συγγράμμασιν²⁴, οἷους²⁵

1. ἀργίαν VOPQ. — 2. Ad marg. R: ὅτι οὐ μόνον κατ' ἰδίαν διδασκαλίᾳ ἐκαστοῦ; εἶπαθον, ἀλλὰ καὶ
 « σὺνδοξαι, ὡς ἔστιν ἰδεῖν. — 3. παραδίδοισι M. — 4. ἡ πόλις μεγάλη A. — 5. πεισθήσεται OC. —
 6. ἐφαρμόσαντες: R. — 7. ἐν τοῖς QO. — 8. ἀνδρῶν: αὐτοῖς A. — 9. ὑπουργεῖαι G: ὑπουργεῖαι OPQM. —
 10. Ad marg. R: οἱ αἱ κανονικαὶ μόναι γραφαὶ τὸ ἀδιάπτωτον ἔχουσιν. — 11. ἔχουσιν Q, addito P: supra ai.
 — 12. φησιν Q: ad marg. R: Ἀγιοστίνου τοῦ θεοῦ. — 13. ἐκεῖνον M: ἐκεῖνας P. — 14. ὀποσῶν P: ὀπισσῶν
 M. — 15. ἀγιοσύνη MG, ac lin. sq. ὅτι. M. — 16. Legendum Φουρτουανιανόν, id est Fortunatianum.
 — 17. ἐπιστολῇ αὐθὶς φησὶ R. — 18. ὀντινωσῶν P: ὀντινωσῶν OQ. — 19. σωζομένης G. — 20. συγγράμμασιν
 R. — 21. φωράσκειν MG. — 22. ἢ om. AR: ἢ τῆ M. — 23. ἢ παρ' ἄλλων AR. — 24. συγγράμμασιν A. —
 25. οἷους Q: add ὅν G.

a) Cf. Pitra, *Juris ecclesiast. Graecorum hist. et monum.*, t. II, p. 32. — b) Class. II, ep. 82 =
 P. L., t. 33, c. 27. — c) Cf. Class. III ep. 118 = P. L., t. cit., c. 628.

« εἶναι θέλω¹ τοὺς τὰ ἡμέτερα² μετιόντας ».

16. Τῆς οὖν τοιαύτης τιμῆς, ὡς εἰρηται³, καὶ πίστεως καὶ ὑπακοῆς μόναις ταῖς κανονικαῖς ὀφειλομένης γραφαῖς, τί ποιοῦμεν ἡμεῖς ἄτοπον, εἰ
 5 Γρηγόριον τὸν Νύσσης, ἀνθρώπων ὄντα, διημαρτηκέναι κατὰ τι τῆς ἀκριβεῖας φασίν, καὶ ταῦτα τοῦ δόγματος ἀμειψιστοιμένου τῷ τότε⁴, καθάπερ ἡμῖν εἰρηται πρότερον; Εἰ δ' ὑμεῖς λέγετε καὶ τὸ αἰώνιον πῦρ αὐτὸν ὁμολογεῖν⁵, ὡς ἐν τῷ Κατηχη-
 10 τικῷ⁶ λόγῳ καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν πρὸ ὕρας ἀναρπαζομένων⁷ νηπίων⁸ ἀριθλοῦς δεικνύται⁹, πλείστην¹⁰ ἡμῖν¹¹ εἰσόμεθα χάριν, εἰ τοιοῦτόν τι λέγοντα τοῦτον ἢ φρονῶντα ἀντηθεῖτε δεῖξαι· ἡμεῖς γὰρ οὔτε πῦρ αἰώνιον καὶ ἀπεράντους κολάσεις¹²· οὐδ' αὖ μὲν τοῦτον
 15 εὐρίσκομεν λέγοντα, οὔτε τὰς μικρὰς ἁμαρτίας μόνον καθαιρομένας, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἁμαρτίαν καθάρσιμον εἶναι διὰ τοῦ¹³ πυρὸς ἐκείνου καὶ πᾶσαν κόλασιν λυθησομένην ποτὲ καὶ ἔξουσαν τέλος, ἅτε
 20 μὴδὲν ἄλλο τυγγάνουσαν ἢ καθάρσιν οὐ τῶν ἀσεβῶν¹⁴ ἀνθρώπων καὶ πονηρῶν μόνον¹⁵, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρθομένων αὐτῶν¹⁶ ἀποκαταστησομένων. Λέγει γοῦν ἐν¹⁷ τῷ¹⁸ Κατηχητικῷ περὶ τοῦ διαβόλου τοιαῦτα¹⁹. « Ὁ μὲν ἐπὶ ἀφροσῆ τῆς φύσεως ἦν
 « ἀπάτην ἐνήργησεν· ὁ δὲ δικαίως ἄμα καὶ ἀγαθός
 25 « καὶ σοφὸς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ καταφθαρέντος τῆ
 « ἐπινοία τῆς ἀπάτης ἐργήσατο, οὐ μόνον τὸν
 « ἀπολωλότα διὰ τούτων εὐεργετιῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν
 « τὸν τὴν ἀπώλειαν καθ' ἡμῶν ἐνεργήσαντα· ἐκ
 « γὰρ τοῦ προσεγγίσαι²⁰ τῆ ζωῆς μὲν τὸν θάνατον,
 30 « τῷ φωτὶ δὲ τὸ σκότος, τῷ ἀφρασίᾳ δὲ τὴν ψυχρᾶν,
 « ἀφρασιμὸς²¹ μὲν τοῦ χειρόνος γίνεται καὶ εἰς τὸ
 « μὴ ὄν μεταχώρησις, ὠφέλεια²² δὲ τοῦ ἀπὸ τούτων
 « καθαιρομένου. Καθάπερ²³ γὰρ τῆς ἀτιμωτέρας²⁴
 « ὕλης τῷ χρυσῷ καταμιχθείσης, τῆ διὰ τοῦ πυρὸς
 35 « διαπάνη τὸ ἀλλότριόν τε καὶ ἀπόβλητον οἱ θερα-
 « πευταὶ τοῦ χρυσοῦ²⁵ κατανάλωσαντες, πάλιν
 « ἐπανάγουσι πρὸς τὴν κατὰ φύσιν λαμπρότητα τὴν
 « προτιμωτέραν ὕλην, οὐκ ἄνομος μέντοι γίνεται ἢ

« tales volo esse intellectores meorum ».

16. Cum igitur eiusmodi honor, ut dictum est, et fides et obsequium solis canonicis debeatur scripturis, quidnam nos inepti admittimus, dum Gregorium Nyssenum, utpote hominem, nonnihil a recta doctrina aberrasse dicimus, idque cum ea aetate res adhuc esset controversa, quemadmodum iam diximus? Quoniam vero contenditis, ne aeternum quidem ignem ab illo negari, prout ex oratione Catechetica et ex altera de infantibus qui praemature abripiuntur liquido patet: si tale quicquam dixisse illum vel existimasse probare poteritis, plurimam vobis habebimus gratiam; nos enim non deprehendimus illum usquam dicentem, aeternum esse ignem sempiternave supplicia, vel sola parva peccata expurganda fore, sed quamlibet culpam per ignem illum deletum iri, quodvis vero supplicium aliquando desitutum finemque habiturum, cum nihil aliud sit quam purgatio non hominum modo impiorum improborumque, verum etiam daemnonum ipsorum in pristinum statum restituendum. Nam de diabolo haec dicit in oratione Catechetica^a: « Ille quidem fraude usus est ad
 « perimendam naturam; hic autem simul et
 « iustus et bonus et sapiens excogitatum adhibuit deceptionem ad salutem eius qui perie-
 « rat, per haec beneficio afficiens non eum
 « solum qui perierat, sed eum etiam qui per-
 « niciem contra nos molitus erat. Nam ex eo
 « quod vitae quidem mors appropinquavit,
 « luci autem tenebrae, interitus vero incorrup-
 « tioni, deletur quidem id quod est deterius,
 « et in nihilum redigitur, iuvatur vero id quod
 « per illa purgatur. Ut enim vilior materia
 « auro commixta, ubi auri excoctores quod in
 « eo peregrinum ac reiculum est, igne con-

* f. 76r.

1. θέλει M. — 2. Littera e syllabae te in voce ἡμέτερα supra versum P. — 3. καὶ πίστεως ὡς εἰρηται R. — 4. τὸν τότε PM. — 5. ὁμολογεῖν R. addito ad marg.: ἤγουν ὁμολογεῖ καὶ χιῶνιον πῦρ καὶ καθάρσιον. — 6. κατηχητικῷ A. — 7. ἀρπαζομένων AR. — 8. νηπίων bis scriptum in P, sed alterum erasum fuit. — 9. Ad δεικνύται B adnotat in marg.: καθάρσιν δηλοῦν. — 10. πλείστην R. — 11. ἡμῖν ras. ἡμῖν C. — 12. καὶ ἀσέβων καλ. AR. — 13. τοῦ οὐμ. A. — 14. εὐσεβῶν M. — 15. οὐ τῶν ἀσεβῶν μόνον καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων C. — 16. αὐτῶν: ὄντων C. — 17. γοῦν ἐν sup. lin. P. — 18. λέγει μὲν οὖν ἐν QOC: ad marg. R: τοῦ Νύσσης ἐν τῷ κατηχητικῷ αὐτοῦ λόγῳ. — 19. τοιαῦτα: ταῦτα A. — 20. προσεγγίσαι A. — 21. ἀφρασιμὸν OC (ad marg. vel ἀφρασιμὸς) C. — 22. γίνεσθαι... μεταχώρησιν, ὠφέλεια (ad marg. vel γίνεται) C. — 23. Ad marg. R: παράδειγμα. — 24. ἀτιμωτέρας AR; item infra l. 38: προτιμωτέραν — 25. χρυσοῦ M.

« sumpserint, rursus ad nativum splendorem
 « praestantiorum revocant materiam, neque
 « tamen labore vacat ista secretio, cum ignis
 « sua consumendi vi aliquanto temporis spatio
 « quod adulterinum est delectat; verum enim-
 « vero aurī quaedam est medicatio, quod in
 « ipso eliquatur, quod ad melioris perniciem
 « insitum illi fuerat: eodem modo, cum mors
 « et interitus et tenebrae, et si quis est alius
 « nequitiae fetus, ad mali repertorem adhaere-
 « scerent, divinae virtutis accessus, ignis instar,
 « id, quod praeter naturam inerat, abolens,
 « naturam incorruptionis afficit beneficio,
 « tametsi laboriosa sit secretio. Ergo ne ipse
 « quidem dubitavit adversarius, quin id, quod
 « fit, iustum ac salutare sit, siquidem ad sen-
 « tiendum beneficium pervenerit. Nunc enim
 « quemadmodum illi, qui curandi gratia secan-
 « tur et uruntur, iis qui curant irascuntur,
 « quod eos acriter pungat sectionis dolor: at
 « si ex eo sanitas consequatur, et adustionis
 « transeat dolor, iis a quibus curati sunt gra-
 « tiam habebunt: ita longis temporum circui-
 « tibus ablato e natura malo, quod ei nunc
 « immixtum concretumque est, postquam
 « eorum, qui nunc in malis iacent, pristi-
 « num in statum erit facta restitutio, una
 « voce creatura omnis gratias agat, tam ii
 « scilicet qui in purgatione castigati fuerint,
 « quam qui nulla unquam purgatione opus
 « habuerint ». Et rursus oratione *de Mortuis*,
 « de quovis vitio sermonem habens haec
 ait: « Quamobrem ut simul et humanae natu-
 « rae relinqueretur dignitas liberae volunta-
 « tis, et ipsum auferretur malum, hanc divina
 « sapientia rationem excogitavit, ut in iis ho-
 « minem esse sinneret, quae sibi ipse elegisset,
 « quo gustatis malis, quae concupiverat, expe-
 « riendoque discens quae quibus commutas-
 « set, ea cupiditate rursus incenderetur, ut
 « vitiorum perturbationumque, quae rationi
 « inimicae sunt, onere deposito, et vel in prae-

« διάκρισις, χρόνῳ τοῦ πυρός τῆ ἀναλωτικῆς δυνάμει
 « τὸ νόθον ἐξαφανίζοντος, πλὴν ἀλλὰ θεραπεία τίς
 « ἐστὶ τοῦ χρυσοῦ, τὸ ἐκτακῆναι πᾶρ' αὐτοῦ τὸ
 « ἐπὶ λύμῃ τοῦ καλοῦ ἐγκείμενον· κατὰ τὸν αὐτὸν
 « τρόπον θανάτου καὶ φθορᾶς καὶ σκοτοῦς καὶ εἶ
 « τὶ κακίας ἐκγονον τῷ εὐρετῇ τοῦ κακοῦ περιτυμέν-
 « των, ὃ προσεγγισμὸς τῆς θείας δυνάμειος πυρός
 « δίκην ἀφανισμὸν τοῦ παρὰ φύσιν κατεργασάμενος¹,
 « εὐεργετῆ τῆ καθάρσιος τὴν φύσιν, κἂν ἐπίπονος
 « ἢ διάκρισις ἤ². Οὐκοῦν οὐδ' ἂν παρ' αὐτοῦ τοῦ
 « ἀντικειμένου μὴ εἶναι δίκαιόν τε καὶ σωτήριον³
 « τὸ γεγονός ἀμυβῆλλοιτο, εἴπερ εἰς ἀσθήσιν τῆς
 « εὐεργεσίας ἔλθῃ· νυνὶ γὰρ καθάπερ οἱ ἐπὶ θερα-
 « πείᾳ τευνομένοι τε καὶ καίόμενοι χυλεπίνουσι
 « τοῖς θεραπεύουσι, τῆ δόλῃ τῆς τομῆς ὀρμισ-
 « σόμενοι⁴, εἰ δὲ τὸ ὑγιαίνειν διὰ τούτου προσέ-
 « νοιτο καὶ ἡ τῆς καύσεως⁵ ἀλγυθὸν παρέλθοι,
 « χάρῃ εἴσονται⁶ τοῖς τὴν θεραπείαν ἐπ' αὐτῶν⁷
 « ἐνεργήσασι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς μακραῖς
 « περιόδῳς ἐξαιρεθέντος τοῦ κακοῦ τῆς φύσεως, τοῦ
 « νῦν αὐτοῖς καταμιχθέντος καὶ συμφυθέντος⁸, ἐπει-
 « δὴν ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασις⁹ τῶν νῦν ἐν
 « κακίᾳ κειμένων γένηται, ὁμόφρονος εὐχαριστία¹⁰
 « παρὰ πάσης ἔσται τῆς¹¹ κτίσεως, καὶ τῶν ἐν τῇ
 « καθάρσει κεκολασμένων καὶ τῶν μηδὲ¹² τὴν
 « ἀρχὴν¹³ ἐπιδηθέντων καθάρσεως ». Ἐν οὖν¹⁴ τῷ
 « περὶ τῶν κοιμηθέντων αὐθις περὶ πάσης κακίας
 « τὸν λόγον ποιούμενος τοιᾶδε φησὶν ἂ Ὡς ἂν οὖν
 « καὶ ἡ ἐξουσία μὲνη¹⁵ τῆ φύσει καὶ τὸ κακὸν
 « ἀπογένουτο, ταύτην εὐρεν ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ τὴν
 « ἐπίνοιαν¹⁶, τὸ ἔῃσαι τὸν ἄνθρωπον ἐν οἷς ἡβου-
 « λήθη γενέσθαι, ἢ γναυσάμενος τῶν κακῶν, ὧν
 « ἐπεθύμησε, καὶ τῆ πείρᾳ μαθὼν¹⁷ ὅσα ἀνθ' οἶον
 « ἠλλάζατο¹⁸, πάλινδρομήσει διὰ τῆς ἐπιθυμίας
 « ἐκούσιος πρὸς τὴν πρώτην μακροχρότητα¹⁹, ἅπαν
 « τὸ ἐμπαθέει τε καὶ ἄλογον ὄπισπε τε ἄβηος ἀπο-
 « σκευάσας²⁰ τῆς φύσεως, ἤτοι κατὰ τὴν²¹ παρῶσαν
 « ζῶην διὰ προσοχῆς τε καὶ φιλοσοφίας ἐκκαθαρθείς,
 « ἢ μετὰ τὴν ἐνθῆδε²² μετανάστασιν²³ διὰ τῆς τοῦ
 « καθαρῶς πυρός χωνείας ». Καὶ μετ' ὀλίγα²⁴

1. ἀπεργάσμενος G. — 2. ἢ : ἦν OC. — 3. σωτήριον om. C. — 4. ὀρμιστόμενοι M. — 5. κολάσεως G.
 — 6. αἰσονται M. — 7. ἐπ' αὐτῶν QO : αὐτοῦς C. — 8. συμφύθεντος A. — 9. ἀποκατάστασις A. Ad marg. R : ἐν
 τούτοις ἐηλοῖ, ὅτι πάσα κτίσις σωθήσεται, καὶ θείονες, καὶ ἀσεβεῖς, καὶ οἱ τῶν ἁγίων ἀμαρτωλοὶ ἀλλ' οὐκ
 ἔσιν οὕτως ἡ τῆς ἐκκλήσεως παράδοσις. — 10. εὐχαριστεῖαι QO. — 11. τῆς om. C. — 12. τῶνδὲ μὴ QOC. —
 13. τὴν ἀρχὴν R. — 14. δὲ sup. lin. P. — 15. μένει M. — 16. ἐπίνοιαν A. — 17. μαθῆν QOC. — 18. ἠλλάζατο
 R. — 19. μακροχρότητα R. — 20. ἀποσκευάσας Q. — 21. τὴν ex τῶν corr. O. — 22. ἐνθῆδε A. — 23. μετεστάσιν R.

1 Ἐπιούσιον ἐμειοτεύων¹ κατὰ τὸν² τῆδε βίον ὁ ἀν-
 2 θρωπος τῇ αὐτεξουσίᾳ κινήσει, εἰ μὲν διακρίνει
 3 τοῦ ἀλόγου τὸ ἴδιον³ καὶ πρὸς ἑαυτὸν βλέπει διὰ
 4 τῆς ἀστείστερας⁴ ζωῆς, καθήρσιον τῆς ἐμμιγθείσης
 5 « κακίας τὸν παρόντα βίον ποιήσεται, κρατῶν διὰ
 6 τοῦ λόγου τῆς ἀλογίας⁵· εἰ δὲ πρὸς τὴν ἄλογον
 7 τῶν παθῶν ἐπικλιθεῖ⁶ βροπῆν, τῷ τῶν ἀλόγων
 8 δέρματι συνερῶν⁷ χρησάμενος πρὸς τὰ πάθη,
 9 « ἄλλως μεταβληθήσεται πρὸς τὸ κρεῖττον. μετὰ
 10 « τὴν ἐκ⁷ τοῦ σώματος ἐξόδου γινώσκει τῆς ἀρετῆς τὸ
 11 πρὸς τὴν κακίαν διάφορον, ἐν τῷ μὴ δύνασθαι
 12 « μεταστρεῖν τῆς θεϊότητος, μὴ τοῦ καθαρῆς
 13 « πυρὸς τὸν⁸ ἐνόητα τῆ ψυχῆ βύπον ἀποκαθάρσαντος.
 14 « Ταῦτά ἐστιν ἂ τὴν τοῦ σώματος χρεῖαν ἀναγ-
 15 « κρίαν ἡμῖν⁹ ἐποίησε, δι' οὗ¹⁰ τό τε αὐτεξουσίον
 16 « σφάζεται καὶ ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν πάλιν ἐπάνοδος οὐ
 17 « κωλύεται, ἀλλὰ τῇ περιοδικῇ ταύτῃ ἀκολουθεία
 18 « δι' αὐτοῦ γίνεται ἡμῖν ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον βροπῆ¹¹,
 19 « τὸν μὲν ἐντεῦθεν ἤδη διὰ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς τὸν
 20 « πνευματικὸν ἐν ἀπαθείᾳ κατορθούοντα βίον. οἷους
 21 « γεγενῆσθαι τοὺς πατριάρχας¹² τε καὶ¹³ προφήτας
 22 « ἀκούομεν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς τε καὶ μετ' ἐξεί-
 23 « νους¹⁴ δι' ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας ἀναδραμόντας
 24 « ἐπὶ τὸ τέλειον, μαθητὰς λέγω καὶ ἀποστόλους
 25 « καὶ μάρτυρας καὶ πάντας τοὺς τὴν ἐνάρετον ζωὴν
 26 « πρὸ¹⁵ τοῦ ὕλικου τετιμηκότας βίου, οἳ κὰν ἐλάττους
 27 « ὦσι τῷ ἀριθμῷ τοῦ πλήθους τῶν πρὸς τὸ χεῖρον
 28 « ἀπορροέντων, οὐδὲν ἤττον τὸ δυνατὸν εἶναι διὰ
 29 « σαρκὸς τὴν ἀρετὴν κατορθῶσαι μαρτυροῦσι· τῶν
 30 « δὲ λοιπῶν διὰ τῆς εἰς ὕστερον¹⁶ ἀγωγῆς ἐν τῷ
 31 « καθαρῆς πυρὶ ἀποβάλλοντων τὴν πρὸς τὴν ὕλην
 32 « προσπάθειαν, καὶ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκληρω-
 33 « θεῖσαν¹⁷ τῆ ψύσει χάριν διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐπι-
 34 « θυμίας ἐκουσίας ἐπανόητων ». Καὶ ἐν τῷ περὶ
 35 « τῶν¹⁸ πρὸ ὧρας ἀναρπαζομένων¹⁹ νηπίων αἰθίς²⁰.
 36 « Τὸ μὲν δύνασθαι καὶ τὸν πρὸς τοῦτο τὸ μέτρον τῆς
 37 « πονηρίας ἐλάσαντα γρόνον²¹ τισὶ κακῶν περιό-

« senti vita diligentiae sapientiaeque studio
 « purgatus, vel post obitum per expurgantis
 « ignis fornacem expiatus, ad pristinam vellet
 « redire felicitatem ». Et post pauca : « In his
 « homo, dum hic vivit, pro arbitratu suo ver-
 « satus, si neglecto quod bestiarum est, urba-
 « nius vivendi genus complectetur, ratione
 « vincens quod rationi contrarium est, prae-
 « senti hac vita vitium sibi admixtum expia-
 « bit; sin quo perturbationum impetus ducet,
 « inclinabit, bestiarumque pellem ad vitia
 « ministram et adiutricem adhibebit, aliud ei
 « deinde ineundum erit consilium, ut ad bonum
 « perveniat, cum e corpore egressus, cognita
 « quae inter virtutem et vitium differentia est,
 « non poterit divinitatis particeps fieri, nisi
 « maculas animo immixtas purgatorio ignis
 « abstulerit. His de causis corporis usus nobis
 « est necessarius; eo namque et liberum nobis
 « adest arbitrium, et reditus ad bonum non
 « intercluditur, sed ordine et versu volentes
 « ad meliora provehimur, aliis quidem iam
 « inde ab eo tempore, quo vivunt hic, spiritua-
 « lem et a vitiiis ac perturbationibus alienam
 « vitam instituentibus, quales intelligimus
 « patriarchas et prophetas exstitisse, et qui
 « una cum ipsis et post ipsos per virtutem et
 « sapientiae studium ad perfectionem reverte-
 « runt, discipulos et apostolos et martyres
 « dico, et quicumque corporeo in materiaque
 « demerso honestum et cum virtute coniunc-
 « tum vivendi genus anteposuerunt : qui licet
 « numero pauciores fuerint, quam illi, qui ad
 « deteriora deflexerunt, exemplo tamen ac
 « testimonio suo virtutem in carne coli com-
 « pararique posse testantur; aliis autem post
 « hanc vitam purgatorio igne materiae labes
 « et propensionem ad malum abstergentibus,
 « et ad gratiam initio naturae concessam
 « voluntaria bonorum cupiditate redeuntibus ». Et in oratione de infantibus qui praemature abripiuntur : « Posse quidem eum qui ad
 « istud nequitiae fastigium pervenerit, post

1. ἐμειοτεύων QOM. — 2. τὴν (ras.) ad marg. τὸν C. — 3. Ad vocem ἴδιον hoc habetur scholion ad marg. in R : ἴδιον τῆς φύσεως, τὸ ἀγαθὸν ἀλλότριον δὲ καὶ ἄλογον τὸ κακόν. — 4. Vox ἀστείστερας ita explanatur ad marg. R : ἤγουν καθαρωτέρας καὶ ἀμωλύοντος. — 5. τῆς ἀλογίας QOC. — 6. ἐπικλιθεῖς QO. — 7. ἐκ om. A. — 8. πρὸς τὸν A. — 9. ἡμῖν om. C. — 10. ὡν (ad marg. οὗ) C. — 11. βροπῆ : ὁρημ — 12. καὶ τοὺς προφ. R. — 13. τε om. R. — 14. τοὺς μὲν αὐτοὺς τε καὶ σὺν ἐκεῖνοις M. — 15. πρὸ ex πρὸς corr. Q. — 16. εἰσύστερον PQ. — 17. ἀποκληρωθεῖσαν A. — 18. περὶ τῶν om. R : τῶν om. A. — 19. ἀρπαζομένων AR. — 20. Locum reperire haud mihi contigit. — 21. γρόνον ex χρόνον corr. P.

« multos annorum circuitus, aeternae purgationis ope iterum restituti salvandorum coetui, perspicuum omnino ei videtur, qui divinae potentiae rationem perspectam habuerit ».

17. Haec dicta ab eo fuisse de quavis culpa aequaliter et de omnibus peccatoribus improbisque hominibus necnon de ipsis daemonibus, vel caeco ut aiunt perspicuum est. Illum autem asseruisse hanc purgationem per ignem faciendam post resurrectionem et iudicium habitum iri, liquido apparet ex iis quae in eadem de infantibus oratione ait* : « An illa quoque anima iudicis tribunalis cum aliis sistetur? » subibit actae vitae iudicium? accipiet pro merito retributionem? vel igne sit purgata, « iuxta Evangelii verba, vel in rore benedictionis refrigerata atque refocillata? » Quid commune, quaeso, hisce verbis cum purgatorio quod vos inducitis? Omnes enim peccatores omnesque culpas aequaliter illo igne purgari statuit; vos autem nonnullas, nempe leviores, et nonnullorum, eorum nimirum qui non omnino improbi fuerint, purgari affirmatis; et ille quidem, post extremum iudicium; vos autem, statim post solutionem a corpore. Nonne ergo recte agimus dum eiusmodi dictis non penitus assentimur, sed ea sive pro spuris habemus, sive etiam si genuina sint, respicimus tanquam Scripturis dogmatibusque communiter receptis contraria?

18. Atque haec quidem ut se habent ad verbum referre coacti fuimus, ne sanctum calumniari videamur, cum dicimus eum Origenianis placitis adstipulari; plane vero decet, ut vos etiam quamdam verborum istorum defensionem adferratis, si quam inauditam excogitare poteritis (decet, inquam, quandoquidem et communis habetur doctor), et qui factum sit, ut in talem inciderit opinionem quin eius opera a quinto concilio damnata fuerint et igni tradita? Etenim illud causari, post hanc synodum illa corrupta fuisse ab aliis quibusdam et alterius rei gratia, rudis est et

« τοις διὰ τῆς αἰωνίας¹ καθάρσεως πάλιν ἀναδοῦναι
« τῶ τῶν συγκοιμένων πληρώματι, παντὶ² πρόδηλον
« πάντως³ τῶ πρὸς τὴν θεῖαν δύναμιν βλέ-
« ποντι ».

17. Ταῦτα μὲν οὖν ἔτι περὶ πάσης ἁμαρτίας ὁμοίως καὶ περὶ πάντων ἁμαρτωλῶν τε καὶ ἀσεβῶν καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων εἰρηται¹, καὶ τυρῶν (φασί) ὄγλον. « Ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν τὴν τοιαύτην ἔσσεσθαι λέγει⁵ διὰ πυρὸς καθάρσιν, ὄγλον ἐξ ὧν ἐν τῶ αὐτῶ περὶ τῶν νηπίων λόγῳ φησὶν⁶ « Ἄρα⁴ κακείνη ἢ ψυχὴ τοῦ κριτοῦ παραστήσεται μετὰ τῶν ἄλλων τῶ βήματι; ὑρῆξει⁷ τῶν βεθωιωμένων τὴν κρίσιν; λήψεται τὴν κατ' ἄξιαν ἀντίδοσιν, ἢ πυρὶ καθαιρομένη κατὰ τὰς τοῦ εὐαγγελίου φωνὰς ἢ τῆ ὁρώσει τῆς εὐλογίας συναναψύχουσα; » Τὶ κοινὸν τοῖς τοιοῦτοις λόγοις, εἰπέ μοι. καὶ τῶ παρ' ὑμῶν⁷ εἰσαγομένῳ καθαρτηρίῳ; Πάντας μὲν γὰρ οὕτως ἁμαρτωλοὺς καὶ πᾶσαν ἁμαρτίαν ὁμοίως ὅσα τοῦ πυρὸς ἐκείνου καθάρσει, τινὰς δὲ ὑμεῖς, ὅσαι κουρῶτεροι, καὶ ἐπὶ τινῶν, ὅσαι μὴ παντάπασι μοχλοῖ, καθαιρέσθαι λέγετε; καὶ ὁ μὲν μετὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν, ὑμεῖς δὲ αὐτίκα μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος⁸. Ἄρ' οὐ⁹ καλῶς ποιῶμεν οὐ πάντα πειθόμενοι τοῖς τοιοῦτοις λόγοις, ἀλλ' ἢ νόθους αὐτοὺς νομίζοντες, ἢ καὶ¹⁰ γηγῆσους ὄντας, ὡς ταῖς γραφαῖς ἐναντίους καὶ τοῖς κοινοῖς δόγμασιν οὐ παραδεχόμενοι;

18. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἔγρουσιν ἐπὶ λέξεως ἐκθέσθαι κατηναγκάσθημεν¹¹, ἵνα μὴ τὸν ἅγιον δοκῶμεν συκοφαντεῖν ὡς τοῖς Ὀριγενειακοῖς¹² συμπερόμενοι¹³ δόγμασιν τὴν δ' ὑπὲρ τούτων ἀπολογία καὶ ὑμεῖς ἂν εἴητε δίκαιοι συνεισφῆρην, εἴ τινα κινωτότεραν ἐπινοῆσαι δυναθῆητε (δίκαιον γὰρ, ἐπειδὴ καὶ κοινὸς ὑπάρχει διδάσκαλος), ὅπως¹⁴ τε εἰς τὴν¹⁵ τοιαύτην ἐνέπεσε ὁδῶν καὶ ὄπως οὐχ ὑπὸ τῆς πέμπτης ἀπεδοκιμάσθη συνόδου τὰ τοῦτου συγγράμματα¹⁶ καὶ πυρὶ παρεδόθη. Τὸ γὰρ μετὰ τὴν σίνδον ταύτην αὐτὰ νενοθεῖσθαι¹⁶ λέγειν ὑπ' ἄλλων τινῶν καὶ ἄλλου του χάριν, ἔωλον ἀτεχνῶς καὶ κομιδῆ περιττόν· ἀλλὰ μὴν¹⁷ οὐδ' ἀναγκαῖον

1. αἰωνίου A. — 2. πάντες C. Ad marg. R : ὁρατότατον. — 3. πάντες M. — 4. Ad marg. R : ἔτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν, τοιαύτην ἔσσεσθαι καθάρσιν. — 5. λέγει : λόγῳ M. — 6. ἀρα AM. — 7. παρ' ὑμῶν P.M. — 8. Ad marg. R : ὁρατότατον. — 9. ὄρ' οὐ MA, μοχλοῦ του τοιοῦτοις M. — 10. ἢ καὶ : εἰ καὶ M. — 11. κατηναγκάσθημεν M. — 12. Ὀριγενειακοῖς R, et ad marg. : ὁραῖον — 13. συμπερόμενοι M. — 14. Ad marg. R : ἀντὶ τοῦ ὅτι. — 15. τὴν οὐ. A. — 16. νενοθεῖσθαι M. — 17. μὴν : μὴ M.

ἄλλως, ὅτι τοιαύτην ὅλως ἐσχῆκε δόξαν, διὰ τοῦτ' ἀφανισθῆναι τὰ τούτου συγγράμματα καὶ πυρὶ δοθῆναι· τοῦτο γὰρ οὐδὲ τὰ Ὁριγένους ἔπαθε πάντα, καὶ ὁπλον ἐκ τῆς λεγομένης αὐτοῦ *Philocalias*, ἥτις ἐξελέγη μὲν καὶ συνετέθη παρὰ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου σὺν τῷ μεγάλῳ φιλοπονήσαντος·¹ Βασιλείῳ, πλήρης δὲ τῶν τοιούτων ἐστὶ φωνῶν καὶ δογμάτων διὰ τὸ ἀμυθητήσιμον εἶναι τότε τὴν δόξαν, ἥπερ² ἡμῖν εἴρηται πρότερον³. Ἀλλὰ καὶ ἦν δ' ἅγιος Μάξιμος ἐπινοεῖ παραμυθίαν τῇ τοιαύτῃ τῆς ἀποκαταστάσεως δόξῃ τοῦ θαυμαστοῦ Γρηγορίου, ἐκθροσμέθρα μὲν ἡμεῖς ὁλοκλήρως κρίνατε δὲ ἡμεῖς⁴, εἰ ἰκανὴ πρὸς θεραπείαν ἐστὶ τῶν τοιούτων τε καὶ τοσοῦτον⁵ λόγων. « Τρεῖς ἀποκαταστάσεις ὄθεν ἔ-

15 « Ἐκκλησία » φησί⁷· « μίαν μὲν, τὴν ἐκίστου « κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον, ἐν ἣ ἀποκαθίσταται, « τὸν ἐπ' αὐτῇ λόγον τῆς ἀρετῆς ἐκπληρώσας· « δευτέραν δέ, τὴν τῆς θλιγῆς φύσεως ἐν τῇ ἀναστά- « σει εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν ἀποκατάστασιν·

20 « τρίτην δέ, ἣ καὶ μάλιστα κατακέρχεται⁸ ἐν « τοῖς ἑαυτοῦ λόγους ὁ Νύσσης Γρηγόριος, τὴν τῶν « ψυχικῶν δυνάμεων τῇ ἁμαρτίᾳ ὑποπεσοῦσιν εἰς « ἕπερ⁹ ἐκτίσθησαν πάλιν¹⁰ ἀποκατάστασιν· δεῖ « γὰρ ὡσπερ τὴν θλιγῆ φύσιν ἐν τῇ ἀναστάσει τὴν

25 « τῆς σαρκὸς ἀφθαρσίαν χρόνῳ ἐλιπιζομένην ἀπολα- « θεῖν, οὕτω τὰς παρατραπίσας τῆς ψυχῆς δυνά- « μεις τῇ παρατάσει τῶν αἰώνων ἀποβαλεῖν¹¹ τὰς « ἐντεθείσας¹² αὐτῇ τῆς κακίας μνήμας, καὶ περὶ- « σσαν τοὺς πάντας αἰῶνας καὶ μὴ εὐρίσκουσιν

30 « στάσιν, εἰς τὸν Θεὸν εἰλεῖν τὸν μὴ ἔχοντα πέρας, « καὶ οὕτω τῇ ἐπιγνώσει οὐ τῇ μεθέξει τῶν ἀγαθῶν « ἀπολαθεῖν¹³ καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστήναι, « καὶ δεῖ¹⁴ γθῆναι¹⁴ τὸν δημιουργὸν ἀνάτιον τῆς « ἁμαρτίας ». Ταύτην εἰ μὲν ἰκανὴν τὴν θεραπείαν νομίζετε¹⁵, κοινὸν ἂν εἴη τὸ ἐρμαῖον· εἰ δ' ἐτέραν ἐπ' αὐτῇ ζητητέον ἀκριβεστέραν, ξυνοῦς (φασίν) Ἐυναλίος¹⁶. Ἐτι γὰρ τοῖς¹⁷ Ὁριγένους εἶοικε συμ-

obsoleta excusatio ac prorsus supervacanea. Ceterum quod eiusmodi plane fuerit opinio- nis, haud quidem inde necessario consequitur futurum fuisse ut opera eius delerentur ignique traderentur : id enim ne omnibus quidem Ori- genis libris accidit, uti apparet ex *Philocalia* quae nuncupatur, quae collecta quidem et compacta a Gregorio Theologo, operam etiam navante Basilio Magno, eiusdem generis vocibus ac sententiis abundat, propterea quod res adhuc erat controversa, prout superius dictum a nobis est. Quem vero sanctus Maximus exco- gitaverit modum liniendi illam inclyti Gregorii sententiam de restitutione in integrum, nos referemus nihil praetermittentes; num vero sufficiat tot tantisque sermonibus sanandis, vestrum esto iudicium. « Triplicem, inquit¹, in « integrum restitutionem novit Ecclesia : unam « quidem, uniuscuiusque singulorum, secun- « dum virtutis rationem, ad quam restituitur, « ubi in se virtutis rationem expleverit; alte- « ram, universae naturae in resurrectione, qua « ad incorruptionem ac immortalitatem repa- « retur; tertiam denique, qua et maxime Gre- « gorius Nysenus in suis orationibus abusus « est, eam nimirum, qua animi vires, quae « peccato succubuerant, in pristinum illum « statum restituantur, in quo conditae erant. « Necessae enim est, sicut omnis natura in re- « surrectione, quo tempore speramus, incor- « ruptionem carnis receptura est; sic et per- « versas animi vires, insitas illi ad memoriam « vitiositatis malitiaeque imagines, longa sac- « culorum duratione amittere, cunctisque su- « peratis saeculis, nec requiem aliquam nac- « tam, ad Deum, qui fine caret, venire; sicque « agnitione, non bonorum participatione ac « commercio, vires recipere, ac in pristinum « iis reparari, palam prodito, verum condito- « rem peccati auctorem non esse ». Quam medicinam si idoneam haberitis, optima erit utrinque fortuna; sin altera accuratior quae- renda sit, aequus Mars ut aiunt faveat utrisque.

* Γ. 78.

1. φιλοπονήσαντι M. — 2. ἥπερ M. — 3. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀναγκάσιον-ἥπερ ἡμῖν εἴρηται πρότερον om. AR. — 4. ὁ om. M. Ad marg. R : ἦν ὁ ἅγιος Μάξιμος ἐπινοεῖ παραμυθίαν, τῇ δόξῃ τῆς ἀποκαταστάσεως, τοῦ θαυμαστοῦ Γρηγορίου. — 5. δ' ἡμεῖς R. — 6. τὸ σῶστον A. — 7. φασί C. — 8. κέρχεται M. — 9. εἰς ὅπη M. — 10. πάλιν ad marg. C. — 11. ἀποβαλεῖν QO : ἀπολαθεῖν R. — 12. ἐκτεθείσας A. — 13. ἀπολαθεῖν AR. — 14. δεχθῆναι A : δεχθῆναι τὸ δημιουργόν M. — 15. νομίζετε A. — 16. ἐυναλίος M. Cf. Homer. II. XVIII, 309. P habet in marg. altera manu : Κοινὸς ὁ ἄρχος. — 17. τοῖς ex τῆς corr. Q.

Nam Origenis sententiae potius quam vestris dictis illa plane convenire, liquido cuique apparet ex ipsis verbis modo allatis; ac mirari licet, quod veterem quamdam Ecclesiae mediamque inter duo opposita existimetis purgatorii ignis opinionem, quando plerique et clarissimi doctorum aeternum illum ignem sempiternaque supplicia potius allegorice explicarunt; adeo ut ignem illic corporeum et tenebras exteriores nihil aliud existiment nisi Dei ignorantiam, quo nempe modo lux ipsa beatis dicitur illius visio: vermem vero, bestiam scilicet reptilem venenum eiaculantem et carnis edacem, non aliud quam conscientiae stimulos et acerbam illam in improbis paenitudinem; dentium autem stridorem non alium ac furorem eorum qui ulcisci cupiunt et moerorem inde provenientem et amarum fletum. Porro si huius generis sunt tormenta illa post resurrectionem iudiciumque futura, quo pacto credamus incorporeas animas, statim ac solutae fuerint, a corporeo igne exuri et expurgari, nisi quis dicat haec etiam verba perinde atque illa ad aliud significandum spectare, utpote allegorice spiritualiterque sumpta?

19. Praeterea, cum testimonia, tum e Machabaeorum libro, tum ex Evangelio a vobis allata, expendissemus, candide sincereque significantes, nullam in eis ostendi poenam neque purgationem, sed solam peccatorum remissionem; miram quamdam distinctionem adhibuistis, quodlibet peccatum asserentes in duo secerni, in ipsam nimirum Dei offensam et in poenam ex ea inferendam; atque offensam quidem dimitti post contritionem ac mali detestationem, poenae vero reatum omnino deberi, adeo ut necesse sit huius rei causa eos, quibus remissa fuerint peccata, adhuc etiam propter illa torqueri. Haec autem cum rebus luculentissimis et confessis omnino pugnare, mittimus dicere: neque enim reges videmus, post datam

φωνεῖν μᾶλλον ἢ τοῖς ὑπ' ὁμῶν λεγομένοις¹, παντί που ὀφείλον ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένῳ ἐστί. Θαυμάζουσιν δὲ ἄξιον, εἰ ἀρχαίων² τινὰ ὄσαν τῆς ἐκκλησίας καὶ μέσῃ ἐναντίων³ ὄσων νομίζετε τὴν τοῦ καθαρσίου πυρὸς⁴, ὅπου γε οἱ πλείστοι τῶν διδασκάλων⁵ καὶ γνωριμώτατοι⁶ τὸ αἰώνιον πῦρ ἔκεινο καὶ τὰς ἀπεράντους κολάσεις⁷ ἀλληγορικώτερον⁸ ἐξελέβοντο, ὡς μῆτε πῦρ ἐκεῖ σωματικὸν νομίζεσθαι μῆτε σκότος ἐξώτερον⁹ ἄλλο πλὴν ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγνωσίαν, καθάπερ καὶ φῶς τοῖς ἀξίοις τὴν αὐτοῦ θεωρίαν,¹⁰ μῆτε σκώληκα¹¹, γένος τι ἐρπετῶν¹² ἰοδύλον καὶ σαρκοφάγον¹³, ἀλλ' ἢ τὴν τῶν ἀκολάστον ὑπὸ τῆς συνειδήσεως βίασαν καὶ τὸν πικρὸν ἐκεῖνον¹⁴ μεταμέλον. μῆτε βρυγμὸν ὀδόντων ἄλλον¹⁵ παρὰ τὴν τῶν θυμομαχούντων¹⁶ μαρίαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ λύπην¹⁷ καὶ τὸν πικρὸν ὀδυρμὸν¹⁸. Εἰ τοίνυν ἐκεῖνα τοιαῦτα τὰ¹⁹ μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν, πῶς τὰς ἀσωμάτων ψυχὰς αὐτίκα μετὰ τὴν λύσιν ὑπὸ²⁰ σωματικοῦ πυρὸς δεξομέθεα κατακαίεσθαι καὶ καθαίρεσθαι²¹, πλὴν εἰ μὴ τις φαίη²² καὶ ταῦτα²³ τοῖς εἰρηκόσι, πρὸς ἕτερον τένειν σκοπόν, ἀλληγορικῶς²⁴ τε καὶ πνευματικῶς λαμβανόμενα;

19. Ἐπὶ τούτοις²⁵ τὰς παρ' ὁμῶν εἰρημένους χρήσεις ἐκ τε τῆς τῶν Μακκαβαίων²⁶ βίβλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου θεωρούντων ἡμῶν, ἀπλῶς τε καὶ φιλαλήθως εἰπόντων, μηδεμίαν ἐν αὐταῖς ἐμφαίνεσθαι κόλασιν, οὔτε μὴν καθάρσιν, ἀλλ' ἢ μόνον ἁμαρτιῶν ἄφρασιν, διαίρεσίν²⁷ τινὰ θαυμαστὴν ὑμεῖς ἐποίησαθε, πᾶσαν ἁμαρτίαν εἰπόντες εἰς τε τὴν πρόσκρουσιν αὐτῆν τοῦ Θεοῦ διαίρεσθαι καὶ τὴν ἐπακολούθησάν²⁸ αὐτῇ τιμωρίαν ὡν τὴν μὲν πρόσκρουσιν ἀφίεσθαι μετὰ τὴν συντριβὴν καὶ ἀποκήρυξιν τοῦ²⁹ κακοῦ, τὴν δὲ ἐνοχλὴν τῆς τιμωρίας ὀφείλεσθαι³⁰ πάντως, ὡς ἀνάγκην εἶναι ἐκ τούτου τοῦ λόγου τοῦ ἀφιεμένου τῶν ἁμαρτιῶν ἔτι καὶ δι' αὐτὰς³¹ κολάζεσθαι. Ταῦτα³² μὲν οὖν ὅτι τοῖς ἐναργέσι καὶ ὁμολογουμένοις μάχονται, λέγειν ἔδομεν· οὔτε γὰρ βασιλεῖς δρῶμεν³³ μετὰ

1. λεγομένοις : λογισμοῖς QOC. — 2. ἀρχαίων C. Ad marg. R : ὠραϊότατον. — 3. ἐναντίων OC : ἐναντίαν M. — 4. τὴν τοῦ πυρὸς ομι. M. — 5. γνωριμώτατων M. — 6. τὰς αἰτίους κοί. AR. — 7. ἀλληγορικώτερον A. — 8. ἐξώτερον M. — 9. σκώληκα P. — 10. ἐρπετῶν M. — 11. σαρκοφάγον R. — 12. τὸ... ἐκεῖνο (ad marg. corr.) C : post ἐκεῖνον habetur καὶ erasum in RC. — 13. ἄλλον AM : ἄλλο alii. — 14. θυμομαχούντων explicatur in marg. cod. P ita : μετὰ θυμὸν μαχούντων. — 15. Ad marg. R : ὠραϊότατον. — 16. τὰ om. M. — 17. Post ὑπὸ habet τοῦ delendum O. — 18. καθίεσθαι A, sed dein emendatum, addita supra versum syllaba ai. — 19. φαίη (ras.) in φαίη cor. C. — 20. ταῦτα PORM. — 21. ἀλληγορικῶς A. — 22. Ad marg. R : ἐντέθεν ἄρχεται λέγειν τὰ τῆς πρόσκρουσεως καὶ τιμωρίας. — 23. μακκαβαίων cor. 2^a man. Q. — 24. Ad vocem διαίρεσιν R notat in marg. : ἐρρωεῖα, moxque latino sermone : *culpam*, ac paulo inferius : *poena*. — 25. Vox τοῦ bis in R. — 26. ὀφείλεσθαι : ἀφίεσθαι A. — 27. αὐτὰς C. — 28. Ad marg. R : παράδειγμα τοῖς λεγομένοις.

τὸ δοῦναι τὴν ἀμνησίαν καὶ ἄφεσιν ἐτι καὶ¹ κολάζον-
 τας τοὺς ἡμαρτηκότας, οὕτε Θεὸν αὐτὸν πολλῶ
 μᾶλλον, ὢ πολλῶν ὄντων² τῶν γνωρισμάτων, φιλαν-
 θρώπια ἐστὶ τὸ ἐξαίρετον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἡμαρ-
 τίαν κολάζοντα, μετὰ δὲ τὴν ἄφεσιν εὐθὺς καὶ
 τὴν κολασιν λύουσα³. Καὶ τοῦτο εἰκότως· εἰ γὰρ
 τὸ προσκρούσαι Θεῷ ποιεῖ τὴν κόλασιν, τοῦ αἰτίου
 λυθέντος καὶ τῆς καταλλαγῆς γενομένης, καὶ τὸ
 αἰτιατόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ κόλασις, ἐξ ἀνάγκης συνδιαλέ-
 λυται⁴. Οὕτως ὁ μὲν τελώνης μετὰ συντριβῆς προσ-
 ευξάμενος οὐκ ἀφείθη τῶν ἡμαρτιῶν μόνον, ἀλλὰ
 καὶ δεδικαιωμένους⁵ κατήλιθε, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν.
 οὐδεμίαν κολάσεως ἐτι δεόμενος· ὁ δὲ Μανασσῆς⁶
 ἐν τῇ Παλαιᾷ ἡμοῦ τε τὴν προσηύξατο μετὰ ταπεινώ-
 σεως καὶ τῆς συγχωρησέως ἔτυχε, καὶ τοῦ ζώγρου⁷
 διαρραγέντος, * ἐν ᾧ κατεῖχτο, πρὸς τὴν Ἰουδαίαν
 ἐν ἀκαρεῖ μετετέθη θεία δύναμις καὶ τὴν ἐαυτοῦ
 βασιλείαν αὐθὺς ἀπέλαθεν⁸. οἱ Νινευῖται⁹ δὲ μετα-
 γνόντες οὕτως ὁξέως, ἡμοῦ τε τὴν ἡμαρτίαν ἔλυσαν
 ὀκλονότι καὶ τὴν ἠπειλημένην¹⁰ τιμωρίαν¹¹ ἐξέφυ-
 γον· ὁ δὲ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ παραλυτικός¹², πρότερον
 τὴν τῶν ἡμαρτιῶν ἄφεσιν κηρύττων, εὐθὺς ὡς
 ἐπομένῃ αὐτῇ τὴν τοῦ σώματος ἀνόρθωσιν προσ-
 ελάβετο. Καὶ τί δὲ καταλέγειν τὰς ἱστορίας ἀπάσας
 ἐπ' οὗτω σαφεῖ καὶ ἡμοιογούμενῳ πράγματι; Ἡλὴν
 ἀλλὰ πόθεν ὑμεῖς τὴν τοιαύτην λαβόντες¹³ διαίρεσιν,
 ὡς ἀναγκαῖαν τινὰ καὶ καθολικὴν παρεθήκατε; Τίς
 εὐαγγελιστὴς ἢ ἀπόστολος ἢ τῆς ἐκκλησίας διδάσκα-
 λος τοιοῦτόν τι γέγραφε πώποτε¹⁴; Ποία πείρα τοῦτο
 παρέστησεν; Οὐ γὰρ δὴ τὸ τοῦ Δαυὶδ ἰκανόν, ὅς
 ἀφείθη μὲν¹⁵ τῆς ἡμαρτίας¹⁶ τῆς ἐπὶ μοιχείᾳ¹⁷ καὶ
 φόνο, τὸν δὲ¹⁸ γεννηθέντα υἱὸν ἀπέβαλετο¹⁹. καὶ
 γὰρ δὴ κακείνος ἀφείθη μὲν²⁰ τῆς ἡμαρτίας τελείως²¹,
 καὶ ὀκλον²², ὅτι καὶ τὸ προφητικὸν οὐκ ἀπέβαλε
 χάρισμα, μικρὰν δὲ τινὰ ποινήν ἔτισεν²³, οὕτω τοῦ

veniam remissionemque, etiam tum poenis affi-
 cientes eos qui scelera admiserint, multoque
 minus Deum ipsum, cuius cum multa sint
 attributa, horum omnium misericordia potis-
 sima est, quique post peccatum quidem punit,
 post remissionem vero statim vel poenam ipsam
 solvit. Et recte quidem. Nam si Dei offensa
 poenam promeretur, sublata causa et facta re-
 conciliatione, effectus ipse, id est poena, simul
 necessario tollatur oportet. Sic publicanus,
 animo contrito ubi oravit, non a peccatis modo
 solutus est, verum etiam^a iustificatus descendit,
 quod idem est ac si diceretur, nulli amplius
 poenae obnoxius. Manasses^b vero in Vetere
 Testamento simul ac deprecatus est cum humi-
 litate, veniam consecutus est, atque diffractis
 compedibus, quibus detinebatur, in Iudaeam
 brevissimo tempore reductus est divina virtute,
 regnum suum rursus adeptus. Ninivitae^c autem
 tam promptam egerunt paenitentiam, ut simul
 peccatum solverent comminatumque poenam
 effugerent. Et paralyticus in Evangelio^d, ubi
 primum peccatorum remissionem obtinuit,
 mox velut huius sequelam corporis erectionem
 consecutus est. At quid opus est omnia exem-
 pla enumerare in re tam aperta ac manifesta?
 Verum enimvero undenam vos distinctionem
 illam sumpsistis, eandem uti necessariam et uni-
 versalem proposituri? Quis evangelista aut
 apostolus aut Ecclesiae doctor tale quiddam
 conscripsit unquam? Quibus factis id demon-
 stratur? Neque enim satis est Davidis exem-
 plum, cui remissum quidem fuit adulterii homici-
 diique delictum, filium vero quem genuerat
 amisit; nam et ille plenam quidem peccati
 remissionem obtinuit, prout ex eo liquet quod
 prophetae donum non amiserit, aliquam vero
 levem poenam luit, Deo ita iudicante, imo vero
 non poenam, sed potius moerorem, ob alias
 causas forsitan indultum, quas doctores in dis-
 putando de multis illis infantibus, qui praema-

* f. 78^r.

1. καὶ om. A. — 2. ὢ πολλῶν ὄντων: οὕτως M. — 3. Ad marg. R: ὠραυότατον, imoque: Φησὶ δὲ καὶ
 ὁ θεὸς Χρυσόστομος: « Οὐ γὰρ χρόνον λύεται τὸ ἡμάρτημα, ἀλλὰ διαθέσει ψυχῆς ». — 4. συνδιαλέγεται R. —
 5. δεδικαιωμένους P. — 6. Ad marg. R: ὁ Μανασσῆς. — 7. Ad vocem ζώγρου legitur in marg. eod. P hoc
 scholion: ζῶγρος, καὶ ζωρεῖον εἶδος σπυριδίου. — 8. ἀπέλαυνεν A. — 9. Ad marg. R: περὶ Νινευιτῶν. —
 10. εἰπειλημένην A. — 11. Post τιμωρίαν iterum τιμῶ, sed erasum in R. — 12. Ad marg. R: ὁ ἐν τῷ
 εὐαγγελίῳ παραλυτικός. — 13. πόθεν λαβόντες ὑμεῖς M. — 14. Ad marg. R: ὠραυότατον, pauloque inferius:
 Περὶ Δαυὶδ. — 15. μὲν om. C. — 16. μετὰ τῆς ἡμαρτίας C. — 17. μοιχείᾳ R. — 18. δὲ A. — 19. ἀπέβαλετο
 ex ἀπέβαλλετο corr. P. — 20. μὲν: μετὰ C. — 21. τελείως om. R. — 22. δὲλον A. — 23. ἔτισεν OC: ἔτισε M.

a) Cf. Luc. XVIII, 44. — b) H. Paral. XXXIII, 13. — c) Cf. Ion. III, 5. — d) Cf. Mat. IX, 6.

ture abripiuntur, recensere solent: etenim filius, quem post illum ex eadem muliere genuit, non superstes modo existit, sed in patris regnum successit, et is fuit Salomon, vir ille sapientissimus. Quapropter, ex peculiari illius facti generali statuta illatione, exinde opinari solius offensae dari remissionem, poenam vero necessario manere exsolvendam, omnino repugnat tum communi opinioni tum rerum naturae, nec vobis ipsis consentaneum videtur. Nam si dimittitur causa, nempe labe, ut vestris vocibus utamur, animae inhaerens post offensam Creatori irrogatam, quid superest supplicio purgandum, cum macula illa fuerit per remissionem expurgata? Si remissio quidem prorsus non posset absque poena purgationem inducere, recta videretur vestra sententia; sin vero prima illa et maxima et perfectissima peccatorum remissio, quae fit per baptismum, secum ferat omnis maculae purgationem omnisque poenae solutionem, quae est necessitas cur altera haec remissio purgandi virtute careat, sed soli poenae hanc tribuamus? Praeter ea quae modo dicta sunt, asserimus adductas auctoritates ne vestrae quidem opinioni prodesse: nam quoad illam quidem quae ex Machabaeorum libro de prompta est, dictum est non propter levem quamdam culpam, sed propter gravissimum quoddam et mortiferum scelus propitiationem illam sacrificiumque fuisse pro mortuis peractum; quod vero spectat illud Evangelii, nimirum *Ei qui blasphemaverit, non remittetur neque in praesenti saeculo neque in futuro*, id non profecto in vestram sententiam facit, quasi remissio tunc daretur, sed illud significat, scilicet

Θεοῦ κρίναντος, ἡ λύπην μᾶλλον καὶ οὐ ποιήν, ἴσως καὶ δι' ἄλλας αἰτίας συγχωρηθεῖσαν¹, ἃς καὶ ἐπὶ τοῖς πλείστοις τῶν² πρὸ ὥρας ἀναπαυομένων³ νηπίων οἱ διδάσκαλοι λέγουσιν· ὁ γὰρ δὴ μετ' αὐτὸν γενόμενος παῖς ἐκ τῆς αὐτῆς γυναίκος οὐκ ἐξῆσε⁴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διεδέξατο, καὶ οὗτος ἦν Σολομὼν ὁ σοφώτατος. Τὸ γοῦν⁵ ἐπ' ἐκείνου γενόμενον καθολικῶς ἀγνοοῦν καὶ οἰεσθαι ἐκ τούτου τὴν ἄφῃσιν τῆς προσκαρούσεως εἶναι μόνη. τὴν δὲ τιμωρίαν ἐξ ἀνάγκης ὀφείλειν ἔπῃσθαι, παντελῶς ἀπέσθον τῆ κοινῇ ψήφῳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει καὶ οὐδὲ ὑμῖν αὐτοῖς σύμφωνον· εἰ γὰρ ἡ ἄφῃσις⁶ τῆς αἰτίας ἐστίν, ἥτις ἐστὶ λώβη κατὰ τὰς ὑμετέρας⁷ φρονίας ἀπολειρθεῖσα⁸ ἐν τῇ ψυχῇ⁹ μετὰ τὸ προσκαρῦσαι τῷ δημιουργῷ¹⁰, τί ἂν ἐτι καθάριαι ἢ κολασαί, τῆς λώβης ἐκείνης διὰ τῆς ἀφέσεως καθαρθεῖσας; Εἰ μὲν γὰρ καθάπαξ ἡ ἄφῃσις ἄνευ τιμωρίας οὐκ ἠδύνατο καθαρσιν ἐμποεῖν, εἴχεν ἂν τὸ εὐλογον ὁ ὑμέτερος λόγος· εἰ δ' ἡ πρώτη τε καὶ μεγίστη καὶ τελεωτάτη διὰ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἀμαρτιῶν ἄφῃσις ἡ αὐτῆ καὶ παντός ἐστὶ ῥύπου καθαρσιν καὶ τιμωρίας πάσης ἀπαλλαγῆ, τίς ἡ ἀνάγκη μὴ καὶ τὴν ἄφῃσιν ταύτην τὸ δύνασθαι καθαρσιν εἶχεν, ἀλλὰ τῇ¹¹ τιμωρίᾳ μόνῃ τούτου¹² λογίζεσθαι; Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένους¹³ φαιμέν, ὡς οὐδ' ἄλλως¹⁴ τῇ ὑμετέρᾳ δόξῃ συμβαλλόνται τὰ ἀναγεγραμμένα ρητά· τὸ μὲν γὰρ ἐκ τῶν Μακκαβαίων ληφθέν¹⁵, ὅτι οὐ περὶ μικρᾶς τινοῦ ἀμαρτίας, ἀλλὰ περὶ μεγίστου καὶ θανασιμου τινός¹⁶ ἀμαρτήματος¹⁷ ὁ Ἰλασμός¹⁸ ἐκεῖνος ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων καὶ ἡ θυσία γέγονεν, ὡς¹⁹ εἴρηται τὸ δὲ εὐαγγελικόν, ὅτι τῷ βλασφημησάντι²⁰ οὐκ ἀγγεθησεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι οὐ πάντως εἰς τὴν ὑμέτεραν²¹ φέρει δίκαιοιαν, ὡς τότε τῆς ἀφέσεως ὀδομένης, ἀλλ' ἐκεῖνο δηλοῖ,

1. Ad marg. R : παρένεσας τὸ χωρίον τοῦτο. — 2. τῶν : τοῦ M. — 3. ἀναπαυομένων R. — 4. ἐξ (ras.) ἔχρησε C. — 5. δ' οὐν C. — 6. ἡ γὰρ ἡ ἄφ. R. — 7. ἡμετέρας G. — 8. Ad vocem ἀπολειρθεῖσα P habet in marg. : ἀπαλειρθεῖσα, ἐπαλειρθεῖσα, qua de causa, plane non video, nisi forte quis dicat locum a scholiasta perperam intellectum fuisse. — 9. Ad marg. R : ἀραιώτατον. — 10. Θεῷ (ras.) δημιουργῷ C. — 11. ἀλλὰ καὶ τῇ R. — 12. τούτο : τοῦ PQO. — 13. τὰ εἰρημένα A. — 14. ἄλλως M. — 15. Ad marg. R. — 16. ἄλλως καὶ τῇ R. — 17. ἀμαρτίματος A. — 18. μεγίστης καὶ θαν. ὁ Δασμός P(O)M. — 19. ὡς soli PM. — 20. Ad marg. R : τῷ βλασφημησάντι εἰς τὸ πνεῦμα οὐκ ἀρεθῆσεται, μοχλοῦ αἰα manu : Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκου (sic) : ἀπὸν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀρεθῆσεται, ἕως ἐλεγον πνεῦμα ἀκάθαρτον εἶχει : Ἐρμηνεία. Τὴν εἰς Θεὸν βλασφημίαν, ἀσύγνωστον εἶναι φησι, τῷ τοῦ πνεύματος ὀνόματι ὡσπερ ἡ τοῦ πνεύματος ἐνέργεια βασιλεία Θεοῦ, οὕτω καὶ ἡ βλασφημία ἢ κατὰ τούτου, κατὰ Θεοῦ γίνεται ἄσυγχώρητον δὲ εἶναι ἰουδαϊκῶν Θεοῦ, συγγνώμην οὐκ ἔχουσαν· τὴν γὰρ εἰς ἐαυτὸν εἶχεν πρὸς σύγκρισιν ἐκείνης, καθὼ νενόμιστο τότε. Καὶ ἐωρᾶτο ἄνθρωπος ὢν, καὶ δι' εὐτελείας ἐβλῶν, καὶ γένους εὐκαταφρονήτου. Τὸ δὲ μῆτε ἐπὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος, μὴτ' ἐπὶ τοῦ μελλόντος ἀρεθῆσθαι, τὴν κατὰ νόμον ἐρμηνεύει κρίσιν, καὶ τὴν μελλούσαν ὅ τε γὰρ νόμος τὸν καταρούμενον Θεὸν θανατοῦσθαι κείσεται, καὶ ὁ κύριος ἐπιφηριεῖται τῷ νόμῳ, συγγνώμην ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ μὴ δίδούς. — 21. ἡμετέραν A.

ἔτι τινῶν μὲν ἀμαρτιῶν ἐνταῦθα κολαζόμενων, τινῶν δὲ ἐν τῇ μέλλοντι βίῳ, τῶν δὲ καὶ ἐν ἀμαρτέροις, ἢ τοιαύτῃ * παντάπασιν ἀσύγνηστος οὕσα καὶ ἀσυγγώρητος, κἂν τῷ παρόντι κἂν¹ τῷ μέλλοντι βίῳ τὴν ἀπαραιτήτων δίκην ὑπέξει.

20. Ἰεόν² δὲ ἡμῖν ἕδη πρὸς τὸ μέγιστόν τε καὶ κυριώτατον τῶν ἀγωνισμάτων, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ δύναμις³, ταύτης γὰρ μόνης ἐξῆπται σχεδὸν τοῖς λατινικοῖς διδασκάλοις ἡ τοῦ καθαρισμοῦ δοῦσα πυρὸς⁴. «Οἱ μὲν οὖν πολλῶν ὄντων παρ' ἡμῖν τοῖς Γραικοῖς τῶν τὴν ἱερὰν γραφὴν ἐξηγησαμένων ἁγίων ἀνδρῶν, ὧν ἐστὶ τὸ κεφάλαιον Ἰωάννης ὁ τὴν γλωτταν χρυσῶς⁵, οὐδεὶς εἰς τὴν τοιαύτην διάνοιαν⁶ ἤλθεν οὐδ' ἐξέλαθεν ἐκ τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς τὸ παρ' ὑμῶν δοξαζόμενον καθάρσιον πῦρ, ὁμολογούμενον εἶναι καὶ παρ' ὑμῖν⁷ φαίνεται· οὐδὲ γὰρ τοιαύτην ἐρμηνείαν⁸ τῶν ἡμετέρων τινὸς παρεθήκατε. Καὶ ὅτι δὲ⁹ διαφόρως οἱ ἅγιοι τὰ ῥητὰ τῆς ἱερᾶς ἐξηγουνται¹⁰ Γραφῆς, καὶ τοῦθ' ὠμολογημένον ἐστίν, οὐ ταῖς λέξεσι μόνον ἐπὶ διαφόροις ἐνοαῖσι γράμμεται, καθάπερ ἡ ἡμετέρα¹¹ σοφία τὴν τοῦ λέοντος λέξιν καὶ τὴν τῆς πέτρας παρέθηκε¹² [τοῦτο γὰρ τῆς γραφῆς ἐστὶν ἴδιον], ἀλλὰ καὶ νοημάτων σύνθεσιν ὁλοκλήρων ἐπὶ διάφορα, πολλὰκις δὲ¹³ καὶ τάναντία¹⁴ μεταχειρίζοντες, ὡσπερ¹⁵ ὁ μὲν μακάριος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὴν τῶν ἀποστόλων σὺν τῷ Χριστῷ καθέδραν ἀξίαν τινὰ μόνην¹⁶ σχημάειν ἐνόμισε καὶ τὴν τῶν φυλῶν τοῦ¹⁷ Ἰσραὴλ κρίσιν ἀντὶ τῆς κατακρίσεως ἐξεδίξατο· « οὕτε γὰρ » φησί « συγκαθεδούνται ἄνθρωποι τῷ « πάντων κριτῇ καὶ Θεῷ, οὕτε κρινούσιν, ἀλλὰ « κατακρινούσιν ἀπλῶς, ὡσπερ οἱ Νινευῖται καὶ ἡ « βασίλισσα Νότου, τὴν τῶν Ἰουδαίων πονηρὰν « γενεάν »· οἱ δὲ λοιποὶ διδασκαλοὶ καὶ συγκαθεδρῶς τῶν δεσπότων Χριστοῦ καὶ συνδικαστὰς τοῦ ἀποστόλου καὶ ἐξέρονται καὶ¹⁸ κλοῦσιν. Ἄρ' οὐκ¹⁹ ἐναντί ταῦτα δοκοῦσιν²⁰; Ἄλλ' οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ ἐπὶ τινων ὑποθέσεων καὶ δογμάτων τῶν μὴ καιρίων πρὸς διάφορον ἕκαστος ἀπηνέχθη²¹ διάνοιαν, οὕτω τῶν λογισμῶν²² κρίναντος, ἢ τῆς δοῆξης ὑποθα-

cum aliae quidem culpae in hac vita castigentur, aliae vero in futura, aliae demum in utraque, culpa illa, ut quae dimitti condonative nequeat nec in praesenti nec in futura vita, severissimas dabit poenas. * f. 79.

20. Iam nobis progrediendum est ad gravissimum potissimumque argumentorum, illud nimirum cui apostolicum dictum vis est ac firmitas : huic enim fere uni tota innittitur latinorum doctorum sententia de purgatorio igne. Porro cum multi sint apud nos Graecos sanctissimi viri qui sacram scripturam tractaverint, quorum princeps est et caput Ioannes ille lingua aureus, haud quemquam in hanc venisse sententiam, ut ex apostolico dicto eum inferret purgatorium ignem, quem vos tenetis, in confesso esse vel apud vos videtur; nam ne ullius quidem nostratium interpretationem eiusmodi protulit. Omnes etiam ultro fatentur, diversimode sacrae Scripturae dicta a sanctis explicari, non modo vocibus ad diversa significanda adhibitis, quemadmodum pro vestra sapientia voces *leonis ac petrae* in medio proposuistis (id enim Scripturae peculiare est), verum etiam tota alicuius loci serie in diversos ac saepe etiam contrarios sensus usurpata : quo pacto beatus Ioannes Chrysostomus per^a apostolorum cum Christo sessionem honorem quemdam tantum denotari censuit, atque iudicium tribuum Israel de sola condemnatione intellexit : « neque enim, inquit, homines una sedebunt cum omnium iudice Deo, « neque iudicabunt, sed solummodo condemnabunt, sicut Ninivitae et regina Austri pravam Iudaeorum gentem » ; ceteri vero doctores Christi Domini tum consensores tum coudices apostolos ducunt et appellant. Nonne haec contraria videntur? At nihil miri, quod in nonnullis negotiis et placitis haud necessariis in diversam quisque abierit sententiam, sive

1. κἂν... κἂν APM. — 2. Ἰεόν M. — 3. Ad marg. R : ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ ἐξῆπται τοῖς Λατινοῖς ἡ τοῦ καθαρισμοῦ πυρὸς δοῆξα. — 4. πυρὸς δοῆξα G. — 5. Ad marg. R : ὅτι τὸ κεφάλαιον τῶν ἐξηγητῶν ὁ θεὸς ἐστὶ Χρυσόστομος. — 6. διάνοιαν om. M. — 7. παρ' ἡμῖν M. — 8. ἐρμηνείαι C. — 9. δὲ om. M. — 10. τῆς γραφῆς ἐξηγουνται omisso ἱερᾶς M. — 11. Litterae σι in voce ἐνοαῖσι sup. lin. P' : item τε in voce ἡμετέρα. — 12. παρέθηκεν PM. — 13. δὲ om. OC. — 14. τάναντία O. — 15. ὡσπερ POM ; ad marg. R : ὡραίων. — 16. Post μόνην habetur in R ἐν erasum. — 17. τοῦ om. C. — 18. καὶ om. C. — 19. ἄρ' οὐκ AM ; ἄρ' οὐκ O. — 20. δοκοῦσι M. — 21. ἀπηνέχθη M. — 22. λογισμῶ M.

a) Cf. Chrysost. homil. 54 in Mat. = P. G., t. 58, c. 610-11.

mens ita censuerit, sive opinio suggererit, sive tempus et rerum adiuncta aut audientium vis ac voluntas exegerit. Eadem igitur ratione et propositum hoc dictum par est diversis subiici interpretationibus tam apud nostros quam apud vestros tractatores. Atqui beati patris Iohannis Chrysostomi expositionem omnibus esse accuratiorē veriorēque, id non ex eius dignitate solum atque eminentia, ob quam cum ipso vel magnus apostolus Paulus visus est confabulari, necnon ex unanī cum eo ceterorum doctorum nostrorum consensu colligitur, verum etiam ex eo quod ille prae ceteris omnibus apostolicae sententiae seriem ordinemque sequi videatur, ut qui non singula dicta interscindat seorsim et interpretetur, sed altius et a principio iuxta apostoli scopum repetitam ac veluti in unum corpus contextam expositionem ex toto exhibeat. Porro cuique volenti animadvertere est, praesertim si hīc apostoli scopus finisq̄ ab initio propositus prae oculis habeatur, Chrysostomi interpretationem mox a nobis producendam longe accuratiorē esse, quam quae a vobis affertur et autumatur.

21. Namque Corinthii, quorum nomine inscribitur epistola, cum sibi ipsi, quo tempore apostolus absens erat, dissentirent, et alii alium praeferrent magistrum ex iis, qui divitiis et externa sapientia clarescerent (haec enim magno habebant decori multumque ob ea gloriabantur), maiorem ea de causa dissensionem contentionemque commovebant, adeo ut vel eum qui novercam duxerat, inultum impunitumque dimitterent. Is unus erat doctorum illorum, quibus superbiebant, et quamvis in tantum incidisset scelus, tamen magisterii dignitatem retinebat, collegium sub se habens haud contemptibile, et doctrina profana et divitiis fretus. Quae cum emendare cuperet divinus apostolus¹, primum quidem communem ad

λούσης¹, ἡ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν ἐνεστώτων² πραγμάτων ἢ τῆς τῶν ἀκραστῶν δυνάμεως καὶ βουλήσεως ἀπαυτοῦντων. Οὕτω τοίνυν καὶ τὸ προκείμενον τοῦτο βῆτον εἰκὸς μὲν εἶσι διαφόρους δέξασθαι ἐρμηνείας τῶν τε³ παρ' ἡμῖν καὶ τῶν παρ' ὑμῖν⁴ διδασκάλων.⁵
 Ὅτι ἐξ ἡτοῦ μακαρίου πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου πάντων ἐστὶν ἀκριβεστέρα τε καὶ ἀληθεστέρα, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας αὐτοῦ καὶ ὑπεροχῆς μόνον, ἀπ' ἧς αὐτῶ⁶ καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἐφάνη διομιλούμενος, οὐδ' ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν¹⁰ συμφωνίας τῶν λοιπῶν⁶ παρ' ἡμῖν διδασκάλων ἰσχυρίζομεθα, ἀλλὰ καὶ οἱ μάλιστα πάντων οὗτος τῆ ἀποστολικῆς διανοίᾳ κατὰ τάξιν καὶ ἐφεξῆς ἀκολουθοῦν φαίνεται, καὶ οὐ καθ' ἐν τῶν βῆτων ἀποτεμνόμενος ἰδίᾳ⁷ καὶ ἐρμηνεύων, ἀλλ' ἀνωθεν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς¹⁵ κατὰ τὸν ἀποστολικὸν σκοπὸν δλόκληρον καὶ συνυφασμένῃ⁸ ὡσπερ ἐν σῶμα τὴν ἐρμηνείαν ἀποδοιδούς. Ἐστὶν οὖν συνιδεῖν τῷ βουλομένῳ παντί, κατὰ τοῦτον δὴ μάλιστα τὸν ἀποστολικὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, ἀκριβεστέραν εἶναι τὴν²⁰ Χρυσοστομικὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἣν ἡμεῖς⁹ εἰσαγομεν, τῆς * παρ' ὑμῶν λεγομένης τε καὶ δοξαζομένης.

21. Οἱ γὰρ δὴ¹⁰ Κορίνθιοι, πρὸς οὓς ἡ ἐπιστολή¹¹, παρὰ τὸν καιρὸν¹² τῆς ἀπουσίας τοῦ ἀποστόλου πρὸς²⁵ ἀλλήλους σχεζόμενοι καὶ ἄλλος¹³ ἄλλον διδασκάλον προβαλλόμενοι τῶν¹⁴ πλουτίων τε καὶ σοφῶν τῆ ἐξω λαμπρυνόμενων καὶ γὰρ πολλὸ τὸ κλέος ἐν τοῖς τοιοῦτοις εἶχον καὶ σφόδρα ἐπ' αὐτοῖς ἐτεψύοντο), πρὸς μείζονα διάστασιν ἐκ τούτου κατὰ¹⁵ μικρὸν³⁰ καὶ φιλονικίαν¹⁶ ἐξῆγον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν λαβόντα τὴν μηρυϊάν ἀνεπιτίμητον παρεύρωον· ἦν δὲ καὶ οὗτος τῶν διδασκάλων ἐκείνων εἷς, ἐφ' οἷς μέγα ἐφρόνου, καὶ τηλικούτω περιπετωκῶς ὀλισθήματι, τῆς διδασκαλικῆς ἀξίας ὁμοῦς ἀντείχετο, σύστημα³⁵ ἔχον ὑπ' ἐξουτὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον καὶ¹⁷ τῆ ἐξω σοφῆ καὶ τῷ πλοτύῳ θαρρῶν. Ταῦτα τοίνυν ὁ θεὸς ἀπόστολος διορθῶσαι βουλόμενος, πρῶτον μὲν κοινήν πρὸς πάντας ποιεῖται¹⁸ τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν ἐπι-

1. ὑποαλλούσης M. — 2. ἐπιστατών A : συνυφασμένον C. — 3. τε om. G. — 4. παρ' ὑμῖν καὶ τῶν παρ' ἡμῖν R. — 5. αὐτὸς C. — 6. λοιπῶν om. G. — 7. ἰδίᾳ om. G. — 8. συνυφασμένον M : δλόκληρον τε καὶ συν. R, in quo ad marg. : ὁραῖον. — 9. ἡμεῖς A. — 10. δὴ om. M. — 11. ἀποστολικὴν G. — 12. Ad marg. R : νῦν ἀρχεται τῆς ὑποθέσεως. — 13. ἄλλος : ἄλλοι M. — 14. τῶν om. A; ad marg. R : ὁραϊότατον, pauloque inferius : τὸν λαβόντα τὴν μηρυϊάν Κορίνθιον. — 15. κατὰ : μετὰ M. — 16. φιλονικίαν O. — 17. καὶ om. M. — 18. ποιεῖται πρὸς πάντας A, at additis supra versum signis ad rectum ordinem instaurandum.

τήμῃσιν καὶ παρακαλεῖ τὸ αὐτὸ λέγειν καὶ μὴ ἔχειν
 σχίσματα, μὴ δὲ προσέμεναι ἑαυτοὺς ἄλλον ἄλλω
 τῶν διδασκάλων, οὐς ἀνομιώμως ὀηλώσασαι βουλόμενος,
 ἕκαστος¹ ὑμῶν φησὶ λέγειν Ἐγὼ μὲν εἰμι
 5 Παῦλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ², ἐγὼ δὲ Κηρῶ, ἐγὼ
 δὲ Χριστοῦ, καὶ τὸν Χριστὸν τοῦτους συνάπτων
 ἐντροπετικῶς³, ὡς ὁσὸν ἅπαντας εἶναι μόνου⁴ Χρι-
 στοῦ καὶ μηδενὸς ἄλλου προσονομάζεσθαι, μὴ δ' αὐτῶν
 τῶν κορυφαίων ἐν⁵ ἄποστολοις ταῦτα γάρ, φησὶ,
 10 μετεσχημάτισα εἰς ἐμαντὸν καὶ Ἀπολλῶ, ἵνα ἐν
 ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπερὸ ὃ γέγραπται φροεῖν⁶.
 Ἐπειτα τὸ τῆς ἕξω σοφίας φράγμα καθαίρει καὶ ὡς
 αἰτίαν αὐτῆν τῶν σχισμάτων ἐκβάλλει τῆς ἐκκλη-
 σίας, κένωσιν αὐτῆν ὀνομάζων τοῦ σταυροῦ τοῦ
 15 Χριστοῦ καὶ μωρίαν παρὰ τῆς Θεοῦ καὶ εἶ τι
 τοιοῦτον. Εἶτα τῆν τῶν διδασκάλων συντελεικν ὡς
 μικρὰ δυνάμενην ἐξυτελίξει· Τίς γάρ ἐστι Παῦλος,
 φησὶ, τίς δὲ Ἀπολλῶς, ἀλλ' ἢ⁷ δούλοιοι, δι' ὧν
 ἐπίστεύσατε, καὶ ἕκαστον ὡς ὁ Κύριος ἔδωκεν;
 20 Ἐγὼ ἐγ' ἔτεσσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς
 ἠῤῥξανε⁸· ὥστε οὔτε ὃ φτερεύων ἐστὶ τι, οὔτε ὃ
 ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξίνων Θεός. Ὁ φτερεύων δὲ
 καὶ ὃ ποτίζων ἐν εἰσι. Τὸ πᾶν ἐστὶ, φησὶ, τῆς
 θείας δυνάμεως· ἡμεῖς δὲ πάντες, ἄνθρωποι⁹ ὄντες,
 25 ὀλίγα τινὰ καὶ μικρὰ συνεισφέρομεν, οὐδὲν ἄλλο
 ἄλλο πλέον ἐν τούτῳ δυνάμενοι, καὶ ταῦτα δὲ τὸν
 μισθὸν ἐπὶ τούτοις ἀπεκδεχόμενοι¹⁰. ἕκαστος γάρ
 φησὶ τὸν ἴδιον μισθὸν λήμψεται κατὰ τὸν ἴδιον¹¹
 κόπον. Μισθωτοὺς τινὰς ἐνταῦθα τοὺς διδασκάλους¹²
 30 φησὶν, ἵνα μὴ μέγα φρονῶσιν, ὡς ἑτέρου ὄντος τοῦ
 δεσπότου καὶ μισθοδότου. Καὶ ἐφεξῆς τὰ περὶ¹³ τοῦ
 πεπορευκότου ἐκείνου διδασκάλου προκνακρούσα-
 σθαι βουλευθείς, ὃν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἀποτέμνει καὶ
 τῷ Σατανᾷ παραδίδωσι, Θεοῦ φησὶν ἐσμέν συνερ-
 γοί· οὐ γὰρ ἴδιον ἔργον ποιῶμεν, ἀλλὰ τῷ τοῦ δεσ-
 35 πότου¹⁴ συνεργῶμεν βουλήματι Θεοῦ γεώρογον
 ἡμεῖς ἐστε¹⁵ οἱ μαθητεύμενοι, Θεοῦ οἰκοδομή,

omnes commotionem increpationemque facit,
 eos obscrans, ut *idem dicant, et non sint in eis
 schismata*, neque se ipsi adscribant alius alii
 illorum magistrorum, quos suppressis nomini-
 bus cum vellet indicare, *Unusquisque vestrum*,
 inquit^a, dicit : *Ego quidem sum Pauli, ego autem
 Apollo, ego vero Cephae, ego vero Christi*,
 Christum ipsum illis addens ad pudorem incu-
 tiendum cum omnes debeant in unius Christi
 partes venire, quin ab ullo altero, ne a princi-
 pibus quidem inter apostolos, vocentur; *haec
 enim*, ait^b, *transfiguravi in me et Apollo, ut in
 nobis discatis non supra id, quod scriptum est,*
sapere. Deinde externae sapientiae fastum retun-
 dit, eamque tanquam schismatum originem et
 causam ex Ecclesia extrudit, eam appellans
*evacuationem crucis Christi, et stultitiam coram
 Deo*, et si quid eiusmodi. Tum doctorum doc-
 trinam tanquam debilem et infirmam deprimit^c :
Quis enim est Paulus? inquit, *quis Apollo? nisi
 ministri, per quos credidistis, et unicuique sicut
 Dominus dedit. Ego plantaui, Apollo rigavit,*
*Deus autem incrementum dedit. Itaque neque
 qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui
 dat incrementum Deus. Qui autem plantat et
 qui rigat unum sunt.* Totum est, inquit, a divina
 potentia; nos vero omnes, homines ut sumus,
 parva quaedam et exigua conferimus, quin alius
 alio amplius in hoc negotio valeat, quamvis
 mercedem de iis exspectemus. *Unusquisque
 enim*, ait^d, *propriam mercedem accipiet secundum
 suum laborem*. Mercenarios autem homines
 hoc in loco doctores vocat, ne se extollant,
 cum longe alius sit dominus mercedem perso-
 laturus. Deinceps cum iam ad fornicatorem
 illum doctorem alludere vellet, quem postea
 segregat traditque Satanae^e, *Dei*, inquit^f, *adiu-
 tores sumus*; non enim ipsi proprium opus
 agimus, sed mutuum Domino volenti ope-
 ram conferimus. *Dei agricultura* estis vos,
 qui disciplinam accipitis; *Dei aedificatio* ab
 agriculturae metaphora ad alteram oratio-
 nem convertens; quocirca se ipse architec-

1. Ante ὑμῶν scripserat R ὑφ', quod deinde deletit. — 2. ἀπόλω (Ἀπόλλω cor.) C. — 3. ἐκτροπετικῶς M.
 — 4. μόνον POCM. — 5. ἐν : add. τοῖς C. — 6. Ad marg. R : ὠραῖον. — 7. ἀλλ' οἱ M : οἱ C. — 8. ἠῤῥξανε
 M. — 9. ἄνθρωποι πάντες A. sed additis supra versum β, α, emendandi gratia. — 10. ἀπεκδεχόμενος C.
 — 11. ἴδιον : ἐκίστου A. — 12. τινὰς φησὶ τοὺς διδ. ἐνταῦθα R. — 13. περὶ om. R, in quo ad marg. : ἄκρις ὄδε,
 τὰ κοινῶς διδάγματα· νῦν δὲ ἀρχεται τῶν μαθητικῶν. — 14. δεσπότου : Θεοῦ C. — 15. ἐστε om. G.

a) I Cor. 1, 12. — b) *Ibid.* IV, 6. — c) *Ibid.* 1, 17 sq. — d) *Ibid.* III, 5-7. — e) *Ibid.* III, 8. — f) *Ibid.*
 V, 5. — g) *Ibid.* III, 9.

* f. 80.

tum vocat secundum Dei gratiam, iam se iactans suamque eminentiam ostendens, quo acerbius increpare et comminari valeat. *Ego quidem*, ait^o, *fundamentum posui*, a fide in Christum auspicatus; ea enim fundamentum est: *alius autem supraaedificat*, nempe unusquisque vestratum doctorem. Is autem videat quomodo supraaedificet. In fornicatorem iam significanter invehitur; videat, inquit, unusquisque, num consona sermonibus in docendo adhibitis et iacto fundamento opera praebeat: nam doctorem aedificatio in operibus potissimum consistit, quibus ipsa commendatur. Ne quis ergo solummodo se aedificare consideret, neve eapropter quidquam proficere existimet, sed qualia sint quae aedificantur secum reputet: nam ea igne probanda sunt in die illa. Quoniam igne? eo nimirum qui in conspectu Dei praecedet^b secundum Davidis effatum, quique sanctos quidem et optimos doctores, quorum eximia opera super Christi fundamentum aedificata fuerint, apprehendet probatosque illustrabit et splendiores reddet, ac per hanc operis conservationem et claritatem ipsis, ut qui laboraverint, mercedis causa fiet; iis vero qui ligna, foenum, stipulam, materiam nempe vilem, ustuque facilem, a bono fundamento abhorrentem, supraaedificaverint, qualis fuit fornicator ille, doctoris munus adhuc sibi arrogans, non modo haud ulla magisterii gratia dabitur merces, verum etiam ipsum magisterii opus ubi arserit, utpote ex istiusmodi actibus contextum, detrimenti, non mercedis causa fiet: neque enim eius generis opus magisteriumve ignis illius vim ferent. Doctor tamen ille non una ipse peribit cum proprio suo opere, sed salvus erit et manebit, in conspectu iudicis adstititurus rationemque eorum quae egerit redditurus, necnon aeternas daturus poenas, quin ullum ex peracto illo magisterio, utpote penitus consumpto, commodum fruc-

πρὸς * ἐτέραν μεταφορὰν ἀπὸ τῆς γεωργίας τὸν λόγον μεταγαγὼν¹. διὸ καὶ ἐαυτὸν ἀρχιτέκτονα ὀνομαζέει² κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ³ χάριν, ἐπαίρων ἐαυτὸν ἡδὴ καὶ τῆν⁴ ὑπεροχὴν ἐμφαίνων, ἅτε ἐπιτιμῆσαι⁵ σφοδρότερον⁶ καὶ ἀπειλήσαι βουλόμενος. Ἐγὼ μὲν οὖν, φησί, τὸν θεμέλιον⁷ τίθεικα⁸ καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κατεβαλόμην· αὕτη γὰρ ἐστὶν ὁ θεμέλιος· ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ⁹, τοῦτέστιν ἕκαστος τῶν παρ' ἡμῶν¹⁰ διδασκάλων. Βλεπέτω οὖν¹¹ ὁ τοιοῦτος πῶς ἐποικοδομεῖ. Πρὸς τὸν πεπορευκότα λοιπὸν ἐμφαντικῶς ἀποτίεται: βλεπέτω, φησὶν, ἕκαστος, εἰ σύμφωνα τὰ ἔργα τοῖς τῆς διδασκαλίας λόγοις καὶ τῷ κειμένῳ θεμελίῳ παρέχεται¹². διὰ τῶν ἔργων γὰρ μάλιστα ἡ οἰκοδομὴ τῶν διδασκάλων συνίσταται καὶ ταῦτα αὐτὴν ἐξαίρουσι. Μὴ οὖν ἀπλῶς θεῖ¹³ οἰκοδομεῖ σκοπεῖτω, μὴδ' ἐκ τούτου¹⁴ πλέον τι ποιεῖν νομιζέτω, ἀλλ' ὅποια¹⁵ ἐστὶ τὰ οἰκοδομούμενα λογίζεσθω: διὰ πυρὸς γὰρ ταῦτα δοκιμασθήσεται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ποῖος πυρὸς; Ὁ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ προπορεύεται¹⁶ κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ Δαυὶδ¹⁷, ὁ τοὺς μὲν ἁγίους καὶ ἀγαθοὺς διδασκάλους καὶ τὰ λαμπρὰ¹⁸ τῶν ἔργων ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τοῦ Χριστοῦ ἐποικοδομοῦντας ὑποδείξμενον τε καὶ δοκιμάσαν ἐπιλαμπρυνεῖ καὶ φωτεινότερους ἐργάσεται καὶ διὰ τὴν τοῦ ἔργου διακονίην καὶ λαμπρότητα μισθοῦ πρόξενον ἅτε δὴ κεκοιτακῶσιν αὐτοῖς γενήσεται: τοῖς δὲ ξύλα, χόρτον, καλάμην¹⁹, ἄτιμον ὕλην καὶ εὐπρηχτόν καὶ τῷ καλῷ θεμελίῳ ἀψήθουσαν, ἐποικοδομήσασιν, οἷος ἦν ὁ πεπορευκός²⁰ ἐκεῖνος καὶ ἐτι διδάσκαλος εἶναι βουλόμενος, οὐ μόνον οὐδὲις μισθὸς τῆς διδασκαλίας δοθήσεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς διδασκαλίας κατακκέν²¹, ἅτε δὴ ἐκ τοιοῦτων συνυφασμένον²² πράξεν, ζημίαις, οὐχὶ μισθοῦ γενήσεται πρόξενον· οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον ἔργον οὐδὲ διδασκαλίᾳ τοιαύτῃ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ὑφίσταται· αὐτός γε μὴν²³ ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος οὐ συνδιεφθαρῆσεται τῷ οἰκείῳ ἔργῳ, ἀλλὰ σωθήσεται²⁴ καὶ παραμνεῖ καὶ τῷ κριτῇ παραστήσεται: καὶ λόγον²⁵ ὑφῆξει τῶν πεπραγμένων καὶ τὴν αἰώνιον²⁶ ὑποστήσεται²⁷

1. ποιοῦμενος R, at in marg. : γράφον μεταγαγὼν; in A : μεταγαγὼν A. — 2. ἐπινομάζει C. — 3. Θεοῦ : Χριστοῦ R. — 4. τὴν om. R. — 5. ἐπιτιμῆσαι M. — 6. σφοδρότερον C. — 7. τὸν θεμέλιον A. — 8. τίθεικα RN. — 9. ἐποικοδομεῖ OPA, at A corr. vulg. addito supra versum o. — 10. παρ' ἡμῶν AM. — 11. οὖν : ὁ M. — 12. παρέχετε R; idem ad marg. : ὁραύταταν. — 13. ὁ, τι M. — 14. τούτου : τοῦ R. — 15. ὅποια P. — 16. προπορεύεται M. — 17. ὑπὸ τοῦ Δ. OC. — 18. καὶ τὰ λ. M. — 19. Ad marg. R : τούτοις τοῖς ὀνόμασι, σημαίνει τὰς αἰσχράς τῶν πράξεων. — 20. πεπορευκός A. — 21. κατακκέν : κατακτῆσεται M. — 22. συνυφασμένον R. — 23. μὲν C. — 24. Ad marg. R : τί τὸ σωθήσεται. — 25. λόγον M. — 26. αἰώνιον : ἀλόγων M. — 27. δίνην ὑποστ. R.

δίκην, μηδὲν τοῦ ἔργου τῆς διδασκαλίας ἐκείνης, αἶτε διαφθαρείσης, ὀνήμενος¹. οὕτως² γὰρ φησί σωθήσεται, ὡς διὰ περὸς, τοῦ τὴν τοιαύτην ὕλην ἐμπιπρῶτος³ καὶ κατακαίνοντος, καὶ σωθήσεται

⁵ σωτηρίαν ἀπολείας χείρον· βέλτιον γὰρ ἦν αὐτῶ εἰ μηδὲ ἐγένετο μηδὲ τότε ἐσώθη, τοιαύτην ὕλην ἐπιπερόμενος. Καὶ ἐφεξῆς ἐπάγει, σαφῶς ἦδη⁴ περὶ τοῦ πεπορευκότος τὸν λόγον ποιούμενος· Οὐκ οἶδατε⁵ ὅτι ναὸς⁶ Θεοῦ ἐστέ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ

¹⁰ Θεοῦ οἰκεῖ⁷ ἐν ὑμῖν· Εἰ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθειρεῖ, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἄγιός ἐστιν, οἳτινες ἐστε ἑμέεις. Καὶ ἐπειδὴ σοφὸς ἦν ἐκεῖνος⁸ καὶ ἐπὶ τῷ⁹ διδάσκειν ἐφρόνει, ὡς ἐντεῦθεν τὴν δίκην δια¹⁰φευζόμενος, συνημείως εὐθύς¹⁰ ἐπάγει· Μηδεὶς ἐαντὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφός εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γινέσθω, ἵνα γένηται σοφός· ἢ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ

¹⁵ ἐστὶ¹¹. Καὶ μεταξὺ διελθὼν ὀλίγα, πάλιν καταφορικώτατα τῷ λόγῳ χρώμενος ἀνακαλύπτει φανερώς ἦδη τὸν τὴν ἁμαρτίαν εἰργασμένον ἐκείνην καὶ ὀνειδίξει σφοδρῶς τοὺς ἐπ' αὐτῷ περυσωμένους καὶ πρὸς τὸν λόγον ἀποθλιπέοντας μόνον, ἀλλ' οὐ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάθεσιν σκοπούμενους· λέγει¹² γὰρ

²⁰ οὕτως· Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ σωθήσομαι τινες· ἐλείσομαι δὲ ταχέως, ἐὰν ὁ Κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν περυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν· οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ¹³, ἀλλ' ἐν δυνάμει¹⁴.

³⁰ Τί θέλετε; ἐν ἁβάθῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματι τε πραότητος; Ὁλωσ ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἣτις οὐδὲ ἐν¹⁵ τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γινώσκαι τιμὴν τοῦ πατρὸς ἔχειν· καὶ ἑμεῖς¹⁶ περυσιωμένοι ἐστέ,

³⁵ καὶ οὐκ ἂν μᾶλλον ἐπειθήσατε, ἵνα ἐξαφῆ¹⁷ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; Βλέπεις ἐνταῦθα ποῖον ἔργον κατακαήσασθαι¹⁸ τότε λέγει, καὶ ποῖον οἰκοδόμον¹⁹ διὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου σωθήσασθαι; Εἰ μὲν οὖν μικρὸν τι²⁰ καὶ μέσον ἀμάκρημα

⁴⁰ ἢ πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, κρατεῖται²¹ ἢ τῶν

tumve percipiat. Sic enim, inquit², saluus erit quasi per ignem, quo eiusmodi materies incenditur et comburitur, salutemque consequitur ipso interitu peiore: satius enim illi fuit, si ne in lucem quidem editus fuisset, neve tunc supervixisset talem importans materiam. Deinde subiungit, aperte iam de illo, qui fornicatus erat, sermonem habens³: *Nescitis quod templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus: templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Et cum sapiens esset ille ac de magisterio gloriaretur, arbitrasset hinc se poenam evitaturum, continuatim mox subiungit⁴: *Nemo seipsum*

* f. 80*.

seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens; sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deum. Et cum interim non nihil disseruisset, rursus vehementissimo utitur sermone, eum iam proditurus qui scelus illud admiserat, et acerrime eos perstringit, qui altum ob doctorem illum sapiebant, ad solam eius spectantes orationem, non autem in virtutem animumque intuentes. Ita enim loquitur⁵: *Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam; veniam autem cito ad vos, si Dominus voluerit, et cognoscam, non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem: non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis? Omnino audire⁶ in vobis fornicatio, et talis fornicatio, quae ne quidem inter gentes nominatur, ut uxorem patris sui aliquis habeat; et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit?* Vides in hoc loco quale opus dixerit eo temporis combustum iri, quem vero architectum per ignem illum salvum fore? Si ergo levis aliqua medio-
 crisque culpa sit fornicatio, et talis fornicatio, vincito doctorum vestrorum interpretatio, ho-

1. διαφθαρείσης, ὀνήμενος: διαφθαρείσας ὁ γάμος OC: ὀνοῦμενος A. — 2. οὕτως O: οὕτως in οὕτως; mutari vult R, addito o supra versum. — 3. ἐμπιπρῶτος A. — 4. ὅτι ἦδη M. — 5. οἶδατε φησί R. — 6. ναοὶ A. — 7. οἶκε: ἔκει C. — 8. ἐκεῖνος ἦν R, in quo ad marg.: ὠραῖον. — 9. ἐπὶ τῷ M, ac lin. seq. συνημείως. — 10. εὐθύς: αὖθις C. — 11. μωρία ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ C. — 12. λέγει: λέγω M. — 13. ἀλλὰ τὴν-βασιλεία τοῦ Θεοῦ om. M. — 14. Ad marg. ὠραῖον R. — 15. οὐδ' ἐν R. — 16. ἡμεῖς M. — 17. ἐξαφῆ M. — 18. κατακαήσεται R, tum ad marg.: ὠραῖότατον. — 19. οἰκοδόμον M. — 20. μικρὸν ὅτι PM. — 21. κρατεῖται R.

a) I Cor. III, 15. — b) *Ibid.*, 16. — c) *Ibid.*, 18-19. — d) *Ibid.*, IV, 18-21. — e) *Ibid.*, V, 1-2.

namque consequatur salutem magister ille fornicator; sin ad illum quidem aperte spectet oratio, eiusque opus et peccatum ex mortiferis sit et pessimis inter mala, ut ne facile quidem inter gentes perpetretur, quae iam superest ratio, cur Chrysostomi expositio robur non obtineat, nec per salutem intelligamus illud ipsum dumtaxat, quod non penitus ille cum opere suo absumatur, sed relinquatur, opere iam deleto, ceu cremium aliquod ambustum universorum iudici adstiturus. Nam vim solam probandi habet ignis ille, at non is ipse est qui peccatorem in aeternum est apprehensurus; ac forte ob hanc ipsam causam David ait^a: *Inflam- mabit in circuitu inimicos eius*, id est amburet et obscurabit ac deformes reddet, quales fieri solent homines igne adusti, non autem penitus absumet. Gregorius itidem Theologus hunc distinguit ab aeterno illo igne in sua *in Baptisma* oratione, dum ignium genera percenset: « Sive « ille, inquit^b, qui ante faciem Domini procedet « et inflammabit in circuitu inimicos eius, sive « ille omnibus his formidabilior, qui cum in- « somni illo verme coniunctus est, nec unquam « extinguitur, verum in sceleratorum hominum « poenam sempiternus est ».

* f. 81. 22. Cum haec explicatio potior videatur et ad ipsum apostolicae sententiae scopum spectet, ut apertissime ostensum est, bonis illis eximisque operibus, quae per aurum, argentum, pretiosos lapides significantur, vilissima ea ac pravissima opera opponi dicimus, quae per lignum, foenum, stipulam manifestantur: quae res idoneae quidem sunt ad aedificandum, opificium vero, cui fabricando adhibentur, ustu

υμετέριον¹ διδασκαλίων ἐξήγησις καὶ σεσώσθω τὴν ἀγαθὴν σωτηρίαν ὁ πεπορευμένος ἐκεῖνος διδασκαλός· εἰ δὲ πρὸς ἐκεῖνον μὲν ὁ λόγος φανερώς ἀποσβέσσει, τὸ δ'² ἔργον ἐκεῖνου καὶ τὸ ἀμάρτημα τῶν θανα- σίμων ἐστὶ καὶ τῶν ἄκρων ἐν τοῖς κακοῖς καὶ μηδ'³ ἐν τοῖς ἔθνεσι³ γινομένων¹ ῥαδίως τίς ἐτι⁵ λείπεται λόγος μὴ τὴν Χρυσστομικὴν ἐξήγησιν ἔχειν τὸ κῦρος καὶ σωτηρίαν νοεῖσθαι τοῦτ' αὐτὸ⁶ μόνον, τὸ μὴ τῷ ἔργῳ⁷ συνδιαφθεῖσθαι, περιλείπεσθαι⁸ ὁ, ἐκεῖνος διαφθαρέτος, καθάπερ ἀναλεόν⁹ τινὰ καὶ περιπελεγμένον¹⁰ τῷ κριτῇ τῶν ὄλων¹¹ παρα- στησόμενον· δοκιμαστικὸν γὰρ μόνον ἐκεῖνον τὸ πῦρ¹², ἀλλ' οὐκ αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς αἰωνίως ὑποδεξόμενον¹³, καὶ τάχα καὶ¹⁴ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Δαυὶδ ἠλογοῖται¹⁵ φησὶ κύκλιον τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. τοῦτέστι περιφλέξειτε καὶ ζοφώσει καὶ δυσειδέεις τινὰς, οἷον εἰκὸς τοὺς πυρκαϊστούς, ἐργάσεται, ἀλλ' οὐκ εἰσάπαν¹⁶ καταναλώσει. Καὶ Γρηγόριος¹⁷ δὲ ἀκολούθως ὁ θεολόγος διαστέλλων αὐτὸ τοῦ αἰωνίου πυρὸς ἐκεῖνου, ἐν τῷ περὶ τοῦ βα- πτίσματος λόγῳ περὶ διαφορᾶς πυρὸς¹⁸ ἐξηγού- μενος, « εἴτε δ » φησὶ « πρὸ προσώπου Κυρίου πορεύ- « σεται καὶ φλογεῖ κύκλιον τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, « εἴτε τὸ τούτων ἔτι φοβερώτερον, δ¹⁹ τῷ ἀκοι- « μήτῳ σκόληκι συντέτακται, μὴ σθεννύμενον, « ἀλλὰ διαικονίζον²⁰ τοῖς πονηροῖς ».

22. Ταύτης * κρατούσης τῆς ἐξηγήσεως καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς ἀποστολικῆς διανοίας ἀπο- βλεπούσης, ὡς φανερώτερον δέδεικται, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς καὶ ἀρίστοις ἔργοις, ἃ διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν τιμίων λίθων νοεῖται, τὰ φαυλό- τατα τῶν ἔργων καὶ πονηρότατα ἀντικεισθαί φαμεν, διὰ ξύλων καὶ γρότου καὶ καλάμης θηλούμενα, ὕλης πρὸς μὲν οἰκοδομὴν συντελούσης, εὐπρηστον²¹ δὲ τῷ πυρὶ τὸ²² δι' αὐτῶν συνιστάμενον²³ ἀπεργαζόμενης.

1. ἡμετέριον M. — 2. τὸ δ' ἄν C. — 3. Littera ν vocis ἔθνεσι sup. lin. P. — 4. γινόμενον C. — 5. ῥαδίως τις ἐτι M. — 6. τοῦτο αὐτὸ M. — 7. τὸ (supra versum) ἔργον O : τὸ ἔργον C. — 8. περιλείπεται M. Ad περιλείπεσθαι hoc R ad marg. exhibet scholion : αὐτὸν τὸν διδασκαλὸν θηλαδῆ; tum ad vocem ἐκείνου alterum hoc scholion addit supra versum : τοῦ ἔργου θηλαδῆ. — 9. ἀναλεόν ita explicatur altera manu in marg. codicis P : ἀναλεός ὁ κατάστρωτος ἄνθρωπος ὁ ἐκρός. Quid significet, non intellexit M, ut perspicuum sit ex subiuncto signo (?). Ego equidem, adiectivo in substantivum mutato, cremium dixi in interpretatione, quo aptius sensus redderetur. — 10. περιπελεγμένον MC : περιπελεγμένον OP, sed altera manus in P sup. lin. y postul. — 11. τὸν ὄλον A. — 12. ἐκεῖνο τὸ πῦρ μόνον M. — 13. ὑποδεξόμενον R. — 14. καὶ solus habet A. — 15. φησὶ om. OC : sup. lin. A. — 16. εἰς ἅπαν MC. — 17. Ad marg. R : Γρηγόριος ὁ θεολόγος. — 18. Loco πυρὸς scripserat R βαπτίς, quod mox delevit : πυρὸς om. M. — 19. δ : φ M. — 20. συνδιαικονίζον A. — 21. εὐπρηστα R. et ad marg. ὠραῖον. — 22. τὸ sup. lin. P. — 23. τῶ... συνιστάμενον R.

Τούτο γὰρ ἦν τῷ ἀποστόλῳ σκοπὸς ἐνδείξασθαι, τὸ
μηδεμίαν ὄντην εἶναι μηδὲ μισθὸν τῷ μετὰ μο-
χληρῶν ἔργων ἐπὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ θεμελίῳ τὴν
διδασκαλίαν ὑψαίνοντι, καὶ διὰ τοῦτο τῷ μιουθῷ τὴν
5 ζημίαν ἀνέθηκεν, ὡς τοῦ ἔργου μὴ συζυμένου μηδὲ
τῷ κριτῇ¹ καὶ μισθωδότη φανησομένου², αὐτὸν γε
μὴν ἐκείνων τὸν εἰργασμένον καὶ σωθήσεσθαι φησιν
ὡς διὰ πυρός, ἡμίφλεκτον ὄντα καὶ ἄθλιον, καὶ τῷ
κριτῇ παραστήσεσθαι καὶ τὸν λόγον τῆς οἰκοδομῆς
10 ὑψέξιν³, καὶ διὰ τοῦτο τάχα καὶ ὁ προφητικὸς λόγος
περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης φησὶ· Καὶ ἰδοὺ ἔνθωπος
καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὡς ἀφειλοντος καὶ τοῦ ἔργου
συμπαραμένειν τοῖς εἰργασμένοις, εἰ μέλλοι μισθοῦ
πρόξενον αὐτοῖς⁵ ἔσεσθαι. Τὰ δὲ πονηρότατα ταῦτα
15 τῶν ἔργων ἐποικοδομῆσθαι φησιν οὔτε παρὰ τῶν
ἀσεβῶν κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, οὔτε παρὰ πάντων
ἀπλῶς τῶν ἀμαρτωλῶν· οὐδὲ γὰρ πρὸς πάντας
ἔβηλεν ὁ τοῦ ἀποστόλου σκοπός⁶ οὐδὲ καθολικῆν
τινα διαίρεσιν ἡδούλετο παραδοῦναι, ἀλλὰ περὶ τῶν
20 τῷ Θεῷ συνεργούντων ἐποιεῖτο τὸν λόγον, οἵτινες
εἰσιν οἱ διδάσκαλοι· τούτους γὰρ ἐποικοδομοῦντας
τῷ τοῦ Χριστοῦ θεμελίῳ (καὶ γὰρ ἄλλως οὐκ ἐνε-
δέετο χριστιανῶν διδασκάλους ὄντας) ἐνδέχεσθαι
25 φησιν ἐποικοδομῆσαι καὶ τὰ φαυλότατα τῶν ἔργων
καὶ ἀτιμώτατα⁷ καὶ διαφθαρησόμενα πάντως, ὅσων
ἔπαθεν⁸ ἐκείνος ὁ τῆ πορείᾳ περιπεσών. Εἰ δ' ὑμεῖς
λέγετε μὴ δύνασθαι τῷ τοῦ Χριστοῦ θεμελίῳ τὰ
κάκιστα καὶ θανάσιμα συμφωνῆσαι τῶν ἔργων, οὐδὲ
τὰ μετρίως κακὰ φαίμεν ἂν ἡμεῖς συμφωνεῖν· ἀλλ'
30 οὖν ἐποικοδομοῦνται τῇ πίστει καὶ ταῦτα κάκεινα
παρὰ πολλῶν, οὐ τῶν τυχόντων μόνον ἀπλῶς, ἀλλὰ
καὶ διδασκάλων καὶ τότε καὶ νῦν, ὅσων δὴ καὶ ἐκεῖ-
νος⁹ ἔπαθεν⁹. Ὅτι δὲ τὸ σωθήσεται κατὰ τὴν Χρυ-
σοστομικὴν¹⁰ ἐρμηνείαν¹¹ τὸ περιλειθῆσεται
35 μόνον δηλοῖ, καθ' ἣν φησιν ὁ παρὰ τῷ Ἰωβ ἄγγελος·
Ἐσώθην ἐγὼ μόνος, καὶ ἔβλην τοῦ ἀπεργεῖλαι
σοι, καὶ οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ κείται πάντως, ὡς οἱ¹²
ὑμέτεροι λόγοι, ὅγγλον ἐξ ὧν¹³, τοῦτο φρονηθεὶς ὁ
ἀπόστολος ἴνα μὴ τις νομίση, ἐπήγαγεν· Ὅτι το δὲ

facile reddunt. Illud enim apostolo consilium
fuit, ut demonstraret, haud ullam eum percep-
turum utilitatem et mercedem, qui super
Christi fundamentum doctrinam struxerit pravis
operibus coniunctam, ac propterea mercedi
ita detrimentum opposuit, ut, cum opus
nec salvari nec iudici stipendium persoluturo
exhiberi possit, illum tamen ipsum, qui opus
fecerit, saluum fore dicat quasi per ignem,
veluti semiustum et miserum apud iudicem ad-
stiturum officique rationem redditurum. Ea
forsitan de causa propheta, dum de die illa
loquitur, ait : *Ecce homo et opus eius* ; quo
ostendatur opus cum operariis servandum esse,
si ipsis mercedi futurum sit. Haec vero pravis-
sima opera superaedificari dicimus neque ab
impiis, quae vestra est sententia, neque ab ullo
prorsus peccatore : non enim ad omnes apo-
stolus intendebat animum neque generalem
quamdam divisionem tradere volebat, sed de
iis loquebatur, qui mutuum cum Deo navant
operam, id est de doctoribus. Qui dum struunt
super Christi fundamentum (secus enim fieri
nequit, cum christianorum praeceptores sint),
fieri potest, ait, ut pravissima etiam opera et
vilissima et omnino peritura struant, sicut ei
contigit qui in fornicationem ceciderat. Quod
si vos dixeritis, pessima mortaliaque opera cum
Christi fundamento convenire non posse, nos
ne mediocriter quidem mala cum eo convenire
dicemus. Nunc vero cum haec tum illa super
fidei fundamento aedificantur a multis, non
a quibuslibet modo et plane vulgaribus, sed
etiam a doctoribus et olim et nunc, prout illi
etiam doctori accidit. Illud autem *salvus erit*
nihil aliud significare ex Chrysostomi sententia
nisi *supererit*, sicut angelus ait apud Iob⁴ :
Salvus sum (effugi) *ego solus et veni ut nuntia-*
rem tibi, non autem usurpari omnino ad
aliquid boni innuendum, quae vestra est opinio,
ex iis perspicuum fit quae apostolus, veritus ne
quis id sentiret, subiunxit : *Sic tamen quasi*

1. κριτῇ R. — 2. φανησομένου R : φανησόμενος C. — 3. ὑψέξιν R. — 4. καὶ οὐκ. R. — 5. αὐτῆς M. —
6. λόγος R, addito tamen ad marg. : γράψων σκοπός, ἰμμι ὥραϊον. — 7. ἀτιμώτατα R. — 8. κάκεινος G. —
9. ἔπαθεν οὐκ. C. — 10. Ad marg. in R, hinc : ὠραϊότατον, inde : ὅτι τὸ σωθήσεται κατὰ τὸν Χρυσόστομον,
τὸ περιλειθῆσεται μόνον δηλοῖ. — 11. ἐρμηνείαν A. — 12. οἱ sup. lin. P. — 13. ἐξ ὧν : ἐκ τῶν C.

a) Iob, xvi, 19.

per ignem, id est quasi semiustus et atratus et in statum plane miserandum redactus. Moxque vehementibus utens verbis^a: *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Quo in loco in adversam partem orationem transtulit, salutem illam per ignem ad interitum ducere pronuntians. Non ergo de levibus peccatis quaestio hic movetur, neque ullum proponitur de purgatione consilium (haud quidquam enim eiusmodi plane dixit), sed de gravissimis et mortalibus, qualis fornicatio est; hanc enim nuncupat perniciosam templi Dei, id est corporis. Nihil igitur inepti nos admittimus dum unam Chrysostomi explanationem per omnia sequimur; nec vicissim mirari licet, quod nonnulli alteri diversimode apostoli verba intellexerint. Id enim iamdudum doctoribus accidere solet in omnibus fere Scripturae locis, nec fieri potest, ut idem textus diversimode explicatus, prout iam a nobis antea dictum est, omnibus significationibus aequaliter accommodetur; sed necesse est ut alia aliis sit potior, meliusque codicis scopum assequatur, qualis illa sane nobis visa est quam protulimus, ipsa veritate de re iudicante.

23. I. Ad nostra deinde argumenta, quorum ex multis, quae dicere poteramus, pauca quaedam produximus, responderi cum velletis, ad primum quidem, in quo diximus magis esse consentaneum divinae bonitati, exiguum bonum minime contemneris quam exiguum peccatum ulcisci; — vos retulistis, non posse exiguum bonum remuneratione donari, si per culpam aliquam mortalem interierit; mortalis enim peccati est interimere omnia bona opera prius peracta; quoad alia vero peccata rem non ita se habere, cum in iis, qui in caritate Dei decedunt, caritas ipsa non possit levia peccata delere, sed mortale dumtaxat peccatum, quod directe ipsi opponitur, a quo vita aufertur, quam caritas elargitur.

1. ἡμῖν M. — 2. Ad marg. ὠραίων R. — 3. οὐζ POM. — 4. διὰ πάντω A. — 5. ἔνοια R. — 6. πρότερον εἶρηται, in prima scilicet oratione. Cf. supra, p. 48, l. 13; vel potius in secunda, p. 71, l. 11. — 7. ὅσα R. — 8. In margine: ἄν R; Ἡρός τὸ ἄν P, ac sic deinceps Ἡρός τὸ βῶν, πρὸς τὸ γῶ κτλ. quod semel monuisse, satis erit. — 9. ἔχομεν OMC. — 10. τὸν: τὸ POM. — 11. Cf. supra, p. 76. — 12. τῆ φιλανθρωπία καὶ ἀγαθότητι R. — 13. Alterum γε in γεγενημένα supra versum A. — 14. καὶ οὐν. C. — 15. ἐναντίον οὐν. M. — 16. ἥτις ἀποστερεῖ-θανάσιμον ἁμαρτίαν [p. 141, l. 2) om. A.

a 1 Cor. III. 16-17.

ὡς διὰ πηρός, ἡμίπλεκτος ὅσον καὶ ζοφερός καὶ τὸ ὄλον ἀθλιος· καὶ ἐφεξῆς καταφορικῶς· *Οὐκ αἰδате ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστέ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὀκει ἐν ὑμῖν*¹; *Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ἠθείρει, ἠθερεῖ τοῦτο· ὁ Θεός².* * εἰς τὸναντίον ἐνταῦθα τὸν λόγον μετέγαγε, τὴν διὰ πυρὸς σωτηρίαν ἐκείνην εἰς ἀπώλειαν φέρειν ἀποφηνάμενος. Οὐκ ἄρα περὶ μικρῶν ἁμαρτιῶν ὁ λόγος οὐδὲ περὶ καθάρσεως ὁ σκοπός (οὐδὲ γὰρ τι τοιοῦτον εἶρχκεν ὄλος), ἀλλὰ περὶ μεγίστων καὶ θανασίμων καὶ ὅσα³ ἐστὶν ἡ πορνεία· ταύτην γὰρ φθορὰν ὀνομάζει τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τοῦ σώματος. Οὐδ' ἄρα ποιούμεν ἡμεῖς οὐδὲν ἄτοπον μόνῃ τῇ Χρυσοστομικῇ ἐρμηνεύει διὰ πάντων⁴ ἐπόμενοι, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν αὔθις εἴ τινες ἕτεροι πρὸς διάφορον ἔνοιαν⁵ τὰ 13 εἰρημένα τῷ ἀποστόλῳ ἐξέλαθον· ἔθος τε γὰρ τοῦτο τοῖς ἡδασκάλοις ἀρχαίον ἐπὶ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ῥητοῖς, καὶ τὴν αὐτὴν γρηγορίαν δικαίους ἀποδιδομένην ἔνοιαις, ὅπερ ἡμῖν ἤδη καὶ πρότερον εἶρηται⁶, πάσις ἐφαρμόζειν ὁμοίως ἀμήγανον, ἀλλ' ἀνάγκη τούτων τινὰ κυριώτερον εἶναι τῶν ἄλλων καὶ μᾶλλον ἐφικνουμένην τοῦ τῶν γεγραμμένων σκοποῦ, ὅσα⁷ δὲ καὶ ἡ ῥηθείσα, δικαιοσύνης τῆς ἀληθείας, ἡμῖν κατεφάνη.

33. ἄν⁸. Μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς ἡμετέρους λόγους, οὗς ἐκ πολλῶν, ὧν εἶπεν εἶχμεν⁹, ὀλίγους τινὰς παρεθήκαμεν, ἀπαντήσαι προθέμενοι, πρὸς μὲν τὸν¹⁰ πρῶτον, ἐν ᾧ λέγομεν¹¹ μᾶλλον προσήκειν τῇ ἀγαθότητι¹² τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ παρθεῖν ἢ τὴν μικρὰν ἁμαρτίαν οἰκτιρᾶσαι, — ἀντεθήκατε μὴ δεῖν τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἀμοιβεῖς τυχεῖναι, ἂν δι' ἁμαρτίας τινὸς θανάσιμου νεκρωθῇ· πάντα γὰρ τὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν τὰ πρὶν γεγενημένα¹³ νεκροῦν ἀγαθὰ, οὐχ οὕτω δὲ καὶ¹⁴ ἐπὶ τῶν ἐναντίων εἶρειν τοῖς γὰρ σὺν ἀγάπῃ θανοῦσι μὴ δύνασθαι τὴν ἀγάπην αὐτὴν τὰς μικρὰς τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλείφειν, ἀλλὰ μόνην τὴν αὐτὴν ἐναντίαν¹⁵ θανάσιμον ἁμαρτίαν, ἥτις ἀποστερεῖ¹⁶ τῆς ζωῆς, ἣν ἡ ἀγάπη χορηγεῖ.

5
10
15
20
25
30
35

Τούτου μὲν οὖν καὶ σφόδρα τεράστιον, εἰ τὴν
 θανάσιμον ἁμαρτιάν ἀπαλείφουσα ἢ¹ ἀγάπη, τὰς
 μικρὰς τῶν ἁμαρτιῶν οὐ δύναται τοῦτο ποιεῖν,
 ὡσπερ² ἂν εἰ τις κναφεὺς τὰ μὲν δευσοποιᾷ³ καὶ
 5 ἀνακρίνει τῶν βυκατριῶν ἐκπλύνειν ἔλεγε δύνα-
 σθαι, τὰ δὲ μικρὰ τε⁴ καὶ ἤπτον κατὰ βῆθους⁵
 ἐνδοδουκῶτα μὲν δύνασθαι. Ἄλλ' ἡμεῖς γε καθά-
 περ ἀκούομεν τοῦ προφήτου⁶ λέγοντος Ἐὶν
 ἀποστοραῖ⁷ ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης
 10 αὐτοῦ, πάσι αὐτοῦ οὐ δικαιοσύνη οὐ μνημο-
 νεθησονται, οὕτω καὶ τοὐναντίον ἀκούομεν, ὅτι⁸ Ἐν
 ἡ⁹ ἂν ἡμέραι ἀποστοραῖς ὁ ἁμαρτωλὸς στε-
 νάζη⁷, ζῶν⁸ ζήσεται καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃ. Καὶ ἐν
 ταῖς εἰρημέναις ἀποκρίσει τοῦ μεγάλου⁹ Ἀθανασίου
 15 τοιαῦτη τις κείται ἐρώτησις¹⁰. « Ἐάν τις ποιήσῃ
 « ἁμαρτιάν μεγάλην, εἴτα καταγῶν ἑαυτοῦ καὶ
 « ἄρξῃται μετανοεῖν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπο-
 « θάνῃ, τί γρῆ νομίζειν περὶ αὐτοῦ; — Ἐάν ἀρ-
 « ξάμενος τῆς μετανοίας συνέσταιε τὴν ἑαυτοῦ
 20 « ψυχὴν ἀπὸ τῶν πονηρῶν βουλῶν καὶ διέθετο πρὸς
 « τὸν Θεὸν συνταγὰς¹¹, ὅτι οὐκ ἔτι¹² παρέργεται διὰ
 « τῶν προτέρων αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, ὧν ἔπραξε¹³, κἂν
 « ἐπὶ τὴν αὔριον τελευτήσῃ, ἐδέξατο ὁ Θεὸς τὴν
 « μετάνοιαν αὐτοῦ ὡς τὴν τοῦ ληστοῦ· τὸ μὲν γὰρ
 25 « ἄρξασθαι τῆς μετανοίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔστι¹⁴, τὸ
 « δὲ ζῆσαι ἢ τελευτήσαι ἐν τῷ Θεῷ ἔστι· πολλοὺς
 « γὰρ ἀρξάμενους μετανοεῖν εὐθὺς ἀρπάζει ὁ Θεὸς
 « πρὸς τὸ συμπερὸν ὡς ἀγαθὸς¹⁵, προγινώσκων⁶ ὅτι,
 « ἂν πολυχρονώσῃ¹⁶, πλὴν πίπτουσι καὶ ἀπόλ-
 30 « λυνται¹⁷ ». Καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Χρυσό-
 στομος¹⁸ ἐν τῷ εἰς Φιλογονίον λόγῳ τούτῳ συμφώ-
 νως¹⁹. « Ἐγὼ διαμαρτύρομαι καὶ ἐγγυώμαι »
 φησίν, « ὅτι τῶν ἁμαρτανόντων ὑμῶν²⁰ ἕκαστος,
 « ἂν ἀποστῆς τῶν προτέρων κακῶν, ὑπόσχηται²¹ τῷ
 35 « Θεῷ μετὰ ἀληθείας μηκέτι τῶν αὐτῶν ἔπραξαι²²,
 « οὐδὲν ἕτερον ὁ Θεὸς ζητήσῃ πρὸς ἀπολογίαν
 « μεῖζον²³ ». Πῶς τιμωρίας ἐνταῦθα καὶ καθάρσεως

Atque illud quidem valde portentosum vide-
 tur, per caritatem, qua mortale peccatum absum-
 nitur, leviora peccata deleri non posse; velut
 si quis fullo dicat, indelebiles illotasque macu-
 las a se elui posse, parvas vero, quae minus
 alte in vestes transierint, nequaquam. Verum
 nos quidem, ut prophetam audimus dicentem⁶:
Si averterit se iustus a iustitia sua, omnes iustitiae eius non recordabuntur; sic contra
 audimus quod, *quo die conversus impius genuerit, vita vivet, et non morietur*. Atque in
 magni Athanasii responsionibus supra memo-
 ratis eiusmodi habetur quaestio¹⁰: « Si quis post
 « admission grave peccatum, seipsum con-
 « demnet, incipiatque agere paenitentiam, ac
 « post tres dies moriatur, quid de illo cogitan-
 « dum est? — Si, incepta paenitentia, animam
 « suam a pravis compescuerit cogitationibus,
 « pactusque cum Deo fuerit se non amplius
 « eadem quae antea peccata commissurum,
 « ac postero die obierit, Deus gratam habeat
 « eius paenitentiam, ut olim latronis; siquidem
 « in paenitentiam ingredi, penes hominem est;
 « at vivere vel mori, penes Deum est. Namque
 « multos, cum paenitentiam agere incepissent,
 « statim eripit Deus, quo eos lucrifaciat, bonus
 « ut est, cum praenoscat illos, si diutius vive-
 « rent, lapsuros iterum esse ac perituros ». — * f. 82.
 His similia beatus Ioannes Chrysostomus
 habet in oratione in Philogonium⁶: « Ego te-
 « stificor, ait, ac fidei ubi fore, ut si vestrum
 « quisque, qui peccatis obnoxii estis, recedens
 « a pristinis malis, ex animo vereque promit-
 « tat Deo se postea nunquam ad illa reditu-
 « rum, haud quidquam amplius Deus requirat
 « ad excusationem ». Ubina hic poenae
 purgationisque memoria? Quot vero ad haec

1. ἢ om. OC. — 2. Ad marg. R.: παράδειγμα. — 3. Ad vocem δευσοποιᾷ habetur in P sequens scholion, altera manu scriptum: δευσοποιός βαρὴ ἢ δυσέκπλυτος λέγεται καὶ δευσοποιός δόξῃ ἢ βεβαία. — 4. τε om. M. — 5. βῆθος M. — 6. Ad marg. ὁ προφήτης; R. — 7. στενάζει R: στενώζει A. — 8. ζῶν OC. — 9. μεγάλου ἁγίου A. — 10. Loco ἐρώτησις primum scriptum fuit in R: ἀπόκρισις, mox deletum, ad marg.: ἐρώτησις; Ἀθανασίου, pauloque inferius ἀπόκρισις. — 11. συνταγῆς C. — 12. οὐκέτι C. — 13. ἔπραξεν R, ubi tamen v. vult postea deleri, ut videtur; ad marg.: ὠραϊότατον. — 14. ἔστιν R. — 15. ὡς ἀγαθὸς πρὸς τὸ συμπερὸν AR. — 16. πολυχρονώσῃ PAOR. — 17. ἀπόλυνται P. — 18. Ad marg. R. Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου. — 19. συμφώνως; P. — 20. ἡμῶν ed. — 21. ὑπόσχηται R. — 22. ἔπραξαι M. — 23. Ad marg. R.: ὠραϊότατον, moxque: ὁ εὐγνώμων ληστής; ὁ δελώνης; ὁ Λαυδὶ; ὁ Μανασσῆς.

confirmanda suppetunt exempla! Bonus latro, publicanus qui descendit iustificatus, David qui post commissum peccatum ductanique paenitentiam propheta permansit, Manasses a vinculis liberatus. Ergo multo magis per caritatem et paenitentiam possunt graves aequae ac leves culpa solvi quam per mortale culpa bona opera, quae prius acta fuerint, deleri.

II. Ad secundum, cum hoc rursus dixissemus, quod si exiguum aliquid bonum in iis, qui ceteroqui mali sunt, non possit retributionem efficere, sed tantum differentiam supplicii, ne exiguum quidem aliquid malum supplicium efficiet, sed tantum differentiam retributionis: — iterum eadem fere ac prius reposuistis, nempe exiguum bonum, cum perierit peccato mortali, nullam mereri retributionem ad sempiternam vitam consequendam aut ad vitandum aeternum supplicium; exiguum vero malum Dei iudicio in bonis expurgandum esse propter praestantissimam supernae beatitudinis perfectionem ac puritatem.

Ad hoc autem respondemus, ne nos quidem dicere, exiguum illud malum ab iis secum ferri, qui ad supernam beatitudinem vocentur, sed dimitti ac condonari a divina bonitate ac misericordia secundum eximium inter sanctos Dionysium^a; minore tamen gloria eos afficiendos esse, qui exiguum illud malum admiserint, quam qui ne quidquam quidem eiusmodi patrarint, si qui plane inveniantur qui tales sint, nisi ponamus virtutes cum vitiis ex aequo rependendas (id enim doctores affirmant), et ampliori parti^b ac propendenti victoriam obtenturam, prout Gregorius Theologus dicit in oratione in laudem magni Athanasii^c: « Tum « cum et sermo et actio et cogitatio iusta Dei « trutina expendentur, cum scilicet ipse ad

μνήμη; Πόσα δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις τὰ παραδείγματα; Ὁ εὐγνώμων ληστής¹, ὁ κατελθὼν δεδικαιωμένος τελώνης, ὁ ἡμαρτηκὸς καὶ μετανοήσας καὶ προφήτης διαμεινὸς Δαυὶδ, ὁ τῶν θεσμῶν ἀπολυθεὶς Μανασσῆς². Πολλῶν ἄρα μᾶλλον ἢ ἀγάπη καὶ ἡ μετάνοια δύνανται³ λυεῖν τὰς μεγάλαις ἁμαρτίαις καὶ μικρὰς τῶν ἁμαρτιῶν ἢ ἡ θανάσιμος⁴ ἁμαρτία τὰ προγεγεννημένα⁵ νεκρῶν ἀγαθῶν.

β^ο. Πρὸς δὲ τὸ δεῦτερον αὐθις λεγόντων ἡμῶν, ἔτι εἰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τᾶλλα φαύλοις οὐ δύναται⁶ ἀνταπόδοσιν ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν⁷ κολάσεως, καὶ τὸ ὀλίγον ἄρα κακὸν οὐ ποιήσει⁸ κόλασιν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν ἀπολαύσεως, — ἀντεθήκατε πάλιν τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἃ καὶ πρότερον, ἔτι τὸ μὲν μικρὸν ἀγαθὸν διὰ τὸ νεκρωθῆσθαι⁹ τῆ θανάσιμῳ¹⁰ ἁμαρτίᾳ οὐδεμιᾶς ἀντιδόσεως¹¹ ἀξιούται¹² πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς αἰθιῶς ζωῆς ἢ ἀπαλλαγῆν τῆς αἰωνίου κολάσεως¹³ τὸ δὲ μικρὸν κακὸν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἀπειλεῖται καθαρῆσθαι τῆ τοῦ Θεοῦ κρίσει διὰ τὸ ἄκρον τῆς τελειότητος καὶ καθαρότητος τῆς ἄνω μακαριότητος¹³.

Πρὸς δὲ δὴ τοῦτο φαιμεν, ὡς οὐδ' ἡμεῖς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κακὸν ἐπισύρσθαι λέγομεν τοὺς πρὸς τὴν ἄνω μακαριότητα κεκλημένους, ἀλλ' ἀφίσθαι τοῦτο καὶ παρορῆσθαι τῆ θεῆς χρηστότητι καὶ φιλικῶς κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις μέγιστον Διονύσιον ἤγειρονος μέντοι ὁδοῦς ἀξιοθῆσθαι τοὺς ἐκεῖνο τὸ μικρὸν¹⁴ εἰργασμένους ἢ τοὺς μηδὲ τοιούτῳ τινὲ περιπεπωκωτάς, εἴπερ τινὲς ὄλως εἰσὶ τοιοῦτοι, τὰ ἄρα δὲ καὶ ἀντισταθμῆσθαι τὰ φαῦλα τοῖς ἀγαθοῖς¹⁵ (καὶ τοῦτο γὰρ οἱ διδάσκαλοι λέγουσι) καὶ τῷ βέροντι μέρει καὶ πλεονάζοντι τὴν νικῶσαν δοθῆσθαι, καθὰ φησιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐγκωμίῳ, « ἡνίκα καὶ¹⁶ « πρᾶξι καὶ λόγος καὶ διανόημα τοῖς δικαίοις τοῦ Θεοῦ σταθμοῦ¹⁷ ταλαντεύεται, ὅταν ἀναστῇ

1. πόσα δὲ-ληστής om. M. — 2. Ad marg. R: ὠραῖον. — 3. δύναται R. — 4. ἡ θανάσιμος OG. — 5. προγεγεννημένα M. — 6. δύναται A. — 7. διαφορὰν R; item I. 13. — 8. ποιεῖ M. — 9. νεκρωθῆσθαι R. — 10. θανάσιμῳ om. R. — 11. ἀντιδόσεως R. — 12. ἀξιούται MP. In margine lysis PO: quae vox deinceps ad singula argumenta recurrit. — 13. μακαριώτατος R. — 14. μικρὸν A. — 15. Ad marg. R, hinc: ὠρασιώτατον, inde vero: ὅτι ἀντισταθμῆσθαι μέλλουσι τὰ φαῦλα τοῖς ἀγαθοῖς, pauloque inferius: Γρηγόριος τοῦ θεολόγου. — 16. καὶ om. R. — 17. σταθμῶ R.

a) Dionys. Areop. *De Eccles. Hierarch.* c. VII. § 7 = P. G., t. 3, c. 561. — b) Verba sunt Gregor. Naz. *P. G.* t. 35, c. 945. — c) *P. G.* t. cit., c. 1100.

« κρίναι τὴν γῆν, τὴν βουλήν καὶ τὰ ἔργα συνάγων καὶ
 « γυμνῶν τὰ ἐσφραγισμένα παρ' αὐτῆ καὶ σφωδ-
 « μενα¹ ». Εἰ τοίνυν ἀντισταθῶνται τότε τὰ φαῦλα
 τοῖς ἀγαθοῖς (τοῦτο γὰρ οἱ σταθμοὶ βούλονται) καὶ
 5 δεῖ τὸ πλεονάζον πάντως² ἐπικρατεῖν, οὐκ ἄρα
 πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τοῦ καιροῦ τῆς κρίσεως
 διὰ πυρός, ὡς ὑμεῖς λέγετε, τὰ φαῦλα καθαίρεται·
 μένουσι³ δὲ καὶ αὐτὰ τότε φανῆναι καὶ γυμνωθῆναι
 καὶ ἐντεθῆναι τῇ πλάστειγι, ἵνα τὸ ῥέπον νικήσῃ
 10 καὶ μετὰ τοῦ πλείονος ἡ ψῆφος γένηται· καὶ τότε
 διαφορά πάντως τῆς ἀπολαύσεως ἔσται τοῖς μετ'
 αὐτῶν ἀπελοῦσιν, ἀλλ' οὐχὶ προσθήκη τινὸς κολά-
 σεως.

γ'. Τὸ δὲ τρίτον λεγόντων ἡμῶν, τὴν τῆς
 15 * αἰωνίου κολάσεως δικαιοσύνην κατὰ τὸ ἀμετά-
 ἔλητον⁴ δεικνυσθαι⁵ τῆς τῶν ἡμαρτηκώτων ἀτά-
 κτου θελήσεως, ὥστε τοὺς μέσους ἀμετέβλητον⁶
 θέλησιν πρὸς τὸ κακὸν ἔχοντας οὐκ ἀνάγκη εἶναι
 τῷ τοιοῦτῳ πυρὶ καθαίρεσθαι, — πρὸς τοῦθ' ὑμεῖς
 20 ἀπεινήσατε⁷ λέγοντες, μὴ τὸ ἀμετέβλητον τῆς
 ὀρθῆς θελήσεως μόνον ἐν τῇ τῆς μακαριότητος
 περιποιήσει ζητεῖσθαι· μηδὲ γὰρ ἄρκειν ἑαυτῷ,
 πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα συνδραμεῖν δέον ἐν τῇ κατα-
 στάσει τοῦ καλοῦ ἔργου καὶ τῇ περιποιήσει τοῦ
 25 ἐσχίου τέλους, ἅπερ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐν τῷ κακῷ
 θεωρεῖσθαι· τὸ γὰρ κακὸν ἐξ ἐκάστου τῶν λεπτο-
 τῶν ἡμαρτημάτων φύεσθαι εἰκός.

Τοῦτο μὲν οὖν ἡμεῖς οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας
 εἰπομεν δόξης, οὐδὲ τις⁸ τῶν παρ' ἡμῖν διδασκάλων
 30 ὄλωσεν τὸ τῆς πονηρᾶς θελήσεως ἀμετέβλητον αἴτιον
 εἶπεν εἶναι τῆς αἰωνίου κολάσεως, ἀλλὰ Θωμᾶς⁹
 ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος κατὰ τῶν Ὀριγένους λόγων
 φερόμενος, ὡς εὐλογόν τινα ταύτην αἰτίαν ἀπέδωκε
 τοῦ τῆς κολάσεως ἀμεταβλήτου, τὸ ἀμετέβλητον
 35 τῆς θελήσεως¹⁰. Ἐκ τῶν ἡμετέρων οὖν ἡμεῖς¹¹ τοὺς
 ἡμετέρους διασεύοντες λόγους, οὐκ εὐλογον εἶναι
 ἔφαμεν τὴν ἀμετέβλητον ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τῶν
 μέσων θέλησιν· ἐν ταύτῃ γὰρ αὐτοὺς τοῦ βίου

« iudicandam terram surrexerit, consilium et
 « opera colligens, eaque denudans quae apud
 « se condita et obsignata habuerit ». Itaque
 si bona cum malis tunc libranda sunt (id
 enim sibi vult trutina), et amplior pars
 omnino vincat oportet, non igitur ante diem
 illam tempusque iudicii per ignem, ut vos
 dicitis, mala expurgantur, sed supersunt et
 ipsa tum denique manifestanda et denudanda
 et in stateram imponenda, ut quod propen-
 derit vincat, atque ab ampliore parte sententia
 stet. Tum vero iis, qui cum istis malis deces-
 serint, differentia certe fruitionis erit, non
 autem accessio alicuius supplicii.

III. Tertium, cum dixissemus, aeterni sup-
 plicii aequitatem in eo ostendi, quod immuta-
 bilem habeant ii qui peccarint perversam
 voluntatem; ac proinde mediis, cum immuta-
 bilem mali vitandi voluntatem habeant, opus
 non esse hoc igne purgari; — huic argumento
 respondistis dicentes, non solae rectae volun-
 tatis immutabilitatem ad esse quandam beati-
 tudinem requiri, cum ea per se non sufficiat,
 sed multa alia concurrant oporteat, tum ad
 constituendum bonum opus, tum ad acquiren-
 dum ultimum finem, quae non habemus
 necesse in mali ratione considerare: siquidem
 malum ex unoquoque minutissimorum pec-
 catorum utique oritur.

At vero non ex propria nostra sententia id
 diximus, neque ullus nostratium doctorum
 unquam asseruit, aeternum supplicium ex per-
 versae voluntatis immutabilitate pendere, sed
 Thomas³ doctor ille vester, dum Origenis argu-
 menta confutat, hanc ut probabilem inducit
 causam cur supplicium sit immutabile, nimi-
 rum quod voluntas sit immutabilis. Vestratium
 igitur ope vestras eversuri rationes, haud pro-
 babilem esse diximus immutabilem illam me-
 diorum in bono voluntatem: siquidem illos

1. Ad marg. R: ὀραϊότατον. — 2. πάντων M. — 3. μέλλουσι ROC. — 4. ἀμετέβλητον A. — 5. δεικνυσθαι: διήνυσθαι M. — 6. ἀμετέβλητον in εὐμετέβλητον corr. vult O, addito εὐ ad marg.: εὐμετέβλητον C. — 7. ἀπεινήσατε A: ἀπεινήσατε C. — 8. τῆς ras. (ad marg. corr. τις) C. — 9. Ad marg. R: ὅρα ὅπως διαβάλλει (sic) τὸν Θωμᾶ. — 10. θελήσεως: κολάσεως C. — 11. ἡμεῖς M.

a) Saepius de hac quaestione disputat S. Thomas, praesertim *Contra Gent.* I, III, c. 144-5, et I, IV, c. 93.

hac voluntate affectos e vita decessisse; quare si deinceps immutabilis perseveret, immutabile etiam ab ea perferendum esse supplicium. Illud autem quod reposuistis, bonam nempe voluntatem per se non sufficere ad bonum opus constituendum et ad ultimum finem consequendum, id ipsum nos vel in contrariam partem dixerimus, scilicet ne perversam quidem voluntatem satis esse ad efficiendum malum et ad parandum supplicium, quod ex eo oritur. Nam qui pravus esse voluit, non ideo pravus nunc est, nec propterea cruciandus. Idem etiam dicit Gregorius Theologus oratione in *Sanctum Baptisma*^a: « Si « eum, qui occidere tantum voluit, caedis « damnandum putas, eum quoque habeas « pro baptizato, qui baptismum tantum expe- « titiv » . Si ergo voluntas bene agendi non sufficit ad beatitudinem consequendam, ne perpetua quidem in malo voluntas ad perpetuum supplicium satis erit; quare si haec aeterni supplicii causa habeatur, prout Thomas existimavit, ipsa quoque immutabilis in bono voluntas aut gloriae causa possidentibus profecto erit, aut saltem supplicium non promerbitur. Nam si opposita oppositi, etiam oppositi profecto opposita est causa, sicut ex Aristotele, imo e rei natura cognoscitur^b.

IV. Item quoad quartum nos quidem diximus, desumpta ex Evangelio auctoritate, perfectum praemium eorum, qui sunt puri corde et animo, esse videre Deum, hoc vero non aequaliter omnes consequi; neque proinde eam esse omnium purgationem, ac propterea opus non esse purgatorio igne, si in nonnullis imperfecta fuerit purgatio.

Quod argumentum non plene solvistis asserendo, duplicem dari puritatem ac purgationem, alteram quidem in praesenti vita,

μεθίστασθαι¹, τὸ δὲ ἐξῆς ἀμετάβλητον μένειν, ταύτην δὴ² καὶ κόλασιν τοιαύτην ὑφίστασθαι. Ὁ δὲ ὑμεῖς ἀντεθήκατε, μὴ ἀρκεῖν ἐκὐτῆ τὴν ἀγαθὴν³ θέλησιν πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ κατάστασιν ἔργου καὶ τὴν περιποίησιν τοῦ ἐσχάτου τέλους, τοῦτο καὶ περὶ 5 τοῦ ἐναντίου ἰφαιήμεν ἂν ἡμεῖς, ὡς οὐδ' ἡ πονηρὰ θέλησις πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κακοῦ καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ φουρένην κόλασιν ἐξαρκεῖ· οὐδὲ γὰρ ὁ θελήσας εἶναι πονηρὸς ἤδη καὶ πονηρὸς ἐστίν, οὐδ' ἀρελεῖ διὰ τοῦτο κολλάσθαι. Καὶ τοῦτο ὁ θεολόγος φησὶ⁴ Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴ Βάπτισμα λόγῳ· « Εἰ κρίνεις⁵ φόνου τὸν φυσικὸν ἐκ μόνου τοῦ βουλεύ- « σθαι, βεβαπτισθῶ σοι καὶ ὁ θελήσας τὸ βάπτισμα ». Εἰ τοίνυν ἡ τάγαθοῦ θέλησις οὐκ ἐξαρκεῖ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ἡ⁷ αἰδίου ἐν τῷ κακῷ 15 θέλησις πρὸς τὴν αἰδίου κόλασιν ἐξαρκεῖ· εἰ δ' ἡ⁸ ἐκείνη⁹ τῆς αἰδίου κολλάσεως ἐστίν αἰτία κατὰ τὸν τοῦ Θωμᾶ λόγον, καὶ ἡ ἀμετάβλητος ἄρα τοῦ καλοῦ θέλησις ἡ δόξης αἰτία πάντως ἐστὶ τοῖς κεκτημένοις¹¹ ἢ τοῦλάχιστον γούν οὐκ ἐπιδέξεται 20 κόλασιν· εἰ γὰρ τοῦναντίον τοῦ ἐναντίου αἰτίου, καὶ τοῦναντίον¹² πάντως τοῦ ἐναντίου, κατὰ τὸν¹³ Ἀριστοτελικόν, εἶτι δὲ καὶ τὸν φυσικὸν λόγον.

δ¹⁰. Κατὰ δὲ τὸ¹¹ τέταρτον αὐθὶς ἡμεῖς μὲν εἵπομεν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου λαθόντες, τὸ τέλειον¹⁵ ἐπαχλόν εἶναι τοῖς καθαροῖς τῆ καρδίᾳ καὶ τῆ ψυχῇ τὸ¹⁶ ἰδεῖν τὸν Θεόν, τούτου δὲ οὐχ ὁμοίως ἐπιτυγχάνει¹⁷ ἅπαντας· οὐδ' ἄρα τῆς αὐτῆς καθάρσεως ἔτι εἶναι πάντας, οὐδὲ γρηῖαν εἶναι τοῦ καθαρίσθαι 30 πυρός, εἴπερ ἔν τισιν ἑλλειπῆς ἡ καθαρσις.

Τοῦτο δὲ ὑμεῖς οὐχ ἰκανῶς ἐλύσατε, διττὴν εἶναι τὴν καθαρότητα¹⁸ καὶ τὴν κάθαρσιν λέγοντες, τὴν μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ δι' ἀρετῆς καὶ ἀγιοσύνης

1. Ad marg. R : ὁραϊάτατον. — 2. δὴ : δὲ OC. — 3. τοῦ ἀγαθοῦ R. — 4. αἰνάντιου R. — 5. φησὶ om. R, qui addit ad marg. : ὁ θεολόγος Γρηγόριος. — 6. κρίνεις O. — 7. οὐδ' ἡ : om. ἡ C. — 8. εἰ δ' : οὐδ' PMG. — 9. ἐκείνης M. — 10. κατὰ : μετὰ M. — 11. τῆς κεκτημένης; M. — 12. τὸ ἐναντίον R. — 13. τὸν om. C. — 14. Ad marg. R : ὅσον ὁραϊόν. — 15. τέλειον P. — 16. τὸ om. C. — 17. Scripserat P ἐπιτυγχάνει, sed eadem manus v addidit sup. fin. — 18. τὴν καθαρότητα in marg. P.

a) P. G., I, 36, c. 389. — b) Vereor ne rem acu tetigerim. Ponamus, exempli causa, A et B esse opposita. Si A se habet ad B ut causa ad effectum, vicissim ipsum B se habebit ad A ut causa ad effectum. Eadem ratione geometrae dicunt sic

se habere consequens ad praecedens, sicut est praecedens ad consequens, cum ambo conversim suamantur. Apud Aristotelem vox ἐναντίον potius *oppositum* seu *contradictorium* quam contrarium significat.

κατορθομένην, ἥτις¹ ἐστὶν αἰτία τοῦ τὸν Θεὸν ὀφείσθαι, τὴν δὲ διὰ τοῦ πυρὸς ἐν τῷ μέλλοντι γινομένην², ἥτις τῶν συγγνωστῶν αἰτιαμάτων τὰς ψυχὰς ἀπολύει· πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ ζητούμενον ὡς
 5 ὁμολογούμενον ἔθεσθε³· ἔπειτ' ὅτι καὶ πᾶσα καθαρότης ἢ⁴ κάθαρσις, κἂν ἐν τῷ παρόντι βίῳ δι' ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀγαθῆς ἐνεργεῖται⁵, ὄχιλον ὡς βύπου⁶ τινὸς ἀπαλλάττει, τουτέστιν ἁμαρτιῶν, τοὺς αὐτῆ⁷ κεκρημένους· καὶ εἰ⁸ μὲν ἰκανῆ πρὸς ἐξάλειψίν τε
 10 καὶ κάθαρσιν⁹ τῶν ἁμαρτιῶν γένοιτο, βύπου τε ἀπῆλκε τοὺς κεκαθαρμένους καὶ καλῶσει· ἐπ' αὐτοῖς οὐδεμιᾶς ἔτι γρεῖα, καὶ λείπεται¹⁰ πάντως τὸ¹¹ τὸν Θεὸν ἰδεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐπαθλον, κατ' ἀναλογίαν¹² τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας· εἰ δ' ἑλλιπὴς ἐκεῖνη ἢ
 15 κάθαρσις, πρὸς μέτρον ἐκείνης τῆς ἐλλείψεως ἤττον ὀφρονται τὸν Θεὸν οἱ ἤττον κεκαθαρμένοι, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς νομοθεσίας ὅρους¹³ συνέβη. Συνάγεται ἄρα πάλιν, ὅπερ ἔφραμεν, ἀναγκαῖον, μηκέτ' εἶναι μετὰ τὸν τῆδε βίον ἑτέραν¹⁴ κάθαρσιν¹⁵ τοὺς ἐλλειπῶς
 20 ἔχοντας τῆς καθάρσεως· ἐκκαθαίρουσαν· εἰ δὲ μὴ, πάλιν ἔσσονται πάντες ἐπίσης κεκαθαρμένοι· τοῦτο δὲ ἡμῖν οὐχ ὑπέκειτο¹⁶.

Ἔν. Πάλιν ἐκ τοῦ ῥητοῦ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου τοῦ ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ
 25 διειληφτόν ἡμῶν, ὅτι μετὰ¹⁷ τὸν τῆδε βίον οὐκ ἔστι τις κάθαρσις¹⁸, ἀπηντήσατε¹⁹ τοῦτο λύοντες²⁰, ὅτι διττῆς τῆς τῶν ἁμαρτιῶν καθάρσεως²¹ λεγομένης²², τῆς μὲν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ διὰ τῶν τῆς μετανοίας συμφορῶν, τῆς δὲ μετὰ τὸν τῆδε βίον, τὴν πρώτην
 30 μὲν ὁ ἅγιος ἀνακρεῖ, μὴ εἶναι μετὰ τὸν τῆδε βίον²³. τὴν δὲ συγχωρεῖ, ταύτην ἣν ὑμεῖς ὀφρονέτε λέγετε.

Τοῦτο δὲ ταυτὸν ἔστιν οἰεσθαι²⁴ λέγειν τὸν εἰπόντων, ὅτι²⁵ οὐκ ἔστι τις κάθαρσις, ὅτι ἔστι τις κάθαρσις²⁶,
 35 καὶ οὕτω φανερώς ἑαυτῷ περιπίπτειν· ἀλλ' οὕτω ῥῥοδίον ἔστι πάντα λυεῖν, εἰ²⁷ τὸν εἰπόντα ὅτι²⁸ οὐκ ἔστι τι ζῆλον λίθος, τὸν αὐτὸν²⁹ αὐθις ἐρωθόμεν λέγειν τε καὶ φρονεῖν, ὅτι ἔστι τι³⁰ ζῆλον λίθος. Ἄλλ' οὐχ

per virtutem ac sanctitatem perficiendam, quae causa sit Deum videndi; alteram vero in futuro saeculo per ignem efficiendam, qua venialibus culpis animae exsolvantur: primum quidem, quia quod erat in disquisitione, ut probatum sumpsistis; deinde, quia quaelibet puritas sive purgatio, etsi in hac vita virtutis bonaeque conversationis ope completur, profecto labem aliquam, id est peccata, ab iis tollit qui eam adhibuerint. Quae si satis fuerit ad delenda abluendaque peccata, labem ex iis auferet qui expurgantur, neque ulla amplius iis poena opus erit: superest igitur ut Deum plane videre possint, id est praemium ferre, pro ratione ac modo quo virtutes quisque actu perfecit. Sin autem deficiens fuerit illa purgatio, pro rata huius defectus parte, minus ii Deum videbunt qui minus mundati fuerint, quod vel in monte, ubi lex data fuit, contigit. Illud itaque rursus necessario colligitur quod diximus, scilicet nullam alteram post hanc vitam dari purgationem ad eos purgandos, qui imperfecte purgati fuerint: sin minus, iterum dicendum erit, omnes ex aequo purgari. Id autem nobis nequaquam admiendum videbatur.

V. Item ex dicto magni Gregorii Theologi, quod habetur oratione in Pascha, cum statuissemus, haud ullam post praesentem vitam esse purgationem, illud retulisti, argumentum soluturi, quod duplex cum habeatur peccatorum purgatio, una quidem in hac vita per paenitentiae satisfactiones, altera vero post hanc vitam; illam quidem sanctus negat esse post praesentem vitam, hanc vero admittit, eam nimirum quam vos profitemini.

Id autem si quis opinetur, idem est ac si dicat, eum quiasserit nullam esse purgationem, asserere aliquam esse purgationem, ac proinde aperte secum pugnare. Profecto facile erit omnia solvere, si qui dixerit animal aliquod lapidem non esse, eum ipsum iterum

1. ἥτις A. — 2. γινομένην om. C (add. ad marg.). — 3. ἔθεσθαι ras. ἔθεσθε C. — 4. ἢ ἢ A. — 5. ἐνεργεῖται OM. — 6. βύπου: οὔπου A. — 7. ἐν αὐτῇ M. — 8. εἰ ἢ C. — 9. κάθαρσις A. — 10. καὶ λείπεται: ἐπίται M. prorsus inapte. — 11. τὸ συμ. lin. P. — 12. κατὰ ἀνὰ. R. — 13. ὅρους: ὅρον M; ὅρους O. — 14. ἑτέραν: ἐπίται M. prorsus inapte. — 15. κάθαρσιν ἑτέραν R, reliquis usque ad ἐκκαθαίρουσαν inclusive omiſſis. — 16. ὑπέκειτε A. — 17. μετὰ: κατὰ C. — 18. Ad marg. R: ὠραιότατον. — 19. ἀπηντήσατε C. — 20. λύοντες: λέγοντες. — 21. καθάρσεως: καλῶσεως R. — 22. λεγομένης: γενομένης C. — 23. τὴν πρώτην-τῆδε βίον om. M. — 24. οἰεσθε OC; vocem om. RA. — 25. ὅτι om. M. — 26. ὅτι ἔστι τις κάθαρσις om. M. — 27. εἰ ἢ M. — 28. ὅτι om. M. — 29. τὸν αὐτὸν (cor. 2^a man. ad marg.) Q. — 30. τι om. M.

pronuntiaverimus et dicere et sentire, animal aliquod esse lapidem. Nunc vero multum abest ut haec sit sancti sententia; verum post expositos duos usus, qui in Pascha fieri solent¹, unum nempe quo nihil nobis effendum sit, alterum quo nihil usque ad mane relinquendum; has duas subiunxit considerationes: ad illud quidem *Nec quicquam effereamus*, non esse ad externos nostrorum mysteriorum partem effendam; ad illud vero *Nec usque ad mane relinquemus*, hic a nobis agendam esse ac serio perficiendam quamlibet purgationem, sive per virtutem ac bona opera, sive per paenitentiam et poenas eius gratia irrogandas, sive per frequentationem caerimiarum ac mysteriorum ecclesiasticorum; nullam vero post hanc vitam purgationem expectandam, nisi curaverimus ut per eiusmodi opera hic mundemur. Quapropter illa duo: *Nullam esse purgationem* (id enim valet illud Gregorii: *Nec purgatio ulla superest*), et *aliquam esse purgationem*, eam nimirum quam vos inducitis, nempe per ignem, mutuo contradictorie opponuntur, neque possunt simul convenire et utraque vera esse, nisi contradictio pactionem secum ipsa faciat, quod fieri omnino nequit.

VI. Eadem argumenta molimini in dictum eiusdem Theologi a nobis ex oratione *de Plaga grandinis* prolatum (nam praecedenti affine est), quo aperte pronuntiat, eos qui non fuerint hic purgati, ad cruciatum illum esse transmittendos, cum iam poenae tempus erit, non purgationis; nam adhibita hic etiam restrictione, non iam tempus esse dicitis eiusmodi purgationis quae fit per paenitentiam, non vero purgationis simpliciter. Ad hunc modum facili negotio omnia solverimus, si quae simpliciter enuntiata sunt, ea restringendo intelligamus, et hominem dixerimus non esse animal, quoniam homo litteris descriptus animal non est. Verum enimvero si antea locutus fuisset sanctus de purgatione in hac vita agenda per paenitentiam et bona opera, nonnihil opportuna videretur vestra assertio, illic etiam eiusmodi intelligendam esse purgationem. Sin

ούτως ὁ ἅγιος ἐφ' ὀφείκει, πολλῶν γε καὶ δεῖ· δύο δὲ πράξεις τῶν περὶ τὸ Πάσχα γινομένων ἐκθέμενος, μίαν μὲν, ὡς οὐκ ἐξοίσωμεν οὐδέν, ἑτέραν δέ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ πρωτὶ καταλείψομεν, δύο θεομάρτυρας ἐπήνεγκε· πρὸς μὲν τὸ οὐκ ἐξοίσωμεν οὐδέν¹, ὅτι μὴ ἐκφορα τοῖς² ἔξω τὰ πολλὰ τῶν ἡμετέρων³ μυστηρίων· πρὸς δὲ τὸ οὐκ εἰς τὸ πρωτὶ καταλείψομεν⁴, ὅτι πᾶσαν κάθαρσιν, εἴτε δι' ἀρετῆς καὶ τῶν⁵ ἀγαθῶν πράξεων, εἴτε διὰ μετανοίας καὶ τῶν⁶ ἐπιτὰς τιμοριῶν, εἴτε διὰ μετοχῆς τελῶν καὶ μυστηρίων ἐκκλησιαστικῶν, ἐνταῦθα γίνεσθαι παρ' ἡμῶν καὶ σπουδάζεσθαι χρεῖ, καὶ μηδέμιαν μετὰ τὸν τῆδε⁸ βίον⁹ κάθαρσιν προσδοκᾶν, ἂν μὴ διὰ τούτων ἐνταῦθα καθαρῆναι σπουδάζωμεν. Ἐὖ γοῦν¹⁰ μηδεμίαν κάθαρσιν εἶναι (τοῦτο γὰρ δύναται τὸ οὐκ εἶσθαι τις κάθαρσις) τῶ¹¹ εἶναι τινα κάθαρσιν, ἣν ὑμεῖς εἰσάγετε¹², τὴν διὰ πυρός, ἀντιφατικῶς ἀντίκειται ὀφλονότι, καὶ τὸ ταῦτα συνελθεῖν καὶ ἀμφότερα ληθῆναι εἶναι, καὶ τὴν ἀντίφασιν εἶσθαι πρὸς αὐτὴν σπείσασθαι¹³. τοῦτο δὲ παντελῶς ἀδύνατον.

Ἐπειδὴ ἄρα αὐτὰ καὶ εἰς τὸ ἐπαχόμενον βῆτον ἐκ τοῦ εἰς τὴν Πληγὴν τῆς χιλιάτης λόγου τοῦ αὐτοῦ θεολόγου ἐπιχειρεῖτε¹⁴ (καὶ γὰρ ἐστὶ τῶ εἰρημένῳ συγγενές), φανερώς οὕτω διαγορευθῶν τῆ ἐκείθεν¹⁵ βασάνῳ παραπέμπεσθαι τοὺς μὴ ἐνταῦθα κεκαθαρομένους, ἥνικα κολάσεως καιρός, οὐ καθάρσεως· προσδιορίζοντες γὰρ ἀνταῦθα, τοιαῦτα καθάρσεως λέγετε¹⁶ τῆς διὰ μετανοίας μὴ εἶναι καιρὸν, ἀλλ' οὐκ ἀπλῶς καθάρσεως. Οὕτω δὲ ῥᾶδιον πάντα λύειν, εἰ¹⁷ τὰ ἀπλῶς εἰρημένα τίσι μετὰ προσδιορισμῶν ἐλαμβάνομεν¹⁸, καὶ τὸν ἀνθρώπον ἐροῦμεν μὴ εἶναι ζῶον, ὅτι ὁ γεγραμμένος ἄνθρωπος οὐκ ἐστὶ ζῶον. Πλὴν ἀλλ' εἰ μὲν προλαβῶν¹⁹ ὁ ἅγιος εἶπε περὶ τῆς διὰ μετανοίας καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐν τῶ παρόντι βίῳ καθάρσεως, εἴην ἂν τινα καὶ²⁰ καιρὸν ὁ ἡμέτερος²¹ λόγος. τοιαύτην νοεῖσθαι κακεῖ τὴν κάθαρσιν· εἰ δὲ

1. ἑτέραν ἢ οὐδέν om. C. — 2. τοῖς : τῆς M. — 3. ἡμετέρων om. M. — 4. τοῦτ' οὐκ O : τοῦτο οὐκ C. — 5. Ad marg. R : τί ὀφλοῖ, το δὲ οὐκ εἰς τὸ πρωτὶ καταλείψομεν. — 6. τῶν om. C. — 7. ἐπι om. M. — 8. τῆδε : δὲ C. — 9. βίον om. A. — 10. τὸ ὄν POM. — 11. τῶ : τὸ M. — 12. εἰσάγεται R. — 13. πείσασθαι M. — 14. Ad marg. R : ὡρανότατον. Γρηγορίου τοῦ θεολόγου. — 15. ἐκείσε R. — 16. λέγεται R. — 17. εἰ : ἡ M. — 18. ἐλαμβανόμενον M. — 19. πρόλαβον A. — 20. καὶ om. RGC. — 21. ἡμέτερος M.

περὶ παιδεύσεως λέγει προδήλως καὶ τῶν ἐνταῦθα τιμωριῶν, οἷς οἱ ἁμαρτωλοὶ καθάρονται (λέγει γὰρ οὕτω! « Βέλτιον εἶναι νῦν² παιδευθῆναι καὶ « καθαρῆναι ἢ τῆ ἐκείθεν βρασάνη πικραπέμνηναι, « ἤναι καλᾶσεως κειρός, οὐ καθάρσεως »), πῶς οὐκ ἀνάγκη τοιαύτην³ νοεῖσθαι καὶ τὴν κήραριν, ἣν ἀπαγορεύει, τὴν διὰ¹ τιμωρίας τε καὶ καλᾶσεως;

ζ'ον⁵. Πρὸς δὲ τὸ ἔδοξον, ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς ἐκείνης παραβολῆς λεγόντων ἡμῶν, τοῦ μὲν Λαζάρου εἰς τὸν κόλπον τοῦ⁶ Ἄβραάμ ἀπενεχθέντος, τοῦ πλουσίου δὲ ἐν τῷ ᾄδῃ καὶ ταῖς βρασάναις ὑπάρχοντος, μὴ ἐμφανισθεὶς τρίτον τινὰ τόπον⁷, τὸν⁸ τὰς τῶν⁹ μέσων¹⁰ βιωσάντων ψυχὰς καθαρῆσομένης ὑποδεχόμενος, ἀλλ' ἢ χάσμα μέγα καὶ ἀδιάβατον, διεῖρον ἐξ ἀλλήλων ἑκατέρου¹¹ καὶ τὴν ἄκραν καὶ ἄμεσον ἐναντιώσειν παριστῶν, — ἀπηγγήσατε μὴ εἶναι τὴν εἰρημένην παραβολὴν περὶ τῶν ἄρτι τοῦ σώματος ἀποπελυμένων ψυχῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐσχάτων¹² τελῶν τῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς τὸ καθαρῆριον χώραν οὐκ ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο μὴ φέρεσθαι¹³ τρίτον τόπον ἐκεῖ, τῆς διαβατικῆς καθάρσεως.

Τοῦτο μὲν οὖν καὶ σφόδρα τοῖς ἡμετέροις συνᾶδει¹³ λόγοις εἰ γὰρ περὶ τῶν ἐσχάτων τελῶν¹⁴ ἡ παραβολὴ διδάσκει, ἐν οἷς τὸ καθαρῆριον χώραν οὐκ ἔχει, οὐδέπω ἄρα¹⁵ τοῦ ἐσχάτου τέλους οὔτε οἱ δίκαιοι ἔτυχον οὐθ' οἱ ἁμαρτωλοὶ¹⁶ καὶ πῶς οἱ μέσοι μετὰ¹⁶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτίκα καὶ κρίνονται καὶ κολάζονται καὶ καθάρονται, ἵνα τοῦ ἐσχάτου τύχῃσι τελου¹⁷; Πῶς δὲ τὸ καθαρῆριον ἐνεργεῖ, τῆς καθολικῆς ἐκείνης τιμωρίας ἀργουσίας καὶ τῶν πονηροτάτων ἀνθρώπων οὕτω κολαζομένων; Πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ περὶ τοῦ ἐσχάτου τέλους ἑκατέρου τῶν ἀπελ-

autem loquatur, prout liquet, de castigationibus poenisque huius vitae, quibus expurgantur peccatores (ita enim dicit: « Satius est nunc « castigari ac purgari, quam ad cruciatum « illum transmitti, cum iam poena tempus « erit, non purgationis »), qui fit, ut non necesse sit, illic quoque eiusmodi, quam excrucatur, intelligere purgationem, cum nempe quae perficitur per castigationem et poenam?

VII. Quoad septimum, cum ad illam Evangelii parabolam, ubi Lazarus quidem in sinum Abrahæ defertur, dives vero in inferno tormentisque invenitur, dixissemus, nusquam apparere tertium aliquem locum, quo eorum animae qui mediocriter vixerint expurgandae contineantur, sed ingentem quemdam et imperivium hiatus, quo alii separantur ab aliis et summa omnisque mediæ expers contrarietas statuitur; reposuistis, in dicta parabola non tractari de iis animabus quae nuper e corpore migraverint, sed de ultimis hominum finibus, in quibus locum non habet purgatorium; ac propterea tertii loci transitoriae purgationi accommodati mentionem illic non occurrere.

Porro haec in nostram sententiam apte quadrare videntur. Nam si parabola de ultimis finibus agit, in quibus purgatorium locum non habet, nondum igitur ultimum suum finem adepti sunt nec iusti nec peccatores; qui fit ergo ut mediæ, statim ac migraverint, et iudicentur et crucientur et purgentur, quo ultimum consequantur finem? Qua vero ratione purgatorium vim suam diffundit, dum dilata universalis illa poena, vel pravissimi homines nondum torquentur? Verumtamen quamquam

* f. 84.

1. οὕτως Α. — 2. νῦν om. M. — 3. τοιαύτην om. R. — 4. διὰ: δὲ M. — 5. Hic habetur in R locus duarum fere paginarum omnino vacuus, addita ad marg. hac adnotatione: οἱμαί λείπει τὸ ε^{ον}, καὶ ε^{ον}. Scilicet non vidit amanuensis quantum sextunice argumentum alia non esse praeter duo illa dicta Gregorii Nazianzeni modo explicata. — 6. τοῦ om. POM — 7. τόπον: τρόπον M. — 8. τὸν: τῶν C. — 9. τῶν om. OC. — 10. μέσων M. — 11. ἑκατέρου: ἀλλήλων POM: ad marg. in R bis ὠραῖον, semel ὠρατότατον. — 12. φέρεσθαι: φαίνεσθαι G. — 13. συνᾶδει τοῖς ἡμετέροις λ. A. at additis intervertendi signis. — 14. τελῶν: τριῶν M. — 15. ἄρα P. — 16. μετὰ: κατὰ R. — 17. Ad marg. habetur in R sequens scholion: 'Ἐν τοῦτοις δύναται σώζεσθαι καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου. ἤγουν τὸ « Ἀπαντες μὲν κοιμηθήσονται; οὐ. ἀλλ' ἅμα πάντες ὡς ἐν ἀτόμῳ, ὡς ἐν βρατῇ ὀφθαλμοῦ τοῦτο τὸ φερτὸν ἐνθῆσεται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν ἀθανασίαν ». Εἰ τοσοῦτον ταχέως οὕτως καὶ κατεπειγούσης τῆς ὥρας ἐκείνης, πότε λοιπὸν ἡ καθάρισις τοῖς τότε ἁμαρτωλοῖς ἔσται, καὶ ποτε ἢ ἀπόδοσις (sic) καλῶν τε καὶ ἐσχρῶν (sic) πράξεων, εἰ μὴ λέξει τις, ὅτι μετὰ τὴν κρίσιν σταθήσεται ἡ αἰώνιος ἐκείνη κρίσις, καὶ ἀναμνεῖ τὴν ἐνεργεσίαν τῆς προσκαίρου; καὶ ἂν οὕτως λέξαιεν, γεὺ τῆς παραλογίας καὶ ἀρηρολογίας αὐτοῦ μᾶλλον ἢ θεολογίας; οὐδέτις γὰρ οὕτω ὡς ἐκείνος τῶν διδασκάλων πώποτε ἀποφηνόμενος φαίνεται.

a) Cf. P. G., t. 35, c. 941.

de ultimo fine utriusque eorum qui hinc decesserunt, ut in confesso est, parabola tractat, at certe eos, ubi primum e praesenti vita migraverint, ostendit nanciscentes veluti principia atque indicia locorum, quos occupaturi sunt: id enim sibi vult quod dicitur, « alterum « quidem fuisse ab angelis delatum, alterum « vero in inferno inventum ». Quare si quis tertius esset locus, de eo non siluisset. Quem reipsa non dari, ex hiatu, qui tum aditu tum medio caret, satis ostensum est.

VIII. Cum in octavo dixissemus, fas non esse, animam, ubi migraverit e corpore et iam prorsus incorporea materiaeque expers evaserit, a corporeo igne torqueri, illud quidem verum esse concessistis, nullam rem corpoream virtute sua propria in incorpoream quicquam pollere; tamen divina virtute id fieri posse dicitis, neque quidquam mirandum, quod fiat. Ad quod probandum argumentum congruum, non necessariam adduxistis, animam nimirum oportere, quoniam per peccatum se ipsa rebus corporalibus subiecit, ut easdem quoque in luendis poenis perferat.

Atqui hoc argumentum plane non ostendit rem reipsa fieri, sed innuit eandem, si forte fiat, iuste fieri; quamvis forsitan aliorum haud probabilis sit. Nam dixerit quispiam, argumentum retorquens, animam oportere, quoniam una cum corpore rebus corporalibus ipsa se subiecit, ut etiam cum corpore corpoream poenam luat: id enim iustius, aequius, magis consequens. Dum autem in eius rei argumentum illam etiam parabola adducitis, in qua divitis anima, antequam corpus resurgat, ignea flamma cruciari dicitur, profecto ipsi vobiscum pugnare videmini et vestram ipsi

θόντων ἐντεῦθεν¹ ὁμολογουμένως ἢ παραβολῇ διδάσκει, ἀλλὰ παραυτικά φησὶν² αὐτοὺς ἅμα τῶν³ τῶν παρόντων ἀπαλλαγῆναι τὰς ἀρχὰς ὡς περ καὶ τὰ γνωρίσματα τῶν ὑποδεξομένων⁴ τόπων⁵ καταλαβεῖν· τοῦτο γὰρ βούλεται τὸ « τὸν μὲν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων « ἀπενεχθῆναι, τὸν δὲ⁶ εὐρεθῆναι ἐν τῷ ἄδῃ ». Εἰ οὖν τις καὶ τρίτος ᾗν τόπος, οὐκ ἂν σιωπῇ παρεδόθη· τὸ δὲ μὴ εἶναι τοῦτον, ἱκανῶς διὰ τοῦ χάσματος καὶ τοῦ ἀμίκτου τε καὶ ἀμέσου παρεδελώθη⁷.

ἦ· Ἐν δὲ τῷ ὁρόφῳ⁸ λεγόντων ἡμῶν, ὅτι τὴν ψυχὴν ἀπαλλαγείσαν τοῦ σώματος καὶ ἀσώματον πάντη καὶ ἄυλον γενομένην οὐκ ἔστιν εἰκὸς ὑπὸ⁹ σωματικοῦ πυρὸς κολάζεσθαι, — τοῦτο μὲν ἀληθές εἶναι ὁμολογήσατε, τῇ οἰκείᾳ δυνάμει μηδὲν σωματικὴν ἰσχύειν εἰς τὸ ἀσώματον· τῇ δὲ θεῖᾳ δυνάμει γίνεσθαι¹⁰ τοῦτο λέγετε, καὶ θαυμαστοῦν οὐδὲν εἶναι γινόμενον¹¹· πρὸς δὲ σύστασιν τούτου λόγον τινὰ ἐνδεχόμενον¹², ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον εἰλήφατε, ὅτι ἡ ψυχὴ ἢ δι' ἁμαρτίας ἑαυτὴν τοῖς σωματικοῖς ὑποτάξασα, ὀφείλει καὶ¹³ ταῖς τιμωρίας αὐτοῖς¹⁴ ὑποτάσσεσθαι.

Τοῦτο μὲν οὖν, οὐχ ὅτι γίνεται, δεικτικὸν ἐστὶ πάντως, ἀλλ' εἴπερ ἄρα ἐγίνετο¹⁵, συνίστησι τὸ γινόμενον εὐλόγον εἶναι, τάχα δὲ οὐδὲ εὐλόγον ἄλλως ἐστί· φαίη γὰρ ἂν τις εἰς τοῦναντίον τὸν λόγον μεταγαγῶν¹⁶, ὅτι ψυχὴ¹⁷ ἢ διὰ τοῦ σώματος ἑαυτὴν τοῖς σωματικοῖς ὑποτάξασα μετὰ τοῦ σώματος αὐθὺς ὀφείλει τὴν σωματικὴν τιμωρίαν ὑφίστασθαι· τοῦτο γὰρ εὐλογώτερον τε καὶ δικαιοτέρον¹⁸ καὶ τῆς ἀκολουθίας μᾶλλον ἄρμόζον. Τῆν δὲ παραβολὴν αὐθὺς ἐκείνην εἰς σύστασιν τούτου λαβόντες, ἐν ᾗ ἢ τοῦ πλουσίου ψυχὴ πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ σώματος πυρὴν πλογῆ βασιλεύουσα λέγεται¹⁹, παντελῶς ἑμὲν αὐτοῖς περιπεπτωκότας φαίνεσθε²⁰ καὶ τὰ

1. ἐτεῦθεν A. — 2. Ad vocem φησὶν R habet supra versum: ἢ παραβολῇ δηλαδῆ. — 3. τῶν: καὶ M. — 4. ὑποδεξιμένων M. — 5. Littera v vocis τόπων sup. lin. P. — 6. δὲ om. O. — 7. Prius scripserat παρεδόθη R, quod dein in παρεδελώθη corr. — 8. Ad marg. R: ὁραίστου. — 9. Post ὑπὸ scripserat τοῦ amanuensis cod. P, quod postea ducta linea deleri vult. — 10. γενεῖσθαι C. — 11. γενομένην C. — 12. Ad marg. R: ὁραῖον. — 13. καὶ ἐν C: καὶ A: καὶ M. — 14. αὐτῆς M. Supra vocem αὐτοῖς habetur in R: τοῖς σωματικοῖς δηλαδῆ. — 15. ἐγίνετο OC. — 16. Post μεταγαγῶν R habet infra uncinos: (ὡς καὶ τῷ Δαμασκηνῷ δοκεῖ ἐν τῷ περὶ ἀναστάσεως λόγῳ). — 17. ἢ ψυχὴ R. — 18. δικαιοτέρον M. Ad marg. R: Δαμασκηνῷ: ἢ μὲν οὖν ψυχὴ, μόνῃ τοῖς τῆς ἀρετῆς ἀγῶσιν ἐνήθησε, μόνῃ καὶ στεφανωθήσεται· καὶ εἰ μόνῃ ταῖς ἔθνοικας ἐνεκλήθη (sic), μόνῃ δικαίως ἂν ἐκολάζετο· ἀλλ' ἐπεὶ μήτε τὴν κακίαν μήτε τὴν ἀρετὴν ἢ ψυχὴ τάχα τοῦ σώματος μετέλθε, δικαίως ἅμα καὶ τῶν ἀμοιβῶν τεύζονται. — 19. λέγετε RAM. — 20. φαίνεσθαι C.

ἐαυτῶν ἀνατρέποντες¹, πρότερον μὲν εἶναι τὴν πα-
ραβολὴν περὶ τῶν ἐσχάτων τελῶν² λέγοντες καὶ
οὐκ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνεργεῖσθαι, νῦν δὲ αὐθις τὴν
ψυχὴν τοῦ πλουσίου κολάζεσθαι λέγοντες. Τού-
5 θ' αἰμόνας δὲ ἡμεῖς οὐκ ἀπολήψεσθαι³ μέλλειν
σωματὰ τινα ἀερίᾳ φαιμεν ἢ πυρίᾳ⁴, ἵνα⁵ ἐπιτη-
δειώτεροι⁶ ὦσιν εἰς τὰς βραχάνους, ἀλλ' ἔχειν αὐτὰ
μετὰ τὴν πτώσιν ἐκείνῃν καὶ τὴν εἰς τὸν σωματικὸν
τούτου κόσμου προσπάθειαν, καθάπερ καὶ ὁ Ἀδάμ
10 μετὰ τὴν παράβασιν τοῦς θεοματινοῦς χιτῶνας
ἐνδοῦσθαι λέγεται, τὴν παχυτέραν σάρκα καὶ
θνητὴν καὶ ἀντίτυπον· καὶ τοῦτο γε οὐκ ἀπ' ἐαυτῶν
εἵπομεν⁷, ἀλλὰ τοῦ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Βασι-
λείου⁸ λέξεσιν⁹ αὐταῖς εἰπόντες ἐν τοῖς εἰς τὸν

15 Ἡσαΐαν ἐξηγητικούς¹⁰ ἀκούσαντες.
Ἦν. Κατὰ δὲ τὸ ἔνατον¹¹, ἡμεῖς μὲν εἵπομεν
μηδεμίαν ὀπασίαν εἶναι τῶν ὁσίων ἡμῶν πατέ-
ρων¹² μηδ' ἄλλο τι * θαῦμα περὶ καθαρτηρίου
πυρὸς¹³ διδάσκοντα· τὸναντίον δ' ὑμεῖς λέγετε
20 πολλὰ τοιαῦτα εὐρίσκεσθαι παρὰ τε¹⁴ τῷ μεγάλῳ
Γρηγορίῳ¹⁵ καὶ δὴ καὶ ἑτέροις.

Λέγομεν οὖν πρὸς τοῦτο¹⁶, συνιστώντες τὸ εἶ-
ς ἀρχῆς εἰρημένον, ὅτι πῦρ ἀφωρισμένον καὶ πρόσ-
καιρον καθαρτικὴν δύναμιν ἔχον ἐκ τῶν τοιούτων
25 οὐκ ἔστι μαθεῖν· ἀλλ' οἱ μὲν ἡμέτεροι πατέρες, οἱ¹⁷
καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς οὐρανίου πολιτείας ἐν ταῖς
ἐρήμοις καταφυτεύσαντες, Αἰγύπτῳ τε καὶ Παλαι-
στίνῳ, τοιούτων οὐδὲν ἠμολογουμένως, ἥπερ εἴρηται.
διεσφύσαν, ἀλλὰ σκιαγραφίαις τινὰς εἶδον καὶ ὅσον
30 διατυπώσεις τῶν μελλουσῶν ἐκείνων κολάσεων, καὶ
ἐν αὐταῖς οὐ τοῦς¹⁸ μικρὰ τινα πταίσαντας, ἀλλὰ
τοῦς ἀσεβεστάτους τε¹⁹ καὶ πονηροτάτους κολάζο-
μένους²⁰. Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος δοκῶν εἰσάγειν τὸ
καθαρτήριον, οὐδ' αὐτὸς οὐδὲν ἡμῖν²¹ ἀφωρισμένον
35 ἐν τινι τόπῳ παρέδωκεν²², ἀλλ' ἄλλον²³ ἀλλαχοῦ

sententiam convellere, ut qui antea dixeritis
parabolam de ultimis finibus tractare, non
autem iam nunc in usum transferri; nunc
vero rursus asseveretis divitis animam tor-
queri. Ad daemones quod spectat, non edis-
scrimus, corporea quaedam aerea vel ignea
eos assumpturos quo poenis sustinendis aptio-
res fiant, verum haec eis fuisse data post
lapsum illum et affectum quo ad corporeum
hunc mundum adhaeserunt, sicut et Adam,
post violatum praeceptum, *tunicas pelliccas*³
sibi induisse dicitur, crassiorem nimirum
carnem et mortalem et reluctantem. Quod
quidem non ex nobismetipsis enuntiamus,
sed adhibitis ipsis magni patris nostri Basilii
verbis, quae in eius ad Isaiam commentariis^b
leguntur.

IX. Quoad nonum diximus quidem, nullam
referri visionem a sanctis patribus nostris
habitam neque aliud quodpiam miraculum, * f. 84.
quo purgatorii ignis indicium praebeatur. Con-
tra vero vos asseritis, multa eiusmodi facta
occurrere cum apud Gregorium Magnum tum
apud alios.

Ad haec igitur edicimus, illud quod a prin-
cipio dictum fuit confirmantes, ex eiusmodi
factis non deduci ignem distinctum ac tem-
porarium, qui purgandi vim habeat; verum
patres nostri, qui caelestis conversationis se-
mina in desertis conserunt, sive in Aegypto
sive in Palaestina, haud quicquam eiusmodi
manifeste, ut dictum est, declararunt, sed deli-
neationes quasdam adspexerunt ac veluti ima-
gines futurarum illarum poenarum, in quibus
non qui leves quasdam culpas admiserint,
sed qui impiissime ac pravissime vixerint, cru-
ciabuntur. Magnus vero Gregorius, qui purga-
torium videtur inducere, hoc ne ipse quidem
in loco aliquo circumscriptum tradidit, sed
alios alibi cruciari purgarique refert, eos

1. Ad marg. R : ὀραϊάτου. — 2. τελῶν : τριῶν M. — 3. ἀπολήψεσθαι : ἀπολείψεσθαι O : ἀποκαλύψεσθαι M. — 4. πύρινα OCQ : πῶριζ M. — 5. ἦν R. — 6. ἐπιτηδειώτεροι M. — 7. εἵπομεν om. M. — 8. Ad marg. R : Βασιλείου τοῦ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν. — 9. λέξεσιν R. — 10. ἐξηγητικός M. — 11. ἔνατον R. — 12. πατέρων ἡμῶν OC. — 13. περὶ καθαρτηρίου πυρὸς om. M. — 14. παρὰ τε om. M. — 15. Γρηγορίῳ τῷ Διαλόγῳ R. — 16. Ad marg. R : ὀραϊάτου, moxque : ὀραϊόν. — 17. οἱ : εἰ OC : οἱ M : καὶ οἱ R. — 18. οὐ τοῦς : αὐτοῦς M. — 19. τε om. M. — 20. Ad marg. R : ὀραϊόν. — 21. ἡμῖν in ὑμῖν mutari vult R, addito ὁ supra versum. Ad marg. vero haec subiungit : Εἴρηται ἐμπροσθεν ἀκραβέστερον ἢ ὅστις τοῦτου : καὶ εἰ εἶπον φανερός, οὐ πείθεσθαι ἔστιν. ὅτι τὸ τοιούτου δόγμα οὐ κανικῶς (sic = κανονικῶς) ἐξέδοτο, καὶ οὐ χρὴ πείθεσθαι· οὕτω γὰρ ἡμᾶς διδάσκει Ἱερωνύμος ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος. — 22. παρέδωκε A. — 23. ἄλλον A.

a) Gen. III, 21. — b) Ad quem locum hic alludat nondum comperi vel post perfectos Basilii in Isaiam commentarios.

nempe, ut ipse ait, qui in minutissima incidunt peccata.

X. Ad decimum quidem et ultimum, cum istam opinionem Origenis dogmati affinem similemque collegissemus, atque dixissemus, ut illam, sic et hanc reiciendam esse, eo quod animis socordiam enervationemque inferat, dum alteram purgationem expectant; rursus respondistis eadem ac prius iterantes, ne utquam facere hanc doctrinam ut homines negligentiores reddantur, sed ut invigilent quam maxime, dum acerrimas intolerabilesque purgatorii poenas reformidant.

At nos ea quae diximus urgentes edisserimus, haud ulla temporaria poena, quamvis omnium acerrima animo concipiatur, eos absterreri, qui ad vitia proclives sint; verum hi aut ad Origenis sententiam paulatim probabantur, quamlibet poenam pro temporanea habentes, aut adhibita quadam distinctione, temporaneam hanc contemnent, quoniam voluptas laevis est, aspera vero virtus et ardua, adeo ut satius ducant et praestantius futuri ambiguitati se committere, haud scientes quodnam iudicium ferendum sit de nostris facinoribus, nec ulli curae habentes, utrum ex congrua poenitentia haec plene dimissa fuerint, an supersint in die illa iudicii manifestanda, cum persuasissimum habeant, perfectam se purgationem aliquando adepturos. Dominus namque in Evangelio^a, eum qui fratrem fatuum appellaverit, non in purgatorium, sed in gehennam detrudendum pronuntiat^b; ac de verbo otioso edicit rationem nos esse reddituros, in tempore profecto iudicii, non autem illud per ignem eluturos. Illud ergo magis quam purgatorium terret et ad poenitentiam movet, nimirum quod Deum offendendo et mandata eius violando, ipsi nos futuri iudicii et aeternorum suppliciorum reos constituerimus. Decet ergo, ut nos quidem censeamus, purgatorium illum ignem, qui a doctoribus vestris statim post obitum esse dicitur, in mysticum modum potius interpretari, non autem ut cor-

κολαζόμενον τε καὶ καθαιρόμενον παριστῆ τῶν ὡς αὐτός ψηφιν) ἐλαχίστοις περιπεπωκότων ἐγκλήμασι.

Ἐν δέκατον δὲ γε καὶ τελευταίον, ἐπιχειροῦντων ἡμῶν ἀπὸ τῆς συγγενείας καὶ ἑμοιότητος ταύτης τῆς δοξῆς πρὸς τὸ Ἑριγενειακόν¹ δόγμα καὶ ἵ λεγόντων ἀποβλητέαν εἶναι καὶ ταύτην² ὡσπερ ἐκείνην διὰ τὸ βραθυμίαν καὶ ἐκλυσιν ταῖς ψυχαῖς ἐμποιεῖν προσδεχομέναις ἐτέραν κάθαριν, — ἀπνητήσατε πάλιν τὰ αὐτὰ λέγοντες ἅ³ καὶ πρότερον, ὡς οὐδαμῶς ἡ παράδοσις αὕτη βραθυμῆν τοὺς ἀνθρώπους παρασκευάζει, ἀλλ' ἀγρυπνεῖν ὡς μάλιστα⁴ φοβουμένους τὸ ὀριμὸν καὶ ἀφόρητον τῶν ἐν τῷ καθαρτηρίῳ τιμωριῶν.

Ἄλλ' ἡμεῖς γε⁵ τῶν εἰρημένων ἐχόμενοι λέγομεν, ὡς οὐδεμία πρόσκαιρος τιμωρία φοβεῖ, κἂν ὀριμωτάτη πασῶν νομίζοιτο, τοὺς ἐπιρρεπῆς πρὸς τὴν κακίαν ἔχοντας, ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν Ἑριγενεῖαν⁶ δοξῆν κατὰ μικρὸν ὑπαχθήσονται, πᾶσαν πρόσκαιρον εἶναι τιμωρίαν πιστεύοντες, ἡ⁷ καὶ διαστολήν τινα ποιούμενοι, καταφρονήσουσι ταύτης τῆς ἐπιχείρου διὰ τὸ λείον τῆς ἡδύτης καὶ τὸ τραγὸν τῆς ἀρετῆς καὶ πρόσαντες⁸, ὡστε⁹ βέλτιον εἶναι καὶ φοβερώτερον¹⁰ τῇ ἀδηλίᾳ τοῦ μέλλοντος; ἐστούς ἐπιτρέπεται καὶ ἀγνοεῖν ὅποιας τινὸς¹¹ ἐπιτεύζεται δίκης τὰ παρ' ἡμῶν ἐργασμένα, καὶ εἰ¹² συνεμυρήθησαν ὅπως διὰ μετκαιρίας τῆς προσηκούσης ἢ μένουσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως ἐμφανισθόμενα¹³, ἢ πεπεισμένοι, ὡς καθαρθήσονται πάντως, ἀφροντιστεῖν¹⁴. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸν μωρὸν ἀποκαλέσαντα τὸν ἀδελφὸν οὐκ εἰς τὸ καθαρτήριον, ἀλλ' εἰς γένναν¹⁵ παραπέμπει, καὶ περὶ ἀργοῦ λόγον λόγον ἡμῶς ἀποδώσειν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως; πάντως, ἀλλ' οὐ καθαρθήσονται διὰ πυρὸς διδάσκει. Ταῦτα οὖν¹⁶ φοβερώτερον τοῦ καθαρτηρίου καὶ πρὸς μετάνοιαν κινητικώτερα¹⁷, τὸ προσκρούσαι Θεῷ¹⁸ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ παριδόντας τῇ μελλούσῃ δίκῃ καὶ ταῖς αἰωνίοις βασάνοις ὑπευθύνους; ἑαυτοὺς καταστήσαι. Δεῖ τοίνυν, ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, τὸ παρὰ τῶν ὑμετέρων βρῆθ' ἐν διδασκάλων αὐτίκα μετὰ τὸν θάνατον καθαρτήριον πῦρ ἀλληγορικώτερον ἐλαθεῖν, ἀλλ' οὐ σωματικόν τι καὶ¹⁹

* f. 85.

1. Ἑριγενειακόν M. — 2. ταύτην τὴν POMC. — 3. ἅ: ἅπαρ RG. — 4. μάλιστα P. — 5. Ad marg. B: ὀριμῶν, παντοῦχο inferiori ὀριμώτατον. — 6. τὴν Ἑριγενεῖαν M. — 7. ἡ: ἡ M. — 8. πρόσαντες: ποιήσαντες M. — 9. ὡστε: ὡσπερ A. — 10. καὶ φοβερώτερον om. AR. forte melius: σοτηριωδέστερον C. — 11. ὅποιας τινος O. — 12. εἰ: ἡ M. — 13. ἐμφανισθόμενοι M. — 14. πάντως cum ἀφροντιστεῖν iungit R. — 15. εἰ: τὴν γε. M. — 16. μὲν οὖν M. — 17. κινήτικωτερα A. — 18. τῷ Θεῷ C. — 19. καὶ om. POMGC.

a) Cf. Mat. v, 22. — b) Cf. Mat. XII, 36.

τοῦτο¹ νομίζειν, εἰ² κἀκείνοις οἰκονομικῶς ἴσως
 εἶρηται, ἐν³ οἰκείᾳ³ ἢ κόλασις καὶ καταλλήλος ᾧ τῷ
 κολαζομένη ψυχῇ⁴, νοητῇ καὶ αὐλῶς τῇ αὐλῶς καὶ
 ἀσωμάτῳ⁵. οὕτω γὰρ ἀλλήλοισ τε καὶ τῇ⁶ ἀληθείᾳ
 5 συμφωνήσαντες, δόξαν⁷ ἁμόφρωνον ἀναπέμψομεν⁸
 τῇ αὐτοαληθείᾳ⁹ Χριστοῦ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει
 πᾶσα δόξα¹⁰, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάργῳ
 αὐτοῦ¹¹ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι,
 νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων,
 10 ἀμήν.

poreum quidpiam accipere, etsi illi temporibus
 cedentes id forte assuerunt: quo fit ut ani-
 ma crucianda congruam accommodatamque
 lual poenam, spiritualis ut est materiaeque
 expers, materiae expertem et incorpoream.
 Hoc enim pacto inita inter nos et cum ipsa
 veritate consensione, unanimum laudem ei
 referemus, qui est ipsamet veritas, Christo
 Deo nostro, quem decet omnis gloria, honor
 et adoratio, cum aeterno suo Patre et sanc-
 tissimo Spiritu, nunc et semper et in saecula
 saeculorum, amen.

1. τοῦτο om. C. — 2. εἰ: οἱ A. — 3. οἰκείας A. — 4. ψυχῇ om. R. — 5. Ad marg. R habet, hinc
 quidem: αὐλῶς ἢ ψυχῇ καὶ αὐλῶς ἢ τοῦ συνεδῶτος κόλασις, καὶ ὁ μετάμειλος καὶ τῶλλα, inde vero: καὶ γὰρ
 καὶ ἡ αἰῶνας κόλασις ὑπὸ τῶν διδασκάλων λέγεται εἶναι ἀπουσία τῆς θείας φύσεως, εἰ καὶ σκόληκα καὶ πῦρ
 ἄσβεστον καὶ βρυγμῶν ὀδόντων καὶ τῶλλα: οὕτω τοίνυν δεῖ νοεῖν κἀκεῖνο, ὡς ἐλεγμὸν συνηθείσεως (sic), ἢ ἀδηλίαν
 τοῦ μέλλοντος, ἢ μετάμειλον, ἀλλ' οὐ πῦρ ὑλικὸν κατακαῖον τὰς ἁμαρτίας. — 6. τῇ om. C. — 7. Post δόξαν
 habet R ἂν erasum. — 8. ἀναπέμψομεν τῇ αὐταληθείᾳ M. — 9. τῇ ἀληθείᾳ R. — 10. πᾶσα δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας R, reliquis omissis: σὺν τῷ ἀνάργῳ π. A. ceteris item omissis: ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας G. — 11. αὐτοῦ om. M.

MARCI ARCHIEPISCOPI EPHESI RESPONSIO AD POSTREMAS
LATINORUM QUÆSTIONES SUPER IGNE PURGATORIO

EH' EDEM RESPONSIO AD DIFFICULTATES ET QUÆSTIONES SIBI SUPER DIGTIS ORATIONIBUS PROPOSITAS A CARDINALIBUS ET CETERIS DOCTORIBUS LATINIS.

ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ἈΠΟΚΡΙΣΕΙΣ² ΠΡΟΣ ΤΑΣ ἘΠΕΝΕΧΘΕΙΣΑΣ ΑΥΤῶ ἈΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ἘΡΩΤΗΣΕΙΣ ἘΠΙ ΤΑΙΣ ΡΗΘΕΙΣΑΙΣ ὈΜΙΛΙΑΙΣ ΠΑΡΑ ΤῶΝ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙῶΝ ΚΑΙ ΤῶΝ ἈΛΛῶΝ ΛΑΤΙΝΙΚῶΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛῶΝ.

Ambros.
653.
* f. 65^v.

1. Cum a nobis postuletis, ut quaestionibus a vobis institutis clarius et apertius respondeamus, age paucis verbis (id enim in petendo subiunxistis), ad primam quidem quaestionem, quomodo nempe illud intelligamus, sanctorum animas nondum propriam suam sortem beatamque illam conditionem obtinuisse, adserimus, sanctorum fruitionem ac beatitudinem, qua iam nunc illi potiuntur corporibus suis soluti, sive Dei visionem eam quis voluerit appellare, sive Dei participationem communionemve, sive regnum caelorum, sive aliud quid eiusmodi, quam maxime mancā esse et imperfectam prae omnimoda illa quae speratur restitutione; remque ita omnino se habere, tum Scripturarum testimoniis tum doctorum auctoritatibus satis demonstravimus. Cur autem sic opinemur, has probabiles causas diximus, sive quod Deus aequum duxerit animas non perfecta gloria cumulandas esse absque corporibus, quae simul cum ipsis certarunt, sive quod

1. Ἐπειδὴ³ σαφέστερον ἡμᾶς ἀπαιτεῖτε⁴ καὶ καθαρώτερον ἐπὶ τοῖς ἠρωτημένοις παρ' ὑμῶν ἀποκρίνασθαι⁵, λέγομεν⁶ ἤδη διὰ βραχέων (καὶ γὰρ τοῦτο προσεθήκατε τῇ ζητήσει), πρὸς μὲν⁷ τὸ πρῶτον⁸ ἐρωτηθέν, ὅπως νοοῦμεν⁹ τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς οὕτω τὸν οἰκεῖον κλῆρον ἀπολαθεῖν καὶ τὴν μακαρίαν ἐκείνην κατάστασιν, ὅτι ἡ τῶν ἁγίων ἀπόλαυσις καὶ μακαριότης, ἣν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔχρουσι τῶν οἰκείων σωματίων ἀπολυθέντες, εἴτε θεωρίαν Θεοῦ ταύτην¹⁰ ἐθέλοι τις ὀνομάζειν, εἴτε μετοχὴν¹¹ καὶ κοινωνίαν Θεοῦ, εἴτε βασιλείαν οὐρανῶν, εἴτ' ἄλλο τι τοιοῦτον, ἀτελής ἐστὶ πᾶσα καὶ ἐλλιπής ὡς πρὸς ἐκείνην τὴν ἐλλιζομένην ἀποκατάστασιν¹² καὶ τοῦτο διὰ τε τῶν γραφικῶν μαρτυριῶν καὶ τῶν διδασκαλικῶν ἀποφάσεων ἰκανῶς παρεστήσαμεν οὕτω βήτης διεγερουμένον¹³. Αἴτιον δὲ τούτου ἔραμεν εἶναι τάχα μὲν τὸ κεκρίσθαι παρὰ Θεοῦ¹⁴ μηδὲ τὰς ψυχὰς δοξασθῆναι τελῶς ἄνευ τῶν συνβληκῶτων αὐταῖς σωματίων,

1. Haec oratio non ultimo, sed primo loco ponitur in R, folio nempe 261, alioque praenotato titulo, videlicet: + τοῦ μακαριωτάτου μητροπολίτου Ἐπίσου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ἀπόδειξις, ὅτι οὐ τελείως ἀπέλαθον οἱ τῶν κκοιμημένων ψυχὰί τὰ κατ' ἀξίαν καὶ ὅτι οὐκ ἐστὶ κλάρασις μετὰ τὴν ἀποθίωσιν διὰ κληρικῶν πυρᾶς, μήτε μὴν δι' ἀλλῆς τιμορίας, ὡς τινες φαντάζονται. In Ambros. item variat titulus hoc pacto: Τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Ἐπίσου κῆρ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ πρὸς τοὺς Λατίνους λόγος γ' : τοῦ αὐτοῦ κεφαλαιώδης ἀπόκρισις πρὸς τοὺς παρὰ λατίνων εἰρημένους λόγους περὶ τοῦ αὐτοῦ πουργατορίου G. Haec oratio deest in C. Titulum servandum censui prout exhibetur a codd. PQOM. — 2. ἀποκρίσις M. — 3. πινδῆ R, omisso Ἐ a rubricatore. — 4. ἀπαιτεῖ. A. — 5. ἀποκρίνεσθαι OM. — 6. λέγομεν R. — 7. μὲν om. M. — 8. Allusio ad locum alterius orationis Marci, p. 109, l. 35. — 9. Post μετοχὴν prius scripserat R: καὶ θεωρίαν Θεοῦ, quae postrema verba deinde delixit. — 10. διεγερμένον R. — 11. τῶ Θεῷ R.

1. Cod. Ambros. 653. f. 65^v 70; Cod. Paris. 1218, fol. 51-60, cod. Oxoniens-Laud. 22 fol. 55^v-

68^v; Paris. 1292, fol. 45-56 == G; Ἀθήνηα, p. 270-1; Ἐκκλησιαστικῆ Ἀθήνηα, t. I [1881], p. 158-62.

τάχα δὲ τὸ μὴ δεῖν ἔκαστον¹ τῶν εἰρημένων ἐγίνων²
 ἰδίᾳ καὶ παρὰ μέρος³ τοὺς μισθοὺς τῶν ἔργων ἀπο-
 λαμβάνειν, ἀλλ' ὁμοῦ πάντας⁴ τελειωθῆναι κατὰ τὸν
 θεῖον ἀπόστολον καὶ κοιτῆ τοὺς στεφάνους ἀπολα-
 5 βῆναι καὶ ἀναρρηθῆναι⁵ ἐπὶ πάσης τῆς⁶ κτίσεως,
 τάχα δὲ ἄλλο τι τοῖς ἀποροῦσιν βῆθει τῶν τοῦ
 Θεοῦ κριμάτων διεγνωσμένων⁷: ὡς συμβαίνει ἐκ
 τούτων, τὴν νῦν τῶν ἁγίων ἀπολαυσίν τε καὶ
 θεωρίαν τελειότεραν⁸ μὲν εἶναι τῆς ἐν τῷ παρόντι
 10 βίῃ δόσεως ἐν ἀρραβῶνος μέρει, ἀτελεστέραν δὲ
 τῆς τότε ἐπιζομένης.

2. Δεύτερον δ'⁹ ἐζητήσατε, τί ποτε ἡμῖν βούλε-
 ται τὸ λέγειν¹⁰ ἐν τῷ¹¹ οὐρανῷ καὶ σὺν τοῖς ἀγγέλοις
 εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ τοὺς ἁγίους. — Λέγομεν οὖν
 15 οὐ σωματικῶν τινὰ τόπων τὸν οὐρανόν, οὐ¹² οἰκοῦ-
 σιν οἱ ἄγγελοι καθ' ἡμέας, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ αἴσθησιν¹³
 μᾶλλον καὶ νοητὸν τόπον, εἰ γε καὶ χρὴ τούτων
 τόπων ἀποκαλεῖν, Θεοῦ δὲ τόπον ὅμως οικειώτατ' ἂν
 εἰρημένον λέγει γὰρ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν τῷ
 20 περὶ τύπου Θεοῦ κεφαλαίῳ ιγ' τῶν Θεολογικῶν
 ὄντι¹⁴: « Τόπος Θεοῦ λέγεται, ἔνθα ἐκδόχως ἢ ἐνέρ-
 « γεια αὐτοῦ γίνεται ». Καὶ πάλιν « Τόπος Θεοῦ
 « λέγεται ὁ πλεόν¹⁵ μετέργων τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς
 « χάριτος αὐτοῦ¹⁶. Διὰ τοῦτο¹⁷ ὁ¹⁸ οὐρανὸς αὐτοῦ
 25 « θρόνος ἐν αὐτῷ γὰρ εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα
 « αὐτοῦ ἄγγελοι ». Καὶ αὖθις: « Τόπος ἐστὶ νοητός,
 « ἔνθα νοεῖται καὶ ἐστιν ἢ νοητὴ καὶ ἀσώματος
 « φύσις, ἔνθα πάρεστι καὶ ἐνεργεῖ¹⁹ ». Τὸν οὖν
 τοιοῦτον τόπον, ὑπερουράνιον τε καὶ ὑπερκόσμιον²⁰
 30 ὄντα καὶ νοητὸν καὶ ἀσώματον, περιέχειν τε²¹ τοὺς
 ἄγγέλους καὶ τοὺς ἁγίους φημὲν καὶ οὐρανὸν ἐκ
 τῆς²² συνηθείας προσαγορεύομεν, καὶ ἐν αὐτῷ τὸν
 Θεόν καὶ εἶναι καὶ φαίνεσθαι καὶ ἐνεργεῖν μᾶλλον
 καὶ μάλιστα πεπιστευόμενα, ἔργοντες ἐκ τῆς δεσπο-
 35 τικῆς φωνῆς τὸ « Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς »
 καὶ αὖθις: « Το πρόσωπον τοῦ πατρὸς²³ τοῦ ἐν
 « τοῖς οὐρανοῖς²⁴ ». Ὡς γὰρ οἰκεῖον²⁵ θεότητος αἰ-
 νοερά φύσις καὶ νῆ μόνῃ ληπτῆ, ζένον δὲ παν-
 τάπασιν ὄσα²⁶ ὑπὸ τῆν αἰσθησιν κατὰ τὸν θεολόγον

singulos illos sanctos nequaquam deceat singul-
 latim ac vicissim operum praemia accipere,
 sed omnes una simul consummari secundum
 divinum Apostolum⁹ et conjunctim coronas
 adipisci et in praesentia totius universi procla-
 mari, sive ob aliam aliquam causam, quam
 Deus novit pro ineffabili iudiciorum suo-
 rum altitudine. Ex quibus colligitur, fruitionem
 ac visionem, qua nunc potiuntur sancti, perfec-
 tiorum quidem illa esse quam in praesenti
 vita in pignus receperunt, sed non ita absolu-
 tam, ut quae futura speratur.

2. Secundum quaesivistis, quid tandem veli-
 mus dum dicimus sanctos apud Deum esse in
 caelo et cum angelis. — Itaque profitemur,
 caelum non esse locum aliquem corporeum, in
 quo angelos habitare censeamus, sed supersen-
 sibilem potius ac spiritualem locum, si quidem
 hunc liceat locum appellare: tamen Dei locus
 quam maxime proprie dicitur. Ait enim Ioannes
 Damascenus capite *de loco Dei*^b, quod tertium
 decimum est operis eius theologi: « Dei locus
 « id appellatur in quo eius actio exseritur ». Et iterum: « Dei locus is dicitur, qui uberius
 « ipsius operationem et gratiam participat. « Idcirco caelum sedes eius est: illic enim sunt
 « angeli, qui faciunt ipsius voluntatem ». Et
 rursus: « Est spiritualis locus, ubi intelligitur
 « et existit intellectualis natura et incorporea: « ubi nimirum praesens est et agit ». Hoc
 igitur loco, qui supercaelestis est et super-
 mundanus, intelligibilis et incorporeus, tam
 angelos quam sanctos contineri censemus, eum
 pro more recepto caelum appellantes. Deumque
 in eo potius, imo quam potissime et esse et
 manifestari et operari persuasissimum habemus,
 illud ex Domini verbis assumentes: * f. 66.
 « Pater noster qui es in caelis », et iterum: « Faciem Patris mei qui in caelis est ». Quem-
 admodum enim divinitatis propinque sunt

1. Ad marg. R: καὶ ὁ θεὸς Δαμασκηνὸς τοῦτο φησὶ εἰς τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγον. Tum altera paginae
 ora: ὡραίων. — 2. τῶν εἰρημένων ἁγίων: τούτων AR. — 3. μέρος A. — 4. πάντας om. G. — 5. ἀναρρηθῆναι
 M. — 6. τῆς om. AM. — 7. ἐγνωσμένων M. — 8. τελειότεραν O. — 9. δ' om. PMA. — 10. Cf. supra, p. 110,
 l. 7. — 11. τῷ om. A: supra versum R. — 12. οὐ: οὐ M. — 13. οἰκοῦσιν-αἰσθησιν om. POM. —
 14. ὄντι: οὗτε M vocatamque tribuit Damasceno. — 15. πλεόν R. — 16. αὐτοῦ om. R. — 17. Post τοῦτο
 add. οὖν R. — 18. ὁ om. POM. — 19. Ad marg. R: ὡραίων. — 20. τε ὄντα καὶ ὑπ. R. — 21. περιέχειν τε:
 περιέχοντα M. — 22. τῆς om. R. — 23. πατρὸς ἡμῶν AR. — 24. καὶ αὖθις-τοῖς οὐρανοῖς om. M: ad marg.
 A. — 25. οἰκεῖου M. — 26. ὄσα RA.

a) Cf. Hebr. xi, 40. — b) Cf. P. G., t. 94, c. 852.

intelligentes naturae, quaeque mente sola percipi queunt, alienae autem omnino, quaecumque sub sensibus cadunt, iuxta Gregorium Theologum^a: eodem modo Dei locus ac mundus is propior est, quo naturae intellectuales materiaeque expertes continentur, quique prior ab illo creatus est ex eiusdem Theologi sententia^b; alienus vero prorsus noster iste, qui terram ambit. Quapropter praestantissimae Dei manifestationes contigisse leguntur scissis seu apertis caelis, quo plane ostenditur, ex supercaelestibus illis regionibus, quocumque tandem modo, Deum descendisse, quotiescumque benigne voluerit hominibus se manifestum facere. Ex eodem loco ad corporeum hunc mundum angelos a Deo mitti dicimus ad ministerium aliquod obcundum, nec posse eos simul hic adesse et illic, et agere: sed quemadmodum, dum illic sunt, suis funguntur officiis, id est Deo assistunt eumque contemplantur et laudant; eodem modo dum hic adsunt, sua item perficiunt ministeria, aliquantisper conquiescentes ab altissima illa contemplatione et apparitura. Ait enim Ioannes Damascenus, capite illo *de loco Dei*: « Angelus etsi non ad « modum corporis ita in loco continetur, ut « formam et figuram recipiat; in loco tamen « esse dicitur, quia spirituali modo adest et « agit, prout naturae suae consentaneum est; « nec alibi est, sed ibi intelligibili modo cir- « cumscribitur, ubi et operatur. Neque enim in « diversis locis eodem tempore operari potest: « Dei namque solius est ubique simul operari ». Quare si ex theologi huius sententia angelus non potest eodem momento in diversis locis agere, nec in caelo praesens poterit muneribus corporeis perfungi, neque etiam, dum nobiscum conversatur et res nostras operatur, simul poterit Deum, quatenus illum videre licet, sincere contemplari et laudare, sed ab operatione illa ferietur oportet, etsi ad modicum tempus. Namque si Dei solio adsistere illud secum ferat,

Γρηγόριον, οὕτως οἰκείως μὲν Θεοῦ τόπος καὶ κόσμος ὁ τῶν νοερῶν καὶ ἀύλων ψύσεων, ὅς καὶ πρῶτος ὑπ' αὐτοῦ δεδημιούργηται κατὰ τὸν αὐτὸν θεολόγον, ξένος δὲ παντάπασιν ὁ περίγειος οὗτος καὶ καθ' ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ μέγιστα τῶν θεοφανειῶν¹ σχιζομένω ἢ ἀνομοιομένω τῶν οὐρανῶν περῆνασι², δηλοῦντος τοῦ γινομένου πάντως, ὡς ἐκ τῶν ὑπερουρανίων³ ἐκείνων χώρων ὁμοδρόμηται τρῶπῃ συγκατιβάτως ὁ Θεὸς ἐπιφανῆται τοῖς καθ' ἡμᾶς ἡθρόα⁴ καὶ ἡθέλησεν⁵. Ἐκ τούτου τοῦ τόπου πρὸς τὸν σωματικὸν κόσμον ἀποστελλομένου⁶ ὑπὸ Θεοῦ τὸς ἀγγέλους ἐπὶ διακονίᾳ⁷ φημι, μήτε παρῆναι⁸ κατὰ ταῦτόν⁹ ἐνταῦθα κάκει, μήτ' ἐνεργεῖν¹⁰, ἀλλ' ὡς περ ἐκεῖ παρόντας τὰ ἐαυτῶν ἐνεργεῖν¹⁰, παρίστασθαι τε τῷ Θεῷ καὶ θεωρεῖν αὐτόν¹¹ καὶ ἡμεῖν, οὕτως ἐνταῦθα παρόντας τὰ τῆς διακονίας αὐθις ποιεῖν, σχολάζοντας πρὸς μικρὸν τῆς ἀχραινωδῆς θεωρίας ἐκείνης καὶ παραστάσεως. Λέγει¹² γὰρ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν τῷ εἰρημένη *περὶ τόπου Θεοῦ κεφαλαιῷ* « Ὁ ἀγγελοῦ²⁰ « σωματικῶς μὲν ἐν τόπῳ οὐ περιέχεται, ὥστε « τυποῦσθαι καὶ σχηματίζεσθαι ὅμοιος λέγεται εἶναι « ἐν τόπῳ διὰ τὸ παρῆναι νοητῶς καὶ ἐνεργεῖν « κατὰ τὴν ἐαυτοῦ φύσιν, καὶ μὴ εἶναι ἀλλαχού, « ἀλλ' ἐκεῖσε νοητῶς περιγράφεσθαι, ἔνθα καὶ « ἐνεργεῖ²¹ οὐ γὰρ δύναται κατὰ ταῦτόν ἐν διαφόροις « τόποις ἐνεργεῖν¹³ μόνου γὰρ Θεοῦ ἐστὶ τὸ παντα- « χού κατὰ ταῦτόν¹³ ἐνεργεῖν ». Εἰ τοίνυν κατὰ τὸν θεολόγον τοῦτον οὐ δύναται ἀγγελοῦ ἐν διαφόροις τόποις κατὰ ταῦτόν ἐνεργεῖν, οὐτ' ἐν οὐρανῶν¹⁴ δύναται¹⁵ τὰ σωματικὰ ἐνεργεῖν, οὕτε παρ' ἡμῖν ὦν αὐθις καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐνεργῶν¹⁶ ἀχραινωδῆς ἡμοῦ¹⁷ δύναται θεωρεῖν τὸν Θεόν, ἔνθα φησὶν εἶναι πέφυκε, καὶ ἡμεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη τοῦτον ἀπολείπεσθαι¹⁸ τῆς ἐνεργείας ἐκείνης, εἰ καὶ πρὸς μικρὸν χρόνον. Εἰ γὰρ τῷ παρίστασθαι τῷ Θεῷ τὸ ἔρᾶν¹⁹ αὐτόν ἔπεται, τῷ ἀποστελλέσθαι πρὸς Θεοῦ τὸ μακρό²⁰ ὁμοίως ἔρᾶν αὐτόν ἀκολουθήσειεν ἄν, οὐχὶ τῷ²¹ μὴ παρῆναι πανταχού τὸν δρώμενον, ἀλλὰ

1. θεοφανῶν A. sed addito postea et supra versum. — 2. περῆνασι M. — 3. ὑπερ supra versum R. — 4. ἐθρόα P. O. — 5. ἡθέλησε καὶ ἡθρόα P. O. — 6. ἀποστελλόμενος G. — 7. διακονίαν R. et ad marg. : ὄρατον. — 8. παρῆναι O; item lin. 23. — 9. καταυτόν P : κατ' αὐτόν O : κατ' αὐτὰ M. — 10. ἀλλ' ὡς περ ἐνεργεῖν ad marg. O. — 11. Post αὐτόν add. R : ὡς οἶόν τε αὐτοῖς. — 12. φησὶ A. — 13. καταυτόν P, sed addita eadem manu syllaba τα sup. lin. — 14. ἐν τῷ οὐρ. O. — 15. δύνασθαι R. — 16. ἐνεργεῖν M. — 17. ἡμοῦ : ὅμοιος M. — 18. ἀπολείσθαι O. — 19. Ad marg. R : ὄρατον. — 20. τὸ μὴ κατ' M. — 21. τῷ : τὸ M.

a Cf. P. G., t. 36, c. 321. — b) Greg. Naz. Orat. 38 in Theophania, n. 9 = P. G., t. 36, c. 320-1. — c) Op. et loc. cit.

τῶν¹ ἀπεστράφη καὶ πρὸς ἄλλο τι ὄραν² τὸν
 ὄραν φελοῦντα. Καὶ τοῦτο σφόδρα κατάδηλον, εἰ
 μὴ τις σφόδρα φιλονεικεῖ βούλοιο· τίς γὰρ ἂν
 φαίη τὸν τέμνοντα τοὺς Ἀσσυρίους ἐκείνων ἄγγελον
 5 ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καὶ τῶ Θεῷ παρίστασθαι καὶ θεω-
 ρεῖν αὐτὸν³ καὶ ὑμνεῖν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἐν
 εὐαγγελίοις οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν⁴
 διαπαντὸς βλέπουσιν, ἀλλ' ὅτι « οἱ ἄγγελοι αὐτῶν »
 « ἐν ταῖς οὐρανῶσι διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσω-
 10 « ὠπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς ». Ἐν
 ταῖς οὐρανῶσι ὄντες, φησί, διαπαντὸς βλέπουσι τὸ
 πρόσωπον τοῦ ἐν οὐρανοῖς φαινομένου, ὡς εἴ γε μὴ
 ἐν οὐρανοῖς εἰσιν, οὐδὲ βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν
 ταῖς σωματικαῖς μὴ περικύτος φαίνεσθαι. Καὶ ὁ
 15 πάμμεγας⁶ ὁ δὲ Διονύσιος ἐν κεφαλαίῳ ιε' τοῦ⁷ περὶ
 τῆς⁸ οὐρανόθεν ἰεραρχίας τρεῖς αὐτοῖς ἀποδίδωσι
 γενικὰς ἐνεργείας ἀλλήλων διωρισμένας: « Τὸ πρὸς
 « τὸ ἄναγες ἐπισταρεπτικῶς » ἀνακτεῖσθαι, ὅπερ
 « ἐστὶ τὸ τὸν Θεὸν ὄραν ἀκραίως κατ'⁹ ἀναλο-
 20 « γίαν τῆς ἑαυτῶν ἀτάσεως τε καὶ ταξείως καὶ τὸ
 « περὶ ἑαυτοῦ ἀρεπῶς εἰσεῖσθαι¹⁰ τῶν οἰκειῶν
 « ὄντας φρουρητικούς δυνάμεν, ὅπερ ἐστὶ τὸ
 « ἑαυτοῦ νοεῖν τε¹¹ καὶ εὐθετεῖν¹²· καὶ τὸ τῆ¹³ περὶ
 « τὰ δεύτερα κοινωνικῇ προόδῳ τῆς προνοητικῆς
 25 « αὐτοῦ ἐν μεθέξει δυνάμεως εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ
 « προνοεῖν τῶν καταδεεστέρων καὶ περὶ αὐτοῦ
 « ἐνεργεῖν ». Οὐκ ἄρα τὸ τὸν Θεὸν ὄραν ἔργον
 αἰεὶ¹⁴ μόνον καὶ διηγεκὲς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
 30 ἔχουσιν. Εἰ δὲ τις οἴοιτο¹⁵ διὰ τοῦτο καὶ τῆς μακα-
 ριότητος αὐτοῦ¹⁶ ὑπέσθαι, διότι μὴ τὸν Θεὸν
 μόνον¹⁷ αἰεὶ κατ' ἐνεργεῖν ἀκραίως ὀρῶσιν, ἀλλ' ἄ-
 τι καὶ ἕτερον ἔργον ἔχουσιν, ἐλευθεῖν¹⁸ τῆς μικρο-
 λογίας, εἰ τοσοῦτον εὐαπόδλητόν τι χερῆμα νομίζοι¹⁹
 τὴν μακαριότητα εἶναι καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ κατα-
 35 κλεισμένον, ὡς πρὸς μίαν ἐνεργεῖν αἰεὶ συντετά-
 σθαι²⁰ καὶ μὴ ἔξω ταύτης ἐκνεῦσαι δύνασθαι πῶς
 δ' ἂν καὶ ἀποβάλοιν²¹ τὴν μακαριότητα οἱ²² ὅλοι

Deum nempe intueri; a Deo mitti illud item
 consequitur, a Deo videndo iam cessare, non
 quod non ubique sit qui conspiciendus est, sed
 quod is qui conspecturus est alio se converte-
 rit ad aliud quidpiam faciendum. Quae res ad-
 modum perspicua est, nisi quis admodum
 iurgari velit. Quis enim dixerit angelum illum,
 dum Assyrios caederet, eadem hora et Deo
 adstitisse et eum contemplatum esse et lau-
 dasse? Hanc etiam ob causam Dominus in
 Evangelio non absolute dixit: « Angeli eorum
 « semper vident », sed « Angeli eorum *in caelis*
 « semper vident faciem Patris mei qui in caelis
 « est ». Dum in caelo sunt, inquit, semper
 vident faciem eius qui in caelis conspicitur;
 hinc fit ut si neutiquam in caelis fuerint, ne
 videbunt quidem faciem eius qui se in rebus
 corporeis manifestum facere non consuevit.
 Porro maximus ille Dionysius, capite XV
Caelestis hierarchiae, tres eis tribuit generales
 operationes alias ab aliis distinctas, videlicet*:
 « Ad anteriora se conversive extendere, id est
 « Deum pure contemplari, quemque pro suo
 « statu et ordine; secum constanter se volutare
 « ad proprias suas virtutes custodiendas, id est
 « semetipsos intelligere ac movere; inferiores
 « denique per diffundentem se in eos illapsam
 « providae suae virtutis participes facere, id
 « est minoribus providere et curam eorum
 « agere ». Non ergo unum tantum perficiunt
 opus eodem modo iugiter continuatum, Deum
 nempe contemplandi. Si quis autem arbitretur
 eos nonnihil beatitudinis propterea amittere,
 quod Deum solum non semper et reipsa pure
 contemplantur, sed aliud quicquam ipsis
 obeundum sit, o miserandum parvi et angusti
 animi aestimationem! qui beatitudinem censeat
 rem amissu tam facilem ac tam anguste coarctatam,
 ut uni operi continuo tenore incumbant,
 quin aliquantulum alio deflectere queant. Qui

* c. 66*.

1. τῶν : τὸ M. — 2. ὄραν A. — 3. αὐτοῦ O, in quo praelerea omittuntur διαπαντὸς-ἐν ταῖς οὐρανοῖς, ea scilicet quae inter utrumque διαπαντὸς intercedunt. — 4. αὐτὸν M. — 5. αὐτοῦ M. — 6. πάμμεγας M. — 7. τοῦ om. M. — 8. περὶ post τῆς M. — 9. κατὰ M. — 10. εἰσεῖσθαι M. — 11. τε om. M. — 12. εὐθετεῖν PM. — 13. τῆ supra versum O. — 14. αἰεὶ om. M. — 15. Ad marg. R : ἀθυπορροῦ. — 16. αὐτοῦ om. M. — 17. μόνον om. R. — 18. ἐλευθεῖν M. — 19. νομίζοι OM. — 20. συντετάσθαι M. — 21. ἀποβάλοιν A. — 22. καὶ οἱ O.

fieri possit, ut ii a beatitudine excidant, qui toti primi luminis participatione secundaria lumina dicuntur et creduntur, vocem sermonum eius audiunt, voluntatem eius faciunt, universam suam operationem item habent sive ad Deum sive secundum Deum? Quibus argumentis innixi iure profecto diximus, nec sanctos plene visione illa ac fruitione potiri ob huiusmodi causam, quod ad corporeum mundum revertantur, et nos eiusdem generis socios foveant, et nobiscum plerumque conversentur, reliquiis suis miracula patrantes, necnon invocantibus se ubicumque erit gentium occurrentes. Neque enim fieri potest, ut tanta obeant munera et iis opitulentur qui ipsos invocaverint, ac simul visione illa sincere perfruantur. Ex eo tamen nullo modo sequitur, eos minus felices a nobis haberi, cum vel guttula divinae illius gratiae, cuius ope tot tantaque operari queunt, satis sit ad summam felicitatem procurandam. Haec forsane est causa cur divinus apostolus, cum omnia in resurrectione futura descripsisset, ac superstites dixisset rapiendos fore in nubibus obviam Domino in aera, deinceps subiunxerit: « Et sic semper cum Domino erimus »; quo ostenderet, sanctos hactenus non semper cum Domino conversari, tum quod ad corpus propendeant, ad quod recipiendum naturali desiderio fertur anima, tum quod ad mundum istum redeant et sodalium curam gerant. Quaecumque apostoli sententia congruit divus Dionysius^b: « Quando incorruptibiles, inquit, et « immortales evaserimus, Christiformem beatissimamque sortem adepti (quod olim plane « fiet in futuro saeculo), tum *semper*, uti scrip- « tum est, *cum Domino erimus* ». In illud ergo dumtaxat aevum, postquam mundus hic praeterierit, perfecta Dei visio et fructio atque iugis cum eo conversatio reservata est.

φῶτα¹ δεύτερα² τῇ τοῦ πρώτου φωτός μεθέξει λεγόμενοι τε καὶ πιστευόμενοι, καὶ ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ, ποιοῦντες δὲ³ τὸ θέλημα αὐτοῦ, πᾶσαν δ' ὁμοίως ἐνεργεῖαν ἢ πρὸς Θεὸν ἢ 5 κατὰ Θεὸν ἔχοντες; Ἐκ δὲ⁴ τῶν τοιούτων λόγων εὐκρίτως ἄρα καὶ τοὺς ἁγίους ἔφαμεν ἑλλιπῆ⁵ τὴν θεωρίαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἔχειν⁶ καὶ⁷ διὰ τὴν τοιαύτην⁸ αἰτίαν, ὅτι πρὸς τὸν σωματικὸν ἐπιστρέφονται κόσμον καὶ προνοοῦσι τῶν ὁμοφύλων ἡμῶν καὶ τὸ πολὺ τοῦ χρόνου μεθ' ἡμῶν ὄντες διατελοῦσι, διὰ τῶν οἰκείων λειψάνων θαυματουργοῦντες καὶ τοῖς θεομένοις ἕκασταχρῶ παριστάμενοι⁹. οὐ γὰρ δυνατόν αὐτοὺς ἅμα τε τὰς τοιαύτας ἐνεργείας ἀποδοῖδάναι καὶ συμπάσχειν τοῖς ἐπι- 15 καλουμένοις καὶ τῆς θεωρίας ἐκείνης ἀκραφνῶς ἀπολαύειν. Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτο γε¹⁰ καχοδοιμοῦν αὐτοὺς οἰησόμεθα, καὶ τῆς μικρᾶς βανίδος τῆς θείας ἐκείνης χάριτος, δι' ἧς τὰ¹¹ τοιαῦτα δύναται, πρὸς τὴν ἐσχάτην εὐδοκίμονίαν ἀρκοῦσθαι. Διὰ τοῦτο 20 τάχα καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος¹² τὰ κατὰ τὴν ἀνάστασιν πάντα προδιαγράψας καὶ τοὺς περιλειπομένους ἀρπαγῆσθε¹³ εἰπὼν ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἄερα, μετὰ τοῦτο¹⁴ ἐπήγαγε: « Καὶ « οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα », ὡς πρό- 25 τερον οὐκ ὄντες πάντοτε σὺν Κυρίῳ διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα βροτήν, ὃ φυσικῶς ἐφίεται ἀπολαθεῖν¹⁵ ἢ ψυχῇ, καὶ τὴν πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον ἐπιστροφὴν καὶ τὴν τῶν ὁμοφύλων¹⁶ ἐπιμέλειαν. Καὶ ὁ θεὸς δὲ¹⁷ Διονύσιος ἀκολούθως τῇ ἀποστολικῇ διανοίᾳ 30 « Ὅταν ἄφθαρτοι « φησί » καὶ ἀθάνατοι γενώμεθα « καὶ τῆς χριστοειδοῦς καὶ μακαρίας ἐφικώμεθα « λήξεως (ὅπερ ἐστὶν που πάντως κατὰ τὸν αἰῶνα « τὸν μέλλοντα), πάντοτε σὺν Κυρίῳ κατὰ τὸ¹⁸ « λόγιον ἐσόμεθα ». Μόνῳ ἄρα τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ 35 μετὰ τὴν* τοῦ κόσμου τούτου παρέλευσιν ἢ τελείᾳ τοῦ Θεοῦ θεωρίᾳ τε καὶ ἀπόλαυσις καὶ τὸ εἶναι πάντοτε σὺν αὐτῷ τεταμείυται.

* f. 67.

1. φῶτα om. M. — 2. δεύτεροι M. — 3. δὲ: δὴ R; ad marg. R: ὥρατον. — 4. δὲ: δὲ M. — 5. ἑλλιπῶς M. — 6. Ad marg. R: ὅτι οἱ ἅγιοι ἐπιμακροῦνται μεθ' ἡμῶν ἀναστρέφονται ἀοράτως. — 7. καὶ om. M. — 8. τοιαύτην: αὐτὴν O. — 9. περιστάμενοι M. — 10. γε om. G. — 11. τὰ om. M. — 12. Ad marg. R: ὁ ἀπόστολος: τὰ κατὰ τὴν ἀνάστασιν. — 13. Scriptum erat ἀρπαγῆσθε in P, sed eadem manus adiecit σ sup. lin. — 14. Post ἄερα prius scripserat R: καὶ οὕτω, quo deleto subiunxit: εἶτα μετὰ τοῦτο. — 15. ἀπολαύειν M. — 16. ὁμοφύλων R. — 17. δὲ om. R, qui ad marg. add.: ὅτι ὁ Διονύσιος ἀκολούθη τῷ ἀποστόλῳ ἔλεξεν. — 18. τὸ supra versum R.

a. Cf. 1 Thess. iv. 16. — b. Dionys. Areop. *De div. nomin.* c. 1. § 4 = P. G., t. 3. c. 592.

3. Τρίτον ἦν τῶν ἡπορημένων¹, ὃ τί ποτε καλοῦμεν τὴν μακαρίαν θεωρίαν ἐκεῖνην², ἧς ἀπὸ τοῦ νῦν οἱ ἄγιοι ἀπολαύσουσι· καὶ εἰ³ αὕτη ἐστὶν ἡ δι' εἶδους, ἦν φησὶν ὁ ἀπόστολος, καὶ εἰ⁴ κατ' οὐσίαν οἱ ἄγιοι τὸν Θεὸν θεωροῦσι. — Πρὸς δὲ ταῦθ' αὖ φημι, ὅτι τὴν θεϊκὴν οὐσίαν ὁρᾶν ἢ νοεῖν ἢ γινώσκειν οὐδεμίᾳ γεννητῇ⁵ δύναται⁶ φύσις, οὐδ' αὐτοὶ τῶν ὑπερκοσμίων νόων οἱ πρῶτιστοι⁷. πέφυκε γὰρ τὸ κατ' οὐσίαν γινωσκόμενον, ἧ⁸ γνωστόν ἐστὶ, περιλαβάνεσθαι ὑπὸ τοῦ γινώσκοντος· ὑπ' οὐδενός δὲ ὁ Θεὸς περιλαμβάνεται· φύσει⁹ γὰρ ἀκατάληπτος¹⁰. Καὶ περὶ τούτου τοὺς μακροὺς ἐκείνους καὶ καλοὺς λόγους ὁ Χρυσόστομος Ἰωάννης πεποιήται πρὸς Ἀνομοίους¹¹ γράφων τοὺς τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ μεγαλαυροῦντας εἰδέναί. Λέγει δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος¹² ἐν τῷ πρώτῳ τῶν¹³ πρὸς Εὐνόμιον· « Τί ἐξαιρετὸν τῆ « γνῶσει τοῦ Μονογενοῦς ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος « καταλείψουσιν, εἴπερ αὐτοὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς¹⁴ « ἔχρουσι τὴν κατάληψιν; Οὐ¹⁵ γὰρ δὴ τῆς δυνά- « μεως καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ « Θεοῦ τῷ Μονογενεῖ¹⁶ τὴν θεωρίαν προσενέμαντες, « σύμμετρον ἑαυτοῖς θήσονται τῆς οὐσίας τὴν κα- « τανόησιν· πᾶν γὰρ που τὸ ἐναντίον εἰκὸς αὐτὴν « μὲν¹⁷ τὴν οὐσίαν ἀπερίοπτον εἶναι παντὶ πλὴν « ἢ τῷ Μονογενεῖ καὶ τῷ¹⁸ ἁγίῳ Πνεύματι, ἐκ δὲ « τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ ἀναγομῆνους ἡμᾶς καὶ « διὰ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν ἐνοοῦντας τῆς « ἀγαθότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας λαμβάνειν τὴν « σύνεσιν¹⁹. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ γνωστόν τοῦ « Θεοῦ, ὃ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ Θεὸς ἐφανέρωσεν²⁰ ». « Ὅτι δὲ οὐδ'²¹ αὐτοῖς τοῖς τῶν ἁλῶν τάξεσιν ἡγουμένους ἢ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ²² θεωρεῖται, μάρτυς²³

3. Tertia difficultas haec erat, quo tandem nomine appellemus beatam illam visionem, quam nunc sancti perfruuntur; siue illa per speciem quam vocat Apostolus^a, an vero Deum ut in se est sancti contemplantur? — Ad haec igitur respondemus, divinam essentiam adspici vel cogitatione concipi vel cognosci ab ulla natura creata nequam posse, ne ab ipsis quidem praestantissimis inter supramundanas mentes. Etiam quod cognoscitur ut in se est, quatenus cognoscitur, a cognoscente comprehendatur oportet. Atqui Deus a nullo comprehenditur: est enim natura sua incomprehensibilis. Ad quod probandum prolixas illas optimasque conciones Ioannes Chrysostomus edidit adversus Anomoeos^b scribens, qui se Deum secundum essentiam nosse iactabant. Hos item alloquens magnus Basilius libro primo adversus Eunomium: « Quid igitur, « inquit, praecipui relinquent Unigeniti cogni- « tioni aut sancti Spiritus, siquidem ipsi ipsam « essentiam comprehendunt? Nec enim poten- « tiae, bonitatis sapientiaeque Dei contempla- « tionem Unigenito attribuentes, accommoda- « tam sibi esse essentiae intelligentiam putabant. « Nam contra omnino constat ipsam quidem « essentiam nulli nisi Unigenito ac Spiritui « sancto cogitabilem esse: sed ab operationi- « bus Dei subvectos nos, et per ea quae « condita sunt conditorem intelligentes, sic « bonitatem ac sapientiam eius percipere. De « Deo enim notum est^d, quod cunctis homini- « bus Deus manifestavit ». Quod^e autem ne ab ipsis quidem ordinum immaterialium principibus Dei natura adspectari queat, id testatur Ioannes aureus ille in homiliis ad Oziam de Seraphinis haec scribens^e: « Cuius gratia, dic mihi, « facies suas obvelant aliasque praetendunt? « Nonne propterea quod fulgorem e solio mi-

1. Allusio ad ea quae Marcus habet supra, p. 110, l. 15. — 2. ἐκεῖνων M. — 3. εἰ: ἡ A: om. M. — 4. εἰ: οἱ M, quam particulam om. post οὐσίαν. — 5. γεννητῆ M. — 6. δύναται om. R, in quo ad marg.: οἱ ἀδύνατον γεννητῆ φύσις ὁρᾶν ἢ νοεῖν τὸν Θεόν. — 7. πρῶτιστοι R, qui ad marg. add.: ὠραῖον. — 8. ἧ: ἡ A: εἰ M. — 9. φύσις M. — 10. ἀκατάληπτος A. — 11. ἀνομοίους OM; γράφων πρὸς Ἀνομοίους AR (ἀνομοίου: A) addito ad marg. R: Χρυσόστομος: — Βασιλείου. — 12. Βασίλειος om. M. — 13. τῶν: τόν A. — 14. αὐτῆς: αὐτοῦ A. — 15. οὐ: οἱ M. — 16. Ad marg. R: ὠραῖον. — 17. πᾶν post μὲν add. M. — 18. τῷ om. M. — 19. σύνεσιν OP. — 20. ἐφανέρωσε A: post hanc vocem additur in R: συνῶδ' αὐτοῦ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος. Porro suspicor hunc locum ab amanuensi fuisse interpolatum. — 21. οὐδ': καὶ M. — 22. οὐ post Θεοῦ add. M. — 23. μάρτυς R.

a) Cf. II Cor. v, 7. — b) Chrysost. orationes contra Anomoeos *De incomprehensibili* habentur, P. G., t. 48, c. 701 sq. — c) Cf. Basil. adv. Eunomium, lib. 1, n° 14 = P. G., t. 29, p. 544. —

d) Cf. Rom. i, 19. — e) Cf. Chrysost., P. G., t. 56, c. 109; ipsa tamen verba hoc loco adducta ibi non leguntur, bene vero in oratione tertia contra Anomoeos *De incomprehensibili*, P. G., t. 48, c. 722 A.

« cantem et radios illos ferre non possunt? Et
 « tamen non merum ipsum obtuebantur lumen,
 « neque sinceram ipsam substantiam, sed
 « demissio fuit id, quod apparebat. Quid sibi
 « vult haec demissio? Quando Deus, non ut in
 « se est, appareat, sed ut capere potest is, cui
 « videndi fit facultas, ita seipsum exhibet, pro
 « intuentium imbecillitate visionis ostensio-
 « nem attemperans... Quare, quamvis pro-
 « phetam audias dicentem^a: *Vidi Dominum*
 « *sedentem in solio*, ne arbitreris illam ab eo
 « visam esse substantiam, sed ipsam demissio-
 « nem, eamque obscurius, quam supernae po-
 « testatis ipsam cernere queant ». Idem rursus
 confirmat in prima earumdem orationum^b:
 « Ineffabiligloria conditoris fruuntur Seraphim,
 « dum incomprehensibilem eius pulchritudi-
 « nem contemplantur; non dico illam ut est na-
 « tura (haec enim incogitabilis est, nec spectari
 « potest, nec figura exprimi, absurdumque est
 « sic de illa opinari), sed quantum concessum
 « est, quantum ex illo splendore possunt illu-
 « strari, quoniam assidue famulantur in circuitu
 « solii regalis, in iugi gaudio perseverant, in
 « sempiterna delectatione, in exultatione finem
 « non habitura ». Magnus vero Gregorius Nys-
 sae episcopus in commentario *ad Beatitudines*^c:
 « Divina natura, quidquid ipsa tandem per se
 « secundum essentiam est, superat omnem
 « comprehendendi rationem atque solertiam ». Beatus
 autem Augustinus capite XXXI earum
 ad Deum precum quae *Soliloquia* dicuntur,
 ait^d: « Quoniam incontemplabile, et invisibile,
 « et superrationale, et superintelligibile, et
 « superinaccessibile, et superincommutabile, et
 « superincommunicabile creditur, quod nullus
 « unquam angelorum vel hominum vidit, sed

ὁ χρυσῶς Ἰωάννης ἐν τοῖς εἰς τὸν Ὅριον λόγους
 περὶ τῶν Σεραφίμ¹ οὕτως γράφων². « Τίνας ἐνεκεν,
 « εἰπέ μοι, καλύπτουσι τὰ πρόσωπα καὶ προβάλλ-
 « λονται τὰς πτέρυγας; »³ Ἢ διὰ τὸ μὴ³ φέρειν τὴν ἐκ
 « τοῦ θρόνου λάμπουσαν ἀστραπὴν καὶ τὰς μαρ-
 « μαρυγὰς ἐκεῖνας, καίτοι γε οὐκ αὐτὸ ἄκρατον
 « ἐώρων τὸ φῶς οὐδὲ αὐτὴν ἀκραφνῆ τὴν οὐσίαν,
 « ἀλλὰ συγκατάθεσις⁴ ἦν τὰ ὀρώμενα; Τί δέ ἐστι
 « συγκατάθεσις; » Ὅταν μὴ ὡς ἔστιν ὁ Θεὸς φαίνε-
 « ται, ἀλλ' ὡς ὁ ὄν δυνάμενος αὐτὸν θεωρεῖν ὅσως
 « τε⁶ ἐστίν, οὕτως ἐαυτὸν δεικνύη⁷, ἐπιμετρῶν τῇ
 « ἀσθενείᾳ τῶν ὀρώτων⁸ τῆς ὄψεως τὴν ἐπίδοξιν...
 « Ὡστε κἄν τοῦ προφήτου λέγοντος ἀκούσης·
 « *Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου*⁹, μὴ
 « τοῦτο ὑποπίστευες, ὅτι τὴν οὐσίαν εἶδεν ἐκεῖνην,
 « ἀλλ' αὐτὴν τὴν συγκατάθεσιν, καὶ ταύτην δὲ
 « ἀμυρότερον¹⁰ ἤπερ αἱ ἄνω δυνάμεις ». Καὶ ὁ
 « αὐτὸς¹¹ ἀθίς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν αὐτῶν λόγων·
 « *Τῆς ἀφάτου τῆ¹² Σεραφίμ¹³ ἀπολαύοντα ὄψεως τοῦ*
 « *κτιστοῦ καὶ τὸ ἀμήχανον ἐνο¹⁴ περιόχουσα κάλλος,*
 « *οὐ λέγου αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶ τῇ φύσει ἀκατα-*
 « *νόητον γὰρ τοῦτο καὶ ἀθεώρητον καὶ ἀσχημά-*
 « *τιστον, καὶ ἄτοπὸν ἐστὶ τὸ οὕτω περὶ αὐτοῦ*
 « *ὑπολαμβάνειν), ἀλλ' ὅσον ἐγχοροῦσιν, ὅσον ὑπὸ*
 « *τῆς ἀκτίνας ἐκεῖνης ἰσχύουσι καταλάμπεσθαι,*
 « *ἐπειδὴ διηνεκῶς λειτουργοῦσι κύκλῳ τοῦ βασι-*
 « *λικοῦ θρόνου, ἐν ἑνικεῖ γαρῶ διατελοῦσιν, ἐν*
 « *αἰδίῳ εὐφροσύνῃ, ἐν ἀγαλλίασει ἀκαταπαύστῳ ».
 Καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ τῆς Νύσσης¹⁴ ἐν τῇ τῶν
Παυκαρισμῶν ἐξηγήσει « Ἢ θεῖα φύσις αὐτοῦ
 « καθ' αὐτὸ ὅ τί ποτέ ἐστι κατ' οὐσίαν. πλῆθος
 « ὑπέρεκταὶ καταληπτικῆς ἐπινοίας ». Καὶ ὁ μακά-*

1. σεραφεῖμ M. — 2. Ad marg. R : ὁ Χρυσόστομος ; Χρυσοστόμου εἰς ἑμὴν ἰα' τοῦ κατὰ Ματθαίου φησὶν οὕτω· διὰ τοῦτο οὕτω χρίσις, ἵνα κοινῇ πάντες στεφανωθῶμεν, ἵνα ἀπὸ πονηρίας πολλὴν μεταβληθῶμεν εἰς ἀρετὴν. — 3. μη om. M. — 4. Ad marg. R : τί ἐστι συγκατάθεσις ; μοι(que addit : Χρυσοστόμου ἐν ἑμὴν εἰς (sic) κζ' τοῦ κατὰ Ματθαίου. Φησὶ γὰρ ὁ θεὸς ἀνήρ οὕτως· ὅτι (deleto) « Ὅθεν ἔβην, ὅτι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν εἰς χώραν τινὰ ἀπάγονται αἱ ψυχαί, οὐκ εἶν κῆρυκα οὐσα ἐπανελθεῖν, ἀλλὰ τὴν φοβεράν ἐκεῖνην ἡμέραν ἀναμνησσαι ». Ἐν τούτοις ε' δηλοῖ, ὅτι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν βιωτὴν μῆτις εἰς κάθαρσιν, ὡς φασὶ Λατίνοι, μῆτις εἰς τελείαν ἔβην ἀγαθῶν, ἀλλ' εἰς τοπον τινὰ ἢ ὁ θεὸς ἀφώρισεν αὐτάς, ἀπεκδέχουμαι τὴν φοβεράν ἡμέραν τῆς ἀπολαύσεως. Τοῦτο καὶ Γρηγόριος που ἐν τοῖς... ἔπειτα φησὶ, ὅπου διαλέγεται περὶ ψυχῆς. — 5. ὁ post ὡς supra versum R : ὁ om. M. — 6. οὐδ' τε M : οὐδ' τ' PO. — 7. δεικνύει MOR. — 8. ὀρώτων R. — 9. θρόνου ὑψηλοῦ R. — 10. ἀμυρότερον M. — 11. ὁ αὐτὸς om. R. — 12. τὸ om. G. — 13. σεραφεῖμ M. — 14. Ad marg. R : Γρηγορίου τοῦ Νύσσης (sic etiam in textu).

a) Is. vi, 1. — b) Op. cf. loc. cit., c. 100. — c) Greg. Nysae, *De Beatit.* oral. 6 — *P. G.*, t. 44, c. 1268. — d) cf. *P. L.*, t. 40, c. 889-890. Graeca exhibentur ex interpretatione Benedicti Cydonis,

quae habetur typis edita apud Nicodemum monachum : Ἐπιτομή ἐκ τῶν Ἡεροφαντατοδοχαιτικῶν ψαλμῶν (Constantinopoli, 1799), p. 204.

ριος Αὐγουστίνος ἐν τῷ¹ λα² κεφαλαίῳ τῶν καλου-
 μένων *Μοιολόγων* ἐντεῦξεν³ πρὸς Θεόν. « Ὅτι
 « ἀθεώρητον καὶ ἀράτον καὶ ὑπὲρ λόγον καὶ
 « ὑπὲρ νόησιν καὶ ὑπεραπορίσιστον καὶ ὑπεραμε-
 5 « τάδιον καὶ ὑπερακοινώνητον⁴ ἐκείνο πιστεύε-
 « ται, ὅπερ οὐδεὶς οὐδέποτε⁵ ἄνθρωπῶν ἢ ἀγγέ-
 « λων εἶδεν ἢ δύναται ἰδεῖν ». Καὶ μετ' ὀλίγα⁶.
 « Τριάς ἅγια, ὑπεράριθμος⁷, ὑπεραδιήγητος, ὑπερ-
 « ανεξερεύνητος, ὑπεραπόριστος, ὑπερακατάληπτος,
 10 « ὑπερούσιος καὶ ὑπερουσίως ὑπερέρουσα πάντα
 « νοῦν, πάντα λόγον, πᾶσαν διάνοιαν, πᾶσαν νόη-
 « σιν, πᾶσαν οὐσίαν τῶν ὑπερορανίων νόων⁸, ἢν
 « οὔτε νοεῖν οὔτε λογίζεσθαι οὔτε λέγειν οὔτε γινώ-
 « σκειν δυνατόν καὶ αὐτοῖς τοῖς τῶν⁹ ἀγγέλων
 15 « ὀφθαλμοῖς, ἢν οὔτε τὸ χειρουδίμ⁹ τελείως γινώσκει,
 « οὔτε τὰ σεραφίμ, ἀλλὰ ταῖς πτέρυξι¹⁰ τῶν ἰδίων¹¹
 « θεωριῶν καλύπτονται τὰ πρόσωπα ἀπὸ τῆς αἰγλης
 « τοῦ καθημένου ἐπὶ θρόνου ὠψιλοῦ καὶ ἐπηριμέ-
 « νου ». Εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς διδασκάλους τούτους
 20 ἀθεώρητος ἢ τοῦ Θεοῦ οὐσία καὶ τοῖς ἀγγέλοις
 αὐτοῖς καὶ ἀπερίσπτος παντὶ πλὴν ἢ τῷ μονογενεῖ
 Λόγῳ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, οὐδ' ἄρα τοῖς ἁγίοις
 αὕτη θεωρητὴ κατ' οὐδέναν τρόπον¹², οὔτε κατὰ τὸν
 αἰῶνα τούτου, οὔτε κατὰ τὸν μέλλοντα. — Τί οὖν¹³
 25 ἐστίν, ὃ θεωροῦσιν οἱ ἄγιοι, φαίητ' ἂν ἴσως, εἰ μὴ
 κατ' οὐσίαν τὸν Θεὸν θεωροῦσιν: — Ὁ καὶ οἱ ἀγγέλοι,
 φαίην¹⁴ ἂν οἱ διδασκαλοὶ, καὶ οἱ τῶν ἀγγέλων
 πρώτοι « τῆς ἀφάτου, φησί¹⁵, τὰ σεραφίμ ἀπο-
 « κλύοντα δόξης τοῦ κτίστου καὶ τὸ ἀμήχανον
 30 « ἐνοπριζόμενα κάλλος. Ὡς δὲ¹⁶ δυνάμεως αὐτὸν
 « θεωρεῖν οἷός τέ ἐστιν¹⁷, οὕτως ἐκαστὸν δεικνύει ».
 Τί ἐστίν ὃ θεωροῦσιν; Ὁ καὶ μετέρουσι μετέρουσι
 ὃ ἐ οὐ¹⁸ τῆς οὐσίας αὐτῆς (ἀπαγε): ἀλλὰ τίνα τρόπον
 Θεοῦ μετέρουσι; Ἄκουσον τοῦ θειοτάτου Μαρτί-
 35 γάρ οὗτος ἐν κεφαλαίῳ¹⁹ ζ²⁰ τῆς τρίτης ἑκατον-

« nec videre potest ». Et post pauca : « Trinitas
 « sancta, et supernumerabilis (*lege* supermira-
 « bilis), et superinenarrabilis, et superinscru-
 « tabilis, et superinaccessibilis, et superin-
 « comprehensibilis, et superintelligibilis, et su-
 « peressentialis, superessentialiter exsuperans
 « omnem sensum, omnem rationem, omnem
 « intellectum, omnem intelligentiam, omnem
 « essentiam supercaelestium animorum : quam
 « neque dicere, neque cogitare, neque intelli-
 « gere, neque cognoscere possibile est, etiam
 « oculis angelorum... : quam neque Cherubim
 « perfecte cognoscunt neque Seraphim, sed alii
 « contemplationum suarum velatur facies
 « sedentis super solium excelsum et elevatum ».
 Si ergo ex doctorum istorum sententia Dei
 natura ne ab ipsis quidem angelis spectari
 potest, et cuiusquam obtutum extra Verbum
 unigenitum sanctumque Spiritum plane effugit,
 fieri nequit ut ullo modo cernatur a sanctis,
 sive in hoc saeculo sive in futuro. Quid igitur
 rei est, dixerit forte quispiam, quod sancti
 vident, si Deum secundum essentiam non
 videant? Illud ipsum quod et angeli vident,
 responderint doctores, et primi quidem infer
 angelos. « Ineffabili, inquit, gloria conditoris
 « perfruuntur Seraphim, dum incomprehen-
 « sibilem eius pulchritudinem contemplantur.
 « Quantum capere potest is cui videndi fit
 « facultas, tantum se ipse conspiciendum
 « ostendit ». Quid est quod vident? Id ipsum
 quod participant. Porro non participant natu-
 ram ipsam (absit!). Quanam ergo ratione Deum
 participant? Audi divinissimum Maximum quid
 de participatione illa doceat: is enim dicit ca-
 pite VII centuriae tertiae *Notionum scientifica-
 rum* : « Qui per essentiam nullo modo rebus
 « participabilis est, secundum alium modum,
 « his, qui participare valeant, vult participari,

1. τῷ om. AR. Moxque ζ²⁰, tum ad marg.: Αὐγουστίνου τοῦ θείου. — 2. ἐντεῦξεν; M. — 3. ὑπερακοινώνητον
 O : om. G. — 4. οὐδέποτε POMG. — 5. ὀλίγον M. — 6. ἢ ἅγια M. Loco *supernumerabilis* (ὑπεράριθμος,
 cum textu genuino legendum *supermirabilis*, quam vocem interpretes graecus perperam legisse videtur.
 — 7. νόων om. POMG. — 8. τῶν om. M. — 9. χειρουδίμ M, itemque fin. seq. σεραφίμ. — 10. πτέρυξιν
 R. — 11. ἰδίων : θείων OQ. — 12. Post τὸν τρόπον haec praetera habentur in R, infra uncinos quidem,
 ab amauicensi, ut opinor, addita : (ὡς παχυτέρας οὐσας τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς ὡς πρὸς τὴν ἀγγέλου οὐσίαν
 καὶ διαφερούσης ὡς ἥλιος σελήνης, ὡς ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν ταῖς πρὸς Ἀντιόχου ἀποκρίσεσιν φησι, ὅτι τοσοῦτον
 διαφέρει οὐσία ψυχῆς καὶ ἀγγέλου, ὅσον ἥλιος σελήνης). — 13. Ad marg. R : ἀθυπορορά, pauloq̄ue inferius :
 γῶσις τῆς ἀθυποροράς. — 14. φαίην : φαίεν P. — 15. φασί M. — 16. ὡς δὲ : ὡς M. — 17. ἐστι P. — 18. οὐ
 om. R, subiuncto post αὐτῆς signo interrogandi. — 19. ἐν κεφ. τρίτῳ τῆς ζ τῆς γ ζευκῆδος M. quae quid
 sibi velit, videat editor graecus; cf. capitulum CM centur. I, n. 7 = P. G., t. 90, c. 1180.

« ab essentiali arcano suo occultaque ratione
 « nihil prorsus excedit; cum et modus ipse,
 « secundum quem (quod ita velit) participatur,
 « cunctis in perpetuum manet inexplicabilis ». Audisne? Ipse dixit: ne quidquam aliud
 curiose inquiras, sed exopta ut usu ipso rem
 discas, imo vero sentias, si fueris dignus.
 « hic exigue haurimus, tendit, inquit Gregorius
 « Theologus^a, ut Dei claritatem et videam et
 « sentiam dignam eo, qui et constrinxit et dis-
 « solvit, ac rursus excellentius sublimisque
 « constringet ». Ut Dionysius magnus, sic et
 iste, post consummatam sublimem illam di-
 vinamque unionem, Dei claritatem et videndi
 et sentiendi spe ac desiderio tenetur. Cum
 igitur discrimen inter visiones intercedat, qua-
 rum alia appellatur per fidem, alia per specu-
 lum et in aenigmate, alia per speciem, alia facie
 ad faciem, harum nullius quidem ope Dei na-
 tura plane comprehendi potest. Etenim Moysen
 quidem ferunt cum Deo facie ad faciem
 congressum esse et os ad os cum eo locutum,
 per speciem nimirum, non per aenigmata^b; nemo tamen *in substantia* et essentia *Domini*,
 ut Scriptura loquitur, *stetit*, nec Dei naturam
 aut vidit aut aliis prodidit et patefecit, neque
 quisquam Deum unquam vidit, sed Unigenitus
 Filius ipse enarravit. Quominus autem vel inter
 ipsas, quas recensuimus, visiones altera sit
 altera perfectior, nihil prorsus impedit; hinc fit
 ut omnium perfectissima ea quidem censetur
 quae futura speratur post omnimodam rerum
 instaurationem; ceteras vero, quocumque tan-
 dem omnine a quovis vocentur, aliam cum alia
 conferre licet. Nihil igitur mirum, quod sanc-

τάδος τῶν Γνωστικῶν^c « Ὁ τοῖς οὐσίαις μὴ κατ'
 « οὐσίαν ὑπάρχων μετεκτός, κατ' ἄλλαν δὲ τρόπον
 « μετέγχεσθαι τοῖς δυναμένους¹ βουλόμενος, τοῦ κατ'
 « οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται, ὅποτε
 « καὶ αὐτὸς δὲ τρόπος, καθ' ὃν θέλων μετέγεται,
 « μένει διηνεκῶς τοῖς πᾶσιν ἀνεκραντος² ». 5
 « Ἡκουσας³; ἀτός ἐξαι μὴδὲν λοιπὸν προσπεριερ-
 γάζου⁴, μένει δὲ διὰ τῆς πείρας μαθεῖν ἢ παθεῖν μάλ-
 λον, ἂν ἦς ἄξιος. « Εἰς⁵ τοῦτο γὰρ⁶ ἐμοὶ⁷ φέροι
 « τὸ μέτρον ἐνταῦθα φέγγος τῆς ἀληθείας », φησὶν 10
 ὁ θεολόγος Γρηγόριος, « λαμπρότητα Θεοῦ καὶ
 « ἰδεῖν⁸ καὶ παθεῖν ἄξιον τοῦ καὶ συνδύσαντος⁹ καὶ
 « λύσαντος, καὶ αὐθις συνδήσαντος⁹ ὑψηλότερον ». 15
 Σύμφωνα καὶ οὗτος τῷ μεγάλῳ Διονυσίῳ μετὰ τὸν
 ὑψηλὸν ἐκείνον καὶ θεῖον σύνδεσμον τῆν τοῦ Θεοῦ
 λαμπρότητα καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν ἐλπίζει καὶ εὐχε-
 ται¹⁰. Διαφορᾶς¹¹ τοιγαροῦν ἐν ταῖς θεωρίαις
 εὐρισκομένης καὶ τῆς μὲν αὐτῶν διὰ πίστεως
 καλουμένης, τῆς δὲ δι' ἐσώπτρου καὶ ἐν¹² αἰνίγματι,
 τῆς δὲ δι' εἰδούς, ἐτέρας δὲ πρόσωπον πρὸς πρό- 20
 σωπον, ἔστι μὲν οὐδεμία τούτων τῆς οὐσίας τοῦ
 Θεοῦ¹³ κατανόησις· καὶ γὰρ ὁ¹⁴ Μωϋσῆς ἐνώπιος
 ἐνωπιῶ τῷ Θεῷ¹⁵ ὁμιλῆσαι γέγραπται καὶ στόμα
 κατὰ στόμα λαλῆσαι αὐτῷ, ἐν εἰδεί καὶ οὐ δι' αἰνίγ-
 ματων¹⁶, ἀλλ' οὐδεὶς ἔστη¹⁷ ἐν ὑποστάματι¹⁸ καὶ 25
 οὐσίᾳ Κυρίου κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ Θεοῦ φῶσιν
 ἢ εἶδεν ἢ ἐξηγήρυσεν, οὔτε Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε
 πώποτε, ὁ μονογενὴς Υἱὸς ἐξηγήσατο¹⁹. Τελειωτέραν
 δὲ θεωρίαν ἐτέραν²⁰ ἐτέρας²¹ εἶναι καὶ ἐν αὐταῖς
 ταῖς²² ἡριθμημέναις, οὐδὲν τὸ κωλυόν, ὡς εἶναι
 τελειωτάτην²³ μὲν ἐκείνην τῆν τότε ἐλπίζομένην
 μετὰ τῆν τελείαν ἀποκατάστασιν, τὰς δὲ λοιπὰς, ὡς
 ἂν τις ἐθέλοι²⁴ καλεῖν, ἐξεῖναι πρὸς ἀλλήλας συγ-
 κρινομένας. Οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ νῦν τοὺς
 ἁγίους παύμενον δι' εἰδούς ὄραν²⁵ τὸν Θεὸν κατὰ 30
 σύγκρισιν τῆν πρὸς τὸν παρόντα βίον, ὡς τελειώ-

1. Præter scripturam R βουλόμενος, quo delēto δυναμένοις exaravit. — 2. ἀνεκραντος M. — 3. Ἡκουσας: αὐτός ἐφη. R. — 4. προς οὐμ. R. — 5. Ad marg. R: ὁ θεολόγος. — 6. γὰρ οὐμ. POM. — 7. ἐμοὶ M. — 8. Θεοῦ ἰδεῖν. R. — 9. συνδύσαντος M. — 10. ἐλπίζειν εὐχεταί R. — 11. διαφορὰν A. — 12. ἐν οὐμ. QP: καὶ αἰνίγματος OM. — 13. τοῦ Θεοῦ οὐμ. M. — 14. ὁ οὐμ. M. — 15. Ad marg. R: ὅτι Μωϋσῆς ἐνώπιος (sic) ἐνωπιῶ τῷ Θεῷ. — 16. ἐνιγμάτων R. — 17. ἔστι A. — 18. οὐδεὶς ἔστιν ἐνυποστάματι (?) OM καὶ οὐσίαν M prorsus inepie. Porro ἔστη ἐν ὑποστάματι vox est Hieremie XXX, 18, cui subinxiit Gregor. Naz. καὶ οὐσίαις explicacionis causa, rectene an iniuria, videant tractatores. Periodi huius finem deproupsit Marcus ex Orat. 28 Greg. Naz. n. 19 = P. G., I. 36, c. 52. — 19. ἐξηγήσατο Q; ad marg. R: ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε: καὶ τί τὸ οὐδεὶς ἐρηλοῖ γενναῖος, καὶ οὐκ εἰδιωδῆς. — 20. ἐτέραν οὐμ. R. — 21. ἐτέρας: ἐτέρας M. — 22. ταῖς οὐμ. POM. — 23. τελειωτάτην P: τελειωτάτην M. — 24. ἐθέλει O: ἐθέλοι ἂν τις M. — 25. Ad marg. R: ὄρατον.

a Greg. Naz. Orat. 45 in sanctum Pascha, n. 7 = P. G., I. 36, c. 632. b Cf. I Cor. XIII, 12. — c Cf. Exod. XXXIII, 11. — d) Ioan. I, 18.

τερον βλέποντας. Ὅτι δὲ καὶ ταύτης ἢ μετὰ τὴν
 κρίσιν ἐκείνην τελειότερα καὶ μόνη δικαίως ἂν καλο-
 μένη πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, μαρτυρεῖ καὶ ὁ
 μακάριος Αὐγουστίνος ἐν κεφαλαίῳ 17^ο τοῦ 15^{ου}
 βιβλίου περὶ Τριᾶδος οὕτω λέγων: « Ἦ ἀνα-
 κινιζομένη εἰκὼν ἐν² τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ἐν
 ἐπιγνώσει τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐκτός ἀλλ' ἐντός εἰς
 ἡμέραν ἐξ ἡμέρας αὐτῆς³ τῇ αὐτοψίᾳ τελειωθή-
 σεται: ἥτις τριηκᾶτα ἔσται μετὰ τὴν κρίσιν:
 10 « πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, νῦν δὲ βλέπει δι'
 « ἐσόπτρου καὶ ἐν⁴ ἀινίγματι⁵, ἧς⁶ διὰ τὴν τελειω-
 « σιν νοητέον ἐστὶ⁸ τὸ εἰρημένον. Ὁμοιω αὐτῶ
 « ἴσόμεθα, ὅτι ὁρῶμεθα αὐτὸν καθὼς ἔστι:
 « τοῦτο γὰρ τὸ ὄρων τριηκᾶτα ἡμῖν δοθήσεται,
 15 « ἐπειδὴν ῥηθῆ: Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ
 « πατρὸς μου, κληρονομήσατε⁹ τὴν ἡτοιμασ-
 « μένην ὑμῖν βασιλείαν¹⁰ ».

4. Τέταρτον ἐπὶ τούτοις ἡμᾶς ἠρωτήσατε. τίς¹¹
 ἔστιν ἡ εἰς τοῦ Θεοῦ πεμπομένη ἀγγέλη, ἧς ἀπολαύειν
 20 ἐν οὐρανῶ¹² τοὺς ἁγίους λέγομεν¹³. — Ἦδὴ μὲν οὖν
 ἡμῖν¹⁴ ἔφηται¹⁵ περὶ ταύτης, ὅσον ἐγγωροῦν εἰπεῖν
 τοῖς μὴ πείρα μαθοῦσιν, ἐκ τῶν ἁγίων λαμβά-
 νουσιν: εἰρήσεται¹⁶ δὲ καὶ νῦν οὐδὲν πλέον, ἀλλ'
 ὅπερ αὐτοὶ λέγουσιν. Ὁριζόμενος γὰρ αὐτὴν ὁ σοφὸς
 25 ἀρχιεπίσκοπος τῆς οὐρανόσι Κλέμακος Ἰωάννης ὁ
 θεοφόρος, ἦν ἐκεῖνος ἑλλαμψιν¹⁷ ὀνομάζει¹⁸, τοιζίδε
 φησὶν: « Ἐλλαμψίς ἐστὶν ἐνεργεῖα ἀρ' ὀρητος ὀρωμένη
 « ἀοράτως καὶ νοουμένη ἀγνώστως ». Ἦκουσας τὸν
 ὄρον; Μηδὲν πλέον πολυπραγμονεῖ: περὶ ἀοράτων

tos dicamus iam nunc per speciem Deum
 intueri, comparate nimirum ad praesentem
 vitam, quippe qui perfectius videant. Quam
 quidem visionem minus perfectam esse quam
 eam post iudicium futuram, quae sola iure dici
 potest facie ad faciem, testatur ipse beatus
 Augustinus capite xix libri XIV *De Trinitate*
 haec scribens^a: « Imago quae renovatur in
 « spiritu mentis in agnitione Dei, non exterius,
 « sed interius de die in diem, ipsa perficietur
 « visione, quae tunc erit post iudicium facie ad
 « faciem, nunc autem proficit per speculum
 « in aenigmate. Propter cuius perfectionem
 « dictum intelligendum est^b: *Similes ei erimus,*
 « *quoniam videbimus eum sicuti est.* Hoc enim
 « donum tunc nobis dabitur, cum dictum
 « fuerit^c: *Venite benedicti Patris mei, possidete*
 « *paratum vobis regnum* ».

4. Quartum praeterea nos interrogastis,
 quidnam esset fulgor ille ex Deo micans, quo
 sanctos in caelo perfrui dicimus. — Equidem
 iam a nobis de eo dictum est, quantum iis
 dicere fas est qui rem usu non didicerunt, sed
 e sanctorum libris hauserunt; unde nihil
 amplius modo dicetur, praeter id quod ipsi
 dicunt. Porro doctus *Caelestis Scaulae* archi-
 tectus Ioannes Deifer ille, dum illum definit
 (*illustrationem* eum appellat), haec ait^d: « Illu-
 « stratio est inexplicabilis quaedam efficacia,
 « quae non videndo videtur et latenter intel-
 « ligitur ». Audisti definitionem? Ne quidquam

1. λέγων οὕτως: G. Ad marg. R: τοῦ θεοῦ Αὐγουστίνου τὸ μὲν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, μοιχμιο, alii
 quidem manu, subinngit: Αρυσσοτόμου ἐν ὁμηλίᾳ (sic) 28^ο τοῦ κατὰ Ματθαίου (sic). Φησὶ γάρ: « Κἂν ποιήσῃς
 τι χρηστόν καὶ μὴ λάθῃς αὐτοῦ τὴν ἀντίθεσιν ἐνταῦθα, μὴ ταράττου: μετὰ γὰρ προσθήκης ἐν τῷ μέλλοντι σε κειρῶ
 ἀνακένει τούτων ἢ ἀμοιβῆ ». Καὶ παρακατεῖν φησὶ: « Τότε γὰρ ἡμῶν εἰσι καὶ τῶν ἀγαθῶν αἱ ὄψεις καὶ τῶν
 κακῶν αἱ τιμοῦσαι ». — 2. ἐν om. OG. — 3. αὐτῆ O. — 4. μετὰ τὴν κρίσιν om. POM. — 5. ἐν om. O. —
 6. καὶ ἐνίγματι P: καὶ ἀινίγματι: M. — 7. ἧς: εἰς: M. — 8. ἐστὶ om. R. — 9. κληρονομήσατε R. —
 10. Post βασιλείαν haec etiam habet R, ab amanuensi, ni fallor, adiecta ut in oratione secunda,
 supra, p. 115: Συνοφῶς τούτους, καὶ ὁ οὐρανοφόρον Βασιλείας εἰρηκῆ: « Τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον πρὸς
 πρόσωπον καὶ ἡ τελειὰ ἐπιγνώσις τῆς τοῦ Θεοῦ ἀκαταλήπτου μεγαλειότητος (μεγαλήτους col.) ἐν τῷ μέλλοντι
 αἰῶνι τοῖς ἁγίοις ἐπιδοθήσεται ἐπιγγέλται: νῦν δὲ κἂν Παῦλος, κἂν Ἡέρος, κἂν ἄλλοι τις, βλέπει μὲν ἀληθῶς καὶ οὐ
 πλανᾷται: οὐδὲ φαντάσεται, δι' ἐσόπτρου δὲ ὅμως καὶ ἐν ἀινίγματι, τὸ τέλος εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα περιχαρῶς ἐκδι-
 χεται ». Tum ad marg. haec alia: Καὶ Ἀθανάσιος ὁ μέγας: « Ὅτι περὶ καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς τοῖς σοφισμένοις κεχάρισται,
 τὸ μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ψυχικῶς ἀλλήλους συνεῖναι καὶ συναγάλλεσθαι καὶ συνευρανεῖσθαι, ἀπεκδοχῆν
 ἔχοντας τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς θεῶν ἀμοιβῶν ». Ἐν τῷ περὶ τῶν κεκοιμημένων λόγῳ ταῦτα φησὶ. Paulo superius
 ad marg. addiderat: Βασιλείου, περὶ ἀκαταλήπτου μεγαλήτους (sic). — 11. τὴ POM. — 12. οὐρανόσι
 PM. — 13. Cf. p. 110, l. 16. — 14. ἡμῖν om. M. — 15. εἰρηκῆ Q. — 16. εἰρηκῆ P, sed in marg. alia manu
 εἰρήσεται. — 17. ἑλλαμψιν AR: item l. 27; ad marg. vero: Ἰωάννου τοῦ κλέμακος περὶ ἐλλαμψίας: prius
 scripserat ἐνεργεῖας. — 18. ὀνομάζειν A.

a) Cf. P. L., l. 42, c. 1056. — b) I Ioan. III, 2. — c) Mat. XXV, 34. — d) *Scaula Paradisi*, grad. VII
 = P. G., l. 88, c. 813.

aliud scisciteris; de iis enim quae spectari cognoscive nequeunt, nos nec volumus nec possumus loqui.

5. Quintum praeterea, cum percunctati essetis, quid intelligeremus per regnum Dei et ineffabilia illa bona, ad quorum perfectam perfruitionem sanctos nondum pervenisse edisserimus, iam tunc reposuimus, et nunc dicimus, Dei regnum ita definiri a vere perquam magno illo Maximo^a: « Dei regnum est bonum quae naturaliter Deo insunt per gratiam impartitio ». De bonis vero illis, quae Apostolus^b dicit nec ab oculo spectari, nec ab aure audiri, nec ab hominis animo concipi, nos, homines ut sumus, curiose inquirere non audemus; illud satius esse existimantes, ut qui experientia didicerint, hinc nobis de bonis illis exponant, quid natura sua sint, quam ut nos in rebus istis plane rudes tentemus ratione ea demonstrare quae rationem superant. Ceterum tam hoc quam illud ut fiat, aequè impossibile est; mellis enim dulcedinem, ait, quomodo referam ignaris? Videntur tamen illa non nomine modo inter se differre, verum etiam re ipsa. Et recte quidem. Etenim si in peccatores comminatio fertur non solum privationis Dei, sed etiam alicuius gehennae aliorumque suppliciorum, decet profecto ut sanctis quoque non una tribuatur Dei visio, sed etiam alia quaedam bona, quae in Scripturis mystice memorantur; de quibus ipse Dominus in evangelio secundum Ioannem ait^c: *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant; vitam quidem appellans aeternam illam, de qua dicit^d: Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Iesum Christum; per vocem vero abundantius cetera designans bona, quibus sanctis perfruentur.*

6. Quoad sextum, ut a vobis scriptum est, sic et olim diximus et modo dicimus, eorum animas qui in mortalibus decedunt peccatis, in inferno quidem versari velut in custo-

γὰρ ἡμεῖς καὶ ἀγνώστων οὐ βουλόμεθα λέγειν οὐδὲ θυνάμεθα.

5. Πέμπτον πρὸς τούτοις ἐρωτώτων ὑμῶν, ὅτι νοοῦμεν διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας¹ καὶ τῶν ἀρρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, ὧν ἐν ἀπολαύσει τελεῖα² τοὺς ἄγιους οὕτω γεγονέναι φαμέν, ἀπεκρινάμεθα καὶ τότε, καὶ νῦν λέγομεν³, ὅτι τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ὁ τῷ ὄντι³ μέγιστος ἐραζόμενος Μάξιμος « Ἡ τοῦ Θεοῦ » φησί « βασιλεία τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν κατὰ χάριν ἐστὶ μεταδόσις ». 10
Καὶ τὰ ἴ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἃ φησιν ὁ ἀπόστολος ἀβυσσὸν μὴ ἰδεῖν καὶ οὐκ ἀκούσαι καὶ καρδίαν ἀνθρώπου μὴ παραδέξασθαι, ἀνθρώποι ὄντες οὐ τολμῶμεν περιεργάζεσθαι· βῆρον γὰρ εἶναι νομίζομεν τοὺς τῇ πείρᾳ μαθόντας ἐκείθεν ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι 15 περὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, ὅποια τὴν φύσιν εἰσὶν, ἢ τοὺς μὴ πεπειραμένους ἡμᾶς ἐπιδεικνύοντι⁴ τῷ λόγῳ πειρᾶσθαι τὰ ὑπὲρ λόγον. Ἄλλ' ὅμως⁵ καὶ τοῦτο κάκεινο τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ· γλυκύτητα γὰρ (φησί) μέλιτος⁷ πῶς ἀναγγεῖλω τοῖς ἀγνοοῦσιν; 20 Ἔοικε⁸ δὲ ὅμως⁹ οὐκ ὀνόματι ταῦτα διαφέρειν μόνον, ἀλλὰ καὶ¹⁰ πράγματι¹¹. Καὶ τοῦτο εἰκότως· εἰ γὰρ τοῖς ἀμαρτωλοῖς οὐχ ἡ τοῦ Θεοῦ μόνον ἔκπτωσις, ἀλλὰ καὶ γένεσις¹² τις ἠπειλήται καὶ ἕτεραι¹³ βίαι, καὶ τοῖς δικαίοις ἄρα προσήκειν¹⁴ 25 εὐλογον αὐτὴν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τινὰ ἀγαθὰ τὰ ταῖς γραφαῖς μυστικῶς παραδεδομένα¹⁵, περὶ ὧν καὶ¹⁶ ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ φησὶν· Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔθωσι, καὶ περισσοῦν ἔθωσι, — ζωὴν μὲν ὀνομαζῶν τὴν αἰώνιον ἐκείνην, περὶ ἧς φησιν¹⁷. Ἄυτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλεις Ἰησοῦν Χριστὸν περισσοῦν ὁ δὲ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ, ὧν οἱ ἄγιοι ἀπολαύουσιν¹⁸. 35

6. Τὸ δὲ ἕκτον, ὡς γέγραπται παρ' ὑμῶν, εἰπομέν τε καὶ νῦν λέγομεν¹⁹, ὅτι αἱ ψυχὰι τῶν ἐν ταῖς θανάτοις ἀποθιόντων ἀμαρτῶν ἐν τῷ ᾄδει μὲν εἰσιν ὡς ἐν δεσμωτηρίῳ καὶ φυλακῇ²⁰ κατακα-

1. Cf. supra, p. 110, l. 26. — 2. ἀπεκρινάμεθα-λέγομεν om. R. — 3. τῷ ὄντι P: ad marg. R: Μάξιμου ὄνοσ βασιλείας. — 4. καὶ τὰ: τὰ δὲ P.O.M. — 5. ἀποδεικνύοντι M. — 6. ὅμως om. P.O.M. — 7. μέλιτος O. — 8. ἔοικε M. — 9. ὅ' ὅμως R. — 10. καὶ om. M. — 11. Ad marg. R: ὁμοίως. — 12. γένεσις M. — 13. ἕτερα O. — 14. προσήκει R. — 15. παραδεδομένα A. — 16. καὶ om. M. — 17. φησί A. — 18. ἀπολαύουσι M. — 19. καὶ λέγομεν καὶ νῦν G. — 20. Cf. supra, p. 110, l. 28.

a) Maxim. *Capitulum theologicum*, c. 91, n° 90 = P. G., l. 1, 90, c. 1168. — b) I Cor. ii, 9. — c) Ioan. x, 10. — d) Cf. Ioan. xvii, 3.

κλεισμέναι¹, κολάζονται δὲ οὐδέπω καὶ νῦν ἐν τῷ πυρὶ τῆς γέεννης², ἀλλ' ὅσον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχουσαι τοῦτο, τῇ θέῃ τε καὶ τῇ προσδοκίᾳ³ τοῦ πάντως εἶς αὐτὸ ἐμπεσεῖσθαι, πικρότατα⁴ ὀδυνῶνται⁵.

5 7. Ἐβδόμου ἐπὶ τούτοις ἦν τῶν ἠρωτημένων⁶, ὅπως αἱ τῶν ἁγίων ψυχὰι πᾶσαν εὐφροσύνην⁷ καὶ θυμηδῖαν καρποῦνται⁸, μηδέπω ἀπολαθῶσαι⁹ ἐκείνα τὰ ἄρρητα ἀγαθὰ. — Καὶ πρὸς τοῦτο λέγομεν, ὅτι καὶ τὸ μέρος τῶν ἡδὴ θοθέντων αὐτοῖς πάσης ἐστὶ
10 θυμηδίας ποιητικόν, ὅπου γε τὸν Θεὸν ὁρῶσιν ἀμίσως, ὡς καὶ οἱ ἄγγελοι βλέπουσι, καὶ ἡ ἐλπίς τῶν δοθησομένων οὕτω βεβαιωτάτη τυγχάνουσα βεβαιῶς αὐτοὺς εὐφροσύνης ἰκανῶς ἔξει κατεμπ-
15 πλᾶν¹⁰. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπελήθον¹¹ οὕτω, καὶ τῶν τριῶν ἐμνήσθημεν ἀρετῶν, πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, αἱ δὲ καὶ¹² πᾶσαι μὲν ἐνεργεῖνται κἀν¹³ τῷ παρόντι βίῳ· τριῶν δ' ὅμως οὐσῶν καταστάσεων τῶν ἀνθρώπων, τῆς τε ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καὶ τῆς μετὰ τὴν ἐνθνήδε ἀπαλλαγῆν¹⁴ καὶ τῆς ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
20 μελλόντι, μετ' αὐτῶν ἐκάστη μίαν τῶν ἀρετῶν προσήκειν φαμέν¹⁵ καὶ κατ' αὐτὴν ἐνεργεῖσθαι τελείως. Ἔστι γὰρ ἡ μὲν πίστις τοῦ παρόντος ἔργον αἰῶνος· διὰ πίστεως γὰρ ἐνταῦθα περιπατοῦμεν καὶ πάντες οἱ ἅγιοι διὰ πίστεως εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ.
25 Ἡ δὲ ἐλπίς μετὰ τὴν ἐντεθεῖν ἀπαλλαγῆν¹⁶ ἐνταῦθα μὲν¹⁷ γὰρ ὁ φόβος αὐτῇ συνέζεται. καὶ Παῦλος αὐτὸς¹⁷ φοβεῖται, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένηται· λυθέντος δὲ τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ τῶν θῶνων καιροῦ παρελθόντος, ἔτοιμα τὰ βραβεῖα καὶ μόνον οὐκ ἐν χειρὶ¹⁸, καὶ λοιπὸν ὁ τῆς δικαιο-
30 σῆνης ἀπόκειται¹⁹ στέφανος. Ὅτι δὲ τῇ ἐλπίδι τὸ χαίρειν ἔπεται, καὶ τοῦτ'²⁰ αὐτὸς ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος παρεθῆκε· Τῇ γὰρ ἐλπίδι, φησί, χαίροντες. Λοιπὴ δὲ ἡ ἀγάπη, τελειωτάτη τῶν ἀρετῶν οὐσα καὶ μείζων ἀπασῶν τούτων καὶ κορυφὴ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος· διὰ τοῦτο καὶ μόνη τοῦ μελλόντος ἔργον αἰῶνος, καὶ δι' αὐτῆς οἱ ἅγιοι συνάπτονται τε καὶ σύνεσι τῷ Θεῷ, τῆς ἐλπίδος
35 λοιπὸν καὶ τῆς²¹ πίστεως παρελθούσης.

dia et carcere reclusas, non autem iam nunc addici igni gehennae, sed hunc quasi prae oculis habere. Porro quod illum videant et stent expectantes dum in eum procul dubio ruant, acerbissimo moerore conficiuntur.

7. Septima praeterea interrogatio haec erat, quomodo nempe sanctorum animae summa lactitia ac voluptate perfundantur, cum ineffabilia illa bona nondum adeptae fuerint. — Respondemus, vel solam eorum particulam quae iam data sunt, summae ipsis esse voluptati, quandoquidem Deum sine ullo medio vident, prout angeli ipsi eum contemplantur; eorum vero quae danda sunt spem ita habent perquam certam, ut satis sit ad eos certa laetitia replendos. Insuper, cum id menti occurrisset, de tribus etiam virtutibus mentionem fecimus, fidei nimirum, spei, et caritatis. Quae omnes actu quidem perficiuntur etiam in hac vita; tamen cum triplex sit hominum conditio, prout aut in hac vita spectentur, aut postquam hinc migraverint, aut in saeculo futuro versentur, unicuique statui unam e virtutibus convenire censemus, quae perfecte in eo factetur. Est igitur fides praesentis opus saeculi; *per^a fidem enim ambulamus*, et sancti omnes per fidem Deo placuerunt. Spes vero postquam hinc migratur est, exseritur: in hac enim vita cum timore connectitur, et Paulus^b ipse timet, ne postquam aliis praedicaverit, ipse reprobus efficiatur: post absolutum autem spectaculum et transactum certaminis tempus, praesto sunt praemia, hoc uno excepto quod prae manibus non habeantur, et *in^c reliqua reposita sit iustitiae corona*. Quod autem ex spe gaudium oboriatur, id magnus ipse apostolus Paulus declarat, namque ait: *Spe gaudentes*. Superest caritas, quae virtutum est perfectissima et cunctarum istarum maior, summusque fructuum spiritus vertex. Hinc fit ut sola habeatur futuri saeculi opera, cum eius ope sancti se Deo coniungant et copulent, spe et fide iam desinente.

* l. 69.

1. κατακλεισμέναι A. — 2. γέεννης M. — 3. τῆς προσδοκίας P. — 4. πικρότατα O : διηνεκῶς AR. — 5. ὀδυνῶνται M. — 6. ἠρωτημένων R. — 7. Cf. supra, p. 110. l. 24. — 8. καρποῦνται : ἔχουσι AR. — 9. ἀπολαθῶσαι O : ἀπολαθῶσαι P. — 10. κατεμπλᾶν AR : ἐμπιπλᾶν M. — 11. ἐπελήθον G. — 12. αἱ δὲ καὶ om. POMQ. — 13. κἀν M. — 14. ἀπαλλαγῆν M. — 15. φαμέν om. BA. — 16. μὲν om. B. — 17. Ad marg. R : Παῦλος περὶ ἀπολύσεως. — 18. χειρὶ M. — 19. ἐπίκειται M. — 20. τοῦτ' : ταῦτ' M. — 21. τῆς om. M.

8. Praeterea octavum interrogastis, num divinae visionis carentia damnatis maiori sit poenae quam aeternus ignis: num vero eiusmodi poena iam crucientur damnati. — Ad haec responsum dedimus, maiorem illam poenis omnibus esse ac graviorem, cum ceterarum veluti causa sit et fundamentum: eandem vero multo graviorem maioremque fore post acerbam illam ultimamque sententiam, qua pronuntiabitur^a: *Discedite a me maledicti in ignem aeternum*. Tum enim ipsi ultimum videntes Deum, quantum eis videre licebit, iam ne sperabunt quidem se deinceps eum visuros; et quod talem ac tantum dominum ad iram concitarint, quam acerbissime discruciantur.

9. Item praeterea nonum, quoad poenas, quibus medios affici diximus, sciscitanti estis, num cunctis vicissim illi afficiantur, ignorantia nempe, moerore, conscientiae pudore, et ceteris. — Ad haec etiam diximus, quemadmodum vos quoque scripsistis, poenas eiusmodi, pro diversis et inaequalibus hominum culpis, in nonnullos quidem universas simul cadere, in alios vero alias, et in illos quidem maiores, in hos vero minores.

10. Decimum percutantibus vobis, quidnam intelligamus pro futuri incertitudinem, reposuimus, incertitudinem eiusmodi pro temporis ratione accipiendam esse, quandonam nimirum a poenis illis liberandi sint et in salvandorum coetum connumerandi.

11. Quoad conscientiae pudorem, quae undecima quaestio est a vobis proposita, respondimus, ex qualibet culpa, quae per poenitentiam soluta non fuerit, pudorem aliquem et cruciatum in animam inferri culpae consciam. Etenim adversarius ille, quocum ut in gratiam redeamus, Dominus in Evangelis praecipit^b,

8. Ἐπὶ τούτοις ὁγδοὸν ἠρωτήσατε, εἰ ἡ¹ τῆς θείας θεωρίας στέρησις μείζων εἴη τιμωρίας τοῖς κατακρίτοις τοῦ αἰωνίου² πυρός, καὶ εἰ ταύτη τῇ τιμωρίᾳ ἤδη³ κολάζονται οἱ κατάκριτοι. — Καὶ πρὸς τοῦτ'⁴ ἀπεκρινάμεθα⁵, μείζονα μὲν ἀπασῶν εἶναι ταύτην καὶ βαρυτέραν, ἅτε καὶ τῶν λοιπῶν⁶ ὡςπερ αἰτίαν οὖσαν καὶ υποβάθραν ἔσσεσθαι δὲ καὶ ταύτην εἶτι πολλῷ βαρυτέραν καὶ μείζονα μετὰ τὴν πικρὰν ἐκείνην καὶ τελευταίαν ἀπόφραξιν τὴν *Πορρεύσθε λέγουσαν ἕλ' ἐμοῦ οἱ κτηρημένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον*⁷ τότε γὰρ καὶ αὐτοὶ τὸν Θεὸν ἰδόντες τὸ τελευταῖον, ὡς ἐγγυρωθῶν ἐκείνοις ἰδεῖν, οὐκέτ' αὐτὸν οὐδ' ἐλπίσουσιν ὄψεσθαι τοῦ λοιποῦ, καὶ ὡς τοιούτων δεσπότην καὶ τηλικούτων παροργισκότες⁸ πικρότατα πάντων ἀνιαθήσονται.⁹

9. Ἐτι⁸ πρὸς τοῦτοις ἕνατον⁹ περὶ τῶν τιμωριῶν, ἃς ἔφαμεν ὑπομένειν τοὺς μέσους, ἐζητήσατε μαθεῖν, εἰ ἀμοιβᾶσθιν ἀπάσας ὑπομένουσιν, ἄγουν τὴν ἄγνοιαν, τὴν λύπην¹⁰, τὴν τοῦ συνεϊδότος¹¹ αἰσχύνην καὶ τὰ λοιπά. — Λέγομεν δὲ καὶ πρὸς τοῦτο, καθὼς¹² καὶ¹³ το γεγράφατε, ὅτι ποικίλων οὐστῶν καὶ ἀνίσων τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτιῶν, ἐνίοις μὲν ἀρμολόουσιν ἅπασαι αἱ τοιαῦται τιμωρίαι, τινὲς δὲ ἐτέροις, καὶ τισὶ μὲν πλείους, τισὶ δ'¹⁴ ἐλάττους.

10. Δέκατον ἐρωτῶντων ὑμῶν¹⁵, ὅτι νοοῦμεν διὰ τῆς ἀδηλίᾳς τοῦ μέλλοντος, ἀπεκρινάμεθα, κατὰ τὸν τοῦ¹⁶ χρόνου¹⁷ λόγον εἶναι τὴν ἀδηλίαν¹⁸, ὅποτε τῶν τιμωριῶν ἐκείνων βρωθήσονται καὶ τῷ¹⁹ τῶν σωζομένων γορῷ συναρθήσονται²⁰.

11. Ἐν δὲ τῆς συνεϊδήσεως αἰσχύνῃ, ἥτις ἐστὶν ἐνδέκατον ζήτημα προβαλλομένην ὑμῶν, ἀπεκρινάμεθα, πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἥτις οὐ λέλυται διὰ μετανοίας, αἰσχύνην τινὰ καὶ βάσανον τῆ ψυχῆ κατὰ συνεϊδήσιν ἐμποεῖσιν· τοῦτον γὰρ εἶναι καὶ τὸν ἀντίδικον, ᾧ εὐνοεῖν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις διδάσκει, καθὼς παραδίδωσιν ὁ τὴν γλώτταν

1. ἡ : αἰ M. — 2. τοῦ πυρός τοῦ αἰωνίου P, sed adiectis sup. lin. litteris β et α ad significandam verborum inversionem. — 3. ἤδη : ἤθει A om. M. — 4. ταῦτ' M. — 5. ἀπεκρινάμεθα A. — 6. λοιπῶν : ἄλλων AB. — 7. παροργισκότες R, quod emendari vult addito ω supra verbum. — 8. εἰ : ὅτι OQ. — 9. ἕνατον ORAM. Cf. p. 118. l. 5 sq. — 10. τὴν λύπην, τὴν ἄγνοιαν AB. — 11. συνεϊθέτος Q. — 12. καθὼς A. — 13. καὶ om. R. — 14. δὲ M. — 15. ὑμῶν G. — 16. τοῦ om. POMQ. — 17. χρόνου MP, at in P corr. in χρόνου eadem manus. — 18. τὴν ἀδηλίαν : τῶν ἀδηλίων M. Cf. p. 118. l. 8. — 19. τῷ om. AB. — 20. συναρθήσονται R

χρυστοῦς Ἰωάννης, τὸ συνεῖδος τὸ τὸν ἡμέτερον
 ὑπομνησκον¹ ἡμᾶς τῶν ἡμαρτημένων καὶ ἀπαι-
 τῶν² τὰς³ εὐθύνas καὶ τὴν ψυχὴν καταγύνον¹.
 Εἰ³ μὲν οὖν ἀκριβῆς ἡ μετάνοια καὶ τελεία γένοιτο,
 5 λέλυσται καὶ⁶ ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ τιμωρία, καὶ
 τὸ κοιλῶν οὐδὲν τὸν ἀπολυθέντα τοῦ σώματος ἐν τῷ
 τῶν σοφισμένων κλήρω⁷ καταλεγεῖται⁸· εἰ δὲ ἐλλιπὴς ἡ
 μετάνοια εἴη⁹ καὶ μὴ τοῖς ἡμαρτημένοις ἀναλο-
 γοῦσα¹⁰, πάντως οὐδὲ ἡ ἁμαρτία ἀφείθη¹¹, καὶ διὰ
 10 τοῦτο ταῖς τιμωρίαις ἐκείναις ἐνέχρονται οἱ οὕτως
 ἀποθεινόντες¹², οὐχ ὅτι τὴν μὲν¹³ ἄφεσιν ἐκομισάσθω,
 τὴν δὲ ποιῆν οὐκ ἔφρασαν ἀποτίσαι. Πολλὰ δὲ
 τοιαῦτα καθ' ἑκάστην ἡμαρτάνομεν τὴν ἡμέραν, ἐφ'
 οἷς ἡ σὺδὸλως¹⁴ ἡ οὐ γνησίως μετανοοῦμεν, οὕτε δι'
 15 ἐτέρων ἀγαθῶν πράξεων ἀντιστοχοῦμεν αὐτά· καὶ
 διὰ τοῦτο πολλὰ τῶν τοιούτων ἐν τῷ καρῷ τοῦ θανά-
 του ἢ μετὰ θάνατον τὰ μὲν ὑπὸ τῆς θείας ἀγαθό-
 τητος παρορῶνται κατὰ τὸν ἐν ἀγίοις μέγιστον
 Διονύσιον, τὰ δὲ δι' εὐποιῶν καὶ εὐργῶν καὶ τῶν
 20 ἄλλων, ὅσα πρὸς τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοῖς τεθνεώσι
 γίνονται, συγχωροῦνται.

12. Ἐτι¹⁵ δωδέκατον ἡμῖν προσβάλεσθε¹⁶ τὴν
 τῶν κατακριτῶν ἀνεσίαν, οὗς ὠφελείσθαι διὰ τῶν
 τῆς ἐκκλησίας εὐργῶν εἶπομεν¹⁷, ὅποιαν¹⁸ τινὰ χρῆναι
 25 νομίζειν. — Ἀπεκρινάμεθα τοίνυν ἐκ τῶν πατέρων
 ἡμῶν ἔγοντες, ὅτι μένουσιν¹⁹ ἐν οἷς καὶ πρότερον
 ἦσαν ἡ παραμυθία²⁰ τοῖς κατακριτοῖς ὀδοῦται, καὶ οὐ
 εἰσάπαν αὐτῶν²¹ ἀπαλλοττομένους. Ἔστι δὲ καὶ
 τοῦτο²² μέγα τοῖς ταλαιπώροις, τὸ μετρία γῶν τινας
 30 καὶ προσκαίρου παραψυχῆς αὐτοῦς²³ ἀπολαῦσαι.
 Τοὺς δαίμονας δὲ οὐ πάντας, ἀλλὰ τινας ἴσως αὐτῶν
 τοὺς βίαιοτέρους ἐγκαθεῖργθαι σὺν αὐτοῖς ὡς ἐν
 φυλακῇ καὶ δεσμοῖς εἶπομεν κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου
 Πέτρου²⁴ φωνήν, ὅς φησιν ὅτι ἀγγέλων ἀμυκτη-
 35 σάντων ὁ Θεὸς οὐκ ἐφεύγειτο, ἀλλὰ σειραῖς
 ζῶντος ταρταρώσας²⁵ παρεδίωκεν, εἰς κρίσιν

iuxta interpretationem Iohannis lingua aurei^a,
 conscientia nostra est, quae de peccatis admis-
 sis nos admonet, rationes repetit, animam pro-
 bro adficit. Itaque si accurata fiat et perfecta
 paenitentia, tam peccatum ipsum quam poena
 pro eo debita solvitur, nihilque impedit quo-
 minus qui corpore migraverit, in salvandorum
 album referatur: sin manca fuerit paenitentia,
 nec culpis admissis accommodata, profecto
 ne culpa quidem remittetur, ac propterea poe-
 nis illis tenebuntur qui ita decesserint, non
 autem ea de causa quod remissionem quidem
 retulerint, poenam vero luere non poterint.
 Multas sane eius generis culpas singulis die-
 bus admittimus, quas aut nullo modo aut non
 satis sincere paenitentia eluimus, nec aliis
 operibus bonis ex aequo rependimus. Quare
 earum bene multae, ipso mortis tempore vel
 post mortem aliae quidem a divina benignitate
 condonantur iuxta maximum inter sanctos
 Dionysium^b, aliae vero per elemosinas et pec-
 ces et alia opera, quaecumque super mortuis
 ab Ecclesia fieri consueverunt, diluuntur.

12. Item duodecimum a nobis quaesivistis,
 quoad damnatorum relaxationem, quam eis ex
 Ecclesiae precibus profuturam diximus, qualis
 tandem censenda sit. — Respondimus igitur
 ex sententia a patribus nostris accepta, solati-
 um damnatis impertiri, manentibus ipsis in
 quibus antea versabantur tormentis, quin plene
 ab iisdem liberentur. Illud autem infelicibus
 illis multum proficit, quod exiguum saltem
 aliquid ac temporarium laxamentum capiant.
 Quod ad daemones attinet, si non omnes, at
 certe nonnullos, forsitan violentiores, detrusos
 fuisse diximus cum illis damnatis velut
 in carcere atque ergastulo iuxta Petri apostoli
 sententiam, quae pronuntiat^c, *angelis, cum pec-
 cassent, Deum non pepercisse, sed eos vinculis
 inferni detractos in tartarum tradidisse, in*

1. ὑπομνησκων M. — 2. ἀπαιτῶν M. — 3. τας P. — 4. καταγύνον M. — 5. εἰ: ἡ R. — 6. καὶ om. M. — 7. κλήρω: τόπω R. — 8. καταλεγεῖται R: καταλεγεῖται O. — 9. εἴη om. R. — 10. Ad marg. R: ὠραῖον, moxque latinis litteris et sermone: *culpa, poena*. — 11. ἀφείθη M. — 12. ἀποθεινόντες A. — 13. μὲν om. M.

14. σὺδὸλως OR. — 15. εἰ: ὅτι OQ. — 16. προσβάλεσθε O: προσβάλεσθαι (προσβάλεσθε 2^a unum.) Q: προβάλεσθε: G. — 17. Cf. p. 118, l. 30. — 18. ὅποιαν: ἡ ποίαν M: οἱ ποίαν P. — 19. μένουσιν B. — 20. ἦσαν. Ἡ παραμυθία M (?). — 21. αὐτῶν om. M. — 22. τοῦτο A. — 23. αὐτοῦς om. RM. — 24. Πέτρου om. POM: ad marg. R: ὅτι τοὺς βίαιοτέρους τῶν δαιμόνων ἐγκαθεῖργθαι εἰς δεσμοὺς εἰς φυλακὴν κρίσεως. — 25. ταρταρώσας M.

a) Chrysostomus nusquam, quod equidem meminim, docuit per adversarium illum intelligendam esse conscientiam, bene vero Pseudo-Althanasius, *Quaest. 26 in Nov. Testam.* = P. G.,

l. 28, c. 717; et Dorotheus abbas, *Orat. De Conscientia*, P. G., t. 88, c. 1653. — b) Dion. Areop. = P. G., l. 3, c. 561. — c) Cf. II Petr. II, 4.

iudicium reservatos. Quae vincula quidnam essent vobis postulantibus, reposuimus, per vincula forte intelligendam esse cessationem ab illis malis, quae in homines antea exercebant, quin aeterno tamen supplicio vel ipsi plene obnoxii fiant. Nam subiunctum est illud *in iudicium reservatos*, id est, tum demum supplicio cumulatissime afficiendos.

13. Decimum tertium interrogastis, quae-
nam essent parvae illae et leves culpae, qui-
bus medii tenentur. Et certiores facti, eas
esse quae apud vos *veniales* appellantur, uti
verbum otiosum et alia eiusmodi, reposuistis,
fieri non posse, ut illae in iis maneat qui in
caritate decesserint, cum huius simus opinio-
nis, ut caritas, quae graviora deleat peccata,
etiam leviora expungat. At vero nostra non
est haec sententia, nec prorsus apud nos ne
nomine quidem noscitur: non enim per
caritatem, sed per ipsam paenitentiam peccata
ignosci dicimus. Quod perspicue ex eo colli-
gitur, quod Ioannes Chrysostomus, etsi pas-
sim et frequenter in suis concionibus de paen-
itentia sermonem faciat, ita ut alter paeni-
tentiae praeco post priorem illum eiusdem
nominis praeconem habeatur, eiusque
vim ac virtutem copiosissime exponat, nus-
quam tamen de caritate, quod in paeni-
tentibus inveniatur, commemoret. Et merito
quidem. Nam si timor in caritate nullus est,
ille vero qui timet, in caritate decedere non
potest, timor autem est qui nos quam maxime
ad paenitentiam incitat: profecto sequitur,
praestantiorum esse paenitentia caritatem, quae
virtutum perfectissima cum sit, non paeniten-
tibus, sed eximia virtute praeditis congruit.
Itaque opinionem illam nos non ex nobismet-
ipsis protulimus, sed contra, cum vos dixissetis,
gravia et mortalia peccata a caritate utpote
sibi contraria expungi, levia vero non item ab
ea deleri posse; assertionem hanc tanquam
improbabilem redarguimus. Ad paenitentiam
vero quod attinet, illud edisserimus, paeni-
tiam, cum eorum sit quae ad aliquid sunt (ali-
quorum enim est, scilicet peccatorum), quo-
rum delictorum sincere ac plene paenituerit,

τηρομένους. Καὶ τὰς σειρὰς¹ ὅποιαί τίνες εἰσιν
ἐρωτώτων ὑμῶν, ἀπεκρινάμεθα, τὰχα τὴν ἀπραξίαν
τῶν προτέρων κακῶν, ἄπερ ἐνήργουν ἐν τοῖς ἀνθρώ-
ποις, σειρὰς γρῆναι νοεῖσθαι², τὴν κόλασιν δὲ καὶ
αὐτοὺς ὁμοῖ³ οὐ τελείαν⁴ ὑπέχειν πρόσκειται γὰρ
τὸ εἰς κρίσιν τηρομένους, ὅπερ ἐστὶ τότε τὴν
τελείαν κόλασιν ὑποστησόμενος.

13. Τὸ τρισκαιδέκατον ἠρωτήσατε, τίνες εἰσὶν αἱ
σμικρὰ καὶ * κοῦραι τῶν ἁμαρτιῶν, αἷς οἱ μέσοι
ἐνέχονται. Καὶ λαθόντες ὅτι αἱ παρ' ὑμῖν⁶ σιγ-
γνωστὰ καλούμεναι, ὅσων ἀργὸς λόγος καὶ τὰ
τοιαῦτα, μὴ δύνασθαι ταύτας μένειν ἐν τοῖς ἀπαλ-
λατομένοις μετὰ ἀγάπης εἰρήκατε, διὰ τὸ ἀπόφασι
ἡμετέραν εἶναι, τὴν ἀγάπην ἐξαλείφουσαν⁷ τὰ μείζω
τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τὰ ἐλάττωνα ἀπαλείφειν⁸. —
Τοῦτο δὲ οὐχ ἡμετέρα ἐστὶν ἀπόφασις, οὐδὲ⁹ τὸ ὄνομα
γνώριμον παρ' ἡμῖν ὄνομα· οὐ γὰρ ἀγάπην¹⁰, ἀλλὰ
τὴν μετάνοιαν αὐτὴν εἶναι τὴν συγχωροῦσαν τὰ
ἁμαρτημένα φαιέν. Καὶ τοῦτο ὄηλον ἐξ ὧν ὁ Χρυ-
σόστομος Ἰωάννης πολλαχοῦ καὶ πολλάκι¹¹ ἐν τοῖς
οἰκείοις λόγοις περὶ μετανοίας διδάσκει καὶ δεύτερος
κῆρυξ μετὰ τὸν συνώνυμον χρηματίσας τῆς μετανοίας
καὶ¹² τὴν ἰσθμὴν αὐτῆς ἰκαυότατα παραστήσας, οὐδα-
μῶ τῆς ἀγάπης ἐμνημόνευσεν ὡς ἐν¹³ τοῖς μετανοού-
σιν εὐρισκομένης. Καὶ τοῦτο εἰκότως· εἰ γὰρ φόβος οὐκ
ἐστὶν ἐν τῇ ἀγάπῃ, καὶ ὁ φοβούμενος οὐ τετελειώται
ἐν τῇ ἀγάπῃ, φόβος δὲ τὴν μετάνοιαν μάλιστα¹⁴
συνιστῶν, ὑπέρεκειται ἄρα τῆς μετανοίας ἢ ἀγάπῃ,
τελειωτάτῃ¹⁵ τῶν ἀρετῶν οὕσα, καὶ οὐ τοῖς μετα-
νοοῦσι, τοῖς δὲ τελείοις κατ' ἀρετὴν προσήκουσα.
Τὴν μὲν οὖν ἀπόρασιν ταύτην οὐχ ἡμεῖς παρ' ἡμῶν
αὐτῶν ἐξηγήκαμεν, ἀλλ' ὑμῶν τὸναντίον εἰπόντων,
ὡς ἢ ἀγάπῃ τὰς μεγάλας καὶ θανασίμους τῶν ἁμαρ-
τιῶν ὡς ἐναντίας αὐτῇ, ἀπαλείφουσα, τὰς μικρὰς οὐ
δύναται τοῦτο ποιεῖν, ὡς ἀπίθανον τὸν λόγον ἠλέγξα-
μεν. Περὶ δὲ τῆς μετανοίας ἡμεῖς φαιέν, ὡς ἢ¹⁶
μετάνοια τῶν πρὸς τι συγχάνουσα· τινῶν γὰρ ἐστὶ,
τουτέστιν ἁμαρτιῶν, ἐπ' αἷς μὲν¹⁷ ἁμαρτίαις¹⁸
γνησίως τε καὶ τελείως γίνεται, ταύτας καὶ δύναται

1. σειρὰς: σήρκα: M. — 2. Prius scripserat R νομίζων, quod emendari vult in νοεῖσθαι, deleto μίξων.
3. ὁ ὁμοῖ: R. — 4. οὐ τελείαν: εὐτέλειαν M. — 5. Cf. p. 121, l. 3. — 6. ὑμῶν PO: ἡμῶν M. — 7. ἐξαλεί-
φουσαν M. — 8. ἀπαλείφειν A. — 9. ἀλλ' οὐδὲ τε, — 10. ἀγάπῃ P. — 11. καὶ πολλάκι: om. B. — 12. καὶ om.
O. — 13. ἐν. ἐν M. — 14. μάλιστα ὁ τὴν μετ. R. — 15. τελειωτάτῃ M. — 16. μὲν: τε OQ.
17. ἁμαρτίαι POQ

ἐξλείπειν, εἰ καὶ μέγιστα πασῶν ὑπάρχουσιν¹. ἐφ'
αἷς δὲ ἀμελεῖται ἢ διὰ μικρότητά νομιζομένην ἢ
διὰ λήθην, αὐταί, κἂν μικραὶ δοκῶσιν, ἀνεξλείπτοι
μένουσι, καὶ ἐπ' αὐταῖς δεῖται τῆς θείας φιλαν-
5 θρωπίας ὁ θεοσεύς², ἵνα διὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας
εὐχῶν τῆν³ ἄφρων κοιμάμενος, ἐν τῷ χορῷ τῶν
σφωζομένων ἀριθμηθῇ.

14. Τεσσαρεσκαίδεκάτον⁴ καὶ τελευταῖον ἦν τῶν
ἠρωτημένων, εἰ τοῖς μετανοοῦσιν ἡμεῖς ἐπιτίθεμεν
10 ἐπιτίμια, καὶ τίνας χάριν. — Λέγομεν οὖν, ὡς οὐ⁵
πρότερον τὴν ἄφρουν καὶ τὴν λύσιν δόντες, ὡσπερ
ἔρομεν ἐξουσίαν παρὰ Θεοῦ, τότε τὰ ἐπιτίμια τάτ-
τομεν, ἀλλ' οὐκ ἄλλως τὴν ἄφρουν διδομεν ἢ μετὰ
τουούτων ἐπιτιμίων. Παισοῦμεν δὲ τοῦτο διὰ πολλὰς
15 τὰς⁶ αἰτίας. Πρῶτον μὲν, ἵνα διὰ τῆς ἐνταῦθα κακο-
παθείας⁷, ἣν ἐκὼν ὁ ἡμαρτηκὸς καταδέχεται, τῆς
ἀκουσίας⁸ τιμωρίας ἐκεῖσε ἀπαλλαγῇ. « οὐδενὶ γὰρ
« οὕτω τῶν ἄλλων ὡς κακοπαθείᾳ Θεὸς θεραπεύει-
« ται », φησὶν ὁ θεολόγος Γρηγόριος, « καὶ δάκρυσι
20 « τὸ πλὴνθρωπον ἀντιδίδοται ». * Δεύτερον, ἵνα τὸ
ἀπλογενῶν φρόνημα τῆς σαρκός, ὃ τὴν εἰς Θεὸν ἔλθον
ἀπογενῶν⁹ εἴωθε¹⁰ καὶ πάσης ἀμαρτίας ἐστὶν
αἴτιον, διὰ τῆς ἐπιπόνου τάτης μεθοδείας¹¹ ἐξαι-
ρηθῇ. τὰ γὰρ ἐναντία, φασί, τῶν ἐναντιῶν ἰάματα,
25 καὶ τὴν ἡδονὴν ἀνάγκη δι' ὀδύνης ἀποβλήθῃαι¹².
Τρίτον, ἵνα δεσμός τις ἦ καὶ¹³ χαλινὸς τῆ ψυχῆ,
τὸ δοθὲν ἐπιτίμιον εἰς τὸ μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ἐγγει-
ρῆσαι κακοῖς. Τέταρτον, ὅτι καὶ φύσει τὸ τῆς ἀρετῆς
30 χρέμα ἐπίπονον, καὶ δεῖ συνεισθῆναι τοῖς πόνους
τὸν εἰς ἐξὶν αὐτῆς ἐλεύσεσθαι μέλλοντα, καθάπερ διὰ
τῆς ἡδονῆς εἰς τὴν ἀμαρτίαν ὑπόλωθε¹⁴. Πέμπτον,
ὅτι καὶ πίστει λαβεῖν βουλόμεθα διὰ τῆς τοῦ δοθέντος
ἐπιτιμίου καταδόχῃς, εἰ¹⁵ τελείως τὴν ἀμαρτίαν
ἐμάχησεν. Αὐταὶ μὲν¹⁶ αἱ τῶν ἐπιτιμίων αἰτίαι, καὶ
35 πλείονες ἴσως ἕτεραι. Πάντα δὲ αὐτὰ παρορῶμεν
ἐν οἷς τὸ χρεῶν κατεπεῖγει πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ
σώματος ἕξοδον, ἀρκεῖν ἡγούμενοι τὴν τοῦ μετα-
νοούντος ἐπιστροφὴν καὶ γνησίαν εἰς τὰγαθὸν

ea delere posse, quamvis omnium gravissima existant; quorum vero nullam curam habuerit, propterea quod eadem aut levia animo ellinxe- rit aut oblivioni dederit, ea, quamvis levia videantur, nequaquam obliterari, sed illis delendis defunctum divina indigere miseratione, ut impetrata per Ecclesiae divina remissione, in salvandorum numerum referatur.

14. Decimum quartum et ultimum quae- situm fuit, num paenitentibus satisfactiones irrogemus, et cuius gratia. — Dicimus igitur, peccatorum remissionem absolutionisque non prius a nobis, pro facta a Deo potestate, impertiri, quam satisfactiones imponamus, sed remissionem neutiquam tribuimus nisi cum eiusmodi poenis. Sic autem agimus multis ex causis. Prima quidem est, ut peccator per molestiam his in terris ultra susceptam, illic invitam castigationem effugiat; « neque enim « ullus omnino cultus Deo perinde gratus est, « ut afflictio », ait Gregorius Theologus, « et « lacrymis benignitas ab eo rependitur ». Altera est, ut carnis sensus ad voluptatem * f. 70.
pronus, ex quo odium in Deum concipi omne- que peccatum produci consuevit, hac labo- riosa methodo adhibita auferatur; nam contra- ria, ut aiunt, per contraria curantur, et necesse est ut voluptas per dolorem evellatur. Tertia est, ut vinculi ac fraeni instar animae sit satis- factio irrogata, ne eadem in posterum commit- tantur delicta. Quarta est, cum virtus natura sua laboriosa res sit, ille laboribus assuescat oportet, qui ad eiusdem habitum pervenire voluerit, quemadmodum per voluptatem in peccatum lapsus est. Quinta, ut paenitens irro- gatum satisfactionem acceptando argumenta nobis praebeat, prorsus peccatum odio pro- sequatur. Atque hae quidem sunt satisfactio- num rationes, et aliae forsitan complures. Quae omnia praetermittimus, si qui urgente fato prope fuerint ut corpore solvantur, duo illa satis esse arbitantes ad peccatorum remis- sionem, conversionem nimirum paenitentis et sincerum virtutis colendae propositum. Quamobrem illa tum remittimus pro facultate

1. ὑπάρχουσαι OQ; sai in sin. corr. P. — 2. θενηκός OQ. — 3. τὴν om. PM. — 4. τεσσαρεσκαίδεκάτον M. — 5. οὐ sup. lin. P. — 6. τὰς om. AR. — 7. κακοπαθείας AR; item lin. 18 in R. — 8. ἐκουσίας M. — 9. ἀπογενῶν R. — 10. εἴωθεν P. — 11. μεθοδείας M. — 12. δι' ἡδονῆς ἀποβλήσεσθαι M. — 13. καὶ om. PMQ. — 14. ὑπόλωθε O: ὑπόλωσθαι R. — 15. εἰ om. M. — 16. μὲν om. M.

a) Greg. Naz. Oral. 14 de Pauperum amore, n. 5 = P. G., t. 35, c. 864. Nota Gregorium de misericordia, non de aeternis locutum fuisse.

nobis concessa, tum credimus a Deo condonari et quoad culpam ipsam et quoad poenam eorum causa luendam : *quaecumque enim, inquit^a, solueritis super terram, erunt soluta et in caelis*. Qua fide freti divinum Eucharistiae donum eiusmodi moribundis impertimur; siquidem ad bonam frugem se recipere et sinceram agere paenitentiam, penes animum est eius qui peccavit; at satisfactionem actu perficere, penes iudicium Dei est, qui hominem clam ex hac vita tollit; ac propterea misericors ille regis instar, pro sola sua misericordia, ei qui peccavit remissionem elargitur, quemadmodum etiam latroni^b, cum is extremum halitum mox redditurus tantum rogasset Christum, ut sui memor esset in regno suo, paradisi ipsum munificentissimus subministravit.

πρόθεσιν ἐπὶ τὴν τῶν ἡμαρτημένων ἄφεσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀφίεμεν αὐτὰ κατὰ¹ τὴν δοθείσαν ἡμῖν ἐξουσίαν καὶ παρὰ Θεοῦ² ἀφείσθαι πιστεύομεν αὐτὰ τε καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς τιμωρίαν ὅσα γιᾶθ³ φησὶν ἰὰν λίσσητε³ ἐπὶ τῆς γῆς, ἔστιαι λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς), καὶ εἰς ἐλέγγυον τοῦτου τὴν θείαν δωρεὰν τῆς εὐχαριστίας⁴ ἐπιτίδομεν τοῖς οὕτως ἀπλλαττομένοις· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστρέψαι καὶ μετανοῆσαι⁵ γνησίως ἐν τῇ γνώμῃ κεῖται⁶ τοῦ ἁμαρτήσαντος· τὸ δὲ μὴ⁷ πληρῶσαι⁸ τὸ ἐπιτίμιον ἐν τῇ κρίσει τοῦ Θεοῦ ἔστι τοῦ τὸν ἄνθρωπον ὑπέξαίρουτος τοῦ βίου, καὶ διὰ τοῦτο βασιλικῶς ὁ φιλόανθρωπος ἐκ φιλανθρωπίας μόνης τὴν ἄφεσιν τῷ ἡμαρτηκῶτι γράττειται, καθάπερ καὶ τῷ ληστῇ πρὸς ἐσχάταις ἤδη ταῖς⁹ ἀναπνοαῖς μνήμη ἐν τῇ βασιλείᾳ μόνον αἰτησαμένῳ τὸν παράδεισον αὐτὸν ὁ μεγάλόδιωρος ἐπεδὲκψιλεύσατο.

1. κατὰ : καὶ M. — 2. τῷ Θεῷ O : Θεοῦ M; ad marg. R : ὀρατον. — 3. λίσσηται M. — 4. εὐχαριστίας O. — 5. ἐπιστρέψαν καὶ μετανοῆσαν M. — 6. κεῖσθαι M. — 7. μὴ om. R. — 8. πληρῶσαν M. — 9. ἤδη ταῖς om. M.

a) Mat. XXIII, 18. — b) Cf. Luc. XVIII, 42. Sententiam Marcus mutuatus est a Ioanne Climaco, *Scala paradisi*, gr. XXV = P. G., t. 88, p. 1000 D.

LES TROPHÉES DE DAMAS

CONTROVERSE JUDÉO-CHRÉTIENNE

DU VIIe SIÈCLE

TEXTE GREC ÉDITÉ ET TRADUIT

PAR

Gustave BARDY

MAÎTRE DE CONFÉRENCES A L'UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LILLE.

1

Nihil obstat.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 27 février 1920.

† BENJAMIN-OCTAVE,
Év. auxiliaire de Paris.

INTRODUCTION

I. NATURE, AUTEUR, DATE.

Les Trophées de Damas ¹, que nous publions ici, appartiennent à la littérature antijudaïque. Cette littérature est presque aussi vieille que le christianisme. On pourrait en regarder l'Épître aux Galates comme le premier monument. Chaque siècle vit se renouveler, entre chrétiens et juifs, les vieilles controverses sur le sens et l'interprétation des prophéties, sans que jamais fût résolue de façon définitive la question posée. Naturellement, on en vint à tourner en un cercle assez restreint d'arguments ou d'objections. Les Juifs se refusaient à voir en Jésus-Christ le Messie prédit par leurs prophètes. Les Chrétiens affirmaient que le Sauveur avait réalisé en sa personne et en sa vie toutes les promesses faites jadis à Israël. De part et d'autre, l'Ancien Testament formait le point de départ, la base commune; et un certain nombre de textes, toujours les mêmes, le Serviteur de Jahveh dans Isaïe, la prophétie des Semaines dans Daniel, reviennent inmanquablement dans tous les ouvrages de controverse juive.

D'autre part, la forme littéraire des ouvrages consacrés à cette apologétique un peu restreinte découle, de manière très naturelle, de la nature du sujet. Quoi de plus simple que d'imaginer un dialogue, où un juif et un chrétien prendraient la parole à tour de rôle pour exposer leurs idées, et au terme duquel le juif se proclamerait vaincu, pour la plus grande gloire de l'Église? Dès le n^e siècle, Ariston de Pella écrit ainsi le Dialogue de Jason et de Papiscos, qui ne nous est pas parvenu, et saint Justin compose le Dialogue avec Tryphon, qui, s'il n'est pas le monument le plus ancien de la controverse antijudaïque, — l'Épître de Barnabé est sans doute antérieure, — en est du moins le chef-d'œuvre et le modèle toujours imité.

C'est un dialogue aussi que sont censés rapporter les Trophées de Damas.

1. Ce dialogue a été signalé et brièvement étudié par N. Boxwetsch, dans les *Nachrichten von der Kgl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, Phil.-hist. Klasse, 1909, Heft 2, p. 151-154 (Berlin, Weidmann, 1909).

Les chrétiens sont représentés par un moine (Prol. 3; i 1, 1; iv 7, 1), qui est d'ailleurs un personnage assez falot, et sans individualité bien marquée. Du côté des Juifs, plusieurs interlocuteurs prennent successivement la parole : c'est d'abord un anonyme délégué par quelques-uns de ses frères qu'inquiète une parole de saint Paul (Prol. 2; i 1, 1). A la fin du premier entretien, celui-ci s'avoue vaincu et impuissant à continuer la discussion (i 8, 4). Il se fait donc remplacer par des hommes plus instruits que lui dans la loi, des prêtres et des archisynagogarques, qui nous sont dépeints comme des sophistes, pleins d'un faux zèle de vaine recherche : « ils parlent avec précipitation, leurs attitudes sont insolentes, leurs paroles vives » (ii 1, 1). Malgré leur habileté, ces savants se laissent pourtant réduire au silence; un prêtre de Jérusalem n'intervient en leur faveur que par une brève sentence (ii 8, 2), et ils sont remplacés à leur tour, pour une troisième séance, par des Juifs de Cappadoce (ii 8, 3). Il faut bien dire que rien, dans leur argumentation, ne laisse deviner des personnalités supérieures : comme ceux qui les ont précédés, comme le porte-parole des chrétiens, ce sont surtout des pantins que l'auteur de l'ouvrage fait apparaître ou disparaître à volonté.

A côté des protagonistes, se laissent parfois entrevoir les foules qui assistent à la discussion. Le premier entretien était censé se passer dans un endroit retiré, comme en cachette (Prol. 2). Les trois suivants ont lieu au grand jour de la place publique, en présence d'une vaste assemblée composée de Juifs, de chrétiens, de Samaritains, d'hérétiques (ii 1, 1; ii 8, 2; iv 1, 4) : parfois, la foule applaudit ou murmure; les Juifs ne sont pas tous d'accord avec leur porte-parole; les chrétiens et même les païens se réjouissent de voir les circoncis réduits au silence (ii 8, 1).

Malgré ces artifices de mise en scène, la discussion est souvent traînante. Il est évident que l'auteur du dialogue n'est pas un artiste, et que son œuvre est sans valeur littéraire. Les phrases interminables et embarrassées qui constituent le prologue témoignent d'un vaste effort, et retombent lamentablement, sans que l'accumulation des épithètes qui servent à désigner saint Paul réussisse à les relever. Au reste l'écrivain est assez coutumier de ces accumulations de synonymes dont il pense sans doute tirer grand effet, pour dépeindre par exemple l'impuissance des ennemis du Christ (iv 5, 9) ou la stupeur des Juifs définitivement vaincus (iv 7, 1). En un seul endroit son style s'élève et atteint peut-être une certaine éloquence : lorsqu'il s'agit de montrer comment se sont accomplies les prophéties faites par le Christ (iv 5), l'enfant dévoué de l'Église s'anime, et il n'est pas loin d'entraîner son lecteur.

Par ailleurs, de l'écrivain inconnu des Trophées de Damas, nous ne savons rien que quelques pauvres renseignements épars. Il ne nous est pas interdit de supposer qu'il était moine : non seulement parce que le défenseur

des chrétiens est un moine (Prol. 3; iv 7, 4), mais parce qu'à plusieurs reprises il est parlé avec sympathie des moines, de ces ravisseurs du royaume de Dieu qui s'enferment dans des cavernes, se réfugient au fond des déserts, habitent sur des colonnes ou parmi les rochers, souffrent de la faim, de la soif, du froid pour conquérir la vie éternelle (iv 5, 3) : chaque jour, il est possible de voir des hommes et des femmes qui laissent ainsi le monde, qui abandonnent la richesse, le luxe, qui renoncent à tout et suivent le Christ (iv 5, 4). On croit sans peine que l'écrivain était un de ceux-là.

Ce qui est plus sûr, c'est qu'il avait voyagé. Il nous parle des nombreux pays où est répandu le christianisme, sans qu'il faille en conclure qu'il a vu l'Éthiopie, la Bretagne, le sud de l'Égypte, la Perse (cf. ii 2, 2). Mais il trouve l'occasion de rappeler qu'il est allé au Sinaï, et qu'il a vu sur le rocher la trace des reins de Moïse (iii 7, II), ce qui lui permet de donner une explication authentique du passage de l'Exode où est racontée l'apparition de Iahveh (Ex. xxxiii, 21 ss.).

Nous nous intéressons spécialement au loyalisme dont il fait preuve vis-à-vis de l'empire grec : il en parle en disant : notre empire (ii 3,2); il explique avec émotion que dans l'unique troupeau du Christ les chefs et les rois paissent en paix avec les pauvres et les ignorants (ii 3,6). Il donne à Constantin l'épithète protocolaire, on dirait presque liturgique : gardé de Dieu, et il l'appelle notre empereur (Tit.). Ces détails ne vaudraient pas la peine d'être remarqués en un autre temps; mais ils sont significatifs à l'époque où fut écrit le dialogue.

Cette époque est pleine de troubles : un grand nombre de chrétiens sont faits prisonniers de guerre; des régions immenses sont dévastées (ii 3,1). Depuis cinquante ans bientôt ont commencé les guerres actuelles (ii 3,2), et les chrétiens n'y ont pas fait figure de vainqueurs. Le titre d'ailleurs nous permet de préciser ces vagues indications. Les Trophées de Damas ont été composés, y est-il dit, « la vingtième année de Constantin gardé de Dieu, notre empereur après Constantin, au mois d'Août de la neuvième indiction ».

Héraclius mourut le 11 février 641. Constantin II, son fils, lui succéda; et le frère de celui-ci, Héracléonas, lui fut associé à l'empire. Mais ce double règne fut de courte durée. Dès le 24 mai 641, Constantin mourut. Héracléonas fut assassiné avec sa mère durant l'automne de la même année, et le fils de Constantin, Constant, devint empereur. Il devait régner jusqu'en 668. Officiellement, il porta le nom de Constantin¹, de sorte que la notice de notre titre semblerait d'abord s'appliquer exactement à lui : telle est la

1. H. GELZER, *Abriss der Byzantinischen Kaisergeschichte*, ap. K. KRUMBACHER, *Geschichte der Byzantinischen Literatur*², München, 1897, p. 951.

conclusion de M. H. Omont, lorsqu'il propose de lire le nom de Constant au lieu de celui de Constantin¹.

Il y a seulement une difficulté. La vingtième année de Constant tombe en 661. La neuvième année de l'indiction, sous le règne de cet empereur, arrive en 651 et en 666. En tenant compte d'abord de l'indiction, on est tenté de fixer la date du traité à 681. A ce moment c'est encore un Constantin, Constantin IV Pogonat, fils de Constant, qui est empereur. Il ne règne sans doute que depuis 668 comme seul empereur. Mais il est vraisemblable que dès 661 ou 662 il avait été associé en quelque manière au pouvoir et que l'on avait commencé à dater de là les années de son règne. En 662 en effet, Constant avait quitté Constantinople pour aller s'établir à Syracuse, où il devait mourir assassiné. On croira difficilement qu'en Orient, il ne se soit pas fait représenter par un lieutenant, en l'espèce par son fils².

C'est la même date de 680 à laquelle nous sommes amenés par d'autres indications du dialogue. Il y a six cents ans, est-il dit, que les Romains ont détruit le temple de Jérusalem et que les Juifs sont dispersés sans société et sans chef (II 6, 8; p. [60]) : la prise de Jérusalem par Titus ayant eu lieu en 70, nous revenons ainsi aux environs de 680.

D'autre part, les guerres actuelles ont commencé depuis bientôt cinquante ans (II 3, 2) : or les Arabes avaient pris Jérusalem en 632; Damas était tombé en leur pouvoir dès 635, et en 636 la grande bataille du Sarmuk avait fait tomber la Syrie entière entre les mains des musulmans. Depuis ce temps, les invasions, les combats, les guerres n'avaient pas cessé un seul jour. Ni Héraclius, ni ses successeurs n'avaient su rétablir la fortune de l'empire qui s'écroulait, et le Juif de notre dialogue pouvait justement railler les chrétiens de leurs prétentions à une paix universelle.

C'est donc dans une ville soumise aux Arabes que se passe la discussion. Damas, la métropole magnifique et aimée du Christ (Tit.), est sous la puissance des infidèles : sans doute quelques-uns d'entre eux sont-ils censés assister à la réunion, ceux que l'auteur appelle les Sarrasins ou les Turcs, de leur nom ethnique. Il n'est pas impossible que de telles circonstances aient amené les Juifs à relever la tête et à renouveler contre les chrétiens une opposition qui rendait toute son actualité à un ouvrage de controverse. La seule allusion, semble-t-il, aux nécessités présentes de l'apologétique, est la discussion relative aux images (n° 148 v° 1) : on sait que la controverse icono-

1. H. OMONT, *Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque nationale*, IIIe partie, p. 174. « Tropea divinae et invictae Dei ecclesiae erecta contra Iudaeos in metropoli Damasco anno vigesimo Constantini (Constantii) dialogis IV. » — 2. C'est aussi la solution adoptée par N. BOXWETSCH, *Ein antimonophysitischer Dialog*, dans *Nachrichten...* de Göttingen, 1909, p. 154.

claste débuta précisément vers 680 et fut encouragée, sinon provoquée, par un juif de Tibériade¹, s'il faut croire le témoignage de Nicéphore.

Les Trophées de Damas ne sont pas le seul ouvrage que nous possédions de leur auteur. Le manuscrit qui nous les a conservés (Paris, B. N., Coislin 299) contient, immédiatement après, un dialogue contre les monophysites; et ce dialogue, naguère édité par N. Bonwetsch², est en quelque manière la suite ou la contre-partie du dialogue contre les Juifs. Il est précédé d'une introduction qui met en relief la suite des idées : Ἐπειδὴ οὐ πᾶς ὁ βαπτιζόμενος, ἀλλὰ πᾶς ὁ ὀρθοδόξως φωτιζόμενος θεοῦ υἱὸς ἀναδεικνύται, φέρε δὲ, φέρε λοιπὸν μετὰ τὸν ἰουδαϊκὸν πρὸς αἰρετικὸν ὡσπερ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν καιροῦ καλοῦντος εἰσπηδήσωμεν πόλεμον (f° 164 r° 1). Ainsi, après avoir converti les Juifs au christianisme, il faut encore ramener les chrétiens hérétiques à l'unique bercail de l'orthodoxie.

Nombreux sont les dissidents : Arius, Macedonius, Nestorius, Eutychès et Dioscore; puis Origène, Eunomius, Apollinaire, Sabellius, Nestorius, Gaïus et Julien, Jacques, Dioscore, les Manichéens, Eutychès, sont nommés un peu pêle-mêle, sans que l'on sache toujours très bien les raisons qui les ont fait mentionner de préférence à tant d'autres. D'ailleurs l'auteur ne s'attachera pas à les combattre tous. Déjà les adversaires de la Trinité, les ennemis de Dieu, Arius, Sabellius, Eunomius ont été vaincus par Athanase, par Grégoire, par Basile : τοὺς τριαδομάχους ἐχθροὺς τοῦ θεοῦ Ἄρειον καὶ Σαβέλλιον καὶ Εὐνόμιον ἐνίκησαν Ἀθανάσιος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας συνήμιλος, καὶ Γρηγόριος ὁ τῆς Θεολογίας ἐπίσκοπος, καὶ Βασίλειος ὁ τῆς βασιλείας συνόνυμος (f° 167 r° 2). Restent à abattre les Nestoriens et les Sévériens; et bien plus encore les Théodosiens, les Gaïanites, les Dioscorites (f° 167 v° 1).

Le dialogue qui suit ce préambule est composé d'une manière tout à fait analogue aux Trophées de Damas. La scène se passe aux environs de

1. Cf. NICÉPHORE, *Antirrheticus III adv. Constant.*, 84; *P. G.*, C, c. 528. Notre dialogue donne encore sur l'époque de sa composition quelques renseignements plus vagues. C'est ainsi qu'il compte environ 1100 ans depuis l'époque de Daniel (f° 157 v° 1); or le Christ est venu 490 ans, 500 ans en chiffres ronds, après Daniel (f° 160 v° 1). Ceci nous amènerait à l'an 600. Mais on ne saurait tirer de cette donnée de conclusion ferme. Il est curieux de remarquer que dans le Dialogue de Papiseos et de Philon, écrit sans doute au VIIIe siècle et directement inspiré des Trophées de Damas, on dit encore que le Christ a prophétisé voici 600 ans (10; éd. Mc. GIFFERT, p. 65, 1). Ce chiffre, désormais inexact, a été corrigé dans un des manuscrits qui écrivit à la place πρὸ πολλῶν ἐτῶν. La διὰ λέξεως d'Anastase (*P. G.*, LXXXIX, 1203-1282), composée elle-même d'après le Dialogue de Papiseos et de Philon modifie plus franchement la date et dit : πρὸ χρόνων ὀκτακοσίων ἢ καὶ ἐπέκεινα.

— 2. N. BONWETSCH : *Ein Antimonophysitischer Dialog*, dans *Nachrichten der kgl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, 1909, p. 123 ss. Le prologue (Coislin. 199, f° 164 r. 1-f° 168 r. 2) est encore inédit, M. Bonwetsch en a seulement donné une courte analyse, *l. cit.*, p. 151. Nous en publions le texte et la traduction à la suite des Trophées, suivant l'ordre même du manuscrit.

Damas; les interlocuteurs sont un moine et un hérétique; et les épisodes de la controverse se reproduisent semblables dans les deux œuvres jusqu'à la conclusion qui est la victoire de l'orthodoxie.

Il serait sans grand profit de relever tous les points de contact des deux dialogues. Nous n'apprenons pas grand'chose de plus sur la personnalité de leur auteur. Aussi bien celui-ci nous intéresse-t-il bien moins pour lui-même que comme un témoin renseigné du mouvement religieux à la fin du VIIe siècle. Ses ouvrages sont des documents caractéristiques d'une époque : sans grande portée théologique, ils représentent la mentalité d'un esprit moyen, qui cherche d'abord la vérité et la voie du salut.

Du point de vue littéraire leur intérêt est peut-être plus considérable : ce ne sont pas des œuvres d'art, loin de là; ce sont des écrits de la langue vulgaire, de celle que l'on parlait dans le peuple sous le règne de Constantin IV. Sauf de rares exceptions, les phrases sont courtes, rapides, comme il convient au style de la conversation. Les mots sont ceux de tous les jours : parfois hérités de la tradition classique et chargés seulement d'un sens nouveau; d'autres fois, plus récents d'origine. Les règles de la grammaire, même les plus simples, les lois d'accords entre les genres et les nombres, subissent d'étranges aventures. L'historien de la langue grecque trouvera dans ces deux dialogues de nombreux éléments d'information : grâce à eux nous pénétrons davantage dans l'intimité de la vie quotidienne; nous entrons en contact plus immédiat avec le peuple chrétien de la Syrie durant les premiers temps de la domination arabe.

II. ANALYSE.

Après un prologue où est exposée, d'une façon d'ailleurs bien embarrassée, l'occasion de la discussion, les *Trophées de Damas* comprennent quatre entretiens. Chacun d'eux est censé occuper à peu près l'espace d'une journée (1 8,4), et il semble bien qu'en introduisant ces divisions assez artificielles, l'auteur se soit trop peu soucié de l'unité et de la suite des divers développements.

Le premier entretien est le mieux composé. Il s'agit de prouver que le Messie est véritablement le Fils de Dieu. Naturellement la démonstration s'appuie sur les textes classiques de l'Ancien Testament : le psaume II (chap. 2), le récit de la création de l'homme fait à l'image et à la ressemblance de Dieu (Gen. I, 26; — chap. 3, 1-2) et devenu après le péché « comme l'un d'entre nous » (Gen. III, 22; — chap. 3, 3); le psaume CIX (chap. 4), la prophétie de l'Emmanuel (Is. VII, 10 ss.; — chap. 5); les psaumes CXVII, 26 s. (chap. 6, 1) et LXXXVI, 5 (chap. 6, 2), enfin le cantique d'Habacuc (chap. 7, 1-6) et le

psaume XLV (chap. 7, 7-8). Le juif ne sait que répondre, et les deux interlocuteurs prennent jour pour un nouvel entretien (chap. 8).

Cette seconde discussion s'engage à faux : le juif demande au chrétien s'il descend de Jacob ou d'Ésaü (chap. 1, 2) et le chrétien refuse de répondre (chap. 1, 3). Après une lacune, probablement assez courte, le triomphe du christianisme, sans doute héritier des promesses faites à Jacob, est opposé à la déchéance des Juifs (chap. 2). Il est vrai, ce triomphe ne réalise pas la lettre des prophéties anciennes; mais l'Écriture doit être interprétée au sens spirituel (chap. 3 et 4). D'une manière spéciale, l'incarnation (chap. 5) et surtout la rédemption (chap. 6) ont été magnifiquement prédites dans l'Ancien Testament : le chapitre LIII d'Isaïe ne s'applique qu'au Christ crucifié, comme aussi tant de figures de la croix, dont la plus importante est le serpent d'airain (chap. 7).

Au début du troisième entretien, nous retrouvons la question posée précédemment et laissée sans réponse : De qui les chrétiens sont-ils les fils? Cette fois, leur porte-parole ne refuse pas de l'avouer : sans doute, les chrétiens sont une race nouvelle (chap. 1), mais ils sont aussi les véritables fils de Jacob, puisque les Juifs ont été infidèles à la promesse et à l'alliance (chap. 2). Le Christ était l'attente des nations (Gen. XLIX, 10; — chap. 3) : lorsqu'il est venu, il a donné aux hommes une alliance nouvelle (chap. 4 et 5) que les païens ont acceptée avec joie. Ici, le juif interrompt la discussion : les chrétiens ne sont-ils pas, demande-t-il, des idolâtres mal déguisés? ils adorent la croix et les images (chap. 6); ils adorent le soleil puisqu'ils se tournent vers l'orient pour prier (chap. 7). A ces deux objections répondent deux arguments *ad hominem* : Les Juifs, eux aussi, rendent un culte à leurs livres saints (chap. 6), et lorsqu'ils prient, ils se tournent vers le midi (chap. 7). Cependant, l'adoration vers l'orient, prescrite par Moïse et David, est plus autorisée et plus ancienne que celle vers le sud, dont Daniel est le plus ancien représentant. Et tandis que l'on cherche le livre de Daniel pour vérifier le temps de sa venue (chap. 7, 9), le chrétien explique encore pourquoi les prophètes n'ont pas plus clairement annoncé le Christ (chap. 8 et 9) et pourquoi les Évangélistes présentent dans leurs récits quelques divergences de détail (chap. 10).

Le livre de Daniel arrive trop tard pour pouvoir être examiné dans le troisième entretien. La discussion relative à la date de sa prophétie est donc remise à un autre jour. La quatrième assemblée débute par un long et lourd prologue qui rappelle d'assez près celui qui ouvrait le livre, et où les Juifs sont copieusement maltraités (chap. 1); puis on en vient au fait : d'après les Juifs, il s'est écoulé déjà 1100 ans depuis Daniel; le chrétien prétend qu'il ne peut encore y avoir 500 ans (chap. 2). En effet, il lit et commente la 10e vision du prophète (chap. 3); il rappelle la chronologie des rois de Perse, d'Égypte et de Rome (chap. 4) : Le Messie doit venir 500 ans après Daniel; Jésus-Christ

est donc le Messie, puisque seul il est venu à la date fixée. De la défense, le chrétien passe alors à l'attaque. Non seulement Jésus a réalisé les prophéties de l'ancienne Loi, mais il a fait lui-même des prophéties dont l'événement confirme chaque jour la vérité (chap. 5). L'avenir ne cessera pas de témoigner aussi en faveur du Christ (chap. 6). Que tous viennent donc et se convertissent. Ce dernier appel n'est écouté que d'un petit nombre de Juifs qui sont assez loyaux pour se rendre à l'évidence (chap. 7).

Ce dénouement attendu n'a rien que de banal et de traditionnel. La même remarque vaut d'ailleurs pour la plupart des thèmes qui sont développés au cours de la controverse. Il est curieux de remarquer à quel point les mêmes arguments se répètent le long des siècles, inlassablement repris sous des formes à peine différentes. Prouver par les prophéties que le Messie est le Fils de Dieu, établir par le chapitre un d'Isaïe la foi au Christ souffrant, s'appuyer sur la dixième vision de Daniel pour montrer que Jésus est seul venu à l'époque fixée par Dieu : depuis longtemps saint Justin et ses successeurs avaient fait tout cela. A la fin du vi^e siècle, ces démonstrations gardent leur utilité, car la position des Juifs à l'égard du christianisme n'a pas sensiblement varié.

L'individualité des différents auteurs ne se manifeste que dans le choix et la mise en valeur des preuves qu'ils apportent. Chacun n'a pas la prétention de tout dire. La Didascalie de Jacob, qui, à moins d'un demi-siècle près, est contemporaine des Trophées de Damas, présente un plus grand nombre de textes scripturaires et insiste davantage sur le détail de la passion du Christ, sur l'inutilité des observances juives, sur le salut apporté par l'Église. Notre dialogue accorde une place de choix à la prophétie des semaines de Daniel, et à la réalisation des prédictions faites par le Christ. Pourquoi ces préférences? il serait difficile de le dire, et peut-être vain de le chercher.

C'est à peine parfois si un argument, plus fortement appuyé, est révélateur d'une époque ou d'un état d'esprit. Dans les Trophées de Damas, les longues discussions sur l'adoration de la croix et la prière vers l'orient sont peut-être telles. Elles supposent un culte développé, une liturgie fixée, et aussi des adversaires de ce culte et de cette liturgie. Mieux qu'en tout autre temps, elles se placent au moment de la controverse des images; et les réponses faites par le chrétien ne visent pas seulement les objections des Juifs; elles s'adressent plus généralement à tous ceux qui, sous prétexte de spiritualiser la religion, condamnent les représentations matérielles.

III. LES CITATIONS BIBLIQUES.

La principale source de tout traité contre les Juifs est la Bible. Dès le iiie siècle, et peut-être bien auparavant, s'il faut croire M. J. Rendel

Harris¹, circulaient des recueils de *Testimonia*, c'est-à-dire de textes bibliques disposés dans l'ordre des controverses. Le plus célèbre de ces recueils, du moins en Occident, doit son origine à saint Cyprien.

Nous ne saurions affirmer que l'auteur des *Trophées de Damas* a eu recours à un pareil ouvrage, plutôt qu'à la Bible elle-même. Les nombreuses citations scripturaires qu'il introduit dans son ouvrage nous renseignent du moins sur la nature du texte dont il se servait, car le plus souvent ces citations sont très littérales. Ce texte est, à ce qu'il semble, neutre. Lorsqu'il s'agit des Psaumes en particulier, il est le plus souvent d'accord avec les manuscrits liturgiques R, T², avec le second correcteur du Sinaiticus (s^{va}), et ne présente pas de leçons qui l'apparentent spécialement aux recensions de Lucien ou d'Hésychius. Il faut faire des remarques analogues en ce qui concerne les Prophètes et le Nouveau Testament. Ainsi notre dialogue est moins intéressant du point de vue du texte biblique, que la *Didascalie de Jacob* où M. Nau a trouvé de nombreuses traces d'une recension égyptienne³.

Certaines variantes méritent pourtant de retenir l'attention :

Num. xxiv, 17 (p. [81], 11) : ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰουδα. Le texte des principaux manuscrits porte Jacob.

Deut. xxviii, 66 (p. [62], 4 s.) : Ὁψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμασμένην ἐπὶ ζύλου ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν καὶ οὐ μὴ πιστεύσετε ἂν τις ἐκδιηγῆσεται ὑμῖν. Au lieu de Ὁψεσθε etc., les mss. A et B ont ἔσται ἡ ζωὴ σου. Ces deux mss. lisent la fin du passage de la manière suivante : καὶ οὐ πιστεύσεις τῆ ζωῆ σου. Il faut surtout remarquer les deux mots ἐπὶ ζύλου qui ne figurent pas dans le texte des Septante, et qui sont une addition destinée à rendre plus immédiatement sensible l'allusion à la croix⁴. La même addition se retrouve encore dans une citation de Joan. iii, 14, qui est ainsi transcrite (p. [101], 11 s.) : ὥσπερ Μωσῆς ᾤψωσε τὸν ἕρπιν ἐπὶ ζύλου ἐν τῆ ἐρήμῳ, οὕτως, etc.⁵

Is. vi, 9 (p. [74], 10 s.) : ἀκοῆ ἀκούσατε καὶ οὐ μὴ πιστεύσατε, καὶ βλέποντες βλέψατε καὶ οὐ μὴ συνείητε, ὅπως ἂν οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, οἱ δὲ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Au lieu de πιστεύσατε, les mss. xABQT lisent συνήτε; par contre à la place de συνείητε, ils portent ἴδωτε. La fin de la citation est très libre et ne se rencontre ni avec le texte d'Isaïe, ni avec les passages du Nouveau Testament qui se

1. J. RENDEL HARRIS, *Testimonies*, Part I, Cambridge University Press, 1916. Cf. A. d'ALÈS, *Testimonia et Logia*, dans *Recherches de Science Religieuse*, Mai-Septembre 1917, pp. 308-326. — 2. Sur ces deux manuscrits, cf. H. B. SWETE, *An Introduction to the Old Testament in greek*, 1900, p. 141 s. — 3. F. NAU, *La Didascalie de Jacob* P. O. VIII, 5), p. 727 [17]. — 4. Le texte Deut. xxviii, 66 est encore cité p. 84, mais sans les deux mots en question. L'addition de ces mots : ἐπὶ ζύλου est d'ailleurs ancienne. On les rencontre chez Tertullien, dans saint Athanase et dans saint Jean Damascène. — 5. Je ne connais pas d'autre témoin de cette addition dans le texte de S. Jean.

réfèrent à ce verset du prophète (cf. Matth. xiii, 14; Mc. iv, 12; Lc. vii, 10; Joan. xii, 40; Act. Ap. xxviii, 26; Rom. xi, 8).

Jer. xxxviii (xxxix), 31-32 (p. [72], 14 s.). Plusieurs variantes d'expressions distinguent le texte de la citation de celui des mss. : *συντελέσω* au lieu de *διαθήσομαι*: (SABQ); *ἐπὶ τὸν οἶκον* pour *τῷ οἴκῳ* (id.); *ἦνίκα* pour *ἐν ἡμέρῃ* (id.). Le même passage est cité par la Didascalie de Jacob chap. 11, conformément au texte des manuscrits.

Dan. ix, 25 (p. [95], 2 ss.). La moitié de ce verset 25 est omise, probablement à la suite d'une négligence du copiste; car le sens demanderait que la citation fut complète.

Mich. iv, 1-2 : Is. ii, 2-3 (p. [25], 14 s.) : *ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἔμψανές τὸ ὄρος κυρίου. ἔντιμον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὄρεων καὶ ἐρῶσιν· δεῦτε ἀναθῶμεν εἰς τὸ ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ γνωρίσῃ ἡμῖν ὁδὸν ἐν ἣ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ.* Ce texte se rapproche tantôt de Michée, tantôt d'Isaïe et parfois se sépare de l'un et de l'autre. L'adjectif *ἐντιμον* par exemple est substitué à *ἔτοιμον* du texte de Michée. La graphie de ces deux mots est presque semblable, et *ἐντιμον* présente, pour le sens, un meilleur parallélisme avec *ἐμψανές* du premier membre de phrase.

Habac. iii, 3 : *καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ* (p. [41]). Les LXX lisent *ἀνέσεως* au lieu de *συνέσεως* qui n'est attesté que par un seul des manuscrits cités par Holmes-Parson. La Didascalie de Jacob, 46; éd. Nau, p. 773 [63], porte également *συνέσεως*, mais c'est, à ce qu'il semble, la seule fois que son texte biblique coïncide avec celui des Trophées de Damas.

Remarquons encore quelques détails. Lorsque notre auteur cite un passage des Septante rapporté par le Nouveau Testament, son texte est conforme à celui du Nouveau Testament et reproduit les mêmes variantes : ainsi pour Deut. xxi, 23 (p. [24]) cité comme Gal. iii, 13; Mich. v, 2 (p. [34]), cité comme Matth. ii, 6; Zach. xii, 10 (p. [61]) cité comme Joan. xix, 37.

Assez souvent deux textes d'origine différente sont bloqués en une seule citation, p. ex. Matth. x, 5 + xv, 24 (p. [74]); Dan. vii, 9 + vii, 13 (p. [88]). Is. ix, 7 et Dan. vii, 14 cités ensemble sont attribués en bloc à Daniel (p. [37]). Parfois des erreurs d'attribution : Joel iii, 15-16 est cité p. [42] sous le nom d'Osée; Zacharie xii, 10 sous celui d'Isaïe (p. 61). L'auteur met dans la bouche du Christ les paroles : « Les Romains viendront et détruiront notre race et notre ville », qui, selon saint Jean xiv, 48, ont été prononcées par les prêtres et les pharisiens (p. [100]).

Il semble que la plupart du temps ces variantes, ou ces erreurs, sont le fait de l'auteur même des Trophées, qui cite de mémoire ou par à peu près. Lorsqu'elles ne sont pas attestées par un groupe connu de manuscrits, on hésite à affirmer qu'un écrivain du vi^e siècle les a rencontrées, alors qu'il est si naturel d'attribuer des défaillances à sa mémoire ou des habitudes

de son esprit. Dans le dialogue contre les monophysites, nous retrouvons quelques-unes des particularités que nous venons de signaler : c'est ainsi que Zach. XII, 10 y est aussi attribué à Isaïe (32; éd. BONWETSCH, p. 131, 17) et cité sous la forme que lui donne Joan. XIX, 37.

IV. LE MANUSCRIT.

Les Trophées de Damas ne nous ont été conservés, à ce qu'il paraît, que par un seul manuscrit, le Coislin 299, du XIe siècle. Ce manuscrit, écrit sur parchemin, compte 295 feuillets, plus, en tête, deux feuillets A, B et un feuillet 181 bis: il mesure 24 cm. sur 20, et est écrit sur deux colonnes de 26 lignes chacune¹. Son contenu est assez varié : il débute par des ouvrages de controverse judaïque : la Didascalie de Jacob (fol. 1-69); le Dialogue de Timothée et d'Aquila, au temps de S. Cyrille d'Alexandrie (fol. 69-122); les Trophées de Damas (fol. 122-164). A la suite des Trophées de Damas et du dialogue antimonophysite qui est du même auteur, viennent la lettre de Denys d'Alexandrie à Paul de Samosate (fol. 190) et les dix propositions de Paul de Samosate avec les réponses de Denys (fol. 195), la lettre des six évêques à Paul de Samosate (fol. 219), et enfin différentes œuvres patristiques.

Les Trophées commencent au f° 122 r° 2 et finissent au f° 164 r° 1. Le titre, précédé d'une ligne d'ornements, est écrit en petites onciales. Les titres des divers entretiens sont en grandes onciales, mais le début de la Ire conférence est immédiatement rattaché au prologue sans titre spécial.

Les citations bibliques sont généralement indiquées par des guillemets mis en marge au bout de chaque ligne. Toutefois cette règle souffre de nombreuses exceptions, surtout lorsqu'il s'agit de citations assez courtes.

Le texte de l'ouvrage semble à peu près complet. Il y a cependant quelques lacunes : le f° 124 r° 1 commence brusquement par une réponse du chrétien, sans que le changement d'interlocuteur ait été annoncé. D'ailleurs au f° 123 v° 2, la question du juif n'est pas complète. Il ne paraît pas que la lacune soit très considérable².

Le f° 135 r° 1 débute par la fin d'un mot dont les premières lettres font défaut. Le f° 134 v° 2 s'achevait sur des acclamations de la foule. Le commencement du dialogue manque. Dans ces deux cas, un lecteur a noté, à la marge inférieure, l'existence d'une lacune.

Le début du f° 149 v° 1 paraît aussi indiquer une lacune, ou du moins une altération du texte; la suite des idées laisse fortement à désirer.

Le manuscrit est très bien écrit, et généralement correct. Les principales

1. Sur l'histoire du manuscrit cf. F. NAV, *La Didascalie de Jacob*, Introduction, *loc. cit.*, p. 725 [15]. — 2. Il manquerait un folio d'après M. BONWETSCH. *l. cit.*, p. 151.

fautes ont été relevées par M. Nau, *loc. cit.*, p. 726 [16]¹; elles sont les mêmes pour les Trophées de Damas que pour la Didascalie de Jacob.

Parfois des corrections ont été introduites par une seconde main : f° 124 r° 1, quelques lettres effacées aux premiers mots des lignes 14 et 15 ont été réécrites.

De même au f° 144 v° 1, avant les mots *περι ἡσαῦ καὶ ἰζαῶς*, le copiste n'avait pas indiqué le changement d'interlocuteur; une seconde main écrit en marge : *ὁ ἰουδαῖος εἶπεν*².

V. SUR L'HISTOIRE LITTÉRAIRE DES TROPHÉES.

Il n'est pas encore possible de faire avec précision l'histoire des controverses antijudaïques et des documents qui en marquent les différentes étapes pendant la période byzantine. Il faudrait d'abord que fussent publiés les nombreux inédits que renferment nos bibliothèques. En particulier nous ne saurions dire quelles sont au juste les sources auxquelles a puisé l'auteur des Trophées de Damas.

On retrouve, dans ce dialogue, des éléments qui sont aussi anciens que le christianisme lui-même. Les Actes des Apôtres et les Évangiles, avant eux les apôtres dans leur prédication et le Sauveur au cours de son ministère, avaient fait appel aux prophéties pour combattre le judaïsme et prouver que le Messie était déjà venu. Le chapitre LIII d'Isaïe, par exemple, se retrouve cité dans presque tous les monuments de la littérature antijudaïque; il en est de même d'un grand nombre d'autres textes de l'Ancien Testament (Ps. II, Ps. CIX; Is. VII, 14; Gen. II, 26 etc...). Et l'on ne saurait conclure, du fait qu'on en peut lire le commentaire dans toutes les apologies successives du christianisme, à une dépendance littéraire des unes vis-à-vis des autres. J'ai cité, dans les notes qui accompagnent le texte des Trophées, quelques rapprochements avec le Dialogue de saint Justin ou avec Origène, ou encore

1. Le manuscrit n'indique pas le *ι* souscrit. En règle générale, il écrit *δι*, *παρ*, *μεθ*, *ὄφ*, *ἐπι*, *ἀπ* et *ἀφ*, *κατ* et *καθ*, *ἀλλ*, *οὐδ*, sans apostrophe, et sans esprit sur le mot suivant : *αυτοῦ* etc... De même souvent *ἐπι*, *περι*, *ἀντι*, *κατα*, *μετα*, *προ*, *προς*, *ὑπερ*, *ἐπι*, *ἀν* et *κάν* sont écrits sans accent; parfois aussi *μεν*, *δε*, *οὐδε*, *μηδε*, *μη*. Par contre on trouve quelquefois *μη*, *δὲ* avec deux accents; et encore *μη δὲ* et *μηδὲ*: *οὐκοῦν*, *οὐκέτι*, même *μηκ* *ἔτι* sont fréquents. Le scribe a corrigé assez souvent des accents défectueux; plus souvent il les a laissés tels quels; d'ailleurs en pareille matière, il pouvait suivre l'usage de son époque. Sur la graphie du ms., cf. encore N. BOHWERTSCH, *Die didaskalía 'Iakώβου νεοβαπτίστου*, dans *Nachrichten von der kgl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, Philologisch-historische Klasse, 1899, p. 413 et 440; N. BOHWERTSCH, *Ein antimonophysitischer Dialog*, dans *Nachrichten* etc., 1909, p. 123 et 149. — 2. Je dois à l'obligeance de Mre Graffin la photographie de ce manuscrit. Qu'il me soit permis de le remercier encore une fois de sa complaisance.

avec l'*Altercatio Simonis et Theophili* ; il faut bien se garder d'en conclure que le moine de Damas avait lu ces ouvrages et s'en inspirait. J'ai voulu seulement montrer par quelques exemples le maintien des traditions et la persistance des arguments anciens.

Parfois à côté des vieilles preuves, surgissent des développements nouveaux, empruntés aux nécessités de la vie qui change. Ces développements sont rares dans les controverses contre les Juifs. Des hérésies nouvelles exigent d'autres armes offensives ou défensives. Le judaïsme est l'ennemi de toujours, et c'est à peine si l'on sent le besoin de rajeunir ses arguments. A l'époque où paraissent les Trophées de Damas, les Juifs ont trouvé des alliés dans les Arabes musulmans, qui, comme eux, enseignent un monothéisme rigide et proscrivent le culte des images. La défense du dogme trinitaire, de l'unité de la substance divine dans la trinité des personnes, l'apologie des images et des reliques sont donc les preuves actuelles entre toutes : encore faut-il remarquer que notre dialogue n'insiste pas d'une manière spéciale sur la divinité du Christ, et que c'est seulement à propos des images qu'il semble manifester son sens de l'adaptation.

Les Trophées connaissent donc les arguments traditionnels : ils essaient même d'apporter de nouvelles ressources à l'apologétique. On ne saurait affirmer que leur auteur a lu le Dialogue de Justin ou quelque autre parmi les œuvres de ses prédécesseurs. Il est d'ailleurs certain qu'il a lu : il n'a pu inventer, par exemple, ni même citer de mémoire toute la liste des rois de Perse, d'Égypte et de Rome, qui se sont succédé depuis Daniel jusqu'au Christ. Il emprunte cette liste à une chronique, comme il en circule tant à son époque, mais je ne saurais préciser à laquelle.

Une quarantaine d'années avant les Trophées avait été écrite la *Doctrina Iacobi nuper baptizati*¹. Cet ouvrage était destiné à une grande diffusion, puisqu'on en a retrouvé, en plus de l'original grec, des traductions éthiopienne, arabe et slave. Les Trophées ne semblent pas l'avoir connu : j'ai vainement cherché des points de contact entre les deux documents, sans rien trouver d'autre que les ressemblances d'ordre général qui ne peuvent faire défaut en pareille matière.

Mais si les Trophées n'ont pas, à ma connaissance, de précurseur immédiat, il semble possible de suivre leur influence. Le Dialogue de Papiscus et

1. Le texte grec de la 1re partie de cet ouvrage a été publié par M. F. NAU, dans la *Patrologia orientalis*, t. VIII, fasc. 5; le livre entier a été édité par N. BONWETSCH. *Doctrina Iacobi nuper baptizati*, Berlin, 1910. Le texte éthiopien a été publié et traduit par M. S. GRÉBAUT sous le titre de *Sargis d'Aberga* dans la *Patrologia orientalis*, t. III, fasc. 4; t. XIII, fasc. 1. M. J. PÉRIER en étudie la version arabe dans un appendice au tome XIII, fasc. 1 de la *Patrologia orientalis*. La traduction slave a été utilisée par M. BONWETSCH et par M. NAU pour leurs éditions du texte grec.

de Philon avec un moine, écrit vers l'an 740, et peut-être même dès la fin du viie siècle au témoignage de M. Me. Giffert ¹, s'en inspire visiblement, non pas seulement dans le choix et l'agencement des preuves, mais dans les expressions mêmes. Le parallélisme est particulièrement frappant entre Dial. 2, p. 52, 5 ss. et Troph. i 2, 1, p. [24 s.]; Dial. 5, p. 53, 22 ss. et Troph. i 4, 2, p. [31]; Dial. 8, p. 56, 20 ss. et Troph. i 6, 1, p. [37]; Dial. 9, p. 59, 3 ss. et Troph. ii 2, 2, p. [48]; Dial. 13, p. 74, 4 ss. et Troph. ii 2, 2, p. [49] s.; Dial. 12, p. 69, 4 ss. et Troph. ii 6, 1-2, p. [57] ss. ²

Il est à remarquer que les ressemblances sont surtout fréquentes entre le Dialogue de Papisens et les deux premiers entretiens des Trophées. La discussion relative aux images qui est développée dans le troisième entretien a son parallèle dans le début du Dialogue (Dial. 1; p. 51, 6 ss.). Mais ce premier paragraphe, qui n'est pas relié à la discussion qui suit, semble un hors-d'œuvre, et Me. Giffert y voit une addition d'un auteur postérieur ³.

D'autre part, la longue citation de Daniel et le commentaire de ce passage, par où se termine actuellement le Dialogue (17; p. 80, 20 ss.), ne figure pas

1. A. C. Mc. GIFFERT, *Dialogue between a christian and a Jew entitled 'Αντιβόλῃ Πιπίσκου καὶ Φίλωνος Ἰουδαίου πρὸς μοναχόν τινα*, Marburg, 1889, p. 42. — 2. Dans le Dialogue, comme dans les Trophées, c'est un juif unique qui prend habituellement la parole. Cependant dans les deux ouvrages, de nombreux Juifs assistent à la discussion, et l'interrompent de temps à autre [p. ex. Dial. 8, p. 56, 24]; parfois même ils semblent se substituer à l'interlocuteur principal (cf. Dial. 8, p. 56, 22 [leçon de Par. 4111]; 11, p. 65, 6 [leçon de Ven. 505]). Me. Giffert semble attacher beaucoup d'importance à ces changements de nombre qui s'expliquent sans difficulté par le caractère populaire de ces deux controverses : ni l'une ni l'autre ne sont tenues à respecter les règles strictes de la composition. Cf. Mc. GIFFERT, *op. cit.*, p. 38 s., p. 89, note relative à la p. 65, 6. — 3. Mc. GIFFERT, *op. cit.*, p. 37 s. Remarquons cependant que la *Διάλεξις Ἰουδαίου καὶ Χριστιανοῦ* du manuscrit Paris BN gr. 1788, — *διάλεξις* qui reproduit presque entièrement le texte du Dialogue — commence aussi par la même discussion sur les images. Dans la *Διάλεξις* cette discussion est un peu plus longue, mais l'hiatus est le même entre elle et le développement qui suit. Ajoutons d'ailleurs que l'un des meilleurs arguments de Me. Giffert en faveur de l'interpolation tombe, par suite de la comparaison des deux textes. Dans le premier paragraphe, dit Me. Giffert, le chrétien est appelé *μοναχός* par le ms. de Venise 505; *ἀββᾶς* par le ms. de Paris 1111; ailleurs il est simplement un chrétien quelconque. Dans le Paris. græc. 1788 on lit *ἠρώτησεν Ἰουδαῖος χριστιανὸν λέγων*, il n'est pas question de moine. Enfin, dans les Trophées, c'est aussi un moine qui est censé prendre la parole au début du premier entretien, et à la fin de la discussion, les Juifs s'écrient : *ὁ ἀββᾶς ἐνίκησεν*.

Le Dialogue de Papisens, tel que l'a édité Me. Giffert, s'arrête sans conclure. Dans le ms. 1788, nous trouvons au contraire une finale qui rappelle étrangement celle des Trophées : *Γ' 246 ν'* ταῦτα ἀκούσαντες ἀνέστησαν λέγοντες : Ἰδιοναὶ μὰ τὸν νόμον, ὁ ἀββᾶς ἐνίκησεν. Ἄλλοι στενάζοντες ἔλεγον Ἰδιοναὶ πλανώμεθα τινὲς δὲ αὐτίκα καὶ εἰς χριστὸν πιστεύσαντες, ἐβαπτίσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις διδάσκαλοι ἐγένοντο. Cf. Troph. iv 7, 1, p. [105].

dans le manuscrit de Venise, le meilleur représentant du texte original, selon Me. Giffert, et c'est précisément à la discussion de la prophétie de Daniel qu'est consacrée toute la première partie du quatrième entretien des Trophées. On serait ainsi tenté de conclure que l'auteur du Dialogue n'a utilisé que les deux premiers entretiens des Trophées¹.

Toutefois cette conclusion serait prématurée. Me. Giffert a fort bien mis en relief les rapports qui existent entre le Dialogue et la *Διζλήσις Ἀναστασίας Ἀββᾶ κατὰ Ἰουδαίων*. Cette dernière œuvre n'est pas due à Anastase le Sinaïte², bien qu'elle figure parmi ses écrits. Elle est même postérieure au Dialogue de Papisens qu'elle utilise, et dont elle copie un long passage : Me. Giffert en fixe la date à la fin du ixe siècle. Or on trouve dans la *Διζλήσις* d'Anastase des ressemblances nombreuses avec le troisième et le quatrième entretiens des Trophées : ces ressemblances exigent-elles qu'Anastase ait connu directement les Trophées, ou n'aurait-il pas trouvé dans le Dialogue postérieur dont il se servait les thèmes et jusqu'aux expressions de son livre ?

La question est d'autant plus compliquée que l'histoire littéraire du Dialogue de Papisens et de Philon est loin d'avoir été livrée au clair par Me. Giffert. Celui-ci ne connaît pas tous les manuscrits du Dialogue ; il laisse de côté en particulier les mss. Paris. græc. 854, f° 220 v°-225, du xiiie siècle ; 1000, fol. 257-264, du xive siècle ; 1788, f° 239 v°-246 v°, de l'an 1440. Cette ignorance est d'autant plus regrettable que ces divers manuscrits présentent entre eux et avec le texte imprimé de nombreuses divergences. Déjà Me. Giffert avait cru pouvoir conclure des différences entre Ven. græc. 505 et Paris. græc. 1111 à l'existence de deux recensions du Dialogue de Papisens, la seconde et la plus récente s'inspirant à la fois de la première et de la *Διζλήσις* d'Anastase. Le Paris. græc. 1788 contient encore une recension différente³, et qui, par certains détails, spécialement par la conclusion, se rapproche davantage des Trophées.

1. Notons cependant la ressemblance étroite qui existe entre Dial. 10, p. 63, 8 ss. et Troph. iv 5, 1, p. [99] ss. Cf. ANASTASE, *Disp. adv. Jud.* 1 : P. G. LXXXIX, 1225. —
2. Cf. K. KRUMBACHER, *Byzantinische Literaturgeschichte*², p. 66, München, 1897. —
3. La recension du 1788 se rapproche cependant de celle du Ven. 505, en particulier par la leçon courte du § 12, p. 65, 17 ss. ; dans le 1111 ce § occupe 9 pages de texte ; dans le Ven. 505, seulement 12 lignes. Le 1788 représenterait ainsi la première forme du Dialogue mais en un texte meilleur. — Le texte donné par le 1788 est évidemment incomplet. Ainsi f° 245 v°, on lit : ὁ Χριστιανὸς εἶπεν : οὐδαὶς εἰ μὴ ὁ θεός. Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· οὕτως ἐστὶν ἀκούσωμεν οὖν. Entre ces deux réponses, il y a probablement place pour une discussion. Il est cependant possible que la première réponse soit donnée par le juif et que le scribe ait écrit par erreur : ὁ Χριστιανός. On remarquera alors que cette réponse se rattache très mal à la question précédente.

Ajoutons que le Dialogue est à rapprocher aussi des *Quaestiones ad Antiochum ducem*, qui figurent parmi les *Spuria* de saint Athanase. La question 137 surtout, très différente des autres par sa longueur comme par son style, présente avec certaines parties du Dialogue un parallélisme qui va jusqu'à l'identité. Le § 12, dans sa recension longue (p. 66, 7 ss.), reproduit les §§ 5 et suivants de cette question (*P. G.*, XXVIII, 688 ss.). L'origine des *Quaestiones* est très difficile à déterminer avec précision. Leur nombre même varie suivant les manuscrits¹, et s'il est sûr qu'elles ne sont pas d'Athanase, s'il est sûr encore qu'elles constituent une compilation due à plusieurs mains inconnues², on ne saurait dire jusqu'à présent quel en est le dernier rédacteur, ni le plus souvent à quelles sources il a puisé.

Ce que nous savons de plus clair et de plus précis, c'est la date de la composition des Trophées. Notre dialogue semble bien le plus ancien de la série dont nous venons de le rapprocher. Il est d'autre part le plus complet. Le commentaire développé du cantique d'Habaëuc, la longue discussion sur l'adoration vers l'Orient, la théorie du sens spirituel de l'Écriture, n'ont pas de parallèles dans le Dialogue, pas plus que chez le Pseudo-A Anastase ou le Pseudo-Athanase. Évidemment, l'auteur des Trophées n'a pas inventé tout cela. L'objection, tirée par le juif, de l'adoration vers l'Orient, porte la marque d'une époque, et il est assez curieux qu'on ne la retrouve pas dans les ouvrages que nous avons cités.

Ceux-ci d'ailleurs ne copient pas des pages entières des Trophées, comme ils font les uns des autres dans la mesure où ils constituent même des œuvres différentes, et pas seulement des recensions d'une œuvre unique.

Le problème de l'histoire des rapports entre les ouvrages de controverse antijudaïque ne saurait être encore éclairci définitivement. Il faut, pour le reprendre avec fruit, achever d'édition les textes et de collationner les manuscrits. Travail ingrat, mais dont on peut espérer qu'il sera fécond.

1. Les *Quaestiones ad Antiochum ducem* se trouvent par exemple dans les mss. Paris. BN. grace. 426; 1295; 1631; 2873; 3041. La question 137 figure assez souvent isolée et même anonyme dans les mss., par exemple dans le ms. *Add.* 34060 du Brit. Mus. (xve siècle), fol. 396; et dans les mss. d'Oxford, Misc. VII (xve siècle), p. 86; Misc. LVI (xve siècle), fol. 50^v-60. Cf. NAU, *La Didascalie de Jacob*, p. 740-730 s. — 2. Cf. O. BARDENHEWER, *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, III, p. 68 (Freiburg, 1912). Je dois à M. Nau l'indication des rapports qui existent entre les *Quaestiones* et le Dialogue de Papiscus. M. Me. Giffert n'indique même pas les *Quaestiones* dans sa longue liste d'ouvrages antijudaïsants.

ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΙΚΗΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΠΕΡΑΓΜΕΝΑ
 ΤΡΟΦΑΙΑ ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΧ ΔΑΜΑΣΚΩ ΤΗ ΦΙΛΑΧΡΙΣΤΩ ΚΑΙ ΑΜΗΡΑ ΜΗ-
 ΤΡΟΠΟΛΕΙ, ΤΩ ΕΤΕΙ ΤΩ ΕΙΚΟΣΤΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΣΤΗΡΙΚΤΟΥ ΤΟΥ
 ΜΕΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΩ ΙΝΔΙΚΤΙΟΝΟΣ Θ .

5

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

[1] Σοφίας ὄντως ἀληθῶς καὶ φιλοσοφίᾳ τῆς ἀνωτάτω πρόξενος πέφυκε τοῖς ἑαυτῆς
 ρῶμαι γενέσθαι ἢ τῶν θεῶν λογίων ἀψευδῆς κατ'ἀληψίς· ἀλλὰ πίστις ἠγείσθω τοῦ βίου
 καὶ τοῦ παρόντος ὁρόμου· πίστις, ἢ τῶν ἀγαθῶν πρόξενος· πίστις, ἢ τῶν λόγων βεβηλωσις.

* fol. 122
 v° a.

Paris. — Bibliothèque Nationale, Fonds grec, Coislin 229 fol. 222 r° fol. 164 r°. Les variantes reproduisent les leçons du manuscrit corrigées dans le texte.

TROPHÉES¹ DE LA DIVINE ET INVINCIBLE ÉGLISE DE DIEU ET DE LA VÉRITÉ,
 REMPORTÉS SUR LES JUIFS A DAMAS², LA MÉTROPOLE AIMÉE DU CHRIST ET
 MAGNIFIQUE, LA VINGTIÈME ANNÉE DE CONSTANTIN SOUTENU PAR DIEU, NOTRE
 EMPEREUR APRÈS CONSTANTIN, AU MOIS D'AOUT DE LA 9e INDICITION.

PROLOGUE

[1] L'infaillible intelligence³ des oracles divins est naturellement pour
 ceux qui l'aiment la protectrice de la sagesse véritable et de la très haute
 philosophie. Que la foi dirige la vie et la course présente, la foi protectrice des

1. Τρόπαια. Le mot ne figure pas dans le *Glossarium mediae et infimae graecitatis* de DU CANGE. Le *Thesaurus* d'ESTIENNE ne donne à son sujet aucun renseignement qui puisse nous éclairer sur le sens précis qu'il peut avoir ici. Dans la *Bibliotheca Coisliniana* de MONTEAUCON, il est traduit simplement par *Trophaea*. Si l'on veut, notre dialogue constitue en effet des Trophées, le monument d'une victoire remportée par le christianisme sur les Juifs qui se convertissent ou sont du moins réduits au silence. L'expression *τρόπαια πεπραγμένα* reste pourtant étrange. On dit habituellement *τρόπαια τθέντα* ou *ιστάνα*. — 2. Damas était toujours restée une importante métropole juive, même en devenant une puissante ville chrétienne. Après la prise de Jérusalem, une secte nouvelle, celle de la Nouvelle Alliance, s'y était constituée, qui entretenait avec ferveur les espérances messianiques, cf. M.-J. LANGRANGE. *La secte juive de la Nouvelle Alliance au pays de Damas*, dans *Revue Biblique*, 1912, p. 213 ss. : 321 ss. On ignore d'ailleurs l'histoire postérieure de cette secte. Les Juifs dont il est question dans les Trophées sont des orthodoxes, qui ne soutiennent aucune opinion particulière. On peut seulement admettre qu'à Damas plus qu'en tout autre endroit l'ardeur religieuse des Juifs était restée grande, et que ce n'est pas une pure fiction littéraire que d'y avoir établi le lieu de la discussion. Sur la date donnée ici, cf. Introduction, p. [5]. — 3. Ce début est tout à fait semblable à celui du prologue qui précède le Dialogue contre les monophysites : « Ἡ τῆς ὄντως ἀληθῶς σοφίας παγγί, ὁ θεσσαυρός τῶν αἰωνῶν ἀγαθῶν, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν τὸ φωτίζον πάντα ἄθρωπον ἐκζητοῦντα τὴν ἀλήθειαν, ὁ τῆς εἰρήνης ἀγγεῖος καὶ τῶν ὁλῶν κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ἐνισχῶν τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς ὡσαν πρὸς τὸν ἑτέρον τὸν κορυβαῖον ἀπὸ τῶν σὺ εἰ ἑτέρος etc... (fol. 163 v° b. — 164 r° a. Cf. infra p. 107 .

Καὶ ἐπεὶ ἱερός ἡμᾶς ἀσφαλίζεται λόγος καὶ ὄρος, « ἐτοίμους » καὶ θερμούς εἶναι « πρὸς
 « ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐρωτῶντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος », « ὄκνον [δυσωπῶ]
 « πάντα ἀποθέμενοι νῦν καὶ πᾶσαν φροντίδα ἀνωφελεῖ, μεθ' ὑπομονῆς εἰσεέλθωμεν εἰς τὸν
 « προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀποβλέποντες εἰς τὸν τῆς πίστεως καὶ τοῦ λόγου ἀρχηγόν καὶ
 « τελειωτὴν Ἰησοῦν » ὑπὲρ οὗ καὶ μεθ' οὗ ὁ σύλλογος γίνεται κατὰ τῶν ἐναντιῶν. [2 Τοῦ
 ἰουδαίου καὶ ἐξ ἰουδαίων καὶ κατὰ ἰουδαίους, μᾶλλον δὲ τοῦ θερμοῦ καὶ ζηλωτοῦ καὶ καὶ
 θηρευτοῦ. * Παύλου ἐκείνου λέγω, τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς, τῆς εὐαγγελικῆς σαγήνης, τῆς
 πυρίνης γλώσσης, τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος καὶ ἐνθάδε ἀγρεύοντος, τοῦ ἐν τόπῳ κειμένου καὶ ἐν
 κόσμῳ λαλουμένου, τινὲς σύνεθνοι, οὐ μέντοι καὶ σύμφωνες ἰουδαῖοι ἐν τινι τόπῳ καθήμενοι,
 λαλοῦσάντες λέγοντας ὅτι « Χριστὸς ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρης τοῦ νόμου, γενόμενος
 « ὑπὲρ ἡμῶν κατάρη », ὥσπερ τινὲς ἰχθύες δυσάγρευτοι, δίκην ἀγρίστρου θεοῦ τὸν λόγον ἐν
 ἑαυτοῖς ἐδέξαντο, ὥσπερ ἐξ ὕπνου μικρὸν ἀνανήψαντες τῆς κατεχούσης σκοτομῆνης, ὑπὸ
 * κατάρην βεβαίαν ἑαυτοὺς νόησαντες, ὡς μηδ' αὐτῶς σήμερον τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου

* fol. 122
 1° b.

* fol. 123
 1° a.

2. δυσωπῶ semble une glose, à supprimer. — 3. οὗ 1° : οὗ. — 7. σκεύους. — 11. ὑπὲρ. — 11. ὡς περ. —
 12. ὕπο.

bons, la foi, affermissement des discours. Et puisque la parole et la règle sacrée nous donnent la certitude d'être « prêts » et ardents « pour défendre « (notre foi) vis-à-vis de tous ceux qui nous demandent raison de l'espérance « qui est en nous¹ », « déposons maintenant toute timidité et toute « inquiétude inutile; entrons avec courage dans le combat qui nous est « proposé en regardant vers le chef et le consommateur de notre foi et de « notre discours, Jésus² »; c'est pour lui et avec lui qu'(a lieu) notre entretien contre les adversaires.

[2] De ce Juif, sorti des Juifs et (établi) contre les Juifs, bien mieux, de cet ardent, de ce zélé, de cet infatigable chasseur, je parle de Paul, le vase d'élection³, le filet évangélique⁴, la langue de feu, qui est ici et qui chasse là-bas, qui habite un lieu et parle dans le monde, de ce Juif donc quelques compatriotes, des Juifs qui ne partageaient d'ailleurs pas sa pensée, établis en quelque lieu, l'entendirent qui disait : « Le Christ nous a rachetés « de la malédiction de la Loi, devenu pour nous malédiction »⁵. Ceux-ci, comme des poissons difficiles à prendre, reçurent en eux-mêmes cette parole à la manière d'un hameçon divin⁶; ils retrouvèrent un peu leurs sens au sortir du sommeil, dans la nuit obscure qui les retenait; ils comprirent qu'eux-mêmes étaient sous une malédiction solide, parce qu'aujourd'hui ils ne gardaient

1. 1 Petr. III, 15. — 2. Hebr. XII, 1-2. — 3. Act. IX, 15. — 4. Cf. Matth. XIII, 47. — 5. Gal. III, 13. — 6. Le hameçon reprend l'image de la pêche exprimée d'abord par le filet. Les Juifs sont les poissons, et la parole de Paul le hameçon; mais la comparaison est bien artificiellement conduite puisque tout à l'heure Paul était la seine. La langue de feu peut être une allusion à la Pentecôte.

φυλάττοντες λόγια, εἶτα, ὡς ὑπὸ σπινθήρος ἐνδοθεν τῷ ἀποστολικῷ λόγῳ συγκαίόμενοι, τινὲ τῶ ἐκωτῶν μυστήριον ἐξειπεῖν οὐκ ἤθελον· ἐζήτουν δὲ λεληθότως τίς ἄρα εἴη ἱκανὸς καὶ ἀληθὴς τὸ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου κηρύττειν σαφηνίσαι τρανύτερον, καὶ τίνι τρόπῳ Χριστὸς τοὺς Χριστιανούς ἐκ τῆς κατάρax ἐφόρυσατο. [3] Ὁ οὖν θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν κύριος πεποιήκεν αὐτοὺς ὡς ἐν μυστηρίῳ τινὲ ἀγνωστοῦ παιδὶ θαρρῆσαι τὸ ἴδιον ἐρώτημα. Καὶ τίς, φησι, ἢ πρὸ ὑμῶν ἄρα ἐστὶ ὁ τοῦτο ἡμῖν εἰρηνικῶς διαλύσαι; δυνάμενος; Κεντρωθεὶς οὖν ὁ παῖς ἀνδρικῶ Χριστοῦ ζήλῳ ἄγει τὸν πρῶτον αὐτῶν πρὸς ἀνδρα μοναχὸν δυνάμενόν τε καὶ τὸ ἐπιστάμενον αὐτοῖς διὰ θεοῦ χάριτος φιλικῶς διαλύσαι, καὶ ἀθριμῶθεντον τέως τὸ κατ' αὐτοὺς σολάζει μυστήριον.

* fol. 128
1° b.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Α'.

I [1] Συνελθόντων οὖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, τοῦ τε εὐλαβεστάτου μοναχοῦ καὶ τῶν Ἰουδαίων,

10. Ce titre manque dans le ms.

plus les paroles du livre de la loi. Alors, brûlés intérieurement par la parole apostolique comme par une étincelle, ils ne voulurent pas déclarer leur secret, mais ils se mirent à chercher en cachette quelqu'un qui fût capable de leur expliquer clairement et en vérité la parole du divin apôtre, et de quelle manière le Christ avait délivré les chrétiens de la malédiction.

[3] Le Seigneur donc, qui veut que tous les hommes soient sauvés et viennent à la connaissance de la vérité¹, fit qu'ils confiassent leur question en secret à un enfant inconnu : Y a-t-il quelqu'un parmi vous, dirent-ils, qui puisse nous expliquer cela de manière pacifique? Piqué au vif par un amour viril du Christ, l'enfant conduisit le premier d'entre eux vers un moine capable de résoudre amicalement, par la grâce de Dieu, leurs difficultés, et assez discret pour garder leur secret².

PREMIER ENTRETIEU³.

I [1] Le très religieux moine et les Juifs se réunirent donc pour discuter,

1. I Tim. II, 4. — 2. Cf. *Dial. antimonophys.* 1-2; éd. BOEWERSCH, p. 123, 1-124, 16. Dans les deux ouvrages la mise en scène est analogue. Le lieu du Dialogue contre les monophysites est déterminé avec beaucoup plus de précision : « Dans les confins de l'Arabie situés près de Damas et de Bostra, il y a un bourg nommé Gasymeos, (partisan) tout entier de l'hérésie de Jacques. A deux stades au sud de ce bourg se tenait un stylite, appartenant à la même hérésie, naguère encore faisant partie de l'Église du Christ, etc... » Toute cette introduction, est bien artificielle et bien embarrassée. Le titre paraissait localiser le dialogue à Damas. Mais on voit que l'auteur préfère rester dans le vague : les Juifs dont il parle sont établis quelque part, en un lieu quelconque, ἐν τῷ τόπῳ. Et celui d'entre eux qui prend la parole en leur nom est anonyme, sans aucune personnalité, de même que le moine qui représente les chrétiens. Les deux personnages du dialogue sont deux abstractions. — 3. Le prologue s'achève ici, mais le copiste (ou peut-être l'auteur lui-même qui s'embrouille dans une longue phrase) oublie de l'indiquer. Je supplée le titre, en parallélisme à ceux qui ouvrent les deux entretiens suivants.

μᾶλλον δὲ τοῦ Ἰουδαίου (ὡς ἐξ ἑνός γὰρ πρὸς ἓνα τὴν ἱστορίαν συμφεροτερον γίνεσθαι) ἀγράφως τὸν ἄγρατον καὶ ἄρατων καὶ ἀοράτων ποιητὴν διὰ προσευχῆς ἐπικαλεσάμενος ὁ χριστιανὸς κύριον, καὶ εἰς συνέργειαν ἑπισπασάμενος, πρὸς τὸν Ἰουδαῖον μετ' εὐλαθείας λέγει· θεῷ τῶν θεῶν, κυρίῳ καὶ βασιλεῖ τῶν δυνάμεων, παντοκράτορι ἐν φρικτῷ δικαστηρίῳ ἀπολογήσασθαι· ὀρθῶ καὶ τῶμω, ὃ ἄνθρωπε, μέλλοντες, αὐτὸν καὶ νῦν τοῦ λόγου μεσίτην καὶ δικαστὴν ποιησώμεθα, ἀληθινῶς καὶ ἀπειρήστως ἑαυτοῖς περὶ θεοῦ διαλεγόμενοι τοῦ ἐτχζοντος καρδίας καὶ νεφροῦς, καὶ ἀπὸλλοντος τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος.

Ἄλλοι οὖν Ἰουδαῖοι εἶπεν· μὴ τὸν μέλλοντα ὕψιστον σαβαώθ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ Ἰωσαφάτ τὸν ἀχειροποιήτην αὐτοῦ τεθεῖναι θρόνον εἰς τὸ διακρίνει πάντα τὰ ἔθνη, οὐκ ἐμπειρῶντες οὐδὲ χλευάζοντες προσελκλήθημεν, ἄλλὰ ἐν ἀληθείᾳ ζητούντες τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ χριστιανὸς λέγει· τί οὖν ὕμιν ἐστὶ τὸ ζητούμενον ἢ τί τὸ ἀμφιβαλλόμενον εἶπατε ἄρως, μόνον χωρὶς ὕβρεων καὶ βλασφημίας· τοῖς γὰρ ἐν ὀρθῶ κυρίου δογματίζουσιν, οὐ πρέπει οὐδὲ ὑβρίζειν οὐδὲ βλασφημεῖν τὰ τοῦ ἐξ ἐναντίας, ἕως οὗ εὐρεθῇ ἡ ἀλήθεια.

3. εὐλαθείαι.

ou plutôt le Juif (car il sera plus utile de faire le récit comme celui d'un dialogue entre deux personnages). Le Chrétien, ayant invoqué invisiblement par la prière le Seigneur invisible, créateur des choses visibles et invisibles¹, et l'ayant attiré à son secours, dit au Juif avec piété : Sur le point de plaider avec crainte et tremblement² devant le Dieu des dieux³, devant le Seigneur et Roi tout-puissant des armées, en un tribunal terrible, prenons-le, homme, dès maintenant pour médiateur et pour juge de nos discours ; et parlons en toute vérité, sans aucune séduction de Dieu qui sonde les reins et les cœurs⁴ et qui perd ceux qui disent le mensonge⁵.

Le Juif dit : Par le Très-Haut Sabaoth⁶ qui doit placer son trône éternel⁷ dans la vallée de Josaphat⁸ pour juger toutes les nations, nous ne sommes pas venus l'un à l'autre afin de nous tenter ou de plaisanter, mais afin de chercher vraiment la vérité.

Le Chrétien : Qu'est-ce donc que vous cherchez ? sur quoi êtes-vous dans le doute ? dites-le sans crainte, mais aussi sans excès et sans blasphème. Car à ceux qui soutiennent leur opinion dans la crainte du Seigneur ne conviennent ni les excès ni les blasphèmes contre les croyances opposées jusqu'à ce que soit trouvée la vérité.

1. C'est la formule du symbole, mais qui est fondée sur l'enseignement de l'Écriture. Cf. *Dial. antimonoph.* 3, éd. BONWETSCH, p. 125, 18 : κατὰ νοῦν πρὸ πάντων θεῶν προσευχόμενος. — 2. Cf. Phil. II, 12. — 3. Ps. XLIX (L, 1). — 4. Cf. Ps. VII, 10. — 5. Ps. V, 6. — 6. Σαβαώθ. Dieu est le Seigneur des armées d'Israël. Le terme hébreu Sabaoth a été simplement transcrit par les Septante Is. VI, 3. Les auteurs chrétiens ont conservé l'habitude de l'employer tel quel : cf. Justin, *Dial.* 64, 2 : ἀπὸ κυρίου ἀπολογῶ. Il a même fini par devenir un nom propre, pour désigner le Dieu d'Israël. — 7. Litt. non fait de main d'homme cf. Mc. XIV 58, II Cor. V, 1 ; Col. II, 11. — 8. La tradition selon laquelle le jugement général doit avoir lieu dans la vallée de Josaphat est fondée sur l'Ancien Testament. Elle est toute classique. Cf. Joel III, 2 ss.

2. Θεραπευθεῖς οὖν ὁ Ἰουδαῖος ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἠρώτησε λέγων· ἐν τῷ νόμῳ γεγραπται· « ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἢ μὴ περιτεμνομένη τῇ ἡμέρᾳ τῆ ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ». Καὶ πάλιν· « ἐπικατάρκτος πᾶς ὁ μὴ ἐμμένων ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ νόμῳ τοῦ « βιβλίου τούτου ».

5. ... Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ... * Ἐπεγνώκαμεν. Ἀλλὰ εἰς εἰδωλομανίας καὶ τεκνοθυσίας καὶ ἄλληλοφονίας ἠσυχολήθημεν. Τέλος γοῦν πάντων, ὡς εἶδεν ὅτι ἀνάτα νοσεῖ τὸ ἀνθρωπίνον γένος, ὡς ἱατρὸς εὖσπλαγγος ὡς θεάσατο ἐξατινίσαντας τοὺς αὐτοῦ ὑπηρέτας καὶ δικαίους, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἀντὶ λεντίου σάρκα ἐνδυσάμενος, ἐπὶ τὸν ἄρρωστον ἔρχεται, καὶ λύει ὡς ἐξουσίαν ἔχων τὴν κατάρκην ἥνπερ αὐτὸς ἔδθησεν, πληρώσας μὲν καὶ παίσας τὸν παλαιὸν νόμον, καὶ νέαν περιτομὴν ἡμῖν καρδίαις καὶ διαθήκῃν εὐαγγέλιον τε καὶ ἀγίαν τοῖς ἔθνεσιν δωρησάμενος.

10. [3] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐκ ἐσαρκήνισας καθαρῶς * πῶς ἐξηγήρασεν ὑμᾶς, ἢ πῶς αὐτὸς κατάρκην γέγονεν, ἢ πῶς τὴν κατάρκην ἔλυσεν, καὶ ποίαν περιτομὴν ἔδωκεν, ἢ ποίαν διαθήκην καίνην.

5. Il y a une lacune dans le manuscrit. Un folio a disparu qui contenait la fin de la question du Juif et le début de la réponse du chrétien. — 8. ἀντιλήτιος 2 lettres effacées (λεντίου, cf. Joan. xiii, 4). — ἄρρωστον : ρωστ écrit de 2e main.

[2] Le Juif fut soulagé par ces paroles et demanda : Dans la loi il est écrit : « Tout homme qui n'est pas circoncis le huitième jour sera exterminé »¹. Et encore : « Maudits tous ceux qui ne demeurent pas attachés à tout ce qui est écrit dans la loi de ce livre »².

... [Le Chrétien] : ... Nous le reconnaissons. Mais nous nous adonnions (alors) au culte des idoles, aux sacrifices d'enfants, aux tueries mutuelles³. Enfin de tout, (Dieu) voyant que le genre humain souffrait d'un mal sans remède, constatant comme un médecin compatissant⁴ que ses serviteurs, même les justes, s'affaiblissaient, revêtit la chair comme un (vêtement) de toile ; il vint vers les malades, et délia, comme en ayant puissance⁵, la malédiction qu'il avait lui-même liée : il accomplit ainsi et scella l'ancienne loi⁶, il donna aux nations une nouvelle circoncision du cœur⁷, une alliance facile et sainte.

[3] Le Juif : Tu n'as pas montré clairement comment il vous⁸ a rachetés, ni comment il est devenu lui-même malédiction⁹, ni comment il a délié la malédiction, ni quelle circoncision ou quelle alliance nouvelle il a données.

1. Cf. Gen. xvii, 14. — 2. Cf. Deuté. xxvii, 26. — 3. Jusqu'à la venue du Sauveur, les gentils étaient plongés dans le vice et soumis à la malédiction (cf. Rom. 1, 24 ss.). Le chrétien est leur héritier et parle d'eux, en s'associant à eux, à la première personne du pluriel. — 4. La comparaison de Dieu avec un médecin est fréquente dans l'Écriture (cf. Is. xix, 22 ; Jer. viii, 15 etc...). Parmi les Pères, Origène est un de ceux qui l'emploient avec le plus de faveur ; cf. *De princ.* II 10, 12 (éd. KOETSCHAK, p. 179, 12) ; *in Jerem.* hom. XII, 5 (éd. KLOSTERMANN, p. 92, 19), etc... — 5. Cf. Matth. vii, 28. — 6. Cf. Matth. v, 17. — 7. Cf. Rom. ii, 29. — 8. Le Juif n'admet pas encore que ceux de sa race sont rachetés par le Christ ; d'où la formule : ἐξαγοράσεν ὑμᾶς, que je ne crois pas devoir changer. Cependant le texte de Gal. iii, 13 déjà cité plus haut p. 201 porte ἡμᾶς. — 9. Gal. iii, 13.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐνανθρωπήσας, δούλους ἡμᾶς ὄντας τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐξχαγοράζει, οὐ τῷ διαβόλῳ τι δώσας ὑπὲρ ἡμῶν, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐαυτὸν τῷ πατρὶ προσενέγκας δι' ἡμᾶς, ὃν ἡμεῖς ἐχρῶσαστομεν θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνας· ἰδοὺ ὁ τρόπος τῆς ἡμῶν ἐξχαγοράσεως. Γέγονεν δὲ ὑπὲρ ἡμῶν κατὰρα ὅτι ἐπὶ ζύλου αὐτὸν ἐκρεμάσατε, ¹⁰

καθὼς φησὶν ὁ νόμος· « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ζύλου ». Ἐλυσεν δὲ τὴν περὶ τῆς περιτομῆς κατὰραν, ὡς τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν Νηνευϊτῶν καὶ ὡς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ Ἀχάβ· νέον δὲ περιτομῆν ἔδωκε τὸ βάπτισμα, οὐ σάρκα περικόπτοντα, ἀλλὰ ἁμαρτίας ἐξκαίροντα, νέον δὲ νόμον, τὸ ἐν Σιών εὐαγγέλιον ὃ πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἐλάλησεν.

II [I] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· μὴν λύσιν ζητῶν παρὰ σοῦ, ἄλλως τρισὶ συνεπλάκην. Διὸ ¹⁰ δυσωπῶ ἐκ τῆς γραφῆς μοι τὰς ἀποδείξεις παραίστησιν πῶς υἱὸν ἔχει ὁ Θεός; καὶ πῶς τὰ ἔθνη ἐκ τοῦ πατρὸς ἠγόρασεν; καὶ πῶς ἔνεον νόμον παρὰ τὸν ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ; καὶ ποῦ ὁ Θεὸς ὀνόμασεν;

1. ἐξχαγοράσει. — 2. ἐκ (cf. Is. II, 3). — 3. ὀνόμασεν est toujours écrit sans augment; nous conservons l'orthographe du ms.

Le Chrétien : Le Fils unique et Verbe de Dieu s'est incarné par la volonté du Père aux derniers jours, et il nous rachète, serviteurs du diable et du péché, non en donnant pour nous quelque chose au diable¹ — loin de là! mais en s'offrant lui-même au Père à cause de nous² et en supportant pour nous la mort dont nous étions redevables. Voilà la manière de notre rachat. D'autre part, il est devenu pour nous malédiction parce que vous l'avez suspendu au bois, ainsi que dit la loi : « Maudit celui qui pend au bois³ ». Il a délié la malédiction attachée à la circoncision, tout comme la sentence (portée) contre les Ninivites⁴ et comme le châtement d'Achab⁵. Enfin, il a donné une circoncision nouvelle, le baptême, qui ne coupe pas la chair mais efface les péchés⁶, et une loi nouvelle, l'Évangile dans Sion, qu'il a annoncé aux apôtres.

II [I] Le Juif : En te demandant la solution d'un problème, je me suis engagé dans trois autres, ce qui me trouble. Prouve-moi d'après l'Écriture comment Dieu a un fils, comment celui-ci a racheté les gentils de son Père, comment il a donné une nouvelle loi en plus de celle qui a été donnée sur la montagne du Sinaï, enfin où il est appelé Dieu.

1. On peut noter la très vive opposition faite ici à la théorie des droits du démon. Dieu et le Christ ne doivent rien au diable. Cf. GREG. NAZIANZ. *Orat.* 45, 22. Cf. J. RIVIÈRE, *Le dogme de la Rédemption*, Étude historique, Paris, 1905, p. 373 ss. — 2. Cf. Hébr. IX, 14. — 3. Gal. III, 13; Deut. XXI, 23. L'auteur lit ἐπικατάρατος comme Gal. III, 13. Les LXX dans le texte du Deut. ont κεκαταραμένος. Le sens est le même. Cf. JEROME, *Com. in Ep. ad Gal., in h. l.*: Memini me in altercatione Iasonis et Papisii quae graeco sermone conscripta est ita reperisse : Λοιδόρια θεοῦ ὁ κρεμᾶμενος, id est, maledictio Dei qui appensus est; JUSTIN, *Dial.*, 96, 1; TERTULLIEN, *Adv. Iudaeos*, 10. — 4. Cf. Jon. III, 1 ss. — 5. Cf. III Reg. XX 29. — 6. On notera en passant que les participes περικόπτοντα, ἐξκαίροντα au masculin s'accordent bien mal avec βάπτισμα au neutre.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· δίκαιον ἡγοῦμαι. περὶ βασιλείας καὶ Θεοῦ εἰπεῖν ἐρχόμενος, ἀπὸ βασιλείας καὶ λόγων βασιλικῶν τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι. Πλὴν τοῦτο πρῶτον εἰπέ μοι πόσον ἔθνῶν ὁ Δαυὶδ κατεκυρίευσεν, καὶ πόσον μέρος τῆς γῆς κατεκράτησεν;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐ πολλῶν ἔθνῶν, οὐδὲ πλείω κατέσχευεν ἢ ἀρχὴ αὐτοῦ τῶν
5 διακοσίων μιλίων μικρῶ πρὸς.

[2] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· καλῶς φησὶν ὁ λόγος, ὅτι ὁ σοφῶς λαλῶν οὐ κοπιᾷ. Ἀλήθειαν γὰρ ὄντως εἶπας, καὶ ὡς ἔχει ἡ γραφὴ· πῶς οὖν λέγει ἡ περὶ τίνος· « κύριος εἶπεν πρὸς με. * fol. 125
« υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον * γεγέννηκά σε· αἵτησι πρὸ ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν
« κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς· ποιμανεῖς αὐτούς ἐν ῥάβδῳ
10 « σιδηρᾷ, ὡς σκευὴ κεραμείας συντρίψεις αὐτούς ». Ἄρα περὶ ἐκτουτοῦ ὁ Δαυὶδ τοῦτο εἶπεν;
οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ τὰ ἔθνη ἐκληρονόμησεν, οὐδὲ κατέσχευε τῶν περῶτων τῆς γῆς, ὡς καὶ
αὐτὸς ὁμολόγησας. Ὅρα οὖν ὅτι περὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ ὁ Θεὸς ἐνταυθα εἴρηκεν. Ἠσαΐας δὲ καὶ
πάλιν Μιχαίας οἱ προφήται οἱ σοὶ, οἱ μετὰ πολλοὺς χρόνους Μωϋσέως καὶ τοῦ νόμου γενόμενοι,
πεῖσούσι σε περὶ τοῦ νέου νόμου λέγοντες· « ὅτι· ἔσται * ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς * fol. 125
1° B.

6. σοφῶ — 10. ὡσκεύη.

Le Chrétien : Je trouve juste, puisque j'en viens à parler du roi et de Dieu, de commencer par un roi et des paroles royales! Mais dis-moi d'abord, sur combien de nations régna David, quelle partie de la terre lui fut soumise?

Le Juif : Il commanda à peu de nations et son royaume n'eut pas plus de deux cent mille, à peu près¹.

[2] Le Chrétien : Le proverbe a raison de dire : Celui qui parle sagement ne fatigue pas². Tu as dit la vérité, conformément à l'Écriture. Comment donc est-il écrit, et à propos de qui : « Le Seigneur m'a dit : Tu es mon fils ; je t'ai engendré aujourd'hui! Demande-moi, et je te donnerai les nations en héritage, les limites de la terre pour la possession. Tu les paieras avec un bâton de fer, tu les briseras comme des vases de potier »³? Est-ce sur lui que David a dit cela? Non pas. Car il n'a pas hérité les nations, il n'a pas possédé les limites de la terre, comme tu l'as avoué toi-même. Vois donc que Dieu parle ici de son propre Fils. D'autre part, Isaïe et Michée, tes prophètes, qui ont vécu longtemps après Moïse et la Loi, te persuaderont au sujet de la loi nouvelle, en disant : « Dans les derniers jours sera célèbre la montagne du Seigneur, illustre au-dessus des sommets des montagnes, et l'on dira :

1. Cette évaluation de l'étendue du royaume de David est empruntée sans doute à d'anciennes traditions. — 2. Il s'agit ici d'un proverbe populaire. L'emploi en est naturellement indiqué en une discussion familière. — 3. Ps. II, 7-9. Cf. *Alterc. Sim. et Theoph.* II, 2. *C. S. E. L.* XLV, I, p. 9 : — *Dial. Pap. et Philon.* I; éd. MAC GIFFERT, p. 52, 9 ss. : « Le Chrétien : Sur quelle partie du monde régna Salomon? — Le Juif : Ni sur la moitié, ni sur le tiers », etc... La discussion se poursuit comme ici par la citation du Ps. II, 7-9. Cf. ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Jud.*, P. G. LXXXIX, 1208 B s.

« τὸ ὄρος κυρίου, ἐντιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, καὶ ἐρούσιν· δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ
 « ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ γνωρίσῃ ἡμῖν ὁδὸν ἐν ἧ παρασόμεθα ἐν
 « πότῃ. Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. » Εἶδτε ὅτι ἐν
 πάλαι ἐσχητάις ἡμέραις εἶπαν ἄλλον νόμον ἐκ Σιών ἔρχεσθαι.

[3] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· ἐμοὶ φοβερόν φαίνεται εἰπεῖν ὅτι ὁ θεὸς ἐγέννησέν ποτε, ἢ ὅτι ἐστὶ 5
 θεὸς εἰ μὴ εἰς ὁ εἰπών· « Ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς σου κύριος εἰς ἐστίν », καὶ πάλιν
 « ἐγὼ θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα », καὶ πάλιν « οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεὸς πρῶτος », 10
 καὶ ἐν τῷ Ἰωβ φησιν· « ὁ τανύσας τὸν οὐρανὸν μόνος », καὶ ἐν τῷ προσήτη· « οὗτος ὁ
 « θεὸς ἡμῶν, οὗ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν ». Καὶ ἄλλα πολλὰ ἐστὶν εὐρεῖν ὅτι εἰς ὁ
 θεὸς, καὶ οὐ δύο ἢ πρὸς καθὼς ὑμεῖς λέγετε. Εἰ γὰρ καὶ ἀκούομεν ὅτι υἱὸς θεοῦ κληθήσεσθε, 10
 καὶ τινες ἐν τῇ γραφῇ ὀνομάζονται, ὡς ὅταν λέγει· « υἱὸς πρωτότοκος μου Ἰσραὴλ », καὶ
 πάλιν « ὑμεῖς δὲ υἱοὶ θεοῦ κληθήσεσθε », καὶ· « ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστέ καὶ υἱοὶ ὑψίστου
 « πάντες », οὐχ ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας ἢ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ εἰσιν, ἀλλ' ὅτι ὡς πρὸς πατέρα

7. οὐκίεται.

« Venez : montons à la montagne du Seigneur, à la maison du Dieu de Jacob,
 « et il nous fera connaître la route par laquelle nous irons. Car de Sion
 « sortira la Loi et la parole du Seigneur de Jérusalem¹. » Vous voyez que (les
 prophètes) ont dit qu'une autre loi sortira de Jérusalem dans les derniers jours.

[3] Le Juif : Il me semble terrible de dire que Dieu a jamais engendré ou
 qu'il y a un dieu autre que le Dieu unique qui a dit : « Écoute, Israël, le
 « Seigneur ton Dieu est le seul Seigneur »²; et encore : « Je suis Dieu le
 « premier et après tout cela »³; et encore : « Il n'y aura pas chez toi de dieu
 « nouveau »⁴; et dans Job il est dit : « Celui qui seul a étendu le ciel »⁵; et
 dans le prophète : « Celui-là est notre Dieu; il n'en sera pas compté d'autre
 « que lui »⁶. On peut trouver beaucoup d'autres (passages disant) qu'il y a un
 seul Dieu et non deux ou trois, comme vous le dites. Si donc nous l'entendons
 (dire) : Vous serez appelés fils de Dieu; ou si quelques-uns portent ce titre
 dans l'Écriture, par exemple lorsqu'elle dit : « Mon fils premier-né, Israël »⁷;
 et encore : « Vous serez appelés fils de Dieu »⁸; et « J'ai dit : Vous êtes tous
 « des dieux et les fils du Très Haut »⁹, ce n'est pas qu'ils soient de la substance
 de Dieu, ou qu'ils siègent sur son trône, mais qu'ils se réfugient vers Dieu

1. Is. II, 2-3 = Mich. IV, 1-2. La citation n'est pas absolument littérale. Elle se rapproche tantôt de Michée, tantôt d'Isaïe, et parfois se sépare de l'un et de l'autre. ἔντιμον est remplacé par ἔτοιμον dans le texte de Michée (ABQ) (Isaïe omet l'adjectif). Après ὄρέων tout un membre de phrase est omis ici. Au lieu de γνωρίσῃ Isaïe écrit ἀναγγελεῖ (ABQ), et Michée : θεῖσουσιν (NABQ). La Didascalie de Jacob cite plusieurs fois ce passage en un texte différent qui se rapproche de celui de Cyrille d'Alexandrie; éd. Nau, p. 774 [64], 766 [56], et ne l'attribue qu'à Michée. — 2. Deut. VI, 4. — 3. Is. XLIV, 6. — 4. Ps. LXXX (LXXXI), 10. — 5. Job IX, 8. — 6. Baruch III, 36. — 7. Ex. IV, 22; cf. Jér. XXXVIII (XXXI), 9. — 8. Os. I, 10 II, 1). — 9. Ps. LXXXI (LXXXII), 6, cf. Joan. X, 34 le premier emploi de ce texte dans la controverse judéo-chrétienne.

οὕτως πρὸς θεὸν καταφεύγουσιν οὓς τῆ σῆσει ὡς υἱοὺς ἀγαπᾷ. Ἄρα εἰ υἱὸν εἶχεν, οὐκ εἶχε
 θαρραῖσαι προσηνῶς τῷ * Μωϋσεῖ μετὰ τῶν λοιπῶν μυστηρίων καὶ τούτου; τί γὰρ ἐκαποῦτο
 εἰπεῖν ἄκουε Ἰσραὴλ· κύριος ὁ θεὸς σου ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ υἱός μου καὶ τὸ πνεῦμά μου; ἢ οὖν
 ὁ θεὸς ψεύδεται, ὅπερ μὴ γένοιτο, λέγων ὅτι εἷς ἐστίν; ἢ ὑμεῖς λέγοντες ὅτι τρεῖς θεοί;

* fol. 125
v^o b.

5 III [I] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· μὴ σπουδάσῃς, μηδὲ τὰς ἐρωτήσεις συγχύσῃς. Καὶ ἐξ
 αὐτῶν τῶν σῶν γραφῶν πείθω σε, ὅτι ἐγεννήθη πρὸ κινήτων ὁ θεὸς λόγος. Πρὸς τίνα λέγει·
 « ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέρων »;

10 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· τινὲς μὲν λέγουσιν ὅτι πρὸς τοὺς ἀγγέλους λέγει· ἐγὼ δὲ λέγω περὶ
 αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν καὶ μόνον. Οὐ γὰρ βοήθων ἐχρηζεν ὁ θεός, οὐδὲ ἐργατῶν· * πολλὰκις δὲ καὶ
 εἰς ἄνθρωπος λέγεται πληθυντικῶς, ὡς ὅταν εἴπῃς τινί· πέμψον ἡμῖν φαγεῖν; καὶ· ἐργάσαμεν
 ὑμῖν, καὶ· στείλατε ἡμῖν βιβλίον. Καὶ οὐδεὶς ἐσται μετὰ σου, εἰ μὴ συ μόνος· ἐπεὶ τίνος
 ἕνεκα οὐκ εἶπεν ἡ γραφή, ὅτι· καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἢ τῷ πνεύματι αὐτοῦ· ποιήσωμεν
 τὸδε;

* fol. 126
1° a.

15 [2] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· καλῶς ἠρώτησας ἄρτι, ὅτι τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐφανερῶθη τοῖς
 Ἰουδαίοις τὸ τῆς τριάδος μυστήριον. Οὐκοῦν πιστῶς ἄκουσον· ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθὼν ὁ
 5. συγχύσει. — 9. ἐχρηζεν. — 15. οὐκοῦν.

comme vers un pere, ceux que lui-même aime comme des fils. S'il avait un
 fils, n'aurait-il pas évidemment confié ce mystère à Moïse avec les autres?
 Était-il fatigant de dire : Écoute, Israël : Je suis le Seigneur ton Dieu, moi, et
 mon Fils, et mon Esprit? Est-ce Dieu qui se trompe, chose impossible, en disant
 qu'il est unique? ou bien vous en disant qu'il y a trois Dieux?

III [1] Le Chrétien : Ne va pas trop vite et ne mélange pas les questions¹.
 Je vais te convaincre par tes Écritures mêmes que le Dieu Verbe a été
 engendré avant les siècles. A qui (Dieu) dit-il : « Faisons l'homme à notre
 image et à notre ressemblance »²?

Le Juif : Quelques-uns disent qu'il parle aux anges. Pour moi, je dis qu'il
 ne parle que de lui et à lui seul. Car Dieu n'a pas besoin d'auxiliaires ni
 d'ouvriers. Souvent on parle d'un seul homme au pluriel; par exemple lors-
 qu'on dit à quelqu'un : apporte-nous à manger; ou bien : nous vous avons
 écrit; ou : envoyez-nous un livre. Personne cependant n'est avec vous, et
 vous êtes tout seul. Pourquoi l'Écriture ne dit-elle donc pas : Dieu dit à
 son fils, ou à son Esprit : Faisons ceci³?

[2] Le Chrétien : Tu as bien posé la question. Pourquoi Dieu n'a-t-il pas
 révélé aux Juifs le mystère de la Trinité¹? Écoute donc fidèlement. En sortant

1. Cf. *Dial. Papisci et Phil.* 4; p. 53, 17 : μὴ διὰ ἑμοῦ ἐρώτα, ἀλλ' ἂν ἐν καὶ ἐν ἐτε... — 2. Gen. 1, 26. —
 3. Cf. JUSTIN, *Dial.* 62, 2. L'interprétation acceptée ici, est présentée par saint Justin comme une de
 celles que proposent les didascalos juifs. Dans l'*Alterc. Sim. et Theoph.* 1, 1 (C. S. E. L. XLV, 1, p. 7)
 le Juif admet que ce verset s'applique aux anges. — 4. Cf. ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Jud., Alta*
interrog.; P. G. LXXXIX, 1277 C D.

Ἰσραήλ, τὰ ἦθη τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὴν πολυθεϊαν αὐτῶν ἠγάπα, ὅθεν καὶ μόσχον ἐποίησεν
 * fol. 126
 1° b.
 χωνευτὸν, λέγων πρὸς Ἀαρὼν « ποιήσον ἡμῖν θεοὺς οἱ προπορεύσονται ἡμῖν ». Καὶ ὄρων
 τὸ βούκρανον ἔδειξεν « οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραήλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου ». 5
 Ὁρᾷς ὅτι ἔν εἰδωλὸν βλέπει, καὶ θεοὺς αὐτοὺς ὀνομάζει. Τοῦτο γινώσκων ὁ θεός, οὐκ
 ἐδήλωσεν αὐτοῖς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ προφανῶς, ἵνα μὴ εἴπωσιν οὐκ οὖν καὶ ὁ υἱὸς καὶ
 μητέρα ἐν οὐρανοῖς ἔχει, πάντως δὲ καὶ ἀδελφόν, καὶ λοιπὸν εἰς πολυθεϊαν πάλιν ἀπώλοντο
 ἄτοπον. Διὸ οὐδὲ περὶ τῶν ἀγγέλων δημιουργίαν αὐτοῖς ἐφανέρωσεν, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὺς ὡς
 οὐρανοὺς καὶ ἀρχάτους θεοὺς σεβασθῶσιν. Καὶ τὰς θυσίας δὲ ἃς προσέταξεν αὐτοῖς ποιεῖν,
 διὰ τὴν αὐτῶν ἄσθενειαν τοῦτο εἶπεν συγκαταβαίνων αὐτοῖς, γινώσκων ὅτι ἐξ ἔθους
 fol. 126
 1° a.
 Αἰγύπτου ἀγαπᾷ τοῦ θένειν ὁ λαὸς αὐτῶν διὸ ἄκουσον τί ῥησιν ἐξουθενῶν αὐτούς· « οὐ
 « δεῖξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους, ὅτι ἐμὰ ἐστὶ
 « πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, κτήνη ἐν ταῖς ὄρεσι καὶ βόες ». Καὶ πάλιν « τίς γὰρ ἐξ
 « ὑμῶν ταῦτα ἐζήτησεν; πλήρης εἰμὶ θυσιῶν καὶ στέαρ ἁρνῶν ». Διὸ πρὸς τὰ συμφέροντα
 οἰκονομεῖ ὁ θεός τὰ πράγματα. [3] Πλὴν εἰπέ μοι σύ· ὅτε εἶπεν ὅτι· « ἰδοὺ Ἄδὰμ

5. οὐκ οὖν. — 9. ἐξέθους. — 11. χιμάρους.

d'Égypte, Israël aimait les mœurs des Égyptiens et leur polythéisme. Aussi fit-il un veau de métal fondu, et dit-il à Aaron : « Fais-nous des dieux qui
 « marchent devant nous »¹. En voyant la tête de bœuf, il dit aussi : « Voici tes
 « dieux, Israël, qui t'ont fait sortir de la terre d'Égypte »². Tu vois qu'il con-
 temple une idole et la nomme ses dieux. Dieu qui connaissait ces (dispositions),
 ne leur a pas clairement manifesté son fils, de peur qu'ils ne disent : Donc le
 fils a aussi une mère dans les cieux, ou du moins un frère, et qu'ils ne
 périssent ainsi dans un polythéisme insensé. De même il ne leur a pas révélé
 la création des anges, pour qu'ils ne les honorent pas aussi comme des dieux
 célestes et invisibles. Quant aux sacrifices qu'il leur a ordonné de faire, c'est
 à cause de leur faiblesse et par condescendance pour eux qu'il en a parlé,
 sachant que leur peuple aimait à sacrifier selon la coutume d'Égypte. Écoute
 donc ce qu'il dit d'eux avec mépris : « Je ne recevrai pas les génisses de ta
 « maison, ni les bœliers de tes troupeaux, car à moi sont toutes les bêtes
 « des champs, les animaux et les bœufs dans les montagnes »³. Et encore :
 « Lequel de vous a cherché tout cela? Je suis rassasié de sacrifices, de la graisse
 « des agneaux »⁴. Mais Dieu dispose toutes choses suivant une sage économie⁵. [3] Maintenant, dis-moi à ton tour. Lorsque Dieu dit : « Voici qu'Adam

1. Exod. xxxii, 1. — 2. Exod. xxxii, 4. — 3. Ps. xlix (L: 9-10; cf. JUSTIN, *Dial.* 22, 2. — 4. Cf. 18, 1, 11. La citation n'est pas littérale, et la première partie ne figure pas dans ce texte. — 5. JUSTIN, *Dial.* 45, 4, emploie déjà ce mot à propos du plan de Dieu imposant les préceptes de l'ancienne alliance. E. SCHWARTZ (édition de Tafel, *Texte und Untersuchungen*, t. IV, 1, p. 86 ss.) a rassemblé la plupart des anciens textes chrétiens où apparaît le terme d'οἰκονομία. Cf. HENRY PINARD, *Les infiltrations païennes dans l'ancienne Loi d'après les Pères de l'Église. La thèse de la condescendance*, dans *Recherches de Science Religieuse*, 1919, p. 197 ss.

« γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν », πρὸς τίνα λέγει; πάντως γὰρ τὸ « ἡμῶν » ἀριθμὸν σημαίνει ἢ δύο ἢ τριῶν, ἢ πλειόνων. * Κἄν εἴπῃς ὅτι πρὸς τοὺς ἀγγέλους λέγει, ψεύδη. Οὐδὲ γὰρ ὡς ἄγγελος ἐγένετο μετὰ τὴν παράβασιν ὁ Ἀδὰμ· τότε γὰρ τοῦτο εἶπεν ὁ θεός· Δεῖξον πῶς ὁμοίος ὁ θεός τῷ Ἀδὰμ μετὰ τὴν παρακοήν· ὁ μὲν γὰρ θεός ἄσκαρκος, ὁ δὲ Ἀδὰμ γήινος.

* fol. 126
v^h.

Ἵ Ἰουδαῖος εἶπεν· Τί οὖν; ἄρα ἡ γραφή ψεύδεται· λέγουσθα ὅτι « ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν », καὶ πάλιν « ἐν εἰκόνι θεοῦ καὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον »;

Ἵ Χριστιανὸς εἶπεν· ἡ γραφή οὐ ψεύδεται, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δέεται πεφωτισμένων διανοιῶν καὶ καρδιῶν εἰς τὸ νοῆσαι αὐτῆς τὰ ἀπόκρυφα. Πῶς γὰρ νοεῖς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ἐν εἰκόνι θεοῦ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον; ἄρα πρόσωπον * καὶ στόμα καὶ ὀφθαλμοὺς ὁμοίους ἡμῶν ἔχει ὁ θεός; μὴ γένοιτο τοῦτο εἰπεῖν.

* fol. 127
r^u.

[4] Ἵ Ἰουδαῖος εἶπεν· εἰπέ οὖν παρακαλῶ σε πῶς αὐτὸς ὑπολαμβάνεις ταῦτα τὰς δύο φωνὰς τῆς θείας γραφῆς, καὶ μάλιστα τὴν πρώτην.

Ἵ Χριστιανὸς εἶπεν· πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ θεός καὶ μέλλει ποιῆσαι, παρ' αὐτῷ ἦδη ὡς

12. ταῦτα. — 14. μέλλη.

est « devenu comme l'un d'entre nous »¹, à qui parle-t-il? Car ce « nous » indique sûrement un nombre : deux, ou trois, ou davantage². Si tu dis qu'il parle aux anges, tu te trompes. Car Adam n'est pas devenu comme un ange après la transgression, et c'est alors que Dieu a parlé. Montre-moi comment Dieu est semblable à Adam après la désobéissance : car Dieu est incorporel et Adam fait de la terre³.

Le Juif : Quoi donc? L'Écriture trompe-t-elle en disant : « comme l'un d'entre nous »¹? et encore : « Il fit l'homme à l'image de Dieu, et selon l'image de Dieu »²?

Le Chrétien : L'Écriture ne ment pas, loin de là; mais elle demande des intelligences et des cœurs éclairés⁶ pour en comprendre les secrets. Comment entends-tu donc que l'homme est fait selon l'image et à l'image de Dieu? Dieu a-t-il un visage, une bouche et des yeux semblables aux nôtres? Loin de nous cette idée!

[4] Le Juif : Dis-moi donc, je t'en prie, comment toi-même expliques ces deux expressions de la divine Écriture, et surtout la première.

Le Chrétien : Tout ce qu'a fait Dieu et tout ce qu'il doit faire est déjà pour lui comme achevé. Puis donc que Dieu le Père avait décidé avant les siècles

1. Gen. III, 22. — 2. Cf. JUSTIN, *Dial.* 62, 3. — 3. Cf. Gen. II, 7; I Cor. XV, 47. — 4. Gen. III, 22. — 5. Gen. I, 26. — 6. Peut-être le mot *πεφωτισμένων* a-t-il un double sens : le baptême est une illumination, et le chrétien seul est éclairé, illuminé, parce qu'il est baptisé, e aussi parce que son esprit et son cœur sont bien disposés. On le rencontre déjà dans Justin; cf. *Dial.* 39, 2; 122, 1, 3; *Apol.* 61, 12; 65, 1.

τετελειωμένα εἶσι· ἐπειδὴ οὖν προώρτισε πρὸ τῶν αἰώνων ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἐπι γῆς πέμψαι καὶ σὰρκα φορέσαι διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν, ὅτε παρέβη ὁ Ἀδάμ, φησὶν ὁ θεὸς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ λόγον καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· « ἰδοὺ γέγονεν Ἀδάμ ὡς « εἷς ἐξ ἡμῶν ». τοῦτ' ἔστιν, * ὡς μέλλει ἄνθρωπος γενέσθαι κατὰ σὰρκα, τὸ « ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν ». « Κατ' εἰκόνα δὲ θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν », τοῦτο σημαίνει ὅτι κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἦν ἔσχεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων, οὕτως ἐποίησεν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, οὐ μόνον κατ' εἰκόνα ἣν ἔχει τὸ θεῖον· ἀόρατος γὰρ ἐκείνη καὶ ἀπερίγραπτος.

IV [1] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν πάντα ὡς σὺ νοεῖς ἐρμηνεύεις· εἰ γὰρ ὡς εἶπας τοῖς ἰουδαίοις διὰ τὸ φιλεῖν τὴν πολυθεῖαν οὐκ ἐθάραξεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον σοὶ τῷ ἐξ ἔθνων οὐκ εἶχε τοῦτο γνωρίσαι· πολυθεῖαν γὰρ καὶ εἰδωλολατρειαν οἱ ἔθνηκοι ἀγαπῶσιν καὶ ποιῶσιν πλείω τῶν ἰουδαίων· ὅμως μὴ με εὐθύς περὶ τῆς * σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ διδάσκει· οὐ γὰρ πείθεται. Πρῶτον δὲ ἐκ τῆς γραφῆς με πείσων ὅτι υἱὸν ἔχει ὁ θεὸς φύσει ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα πρὸ πάσης κτίσεως· ἐπεὶ οἶδα ὅτι λέγει ὁ θεὸς ὅτι « υἱὸς ἐγέννησα καὶ « ὕψιστος », ἀλλ' οὐ φύσει ἀλλὰ σήμερι αὐτοῦ καλεῖ. Καὶ τὸν κλημμένον δὲ λέγομεν υἱὸν

4. μέλιη. — 6. ἦν. — 7. ἦν. — 9. οὐκαθέραξεν. — 11. ποιῶσιν — 14. ἰουδαίων — 14. L'orthographe ἡμιμέριος est constante dans notre ms. Il serait plus correct d'écrire ἡμεμέριος.

d'envoyer sur terre son propre Fils et que celui-ci porterait la chair¹ pour le salut des hommes, lorsque Adam pécha, Dieu dit à son propre Verbe et à son Saint-Esprit : « Voici qu'Adam est devenu comme l'un d'entre nous », c'est-à-dire que l'un d'entre nous deviendra homme selon la chair. La formule : « Il « le fit à l'image de Dieu » signifie que Dieu fit l'homme même selon l'image et la ressemblance qu'eut le Verbe de Dieu aux derniers des siècles, et non selon l'image qu'à la divinité : car celle-ci est invisible et infinie.

IV [1] Le Juif : Tu expliques tout à ta manière. Pourtant, si tu dis que Dieu n'a pas osé (parler) de son Fils aux Juifs à cause de leur amour du polythéisme, à bien plus forte raison il n'aurait pas dû te le faire connaître, à toi qui sors de la gentilité². Car les gentils aiment et pratiquent le polythéisme et l'idolâtrie plus que les Juifs. Cependant, ne m'instruis pas tout de suite sur l'incarnation du Christ. Car je n'y crois pas. Convaincs-moi d'abord par l'Écriture que Dieu a un fils, de sa nature, engendré de lui avant toute créature; je sais que Dieu dit : « J'ai engendré et j'ai élevé des fils »³; mais il les appelle fils par (droit d')adoption, non par (droit de) nature. Nous disons

1. L'expression *σὰρκα φορέσαι*, qui avait une saveur apollinariste à l'époque des controverses christologiques du IVe et du Ve siècle, est ici indifférente. Un peu plus haut (f° 124 r° 1), l'auteur écrit : *σὰρκα ἐνδυσάμενος*; et peut-être a-t-il quelque préférence pour le mot *σάρκωσις* (f° 127 v° 1, 130 v° 2; f° 131 v° 2 : ὁ ἀσαρκος σαρκούται); mais il emploie aussi le terme *ἐνανθρωπήσας* (f° 124 r° 2), et sa pensée sur l'incarnation reste toujours orthodoxe. Nous savons d'ailleurs qu'il a aussi écrit un dialogue contre les Monophysites. — 2. L'objection est embarrassante. Elle ne reçoit d'ailleurs pas de solution immédiate. — 3. Cf. Is. 1, 2.

θεοῦ, ἀλλ' οὐ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς οἱ προφῆται ἤκουσαν. Ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς θεὸς Φαραῶ ἀκούει ἄρα σὺν αὐτὸν θεὸν ὕψιστον εἰπόμεν; οὐδαμῶς.

[2] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ὁ ἠλιμμένος ὃν προσδέχεσθε καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ πάντες ὅσοι ἤκουσαν ἐν τῇ γραφῇ υἱὸὶ θεοῦ, πότε ἐγεννήθησαν καὶ τίνος υἱοὶ ὑπάρχουσιν;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· τοῦ Ἀδάμ· αὐτὸς ἡ γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ πάντων ἀνθρώπων· καὶ τοῦ ἠλιμμένου, καὶ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν. * fol. 127 v. b.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ἀγαπῶ σε καὶ πολὺ ἐπαινῶ, ὅτι τὴν ἀλήθειαν λαλεῖς. Καὶ τοῦτο δὲ παρακαλῶ εἰπέ μοι· σὺ τὴν παλαιὰν καλλίω μου ἐπίστασαι· τὸν ἑωσφόρον καὶ τὸν ἥλιον, ποῖα ἡμέρα ἐποίησεν ὁ θεός; καὶ τοὺς βουνοὺς καὶ τὰ ὄρη καὶ τὴν πελάγος;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν ἥλιον τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἐποίησεν.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· τὸν Ἀδάμ· πότε ἢ ποῖα ἡμέρα ἐπλασεν;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· πρόδηλον ὅτι τῇ ἐκτῇ ἡμέρᾳ μετὰ δύο ἡμέρας τοῦ ἑωσφόρου καὶ τῶν ἀστέρων καὶ τοῦ ἡλίου.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· παρακαλῶ, μετὰ πάντων καὶ τοῦτο λυθόν μοι, καὶ τότε εὐρίσκετε * fol. 128 r. a.

2. ἀκούει.

aussi du Messie¹ qu'il est fils de Dieu : non qu'il soit de la substance de Dieu, mais comme on l'a entendu des prophètes. Lui encore Moïse s'appelle Dieu de Pharaon² : dirons-nous donc qu'il est le Dieu Très-Haut? Pas du tout.

[2] Le Chrétien : Le Messie que vous attendez, et Moïse, et tous ceux que l'Écriture appelle fils de Dieu, quand ont-ils été engendrés? De qui sont-ils les fils?

Le Juif : D'Adam. C'est lui qui est le père de tous les hommes, même du Messie, de Moïse et des prophètes.

Le Chrétien : Je t'aime et te loue grandement de dire la vérité. Dis-moi encore, je te prie, ceci; car tu connais beaucoup mieux que moi l'Ancien (Testament) : quel jour Dieu a-t-il fait l'étoile du matin et le soleil? les collines, les montagnes et les sources?

Le Juif : Il a fait les astres et le soleil le quatrième jour³.

Le Chrétien : Quand, à quel jour a-t-il formé Adam?

Le Juif : Il est évident que c'est le sixième jour⁴, deux jours après l'étoile du matin, les astres et le soleil.

Le Chrétien : Je t'en prie, avec tout cela, explique-moi encore une question; et alors vous trouverez ce que je cherche. Lorsque David était roi, y avait-

1. Le terme δ'ἠλιμμένος (l'Oint) sert à désigner le Messie dans un grand nombre d'ouvrages de controverse antijudaïque, p. ex. la Didascalie de Jacob, la Doctrine d'Anacréonien, le Dialogue de Papius et de Philon. C'est le terme classique à l'époque byzantine. — 2. Cf. Ex. vii, 1. — 3. Cf. Gen. i, 14 ss. — 4. Cf. Gen. i, 26 ss. Cette discussion est reprise dans le *Dial. Papiisci et Phil.* 5: éd. Mc. GIFFERT, p. 53, 22 ss.

τό ζητούμενον· βασιλεύς ὢν ὁ Δαυὶδ, τίνα θεὸν καὶ κύριον εἶχεν ἢ ἀνόμαζεν ἑαυτοῦ; ἀρά τινα τῶν τότε προφητῶν; ἢ τὸν ἠλιμιμένον ὃν ἐκδέχεσθε κύριον ἑαυτοῦ ἀνομάζει;

Ἰουδαῖος εἶπεν· μὴ πείραζέ με, ἄνθρωπε. Καὶ σὺ γὰρ ἐπίστασαι ὅτι Δαυὶδ οὐδένα κύριον ἔχει, εἰ μὴ τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

[3] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὄντως ὄρω σε ὅτι καὶ νομομαθὴς καὶ πολυμαθὴς ὑπάρχεις, ἀλλὰ ἄκουσον παρακαλῶν· περὶ τίνος οὖν λέγει ἐν τῷ 28^ο ψαλμῷ ὅτι « εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ « μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ». « Ὁ κύριος εἶπεν τῷ κυρίῳ μου »· περὶ δύο προσώπων λέγει· καὶ δύο κυρίων· περὶ προσώπου οὐ λέγει· περὶ τοῦ ἠλιμιμένου· οὐ λέγει αὐτὸν κύριον ἑαυτοῦ, ὡς καὶ σὺ ἐμαρτύρησας· περὶ κυρίου καὶ κυρίου λέγει.

Ἐστεινώθη ὁ Ἰουδαῖος καὶ εἶπεν· μὴ εἶπεν ὅτι « εἶπεν ὁ κύριος τῷ υἱῷ αὐτοῦ· κάθου ἐκ δεξιῶν μου »· οὐ γὰρ τόσον ἢ γέννησιν ἀνόμασεν.

Ἁ Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· μὴ παραθῆς, ἀλλὰ νουεργῶς ἄκουσον, καὶ ἀνάλαβε ὄλον τὸν ψαλμὸν τοῦτον ἀπ' ἀρχῆς, καὶ εὐρήσεις ἐν αὐτῷ ὄλον τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον. « Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ». Ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν μετὰ τὴν ἀνάληψιν τὴν ἐκ τῆς γῆς, ἐπειδὴ γὰρ « ἔκλινεν οὐρανούς καὶ κατέβη » ὡς φησὶν πάλιν ὁ Δαυὶδ·

5. ἀλλ. — 10. μῆ. — 12. μῆ.

il quelqu'un qu'il nommait son Dieu et son Seigneur? Était-ce un des prophètes de son temps? Ou bien nomme-t-il son Seigneur le Messie que vous attendez?

Le Juif : Ne me teute pas, homme. Tu sais, toi aussi, que David n'a pas de Seigneur sinon le créateur du ciel et de la terre¹.

[3] Le Chrétien : Je vois que tu connais fort bien la Loi et beaucoup d'autres choses. Écoute seulement, je te prie. De qui donc parle (David) dans le psaume cix : « Le Seigneur a dit à mon Seigneur : Assieds-toi à ma droite »²? Il parle de deux personnes et de deux Seigneurs; il ne parle pas d'un prophète; il ne parle pas du Messie, qu'il n'appelle pas son Seigneur, comme tu en as témoigné. Il parle d'un Seigneur et d'un Seigneur.

Le Juif se lamenta et dit : Dit-il donc : Le Seigneur a dit à son fils : Assieds-toi à ma droite? Il ne parle pas d'enfantelement ou de génération.

[4] Le Chrétien : Ne te trouble pas; écoute raisonnablement. Prends tout ce psaume depuis le commencement, et tu y trouveras tout le mystère du Christ. « Le Seigneur a dit à mon Seigneur : Assieds-toi à ma droite »³. Le Père parle au Fils après son ascension de la terre, car « il a abaissé les cieux et est descendu »⁴, comme dit encore David; et « il est monté vers

1. Cf. Gen. 1. 1; Symb. Nic. 2. — Ps. cix (cx). 1; ce psaume est le texte classique de la controverse judéo-chrétienne. Le Sauveur, le premier, l'emploie dans l'Évangile, contre les scribes, Marc XII, 35 ss. — 3. Ps. cix (cx). 1. — 4. Ps. xvii (xviii). 10.

καὶ « ἐπέβη ἐπὶ χειροῦσιν καὶ ἐπετάσθη ». Καὶ « ἀνέβη ἐν ἀλαλαγγῶν » ὅθεν καὶ κατέβη·
 « ἀπ' ἄρκου γὰρ, οὐρανό, τοῦ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ὁδοῦ * κύτου καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄρκου *
 « αὐτοῦ ». Ἀκούει παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ μηδέποτε χωρισθεὶς τοῦ πατρὸς· « κήθου ἐκ δεξιῶν
 « μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου ». Τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν
 5 ἐχθρούς αὐτοῦ ὀνομάζει, ἢ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ ὑπακούοντα αὐτοῦ· « βάβδον δυνάμεως
 « ἐξασπαστέλει σοι κύριος ἐκ Σιών, καὶ κατακυριεύει ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου ».

[5] Περὶ δύο τινῶν ποιεῖται ὅλον τὸν ψαλμὸν ὁ προφήτης· ἐκ γὰρ προσώπου τοῦ θεοῦ
 πρὸς ἄλλον τινὰ λέγει ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ὅτι· « μετὰ σου ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς
 σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἀγίων σου »· ἀρχὴν τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα λέγων, τὸν λέγοντα
 10 * πρὸς τὸν κύριον τοῦ Δαυὶδ, ὅτι· « ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἀγίων σου, ἐκ γαστρὸς πρὸ
 « ἑωσφύρου γεγέννηκά σε ». Οὐ περὶ τοῦ Ἀδάμ λέγει· μετὰ γὰρ δύο ἡμέρας τοῦ ἑωσφύρου
 ἐγεννήθη. Οὐ περὶ τοῦ ἡλιμμένου λέγει· ἐκ τοῦ Ἀδάμ γὰρ καὶ μετὰ τὸν Ἀδάμ γεννᾶται. Οὐ
 περὶ ἄλλου ἀνθρώπου· εἶπες γὰρ ὅτι οὐδεὶς ἦν κύριος τοῦ Δαυὶδ, εἰ μὴ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν
 καὶ τὴν γῆν. Καὶ ὅτι περὶ Χριστοῦ καθαρῶς λέγει· τοῦ ἡμετέρου, ἔκουσον τὰ ἀκόλουθα·
 15 « ὤμωσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· οὐ εἰ ἱεραὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελ-

1. ἐπι. — 3. ἀκούη. — 3. χωρισθῆς. — 13. περι ἀνθρώπου.

« les chérubins et il s'est déployé »¹. « Il est monté dans les cris de
 « triomphe »², là d'où il était descendu : car « c'est du plus haut des cieux,
 « dit l'Écriture, qu'est sa venue, et sa course s'achève à l'extrémité (du ciel) »³.
 Celui qui n'est jamais séparé du Père entend du Père (cette parole) : « As-
 « sieds-toi à ma droite jusqu'à ce que je place tes ennemis comme marchepied
 « de tes pieds »⁴. Il nomme ses ennemis ceux qui l'ont crucifié, ou les
 nations qui ne lui obéissent pas. « Le Seigneur enverra le bâton de ta puis-
 « sance de Sion, et domine au milieu de tes ennemis »⁵.

[5] Le prophète poursuit tout le psaume sur deux personnages : car c'est
 de la personne de Dieu (parlant) à quelqu'un d'autre qu'il dit : Dieu lui a dit :
 « Avec toi le principe au jour de ta puissance dans les splendeurs de tes
 « saints »⁶. Le principe du fils, c'est le Père, puisqu'il dit au Seigneur de
 David : « Dans les splendeurs de tes saints, de mes entrailles je t'ai engendré
 « avant l'étoile du matin »⁷. Il ne parle pas d'Adam qui est né deux jours
 après l'étoile du matin. Il ne parle pas du Messie, qui est engendré d'Adam et
 après Adam. Il ne parle pas d'un autre homme, car tu as dit que personne
 n'était le Seigneur de David sinon le créateur du ciel et de la terre. Il parle
 clairement de notre Christ : écoute en effet ce qui suit : « Le Seigneur l'a
 « juré et il ne s'en repentira pas : tu es prêtre pour l'éternité selon l'ordre

1. Ps. XVII (XVIII), 11. — 2. Ps. XLVI (XLVII), 6. — 3. Ps. XVIII, 7. — 4. Ps. CIX (CX), 1. — 5. Ps. CIX
 (CX), 2. — 6. Ps. CIX (CX), 3. — 7. Ps. CIX (CX), 3.

« χρισδέκ ». Οὐκ εἶπεν κατὰ τὴν τάξιν Μωϋσέως οὐδὲ Ἀαρὼν οὐδὲ Λεὶ, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

* fol. 129
1° a. [6] * « Ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἢ ῥάβδος τῆς « βασιλείας σου· ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ θεὸς « ὁ θεὸς σου, ἔλκων ἀγαλλιάσεις παρὰ τοὺς μετόχους σου ». Τί λέγεις; ἰδοὺ καὶ τὸν χρι- 5
σαντα θεὸν λέγει, καὶ τὸν χρισθέντα θεὸν κηρύττει, ἔχοντα θρόνον εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
Ἰνα γὰρ μὴ εἴπῃς ὅτι τινὰ ἄνθρωπον θεὸν ὀνομάζει, διὰ τοῦτο ἡσραλίσατο τὸν λόγον λέγων·
« ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ».

[7] Πλὴν εἰπέ μοι· ποῦ λέγεις τὸν Χριστὸν τιμητόμενον, ἢ πόθεν ἐρχόμενον; μήπως οὐ νοεῖς τὴν γραφὴν;

* fol. 129
1° b. Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· ἐκ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ ὁ προφήτης λέγει· « καὶ σὺ « Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Ἐβραθά, ὀλιγοστός εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ μοι « ἐξελεύσεται ἠγαθὸς, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραὴλ ».

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ἐγενήθη οὖν, ἢ μέλλει· Πρόσκαιρός ἐστιν ἡ αἰώνος;

Ὁ ἰουδαῖος· μέλλει γεννηῶσθαι ἄνθρωπος ὡς εἶς ἐξ ἡμῶν.

« de Melchisédech »¹. Il ne dit pas selon l'ordre de Moïse, ou d'Aaron, ou de Lévi², mais selon l'ordre de Melchisédech.

[6] « Ton trône, ô Dieu, (est) pour les siècles des siècles; le bâton de « justice est le bâton de ton règne. Tu as aimé la justice et tu as haï l'iniquité : « pour cela, ô Dieu, ton Dieu t'a oint de l'huile de la joie de préférence à « tes compagnons »³. Que dis-tu? voici qu'il appelle Dieu celui qui oint, qu'il proclame Dieu celui qui est oint et qui a un trône pour les siècles des siècles. Pour que tu ne puisses pas dire qu'il donne à un homme le nom de Dieu, il a précisément pris ses sûretés de langage en disant : « Ton trône, ô Dieu, « est pour les siècles des siècles »⁴.

[7] Maintenant dis-moi : où dis-tu que le Christ est enfanté? D'où vient-il? N'as-tu pas l'Écriture dans l'esprit?

Le Juif : De Bethléhem de Judée. Car le prophète parle ainsi : « Et toi « Bethléhem, maison d'Ephratha, tu es toute petite dans les milliers de Juda; « et c'est de toi que sortira pour moi le chef qui paîtra mon peuple Israël »⁵.

Le Chrétien : Est-il donc né ou doit-il naître? est-il du temps ou de l'éternité?

Le Juif : Il doit naître, homme comme l'un d'entre nous⁶.

1. Ps. cix (cx), 4. Cf. *Alterc. Sim. et Theoph.* II, 4 (C. S. E. L. XLV, 1, p. 41 s.). — 2. Cf. Hébr. VII, 11 ss. — 3. Ps. XLIV (XLV), 7-8. — 4. Ps. XLIV (XLV), 7; JUSTIN, *Dial.* 38, 3-5. cite tout ce psaume pour l'appliquer au Christ. — 5. Mich. v, 2. La fin du texte est citée comme dans saint Matthieu II, 6, tandis que le début est conforme au texte des Septante. — 6. Cf. *Dial. Papisc. et Phil.* VI; éd. M. GIFFERT, p. 25, 21.

V [1] Ὁ Χριστιανός· εἰπέ μοι οὖν τὰ ἀκόλουθα τῆς αὐτῆς προφητείας· λέγει γὰρ εὐθὺς·
 « Καὶ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος ». Ἐκεῖ ὁ Δαυὶδ ὁ θρόνος σου εἶπεν εἰς
 τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ὧδε ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν
 αἰῶνος. Εἶδες συμφωνίαν; εἰπέ μοι δέ· Ἐζεκίας· τί ἦν; ἢ ποῦ νῦν ἐστιν; ζῆ ἢ ἀπέθανεν; * fol. 129
 διὰ σημείου δὲ ἐγεννήθη, ἢ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων; v° B.

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· τί μὲν θέλεις εἰπεῖν οἷδα· πλὴν οὐκ ἀρνούμι τὴν ἀλήθειαν. Ἀν-
 θρώπος ἦν Ἐζεκίας, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, γεννηθεὶς ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, καὶ τελειώσας
 ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.

[2] Ὁ Χριστιανός εἶπεν· τί μανθάνομεν παρὰ τῆς γραφῆς εἶναι σημεῖον;

10 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ἐγὼ λέγω ὅτι· σημεῖόν ἐστι τὸ παρὰ τὴν συνήθειαν ζῆνον πρῶτον γινώ-
 μενον. ὡς ὅταν ἡ θάλασσα ἐσχίσθη, καὶ ὁ Ἰορδάνης διεκόπη.

Ὁ Χριστιανός εἶπεν· τὸν ὄρον τοῦ σημείου καλῶς εἶπόν, ἔδωκας ἡμῖν· τὸ μέλλον προτί- * fol. 129
 θεσθαι· ἀκουσον τί φησιν Ἡσαίας· « εἶπεν κύριος πρὸς Ἀχάζ· αἰτήσαι σεαυτῷ σημεῖον εἰς v° B.
 « βάθος ἢ εἰς ὕψος ». Τοῦ δὲ εἰπόντος· οὐ μὴ αἰτήσω οὐδ'· οὐ μὴ πειράσω κύριον τὸν θεόν

14. 28.

V [1] Le chrétien : Dis-moi donc la suite de cette même prophétie. (Le prophète) dit aussitôt : « Et sa naissance est dès le commencement, aux jours « d'éternité »¹. Là David dit : « Ton trône est pour les siècles des siècles » ; ici le prophète dit que « sa naissance est dès le commencement, aux jours « d'éternité ». Tu vois l'accord. Mais, dis-moi, Ézéchiás, qui était-il? Où est-il maintenant? Vit-il ou est-il mort? A-t-il été engendré par miracle ou comme le reste des hommes?

Le Juif : Je sais ce que tu veux dire ; mais je ne nie pas la vérité. Ézéchiás était homme ; il a régné sur Israël ; il est né comme l'un d'entre nous ; il a achevé ses jours comme l'un d'entre nous ; il a été enterre avec ses pères².

[2] Le Chrétien : Que nous apprend l'Écriture sur ce qu'est un miracle?

Le Juif : Je dis que le miracle est le fait qui se produit en dehors des habitudes³ ; ainsi, lorsque la mer fut séparée⁴, et que le Jourdain fut coupé en deux⁵.

Le Chrétien : En donnant la bonne définition du miracle, tu as résolu pour nous la (difficulté) que j'ai à exposer. Écoute ce que dit Isaïe : « Le Seigneur « dit à Achaz : Demande pour toi un signe dans les profondeurs ou sur les « hauteurs. » Celui-ci répondit : Je ne demanderai pas et je ne tenterai pas le

1. Mich. v, 2. — 2. Cf. IV Regn. xx, 21. — 3. σημείον est à la fois signe et miracle. On pourra se rappeler la théorie de saint Jérôme sur le miracle, in *Isa.* vii, 14, et celle de saint Augustin, exposée par exemple *Sermo 147 De tempore; Sermo 44 De verbis Domini*. Sur la doctrine du miracle chez les Juifs au temps de Notre-Seigneur, cf. J.-B. FREY, *La révélation d'après les conceptions juives au temps de J.-C.*, dans *Revue Biblique*, 1916, p. 477-480. — 4. Cf. Ex. xiv, 21. — 5. Cf. Jos. iii, 14 ss.

μου, φησὶν ὁ προφήτης· « διὰ τοῦτο δώσει ὑμῖν κύριος ὁ θεὸς σημεῖον ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν
« γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουςι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ », ὅ ἐστι
μεθερμηνεύμενον μετ' ἡμῶν ὁ θεός. Ἰδοὺ καὶ οὗτος τὸν θεὸν ἐρχόμενον εἶπεν.

[3] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ Ἐζεκίου λέγει τοῦ βασιλέως· πλὴν τὸ « ἰδοὺ ἡ νεάνις »
ἔχει ἡ γραφή, οὐχὶ δὲ παρθένος.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· περὶ τούτου, ἐγὼ οὐκ ἀμφιβάλλω· πολλάκις γὰρ τὴν παρθένον ὁ
νόμος νεάνιν ὀνόμασεν. Ὅτι δὲ περὶ Ἐζεκίου οὐ λέγει, σὺ προώρισας ὅτι σημεῖον ἐστὶ τὸ
ξένον καὶ παρελλαγμένον παρὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν. Καὶ ποῦν σημεῖον τὸ γεννηθῆναι ἐκ
γυναικὸς ἄνθρωπον ὡς ἓνα τῶν πάντων ἀνθρώπων; Πλὴν εὐρίσκεται καὶ ὁ θεὸς ἢ ψευδόμενος
ἢ ἀγνοήσας εἰπὼν ὅτι καλέσουςι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· ἐκλήθη δὲ Ἐζεκιὰς καὶ οὐκ
Ἐμμανουήλ.

[4] Ἴνα δὲ σοὶ σαφέστερον δεῖξω ὅτι οὐ φιλόδ' ἀνθρωπὸς ἐστὶν ὁ ἐρχόμενος, ἄκουσον τί
φησιν ὁ αὐτὸς προφήτης· « καὶ θελήσουσιν εἰ ἐγεννήθησαν πυρίκαυστοι, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη
« ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη * ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ

6. περι. — 7. περι. — 13. ἐγενήθησαν. — 13 et 14. ἐγενήθη.

Seigneur mon Dieu. Et le prophète dit : « A cause de cela le Seigneur Dieu
« vous donnera un signe : voici, la Vierge portera dans ses entrailles, et elle
« enfantera un fils, et on l'appellera de son nom Emmanuel » ¹, ce qui signifie :
Dieu avec nous ². Voici qu'Isaïe, lui aussi, dit que Dieu viendra.

[3] Le Juif : Il parle du roi Ézéchiàs. D'ailleurs l'Écriture porte : Voici
la jeune femme ³, et non pas la Vierge.

Le Chrétien : Là-dessus je ne discute pas. Souvent en effet la Loi donne
à une vierge le nom de jeune femme. D'ailleurs, (le prophète) ne parle pas
d'Ézéchiàs : toi-même as dit que le miracle est un événement étrange, en
dehors des habitudes communes : quel miracle y a-t-il à ce qu'un homme
naisse d'une femme comme un de tous les hommes? Sans compter que Dieu
se trouve avoir menti ou avoir été dans l'ignorance, en disant : on l'appellera
de son nom Emmanuel. (Ézéchiàs) s'appela Ézéchiàs et non Emmanuel.

[4] Et, pour te faire voir avec plus de clarté que celui qui vient ⁴ n'est pas
un simple homme, écoute ce que dit le même prophète : « Ils voudront, s'ils
« ont été brûlés par le feu. Un petit enfant nous est né, un fils nous a été
« donné, sa puissance est sur son épaule; on l'appellera de son nom ange du

1. Is. VII, 10-14. — 2. Cf. le commentaire de saint Jérôme *in hunc locum*; et l'article du R. P. ABEL, *Saint Jérôme et les prophéties messianiques*, dans *Revue Biblique*, 1916, p. 431 s. — 3. La traduction νεάνις est celle d'Aquila, de Théodotion suivis par les Ébionites (cf. IRÉNÉE, *Adv. Haeres.* III, XXI, 1; P. G. VII, 916) et de Symmaque. Cf. JUSTIN, *Dial.* 67, 1. Tryphon y soutient également la leçon νεάνις, et prétend que toute la prophétie se rapporte à Ezéchiàs. — 4. C'est le nom donné au Messie par les disciples de Jean-Baptiste, Matth. II, 3. Sans doute était-il resté d'un usage assez courant chez les Juifs.

« ὄνομα αὐτοῦ μεγάλη βουλή, ἄγγελος, θαυμαστός σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, « ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ τῆς εἰρήνης « αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον ». Καὶ εἰ μὲν μὴ προσλήφθῃς καὶ εἶπες τὸν ἠλιμιμένον σου ἄνθρωπον ὡς ἓνα τῶν ἀνθρώπων καὶ προφητῶν, ἀληθῶς τὰχὶ ἐδύνοο εἶπαι ὅτι περὶ αὐτοῦ λέγει· ἀλλὰ
 5 συνέλειπέν σε εἶπῶν ὅτι « θεὸς ἰσχυρός καὶ πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἦγουν ποιητὴς, καὶ « μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον »· περὶ ποίου βασιλέως δύνῃ εἶπαι ὅτι τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία * κίονιος ἦτις οὐ παρελεύσεται, ὡς εἶπεν Δαυὶδ περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ; Καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει·
 10 « οὐκ ἄγγελος οὐ πρέσβυς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν αὐτούς ». Ὁ Ἡσαΐας Ἰουδαῖος ἦν· περὶ τίνων οὖν λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν αὐτούς, εἰ μὴ περὶ τῶν ἐθνῶν; ἄκουσον καὶ τοῦ Δαυὶδ βροῶντος, ὅτι « αὐτὸς ὁ θεὸς ἐμφανῶς ἦξει », καὶ « ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ « ἔθνη »· οὐκ εἶπεν θεός, ἕνα μὴ εἴπῃς ὅτι περὶ τινος ἀνθρώπου λέγει, ὡσπερ καὶ τοῦ Μωυσέως ἀλλ' ἠσφαλίσατο τοὺς λόγους λέγων ὁ θεός.

* fol. 130
v° a.

VI [1] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐπω ὁ καιρὸς οὐδὲ τὰ σημεῖα τῆς αὐτοῦ παρουσίας· διὸ
 15 φησιν « εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ».

1. περι. — 5. ποιητὴς. — 9. πρεσβύς. — 13. Μωυσῆ. — 14. οὐδὲ.

« grand conseil, admirable conseiller, Dieu fort, puissant, prince de la paix, « père du siècle à venir. Son pouvoir est grand et sa paix n'a pas de terme »¹. Si tu ne t'étais pas pris à l'avance, si tu n'avais pas dit que ton Messie serait un homme² comme un des hommes et des prophètes, peut-être pourrais-tu vraiment dire qu'Isaïe parle de lui; mais il te tient enfermé en disant : « Dieu fort, père, c'est-à-dire créateur du siècle à venir; son pouvoir est grand « et sa paix n'a pas de terme ». De quel roi pourrais-tu dire que sa paix n'a pas de terme et que sa puissance est une puissance éternelle, qui ne passera pas³, comme l'a dit Daniel de la parousie du Christ, ou Isaïe, qui dit encore : « Ce n'est pas un ange ou un envoyé, mais le Seigneur lui-même qui les a « sauvés?⁴ » Isaïe était juif. De qui donc dit-il que le Seigneur lui-même les a sauvés, sinon des gentils? Entends encore David criant : « Le Seigneur lui-même viendra manifestement » et : Dieu a régné sur les nations⁶ ». Il n'a pas dit θεός (sans article), afin que tu ne dises pas qu'il parle d'un homme comme Moïse, mais il a précisé son langage en écrivant : ὁ θεός (avec l'article).

VI [1] Le Juif : (Ce n'est pas encore le temps ni les signes de sa venue. Aussi dit-il : « Béni celui qui vient au nom du Seigneur »⁷.

1. Is. ix. 5-6. On sait que les Septante, probablement effrayés de la majesté de tous ces noms, se sont contentés du titre de messenger du grand conseil. Toute la litanie, absente des mss. BNQF, se trouve dans A et N^{ss}; Aquila, Symmaque, Théodotion traduisent, diversement, tous les titres. — 2. Cf. *Dial. Papisc. et Phil.* 8; p. 56, 20 ss. — 3. Is. ix, 7; Dan. vii, 14. — 4. Is. lxxiii, 9. — 5. Ps. xlix (L), 3. — 6. Ps. xlvi (xlvi), 9. — 7. Ps. cxvii (cxlviii), 26, cité par Matth. xxi, 9 et parallèles.

* fol. 130
v^o b. 'Ο * Χριστιανὸς εἶπεν· εἰπέ καὶ τὸ ἀγόρευθον· « θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν ».

'Ο ἰουδαῖος εἶπεν· ἐπιφανεῖ ἡμῖν λέγει, οὐχὶ ἐπέφανεν· ἐξ ἡμῶν γὰρ τὴν παλαιὰν ἐλάβετε, καὶ ὡς θέλετε ἐρμηνεύετε.

[2] 'Ο Χριστιανὸς εἶπεν· μετακαλοῦ, εἴτε ἦλθεν εἴτε ἔρχεται· τῶς ὡς θεὸν λέγει τὴν ἐρχόμενον καὶ τὸ θρυμαστότερον ὅτι θεὸν καὶ κύριον· καὶ τὸ παραδόξον, ὅτι αὐτὸς ὁ Δαυὶδ ἔστιν ὁ εἰπὼν ταῦτα· ἄρα εἰ, ὡς σὺ λέγεις καὶ ἐκδέχεσθαι, πρόσωκτος καὶ ψιλῆς ἀνθρωπῶς ἔστιν ὁ ἐρχόμενος, ἐτόλμα ὁ Δαυὶδ καὶ οἱ ἄλλοι προσηγάθη θεὸν αὐτὸν καὶ κύριον καὶ αἰώνιον ὀνομάσαι· μὴ πλανῶ, ἀνθρωπῶς ἄκουσον τοῦ Δαυὶδ πάλιν περὶ τῆς παρουσίας καὶ σαρκώσεως * τοῦ Χριστοῦ λέγοντος αὐτὸν ὕψιστον, καὶ πείθητι· « μήτηρ Σιών ἐρεῖ· ἀνθρώπος καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὕψιστος ». 'Ο γεννη-
* fol. 131
r^o a. θείος φησὶν ἀνθρώπος ὕψιστος, αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν· ποῖον κηθαρωτέρων ἀπόδειξις ταύτης θέλεις ἀκούσαι; ἄρα δὴ καὶ ὁ Ἰερειῖκός οὐ τραυτέρως πάντων κηρύττει θεὸν τὸν ἐρχόμενον λέγων· « οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν ἐξῆρξεν πᾶσαν α ἑδὼν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἀγαπα-

9. ὕψιστος. — 12. τραυτέρως. — 13. ἐξεῦρεν.

Le Chrétien : Dis également la suite : « Le Seigneur est Dieu et il nous « est apparu »¹.

Le Juif : (Le psaume) dit : il nous apparaîtra, non : il nous est apparu. Vous avez reçu de nous l'Ancien Testament, et vous l'expliquez comme vous voulez².

[2] Le Chrétien : Qu'il y ait : il est venu, ou : il vient, cependant (le prophète) appelle Dieu celui qui vient, et, chose plus remarquable : Dieu et Seigneur. L'étrange, c'est que c'est David lui-même qui a parlé ainsi. Si, comme tu le dis et tu le reçois, celui qui vient est simplement un homme mortel, David et les autres prophètes oseraient-ils l'appeler Dieu, et Seigneur, et éternel? Ne te trompe pas, homme. Écoute David (disant) encore sur la venue et l'incarnation³ du Christ qu'il est le Très-Haut, et crois-le. « Notre mère « Sion demandera un homme; un homme est né chez elle et le Très-Haut « lui-même en a posé les fondements »⁴. L'homme qui est né, dit-il, c'est le Très-Haut; lui-même a posé les fondements de Sion. Quelle preuve plus éclatante veux-tu que celle-là? Voici encore que Jérémie, avec autant de clarté que les autres, proclame Dieu celui qui vient, en disant : « Voici notre « Dieu; il n'en sera pas compté d'autre que lui; il a découvert toute voie « de science, et il l'a donnée à Jacob son serviteur, à Israël son bien-

1. Ps. cxvii (cxviii), 27. Cf. *Dial. Papisc. et Phil.* 8; p. 56, 24. — 2. Accusation très grave, et aussi très traditionnelle dans les controverses juives. Les Juifs sont très fiers d'avoir reçu l'Ancien Testament et de l'avoir transmis aux chrétiens. — 3. *σάρκοσις* est simplement synonyme d'*ἐνανθρώπησις*; sans arrière-pensée apollinariste ou autre; cf. sup. p. 39. — 4. Ps. lxxxvi (lxxxvii), 5.

« μένω ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη ».

[3] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐδὲ οὗτος, οὐδὲ ὁ Δαυὶδ ἑπεὶ πρᾶγματος μέλλοντος εἶπαν, ἀλλὰ περὶ παρελθόντων πρὸ αὐτῶν. Ὁ μὲν γὰρ Δαυὶδ φησιν ὅτι « ἄνθρωπος ἐγενήθη ἐν Σιών, καὶ αὐτὸς θεμελίωσεν αὐτήν » ὁ δὲ Ἰερεμίας φησιν περὶ θεοῦ ὅτι· « ἐξῆρξεν πᾶσαν ὁδὸν ἡ ἐπιστήμης, ὅτι καὶ ἔδωκεν αὐτῇ Ἰακώβ τῷ παιδί· αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἀγαπημένῳ ὑπὲρ αὐτοῦ », δῆλον τὸν νόμον ἐν τῷ ἔρει τῷ Σινᾶ. « Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη » ἐν τῷ ἀγίῳ ναῷ Ἰερουσαλήμ· τὸ δὲ ἀνθρώποις συναναστράφηται, ἤγουν ἐν ταῖς καρδίαις τῶν προφητῶν δόξαν πυρὸς ἐνεργῶν καὶ ἀναστρεφόμενος· εἶδες ὅτι περὶ παρελθόντων εἶπον.

VII [1] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· μὴ καταμαχῆσαις ἄνθρωπε. Θεὸς γὰρ οὐ μετατρέσσεται, καὶ σὺ γὰρ ἐπίστησαι ὅτι οἱ προφῆται πολλάκις τὰ μέλλοντα ὡς παρελθόντα λέγουσιν, ὡς ὅταν λέγει ὁ Δαυὶδ ὅτι θρόνοι ἐτέθησαν καὶ βίβλοι ἠνεώχθησαν. Τί οὖν; ἄρα παρήλθεν ἡ

1. ἐξῆρξεν. — 5. ὑπὲρ αὐτοῦ. — 6. τὸ. — 7. συναναστράφη. συναναστράφηται. — 11. ὅτι.

« aimé. Après cela, il apparut sur la terre et il vécut parmi les hommes »¹.

[3] Le Juif : Ni Jérémie, ni David n'ont parlé d'un événement à venir, mais des choses passées avant eux. Car David dit : « Un homme est né dans Sion, « et c'est lui qui en a posé les fondements². » Jérémie dit de Dieu « qu'il « a découvert toute voie de science et qu'il l'a donnée à Jacob son serviteur, « à Israël son bien-aimé » : c'est évidemment la loi sur la montagne du Sinaï. « Après cela, on le vit sur la terre et il vécut parmi les hommes », dans le temple saint de Jérusalem³. Vivre parmi les hommes, c'est encore agir et vivre dans les cœurs des prophètes à la manière du feu⁴. Tu vois qu'ils ont parlé du passé⁵.

VII [1] Le Chrétien : Tu ne lutteras pas à armes déloyales, homme. On ne se moque pas de Dieu⁶, et tu sais bien que souvent les prophètes parlent de l'avenir comme s'il était passé. Ainsi Daniel dit : « On plaça les trônes⁷, et « les livres furent ouverts »⁸. Quoi donc? Le jugement est-il passé? A-t-il déjà

1. Baruch III, 36-38. Les trois textes Ps. cxvii, 26-27; Ps. lxxxvi, 5; Baruch III, 36-38, sont également cités à la suite l'un de l'autre dans la *Didascalie de Jacob* 8; éd. NAU, p. 747, 9 ss. L'attribution à Jérémie du passage de Baruch est tout à fait habituelle, les livres de ces deux prophètes étant réunis dans les Septante. (Cf. *Dial. Pap. et Phil.* 8, p. 57, 15 ss.) Dans l'œuvre de Gilbert de Westminster (*P. L.* CLIX 1005-1036), le Juif refuse d'admettre l'autorité de ce texte parce qu'il n'est pas de Jérémie : c'est la première fois, semble-t-il, que l'on rencontre une telle objection. — 2. Ps. lxxxvi (lxxxvii), 5. — 3. Bar. III, 36-38. — 4. L'action divine chez les prophètes est comparée à l'action du feu. Mais il n'y a pas là vraiment une théorie de l'inspiration; l'auteur du dialogue emploie volontiers ce genre de métaphores; cf. p. [20]. Peut-être faut-il en chercher l'origine Deut. iv, 24. — 5. Dans le *Dial. Papiac. et Phil.* 8, p. 56, 24, les Juifs prétendent que dans le Ps. cxvii, 26, David parle de l'avenir et qu'il faut lire : ἐπιγένθη ἡμῖν au lieu de ἐπαρῆθη. Le chrétien répond : Vous avez raison, car le Christ doit venir. On vient de voir qu'ici la même objection obtient une réponse toute différente. — 6. Gal. vi, 7. — 7. Dan. vii, 9. — 8. Dan. vii, 10.

κρίσις καὶ ἤδη γέγονεν; Καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα εὐρήσεις· ἐπεὶ διὰ τί προφηταὶ ἀκούουσιν, εἰ μὴ ὅτι τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα ἔβλεπον καὶ προέλεγον;

[2] Ἐπειδὴ δὲ τὸ κάλυμμα ἀμῆν ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἐπίκειται, ἰδοὺ προερέω προφήτην σου ἐμφανέστατον, ἐμπληττόμενον μὲν καὶ κύτον καὶ φόβῳ πολλῷ συνεχόμενον διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ γῆς * παρουσίαν, ὅμως καὶ κύριον αὐτὸν καὶ θεὸν οὐράνιον, καὶ πάντων βασιλείων βασιλέα πῶν τῆς γῆς κρατούντων ὀνειμάσαντα, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν σταυρὸν κύτου καὶ τὰ πάθη προνοήσαντα, ὅπερ τάχα αὐτὸν καὶ ἐθροῦθήσε. Διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ σὸς ἐκεῖνος Ἀμβακούμ ὁ Θαυμάσιος· « κύριε εἰσκήκηκα τὴν ἀκρόν σου καὶ ἐφοβήθην, κύριε κατε-
« νόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην ».

[3] Μὴ καὶ τοῦτο ἀνάμμη ἔχει; ἰδοὺ περὶ κυρίου λέγει, ἰδοὺ τραπεύεται, ἰδοὺ ἐξίσταται ὁ προφήτης, τοιαῦτά τινα ἴσως πρὸς ἑαυτὸν ἐννοούμενος καὶ λέγων, οἷα καὶ ὑμεῖς· πῶς ὁ ἄσκαρος σκαροῦται; πῶς θεὸς ἄνθρωπος γίνεται; * πῶς ὁ ἀόρατος ὁράται; πῶς ἐν μήτρῃ γυναικὸς εἰσέρχεται; τί δὲ παραδοξότερον, πῶς σταυρὸν καταδέχεται; πῶς μεσίτης δύο λαῶν γίνεται; διὸ φησιν « ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ ». Ἰδοὺ περὶ μελλόντων λέγει,

2. προέλεγον. — 3. δε. — 10. μῆ. — 10. ἀνάμμη.

eu lieu? Tu trouveras mille autres cas semblables. Pourquoi d'ailleurs les appelle-t-on prophètes, sinon parce qu'ils voyaient l'avenir comme présent, et le prédisaient?

[2] Mais puisqu'un voile couvre encore ton cœur¹, voici que je te présente un de tes prophètes, tout à fait clair, frappé lui-même et saisi de grande crainte à cause de la venue sur terre du Christ qu'il nomme aussi (comme les autres) Seigneur et Dieu céleste et roi de tous les rois qui dominent la terre, bien plus! dont il prévoit la croix et les souffrances, ce qui, sans doute, le déconcerte lui-même. C'est donc ainsi que parlait votre fameux, votre étonnant Habacuc : « Seigneur, j'ai entendu le son de ta voix et j'ai été saisi « de crainte. Seigneur, j'ai vu tes œuvres et j'ai été frappé de stupeur »².

[3] Ceci n'est-il pas lumineux? Il parle du Seigneur, il est saisi de crainte, il est frappé de stupeur, le prophète qui, peut-être, pense en lui-même et dit tout comme vous : Comment l'incorporel s'incarne-t-il? Comment Dieu devient-il homme? Comment l'invisible se fait-il voir? Comment entre-t-il dans le sein d'une femme? Et, chose plus étonnante, comment subit-il la croix? Comment devient-il médiateur de deux peuples? Car il dit : « Entre deux « animaux. on te connaîtra »³; il parle de l'avenir, il parle du Seigneur. « On te reconnaîtra dans les années qui approchent » : le véritable culte

1. Cf. II Cor. III, 15. Cf. *Alt. Sim. et Theoph.* II, 2 (C. S. E. L. XLV, 1; p. 12, 8 s.). — 2. Habac. III, 1. — 3. Habac. III, 2. Un peu plus bas, même passage est appliqué à la Passion. ORIGÈNE, *De princ.* I, 3, 4, ed. KOEJSCHAU, p. 53, 2 et 8. pense que le texte d'Habacuc « In medio duorum animalium » doit s'entendre du Fils et du Saint-Esprit qui entourent le Père.

ἰδοὺ περὶ κυρίου λέγει· « ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ » ὅστε οὐκ ἔν ἀκμὴν ἢ ἀληθῆς θεοσέβεια ἐπὶ Ἀμβακούμ· « ἐν τῷ παρῆναι τὸν κυριὸν ἀναδειχθήσῃ »· ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ἀναδεικνύμενον αὐτὸν λέγει καὶ ἐμφανίζόμενον.

[4] Περὶ τίνος ἄρα λέγεις, προφῆτα; ἄρα περὶ τίνος ἀνθρώπου; ἄρα περὶ προφήτου; ἄρα περὶ Δαυὶδ; εἰπέ ἡμῖν, ἀνθρώπων λέγεις τὸν ἐρχόμενον, ἢ θεόν; * ἐπίγειον ἢ οὐράνιον; « ὁ * fol. 132
1° b.
« θεὸς ἀπὸ Θεμάν ἤξει, καὶ ὁ ἄγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δαπέως. Ἐκάλυψεν οὐρανὸς ἢ « ἀρετὴ αὐτοῦ ». Τί λέγεις; οὐκ ἔστιν ὁ ἐρχόμενος ψιλὸς ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν [ἀνθρώπου]; οὐκ ἔστιν ὅμοιος πάντων ἀνθρώπων; οὐχί φησιν· κύριος γὰρ ὁ θεὸς ἀπὸ Θεμάν ἤξει, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τοῦ νότου· τοῦτο γὰρ ἐρμηνεύεται Θεμάν· εἰς τα νότια δὲ μέρη τῆς Ἱερουσαλήμ
10 ἔστιν ἢ Βηθλεέμ.

[5] « Ἐκάλυψεν οὐρανὸς ἢ ἀρετὴ αὐτοῦ »· ποίου ἀνθρώπου ἀρετὴ δύναται καλύψαι τοὺς οὐρανούς; « Καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἢ γῆ ». Εἴτα δείκνυσι· πῶς καὶ παντοκράτωρ ἔστι καὶ φησι· « καὶ πρέγος αὐτοῦ φῶς ἔσται, κέρατα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ », τοῦτ' ἔστιν καὶ βασιλεία * τῆς γῆς· τὰ γὰρ κέρατα τὰς βασιλείας σημαίνουσιν, ὡς φησὶ καὶ ὁ Δανιήλ.
15 « πρὸ προσώπου κυτοῦ πορεύσεται λόγος καὶ ἐξελεύσεται εἰς παιδείαν κατὰ πόδας αὐτοῦ ».
* fol. 132
v^o a.

1. περι. — 7. ἀνθρωπος est restitué ici par conjecture. — 8. Θεμάν. — 9. Θεμάν. — 11. ἀρετῆ

n'existait donc pas encore du temps d'Habacuc : « Lorsque le temps sera « venu, tu seras manifesté » : voici que lui aussi dit que (le Seigneur) sera proclamé, manifesté.

[4] De qui donc parles-tu, prophète? Est-ce d'un homme? Est-ce d'un prophète? Est-ce de David? Dis-nous, appelles-tu celui qui vient homme ou Dieu? terrestre ou céleste? « Dieu viendra de Théman, le saint de la montagne ombreuse de la forêt. Sa puissance a enveloppé les cieux »¹. Que dis-tu? Celui qui vient n'est pas simplement (un homme) comme l'un d'entre nous? il n'est pas semblable à tous les hommes? Non, répond-il. « Dieu lui-même « viendra de Théman », c'est-à-dire du sud, car tel est le sens de Théman². Or c'est au sud de Jérusalem que se trouve Bethléhem.

[5] « Sa puissance a enveloppé les cieux ». De quel homme la puissance peut-elle envelopper les cieux? « Et la terre est pleine de sa connaissance »³. (Le prophète) montre ensuite comment il est tout-puissant, et dit : « Sa lumière « sera l'éclat du soleil, les cornes seront dans ses mains »⁴, c'est-à-dire les royaumes de la terre, car les cornes signifient les royaumes, comme le dit aussi Daniel⁵. « Devant lui marchera la parole (sainte), et il s'avancera sur

1. Habac. III, 3. — 2. Cf. S. JÉRÔME, *in h. l.* : il a entendu un Hébreu lui donner la même explication qui est présentée ici, et qui ne lui déplait pas, bien que lui-même en propose une autre. — 3. Habac. III, 3; notre texte lit συνέσεως au lieu de αινέσεως que portent les meilleurs manuscrits des Septante. ABQ. L'auteur de la *Didascalie de Jacob* 46, éd. NAU, p. 773, 7, porte aussi συνέσεως, qui d'après M. NAU n'est attesté que par un seul manuscrit. — 4. Habac. III, 4. — Cf. Dan. VII, 24.

Ἐμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ ἦλθεν ὁ νόμος, κατὰ πόδας δὲ τοῦ νόμου ἦλθε Χριστός· ἡ τάχα καὶ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν λέγει ὁ προφήτης πρὸ προσώπου κυρίου, ὡς φησὶν Ἠσαΐας, λέγοντα· « ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου », ἔπερ δὲ σὺ οὐδὲ ἀκούσαι ἀνέγχε.

[6] Ὅρα πῶς προλέγει τὸν σταυρὸν ὁ προφήτης τοῦ Χριστοῦ· « ἔστι καὶ ἐσκαυθή ἡ « γῆ ». Ποῦ ἔστι; δῆλον ὅτι ἐν τῷ σταυρῷ, ὡς καὶ ὁ Δαυὶδ φησὶν· « προσκυνήσωμεν εἰς 5
* fol. 132
v° b. « τὸν τόπον οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ ». Ποῦ δὲ ἐσκαυθή ἡ γῆ; ἄκουσον τοῦ εὐαγγελιστοῦ περὶ τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι προσηλωθέντος αὐτοῦ, « σκότος « ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἀπὸ ὥρας τρίτης ἕως ὥρας ἐνάτης. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κραζῶν φωνῇ, « μεγάλη ἐξέπνευσεν, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθή ». Τοῦτο σαφῶς σημαίνων καὶ Ὡσηὲ ὁ προφήτης φησὶν περὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ· « ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη συστατάσουσιν, καὶ οἱ ἀστέραις δύσου- 10
« σιν τὸ φέγγος αὐτῶν. Ὁ δὲ κύριος ἐκ Σιών ἀνακραζέσεται, καὶ ἐξ Ἱερουσαλὴμ δώσει φωνὴν « αὐτοῦ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ». Καὶ τὸ « ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωστήσῃ » περὶ των δύο λεηστῶν τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ λέγει ὁ προφήτης.

8. φωνῇ.

« ses pas pour instruire »¹. Devant le Christ est venue la loi; à la suite de la loi est venu le Christ. Peut-être le prophète parle-t-il de Jean-Baptiste qui marche devant le Seigneur, en disant, selon la parole d'Isaïe : « Préparez la « voie du Seigneur »², ce que tu ne supportes même pas d'entendre.

[6] Vois (maintenant) comment le prophète prédit la croix du Christ : « La « terre s'est tenue ferme et elle a été ébranlée »³. Comment s'est-elle tenue ferme? Évidemment, sous la croix, comme le dit David : « Adorons le lieu « où se sont fixés ses pieds »⁴. Où la terre a-t-elle été ébranlée? Écoute l'Évangéliste disant de la crucifixion du Christ que, lorsqu'il fut cloué (à la croix), « les ténèbres se répandirent sur toute la terre, depuis la troisième heure « jusqu'à la neuvième heure. Et Jésus, ayant poussé un grand cri, expira. Et la « terre trembla »⁵. Le prophète Osée, lui aussi, marque clairement ces choses en disant de la passion du Christ : « Le soleil et la lune s'assombriront; les « étoiles perdront leur éclat. Le Seigneur erie de Sion, il élèvera la voix de « Jérusalem; et le ciel et la terre seront ébranlés »⁶. La parole : « Entre deux « animaux on te connaîtra »⁷, le prophète la dit des deux larrons crucifiés avec le Christ.

1. Habac. III, 5. Le ms. B lit εἰς πόδας; A et Q ont ἐν ποδῶν. La leçon de notre auteur κατὰ πόδας αὐτοῦ est donc très particulière. — 2. Is. XL, 3. Cf. Mc. I, 3. — 3. Habac. III, 6. — 4. Ps. CXXXI (CXXXII), 7. — 5. Cf. Matth. XXVII, 45 ss. D'après le texte des synoptiques, les ténèbres n'ont envahi la terre qu'à la sixième heure. La troisième heure est, d'après S. Marc XV, 25, celle du crucifiement. — 6. Joel III, 15-16. La citation attribuée par erreur à Osée est en réalité de Joel. — 7. Habac. III, 2. Cette interprétation et celle proposée plus haut, p. [40], sont les plus anciennes de ce passage, les seules que connaissent encore les exégètes de la fin du IVe s.. S. Jérôme en particulier, relativement à l'Incarnation. Plus tard seulement, on a entendu ce texte du bœuf et de l'âne qui auraient assisté à la naissance de Jésus à Bethléhem.

[7] * Ἄρα δέ τις δύναται ἀρνήσασθαι ἢ παρῆραψασθαι τὴν προφητείαν τοῦ Δαυὶδ, ἣν * fol. 133
 περὶ τοῦ σεισμοῦ τοῦ γενεαμένου ὅτε ἐν τῷ σταυρῷ ὑψώθη ὁ Χριστὸς ἐδήλωσεν εἰπών *
 « σφαλῆσατε καὶ γινώτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ θεός ». Ἴδού αὐτὸς ἀποφθέγγεται καὶ λέγει
 « ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῆ ». Τοῦτο ὁ Δαυὶδ ἀκούσας καὶ ὡσπερ
 5 πλησίον ἱστάμενος τοῦ σταυροῦ ὅτε τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ γέγονεν, μαρτυρεῖ καὶ λέγει
 « ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ, ἐσάλειψεν ἡ γῆ ». [8] Καὶ ἵνα μὴ εἴπῃς ὅτι ἐν τῷ νεκρῷ ὤμων ἢ ἐν τῷ
 ὄρει ὅτε τὸν νόμον ἐδίδου ὑμῖν ταῦτα ἐγένοντο, ἄρα πῶς ἀσφαλίζεται αὐτὸ ὁ προφήτης,
 * μᾶλλον δὲ ὁ θεός καὶ φησι : « ἡγίασε τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ ὁ ὕψιστος » : τὴν παρθένον ἐνταῦθα * fol. 133
 σκῆνωμα τοῦ ὕψιστου λέγει. "Ὅτι δὲ οὐδὲ αὐτὸς ἐκ τούτου μολυνθήσεται ἄνθρωπος γενεόμενος,
 10 οὐδὲ ἡ παρθένος φθαρθήσεται ἢ καταπαίσεται, ἐπήγαγεν » ὁ θεός ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ
 « σαλευθήσεται ». Ἄουσον πως καὶ τὴν ταραχὴν καὶ ὑποταχὴν τῶν ἔθνων ἐπάγει : « ἐτα-
 « ράχθησαν ἔθνη, ἔκλιναν βασιλεῖαι », ἤγουν ὑπέκχουσαν : ἰδοὺ καὶ ὁ θεός ἐν τοῖς ἔθνεσι
 λέγει : « ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῆ, κύριος τῶν δυνάμεων ».

VIII [1] Εἰσὶ μὲν καὶ ἄλλα μυρία μαρτυρία περὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε τὰ

1. ἀρα. — 7. εἰδὴ. — 9. οὐδε. — 10. καταπαίσεται.

[7] Pourrait-on nier ou supprimer la prophétie de David qui annonce le tremblement de terre arrivé lorsque le Christ fut élevé sur la croix en disant : « Prenez garde et sachez que je suis Dieu »¹. Voici qu'il le déclare lui-même et dit : « Je serai élevé parmi les nations, je serai élevé sur la terre »². David entend ces paroles, et, comme s'il se tenait près de la croix au moment de la passion du Christ, témoigne en disant : « Il a élevé la voix, la terre a été « ébranlée »³. [8] Pour que tu ne dises pas que ces choses se sont passées dans votre temple ou sur la montagne quand Dieu vous a donné la Loi, vois comment le prophète, ou plutôt Dieu lui-même prend ses garanties en disant : « Le Très-Haut a sanctifié sa demeure »⁴. La demeure du Très-Haut, c'est ici la Vierge. Pour montrer que Dieu lui-même, en devenant homme, ne sera pas souillé par la Vierge, que la Vierge ne sera ni corrompue ni abattue, il poursuit : « Dieu est au milieu d'elle et elle ne sera pas ébranlée »⁵. Écoute comment il décrit le trouble et la soumission des nations : « Les « nations ont été bouleversées, les royaumes ont fléchi »⁶; c'est-à-dire ont obéi. Voici que Dieu parle dans les nations : « Je serai élevé dans les « nations, je serai élevé sur la terre, moi le Seigneur des armées »⁷.

VIII [1] Il y a encore mille autres témoignages au sujet de la passion du

1. Ps. XLV (XLVI), 11. La *Didascalie de Jacob* 46, éd. NAU, p. 772, entend ce texte et le suivant de l'Ascension. — 2. Ps. XLV (XLVI), 11. — 3. Ps. XLV (XLVI), 7. — 4. Ps. XLV (XLVI), 5. — 5. Ps. XLV (XLVI), 6. — 6. Ps. XLV (XLVI), 7. — 7. Ps. XLV (XLVI), 11. 12. Dans le texte complet, les trois derniers mots sont rattachés à ce qui suit : κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν.

* fol. 133
v^o a. εἰρημένῃ δέξει, * τότε περὶ ἐκάστου πράγματος τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν σῶν γραφῶν παρκαστήσω
σαι προφανῶς. Τίως δὲ κατὰ τὰ δόξαντα ἀπέδειξά σοι, ὅτι θεὸς ὁ ἐρχόμενος καὶ οὐ ψιλὸς
ἄνθρωπος.

[2] <Ὁ Ἰουδαῖος>. Τότε ὁ Ἰουδαῖος στενάζων εἶπεν· οἶδεν ὁ θεὸς, ἄνθρωπε, τί ἀντιθεῖναι
σοί· οὐκ οἶδῃ. Καὶ ἐμὲ μὲν ἀπέκλεισας· εἰ δὲ ὅλως θαρρῆς ὅτι δύνῃ ἡμῖν παρκαστήσαι ὅτι
βεβηχία ἐστὶν ἡ πίστις σου, καὶ ὅτι ἦλθεν ὁ Χριστὸς, ἔχω ἀνθρώπους ἰκανωτέρους μου καὶ
νομομαθεστέρους, εἰς οὓς ὁ λαὸς ὅλος ἀποκρέμαται, ὡς ἱερεῖς καὶ ἀρχισυναγώγους. Παρακαλῶ
δέ σε, ἵνα δημοσίως ἐπὶ πάντων ἐπὶ πόλει συμβῆλεις κῦτοῖς, ἐμοῦ * παρκακεύζοντας
αὐτοὺς συναχθῆναι καὶ συναῖρα μετὰ σου.

[3] Ὁ δὲ χριστιανὸς ταῦτα ἀκούσας, καὶ ζήλω θεοῦ πυρωθεὶς, εἶπεν· ἐν δύνῃ αὐτὸν τὸν
Μουσαῖα καὶ τὸν Δαυὶδ καὶ τοὺς δώδεκα προφήτας καὶ τοὺς τέσσαρας τοὺς ἄλλους ἀναστῆσαι
ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐνέγκαι ἵνα συζητήσωμεν περὶ Χριστοῦ, τοῦτο ἐμοὶ χαρὰ καὶ κούρημα καὶ
ἔργον θεοῦ ἐστίν. Καὶ τίς μοι· δώσει τοῦτο ὃ εἶπες, ἵνα κἀγὼ ἐνέγκω τοὺς δώδεκα ἀποστόλους
καὶ τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστὰς, καὶ γένηται τοῦ κυρίου καὶ περὶ κυρίου ὁ πόλεμος, μᾶλλον
δὲ ὁ σύλλογος.

4. <Ὁ Ἰουδαῖος> ces deux mots sont sans doute à supprimer. — 21. χαρὰ. — 13. κούρη.

Christ. Je t'exposerai clairement d'après tes Écritures tout ce qui regarde le
Christ, lorsque tu auras accepté ce que je t'ai déjà dit. Jusqu'ici, à ce qu'il
semble, je t'ai montré que celui qui vient est Dieu et non purement un homme¹.

[2] <Le Juif.> Alors le Juif dit en gémissant : Dieu sait, homme, que t'op-
poser ; moi je ne sais pas. Tu m'as enfermé. Mais si tu as pleine confiance de
pouvoir nous exposer que ta croyance est solide et que le Christ est venu,
j'ai des hommes plus capables et plus instruits dans la loi que moi : le peuple
entier a confiance en eux, comme en ses prêtres et ses archisynagogarques.
Je te demande de te réunir à eux en public devant tous, devant la ville
(entière), pour discuter avec eux. Je suis prêt pour ma part à les faire venir
et s'entendre avec toi.

[3] A ces paroles, le chrétien enflammé du zèle de Dieu dit : Si tu pouvais
ressusciter des morts et faire venir Moïse et David, et les douze prophètes et
les quatre autres (prophètes) afin que nous cherchions ensemble le Christ, ce
me serait sujet de joie et de vanité, et œuvre de Dieu. Qui me donnera (seule-
ment) ce que tu dis afin que moi aussi j'amène les douze apôtres et les quatre
évangélistes² et qu'il y ait le combat, ou plutôt l'entretien du Seigneur au
sujet du Seigneur³?

1. Ceci conclut et résume ce premier entretien : Le Messie est Dieu et non un pur homme. A travers
quelques digressions, la pensée se poursuit avec une certaine unité. — 2. Les douze petits prophètes
et les quatre grands s'opposent aux douze apôtres et aux quatre évangélistes, mais cette opposition est
inexacte, puisque les douze apôtres n'ont pas écrit comme les douze prophètes. Leur témoignage ne
saurait être que celui de la tradition catholique. — 3. Il s'agit d'une guerre pacifique en quelque
sorte, d'un la correction : μᾶλλον ἢ ἐὶ σύλλογος.

[4] Καὶ ἀναστάντες οἱ ἰουδαῖοι ἀπήλθον ἦν γὰρ ἑσπέρα· ἀπὸ γὰρ ὥρας πρώτης ἕως ὥρας δεκάτης ἐμπόνως ἐκαθέσθησαν, τῆς βρώσεως ὡσπερ ἐπιλαμβάνουσι. Ὁρῆσαντες ἑαυτοὺς ἡμέραν παρασκευὴν καὶ ἐπίσημον εἰς τὸ ποιῆσαι τὸν σύλλογον, καὶ ἀπελθόντες, πάσῃ δυνάμει ὀπλιζόνται, καὶ φέρουσιν ἐκλεκτοὺς τινας καὶ λογίους ἄνδρας εἰς ἄκρον γινώσκοντας τὴν γραφὴν, καὶ μηδὲν ἐπιγιγνώσκοντας.

* fol. 134
1° h.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Β'

I [1] Συνελθόντες δὲ ἐπὶ τὸ κῦτὸ κατὰ τὰ ὁρίζοντα ἡμέρας τε καὶ τῶν ἰουδαίων οἱ πρόκριτοι, συμπαρόντος καὶ πλήθους οὐκ ὀλίγου λαῶν, ἰουδαίων, ἐλλήνων, σαρμαριτῶν, αἰρετικῶν, χριστιανῶν, ἡδημόσιος γὰρ ἦν καὶ μάλιστα ὁ τόπος ἐμφανέστατος, οἷα ἐν κακούργου μελέτης ὑπάρχοντες καὶ ματαίας σκέψεως καὶ συμφωνίας, προπετεύονται ὀξείως, καὶ σοβαροῖς τοῖς ᾄθεσι, καὶ λόγοις τρανότητος. καὶ γλώττῃ ἑλληνίδι, ἐρωτῶσιν τοιαῦτα.

* fol. 134
1° h.

4. ὀπλιζονται. — 11. γλώττῃ. — 11 τοιαῦτα.

[4] Alors les Juifs se levèrent et s'en allèrent. Car c'était le soir; et depuis la première heure jusqu'à la dixième¹, ils avaient combattu avec peine comme oublieux de la nourriture. Après avoir fixé un jour, ils font de grands et solennels préparatifs pour l'entretien, et ils choisissent des hommes remarquables et savants, connaissant à foud l'Écriture et ne décidant rien².

DEUXIÈME ENTRETIEN.

I [1] Nous nous rassemblons donc pour discuter, selon les conventions, nous³ et les chefs des Juifs; une nombreuse foule de peuple est présente : des Juifs, des Grecs, des Samaritains, des hérétiques, des chrétiens⁴, car le lieu est public et tout à fait en vue. Les Juifs semblent tous poussés par un faux zèle de vaine recherche; ils parlent avec précipitation; leurs attitudes sont insolentes, leurs paroles vives, et ils nous interrogent ainsi en grec⁵.

1. Le premier entretien est censé s'être prolongé un jour entier. C'est beaucoup, car on y a dit bien peu de choses. Mais qu'importe, puisqu'il s'agit d'une construction artificielle? — 2. Les Juifs sont-ils de mauvaise foi en choisissant des sophistes qui se refuseraient à rien conclure? Remarquer peut-être l'expression *λογίους ἄνδρας* qui est en quelque sorte traditionnelle. Malchion, l'adversaire de Paul de Samosate au concile d'Antioche, est déjà un *λόγιος ἄνθρωπος* (EUSÈBE. *H. E.* VII, 29, 2). Le concile d'Antioche de 324 a également entendu les discours de *λόγιοι ἄνδρες* qui n'étaient pas nécessairement des évêques. — 3. Les interlocuteurs sont nombreux; du côté chrétien en particulier, le moine du premier entretien est remplacé par une collectivité, anonyme d'ailleurs, tout comme celle des chefs juifs. La discussion a lieu cette fois-ci dans un lieu public. — 4. Toutes les religions et toutes les rares, c'est la foule cosmopolite et curieuse des cités orientales. Noter que les hérétiques ne sont pas regardés comme chrétiens, pas plus que les Samaritains ne sont confondus avec les juifs. — 5. L'emploi du grec était tout naturel dans la cité, en majorité grecque, de Damas. Dans le *Dial. antimonoph.* 1, p. 123, 8, le stylite qui est le porte-parole des hérétiques, sait également le syriaque et le grec.

[2] Ὁ Ἰουδαῖος· δύο ἔθνη καὶ δύο λαοὺς ἡ γραφὴ ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ γεννᾶσθαι ἐμαρτύρησεν, μᾶλλον δὲ γεννηθέντα· ποῖος ἐξ αὐτῶν ὑπάρχεις εἰπὲ ἡμῖν.

Ἐν τούτῳ σκοπήσαντες οἱ δεινότατοι, ἵνα ἀν εἰπωμεν ἐκ τοῦ Ἰσαῦ, εὐθὺς ἀποκριθῶσιν· ὅρα οὖν ὅτι μισεῖ ἡμᾶς ὁ θεός· εἶπεν γάρ· « τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἰσαῦ ἐμίσησα ».

Εἰ δὲ εἰπωμεν ὅτι ἐκ τοῦ Ἰακώβ, ἀντερωτήσωσιν καὶ πῶς οὐκ ἐξακολουθεῖτε τῷ νόμῳ τοῦ Ἰακώβ, ἀλλὰ τοῦ Ἰσαῦ· ἀπερίτητοι γάρ ἐστε ὡς οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσαῦ.

[3] Ὁ Χριστιανός· διακρουσάμενος οὖν ἐγὼ ἀνοήτως τὸ συμπεπλεγμένον τῆς ἐρωτήσεως, οἰκοδομησάτω τὸν λαὸν βουλόμενος, ἅμα τε καὶ αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου εἰς μεῖζονα προτρέψασθαι ζήτησιν πρὸς τὴν τῶν ἀκούστων ὠφέλειαν εἶπον. Οἱ περὶ θεοῦ καὶ τῶν τοῦ θεοῦ λόγων καὶ ἔργων συζήτησιν συναχθέντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ ποιήσασθαι, τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀρθολογῶν προθέμεθα. Διακρυττόμεθα πάντας τοὺς ἐνταῦθα Χριστιανούς καὶ ἑβραίους, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἐλεκτῶν καὶ χοράτων δυνάμεων, μηδεὶς ὑβρίσει, μηδεὶς βλασφημήσει τὴν τοῦ ἑτέρου πίστιν, μηδεὶς ἀμύητος ὢν θύρῳ ποιήσει, μηδεὶς τὸ συνειδὸς αὐτοῦ καταπατήσει, μηδεὶς τὴν ἀλήθειαν ἀπαρῶσει. Συνετὸς γενέσθω ὁ σύλλογος, ἵνα μὴ γένηται ὡς πόλεμος.

3. δεινότατοι. — 5. ἀντερωτήσωσιν. — 6. ἔσται.

[2] Le Juif : L'Écriture témoigne qu'Isaac engendre ou plutôt a engendré deux nations et deux peuples. Dis-nous auquel des deux tu appartiens.

Ici, ces hommes habiles voyaient bien que si nous disions : d'Ésaü, ils pourraient aussitôt répondre : Vois donc que Dieu vous hait, car il a dit : « J'ai aimé Jacob et j'ai haï Ésaü »¹; que si nous disions : de Jacob, ils riposteraient : Et pourquoi n'obéissez-vous pas à la loi de Jacob, mais à celle d'Ésaü, car vous êtes incirconcis comme les fils d'Ésaü.

[3] Le Chrétien : J'écarterai les vaines subtilités de la question². Car je veux édifier le peuple et je parle en même temps pour élever la discussion et pour être utile aux auditeurs. Puisque nous sommes rassemblés pour chercher ensemble ce qui concerne Dieu, les paroles et les œuvres de Dieu, plaçons devant nos yeux la crainte de Dieu. Je prends à témoin tous ceux qui sont ici, chrétiens et Hébreux, en face de Dieu³ et des puissances élues et invisibles, personne ne se montrera insolent; personne ne blasphémera la foi de son adversaire, personne des non-initiés⁴ ne causera du trouble; personne ne foulera aux pieds sa conscience, personne ne cachera la vérité. Que notre entretien soit prudent, pour ne pas devenir un combat; que notre recherche

1. Mal. 1, 2 (cité Rom. ix, 13). C'est le même genre de discussion que l'on trouve si fréquemment dans l'Évangile entre Jésus et les pharisiens; cf. Malth. xxii, 41 ss.; Mc. xi, 27 ss. — 2. Le chrétien refuse de répondre — tout comme le Christ, cf. Mc. xi, 33 — aux questions oiseuses et aux subtilités de l'exégèse rabbinique. Ainsi avait-il déjà fait au début de la première discussion. — 3. Cf. II Tim. iv, 1; I Tim. v, 21. — 4. Les non-initiés ne sont pas, me semble-t-il, les non-baptisés, mais seulement ceux qui assistent à la controverse sans y prendre part officiellement.

μεθ' ἡσυχίας ἢ ζήτησις, ἵνα μὴ γένηται κίνησις, καὶ μεταπέσωμεν ἀπὸ τῶν προφητειῶν εἰς βλασφημίας, ἀλλὰ ἀνοιχθῆτω ὁ θεὸς λόγος τὸ στόμα καὶ τὰ ὄτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, καὶ οἱ πλανώμενοι ἐπιστρέψωσι, καὶ οἱ ἀγνοοῦντες φωτισθῶσιν.

Καὶ ἀπεκρίθησαν πάντες· ἁμὴν ἁμὴν...

II [1] * ... « καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ καταρτίσω μοι ὀλοκαυτώματα καὶ * fol. 135
« περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐζήτησας· τότε εἶπον· ἰδοὺ ἤκω ». Τί λέγεις Δαυὶδ; τί γὰρ; ἀσώματος * 1° a.
εἶ ὅτι σῶμα καταρτίσω μοι βραχί; τί γὰρ; μετὰ τὸν νόμον καὶ τὰς θυσίας ἐβήνας, ὅτι λέγεις ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐζήτησας, τότε εἶπα· ἰδοὺ ἤκω; οὐχὶ φησὶν οὐ περὶ
10 ἐμοῦ ταῦτα λέγω, ἄλλως ἐστὶν « εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ κύριος ». Τί
ποιοῦμεν ἀδελφοί; ἰδοὺ ὁ Δαυὶδ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ κύριον λέγει ἐρχόμενον· τίς ἄρα τοῦτο
ἀναλῶσκει δύναται, καὶ μὴ μάλλον ὁμολογήσαι, ὅτι περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐστὶ τὸ λεγόμενον,
τοῦ μὲν πέμπτοντος, τοῦ δὲ ἐρχομένου; [2] Διὸ ὑμῶν λεγόντων ὅτι ἀνθεῖτε καὶ πληθύνεσθε καὶ * fol. 135
τὸν νόμον φυλάττετε, οὐδὲ εἰς τόπος εἰς ἐορτὴν ἢ θυσίαν ὑπὸ θεοῦ ὑμῶν ἐγκαταλείπεται, * 1° b.
15 ἀλλὰ πάντων ἐστερέθητε, τῆς Ἱερουσαλὴμ πρώτης, τοῦ ἔθους τοῦ Σιναίου, τοῦ τόπου τῶν ὁ

6. Entre le f° 134 et le f° 135, il y a une lacune, probablement d'un feuillet : le f° 135 commence au milieu du mot προσφορὰν. — 9. περι.

soit calme, pour ne pas dégénérer en agitation. Ne tombons pas des prophéties dans les blasphèmes; que le Verbe divin ouvre notre bouche, nos oreilles et nos yeux afin que ceux qui ne voient point voient¹, que ceux qui errent se convertissent, que ceux qui ignorent soient éclairés.

Et tous répondirent : Amen, Amen !

II [1] Le Chrétien² : « Tu n'as pas voulu d'offrande et tu m'as formé un « corps. Tu n'as pas désiré d'holocaustes ni de sacrifices pour le péché; alors « j'ai dit : Je viens »³. Que dis-tu, David? Quoi donc? es-tu incorporel que tu cries : « Tu m'as formé un corps. » Comment? As-tu paru après la loi et les sacrifices, que tu dises : « Tu n'as pas désiré d'holocaustes ni de sacrifices « pour le péché; alors j'ai dit : Je viens »? Ne dit-il pas : (en réalité) Ce n'est pas de moi que je parle ainsi, c'est d'un autre : béni celui qui vient au nom du Seigneur, le Seigneur Dieu¹. Que ferons-nous, frères? Voici que David parle du Seigneur Dieu qui vient au nom du Seigneur. Qui peut résoudre la difficulté sans confesser qu'il s'agit (ici) du Père et du Fils, l'un qui envoie, l'autre qui vient? [2] Vous dites que vous croissez et multipliez, que vous gardez la Loi; et Dieu ne vous a pas laissé un seul endroit pour vos fêtes ou

1. Cf. Is. vi, 9-11; Matth. xiii, 13; Mc. iv, 12. — 2. Le chrétien a repris la parole. Il s'agit toujours de l'opposition entre le peuple chrétien et le peuple juif. — 3. Ps. xxxix (xli), 7-8. — 4. Ps. cxviii (cxviii), 26-27.

φαινίμων, καὶ τῶν δώδεκα πηγῶν. Πάντοθεν ἐξεώσατο ὑμᾶς ὁ θεός, ἡμᾶς δὲ εἰσείκησεν. Πορεύου ἐν Ἱερουσαλήμ, εἰσελθε ἐν τῷ Σινάϊ ὄρει σου, κάτελθε ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ὅπου μετὰ χαρᾶς ἐχώρευες, ἀνελθε ὅπου Μωϋσῆς ὁ σὸς ἐτελεύτησεν. Ἴδε τίνες νῦν τοὺς ἁγίους τοῦ θεοῦ τόπους κατέχουσιν, καὶ τί λέγω τοὺς εἰρημένους τόπους; ἐπιζήτησον * τὰ πέρατα τῆς γῆς, τὰς νήσους, τὰς ἡπείρους, τὴν Αἰθιοπίαν, τὰς βριτανικὰς γλώττας, τὰ νοτιαῖα Αἰγύπτου, ὅπου πρόην τὸ πάσχα ἔφαγες, τὰ κύκλω τῆς ἐπέρασας θαλάσσης, τὰς κόμας τῆς διτῆς ἐρήμου, τοὺς τόπους ὅθεν τὰ ἔθνη ἐνίκησας, τὴν τῶν Ἀμαλκιτιῶν πόλιν, τὴν ἡλίου πόλιν τῶν θυσίων, Περσίδος τὰς τῶν ἀστρολόγων τοποθεσίας πάντα ἀπλῶς τὰ πέρατα περιῆραμε, καὶ ὄψη θυσίας μὲν ἐλληνικὰς πεπτωκόσας, θυσίας δὲ νομικὰς παυθείσας, μύθους Ἑλλήνων καὶ παιγνικὰ παιδαριώδη, αἰσχρὰ σιωπήσαντα, πλατωνικὸς ἄργουντας λόγους, ἡρωικὰ μὴ φαινόμενα εἰδῶλα. Ἀπολλωνίου παυθέντα θεοσιμαζτα, Αἰγύπτιον φραζῶ λήθη παραδοθέντα, Μεμριτῶν

* fol. 135
v^o a.

1. γλώττας. — 6. ἡς. — 7. ἡλίω. — 8. ἀπλῶς. — 10. πλατωνικούς. — 10. ἀργούντα. — 11. probablement pour Ἀπόλλωνος.

vos sacrifices. Vous êtes privés de tous, de Jérusalem la première, de la montagne du Sinaï, de l'oasis des soixante-dix palmiers et des douze sources¹. De partout Dieu vous a chassés, et il nous y a fait habiter. Va à Jérusalem, avance vers la montagne du Sinaï², descends au Jourdain où tu dansais avec joie³, monte (à l'endroit) où ton Moïse est mort⁴; vois qui occupe maintenant les lieux saints de Dieu⁵; et que dis-je ces lieux-là? examine les extrémités de la terre, les îles, les continents, l'Éthiopie, les peuples de Bretagne⁶, les régions du Sud de l'Égypte où tout récemment tu as mangé la Pâque, les (pays) autour de la mer que tu as traversée, les villages du désert que tu as parcourus, les lieux où tu as vaincu les nations, la ville des Amalécites⁷, Héliopolis (cité) des sacrifices⁸; les endroits de la Perse fixés par les astrologues; parcours, en un mot, toutes les extrémités (de la terre): et tu verras les sacrifices païens tombés et les sacrifices légaux interrompus; les fables des Grecs et la honte de leurs jeux d'enfants oubliées, les récits de Platon tombés en désuétude, les idoles des héros disparus, les oracles

1. Cf. Ex. xv, 27. — 2. Cf. Ex. xix, 1. Dès le ive siècle, le Sinaï fut occupé par des moines. C'est en 527 que Justinien fit construire le couvent actuel qui reçut plus tard le nom de Sainte-Catherine. — 3. Je ne sais à quel incident il est fait ici allusion. Le livre de Josué ne raconte pas que les Juifs fêtèrent par des danses le passage du Jourdain. Au ve siècle, des laures s'étaient établies sur les rives du Jourdain. — 4. Cf. DL. xxxiv, 1. — 5. Cf. un développement analogue *Dial. Papisc. et Philon.* 9, éd. MAC GIFFERT, p. 59, 3 ss.; ANAST. SINAÏT., *Disput. adv. Iudaeos* 1; *P. G.* LXXXIX, 1221. — 6. Les îles Britanniques sont aussi mentionnées, comme formant l'extrémité de la terre, par le *Dial. Papisc. et Phil.* 9; éd. MC. GIFFERT, p. 60, 18 s. — 7. L'allusion à une ville des Amalécites est assez étrange. Dans l'*Onomasticon*, Eusèbe définit Amalec la région dans le désert situé au sud de la Judée, s'étendant jusqu'à la ville appelée maintenant Pétra, quand on va vers Aïla. — 8. Cf. Is. xix, 18 (?); Jér. xliii, 13; Ézéch. xxx, 17.

μαντείαις ὑποταγείσας, ὀμηρικὰ σοφίσματα νικηθέντα, καὶ ταῦτα, ὑπὸ δώδεκ' ἑταίρων ἰδιωτῶν, ἀλίων καὶ σκυτοτόμων καὶ τελωνῶν ἀγρευθέντα, ὧν ἐν πάσῃ τῇ γῆ ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα. [3] Ἐκεῖ ἀκούεις: « ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν »¹ μικροῦ παιδαρίου Ἰωάννου ἀλίου λόγος ἀπέφραξε στόματα λεοντολόγων Ἑλλήνων² καὶ³ πυριγλώσσων ῥητόρων. Ἐκεῖ ὤψει Πυλλὸν τὸν Ἰουδαίου, κατὰ Ἰουδαίων μάχιστα ἀγωνιζόμενον καὶ λέγοντα: « ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων, ἐλάλησεν ἡμῖν ὁ θεὸς ἐν οὐρῷ ». « Διὸ εἴ τις « οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν, ἤτω ἀνάθεμα ». Ἐκεῖ ὄραξ τὸν τελωνῆν λέγοντα « βίβλος « γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ ». Ἐκεῖ ὄραξ οὐ θυσίας κίματων, ἀλλὰ⁴ θυσίας κινέσεως, οὐκ ὀρυγομήτραν ἐξ οὐρανοῦ ἀλλὰ περιστερὰν νοσητὴν ἀγίου πνεύματος, οὐ θάλασσαν ἐρυθρὰν ἀλλὰ κολυμβήθεραν φουδεράν, οὐ φαρὰν ποτιζούσαν ἀλλὰ διαβόλον

* fol. 136
r^o u.

1. ὑποταγείσας. — 2. ἀλίων. — 3. σκυτοτόμων (το ajouté au-dessus de la ligne). — 4. ὁ λόγος. καὶ ἦν πρὸς. καὶ semble avoir été effacé. — 5. εἶτω.

d'Apollonius réduits au silence¹, le Pharaon d'Égypte livré à l'oubli, les divinations de Memphis² soumises, les sophismes d'Homère vaincus; et toutes ces victoires remportées par douze pauvres gens, pêcheurs, cordonniers³, ou douaniers, dont « la voix s'est fait entendre dans toute la terre et les paroles « aux extrémités du monde habitée »⁴. [3] C'est chez eux que tu entends (ceci): « Au commencement était le Verbe et le Verbe était en Dieu et le « Verbe était Dieu. Il est devenu chair et il a habité parmi nous »⁵. La parole d'un pêcheur, de ce pauvre petit Jean, a fermé la bouche aux Grecs rugissants et aux rhéteurs enflammés. C'est chez eux que tu verras Paul le juif, le grand adversaire des Juifs, (et que tu l'entendras) dire: « Dans ces derniers jours, « Dieu nous a parlé par son fils »⁶. « Si donc quelqu'un n'aime pas le Seigneur « Jésus, qu'il soit anathème »⁷. C'est chez eux que tu verras le douanier qui dit: « Livre de la génération de Jésus-Christ, fils de David, fils d'Abraham »⁸. C'est chez eux que tu verras non des sacrifices sanglants, mais des sacrifices de louange⁹; non la caille qui descend du ciel¹⁰, mais la colombe intelligible du Saint-Esprit¹¹; non la mer Rouge, mais la piscine redoutable, qui n'engloutit pas Pharaon mais qui chasse le démon; non la manne¹² en nourriture, mais le

1. Il faut sans doute entendre ici: les oracles d'Apollon, plutôt que de songer à une allusion à Apollonius de Tyane. — 2. Cf. *Dial. Papiac. et Phil.* 13; éd. Mc. GIFFERT, p. 74, 4 ss. Les sacrifices de l'Égypte, les divinations de Memphis, les adorateurs du Nil figurent là en bonne place. Mc. Giffert conclut de ce passage que la source du Dialogue était d'origine égyptienne (p. 43 s.). Cela n'est pas certain, puisque les Trophées de Damas, écrits probablement en Syrie, et sans doute utilisés par l'auteur du Dialogue, citent déjà l'Égypte et ses cultes. — 3. Selon les Act. Ap. xviii, 3, saint Paul était faiseur de tentes (σκηνοποιός); je pense cependant que c'est lui que l'on veut désigner ici par l'épithète de cordonnier. — 4. Ps. xviii¹⁹, 5; cf. Rom. x, 18. — 5. Joan. i, 1, 14. — 6. Hébr. 1, 2. 7. 1 Cor. xvi, 22. — 8. Matth. i, 1. — 9. Cf. Ps. xlix (l), 14. — 10. Cf. Num. xi, 31 ss. — 11. Cf. Mc. 1, 10. — 12. Cf. Num. xi, 7 ss.; Joan. vi, 31 ss.

* fol. 136
1° b. ἀφραίνουσαν, οὐ μάννα εἰς βρωῶσιν ἀλλὰ σῶμα θεοῦ εἰς μετάληψιν, * οὐχ ὕδωρ ἐκ πέτρας, ἀλλ' αἷμα ἐκ πλευρᾶς ἀγίας, οὐ βράβδον Ἄρων ἀγίαν, ἀλλὰ βράβδον τοῦ σταυροῦ, οὐ πηγάς πικράς ἀλλὰ θεηρρῦτους πηγάς γραμμικᾶς, οὐ θυσιαστήριον κριοῦ ἀλλὰ θυσιαστήριον ἁμνοῦ τοῦ θεοῦ, οὐ σαρκὸς περικοπὴν ἀλλὰ ἀμαρτίας περιτομὴν. [4] Ποῦ δὲ καὶ ἐορτάζεις σήμερον; ποῦ τὸ πάσχα ποιεῖς, τοῦ τόπου ὑπὸ ἄλλων κατεγομένου, ἐν ᾧ ὁ θεὸς ἐορτάζειν σοι προσέταξεν· εἶπεν γάρ· μὴ ἐξῆν σοι ποιῆσαι ἐκτός Ἱεροσολύμων τὴν ἐορτὴν ὥστε κἂν παρανομήσῃς. Τούτων οὕτως ἐχόντων, * δεῖξόν μοι πῶς σὺ αὐξάνεις, ἐγὼ δὲ ἐλαττοῦμαι.

* fol. 136
1° a. III [1] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει καθὼς σὺ λέγεις, πῶθεν αἱ κίχμαλωσίαι αἰ ἐρχόμεναι πρὸς ὑμᾶς; τίνος αἱ χεῖραι αἰ ἐρημούμεναι τυγχάνουσιν· κατὰ τίνος τοσοῦτοι πόλεμοι ἐξεγείρονται; ποῖον ἄλλο γένος καλεμεῖται ὡς οἱ χριστιανοί; ὅθεν καὶ δυσπιστοῦμεν ὅτι Χριστὸς παρεγένετο· ἐκείνου γὰρ ἐρχομένου εἶπεν ὁ προφήτης Ἠσαΐας καὶ ὁ Μιχαῖας ὅτι εἰρηνεύσει ἡ γῆ, καὶ καθίσεται ἄνθρωπος ἀμέριμνος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ συγχόρῳσιν τὰς

corps de Dieu en communion; non l'eau sortie du rocher¹, mais le sang qui coule du flanc sacré (du Sauveur)²; non la verge sainte d'Aaron³, mais le bois de la Croix; non les sources amères⁴, mais les sources qui font couler l'eau divine selon les Écritures⁵; non le sacrifice d'un bouc⁶, mais le sacrifice de l'agneau de Dieu⁷; non la circoncision de la chair, mais l'enlèvement du péché. [4] Où célèbres-tu aujourd'hui tes fêtes? où fais-tu la Pâque, puisque d'autres⁸ possèdent le lieu où Dieu t'a ordonné de la célébrer, car il l'a dit : il ne t'était pas permis de faire des fêtes hors de Jérusalem⁹; et si tu prétends célébrer la Pâque, les Scénopégies, la fête des trompettes, tu désobéis à Dieu et tu es infidèle à la Loi à cause du lieu (où tu célèbres). Les choses étant ainsi, montre-moi comment tu grandis et moi je diminue.

III [1] Le Juif : Si les choses sont comme tu le dis, d'où vient que tant des vôtres sont faits prisonniers de guerre? A qui appartiennent les régions dévastées? Contre qui sont soulevées de si grandes guerres? Quelle autre nation combat-on autant que les chrétiens¹⁰? Aussi croyons-nous difficilement que le Christ est venu. Car, lorsqu'il viendra, à ce que disent les prophètes Isaïe et Michée, la terre sera en paix, l'homme se reposera sans inquiétude dans sa maison; on transformera les glaives en faux et les lances en épieux

1. Cf. Ex. XVII, 1 ss. — 2. Cf. Joan. XIX, 34. — 3. Cf. Ex. VII, 8 ss. — 4. Cf. Ex. XVI, 23 ss. — 5. Cf. Joan. IV, 13 ss.; VII, 37 s. — 6. Cf. p. ex. Lévit. XVI, 15. — 7. Cf. Joan. I, 29. — 8. On remarquera que le chrétien ne dit pas : Nous possédons Jérusalem, mais d'autres la possèdent. Ces autres, qui ne sont ni juifs ni chrétiens, sont les Arabes. — 9. Cf. Deut. XII, 5; Joan. IV, 20. — 10. Il s'agit ici surtout des guerres soutenues par l'empire grec contre les Arabes. Dès 632, Jérusalem était tombée entre les mains des musulmans. Damas avait été prise en 634. En 675, il est vrai, le Khalife de Damas avait consenti à payer un tribut annuel à l'empereur. Mais de toutes parts Constantin avait encore à lutter : en 679 il avait été battu par les Bulgares.

μαχιράς αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ τοῖς σειρομάστας αὐτῶν εἰς ζυβίνας. Καὶ πάλιν φησὶν ὁ προφήτης ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ, λέων καὶ ὄνος ἐν τῷ ἄμῃ βοσκηθήσονται, καὶ βοῦς καὶ πᾶρδαλις ὁμοῦ φάγονται ἄχυρα. Πῶς τούτων μὴ γεννημένων, ἀλλὰ τούτων ὑμῶν πολειομένων, λέγετε ὅτι ἦλθεν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ;

* fol. 136
v° b.

5 [2] Ὁ Χριστιανός· διττῆς οὐσίας τῆς ἐρωτήσεως, διττὴν καὶ τὴν ἀπολογίαν ἀνάγκη γενέσθαι· περὶ μὲν τοῦ εἰρηκεῖν· τὸν προφήτην ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἐρχομένου εἰρηνεύσει ἡ γῆ, οὐχ ὡς σὺ νοεῖς τὴν εἰρήνην εἶπεν, ἀλλ' ὅτι ἡσυχάσουσιν ἐκ τῆς εἰδωλολατρείας οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπιγνώσονται τὸν κύριον· ἰδοὺ μία λύσις, πλὴν ὅτι καὶ εἰρήνευσεν ἡ ἐκκλησία * χρόνους μακροὺς, καὶ βελθεῖαν εἰρήνην τὸ βασίλειον ἡμῶν ἐπέκτητο· οὐπω γὰρ

* fol. 137
r° a.

10 πεντήκοντα ἔτη οἱ παρόντες πόλεμοι ἐγεσθέντες ἔχουσι· ἰδοὺ καὶ δευτέρᾳ ἀποδείξις. [3] Ἰνα δὲ καὶ τρίτην εἰπωμεν, πολλὰκις φαίνεται ὁ θεὸς εἰπὼν γράμματα καὶ μεταποιήσας αὐτὰ· ἐπεὶ ἰδοὺ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς γενέσεως λέγει περὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι « καὶ ἔσται ὁ φόβος ἡμῶν ἐπὶ τὰ θηρία καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἐρπετὰ τοῦ ἄγρου »· εἰπέ μοι οὖν πῶς νῦν οὐκ αὐτὰ φοβοῦνται ἡμᾶς, ἀλλ' ἡμεῖς φεύγομεν ἐξ αὐτῶν; Εἶπεν ὅτι « ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νῆνευι 15 « καταστραφήσεται », καὶ οὐκ ἐποίησεν. Εἶπεν ὅτι * « ἐκάτὸν εἴκοσι ἔτη ἔσται ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώ- »

* fol. 137
r° b.

11. Au lieu de γράμματα, peut-être faut-il lire πράγματα. — 13. οὐχ. — 14. φεύγομεν.

de chasse¹. Le prophète dit encore qu'à l'avènement du Christ, le lion et l'âne paîtront ensemble, le bœuf et la panthère mangeront en même temps de la paille². Puisque tout cela n'est pas arrivé, mais au contraire que vous êtes combattus, comment dites-vous qu'est venu le Christ de Dieu?

[2] Le Chrétien : Ta question est double ; il faut donc qu'il y ait une double réponse. D'abord, de ce que le prophète a dit qu'à la venue du Christ la terre serait en paix, ce n'est pas de la paix comme tu l'entends qu'il a parlé ; il veut dire que la majorité des hommes se reposeront de l'idolâtrie et connaîtront le Seigneur. Voilà une explication. D'ailleurs l'Église a été en paix pendant de longs temps et notre empire a possédé une paix profonde. Il n'y a pas encore cinquante ans que les guerres actuelles ont commencé³. Voilà une seconde explication. [3] Et en voici une troisième. Souvent Dieu semble dire une chose et en fait ensuite une autre. Par exemple dans le livre de la Genèse, il dit des hommes : « Les bêtes sauvages et tout ce qui rampe dans les champs vous craindra »⁴. Dis-moi donc, pourquoi maintenant les bêtes ne nous craignent-elles pas, mais est-ce nous qui les fuyons ? Il dit : « Encore trois jours et Ninive sera détruite »⁵ ; et il ne le fait pas. Il dit : « La vie des hommes sera de cent vingt ans »⁶, et nous voyons que la plupart des hommes

1. Is. II, 4 ; Mich. IV, 3. — 2. Cf. Is. XI, 6-8. — 3. Les guerres actuelles : sans doute les campagnes contre les Arabes. — 4. Gen. IX, 2. Le texte n'est pas cité littéralement ; au lieu des serpents de la campagne, la Genèse parle des oiseaux du ciel. — 5. Jonas III, 4. — 6. Gen. VI, 3.

πων», καὶ ἰδοὺ ὁρώμεν ὅτι οὐδὲ ἐνενήκοντα πληροῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἀπεφάνητο καὶ κατὰ τοῦ Ἀρχαὶ καὶ κατὰ Μανασσά καὶ κατὰ Ἐζεκιίου, καὶ πάλιν ὡς ἀγαθὸς μετεμελήθη κατὰ γὰρ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, οὕτω καὶ οἱ θεῖοι λόγοι ἐναλλάσσονται πρὸς τὸ συμφέρον.

[4] Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ παρχοδοξότατον, ὅτι καὶ πολεμουμένη ἡ ἐκκλησία, ἀήττητος καὶ ἀσθετος ἔμεινεν, καὶ πάντων κατ' αὐτῆς προσκρουόντων, ὁ θεμέλιος ἀκίνητος ἔμεινεν. Τῆς γὰρ κεφαλῆς καὶ τῆς βασιλείας ἰσταμένης, καὶ ὅλον τὸ σῶμα εὐχερῶς ἀνανεοῦται, ἔθνος δὲ ἀκέφαλον τελείως τέθνηκεν. [5] Εἰπέ μοι δὲ, παρκακλῶ, οὐχὶ τὸ κέρασ ὅπερ εἶπεν ὁ Δανιὴλ ἀνὰ μέσον τῶν δέκα, αὐτὸν λέγετε τὸν ἠλιμμένον ὃν ἐκδέχεσθε, εἰς ὃν καὶ εἰρήνην ἐλπίζετε;

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· καί· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ μέλλων ἐπισυνάγειν τὸν Ἰσραήλ.

Ἄλλοι Χριστιανὸς εἶπεν· καὶ ὅντως οὐδέποτε σύγγυσις τοιαύτη γέγονεν οὐδ' οὐ μὴ γενήσεται, οἷα ἡ τότε μέλλει ἔσεσθαι, ὡς αὐτὸς ὁ Δανιὴλ μαρτυρεῖ, ὅτι κέρασ πρὸς κέρασ, ἦγουν βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν ἀναστήσεται, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην συντριμμένη καὶ φόβος γενήσεται· καὶ οὐδεμίαν ἄνεσις τότε ὀρθήσεται οὐδαμοῦ. Περὶ μὲν οὖν τῆς εἰρήνης ἧς εἶπεν ὁ

3. ἐνάλλοσσονται. — 8. ἀνα. — 10. ἐπασύνειν. — 11. τοιαύτη.

n'accomplissent même pas quatre-vingt-dix ans. Il se prononce contre Achab¹, contre Manassé², contre Ézéchiás³; et, dans sa bonté, il change d'avis. Selon les œuvres des hommes, même les paroles divines changent ainsi (et s'adaptent) à l'utilité. [4] Ce qu'il y a de plus étonnant, c'est que l'Église attaquée soit restée invaincue et indestructible et que malgré toutes les attaques dirigées contre elle son fondement soit resté inébranlable⁴. Tant que la tête et l'empire restent fermes, tout le corps se renouvelle facilement, tandis qu'un peuple sans chef est complètement mort. [5] Dis-moi, je te prie, la corne dont parle Daniel au milieu des dix (cornes)⁵, ne dites-vous pas que c'est le Messie que vous attendez, en qui vous espérez aussi la paix?

Les Juifs dirent : Si, c'est lui qui doit rassembler Israël.

Le Chrétien : Eh bien, jamais il n'y a eu, jamais il n'y aura une confusion telle que celle qui doit arriver alors, comme en témoigne Daniel : corne se dressera contre corne, c'est-à-dire royaume contre royaume, et sur toute la terre habitée il y aura ruine et crainte⁶. Et nulle part on ne verra

1. III Regn. xvi, 29 ss. — 2. IV Regn. xxi, 10 ss. — 3. IV Regn. xx, 11; l'ordre chronologique n'est pas respecté. Ézéchiás est le père et le prédécesseur de Manassé. Peut-être, au lieu d'Achab, faudrait-il lire le nom d'Achaz, père d'Ézéchiás. — 4. Dans le *Dial. Jos. et Pap.* 9; p. 60, 24 ss., la situation historique n'est plus la même; les chrétiens sont persécutés par les nations, haïs et combattus de toutes parts; Grecs, Perses, Sarrasins se liguent contre eux. Cependant ils tiennent ferme : leur empire n'est pas anéanti (οὕτω τὸ βασίλειον ἡμῶν καθήργηται), ils conservent leurs églises, ils bâtissent des autels, ils offrent le saint sacrifice. Cela n'est-il pas admirable? Ici, l'empire grec semble encore en meilleure posture; il y a à peine cinquante ans que les guerres ont commencé : on peut en espérer la fin glorieuse. — 5. Dan. vii, 7-8. — 6. Cf. Dan. vii, 7 ss.; viii, 3 ss. Il n'y a pas ici une citation littérale, mais seulement une allusion aux prophéties de Daniel.

προφήτης, αὐτὴ ἢ ἀποδειξίς. [6] Περὶ δὲ τοῦ « καὶ λέων καὶ ὄνος ἅμα φάγονται ἄχρηα, καὶ « βούς καὶ πᾶρθλις ἐν τῷ ἅμα βοσκηθήσονται », ἐμοὶ δοκεῖ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων διὰ τούτων ὁ προφήτης αἰνίσσεται· ἢ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τυράννους καὶ οἰονεὶ λέοντας, ὅτι ἐν μιᾷ ποιμνῇ Χριστοῦ σὺν τοῖς πένησιν καὶ ἰδιώταις εἰρηνικῶς ποιμανθήσονται.

IV [1] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν μὴ μοι κατὰ τὸν ἴδιον νοῦν καὶ λογισμὸν τὰς γραφὰς ἐρμηνεύει, ἀλλὰ ἐγκύβην εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν καὶ τὸ βῆθος τοῦ προφήτου, καὶ τῷ σκοπῷ καὶ τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ ἐξακολούθησον· βλάβος γὰρ ὁ νόμος.

* Ὁ Χριστιανός· τί οὖν; κατὰ τὸ γράμμα νοεῖς καὶ δέχῃ, ἢ κατὰ ἀναγωγὴν καὶ ἐρμηνείαν τὴν γραφὴν ἐκλαμβάνεις;

* fol. 138
1° a.

10 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν ἐγὼ ἐρμηνεύσαι τὴν γραφὴν οὐ παραδέχομαι· πάντα γὰρ ἐνώπια τοῖς εὐνοοῦσιν, καὶ φανερά τοῖς εὐρίσκουσι γνώσιν· καὶ γὰρ ἐκ τοῦ παρερμηνεύειν πάντα καὶ ἐναλλάττειν, οἱ πολλοὶ πλανῶνται μὴ εὐρίσκοντες τὴν ἀλήθειαν.

[2] Ὁ Χριστιανός εἶπεν· ἀκοῆ μὲν ἤκουον ὅ τι ἔχει τὰ ἐντύχα ἰκανωτάτους καὶ νομιμαθῆς περὶ τὴν γραφὴν Ἰουδαίους· οὐ μόντοι καὶ ἡλιπύον συντυγεῖν αὐτοῖς διαπλατύνει. Διὸ παρα-

15 κλω, ἐπειδὴ μᾶλλον ὑμεῖς τὸν νόμον καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην * ἐπίστασθε ὡς κατὰ τὸ

* fol. 139
1° b.

9. ἐρμηνείαν.

alors de repos. Voilà ma démonstration sur la paix dont parle le prophète.

[6] Quant à la promesse que le lion et l'âne mangeront ensemble de la paille, que le bœuf et la panthère paîtront en même temps¹, il me semble que par là le prophète fait allusion aux nations et à ceux qui viennent du judaïsme. Peut-être aussi par les lions désigne-t-il les chefs et les rois, qui dans l'unique troupeau du Christ paîtront en paix avec les pauvres et les ignorants.

IV [1] Le Juif : Ne m'explique pas les Écritures selon ton propre esprit et ton raisonnement personnel. Mais pénètre dans l'esprit et la profondeur du prophète; suis son but et sa vision. Car la loi est profonde.

Le Chrétien : Quoi donc? expliques-tu et reçois-tu l'Écriture selon la lettre? ou l'entends-tu selon le sens spirituel² et allégorique?

Le Juif : Je n'accepte pas l'interprétation (allégorique) de l'Écriture. Car tout (y) est accessible à ceux qui pensent bien, visible à ceux qui trouvent la science. A vouloir tout interpréter et changer de sens, la plupart s'égarent et ne trouvent pas la vérité.

[2] Le Chrétien : J'avais entendu dire ce que pensent là-dessus les plus instruits et les plus savants des Juifs dans l'Écriture; mais je n'espérais pas me rencontrer avec eux pour discuter. Aussi, je vous prie, puisque vous connaissez bien que la Loi et l'Ancien Testament s'entendent selon la lettre et non

1. Is. xi, 6-8. — 2. ἀναγωγὴ signifie le sens spirituel de l'Écriture: cf. Origène, *De princ.* iv 3, 4 (éd. KOETSCHAU, p. 330, 2); iv 3, 6 id. p. 333, 6; iv 3, 7 id. p. 333, 13 et 26), etc...

γράμμα καὶ οὐ καθ' ἑρμηνείαν ὑπάρχουσαν, διδάξατε, παρακαλῶ. πῶς τοῦ θεοῦ εἰρηκότος ὅτι « ἐπικατήρατος ὅς οὐκ ἔχει σπέρμα ἐν Ἰσραὴλ », ἐκεῖνος Ἥλιου ὁ θεοσβίτης καὶ Ἑλισσαίος καὶ ἄλλοι τινὲς μὴ ἐσχηκότες σπέρμα, μακαρίζονται καὶ παρ' ὑμῶν καὶ τοῦ θεοῦ ὡσαύτως καὶ Μελχισεδέκ ὃν ἐπαινῆ ἡ γραφὴ, παρθενεύσας φαίνεται, καὶ μέντοι ἱερεὺς θεοῦ ὢν. [3] Πῶς δὲ καὶ ὁ Δαυὶδ ψεύδεται λέγων· « νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦντα ἄρτους », τοῦ σπέρματος τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς Ἰωσήφ ζητοῦντος ἄρτους· ὡσαύτως καὶ Δανιὴλ μύθους φαίνεται λέγων, ὅτι « ἐτμήθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν. καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα, « καὶ ἐπλήρωσεν ὁ λίθος πᾶσαν τὴν γῆν ». Καὶ μὴν πολλὰι πεδιᾶδες καὶ θάλατται καὶ ἔρημοί· εἰσιν ἐν τῇ γῆ· πῶς οὖν ἐκεῖνος πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πληρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ λίθου λέγει; [4] Ἰεζεκιὴλ δὲ καὶ γέλωτα ἡμῶν προξενεῖ· τί λέγει μὴ ἐπιστάμενος, ἀλλὰ βαττολογῶν καὶ λέγων· « ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται· καὶ οὐκ ἀνοιχθήσεται, οὐδ' οὐ μὴ οὐδεὶς « διέλθῃ δι' αὐτῆς, εἰ μὴ κύριος ὁ θεὸς εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται « κεκλεισμένη » * εἰς τὸν αἰῶνα. Ποίαν πύλην λέγει; ἢ ποῦ ἐστὶν ἄρα, ἵνα πορευθέντες ὀψόμεθα αὐτήν; ἄρα περὶ τῆς τοῦ ναοῦ ὑμῶν λέγει; ἀλλ' οὐ μόνον ἠνοίχθη, ἀλλὰ καὶ ἐνεπε-

1. κατ. — 4. ὡς αὐτως. — 7. ὡς αὐτως. — 14. κεκλεισμένην.

selon l'explication (allégorique), apprenez-moi comment, Dieu ayant dit : « Maudit celui qui n'a pas d'enfant en Israël »¹, le fameux Élie le Thesbite², Élisée³, et d'autres encore, bien que n'ayant pas d'enfants, sont bénis de vous et de Dieu; de même Melchisédech, que loue l'Écriture, est évidemment resté vierge bien qu'étant prêtre de Dieu⁴. [3] Comment aussi David ment-il en disant : « J'étais jeune et j'ai vieilli et je n'ai pas vu de juste abandonné ni sa « descendance mendiant son pain »⁵? Les enfants de Jacob n'ont-ils pas mendié leur pain en Égypte près de Joseph⁶? De même encore Daniel conte une fable en disant : « Une pierre fut arrachée à la montagne sans (le secours d'aucune) « main, et elle frappa la statue, et la pierre remplit toute la terre »⁷. Il y a sur la terre beaucoup de plaines, de mers, de déserts : comment donc le prophète dit-il que toute la terre habitée est remplie par la pierre? [4] Lui aussi Ézéchiël nous donne à rire; que dit-il, sans savoir mais en radotant : « Cette porte même sera fermée; on ne l'ouvrira pas; personne ne la franchit « sinon le Seigneur Dieu qui entrera par elle et sortira par elle, et elle sera « fermée pour l'éternité »⁸. De quelle porte parle-t-il? où donc est-elle afin que nous allions la voir? Dit-il une porte de votre temple? mais non seule-

1. La stérilité était regardée en Israël comme un châtement de Dieu. Cf. Os. ix, 14. Mais je ne puis identifier dans la Bible le texte qui serait ici cité. — 2. Cf. AMBROISE, *De Virgin.* 13, 12; *P. L.* XVI 192; JÉRÔME. *Ad Joëin.* 1, 25; *P. L.* XXIII, 255. — 3. La Bible n'affirme pas plus la virginité d'Élisée, que celle d'Élie : au plus permet-elle de la supposer. — 4. Cf. Gen. xiv, 18. — 5. Ps. xxxvi (xxxvii), 25. — 6. Cf. Gen. xlii, 1 ss. — 7. Dan. ii, 34 ss. — 8. Ezéch. xlii, 2.

ρίσθη. Είδες πῶς ψεύδονται οἱ προφῆται μὴ ἐπιστάμενοι ἢ λέγουσιν; εἰ γὰρ ἠλήθευσαν, δειξόν μοι τὸν λίθον τὸν τὴν οἰκουμένην πληροῦντα, καὶ τὴν πύλην τὴν εἰς αἰῶνα κεκλεισμένην, καὶ δίκαιον μὴ δεόμενον ἄρτου, καὶ μάλιστα τὸν Ἰῶβ τὸν ἐπὶ γρόνους ἐνδεῆ γενόμενον.

[5] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν μὴ ὕβριζε τοὺς προφῆτας, ἐπεὶ καὶ γὰρ καθάπτομαι τῶν σῶν διδασκαλῶν, καὶ γίνεται μάχη πάντα ὅσα εἶπαν οἱ προφῆται, ἀλήθειαν * εἶπον, ἀλλ' ἡμεῖς πάντως οὐκ οἶδαμεν τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν. * fol. 135 r° n.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· καλῶς εἶπας ὄντως ὅτι οὐκ οἶδατε· εἰ γὰρ ἐγινώσκετε, οὐκ ἂν τῇ ἀληθείᾳ ἀντεπίπτετε.

V [1] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ποία ἀλήθεια τοῦ εἶπεν ὅτι θεὸς ἐστὶν ἄλλος πλὴν τοῦ μόνου θεοῦ· τοῦτο ἀλήθεια; μὴ γένοιτο; ἀλλὰ τὸ εἶπεν ὅτι ἐν μήτρᾳ καὶ ἐν βυκαρίᾳ γυναικείᾳ φύσεως ἔμεινεν θεός, τοῦτο ἀληθές; οὐδαμῶς.

Ὡς δὲ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, ἤρξαντο κροᾶζειν πάντες οἱ σύνεθνοι αὐτοῦ· ἴλεος, ἴλεος! μὴ γένοιτο! καθαρὸν τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον, καὶ ἄφθαρτον.

Κατασεύσας τῶν αὐτῶν μικρὸν, ὁ Χριστιανὸς φησὶν· εἶπατέ μοι· παντοδύναμος ἔστιν ὁ θεός; ναὶ ἢ οὐ; πάντα ὅσα ἐποίησεν καλὰ ἐποίησεν; ναὶ ἢ οὐ; * fol. 139 r° b.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· ναί.

3. ἐπι. — 4. καγῶ.

ment on l'a ouverte; on l'a encore incendiée. Tu vois comment se trompent les prophètes, en ne sachant pas ce qu'ils disent. S'ils ont dit la vérité, montre-moi la pierre qui remplit toute la terre habitée, la porte éternellement fermée, le juste qui ne manque pas de pain, et surtout Job qui fut pour un temps indigent'.

[5] Le Juif : Ne traite pas insolemment les prophètes; sans quoi moi aussi je m'attaque à tes maîtres, et il y aura bataille. Tout ce qu'ont dit les prophètes est vrai, mais nous ne savons pas entièrement la valeur de ce qu'ils ont dit.

Le Chrétien : Tu as bien dit que vous ne savez pas. Car si vous saviez, vous ne résisteriez pas à la vérité.

V [1] Le Juif : Quelle vérité de dire qu'il y a un autre Dieu que le Dieu unique? Est-ce là la vérité? loin de là. Et de dire que Dieu est resté dans le sein et dans la souillure d'une femme, est-ce vrai? pas du tout.

Lorsque l'Hébreu eut dit cela, tous ses compatriotes se mirent à crier : Pitié, pitié! Loin de là! Dieu est pur, céleste, incorruptible!

Le Chrétien leur fit signe de se taire et reprit : Dites-moi : Dieu est-il tout-puissant? oui ou non? Tout ce qu'il a fait, l'a-t-il bien fait? oui ou non?

Les Juifs : Oui!

[2] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· πῶς οὖν ὁ πάντα δυνάμενος, ἐν μήτρῃ γυναικὸς ἐνοικῆσαι οὐκ ἠδύνατο ἀφλόγως καὶ ἀμείντως; εἰ γὰρ αὐτὸς τὸν τόκον τοῦ ἀνθρώπου ἐποίησεν, πάντως οὐδὲν ἀκάθαρτον ἢ ἀνθρωπεΐα φύσις καὶ γέννησις, ἐπεὶ ὁ θεὸς κτίσις. Εἰπέ μοι δέ· οὐκ ἔστιν ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς γυναικὸς μία;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· ναί· πάντες ἐκ πηλοῦ εἰσιν.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· καὶ ἰδοὺ ἐν τῷ προφήτῃ λέγει, ὅτι « ἐνοικίω ἐν κυτῶν καὶ ἐμπερι-
« πατήσω ». Ἐὰν ἐκ γυναικὸς μαιίνεται, καὶ ἐξ ἀνθρώπου μαιίνεται· εἰ δὲ τὸ θεῖον ἀμόλυντον, γυνῶντι * ὅτι ὡσπερ τὴν βλάστον οὐκ ἐμίανεν τὸ πῦρ, οὐδὲ τοὺς τρεῖς παῖδας ἢ βαβυλωνία κήμιος, οὐδὲ τὸν Ἰωάνη ἢ τοῦ κήτους γαστήρ, οὐδὲ τὸν Δαυιδ ἢ τοῦ πεινῶν λέοντων, οὐδὲ τὸν ἤλιον τοῦτον ἢ ἐν βορβόρῳ κατὰ θάλασσαν, οὐδὲ τὸ πῦρ ὑπὸ σκευάτων μαιίνεται, οὕτως καὶ ὁ θεὸς λόγος παντοδύναμος ὢν, ὡσπερ πλευρὰν ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἔλαβεν καὶ γυναῖκα ἐποίησεν, οὕτως ἐκ γυναικὸς σάρκα ἐκομίσατο καὶ φθορὰν οὐχ ὑπέμεινεν. Καὶ ὑπὲρ λόγον μὲν τὸ μυστήριον, ἐπὶ δὲ φανερωθῆ, οὐκ εἶ· ἐστὶν μυστήριον. [3] Πλὴν καθὼς χωρεῖς, ἀκουσον· ὡσπερ ἐν βήσση ὑελίνῃ ὕδωρ βλάλλων, καὶ κατέναντι τοῦ ἡλίου θήσας, * πῦρ πολλὰκις ἐξήνεγκας,

1. ἐνοικῆσαι. — 8. οὐκ ἐμίανεν.

[2] Le Chrétien : Comment donc le tout-puissant n'a-t-il pas pu habiter le sein d'une femme, sans être corrompu ni souillé? Car s'il a fait l'enfantement des hommes, la nature et la génération humaines n'ont absolument rien d'impur, puisque Dieu en est l'auteur. Dis-moi : la nature de l'homme et celle de la femme ne sont-elles pas une?

Le Juif : Si; tous viennent du limon¹.

Le Chrétien : Voici que dans le prophète Dieu dit : « J'habiterai parmi eux « et je me promènerai avec eux »². S'il est souillé par la femme, il est aussi souillé par l'homme. Mais si Dieu ne peut être souillé, sache que, comme le feu n'a pas souillé le buisson³, comme la fournaise de Babylone n'a pas souillé les trois enfants⁴, ni le ventre de la baleine Jonas⁵, ni la faim des lions Daniel⁶, comme ce soleil n'est pas souillé par sa descente dans la fange, ni le feu par les cendres, de même le Verbe divin qui est tout-puissant, comme il a pris une côte d'Adam et en a fait la femme⁷, ainsi il a pris une chair de la femme et il n'a pas subi la corruption. C'est là un mystère au-dessus de la raison : lorsqu'il est manifesté, ce n'est plus un mystère. [3] Écoute toutefois, comme tu le peux. Si tu verses de l'eau dans un vase de verre et que tu places ce vase en face du soleil, souvent tu produis du feu sans que le vase soit abîmé ou brisé, sans que l'eau soit souillée, sans que le soleil soit diminué ou

1. Cf. Gen. II, 7. — 2. Cf. Lévi. XXVI, 12. La citation textuelle est en fait tirée de II Cor. VI, 16. C'est d'une manière large qu'elle est attribuée au prophète. Saint Paul d'ailleurs donne déjà cette parole comme une citation. Cf. encore Jér. XXXI, 1. — 3. Cf. Ex. III, 2. — 4. Cf. Dan. III, 23 ss. — 5. Cf. Jon. II, 1 ss. — 6. Cf. Dan. VI, 18 ss. — 7. Cf. Gen. II, 21 ss.

καὶ οὐδὲν ἢ βῆσσα ἐβλάβη ἢ συνετρίβη, οὐδὲ τὸ ὕδωρ ἐμίωθη, οὐδὲ ὁ ἥλιος ἠλαττώθη ἢ ἐμολύνθη, οὕτω καὶ ὁ Χριστοῦ ἐκ παρθένου τόκος παραδόξως γενόμενος ἔμεινεν ἀσάλευτος· οὐ γὰρ ἰδύνατο γυμνῆ θεότης φανῆναι ἀνθρώποις, οὐδὲ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν.

VI [1] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· πῶς θεὸς ὢν ὡς λέγεις, ἑαυτὸν σώσαι οὐκ ἔσχυσεν· θεὸς γὰρ ἀποθνήσκων, οὐκ ἔνι, μὴ γένοιτο.

Ὁ Χριστιανὸς ἐκ στόματος τοῦ ἰουδαίου καταίσχυναι αὐτὸν βουλόμενος ἠρώτησεν αὐτως· οὐκ οἶδα περὶ τούτου εἶπεν σοι. Μᾶλλον δὲ σὺ τοῦτό μοι εἶπε, <εἰρωνικῶς> ἐγένετό τις ἀνθρώπων ἢ γίνεται ἀναμάρτητος, τοῦ Δαυὶδ λέγοντος ὅτι « πᾶς * ἀνθρώπος ψεύστης », * fol. 140
« καὶ πάλιν· οὐ δικαιοκλήσειται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν », καὶ πάλιν· « ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις 1re n.
10 « συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίστασέν με ἡ μήτηρ μου » ; Ὁμοίως καὶ ὁ Ἰάκωβ φησιν·
« τίς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ βύπου; οὐδεὶς, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ζῶι αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ».

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· οὕτως ἐστίν· οὐδεὶς ἀναμάρτητος, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· δύναται ἀνθρώπος ἀνθρώπων ἁμαρτίας συγχωρῆσαι ἢ ἐξάλειψαι;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· οὐδεὶς, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός.

15 [2] Τότε ὁ Χριστιανὸς διεγείρων ἀπαντας πρὸς τὴν ἀκρόασιν εἶπεν· διεγέρθητε, ἀδελφοί,

1. βῆσσα. — 1. ἠλαττώθη. — 6. καταίσχυναι. — 7. περι. — 7. ἠρωτικῶ. — 14. μη. — 15. διεγείρων.

souillé; de même l'enfantement virginal du Christ, miraculeusement accompli, s'est fait sans passion. La divinité toute seule ne pouvait apparaître aux hommes ni souffrir pour eux¹.

VI [1] Le Juif : Comment étant Dieu, ainsi que tu le dis, n'a-t-il pas pu se sauver lui-même²? Car il n'est pas possible à Dieu de mourir. Loin de là!

Le Chrétien, voulant confondre le Juif de sa propre bouche, lui demanda (alors) : Je ne sais te répondre là-dessus. Mais toi, dis-moi plutôt, y a-t-il eu, ou y a-t-il un homme qui soit sans péché, alors que David dit : « Tout homme « est menteur »³; et encore : « Nul vivant ne sera justifié devant toi »⁴; et encore : « Voici que j'ai été conçu dans les injustices et que ma mère m'a « conçu dans les péchés »⁵. De même Job dit : « Qui est pur de toute souil-
« lure? personne, pas même s'il n'a vécu qu'un jour sur la terre »⁶.

Le Juif : Il en est ainsi : personne n'est sans péché, sinon Dieu seul.

Le Chrétien : Un homme peut-il pardonner ou effacer les péchés des hommes?

Le Juif : Personne, sinon Dieu seul⁷.

[2] Alors, le Chrétien excita tout le monde à écouter et dit : Maintenant,

1. Cf. *Dial. antinonoph.* 52; éd. BONWETSCH, p. 135. 24 : οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ γυμνῆ ἰδεσθαι θεότητα ἔμερον.
— 2. Cf. *Math.* XXVII, 40. — 3. *Ps.* CXV (CXVI), 2. — 4. *Ps.* CXLII (CXLIII), 2. — 5. *Ps.* L (LI), 7. —
6. *Job* XIV, 4, 5. — 7. Cf. *Mc.* II, 7. Pour toute cette discussion, cf. *Dial. Pap. et Jas.* 12, p. 69,
4 ss. On y retrouve à peu près les mêmes textes : *Job* XIV, 4, 5; *Ps.* CXLII (CXLIII), 2, et surtout *Is.*
LIII, 7-9, qui est longuement commenté comme ici.

- * fol. 140^{r° b.} ὧδε τὸν νοῦν· στώμεν κατ' αὐτῶν· ἐν γὰρ τοῖς λόγοις τῶν χειλέων αὐτοῦ * συνελήφθη ὁ ἀμαρτωλός. Ἀλλὰ παρῆστο ἡμῖν ἀμφοτέροις Ἰσαΐας ἐκεῖνος ὁ μέγας θεολόγος, καὶ ἐκεῖνος ἀψευδῶς δηλώσει καὶ μεσάσει τὸ προκείμενον. Εἶπαν τοίνυν οἱ θαυμάσιοι οὗτοι, οἱ φωστῆρες τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἄνθρωπος ἀμαρτίας ἀνθρώπου συγχωρῆσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἀναμάρτητος εἶναι εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός. Ἡμῶν τοίνυν ἀποδεικνυσάντων ὅτι ἄνθρωπός τις ἀποθανὼν καὶ ἀναμάρτητος ἐστὶν καὶ ἀμαρτίας ἡμῶν συνεχώρησεν, ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογεῖν αὐτὸν καὶ θεὸν εἶναι ἀληθινόν. [3] « Ἄνθρωπός τις, ρησὶν ὁ Ἰσαΐας, ἐν πληγῇ ὦν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν » ἰδοὺ ἀνθρώπων λέγει. « Αὐτὸς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρι * καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται » ἰδοὺ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος βαστάζει ρησὶν « αὐτὸς ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἴσθημεν, καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν ». Εἶτα ἐπήγαγεν καὶ τῷ ποίῳ τρόπῳ ἴσατο ἡμᾶς· « ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ». Ἀλλοὶ προφήτα· πρέπει γάρ σοι· « ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς αὐτόν ». [4] Ὅρα πῶς ἄνω καὶ κάτω τὸν παθόντα ἀναμάρτητον ἀγωνίζεται δεῖξαι, καὶ δι' ἄλλων σωτηρίαν ἑαυτὴν προδώσαντα, * οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσχάτην ἀπόφασιν
- * fol. 140^{v° a.}
- * fol. 140^{v° b.}

1. κατακλιῶν. — 5. τίς (accent effacé de 1re main). — 7. πληγῇ. — 8. περι. — 9. ἐκεῖνος. — 11. ἐπι. — 12. οὐκ ἀνοίγει.

éveillez vos esprits, frères. Levons-nous contre eux! D'après les paroles de ses lèvres, c'est un pécheur qui a été conçu. Eh bien, que décide entre nous deux Isaïe, ce grand théologien! il nous montrera sans mensonge (la vérité) et nous départagera. Ces hommes admirables, les lumières d'Israël, nous ont dit qu'un homme ne peut pas pardonner les péchés d'un homme, que personne n'est sans péché sinon Dieu. Si donc nous montrons qu'un homme mortel est sans péché, et qu'il a racheté nos péchés, il faut de toute nécessité confesser qu'il est aussi vraiment Dieu. [3] « Un homme, dit Isaïe, blessé et sachant « supporter la faiblesse »¹. Il parle donc d'un homme. « Il porte nos péchés et « est chargé pour nous »². Ainsi cet homme, dit le prophète, porte nos péchés. « Il a été blessé pour nos péchés; nous avons été guéris par sa meurtrissure. « Le Seigneur l'a livré à cause de nos péchés »³. Puis Isaïe explique de quelle manière il nous a guéris. « Il a été conduit comme une brebis à la boucherie, « et comme un agneau muet devant celui qui le tond, ainsi il n'ouvre pas sa « bouche »⁴. Parle, prophète, cela te convient : « Il a été conduit à la mort par « les impies de mon peuple »⁵. [4] Vois comment, du commencement à la fin, il s'efforce de montrer que celui qui souffre est sans péché et qu'il se livre lui-

1. Is. LIII, 3. Le chapitre LIII d'Isaïe, texte classique dans la controverse juive des origines (cf. Act. Ap. VIII, 28 ss.), est cité aussi dans la *Didascalie de Jacob*, 26 et 28; éd. NAU, p. 761 [51] s. Cf. aussi JUSTIN, *Dial.* 13, 1 ss.; XIV, 2. — 2. Is. LIII, 4. — 3. Is. LIII, 5, 6b. : ἀμαρτίας; B, ἀνομία; NAQ. — 4. Is. LIII, 7b. — 5. Is. LIII, 8b.

κατὰ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν προλέγει· « καὶ δώσω γὰρ φρεσὶ τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς
 « ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ». Ἰδοὺ δὴ σαφῶς ἐνταῦθα καὶ
 θανάτου καὶ ταφῆς τινος ἀμαρτηότητος ἐμνημόνευσε λέγων, ὅτι « ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ
 « εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ». Καὶ « τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, φησὶ, αὐτὸς ἀνήσει·
 5 « ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς
 « ἀμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη ». [5] Τί ἄρα λέγετε,
 ὦ φίλοι; ἄρα ὁ ἠλιμιμένος * ὑμῶν ἐστὶν περὶ οὗ εἰρηται ταῦτα; οὐδαμῶς· εἶπετε γὰρ ὅτι * fol. 141
 ἐκεῖνος οὐ σταυροῦται. Ἀλλὰ τί; ἄρα μὴ περὶ αὐτοῦ ὁ Ἡσυχίας εἶπεν; ἀλλὰ ἀνθρωπὸς r^a.
 ἐστὶν καὶ ἀμαρτίας συγχωρησάσι οὐ δύναται, πλὴν ὅτι οὐκ εἶπεν· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν
 10 ἤχθη, ἀλλ' ἤχθη, περὶ ἐτέρου τινός. Καὶ « ὡς ἀμνὸς ἐκνक्तिὸν τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρονος,
 « οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη ».
 [6] Ἰδοὺ καὶ ἐκουσίως πάσχοντα αὐτὸν ὁ προφήτης εἶπεν· φησὶ γὰρ, ὅτι ταπεινώσας ἑαυτὸν
 κατεκρίθη. Εἶτα δεικνύς ὅτι οὐχ ὅμοιος τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ἐπήγαγεν· * « τὴν * fol. 141
 « δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ ». Ὁ δὲ Ἡσυχίας r^b.
 15 καὶ γενεαλογεῖται καὶ οἰδαμεν τὴν γενεὰν αὐτοῦ. [7] Ὅθεν σαφῶς ἐν τοῖς εἰρημένοις ὁ

1. ἀντι. — 3. οὐδε. — 8. περι.

même pour le salut des autres. Bien plus, il prédit même la dernière sentence contre ceux qui l'ont crucifié : « Je donnerai, dit-il, les méchants pour sa « sépulture et les riches pour sa mort »¹. Ici, il fait bien mémoire de la mort et de la sépulture d'un innocent quand il dit : « Il n'a pas fait d'injustice; on « n'a pas trouvé de ruse dans sa bouche »². Et : « Il remettra les péchés de ceux « pour qui son âme a été livrée à la mort, il a été compté parmi les impies, il « a porté lui-même les péchés d'un grand nombre et il a été livré à cause « de leurs péchés »³. [5] Que dites-vous, mes amis? Est-ce votre Messie dont le prophète parle ainsi? Nullement : car vous avez dit qu'il n'est pas crucifié. Mais quoi? Isaïe n'a-t-il pas parlé de lui-même? Mais c'est un homme et il ne peut pardonner les péchés. D'ailleurs il aurait dit : J'ai été conduit comme l'agneau à la boucherie, et non : « il a été conduit », à la troisième personne; ni non plus : « comme l'agneau muet devant celui qui le tond, ainsi il n'ouvre « pas sa bouche dans son humiliation. Son jugement a été enlevé »⁴. [6] De plus le prophète dit qu'il souffre volontairement : « C'est pour s'être humilié qu'il « a été condamné ». Et pour montrer qu'il n'est pas semblable à la masse des hommes, il ajoute : « Qui racontera sa génération? sa vie est enlevée de la « terre »⁵. Or Isaïe a une généalogie et nous connaissons sa génération. [7] Ainsi, dans ce qu'il a dit, le prophète a bien montré que le Christ est sans péché, qu'il pardonne les péchés, qu'il n'a pas de généalogie, qu'il a été

1. Is. LIII, 9a. — 2. Is. LIII, 9a. — 3. Is. LIII, 11b, 12b. — 4. Is. LIII, 7-8a. — 5. Is. LIII, 8b.

προφήτης ἔδειξεν ὅτι καὶ ἀναμάρτητος ὁ Χριστὸς, καὶ ἀμαρτίας συγχωρῶν, ὅτι καὶ ἀγε-
νεαλόγητος ἐκ πατρὸς ἐγεννήθη πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ὅτι ἐκουσίως ἐαυτὸν παρέδωκεν,
ἀλλὰ καὶ ὅτι μέλλουσιν οἱ σταυρώσαντες αὐτὸν ὑπομεῖναι τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν· « καὶ
« δώσω γὰρ, φησι, τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ
* fol. 141 « θανάτου αὐτοῦ ». Τίς δὲ ἀγνοῖ ὅτι καὶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ * πάθους τοῦ Χριστοῦ, 5
v° a. ἦλθον Τίτος καὶ Οὐεσπασιανός, καὶ ἐνεπύρισαν ὑμῶν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν, καὶ
ἀμυθῆτους μυριάδας κατέσφαζαν, καὶ ἀνάγκην ὑμῖν λιμοῦ μεγάλην ἐποίησαν, ὥστε καὶ
τὰ τέκνα αὐτῶν ἔφαγόν τινες ὑμῶν, ὡς φησιν Ἰωσήπος ὁ ἑβραῖος ὁ ὑμέτερος συγγραφεύς.
[8] Τί δέ; ἄρα καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα οὐ μαρτυροῦσιν; ἰδοὺ γὰρ ἐξακόσια λοιπὸν ἔτη,
ἔρημοι καὶ ἀπόιμαντοι καὶ διεσπαρμένοι ἐστέ· ἔως οὗ μὲν γὰρ ἐσταυρώσατε τὸν Χριστὸν, 10
κἂν εἰδῶλα προσεκυνήσατε, κἂν προφήτας ἀπειτείναιτε, κἂν τὸν νόμον παρεβαίνατε, ἢ
* fol. 141 συνεχώρει ὑμῖν * ἢ ἐπαίδευεν, καὶ πάλιν ἀνεκαλεῖτο ὑμᾶς ὁ θεός. Οὐδέποτε γὰρ ὡς νῦν
v° b. τοσοῦτους χρόνους ἀπόσατο καὶ ἠμέλησεν ὑμῶν· καὶ μέντοι τοὺς χρόνους τούτους οὐδὲ
προφήτην ἐσφάζατε ἐξ ὑμῶν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἔχετε· οὐδὲ μύσχον πεποιθήκατε. Ἰδοὺ οὖν
ὑμεῖς ὁμολογήσατε, ὅτι οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰ μὴ μόνος ὁ θεός καὶ ἀμαρτίας συγχωρῆσαι 15

5. μετα. — 5. ποιὺν. — 6. ἦλθεν. — 6. ἐνεπύρησαν. — 7. ἀμυθῆτους. — 8. τινές. — 11. κἂν (2 fois). — 11. προσεκυνήσατε (le 1er accent a été effacé).

engendré par le Père avant tous les siècles¹, qu'il s'est livré volontairement lui-même, et encore que le dernier châtement est réservé à ceux qui l'ont crucifié : « Car, dit-il, je donnerai les méchants pour sa sépulture et les « riches pour sa mort »². Qui ignore que peu de temps après la passion du Christ vinrent Titus et Vespasien, qu'ils incendièrent votre ville et votre temple, qu'ils égorgèrent d'innombrables milliers d'hommes, qu'ils vous réduisirent à une grande famine, si bien que quelques-uns de vous mangèrent même leurs enfants, à ce que dit l'Hébreu Josèphe, votre historien³? [8] Quoi donc? Les faits eux-mêmes ne sont-ils pas des témoins? Voici maintenant six cents ans⁴ que vous êtes sans société et sans chef, dispersés. Jusqu'à ce que vous ayez crucifié le Christ, si vous veniez à adorer les idoles, à tuer les prophètes, à transgresser la Loi, Dieu vous pardonnait, vous instruisait, et vous appelait de nouveau. Jamais aussi longtemps que maintenant, il ne vous a repoussés et délaissés. Pourtant ces temps-ci, vous n'avez pas égorgé de prophète de chez vous⁵ — vous n'en avez même pas — et vous n'avez pas fait de veau⁶ (d'or). Ainsi vous avouez que personne sinon Dieu n'est sans

1. On notera l'emploi de la formule du symbole de Nicée. — 2. IS. LIII, 2a. — 3. Cf. JOSÈPHE. *De Bell. jud.* v. 424-438; le passage de Josèphe est cité au long par EUSÈBE. *H. E.* III, 6, il n'est pas besoin que l'auteur des *Trophées* ait lu lui-même les œuvres de l'historien juif. — 4. La prise de Jérusalem est de 70. On conclurait de ce texte que la controverse présente a été composée vers 680. — 5. Cf. *Malth.* XXIII, 29-31, 37. — 6. Cf. *Ex.* XXXII, 1 ss.

δυνάμενος. [9] Τοῦ προφήτου οὖν ἁμφοτέρω ταῦτα μαρτυρήσαντος περὶ Χριστοῦ, ἀνάγκη ἡμᾶς αὐτὸν θεὸν ὁμολογῆσαι καὶ προσκυνῆσαι· αὐτῶν πλὴν εἰ καὶ ἄρτι μὴ πιστεύσητε ἢ προσκυνήσητε, μέλλετε ζῶντες ἐν φόβῳ προσκυνῆσαι αὐτῶ, * εἴπερ μὴ ψεύδεσθε· ὁ αὐτὸς * fol. 142
προφήτης Ἰσαΐας εἰπὼν· « ὄψονται εἰς ὃν ἐξέκέντησαν, καὶ προσκυνήσουσι στένοντες καὶ 1° a.
3. α λέγοντες, ὅτι θεὸς ἐν σοὶ καὶ οὐκ ᾔδειμεν ».

VII [I] Οἱ ἰουδαῖοι εἶπον· θαυμάζομεν πῶς οὕτως τὴν γραφὴν ἐπιστάμενος, καὶ τὸν νόμον ἐκστηθίζων, ἐν ἀνθρώπῳ σταυρωμένῳ καὶ ἐν ζύλῳ τὴν ἐλπίδα σοῦ ἔχεις.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὑμεῖς μὲν θαυμάζετε, ἐγὼ δὲ καὶ ἐξίσταμαι πῶς μακροθυμεῖ ἔφ' ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι πάντα προσέειπεν καὶ προητοίμασεν ὑμῖν, καὶ καμύετε τοὺς ὀφθαλμοὺς 10 ὑμῶν, καὶ μὴ νοσοῦντες· λέγετε ἢ τί βλέπετε. Ἐπεὶ εἶπέ μοι· οὐ διὰ βλάβου τὴν ἐρυθρὰν * ἠθάλασσαν ἐπέρασας· οὐ διὰ ζύλου τὸ ὕδωρ σοι ἐγλυκάνθη τὸ πικρὸν· οὐ ζύλον σε * fol. 142
ἔσωσεν ἐκ δόλης ἀπολλύμενον καὶ ἐκ πέτρας ὕδωρ ἐξήγαγεν· οὐ τὸν ὄφιν ἐν ζύλῳ ὑψώσαν- 1° b.

3. μη. — 4. και 1°. — 6. θαυμάζομεν.

péché, ni ne peut pardonner les péchés. [9] Puis donc que le prophète atteste ces deux qualités du Christ, il est nécessaire que vous le reconnaissiez comme Dieu et que vous l'adoriez. Et si maintenant vous ne croyez pas en lui, si vous ne l'adorez pas, vous devrez malgré vous l'adorer dans la crainte, si le même prophète Isaïe ne ment pas en disant : « Ils verront celui qu'ils ont trans-
« percé, et ils l'adoreront en gémissant et en disant : Dieu est en toi et nous
« ne le savions pas »¹.

VII [I] Les Juifs dirent : Nous admirons comment avec ta parfaite connaissance de l'Écriture et ta science² de la loi tu mets ton espoir en un homme crucifié, attaché au bois.

Le Chrétien : Vous admirez ; et moi aussi je m'étonne de la longanimité de Dieu envers vous : il a tout prédit et préparé d'avance, et vous fermez vos yeux, sans comprendre ce que vous dites ou ce que vous voyez. Dis-moi : n'est-ce pas grâce à la baguette (de Moïse) que tu as passé la mer Rouge³? N'est-ce pas grâce au bois que l'eau mère est devenue douce⁴? Le bois ne ne t'a-t-il pas sauvé quand tu mourais de soif et n'a-t-il pas fait sortir l'eau de la pierre⁵? N'est-ce pas en élevant le serpent sur le bois et en regardant

1. La première partie du texte provient de Zach. XII, 10. Zacharie est déjà cité sous cette forme par Joan. XIX, 37. Les mss. NABQ ont : καὶ ἐπιπέφονται πρὸς μὲ ἀνθ' ὧν κατωργήσαντο. Dans le *Dial. antimonoph.* 32, ce même passage de Zach. est aussi attribué à Isaïe; éd. BONWERSCH, p. 131, 17. La seconde partie de la citation est plus difficile à identifier. Il s'agit sans doute d'Is. XLV, 14-15, que l'auteur abrège. On lit dans le texte des Septante : καὶ προσκυνήσουσίν σοι καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται· ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεὸς ἐστίν καὶ οὐκ ἐστίν θεὸς πλὴν σοῦ· σὺ γὰρ εἶ θεὸς καὶ οὐκ ᾔδειμεν, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ. — 2. Le verbe ἐκστηθίζω de formation récente; on le signale chez S. Jean Climaque et chez Anastase le Sinaïte. — 3. Cf. Ex. XIV, 16. — 4. Ex. XV, 15. — 5. Ex. XVII, 5; Num. XX, 11. Cf. *Didascalie de Jacob*, 45; éd. NAV, p. 771 [61] s.

τες ἐν αὐτῷ ὀρώντες ἐσώζεσθε; οὐχ αἷμα καὶ σποδὸν κρεάτων βαντιζόμενοι καθαρίζεσθαι ἐλέγετε; πῶσω οὖν μᾶλλον ἄνθρωπος, ἵνα καθ' ὑμᾶς λαλήσω, τιμωτερος ὄφραος καὶ στακτῆς καὶ αἵματος τράγων ὑπάρχει; πλὴν εἶπατέ μοι· περὶ τίνος εἶπε Μωϋσῆς πρὸς ὑμᾶς, ὅτι « ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμασμένην ἐπὶ ξύλου ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν καὶ οὐ μὴ « πιστεύσητε ἢ τις ἐκδιηγῆσεται ὑμῖν »;

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπεν· διὰ τὸν ὄφιν λέγει· δεικνόμενος γὰρ ὁ λαὸς ὑπὸ ὄφρων, ἡνίκα δ' ἂν ἐθεώρει πρὸς τὸν χαλκοῦν ὄφιν, οὐκ ἀπέθνησκεν.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· καὶ πιστεύεις ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου ἐκρέματο, ἤγουν ὁ ὄφιν ὁ χαλκοῦς;

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπεν· καὶ πιστεύομεν· ὁ θεὸς γὰρ ἦν προστάξας τῷ Μωϋσῆ ποιῆσαι οὕτως.

[3] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἐπίστευσεν δὲ ἄρα καὶ ὁ λαὸς τότε εἰς τὸν ὄφιν ὅτι ἐσώζοντο δι' αὐτοῦ;

Ὁ Ἰουδαῖος· τέως οὕτως λέγει ἡ γραφὴ· οὐ γὰρ εὐρίσκωμεν ὅτι παρώξυναν τὸν Μωϋσέα ἐν τῷ ὄφει. Πῶς δὲ καὶ οὐκ εἶχαν πιστεῦσαι, ὀρώντες ἑαυτοὺς οὕτως εὐεργετουμένους δι' αὐτοῦ;

2. καθ. — 11. ἄρα. — 13. εὐρίσκωμεν.

vers lui que vous avez été sauvés ¹? N'est-ce pas par l'aspersion du sang et de la cendre des victimes que vous disiez être purifiés ²? A combien plus forte raison un homme, pour parler comme vous, est-il plus précieux qu'un serpent, qu'une lessive de cendres, que du sang de bouc? [2] Mais dites-moi : de qui Moïse vous a-t-il dit : « Vous verrez votre vie pendue au bois devant vos yeux, et vous ne croirez pas si quelqu'un vous l'explique » ³?

Les Juifs : Il parle du serpent. Le peuple piqué par les serpents ne mourait pas lorsqu'il regardait vers le serpent d'airain.

Le Chrétien : Crois-tu que la vie du peuple était pendue au bois, ou le serpent d'airain?

Les Juifs : Oui, nous le croyons. C'est Dieu qui avait ordonné à Moïse de faire ainsi.

[3] Le Chrétien : Le peuple crut-il alors au serpent, et qu'il était sauvé par lui.

Le Juif : L'Écriture le dit ainsi. Nous ne trouvons pas qu'ils aient irrité Moïse pour le serpent. Et comment n'auraient-ils pas cru, en voyant les bienfaits qu'ils obtenaient ainsi par le serpent?

1. Num. xxi. 8 s. — 2. Lévit. xvi, 15; cf. Hébr. ix, 13. — 3. Dt. xxviii, 66 : ὄψεσθε : ἔσται ἡ ζωὴ σου AB, κρεμασμένη B, κερμασμένη A. — ἐπὶ ξύλου : om. AB. — καὶ οὐ μὴ etc. : καὶ οὐ πιστεύσεις τῇ ζωῇ σου AB.

Cette citation est fortement arrangée. La *Dilascatie de Jacob*, 42, éd. Nau, p. 770 [60], cite le même passage, en l'appliquant aussi au crucifiement, mais sans l'addition ἐπὶ ξύλου. Dans le contexte du Deutéronome, il n'est pas fait mention du serpent d'airain.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν ἰδοὺ ἐκ τοῦ στόματός * σου συνελήφθης. Εἰ γὰρ ὁ τότε λαὸς * fol. 142
 ἐπίστευσεν εἰς τὸν ὄφιν, καὶ σὺ πάλιν οὐκ ἀπιστεῖς περὶ τούτου, γινῶθι ὅτι οὐ περὶ τοῦ ὄφινος v° b.
 Μωϋσῆς λέγει, ἀλλὰ περὶ ἐτέρου τινὸς μέλλοντος. Φησὶ γὰρ « ὅτι ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν
 « κρεμασμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν καὶ οὐ μὴ πιστεύσητε ἐάν τις ἐκδιηγῆσεται
 « ὑμῖν » ἢ ὅν ὑμῶν πιστευόντων ὁ Μωϋσῆς ἐψεύσατο; ἢ ὑμῶν περὶ Χριστὸν ἀπι-
 στουσῶντων, ἐκεῖνος ἠλήθευσεν; περὶ αὐτοῦ γὰρ εἶρηκεν.

VIII [1] Καταισχυθέντες οὖν, καὶ μὴ εὐρόντες τί εἰπεῖν, λέγουσι τῷ Χριστιανῷ τί
 ἀπλῶς προσδοκᾷ; Χριστιανὸς ποιῆσαι ἡμᾶς;

Τότε ὁ παρὼν λαὸς ἐγέλασεν ἐπ' αὐτούς, θεωρῶν τὴν ἄπορίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἤτταν * fol. 143
 10 διὰ Χριστοῦ γενναμένην. I° a.

[2] Ὁ δὲ τοῦ λόγου ἐχόμενος Χριστιανὸς εἶπεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πάντας μὲν ὑμᾶς
 Χριστιανὸς ποιῆσαι οὐ βούλομαι, μᾶλλον δὲ οὐ δύναμαι· πλὴν κακοὺς Ἰουδαίους ποιῶ ὑμᾶς.
 Θερωόντες γὰρ τὴν ἤτταν ἐκυτῶν, οὐκέτι οὐδὲ Ἰουδαῖοι καθαροὶ γίνεσθε, οὐδὲ Χριστιανοὶ
 εἰς πλήρη, ἀλλὰ μεσαπώλεια, ὅμως εἰ καὶ ὑμεῖς οὐ πείθεσθε. Ἀλλ' οὖν ὁ παρεστὼς νῦν
 15 λαὸς στηρίζεται, καὶ οὐ μικρὰν ἐκ τοῦ παρόντος λόγου πορίζεται τὴν ὠφέλειαν. Ὡς γὰρ
 ὄρατε, ἰδοὺ πάρεσι καὶ Ἑλλήνων πλῆθος, καὶ Σαρακηνῶν οὐκ ὀλίγοι, καὶ Σαμαρειτῶν

5. περι. — 5. ἀπιστουςτων. — 8. ἀπλῶς.

Le Chrétien : Te voici pris par ta propre bouche ¹. Car si le peuple d'alors a cru au serpent, si toi-même tu y crois encore, sache que ce n'est pas du serpent, mais de quelqu'un qui doit venir que Moïse parle en disant : « Vous « verrez votre vie pendue devant vos yeux et vous ne croirez pas si quel- « qu'un vous l'explique » ². Ou vous croyez, et Moïse s'est trompé. Ou vous ne croyez pas au Christ et Moïse a dit la vérité, car c'est de lui qu'il a parlé.

VIII [1] Confondus et ne sachant que répondre, les Juifs dirent au Chrétien : Qu'attends-tu seulement pour nous faire chrétiens ³ ?

Alors le peuple qui était là se moqua d'eux, en voyant leur embarras et leur défaite au sujet du Christ.

[2] Le Chrétien, qui avait la parole, dit aux Juifs : Je ne veux pas vous faire tous chrétiens, et surtout je ne le puis pas. Mais je fais de vous de mauvais Juifs. Car en poursuivant votre défaite, vous n'êtes plus des Juifs purs, et vous n'êtes pas tout à fait des chrétiens, mais des hybrides ⁴, même si vous ne croyez pas. Cependant, le peuple qui est maintenant ici est fortifié, et ne retire pas une petite utilité de la présente discussion. Comme vous le voyez en effet, voici qu'il y a ici une foule de Grecs, de nombreux Sarrasins ⁵,

1. Cf. Lc. XIX, 22. — 2. Dl. XXVIII, 66; cf. sup. p. [62]. — 3. Cf. Act. Ap. XXVI, 28. — 4. Littéralement, des mulets. — 5. Au début de l'entretien les Sarrasins n'étaient pas mentionnés; cf. sup. p. [47].

* fol. 143 r° b. τινες, * καὶ ἰουδαίων λαός, καὶ χριστιανῶν συνήθροισις, καὶ θεάτρον ἀπλῶς οὐ μικρόν. Ἀναστάς δέ τις αὐτῶν ἱερεὺς ἱεροσολυμίτης, λέγει πρὸς τὸν χριστιανόν· ἀπλῶς ἐνίκησες, ἐνίκησες. Οὐδὲ τῶ νικοῦντι καλὸς ὁ πύλεμος, εἶπεν ὁ θεός.

Ἐπὶ τούτῳ τῶ λόγῳ γελῶσαντες ἐπ' αὐτοῖς ἅμα δὲ καὶ ἀνακροῦντες ὁ λαὸς ὅλος, ἀνεχωρήσαμεν. [3] Ἐλθόντες οὖν λεληθότως οἱ πρόων ἡμῖν συντετυχηότες ἰουδαῖοι, προσεκύνησαν ἡμᾶς γνησιότερας, καὶ φασιν· οὐδεν ὁ θεός, καὶ καλῶς καὶ ἰκανῶς ἐνίκησατε· πλὴν ἔτι δυσωπούμεν, ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ἐνταῦθα καμπάδοες ἰουδαῖοι εἰς οὓς κυχγόμεθα * πλείω πάντων. Κατανύξει ἡμᾶς ὁ θεός, καὶ μετ' αὐτῶν δημοσίως συνᾶραι λόγον.

Προθύμως οὖν ἡμεῖς καταδεχόμενοι, τῇ ἐπαύριον συνηροίσθημεν πάλιν ἡμεῖς καὶ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ὡς ἔθος αὐτοῖς ἢ ἀναίδεια, προπηδήσαντες ἐπερώτησαν οὕτως·

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Γ'

I [1] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· τίς εἶ σύ, εἰπέ ἡμῖν· τούτο γὰρ παρὰ σοῦ πρὸ πάντων θέλωμεν

2. ἱεροσολυμίτης. — 3. καλῶς. — 4. μετ' αὐτῶν. — 12. προ. — 12. θέλωμεν.

quelques Samaritains, un peuple de Juifs, un rassemblement de chrétiens, d'un mot une grande quantité de spectateurs.

L'un d'eux, prêtre de Jérusalem, se leva et dit au chrétien : Tu es vainqueur. Oui, tu es vainqueur. Mais il n'est pas beau pour le vainqueur de faire la guerre¹, a dit Dieu.

Tout le peuple rit à ces paroles et se mit à crier. Nous nous éloignâmes alors.

[3] Les Juifs qui précédemment s'étaient rencontrés avec nous, vinrent en cachette et nous saluèrent respectueusement en disant : Dieu le sait, vous avez remporté une belle, une grande victoire. Pourtant nous sommes encore troublés. Il y a ici en effet quelques Juifs de Cappadoce² dont nous sommes fiers, plus que de tous (les autres). Dieu vous piquera (d'honneur) d'engager aussi avec eux une discussion publique.

Nous acceptâmes volontiers, et le lendemain nous nous rassemblâmes de nouveau, nous et les Juifs. Et, comme l'impudence était leur habitude, ils nous interrogèrent vivement de la façon suivante.

TROISIÈME ENTRETIEN.

I [1] Le Juif dit : Dis-nous qui tu es : c'est là ce que nous voulons avant

1. Citation non encore identifiée. — 2. Je ne sais si les Juifs de Cappadoce étaient réputés pour leur science.

μαθεῖν τίς ἐστίν ὁ πατήρ σου; ἀσκαλωνίτης; ῥωμαῖος; τοῦρκος; ποῖον ἔθνος; ἢ τί τὸ ὄνομά σου; ποῦ περὶ σοῦ ὁ θεός εἶπεν;

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· οἶδεν ὁ θεός, ὡς πρέπει ἤρξασθε, καὶ κυρίως αὐτὴν τὴν ῥίζαν τῆς

ἀληθείας * ἐζητήσατε. Ἄλλὰ παρακαλῶ, εἰς κύτὸ σταθῶμεν, καὶ μὴ ἀπὸ ζητήματος εἰς ζήτημα * fol. 143
V^b.

μεταβαίνοντες, εἰς πολυλογίαν μόνον ἐρχώμεθα. [2] Ἐν τῷ προφήτῃ Ἠσαΐῃ τῷ μεγάλῳ εἴρηται ὅτι· « τῷ δουλεύουσίν μοι. φησὶν ὁ θεός, κληθήσεται ὄνομα καινόν »· τοῦτ' ἐστίν νέον. Ποῖον οὖν ὄνομα καινόν ἐστίν μετὰ τὸν προφήτην; ἄρα τὸ ἰουδαίων; ἀλλὰ ἦν τοῦτο πρὸ κύτου. Ἀλλὰ τὸ Σαμαρειτῶν; ἀλλὰ καὶ οὗτοι παλαιοὶ εἰσιν. Ἀλλὰ Ῥωμαίων; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο νέον. Πρῶτον οὖν ἡμεῖς εἰπατέ μοι ποῖον ὄνομα καινόν κληθήσεται τῷ δουλεύουσι
10 τῷ θεῷ, καὶ γὰρ ἡμῖν λέγω τὸ τίς εἶμι.

Τῶν δὲ ἰουδαίων λεγόντων· * οὐκ οἶδαμεν τί μέλλει ποιεῖν ὁ θεός, ὁ χριστιανὸς εἶπεν· * fol. 144
R^a. ἐπιζήτησον πάντα τὰ τῶν ἐθνῶν ὀνόματα τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ οὐχ εὐρήσεις ἄλλο καινόν ὄνομα. εἰ μὴ τὸ τοῦ χριστιανῶν.

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ σοῦ οὖν λέγει ὁ προφήτης ὅτι « φοβῆσθαι τὸν θεόν »; οὐ λέγω.

4. ἀπο. — 11. οἶδαμεν.

tout apprendre de toi. Qui est ton père? Ascalonite¹? Romain? Turc²? De quelle race es-tu? Quel est ton nom? Où Dieu a-t-il parlé de toi³?

Le Chrétien : Dieu sait que vous avez commencé comme il faut, et que vous avez cherché exactement la racine même de la vérité. Mais, je vous prie, arrêtons-nous à un seul point; n'allons pas de recherche en recherche et ne nous contentons pas de bavardages. [2] Dans le grand prophète Isaïe, il est dit : « Mes serviteurs, dit Dieu, seront appelés d'un nom nouveau »⁴. Quel nom y a-t-il de nouveau après le prophète? Est-ce celui des Juifs? il existait avant lui. Celui des Samaritains? Ceux-ci aussi sont anciens. Celui des Romains? Il n'est pas non plus nouveau. Dites-moi donc d'abord vous-mêmes de quel nom nouveau seront appelés les serviteurs de Dieu, et je vous dirai qui je suis.

Les Juifs répondirent : Nous ne savons pas ce que doit faire Dieu.

* Le Chrétien : Examine tous les noms des nations qui sont sur la terre; tu ne trouveras pas d'autre nom nouveau que celui de chrétien.

Le Juif : Est-ce donc à ton sujet que le prophète dit : « Pour toi, tu crains « Dieu »⁵? Je le nie.

1. Peut-être les Ascalonites sont-ils ici mentionnés parce qu'Hérode le Grand était Ascalonite; cf. JUSTIN, *Diat.* 52; *Didascalie de Jacob* 23, éd. NAU, p. 759 [39], 28. — 2. Il est fait mention des Turcs dès la fin du VIe siècle par Agathias (582) et Ménander Protector (583). — 3. Cf. ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Iud.*, *Alia interrog.*, P. G. LXXXIX, 1273 D s. — 4. Is. LXV, 15 b; μοι NB, 2070 A Q*, καινον ABQ, εωνιον N* (καινον N^{est}). Ce texte est cité, mais plus complètement, dans la *Didascalie de Jacob* 18, éd. NAU, p. 755 [45]. — 5. Gen. XXII, 12.

[3] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ποῖον ἔθνος ἢ ποία γενεὰ, ἢ ποῖος λαὸς γέγονε νεωστὶ μετὰ τὸν Δαυὶδ;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ὑμεῖς πρόδηλον.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· οὐκοῦν ἀκουσον αὐτοῦ λέγοντος ἐν τῷ κ' ψαλμῷ· « ὅτι ἀναγγεῖλη-
« σεται τῷ κυρίῳ γενεὰ ἢ ἐρχομένη, καὶ ἀναγγελοῦσι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, λαῶ τῷ 5
« τετραησομένῳ ὃν ἐποίησεν ὁ κύριος ».

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ τοῦ λαοῦ τοῦ μέλλοντος * ἐπὶ τοῦ ἠλιμμένου συνάγεσθαι λέγει Δαυὶδ.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· τί οὖν; πολλοὶ βασιλεῖς εἰσιν ὁ ἠλιμμένος, ἢ εἷς καὶ μόνος;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· εἷς καὶ μόνος ἐστὶν ὁ μέλλων δικασῶν ἡμᾶς, Χριστὸς κύριος. 10

[4] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἰδοὺ οὖν γινώθι ὅτι περὶ ἡμῶν ὁ Δαυὶδ εἶρηκεν, τῶν ποτε τεταπεινωμένων· φησὶ γάρ· « ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν καὶ οὐκ ἐξουδένωσε
« τὴν δέησιν τῶν ταπεινῶν· γράφεται αὐτῇ εἰς γενεὰν ἐτέραν, καὶ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνεσεῖ
« τὸν κύριον ». Καὶ δεικνὺς τοῦ ταῦτα εἶσται ἐπήγαγεν· « τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐν Σιών τὸ ὄνομα 15
« κυρίου, καὶ τὴν αἴνεσιν αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι λαὸς ἐπὶ * τὸ αὐτό, 15
« καὶ βασιλεῖς τοῦ δουλεύειν τῷ κυρίῳ ». Ἰδοὺ πολλῶν λαῶν καὶ πολλῶν βασιλέων ὁ προ-

1. γενεά. — 4. οὐκ οὖν. — 12. ἐπι.

[3] Le Chrétien : Quelle nation, quelle race, quel peuple est récemment apparu après David ?

Le Juif : Le vôtre, très évidemment.

Le Chrétien : Écoute donc David disant dans le psaume xxi : « La race « qui doit venir sera annoncée au Seigneur, et l'on annoncera sa justice au « peuple qui naîtra, que le Seigneur a fait »¹.

Le Juif : David parle du peuple qui doit être rassemblé sous le Messie.

Le Chrétien : Quoi donc ? Le Messie est-ce plusieurs rois ? ou un seul et unique ?

Le Juif : Celui qui doit nous sauver est seul et unique, le Christ du Seigneur.

[4] Le Chrétien : Connais donc que c'est de nous qu'a parlé David, de nous qui étions alors humiliés ; car il dit : « Il a regardé la prière des hum- « bles ; il n'a pas méprisé la supplication des humbles ; qu'elle soit écrite pour « une autre race ; le peuple à vaitre louera le Seigneur »². Pour montrer où s'accompliront ces choses, il poursuit : « Pour annoncer à Sion le nom du « Seigneur, et sa louange à Jérusalem ; pour rassembler les peuples tous « ensemble, et les rois pour servir le Seigneur »³. Le prophète fait mention de plusieurs peuples et de plusieurs rois, et non pas d'un seul et unique.

1. Ps. XXI (XXII), 31b-32. — 2. Ps. CI (CII), 18-19. — 3. Ps. CI (CII), 22-23.

ρήτης μνημονεύει, καὶ οὐχ ἑνός καὶ μόνου· οὐκοῦν ἐγὼ εἶμι χριστιανός, τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδομένον μοι ὄνομα κινών.

II [1] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· ἐρώτημα καὶ ζήτημα εἶπαμεν πρὸς σε, καὶ οὐκ ἔστυξας ἐπι-
λῦσαι ἡμῖν αὐτό.

5 Ὁ χριστιανός εἶπεν· ποῖον τοῦτο;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ Ἠσαῦ καὶ Ἰακώβ τῶν δύο λαῶν ὧν εἶπεν ὁ θεός· ποῖος ἐξ αὐτῶν ὑπάρχεις σύ;

Ὁ χριστιανός λέγει· ἐγὼ λέγω ἐκ τοῦ Ἰακώβ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ πράγματα. Εἶπεν γὰρ ὁ θεός· « τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα ».

10 Ὁ Ἰουδαῖος λέγει· εἰ οὖν σὺ εἶ ὁ Ἰσραήλ, καὶ σὺ εἶ ἐξ ἔθνων, * τί λοιπὸν ἔσμεν ἡμεῖς; * fol. 144
οὐδαμῶς· ἀλλὰ ὁ ἀπερίτμητος λαὸς τῶν ἔθνων ὁ Ἠσαῦ, ὑμεῖς ἐστέ. v° b.

Ὁ χριστιανός εἶπεν· ὑμεῖς ἐστέ τὰ ἔθνη, ἤγουν αἱ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραήλ;

[2] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· μὴ δώσεις ὁ θεός. Ἡμεῖς ἔθνος ἅγιον, λαὸς περιούσιος, υἱὸς πρω-
τότοκος, θεοσεβεῖς, πρῶτοι καὶ ἔσχατοι. « Γνωστὸς γὰρ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ θεός. ἐν τῷ

15 Ἰσραήλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ». « Θεός γάρ ἐστιν ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ τῷ

1. ἑνος. — οὐκοῦν. — 3. πρὸς σε. — 6. ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν, écrit en marge, de seconde main. — 11. ἐστὲ.

Ainsi, je suis chrétien : c'est là le nom nouveau qui m'a été donné par Dieu.

II [1] Les Juifs dirent : Nous t'avons posé une question et tu n'as pas pu nous répondre.

Le Chrétien : Comment cela ?

Le Juif : C'est à propos d'Ésaü et de Jacob, des deux peuples dont parle Dieu. Duquel des deux es-tu ?

Le Chrétien : Je dis : de Jacob, comme en font preuve les événements. Car Dieu a dit : « J'ai aimé Jacob, et j'ai haï Ésaü »¹.

Le Juif : Si tu es Israël, et si tu es aussi des nations, nous, que sommes-nous alors ? Pas du tout ; vous êtes Ésaü, le peuple incircconcis des nations.

Le Chrétien : Vous, êtes-vous les nations, ou bien les douze tribus d'Israël ?

[2] Le Juif : Dieu ne le permettra pas ! Nous sommes une race sainte², un peuple choisi³, un fils premier-né⁴, pieux⁵ ; les premiers et les derniers⁶. « Dieu est connu dans la Judée ; son nom est grand en Israël »⁷. « Dieu « annonce sa parole à Jacob, ses jugements et ses décisions à Israël. Il n'a

1. Mal. 1, 2. — 2. Cf. Dt. vii, 6 ; xiv, 2. — 3. Ex. xix, 5 ; Dt. vii, 6. — 4. Ex. iv, 22. — 5. Épithète banale et non spécialement biblique. — 6. Cf. Apoc. i, 17 ; ii, 8. Le juif applique au peuple d'Israël ce que l'Apocalypse dit du Christ. — 7. Ps. lxxv (lxxvi), 2.

« Ἰακώβ, δικαιοώματα καὶ κρίματα αὐτοῦ τῷ Ἰσραήλ. Οὐκ ἐποίησεν οὕτως παντὶ ἔθνει » ἔρχεσθε ὅτι ἄλλον καλεῖ Ἰσραήλ, καὶ ἄλλα τὰ ἔθνη.

Ὁ γαλιλαῖος εἶπεν· μέχρι τῆς αὐτῆς ὥρας, ἐκυτὸν ἰσραηλίτην ἔγω, ὑμᾶς δὲ ἐθνικούς.

* fol. 145
1° h. Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· μὴ ποιήσει ὁ θεός, ἐπεὶ ἡ γραφὴ ψεύδεται· εἰ δὲ ἰσραηλίτης εἶ, δεῖξόν μοι τὴν περιτομὴν σου, δεῖξόν μοι ποῖους προφήτας ἔχεις ἰδίου. 5

[3] Ὁ γαλιλαῖος εἶπεν· εἰ οὖν ὡς λέγεις ἀγαπᾷ σε ὁ θεός, διὰ τί ἐν τοιαύτῃ ἰερημῖα καὶ διασκορπισμῷ κατέλιπεν ὑμᾶς;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· οὕτως λέγει Ὁσέ· ὁ προφήτης· ὅτι « ἡμέρας πολλὰς καθίσονται αἱ υἱοὶ

« Ἰσραήλ οὐκ ὄντες βασιλέως, οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος, οὐκ οὔσης θυσίας, οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, 10

* fol. 145
1° h. « οὐδὲ ἱερατείας, οὐδὲ δέλων. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν αἱ υἱοὶ Ἰσραήλ καὶ ἐκζητήσουσιν 10

« ἐπὶ τοῖς ἀγχοῖς αὐτοῦ, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ». Ἄρα οὖν προφανῶς τὰ εἰς ἡμᾶς σήμερον γινόμενα καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν ἡμῶν ὁ προφήτης εἴρηκεν, καὶ πάλιν τὴν ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν μέλλουσαν ἡμῶν ἀνάκλησιν καὶ τὴν ἐπιστροφήν, ἣν πρὸς τὸν θεὸν ποιούμεθα μετανοοῦντες ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ἐκζητοῦντες Δαυὶδ τὸν βασιλέα ἡμῶν ἐκ τοῦ σπέρματος 15

γὰρ τοῦ Δαυὶδ ὁ ἡλιμμένος τίταται. καὶ διὰ τοῦτο, αὐτὸν Δαυὶδ ὀνόμασεν ὁ Ὁσέ.

3. αὐτῆς. — ἐθνικούς. — 6. αἱ. — διατί. — 9. οὐκούσης. — 10. οὐδὲ 2°. — 13. ἐγκατάληψιν — 14. ἦν. — 16. ὥστε.

« pas fait de même à toute nation »¹. Tu vois qu'il appelle autrement Israël et autrement les nations.

Le Chrétien : Jusqu'à cette heure, je me tiens pour Israélite, et vous pour païens.

Le Juif : Dieu ne le fera pas. L'Écriture ne ment pas. Si tu es Israélite, montre-moi ta circoncision, montre-moi ta loi ; montre-moi quels prophètes tu as en propre.

[3] Le Chrétien : Si tu dis que Dieu t'aime, pourquoi vous a-t-il abandonnés dans une telle désolation, dans une telle dispersion ?

Le Juif : Voici ce que dit le prophète Osée : « Les fils d'Israël passeront « des jours nombreux sans roi, sans chef, sans sacrifice, sans autel, sans « sacerdoce, sans signes. Et après cela, les fils d'Israël se convertiront ; ils « chercheront le Seigneur leur Dieu et David leur roi ; ils se retourneront « vers le Seigneur et vers ses biens aux derniers jours »². Le prophète ne parle-t-il pas clairement de ce qui nous arrive aujourd'hui, de notre abandon, de notre rappel qui doit venir au dernier jour, de la conversion que nous ferons vers Dieu, nous repentant de nos péchés et recherchant David notre roi : car le Messie naîtra de la race de David ; c'est pourquoi Osée le nomme David³.

1. Ps. cxxvii, 8-9a. — 2. Os. iii, 4-5. — 3. Au temps des Tannas, une seule fois le Messie est nommé ain-si David tout court (J. Berakoth II, 4, cité par M.-J. LAGRANGE, *Le messianisme chez les Juifs*, p. 216).

[4] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· παρήλθεν καὶ ἐπληρώθη ἡ προφητεία αὕτη, ὅτε ἐν Βαβυλῶνι ἀπῆλθετε * αἰγμάλωτοι, καὶ πάλιν ἐσπλαγγίσθη ἐφ' ὑμῖν ὁ θεός. Ἐπεὶ εἶπέ τὰ ἀκόλουθα τοῦ προφήτου· φησὶ γάρ· « δὸς αὐτοῖς κύριε. Τί δώσεις αὐτοῖς; δὸς αὐτοῖς μήτρην ἀπεινούσων, « καὶ μαστοὺς ζηρούς· πᾶσαι κί κακίαι αὐτῶν εἰς Γαλγὰλ, ὅτι ἐκαῖ αὐτοῖς ἐμίσησα διὰ τὰς
5 « κακίας αὐτῶν, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐβλάβῃ αὐτοῖς, οὐ μὴ « προσθήσω τοῦ ἀγαπήσαι αὐτούς ». [5] Ὁρᾷς ὅτι ἀπλήρωτον λέγει τὴν ἐρήμωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν; εἰ δὲ καὶ ἐπιστρέψετε, ὅρα πῶς λέγει ὑμᾶς ἐπιστρέφοντας· « ὀρθρωοῦσι
« πρὸς με, λέγοντες, φησὶ, πορευθῶμεν καὶ ἐπιστρέψωμεν * πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι * fol. 116
« αὐτὸς ἤρπακεν καὶ ἴσεται ἡμᾶς, πατάξει καὶ μοτώσει ἡμᾶς, ὑγάσει ἡμᾶς μετὰ δύο v° b.
10 « ἡμέρας· ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσμεθα καὶ ζήσόμεθα ». Ἐὰν οὖν ὡς σὺ λέγεις μελλεῖ ἡ ἀνάκλησις ὑμῶν γίνεσθαι, ὅρα ὅτι πιστεῦσαι ἔχετε εἰς τὸν ὑγιώσκοντα τὸν κόσμον μετὰ δύο ἡμέρας τοῦ πάθους, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα καὶ συναναστήσαντα ἡμᾶς.

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· ἡμεῖς τὸν ἐρχόμενον Χριστὸν οὐδὲν τοιοῦτον πανθάνοντα λέγομεν, μὴ γένοιτο. Κατακυριεύει γάρ καὶ οὐ κατακυριεύεται.

15 [6] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὑμεῖς οὖν αὐτὸν ἐκδέχεσθε, ἢ τὰ ἔθνη;

2. ἀπῆλθετε. — 4. μαστος (ou ajouté au-dessus de la ligne). — 7. ἐγκατάλειψιν. — 9. μοτώσει. — 10. ἀναστήσόμεθα. — ζήσόμεθα.

[4] Le Chrétien : Cette prophétie est passée; elle a été accomplie lorsque vous êtes partis captifs à Babylone et que Dieu a eu de nouveau pitié de vous. Dis en effet la suite de l'oracle. Le prophète dit : « Donne-leur, Seigneur. Que « leur donneras-tu? Donne-leur un sein qui n'enfante pas et des mamelles « sèches. Tous leurs vices à Galgal, car c'est là que je les ai haïs à cause de « leurs vices et de leurs habitudes. Je les rejetterai de ma maison; je ne les « aimerai plus ». [5] Tu vois que le prophète dit non accomplis leur soli-
tude et leur abandon. Si vous vous convertissez, vois comment il parle de
votre conversion : « Ils se lèveront vers moi, dit-il, disant : Allons et conver-
tissons-nous vers le Seigneur notre Dieu, car il nous a enlevés et ils nous
guérira; il nous frappera et nous pansera²; il nous rendra la santé après
deux jours. Le troisième jour nous serons ressuscités et nous serons
vivifiés »³. Si donc, comme tu le dis, votre rappel doit venir, vois que vous
avez à croire en celui qui guérit le monde deux jours après ses souffrances,
et qui ressuscite le troisième jour, en nous ressuscitant avec lui.

Le Juif : Nous ne disons pas que le Christ qui viendra souffrira¹ de la sorte : loin de là! il commande et n'est pas commandé.

[6] Le Chrétien : Est-ce donc vous qui l'attendez, ou les nations?

1. Osée IX, 14-15. — 2. Litt. garnir de charpie; c'est un terme technique emprunté au vocabulaire médical. — 3. Osée VI, 1-2. — 4. Le verbe *παθῶω*, déjà employé par Joseph, est familier à notre auteur. On le retrouve dans le *Diat. antimophon.* 52; éd. BOXWETSCH, p. 135, 19 : τῶς μὲν πανθανόση...

fol. 146
1° a. Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν ἡμεῖς. * Δι' ἡμᾶς γὰρ ἔρχεται εἰς τὸ σῶσαι τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν διὰ τί οὖν σήμερον οὐκ ἔχετε προφήτην, οὐδὲ ἄρχοντα, οὐδὲ βασιλέα, οὐδὲ ἡγούμενον λέγοντα ὑμῖν καὶ διδάσκοντα περὶ τοῦ μελλόντος ἔρχεσθαι;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν προσεῖπόν σοι ὅτι εἶρκεν Ὁσηὲ ὁ προφήτης περὶ ἡμῶν, ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἐπὶ γόνους ἐγκαταλειφθῆναι διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ χωρὶς ἄρχοντος καὶ ἡγούμενου καὶ βασιλέως εἶναι.

III [1] Ἀσμενῆσας οὖν ὁ χριστιανὸς ἐπὶ τῷ λόγῳ εἶπεν δισσωῶς ὄντως τὸν πατριάρχην σου ψεύσταν ἐποίησας, ἐκεῖνον λέγω Ἰακώβ τὸν θαυμάσιον· σὺ μὲν γὰρ εἶπες * ὅτι ἐκδέχονται οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἐρχόμενον, καὶ ὅτι οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἡγούμενοι ἐκ τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν ἐξέλιπον. Ἐκεῖνος δὲ φησὶ ὅτι « οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰουδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως οὗ ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν ». [2] Εἰ οὖν ἐξέλιπον οἱ ἄρχοντές σου ὡσπερ καὶ ὁμολόγησας, ἰδοὺ ἦλθεν ὁ Χριστός. Εἰ αὐτός ἐστι προσδοκία τῶν ἐθνῶν, ἦλθεν ἡ σωτηρία τῶν ἐθνῶν. Ἄλλον γὰρ τὰ ἔθνη παρὰ τὸν ἐλθόντα οὐδὲ προσδέχονται οὐδὲ σέβονται· μάτην τοίνυν τρέχεις, μάτην ἐπιτίξεις, παρηήθηες τὸν λιμένα, καὶ ἐμπρός σου

4. περι. — 5. ἐγκαταλειφθῆναι. — 7. ἀσμενῆσας. — 10. ἐκλείπει. — 11. Le 2e ε de ἐξέλιπον est effacé dans le ms.

Le Juif : C'est nous. Car c'est pour nous qu'il vient, afin de sauver la race des Juifs.

Le Chrétien : Pourquoi donc aujourd'hui n'avez-vous plus ni prophète, ni chef, ni roi, ni prince qui vous parle et qui vous instruit sur celui qui doit venir?

Le Juif : Je t'ai déjà dit ce qu'a dit à notre sujet le prophète Osée : il faut que nous soyons délaissés pendant un temps à cause de nos péchés et que nous soyons sans chef, sans prince, et sans roi¹.

III [1] Le Chrétien accueillit joyeusement cette réponse et dit : Tu viens de faire mentir deux fois ton patriarce, je veux dire l'admirable Jacob. Car tu as dit que les Juifs attendent celui qui vient et que vos chefs et vos princes ont cessé (de commander) à cause de vos iniquités. Or Jacob dit : « Il ne cessera pas d'y avoir un prince de Juda, et un chef de sa race, jusqu'à ce que vienne celui à qui est réservé (le pouvoir); et celui-là est l'attente des nations »².

[2] Si donc vous n'avez plus de chefs, comme tu l'as avoué, c'est que le Christ est venu. S'il est l'attente des nations, le salut des nations est venu : car les nations ne reçoivent et n'adorent que celui qui est venu. Ainsi, tu cours en vain, tu espères en vain. Tu as dépassé le port, et tu crois qu'il

1. Cf. Osée III, 4. — 2. Gen. XLIX, 10 : ἕως οὗ ᾧ ἀπόκειται : τὰ ἀποκειμένα αὐτῷ BADF. Le texte d'Osée III, 4 et celui-ci sont déjà rapprochés l'un de l'autre par Origène, *De princ.* IV, 1, 3; ed. KOETSCHAK, p. 296, 6 ss. Cf. J.-S. FLIN, *Dial.* 120, 2, qui voit dans la leçon τὰ ἀποκειμένα αὐτῷ une falsification juive.

νομίζεις εἶναι, ἐπέρασας τὸν πύργον καὶ ἀνοδιάς * βαθίζεις, ὁ ἥλιος ἀνέληθεν, καὶ ὡς ἐν νυκτὶ * fol. 146
πέλαζες. v^o a.

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐδὲν κἀγὼ πλείω σου ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἐρχομένου τοῦ ἡλιμμένου τοῦ
θεοῦ ἐπισυναχθήσονται ἐπ' αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ δι' αὐτοῦ περιτμηθήσονται καὶ σωθήσονται.

5 Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· οὐκ εἶπεν ὁ Ἰακώβ ὅτι καὶ ἐπισυναξάξει τὰ ἔθνη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
προσδοκία ἔθνων.

[3] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· τί οὖν; ἤλπιζον τὰ ἔθνη ἐρχόμενον Χριστὸν καὶ σώζοντα αὐτούς;

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· τινὲς μὲν οὖν ἐξ Ἑλλήνων, καὶ μέγιστα τῶν φιλοσόφων αὐτῶν, καὶ
ἐπερίνωσκον τὸν θεόν, καὶ περὶ θεοῦ πολλὰ ἐλάλησαν. Καὶ ἔν δέχῃ, παριστῶ σοι πῶς

10 * Ἑλληνας ὄντες, σοῦ τοῦ νομοκλήτου πλείω τὸν θεὸν ἐγνώρισαν καὶ λόγους ἐξέθεντο, εἰ καὶ * fol. 146
μὴ τὸ τέλειον ἐσχίσκασιν· πλὴν ἐν ἐτέρῳ καιρῷ τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν ποιησόμεθα. v^o b.

IV [1] Ἦν δέ μοι τοῦτο εἶπατε· τὸν ἡλιμμένον ὃν ἐκδέχεσθε, Χριστιανὸς ἐστίν, ἢ ἑβραῖος
μέλλει ἐρχεσθαι; τοῖς εὐαγγελίοις πιστεύει, ἢ τῆ γραφῆ ὑμῶν ἐξικολουθεῖ. ὅπερ οὐ πιστεύω
οὐδὲ πείθωμαι;

15 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ἄρα τοῦτο ἐρώτημα ἔχεις; οὐδαμῶς. Ἐξ ἡμῶν γὰρ ἐστίν καὶ δι' ἡμᾶς

7. ἤπιζον. — 11. τοιαύτην. — 11. ποιησόμεθα. — 13. γραφῆ.

est devant toi; tu as franchi le rempart et tu marches dans le désert; le
soleil est couché et tu avances comme dans la nuit.

Le Juif : Moi aussi je sais mieux que toi que, lorsque sera venu le Christ,
le Messie de Dieu, les nations seront rassemblées sous son pouvoir; qu'elles
seront circoncises et sauvées par lui.

Le Chrétien : Jacob ne dit pas qu'il rassemblera les nations, mais qu'il
est lui-même l'attente des nations.

[3] Le Juif : Quoi donc? Les nations espéraient que le Christ viendrait
et les sauverait?

Le Chrétien : Quelques-uns des Grecs, surtout parmi leurs philosophes,
ont connu Dieu, et ont dit de Dieu beaucoup de choses¹; et si tu veux, je
puis te montrer comment, bien que Grecs, ils ont connu Dieu mieux que toi,
le docteur de la loi, et ils en ont mieux parlé, tout en ne possédant pas la
perfection. Mais nous ferons cette démonstration en une autre circonstance.

IV [1] Pour l'instant, dites-moi ceci : Le Messie que vous attendez est-il
chrétien, ou doit-il venir hébreu? croit-il aux évangiles, ou obéit-il à votre
Écriture, ce que je ne crois ni n'admets?

Les Juifs : Est-ce là une question? Nullement. Le Messie est nôtre: il

1. C'est la reprise du vieux thème, cher aux apologistes du IIe siècle. Mais on ne dit plus ici que
Dieu s'est fait connaître aux Grecs par le Logos. La seule raison des philosophes les a conduits jusqu'à
lui. Cf. ORIGÈNE. *De princ.* 1, 3, 1; éd. KOETSCHAU, p. 59, 11 ss. : Nam de deo quidem patre quamvis
digne proloqui nemo valeat. tamen possibile est intellectum aliquem capi ex occasione visibilium crea-
turarum et ex his, quae humana mens naturaliter sentit.

ἔρχεται, καὶ ἡμᾶς ἐκδικεῖ τὴν περιτομὴν ἐκδικεῖ καὶ κρατύνει, καὶ πάντα τὸν νόμον Μωϋσέως, ἕως μιᾶς κεραιᾶς οὐ παραβαίνει.

* Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· μὴ δώσει ὁ θεὸς τί ποτε τοιοῦτον εἰπεῖν· ὁ γὰρ ἐρχόμενος, νέον νόμον ἡμῖν φέρει, καὶ τοῖς εὐαγγελίοις ἐξαικολουθεῖ, Χριστιανὸς ὑπάρχων.

Τούτου βεθέντος ἤρξαντο οἱ Ἰουδαῖοι κράζειν· ἴλεος, ἴλεος, οὐδὲν τοιοῦτον μὴ γένοιτο κύριε. 5

[2] Τούτων οὕτως λαχθέντων, ὁ Χριστιανὸς ἀτενίσας εἰς ὅλον τὸν λαὸν εἶπεν· ἀκούσατε, ἄνδρες, τί λέγουσιν οὗτοι, ὅτι τὸν νόμον καὶ τὴν διαθήκην κρατεῖ ὁ Χριστὸς αὐτῶν ἐρχόμενος τῶν τοῦ Μωϋσέως, ἕως μιᾶς κεραιᾶς καὶ οὐκ ἄλλον νόμον οὐδὲ νέαν διαθήκην ἔχει ἢ φέρει· παρὰ τὴν παλαιάν.

* Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι· οὕτως πιστεύομεν καὶ οὕτως ἐκδεχόμεθα.

Ὁ Χριστιανὸς λέγει· τί οὖν; ἐγὼ παρανομῶ ἄλλην διαθήκην νέαν κατέχων;

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· ναι.

[3] Ὁ Χριστιανὸς, εὐπροσωπήσας τότε ὁ τὸν λόγον ποιούμενός, φησὶ· ποῦ λοιπὸν ζητοῦμεν τὸν καιρὸν ἐνεῖναι, ἵνα πληρωθῇ ἡ προφητεία Ἱερεμίου ἐν προσώπῳ τοῦ θεοῦ λέγουσα· « ἰδοὺ « ἡμέραι ἔρχονται· λέγει κύριος· καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον 1) « Ἰούδα διαθήκην κινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἥνικα

2. κερᾶς. — 5. μη. — 8. κερᾶς. — 16. ἦν.

viendra pour nous, il nous défendra. Il défendra la circoncision, il l'affermira; il ne transgressera pas la loi de Moïse dans un seul de ses préceptes¹.

Le Chrétien : Dieu ne permettra pas que l'on parle ainsi. Celui qui viendra nous apportera une nouvelle loi; il obéira aux évangiles; il sera chrétien.

A ces paroles, les Juifs commencèrent à crier : Pitié, pitié! Qu'il n'en soit pas ainsi, Seigneur.

[2] Là-dessus, le chrétien, fixant des yeux tout le peuple, dit : Hommes, écoutez ce qu'ils disent, que leur Christ qui doit venir confirmera la loi et l'alliance de Moïse jusqu'au moindre détail, et qu'il n'apportera pas une autre loi ou une autre alliance que l'ancienne.

Les Juifs répondirent : Nous croyons ainsi, nous espérons ainsi.

Le Chrétien : Quoi donc? je viole la loi en m'attachant à une autre alliance nouvelle?

Les Juifs : Oui.

[3] Le Chrétien qui avait alors la parole, prit l'air réjoui et dit : Où donc chercherons-nous le temps où se réalisera la prophétie de Jérémie qui dit de la personne de Dieu : « Voici que des jours viennent, dit le Seigneur, et je « conclurai avec la maison d'Israël et avec la maison de Juda une alliance « nouvelle, non pas comme l'alliance que j'ai établie avec leurs pères quand je

1. Cf. Matth. v. 18.

« ἐπιλαθόμενον μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς * Αἰγύπτου ». Τί ἐν ἀδελφοί; τί λέγετε; ὁ ἠλιμμένος ὑμῶν τὴν παλαιὰν διαθήκην κρατεῖ, ὑμεῖς πάλιν τὴν παλαιὰν ἐξακολουθεῖτε, ἡμεῖς ὡς λέγετε παρανομοῦμεν νέαν διαθήκην ἔχοντες; ποῦ λοιπὸν ζητοῦμεν, ἢ παρὰ τίνι εὐρήσομεν ὅτι ἔδωκεν ὁ θεὸς καινὴν διαθήκην χωρὶς ἧς ἔδωκε τοῖς πατράσιν ὑμῶν ὅτε ἐξήνεγκεν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου; [4] Δύο οὖν ἕρα πρόκειται ὑμῖν ἢ εἰπεῖν ὅτι ὁ ἐρχόμενος ἠλιμμένος ὑμῶν φέρει τὴν καινὴν διαθήκην ἢν διὰ Ἰερεμίου εἶπεν ὁ θεὸς δοῦναι, καὶ λοιπὸν οὐκέτι εὐρίσκεται ἰουδαῖος, ἀλλὰ ὑμῶν καὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς παλαιᾶς ἀντίδικος; ἢ πάλιν * λεγόντων ὑμῶν ὅτι τὴν παλαιὰν διαθήκην κρατεῖ, πρὸδηλον ὅτι ἀντίκειται τῇ καινῇ, καὶ τῷ θεῷ τῷ δώσαντι ἢ διδοῦντι αὐτήν. Καὶ ὅπου ἐὰν στραφῆτε, ἑαυτοῖς εὐρίσκεσθε ἀντιπίπτοντες.

V [1] Ἐκείνων οὖν στενωθέντων καὶ δίκην κυνῶν ἐκ παγίδος ἐκ τοῦ προκειμένου συλλογισμοῦ ἐξειλῆσαι ἀγωνιζομένων, καὶ ἀκαίρους βαψολογοῦντας ζητήσεις, ὁ χριστιανὸς ἀγαλλόμενος καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ τῶν ἰουδαίων στενωγοῦντι φησὶν· εἰς κῆρυξον σταθῶμεν, ἀδελφοί, τὸ προκειμένον λύσατε, καὶ τότε πρὸς ἄλλο μεταβαίνομεν ζήτημα.

1. Au lieu de ἐν, peut-être faut-il corriger ἐστίν. — 4. εὐρίσομεν. — 6. καινὴν (corrige en καινήν). — 10. στραφεῖτε. — 13. αὐτῷ

« les ai pris par la main pour les conduire hors de la terre d'Égypte »¹. Quoi donc, frères? Que dites-vous? Votre Messie confirme l'ancienne alliance, vous obéissez encore à l'ancienne alliance, et nous transgressons la loi, selon vous, en ayant une alliance nouvelle? Où chercherons-nous, ou chez qui trouverons-nous que Dieu a donné une alliance nouvelle, autre que celle qu'il a donnée à vos pères lorsqu'il les a fait sortir de la terre d'Égypte? [4] Deux (hypothèses) vous sont proposées : ou bien vous direz que votre Messie qui doit venir apporte l'alliance nouvelle que Dieu, par (la bouche de) Jérémie, a promis de vous donner, et alors il n'est plus un juif, mais il vous accuse, vous et la loi, et l'ancienne alliance. Ou bien vous direz qu'il confirme l'ancienne alliance et il est manifeste qu'il s'oppose à la nouvelle, et à Dieu qui l'a donnée ou la donnera. Où que vous vous tourniez, vous êtes enfermés dans une contradiction.

V [1] Les Juifs étaient pris; comme un chien d'un filet, ils cherchaient à sortir du raisonnement en débitant des questions inopportunes². Le chrétien se réjouit ainsi que tous ses compagnons de leur embarras, et il dit : Tenons-nous à ce point, frères. Résolvez la question posée, et alors nous passerons à un autre problème.

1. Jérém. xxxviii (xxxj), 31-32. Le texte de cette citation présente plusieurs variantes par rapport aux principaux manuscrits des Septante. — 2. La phrase est mal construite. L'accusatif βαψολογοῦντας devrait être remplacé par un génitif.

* fol. 147
v^o b.* fol. 147
v^o b.

* fol. 148^r a. Ἐπὶ ἰκανὴν οὖν ὥραν μὴ γινώσκοντες τί πρόσφορον ἀποκριθῆναι * οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσιν· εἰ καὶ θῶμεν κατὰ σε ὅτι καινὴν διαθήκην δίδωσιν ὁ θεὸς, τέως ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ εἶπεν παρέχειν αὐτὴν, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ.

[2] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· οὕτως ἔχει ὁ προφήτης καὶ ἡ ἀλήθεια. Διὸ ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· « εἰς ὁδὸν ἔθνων μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμα- 5
« ρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· οὐ γὰρ ἀπεστῆλθην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου
« Ἰσραὴλ ». Ὅτε οὖν ἤρξασθε ἀποστρέφασθαι καὶ πολεμεῖν αὐτοὺς, καὶ ἐσταυρώσατε αὐτὸν, ἔγερθεῖς ἐκ νεκρῶν, τότε ἐνετείλατο τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις εἰπὼν· « παρευθέντες εἰς
* fol. 148^r b. « τὸν κόσμον ἅπαντα, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη ». Τότε ἐπληρώθη ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα· « ἀκοῆ ἀκούσατε ὑμεῖς καὶ οὐ μὴ πιστεύσατε, καὶ βλέποντες βλέψατε 10
« καὶ οὐ μὴ συνειτέτε, ὅπως ἂν οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, οἱ δὲ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται ». Καὶ πάλιν ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· « ἐλεήσω τὴν οὐκ ἠλεημένην καὶ ἐρῶ τῷ οὐ λαῷ μου λαῷ
« μου, καὶ αὐτὸς ἐρεῖ κύριος ὁ θεὸς μου εἰ σύ ». Καὶ πάλιν· « εὐφρανθήητε στεῖρα ἢ οὐ
« τέκνουσα », ἤγρον ἢ ἐξ ἔθνων ἐκκλησία, « ῥῆξον καὶ βύσσον ἢ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ

10. μῆ. — 11. μῆ. — 12. ἠλεημένην. — 14. ἔθνων.

Au moment opportun, les Juifs ne trouvèrent pas de réponse convenable. Ils dirent (enfin) : Même si nous te concédons que Dieu donnera une alliance nouvelle, il a dit cependant qu'il la donnerait à Israël et à la maison de Jacob.

[2] Le Chrétien : C'est ainsi que parle le prophète, et c'est la vérité. Mais écoute ce que dit le Christ à ses disciples : « N'allez pas dans la voie des « nations, n'entrez pas dans la ville des Samaritains. Car je n'ai été envoyé « qu'aux brebis perdues de la maison d'Israël »¹. Lorsque vous avez commencé à vous détourner d'eux et à les combattre, lorsque vous avez crucifié le Christ, c'est alors que, ressuscité des morts, il a ordonné à ses saints apôtres : « Allez dans le monde entier. Enseignez toutes les nations »². [3] Alors fut accomplie la prophétie d'Isaïe, disant : « Vous entendrez et vous ne croirez « pas; vous verrez de vos yeux et vous ne comprendrez pas, de sorte que les « non-voyants verront et que les voyants deviendront aveugles »³. Et l'Écriture dit aussi : « J'aurai pitié de celle dont je n'avais pas pitié, et je dirai à « celui qui n'était pas mon peuple : mon peuple; et lui dira : Tu es le Sei- « gneur mon Dieu »⁴. Et encore. « Réjouis-toi, stérile, qui n'as pas d'en- « fants »; c'est-à-dire l'Église des nations; « élève la voix et crie, toi qui « n'as pas enfanté, car les enfants de la femme abandonnée sont plus

1. Matth. x. 5 + xv. 24. Cette citation réunit deux fragments empruntés à des passages différents de l'Évangile. — 2. Matth. xxviii. 19. — 3. Is. vi. 9 πιστεύσατε : συνήτε NABQF : συνειτέ : ἴδητε ABQF (ἴδητε S). Cf. Matth. xiii. 14; Mc. iv. 12; Lc. viii. 10; Joan. xii. 40; Act. xxviii. 26; Rom. xi. 8. La fin de la citation est très libre et se contente de reproduire à peu près le sens du texte. — 4. Osée ii. 23. Ἐλεσω AQ ἠγαπήσω B : ἠλεημένην AQ ἠγαπημένην B : λαῷ μου : + εἰ σύ ABQ.

« τὰ τέσσα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχρύσεως τὸν ἄνδρα », ἐρήμον κυρίως ὀνομαζόμενον τὴν πάντων τῶν λοιπῶν λαῶν ἐκκλησίαν, ἔχουσαν δὲ ἄνδρα τὴν ὑμετέραν συναγωγὴν, τὴν πάλαι ὑπὸ θεοῦ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἠλεημέναν. * fol. 148 v° a.

VI [1] Ὁ ἰουδαῖος λέγει: ἐπειδὴ ἄνω καὶ κάτω μοι τὸν Ἡσυχίαν προστρέφεις, ἀκούσον πῶς μέμερται τοῖς ἐσθίωντας τοῖς χοίρους, καὶ ποιῶντας χειροποιήματα καὶ προσκυνῶντας αὐτὰ, ὡσπερ ὑμεῖς τὰς εἰκόνας καὶ τὸν σταυρὸν ὑμῶν. Φησὶ γὰρ περὶ ὑμῶν τῶν ἐθνικῶν « ὅτι ἐγὼ κύριος αὐξῶν πάντα τὰ δένδρα τοῦ ἀγροῦ, ὑμεῖς δὲ διακόπτοντες δένδρον τὸ ἤμισυ αὐτοῦ δίδοτε εἰς καύσιν, τὸ ἤμισυ αὐτοῦ συμπατεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ τὸ ἄλλο * ἤμισυ ποιῶντες γλυπτὸν προσκυνεῖτε αὐτό ». Εἶδε πῶς εἰς ὑμᾶς περὶ ὑμῶν ταῦτα * fol. 148 v° b.

10 εἶπεν ὁ θεός; ἀρῶμεν γὰρ ὅτι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑμῶν, τὰ μὲν τῶν ζώων τύπτετε, τὰ δὲ εἰκόνας καὶ ζῶα καὶ σταυροὺς ποιῶντες, προσπίπτοντες τῇ πάλαι ὑμῶν τῶν ἐθνῶν συνθεῖξ, προσκυνεῖτε αὐτά.

[2] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν τί οὖν; ὑμεῖς οὐ προσκυνεῖτε χειροποιήματα καὶ κτιστὰ πράγματα;

6. περι. — 8. δίδοτε. — 8. καύσιν. — 9. ἤμισυ. — 10. μὲν... δε.

« nombreux que ceux de la femme qui a un mari »¹. L'abandonnée, comme il l'appelle justement, c'est l'Église de tous les autres peuples; celle qui a un mari, c'est votre synagogue dont jadis Dieu a eu pitié à plusieurs reprises et de plusieurs manières².

VI [1] Le Juif : Puisque tu cites Isaïe à tort et à travers, écoute comment il blâme ceux qui mangent du porc, et ceux qui font des idoles et les adorent, comme vous faites vos images et votre croix³. Il dit en effet de vous, les gentils : « Moi le Seigneur, je fais pousser tous les arbres de la campagne; « et vous, vous coupez un arbre : vous en faites brûler une partie; une autre « partie, vous la foulez aux pieds; le reste, vous en faites une image que vous « adorez »⁴. Vois⁵ comment Dieu a dit cela sur vous et contre vous. Car nous voyons dans vos églises que vous frappez certains objets de bois, mais aussi que vous faites des images⁶, des statues, des croix et que, retombant dans vos anciennes habitudes de païens, vous les adorez.

[2] Le Chrétien : Quoi donc? vous n'adorez pas d'idoles et de choses créées?

1. Is. LIV, 1. — 2. Cf. Hébr. I, 1. — 3. La querelle des iconoclastes ne commença à Constantinople que sous le règne de Léon III l'Isaurien, mais elle avait sans doute été préparée par des objections ou des discussions semblables à celles qui sont faites ici par le Juif. Le chrétien d'ailleurs, on le verra, ne répond pas directement et n'oppose à son adversaire qu'un argument *ad hominem*. On sait que d'après le patriarche Nicéphore (*P. G. C.* col. 528), c'est un juif de Tibériade qui a déchainé la persécution iconoclaste en promettant longue vie au calife Yésid (680-683) s'il faisait détruire toute figure et toute peinture d'hommes et d'animaux. Ceci nous ramène précisément à l'époque de notre dialogue. — 4. Is. XLIV, 4 ss. La citation n'est pas textuelle, mais l'allusion à ce passage d'Isaïe ne semble guère douteuse. — 5. Εἶδε est sans doute écrit pour ἰδε. — 6. ζῶα, on désigne par ce terme une image d'animal; cf. SOPHOKLES, *Greek Lexicon of the Roman and byzantine periods*, sub hoc verbo.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· ἴλεος ἴλεος· μὴ δώσει ὁ θεός Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.

* fol. 149
1° a.
Οἱ Χριστιανὸς εἶπεν· εἶτα ἔνν παραστήσω ὅτι καὶ χωρὶς θεοῦ προσκυνεῖτε ἄλλα τινὰ, τί ποιοῦμεν; ἔνν εἶπω τί γίνεσθε χριστιανοί, ἢ ἂν ψεύσομαι γίνομαι * Ἰουδαῖος. Ἔχετε εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται. Οὐκ οὖν ἐμοῦ δεικνύοντος ὅτι καὶ ζῶδα καὶ ζῦλα καὶ λίθους προσκυνεῖτε, πρότερον μὲν μακάρι περὶ τοῦ σταυροῦ λαλήσατε, ἔπειτα ὁμολογήσατε ὅτι εἰς ὅσα εἶπατε ⁵ ψεύδεσθε.

Καὶ ἀπεκρίθησαν λέγοντες· στοίχει ἡμῖν· βεβαίωσαι δὲ ταῦτα.

* fol. 149
1° b.
[3] Οἱ Χριστιανὸς κατασιγῶν αὐτοὺς εἰς τέλος διὰ τῆς ἀληθείας βουλόμενος, ἐδευτέρωσε καὶ ἐπίσσωσε τὸν λόγον, καὶ τὸν λαὸν ὅλον διεμαρτύρατο, καὶ τότε εἶπεν· τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης οὐχὶ τέκτονες ἄνθρωποι ἐπελέκησαν; τὰς δύο πλάκας ἃς ἐλάβετε οὐ Μωϋσῆς ¹⁰ ἐλάξουσεν; τὰ δύο ζῶδα ἐκεῖνα τὰ χωνευτὰ τὰ κλυόμενα * χερουβὶμ, οὐ χρυσογόοι ἐγλύψαν καὶ ἐχώνευσαν· Ὁραῖζω ὑμᾶς εἰς τὸν θεόν· εἰ εἴχετε αὐτὰ τῆ ὥρα ταύτη, οὐ προσπίπτοντες προσεκυνεῖτε αὐτά;

3. γίνομαι. Les 4 dernières lettres sont à moitié effacées. — 5. Il faudrait lire, semble-t-il ὁμολογήσατε.

Les Juifs : Pitié, pitié! Que le Dieu d'Abraham, d'Isaac et de Jacob ne le permette pas!

Le Chrétien : Eh bien, si j'établis qu'en dehors de Dieu vous adorez autre chose, que ferons-nous? Si je le prouve, vous devenez chrétiens; si je me trompe, je deviens juif. Vous pouvez dire que ce n'est pas permis¹. Donc, si je montre que vous adorez des statues, du bois et de la pierre, vous ne nous parlerez plus de la croix, et ensuite vous confesserez qu'en tout ce que vous dites vous mentez.

Ils répondirent en disant : Imite-nous²; prouve tout cela.

[3] Le Chrétien, voulant enfin les déshonorer par la vérité, répéta une deuxième et une troisième fois sa proposition, et prit le peuple entier à témoin, puis il dit : Ne sont-ce pas des hommes, des charpentiers, qui ont construit l'arche d'alliance³? N'est-ce pas Moïse qui a taillé les deux tables (de pierre)⁴ que vous avez reçues? Les deux statues fondues que l'on appelle chérubins⁵, ne sont-ce pas des orfèvres qui les ont sculptées et fondues? Je vous adjure, au nom de Dieu : si vous les aviez à cette heure, ne vous prosterneriez-vous pas devant elles pour les adorer⁶?

1. Le texte est peut-être altéré en cet endroit, je ne suis pas sûr de l'avoir bien compris. —

2. στοίχει; ce mot est employé par saint Paul, Gal. vi, 16. Cf. SOPHOCLES, *op. cit.*, s. v. — 3. Cf. Ex. xxxviii (xxxvii), 1 ss. — 4. Cf. Ex. xxiv, 12; xxxii, 15; xxxiv, 1, 4. Les premières tables étaient l'œuvre de Dieu (Ex. xxxii, 15); les secondes seulement sont taillées par Moïse (Ex. xxxiv, 1). — 5. Cf. Ex. xxxviii (xxxvii), 6 s. — 6. Cf. HIERONYMI PRESB. HIEROSOL. *fragm.* ap. IOH. DAMASC., *De imag.* III, P. G. XL, 865 C.

[4] Οἱ μὲν εἶπαν· ναὶ, οἱ δὲ ἔλεγον· οὐχί, οἷς ἐπετίμων ὅτι νομομαθέστεροι, καὶ ἀπλῶς ἤρξαντο πρὸς ἑαυτοὺς διαμαχέσθαι καὶ ἀμυθίζεσθαι, καὶ ἀλλήλους ὑβρίζειν, γέλωτα μέγα πᾶσι τοῖς παροῦσι χριστιανοῖς ποιησάμενοι. Διασκευάσας οὖν τὰς κραυγὰς ὁ τὸν λόγον ποιῶ-
 5 ἰ μενός φησιν· ἤσυχάσατε. Ἰδοὺ πέμπω φέρω τὸ βιβλίον ὑμῶν τοῦ νόμου ἐκ τῆς συναγωγῆς, ὅπερ ἄνθρωπος ἔγραψεν, καὶ βυρσεύς τὰ αὐτοῦ δέρματα διὰ καθαρῶν πραγμάτων * ἐβύρ-
 10 σευσεν, καὶ ἴδωμεν εἰ οὐ προσκυνεῖτε αὐτά. Τοῦτο δὲ εἶπον, ἵνα μὴ εἶπητε ὅτι τὰ ἐποίησεν Μωϋσῆς ἐν τῇ κιβωτῷ, κατὰ κέλευσιν θεοῦ ἐποίησεν.

* fol. 110
v° B.

Ἰδοὺ τοίνυν καὶ ὑμεῖς προσκυνεῖτε χειροποίητα ἰδοὺ καὶ ὑμᾶς μέμπεται Ἑσυχίς μεθ' ἡμῶν· ἰδοὺ κατὰ τὰ δόξαντα εἰς ὅλα ψεύδεσθε. [5] Πλὴν καὶ περὶ τοῦ χοιραίου κρέατος
 10 ἀκούσατε. Ὁ λόγος μοι τὴν περιτομὴν, ἔλυσέν μοι καὶ τοῦτο εἰς βρωτῶν. Εἶπατέ μοι· διὰ τί ὁ θεὸς προσέταξεν ὑμῖν μὴ ἐσθίειν αὐτό;

1. μὲν... δέ. — 1. νομομαθέστεροι. — 4. τὸ ajouté au-dessus de la ligne. — 5. καὶ. — 5. βυρσεύς. — 6. ἐβύρσευσεν. — 6. μὴ. — 8. ἡμεῖς.

[4] Les uns dirent : oui. Les autres : non, que blâmèrent les plus savants docteurs de la loi. D'un mot, ils commencèrent à combattre et à disputer les uns contre les autres¹, à s'injurier les uns les autres, offrant ainsi un spectacle risible à tous les chrétiens présents. Celui qui portait la parole fit arrêter ces cris, et dit : Faites le calme. Voici que je fais apporter de la synagogue votre livre de la loi qu'un homme a écrit, dont un corroyeur a tanné² les peaux par des procédés purs, et voyons si vous ne les adorez pas³. J'ai dit cela afin que vous ne prétendiez pas que ce qu'a fait Moïse pour l'arche, il l'a fait selon l'ordre de Dieu⁴...

Voici donc que vous aussi adorez des idoles; et Isaïe vous blâme en même temps que nous. Ainsi, à ce qu'il semble, vous mentez en tout. [5] Écoutez maintenant en ce qui regarde la viande de porc⁵. Celui qui m'a dispensé de la circoncision m'a aussi dispensé (des règles) sur la nourriture⁶. Dites-moi : pourquoi Dieu vous a-t-il ordonné de ne pas manger de porc?

1. Dans le *Dial. Pap. et Phil.* 7, éd. MC. GIFFERT, p. 56, 17 ss., le chrétien fait chercher à la synagogue les livres des Juifs afin de les convaincre par leurs propres Écritures. Dans notre ouvrage, on apportera de même un peu plus tard le livre de Daniel (IV, 2, 2; p. [92]). — 2. βυρσεύω ne figure pas dans le lexique de Sophokles ni dans celui de van Herwerden. — 3. Cf. ANASTASII *Disput. adv. Jud.* II; P. G. LXXXIX, 1233 C. — 4. Le début de ce f° 149 v° n'est pas clair. Les Juifs ne sont pas d'accord; le chrétien fait alors apporter leurs livres saints; pratiquement les Juifs lui rendent honneur. L'épreuve est concluante, et l'argumentation peut se poursuivre. Il y a vraisemblablement une lacune dans le texte. La même controverse est reprise dans le Dialogue de Papiscus et de Philon avec un moine, édité par A. C. Mac Giffert. (*Dialog.* I, p. 51); cf. F. NAU, *La Didascalie de Jacob*; introd., p. 740 [30]; dans ce dernier ouvrage le chrétien répond que les images ne sont que des souvenirs, car on les brûle, pour les remplacer par de nouvelles, lorsqu'elles sont vieilles ou usées. Cf. PSEUDO-ATHANASE, *Quaest. ad Antioc. ducent* 39; P. G. XXVIII. 621. — 5. Lev., XI, 7. — 6. Cf. Rom. XIV, 1 ss.; I Cor. VIII, 1 ss.

Οἱ δὲ εἶπαν· ὡς ἀκάθαρτον.

* fol. 149
v° b.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· βλασφημεῖτε, ἄνθρωποι. Ὁ θεὸς γὰρ ἔσα ἐποίησεν καλὰ λίαν [ἐποίησεν] ἐπεὶ * ἔνεκεν τούτου ἀκαθαρτότερον τοῦ ὀρνιθίου οὐκ ἔνι, ἀλλ' εἰ βούλεσθε ἀκούσατε. Σφόδρα ὁ θεὸς ἐπιμελούμενος τότε τῶν Ἑβραίων, ἐν τᾷ ἐκ τροῦ, πάντων τῶν κακογύμων ἀπέχεσθαι αὐτοὺς προσέταξεν, ἤγουν τοῦ σελουρίου, καὶ πάντων τῶν ἄνευ λεπίδων χυμοσιᾶ 5 γὰρ ταῦτα. [6] Πλὴν τὸν χοῖρον διὰ τοῦτο προσέταξεν αὐτοῖς μὴ ἐσθίειν, ἐπειδὴ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτὸν καὶ μόνον κρέα πάντες ἤσθιον, τὰ δὲ λοιπὰ ἤγουν τὸν βοῦν καὶ τὸ πρόβατον καὶ τὴν αἶγαν θεοποιούσιν, καὶ οὐ ταχὺ ἔσραζον ἐξ αὐτῶν. Διόπερ ὁ θεὸς, κωλύσας τὸν Ἰσραὴλ τῆς τῶν Αἰγυπτίων συναθείας βουλούμενος, * ἄπερ ἐκεῖνοι ὡς θεοὺς ἐσέβοντο, ταῦτα τὸν 10 λαὸν σράζειν καὶ ἐσθίειν προσέταξεν, ἵνα εὐκαταρρόνητα παρ' αὐτοῖς γένωνται τὰ παρ' ἐκεῖνοις σεμνά. [7] Περὶ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν εἰκόνων, ὡσπερ ἐπὶ τῆν κιβωτὸν ὑμῶν τὴν ῥάβδον Ἀαρὼν καὶ τὴν στάμνον τοῦ μάννα ἐθήκατε εἰς ὑπόμνησιν τῶν τοῦ θεοῦ εὐεργεσιῶν, οὕτως καὶ ἡμεῖς εἰς ἀνάμνησιν ταῦτα ποιούμεν, ὧν εἰργάσατο ὁ Χριστὸς εἰς ἡμᾶς, ἧ καὶ οἱ ἅγιοι αὐτοῦ, ὧν τὸς τύπους ὀρώντες, μιμούμεθα τὰ ἔργα. Καὶ καθάπερ ὑμεῖς τιμῶντες τὸν θεόν,

1. δὲ. — 3. [ἐποίησεν] est ici ajouté. — 3. οὐκένι. — 6. δια. — 9. ἐκείνοι. — 14. μιμούμεθα (ou ajouté au-dessus de la ligne).

Ils dirent : Parce que c'est impur.

Le Chrétien : Hommes, vous blasphémez. Car tout ce que Dieu a fait, il l'a fait tout à fait bien¹; et si c'était pour cela, il n'y a rien de plus impur qu'un oiseau. Mais si vous voulez, écoutez. Dieu, qui alors avait grandement pitié des Hébreux, à la façon d'un médecin², ordonna qu'ils s'abstinssent de tous les animaux cacochymes, c'est-à-dire du silure et de tous les animaux sans écailles; car ce sont des animaux cacochymes. Quant au porc, il leur ordonna de ne pas en manger parce qu'en Égypte tous mangeaient de cette seule et unique viande, mais divinisait les autres (animaux) comme le bœuf, le mouton, la chèvre, et n'en tuaient aucun³. Aussi Dieu, voulant détourner Israël des mœurs des Égyptiens, ordonna à son peuple d'égorger et de manger ce que ceux-ci honoraient comme des dieux, afin que les animaux sacrés pour les Égyptiens devinssent méprisés chez les Hébreux⁴. [7] En ce qui concerne les images qui sont chez nous, de même que vous avez placé à côté de votre arche la verge d'Aaron et une cruche de manne⁵ en souvenir des bienfaits de Dieu, ainsi nous aussi faisons des images en mémoire de ce que le Christ a accompli pour nous, ou bien ses saints : lorsque nous voyons leurs

1. Cf. Gen. 1, 31. — 2. Cf. supra, p. [28]. — 3. Cf. Lévit. xi, 40 s. Les prescriptions du Lévitique ne visent pas directement les animaux cacochymes. — 4. Explication ingénieuse et intéressante. Le culte des Égyptiens pour le bœuf et le bélier est bien connu. Le même argument se trouve exposé presque dans les mêmes termes dans le *Dialogus parvus ad Judaeos* qui figure parmi les œuvres d'Anastase le Sinaites, P. G. LXXXIX. 1272-1274. Cf. THÉODORE, *Græc. affect. cur. sermo VII* : P. G. LXXXIII, 996 s. — 5. Cf. Ex. xvi, 32 ss. : Num. xvii, 10 s. (xvi, 25 s.); Hébr. ix, 4.

τὸ βιβλίον τῶν λόγων αὐτοῦ προσκυνεῖτε, οὕτως καὶ ἡμεῖς, δοξάζοντες τὸν Χριστὸν, τὸν
 * σταυρὸν αὐτοῦ σεβόμεθα εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ μόνου. Ἐπεὶ καὶ ἐκεκλήθη, καὶ οὐ σεβόμεθα * fol. 150
 πάντως τὰς λόγους. Ἐπεὶ καὶ ἐπὶ ὄνου ἐκαθίσθη, καὶ οὐ προσκυνούμεν τοὺς ὄνους. Ἐπεὶ
 καὶ σπάγγον ἐδέξατο, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἀσπαζόμεθα. Τὸν δὲ σταυρὸν, ὡς εἴρηται, ὡς
 5 σημεῖον τοῦ πάθους αὐτοῦ τοῦ ἀχράντου ἔχομεν. 8] Καὶ τούτου προτύποις ἦν ἡ τοῦ Ἰακώβ
 ἐπὶ τῶν παιδῶν τοῦ Ἰωσήφ ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν, καὶ πάλιν τὸ προσκυνῆσαι αὐτὸν τὴν
 ῥάβδον Ἰωσήφ. Καὶ Μωϋσῆς δὲ διὰ τύπου τοῦ σταυροῦ τὸν λαὸν διήγαγεν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ
 θάλασσῃ· τύψας γὰρ εἰς ὄρθρον ἔσχισε τὴν * θάλασσαν· περᾶσαντος δὲ τοῦ λαοῦ, πλάγιως * fol. 150
 τῇ ῥάβδῳ τὴν θάλασσαν ἔξευξεν, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἐκάλυψεν. Καὶ ἐν τῷ ὄρει δὲ ἐν
 10 μέσῳ Ἀχρῶν καὶ Ὄρ προσευχόμενος, τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ προσημύνησεν, ὥσπερ
 καὶ ἐν τῷ ὄρει. 9] Καὶ Δαυὶδ δὲ εἰπὼν « ἔδωκας τοῖς φροδομένοις σε σημεῖωσιν, τοῦ
 « φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου », διὰ τὸν σταυρὸν κυρίως εἶπεν. Ἰνα γὰρ μὴ εἶπῃς ὅτι διὰ
 τὴν περιτομὴν λέγει, προσέθηκεν « τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου ». ἦγουν δαιμονικῆς

2. μόνου. — 5. ἔχομεν. — 6. ἐναλλαγῇ. — 7. ἐρυθρᾷ. — 8. ἔξευξεν. — 10. προσημύνησεν.

représentations, nous imitons leurs œuvres. Et comme vous adorez, par honneur pour Dieu, le livre de ses paroles, de même nous aussi nous célébrons le Christ si nous honorons sa croix en mémoire de lui seul. Il a été percé¹, et nous ne vénérons pas du tout les lances²; il s'est assis sur un âne³, et nous n'adorons pas les ânes; on lui a offert une éponge⁴, et nous n'honorons rien de semblable. Comme il a été dit, nous tenons sa croix comme le signe de sa passion immaculée. [8] De cette croix, la figure était le croisement des mains fait par Jacob sur les fils de Joseph⁵, et encore l'adoration que fit Jacob du bâton de Joseph⁶. Lui aussi Moïse fit passer au peuple la mer Rouge par la figure de la croix: car dès l'aurore⁷ il frappa les eaux et divisa la mer; quand le peuple eut passé, il réunit la mer, en frappant obliquement de son bâton, et couvrit les Égyptiens⁸. Lorsqu'il pria sur la montagne entre Aaron et Or⁹, il figura encore la crucifixion du Christ. De même lorsqu'il éleva le serpent¹⁰. [9] De même David, en disant: « Tu as donné une bannière à ceux qui te craignent, pour fuir de devant l'arc »¹¹, a parlé excellemment de la croix. Car pour que tu ne puisses dire qu'il parle de la circoncision, il ajoute: « pour

1. Cf. Joan. XIX, 34. Cf. PSEUDO-ATHANASE, *Quæst. ad Antioch. ducent* 41; P. G. XXVIII, 624. — 2. Vers 575, selon *Itinerarium* d'Antonin de Plaisance, on montrait à Jérusalem, parmi d'autres reliques, la colonne de la flagellation, la couronne d'épines, la sainte Lance, des pierres de la lapidation de saint Étienne, etc... D'autre part, on sait que la Lance fut retrouvée à Antioche, lors de la première croisade — 3. Cf. Matth. XXI, 7; Mc. XI, 7; Lc. XIX, 35; Joan. XII, 14. Ce fut pendant longtemps une des calomnies contre les chrétiens de prétendre qu'ils adoraient un âne. Cf. PSEUDO-ATHANASE, *Quæst. ad Antioch. ducent* 50; P. G. XXVIII, 624. — 4. Cf. Joan. XIX, 29. — 5. Cf. Gen. XLVIII, 14. — 6. Cf. Gen. XLVII, 31. Ce passage de la Genèse sera fréquemment cité durant la controverse iconoclaste; cf. PSEUDO-ATHANASE, *Quæst. ad Antioch. ducent* 39 P. G. XXVIII, 621; JEAN DAMASCÈNE, *De fide orthodoxa* IV, 11, etc. — 7. Peut-être faut-il lire ici εἰς ὄρθρον et non εἰς ὄρθρον. Ces détails sur l'attitude de la baguette de Moïse ne figurent pas dans le récit de l'Exode. — 8. Ex. XIV, 21 ss., 27 ss. — 9. Ex. XVII, 10 ss. — 10. Num. XXI, 8 ss. — 11. Ps. LIX [LX], 6.

πρατάξεως. Σχερρέτερον δὲ τοῦτο δηλῶν Ἡσαίας ὁ σὺς προφήτης λέγει· « καὶ δώσει κύριος
 * fol. 150 « ἐν τοῖς ἔθνεσι * σύσσημον ». Οὐδὲ γὰρ ἄλλως ὁ χριστιανὸς μεταξὺ λαῶν καὶ βαρβάρων
 v^m b. ὑπάρχων, γνωρισθῆναι δύναται· ἐπὶν δὲ σταυρὸν ποιήσει, τότε τίς ἐστιν ἐφανερῶθι.

VII [1] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· διὰ τί δὲ καὶ κατὰ ἀνατολὰς προσεύχεσθε, εἰ μὴ τὸν ἥλιον
 προσκυνῶντες;

ἽΟ χριστιανὸς εἶπεν· ὀρθῶς ἐψεύσασθε· εἰ γὰρ τὸν ἥλιον προσκυνῶμεν, ἔδει ἡμᾶς καθὼς
 μεταβαίνει καὶ κυκλοῖ, οὕτως καὶ ἡμᾶς στρέφεισθαι καὶ προσκυνεῖν αὐτόν· ἀλλ' « ὁ ἀνόητος
 « καὶ βραθεὶς τῆ καρδίᾳ, τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται », ἀκούσατε γοῦν
 * fol. 151 πῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον προσκαλεῖται τὰ ἔθνη, καὶ ἐπιτρέπει· αὐτὰ ψάλλειν καὶ εὐχεσθαι διὰ
 r^m a. τοῦ Δαυὶδ λέγον· « αἱ βασιλείαι τῆς γῆς, ἕσατε τῷ θεῷ, ψάλατε τῷ κυρίῳ τῷ ἐπιβεβηκότι
 « ἐπὶ τῷ οὐρανῷ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς. »

[2] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· οὐ μόνον κατὰ ἀνατολὰς ἐστὶν τὸ θεῖον· ἰδοὺ γὰρ ἐν ἄλλῳ στίχῳ ἐν
 τῷ αὐτῷ ψαλμῷ λέγει· « τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, κύριος ὄνομα αὐτῷ ».

ἽΟ χριστιανὸς λέγει· τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Χριστοῦ λέγει, τὴν γεναμμένην ἐπὶ δυσμοῖς τοῦ

3. ἐπὶν. — 4. διὰ (corrigé en διὰ).

« fuir de devant l'arc », c'est-à-dire de devant la tentation diabolique. Mieux encore, Isaïe ton prophète montre la croix en disant : « Le Seigneur donnera « un signe dans les nations »¹. Car le Chrétien vivant au milieu des peuples et des barbares, ne peut être autrement connu : c'est lorsqu'il fait la croix², alors on voit qui il est.

VII [1] Les Juifs dirent : Et pourquoi priez-vous vers l'orient³, sinon parce que vous adorez le soleil?

Le Chrétien : Vous mentez tout à fait. Si nous adorions le soleil, nous devrions, suivant qu'il change de place et tourne, nous tourner aussi et l'adorer. Mais, « ô insensés et lents de cœur à croire tout ce qu'ont dit les prophètes »⁴, écoutez du moins comment le Saint-Esprit appelle les nations et leur ordonne de chanter et de prier, en disant par la bouche de David : « Royaumes de la « terre, chantez à Dieu; jouez de la lyre au Seigneur qui est monté au ciel « du ciel vers l'orient »⁵.

[2] Les Juifs dirent : La divinité n'est pas seulement vers l'orient; car voici que dans un autre verset du même psaume, David dit : « Celui qui est monté « vers le couchant : le Seigneur est son nom »⁶.

Le Chrétien : Il parle ici de la venue du Christ qui a eu lieu au couchant du

1. Cf. Is. v, 26. — 2. N'est-ce pas le signe de la croix? — 3. L'adoration vers l'orient était une loi dans la chrétienté grecque dès le début du ve siècle; le souci de l'orientation ne pénétra que peu à peu en Occident. L'orientation des temples avait été, de longue date, une règle pour les païens. — 4. Lc. xxiv, 25. — 5. Ps. lxxvii (lxxviii), 34. — 6. Ps. lxxvii (lxxviii), 5b.

παρόντος αἰῶνος· οὐ μέμνηται γὰρ ἐν τῷ στίχῳ ὃ εἶπατε, οὔτε εὐχῆς οὔτε ψαλμοῦ. ἐν δὲ τῷ προτέρῳ στίχῳ, κυρίως εἰς προσευχὴν συγκαλεῖται τὰς βασιλείας τῆς γῆς. [3] Πλὴν ἵνα * καὶ φυσικῶς νοήσωμεν· ὅρα εἰ ἦν τιμιώτερος ὁ νότος τῆς ἀνατολῆς, οὐκ εἶχεν ὁ θεὸς ἐκεῖ ποιῆσαι τὸν παράδεισον καὶ θείναι τὸν Ἀδὰμ; Ἀλλ' ὅρα τί λέγει ἡ γραφή· « καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς * fol. 151
5 « παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολῆς ». Ἐξενέγκας οὖν ρησιν τὸν Ἀδὰμ ὅτε παρέβη, κατόφικεν αὐτὸν κατέναντι τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου, ἵνα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐκεῖ ἀτενίζοντες, δέονται τοῦ θεοῦ ἀνακληθῆναι· ὅθεν ἐξερρίφθησαν. [4] Ἐν πάσῃ δὲ τῇ θείᾳ γραφῇ, τὴν ἀνατολὴν προτιμωμένην εὐρήσεις· ρησὶ γάρ· « ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, « ἀινετὸν τὸ ὄνομα κυρίου ». Καὶ Ζαχαρίας * περὶ Χριστοῦ λέγει· « ἰδοὺ ἄνθρωπος ρησι· * fol. 151
10 « ἀνατολῆ ὄνομα κύριου καὶ ὑποκάθωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ ». Καὶ πάλιν ἄλλαχθ' περὶ Χριστοῦ εἶρηται· « ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰουδα ». [5] Ὡσαύτως καὶ Μαλαχίας λέγει· « τοῖς φοβουμένοις « τὸν κύριον ἀνατελεῖ ἥλιος δικαιοσύνης ». Καὶ πάλιν « στήσονται οἱ πόδες κυρίου ἐπὶ τὸ « ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατὰ ἀνατολῆς, τὸ κατέναντι Ἱερουσαλὴμ ». Καὶ τὸν ναὸν δὲ κατέναντι ἀνατολῆς θεωροῦντα ὁ Σολομὸν ἔκτισεν· τότε δὲ, εἰπέ μοι, καὶ ἔστησαν οἱ πόδες κυρίου ἐπὶ

6. αὐτῶν. — 8. γραφῇ. — 11. ὡς αὐτως.

temps présent¹. Dans le verset que vous citez, il ne fait mention ni de prière ni de psaume. Dans le premier verset au contraire il invite clairement à la prière les royaumes de la terre. [3] D'ailleurs, en raisonnant naturellement, si le midi était meilleur que l'orient, Dieu ne devait-il pas y faire le paradis et y placer Adam? Mais vois ce que dit l'Écriture : « Dieu planta le paradis en Éden, « vers l'orient »². Puis il transporta Adam, dit l'Écriture, lorsqu'il eut péché, et le fit habiter en face du paradis de délices³, afin que lui et ses descendants fixassent les yeux de ce côté, et dussent invoquer Dieu à l'endroit d'où ils avaient été chassés. [4] Dans toutes les Écritures divines, tu trouveras que l'orient est spécialement honoré. Car il est dit : Du lever du soleil à son couchant, digne de louanges est le nom du Seigneur »⁴. Et Zacharie dit au sujet du Christ : « Voici qu'un homme dit : Orient est son nom, et il se lèvera « de dessous lui »⁵. Encore ailleurs, il est dit du Christ : « Un astre se « lèvera de Juda »⁶. [5] De même Malachie dit : « Pour ceux qui craignent le « Seigneur se lèvera le soleil de justice »⁷. Et encore : « Les pieds du « Seigneur se tiendront sur la montagne des Oliviers, vers l'orient, en face « de Jérusalem »⁸. Salomon a fondé le temple regardant en face de l'orient⁹. Quand donc, dis-moi, les pieds du Seigneur se sont-ils tenus sur la montagne

1. L'argumentation du chrétien est injustifiée. Le verset 5 que citait le juif parle bien aussi de psaume et de prière, mais dans sa première partie qui n'a pas été mentionnée. Le chrétien ne tient compte que des termes apportés par son adversaire. — 2. Gen. II, 8. — 3. Gen. III, 24. — 4. Ps. CXII (CXIII), 3. — 5. Zach. VI, 12. — 6. Num. XXIV, 17. Le texte des Nombres lu Jacob au lieu de Juda. — 7. Mal. III, 20 (IV, 2). — 8. Zach. XIV, 4. — 9. Cf. III Regn. VIII, 1. II Chron. III, 1; Ézéch. XL, 5 ss. C'est surtout ce dernier prophète qui insiste sur l'orientation du temple.

τὸ ὄρος τῶν ἑλαιῶν τὸ κατέναντι Ἱερουσαλήμ; ἵνα γὰρ μὴ εἶπῃς ὅτι περὶ τοῦ ναοῦ λέγει, διὰ τοῦτο εἶπεν· κατέναντι Ἱερουσαλήμ; ὁ γὰρ ναὸς ἔνθον ἦν ἐν Ἱερουσαλήμ. Πλὴν ὅτι μελλητικὸν αὐτὸ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐκ εἶπεν γὰρ ἔστησαν, ἀλλὰ· στήσονται οἱ πόδες κυρίου. Ἄν δέ μοι λέγεις ὅτι περὶ τοῦ ἡλιμμένου σου λέγει, σὺ προεῖπας ὅτι οὐκ ἔστιν κύριος, ἀλλ' ἄνθρωπος ὡς εἰς τῶν προφητῶν. [6] Καὶ ἐγὼ μὲν ἀπέδειξα διὰ τί κατὰ ἀνατολὰς εὐχρημαί, σὺ δὲ λοιπὸν εἰπέ μοι, διὰ τί κατὰ νότον εὐχρη· οὐδαμῶς γὰρ τοῦτο σοι ὁ θεὸς ἐνετείλατο.

Οἱ ἰουδαῖοι εἶπον· ἰδοὺ ὁ Δαυιδ λέγει· « προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἁγίον σου ἐν φόβῳ σου ». Πλὴν ὁ Ἀμβρακούμ φησι· « ὁ θεὸς ἀπὸ θαιμαῶν ἤξει », τοῦτ' ἔστιν ἐκ νότου· εἰς τὸν ναὸν οὖν ἀποβλέποντες θεωροῦμεν καὶ προσκυνούμεν.

[7] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· καλῶς· πρὸ τοῦ οὖν κτισθῆ ὁ ναὸς, πρὸ τοῦ εἶπη ὁ Ἀμβρακούμ ἢ ὁ Δαυιδ τὰς προφητείας ἕς εἰπατε, σὺ βλέπων προσηύχετο ὁ λαός;

Οἱ ἰουδαῖοι εἶπαν· ἐρίσκομεν τὸν Δανιὴλ ὅτι κατὰ νότον ἤνοιξε τὴν θυρίδα καὶ προσηύχαστο.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· πόσους χρόνους ἔχει ὁ Δανιὴλ γενόμενος· οὐ πολλούς, καὶ γὰρ ἐν Βαβυλωνί ἦν σὺν τῇ ἀνιμαλωσίᾳ.

4. προεῖπας. — 9. τοῦτέστιν. — 12. ἢ.

des Oliviers en face de Jérusalem? Car pour que tu ne dises pas que le prophète parle du temple, il a dit : en face de Jérusalem. Le temple en effet était à l'intérieur de Jérusalem. De plus le prophète a parlé au futur; il ne dit pas : Les pieds du Seigneur se sont tenus, mais : se tiendront. Si tu me dis qu'il parle de ton Messie, tu m'as répondu d'avance que celui-ci n'est pas Seigneur, mais un homme comme l'un des prophètes. [6] Ainsi je t'ai montré pourquoi je prie vers l'orient. Et toi, dis-moi maintenant pourquoi tu pries vers le midi : nulle part Dieu ne te l'a ordonné.

Les Juifs dirent : Voici que David dit : « J'adorerai en regardant ton saint temple, dans la crainte »¹. Habacuc dit aussi : « Dieu viendra de Théma »², c'est-à-dire du midi. C'est donc tournés vers le temple que nous regardons et que nous adorons.

[7] Le Chrétien : Bien. Mais avant que fût fondé le temple³, avant qu'Habacuc ou David eussent prononcé les prophéties que vous avez citées, où regardait le peuple pour prier?

Les Juifs : Nous trouvons que Daniel ouvrit la fenêtre vers le midi et pria⁴.

Le Chrétien : De quelle époque est Daniel? Il n'est pas ancien. Car il était à Babylone, avec la captivité.

1. Ps. v. 8. — 2. Hab. III. 3. Cf. sup. I. 7. 4: p. 151. — 3. On remarquera l'anacoluthie : πρὸ τοῦ κτισθῆ ὁ ναός. — 4. Dan. vi. 10.

[8] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· τί λέγεις, ἄνθρωπε; ὁ Δανιὴλ πλείω τῶν χιλιῶν ἐτῶν ἔχει σήμερον τελευτήσας, καὶ οὐ ἴσως οὐκ ἐπίστασαι· ἀνάγνωθι γὰρ τὸ βιβλίον αὐτοῦ, καὶ εὐρήσεις αὐτὸν ὡς εἵπαμεν, πᾶνυ πλαιῖον ὑπάρχοντα * ἐν τῷ Ἰσραήλ.

Ἐποσευχέσασιν οὖν αὐτοὺς βουλόμενος ὁ ἀντίδικος, προσεποιήσατο τὸν λόγον ἀγνοεῖν, καὶ φησι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ χριστιανὸς· ψεύδεσθε καὶ ἐν τούτῳ· ἐπεὶ φέρετε τὸν Δανιὴλ καὶ βλέπωμεν τίς λαλεῖ τὴν ἀλήθειαν.

[9] Ἐχάρησαν οὖν οἱ τέλκνες μὴ ἐπιστάμενοι διὰ τί τὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ ἐπεζήτησεν· οὐ γὰρ διὰ τὴν προσευχὴν τοῦ προφήτου, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐξήκοντα ἐννέα ἐβδομάδας τῶν ἐτῶν ἃς εἶπεν ἔσεσθαι ἄχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἐλθεῖν ἐσκόπησεν εὐφρῶς. [10] Ἐν ὅσῳ οὖν ἡ βιβλίος ἤρχετο, ὁ χριστιανὸς λέγει· εἰ καὶ Δανιὴλ κατὰ νότον ἠΰχετο, ἀλλ' οὖν πρό αὐτοῦ ἦσαν πολλοὺς χρόνους * τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, λέγω δὴ οἱ περὶ τὸν Μωϋσῆα καὶ Ἰησοῦν, ἅρα κακίνοι κατὰ τὸν νότον ἠΰχοντο τὸν μέλλοντα μετὰ χίλια ἔτη αὐτῶν κτιζέσθαι;

* fol. 152
1° b.* fol. 152
v^o a.

Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι· καί· πρόδηλον ὅτι κατὰ τὸν νότον ἠΰχοντο.

[11] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ὑμεῖς μὲν ἀποδείξαί οὐκ ἔχετε. Ἐγὼ δὲ καὶ εἰσελήλυθα καὶ εὐώρχα ὅτι Μωϋσῆς ὅπου τὸν νόμον καὶ τὰς πλάκας ἐδέξατο, κατὰ ἀνατολὰς ἰστάμενος

5. τοῦτο. — 7. δια. — 8. ἐννέα (v ajouté au-dessous de la ligne). — 12. κακίνοι.

[8] Les Juifs : Homme; que dis-tu? Il y a aujourd'hui plus de mille ans que Daniel est mort. Peut-être ne le sais-tu pas. Lis donc son livre, et tu trouveras, comme nous l'avons dit, que Daniel est tout à fait ancien en Israël.

L'adversaire, voulant leur tendre un piège, feignit d'ignorer ce calcul, et il leur dit : Vous mentez encore en cela. Apportez donc Daniel et voyons qui dit la vérité.

[9] Les malheureux se réjouirent, sans savoir pourquoi le chrétien demandait le livre de Daniel. Car ce n'était pas à cause de la prière du prophète, mais à cause des soixante-neuf semaines d'années qu'il a prédites jusqu'à la venue du Christ, qu'il trouvait bon de le faire apporter. [10] En attendant que le livre arrivât, le chrétien dit : Même si Daniel priaient vers le midi, longtemps avant lui était la nation des Juifs, je dis les compagnons de Moïse, d'Aaron, de Josué. Ceux-ci priaient-ils aussi vers le temple qui devait être fondé mille ans après eux?

Les Juifs dirent : Oui. Il est évident qu'ils priaient vers le midi.

[11] Le Chrétien : Vous ne pouvez pas le prouver. Mais moi je suis allé, et j'ai vu que Moïse, à l'endroit où il a reçu les tables de la Loi, se tenait vers

1. Cette chronologie est assez fantaisiste. Le temple fut bâti aux environs de l'an 900, et l'on s'accorde à placer la mission de Moïse entre 1300 et 1500. Il y aurait donc 500 ans de Moïse au temple. D'ailleurs l'argument reste valable en toute hypothèse.

αὐτὰς ἐδέξατο· καὶ πάλιν ὅπου τὸν θεὸν ἐθεάσατο, αὐτὸς μὲν κατὰ δυσμὰς ἔνδον ἐν τῇ πέτρῃ ἐκρύβη, ἐξ ἀνατολῶν δὲ ὁ θεὸς ἐρχόμενος ἐπέρασεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Διὸ καὶ τὰ ὀπίσθια αὐτοῦ * μόνον θεάσατο. Καὶ ὅτι τὸ εἰρημένον ἀληθὲς, οἶδασιν οἱ ἐν τῷ τόπῳ παραγενόμενοι· ἐν ταῖς δυοῖ γὰρ πέτραις, οἰκονόμησεν ὁ θεὸς τὸ ἐκτύπωμα τῆς ψαῶς Μωϋσέως ἐκτυπωθῆναι, πρὸς πίστωσιν τῶν μετ' αὐτὸν γενεῶν.

VIII [1] Ἐρώτησαν οἱ Ἰουδαῖοι· ἐὰν οὖν ὡς λέγεις ὁ Χριστὸς σου ἦλθεν, καὶ ἐξ ἡμῶν ἦλθεν, καὶ ἐν Βηθλεὲμ ἐτέθθη, καὶ Ἰουδαῖος ὑπῆρχεν, καὶ περιετριμῆθη, καὶ τὰ ἔθνη ἡμῶν ἐρύλαξεν· τίνας χάριν καὶ ὑμεῖς οὐ περιτέμνεσθε;

* Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ θεὸς ἦν καὶ θεοῦ υἱός, καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, τὰ μὲν τοῦ νόμου ἐρύλαξεν ὡς ἄνθρωπος, ἵνα μὴ ἀντίδικος καὶ ἀντίθεος τοῦ πατρὸς εὐρέθῃ, * ἡμῖν δὲ τὴν καινὴν διαθήκην ἐνομοθέτησεν, ὡς πληρώσας τὸν νόμον αὐτὸς καὶ σφραγίσας τὰ παλαιὰ προστάγματα.

[2] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, τίνας χάριν οἱ προφῆται οὐκ εἶπαν τὰ περὶ αὐτοῦ προφανῶς, ἀλλὰ σκοπῶν; ἡμῖν φέρεις μαρτυρίας ἔθνη καὶ ἔθνη ὡς νομίζεις σὺ, λέγων καὶ ἐρμηνεύων κατὰ τὸ ἴδιον στόμα μύθους.

5. μεταυτὸν. — 10. μὲν. — 13. περι. — 14. σκοραδιν.

l'orient quand il les a reçues; et encore à l'endroit où il a vu Dieu, il était caché dans les rochers vers l'occident; tandis que Dieu, venant de l'orient, passa devant lui¹ : aussi ne vit-il Dieu que par derrière. Ce que je viens de dire est vrai : tous ceux qui ont été en ce lieu le savent, car dans les deux rochers², Dieu a eu soin de fût gravée la trace des reins de Moïse, pour la foi des générations à venir³.

VIII [1] Les Juifs demandèrent : Si donc, comme tu le dis, ton Christ est venu, s'il est venu de nous, s'il est né à Bethléhem, s'il a été juif, s'il a été circoncis, s'il a gardé nos coutumes, pourquoi vous aussi n'êtes-vous pas circoncis?

Le Chrétien : Le Christ, qui était Dieu et fils de Dieu, est devenu homme. Il a gardé les (préceptes) de la loi comme homme afin de n'être pas trouvé l'adversaire et l'ennemi de Dieu son père. Et il nous a donné la loi de la nouvelle alliance⁴, après avoir lui-même accompli la loi⁵ et scellé les préceptes anciens.

[2] Les Juifs : S'il en est ainsi, pourquoi les prophètes n'ont-ils pas parlé de lui clairement, mais çà et là? Tu nous apportes des témoignages pris de côté et d'autre, comme tu le juges à propos; tu nous dis et nous expliques des histoires selon ta propre idée.

1. Ex. XXXIII, 21-23. — 2. Au lieu de ἐν ταῖς δυοῖς πέτραις, on serait tenté de lire ἐν ταῖς κατὰ δύσιν πέτραις, puisqu'il vient d'être question de ces rochers de l'occident où se tenait Moïse. — 3. Je n'ai pu encore retrouver l'origine de cette tradition, qui n'est pas scripturaire. — 4. Cf. Matth. XXVI, 28, — 5. Cf. Matth. V, 17.

Στενάξας ὁ χριστιανὸς εἶπεν βραβαὶ τῆς πολλῆς πορώσεως. Τί οὖν; μύθους ἐλαλοῦμεν ἕως ἄρτι, τοιαύτας καὶ τοσαύτας μαρτυρίας τῆς ὑμετέρας γραφῆς ὑμῖν προσενέγκαντες περὶ πάντων ἐπὶ Χριστοῦ γεναμένων; * [3] Γινώσκων οὖν ὁ θεὸς ὅτι ἔθνος πονηρὸν καὶ φθονερὸν ὑπάρχετε, * fol. 153
οὐκ εὐδόκησεν γυμνῶς ἐκκαλέσθαι ὅτι μέλλει ἐρχόμενος ἀπίσασθαι ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς εἰσδέξασθαι, r^o b.
5 ἵνα μὴ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν προφητῶν ὑφ' ὑμῶν ἀναλωθῶσιν, καὶ αἱ βίβλοι αὐτῶν κατακλιθῶσιν, καὶ πολλῆ λοιπὸν ἐκ τούτου ἡ βλάβη τοῖς ἔθνεσιν γενήσεται. Εἰ γὰρ καὶ ἔχοντες αὐτάς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑμετέρων γραφῶν ὑμῖν μαχόμενοι πείσαι ὑμᾶς οὐ δυνάμεθα, τί ἂν εἴχετε λέγειν εἰ χωρὶς τῆς γραφῆς πρὸς ὑμᾶς διαλεγόμεθα; καὶ πείσει ὑμᾶς τὸ κατὰ τὸν βασιλεῦς ὑμῶν ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ γενόμενον. * Ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν μόνην τοῦ βιβλίου εὗρεν μὴ ἀρέσκουσαν αὐτῷ, εὐθέως * fol. 153
10 αὐτὸ ἐνεπύρρισεν' [4] ὅπερ γινώσκων ὁ θεὸς ὠκονόμησεν ἵνα οὕτως μὲν ὁ προφήτης περὶ τῆς v^o h.
γενεῆς τοῦ Χριστοῦ εἶπῃ, οὕτως δὲ περὶ τοῦ πάθους, ἄλλος περὶ τῆς ὑμῶν ἀπιστίας τῆς εἰς αὐτὸν, ἕτερος περὶ τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως, καὶ πάλιν ἄλλος τὸν χρόνον τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ σημαίνει, ἄλλος τὰ σημεῖα τὰ τότε ἐσόμενα κηρύξει· ὅθεν κἂν ἐν τοῖς φάσασιν πολλὰς ἀποδείξεις ἐποικασάμεθα, ἔτοιμοί ἐσμεν θεοῦ συνεργούτους περὶ πάσης τῆς Χριστοῦ παρουσίας
15 καὶ τῶν αὐτοῦ παθῶν, καὶ τῆς * εὐαγγελικῆς πολιτείας διὰ συντόμου ἐκ τῆς παλαιᾶς δια- * fol. 153
v^o h.
2. τοιαύτας. — 4. εὐδόκησεν. — 10. ἐνεπύρρισεν. — 11. ἀπιστίας. — 12. σημεῖα. — 13. εὐαγγελικῆς (la syllabe γε est effacée).

Le Chrétien gémit et dit : Oh ! quel grand endurcissement ! Quoi donc ? Nous avons dit des histoires jusqu'à présent, en apportant tant et de si grands témoignages de votre Écriture sur tout ce qui a été fait par le Christ. [3] Dieu, sachant que vous êtes une race mauvaise et envieuse¹, n'a pas voulu découvrir à nu qu'il devait venir pour vous repousser et nous recevoir, afin que les derniers prophètes ne fussent pas tués par vous², que leurs livres ne fussent pas brûlés³, et qu'un grand dommage ne fût ainsi causé aux gentils. Car si, possédant vos Écritures, vous combattant avec vos Écritures mêmes, nous ne pouvons vous convaincre, que diriez-vous si nous discutions avec vous sans l'Écriture⁴ ? Ce qui est arrivé à Jérémie sous votre roi vous convaincra : celui-ci trouva que le seul commencement du livre lui déplaisait ; et aussitôt il brûla tout le livre⁵. [4] Dieu, connaissant vos dispositions, fit en sorte qu'un prophète parlât de la naissance du Christ, un autre de sa passion ; celui-ci de votre manque de foi en lui, celui-là de sa résurrection ; un autre annonce le temps de sa venue, un autre proclame les signes qu'il y aura alors. Aussi, bien qu'ayant fait précédemment de nombreuses démonstrations, nous sommes prêts, avec l'aide de Dieu, à présenter en résumé d'après l'Ancien Testament les témoignages relatifs à toute la vie du Christ, à ses souffrances, à la manière de vivre

1. Cf. Ex. xxxiii, 9; xxxiv, 9. Ceci n'est pas une citation littérale. — 2. Cf. Matth. xxiii, 37; Hébr. xi, 36 s. — 3. Cf. Jérém. xliii (xxxvii, 23 ss. — 4. Cf. *Dial. Pap. et Phil.* 2. ed. M. GIFFERT, p. 65, 6 ss. — 5. Cf. Jérém. xliii (xxxvii), 23 ss.

θήκης παραστήσει τὰς μαρτυρίας, καὶ ὅτι πάντα προεῖπον οἱ προφῆται ἅπερ Χριστὸς ἐλάλησεν καὶ ἐποίησεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς ἄλλην ἡμέραν φυλάξομεν· ὁρῶ γὰρ ὅτι καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ λαὸς πρὸς ἀναχώρησιν σπεύδετε τῆς ἐσπέρας καταλαθούσης.

IX [1] Ὅμως ὑμεῖς λέγετε· διὰ τί προφανῶς οὐκ εἶπον οἱ προφῆται περὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἡμετέρου· ἐγὼ δὲ ἀντερωτῶ ὑμᾶς τίνας ἔνεκεν οὐ προσηγαλίσαντο ὑμᾶς καὶ εἶπον· ὅτι βλέπετε μὲλλει ἐλθεῖν ἄνθρωπος λέγων ἑαυτὸν θεόν, καὶ ποιήσει λαὸν πολλόν, καὶ ὀνομάσει αὐτοὺς χριστιανούς, προσκυνούντας * σταυρὸν καὶ βαπτίζομένους ἐν ὕδατι, καὶ μὴ περιτεμνομένους· ὁρᾶτε μὴ πιστεύσητε αὐτῷ, πλάνος γὰρ ἐστίν. Ποία δὲ καὶ φιλανθρωπία θεὸν ἰάσαι τσαῦτα ἔθνη πλανηθῆναι καὶ ἀπολέσθαι ἰδοὺ τσαῦτας γενεάς :

[2] Οἱ ἰουδαῖοι εἶπαν· οὐδεὶς οἶδεν τὰ κρίματα τοῦ θεοῦ. Ἐπεὶ διὰ τί ἀφῆκεν τοὺς 10 ἀνθρώπους κἂν τετρακισχίλια ἔτη εἰδωλολατρούντας, καὶ τότε ἔδωκε τὸν νόμον;

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ἐξ ἀσεβείας μὲν εἰς θεοσέβειαν προσκαλίσασθαι θεοῦ ἴδιον καὶ θεῶν πρέπει· μετὰ δὲ τὴν τοῦ νόμου ἐπίγνωσιν πάλιν ἐγκαταλείψαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πλανώμενον θεοῦ ἀλλότριον. Εἰ γὰρ <εἰ> * βούλετο πάλιν καταλείψαι, τίνας χάριν προσεκαλίσαστο;

2. φυλάξομεν. — 3. καταλαθούσης. — 4. διατί — εἶπον. — 5. προσηγαλίσαντο. — 8. πλάνος. — 11. κἂν. — 12. προσκαλίσασθαι. — 14. εἰ répété par erreur.

selon l'Évangile, et (à prouver) que les prophètes ont prédit tout ce que le Christ a dit et a fait. Mais nous garderons cela pour un autre jour. Car je vois que vous et le peuple avez hâte de vous retirer et que le soir tombe.

IX [1] Pourtant, vous demandez pourquoi les prophètes n'ont pas parlé clairement de notre Christ; je vous demanderai en retour pourquoi ils ne vous ont pas assurés d'avance et ne vous ont pas dit : Vous verrez que viendra un homme qui se dira Dieu¹; il rassemblera un peuple nombreux; on les nommera chrétiens; ils adoreront la croix, ils seront baptisés dans l'eau et ne seront pas circoncis. Voyez, et ne croyez pas en cet homme; car c'est un trompeur. Quelle est donc la bonté de Dieu qui permet que tant de nations soient dans l'erreur et se perdent depuis tant de générations?

[2] Les Juifs : Personne ne sait les jugements de Dieu². Pourquoi a-t-il laissé les hommes livrés à l'idolâtrie pendant quatre mille ans³, et leur a-t-il alors donné la loi?

Le Chrétien : C'est le propre de Dieu d'appeler de l'impiété à la piété; et cela lui convient. Mais il est impossible à Dieu qui a fait connaître la loi aux hommes d'abandonner de nouveau le genre humain dans son erreur. Car s'il voulait de nouveau l'abandonner, pourquoi l'aurait-il appelé?

1. Cf. *Dial. Papisc. et Phil.* 14; éd. Mc. GIFFERT, p. 75, 9 ss. — 2. Cf. Rom. XI, 33. — 3. Le juif compte 4000 ans de la création à Moïse, 4000 ans de Moïse au temple (sup. p. [83]). Le chiffre de 4000 ans entre la création et Moïse correspond à la chronologie fournie par les LXX.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· οὐ κτλὸν ἔρευαν τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς γὰρ μόνος ταῦτα ἐπίσταται.

[3] Ὁ Χριστιανὸς ἀπεκρίθη· ἐγὼ οὕτως πιστεύω καὶ ἔχω, ὅτι πάντως ὡσπερ τὸν Χριστὸν τὸν ἡμέτερον ἐσταυρώσατε, οὕτως καὶ ὃν ἐδέχεσθε μέλλετε σταυρώσει.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἤρξαντο ἀναθεματίζειν καὶ λέγειν· μὴ ποιήσει ὁ Θεός, μὴ ποιήσει ὁ Θεός.

Ὁ Χριστιανὸς πρὸς αὐτούς· καὶ τί λοιπὸν; ποιούμεν τοὺς προφήτας ψεύστας; ἔν εἰς τὸν Χριστὸν ὑμῶν οὐ πληροῦνται· οἱ λόγοι οὗς περὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ εἶπαν, ἔν εἰς τὸν ἡμέτερον Χριστὸν οὐκ ἐγένοντο, πότε λοιπὸν γίνονται; * ἢ εἰς τίνα μέλλουσιν πληρωθῆναι; *
εἴ τι θελετε ἐκλέξασθε, εἴτε εἰς τὸν ἐλθόντα, εἴτε εἰς τὸν ἐρχόμενον· πάντως γὰρ ἐν ὑμῖν ἐκ τῶν δύο πρόκειται.

X [1] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· πῶς λέγεις ἡμῖν πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστὸν, τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μὴ ὁμοφωνησάντων εἰς τὰ εὐαγγέλια ἅπερ ἔγραψαν ὑμῖν περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἄλλην ἄλλως λαλῆσάντων, ὅπερ πολλὴν δυσπιστείαν ποιεῖ τοῖς νοῦν ἔχουσιν.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· εἰπέ μοι : μία κρίσις γίνεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἢ πολλαί;

8. περι. — 14. ὅπερ. — τοῖς (ajouté au-dessus de la ligne).

Les Juifs : Il n'est pas beau de scruter les jugements de Dieu. Lui seul les connaît.

[3] Le Chrétien répondit : Pour moi, je crois fermement que, tout de même que vous avez crucifié notre Christ, vous crucifierez aussi celui que vous attendez.

Les Juifs commencèrent à jeter l'anathème et à dire : Dieu ne le fera pas, Dieu ne le fera pas !

Le Chrétien leur dit : Et quoi encore ! ? Faites-vous mentir vos prophètes ! Si les paroles qu'ils ont dites sur la passion du Christ ne sont pas accomplies dans votre Christ, si elles n'ont pas été réalisées dans le nôtre, quand donc le seront-elles ? doivent-elles être accomplies en un homme ? Choisissez ce que vous voulez : ou bien dans celui qui est venu ou bien dans celui qui viendra : une des deux hypothèses s'impose à vous.

X [1] Les Juifs : Comment nous dis-tu de croire au Christ, alors que ses disciples ne sont pas d'accord dans les évangiles qu'ils vous ont écrits sur lui, mais qu'ils disent l'un une chose, l'autre une autre, ce qui inspire beaucoup de défiance à ceux qui ont de l'esprit².

Le Chrétien : Dis-moi. A la résurrection, y aura-t-il un seul jugement ou plusieurs ?

1. Cf. ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Jud.* 3; P. G. LXXXIX, 1241 A C. — 2. La plus connue des réponses à cette objection est le *De consensu Evangelistarum* de saint Augustin.

Ὁ ἰουδαῖος λέγει μίαν πιστεύομεν καὶ οὕτως ἐκ τῶν γραφῶν παρελάβομεν.

fol. 154
v^o b. Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· πῶς οὖν εὐρίσκωμεν περὶ αὐτῆς διαφωνοῦντας τούς προφήτας, καὶ τὸν μὲν λέγοντα ὅτι· « ἐθεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ παλαιὸς « ἡμερῶν ἐκάθισεν ». Πῶς εἰς ὃν ὁ θεὸς εἰς πολλοὺς θρόνους μέλλει καθῆσαι; ἄλλος γὰρ προφήτης λέγει ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ περὶ τῆς κρίσεως ὅτι· « καὶ θήσω τὸν θρόνον μου ἐν τῇ κοιλάδι « τοῦ Ἰωσαφάτ »· ἕτερος δέ· « καὶ ἕξει κύριος ἐξαίφνης εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ καθῆσαι καὶ « καθιέται », καὶ πάλιν ἄλλος· « θυρίδες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠνοίχθησαν ». [2] Εἶδες πῶς καὶ οἱ προφῆται περὶ ἐνὸς πράγματος οὐχ ὁμοφώνησαν, ἀλλὰ καθὼς ἐχωρηγήθησαν, οὕτως καὶ ἐλάλησαν; Διὸ καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ ἐν πᾶσι μὲν τοῖς ἀναγκαῖαις ὁμοφώνησαν, ἤγουν ὅτι υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὅτι ἀσπύρως ἐτέχθη, ὅτι τὸν κόσμον ἔσωσεν, ὅτι εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα βραπτύζειν ἐνετείλατο, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἀνέστη, καὶ ἀπλῶς εἰς πάντα τὰ κέρατα. [3] Εἰ δὲ περὶ τόπων ἢ χρόνων τινῶν διεφώνησαν, μὴ σκανδαλισθῆς· ἐὰν γὰρ πάντες τὰ ὅμοια εἶπαν, εἶχον εἰπεῖν σὺν ὑμῖν καὶ οἱ Ἕλληνες ὅτι· πού ποτε ἐν τῷ ἄμικ καθεσθέντες, ἐκ κοινῆς σκέψεως τὸν κόσμον ἠπάτησαν· τὸ δὲ εἰς τινα μὴ ὁμοφωνῆσαι, ἔδειξεν

1. πιστεύομεν. — παρελάβομεν. — 2. περι. — 3. μὲν. — ὄραματι. — 4. καθῆσαι. — 13. ἡμῖν.

Le Juif : Nous croyons à un seul, et nous l'avons ainsi reçu des Écritures.

Le Chrétien : Comment donc trouvons-nous au sujet du jugement les prophètes en désaccord? L'un dit : « J'ai vu dans une vision de nuit, jusqu'à ce « que les trônes fussent placés et que l'ancien des jours s'assit »¹. Comment Dieu qui est unique doit-il s'asseoir sur plusieurs trônes? Un autre prophète dit sur le jugement parlant au nom de Dieu : « Je placerai mon trône dans la « vallée de Josaphat »². Un autre : « Le Seigneur viendra subitement s'asseoir « dans son temple, et il s'assiéra »³. Un autre encore : « Les portes du ciel « s'ouvriraient »⁴. [2] Tu vois comment les prophètes aussi ne sont pas d'accord au sujet d'un même événement, mais qu'ils ont parlé selon qu'ils étaient inspirés. Les évangélistes aussi dans tous les points nécessaires sont d'accord : ainsi (tous enseignent) que le Christ est Fils de Dieu⁵, qu'il a été enfanté d'une vierge⁶, qu'il a sauvé le monde⁷, qu'il a ordonné de baptiser au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit⁸, qu'il a été crucifié⁹, qu'il est ressuscité¹⁰, bref toutes les choses importantes. [3] S'ils sont en désaccord sur les lieux ou les temps, n'en sois pas scandalisé. Si tous avaient dit la même chose, les Grecs aussi pourraient avec vous dire qu'ils se sont un jour réunis au même endroit, et qu'ils ont trompé le monde d'un commun accord. Leurs divergences partielles montrent que chacun d'eux a dit ce qu'il savait.

1. Dan. vii, 9; ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς n'est pas dans ce texte; il vient de Dan. vii, 13. — 2. Cf. Joël iii, 2. — 3. Cf. Mal. iii, 1. — 4. Is. xxiv, 18. — 5. Mc. i, 1. — 6. Lc. i, 35; Matth. i, 18 ss. — 7. Matth. i, 21; Mc. x, 45; Lc. ii, 11; Joan. iii, 16 et pass. — 8. Matth. xxviii, 19; cf. Joan. iii, 9. — 9. Matth. xxvii, 35 etc. — 10. Matth. xxviii, 6, etc.

ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἄπερ οἶδεν ταῦτα καὶ ἐλάλησεν· πλὴν ὅτε δέξασθε τὰ εὐαγγέλια, τότε ἡμῖν σαφέστερον ἐρμηνεύσωμεν. * fol. 155 r° b.

[4] Ἀπορήσαντες οὖν προσφύρου ἀναποκρίσεως, ἀναστάντες ἀνεχωρήσαμεν, ὁρίσαντες πάλιν ἡμέραν, ἐν ἧ συναιροισθέντες, τὴν τε χιλιονταετηρίδα ἥνπερ εἶπαν τὴν κατὰ τὸν Δανιὴλ ἐξήγησώμεν, τὴν τε ἀπίδειξιν αὐτῆς ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ ὁμοφωνίαν περὶ παντὸς τοῦ εὐαγγελίου φανερώσωμεν.

ΣΥΜΒΟΛΗ Δ'.

I [1] Ἐπεὶ οὖν, φίλοι, περὶ τῆς Ἰουδαίων που συναγωγῆς ὁ θεσπέσιος ἐκεῖνος καὶ πολὺς ἐν ὕμνοις θεοπάτωρ ἐμπροσθὶ μάλα τοὺς συνόντας, * Δαυὶδ λέγω, τὸ ἄνουν αὐτῆς καὶ δυσάκουστον πρὸς τὰ γρήσιμα καὶ ὀνησιφόρα οἶμαι κωμωδῶν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ θηριῶδες καὶ ἀτίθησον τῆς Ἰουδαίων ἀνοίας κίνισσόμενος, ἐν τινι τῶν καθ' ἐκείτων μελωδημάτων ὧδέ που διακέραρχεν « ἀπηλοτριώθησαν οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρας· ἐπλανήθησαν ἀπὸ γαστρῶς, ἐλάλησαν ψευδῆ »· 2] μήτραν οἶμαι καλῶν ὁ θρυμμάσιος τὴν ἱερὰν κολυμβήθραν, ἐν ἧ καὶ ἐξ ἧς ὡσπερ ἐκ μήτρας ἀναγεννώμεθ' ἅπαντες καὶ ἀμύλουτοι ἐξερχό-

1. δέξασθε. — 5. περι. — 11. ἀτίθησον. — Ἰουδαίων.

D'ailleurs, lorsque vous recevrez les Évangiles, nous vous expliquerons cela plus clairement.

[4] N'ayant pas de réponse convenable, nous nous levâmes et nous nous séparâmes, après avoir fixé de nouveau un jour de réunion où nous examinerions la question des mille ans dont ils avaient parlé selon Daniel, où nous ferions la preuve d'après l'Ancien Testament, et où nous montrerions l'harmonie de tout l'Évangile.

QUATRIÈME ASSEMBLÉE¹.

[1] Mes amis, parlant de la synagogue des Juifs, le divin hymnographe, l'ancêtre de Dieu, je veux dire David, confirme pleinement notre assemblée, car il raille son manque d'esprit et son impuissance à comprendre les choses utiles et avantageuses; bien plus, il laisse entendre le caractère brutal et sauvage de l'incapacité des Juifs lorsqu'il proclame déjà dans un de ses chants dirigés contre eux: « Les pécheurs se sont rendus étrangers au sein (de leur mère); ils se sont écartés de ses entrailles; ils ont dit des mensonges »². [2] A mon avis, l'admirable (prophète) donne le nom de sein à la piscine sacrée dans laquelle et de laquelle nous renaîsons comme d'un sein

1. Les premiers entretiens portaient le titre de δαΐδα; celui-ci est une συμβολή. — 2. Ps. LVII (LXIII), 4.

μεθα, ἧς ἀλλοτριωθέντες ἐκούσιως οἱ ἰουδαῖοι καὶ πλανώμενοι ἅμα ἀπὸ γαστρῶς ἐν τῇ
 * fol. 155 * ὀκτατημέρῳ αὐτῶν περιτομῇ, λαλοῦσι μὲν ψευδῆ, θυμὸν δὲ τὸν ἄσπονδον κινουσι καθ'
 v° b. ἡμῶν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφως, παραπλησίως ἀσπίδος κωφῆς,
 βύοντες τὰ ὄτα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, μὴ ἐπακούσαντες τῆς φωνῆς τοῦ ἐπὶχθόντος. Πορευ-
 θέντες πάλιν δίκην κυνῶν ὑπὸ λέοντος δεδαγμένων καὶ μαινομένων, οὐκ ἠμέλησαν, ἅμα τε 5
 τὸν ὀνειδιζμὸν τῶν χριστιανῶν μὴ φέροντες, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν τῶν ὁμοφύλων ἐξουδένωσιν
 δεδιττόμενοι. [3] Τοιγαροῦν προσθέντες τῇ ἀναιδείᾳ προπέτειαν, συλλαμβάνονται μὲν καὶ
 * fol. 156 * ἑτέρους ὧν ἐνόμιζον παρ' αὐτοῖς ἐπιλέκτων καὶ δυσσητῆτων ὑπάρχειν, οὐδὲν ἕτερον ἀλλ'
 1° a. ἢ κλαμίνην βλάβδον ἀντὶ διστόμου μαχαίρας εἰς τὸν πόλεμον προσλαβόμενοι, ζήρους τε ἢ
 πυρός ἢ βολίδος πυρφόρου θυμὸν οὐχ ὑπομένουσιν. [4] Πάλιν σύνοδος, καὶ πολὺ γε τῶν 10
 προτέρων σφοδρότερα ἅτε τῆς φήμης διαδραμούσης, καὶ τῆς ὀρισμένης ἡμέρας προμηνυθείσης,
 πάλιν παράκλησις, πάλιν ἡ ἐκκλησία νικᾷ, πάλιν ὄχλος, πάλιν ἰουδαῖοι αἰσχύνονται, πάλιν
 ἀναδύονται.

[5] Ὡς τοίνυν συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ αὐτοὶ τε ὁμοῦ καὶ ἕτεροι ἰουδαῖοι, ὡς τὰ ζῆνα

3. ἐπαυτοῖς. — παράπλησιως. — 7. δεδιττόμενοι. — 8. παρταῖς. — 9. κλαμίνην.

(maternel) et d'où nous sortons sans souillure¹. Les Juifs s'en sont rendus volontairement étrangers, ils se sont en même temps écartés des entrailles (de leur mère) par leur circoncision du huitième jour; ils disent des mensonges, ils stimulent contre nous une implacable colère, autant qu'ils peuvent le faire, à la manière du serpent, mais d'un serpent sans venin; ils se bouchent les oreilles en face de la vérité, et refusent d'écouter la voix de leur chantre; ils vont comme des chiens déchirés, rendus furieux par un lion, pleins d'inquiétude. Dans le même temps, ils ne supportent pas les reproches des chrétiens et ils redoutent le mépris de leurs compatriotes. [3] Aussi, ajoutant la témérité à l'impudence, ils prennent avec eux d'autres hommes, qu'ils croyaient être chez eux une élite invincible. Ils ne font ainsi rien autre que prendre pour la guerre un bâton de roseau au lieu d'un sabre à deux tranchants; leur cœur ne supporte pas le glaive, ou le feu ou le trait enflammé². [4] De nouveau une réunion, et beaucoup plus animée que les précédentes; que le bruit s'en soit répandu, ou que le jour fixé en ait été connu d'avance. De nouveau une lutte opiniâtre³, de nouveau une victoire pour l'Église. De nouveau la foule. De nouveau les Juifs sont confondus; de nouveau ils sont humiliés.

[5] Comme d'autres Juifs étaient venus à la réunion avec les premiers,

1. Cf. Joan. III, 4 ss. — 2. Cette introduction, lourde et embarrassée, peut être rapprochée du prologue. On y retrouve les métaphores familières à l'auteur, de la même impuissance au style simple et clair. Le sens des derniers mots est douteux : θυμὸν ne s'accorde guère avec ὑπομένουσιν. — 3. παρταῖς peut être le combat lui-même, ou bien la préparation au combat, ici les intrigues, les menées plus ou moins occultes qui précèdent la discussion.

πρόσωπα παρὰ τὰ πρότερα, ὁ τοῦ λόγου * διὰ τοῦ θεοῦ λόγου ἡγούμενος ἅμα ἐθεάσατο, * fol. 156
 χαριστάτη φωνῇ φησι· φαιδρότερος σήμερον ὁ σύλλογος, καὶ πλείω ἢ παρὰτάξις, ἀλλά * 1° b.
 ἐστὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ ὀδηγῶν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν, μήπως ἐγὼ πλανοῦμαι
 καὶ οὐκ οἶδα.

5 [6] Πρὸς ταῦτά τις τῶν γηραλέων τῶν παρ' αὐτοῖς καὶ πάνυ νομομαθεστάτων ἵνα
 μὴ λέγω ἀμαθεστάτων, νομικῶς αὐτῶν καὶ προκριτότερος, ἔφησεν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἰου-
 δαίους· συνετωτάτῳ ἀληθῶς, ὦ ἄνδρες, καὶ πάνυ γραφικῶ ἀνδρὶ συντυγχάνετε. Διὸ οὗτος καὶ
 ἡμεῖς μετὰ συνέσεως λαλήσατε· οὐ γὰρ ἐστὶ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς σήμερον * ἰκανώτερος αὐτοῦ * fol. 156
 ἀνθρώπος· ὁρᾶτε γὰρ ὅτι πάντα ἐν τῆς ἡμετέρας γραφῆς ἡμῖν λαλεῖ καὶ ἀποκρίνεται. * v^o a.

10 Τί τοῦτο σκοπῆσας ὁ δειλαιος, ἵν' ὥσπερ διὰ φαρμάκου μᾶλλον δὲ δειλητηρίου τῶν
 ἐπαίνων πρὸς κενοδοξίαν ἀφαρπάσῃ τὸν νοῦν τοῦ χριστιανοῦ, καὶ ὑπεκλύσῃ πως καὶ
 σκοτίσῃ πρὸς τὴν διάλειξιν, ἀλλ' ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος. [7] Συντόμως γὰρ ὑπολαβὼν ὁ χρι-
 στιανὸς εἶπεν· λόγος ἐστὶ τῆς σοφίας, ὦ ἄνθρωπε, λέγων· « μὴ μακρῖσεις ἄνθρωπον πρὸ
 « τελευτῆς αὐτοῦ ». Πλὴν γίνωσκε ὅτι μάρτυς κύριος, ὅτι μαθητὴν κελῶ χριστιανοῦ οὐ
 15 ποιῶ, λοιπὸν μὴ νομίσῃς· εἰ γὰρ ἦσαν * ἐξ ὧν γινώσκω προσώπων ἐνταῦθα, δι' ἐνὸς λόγου * fol. 156
 * v^o b.

2. φωνῇ. — 3. ἐστὶ. — 5. τίς. — γηραλείων. — 11. πῶς. — 12. σκοτίσει. — 13. δι' ἐνός.

en voyant des visages étrangers au milieu des autres, le chrétien qui diri-
 geait la discussion grâce au Verbe divin, dit aussitôt qu'il les aperçut, d'une
 voix très aimable : La réunion est aujourd'hui plus brillante, et le combat
 sera plus vif. Mais c'est le Dieu des armées qui nous conduira à la vérité, et
 qui m'empêchera de me fourvoyer, car je ne sais pas.

[6] Là-dessus, un des plus âgés d'entre eux, un des plus instruits dans
 la loi (pour ne pas dire un des plus ignorants), un de leurs légistes et de leurs
 princes, dit aux autres Juifs : Hommes, vous êtes en présence d'un homme
 vraiment très intelligent, tout à fait versé dans l'Écriture. Aussi lui et vous,
 parlez avec réflexion. Il n'y a pas aujourd'hui chez les chrétiens d'homme
 plus habile que lui. Vous verrez qu'il parle toujours d'après notre Écriture
 et répond de même.

Que cherchait ce malheureux, sinon par le poison ou mieux par l'épou-
 vantail des louanges, à entraîner vers la vaine gloire l'esprit du chrétien,
 à l'affaiblir peu à peu, à l'obscurcir pour la discussion? Mais il fut trompé
 dans son espoir. [7] Car le chrétien, le comprenant à demi-mots, répondit :
 Homme, il y a une parole de la sagesse qui dit : « Tu n'estimeras pas un
 « homme heureux avant sa fin »². Sache d'ailleurs, le Seigneur en est témoin,
 que je ne fais pas figure de parfait chrétien³. Ne va pas le croire. S'il y avait
 ici des personnes que je connais, par une seule parole, elles enfermeraient

1. Cf. Gal. v, 26. — 2. Eccl. xi, 28. — 3. Le sens de ce membre de phrase n'est pas très sûr.

ἀπέκλειαν ἂν πᾶσαν τὴν σοφίαν ὑμῶν· πλὴν ταῦτα ἔλασσαντες, ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλωμεν· τί τοίνυν ἡμῖν τὸ προκείμενον εἰς ζήτησιν, ἐν τῇ προτερέσῃ διαλέξει;

II [1] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· ὧδε τὸν σύλλογον κατελύσαμεν· ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀποδείξωμεν ὅτι παλαιός ὁ προφήτης Δανιὴλ, καὶ πλείω τῶν χιλίων ἐτῶν ἔχων τὴν ἀποβίωσιν, σὺ δὲ ὅπως ἡμῖν τὴν ἀποδείξει ποιήσεις ἐκ τῆς ἡμετέρας γραφῆς ὅτι συμφωνεῖ τῷ εὐαγγελίῳ σου.

* fol. 157
r^o a.

Ὁ χριστιανὸς ἀπεκρίθη· ἐλάτω τοίνυν ἡ βίβλος τοῦ ἁγίου Δανιὴλ, καὶ ἴδωμεν τίς ἀληθεύει.

[2] Καὶ ἐλθούσης τῆς βίβλου ἤρξατο μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτάσεως καὶ σπουδῆς ἀναπτύσσειν καὶ συζητεῖν ἄνω ἐν Βαβυλῶνι· ὁ γὰρ ἐποίησεν ἔτη, καὶ πάλιν πόσα μετὰ τὴν μετοικισίαν ἐν Ἱερουσαλὴμ διετέλεσεν, ἕως τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων γεναμένης εἰς αὐτοὺς ἀλώσεως, εἶτα καὶ πόσους ἕως νῦν χρόνους ὁ γὰρ αὐτῶν ἐμπετυρισμένος καὶ ἔρημος ἔχει. Ἀνελθούσης οὖν πάσης τῆς ὁμάδος περὶ τὰ χίλια καὶ ἑκατὸν ἔτη ὡς αὐτοὶ καθὼς ἠθέλησαν ἐψήφισαν, ἤρξαντο καταβᾶν καὶ χαίρεισθαι, ὅτι ἰδοὺ φησὶν ἡμεῖς ἠληθεύσαμεν, ὁ δὲ μέγας ὑμῶν οὗτος διδάσκαλος ἐψέυσατο.

* fol. 157
r^o b.

[3] Ἐτι δὲ εἰρωνεύμενος αὐτοὺς ὁ χριστιανὸς καὶ βεβαιῶσαι τὸν λόγον θέλων φησὶ πρὸς

2. προτερέσῃ doit sans doute être corrigé en προτεραίᾳ. — 12. ἤρξατο (v ajouté au-dessus de la ligne). — 14. ἠρωνεύμενος.

toute votre sagesse. Mais laissons tout cela, et venons-en à la question proposée. Quel objet a-t-il été proposé à la discussion dans le précédent entretien?

II [1] Les Juifs : Lorsque nous avons terminé la réunion, nous devons montrer que le prophète Daniel est ancien, et qu'il est mort voici plus de mille ans; et toi tu avais à nous faire la preuve d'après nos écritures qu'elles sont d'accord avec ton évangile.

Le Chrétien répondit : Que vienne maintenant le livre de Daniel, et voyons qui dit la vérité.

[2] Quand le livre fut là, les (Juifs) commencèrent¹ avec beaucoup d'attention et de soin à l'ouvrir et à compter combien d'années le peuple avait été à Babylone, puis combien d'années il avait passées à Jérusalem après le retour jusqu'à la prise de la ville par les Romains, enfin depuis combien de temps aujourd'hui leur temple était brûlé et désert. Le total monta environ à onze cents ans², et ils comptèrent comme ils l'entendirent. Alors ils commencèrent à pousser des cris et à se réjouir, en disant : Voici que nous avons dit la vérité; et votre grand docteur a menti.

[3] Le Chrétien faisant encore l'ignorant avec eux³, et voulant affermir

1. Le verbe est de nouveau au singulier dans le texte grec. Il serait assez inutile de chercher à expliquer ces changements de nombre. — 2. Le chrétien comptera tout à l'heure 500 ans entre Daniel et le Christ. La discussion se placerait donc vers l'an 600, mais il a été dit plus haut que le temple est détruit depuis 600 ans (II 6, 7; p. [60]). Cette chronologie n'est pas très ferme. — 3. Cf. *Dial. anti-monoph.* 73; éd. BONWETSCH, p. 116, 17 : καὶ εἰρωνεῖα μοι λέγων.

τοὺς Ἰουδαίους· ὑμεῖς καθὼς θέλετε ψηφίζετε· πλὴν οὐδὲ πάντες ὑμεῖς ἔχω ὅτι συνακνεῖτε τούτω· ἐπεὶ ἐάν οὕτως ἔνι ἀλήθεια, καὶ οὕτως ἔχετε ὅτι χίλις καὶ πλείω ἔτη ὁ Δανιὴλ ἔχει, εἶπατε.

Οἱ δὲ πάντες συνέθεντο καὶ ἐδευτέρωσαν καὶ ἐπίρρωσαν τὸν λόγον.

5 Τότε λέγει αὐτοῖς· δότε μοι τὴν βίβλον καὶ λάβω καὶ ἐξ αὐτῆς ὑμᾶς πείθω, ὅτι οὕτω πεντακόσια ἔτη ἐπληρώθησαν ἀπὸ Δανιὴλ καὶ ὧδε.

III [I] Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς βίβλου, ἀνέπτυσεν τὴν * δεκάτην ὄρασιν τοῦ Δανιὴλ, καὶ * fol. 157
ἀνέγνω λέγων· « ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Δακρείου τοῦ υἱοῦ Ἀσουήρου ἀπὸ τοῦ σπέρματος Μηδῶν, v^o a.
« ὃς ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν Χαλδαίων, ἐν ἔτει ἐνὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἔγω Δανιὴλ
10 « συνῆκα ἐν ταῖς βίβλοις τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ὡς ἐγενήθη λόγος κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν τὸν
« προφήτην, εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐρημώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐβδομήκοντα ἔτη ». Εἶτα
« εἰπὼν τὰ μετὰ τῆς ἐρημώσεως τῆς ὀράσεως, ἐπήγαγεν· « καὶ ἔτι μου λαλοῦντος καὶ προσευ-
« χομένου καὶ ἐξαγορεύοντος τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ μου Ἰσραὴλ, καὶ ῥιπτοῦντος τὸν ἑλεόν * fol. 157
15 « μου ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ * μου περὶ ὄρους τοῦ ἁγίου τοῦ θεοῦ μου καὶ ἔτι μου v^o b.
« λαλοῦντος ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Γαβριὴλ ὃν εἶδον ἐν τῇ ὀράσει ἐν τῇ ἀρχῇ

1. συνενεῖτε. — 4. δὲ. — 9. ἐνὶ. — 10. τῶν ἀριθμῶν. — 15. ἰδόν.

son calcul, dit aux Juifs : Vous comptez comme vous voulez. Cependant, je crois que vous n'êtes pas tous d'accord en cela. Si telle est donc la vérité et que vous croyiez que Daniel a plus de mille ans, dites-le.

Tous se mirent d'accord, et recommencèrent le compte une deuxième et une troisième fois. Alors le Chrétien dit : Donnez-moi le livre ; que je le prenne et vous prouve d'après lui qu'il n'y a pas encore cinq cents ans accomplis depuis Daniel jusqu'à présent.

III [I] Et ayant pris le livre, il l'ouvrit à la dixième vision de Daniel, et il lut ceci : « Dans la première année de Darius, fils d'Assuérus, de la race des « Médes, qui régna sur le royaume des Chaldéens, dans la première année de « son règne, moi Daniel je compris dans les livres le nombre¹ des années, « lorsque fut la parole du Seigneur au prophète Jérémie, pour l'achèvement de « la désolation de Jérusalem, soixante-dix ans »¹. Puis, après avoir dit ce qui est entre la désolation de la vision², le prophète continue : « Pendant que je « parlais encore et que je priais et que je confessais les péchés de mon « peuple Israël et que j'exprimais ma pitié en face du Seigneur mon Dieu au « sujet de la montagne sainte de mon Dieu, pendant que je parlais encore « dans la prière, voici l'homme Gabriel que j'avais vu dans la vision au

1. Dan. ix, 1-2; cf. *Dial. Papiric. et Phil.* 17; éd. Mc. GIFFERT, p. 80, 20 ss. Le texte de Daniel cité ici est généralement conforme à celui du manuscrit Q. — 2. Cette expression étrange désigne la prière de Daniel (Dan. ix, 4-19).

« πετόμενος, καὶ ἤψατό μου ὡσεὶ ὄραν θυσίας ἐσπερινῆς, καὶ συνέτισέν με, καὶ ἐλάλησεν
 « μετ' ἐμοῦ καὶ εἶπεν· Δαυὶδ, νῦν ἐξῆλθον συμβιβάζσαι σε σύνοσιν ἀρχῆ τῆς δυνάμεώς σου.
 « Ἐξῆλθεν ὁ λόγος καὶ γὰρ ἦλθον τοῦ ἀναγγεῖλαι σοι, ὅτι ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν εἶ σύ· καὶ ἐννοήθητι·
 « ἐν τῷ ῥήματι καὶ σύνος ἐν τῇ ὀπτασίῃ ». [2] Οὐλοῦν συνήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, ὧδε
 τὸν νοῦν, ὧδε τὰ ὄρα· ἴδωμεν τί ὁ ἀνὴρ τῶν ἐπιθυμιῶν παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἀκούει· τὸ γὰρ
 * fol. 158 3
 1° a. θαυμαστότερον, * ὅτι οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἱερεὺς, οὐ πρέσβυς, οὐ προφήτης, ἀλλ' οὐράνιος
 ἄνθρωπος τὰ παρόντα φηέγεται· « ἑβδομηκοντα, φησὶν, ἑβδομάδες συνετημήθησαν ἐπὶ τὸν
 « λαόν σου, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ». Ἐἶτα μετὰ ταῦτα, τί φησι· « τοῦ συνετελεσθῆναι
 « ἁμαρτίαν », ἦγον παῦσαι, « καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίας ». [3] Προσῆλθον ἀδελφοί·
 φθερωτάτα ἐνταῦθα ὁ ἄγγελος μυστήρια φηέγεται· περὶ γὰρ παρουσίας τινός προλέγει
 10
 μελλόντος ἀπαλεῖψαι καὶ ἐξαλεῖψαι ἁμαρτίας ἀνθρώπων· « καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι, φησὶ, ἀδικίας,
 « καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον ». Ἴδού καὶ ἀπλήρωτον καὶ αἰώνιον λέγει τὴν
 * fol. 158 15
 1° b. εὐσπλαγγίαν τοῦ ἐρχομένου· « καὶ τοῦ ἀγαγεῖν, φησὶ, δικαιοσύνην αἰώνιον ». Ἐἶτα
 ἐπήγγαγεν καὶ τὴν κατὰπαυσιν τοῦ νόμου, καὶ φησι· « καὶ τοῦ σφραγίσαι ὄρασιν καὶ προφή-
 « την »· ἦγον παῦσαι τοὺς προφῆτας καὶ ἄπειρ ἑθεώρων ὄρασεις, καὶ ἐπὶ μείζονα σωτηρίαν

2. μετεμῶ. — 4. οὐκ οὐν. — 7. φηέγεται (corrigé εἶται au-dessous de la ligne). — 10. περι. — 11. ἀπαλεῖψαι.

« commencement, en train de voler, et il me toucha, environ à l'heure du sa-
 « crifice du soir; il m'instruisit et me parla et dit : Daniel, maintenant je suis
 « venu te donner l'intelligence, principe de ta force. La parole est venue et moi
 « je suis venu t'annoncer, car tu es un homme de désirs : réfléchis à l'évène-
 « ment et comprends la vision »¹. [2] Nous aussi, frères, tendons donc main-
 « tenant notre esprit et nos oreilles. Voyons ce que l'homme de désirs entend de
 l'ange. Le plus admirable, c'est que ce n'est pas un homme, ni un prêtre, ni
 un ancien, ni un prophète, mais un homme céleste qui parle à présent :
 « Soixante-dix semaines, dit-il, ont été abrégées sur ton peuple et sur la ville
 « sainte »². Puis, après cela, que dit-il? « Pour que soit achevé le péché » :
 c'est-à-dire pour faire cesser « et pour sceller les péchés »³. [3] Faisons
 attention, frères. L'ange publie ici de très redoutables mystères; il annonce
 la venue de quelqu'un qui doit effacer et enlever les péchés des hommes. « Et
 « pour expier, dit-il, les injustices et amener une justice éternelle »⁴. Voici qu'il
 parle de la miséricorde inépuisable et éternelle de celui qui doit venir : « Et
 « pour amener, dit-il, une justice éternelle »⁵. Puis il continue, en parlant de
 la cessation de la loi, et dit : « Et pour sceller la vision et les prophètes »⁶,
 c'est-à-dire pour faire cesser les prophètes et tout ce qu'ils ont vu en visions,

1. Dan. ix, 20-24. On notera au verset 23 la leçon : ἀρχὴ τῆς δυνάμεώς σου, pour : ἐν ἀρχῇ τῆς δεισιπείας σου ABQF. Cette variante est très curieuse. — 2. Dan. ix, 24a. — 3. Dan. ix, 24b. — 4. Dan. ix, 24c. — 5. Dan. ix, 24d. — 6. Dan. ix, 24e.

ἀγαγεῖν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. [4] Ὅτι γὰρ μεῖζων ἢ σωτηρία ἢ μετὰ τοὺς προφήτας. ὕρα
 τί ἐπήγαγεν ἃ καὶ τοῦ χρίστου ἅγιον ἁγίων καὶ γνώσει καὶ συνήσει ἀπὸ ἔξοδου λόγου τοῦ
 ἃ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηῆσαι Ἱερουσαλὴμ ἕως χρίστου ἡγουμένου ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ
 ἃ μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἐξήκοντα δύο, ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα », ἦγουν χριόμενός τις
 5 * εἰς ἱερέα ἢ βασιλέα ἃ καὶ κρίμα, φησί, ἐξολοθρευθήσεται », ἦγουν κριτῆς ἐκ τοῦ Ἱσραήλ. * fol. 158
 Εἶτα εἰπὼν μετὰ τὸ ἐπήγαγεν ἃ καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομάς μία καὶ ἡμισυ
 ἃ τῆς ἑβδομάδος, καταπαύσει θυσιαστήρια καὶ θυσίας ». [5] Ἀκούσατε δὴ μου πάντες,
 ἀκούσατε τὸν λόγον ἑρωτήσω γὰρ ἀκούσάντων ὑμῶν ὑμεῖς, ὧ ἰουδαῖοι, ἐσβαιώσατε χίλια καὶ
 πλείω ἔτη εἶναι σήμερον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Δαυιδ. Ὁ Δαυὶδ μετὰ ἐξήκοντα ἐννέα αὐτοῦ
 10 ἑβδομάδας ἔτων, ἦγουν μετὰ τετρακισία ἐνενήκοντα ἔτη εἶπεν ἔρχεσθαι ἡγουμένον τινα
 χριστόν, ἀλλὰ καὶ ἅγιον ἁγίων αὐτὸν ὀνόμασεν, * ἀλλὰ καὶ ἀμαρτίας ἐξαλείφοντα, ἀλλὰ καὶ
 καταπαύοντα θυσίας, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνην αἰώνιον φέροντα. [6] Τοῖνον εἶ τὶ θέλετε ἐκλέξασθε
 ἢ εἶπατε ὅτι ὁ προφήτης ψεύσατο, ἢ ἂν ἠλήθευσεν, δείξατε ἡμῖν ποῦς χριστὸς ἅγιος ἁγίων

1. ἀγαγε. — μεῖζων. — 2. συνήσει. — 5. κριτῆς. — 7. καταπαύσει. — 9. πλείω.

et pour conduire le genre humain à un plus grand salut. [4] Que le salut (qui viendra) après les prophètes soit plus grand, vois ce qu'il en dit ensuite : « Et pour oindre le saint des saints; et tu connaîtras et tu comprendras « depuis l'ordre (qui sera donné) pour édifier Jérusalem jusqu'au Christ chef « (il y aura) sept semaines... et après les soixante-deux semaines, l'onction « sera détruite »¹, c'est-à-dire un oint, roi ou prêtre. « Et le jugement, « dit-il, sera détruit »², c'est-à-dire un juge sorti d'Israël. Puis, après autre chose, il poursuit : « Et il confirmera une alliance pour beaucoup; une « semaine, et la moitié d'une semaine, il fera cesser les autels et les « sacrifices »³. [5] Écoutez-moi donc tous, écoutez cette parole; je vous demande d'écouter, vous les Juifs; vous avez affirmé qu'il y a aujourd'hui plus de mille ans depuis les jours de Daniel¹. (Or) Daniel dit qu'un Christ chef viendra soixante-neuf semaines d'années après lui, c'est-à-dire au bout de quatre cent quatre-vingt-dix ans, mais il le nomme aussi saint des saints, il dit qu'il efface les péchés, qu'il fait cesser les sacrifices, qu'il apporte une justice éternelle. [6] Maintenant, si vous voulez quelque chose, choisissez : ou bien dites que le prophète a menti; ou bien, s'il a dit vrai,

1. Dan. IX, 24f, 25a, 26a: La citation n'est pas complète; il y manque la moitié du v. 25 où sont annoncées les soixante-deux semaines. L'auteur — ou peut-être le copiste — qui est responsable de cette omission, due à un homeoteleuton, ne s'est pas aperçu qu'il y avait une lacune dans le sens. — 2. Dan. IX, 26. — 3. Dan. IX, 27. — 4. Cf. le même argument ap. ANASTASII SIN. *Disput. adv. Iud.* 3; P. G. LXXXIX, 1240. Le Dialogue de Papius et de Philon ne le contient pas. Dans ce dernier ouvrage, le ms. de Paris 1111, c.-à-d., d'après Mc. Giffert, la recension la plus récente, fait appel au livre de Daniel seulement pour prouver le règne glorieux du Christ (17. *éd. cit.*, p. 80, 20 ss.).

ἐχρίσθη μετὰ πεντακόσια ἔτη τοῦ Δανιὴλ, καὶ ἔπαυσεν θυσίας, καὶ ἤγαγεν δικαιοσύνην αἰώνιον. Πάντως γὰρ ἢ περὶ τοῦ ἡμῶν ἢ περὶ τοῦ ἡμῶν Χριστοῦ λέγει· εἴτε οὖν ἐκεῖνος εἴτε οὗτος Χριστὸς ἦλθεν· εἰ δὲ μὴ ἦλθεν, ὁ Δανιὴλ ἐψεύσατο. Εἰ τι θέλετε εἶπατε, ἐπεὶ εὐθέως καίω τὴν βίβλον τοῦ Δανιὴλ, ὅτι πλανᾷ τὸν κόσμον καὶ ἀλήθειαν οὐ λέγει.

* fol. 159
1° a. [7] Τότε συνῆκαν οἱ ἄφρονες, ὅτι οὐ χάριν * τοῦ προσεύχεσθαι αὐτοὺς κατὰ τὸν νότον 5
τὴν τοῦ Δανιὴλ βίβλον εἰς μέσον ἐσπουδάσαμεν, ἀλλὰ τὸν χρόνον τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας ἐξ αὐτῆς αὐτοῖς παραστήσαι σπεύδοντες· ὅθεν γινώσκεις ὅτι συνεποδίσθησαν, ἤβου-
λήθησαν ψηφίσαι ἀπὸ Ἀδάμ τὰ ἔτη τῆς Χριστοῦ παρουσίας, λέγοντες· ὅτι καὶ ἡμεῖς
καὶ ἡμεῖς τῷ πεντακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἔτει λέγομεν ἔρχεσθαι τὸν Χριστόν.

[8] Ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτούς· ἐὰν θέλετε εἶπατε ὅτι τῷ μυριοστῷ ἔτει ἔρχεται· τῶς ἐπὶ 10
τὸ προκείμενον σταθῶμεν· δεῖξατε δὲ ἡμῖν πῶς Χριστὸς ἦλθεν ἀπὸ τοῦ Δανιὴλ μετὰ πεν-
τακόσια ἔτη, καὶ ἔδωκεν τοῖς ἀνθρώποις διαθήκην * αἰώνιον.

* fol. 159
1° b. IV [1] Ἐκείνων οὖν ταρασσομένων καὶ πρόσφορόν τι εἰπεῖν μὴ ἐπισταμένων, εὐπροσω-
πήσας ὁ χριστιανὸς σὺν ἀγαλλιᾷσει τοῦ πνεύματος, πρὸς ὅλον τὸν λαὸν θεολογικῶς
ἀποφθεγγόμενος εἶπεν· « ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη, προσέχετε πάντες οἱ κατοικοῦντες 15

7. γινώσκεις. — 9. λέγομεν. — 10. δε.

montrez-nous quel Christ, quel saint des saints, a été oint cinq cents ans après Daniel, a fait cesser les sacrifices, a apporté une justice éternelle. Certainement, il parle ou de votre Christ ou du nôtre. L'un ou l'autre de ces Christs est donc venu. Et s'il n'est pas venu, Daniel a menti. Si vous voulez quelque chose, dites-le. Car tout de suite je brûle le livre de Daniel parce qu'il trompe le monde et ne dit pas la vérité.

[7] Alors ces insensés comprirent que ce n'était pas parce qu'ils priaient vers le midi que nous avons fait apporter à la réunion le livre de Daniel, mais parce que nous désirions établir d'après lui le temps de la venue du Christ. Aussi voyant qu'ils étaient pris, ils voulurent compter depuis Adam les années de la venue du Christ, disant : Vous et nous disons que le Christ viendra en l'an cinq mille cinq cents¹.

[8] Nous leur répondîmes : Si vous voulez, dites qu'il viendra en l'an dix mille. Pour l'instant, tenons-nous à la question posée. Montrez-nous quel Christ est venu cinq cents ans après Daniel, et a donné aux hommes une alliance éternelle.

IV [1] Comme les Juifs se troublaient et ne savaient rien dire de convenable, le Chrétien, d'un air agréable, dans l'exultation de l'Esprit², s'adressa à tout le peuple dans le langage de Dieu même : « Écoutez ceci, toutes les

1. C'est à peu près l'époque de la venue de N.-S., en admettant la chronologie des Septante. Mais les Juifs enseignaient-ils vraiment que le Messie viendrait en 5500? — 2. Cf. Lc. x. 21.

« τὴν οἰκουμένην ». Ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀθροίσθητε Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληγες, Σαμαρεῖται καὶ βάρβαροι, ἄπιστοι καὶ ἀλλόπιστοι, τὸ οὖν ὑμῶν κλίνατε, πᾶς θεοῦ ἄνθρωπος καὶ πᾶς προφήτης ἐν πνεύματι ἁγίῳ λαλῶν τότε φανεροῦνται, ὅτε οἱ αὐτοῦ προσηθέντες λόγοι διὰ τῶν ἔργων γίνονται. Ἔως οὗ γὰρ τελεσθῶσιν ἅπερ προσφῆτευσεν, οὐδεὶς * ἀκριβῶς ἐπίσταται: ἐν ἐκ
 5 θεοῦ, ἐν ἐκ δαιμόνων φέγγεται: ὅτε δὲ τὰ πράγματα μαρτυροῦσι τοῖς ῥήμασιν, ἀνάγκη πᾶσα πιστεῦσαι καὶ μὴ ἀμφισβᾶλλειν. [2] Διαθήκην αἰώνιον, τοῦτ' ἔστιν ἀτελεύτητον, ὧ ἀδελφοί, ὁ Δανιὴλ τῷ Χριστῷ τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων ἐμαρτύρησεν φέρειν τίς οὖν γέγονε παρ' ὑμῶν μετὰ τὸν Δανιὴλ ἅγιος ἁγίων συγχωρῶν ἁμαρτίας; ἄρα μὴ περὶ τοῦ
 10 Δαυὶδ λέγει; ἀλλὰ περὶ τοῦ Δανιὴλ ἦν. Ἀλλὰ τίς; ἄρα μὴ περὶ τοῦ ἡλιμμένου ὑμῶν οὗ ἐδόξεσθε; ἀλλ' ὁ χρόνος παρῆλθεν ὡς εἶπατε, καὶ πλείω τῶν χιλίων ἐτῶν εἰσιν ἀπὸ τοῦ
 Δανιὴλ ἕως σήμερον, καὶ ἀλήθειαν εἶπατε: ὑμῶν οὖν προφήτην ἅγιον ἁγίων ἀπὸ τῆς τοῦ
 15 ναοῦ καταστροφῆς μὴ ἐσχηκότων οὐδὲ βασιλέα τοιούτων, ἀνάγκη ψηφίσαντας ἡμᾶς τοὺς ἀπὸ Δανιὴλ χρόνους ἐπισκέψασθαι τίς μετὰ τὰς ἑξήκονταδύο καὶ ἐπτὰ καὶ μίαν καὶ ἡμῖσι ἐβδομάδας ἐπέφανεν ἅγιος ἁγίων ἐπὶ γῆς. [3] Τῷ πρώτῳ ἔτει Δαρείου τοῦ Περσῶν

* fol. 159
v° a.* fol. 159
v° b.

2. το. — 8. περι.

« nations, faites attention, vous tous qui habitez la terre »¹. Vous (qui) êtes assemblés, Juifs et Grecs, Samaritains et barbares, incroyants et hérétiques, tendez vos oreilles; tout homme de Dieu et tout prophète parlant dans l'Esprit-Saint sera manifesté lorsque ses discours antérieurs se réaliseront dans les faits. Car jusqu'à ce que soit accompli ce qu'il a prophétisé, personne ne sait exactement s'il parle de la part de Dieu ou des démons. Mais lorsque les faits rendent témoignage aux paroles², il est de toute nécessité de croire et de ne pas hésiter. [2] C'est une alliance éternelle, c'est-à-dire sans fin, frères, dont Daniel a témoigné que le Christ, le chef, le saint des saints l'apporterait³. Qui donc chez vous, après Daniel, a été saint des saints? qui a remis les péchés? Ne parle-t-il pas de David? Mais celui-ci vivait avant Daniel. Mais quoi? Ne parle-t-il pas de votre Messie que vous attendez? Mais le temps est passé, comme vous l'avez dit; il y a plus de mille ans depuis Daniel jusqu'aujourd'hui, et vous avez dit la vérité⁴. Puis donc que vous ne possédez, depuis la destruction du temple, ni prophète qui soit saint des saints, ni roi ayant cette qualité, il faut qu'en comptant le temps depuis Daniel nous recherchions qui, après soixante-deux plus sept, plus une et une demi semaines, a paru sur la terre comme saint des saints. [3] Daniel eut sa vision la pre-

1. Ps. XLVIII (XLIX), 2 : προσέχετε : ἐνωτίσασθε NABRT. — 2. Cf. Joan. x, 25. — 3. Cf. Dan. ix, 24 ss.

— 4. Le sermon 38 de Basile de Séleucie, *Contra Iudaeos de Salvatore adventu demonstratio*, P. G. LXXXV, 400-425, est avant tout un calcul des années qui séparent Daniel du Christ. Mais la chronologie de Basile est différente de celle des Trophées, surtout en ce qui concerne les rois d'Égypte.

βασιλείως εἶδεν τὴν ὄρασιν ὁ Δανιὴλ. Δαρεῖος ἐβασίλευσε Περσῶν ἔτη λζ'. Ξέρξης ὁ Δαρεῖου
 βασιλεὺς Περσῶν, ἔτη κα' Ἀρτάβανος ἔτη ζ'. Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ, ἔτη μ'. Ξέρξης ἄλλος
 ἔτη μβ'. Σογδόνης, μζ'. Δαρεῖος ἄλλος, ἔτη ιθ'. Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων, ἔτη μ'. Ἀρταξέρξης
 ὁ καὶ Ὀχρός ἔτη κτ'. Ἀρσῆς Ὀχρός, ἔτη δ'. Δαρεῖος Ἀρσάμου ἔτη ε'. ὁμοῦ βασιλείας Περσῶν
 ἔτη ρεγ. [4] Μετὰ τούτων ἐβασίλευσαν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος Μακεδῶν ἔτη θ' οὗτος ἀνείλεν
 Δαρεῖον τὸν ἔσχατον βασιλέα Περσῶν. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην Ἀλεξάνδρου, ἐβασίλευσαν ἐν
 Αἰγύπτῳ οὗτοι Πτολεμαῖος ὁ Λαγός, ἔτη μ'. Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος, ἔτη λη'. Πτολεμαῖος
 ὁ εὐεργέτης, ἔτη κε'. Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ, ἔτη ιζ'. Πτολεμαῖος ὁ ἐπιφανής, ἔτη κδ'.
 Πτολεμαῖος ὁ φιλομήτωρ, ἔτη λε'. Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος, ἔτη κθ'. Πτολεμαῖος ὁ Φούσκων,
 ἔτη ιζ', καὶ μῆνας ε'. Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἔτη ι'. Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς Ἀλε- 10
 ξάνδρου, ἔτη η'. Πτολεμαῖος ὁ καὶ Διώνυσος, ἔτη λ'. Κλεοπάτρα θυγατὴρ Πτολεμαίου, ἔτη κβ'.
 ὁμοῦ βασιλείας Αἰγύπτου, ἔτη σσε καὶ μῆνας ε'. [5] Ῥωμαίων βασιλεῖς τῷ τρίτῳ ἔτει
 Κλεοπάτρας, πρῶτος ἐμονάρχησε Ῥωμαίων Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ, ἔτη δ' μῆνας ζ'. Καῖσαρ
 Σεβαστὸς Ὀκταῖος ὁ καὶ Αὐγούστος, ἔτη νε' μῆνας ε' οὗτος τῷ πεντεκαίδεκάτῳ ἔτει τῆς
 κούτου βασιλείας Κλεοπάτραν ἀνελὼν, καθείλεν τὴν τῶν Αἰγυπτίων βασιλείαν. Γίνονται 15

9. φοῦσκων. — 14. ὀκτὰ νύκτες.

mière année de Darius roi des Perses¹. Darius régna sur les Perses 36 ans. Xerxès fils de Darius, roi des Perses, 21 ans. Artabane, 7 ans. Artaxerxès Longue-Main, 40 ans. Xerxès II, 42 ans. Sogdonis, 47 ans². Darius II, 19 ans. Artaxerxès Mnémon, 40 ans. Artaxerxès Oehus, 26 ans. Arsis, fils d'Oehus, 4 ans. Darius, fils d'Arsame, 6 ans. En tout, pour la monarchie des Perse, 193 ans. [4] Après Darius, régna Alexandre le Grand, le Macédonien, pendant 9 ans. Celui-ci fit disparaître Darius, le dernier roi des Perses³. Après la mort d'Alexandre, voici ceux qui régnèrent en Égypte : Ptolémée Lagus, 40 ans. Ptolémée Philadelphie, 38 ans. Ptolémée Évvergète, 25 ans⁴. Ptolémée Philopator, 17 ans. Ptolémée Épiphane, 24 ans. Ptolémée Philométor, 35 ans. Ptolémée le Jeune, 29 ans. Ptolémée Physkon, 17 ans et 6 mois⁵. Ptolémée appelé aussi Alexandre, 10 ans. Ptolémée, frère d'Alexandre, 8 ans. Ptolémée appelé aussi Denys, 30 ans. Cléopâtre, fille de Ptolémée, 22 ans. En tout, pour la monarchie d'Égypte, 295 ans et six mois. [5] Rois des Romains : la troisième année de Cléopâtre, le premier roi des Romains fut Caius Julius César, pendant 4 ans et 7 mois. L'empereur César Octave, appelé aussi Auguste, régna 56 ans et 6 mois. Celui-ci, faisant disparaître Cléopâtre, la quinzième année de son règne, détruisit le royaume d'Égypte.

1. Dan. ix, 1. — 2. La chronique d'Eusèbe ne donne que 7 mois de règne à Sogdonis (trad. arménienne et texte latin de S. Jérôme). — 3. Selon la chronique d'Eusèbe, le règne d'Alexandre dura 12 ans, dont 5 ans seulement après la conquête de la Perse. — 4. 26 ans selon Eusèbe (Arm. et lat.). — 5. 17 ans selon Eusèbe-Jérôme; 17 ans, 6 mois d'après l'Arménien.

τοίνυν ἀπὸ πρώτου ἔτους Δαρείου τοῦ βασιλέως Περσῶν ἕως τῆς τελευταῖας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἔτη $\overline{σβ}$, * καὶ ἀπὸ τῆς τελευταῖας Ἀλεξάνδρου ἕως Αὐγούστου Καίσαρος εἰκοστοῦ * fol. 160
 ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτη $\overline{σζ}$. Ὅμοῦ τὰ συναμρότερα ἀπὸ πρώτου ἔτους Δαρείου v° a.
 ὅτε καὶ τὴν ὄρασιν ὁ Δανιὴλ ἐθεάσατο, ἕως εἰκοστοῦ ἔτους Καίσαρος Ῥωμαίων Αὐγούστου.

[6] Ἐγκύβωμεν οὖν εἰ δοκεῖ τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις, καὶ εὐρήσομεν ὅτι ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας κατὰ σάρκα. Εἰ δέ τις τοῖς εὐαγγελικοῖς οὐ πείθεται λόγοις, κἄν τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς * μὴ ἀπιστεῖτω ὡς Ἰησοῦς ὁ * fol. 160
 Χριστὸς προεῖπεν ἅ καὶ ὀρώμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν κυβανόμενα καὶ βεβαιούμενα * κἄν γὰρ v° b.
 10 ὑμεῖς ἀρνῆσθε, οἱ λίθοι κεκράζονται σάλπιγγος λαμπρότερον. Εἶπεν ὁ προφήτης Δανιὴλ, ὅτι καταπαύσει θυσίας ὁ ἄγιος τῶν ἁγίων Χριστὸς, καὶ σφραγίσει ὄρασιν καὶ προφητάς πληρώσει. Ἴδού κατέπαυσεν, ἰδοὺ θυσίας Ἰουδαϊκὰς ἤρην, ἰδοὺ κρινόντας καὶ χρισμένους ἐτέλεσεν.

V [1] Ἄλλ' ἐπὶ βεβαιωτέραν ἀπίδειξιν βαδίσωμεν τοὺς γὰρ χρόνους Χριστοῦ ἀπεδείξαμεν, τὸν προφήτην ἀληθῆ προφήτην φανερώσαντες; οὐκ οὖν ἴδωμεν πως καὶ διαθέκην

1. ἀπο. — 6. εὐρίσωμεν. — 12. χρισμένους. — 13. ἐπι.

Il y a donc, depuis la première année de Darius roi des Perses jusqu'à la mort d'Alexandre le Macédonien, 202 ans; et de la mort d'Alexandre jusqu'à la vingtième année du règne de César Auguste 298 ans. En ajoutant ces deux nombres, depuis la première année de Darius, où Daniel eut sa vision, jusqu'à la vingtième année de César Auguste, des Romains, (on a) 500 ans, ce qui fait en semaines d'années soixante-deux, plus sept, plus une et demie¹.

[6] Voyons maintenant, si vous voulez, les saints évangiles, et nous trouverons que le Christ est né selon la chair à Bethléhem de Judée sous César Auguste². Et si quelqu'un ne croit pas aux paroles évangéliques, qu'il ne soit pas incrédule aux faits eux-mêmes que nous voyons chaque jour grandir et se réaliser comme le Christ Jésus les a prédits. Car même si vous les niez, les pierres crieront³ avec plus d'éclat que la trompette. Le prophète Daniel a dit que le saint des saints, le Christ, fera cesser les sacrifices, scellera la vision et accomplira les prophètes⁴. Voici qu'il a fait cesser, qu'il a détruit les sacrifices judaïques; voici qu'il a achevé les juges et les oints.

V [1] Mais venons-en à une démonstration plus solide⁵. Nous avons établi les temps du Christ, montré que le prophète est un vrai prophète. Voyons donc comment le Christ a établi pour nous une alliance éternelle, vraie,

1. Sauf la longue durée accordée au règne de Sogdonis, cette chronologie est conforme à celle d'Eusèbe, du moins dans ses grandes lignes. — 2. *Lc. II. 1.* — 3. *Cf. Lc. XIX. 40.* — 4. *Dan. IX. 24.* — 5. *Cf. une démonstration analogue, Origène, De princ. IV. 1, 2 ss. (éd. KOETSCHAU, p. 295 ss.).* Le même thème est repris par le *Diat. Phil. et Papisc.* 10, éd. MC. GIFFERT, p. 63, 8 ss.; ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Iud.* 1; P. G. LXXXIX. 1225; PS.-ATHANASE. *Quaest. ad Antioch. duem.* 137, 3; P. G. XXXVIII. 685.

- * fol. 161
1° a. * αἰώνιον καὶ ἀληθὴ καὶ ἀπαράβητον Χριστὸς ἡμῖν διέθετο· οὐ γὰρ πρὸς Ἰουδαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν τῶν ἀπίστων γνῶμην, ὁ λόγος ἡμῖν ἀκουσθήσεται οὗτος, ἐπειδὴ περὶ τῶν μελλόντων ἀπιστοῦσιν τῷ Χριστῷ, ἀνάγκη ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν αὐτοῦ πληρουμένων βεβαιῶσαι τὰ μελλόντα· παρέστω ὁ Ἰουδαῖος, παρέστω ὁ Σαμαρείτης, παρέστω ὁ Ἕλληνας καὶ ἡ πεισθήτωσαν, ἢ αἰσχυρθήτωσαν. [2] Εἶπεν ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ εὐαγγελίοις, ὅτι « ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελθῶσιν », ἀλλὰ τοῦτο οὐ πιστεύουσιν οἱ ἄφρονες. Εἶπεν ὅτι « κηρυχθήσεται * τὸ εὐαγγέλιόν μου ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ »· ἄρα μὴ καὶ τοῦτο ἀρνήσασθαι δύνασθε, ὀρώμετες ἐν πάσῃ τῇ γῆ ἐξελθόντα τὸν φθόγγον αὐτοῦ; Εἶπε περὶ τοῦ ἐν Ἱερουσαλῦμοις ναοῦ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι « οὐ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ « λίθον »· ἄρα ἐψεύσατο ἢ ἠλεύθησεν, ἄρα ἔστρεπται ὁ ναὸς ἐκ θεμελίων αὐτοῦ, ἢ ἴσταται; Προεῖπεν Ἰουδαίους ὅτι « ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀρῶσιν ὑμῶν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν « πόλιν »· ἄρα γέγονεν ὁ λόγος ἐπὶ Τίτου καὶ Οὐεσπασιανοῦ, ἢ οὐ γέγονεν; [3] Εἶπεν ὅτι « ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου » τοῦ βαπτιστοῦ· ἄρα ἐψεύσατο; ἄρα γέγονεν ἕτερος προφήτης μετὰ Ἰωάννην * παρὰ Ἰουδαίους; Εἶπεν ὅτι « ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιβάζεται καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν »· καὶ τί 15

2. πᾶσαν. — 3. καθῆμεραν. — 8. ἀρνήσασθε.

immuable. Car ce n'est pas seulement aux Juifs, mais à l'intelligence de tous les incroyants que s'adressera ce discours, puisque pour ceux qui ne croient pas au Christ au sujet de l'avenir, il faut confirmer l'avenir par les événements de chaque jour. Vienne le Juif. Vienne le Samaritain. Vienne le Grec. Et qu'ils croient, ou qu'ils soient confondus. [2] Le Christ a dit dans ses Évangiles : « Le ciel et la terre passeront, et mes paroles ne passeront pas »¹. Mais les insensés ne le croient pas. Il a dit : « Mon évangile sera prêché dans « le monde entier »². Pouvez-vous aussi le nier, voyant que le bruit en est répandu dans toute la terre³? Il a dit, à propos du temple des Juifs à Jérusalem : « Il n'en restera pas pierre sur pierre »⁴. A-t-il menti, ou a-t-il dit la vérité? Le temple a-t-il été renversé depuis ses fondements, ou est-il debout? Il a prédit aux Juifs : « Les Romains viendront et ils détruiront votre race et « votre ville »⁵. Cette parole a-t-elle été accomplie sous Titus et Vespasien⁶, ou ne l'a-t-elle pas été? [3] Il a dit : « La loi et les prophètes jusqu'à Jean-Baptiste »⁷. A-t-il menti? Y a-t-il eu un autre prophète chez les Juifs après Jean? Il a dit : « Depuis les jours de Jean-Baptiste, le royaume des cieux se « prend par violence et les violents le conquièrent »⁸. Qu'y a-t-il de plus vrai

1. Matth. xxiv, 35; Mc. xiii, 31. — 2. Matth. xxvi, 13; Mc. xiv, 9. — 3. Cf. Ps. xviii, 5; Rom. x, 18. — 4. Matth. xxiv, 2; Mc. xiii, 2; Lc. xxi, 6. — 5. Joan. xiv, 48. Ces paroles ne sont pas prononcées par le Christ dans l'Évangile de S. Jean, mais par les prêtres et les pharisiens. Cf. Lc. xix, 43 s.; xxi, 20 ss. Dans le *Dial. Papisc. et Phil.* 9, éd. Mc. GIFFERT, p. 59, 9, on retrouve la même erreur. — 6. Jérusalem a été prise par Titus, sous Vespasien, en 70. — 7. Matth. xi, 13. — 8. Matth. xi, 12.

τούτου ἀληθέστερον ὅπου γε καὶ ἡμέραν ὀρώμεν τοὺς βιαστάς αὐτῆς, τοὺς μὲν ἐν σπηλαίοις, ἄλλους ἐν ἐρήμοις, ἐν στύλοις, ἐν πέτραις ἐξουτοῦς ἀποκλείοντας, πεινῶντας, διψῶντας, βηγῶντας, καὶ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ βεβαιούντας.

[4] Εἶπεν ὅτι « εἰ τις ἀγαπᾷ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστιν
 5 « μου ἄξιος » καὶ « ὅστις θέλει τέλειος εἶναι, πωλήσει τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ δώσει
 « πτωχοῖς, καὶ ἀκολουθήσει μοι » ἄρα ἐφέστατο; * ἄρα οὐχ ὀρώμεν καὶ ἡμέραν τοὺς * fol. 161
 ἀρούντας κόσμον, πλούτον, τρυφὴν, μητέρα, πατέρα, καὶ ἀποτασσομένους καὶ τὸν λόγον v^o D.
 βεβαιούντας τοῦ Χριστοῦ: Εἶπεν ὅτι « ἔσεσθε οἱ πιστεύοντες εἰς ἐμέ μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων
 « διὰ τὸ ὄνομά μου ». ἄρτι οὖν ὑμεῖς, ὧ Ἰουδαῖοι, εἶπατε, διὰ τί μισεῖτε ἡμᾶς; οὐ διὰ τὸ
 10 ὄνομα τοῦ Χριστοῦ; καὶ πάντες δὲ οἱ πολεμοῦντες ἡμᾶς, οὐ δι' ἕτερον τινα μισοῦσιν
 ἡμᾶς; [5] Εἶπεν πρὸ τοῦ πάθους ὅτι « ὡσπερ Μωϋσῆς ὑψώσε τὸν ὄφιν ἐπὶ ζύλου ἐν τῇ
 « ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθήσεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου » ἐν σταυρῷ· τοῦτο οὖν ἡμᾶς ἐρωτῶμεν
 ἐσταυρώσατε αὐτὸν ἢ οὐ; εἶπατε. * Εἶπεν πάλιν περὶ τῆς ἀλειψάσης αὐτὸν μύρω, ὅτι « ὅπου * fol. 162
 « κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, κηρυχθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὐτὴ εἰς μνημόσυνον αὐτῆς ». r^o a.

1. μὲν. — 2. ἀποκλείοντες. — 4. ὑπερ. — 14. Entre le f. 161 et le f. 162, une lacune est signalée par la même main qui a déjà noté les précédentes lacunes du manuscrit. Il se peut qu'il manque un feuillet. Cependant le f. 162 reprend bien l'enchaînement des idées. — 14. αἰτη.

que cela? Nous voyons chaque jour les violents s'enfermer les uns dans des cavernes¹, les autres dans les déserts², sur des colonnes³, parmi les rochers, souffrir de la faim, de la soif, du froid, et affermir la parole du Christ.

[4] Il a dit : « Si quelqu'un aime son père, ou sa mère, ou sa femme, « ou ses enfants plus que moi, il n'est pas digne de moi »¹. Et : « Celui qui « veut être parfait vendra ses biens et en donnera le prix aux pauvres et me « suivra »². A-t-il menti? Ne voyons-nous pas chaque jour ceux qui laissent le monde, la richesse, le luxe, leur père et leur mère, qui renoncent à tout et confirment la parole du Christ? Il a dit : « Vous qui croyez en moi serez « haïs par tous à cause de mon nom »³. Et maintenant, Juifs, dites pourquoi vous nous haïssez. N'est-ce pas à cause du nom du Christ? tous ceux qui nous font la guerre, est-ce pour quelqu'un d'autre qu'ils nous haïssent? [5] Il a dit avant sa passion : « Comme Moïse a élevé le serpent sur le « bois dans le désert, de même le fils de l'homme sera élevé » sur la croix⁴. Aussi nous vous demandons : L'avez-vous crucifié ou non? Dites-le. Il a dit encore à propos de celle qui l'a oint de myrrhe : « Partout où sera prêché

1. Cf. Hébr. xi, 38. — 2. Peut-être les solitaires de l'Égypte; mais aussi ceux des laures de Palestine et d'ailleurs. — 3. Sans doute une allusion à saint Siméon et à ses imitateurs. L'un des interlocuteurs du Dialogue antimonophysite est précisément un stylite (I. éd. BONWETSCH, p. 123, 3). L'auteur connaissait donc par sa propre expérience les ascètes de cette sorte. — 4. Matth. x, 37; cf. Lc. xiv, 26. — 5. Matth. xix, 21; cf. Mc. x, 21; Lc. xviii, 22. — 6. Matth. x, 22. — 7. Joan. iii, 14; ἐπὶ ζύλου manque dans le texte de l'Évangile. Cf. Num. xxi, 9.

ιδού ὡς σήμερον κηρύττεται ὡς πάντες ἐπίστανται. [6] Εἶπε τοῖς ἀποστόλοις ὅτι « ἄπουνα-
« γώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς », καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· εἰ οὖν οὐκ ἐλιθάσατε τὸν Στέφανον καὶ
Ἰλκωβὸν τὸν δίκαιον ὑμεῖς εἶπατε. Εἶπεν ὅτι « ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθῆσθε ἕνεκεν
« ἐμοῦ »· ἄρα ἐψεύσατο· μὴ γένοιτο· μαρτυροῦσι γὰρ τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων λείψανα ἐν

* fol. 162
r^b.

[7] Ἐνετείλατο ἡμῖν ἀνάγκαστον θυσίαν ἐπιτελεῖν· ἄρα ἴσχυσεν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ· ἄρα
ἡδυνήθησαν πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καταργῆσαι αὐτήν· οὐδαμῶς. Διὸ βεβαία ἕως περάτων
τῆς γῆς ἡ τοιαύτη θυσία γέγονεν. Ἐνετείλατο βαπτίζεσθαι ἐν ὕδατι εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ
καὶ ἁγίου πνεύματος· ἄρα ἐκράτησεν ἡ αὐτοῦ ἐλευσίς· ἄρα ἴσχυσεν ἐκλύσαι πάντα τὰ ἔθνη
εἰς βᾶπτισμα· τοῦτο οὐδὲ οἱ δαίμονες ψεύδονται. [8] Ἐνίσχυσεν ἡμᾶς καὶ σημεῖον ἀπαρχάτου
δέδωκεν τῆς αὐτοῦ ἀληθείας πᾶσιν εἰπόν, ὅτι « πύλαι Ἰερουσάλημ οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς », 10

* fol. 162
v^a.

τῶ ἀϊωνος. Τί λέγετε· ἄρα ἐψεύσατο· ἐπισκέψασθε καὶ εἶπατε. Ἐστῆκεν ἡ ἐκκλησία ἕως

3. ἐπι.

« cet évangile, sera prêché aussi ce qu'elle a fait en mémoire d'elle »¹.
Voici qu'elle est prêchée aujourd'hui comme tous le savent. [6] Il a dit aux
apôtres : « Ils vous chasseront des synagogues² et vous tueront »³. Si vous
n'avez pas lapidé Étienne⁴ et Jacques le Juste⁵, dites-le. Il a dit : « Vous
« serez conduits devant les princes et les rois à cause de moi »⁶. A-t-il
menti? Loin de là! Car voici en témoignage les restes des saints martyrs,
répandus dans toute la terre, coulant la myrrhe comme des fontaines⁷ et
chassant les démons. [7] Il nous a ordonné d'offrir un sacrifice non sanglant⁸.
Son ordre a-t-il prévalu? Tous les rois de la terre⁹ ont-ils pu l'abroger?
Nullement. Aussi un tel sacrifice a-t-il été affermi jusqu'aux extrémités
de la terre¹⁰. Il a ordonné de baptiser dans l'eau au nom du Père, et du
Fils et du Saint-Esprit¹¹. Son commandement a-t-il tenu? a-t-il pu entraî-
ner au baptême toutes les nations¹²? En cela pas même les démons ne
mentent. [8] Il nous a fortifiés et a donné à tous un signe inviolable de sa
vérité en disant : « Les portes de l'enfer ne prévaudront pas contre elle »¹³,
c'est-à-dire contre son Église, et en promettant d'être avec nous tous les
jours jusqu'à la consommation des siècles¹⁴. Que dites-vous? A-t-il menti?
Regardez et dites-le. L'Église tient-elle jusqu'aux extrémités de la terre?

1. Matth. xxvi, 13; Mc. xiv, 9. — 2. Joan. xvi, 2. — 3. Matth. xxiv, 9. — 4. Cf. Act. Ap. vii, 58. —
5. Cf. EUSÈBE. *II. E.*, II 23, 16, citant Hégésippe. — 6. Matth. x, 18. — 7. Le plus célèbre des saints
myroblytes est saint Nicolas de Myre, qui d'ailleurs n'est pas un martyr. Avec lui, on cite saint
André, saint Matthieu, saint Démétrios. Sur les miracles accomplis par les reliques des saints, cf.
LLONGE DE NEAPOLIS, *Sermo contra Iudæos*, P. G. XCIII, 1605 D. — 8. Le. xxii, 19; I Cor. xi, 24.
— 9. Cf. Ps. II, 2. — 10. Cf. Mal. I, 11. — 11. Matth. xxviii, 19. — 12. Cf. Matth. xxviii, 19. —
13. Matth. xvi, 18. — 14. Matth. xxviii, 20.

περάτων τῆς γῆς; ναὶ ἢ οὐ; προσκυνεῖται σταυρός καὶ Χριστός ἐν πάσι τοῖς ἔθνεσιν; ναὶ ἢ οὐ; παρεδρεύουσι τοῖς σοροῖς τῶν ἀγίων ἀσθενεῖς πιστοὶ καὶ ἄπιστοὶ καὶ ἰώνται; ναὶ ἢ οὐ; ἰσχυσε τύραννος ἢ βασιλεὺς ἢ ἄρχων ἢ ἐξουσιαστὴς καταπαῦσαι τὴν πίστιν ἡμῶν ἀπὸ κατὰβάσεως Χριστοῦ; οὐδαμῶς. Ἐπεσεν ὁ θεμέλιος ἐξ ἧς ἐτέθη; μὴ γένοιτο· ἐσειέθη ἢ ἐκκλησίαι ἀπὸ χειρῶν ἀνθρώπου; μὴ γένοιτο· ἐσιώπησαν * οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι καὶ τελῶνα καὶ στυγατομοὶ κηρύσσοντες ἕως νῦν; οὐδαμῶς. [9] Πόσοι τῶ θεμέλιῳ ὃ αὐτοὶ καὶ Χριστὸς κατεβάλλοντο ἀντέστησαν, πόσοι προσέκρουσαν, ἐπάλασαν, ἀντετάζαντο, ἐπίσθησαν, ἐπεχείρησαν, ἠγωνίσαντο, καὶ ὡς καπνὸς διελύθησαν, καὶ ὡς κῶμα ὑπὸ πέτρας εἰς ἀγρὸν μετεστράφησαν, καὶ ὡς βέλος πεμφθὲν εἰς ἀκρόπολιν ἠμβλύθησαν, καὶ ὡς σκιὰν καὶ πετεινὰ κατατρέχοντες ἔπεσαν, καὶ ὡς λύγνος ψευδοῦς ἀπὸ ἀγίου πνεύματος ἐσείσθησαν. Ὁ γὰρ δὴσας τὸν θεμέλιον λίθος Χριστὸς ἄνευ χειρῶν, ἰσχυρώτερος γέγονεν· δι' ὅτι ὁ οὐρανὸς * καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι αὐτοῦ οὐ μὴ παρέλθωσιν.

VI [1] Οὐλοῦν ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν πληρουμένων προρρήσεων τοῦ Χριστοῦ, ἀνάγκη καὶ τὰ μέλλοντα πιστευθῆναι· ἅπερ εἶπεν γίνεσθαι. Ποῖα ταῦτα; ἐπισκεψόμεθα· εἶπεν ὅτι « ἀμὴν
15 « ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ μὴ τις γεννηθῆ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν

1. προσκυνεῖται. — 2. οὐ. — 2. ἰώνται. — 8. ἰπο. — 13. οὐκ οὖν. — καθ' ἡμέραν.

oui ou non? La croix et le Christ sont-ils adorés dans toutes les nations? oui ou non? Les malades, croyants et incroyants, s'assoient-ils près des cendres des saints et sont-ils guéris? oui ou non? Un tyran, un roi, un prince, un chef a-t-il pu faire cesser notre foi depuis la venue du Christ? Nullement. Le fondement est-il tombé, depuis qu'il a été placé? Loin de là! L'Église a-t-elle été ébranlée par une main humaine? Loin de là. Les pécheurs, les publicains, les cordonniers ont-ils cessé de prêcher jusqu'à présent? Pas du tout. [9] Au fondement posé par le Christ et par eux¹, combien se sont opposés, combien se sont heurtés; combien ont lutté, se sont rangés en bataille, ont pris les armes, ont porté la main, ont combattu contre lui! Et ils ont été dispersés comme une fumée², ils ont été changés en écume comme une vague sur un rocher³; ils ont été émoussés comme une flèche lancée contre une citadelle⁴; ils sont tombés comme s'ils poursuivaient une ombre ou un oiseau; ils ont été éteints par le Saint-Esprit comme un flambeau menteur. La pierre qui supporte les fondations sans secours humain, le Christ est devenu le plus fort. Aussi le ciel et la terre passeront, mais ses paroles ne passeront pas⁵.

VI [1] Aussi, d'après les prédictions du Christ qui s'accomplissent chaque jour, il faut croire que l'avenir qu'il a prédit arrivera aussi. Lequel? Regardons. Il a dit : « En vérité, en vérité je vous le dis, si quelqu'un ne naît de

1. Cf. I Cor. III, 11; Éph. II, 20. — 2. Cf. Sap. V, 14 (15). — 3. Cf. Sap. V, 10. — 4. Cf. Sap. V, 12. — 5. Matth. XXIV, 35. Tout ce passage est à rapprocher de l'introduction au Dialogue contre les monophysites; infra p. [107].

« βασιλείαν τῶν οὐρανῶν » οὐκοῦν οὐ ψεύδεται. Εἶπεν ὅτι « ὁ μὴ τρώγων μου τὸ σῶμα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ». Εἶπεν ὅτι « ὁ ἀρνούμενός με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς » οὐκοῦν οὐ ψεύδεται. Εἶπεν * ὅτι « ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα », ὥστε ματαία πάσα πίστις μὴ τιμῶσα Χριστὸν ὡς υἱὸν θεοῦ.

[2] Πρόκειται οὖν ὑμῖν, ἢ δεῖξαι πάντα ὅσα προεῖπεν ὁ Χριστὸς ψευδῆ, καὶ εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἐν ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ γῆ, οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κηρύττεται, οὐδὲ μισούμεθα οἱ χριστιανοὶ ὑπὸ πάντων δι' αὐτόν, οὐδὲ ἐμαρτύρησαν τινες ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς οἱ ἀπόστολοι παρέστησαν, οὐδὲ ὁ ναὸς ὑμῶν ἔπεσεν, οὐδὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἔθνος καὶ τὴν βασιλείαν ὑμῶν διεσκόρπισαν. Εἰ ταῦτα ἀληθῆ εἰσι, ὥσπερ καὶ εἰσιν, ἀνάγκη πιστεῦσαι ὅτι καὶ ἦλθεν ὁ Χριστὸς τῇ συμπληρώσει τῶν καιρῶν, ὅτι καὶ ἄληθής Χριστὸς, ὅτι καὶ αἰώνιος, ὅτι καὶ ἅγιος ἄγιων, ὅτι καὶ υἱὸς θεοῦ, ὅτι καὶ αὐτὸς κρινεῖ ζῶντας καὶ νεκρούς. Διὸ μὴ πλανᾶτε ἦλθεν ὁ Χριστός· γινώτε, Ἰουδαῖοι, καὶ ἠττάσθε· ὑπακούσατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς ὅτι ἦλθεν ὁ Χριστός.

VII [1] Ταῦτα καὶ τούτων ἕτερα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι ἠσγύνθησαν, ἠσύχασαν, 13

1. οὐκ οὖν. — 7. ἐνι. — 8. οὐδε 2°. — ἐπι — 10. εἰσίν.

« L'eau et de l'esprit, il n'entrera pas dans le royaume des cieux »¹. Donc il ne ment pas. Il a dit : « Celui qui ne mange pas ma chair et ne boit pas mon sang n'a pas la vie éternelle »². Il a dit : « Celui qui me renie devant les hommes, je le renierai devant mon père qui est dans les cieux »³. Donc il ne ment pas. Il a dit : « Celui qui n'honore pas le Fils n'honore pas le Père »⁴, de sorte qu'est vaine toute foi qui n'honore pas le Christ comme Fils de Dieu.

[2] Vous avez donc ou bien à montrer que tout ce qu'a prédit le Christ est faux, à dire que son Église n'est pas dans toute la terre, que son nom n'est pas prêché partout, que nous les chrétiens ne sommes pas haïs de tous à cause de lui, que beaucoup ne lui ont pas rendu témoignage, que les apôtres n'ont pas comparu devant les princes et les rois, que votre temple n'est pas tombé, que les Romains n'ont pas dispersé votre nation et votre royauté. Si ces choses sont vraies, comme elles le sont en effet, il vous faut croire que le Christ est venu à la consommation des temps; que le Christ est vrai, qu'il est éternel, qu'il est saint des saints, qu'il est Fils de Dieu, qu'il jugera lui-même les vivants et les morts⁵. Ne vous trompez donc pas. Le Christ est venu. Reconnaissez, Juifs, que vous êtes vaincus; entendez jusqu'aux extrémités de la terre que le Christ est venu.

VII [1] Entendant ces choses⁶ et d'autres encore, les Juifs rougirent de

1. Joan. III, 5. — 2. Joan. VI, 51. — 3. Matth. X, 33. — 4. Joan. V, 23. — 5. Cf. Symbol. Nicaen. — 6. Cf. *Diat. antimonoph.* 72; éd. BONWETSCH, p. 145, 31 ss.

ἐφημώθησαν, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, ἐσκοτίσθησαν, ἠπόρησαν, ἠρρυθρίασαν, ἠλλοιώθησαν, ἔσπευσαν, οὐκ ἀνέμειναν, ἀνέστησαν, ἔρρυγον ὡς ὑπὸ πυρός διωκόμενοι, συνέπεσαν ὡς μεθύοντες, πᾶσα ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη, οἴχοντο ἄπαντες οἱ μὲν σιωπήσαντες, * οἱ * fol. 163
 5 δὲ ὑπογογγύζοντες, ἄλλοι στενάζοντες, ἕτεροι καὶ λέγοντες· Ἀδωναῖ, ὁ ἀββᾶς ἐνίκησεν; ἄλλοι
 τὴν κεφαλὴν σείοντες, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· μὰ τὸν νόμον, νομίζω πλανώμεθα. Γηραλιό-
 10 τεροι δὲ τινες, καὶ γελοίου ἐφήγγοντο ῥήματα πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· ἀββᾶ πόσων
 χοιρῶν ἐστερήθημεν. [2] Τινὲς μὲν ἐκ τότε φίλοι ἀντ' ἐχθροῖς τοῖς χριστιανοῖς γεγονάσι
 ἄλλοι κηροσκουποῦσιν, ἐκδεχόμενοι προσελθεῖν τῷ βαπτίσματι, εἶς ὢν οἱ ἐμοὶ προσφιλεῖς, καὶ
 τῇ ἐκκλησίᾳ προσήλθικεν εὐκρινῶς καὶ ἀληθινῶς, καὶ τὴν σφραγῖδα δεξάμενος, καὶ κατὰ
 15 ἰουδαίων ἀηττήτως * δογματίζουσιν ὑπέρομχοι καὶ πρόμχοι καὶ σύμμχοι, πατὴρ καὶ * fol. 164
 οἰοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ὑπάρχοντες, ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰῶνων. Ἀμήν.

2. ἀνέμειναν. — 3. πάσα. — 7. ἐκ τότε.

honte, se tinrent immobiles, se turent, se troublèrent, s'agitèrent, s'assombrirent, s'embarassèrent, rougirent, changèrent, se hâtèrent, n'attendirent pas, se levèrent, s'enfuirent comme s'ils étaient poursuivis par le feu, tombèrent comme des hommes ivres; toute leur sagesse fut consumée, ils s'en allèrent tous : les uns en silence, les autres murmurant; quelques-uns poussant des gémissements, d'autres disant : Adonaï, l'abbé a vaincu. D'autres, secouant la tête, se disaient mutuellement : Par la loi, je crois que nous sommes dans l'erreur. Certains, plus âgés, prononçaient des paroles risibles, se disant les uns aux autres : Abala! De combien de jambons avons-nous été privés! [2] Quelques-uns, dès lors, d'ennemis devinrent amis des chrétiens. D'autres guettent l'occasion, attendant pour venir au baptême; ceux qui me sont très chers sont venus à l'Église en toute simplicité et vérité, ils ont reçu le seau (du baptême) et soutiennent invinciblement leur foi contre les Juifs, combattant pour nous, devant nous, avec nous, et obéissant au Père, au Fils et au Saint-Esprit, à qui est la gloire et la puissance aux siècles des siècles. Amen.

1. On se rappelle qu'au début du premier entretien, c'est à un moine que les Juifs vont exposer leurs difficultés. — 2. Pour cette finale, cf. la Διάλεξις ἰουδαίου καὶ χριστιανοῦ du manuscrit Paris. graec. 1788, f° 246 v°.

APPENDICE

Les quelques pages qui suivent constituent la transition entre les Trophées de Damas et le Dialogue antimonophysite édité par N. Bonwetsch. Elles rappellent par leur style l'introduction que l'auteur avait placée en tête des Trophées; c'est dire que les mots à effets, les phrases embarrassées et solennelles y tiennent une large place. Le raccourci historique concernant les différentes hérésies est tel qu'on pouvait l'attendre de la part d'un homme qui ne connaît le passé qu'à la lumière du présent : Arius, Sabellius, Eunomius, Apollinaire, les Manichéens, apparaissent tous sur le même plan, comme les ennemis d'autrefois; ils sont caractérisés par des termes vagues, et l'on comprend qu'ils n'excitent plus l'intérêt de l'auteur, puisque leurs erreurs sont bien mortes. Les hérésies nouvelles, le nestorianisme et le monophysisme, sont plus connues, et les noms de leurs différentes sectes énumérés les uns à la suite des autres : on sent le danger présent, et que ce n'est pas une simple fantaisie qui pousse l'écrivain à composer et à publier son second dialogue, dirigé contre les Monophysites.

Les deux dialogues forment un tout : contre les Juifs on défend la divinité du Christ; contre les hérétiques, l'enseignement de l'Église. Il était intéressant de faire connaître aussi les pages dans lesquelles l'apologiste anonyme du vi^e siècle marquait le lien entre les deux parties de son œuvre; de là, la publication de ce morceau de transition encore inédit, mais à quoi nous ne croyons pas utile d'ajouter aucun commentaire.

ΕΠΕΙΔΗ ΟΥ ΠΑΣ Ο ΒΑΠΤΙΖΟΜΕΝΟΣ, ΑΛΛΑ ΠΑΣ Ο ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΣ.
 ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΑΝΑΔΕΙΚΝΥΤΑΙ, ΦΕΡΕ ΔΗ, ΦΕΡΕ ΛΟΙΠΟΝ, ΜΕΓΑ ΤΟΝ ΙΟΥΔΑΙΚΟΝ
 ΠΡΟΣ ΑΙΡΕΤΙΚΟΝ ΩΣΠΕΡ ΕΚ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΕΙΣ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙΡΟΥ ΚΑΛΟΥΝΤΟΣ
 ΕΙΣΠΗΔΗΣΩΜΕΝ ΠΟΛΕΜΟΝ.

5 Ἡ τῆς ὄντως ἀληθοῦς σοφίας πηγὴ, ὁ ἠσχαυρὸς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν
 τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐκζητοῦντα * τὴν ἀληθεύειν· ὁ τῆς εἰρήνης ἄγγελος καὶ τῶν ὅλων * fol. 164
 κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνισχύων τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, φησι πρὸς τὸν Πέτρον τὸν κορυφαῖον 1° b.
 αὐτῶν· « Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
 « Ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς ». Πῦλας Ἄδου, τὰς κίρσεις προπόντως ὀνομάσας· πρὸς αἷ
 10 καὶ διὰ Παυλοῦ τοῦ τῆς θεογνωσίας κήρυκός φησι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· « ὅτι θεμέλιον ἄλλον
 « οὐδεὶς δύναται θεῖναι, πρᾶ τὸν κείμενον, ὃς ἔστι Χριστός »· ὡπερ προσκρούσαντές τινες
 λαοπλάνοι κατὰ διαφόρους καιροὺς, ὡσεὶ καπνὸς διελύθησαν, καὶ ὡς σικὰ ἤρκανίσθησαν,
 καὶ ὁ θεμέλιος * ἔσται, καὶ ἔσται ἀσάλευτος διὰ τὸν οὕτως ὀρίσαντα, καὶ πανσόφως οἰκονο- * fol. 164
 15 α πρέβηθωσιν ». v^o a.

1. ἐπεὶ δὴ. — 11. παρα. — τινές. — 12. κατὰ. — 12. διελύθησαν.

Comme ce ne sont pas tous les baptisés, mais tous ceux qui sont illuminés dans l'orthodoxie, qui sont manifestés fils de Dieu, eh bien, après avoir mené la guerre contre les Juifs, luttons contre les hérétiques, puisque l'occasion nous appelle de puissance en puissance.

La source de la sagesse réellement véritable, le trésor des biens éternels, la vraie lumière qui éclaire tout homme ¹ à la recherche de la vérité, l'ange de la paix et Seigneur de toutes choses, Jésus-Christ, pour fortifier ses disciples, dit à Pierre leur chef : « Tu es Pierre et sur cette pierre je bâtirai mon « Église et les portes de l'enfer ne prévaudront pas contre elle » ². Il nomme avec raison portes de l'enfer les hérésies, contre lesquelles l'Esprit-Saint dit encore par (la bouche de) Paul, le héraut de la connaissance divine : « Personne ne peut poser un autre fondement, sinon celui qui est posé, qui « est le Christ » ³. Contre lui se heurtèrent, en des temps divers, des guides trompeurs qui passèrent comme une fumée, se dissipèrent comme une ombre, tandis que le fondement se tenait et se tiendra inébranlable par (la vertu de) celui qui l'a ainsi fixé et disposé en toute sagesse, car « le ciel et la terre « passeront, mais ma parole, dit le Seigneur, ne passera pas » ⁴.

1. Joan. 1, 9. — 2. Matth. xvi, 18. — 3. I Cor. iii, 11. — 4. Matth. xxiv, 35.

Οὕτως Ἄρειος ἐκείνος, ἡ μικρὰ γλώσσα, ἡ βλάσφημος φωνὴ ἀνέκυψεν λέγων· Κτίσμα καὶ δοῦλον καὶ ἑτεροούσιον τὴν ὁμοούσιον Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ καθ' οὗ ὁ τῆς δόξης Κύριος τοῦ ἐκτουσίου ὀπλίτας ἀνέστησεν· λέγω δὴ τοὺς ἐν Νικαίᾳ τῆς ἁγίους πατέρας· μίαν οὐσίαν ἐπὶ τῆς θεότητος πατρὸς καὶ υἱοῦ ὄρισαντας.

Εἰτὰ πάλιν ἀνεψφ μετ' ἐκείνων, ὁ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἀλλότριος· Μακεδόνιος ⁵
 * fol. 165
 v^o h. ὁ πνευματομάχος· κτίσμα καὶ δοῦλον· λέγων τὸ Πνεῦμα τὸ ἄκτιστον· καθ' οὗ γέγονεν ἡ ἐν
 Κωνσταντινουπόλει τῶν ἁγίων ὀνὶ πατέρων σύνοδος, ὁμοούσιον Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὸ πανάγιον
 Πνεῦμα κυρώσασα.

Ἐδόκησέν που μετὰ τούτους διασχίσει τὴν τοῦ Χριστοῦ ποίμνην μονίως ἄγριος καὶ λύκος
 ἄρπαξ· Νεστόριος ὁ θειλκτος, λαλῶν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, καὶ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ ¹⁰
 Θεοῦ μητέρα θεοτόκον, χριστοτόκον ὀνομάζων· ἀλλ' ἐξέπεσε τῆς κενῆς ἐλπίδος· θεὸς γὰρ
 ψῆφος συναθροισθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες σ' τὸ πρότερον ἐν Ἐφέσῳ, τὸν δυσσεβῆ μὲν ἀνεθεμά-
 τισαν Νεστόριον· Θεοτόκον δὲ τὴν ἁγίαν παρθένον ἐκήρυξαν.

* fol. 165
 r^o a. Ἐξέκλιαν που τῆς ἀληθείας, * ὡς πάλαι Ἰακώβος καὶ Ἰαμβρὴς, Εὐτύχιος καὶ Διόσκορος·
 σύγγρησιν τινα καὶ σκοτομήνην τῆ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ εἰσπνεύσαντες, καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ ¹⁵

5. εἶτα. — μετεξέων. — 11. ἀλλ' ἐξέπεσε. — 14. ποῦ. — 15. σκοτομήνην. — 15. ἐπι.

C'est ainsi que le fameux Arius, la langue impure, la voix blasphématrice, a levé la tête en disant : le Fils consubstantiel, le Verbe de Dieu, est une créature, un esclave, d'une autre substance. Contre lui, le Seigneur de gloire ¹ a levé ses soldats, je veux dire les trois cent dix-huit Pères de Nicée, qui ont défini une seule substance pour la divinité du Père et du Fils.

Puis a encore grandi, après Arius, l'adversaire du Saint-Esprit, Macédonius le Pneumatomaque, disant que l'Esprit inéréé est une créature et un esclave. Contre lui a eu lieu le concile des cent quatre-vingts Pères à Constantinople, qui a décidé que l'Esprit très Saint est consubstantiel au Père et au Fils.

Après eux, il parut bon de diviser le troupeau du Christ à un sanglier sauvage, à un loup ravisseur : Nestorius, le négateur de Dieu, a proféré l'injustice contre Dieu, et a nommé mère du Christ la sainte mère du Christ Dieu, la mère de Dieu. Mais il est tombé de sa vaine espérance, car par un suffrage divin les deux cents Pères saints rassemblés pour la première fois à Ephèse anathématisèrent l'impie Nestorius et proclamèrent mère de Dieu la Vierge sainte.

Se détournèrent aussi de la vérité, comme autrefois Jammès et Jambrière², Eutyehios et Dioscore, insufflant la confusion et l'obscurité à l'Eglise du Christ et proclamant à faux une seule nature du Christ notre Dieu, après

1. Cf. I Cor. II, 8. — 2. Cf. II Tim. III, 8.

Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μετὰ τὴν ἔνωσιν χαλεπῶς κηρύσσοντες· ἀλλ' ὁ τὴν ἑαυτοῦ νόμον ἐκκλησίαν φυλάττων εἰς αἰῶνα ἄρθητον, ἀνέδειξεν ὥσπερ τινὰ ἔσχατον θεολογίας τέταρτον εὐαγγέλιον, τὴν ἀγίαν ἐν Χαλκηδόνι τῶν χιλ' πατέρων σύνδοον. οὐ μόνον τοὺς προσημασμένους θέντας δυσσεβεῖς ἀνόητους καθελούσων. ἀλλὰ καὶ δύο τὰς ἐν Χριστῷ φύσεις ἀδιαίρετους καὶ ἀσυγγνώμους ὀρίσασων.

Καὶ τί δεῖ με λέγειν τὸ καθ' ἐν τῶν παρανομιωτάτων * αἰρεσιάρχων βλάσφημον, λέγω δὲ τὴν Ὀριγένην μισθολογίαν· προυπέρχειν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων λέγουσαν, καὶ τὴν κόλασιν τὴν μέλλουσαν τέλος ἔχειν ὀρίζουσαν. καὶ ὅτι ἄγγελοι πρότερον αἱ ψυχὰς ὑπέρχον, καὶ ἄλλα τούτων ἀτοπώτερα.

* fol. 165
1° b.

Πῶς πολυήσω ἐξεῖπειν τὴν Εὐνομίου ἀσέβειαν· τρεῖς μὲν μερικὰς οὐσίας ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος ὀρίζοντα· νοῦν δὲ πάλιν ἀνθρώπινον τὸν Χριστὸν ἔχειν ἀνοούμενον; Ποῦ τᾶξω τὴν Ἀπολιναρίου μακίαν, ἀθέλητον καὶ ἀνενέργητον τὴν τοῦ σωτήρος σάρκα ὀνομαζόμενος; Πῶς μὴ φρίξω Σαβελλίου ἀκούων μίαν ὑπόστασιν * ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος κηρύσσοντα; Ὅκνήσω ἀληθῶς καὶ αἰδέσθω βλασφημίας διηγουμένους τῶν ἐσκοτισμένων φωστῆρων, καὶ τῶν ἀπαιδευ-
των διδασκάλων· Νεστόριος μὲν δύο ὑποστάσεις ἔχον πρόσωπα, καὶ δύο φύσεις διηρημένους ἐπὶ τοῦ ἐνός Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰπόν, βεβήθισται. Γάμος δὲ καὶ Ἰουλιανός, μίαν οὐσίαν

* fol. 165
v^o a.

1. κηρύσσοντες. — 2. ὥσπερ. — 8. ἔχειν.

l'union. Mais celui qui garde l'Église son épouse sans souillure pour l'éternité a montré, comme le quatrième et dernier Évangile de la théologie, le saint concile des six cent trente Pères de Chalcédoine, qui non seulement repoussèrent les impies susmentionnés, mais affirmèrent les deux natures dans le Christ, inséparables et sans mélange.

Dois-je dire encore à part le blasphème d'un des plus coupables hérésiarques, je veux dire l'invention fabuleuse d'Origène : il enseignait que les âmes préexistaient aux corps, que le châtimeut futur aurait une fin, que les âmes avaient d'abord été des anges, et d'autres choses plus insensées que cela.

Comment oserai-je parler aussi de l'impïété d'Eunomius? il attribuait trois substances séparées à la Sainte Trinité et niait que le Christ eût un esprit (νοῦς) humain. Où placerais-je la folie d'Apollinaire qui disait sans volonté et sans opération la chair du Sauveur? Comment ne frémirai-je pas en entendant Sabellius prêcher une seule hypostase de la sainte Trinité? J'hésite vraiment et je rougis en racontant le blasphème des lumières obscurcies, des maîtres sans instruction. Nestorius s'est noyé, en disant qu'il y a deux hypostases ou personnes et deux natures séparées du seul Christ notre Dieu. Caïus et

1. Origène est placé ici parce que sa doctrine a été condamnée par le cinquième concile général (553).

καὶ ἄφθαρτον κατὰ πάντα τὸ δεσποτικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ φρονήσαντες, τοῦ φωτός ἐστερηθήσαν.

Οὗτοι πάντες καὶ ἄλλοι πλείονες, ὑπὸ κενῆς καὶ ματαίας δόξης ἀπατώμενοι, ἀλλήλους ἀντετρέξαντο· ἀμφοτέρωθεν δὲ πεπτώκασιν· οἱ μὲν διαίρουσιντες κακῶς, * οἱ δὲ συγγέοντες ἀσεβῶς· ἄλλοι δὲ τελείως ἀρνούμενοι, καὶ μηδενὶ πειθόμενοι.

Ἰακώβος· Οἱ μὲν θεοπασχίαν τολμηρῶς ἀπαραινόνται συμπαιθεύσαν τῇ τοῦ σωτῆρος σαρκὶ καὶ τὴν αὐτοῦ θεότητα ὀρίζοντες.

Διόσκορος· Τὰς τῶν ἐν αὐτῷ οὐσιῶν ιδιότητας ἀρνούμενοι φερμὸν τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἀπεργάζονται.

Μανιχαῖοι· Ἀποθέσθαι αὐτὸν ἐν τῷ ἡλίῳ τὴν σάρκα ἥνπερ ἐξ ἡμῶν ἀνείληφεν δογματί- 10
ζουσαι, καὶ γυμνὴν θεότητα τὸν υἱὸν σήμερον ὑπάρχειν εἰσάγουσιν.

Εὐτυχίος· Ἐξ οὐρανοῦ τὸ σῶμα τὸ δεσποτικὸν κατέληλυθότα μυθολογοῦσιν· καὶ ὡς διὰ 15
σωλήνος οὕτως διὰ τῆς μήτρας τῆς Θεοτόκου αὐτὸ ἐξεληλυθέναι φανάζονται· νεοπλανῆται καὶ ἄφρονες, μίαν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φυσικὴν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν εἶναι· δογματίζουσαι ὡς ἐκ τούτου, μηδὲ τελείον αὐτὸν λοιπὸν ἐν θεότητι γνωρίζεσθαι, μήτε μὴν πάλιν τελείον ἐν ἀνθρωπότητι· ἀλλὰ ἄτελεϊ μὲν Θεῶν, μερικὸν δὲ ἀνθρώπων ἀθελεῖ καὶ 15
ἀνενέργητον.

1. κατα. — 3. ὑπο. — 4. διαίρουσιντες. — 10. μανιχαῖοι. — 13. σολῖνος. — νεοπλανῆται.

Julien ont été aveuglés en pensant que le corps du Seigneur était une seule substance avec le Christ, et complètement incorruptible.

Tous ces hommes, et d'autres trop nombreux, trompés par une vide et vaine gloire, s'opposent les uns aux autres, mais les uns et les autres sont tombés : les uns confondant de manière impie, les autres séparant à tort; d'autres niant complètement et ne croyant à personne.

Jacques : les uns enseignent audacieusement les souffrances de Dieu, définissant que la divinité du Sauveur a aussi souffert avec sa chair.

Dioscore : En niant les propriétés des substances qui sont en lui, ils transforment en un mélange confus le mystère de l'Incarnation.

Les Manichéens : Ils prétendent que le Fils a transporté dans le soleil la chair qu'il a prise de nous, et enseignent qu'aujourd'hui il subsiste dans sa seule divinité.

Eutychès : Ils racontent que le corps du Seigneur est venu du ciel, et qu'il a passé par le sein de la Mère de Dieu comme par un canal : nouveaux hérétiques insensés, ils dogmatisent que le Christ notre Dieu n'a qu'une volonté et qu'une énergie physique, de sorte qu'ils ne le reconnaissent comme parfait ni dans sa divinité, ni même dans son humanité; mais ils en font un Dieu inachevé (ἀτελεῖ) et un homme incomplet, sans volonté (ἀθελεῖ) et sans énergie.

- Ἐξ ὧν ἀπάντων βυομένη ἡ ἀγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησίαι τοὺς τροφίμους αὐτῆς καὶ τοὺς πειθόμενους αὐτῆς, οἷα βασίλισσα παρισταμένη ἐκ δεξιῶν τοῦ βασιλείως τῶν δυνάμεων περιβεβλημένη, * κεκοσμημένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὡσπερ ὑπ' ἰδίου νυμφίου κυβερνωμένη καὶ μυσταγωγουμένη, τὴν καθαρὰν αὐτῆς γλῶσσαν καὶ τὸ ἀμύλον αὐτῆς στόμα * fol. 166
 5 διὰ παντὸς κινουῦσα, κρῖζει μετὰ παρησίας πρὸς πάντας βροτοὺς ἐκζητοῦντας τὸ φῶς· « προσέλθατε πρὸς Θεὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῆ »· Θεὸν δὲ λέγων τὸν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι προσκυνοῦμενον καὶ ἀνυμνοῦμενον καὶ γυμνάζομενον, καὶ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ πνεύματος καὶ στόματος ὁμολογούμενον * fol. 166
 10 καὶ ἐνέργειαν τὸν Θεὸν καὶ Θεὸν καὶ Θεόν, ἀλλ' ἓνα Θεὸν ἐν τρισὶν ἀσχηματίστοις προσώποις εὐσεβῶς κερυττόμενον καὶ δοξάζομενον, ἄκτιστον, ἀναρχον, ἀπερίγραπτον, ἀθεώρητον, ἀπερίεργαστον, ἁμοούσιον, ἁμόδοξον, ἰσοδύναμον, παντοδύναμον, ἀδικείμενον, ἀτρεπτον, ἀπλήθ, ἀνυλοιώτων. ἄπασον, ἀχώρητον, ἀόριστον, φῶς καὶ φῶς καὶ πάλιν φῶς, ἀλλὰ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φῶς· ἐξουσίαν καὶ κυριότητα καὶ δεσποτείαν, ἀλλὰ μίαν παντοκρατορικὴν * fol. 166
 15 θεότητα, τρισήλιον ἀκτίνα, καὶ ἀσύνητον δύναμιν ὡσπερ ἐκ τριῶν ὀφθαλμῶν μιᾶς ὄψεως ὁμοίαν μίαν ὄρασις ἢ ἐκ * πηγῆς ἁενότου τρίαρχος θάλασσα ὄρον οὐκ ἔχουσα· ἢ ὡς νοῦς * fol. 166
 1. ὦν. — 3. ὑπ' αὐτοῦ. — ὑπ' ἰδίου. — 4. τὸ ajouté au-dessus de la ligne.

La sainte Église catholique et apostolique écarte de tous ces hommes ses nourrissons, et ceux qui lui obéissent : telle une reine, se tenant à la droite du roi des puissances, ornée, parée, conduite et guidée par lui comme par son propre époux¹ ; parlant en tout d'une langue pure et d'une bouche sans souillure, elle appelle avec une franche audace tous les mortels qui cherchent la lumière : « Allez vers Dieu et soyez illuminés, et que vos visages ne soient « pas confondus »² : Dieu, dis-je, celui qui est adoré, célébré, reconnu dans le Père, le Fils et le Saint-Esprit ; que l'on confesse et en qui l'on croit d'âme et de corps, d'esprit et de bouche ; l'unique essence, et nature, et puissance ; l'unique et semblable volonté et énergie : Dieu, Dieu et Dieu, mais un seul Dieu en trois personnes, sans figure, pieusement préché et glorifié, incréé, sans commencement, sans limite, invisible, simple, consubstantiel, identique en gloire et en puissance, tout-puissant, sans division, sans changement, sans passion, sans transformation, sans quantité, sans limites, sans détermination ; lumière, lumière et encore lumière, mais une seule et même lumière ; puissance, seigneurie et pouvoir, mais une seule divinité toute-puissante ; triple rayon de soleil et force sans composition, semblable à l'unique vision d'un unique objet par trois yeux pareils ; ou à la mer sans limite issue d'une triple source intarissable ; ou à l'Esprit, père du Verbe, source de l'Esprit, réunion

1. Cf. Ps. XLIV (XLV), 10. — 2. Ps. XXXIII (XXXIV), 6.

λόγου πατῆρ, καὶ πνεύματος πηγῆ, ἐν μιᾷ οὐσίᾳ, τριῶν ὑποστάσεων ἀρχαίων σύνοδος γνωρίζεται, ἀνάρχου ἀρχῆς ἀρχῆ, καὶ συνανάρχου πνεύματος γνώρισμα· οὐ γὰρ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν ὁ Υἱός, οὐδὲ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Πατέρα ἀκούω, καὶ εὐθὺς Υἱὸν ἐνόησα. Εἰ γὰρ μὴ πάντοτε Υἱός, πάντως οὐδὲ πάντοτε Πατὴρ, ἐπεὶ τίνος ἔστι πατήρ; Πνεῦμα Θεοῦ ἀκούω, καὶ συντάσσω ἅμα σὺν Υἱῷ καὶ γεννήτορι. Μὴ πέμνης τὴν θείαν οὐσίαν, ἀνθρώπε, μία γὰρ τοῦ φωτός ἡ φύσις, καὶ διαφοροὶ λαμπρόδες ὀνομάζονται, οὐδεὶς τῶν γεννωμένων, ἑτεροούσιος τοῦ γεννήσαντος πέφυκε· Ἑλλήνων καὶ ἁσέβων τὰ τοιαῦτα νόηματι. Εἰ δὲ σκανδαλίξῃ ἀκούων Χριστοῦ ὅτι « ὁ πατήρ μου μεῖζον μου ἐστι », τί τοῦτο; μὴ θορυβήτω σε, ἀλλ' εἰ μὲν βούλει κατὰ τὴν σάρκα τοῦ δεσπότητος τὸν λόγον νοήσαι, θάρσησον· μὴ φοβηθῆς· τοῦτο εἰπεῖν· ἐμὸς ὁ κίνδυνος, τὸ μὲν γὰρ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κτιστὸν, ὁ δὲ ἐν οὐρανοῖς Πατὴρ ἀκτιστος καὶ ἀόρατος. Εἰ δὲ τοῦτο δέδοικας, οὕτω νόησον· ὅτι πρέπει παντὶ υἱῷ δοῦξάκειν τὸν ἐαυτοῦ πατέρα, οὐ μέντοι καὶ ἐκάστω ἀρμόζει τοῦ σμικρύνειν υἱὸν τοῦ πατρὸς· ἀτιμία γὰρ ἐστὶ τοῦ γεννήσαντος ἢ τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἐλάττωσις· δόξα δὲ παντὶ πατρὶ, ἢ τοῦ τέκνου ὑψώσις· ἐπεὶ πῶς· « ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμεν », καὶ « ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακεν τὸν πατέρα »· ἄρα κατὰ τὸ σῶμα; ἄπαγε τῆς ἀτοπίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν θείαν

2. συνάναρχου. — 3. οὐδε. — 4. μη. — 7. ἁσέβων. — 11. δε.

en une seule essence de trois hypostases invisibles, principe d'un principe éternel, et révélation d'un esprit coéternel, car il n'y eut pas de temps où le Fils n'était pas¹, et il n'y eut pas de temps où l'Esprit Saint n'était pas. J'entends le Père et aussitôt je pense le Fils. Car si le Fils n'était pas de tout temps, ni le Père ne serait absolument de tout temps : de qui serait-il père? J'entends l'Esprit de Dieu et je le rémis aussitôt au Fils et au Père. Ne divise pas l'essence divine, homme. Unique est la nature de la lumière, et quand même on parle de lampes différentes, aucune de celles qui sont allumées n'a une autre essence que celle qui lui a prêté sa lumière. Les Grecs et les impies ont les mêmes pensées. Si l'on se scandalise en entendant le Christ (dire) : « Mon père est plus grand que moi »², qu'est ceci? Ne te trouble pas; mais si tu veux comprendre cette parole selon la chair du Seigneur, prends confiance; ne crains pas de dire ceci : Tel est mon risque : le corps du Christ est créé, le Père qui est dans les cieux est increé et invisible. Et si tu redoutes cette parole, pense ainsi : il convient à tout fils d'honorer son propre père; pourtant il ne sied pas à chacun de diminuer le Fils du Père, car c'est un déshonneur pour le père que l'abaissement de son propre fils, une gloire pour tout père que l'élévation de son enfant. Aussi, comment (expliquer) ces paroles : « Moi et le Père nous sommes un »³; et : « Celui qui m'a vu a vu aussi le Père »⁴? Est-ce selon le corps? Loin de moi cette folie;

1. Symb. Niceen. — 2. Joan. XIV, 28. — 3. Joan. X, 30. — 4. Joan, XIV, 9.

φύσιν τὴν κοινὴν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ· κάλλιστα μὲν οὖν καὶ ὑψηλότατα περὶ τῶν τοιούτων
 ἔρημάτων καὶ δογματικῶν καὶ πεφρονήκασι καὶ λελαλήκασιν, καὶ τοὺς τριαδομάχους ἐχθροὺς
 τοῦ Θεοῦ Ἄρειον καὶ Σαβελλιον καὶ Εὐνόμιον νενικήκασι Ἀθανάσιος ὁ τῆς ἀθανασίας
 συνόμιλος, καὶ Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπίπυμος, καὶ Βασίλειος ὁ τῆς βασιλείας
 5 συνώνυμος.

Ὅθεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὄδε καταπύσαντες * τὸν τριαδικὸν λόγον, ἐπὶ τὸ ζητούμενον
 λοιπὸν ἐλευσόμεθα, οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἀρειανὴ σκοτομῆνῃ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς σήμερον, ἀλλὰ
 νεστοριανὴ νόσος τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν μάχιστα μέρη τῆς ὀρθοδοξίας λυμαίνεται καὶ
 10 σευηριανὴ λαοπλανία, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' Αἴγυπτον οὐ μικρὸς τῶν αἱρέσεων ὁ χειμῶν, ἀλλὰ
 σφόδρα πολὺς καὶ ἀμύθητος· λέγω δὴ τῶν δυσσεβῶν Θεοδοσιανῶν, καὶ Γαϊανιτῶν, καὶ
 Διωσκοριτῶν δι' οὓς καὶ ἐστὶν ἡμῖν ὁ λόγος· καὶ πρὸς οὓς πολὺς καὶ ἀήττητος ὁ πόλεμος·
 οὐχ ὡς τῶν ἁγίων πατέρων ἐλλειψάντων τι ἐν τοῖς περὶ Χριστοῦ δόγμασιν, ἀλλ' ἐπειδὴ
 * νέα ἡμῖν καὶ κακότεργα παρ' αὐτῶν ἀνεφύησαν προβλήματά τε καὶ ἐξυπορίσματα, καὶ
 15 ὥσπερ ἐπὶ τῶν δαιμονικῶν παθῶν, τὰ μὲν ἀλλήλοις ἀντίκεινται, οἷον ἡ γαστριμαργία καὶ
 ἡ ἐκ νηστείας τιεκτομένη κενοδοξία, ἀμφοτέρω δὲ πρὸς ἀπώλειαν φέρουσιν, οὕτως καὶ ἐπὶ
 τῶν νῦν κατεργόντων αἱρέσεων ἐστὶν ἰδεῖν, ὅτι καὶ ἐναντία ἀλλήλαις ὑπάρχουσι, ἀλλ'

* fol. 167
v^o a.* fol. 167
v^o b.

1. τοιούτων. — 7. ἀλλὰ. — 8. λυμαίνεται. — 10. ἀμύθητος. — 14. μὲν.

mais selon la nature divine, qui est commune au Père et au Fils. Ce sont donc des enseignements très beaux et très élevés sur ces objets et ces dogmes qu'ont eus dans l'esprit, et qu'ont formulés, en réfutant victorieusement les ennemis de Dieu et les adversaires de la Trinité Arius, Sabellius et Eunnomius, Athanase le compagnon de l'immortalité, Grégoire l'éponyme de la théologie, et Basile le synonyme de la royauté.

Aussi, pour l'instant, laissant de côté la question de la Trinité, nous en viendrons à l'objet même de nos recherches. Car ce n'est pas la nuit obscure de l'arianisme qui est aujourd'hui répandue sur nous, mais la maladie du nestorianisme qui, surtout en Orient, souille l'orthodoxie; c'est l'erreur commune de Sévère; et non pas elle seulement, mais encore en Égypte l'orage violent des hérésies, grandement multiplié et inexprimable, je veux parler des impies Théodosiens, des Gaianites, des Dioscorites. Contre eux nous parlerons; contre eux la guerre est acharnée et victorieuse. Non pas que les saints Pères aient rien omis dans les dogmes relatifs au Christ, mais parce que chez ces hérétiques ont poussé des doctrines nouvelles et perverses pour nous, de nouveaux problèmes et de nouvelles questions. Comme sous l'empire de passions démoniaques, ces doctrines s'opposent les unes aux autres, semblables à la glotonnerie et à la vaine gloire qui provient du jeûne et qui portent l'une et l'autre à la perdition, ainsi se laissent voir les

ἄλλως δύο σκόπη ἀλλήλοισ ἀντιμάχονται, τῶν μὲν γὰρ διαιρούτων τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, τῶν δὲ πάλιν συγγεόντων· μέσην τινὰ καὶ βασιλικὴν ἢ καθολικὴν ἐκκλησίαν βαδίζει ὁδόν· ἰσοίως ἀποστρεφόμενην * καὶ τὴν Σευήρου μανίαν, καὶ τὴν Νεστορίου εἰδωλολατρείαν. Καὶ γὰρ καὶ τὸ λέγειν μίαν φύσιν μετὰ τὴν ἔνωσιν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ, πάσης ἄτοπίας πεπληρωταὶ * καὶ τὸ πάλιν δύο ἰδiosisτάτους καὶ καθ' ἑαυτὰς θεωρουμένας οὐσίας, πολλὰς βλασφημίας τεκμηρίον.

Ἐπεὶ οὖν νεστοριανούς ἡμᾶς οἱ τοῦ Σευήρου καὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς μαθηταὶ καὶ διάδοχοι ἀμαθῶς τε καὶ ἀναισχύοντες ὀργαζόμενοι· φέρε εἰ δοκεῖ ὡς ἐν συντόμῳ τίνες εἰσὶ τῆς ἀληθείας ἀλλότριαι ἐπισκεψόμεθα, οὐ κομφολογούντες οὐδὲ πολυλογούντες· ἀλλὰ τινῶν ἀνδρῶν * σωφωτάτων καὶ ὀρθοδόξων ἀντιλογίαν νεωστὶ γεναχμένην πρὸς μονοφυσίτας τοῦ ἀπὸ Σευήρου τοῦ δυσσεβοῦς, πᾶσιν εἰς ὠφελείαν καὶ εὐφροσύνην διηγησόμεθα· Θεοῦ λόγον διδόντος ἡμῶν ἐν ἀνοίξει· τοῦ στόματος ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

1. διαιρούτων. — 7. ἐπει.

hérésies qui dominent maintenant. Bien qu'elles soient opposées les unes aux autres, ces deux ténèbres luttent l'une contre l'autre, les uns divisant le mystère de l'Incarnation, les autres au contraire le mélangeant. L'Église catholique suit une route moyenne et royale qui est également écartée de la folie de Sévère et de l'idolâtrie de Nestorius. Car dire une seule nature après l'union du Christ notre vrai Dieu, c'est une doctrine remplie de toute folie; mais par contre, parler de deux substances subsistant par elles-mêmes et considérées séparément, c'est la marque d'un immense blasphème.

Puis donc que les disciples et les successeurs de Sévère, de Dioscore et d'Eutychès nous appellent par ignorance et indistinctement nestoriens, examinons, s'il vous plaît, en quelques mots, comment ils sont étrangers à la vérité. Nous ne parlerons pas avec élégance, ni avec longueur, mais nous raconterons la discussion récente qu'eurent récemment quelques hommes très sages et très orthodoxes contre des monophysites du parti de l'impie Sévère; et ce sera pour l'utilité et le plaisir de tous. Que Dieu nous donne la parole et ouvre notre bouche, lui à qui est la gloire et la puissance aux siècles des siècles. Amen.

TABLE DES CITATIONS BIBLIQUES

Les chiffres *en italiques* indiquent les simples allusions.

Les renvois sont donnés aux pages du fascicule, marquées [] .

GEN., I, 1.	32, 4	EXOD., XVI, 23.	50, 3
— — 14.	31, 10	— XVII, 1 <i>ss.</i>	50, 1 s.
— — 26.	27, 7	— — 5.	61, 11 s.
— —	29, 7	— — 10 <i>ss.</i>	79, 9 s.
— —	30, 5	— XXXIV, 12.	76, 10 s.
— —	31, 12	— XXXII, 1 <i>ss.</i>	60, 14
— — 31.	55, 16	— — 1.	28, 2
— —	78, 2 s.	— — 4.	28, 3
— II, 7.	29, 4 s.	— — 9.	85, 3
— —	56, 5	— — 15.	76, 10
— — 8.	81, 4 s.	— XXXIII, 21-23.	84, 1 s.
— — 21 s.	56, 11	— XXXIV, 1 s.	76, 10
— III, 22.	28, 14 s.	— XXXVIII [XXXVII], 1 <i>ss.</i>	76, 9 s.
— —	29, 6	— — — 6.	76, 11
— —	30, 3 s.	NUM., XI, 7.	50, 1
— — 24.	81, 5 s.	— — 31.	49, 11
— VI, 3.	51, 15 s.	— XXI, 8 <i>ss.</i>	61, 12 s.
— IX, 2.	51, 12 s.	— —	79, 10 s.
— XIV, 18.	54, 4	— XXIV, 17.	81, 11
— XVII, 14.	23, 2	LEVIT., XI, 10.	78, 4 <i>ss.</i>
— XXIV, 12.	65, 14	— XVI, 15.	50, 3
— XLII, 1.	54, 6 s.	— — 15 <i>ss.</i>	62, 1 s.
— XLVII, 31.	79, 6	— XXVI, 12.	56, 6 s.
— XLVIII, 14.	79, 5 s.	DEUTER., VI, 4.	26, 6
— XLIX, 10.	70, 10	— VII, 6.	67, 13
EXOD., III, 2.	56, 8	— XII, 5.	50, 6
— IV, 22.	26, 11	— XXI, 23.	24, 6
— —	67, 13	— XXVII, 25.	23, 3 s.
— VII, 1.	31, 1	— XXVIII, 66.	62, 4 s.
— — 8 <i>ss.</i>	50, 2	— — 66.	63, 3 s.
— XIV, 21 <i>ss.</i>	35, 11	— XXXIV, 1.	48, 3
— —	79, 6	JOS., III, 14 <i>ss.</i>	35, 11
— — 16.	61, 10 s.	III REG., VIII, 1.	81, 13 s.
— — 27.	47, 15	— XVI, 29.	52, 2

III REG., XX, 29.	24, 7 s.	PSALM., CIX, 4.	33, 3
IV REG., XX, 11.	52, 2	— — 2.	33, 5
— — 21.	35, 7 s.	— — 3.	33, 7
— XXI, 10.	52, 2	— —	33, 10
PSALM., II, 7-9.	25, 7 ss.	— — 4.	33, 15
— V, 6.	22, 7	— CII, 3.	81, 8
— — 8.	82, 8	— CXV, 2.	57, 8
— VII, 10.	22, 7	— CXVII, 26.	37, 15
— XVII, 10.	32, 15	— — 26-27.	47, 10
— — 11.	33, 1	— — 27.	38, 1
— XVIII, 5.	49, 2	— CXLV, 2.	57, 9
— —	100, 8	— CXLVII, 8-9 a.	67, 15
— — 7.	33, 2	JOB, I, 6 ss.	55, 4
— XXI, 31 b-32.	66, 4 s.	— IX, 8.	26, 8
— XXXIII, 6.	111, 6	— XIV, 4-5.	57, 11
— XXXVI, 25.	54, 5	SAP. SALOM., V, 10.	103, 9
— XXXIX, 7-8.	47, 6 s.	— — 12.	103, 9
— XLIV, 7.	34, 8	— — 14 (15).	103, 8
— — 7-8.	34, 3	— —	107, 12
— — 10.	111, 3	ECCLI., XI, 28.	91, 13 s.
— XLV, 5.	4, 38	OSE., II, 1.	26, 1
— — 6.	43, 10	— — 23.	74, 12
— — 7.	43, 6	— III, 4.	70, 4 s.
— —	43, 11	— — 4-5.	68, 8 ss.
— — 11.	43, 4	— VI, 1-2.	69, 7 ss.
— —	43, 3	— IX, 14.	54, 2
— — 11-12.	43, 13	— — 14-15.	69, 3 ss.
— XLVI, 6.	33, 1	MICH., IV, 1-2.	25, 14 ss.
— — 9.	37, 11	— — 3.	50, 13 s.
— XLVIII, 2.	96, 15 s.	— V, 2.	34, 10 s.
— XLIX, 1.	22, 4	— —	35, 2
— — 3.	37, 11	JOEL, III, 2 ss.	22, 8
— — 9-10.	28, 10 s.	— — 2.	88, 5
— L, 7.	37, 9 s.	— — 15-16.	42, 11 ss.
— LVII, 4.	89, 12	JONAS, II, 1 ss.	56, 9
— LIX, 6.	79, 11 s.	— — III, 1 ss.	24, 7
— LXVII, 5 b.	80, 13	— — 4.	51, 14 s.
— — 34.	80, 10	HABAC., III, 1.	40, 9 s.
— LXXV, 2.	67, 14 s.	— — 2.	40, 14
— LXXX, 10.	26, 7	— —	42, 12
— LXXXI, 6.	26, 12	— — 3.	41, 6 s.
— LXXXVI, 5.	38, 9 s.	— —	82, 9
— —	39, 3	— — 4.	41, 13 s.
— XCVIII, 5.	42, 5	— — 5.	41, 15
— CI, 18-19.	66, 12 ss.	— — 6.	42, 4 s.
— — 22-23.	66, 14 ss.	ZACHAR., VI, 12.	81, 9 s.
— CIX, 1.	32, 6 s.	— — XII, 10.	61, 4
— —	32, 13 s.	— — XIV, 4.	81, 12 s.

MALACH., I, 2.	67, 9	DAN., VII, 9.	88, 3
— —	46, 4	— —	39, 12
— — II.	102, 6	— — 10.	39, 12
— III, 1.	88, 6	— VIII, 3.	52, 12 s.
— — 20.	81, 11 s.	— IX, 1-2.	93, 8 ss.
ISA., I, 2.	30, 13 s.	— — 20-24.	93, 12 ss.
— — 11.	28, 12 s.	— — 24.	99, 10 s.
— II, 2-3.	25, 14 ss.	— —	94, 7 s.
— — 4.	50, 13 ss.	— — 25 a-26 a.	95, 2 ss.
— V, 26.	80, 1	— — 26.	95, 6
— VI, 9.	74, 10	— — 27.	95, 7 s.
— — 9-II.	47, 2 ss.	— — 27 ss.	97, 7 s.
— VII, 10-14.	35, 13 ss.	MATTH., I, 1.	49, 9 s.
— IX, 5-6.	36, 13 ss.	— II, 6.	34, 10 s.
— — 6.	37, 5	— V, 17.	84, 11
— XI, 6-8.	51, 2 ss.	— — 18.	72, 1
— —	53, 1 ss.	— VII, 28.	23, 9
— XXIV, 18.	88, 7	— X, 5.	74, 5
— XL, 3.	42, 3	— — 18.	102, 3
— XLIV, 4 ss.	75, 6 ss.	— — 22.	101, 8 s.
— — 6.	26, 7	— — 33.	104, 2 s.
— XLV, 14-15.	61, 4 s.	— — 37.	101, 4 s.
— LI, 3.	58, 7	— XI, 12.	100, 14
— LIII, 4.	58, 8	— — 13.	100, 13
— — 5-6 b.	58, 9 s.	— XIII, 47.	20, 7
— — 7-8 a.	59, 10 s.	— XV, 24.	74, 6
— — 7 b.	58, 11 s.	— XVI, 18.	102, 11
— — 8 b.	58, 13 s.	— —	107, 8
— — 8 b.	59, 13	— XIX, 21.	101, 5
— — 9 a.	59, 1	— XXI, 7.	79, 3
— —	60, 3 s.	— XXIII, 37.	85, 5
— — 11-12.	59, 4 s.	— XXIV, 2.	100, 9
— LIV, 1.	74, 13 s.	— — 9.	102, 2
— LXIII, 9.	37, 9	— — 35.	100, 6
— LXV, 15 b.	65, 6	— —	103, 11
JEREM., XXXVIII (XXXI), 31-32.	72, 14 s.	— —	107, 14
— XLIII (XXXVI), 23.	8, 85 s.	— XXVI, 13.	100, 7
BARUCH, III, 36.	26, 8	— —	101, 14
— — 36-38.	38, 13 ss.	— XXVII, 40.	57, 4
— — 37.	39, 4	— XXVII, 45.	42, 7 ss.
— — 38.	39, 6	— XXVIII, 19.	74, 8
EZECH., XL, 5 ss.	82, 9 s.	— —	88, 10
— XLIV, 2.	54, 12 s.	— —	102, 8
DAN., II, 34 s.	54, 8 ss.	— — 20.	102, 12
— III, 23 ss.	56, 8 s.	MARC., I, 1.	88, 9 s.
— VI, 10.	82, 13	— — 10.	49, 11
— — 18 ss.	56, 9	— II, 7.	57, 13
— VII, 7 ss.	52, 12	— XIII, 31.	100, 6

LUC., I, 35.	88, 10	ROM., II, 29.	23, 10
— II, 1.	99, 6	— XI, 33.	86, 10
— X, 21.	96, 14	— XIV, 1.	77, 10
— XIX, 22.	63, 1	I COR., III, 11.	107, 10 s.
— — 40.	99, 10	— —	103, 6
— XXIV, 25.	80, 7	— VIII, 1 s.	77, 10
JOAN., I, 1, 14.	49, 5	— XVI, 22.	49, 8 s.
— — 9.	107, 5	II COR., III, 15.	40, 3
— — 29.	50, 4	GAL., III, 13.	20, 10 s.
— III, 5.	103, 14 s.	— —	23, 12
— — 14.	101, 11	— —	24, 5
— IV, 20.	50, 6	— VI, 7.	39, 10
— V, 23.	104, 4	PHILIP., II, 12.	22, 5
— VI, 54.	104, 10	I TIM., II, 4.	21, 4 s.
— X, 25.	97, 5	— V, 21.	46, 11 s.
— — 30.	112, 14	II TIM., III, 8.	108, 14
— — 34.	26, 12	— IV, 1.	46, 11
— XIV, 9.	112, 14	HEB., I, 1.	75, 3
— — 28.	112, 8	— — 2.	49, 8
— — 48.	100, 11	— VII, 11 ss.	34, 1
— XVI, 2.	102, 10	— IX, 4.	78, 11 s.
— XIX, 29.	79, 4	— — 13.	62, 1
— — 34.	50, 2	— — 14.	24, 3 s.
— —	79, 2	— XI, 38.	101, 1
— — 37.	61, 4	— XII, 1-2.	20, 2 s.
ACT. APOST., IX, 15.	20, 7	I PETR., III, 15.	20, 1.
— — XXVI, 28.	63, 7	APOC., I, 17.	67, 14

TABLE DES NOMS PROPRES

On n'indique pas dans cette table les noms propres qui figurent dans les citations bibliques.

Ἀκρόν 28, 2; 34, 1; 50, 2; 78, 12; 79, 10; 83, 12.	Γενέσεως (ἡ βίβλος τῆς) 51, 12.
Ἀβραάμ 76, 1.	Γρηγόριος 113, 4.
Ἀδάμ 29, 3, 4; 30, 2; 31, 5, 11; 33, 11, 12; 56, 11; 81, 4, 5; 96, 8.	Δάμασκος 19, 2.
Ἀδωνάϊ 105, 4.	Δανιήλ 37, 8; 39, 12; 41, 14; 52, 8, 12; 54, 7; 56, 9; 82, 13, 15; 83, 1, 7, 10; 89, 4; 92, 4, 6; 93, 2, 6, 7; 95, 9; 96, 1, 3, 4, 6, 11; 97, 7, 9, 11, 13; 99, 4, 10.
Ἀθανάσιος 113, 3.	Δαρεῖος 97, 14; 98, 1; 99, 1, 3.
Αἴγυπτος 28, 1; 78, 9; 79, 9; 98, 15.	Δαρεῖος ἄλλος 98, 3.
Αἴγυπτος 27, 15; 28, 10; 48, 5; 54, 7; 73, 5; 78, 6; 98, 7, 12; 113, 9.	Δαρεῖος Ἀρσάμου 98, 4.
Αἰθιοπία 48, 5.	Δαυίδ 25, 3, 10; 32, 1, 3, 15; 33, 10, 13; 35, 2; 37, 11; 38, 5, 7, 8; 39, 2, 3; 41, 5; 42, 5; 43, 1, 4; 44, 11; 47, 7, 11; 54, 5; 57, 8; 66, 2, 8, 11; 68, 11, 15, 16; 79, 11; 80, 10; 82, 8, 12; 89, 9; 97, 9.
Ἀλέξανδρος 98, 5, 6; 99, 1.	Διόνυσος 98, 11 (cf. Πτολεμαῖος 11°).
Ἀλέξανδρος 98, 11, 12 (cf. Πτολεμαῖος 9°).	Διοσκορίται 113, 11.
Ἀμαλκητινῆς 48, 7.	Διόσκορος 108, 14; 110, 8; 114, 8.
Ἀμβακούμ 40, 8; 41, 2; 82, 9, 11.	Ἐβραῖος 46, 11; 55, 13; 60, 8; 71, 12; 78, 4.
Ἀπολινάριος 109, 12.	Ἐξεκίας 35, 4, 7; 36, 4, 7, 10; 52, 2.
Ἀπολλόνιος 48, 11.	Ἐλισσαῖος 54, 2.
Ἄρειος 108, 1; 113, 3.	Ἐλληνας 45, 8; 48, 9; 49, 6; 63, 16; 71, 8, 10; 88, 13; 97, 1; 100, 5; 112, 7.
Ἄρσαμος 98, 4.	Ἐμμανουήλ 36, 10, 11.
Ἄρσῆς 98, 4.	Ἐρύθρα (θαλάσση) 61, 10; 79, 7.
Ἄρτάθανος 98, 2.	Εὐνόμιος 109, 10; 113, 6.
Ἄρταζέρξης ὁ μακρόχειρ 98, 2.	Εὐτυχῆς 114, 8.
Ἄρταζέρξης ὁ μνήμων 98, 3.	Εὐτύχιος 108, 14; 110, 12.
Ἄρταζέρξης ὁ καὶ Ὅχος 98, 3.	Ἐφρесо; 108, 12.
Ἄσκαλωνιτῆς 65, 1.	Ζαχχαρίας 81, 9.
Αὐγουστος 98, 14; 99, 2, 4, 7.	Ἥλιου (ὁ Θεοσβίτης) 54, 2.
Ἄχας 24, 8; 52, 2.	Ἥλιούπολις 48, 7.
Βαβύλων 69, 1; 82, 16; 92, 8.	Ἥσαϊας 25, 12; 35, 13; 37, 8, 9; 42, 2; 50, 12;
Βαβυλωνία 56, 8.	
Βασίλειος 113, 4.	
Βηθλέεμ 34, 10; 41, 10; 84, 7; 99, 6.	
Βριτανναϊκά 48, 5;	
Γαιανίται 113, 10.	
Γάϊος 109, 16.	
Γάϊος Ἰούλιος Καίσαρ 98, 13.	

- 58, 2, 7; 59, 8, 14; 61, 4; 65, 5; 74, 10; 75, 4;
77, 8; 80, 1.
- Ήσά 46, 3, 6; 67, 6, 11.
- Θεράν 41, 9.
- Θεοδοσιανοί 113, 10.
- Θεσβίτης 54, 2.
- Ίακώβ 46, 5, 6; 54, 7; 67, 6; 70, 8; 71, 5;
74, 3; 76, 1; 79, 5.
- Ίάκωβος 110, 6.
- Ίάκωβος (ὁ δίκαιος) 102, 3.
- Ίαμβρής 108, 14.
- Ίαννής 108, 14.
- Ίεζεγλή 54, 11.
- Ίερεμίας 38, 12; 39, 4; 72, 14; 73, 6; 85, 9.
- Ίερουσαλήμ 39, 7; 41, 9; 47, 15; 48, 2; 82, 1, 2;
92, 9.
- Ίεροσόλυμα 50, 6; 100, 9.
- Ίεροσολυμίτης 64, 2.
- Ίησοῦς (= Josué) 83, 12.
- Ίησοῦς ὁ Χριστός 99, 7.
- Ίησοῦς Χριστός 107, 7.
- Ίορδάνης 35, 11; 48, 2.
- Ίουδαία 34, 10; 99, 6.
- Ίουλίανος 109, 16.
- Ίούλιος 98, 13.
- Ίσαάκ 46, 1; 76, 1.
- Ίσραήλ 27, 3; 28, 1; 35, 7; 52, 10; 58, 4;
67, 10, 12; 68, 2; 74, 2; 78, 8; 83, 3;
95, 5.
- Ίσραηλίτης 68, 3, 4.
- Ίωάννης 49, 6.
- Ίωάννης ὁ Βαπτιστής 42, 2; 100, 14.
- Ίωβ 26, 8; 55, 4; 57, 10.
- Ίώνας 56, 9.
- Ίωσηφάτ 22, 8.
- Ίωσηπος ὁ Ἴβραῖος 60, 8.
- Ίωσήφ 54, 7; 79, 6, 7.
- Καίσαρ Γάιος Ίούλιος 98, 13.
- Καίσαρ Σεβαστὸς Ὁκταύσιος, ὁ καὶ Αὔγουστος 98, 13;
cf. 99, 2, 4, 6.
- Καμπάδοκες 64, 7.
- Κλεοπάτρα 98, 11, 13, 15.
- Κωνσταντῖνος 19, 3.
- Κωνσταντῖνος (= Constantin III) 19, 4.
- Κωνσταντινούπολις 108, 7.
- Λαγοῦς 98, 7 (cf. Πτολεμαῖος 1^ο).
Λεῦϊ 34, 1.
- Μακεδόντιος 108, 5.
- Μακεδών 98, 5; 99, 1.
- Μαλγαίος 81, 11.
- Μανασσῆς 52, 2.
- Μαυνηχαῖοι 110, 10.
- Μελχισεδέκ 34, 2; 54, 4.
- Μεμφίται 48, 11.
- Μιχαίας 25, 13; 50, 12.
- Μονοφυσίται 114, 11.
- Μουῦσῆς 25, 13; 27, 2; 31, 1, 3, 6; 34, 1;
37, 13; 44, 11; 48, 3; 62, 3, 10, 13; 63, 3, 5;
72, 2, 8; 76, 10; 77, 7; 83, 11, 16; 84, 4.
- Νεστοριανοί 114, 8.
- Νεστόριος 108, 10, 13; 109, 15; 114, 4.
- Νηνεῖται 24, 7.
- Νυκαία 108, 3.
- Ξέρξης (ὁ Δαρείου) 98, 1.
- Ξέρξης (ἄλλος) 98, 2.
- Ὁκταύσιος 98, 14.
- Ὁμηρικὸς 49, 1.
- Ὀυεσπασιανὸς 60, 6; 100, 12.
- Ὀχος 98, 4.
- Παῦλος 20, 7; 49, 7; 107, 10.
- Πέρσαι 97, 14; 98, 1, 2, 4; 99, 1.
- Πέρσις 48, 8.
- Πέτρος 107, 7.
- Πλατωνικοί 48, 10.
- Πτολεμαῖος ὁ Λαγοῦς (1) 98, 7.
- Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος (2) 98, 7.
- Πτολεμαῖος ὁ εὐεργέτης (3) 98, 7.
- Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ (4) 98, 8.
- Πτολεμαῖος ὁ ἐπιφανής (5) 98, 8.
- Πτολεμαῖος ὁ φιλομήτωρ (6) 98, 8.
- Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος (7) 98, 9.
- Πτολεμαῖος ὁ πρόσκιον (8) 98, 9.
- Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος (9) 98, 10.
- Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς Ἀλεξάνδρου (10) 98, 10.
- Πτολεμαῖος ὁ καὶ Διώνυσος (11) 98, 11.
- Ρωμαῖος 65, 1, 8; 92, 9; 98, 12, 13; 99, 4;
104, 9.

Σελιώθ 22, 8.	Χαλκηδών 109, 3.
Σαβήλλιος 109, 13; 113, 3.	Χριστός 21, 3, 7; 30. 11; 32, 13; 33, 14, 34, 8;
Σαμαρείτης 45, 8; 63, 16; 65, 8; 97, 1; 100, 4.	37, 8; 38, 9; 40, 5; 42, 1, 4, 7, 10, 13;
Σαρακῆνοι 63, 16.	43, 2, 5; 44, 1, 6, 12; 50, 12; 51, 2, 4, 6;
Σέβαστος 98, 14.	53, 4; 57, 2; 60, 1, 5, 10; 61, 1; 63, 5, 10;
Σεύηρος 114, 4, 8, 12.	66, 10 (X. Κυρίου); 69, 13; 70, 12; 71, 3, 7;
Σινά 24, 12; 39, 6.	72, 7; 74, 5; 78, 13; 79, 1, 10; 80, 14;
Σίνατον (ὄρος) 47, 15; 48, 2.	81, 9, 10; 83, 9; 84, 6, 9; 85, 3, 11, 14;
Σιών 24, 9; 26, 4.	86, 1, 4; 87, 3, 8, 9, 12; 88, 10; 95, 11, 13;
Σουδώνης 98, 3.	96, 3, 6, 8, 9; 97, 7; 99, 7, 9, 11, 13; 100,
Σολόμων 81, 14.	1, 3, 5; 101, 3, 8, 10; 103, 1, 4, 6, 11, 13;
Στέφανος 102, 2.	104, 5, 6, 11, 13, 14; 107, 7; 108, 9, 10, 15;
Τίτος 60, 6; 100, 12.	109, 1, 4, 11, 16; 110, 1, 14; 112, 8, 10;
Τούρκος 65, 1.	113, 12; 114, 5.
Φαραῶ 31, 2; 48, 11; 49, 12.	Ἔφ 79 10.
Φούσκων 98, 9 (cf. Πτολεμαῖος 8 ^ο).	Ἐριγένης 109, 7.
	Ἔσχέ 42, 9; 68, 8, 16; 70, 4.

INDEX

	Pages.
Introduction.	3
Prologue.	19
Premier entretien.	21
Deuxième entretien.	45
Troisième entretien.	64
Quatrième entretien.	89
Appendice.	106
Table des citations bibliques.	115
Table des noms propres.	119
Index.	123

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

Nihil obstat.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 27 février 1920.

† BENJAMIN OCTAVE,
Év. auxiliaire de Paris.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

III

MOIS DE SAHMI

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien.

n° 180, fol. 57 à fol. 87.

B = Յայտաւարք, (*Haïsmavouk*), Constantinople. 1834.

Պահճի Ա եւ Հովհաննէսի Ժ : Տօն է Յղութեան Եղևարեթի :

Չարարիս բահանայապետն ի Թշրին ամսոյ ի Ժ ան գաւեարն վասն ճնդեանն
5 մովհաննու Կարապետին, զոր ասաց նմա Գարբիէլ Եթէ կին բո Եղևարեթ ճնցի բեզ
որդի եւ բազումք ի ճնդեան նորա խնդասցեն :

Եւ իբրեւ լցան աւուրք պաշտաման նորա որ վասն բաւութեան տօնին եւ տաղաւ-
10 րահարաց, զնաց Չարարիս ի տուն իւր : Եւ չեա աւուրցն այնոցիկ չղացաւ Եղևարեթ
կին նորա եւ թագուցանէր գանձն ամիսս չինզ եւ ասէր. Չինչ գործ գործեաց ընդ իս
Տէր, յորս հաչեցաւ բառնալ գնախտօինս իմ ի ճարդկանէ :

Եւ Չարարիս կար պապանձեալ գաւուրս չրութեանն Եղևարեթի, զինն ամիս եւ
10 զչինզ օր, մինչեւ ճեաւ Եղևարեթ զկարապետն Գրիստոսի եւ զառաջընթաց Որդուջն
Աստուծոյ եւ զճաչն Բանին : Որ ընդ գրեղն Չարարիալի գանուն ճանկանն թէ. մով-
հաննէս է անուն գորա, արճակեցաւ լեզու նորա :

1er SAHMI, 10 Octobre.

Fête de la Conception d'Élisabeth.

Le grand prêtre Zacharie reçut, le 10 du mois Teshrin, l'annonciation de la naissance du précurseur Jean, Gabriel lui ayant dit : *Ta femme Élisabeth t'enfantera un fils et beaucoup se réjouiront de sa naissance* ¹.

Lorsque les jours de son ministère, pour la fête de l'expiation et des tabernacles, furent accomplis, Zacharie s'en alla en sa maison. Quelque temps après, Élisabeth, sa femme, conçut, et elle se tint cachée pendant cinq mois, disant : *Voilà ce que m'a fait le Seigneur, au jour où il m'a regardée pour ôter mon opprobre parmi les hommes* ².

Zacharie demeura muet durant les jours de grossesse d'Élisabeth, neuf mois et cinq jours, jusqu'à ce qu'Élisabeth eût mis au monde le précurseur du Christ, héraut du Fils de Dieu et voix du Verbe. *A l'instant même où Zacharie écrivit : Jean est le nom de l'enfant, sa langue se délia* ³.

1. Luc, 1, 13-14. — 2. *Ibid.*, 23-25. — 3. *Ibid.*, 64.

* Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Եւլամպէոսի եւ բւան իւրոց Եւլամբիայ :

Յաւուրա Մարտիմիանոսի ամբարիշտ արբալին, Էին սուբբն Եւլամբիոս եւ բայրն Եւլամբիա ի բաղարին Նիկիամիլիա եւ Էին ի թագատի ի լերինն :

Եւ չաւուր ծիռջ առաքելցին բրիտանեալցն ի լեռնէ զԵւլամբէոս ի բաղարն զի զնեացէ Հայ. եւ Երթեալ ընթեռնոյք զեղեալ Տրամանս, զի ծի սբ իշխեացէ անուանել 5 զանձն բրիտանեայ. եւ տեսալ կոտորաշտիցն կալան զնա եւ տարան առ թաղաւորն եւ խոստովանեցաւ զՔրիստոս. եւ նեղէին զնա զոչել կւոցն եւ սչ կարացին : Ապա Տրամացեաց մերկացուցանել եւ ջրբ Տարկանել զճարմինն :

Եւ ճտեալ ի տաճար կոոցն կորճանեաց իշխանաբար զբազինան եւ բազուճբ ի կւապաշտիցն հաւատացին եւ աղագակեցին. Մեճ է Աստուածն բրիտանէից : Յայնժամ Էլեալ բոյք նորա ի ծիռջ ամբոխին, ընթեացեալ զիրկս արկեալ Էգբոր լւրոց եւ աղաչեաց զի ագօթեացէ վասն նորա, զի եւ նա ճարտիրոսանայ վասն նորա : Եւ արկին զնոսս ի բանդ :

1 Եւլամպէոսի] Եւլամբիոսի B — իւրոյ] նորա B — Եւլամբիայ] Եւլամբիասոյ B || 2 բայրն] բոյք նորին B || 3 բաղարին] բաղարէն B — թագատի] թարսոսի B — լերինն] ընդ այլ բազում բրիտանեայսն *add.* B || 4 ծիռջ] ծիւսճ B — լեռնէ] լեռնէն B || 9 Եւ ճտեալ... զբազինան] Եւ տարան ի տաճար կոոց զի սացին նմա Էրկիր պազանել բազնեաց : Եւ նա ընդ ծիսոս ագօթեալ հայեցաւ լերկիս' եւ իշխանաբար ստատեաց բազնեացն եւ կորճանեաց զնոսս B || 10 Տրամացեաց] իՔրիստոս *add.* B || 11 նորա] Եւլամբիա *add.* B — ամբոխին] ամբոխէն B — արկեալ] Էսրկ B — իւրոյ] իւր B || 12 վասն նորա] ընդ նմա B.

* A fol. 57
v° a.

* En ce jour, martyre des saints Eulampius et sa sœur Eulampia.

Aux jours de l'empereur Maximien l'impie, vivaient dans la ville de Nicomédie saint Eulampius et sa sœur Eulampia. Ils se tenaient cachés dans la montagne.

Un jour, les chrétiens de la montagne envoyèrent Eulampius à la ville pour acheter du pain. Il s'y rendit, et pendant qu'il lisait l'ordre qui venait d'être édicté : que personne ne dût plus se nommer chrétien, les idolâtres l'aperçurent, s'en saisirent et le conduisirent à l'empereur. Il confessa le Christ. Ils le maltraitèrent pour qu'il sacrifiait aux idoles, mais ils ne réussirent point. L'empereur ordonna alors de le mettre à nu et de frapper son corps avec des nerfs [de bœuf].

[Eulampius], ayant pénétré dans le temple des idoles, renversa avec autorité les autels, et nombre d'idolâtres se convertirent et crièrent : Grand est le Dieu des chrétiens. C'est alors que sa sœur, sortant du milieu de la foule, accourut vers son frère, le prit dans ses bras et lui demanda de prier pour elle, afin qu'elle devint martyre avec lui. On les jeta en prison.

Եւ ջեւուցին կատայ եւ հանին զսուրբն ի բանդէն եւ արկին ի ջեւուցեալ ջուրն
 գաւրբն Եւլամբէոս, եւ մեկնեցաւ ի մէջ կատային : Իսկ Եւլամբէոս երկեաւ * մտանել * A fol. 57
 եւ ձողնեաց առ երաւրն իւր. Այոթնն վասն իմ քանդի վարեցի յոյժ : Եւ յարուցեալ
 Եւլամբէոս, կանգնեցաւ ի մէջ կատային, արար զնշան սրբոյ խաչին եւ ստէ. Եկեաջիւր
 5 աներկիւզարար : Եւ նորա մտեալ ի կատայն եւ իբրեւ զասն ցրտացաւ :

Եւ տեսեալ ամենեցուն զքանչիւրն հաւատացին ի կուսպաշտիցն արբ երկերիւրբ,
 եւ սուրբն Եւլամբէոս ցանեաց ի կատայէն ջուր ի վերայ նոցա, լինել նոցա ի
 մկրտութիւն, եւ նոյնմամայն հասին զգրուխ նոցա եւ կարգեցան ի գորս երկնայինն :

Եւ կախեցին զԵւլամբէոս զՏեապն եւ բերեցին զմարմինն : Իսկ զԵւլամբէոս
 10 կապեցին ի շորս ցիցա եւ կուսեցին ի ներքոյ բարին փորոնս եւ բրովբ զորովայնն
 եւ զկանջան հարին ուժպին : Եւ ապա արկին գնտա ի բարբաբեալ ջուր եւ հուրն ի ցոյ
 փոխեցաւ : Եւ երեւեցան արբ երեք պաշտաւոցեալ տեսեամբ եւ հանին զսուրբն
 ամբողջ ի հրոյն :

Եւ կայուցին առաջի զսուրբն եւ հրամայեաց սրով հատանել զգրուխ նոցա :
 15 Եւ յառաջ քան զսուրբն երանելին Եւլամբէոս աւանդեաց զհոյն, եւ ապա զմտեալ

1 կատայ] կախայ B — արկին] դնտա *add.* B || 2-4 գաւրբն ... ցրտացաւ :] եւ
 ստուածահարչ զորութեամբ ցրտացաւ կախայն : B || 6 հաւատացին] ի Քրիստոս *add.*
 B || 7 եւ սուրբն ... եւ նոյնմամայն] զսրոյ նոյնմամայն B || 8 Իսկ] գաւրբն *add.* B
 || 10 արկին] արկեալ B || 10-12 եւ հուրն ... ի հրոյն] եւ զորութեամբն Քրիստոսի
 սպրեցան ի հրոյն B.

On chauffa un bassin, on fit sortir les saints de la prison, et on jeta
 saint Eulampius dans l'eau bouillante. Il disparut dans le bassin. Mais
 Eulampia eut peur d'y * pénétrer et cria à son frère : Prie pour moi, car je
 ressens une grande frayeur. Eulampius se dressa au milieu du bassin, fit le
 signe de la sainte croix et lui dit : Viens sans crainte. Elle pénétra dans
 le bassin, qui devint aussi froid que la glace.

Tous furent témoins de ce miracle, et deux cents personnes parmi les
 idolâtres se convertirent. Saint Eulampius les aspergea avec l'eau du
 bassin, pour qu'elle leur servit d'eau de baptême. On leur trancha aussitôt
 la tête, et ils furent classés dans la milice céleste.

On pendit Eulampia par les cheveux et on lui déchira le corps. Quant
 à Eulampius, on le lia à quatre poteaux, on entassa sous lui des petites
 pierres et on le frappa violemment à coups de gros bâtons sur le ventre
 et sur la poitrine. On les jeta ensuite dans une fournaise embrasée, mais le
 feu se changea en rosée. Trois hommes d'aspect éclatant apparurent alors
 et sortirent les saints indemnes du feu.

On les mit en présence du juge qui ordonna de leur trancher la tête
 à l'épée. Avant que l'épée eût touché la bienheureuse Eulampia, elle

A fol. 58
1° a. մարմնոն հատին պղտին : Իսկ սուրբն Եւրամբրիտս աթօթելով խնդրեաց * չԼստուծոյ
եթև. Ուրբմնան ամենեղուն որբ կատարեն պիշատակս մեր, գապբասս մխիթարեա,
պբապեալս չաղեցոյ, պշխանդս լմշկեա, պեկիծոց սգնեա, նեղելոց անդորրիչ լեր,
ի պատերազմի պահպանեա, մեղաւորաց թողութիւն շնորհեա : Եւ չեա աթօթիցն
հատին պղտիս նորա ի Հոկտեմբերի մ :

Յայսմ աւուր կատարեցան սրով սուրբ վկայքն Գրիտտոսի Մարկոս եւ Ստեփաննոս
ի բապարին Անտիոբայ Պիտիպոցոց ի Մայնոսէ գատաւորէ, չատւրս Գիտկեաթիանոսի
արբայի :

* B
p. 183 b. EB * Տոն աւետեաց չրութեան պրոքն Յովհաննոս Մկրտչին Գրիտտոսի, գոր եա
Գարրիէլ Տոր նորա Զարարայի ի սուրբն սրբոց :

Ամենագլեա եւ կանխատես անօրէնութիւն իմաստութեան Աստուծոյ, վասն զի
հանդերձեալ էր կարապետ ինքեան եւ չառաջնիկաց զերանելի մկրտիչն սաարիւ,
որչափ հնարաւոր էր մարգկային ճնեղեան նմանել չատուածային ճառնպն՝ չարմարէ
եւ նմանեցուցանէ, * լուրց ծարմաւորութեանն եւ զնորայն :

* B
p. 183 a. Իրպէս եւ արուսեակն նմանի մասնաւոր լուսով չարեակն, աչապէս եւ զերանելի
15

1-4 աթօթելով . . . չեա աթօթիցն] աթօթեաց առ Լստուծ եւ ապա B || 5 Հոկտեմբերի
մ] Եւ ՈւսՏի Ե add. B || 7 Գիտկեաթիանոսի արբայի] Գիտկեաթիանոսի ամբարիչս
արբային B.

rendit son âme et on trancha la tête au corps inanimé. Quant à saint
Eulampius, il pria et demanda * à Dieu : Aie pitié de tous ceux qui accom-
pliront notre mémoire, console les pauvres, rassasie ceux qui ont faim,
guéris les malades, viens au secours de ceux qui sont en danger sur mer,
tranquillise ceux qui sont dans le péril, protège ceux qui sont en guerre et
pardonne aux pécheurs. A la fin de la prière, on lui trancha la tête, le
10 Octobre.

En ce jour moururent par le glaive les saints martyrs du Christ, Marc et
Étienne, dans la ville d'Antioche de Pisidie, par le juge Magnus, aux
jours de l'empereur Dioclétien.

* B
p. 183 b. EB' Fête de l'annonciation de la conception de Jean, le baptiste du
Christ, que Gabriel annonça à son père Zacharie, dans le saint des saints.

La sagesse de Dieu, prévoyant et connaissant toutes choses, devant
envoyer avant lui, un précurseur et un héraut en la personne du bien-
heureux Jean, fit autant qu'il était possible à la naissance humaine de
resembler à la naissance divine, concorder et ressembler à son * incar-
nation, celle de Jean.

* B
p. 185 a. Ainsi que la planète Vénus ressemble par un éclat particulier au
soleil, de même Il fit, autant qu'il était possible, ressembler à Lui le
15

կարապետն որչափ էր հնար նմանեցուցանէ ինքեան, եւ աչնր ապագա ոչ որ ի ճնունոր կանանց բան գնովհաննէս մեծ :

Վասն որոյ եւ նախ զվկայն իւր ի հրեշտակաց վկայեալ եւ սքանչելի աւետար չլութեամբն եւ զարմանալի ճննգեամբն սքանչելի քոյ ցուցանէ : Քանզի Չարարիա
 5 մարգարէ՝ հայրն Յովհաննու, զորով արդար եւ սուրբ բաշանաց Աստուծոյ, մտեալ ի տաճարն խնկկ պաշտամամբ արտաբոյ կալով ժողովրդեանն հրէից՝ ետես զՔարբիէլ հրեշտակն Աստուծոյ կանգնեալ չաջմէ սեպանոյ խնկոյն եւ երկեալ :

Եւ տեսեալ հրեշտակն զխոտութիւնն նորա՝ ասաց. Մի՛ երկնչիւր Չարարիա զի
 10 լուա Աստուած աղօթից բոց, եւ կին բո Եղիսաբեթ ճնցի բեզ որզի եւ կոչեացեն զանուն նորա Յովհաննէս : Եւ եղիցի բեզ ցնծութիւն եւ ուրախութիւն եւ բազումք ի ճննգեան նորա խնդացեն :

Եւ Չարարիա վասն իւրոյ ձերութեանն եւ կնոջն ամլութեան թերահաւատեալ պատժեցաւ պապանձմամբ, եւ եկաց աչնալէս ձինչեւ ի կատարումն արդեանց աւե-
 15 տեացն, աչսինքն ի ճնունոյ մեծի կարապետին Քրիստոսի :

Ի սմին աւուր շիշտակ սուրբ եւ մեծ վկայիցն սքանչելոյ կուսին Ստրատոնիկի
 եւ խօսեցերոյն իւրոյ Սեղեկիտի :

* B
 p. 185 a.

bienheureux précurseur, et c'est pourquoi *parmi les enfants des femmes il n'en a pas surgi de plus grand que Jean* ¹.

C'est pourquoi il fait d'abord paraître son témoin (Jean), admirable par le témoignage donné par les anges, par la sublime annonce de sa conception et par sa naissance extraordinaire. Car le prophète Zacharie, le père de Jean, qui était juste et un saint prêtre de Dieu, *étant entré, pour s'acquitter de ses fonctions, dans le sanctuaire afin d'y offrir l'encens, la multitude du peuple juif restant dehors, il aperçut Gabriel, l'ange de Dieu, debout à droite de l'autel de l'encens, et la crainte le saisit* ².

L'ange, apercevant son trouble, lui dit : *Ne crains point, Zacharie, car Dieu a exaucé ta prière : ta femme Élisabeth t'enfantera un fils et on l'appellera du nom de Jean. Il sera pour toi un sujet de joie et de transport, et beaucoup se réjouiront de sa naissance* ³.

Zacharie, à cause de sa vieillesse et de la stérilité de sa femme, ayant eu un doute, il en fut puni en devenant muet, et il resta dans cet état jusqu'à l'accomplissement des preuves de l'annonce, c'est-à-dire jusqu'à la naissance du grand précurseur du Christ.

En ce jour, commémoration des saints et grands martyrs, l'admirable vierge Stratonice et son fiancé Séleucius.

* B
 p. 185 a.

1. Matth., xi, 11. — 2. Luc, i, 8-12. — 3. *Ibid.*, 13-14.

Եւ տօն Աննայի եւ Եղիսաբեթի եւ ընկերաց խրեանց Փրբենտիոսի եւ Կիովի-
զիանի եւ Վասիանոսի եւ Պետրոնիկոյ գտներն Պետրոսի առաքելոյ :]

Սոսնի Բ եւ Հովանճրբեր ժԼ : Տօն եօթներորդ ժողովց սուրբ Եղիսաբարտայն
որ եղև ի Կիովիա Բիւթանացոյ :

Յամա բարեպաշտ թագաւորին Կոստանդիանոսի եւ ձօր խրոյ Երինեայ, ժողովեցան
ի Կիովիա հարբ սուրբբ եւ նորոգեցին զերկրապառլիուն եւ զսատիւ պատկերաց, զոր
հերձուածող թագաւորն Լեւոն եւ որդին իւր Կոստանդիանոս Կաւալինոն ընկեցին
եւ անարգեցին, եւ ընդ կոոցն համարեցան զՔրիստոսի մարմնաւորութեան պատկերն
եւ զամենասրբոս հուոյ * Աստուածածնին եւ զամենայն սրբոց :

* A fol. 58
r° b.

Ի սմին աւուր տօն է սուրբ վրային Թէոգորոսի Ազեկանդրացոյն :

10

Չոս կալան Ազեկանդրոցիբն, զի քրիստոնեայ էր եւ բարեպաշտ, եւ եղին ի
ղլուխն պատկ ի վիշոցն եւ եղեգամբ ձեձէին գլլուխն եւ թրանէին չերեան, եւ աչպն
սոննելով անցուցանէին կապեալ ձեւօր ընդ ձէջ քաղաքին, եւ տարեալ ընկեցին ի

3 տօն . . . բիւթանացոյ :] Ի սմին աւուր եղև եօթներորդ սուրբ ժողովն ճիւտանգամ ի Կիովիա
բիւթանացոյ : B || 5 թագաւորին] արբային B — երինեայ] երինայ ոչ ձեձին եւ աւաջնայն այլ
չեանայն add. B || 6 զպատիւ] սուրբ add. B | 12 ձեձէին] հարկանէին B.

De même, fête d'Anne et d'Élisabeth et de leurs compagnons Florentius et Déoclidiane, Bassianus (Vasianos) et Pétronille, fille de l'apôtre Pierre.]

2 SAKMI, 11 Octobre.

Fête du septième concile des saints évêques qui eut lieu à Nicée de Bithynie.

Aux jours du pieux empereur Constantin et de sa mère Irène, les saints pères se convoquèrent à Nicée et rétablirent le culte et la vénération des images que les hérétiques, l'empereur Léon et son fils Constantin Cavallinus avaient jetées à terre et méprisées. après avoir mis au rang des idoles l'image de l'incarnation du Christ, celle de la très sainte * mère de Dieu et celle de tous les saints.

* A fol. 58
r° b.

En ce jour, fête du saint martyr Théodore d'Alexandrie.

Les Alexandrins le saisirent parce qu'il était chrétien et pieux, lui mirent sur la tête une couronne d'épines, lui frappèrent la tête avec des roseaux, lui crachèrent à la figure, et, en se moquant de lui, le promenèrent à travers la

ձովն, եւ ավելք ծովուն հանին զնա անվնաս ի ցամաք : Եւ կալեալ հատին զզուխ նորա վասն անուանն Քրիստոսի :

[B* Տօն է եւ շրջատակ սուրբ առաքելոցն Փիլիպպոսի, որ ձի էր յօթն սարկա-
ւազայն :

* B
p. 185 b.

5 Սուրբ առաքելան Փիլիպպոս՝ ձի էր յօթնանասուն եւ երկու աշակերտացն զորս
ընտրեաց Քրիստոս, եւ ձի էր սա յօթն սարկաւազայն ընկեր սրբոցն Ստեփաննոսի,
զորս ընտրեցին առաքելալըն իբրեւ զհաւատարիմ լինամածուս որբոց եւ ավրեաց որ
չերուտողէ՛մ :

10 Էր սա ի Պաղեստինու զուգեալ կնոջ եւ ունէր չորս դստերս կոցս եւ ճարգարէս
եւ ունէր ապարանս ի Կեսարիա : Սա իջեալ չեա բարկոծելոցն Ստեփաննոսի ի քա-
ղաքն Սամարայոց՝ աւնէր նշանս եւ բարողէր զՔրիստոս սրու՛մ հաւատացին եւ
աշակերտեցան Սամարայիքն :

15 Սա եւ զՍիմոն մոզն կեղծաւորեալ մկրտեաց, եւ ի հրեշտակէ յափշտակեալ՝
մկրտեաց եւ զեթէովպացի ներգլինի : Եւ յորժամ խօսեցաւ առ նա հրեշտակն՝ զնայ
եւ շրջեցաւ ի բաղաքս ասիացոց նշանօք աւետարանէր զՔրիստոս, եւ համբերէր
բազում վշտաց ի կռայալաշտիցն : Եւ անկ եղև կալիսկայոս Տրալէսի բաղաքի, եւ

ville, les mains liées derrière le dos. Ils le conduisirent à la mer et l'y jetèrent ;
mais les vagues de la mer le déposèrent indemne sur le rivage. Ils le saisirent
et lui tranchèrent la tête pour le nom du Christ.

[B* Fête et commémoration du saint apôtre Philippe,
qui était l'un des sept diacres.

* B
p. 185 b.

Le saint apôtre Philippe fut l'un des soixante-douze disciples que le
Christ choisit, et l'un des sept diacres, compagnons de saint Étienne, que
les apôtres élurent comme fidèles administrateurs des orphelins et des
veuves à Jérusalem.

Il était de la Palestine, marié, et avait quatre filles vierges et prophé-
tesses ; il avait un palais à Césarée. Après la lapidation d'Étienne, il descendit
dans la ville de Samarie, y accomplice des miracles et y prêcha le Christ.
Les Samaritains eurent en lui et devinrent ses disciples.

C'est lui qui baptisa Simon, le magicien hypocrite ; puis enlevé par un
ange, c'est lui qui baptisa l'eunuque éthiopien. Lorsque l'ange lui eut
parlé, il partit et parcourut les villes de l'Asie, y prêcha le Christ en accom-
plissant des miracles, et y souffrit bien des peines de la part des idolâtres.
Il devint évêque de la ville de Tralles, gouverna bien ses ouailles, fit de

բարիոր հովուեալ բազում սքանչելիս անելով, և Եկեղեցիս կանգնեաց, և խաղաղութեամբ կացեալ հանգեաւ ի Քրիստոս :

Յայնմ ամուր լիշատակ սրբոյն Պաւլինի Եպիսկոպոսին, և Թէոփանոսի և Սարալիտու, և Թէոդորու Լիբոր նորա, և Տիմոթէոսի և Պաւլոսի, որ յԱղեկսանդրիս կատարեցան :]

Ասհմի Կ և Զովանքեր ժԲ : Վկայաբանութիւն սրբոցն Պրոբոսի, Տարազոսի և Անդրոնիկոսի :

Սուրբ ծարտիւրոսքս այտորիկ երբեանս՝ էին ի ժամանակս ամբարիշտ արքային Գիովղիտիանոսի. և ի Տարսոն քաղաքին մատնեցան ի ձեռս անօրէն դատաւարին Մարքիմիանոսի : Եւ կացեալ աւաջի խոտտովանեցան գՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած, և զիւրս անարգեցին և զեւս անուանեցին :

Եւ հրամայեաց և նախ գՏարազոսի զձեռտան ջարդեցին, և ուժպին զթիկոնան հարին և ի բանղ արկին : Եւ զՊրոբոս կախեցին զխաչէ և գանեցին չոյժ և Երկաթի կապանօք Եզին ի բանղ :

Եւ կացուցեալ աւաջի զԱնդրոնիկոս՝ հարջանէր թէ. Աւստի իցես : Եւ նա ստէ.

6 Վկայաբանութիւն սրբոցն] Վկայութիւն սրբոց վկայիցն B || 8 ամբարիշտ] կապալաւ B || 9 քաղաքին] քաղաքն B — անօրէն] անբարիշտ B || 10 Մարքսիմիանոսի] Մարքիմոսի B || 12 ջարդեցին] ջարդել B || 13 հարին] հարկանել B — արկին] արկանել B || 14 բանղ] բանդի B.

nombreux miracles, construisit des églises, et après une vie paisible reposa dans le Christ.

En ce jour, commémoration de l'évêque saint Paulin, de Théophile le Sabaïte ¹ et de son frère Théodore, de Timothée et de Paul, qui furent mis à mort à Alexandrie.]

3 ՏԱՅՄԻ, 12 Octobre.

Martyre des saints Probus, Tharaçus et Andronicus.

Ces trois saints martyrs vivaient aux jours de Dioclétien empereur impie. Ils furent livrés entre les mains du juge inique, Maxime, dans la ville de Tarse. Mis en sa présence ils confessèrent le Christ, vrai Dieu, et méprisèrent les idoles qu'ils appelèrent démons.

Le juge ordonna d'abord de briser les mâchoires de Tharaçus, de le frapper fortement sur le dos et de le jeter en prison. On pendit Probus à un arbre, on le frappa beaucoup et on le jeta en prison chargé de fers.

On mit ensuite Andronicus en présence du juge qui lui demanda : De

¹ A fol. 58
v^o a.

1. Ms. : de Théophile et de Sabaïte, cf. H. Delehaye, *Synaxarium Ecclesie Constantinopolitane* (Propylæum ad Acta Sanctorum Novembris), Bruxelles, 1902, col. 130.

յնիկեսոս բազարէ կցեմ, որդի մեծատան իշխանի եւ եմ բրիստանեաց եւ ոչ ուրանամ
 4 զՔրիստոս եւ ոչ զիւռուս քո սլաշտեմ : Յանժամ հրամայեաց հարկանել զնա ուժղին,
 եւ խաղել զջիւն եւ աղիւ բերել զիւզուն եւ արկանել ի բանդ :

5 Եւ ապա հրամայեաց Մաքսիմոս տանել կապանօք զտուրքն ի բազարն Մամես-
 տիա եւ անդ զարձեակ խոստովանեցան զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց զատուորն
 ջախջախել բարիւ զբերանն Տարագոսի, եւ աչրել հրով զերկոսին ձեռան, եւ խիտ
 բացալս ընդ բիթնն արկանել :

10 Եւ ապա զտուրքն Պուորոս մատուցին առաջի, եւ արկին ընդ բերանն շանկն
 հրացեայս, եւ զթիկունն արջառաջլօք հարին շարաշար, եւ զերծեծին ամէլով
 զզլուխն, եւ հնոցի մոխրով կաշմախառն մածուցին, աչրեցին եւ զլեզուն եւ արկին ի
 բանդ :

15 Եւպա կացուցին զտուրքն Անդրոնիկոս եւ հարին զթիկունն մինչեւ սրատուցաւ
 մարմինն, եւ ազացեալ աղիւ լցին գլէրնն, հարկանէին եւ զորովայնն : Եւ հրամայեաց
 զատուորն եւ տարան զտուրքն ի բազարն Անարգարայ : Եւ կացուցին առաջի եւ
 15 զտուրքն Տարագոս եւ համարձակութեամբ կշտամբեաց զզատուորն : * Եւ սպա-

* A fol. 58
 v° b.

1 կցեմ om. B. || 3 զջիւն] զջիւն — բերել] շիւել B || 10 աչրեցին] հատին B || 13
 մարմինն] իւր add. B — աղիւ] աղով B || 14 եւ] ապա add. B.

quel pays es-tu ? Il lui répondit : Je suis de la ville d'Éphèse, fils d'un riche notable, et je suis chrétien; je ne remie pas le Christ, et n'adore point tes idoles. Le juge ordonna alors de le frapper vigoureusement, de lui trancher les tendons, de lui déchirer les côtes en frottant avec du sel et de le jeter en prison.

Maxime ordonna ensuite d'emmenner les saints chargés de fers à la ville de Mopsueste. Ils y confessèrent de même le Christ. Le juge ordonna de briser à coups de pierres la bouche de Tharaeus, de lui brûler par le feu les deux mains, et d'introduire du vinaigre fort dans ses narines.

On présenta ensuite Probus au juge. On lui introduisit dans la bouche des broches enflammées, on le frappa cruellement sur le dos avec des nerfs de bœuf, on lui rasa les cheveux de la tête, sur laquelle on appliqua de la cendre de four mêlée à de la braise, on lui brûla la langue et on le jeta en prison.

On présenta ensuite au juge saint Andronicus. On le frappa sur le dos jusqu'à ce que la chair en fût déchirée, on remplit les plaies avec du sel et on le frappa sur le ventre. Le juge ordonna ensuite de conduire les saints à la ville d'Anarzaba. Là, on présenta au juge saint Tharaeus qui blâma avec hardiesse le juge. * Les serviteurs le frappèrent sur la bouche, lui brûlèrent

* A fol. 58
 v° b.

սաւարըն հարկանէին զբրանն եւ շամփրովք խոցոտէին զծարմինն, եւ զականջսն ի բայ հատանէին, եւ զհերսս զլսոցն ածերով ածին եւ կաջձակամբք ճածուցին :

Եւ զսուրբն Պարոս կապեցին եւ հրացեալ շամփրօք ալբեցին գանձնն եւ զթիւրունն, եւ բռնութեամբ արկին զինի ի բերան նորա խառնեալ չարեմէ զոհից կռոցն, ծակեցին եւ զջլիսն հրացեալ շամփրօք եւ փորեցին զաչսն :

Իսկ զսուրբն Անդրոնիկոսի զարովանն ալբեցին, ջամբեցուցին ի զոհիցն ձիս եւ զինի, եւ հատին զլեզուն եւ զատամունսն կրքեցին : Եւ ապա արկին զսուրբն զազանաց կերակուր, եւ ոչ մերձեցան զազանք, եւ արջ մի երթեալ լիպէր զթարախ վիրացն Անդրոնիկոսի եւ նստէր առ ոտս նորա : Եւ տեսեալ զաչձացն սպանին զարջն : Եւ առիւծ մի ահագին արձակեցին ի Տարապոս, եւ երթեալ զազանն երկիր ետալ :

Եւ մոռեալ Մարբիմոս սրով ետապն զսուրբսն : Եւ հրամայեաց զօրականացն պաշէլ զծարմինն նոցա զլն մի զօրացնն բրիտանեալքն : Եւ ելեւ որոտունն չոթ եւ անձրեւք եւ վախտան պաշտպանքն եւ հաւատացեալքն երթեալ ի զիշերի զօրացան զնշխարս սրբոցն աստեղացն * ջուցմամբ զլերարանէլուր ծարմինս սրբոցն, բանկլ խառնեալ էին ի մխտին :

1 շամփրովք] շամբրով B || 2 եւ] զարձեալ *add.* B — ճածուցին] ալբեցին B || 6 ալբեցին] հրով *add.* B — ջամբեցուցին] ջամբեցին B || 8-10 եւ ոչ մերձեցան . . . երկիր ետալ] եւ ինամօրն Ըստուծայ զազանքն ճոռացան զգազանութիւն խրեանց եւ ոչ մերձեցան, եւ արջ եւ առիւծ խնայեցին ի նոսա : B || 12 զծարմին] զծարմինս B || 14 աստեղացն] *desinit* A.

le corps avec des broches enflammées, lui coupèrent les oreilles, lui rasèrent les cheveux de la tête, sur laquelle ils appliquèrent de la cendre mêlée à de la braise.

On lia saint Probus et on lui brûla, avec des broches enflammées, les aisselles et le dos, on lui versa de force dans la bouche du vin mélangé à du sang des sacrifices des idoles, on lui ouvrit les veines avec des broches enflammées et on lui creva les yeux.

On brûla le ventre à saint Andronicus, on lui mit dans la bouche de la viande et du vin des sacrifices, on lui coupa la langue et on lui arracha les dents. On jeta ensuite le saint en pâture aux fauves; mais les fauves ne s'en approchèrent point; un ours alla lécher le pus des plaies d'Andronicus et s'assit à ses pieds. Ce que voyant, les bourreaux tuèrent l'ours. On lança un lion terrible sur Tharacus; mais le fauve alla se prosterner devant lui.

Maxime, furieux, fit tuer les saints à l'épée. Il ordonna aux soldats de garder leurs corps, pour que les chrétiens ne les emportassent point. Il se produisit un violent grondement de tonnerre et la pluie se mit à tomber, les gardiens prirent la fuite, et les fidèles s'étant rendus pendant la nuit enlevèrent les restes des saints, à la lueur des étoiles * qui indiquèrent le corps de chaque saint, car ils se trouvaient mêlés ensemble.

Եւ ոմանք չեղբարց որք հետեւողք էին եւ ականատեսք, եւ զկնի երթալն սրբոց վկայիցն զբեցին զնահատակութիւն սրբոցն : Եւ տուաւ երկերիւր զահեկան զնեցին զճարձինսն, եւ չուղարկեցին չիկոնիոն քաղաքն, եւ եղին մեծաւ պատուով ի մեծ ալն որ է ի մեծ քարն ի պատուական տապանս :

5 Կատարեցան սուրբ վկայքն Քրիստոսի Տարագոս որ էր Հռովմայեցի, Պրորոս որ էր Պամփիլացի, Անդրոնիկոս Եփեսացի՝ Հոկտեմբերի ժԲ :

Յաջոմ աւուր չիշատակ է սուրբ վկայիցն Գրողորոս եւ Անարիժմաքոսի եւ Անաստասիս սրբուհւոյ կուսին :

* Ուսճի Գ եւ Հոկտեմբերի ժԳ : Վկայութիւն սրբոց վկայիցն Կարպոսի եւ Պապիլասի :

* B
p. 187 a.

10 Սուրբքս աչտօրիկ էին ի ժամանակս Գեկոսի ամբարիշտ արքային արուեստիւ բժիշկք, եւ սուրբն Կարպոս էր եպիսկոպոս եւ Պապիլասոս սարկաւազ : Եւ կացին չատենի առաջն բբելսին սախացոց եւ խոստովանեցան զանուն Տեսան Աստուծոյ մերոյ :

15 Եւ զԿարպոս կախեցին եւ բերեցին զճարձինն. նոյնպէս եւ զՊապիլասոս բաղոմ բերանօք բեւեռեցին զփաշտէ. բեւեռեցին եւ զԿարպոս եւ ժպտեցաւ : Հարցին

Quelques-uns parmi les frères, imitateurs des saints, qui en avaient été témoins et qui les avaient suivis, écrivirent le martyre des saints. Ils payèrent deux cents écus et achetèrent leurs corps, qu'ils envoyèrent à la ville d'Iconium, où on les déposa avec grand honneur dans des tombeaux précieux, dans la grande grotte qui se trouve dans le grand rocher.

Les saints martyrs du Christ, Tharacus qui était de Rome, Probus de Pamphylie, et Andronicus d'Éphèse, moururent le 12 Octobre.

En ce jour, commémoration des saints martyrs Théodore et Andromachus et de la vierge sainte Anastasie.

* 4 SAHMI, 13 Octobre.

* B
p. 187 a.

Martyre des saints martyrs Carpus et Babylas.

Ces saints vivaient aux jours de Dèce l'empereur impie. Ils étaient médecins de leur profession. Saint Carpus était évêque et Babylas diacre. Ils se présentèrent au tribunal devant le gouverneur de l'Asie et confessèrent le nom du Seigneur, notre Dieu.

On pendit Carpus à un arbre et on lui déchira le corps. On cloua également à un arbre Babylas dont on déchira atrocement le corps. On cloua de même Carpus qui eut un sourire. On lui demanda : Pourquoi as-tu

եթէ Անդէր ժպտեցար : Եւ նա ասէ. Տեսի զփառս Աստուծոյ եւ ուրախ եղէ :

Եւ բորբորեցին հօր, ազօթեաց սուրբն եւ ասէ. Օրհնեալ եւ Տէր Յիսուս Գրիստոս, որպիս Աստուծոյ, որ արժանաւորեցեր զձեզ զձեզաւորքս աչս՝ ըսչին ճասին : Եւ նոյնժամացն աւանդեցին զհոյս իւրեանց ի ձեռս հրեշտակաց, Հոկտեմբեր ՎՊ եւ Սահմի Գ :

Եւ քսր սրբոյն Կարպոսի կար առաջի, որոյ անուն էր Ազաթանիկեա, Կտես եւ նա զփառս Աստուծոյ զոր Կտես Եզրազն իւր, ազազակեաց եւ ասէ. Ճաշս աչս եւ ինձ պատրաստեալ է, պարս է եւ ինձ հազորել ի փառաց կերակրոյս :

Եւ մերկացեալ զհանդերձս իւր, ասարածեաց զանձն իւր ի վերայ փայտին, եւ բոցն բորբորեցաւ ի վերայ նորս, եւ զոչեաց Երկոյս անկամ. Տէր, Տէր, Տէր, օգնեա ինձ զի ի բեզ ասպարհեցայ : Եւ աչսպիս խոտոտվանութեամբ աւանդեաց զհոյսին իւր առ Կտուած :

Յաչս՝ առք կատարեցան սրով սուրբ վկայքն Գրիստոսի Աբիմոն, Ազեկանդրոս, Զոսիմոս, Կրիստիանոս, Կրիստոս, Կրիստոս եւ Մարկոս ի բազարին Անախոր Պիտիկեայ առ Գիսկիւտիանոսիւ արքայիւ, ի Մանկոսէ դատարէ :

Նոյնպէս եւ սուրբ վկայն Փլուրենտիոս յետ չորով ասանջանաց կենդանոյն աչքեցին հրով ի բազարն Թեսաղոնիկեայ :

* Ի սմին առք կատարեցաւ ձեձ իշխանն Գիոսկորոս, որ էր խորհրդակց թագաւո-

* B
p. 187 b.

ce sourire? Il répondit : J'ai vu la gloire de Dieu et j'en suis heureux.

On alluma un grand feu; le saint se mit à prier et dit : Tu es béni, Seigneur Jésus-Christ, fils de Dieu, qui nous as rendus dignes, nous pécheurs, de la participation. Et ils rendirent aussitôt leur âme entre les mains des anges, le 13 Octobre, le 4 sahmi.

La sœur de saint Carpus, dont le nom était Agathonica, se trouvait présente; elle vit aussi la gloire de Dieu, comme l'avait vue son frère, s'écria et dit : Ce festin est également préparé pour moi, il faut que moi aussi je prenne part à la gloire de ce festin.

Elle se dépoilla de ses vêtements, et s'étendit de tout son corps sur le bois; les flammes l'enveloppèrent, et elle cria par trois fois : Seigneur, Seigneur, Seigneur, aide-moi, car je me suis réfugiée en toi. C'est d'une telle confession qu'elle rendit son âme à Dieu.

En ce jour, furent mis à mort par le glaive les saints martyrs du Christ : Alphiou, Alexandre, Zosime, Niconias, Nionios, Eliodore (*Ilidoros*), et Marc, dans la ville d'Antioche de Pisidie, par le juge Magnus, sous le règne de Dioclétien.

Le saint martyr Florentius fut également, après de nombreuses tortures, brûlé vivant par les flammes, dans la ville de Thessalonique.

* B
p. 187 b.

* En ce même jour, fut martyrisé le grand prince Dioscore, qui était le

ըին Իրիկլիաճոսի, զոր ի մամուրս կելալ որբակեցին եւ աչեցին զամենայն մարմինն, եւ չեռոյ ի Կուկլիանոս իշխանէ ընկալաւ զվաստումն վասն Քրիստոսի :

Յայցմ աւար վարբ եւ չեշատակ երանելի հայրապետին ձերոյ Մաշտոցի :

Երանելի եւ սրբաանեալ հայրն ձեր Մաշտոց՝ էր ի գաւառէն Կոտէլից, ի վեղջէն
 5 Եղեվարդաց, որդի բահանայի, չուուրս բարեպաշտ թագաւորին ձերոյ Աշոտոյ առաջնոյ : Սա ի մանկական տիոց անտի ցանկալք կրօնաւորական վարուց. եւ չորժամ ձեռաւ հայր իւր՝ գնաց ի վանս Մարենոցաց, եւ կացեալ անդ որբութեամբ եւ առաքինութեամբ՝ օրհնեցաւ բահանայ եւ վարժեցաւ չուսումն աստուածալին զրոց :

Ապա փութեալ անտի գնաց ի Սեւան կղզի, ուր կրեաց վիշտս բազումս ի չաչաղ-
 10 կոտաց, բայց նա վասն սիրոյն Քրիստոսի համբերէր ամենայնի : Եւ նորոգեաց զվանն որ էր ի նմին կղզոյ. շինեաց անդ եւ զեկեղեցի զոր անուանեաց Առաքեալք, եւ ժողովեալ զբազմութիւն միանձանց՝ վարժեաց զնասս ի կրօնաւորական կրթութիւն : Ինքն լոկ բանջարօր եւ ընդեղինօր շատանալք, եւ օրինակ բարի գանձն ընծայեցուցանէր ամենեցուն :

Ազգու էլին բանք նորս եւ հոգեխառնեալ, որով ոչ միայն զձերձաւորս մխիթարէր՝
 15 ալ եւ զհեռաւորս ի ձեռն խրատական եւ մխիթարական իկլթոց զոր գրէր : Վասն

conseiller de l'empereur Dioclétien; ou le tortura fortement sous presse, et on lui brûla tout le corps. Il fut ensuite décapité pour le Christ, par le prince Cuelianus ¹.

En ce jour, vie et commémoration de notre bienheureux patriarche Mashtotz.

Notre bienheureux père Mashtotz, de sainte vie, était de la province de Kotéik, du village d'Elivard, fils de prêtre, aux jours de notre pieux roi Achot le Premier. Dès sa tendre enfance il aspira à la vie religieuse, et lorsque son père vint à mourir, il se rendit au couvent de Makhénotz, y vécut en sainteté et vertu, fut ordonné prêtre et se donna à l'étude des écritures divines.

Il quitta ensuite cet endroit et se rendit à l'île de Sévan, où il eut beaucoup à souffrir des jaloux, mais il supporta tout pour l'amour du Christ. Il répara le couvent qui se trouvait dans cette île, y construisit aussi l'église qu'il nomma (l'église) des Apôtres. Il rassembla un grand nombre de moines et les exerça aux devoirs religieux. Il ne se nourrissait que de légumes et d'herbes, et donnait, en sa personne, le bon exemple à tous.

Ses paroles étaient influentes, pleines d'esprit et de foi; il consolait non seulement les proches, mais les lointains aussi par les lettres de conseil et de consolation qu'il leur écrivait. C'est pourquoi après la mort du catho-

1. Κουλιανός dans *Syn. Cp.*, col. 136.

որոչ յետ ծահուան Գէորգոյ կաթողիկոսի՝ միարան հուանութեամբ եկեղեցականաց
և բարաբաշնոց ընտրեցաւ կաթողիկոս ի վախճանեաց հասակի իւրում. բայց ոչ
զերկարեալ ի նմին՝ յետ եօթն ամսոց վախճեցաւ առ ցանկալին իւր Քրիստոս, և
թաղեցաւ ի Գառնի ի հովանոց արքային Տրդատոյ :

* B
p. 188 a.
Այ ի սովոր ժամանակի անց արար * բարոճ ուղղութիւնս և բարեկարգութիւնս.
վան զի առ ինքն երանելի հայրապետս արար զվերջին կարգաւորութիւն ծառայողին,
որ կանխաւ յորինեալ էր ի սրբոյն Մեսրոպոյ թարգմանէ և շաշակերտաց նորա,
որով վարի մինչև յայժմ Հագոստանեացս սուրբ եկեղեցի :

Սահճի և և Հակոբեբերի ժԳ : Վկայութիւն որբահայն Գոմինեաց :

Սրբուհի Գոմինեա էր ի բարբէն Անարպարու, ի ժամանակս Գիտղիլթախանոսի
անորէն արքային : և և կայեալ առաջի գատուորին Լիւսիայ խոստովանեցաւ զանուն
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : և հարին զերանելը կիրն ուժովն, և հրացեալ շամփրօք
այրեցին զտան և արկին ի բանդ :

և յետ աւուրց վարձեալ կացողին զնա առաջը Լիւսեայ և յոյժ բնեալ ոչ
կարաց վարձուցանել ի հաւատոյն Քրիստոսի : և հրամայեաց բրօք ջարդել զամենայն
ձարմին նորա, և բարչեցին ընդ երկիր մինչև լուծան ամենայն յոյք անձինն, և

15 և բարչեցին] incipit A.

licos Georges, il fut, par le consentement unanime des ecclésiastiques et
des laïques, élu catholicois à l'âge de soixante ans; mais il ne siégea pas
longtemps, car sept mois après il trépassa au Christ, vers lequel il aspirait;
et il fut enterré à Karni, la résidence d'été du roi Tiridate.

* B
p. 188 a.
* Dans une si courte période de temps, il s'était beaucoup occupé
d'organisations et de réformes; car c'est ce bienheureux patriarche qui fit
les dernières réformes du rituel, que saint Mesrop le traducteur et ses
disciples avaient composé auparavant, et qui est en usage jusqu'aujourd'hui
dans la sainte église arménienne.

5 SAHMI, 14 Octobre.

Martyre de sainte Domnina.

Sainte Domnina était de la ville d'Anarzaba, aux jours de Dioclétien
l'empereur impie. Mise en présence du juge, elle confessa le nom du Christ,
notre Dieu. On frappa fortement la bienheureuse femme, on lui brûla les
pieds avec des broches enflammées et on la jeta en prison.

Quelques jours après, on la mit de nouveau en présence de Lysias
qui l'interrogea longuement mais ne put la détourner de la foi du Christ.
* A fol. 59
p. a.
Il ordonna de lui briser tout le corps à coups de gros bâtons. * On la traîna

տարեալ արկին ի բանդ : Եւ աղօթելով զղիշերն ամենայն սուանդեաց զհօգին իւր սու Աստուած Հոկտեմբեր ԺԳ :

Յայժմ աւուր կատարեցաւ սրով ի Պարսիկս սուրբ վրայն Քրիստոսի Սաղոթ եպիսկոպոսն ի Սարուստէ արքայէն Պարսից, զև ոչ սերացաւ զՔրիստոս եւ ոչ երկիր 5 եկազ արեգական եւ հրոյ :

[B Ի սմին վկայութիւն սուրբ ճարտիրոսացն Յերոնի, Ատերի, եւ Ատիպորոսի եւ պատանեկին Գիոսիորոսի յեզրկպոսու, եւ սուրբ Բաշանովկային եւ եպիսկոպոսին Սիլվանի Գաղացոյն :]

Սահճի 2 եւ Հոկտեմբերի ժե : Վկայարանութիւն Գուեկիանոսի Բաշանայի Անտիօքացոյ :

10 Սուրբ վկայս այս էր ի մեծ քաղաքէն Անտիօքաց, չաւուրս Գիոսիկեախանոսի արքայի, ի մեծ աղօէ եւ ի բրիտանեաց ճնօգաց, սնեալ եւ վարժեալ աստուածաճանօց վարուր : Եւ չեա մահուան ճնօղացն սարսիկեցաւ յեկեղեցիս, եւ զամենայն ինչս իւր ըստ սուտարանական բանին բաշխեաց աղքատաց, եւ եղեւ ուսումնասէր չոյժ չաստուածաշունչ զիրս, եւ չանզիմանէր եւ ուսուցանէր զհրեայս եւ զհեթանոսս եւ զհրե-

2 Հոկտեմբեր ԺԳ] եւ Սահճի Ե *add.* B. || 3-4 կատարեցաւ . . . Պարսից] յիշատակ է սուրբ Բաշանովկային Քրիստոսի Սաղոթ եպիսկոպոսին, որ ի Շապհայ Սարուստէ արքայէն պարսից կատարեցաւ B || 5 հրոյ] կրակի B || 9 Վկայարանութիւն] վկայութիւն B || 10 վկայս այս] վկայն Քրիստոսի Գուեկիանոս B — 4 Գիոսիկեախանոսի] ամբարիշտ *add.* B || 11 վարժեալ] ճգնաթեանք եւ *add.* B.

ensuite par terre jusqu'à ce que toutes les articulations du corps fussent brisées, puis on l'emmena à la prison et on l'y jeta. Elle pria toute la nuit et rendit son âme à Dieu le 14 Octobre.

En ce jour, périt par le glaive, en Perse, le saint martyr du Christ, l'évêque Sadotli, mis à mort par Sapor, roi des Perses, pour ne pas avoir renié le Christ et adoré le soleil et le feu.

[B En ce même jour, martyre des saints martyrs Héron, Ater, Isidore (*Asidoros*) et du jeune Dioscore¹ en Égypte; et du saint prêtre-martyr et évêque Sylvain de Gaza.]

G SAHMI, 15 Octobre.

Martyre du prêtre Lucien d'Antioche.

Ce saint martyr était de la grande ville d'Antioche, aux jours de l'empereur Dioclétien; il était d'une grande famille et de parents chrétiens, et fut formé à vivre d'une manière agréable à Dieu. Après la mort de ses parents, il se retira dans l'église, et selon la parole de l'évangile, distribua tous ses biens aux pauvres; il étudia profondément les écritures inspirées par

1. Cf. 1 Octobre, p. [372 sq.].

ձուածորս. եւ եղև կատարեալ վարդապետ հրամանաւ եպիսկոպոսին իւրոյ եւ վարդապետին, եւ բազումք յաշակերտացն իւրոյ եպիսկոպոս եղև եւ ճարտիրոսացան. որ եւ ինքն յառաջագոյն ասէր նոցա ճարգարէութեամբ զվկայական ճահն իւրեանց :

Եւ թողեալ զՄատթը բազարն * զնաց ի Նիկիոմիդեա չորում Պիոկղեսիանոս զբրիտաննաչս տանջէր : Եւ եկիտ բազում հաւատացեալս որք յերկեղէ չարչարանացն զոհէին կոտցն, զորս վարդապետութեամբ եւ աղօթիւք զարձուց յառաջին զաւանութիւնն իւրեանց, եւ համբերել չարչարանաց եւ բարոյել զՔրիստոս համարձակութեամբ :

Եւ ինքն երանելին ուսեալ էր զարուեստ զբնութեան եւ զբնաց զիրս եւ եկիոյ ի Նիկիոմիդեա եկեղեցոյն, զհին եւ զնոր կտակարանս : Եւ շրջէր ի մէջ բազարին, եւ զորս կամէր տեսանել, տեսանէին եւ նորա զնա, եւ զորս ոչ կամէր հայել եւ ոչ նորա զնա հայելին ի մէջ նոցա կալով եւ շրջէր :

Եւ լուեալ թագաւորին զբազում ուսումն սրբոյն, որ միայն բանիւք հաւանեցուցանէր զամենեւեան եւ ի տեսչութենէ միայն երեսացն բրիտաննաչ լինէին. կոչեաց առ ինքն եւ երկեաւ զէմ յանդիման խօսել : Հրամայեաց կախել առաջի իւր վարդապոսը,

2 եւ վարդապետին *om.* B — եղևն] ձեւնապրեցան B — ճարտիրոսացան] ճարտիրոսք եղևն B || 3 ճարգարէութեամբ] ճարգարէարար B — զվկայական] զվկայութեամբ B || 5 Նիկիոմիդեա] բազար *add.* B || 6 յերկեղէ] յերկիւղէ B || 7 զոհէին] զոհեալ էին B — վարդապետութեամբ] իւրով *add.* B || 11-13 եւ շրջէր ... կալով եւ շրջէր *om.* B || 15 տեսչութենէ] տեսութենէ, B || 16 եւ երկեաւ ... եւ այնպէս *om.* B.

Dieu, puis réfuta et instruisit les Juifs, les païens et les dissidents. Il fut consacré docteur, par l'ordre de son évêque et maître, et beaucoup parmi ses élèves devinrent évêques et furent martyrisés, leur annonçant d'avance, par prophétie, leur mort par le martyre.

Il quitta la ville d'Antioche et se rendit à Nicomédie où Dioclétien torturait les chrétiens. Il y trouva nombre de fidèles qui, par crainte des tortures, sacrifiaient aux idoles. Par sa doctrine et par ses prières il les fit revenir à leur première profession de foi, les encouragea à endurer les souffrances et à prêcher le Christ avec hardiesse.

Ce bienheureux, qui avait appris l'art de copiste, copia des textes de l'Ancien et du Nouveau Testament, qu'il légua à l'église de Nicomédie. Il parcourait la ville : ceux qu'il désirait voir, le voyaient également, mais ceux qu'il ne voulait pas voir, ne le voyaient pas non plus, bien qu'il se tint parmi eux et qu'il circulât au milieu d'eux.

L'empereur ayant appris la grande science de ce saint, qui persuadait tout le monde par sa seule parole, alors que d'autres devenaient chrétiens à la seule vue de sa personne, le manda auprès de lui, mais eut peur de lui parler face à

ղև ձի տեսցէ գերեսս արդարոյն. եւ այնպէս խօսէր ողորանօր եւ սպառնալեօր եւ կամէր զարձուցանել զսուրբն ի կոսապաշտութիւն. եւ չորժամ ոչ կարաց, այլ համարձակութեամբ եւ բաջումեամբ յանկիմանէր եւ ընկղէմ կալր, եւ բարկացեալ թագաւորն * եհատ ի վերայ նորա վճիռ, զի ի հեռաւոր բանսիլ սովամահ առնիրցեն :

* A fol. 59
v° a.

5 Եւ ըստ հրամանին տարան յերէուպօլիս եւ արկին ի բանդ կապեալ ձեռօր եւ ոտիւր : Եւ բազում աւուրս արարեալ ոչ կամեցաւ յոմերէ կերակուր առնուլ, մինչև ածնեացն մարմինն հալեցաւ, եւ միացն ասէր. Քրիստոնեաց եմ Տէր : Եւ զայս ասացեալ աւանգեաց զհոգին իւր առ Աստուած բարի խոստովանութեամբ : Եւ կապեցին վէճ յոտոն եւ ընկեցին ի խորս ծովուն : Եւ ամօթալից լեալ թագաւորն, հրամայեաց

10 հրովարտակս գրել յածնեացն սահման զի զազարեացեն զհալածունն բրիստոնէիցն :

Եւ աշակերտքն սրբոյն Գուկիանոսի երթեալ ի տեղին եւ զնշխարսն ոչ կարացին գտանել. եւ զեօթն օր ալօթն առնէին առ Աստուած զի յայտնեացէ նոցա : Եւ ի միւռմ զիշերէր երեւեգաւ սուրբ միւռմն յաշակերտացն սրում անուն էր Գղկեկերիոս եւ ասէ. Թոյս նիշ տեղի գտանիցէք ի ծովեզրն զոր ցանկալքն : Եւ վաղիւն ստեալ եւ այլ եւս

15 սմանս, զնաց ի տեղին եւ գտին զմարմին սրբոյն ամբողջ եւ մեծ վախաբանօր ողջու-

2 կարաց] հաւանեցուցանել *add.* B || 7 ասացեալ] ասելով B || 10 զհալածունն բրիստոնէից] ի հալածելոյ գրբիստոնեայս B || 13 միւռմն] միոյ B — Գղկեկերիոս] Կղկեկերիոս B || 14 ծովեզրն] ծովեզրն B || 15 գնաց] գնացին B — գտին] գտեալ B — մեծ] մեծաւ B.

face. Il ordonna de tendre un rideau devant lui, pour ne pas apercevoir la figure du juste, et c'est ainsi qu'il lui parla avec douceur et menaces, cherchant à convertir le saint à l'idolâtrie; mais n'y parvenant pas et voyant que le saint le blâmait et lui résistait avec hardiesse et courage, l'empereur irrité * donna l'ordre de le faire mourir par la faim dans une prison lointaine.

* A fol 59
v° a.

On l'emmena donc, selon l'ordre donné, à Héliéopolis, où on le jeta, les mains et les pieds liés, dans une prison. Il y resta longtemps, et ne voulut accepter de nourriture de personne; tout son corps fondit et il ne faisait que répéter : Je suis chrétien, Seigneur. C'est en disant ces paroles qu'il rendit son âme à Dieu en bonne confession. On lui attacha une pierre aux pieds et on le jeta au fond de la mer. L'empereur, confus, ordonna d'envoyer des édits dans tout le pays pour mettre fin à la persécution des chrétiens.

Les disciples de saint Lucien se rendirent à l'endroit, mais ne purent trouver ses restes; ils prièrent Dieu pendant sept jours de les leur révéler. Une nuit, le saint apparut à l'un des disciples dont le nom était Glycérius et lui dit : Vous trouverez ce que vous désirez à tel endroit du rivage. Le lendemain, le disciple se fit accompagner de quelques personnes, et s'étant rendus à l'endroit, ils y trouvèrent le corps du saint intact, lui donnèrent le salut, avec grande joie, et l'inhumèrent, enseveli dans du linge

նեցին, և ճարտար պատանօք Հանգուցին ի պատուական տեղւոջ : և և յնոյ սուրբն
 A fol. 59
 v° b. Կոստանդիանոս թագաւորն : շինեաց եկեղեցի մեծ յանուն նորա ի վերայ տապանին :
 և և կարգեաց ճատուս ի վերայ եկեղեցոյն յեղեմուպոլեաց :

Կատարեցաւ սուրբն Կուկիանոս բաշանայն Հովտեմբեր ժե :

Յայսմ աւուր սուրբ վկայքն Քրիստոսի Գասիոս, Գալիոս, Զոտիկոս ի Երկոմիդեա
 քաղաքին, ի ծով ընկեցեալ կատարեցան :

[B՝ Սորա յաուրս զօջիցն և ասին կոոցն համարձակութեամբ կային առաջի և
 * B
 p. 189 b. վկայեցին զՔրիստոս և յանգիմանեցին զստուբլիւն կոոցն : Կարաւ զնոսս զատուորն
 և ասնջեաց բազում տանջանօք և եհան զնոսս ի խաչ, և պատուեաց զկողս նոցա
 անողորմ, և մոմեղեմօք շիւէին զվերան : Կապեցին վեմ ձի մեծ ի պարանոցս նոցա
 և արկին ի ծով, և աջնպէս խեղկամաչ կատարեցան ի Քրիստոս :]

Սասճի Է և Հովտեմբեր ժո : Տօն Յովհաննու կարապետին և Էթանաղիկե, եղիսիպատին :

Երբեպիսկոպոսն Կեսարիոյ Կեռնդիոս, յորժամ ձեռնադրեաց զսուրբն Գրիգոր
 կաթողիկոս ամենայն Հայոց, ետ նմա զնշխարս Յովհաննու Մկրտչին որ կայր ի Կեսա-

Յ ճատուս ի վերայ ճուսս B || 4 Հովտեմբերի ժե] և Սասճի Զ add. B || 5 Քրիստոսի
 om. B || 6 ի ծով... կատարեցան om. B.

propre, dans un endroit célèbre. Plus tard le saint empereur Constantin
 A fol. 59
 v° b. construisit sur le tombeau une grande église, au nom du saint. Il érigea
 aussi des chapelles dans l'église de Héliéropolis.

Saint Lucianus, le prêtre, mourut le 15 Octobre.

En ce jour, les saints martyrs du Christ Dasius, Caius, Zoticus, furent
 mis à mort, jetés à la mer dans la ville de Nicomédie.

[B՝ Ces saints, aux jours des immolations et fêtes des idoles, se présen-
 * B
 p. 189 b. tèrent avec hardiesse, confessèrent le Christ et blâmèrent la fausseté des
 idoles. Le juge les fit saisir et soumettre à de nombreuses tortures, les fit
 crucifier, déchirer cruellement les côtes, en frottant leurs plaies avec de la cire.
 On leur attacha ensuite une grosse pierre au cou et on les jeta à la mer.
 C'est ainsi qu'ils moururent noyés, pour le Christ.]

7 SAHMI, 16 Octobre.

Fête du précurseur Jean et de l'évêque Athénogène.

L'archevêque de Césarée, Léonce, après qu'il eut sacré saint Grégoire
 catholico de toutes les Arménies, lui remit les restes de Jean-Baptiste qui
 se trouvaient à Césarée. Les notables de la ville et toute la population ne

րիա : Եւ իշխանը բաղարին եւ բազմութիւնքն ոչ կամեցան թողալ ամենկ զիշխարան :
Եւ իշխանքն Հաչոց որ էին ընդ սրբոյն Գրիգորի, ետուն կաշառս բաղարապետին, եւ
նա ցածուց գամբոխն :

Եւ չորժամ ելին իշխանքն ընդ գունն բաղարին Կեսարս, կամեցան աչիկ վրազարն
5 վասն կաշառացն զոր ետուն բաղարապետին, եւ իմացեալ սրբոյն Գրիգորի սպ
անէ սրբոյն Կեսնդի : Եւ նա աւեալ զիշխարս սուրբ Լախիտայտին Աթանազիենայ
եւ գայն իշխանացն Հաչոց եւ ալաշէր չսունել չար ինչ բաղարին : Եւ նոցա սուեալ * A fol. 60
գաղարեցին ի Ֆեսս ասնելոյ բաղարին : Եւ բերեալ յաշխարհն Հաչոց, ի Տարն
10 գաւառն, անդ յաչանեայ Տրեշտակն Տեսոն սրբոյն Գրիգորի եւ սուէ. այլը համեցա
Տէր բնակիլ սրբոց :

Եւ շինեալ եկեղեցի անդ յանուն սուրբ Կարապետին անդ ել զիշխարս Գովհաննու
Կարապետին եւ Աթանազիենայ : Եւ կարգեաց տան ամ չամէ, որ է : Սահմի ամսոյ եւ
ժԶ Հովանեմբերի չորում տեղոց բազում բժշկութիւնք լինին Կրօնթեաճքն Գրիստոսի :

voulurent pas laisser emmener ces restes. Les princes arméniens, qui accom-
pagnaient saint Grégoire, payèrent une somme d'argent au préfet de la ville,
qui apaisa la foule.

Lorsque les princes eurent franchi la porte de la ville de Césarée, ils
voulurent mettre le feu à la ville pour la somme d'argent qu'ils avaient remise
au préfet de la ville. Saint Grégoire, au courant du fait, en fit part à saint
Léonce. Celui-ci offrit les restes du saint évêque Athénogène aux princes
arméniens en les * priant de ne pas faire de tort à la ville. Ils les acceptèrent, * A fol. 60
et ne songèrent plus à causer de dégâts à la ville. Ils emportèrent ces restes
1re a.
dans le pays d'Arménie, dans la province de Taron; et c'est là que l'Ange
du Seigneur se révéla à saint Grégoire et lui dit : Il a plu au Seigneur que
la demeure des saints fût à cet endroit.

[S. Grégoire] y construisit une église au nom du saint précurseur, y
déposa les restes du précurseur Jean et d'Athénogène. Il établit une fête
à célébrer tous les ans le 7 du mois de hori, le 16 Octobre. En ce lieu s'opè-
rent nombre de guérisons par la puissance du Christ.

Յայճ աւար վկայութիւն սրբոյն Ղուկկիանոսի որ հաւատաց ի խաչելութիւն, զի
 Հարիւրապետ էր եւ ասաց. Երբարեւ Սրբի Եստուծոյ է, սա :

Սուրբն Ղուկկիանոս էր ի Կապադոկիացոց երկրէն, եւ ի Հառոճ քաղաքին էր
 Հարիւրապետ, եւ սուսբեցաւ ի կայսերէն Տիրերեայ յԵրուսաղէմ առ Պիղատոս դատա-
 ւորն : Եւ չորժամ հրեայքն խաչեցին զՔրիստոս ետես գահաւոր դքսանչեւքն որ եղեն, 5
 զկաւարումն արեգականն եւ զմեծ շարժումն որ եղեւ, որ եւ զերեզմանք բացան :
 Արաղակեաց եւ ասէ. Երբարեւ Սրբի Եստուծոյ է սա :

Եւ չորժամ Հրեայքն կաշառեցին զգահապանն, զի զպարտութիւնն Տեսան * խախտ-
 նեցեն Ղուկկիանոս ոչ կամեցաւ աւնուլ չարժաթոյն եւ երկու ալ եւս զորականք 10
 սրբ հաւատացին ընդ նձա : Եւ թողեալ զկարգ Հարիւրապետութեանն զնաց յերկիրն
 իւր Կապադոկիայ երկու զորականօրն եւ անկ քարոյէր զխաչելեան Քրիստոս ձշճա-
 րիւս Եստուած եւ Սրբի Եստուծոյ :

Եւ լուեալ Հրեայն որ յԵրուսաղէմ լցեալք նախանձու, ժողովեցան աւ Պիղատոս
 եւ խոստացան նձա կոշտաս գանձս բաղումս, զի հնարս զիցէ աւ ի սպանանել զՂուկ-

1 Վկայութիւն . . . է, սա :] Վկայութիւն սրբոյն Ղուկկիանոսի Հարիւրապետի որ ի խաչելու-
 թիւնն Քրիստոսի հաւատաց, եւ կատարեցաւ ի Կեսարիա Կապադոկիացոց : B || 3 Կապադոկիա-
 ցոց երկրէն] Կապադոկիացոց դատաւէն B || 8 խախտանեցին] թարսացեն B || 14 աւ ի
 om. B.

En ce jour, martyr de saint Longinus qui eut au crucifiement, car c'est
 le centurion qui dit : *Cet homme est vraiment le Fils de Dieu* ¹.

Saint Longinus était du pays de Cappadoce, il devint centurion dans
 la ville de Rome et fut envoyé par l'empereur Tibère à Jérusalem au juge
 Pilate. Lorsque les Juifs crucifièrent le Christ, il fut témoin des terrifiants
 prodiges qui eurent lieu : de l'éclipse de soleil, du grand tremblement
 de terre et des tombeaux qui s'entr'ouvrirent. Il s'écria alors et dit : *Cet
 homme est vraiment le Fils de Dieu* ¹.

Lorsque les Juifs donnèrent de l'argent aux gardes pour étouffer la
 résurrection du Seigneur, * Longin et deux autres soldats qui s'étaient
 convertis avec lui ne voulurent point toucher à l'argent. Il abandonna son
 rang de centurion, se rendit dans son pays, en Cappadoce, avec les deux
 soldats, et y prêcha le Christ crucifié, vrai Dieu et Fils de Dieu.

Ce qu'ayant appris, les Juifs de Jérusalem, remplis de jalousie, s'assem-
 blèrent auprès de Pilate et lui promirent de fortes sommes s'il trouvait le
 moyen de faire mourir Longin. Pilate écrivit aussitôt dans une lettre à

1. Matth., xxvii, 54.

կրանոս : Եւ առժամայն զրեաց թուղթ առ Տիրերթոս կաշսեր ի Հռոմ, եթէ Ղուենկրանոս
 եթող զժառապութիւն չարխրապետութեանն եւ զնաց յաշխարհն իւր եւ քարողէ զԲրիւ-
 տոս Աստուած եւ Ռրդի Աստուծոյ :

5 Եւ լուեալ Տիրերթոս, առարեաց զօրապետ ծի ի Կապադոկիա զի սպանցեն զՂու-
 զինոս : Եւ երթեալ զօրապետին եղիտ գտուրբն եւ զերկու զօրականսն յապարակի
 ժառանգութեան իւրոյ որ կոչի Սանդրադիս եւ եհատ զերկոցունց զլուին : Եւ ստեալ
 միայն զղլուիս սրբոյն Ղուենկրանոսի, տարաւ առ Պիղատոս չերուսաղէժ : Եւ էաւ
 զխոստացեալ կաշառն ի Հրէիցն, ետ ի նոսա զպատուական զուխն եւ նորա առեալ
 թաղեցին յաղբակոյտ տեղիս քաղաքին :

10 Եւ ընդ առուրն ընդ աշնոսիկ, կին ծի աչբի կապադոկիացի * խաւարեալ աչօք * A fol. 60
 առեալ զմիաժօր որդին իւր զնաց չերուսաղէժ թերեւս ի հորոյ սուրբ տեղեացն ցանկով
 չաշան՝ զարձեալ տեսցէ զլուս : Եւ ի շրջիկ նոցա անդ միաժօր որդին իւր հիւանդացեալ
 մեռաւ, եւ եղև կրկնակի խաւարումն աչբի կինոջն աշնծիկ, եւ ի բազում կրծմանէն
 եւ չոլորոցն անկեալ կաչք լերկիր հեձեձանօք :

15 Եւ չաուր միում ի տեղեանն երեւցաւ նմա սուրբն Ղուենկրանոս եւ ծանուցանէ
 նմա զամենայն երեսանն չերուսաղէժ ի Հրէիցն եւ ի Պիղատոսէ. թէ որպէս մարտի-

1 թուղթ] թուղթս B — կաշսեր]կաշսր B || 4 սպանցեն] սպանցէ B || 6 զերկոցունց]
 զերեցունց B || 8 կաշառն] կաշառսն B || 10 խաւարեալ աչօք] աչացու լեալ խաւարեցաւ
 լուսն B || 13 կրկնակի] կրկնապատիկ B — աչբի om. B || 15-16 ծանուցանէ . . . մարտի-
 բոսացաւ om. B.

L'empereur Tibère à Rome : Longin a quitté son service de centurion et
 s'est rendu dans son pays où il prêche le Christ, Dieu et Fils de Dieu.

Tibère, en l'apprenant, envoya un officier en Cappadoce pour mettre
 à mort Longin. L'officier s'y rendit, trouva le saint avec les deux soldats
 dans sa propriété de famille, qui s'appelle Sandralis, et trancha la tête à tous
 les trois. Il prit seulement la tête de saint Longin et l'emporta à Jérusalem
 à Pilate. Il reçut la somme promise par les Juifs et leur remit la précieuse
 tête; ces derniers la prirent et l'enterrèrent dans la partie de la ville réservée
 aux ordures.

En ces jours, une veuve de la Cappadoce, * qui avait perdu la vue, se ren- * A fol. 60
 dit avec son fils unique à Jérusalem, pour y appliquer sur ses yeux de la terre
 v^o a.
 des saints lieux, dans l'espoir de recouvrer la vue. Pendant qu'ils visitaient
 les lieux, le fils unique tomba malade et mourut, ce qui causa un double
 obscurcissement à la veuve, qui resta prosternée à terre avec de gros san-
 glots, des gémissements et des pleurs.

Un jour, saint Longin lui apparut dans une vision, lui annonça tout
 ce qui s'était passé à Jérusalem de la part des Juifs et de Pilate, et de quelle

բառացս, ցուցանէ նմա եւ դտեղին ուր թագեալն էր զլուխ իւր, եւ ստէ. Փորեւն եւ հան զգլուխն եւ առ ժամայն տեսցեն աչք բո զըցան, ցուցից եւ զորդին բո փառօր :

Եւ երթեալ աչից առաջնորդութեամբ եղիտ զտեղին եւ փորեալ ձեռք իւրովը եղիտ զպատուական գլուխն : Եւ ընդ հաներն չարոցն առեալ ի ձեռն իւր եւ նոյնժամայն բժշկեցան աչքն եւ ետես զոչս : Եւ պատեալ սուրբ կոտաով եղ ի տուփ. եւ տարա չաշխարհն իւր Կապադոկիա, նոյնպէս եւ զմարմին որբուց իւրոց : Եւ երթեալ չարարակն Սանդրաղիս եղ ի միոսմ տապանի զլուխն եւ զորդին իւր՝ որպէս հրամայեաց նմա սուրբն * Դուեկինոս : Եւ երեւեցոց նմա զորդին իւր մերձ իւր փառաւոր տեղեամբ եւ լուսաւոր որ ստէր. Տեսանես զիս մաբ իմ թէ՛ որպէս զիս Լատուած ի ձեռն Դուեկինոսի աջալսի փառօր փառաւորեաց եւ չանձն արար զիս սմա եւ հանապաղ ի միասին եմբ :

Իսկ երանելին Սուրբիտս բաշանայն Երուսաղեմի եղիտ ի դրապահ տանն սուրբ Յարութեանն զբեալ զգառածութիւնն որբոցն Դուեկինոսի, առաբեաց առ Եկրարս ի բաղում եկեղեցիս :

Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Դուեկինոս Հոկտեմբեր ԺԶ :

1 Էր] Էին B || 2 ցուցից ... փառօր om. B || 6 Կապադոկիա] ի Կապադոկիա B || 7 Սանդրաղիս] Սանդրաղիս B — զլուխն] իւր add. B || 8-11 եւ երեւեցոց ... միասին եմբ om. B || 13 Դուեկինոսի] Դուեկինոսի B || 15 Հոկտեմբեր ԺԶ] եւ Սահմի Է: add. B.

manière il avait été martyrisé; il lui indiqua l'endroit où sa tête avait été enterrée. Il lui dit : Creuse la terre et sors la tête et tes yeux reverront aussitôt la lumière; je te ferai voir également ton fils entouré de gloire.

Elle s'y rendit, guidée par d'autres, retrouva l'endroit, creusa la terre de ses mains et retrouva la précieuse tête. Lorsqu'elle l'eut sortie des ordures, elle la prit dans ses mains; ses yeux furent aussitôt guéris et elle vit la lumière. Elle l'enveloppa dans du linge propre, la déposa dans un coffret, et l'emporta dans son pays, en Cappadoce, en même temps que le corps de son fils. Elle se rendit dans la propriété de Sandralis, déposa dans un même tombeau la tête (du saint) et le corps de son fils, comme saint Longin lui avait ordonné. Le saint lui fit apparaître son fils se tenant près de lui, sous un aspect glorieux et lumineux, qui lui dit : Tu me vois, mère, et de quelle manière Dieu, par l'entremise de Longin, m'a comblé de gloire. Il m'a confié à lui, et nous sommes toujours ensemble.

Le bienheureux Hésychius, prêtre à Jérusalem, trouva, dans la bibliothèque de la Sainte Résurrection, l'histoire écrite de saint Longin et l'envoya aux frères à plusieurs églises.

Le saint martyr du Christ, Longin, mourut le 16 Octobre.

Յալամ աւուր սուրբն Սոկրատիս քահանայն եւ սրբուհին Թէոդոսիա սրով կատարեցան չԱնկուսիա քաղաքն վասն հաւատոց Գրիստոսի չԱրեկասնդրոսէ արքայէ :

EB * E եւ չալամ աւուր տօն սրբոյն Յովհաննու Մկրաչի եւ Ափանաղինեայ իշխարացն :

* B
p. 190 a.

Յորժամ ձեռնադրեցաւ սուրբն Գրիգոր ի Կեսարիա ի պատիւ եպիսկոպոսութեան, եւ նմա արքեպիսկոպոսն Կեսարու Գեւորդիոս ի իշխարաց սուրբ Մկրաչին Յովհաննու եւ Ափանաղինեայ վկայի : Իսկ իշխանք քաղաքին նախանձեալ՝ ոչ կամեցան թողուլ տանել զսուրբ իշխարան, վասն որոչ իշխանքն Հաչոց որ էին ընդ սրբոյն Գրիգորի, ետուն բազում կաշառս քաղաքապետին, եւ նա ցածոց զամբոխն եւ թոյլ ետուն :

Եւ յորժամ էլին իշխանքն Հաչոց ընդ զուրն քաղաքին Կեսարու՝ կամեցան սլել զքաղաքն վասն կաշառացն զոր ետուն : Եւ ինացեալ սրբոյն Գրիգորի սոյլ առնէ մեծին Գեւորդի եւ ետուն զինչխարս սուրբ եպիսկոպոսին Ափանաղինեայ իշխանացն Հաչոց, եւ արաչէր չտանել ինչ չար քաղաքին, եւ նորա առեալ զարարեցին ի վտաս առնելոց քաղաքին :

Եւ չուղի անկեալ մեծաւ ցնծութեամբ առեալ զգանձն պատուական եւ բերեալ

Հանգուցանէր չիր աշխարհն :

Եւ ի ճանապարհին եկեալ ի զաւառին Տարօնոյ՝ լուաւ վասն մեհենի կուոցն որ էր անպր ի բերինն Գարաբազ ի վերայ զետոցն եփրատաց՝ մեծագանձ բազմամալս

* B
p. 191 a.

2 չԱնկուսիա քաղաքն] չԱնկուսիա քաղաքին B.

En ce jour, saint Socrates, prêtre, et sainte Théodosie furent mis à mort par l'épée dans la ville d'Ancyre pour la foi du Christ par l'empereur Alexandre.

EB * En ce jour, fête des restes de saint Jean-Baptiste et d'Athénogène.

* B
p. 190 b.

Lorsque saint Grégoire fut sacré à la dignité d'évêque à Césarée, l'archevêque de Césarée, Léonce, lui remit une partie des restes de saint Jean-Baptiste et du martyr Athénogène. Mais les notables de la ville, jaloux, ne voulurent pas laisser emporter ces saints restes; c'est pourquoi les princes arméniens, qui se trouvaient avec saint Grégoire, offrirent de fortes sommes au préfet de la ville, qui apaisa la foule, et on les laissa partir.

Lorsque les princes arméniens eurent franchi la porte de la ville de Césarée, ils songèrent à mettre le feu à la ville, à cause de la somme d'argent qu'ils avaient versée. Saint Grégoire, l'ayant appris, en fit part au Grand Léonce, qui remit les restes du saint évêque Athénogène aux princes arméniens, en les priant de ne pas faire du tort à la ville. Ils les acceptèrent et renoncèrent à faire du tort à la ville.

[Saint Grégoire] se mit en route avec grande joie, emportant le précieux trésor, qu'il déposa dans son pays.

* Chemin faisant, lorsqu'il fut arrivé dans la province de Taron, il apprit qu'il s'y trouvait un temple d'idoles, sur la montagne Karaka, sur le fleuve

* B
p. 191 a.

յառաջին թագաւորացն շինեալ : Հրամայեաց զօրացն որ ընդ իւր՝ դնալ տապալել զմեհնանն զի եկեղեցի շինեացէ, եւ զբերեալ նշխարսն հանգուացէ : Եւ եկեալ ոչ կարացին զդուրս բազնացն գտանել, զի գեւքն ծածկեցին, եւ ի պարխայն ոչ զձեաց երկաթ զե պատանեցեն :

Եկեալ ապա պատմեցին սրբոցն Գրիգորի, եւ նա առեալ զնշան տէրունականն խաչին՝ ելեալ եկաց յանդիման շինուածոցն եւ ասէ. Հրեշտակք քո Տէր հալածեցեն զնոսա : Եւ ընդ բանին հողմ ուժղին բղխեաց ի խաչանիշ վաչտէն, եւ շնչեալ ի լեռոն հաւասար տապալեաց զամենայն շինուածսն եւ զբնակիչսն ստտակեալ, ոչ ինչ գտեալ ի տեղւոջն ոչ քար եւ ոչ վաչտ, եւ անթիւ մարդիկ որք տեսին՝ հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ մինչդեռ ելանէին, ի վեր ի գետն եւփրատ, եւ կամէին անցանել ընդ ձորակ մի՝ սպիտակ ջորիքն որք կրէին զսուրբ նշխարսն՝ տեղե առին : Եւ հրեշտակ Աստուծոյ ասաց առ Գրիգորիոս եթէ. Հաճեցաւ Աստուած զի զիցես աչլը ի նշխարաց սրբոցդ : Անդէն շինեցին վազկապակի եկեղեցի, եւ զմեծ մասն ի սուրբ սակերաց անդը հանդուցին :

Իսկ ելեալ ի տեղե մեհնեացն շինեաց եւ անդ եկեղեցի մեծապալձառ յանուն սրբոցն Գալհանու Մկրտչին, եւ եղ յաջակողմն գրանն աներևութարար զնշխարս

Euphrate, contenant de grandes richesses et qui avait été construit à grands frais par les premiers rois. Il ordonna aux troupes qui l'accompagnaient de se rendre au temple et de le démolir, pour y construire une église et y déposer les restes (des saints) qu'il transportait avec lui. Ils y montèrent, mais ne purent trouver la porte du temple, car les démons la leur cachaient. Le fer n'avait aucune prise sur les murs, qu'ils ne parvenaient pas à ébrécher.

Ils revinrent en rendre compte à saint Grégoire qui, ayant pris avec lui le signe de la croix du Seigneur, y monta, et se tint en face de l'édifice en disant : Seigneur, tes anges les chasseront. A ces mots, un vent violent souffla de la croix, se répandit également sur la montagne, renversa tous les édifices et fit périr les habitants, à tel point qu'il n'y resta sur place ni pierre, ni bois, et la multitude de gens qui en furent témoins crurent au Christ.

Pendant qu'ils remontaient le cours de l'Euphrate et qu'ils voulaient passer par un vallon, les mules blanches qui traînaient les saints restes s'arrêtèrent. L'ange de Dieu dit à Grégoire : Il plait à Dieu que tu déposes en ce lieu une partie des restes de ces saints. Ils construisirent aussitôt une église en cet endroit et y déposèrent la plus grande partie des saints ossements.

[Saint Grégoire] monta ensuite à l'endroit où se trouvait le temple des idoles, et y construisit une magnifique église au nom de saint Jean-Baptiste, y déposa à droite de la porte, invisiblement, les restes du saint (Jean-

նորին և Ի ձախոյն զնշխարս սրբոյն Բթանազիներայ, զորս ոչ որ կարէ անսանել
 բայց միայն զտեղին ուր կանն : Ուղղեաց սեղան և կանգնեաց աւագան մկրտութեան
 և լուստորեաց գրազմութիւն զորացն որ ընդ իւր, և բաշխեաց նոցա զտէրունական
 մարմինն և զարիւնն զոր պատարագեաց սուրբ հաչրապետն. բանպն անդ արար սկիզբն
 5 շինելոյ Եկեղեցիս յաշխարհին Հայոց :

Սահմանեաց անդէն ի նմին տեղւոյն ի նոյն աւուր, որ է Սահմի Է և Հոկտեմբերի
 ԺԶ, ամ չամէ մեծաւ հանդիսիւ կատարել զչիշատակ սրբոյն :

Իւ է ճինչև ցոյցոր սուրբ ուխտն վանք մեծ և հռչակաւոր, և բնակարան
 կրօնաւորաց և բժշկութիւնք բազում լինին զորութեամբն Քրիստոսի, որ բնակեալ է
 10 ի սուրբս իւր :

Յայսմ աւուր փոխումն նշխարաց Յովսեփայ Արեմաթացւոյն յերուսաղէմ ի Պտղոմ-
 ճիղեայ որ է Արբւս, և չիշատակին ընդ նմա սուրբ Եղարբեր կանայքն :]

Սահմի Է և Հոկտեմբեր ԺԷ : Տօն է Ովսէէ ճարգարէին :

Ովսէէ ի Բեթամովթայ էր ի ցեղէ Բսարարայ. և շատ ճարգարէացաւ ի վերայ

13 Ովսէէ] Ովսէի B || 14 Ովսէէ] Սուրբ ճարգարէն Ըստուծոյ Ովսէ, *add.* B — Բեթամով-
 թայ] Բեթամթայ B.

Baptiste) et à gauche les restes de saint Athénagène; or personne ne peut
 voir l'endroit où ils se trouvent. Il y dressa un autel, érigea des fonts
 baptismaux, baptisa la multitude des soldats qui étaient avec lui et les
 communia au corps et au sang de Notre-Seigneur, pendant le sacrifice
 que le saint patriarche y célébra. C'est par là qu'il commença à ériger des
 églises dans le pays d'Arménie.

Il prescrivit sur-le-champ de célébrer, chaque année, en ce même lieu,
 et en ce même jour, c'est-à-dire le 7 sahmi, 16 Octobre, avec une grande
 solennité, la commémoration de ces saints.

Et jusqu'aujourd'hui ce lieu de pèlerinage est un grand et célèbre monas-
 tère, habité par des moines, et beaucoup de guérisons s'y opèrent par la
 puissance du Christ, qui habite parmi ses saints.

En ce jour, translation des restes de Joseph d'Arimathie de Ptolémaïs,
 c'est-à-dire Akka, à Jérusalem. On fait en même temps la commémoration
 des saintes femmes myrophores.]

8 SAHMI, 17 Octobre.

Fête du prophète Osée.

Osée était de Béthamoth [Bélemoth], de la tribu d'Issachar. Il prophétisa

* A fol. 61
1° u. Իսրայելն եւ մեռա խոտալուծեամբ եւ թաղեցա չերկրի խրամ : Եւ նշան* եթէ-
Եկեացէ Տէր չերկր եւ ընդ մարդկան շրջեացի, եւ կադնին որ ի Սելով բաժանեցի՝
չերկոտասան մասն, եւ եղեցի երկոտասան կադնի. եւ զհետ Էրթիլցն եւ հնազանդեացին
Երեւելոյն Աստուծոյ եւ նովա կեցցէ՝ ամենայն Էրկիր :

Յայսմ առք վկայութիւն սրբոյն Խուռանթաի որ է Ասէճաղիկ եւ Կարէհի 5
ամուսնոյ խրոյ :

Վկայն Բրիտասի Խուռանթոս էր ի ժամանակս նուճերեաց անօրէն արքային
ի բարբաբէն Աղեկանդրու, եւ անուն հօրն Պարմէոս մեծատուն իշխան : Եւ Երթեալ
Խուռանթոս ի Հոսմ, ուսա զամենայն իմաստութիւն արտաբլին գրոց. նայն պատ-
հեալ իրատեցա շատուածային գրոյ :

Եւ գտանէ ի թագաւի չալի ճիւճ զմն ճի ճառայ Աստուծոյ, որոյ անունն էր
Կարգալտրոն որ թարգմանի պարբեր, եւ ուսա ի նմանէ զամենայն բարեպաշտու-
թեամբ աստուածգիտութիւնս եւ զմեկնութիւն գրոց եւ զամենայն պատուիրանապահա-
թիւնս եւ զօրէնս Աստուծոյ : Եւ մկրտեցա չանուն Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հոգոյն :

2 շրջեացի] չրժամ ճտանէ, արեգակն ի Սելով *add.* B || 3 հնազանդեացին] ի վերայ երկրի
add. B || 4 կեցցէ] կացցէ B || 5 որ է] որ թարգմանի B — զարէհի] սրբոյն Կարի-
սայս զոր Կարէհ կոչեն *add.* B || 7 վկայն] սուրբ *add.* B || 9 նոյն] նոյնպէս B ||
11 եւ գտանէ] ? ի գտեալ B || 12 բարեպաշտութեամբ աստուածգիտութիւնս] աստուածային
բարեպաշտութիւնս B || 13 զամենայն պատուիրանապահութիւնս եւ զօրէնս Աստուծոյ] զգահ-
պանութիւն պատուիրանայն Աստուծոյ B.

beaucoup sur Israël, mourut paisiblement et fut enterré dans son pays. Il
* A fol. 61
1° u. donna comme signe : * Le Seigneur viendra sur la terre et circulera parmi
les hommes; Le chêne de Selov se partagera en douze parties, qui deviendront
douze chênes; ils suivront le Dieu qui s'est manifesté et Lui obéiront et
toute la terre sera sauvée par Lui.

En ce jour, martyr de saint Chrysante, c'est-à-dire fleur d'or,
et de son épouse Darie.

Le martyr du Christ, Chrysante, vivait aux jours de l'empereur impie
Numérien, dans la ville d'Alexandrie. Son père, prince riche, se nommait
Polémius. Chrysante se rendit à Rome et y apprit toute la philosophie
profane, mais il s'adonna en même temps à l'étude des écritures divines.

Il rencontra, caché dans une grotte, un serviteur de Dieu, dont le nom
était Carpophore, ce qui se traduit « qui porte des fruits », et il apprit de lui
toute la science pieuse de Dieu, les commentaires des écritures, les
commandements et les lois de Dieu. Il se fit baptiser au nom du Père, du

Եւ չեա եօթն աւուր լուսաւորութեանն՝ երեալ համարձակութեամբ քարոզեաց զԲրիտանոս :

Եւ լուեալ Պոպոմէոս հարիւրապետն արգել զնա ի խաւարալին բանալի, * տալով * A fol. 61
նձա տակաւիկ հաց եւ ջուր : Եւ չեա աւուրդ բազմոց ասն օմանք ցՊոպոմէոս, եթէ. 1° b.

5 Սրչափ չարչարին ըրիտօնեալքն առաւել զօրանան ի հաւատս խրեանց . եւ ընտրեաց
ազճկունս մատաղս եւ գեղեցիկս՝ զարդարեաց զնոսա օսկւով եւ մեծազին զգեատիւր
եւ արգել ի միասին ի տաճարն եւ ի սենեակս պաշտաս : Եւ առատապէս աւաքէր
նոցս կերակուրս եւ խորտիկս անուշս եւ բազմաձախս, եւ յլովագոյն զինիս քաղցրու-

10 Ընդ որս եւ աստուածաւէր երիտասարդն Թուռանկիոս իմացեալ զհնարս սատա-
նաչական՝ փախչել կամեցաւ յորդպիթէ բանտարկուին, անկեալ ի վերայ երեսաց խւրոց
չերկիր արաչէր զՆատուած փրկիլ ի չարէն յաջն : Եւ արկեալ Նատուած աջնչափ
թմբութեան քուն ի վերայ կանանցն մինչեւ ամենեքին ոչ կարէին զարթնուլ . եւ յորժամ
15 տալին նոցա կերակուրն երանէին ի սենեկէն ուր ալօթէր երանելին Թուռանկիոս, եւ ի
տաճարին միայն նստեալ ուտէին : Եւ այսպիսի հնարիւք հաչք լուր ոչ կարաց յազմել
նձա :

3 Պոպոմէոս հարիւրապետն] Պոպոմէոս հաչք լուր B || 5 սրչափ] սրբան B || 6 ազճկուն] ազջկուն B — զգեատիւր] զգետտուր B || 7 արգել] զնոսա *add.* B || 9 կամէր] կամելով B — զտուրն] զնա B || 13 մինչեւ] մինչ զե B || 14 երանէին] երանէր B.

Fils et du Saint-Esprit. Sept jours après son baptême, il se mit à prêcher le Christ avec hardiesse.

Ce qu'ayant appris, le centurion Ptolémée le fit enfermer dans une prison obscure, * ne lui donnant qu'un peu de pain et d'eau. Longtemps * A fol. 61
après, quelques personnes ayant dit à Polémius : Plus les chrétiens auront 1° b.
souffert, plus ils se raffermiront dans leur foi, il choisit des jeunes filles toutes jeunes et belles, les para d'or et de vêtements riches et les enferma ensemble avec Chrysanthe dans une vaste maison aux pièces luxueuses. Il leur envoyait en grande quantité des plats succulents et fort coûteux et des vins fins en grande quantité, pensant de la sorte priver le saint de la foi divine et des actes de chasteté.

Le jeune Chrysanthe, l'ami de Dieu, pressentant en tout cela des moyens diaboliques et voulant éviter les pièges du démon, se jeta la face contre terre et pria Dieu de le délivrer de ce mal. Dieu envoya un sommeil si profond aux femmes qu'elles ne pouvaient plus se réveiller, et lorsqu'on leur apportait les repas, elles sortaient de la pièce où se tenait le bienheureux Chrysanthe, se rendaient dans la salle et s'asseyaient seules pour manger. Son père ne put le vaincre par de tels moyens. Son père consulta

* A fol. 61
v° a. Իսկ հօր իւրոյ խորհուրդ աւեալ ընդ սիրելիս զի տայէ նձա ամուսին * հարսանեօր որ կարող իցէ հաւանեցուցանել զնա, ի բաց կալ չերկրպագութենէ: Քրիստոսի : Եւ ծանուցին նձա զվին ոճն ավենացի իմաստասէր հժուտ եւ տելեակ հելլենական հանձարոյ եւ զելեցիկ տեսեամբ որում անուն էր Դարեհ, զոր զարդարեալ ածին զնա սա Խուսանիկոս :

Եւ նստեալ ի միասին խօսեցան ընդ միմեանս շատուածալին եւ չարտաքին զրոյ, եւ չոյժ վիճարանեալը գրովը, չաղթեաց սուրբն Խուսանիկոս աղջկանն Դարեհի, եւ չանկիմանեաց եւ առասպել եցոյց զծիճաղելի գիրս հեթանոսաց եւ զբարբաջձունս նոցա : Եւ հաւանեցուցեալ զիրոյն Դարեհ, չանձն էառ հաւատալ ի Քրիստոս եւ ամուսնանալ նձա. եւ ուխտ եղեալ ամուսմբ միայն լինել ամուսինը, եւ անարատ պահել զկուսութիւնն մինչեւ ի ծա՛հ : Եւ երթեալ Դարեհ ի տունն Խուսանիկոսի եւ ուսուցամենայն գիրս աստուածաշունչս եւ բազմութիւն արանց եւ կանանց զարձուցին շատուածաբաշտութիւն ի ճորտութենէ կուոցն վարդապետութեամբն իւրեանց :

* A fol. 61
v° b. Եւ եղև խոտփութիւն մեծ վասն նոցա ի Հոռոմ առ Կղերոն Լպարբոս քաղաքին, եւ կանայք աղաղակէին վասն Խուսանիկոսի եթէ. Սրոշէ * զարսն մեր չանկողնոց մերոց, եւ ուրանալ զաստուածսն : Կոչնալէս եւ արբն աղաղակէին վասն Երանելոյն

1 առեալ] աբարեալ B || 10 նձա] ընդ նձա B — եղեալ] եղին միմեանց B — պահել] պահեցեն B || 13 շատուածաբաշտութիւն ի ճորտութենէ] ի կուսաբաշտութենէ, շատուած-գիտութիւն B || 14 Կղերոն] Կղերոն B || 15 վասն] սրբոյն *add.* B

* A fol. 61
v° a. donc des personnes amies pour donner en mariage à * Chrysanthe une épouse qui fût capable de le persuader de s'éloigner de l'adoration du Christ. On lui parla d'une femme athénienne, philosophe, versée dans les études helléniques et d'un beau physique, dont le nom était Darie. On la para et on la conduisit auprès de Chrysanthe.

Ils restèrent ensemble, causèrent des écritures divines et profanes, discutèrent longtemps sur les lettres, mais saint Chrysanthe eut raison de la jeune fille Darie; il disputa et démontra que les ridicules écrits des païens n'étaient que fables et insanités. Il convainquit la vierge Darie qui accepta de croire au Christ et de se marier avec lui, en se jurant d'être époux de nom seulement et de conserver sans tache leur virginité jusqu'à leur mort. Darie se rendit à la maison de Chrysanthe, apprit toutes les écritures divines, et ils convertirent par leur doctrine grand nombre d'hommes et de femmes de l'erreur des idoles au culte de Dieu.

* A fol. 61
v° b. Il y eut à leur sujet un grand mouvement à Rome auprès de Cléros, éparque de la ville. Les femmes protestèrent contre Chrysanthe : * Il détourne nos maris de nos lits et ils renient les dieux. Des hommes clamè-

Կարևոր էր էլ. Ձկանաչ մեր որոշէ յամուսնութենէ մերմէ և հաւատան ի Քրիստոս :

Եւ առաքեաց եպարքոսն և ած առաջն իւր, և բազում հնարիւք ջանացեալ՝ ոչ կարաց հաւանեցուցանել և խախտել ի հաւատոցն Քրիստոսի : Եւս զնոսս ի Կղովիտս զինասորն և հանեալ արտաքոչ բաղարին Հոռոմայ. և կապեցին զձեռս նոցա ուժղին 5 ջրք, և առժաման կապանքն թուլացան, և ապա ի վալտի պնդեցին գոսո նոցա կապանք բեւեռաց և նոյնժաման մանրեցաւ փայտն և եղև որպէս փոշի, և ապա հեղին ի վերայ նոցա ժողովեալ մէզս, զի ի հոտոյն ցնորեցին իմաստքն և աչնպէս ելև նոցա յանուշահոտութիւն :

Եւ ապա արկին զնոսս ի նորպէն մորթաւ արջաուոց և կարեցին շուրջանակի և 10 ընկեցին չարև, և մորթին ոչ չորացաւ ամենևեին, և հանին ի մորթոյն և արկին ի պարանոցն բառամանեակս և երկաթն յտան, և արկին ի խաւարպլին բանդ, և անդան կապանքն ի պարանոցէ և յտախց նոցա և ծաղեաց ի բանդին լոյս մեծ :

1 Էրաներոյն] Էրանուհւոյն B — հաւատան] հաւատալ B || 2 ած] էած B — հաւանեցուցանել և խախտել] զարձուցանել B || 4 զինասորն] զորական B — և հանեալ արտաքոչ բաղարին Հոռոմայ] և նա մասնեաց ի գանալան տանջանս B || 5 և առժաման . . . ապա om. B || 6 կապանք բեւեռաց] բեւեռք B — և նոյնժաման . . . և ապա om. B || 7 ժողովեալ om. B — զի ի հոտոյն . . . յանուշահոտութիւն om. B || 9 հարեցին] բարչեցին B || 10 չարև] չարևու չարանալ՝ զի նեղեալ կաշկանդեացին ի նմս add. B — անին] հանեալ B || 11 պարանոցն բառամանեակս] պարանոցն բառամանեակ B — երկաթն] երկաթ B — արկին] արդեղին B || 12 և անդան . . . լոյս մեծ : om. B.

rent également contre la bienheureuse Marie : Elle détourne nos femmes du mariage, et elles eroient au Christ.

L'éparque les envoya chercher et les fit venir en sa présence, mais, bien qu'ayant employé beaucoup de moyens, il ne put ni les persuader ni les détourner de la foi au Christ. Il les remit entre les mains du soldat Claudius, pour les emmener hors de la ville de Rome. On leur attachâ fortement les mains derrière le dos avec des nerfs [de bœuf], mais les liens se défirent aussitôt. On leur attachâ ensuite les pieds à un poteau avec des chaînes et des clous, mais le poteau fut réduit en menus morceaux comme de la poussière. On versa ensuite sur eux de l'urine qu'on avait amassée, afin de leur faire perdre connaissance à cause de l'odeur; mais elle tourna en odeur suave pour eux.

On les enveloppa ensuite dans des peaux de bêtes récemment tuées, qu'on cousit sur eux, et on les exposa au soleil; mais les peaux ne se desséchèrent point. On les sortit des peaux et on leur passa des colliers au cou et des fers aux pieds, et on les jeta dans une prison obscure; mais les chaînes tombèrent du cou et des pieds et une grande clarté jaillit dans la prison.

* A fol. 62
1° a. *Եւ եպարքոսին տեսեալ զայս ամենայն՝ կախարդս համարեցաւ զսուրբն եւ արան-
գալք ամ: առնեն զբանչելին. եւ երթեալ սրբոյն առաջի նորս եւ անարգանք յածոթ
արարին: Եւ հրամայեաց զսուրբն Խուսանթոս զաւարանք հարկանել եւ լըրեւ
զպրտու կտկրագոյն զիպէր ի նա: Զոր տեսեալ Կլոյխոսի զօրականին հաւատաց ի
Քրիստոս կնան խաթ Իլարիա եւ երկու որդոլքն որոյ անուանքն Յասն եւ Մալ-
սոն, եւ այլ զօրականքն ընդ նոսա, եւ վարդապետեցան ի սրբոյն Խուսանթոս: եւ
ձկրացան:*

*Եւ թաքտորն նուձերիանոս հրամայեաց կապել ի պարանոցն Կլոյխոսի վէճձի ձեձ
եւ ընկեցին ի ձայն եւ գերկու որդիան զԼասն եւ զՄալսոն եւ զօրականան որ խո-
տովանեցան զՔրիստոս Լատուած՝ զլիտակցին: եւ կարան զկինն Կլոյխոսի զԻլարիա
եւ յորժամ ասնէին ի ձանադարչին՝ աջթեաց առ Լատուած եւ աւանդեաց զչոյլին:*

*Եւ զարձեալ արկին զԽուսանթոս ի խաւարպին եւ ի մահահոտ բանս յորժ
էին ազատելովնք ապրաց. եւ եղև լոյս եւ անուշահոտութիւն ի բանլին:*

Եւ զերանելին Գարեձ արկին ի պոռնկասուն եւ աւարեաց նմա Լատուած պա-

*1 Եւ արանոլք ... զօրականին] եւ հրամայեաց զսուրբն Խուսանթոս հարկանել ձահակը,
բայց նա զլիտին յափշտակեալ զալով ի սիրոյն Քրիստոսի՝ լըրեւ սրտու կտկրագոյն թուէին
նմա զաւարանքն: եւ տեսեալ Կլոյխոսի զպնդութիւն հաւատաց նոցա ի Քրիստոս Յիսուս՝ որով
անգպթել ձնացին յանքձերք եւ ի գմիլակ ասնջամաց B || 5 անուանքն] էին add. B —
Մալսոն] Մալսոն B || 9 զԼասն եւ զՄալսոն] զԿնասն եւ զՄալսոն B || 11 զչոյլին] ի Քրիստոս
add. B || 12 արկին] զսուրբն add. B — յորժ էին ... բանլին om. B || 14 զերանելին]
զերանուշին B — արկին ի պոռնկասուն ... վնձ ձեձ] ի աւան լիճ շոր եւ վառ, եւ հանեալ
անսփ կախեցին զիպտե եւ արկին ի հուր բարբրեալ եւ շնորհքն Լատուած պարեցան. եւ ապա
հրամանս եպարքոսին փորեցին վնձ ձեձ B.*

* A fol. 62
1° a. *L'éparque, témoin de tout cela, prit les saints pour des sorciers, disant
qu'ils faisaient ces prodiges par magie. Les saints se présentèrent devant
lui et l'humilièrent avec mépris. Il ordonna alors de frapper saint Chrysan-
the à coups de bâtons, mais ceux-ci lui parurent plus doux que des roseaux.
Ce que voyant, le soldat Claude crut au Christ avec sa femme Hilaria, ses
deux fils nommés Jason et Maur (Mavron), et d'autres soldats avec eux; ils
furent instruits par saint Chrysanthé et se firent baptiser.*

*L'empereur Numérien ordonna d'attacher au cou de Claude une grosse
pierre et de le jeter à la mer, et de trancher la tête à ses deux fils Jason
et Maur et aux soldats qui avaient confessé le Christ Dieu. On saisit
la femme de Claude, Hilaria, et pendant qu'on l'emmenait, chemin faisant,
elle pria Dieu et rendit son âme.*

*On jeta de nouveau Chrysanthé dans une prison obscure et infecte, où
se trouvaient entassées des immondices; mais il se produisit une clarté, et une
odeur douce se répandit dans la prison.*

On enferma la bienheureuse Darie dans une maison de prostituées;

Հասկան * առիւծ մի ահաւոր յանտաւէն եւ երթեալ նստաւ ի մէջ տանն եւ երթալին * A fol. 62
 պոռնիկ արբ եւ տեսանէին զգագանն եւ վախշէին : Եւ ալբ ոմն չանդգնարար եմուս
 եւ կալեալ զնա առիւծն ընկէց չերկիր եւ նստաւ ի վերայ նորա, եւ պոռնիկ ալբն
 սկսաւ արաշել զՊարեհ եւ նա խրատեալ զնա աստուածալին բանիւք զարցոյց ի կոս-
 5 պաշտութենէն եւ չանձին կալեալ եթէ ամբողջ ելանէ ի տանէն բարոզեցէ ամենեցուն
 զՊարեհէ ի Հոսոմ եթէ աստուածուհի իցէ :

Եւ բազում զորականք զնացին ի տունն զի հանցեն զառիւծն եւ ոչ կարացին, ալ
 ճանաւանդ խոցեցան ի զգագանէն եւ նորա հուստացին ի Քրիստոս : Եւ հրամայեաց
 եպարքոսն հրով ալբիկ դտունն. եւ չորժամ տարան զհօրն հրամայեաց Պարեհ առիւ-
 10 ճուն եւ երեալ զնաց ի զարանն իւր եւ ոչ զոր վնասեաց :

Եւ ապա հրամայեաց կախել զսուրբն զփայտէ եւ լուծան կասանքն եւ անկա-
 փայտն : Եւ բորբոքեցին հօր զի ալբեցեն զսուրբն եւ շեջաւ հօրն. եւ որք կամեցան
 ունել զսուրբն գոսացան ձեւք նոցա եւ սղբալով Հաս աշէին : Եւ ապա փորեցին վիշ մեծ
 եւ ընկեցին * անդ զսուրբն Խոսուսանթոս եւ զՊարեհ, եւ հօրն ծածկեաց զվիշն եւ * A fol. 62
 15 սչնպէս կատարեցան ի Քրիստոս ի Հոկտեմբերի ժի : V^o r.

Եւ էր մերձակայ լեառն չորում էր ալբ, անդ ժողովին բրիտանեացն եւ
 կատարէին զուխոս իւրեանց : Եւ լուեալ թագաւորին մինչդեռ չալբին սաղմոսէին,

16 ժողովին] ժողովեալ էին B.

mais Dieu lui envoya comme gardien * un lion terrible de la forêt, qui vint * A fol. 62
 s'installer dans la maison, et les hommes prostitués qui s'y rendaient s'en-
 1° b.
 fuirent à la vue du fauve. Cependant, un homme ayant eu l'audace d'entrer,
 le lion le saisit, le jeta par terre et s'assit sur lui. Le prostitué se mit à prier
 Darie qui lui parla en des termes divins et le détourna du culte des idoles;
 il promit que s'il sortait indemne de la maison, il prêcherait à tous à Rome
 que Darie était une déesse.

Or beaucoup de soldats se rendirent à la maison pour en chasser le lion,
 mais ne réussirent point; par contre, ils furent blessés par le fauve, et ils
 se convertirent. Alors l'éparque ordonna de mettre le feu à la maison: et
 lorsqu'on y apporta le feu, Darie ordonna au lion de se retirer dans sa
 retraite; il s'en alla sans blesser personne.

[L'éparque] ordonna ensuite de pendre les saints à un poteau, mais les
 liens se défirent et le poteau tomba. On alluma un grand feu pour y brûler
 les saints; mais le feu s'éteignit, et à ceux qui voulurent se saisir des saints,
 les mains se desséchèrent, et ils gémissent avec sanglots. On creusa ensuite
 une fosse profonde et on y jeta saint Chrysanthé et Darie: la terre couvrit
 la fosse et c'est ainsi qu'ils moururent dans le Christ, le 17 octobre. * A fol. 62
 V^o r.

Il y avait une grotte dans la montagne voisine où les chrétiens se ras-
 semblaient et tenaient leurs réunions liturgiques. L'empereur, l'ayant appris,

և վրակեցին զբունն ալբին զի ձի կարասցեն երանել, և ի վերայ ալբին հանեալ բար-
ակախա և վրայցին զբասն ի վերայ ժողովրդոց բրիտանոնեիցն : Եւ աչնպէս չեա հալոր-
ղերոյ նոցա ի կենարար ծարմնոց և չարենէ Որդուն Աստուծոյ աւանդեցին զհոգիս
խրեանց : Յորում էր Գիողորոս բահանացն որ զսուրբ խորհուրդն ժառոյց չալին և
Մարիանոս սարկաւաղն և այլ չախտէ կիկղեցուցն և ժողովուրդը բազումը որը բարի
խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

Եւ հրամանաւ Ստեփանոսի Հոսանց հայրապետին և Սիլբրինոս և Արմենիոս զրեցին
ձշգրտել զվկաչութիւնս սուրբ և բարեչալի վկայիցն Քրիստոսի և առաքեցին
չամենայն բազարս :

* B
p. 193 b. [B. * Յնչամ սուրբ զիշատակ և սոն սուրբ և սրանչեղօղորձ բժշկացն Կոյժաչի 10
և Գամբրանոսի և երեք եղբարց նոցա՝ Անթիմոսի, Լեւոնասոսի, Եւսպրեպիոսի :

Սորա էին արաբացիք և ի ժամանակա Քիսկղեախանոսի ըմբանեալք ի Սիլիկիոս և
Ի Լիւսիոս զաստուրէ ի չեղիղացոց բազարն տանչեալք ի լուչի կատարեցան և չեոց
զմարմինս նոցա ի ծով ընկեցին :

Ի սմին վերափոխուին նշխարաց բարեկամին Քրիստոսի Կապարու արդարոյ՝ ի 15
Սիլբրոսէ, ի Կոստանդինուպոլիս հրամանաւ Լեւոնի բարեպաշտ կաչսերն, և շինեալ
կիկղեցի մեծ :]

2 ժողովրդոց] ժողովեցոց B.

ordonna de fermer l'entrée de la grotte pendant qu'ils psalmodiaient, de sorte qu'ils ne pussent sortir. On fit monter sur la grotte des tailleurs de pierres, qui provoquèrent un éboulement de la montagne sur l'assemblée des chrétiens. C'est ainsi qu'après avoir communiqué au corps vivifiant et au sang du Fils de Dieu, ils rendirent leur âme. Parmi eux se trouvaient le prêtre Diodore qui avait célébré le saint mystère dans la grotte et le diacre Marianus et autres cleres de l'église et beaucoup de personnes qui moururent dans le Christ en bonne confession.

Sur l'ordre d'Étienne, patriarche de Rome, Varinus et Arménius écrivirent fidèlement le martyre des saints et glorieux martyrs du Christ et l'envoyèrent à toutes les villes.

* B
p. 194 b. [B. * En ce jour, commémoration et fête des saints médecins et thanma-
turges Cosme et Damien et de leurs trois frères Anthime, Léonce et Euprepis.

Ils étaient Arabes, furent saisis en Cilicie, aux jours de Dioclétien, et mis à la torture dans la ville d'Égis par le juge Lysias. Ils moururent sur la croix, et l'on jeta ensuite leurs corps à la mer.

En ce même jour, translation des restes de l'ami du Christ, Lazare le juste, de Chypre à Constantinople, par ordre du pieux empereur Léon. On construisit en ce lieu une grande église.]

* Մահճի Թ եւ Հովսեփերի ԺԷ : Պատմութիւն սրբոյն Պուկասու աւետարանչին :

* A fol. 62
v° b.

Սուրբ առաքեալն Պուկաս անտխորացի էր եւ արուեստիւ բժիշկ : Եւ երթեալ ի բազարն Թիւաս յեօթնադրուես, ի ժամանակս Տիրերիտի արքային եւ Հանդիպեալ անդ Պօղոսի առաքելոյն ուրացաւ զիւր հայրենի կուսարշուովիւնն եւ Հաստաց ի Քրիստոս : Եւ զնայք զկնի Պօղոսի, եւ որպէս նա՝ նոյնպէս եւ սա կղև ըարոյ եւ աւարեալ : Եւ շրջէին ի միտսին ընդ ամենայն երկիր, եւ ստուցանէին զաւետարանն Քրիստոսի : Եւ կղև կատարեալ բժիշկ հոգւոց եւ մարմնոց մարդկան. եւ սոսնէր նշանս եւ արուեստս մեծամեծս :

Քրեաց եւ զսուրբ աւետարանն որ ըստ անուանն իւրում է, ի բանից եւ ի պատմութեանէ սրբոյն Պօղոսի առաքելոյն : Քրեաց եւ զգլխս Պործոց Առաքելոցն :

Ասի զարձեալ չալ զրոց պատմութեանէ, թէ առաքեալն Պուկաս աշակերտ էր Քաղիանոսի նախաբժշկի, զի էր չաւուրն չորում Քրիստոս չերկրի շրջէր, եւ լսէր Քաղիանոս զբանչեւին զոր ասնէր Յիսուս, եթէ մեռեալս չարացանէ, զկոյցս ի ճնէ լուսաւորէ, զանդամարչճս եւ զանբժշկելի ցաս եւ * զհիւանդութիւնս բանիւ միայն աս ժամայն ուղջացուցանէ : Եւ համերց եւ իզից լսել տայ եւ խօսել . առաքեաց զաշակերտն իւր զՊուկաս չերուսարչէմ սո Քրիստոս, զի զատոյզ եւ զճշմարիտն զիտասցէ : Եւ զարճցի անդրէն :

* A fol. 63
r° a.

* 9 SAHMI. 18 Octobre.

* A fol. 62
v° b.

Histoire de l'évangéliste saint Luc.

Le saint apôtre Luc était d'Antioche, médecin de sa profession. Il se rendit à la ville de Thèbes aux sept portes, aux jours de l'empereur Tibère, y rencontra l'apôtre Paul, renia l'idolâtrie de ses pères et crut au Christ. Il suivit Paul, et devint, comme lui, évangéliste et apôtre. Ils parcoururent ensemble tous les pays et enseignèrent l'évangile du Christ. Il devint un parfait médecin d'âme et de corps pour les hommes, et il accomplit de grands prodiges et miracles.

Il écrivit le saint évangile qui tire son nom de lui, d'après les paroles et le récit du saint apôtre Paul. Il écrivit aussi les Actes des Apôtres.

On dit encore, d'après d'autres récits historiques, que l'apôtre Luc avait été l'élève du grand médecin Galien, lequel vivait aux jours où le Christ circulait sur la terre, et qu'ayant appris les miracles accomplis par Jésus : qu'il ressuscitait les morts, donnait la vue aux aveugles de naissance, guérissait aussitôt, par la seule parole, les paralytiques, les infirmités incurables et les * maladies, rendait la parole aux muets et l'ouïe aux sourds, Galien envoya son élève Luc à Jérusalem auprès du Christ, pour apprendre ce qu'il y avait de vrai et de certain et revenir aussitôt près de lui.

* A fol. 63
r° a.

Եւ չորժամ եհաս չերուսաղէժ եւ ետես զՔրիստոս եւ բազում սքանչելեաց ականատես եղեալ, եւ զպատճարոյն բժշկեալն ետես, իջուանս արարեալ ի տուն տեռատես կնոջն, զոր չես երկրտասան ամաց Քրիստոս բժշկեաց. եւ ապա զարձաւ անդրէն Ղուկաս եւ զԳաղիանոս ոչ եղիտ բանիլ ձեռեալ էր : Եւ զնաց ի բարաբն Ռիւսս, եւ հանդիպեալ Պօղոսի առարեկոյն, որպէս եւ զբեգարն :

Եւ չորժամ հանդերձեալ էր ձեռանել, կոչեաց զաշակերտան եւ զժողովուրդն ուսոյց նոցա զաստուածալին բանս եւ հաստատեաց ի հաստոս ճշմարիտս եւ ազօթեաց առ Աստուած եւ աւանդեաց զհոյին իւր խաղալովեամբ : Եւ բազում նշանք եւ բժշկութիւնք լինին ի տեղոջ հանգստեան նորա . եւ այժմ ողջ ճարմնով կղեալ կաջ ընդ այլ առարեալն ի Կոստանդինուպոլիս : Կնճեաց առարեալն եւ աւետարանիչն Քրիստոսի Ղուկաս Հոկոսմբերի ժԸ :

[B * Տօն է ձեռահանդէս եւ չիշատակ սուրբ եւ լուսաբաղչ առարեկոյն եւ աւետարանչին Ղուկասոս :

Սուրբ առարեալն Ղուկաս՝ աղգաւ Անտիոքայի էր եւ արուեստի բմիչկ եւ * ի ճալք հասեալ կենդանապալան արուեստին, երթեալ ի բարաբն Ռիլէս չեօթնալրունան՝ ի ժամանակս Տիրերիտի արքայի, եւ հանդիպեալ առարեկոյն՝ կղեւ սպաստօր եւ աշակերտ Պօղոսի առարեկոյն :

Or lorsqu'il fut arrivé à Jérusalem, eut vu le Christ, eut été témoin de nombreux miracles, et eut vu ceux qui avaient été guéris auparavant, étant descendu dans la maison de l'hémorroïsse guérie par le Christ après douze années de maladie ¹, Luc retourna dans son pays mais il ne retrouva plus Galien, car celui-ci était décédé. Il se rendit alors à la ville de Thèbes où il rencontra l'apôtre Paul, comme nous l'avons écrit plus haut.

Lorsqu'il fut sur le point de mourir, il appela ses disciples et la foule, leur enseigna les paroles divines, les raffermi dans la vraie foi, pria Dieu et rendit son âme en paix. Beaucoup de miracles et de guérisons ont lieu à l'endroit de sa sépulture. Il repose maintenant, de son corps entier, auprès des autres apôtres à Constantinople. L'apôtre et l'évangéliste du Christ, Luc, mourut le 18 Octobre.

[B * Fête de grande solennité et commémoration du saint et lumineux apôtre et évangéliste Luc.

Le saint apôtre Luc était antiochien de nationalité et médecin de sa profession; il était parvenu à la sommité de l'art de la peinture, dans la ville de Thèbes aux sept portes, aux jours de l'empereur Tibère, et y rencontra les apôtres; il devint le serviteur et le disciple de l'apôtre Paul.

1. Matth., ix, 20 22: Marc, v, 25-34: Luc, viii, 43-48.

* B
p. 193 b.

* B
p. 194 a.

* B
p. 193 b.

* B
p. 194 a.

Եւ լուեալ ի նմանէ գատուածային բանն՝ ուրացաւ զիւր հայրենի կուսարշտոթիւնն եւ հաւատաց ի Քրիստոս : Եւ ի վերայ ճարմնական բժշկութեանն ընկալաւ եւ զհոգեւոր բժշկութիւն, եւ զնոց զինի Պօղոսի, եւ որպէս նա՝ նոյնպէս եւ սա եղև բարոզ եւ առաքեալ : Եւ շրջէին ի միասին ընդ ամենայն երկիր՝ եւ ուսուցանէին զաւետարանն Քրիստոսի : Եւ եղև կատարեալ բժիշկ հոգեոց եւ ճարմնոց ճարպիան, եւ սունէր նշանս եւ արուեստս մեծամեծս :

Գրեաց եւ գտորբ աստարանն որ ըստ սնուան իւրոս է, ի բանից եւ ի պատմութենէ սրբոյն Պօղոսի առաքելոց, առ Թէոփիլոս սին իշխան ի Հոսոմ : Գրեաց եւ զգիրս Գործոց Առաքելոցն :

Սա ի չորեքերկրական կասան՝ օրինակեցաւ եղածն, եւ ի չորից գետոցն ապացոյց զնա Տիգրիս, որ պատէ զԱսորիս չորմէ էր նա : Եւ գրեաց զաւետարանն չնա ըսան ամի Աւերայմանն Քրիստոսի :

Ասի դարձեալ չալլ պրոց պատմութենէ՝ իմէ առաքելայն Ղուկաս աշակերտ էր Գաղիանոսի նախաբժիշկի, զի էր նա չաւուրան չորոսմ Քրիստոս շրջէր շերկրի, եւ լսէր զսքանչելիսն զոր ասնէր Յիսուս. եթէ զմեռեալս չարուցանէ, զկոչս ի ճնէ լուսաւորէ, զանդամարոյճս եւ զանբժիշկի ջուս եւ զհիւանդութիւնս բոնի միայն առժամայն առողջացուցանէ եւ համերց եւ խից խօսել սոց եւ լսել : Առաքելաց զաշակերտն իւր զՂուկաս չերուսպէմ առ Քրիստոս զի տեսցէ եւ զճշմարիտ եւ

Il apprit de lui la parole divine, renia l'idolâtrie de ses pères et crut au Christ. Il reçut, outre le don de la guérison du corps, celui de la guérison spirituelle, suivit Paul, et comme lui devint évangéliste et apôtre. Ils parcoururent ensemble tous les pays et y enseignèrent l'évangile du Christ. Il devint un parfait médecin de l'âme et du corps des hommes, et accomploit de grands miracles et prodiges.

Il écrivit le saint évangile, qui est selon son nom, d'après les paroles et le récit du saint apôtre Paul, pour un prince de Rome nommé Théophile. Il écrivit également le livre des Actes des Apôtres.

Il est symbolisé par le bœuf, dans le char aux quatre animaux, et par le Tigre, parmi les quatre fleuves qui contournent la Syrie, d'où il était. Il écrivit l'évangile vingt ans après l'Ascension du Christ.

On dit aussi, d'après un autre récit historique, que l'apôtre Luc avait été le disciple du grand médecin Galien, lequel vivait aux jours où le Christ circulait sur la terre. Ayant appris les miracles accomplis par Jésus, qu'il ressuscitait les morts, rendait la vue aux aveugles de naissance, guérissait par la parole seule et instantanément les paralytiques, les infirmités et les maladies incurables, rendait la parole aux muets et l'ouïe aux sourds, Galien envoya son disciple Luc à Jérusalem, auprès du Christ, pour voir et apprendre le vrai et

գատոցն զհասցէ՝ և եկեալ պատմեցէ նմա, զի և ինքն Գաղիանոս երթիցէ անդր առ Քրիստոս :

Եւ յորժամ Դուկաս եհաա շերտապէճ և ետես զՔրիստոս և բազում սքանչելաց ականատես եղեալ՝ իջալմեցաւ ի տուն տեստես կնոջն, զոր շնոց * երկրօտտան ամաց Քրիստոս բժշկեաց, այս հետեւեցաւ և ինքն նմա և շրջելով ընդ Քրիստոսի ի կարգ Եփեսանատն և երկու աշակերտացն թուցաւ : Ետես զչարչարանս և զմահն խաչի, և ի յարութեան կերակելին ճանապարհորդելով ընդ Կիւոպոզ շնմաուս, որ և ճանապարհակցեալ նոցա Քրիստոս՝ խօսակից եղև ընդ նոսա և սեղանակից :

Ստաի և ի ճանաչելն զարձևայր շերտապէճ՝ աւտարերբ պոյոց սուարելոյն եղև, պատմելով որպէս տեսին զՏէրն, վասն որոջ մինչդեռ վաջն խօսէին ինքն խկ երևեցաւ ի միջի կացեալ նոցա : Այսպէս ետես և զհամբարձումն և զԳալուստ սուրբ Հոգոյն, զոր և զրեաց զամենայն ըստ կարպի զերս տնօրէնութեանն Քրիստոսովչաւտեակցն Գարրիէլի մինչև ի համբառնալն յերկինս ևս ճոխագոյն և լիակատար բան զպչ ընկերսն :

Եւի և այս՝ եթէ շնոց զնայ պատմել և բարոյել զամենայն վարդապետին իւրոյ Գաղիանոսի, և կլիտ զնա զի մեռեալ էր : Եւ անտի զիացեալ ի բազարն Թիվաս՝ որ է Եփեսայորուսն յԵլլաբա, և հանդիպեցաւ Պիղատի սուարելոց : Եւ որպէս

le certain, et revenir lui en rendre compte, afin que lui aussi, Galien, pût se rendre auprès du Christ.

Lorsqu'il arriva à Jérusalem, vit le Christ et fut témoin de nombreux miracles, étant descendu dans la maison de la femme hémorroïsse que le Christ avait guérie après * douze années, Luc suivit, lui aussi, le Christ, l'accompagna et fut admis au nombre des soixante-douze disciples. Il fut témoin de sa passion, de sa mort sur la croix et de sa résurrection. Le dimanche de la Résurrection, il faisait route avec Cléophas vers Emmaüs, lorsque le Christ, se faisant leur compagnon, parla avec eux et devint leur convive.

Après qu'ils l'eurent reconnu, ils revinrent à Jérusalem et annoncèrent la bonne nouvelle aux autres apôtres, en leur racontant comment ils avaient vu le Seigneur; et pendant qu'ils parlaient, le Seigneur leur apparut lui-même, se tenant au milieu d'eux. Luc fut ainsi témoin de l'Ascension du Seigneur et de la descente du Saint-Esprit. Il décrivit toute l'économie de l'Incarnation du Christ, dans l'ordre, à partir de l'Annonciation de Gabriel jusqu'à l'Ascension au ciel, mais avec plus de détails et plus complètement que ses autres collègues.

On dit aussi que [Luc], à son retour pour rendre compte et raconter tout à son maître Galien, l'avait trouvé décédé. De là s'étant rendu à la ville de Thebes aux sept portes, en Hellade, il y rencontra l'apôtre Paul. Il devint

* B
p. 193 b.

* B
p. 194 b.

նախ աշակերտ էր՝ և ճանապարհակցեալ նմա չամենայն փաստակա բարոյութեան
 աւետարանին, և հապրորակից եղև նմա վշտաց և նեղութեանց՝ բանդից և կա-
 պանաց և ամենայն կրից պատնութեանց ի ծովու և ի ցամաքի՝ սպասաւորելով նմա
 հնազանդութեամբ : Եւ զանազան նշանօր պոխեցերս ի հաւաստ անկում և աւետարա-
 նաւն յաւասորելով զբոլոր հեթանոսս, մինչ զն չապ է թէ ընդ նոցն Պօղոսի շերտ-
 ստղծէ մինչև ի Լիբիական լիւս զաւետարանն ընդ բոլորս :

Ըստ իսկ՝ եթէ և Երբեմն աւարեաց զնա Պօղոս ի Հոմ բարոյութեամբ, և նա
 աշակերտեաց անդ զԹէոփիլոս՝ զըշխանն մեծ և զդուքս : Ուստի և ես նմա զբեկ
 զաւետարանն սուրբ, ոչ միայն ի բանից և ի պատմութեանէն Պօղոսի, զն նա ոչ
 եկաց մարմնով ընդ Տեսան, այլ և չալոց աւարեացն որք * ի սկզբանէ հետևօր
 էին Քրիստոսի, որպէս ստէ ի սկիզբն աւետարանին և ի գործս աւարեացն :

Սա՛ չորժամ ել Պօղոս շերտասպէ՞մ՝ ընդ նմա էր, և ի Կեսարիա ի պատասպարակին,
 և ի նաւին, և շերթաքն ի Հոմ ոչ մեկնեցաւ ի նմանէ մինչև ի խոստովանու-
 թեանն նորա : Այլ և զերկուս ամս ընդ նմա եկաց ի բանդին, և շտոյջ չարձակիլն
 Պօղոսի՝ աւարեցաւ ի նմին Պօղոսէ ի բարոյութիւն աւետարանին :

Չաս չիշէ Պօղոս և զովէ ստելով սա Կողոսացիսն, եթէ. Ողջոյն տայ՝ ձեկ
 Կուկաս բմիշկ և սիրեւիլ : Եւ սա Կորնթացիսն գրէր, աւարեկ զնոցն զԿուկաս ընդ

d'abord son disciple, l'accompagna partout dans toutes les œuvres de la
 prédication de l'évangile, et participa à toutes ses peines et douleurs, aux
 prisons, aux liens et à toutes les cruelles souffrances sur mer et sur terre, en
 le servant avec obéissance. Ils convertirent à la foi, par des miracles, le
 monde entier et illuminèrent par l'évangile tous les païens, car il est notoire
 qu'avec Paul il a rempli de l'évangile tout le pays, de Jérusalem à l'Illyrie.

On dit même qu'à une époque Paul l'envoya à la ville de Rome pour y
 prêcher, et qu'il y fit son disciple de Théophile, le grand prince et duc, qui
 lui fit écrire le saint évangile, non seulement d'après les paroles et le récit
 de Paul, qui n'avait pas accompagné personnellement le Seigneur, mais
 aussi d'après le récit des autres apôtres, qui accompagnèrent le Christ * dès
 le début, comme le dit Luc au commencement de l'évangile et des Actes
 des Apôtres.

Luc était avec Paul, lorsque celui-ci quitta Jérusalem; il était aussi avec
 lui en Césarée lorsqu'il y fut condamné et dans le navire lorsque Paul partit
 pour Rome, Luc ne le quitta pas jusqu'à sa confession. Il resta même deux
 années avec lui en prison, et lorsque Paul fut ensuite remis en liberté, il
 fut envoyé par Paul même à la prédication de l'évangile.

Paul le mentionne et en fait l'éloge en disant aux Colossiens : *Luc, le*
médecin et le bien-aimé, vous salue ¹. Et il écrit aux Corinthiens en leur disant

1. Coloss., vi, 14.

* B
 p. 195 a.

* B
 p. 195 a.

Տիտոսի առ նոսա, ասելով . Առաքեցաք ընդ նձա գեղբայրն՝ որոչ գովութիւնն չա-
ւետարանի անդ է ընդ ամենայն եկեղեցիս . եւ ոչ աչաչափ ծխոյն՝ ալ եւ ձեռնադրեալ
լեկեղեցեաց անտի նձուկհակից մեր եղև ի շնորհս չայտսիկ որ պաշտին ի մէնջ ի
փաստ Տեառն եւ ի մեր յօտարութիւն :

Տեառնև թէ սրբէս գովէ զնա եւ իւր գործակից եւ հաւասարակից ցուցանէ չամե- 5
նայնի, եւ սիրելի կոչէ եւ գովեալ չամենայն եկեղեցիս :

Որ եւ առաքեալ ի նձին Պօղոսէ ի Բարդուղիմէն բանին Աստուծոյ՝ չուեաց չարե-
ւելս, եւ շրջեալ աւետարանելով ընդ բոլոր Լիբիա եւ ընդ Եգիպտոս եւ ընդ վերին
Թերաքիսի չամենեեսան ելից վարդապետութեամբ աւետարանին :

Ապա ընթացաւ եւ չեկրպա, աչնուհետև ձեռնադրեալ քահանայապետ ի Հոգոյն՝ 10
եւ զԲարսիլա եւ զներքին Թերէս զեթնապրունսն լուսաւորեաց մեծամեծ նշանօր եւ
վարդապետութեամբ : Սրով եւ զրադուձս դարձուց ի հեթանոսաց անթիւ բազմութիւն
ժողովրդոց, բակելով չտաձարս կոսոյն եւ շինելով եկեղեցիս Աստուծոյ, եւ ձեռնադրելով
եպիսկոպոստ եւ քահանայս եւ սարկաւաղունս եւ չամենայն չաստ պաշտօնէից եկեղե- 15
ցոյ, եւ չարգարելով կարգս պաշտամանց Աստուծոյ, եւ ոչ չարգարէր միշտ ուսուցանել
եւ մկրտել զբազումս :

qu'il leur envoyait Luc avec Tite : Nous avons envoyé aussi avec lui un frère,
qui est loué dans toutes les églises à cause de l'Évangile. Et qui en outre a été
choisi par les Églises pour être le compagnon de notre pérégrination, à cause de
cette aumône qui est dispensée par nous pour la gloire de Dieu, et pour secourir
notre bonne volonté¹.

Tu vois de quelle manière il en fait l'éloge et le montre comme son coopé-
rateur et son égal en toutes choses ; il l'appelle aussi son bien-aimé et loué
dans toutes les églises.

Envoyé par Paul lui-même à la prédication de la parole de Dieu, Luc
partit pour l'Orient, parcourut, en prêchant, toute la Libye, l'Égypte et la
Thébaïde supérieure et remplit tous ces pays de la doctrine de l'évangile.

Il s'empressa de se rendre ensuite en Hellade, après avoir été sacré
pontife par le Saint-Esprit, et il illumina l'Achaïe et la Thèbes inférieure,
aux sept portes, par de grands miracles et par sa doctrine. Il convertit
également une foule innombrable de gens parmi les gentils, démolissant les
temples des idoles et construisant des églises à Dieu, ordonnant des évêques,
des prêtres, des diacres et des ministres de l'église de tous les ordres,
établissant des règles pour le culte divin. Il ne cessa jamais d'enseigner
et de baptiser les multitudes.

1. II Corinth., viii, 18-19.

* Սա՛ ոչ միայն բժիշկ էր արուեստի՛ւ ալ եւ նկարագրող պատկերաց եւ գրադիր :
 Իսկ յետ բազում եւ գամնազան շարչարանաց եւ բազմապատիկ նեղութեանց շամբերելոյ,
 եւ զտիեզերս ընդ երկայն ժամանակս լուսուորելոյ քարոզութեամբ աւետարանին,
 5 գամենայն աւուրս կենաց իւրոց՝ աստուածայնոցն պարսպեալ ծառայեաց Աստուծոյ
 անարատութեամբ եւ առանց մեկաց : Իսպե բնաւին իսկ ոչ յալլ ինչ ծախեաց զկեանսն
 կամ պարսպեաց երբէք ալ ինչ աշխարհական զբազանաց, ալ միայն ընդ Աստուծոյ
 եւ յաստուածայինն հանապաղ լինելով մարութ արբութեամբ եւ ճղնելով ի պաշս եւ
 չափօթս եւ ի քարոզութիւն բանին Աստուծոյ՝ եւ ի հանապազոր պահատակութիւն
 10 հաւատոցն անելով՝ գործօնեաց եւ սպասուոր եղեւ փրկութեան աշխարհի :

Իսկ յորժամ կատարեցան նորա ամբ ութսուն, կամ որպէս ալլք ասն եօթանասուն
 եւ երեք՝ ծանեաւ մերձեալ գծամ վախճանին իւրոյ. եւ կոչեցեալ զաշակերտսն իւր՝
 խրատեաց եւ զգորշացոցեալ օրինադրեաց : Եւ աշնալէս աղօթեալ առ Աստուած, եւ
 զխորհրդական կատարումն կրօնիցն հազորեալ՝ աւանդեաց սքանչեալէս առ Աստու-
 15 ւած գոգին իւր, որ եւ թաղեցաւ պատուով : Եւ բազում նշանք եւ արուեստք լինին ի
 տապանէ նորա, փառաւորելով Աստուծոյ զիւր գործօնեացն եւ զճշակն իւր համեմբ եւ
 զաշակերտ :

* B
p. 195 b.

* Il fut non seulement médecin de sa profession, mais aussi peintre et
 copiste. Après avoir souffert de nombreuses et diverses tortures, supporté
 des peines plus nombreuses encore, après avoir illuminé pendant de
 longues années le monde entier par la prédication de l'évangile, il s'occupa
 tous les jours de sa vie de choses divines et servit Dieu sans tache et sans
 péché. Aussi ne se dépensa-t-il pas à des occupations mondaines et ne s'en
 occupa jamais, mais uniquement de Dieu et toujours de choses divines avec
 une sainteté pure, se mortifiant par des jeûnes et prières dans la prédi-
 5 cation de la parole de Dieu, en se sacrifiant quotidiennement à une mort de
 chaque jour, en souffrant toutes sortes de peines pour amener les hommes
 à leur salut ; il fut le serviteur pour le salut de la terre.

Lorsqu'il eut accompli ses quatre-vingts ans, ou, comme d'autres disent,
 soixante-treize ans, il connut que l'heure de sa mort approchait, fit appeler
 ses disciples, leur donna des conseils et des règles de prudence. Et tout en
 priant Dieu, et après leur avoir communiqué la perfection mystique de la
 religion, il rendit d'une manière admirable son âme à Dieu, et fut enterré
 avec honneur. Beaucoup de miracles et de prodiges ont lieu sur son tombeau,
 Dieu voulant ainsi glorifier le serviteur actif en qui Il s'est plu et sou-
 10 disciple.

* B
p. 195 b.

Իսկ յետ ձեռնի թագաւորին Կոստանդինոսի՝ սրբի նորա Կոստանդինոս երբ անտի
 զնշխարս նորա ի ձեռն Արտեմիոսի դրսին Եզիպտացոյ եւ վիպին, եւ եզ ի տաճարի
 սուրբ ստաբիլոյն ի Կոստանդինոպոլիս՝ ի ներքոյ սրբոյ սեպանոյն : Չոր ի դեկն անդ
 ամն իշխան որ Անատոլիոս կոչէր՝ ունելով ցաւ անբժշկելի, որ ամենայն բժշկաց անհնա-
 րին համարեալ էր սա ի յոյճանայ, եկեալ մերձեցաւ ի նշխարս երանելոյ աւետարանչին,
 եւ խորոյն * կատարելապէս ողջացեալ բժշկեցաւ :

Ասի իսկ վասն սորա՝ եթէ նախ զգատկերն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ եւ դնորին
 ճնողին ձինչլեռ էր ի կենցաղս՝ ի ձեռն կենդանադրական արուեստին կենդանադրեաց .
 եւ բերեալ զաչն սաւաքելոյն սա մաչք Տեասն եթէ հաճոյ իյէ նմա . իսկ նա հաճեալ
 ընդ աչն՝ ձաչնեաց եւ սաայ . ճնորհքն որ վնէն ձեռս՝ ի ձեռն իմ ընդ սա եղիլի :

Սապէս եւ զսրբոյ եւ զվխասոր սաւաքելոյն նշանադրեաց զգատկերսն, եւ ի նմանէ
 եւ աչք ընդ ամենայն տիեզերս արտաճեալ սխուցաւ աչապիտի պաշտելի բարեպաշտու-
 թեան եւ ամենապատիւ զորձ :

Ննչեաց սաւաքեալն Քրիստոսի Ղուկաս աւետարանիչն՝ Հովտեմբերի ԺԹ՝ եւ Սահմի
 Թ՝ :

Au grand empereur Constantin, succéda son fils Constance qui fit trans-
 porter les restes (du saint) de l'endroit où ils étaient, par l'intermédiaire
 d'Artémius, duc d'Égypte et martyr, et les fit déposer dans le temple
 des saints apôtres à Constantinople, au bas du saint autel. Au moment où
 on les y déposait, un prince nommé Anatolius, et qui était atteint d'une
 maladie incurable, jugée impossible à guérir par tous les médecins,
 s'approcha des restes du bienheureux évangéliste et fut aussitôt guéri,
 recouvrant une santé parfaite.

On dit également de [Luc] qu'il reproduisit par la peinture, d'abord l'image
 du Christ notre Dieu, ensuite celle de Sa mère pendant qu'elle était encore
 en vie; et lorsque les apôtres présentèrent [ce portrait] à la mère du Seigneur
 pour voir si elle l'agrèrait, elle l'accepta et s'écria en disant : Que les grâces
 qui naquirent de moi soient, par mon intermédiaire, dans cette image.

Il peignit également les images des saints et des principaux apôtres et
 c'est par lui que s'est répandue sur toute la terre jusqu'à nos jours une
 dévotion si pieuse et une œuvre si vénérable.

Le saint apôtre du Christ, l'évangéliste Luc reposa le 18 Octobre,
 9 sahmi.

* Մաճմի Ժ և Հսկանճբերի ԺԹ : Տօն է Յովիէլեայ ճարգարէին :

* A fol. 63
r° b.

Յովիէլ էր չազդէ Սորենի, չագարակէ, Բեզգարովրայ : Մարգարէացաւ վասն սօխոյ և և Նուազութեան գոճից, և վասն չարչարանաց ճարգարէին արկարոյ և եթէ Նովու նորոզին ամենայն արարածք ի իրկութիւն : Մուտա խաղաղութեամբ և թողցաւ
5 չագարակի իւրօմ :

Յայճ առբ փարբ երաներցն Բճիխրբեայ չեկնիոյ եպիսկոպոսն :

Երջանիկ և ամենազովելի եպիսկոպոսն Բճիխրբոս, էր չաուրս Վաղենիկանսի և Վաղէսի թագաւորացն. և Եհաս ծինչև ցճնճն Թէոզոս և չորլին իւր չԵրկաղէոս, սնեայ և վարժեայ չեկեղեցոջ ի աղայութենէ և ազիթիւբ և ճղնութեամբ : Եղև
10 հմուտ աստուածալին գրոց և եկեղեցական կարգաց և կանոնաց զիտուն :

Եւ ազիեցութեամբն Բասուճոյ ի բազում եպիսկոպոսաց և չեկեղեցականաց և

1 Տօն է] և չիշատակ *add.* B — Յովիէլեայ] Յովիէլեայ B | 2 Յովիէլ] Սուրբ ճարգարէն Յովիէլ, որ թարգմանի սէր Տեառն կճճ սկիւրն Բասուճոյ *add.* B — Սորենի] չերկրէն Յուպոյի *add.* B — Բեզգարովրայ] Մեթածարան՝ գոր սլլբ կօչէն Բեթբարովրայ : և ճարգարէական շնորհ ստեայ՝ որ և *add.* B | 3 արգարայ] Քրիստոսի Բասուճոյ ճերայ և թէ ի կուսէ, ճնաներայ է *add.* B | 4 իրկութիւն] և վասն սուրբ Հոգւոյն որում արճանի լիներայ էին ստարեայրն չես հաճբառնայրն Քրիստոսի, զի ասաց եթէ. Հեղից չաղայ ի վերայ ամենայն ճարմնոյ : *add.* B | 5 իւրօմ] ի Մանթարան *add.* B | 6 փարբ] չիշատակ B | 7 ամենազովելի] երանելի B | 9 աղայութենէ] սղաճոր *add.* B.

* 10 SAHMI, 19 Octobre.

* A fol. 63
r° b.

Fête du prophète Joël.

Joël était de la tribu de Ruben, propriété de Bethgapora. Il prophétisa la famine et la diminution des sacrifices, les tortures du prophète juste et par celui-ci la régénération de toutes les créatures du salut. Il mourut en paix et fut enterré dans sa propriété.

En ce jour, vie du bienheureux Amphiloque, évêque d'Iconium.

Le bienheureux évêque Amphiloque, digne de tout éloge, vivait aux jours des empereurs Valentinien et Valens. Il vécut jusqu'au temps du grand Théodose et de son fils Arcadius. Dès l'enfance il fut élevé et formé dans l'église à la prière et à l'ascèse. Il devint très versé dans les écritures divines, dans les canons et règles ecclésiastiques.

Il fut, par l'inspiration de Dieu, élu par un grand nombre d'évêques et

ժողովրդոց ընտրեցաւ եւ ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս յԻկոնիոց քաղաքին : Եւ Եղև վարդապետ ուղղափառ հաւատոյ եւ ընդդէմ եկաց արխիսական հերձուածոյն, եւ բազում ներութեանց եւ հալածանաց համբերեալ չարխմտասցն :

* A fol. 63
v^o 30. Գանդի միալսո՛հ * եւ միակրօն էր սրբոց հաղցն երևը հարիւր եւ տասն եւ ութիցն նիկիոց սուրբ ժողովոյն. նոյնպէս եւ սրբոյն Բապիլոսի մեծին եւ սրբոյն Գրիգորի եւ Երկրորդ ժողովոյն հարիւր եւ չիտուն Եպիսկոպոսացն. չորոց մինն սա էր : Եւ ընդ նմին նգովեաց գաղանդն Եւնոմիոսի եւ Ապողինարի, բազում ձառութք չանդիմանեաց զնոցա հերձուածն :

Եւ յորժամ դարձաւ եւ Էհատ ի քաղաքն սրանչեղին Ամփիլոքոս, եկն սա թագաւորն եւ ստէ. Հալածեն ի քաղաքէս գարխոսականաց եւ զհոգէմարտ Մակեդոնի եւ զԱպողինարի զժողովարանն : Իսկ թագաւորն Թէոդոս զխնդիրն ոչ ընկալաւ. եւ նա տրտում եւ լռելեալն ել չերեսաց թագաւորին :

Եւ ապա հնարս իմացաւ աստուածիմաստ եւ հանձարեղն Ամփիլոքոս : Յաւուր միոջ նստեալ էր թագաւորն եւ որդին իւր Արկադէոս ընդ աջմէ իւրմէ. եւ մտեալ Ամփիլոքէոս, ուջոյն ետ թագաւորին խոնարհութեամբ, իսկ որդոյն վեր ի վերոց ետ

2 ընդդէմ եկաց] ընդդիմակաց B || 5 Գրիգորի] աստուածարանի եւ նիւտեայ սրբոյն Գրիգորի add. B || 8 հերձուածն] հերձուածն : եւ Եղև յորժամ թագաւորեաց մեծն Թէոդոս եւ զնոց ընդդէմ Ապոլինարիսի բռնաւորի ապտամբին եւ պտտերազմեալ չաղթեաց add. B || 9 ի քաղաքն om. B — Ամփիլոքոս] Ամփիլոքիոս B || 10 դարխոսականաց] դարխանոսաց B || 11 Թէոդոս om. B.

d'ecclesiastiques et par le peuple, et fut sacré évêque de la ville d'Iconium. Il devint docteur de la foi orthodoxe, s'opposa au schisme arien, et souffrit beaucoup de peines et de persécutions de la part des Ariens.

* A fol. 63
v^o 30. Car il était unanime dans sa croyance et sa conduite avec les trois cent dix-huit pères du saint concile de Nicée, comme aussi le grand saint Basile et saint Grégoire et les cent cinquante évêques du second concile, dont il était du nombre. Il anathématisa avec eux l'hérésie d'Ennomius et d'Apollinaire, condamnant leur schisme par de nombreux discours.

Lorsque l'admirable Amphiloque, de retour, arriva dans la ville, il alla trouver l'empereur et lui dit : Chasse de cette ville les Ariens et les sectes de Macédonius et d'Apollinaire, les adversaires de l'Esprit. Mais l'empereur Théodose n'accueillit pas cette demande, et [le saint] s'éloigna de la présence de l'empereur, triste et silencieux.

C'est alors que, rempli de l'esprit de Dieu, l'ingénieux Amphiloque trouva un moyen. Un jour que l'empereur se trouvait assis, ayant son fils Arcadius à sa droite, Amphiloque se présenta, en saluant humblement l'empereur, mais négligemment son fils. Ce que voyant, l'empereur crut

գողջունն : Եւ տեսալ թագաւորին կարծեաց կթէ արհամարհեաց զորդին իւր, եւ հրամայեաց երանել լակիսկոպոսին զնալ եւ որպէս իւր՝ տալ ողջուն Արկապէոսի որդու իւրոյ : Եւ նա առէ . Բաւական է նմա ողջունն՝ զոր ետու : Եւ թագաւորն զժուարեցաւ * A fol. 63
v^o b.

5 Եւ նոյնժամացն երջանիկ վարդապետն չաչտեաց զխորհուրդ ողջունին եւ առ արտասուօր . նայեա չիս թագաւոր, չժուժեցեր ընդ արհամարհանս որդուն ըս, ալ արտոմեցար չոյժ : Հաւատան ինձ, զի եւ ամենեցունց Աստուած տեսանելով զարհամարհանս որբ հոչոյն զմիսմիկն իւր, չոյժ բարկանայ եւ պիղծ համարի պոսս՝ եւ որբ պոսս ընդունին :

10 Եւ տեսալ թագաւորին զհամարձակութիւն եւ զիմաստութեան բանս բաշանաչապետին Աստուծոյ՝ կթէ որպիսի զործ կատարեաց չիղիկն իւր, իսկոյն լսնդրեաց բարեւեա եւ զրիչ, զրեաց հրամանս ձեւօր իւրովք զի զժողովարանս հերձուածողացն արգելցեն : Աչալիսի էր քաջ հովիւն եւ բարի վարդապետն փանս ուղղափառաց :

15 Ալ եւ բազում ճառս ներբողականս պրեաց ի տօնս աէրունականս եւ ի սուրբ հայրապետս : Կրեաց եւ զվարս եւ զբանչեղազործութիւնս սրբոյն Բարսիլ Կեսարիոյ կակիսկոպոսի զորս մինչեւ յայսօր ընթեռնուն ի կաթողիկէ եկեղեցիս :

3 առէ] սուր B — զժուարեցաւ] չոյժ add. B | 5 երջանիկ] եւ սուրբ add. B || 6 նայեա չիս] նայեա B || 7 արտոմեցար] արտմիս B | 15 սրբոյն] եւ մեծին add. B — Կեսարիոյ] Կեսարու B.

qu'il avait méprisé son fils, et ordonna au bienheureux évêque de saluer son fils Arcadius comme il l'avait salué lui-même. Celui-ci répondit : Le salut * que j'ai donné lui suffit. L'empereur fut froissé du mépris infligé * A fol. 63
v^o b.

Le bienheureux docteur expliqua aussitôt le sens de son salut et dit avec larmes : Tu vois, empereur, tu n'as pu souffrir le mépris envers ton fils, et tu t'en es beaucoup alligé. Crois-moi, notre Dieu à tous, qui voit le mépris de ceux qui blasphèment son Fils unique, s'en irrite et les traite d'impurs, eux et ceux qui les accueillent.

L'empereur, considérant la hardiesse et les propos de sagesse du pontife de Dieu, et l'acte qu'il venait d'accomplir envers son Fils, demanda aussitôt du papier et une plume, écrivit de sa propre main des ordres pour empêcher les réunions des schismatiques. Ainsi [le saint] fut-il un courageux pasteur et un bon docteur pour les orthodoxes.

[Amphiloque] écrivit aussi beaucoup de panégyriques pour les fêtes du Seigneur et celles des saints patriarches. Il écrivit également la vie et les miracles de saint Basile, évêque de Césarée, dont on donne lecture jusque aujourd'hui dans l'Église universelle.

* A fol. 61
r^a. Եւ բազում ժամանակս կացեալ յաթու եղիակագոտութեան * եղեալ բարի հովիւ
և ուղղափառ վարդապետ, և հասեալ ի խորին ծերութիւն հանդեա յաղագութեամբ
ի Քրիստոս հոկտեմբերի ժի՛, թողեալ վիշտատկ ամենայն ուղղափառ եկեղեցեաց
յախտեանս :

Մահճի ժի և հոկտեմբերի Ի : Վկայաբանութիւն սրբոյն Երտեմէոսի :

Յաւուրս Յուլիանոսի ուրացոյ արքային, սուրբն Երտեմէոս էր պատրկութեամբ
ի Կոստանդիանոսէ, մեծ արքայէն և բարի պետք ծերացեալ և զուրս և ազոտաղիոս
բազում ժամանակս կացեալ, սեեալ և վարժեալ ի հաւատս և ի բարեպաշտութիւն
աստուածախրութեան :

Եւ լուեալ զՅուլիանոսէ զուրացոյ արքայէն եթէ զնայ ի մեծ քաղաքն Անտիոք
և շարձաբէր գրբիտանեայտ, զնայ անդ և սուրբն Երտեմէոս և ետես զսուրբ վկայսն
ի տանջանսն զԵւզինէոս և զՄակարիոն քահանայսն և համարձակութեամբ
եմուտ առ թագաւորն և յանդիմանեաց անարգանօք զամբարշտութիւն և զանաս-
տուածութիւն սրբա :

2 յաղագութեամբ om. B | 4 յախտեանս յախտեանական B | 5 Վկայաբանութիւն
սրբոյն Երտեմէոսի Վկայս թիւն մեծի ճարտիրոսի սրբոյն Երտեմիոսի B || 6 էր պատուեալ
add. B | 8 բարեպաշտութիւն բարեպաշտ B | 11 անդ անդր B || 12 զԵւզինէոս զԵւզինիս
B || 14 սրբա իսրա B.

* A fol. 64
r^a. Il occupa longtemps le siège épiscopal, * fut un bon pasteur, un docteur
orthodoxe et, parvenu à une vieillesse avancée, il reposa en paix dans le
Christ, le 19 Octobre, laissant une mémoire éternelle à toutes les églises
orthodoxes.

11 SAHMI, 20 Octobre.

Martyre de saint Artémus.

Saint Artémus vivait aux jours de l'empereur Julien l'Apostat. Il avait
le rang de patricien que lui avait conféré l'empereur Constantin le Grand
et il était parvenu à une vieillesse avancée, après avoir été longtemps due
et augustal. Il avait été élevé et instruit dans la foi, dans la piété et dans
l'amour de Dieu.

Ayant appris que l'empereur Julien l'Apostat s'était rendu à la grande
ville d'Antioche et y torturait les chrétiens, saint Artémus s'y rendit aussi
et, voyant les saints prêtres Eugène et Macaire soumis aux supplices, il se
présenta avec hardiesse à l'empereur et blâma, avec mépris, son impiété et
son athéisme.

Եւ բարկացեալ իբրեւ զկատաղի շուն, հրամայեաց արջաուսջօր : * հարկանել * A fol. 64
 մերկ գտարն Արտեմէոս, ծինչեւ նուազեցան զահիճքն եւ վտխեցան ազբ : Եւ սուր r^b.
 տատակօր խոցոտեցին զնա եւ բերեցին զկողն եւ արկին ի բանդ եւ զհնգետասան
 սր անսուալ պահեցին : Եւ երեւեցաւ հրեշտակ Տեսան եւ կերակրեաց զնա եւ
 քաջալերեաց եւ խոտոացաւ զգախտենական կեանսն եւ զանխուսած պատկն : Իսկ
 5 Յուլիանոս զտուրբ վկայն զԵւզինիոս եւ զՄակարիոն ուժղին տանջանօր չարչարեաց
 եւ արսորեաց չերկիրն նագասիոն . եւ անկ բարի խոստովանութեամբ հանդեան ի
 Բերիտոս :

Եւ տարան զտուրն Արտեմէոս առաջի ատենին եւ հարցարնէին երկէ . Աւրա-
 10 նոս զԲերիտոս եւ զԳնես կոցն : Եւ մեծաձայն բարբառով խոստովանէր զԲերիտոս
 եւ կշտամբէր զթագաւորն : Եւ հրամայեաց քարակոխաց եւ հերձին մեծագոյն ինչ
 վէճ, եւ արկին անկ զտուրն եւ այնպէս պնդեցաւ որպէս ի մաճուլս . եւ ի սաստիկ
 պնդութենէն արտաքս ոտտեան աչքն, եւ աղօթէր սուրբն . Համբերելով համբերէի
 15 ի :

3 [խոցոտեցին զնա] խոցոտէին — եւ զհնգետասան... պահեցին om. B || 4 երեւեցաւ]
 երեւեալ նմա B || 4 Տեսան] ի սեպեան add. B — եւ կերակրեաց... պատկն] եւ քաջալերեաց
 զնա B || 7 նագասիոն] Ագասիոն B — հանդեան] կատարեցան B || 8 Բերիտոս] Սահմի
 ժԷ եւ Հովտեմբերի Ի add. B || 9 հարցարնէին] հարցանէին B — եւ զգնես... զԲերիտոս
 om. B.

[Julien], devenu furieux comme un chien enragé, ordonna de * mettre à nu * A fol. 64
 saint Artémios et de le frapper avec des nerfs de bœuf, à tel point que les r^b.
 bourreaux s'évanouirent, et durent être remplacés par d'autres. On le
 couvrit de plaies avec des épines aiguës, on lui déchira les côtes, on le jeta
 en prison et on le garda sans nourriture pendant quinze jours. Mais l'ange
 du Seigneur lui apparut, le nourrit, l'encouragea et lui promit la vie éternelle
 et la couronne impérissable. Julien, après avoir soumis à de grandes tortures
 les saints martyrs Eugène et Macaire, les exila dans l'oasis [d'Arabie],
 où ils moururent dans le Christ en bonne confession.

On conduisit saint Artémios devant le tribunal et on lui demanda : Renies-
 tu le Christ et immoles-tu aux idoles? Il confessa à haute voix le Christ et
 adressa des reproches à l'empereur. Celui-ci ordonna à des tailleurs de
 pierres de fendre un grand bloc de pierre; on y jeta le saint qui s'y trouva
 emprisonné comme dans une presse, et ses yeux, par la pression subite,
 jaillirent hors des orbites; mais le saint pria et disait : *J'ai patienté pour le
 Seigneur et il m'a regardé.* On trancha aussitôt la tête au bienheureux, le
 20 octobre.

Թնդրեաց սուրբն Արտեմէոս ՅՆատուծոյ զի տացէ շնորհս անուան իւրոյ եւ ոս-
 * A fol. 64 կերպոյ, զի որք ալազկացեն զՆատուած ի ձեան սրբոյն * ապցեն ողորմութիւն եւ բժշկու-
 V^o a. թիւն ամենայն ցաւոյ մտնուանկ փոշտանկաց : Եւ եղև չերկնից ձաչն առ սուրբ վկայն
 եւ ասէ . Լսելն եղեն աղօթք քո առ Նատուած եւ շնորհք բժշկութեան տուան քեզ, եւ
 ամենայն որ որ խնդրեսցէ անուամբլ քո բժշկութիւն ՅՆատուծոյ տացի նմա՝ առաւել 5
 փոշտանկաց :

Եւ ծի ոմն անուն Արիստոս սարկաւազ, առեալ զպատուական մարմին սրբոյն
 Արտեմեոս, եւ օձ անոջ եղօր եւ խնկովք եւ պատուաց սուրբ կտաւովք եւ եղ ի
 կապարեալ տապան եւ չուարկեաց ի Կոստանկիտուպօլիս : Եւ մեծաւ հանդիսիք
 հանգուցին չեկեղեցոյ սրբոյն Յովաննու Մկրաչին, ի ակղին որ կոչի Աբսիա . եւ 10
 մինչև ցայժմ բազում պարմանայլ սրանչեղք լինի ի նշխարաց սրբոյն :

Եւ ոմանք մանկախկր զնային չեկեղեցին եւ տեսին բազում փոշտանգս անկեալ
 շուրջ զտապանոյն, եւ սկան ծիծաղելով այսին առնել զՏիւանդոս : Եւ նոյնժամայն
 անկեալքն ուղջացան եւ որ այսին առնէին փոշտանգ զարձան ի տունս իւրեանց եւ
 զլջացեալք զարձան առ տապան սրբոյն եւ բազում ողբովք եւ հառաչանօք հայլև 15
 ուղջացան :

1-6 Թնդրեաց... փոշտանկաց *om.* B || 8 եղօր] իւրօր B — կտաւովք] կտաւօր B ||
 10 ակղին] տերպն B | 11 լինի] լինին B || 12-16 Եւ ոմանք... ուղջացան *om.* B.

Saint Artémius avait demandé à Dieu de donner grâce à son nom et à
 * A fol. 64 ses os, afin que ceux qui prieraient Dieu par son intercession, * trou-
 V^o a. vassent pitié et guérison de toutes leurs douleurs, en particulier de la hernie.
 Une voix se fit entendre du ciel au saint martyr qui dit : Tes prières ont été
 exaucées par Dieu, et la grâce de la guérison t'est accordée : quiconque
 demandera la guérison à Dieu en ton nom la recevra, en particulier celle de
 la hernie.

Un diacre, nommé Aristus, prit le corps précieux de saint Artémus,
 l'embauma d'huile parfumée et d'encens, l'ensevelit dans des linges propres,
 le déposa dans un cercueil de plomb et l'envoya à Constantinople. On le
 déposa avec grande solennité dans l'église de Saint Jean-Baptiste, à l'endroit
 appelé Oxia; et jusqu'aujourd'hui de nombreux et surprenants miracles s'y
 opèrent par les restes du saint.

Certains, à l'esprit d'enfant, s'étant rendus à l'église et ayant aperçu de
 nombreux hernieux prosternés autour du tombeau, se mirent à rire et à se
 moquer des malades. Mais les gens prosternés trouvèrent aussitôt la guérison
 et ceux qui s'étaient moqués d'eux retournèrent chez eux affligés de la hernie;
 ils regrettèrent leur acte, revinrent au tombeau du saint et ce n'est qu'après
 bien des larmes et des sanglots qu'ils furent guéris.

* Յայժ աւուր վկայութիւն սրբոյն Խարեթայ եւ այլ ասան հազար եւ երկու հարիւր վկայիցն սրբ ընդ նժա կատարեցան ի Գովանաս ջջուտ սրբայէն Ոմերիտայ : * A fol. 64 v° b.

Վկայն Գրիստոսի սուրբն Խարեթաս՝ գլխաւոր էր բաղարին նենգրասաց որ է ի Հնդկիս, ի ժամանակս Ելեւթովմայ բրիտոսուէր եւ բարեպաշտ արքային շընդկաց :

Եւ Ոմերիտայ բաղարին էր թագաւոր հրեայ Գովանաս անուն, եւ երկիրն այն ի գրոց Սորա կոչէ . իսկ յարտաբլին գիրն Սարարիա անուանի :

Եւ անորէն արքայն Ոմերիտայ գորացաւ յայժ եւ եղև թշնամի բրիտոսնէլից, եւ գնաց բազում գորօք ի վերայ նենգրասաց, յորում էր ձերունին սուրբն Խարեթաս :

10 Եւ սրաշարեակ պրաղաքն ձեծաւ յօրօք եւ բռնութեամբ պատերապմէր եւ նեղէր զքաղաքայիսն ուրանալ զԳրիստոս եւ զաւուսի ի հրէութիւն : Եւ ոչ կարաց պարճուցանել այլ թշնամանէին եւ նոյութիւն եւ անիժանէին :

Եւ յորժամ ոչ կարաց բռնութեամբ հաւանեցուցանել սկսաւ նենգութեամբ երզնուլ լէնտուածն Աբրահամու, յորէնան Մովսեսի որ ոչ ինչ շար արասցէ նոցա, ոչ ժաճով 15 եւ ոչ տանջանօք եւ ոչ նենգութեամբ, միայն թէ հնազանդին եւ ելցեն առ նա եւ

1 այլ] որոց ընդ նժա B || 2 վկայիցն] բրիտոսնէլից B — Գովանաս] Գովանաս B — ջջուտ] հրեայ B || 4 Հնդկիկա] Հապէշտան B — Հնդկաց] Հապէշաց B || 6 Գովնաս] Գովանաս B || 7 Սարարիա] Արարիա B || 10 ձեծաւ om. B || 12 այլ] ծանաւանկ add. B || 15 նենգութեամբ] գերութեամբ B — հնազանդին] հնազանդեցին B.

* En ce jour, martyr de saint Aréthas et de dix mille deux cents autres martyrs qui furent mis à mort avec lui par Dunaas, le roi juif des Homérites. * A fol. 64 v° b.

Le martyr du Christ, saint Aréthas, était un des notables de la ville de Négran, dans les Indes ¹, aux jours de l'ami du Christ, le pieux roi des Indes Elesbaan (*Elesbovman*).

Dans la ville des Homérites régnait un roi juif du nom de Dunaas. Ce pays est appelé Saba dans les Écritures, et Arabie dans les livres profanes.

L'impie roi des Homérites, ayant acquis de la puissance, devint l'ennemi des chrétiens; il marcha à la tête d'une armée considérable sur Négran, ville dans laquelle se trouvait le vieillard saint Aréthas. Il assiégea la ville avec de nombreuses troupes, fit la guerre en tyran et obligea les habitants à renier le Christ et à se convertir à la religion juive. Mais il ne parvint pas à les convertir; par contre, les habitants l'insultèrent, l'anathématisèrent et le maudirent.

Ne parvenant pas à les persuader par la force, il se mit à jurer traitreusement par le Dieu d'Abraham et les lois de Moïse de ne leur causer aucun mal, ni par la mort, ni par tortures, ni par trahison, s'ils se soumettaient et se

1. Par « Indes » il faut entendre l'Éthiopie.

* A fol. 65
1° a. ընդհանրին * ընդ հարկաւ : Եւ նորա հաւատացին երբման նորա եւ բացին զդուռն
բազարին եւ գնացին սիրով եւ ընծայիւք առաջի նորա : Եւ նոյնժամացն կապեաց
գամենեանն եւ սրով կտորեաց տասն հազար ողի :

Եւ հրամայեաց զՊօղոսի գմեւեալ մարմինն հրով ալբել զեպիսկոպոսին ի բաղա-
բին եւ հոգմով իրբեւ զվոշի ցրուել : Եւ բորբոքեցին հուր եւ ալբեցին անդ զբա- 5
հանաչան եւ զսարկաւազունսն եւ զկրօնուոր կանաչս՝ անձինս երկու հարիւր եւ
քսան եւ եօթն, եւ այլ աշխարհական կանաչս որոց մարտիրոսացան արբ իւրեանց եւ
որվիւր :

Կարան եւ զաւագուհի բազարին երկու կուսան զստերօք, որոց բազում ողբքանոց
եւ խոտածամբ խրատ տալք, եւ զարձեալ սպանալեօք զարհուրեցուցանէք, եւ ոչ 10
կարաց զարձուցանել ի հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ ձինն ի զստերաց նորա երթեալ
մերձ եթուր յերեսս արբալին : Եւ նորա բարկացեալ սրտմտութեամբ հրամայեաց
առաջի մօրն զերկոսին զստերան իրբեւ զաշխար զենեկ, եւ չարենէ կուսին որ եթուր
յերեսն՝ արբուցին մօրն եւ ապա հատին զկրուխն :

Մատուցին առաջի եւ զսուրբ ձերուհին Թարեթաս, ընդ նմին եւ այլ եւս երեք 15
* A fol. 65
1° b. հարիւր եւ բաւատան բրիտանեալս կապեալս : Եւ սուրբն * Թարեթաս չանդիմա-

3 գամենեանն] գամենեանն B -- ողի] հողի B || 4 ի բազարին. om. B || 11 Քրիստոսի]
այլ մանաւանդ add. B || 14 յերեսն] յերեսս արբալին add. B || 15 Թարեթաս] համարձակու-
թեամբ add. B.

* A fol. 65
1° a. rendaient à lui comme * tributaires. Les gens crurent à son serment, ouvrirent
la porte de la ville et se rendirent au-devant de lui avec joie et offrandes. Il
les fit lier tous aussitôt et en massaera dix mille par l'épée.

Il ordonna ensuite de jeter au fen le cadavre de Paul, l'évêque de la ville,
et de le disperser comme de la poussière au vent. On alluma une fournaise et
on y brûla les prêtres, les diacres et les femmes religieuses, au nombre de
deux cent vingt-sept personnes, avec d'autres femmes laïques, dont les
maris et les fils subirent aussi le martyre.

On saisit également la doyenne de la ville avec ses deux jeunes filles
vierges, que le roi engagea d'abord avec douceur et promesses à se détour-
ner de la foi du Christ, puis les intimida avec menaces, mais ne réussit
point. Une des jeunes filles, s'approchant du roi, lui cracha à la figure. Le
roi, outré de colère, ordonna d'immoler comme des brebis, en présence
de la mère, les deux filles; et on fit boire à la mère du saug de la vierge
qui avait craché à la figure du roi; ensuite, on trancha la tête à la
mère.

On mit aussi en présence du roi le saint vieillard Aréthas, accompagné de
trois cent quarante autres chrétiens enchainés. Saint * Aréthas blâma le roi

նեաց զանօրէն արքայն եւ սաէ. Փռթով ջնջեսցէ Աստուած զթագաւորութիւնդ քո եւ զբապարդ քո լցուցէ բրիստոնէիւք. եւ շինեսցի եկեղեցի եւ այլ ոչ եւս լիցի բռնութիւն չրէից՝ այլ հարկատուք եւ ծառայք լիցին բրիստոնէից : եւ երանելիք իցեն որ վասն անուանն Քրիստոսի կատարին եւ նորվեալ եւ անիծեալ լիցին ամենայն թշնամիք խաչին Քրիստոսի : եւ համբարձեալ զձեռս իւր յերկինս աղօթեաց առ Տէր սակով. Տէր միտուս Քրիստոս Աստուած երկնից եւ երկրի, արն ողորմութիւն որոց լիչեն զմեզ, եւ օրհնեա որք զվկայութիւնս մեր կատարեն, եւ կանգնեն զեզլիւք Հոսոմոց եւ Հնգկաց, եւ զթագաւորութիւն անօրէն չրէիս այս՝ տուր բրիստոնէից, եւ զօրացն զբարեպաշտ արքայն զեղևարովամ ի վերայ թշնամոյս խաչի քո : եւ յորժամ աղօթեաց՝ դարձաւ ի կապեալ բրիստոնեայն եւ ետ ողջոյն, եւ նախ բան դամենեան հատին զնորա զլուխ եւ ապա զուրոյն :

Կին մի բրիստոնեայ ունկելով ի զիրկս իւր որդի երից ամաց սակալ յարնէ որրոցն օձանէր յերեսս իւր եւ սաէր. Եղեցի թագաւորութիւն չրէիս այս՝ որպէս ծովահնգձ Փարաւոնի : եւ զիմեցին ի վերայ նորա անօրէն զօրականքն եւ ընկեցին ի զրկացն զտղաչն եւ չարաչար հարկանէին զկինն : * եւ մանուկն ընթացաւ առ թագաւորն *
 համբուրէր զտոսն եւ ապաչէր թողուլ զմայրն ի հարուածոցն : եւ նորա ի զիրկս իւր

* A fol. 65
 v° a.

2 շինեսցի շինեսցէ B || 3 եւ ծառայք om. B || 5 առ Տէր om. B || 7 որոց] որք աղօթիւք B — եւ օրհնեա... կատարեն om. B || 8 Հնգկաց] Հապոչաց B || 10 դամենեանց B.

impie et lui dit : Dieu anéantira bientôt ton règne et remplira ta ville de chrétiens; il y sera construit une église; il n'y aura plus de tyrannie des Juifs, car ils deviendront les tributaires et les serviteurs des chrétiens. Heureux ceux qui meurent pour le nom du Christ, et maudits et anathématisés tous les ennemis de la croix du Christ. Il éleva ses bras au ciel et pria le Seigneur en disant : Seigneur Jésus-Christ, Dieu du ciel et de la terre, aie pitié de ceux qui se souviendront de nous, et bénis ceux qui célébreront notre martyre; rehausse la puissance des Romains et des Indiens et donne aux chrétiens le règne de ce juif impie; fortifie le pieux roi Elesbaan contre cet ennemi de ta croix. Après avoir prié, il se retourna vers les chrétiens enchaînés et leur donna le salut. On lui trancha la tête, en premier, et ensuite aux autres.

Une femme chrétienne, tenant dans ses bras un enfant de trois ans, prit du sang des saints et en mit sur sa figure en disant : Que le règne de ce juif soit comme celui de Pharaon qui fut englouti dans la mer. Les soldats impies se jetèrent sur elle, firent tomber l'enfant de ses bras et frappèrent brutalement la femme. * L'enfant accourut auprès du roi, lui baisa les pieds en l'implorant de délivrer sa mère des coups. Le roi prit l'enfant dans ses bras et lui

* A fol. 65
 v° a.

առեալ զմանուկն հարցանէր. Ձիս սիրես եթէ զՔրիստոս : Ասէ տղայն. ՁՔրիստոս սիրեմ եւ զճայր իմ : Ասէ թագաւարն. Եւ ո՞ր տեսեր զՔրիստոս : Ասէ պատանեակն. Մայր իմ ցուցանէր չեկեղեցիին զպատկերն Քրիստոսի :

Եւ կոչեալ զմի ոմն չիշխանացն ասէ. Առ զպատանիս զայս, թրխտանն եւ ուսն հրեաչեբէն : Եւ հրամայեաց եւ ընկեցին զճայրն ի հուրն. եւ յորժամ ետես տղայն զճայրն իւր ընկեցեալ ի հուրն՝ վախեալ ի ձեռաց իշխանին եւ ընթացեալ լալով աղաղակէր. Մայր իմ, ճայր իմ, մի թողուր զիս : Եւ ընկէց զանձն իւր ի հուրն եւ ի միտակն աւանդեցին զհոգիս իւրեանց :

Յայնժամ հրամայեաց Պովնաս արքայն զամենայն բրիտանէից զաւակսն առնուլ ի յերոթիւնն եւ բաշխեաց իւրոց հրեաց իշխանացն ի ճառագութիւնն որ էին համարով հարար եւ երկու հարիւր եւ իննսուն եւ Եօթն : Եւ ձայն եղև չերկնից. Պարբիէլ, Պարբիէլ, Պարբիէլ : Եւ յայնմ սրէ հետէ զբաւասուն զիշեր հրեպէն նշանն երեւեցաւ չերկինս մերձ ի բազմաստեղն, եւ ընդ առաօտն հուրն հոսեր ի վերաց երկրի, եւ յո՞՞՞՞ զարհուրեցոյց զհրէայնն :

Եւ զրեաց թուղթ Պովնաս եւ առարեաց առ Ալգամանդան Պարսից արքայն, զի զամենայն բրիտանեակացն որ ընդ իւրով իշխանութեամբ լիցին ի Պարսս, սրով կոտո-

1 Ասէ] երանելի *add.* B || 4 զպատանիս] զպատանեակս B || 6 զճայրն] իւր *add.* B || 7 ճայր իմ, ճայր իմ] ճայրիկ իմ, ճայրիկ իմ B || 11 եւ ձայն...] Պարբիէլ *om.* B || 14 հուրն] իբրևս զիտի *add.* B.

demanda : Aimes-tu moi ou le Christ? L'enfant répondit : J'aime le Christ et ma mère. Le roi lui dit : Et où donc as-tu vu le Christ? L'enfant répondit : Ma mère m'a montré à l'église l'image du Christ.

Le roi fit appeler un des princes et lui dit : Prends cet enfant, circoncis-le et fais-lui apprendre l'hébreu. Il ordonna ensuite de jeter la mère dans les flammes; mais lorsque l'enfant aperçut sa mère jetée au feu, il s'échappa des mains du prince, accourut et se mit à crier en pleurant : Mère, mère, ne m'abandonne pas. Il se jeta dans les flammes et tous les deux rendirent leur âme ensemble.

Alors le roi Dunaas ordonna de faire de tous les enfants des chrétiens des esclaves, et les répartit au service des princes juifs, au nombre de mille deux cent quatre-vingt-dix-sept. Une voix du ciel se fit entendre : Gabriel, Gabriel, Gabriel. Depuis ce jour et durant quarante nuits un signe de feu apparut au ciel près des Pléiades, et le matin le feu tombait sur la terre, épouvantant les Juifs.

Dunaas écrivit une lettre et l'envoya au roi des Perses, Alamandarus, afin qu'il tuât par l'épée tous les chrétiens se trouvant dans son royaume en

րեցէ : Եւ յորժամ հասին ի Պարսիկս թղթարեբը անօրէն արբային, գտին անկ զևսպանս ի Հուռոմոց ի բարեպաշտ արբայէն Յուստինիանոսէ վասն սիրոց եւ խաղաղութեան . եւ նորա խափանեցին զչար խնդիրս անօրէն արբային :

Եւ յորժամ լուս արբայն Յուստինանոս զպաշարումն նենկրասաց բոգաբին եւ
 5 զբրխտոնէից կորուսան ի շրէից, զրեաց առ Ելեսբովամ բրխտոսասէր արբայն
 շնդկաց, եւ առաքեաց առ Յոհաննէս հայրապետն Երուսաղէմի՝ զի եւ նա ի շնդիկս
 առաքեացէ, որպէս զի Ելլէ բարում զօրօր ի վերայ անօրէն եւ հրէայ արբային Սմերի-
 տաց, եւ խնդրեացէ զվրէժ արեան սրբոցն :

Եւ առժամայն հայրապետն Յոհաննէս ի ձեռն հաւատարիմ պաշտօնէից լուսար-
 10 կեաց, նոյնպէս եւ ծասն ի գերեզմանէն Պրխտոսի եւ ի սուրբ Կոզմոսայէ եւ ի Բեթղե-
 հեմայ ի սուրբ յայրէն :

Եւ յոյժ ընկալաւ ձեժ խնդութեամբ բարեպաշտն Ելեսբովամ՝ լուսաջ Ելեայ զնաց
 հարիւր եւ բասն հաղար զօրօր եւ պատերազմոց երիվարօր եւ զինուր եւ հարիւր
 եւ իննսուն հաղար հետեակօր, եւ վախճուն նաւս հեճկըբ առաքեաց ընդ ծով, եւ
 15 երթեալ նաոսն շուրջ զբարաբանն Սմերիտայ :

Եւ Ելեայ ընդդէմ հրէայ արբայն՝ յաղթահարեցաւ բաջութեամբ ի նոցանէ եւ ի
 սպառ կոտորեցան ամենայն հեճկաօրբ լուր : Կալան եւ զինքն զԻովնաս արբայ եւ

2 Յուստինիանոսէ] Յուստինանոս, B || 6 շնդկաց] Հապէշաց B — ի շնդիկս] ի Հապէշասան
 B || 13 եւ զինուր om. B.

Perse. Lorsque les porteurs de la lettre du roi impie arrivèrent en Perse, ils y trouvèrent les ambassadeurs grecs envoyés par le pieux empereur Justinien pour traiter l'union et la paix; ces derniers empêchèrent les mauvais desseins du roi impie.

Lorsque l'empereur Justinien vint à connaître le siège de la ville de Négran et la perte des chrétiens par les Juifs, il écrivit à Elesbaan, roi des Indes, l'ami du Christ. Il envoya aussi dire au patriarche de Jérusalem, Jean, d'envoyer également de sa part [une députation] aux Indes, pour que le roi marchât à la tête d'une nombreuse armée sur l'impie roi juif des Homérites et tirât vengeance du sang des saints.

Le patriarche Jean expédia aussitôt des ministres fidèles, en même temps qu'une parcelle du tombeau du Christ, du saint Golgotha et de la sainte grotte de Bethléem.

Le pieux Elesbaan les accueillit avec grande joie. Il partit à la rencontre [des Juifs] avec cent vingt mille hommes de guerre à cheval, et cent quatre-vingt-dix mille soldats à pied; il expédia par mer soixante vaisseaux, chargés de cavalerie, et vint mettre le siège devant la ville des Homérites.

Le roi juif marcha contre eux, mais fut vaincu par leur bravoure; toute sa cavalerie fut anéantie. Lui-même fut fait prisonnier avec sept princes

* A fol. 66
1° a.* A fol. 66
1° a.

չաղգականաց իւրոց իշխանս եօթն եւ ինքնին ձևօք իւրովք ետպան զՋնուտ արքայն եւ զաղգականս իւր :

Եւ եղև ուրախութիւն մեծ չոջ՝ չաուր չաչնիկ եւ մտեալ ի քաղաքն Սմիրխոսացոց, աւար աւին դամենայն ինչսն : Եւ նոյնժամայն գրեաց թուղթ առ ինպատարն Գուստի- 5
անոս դամենայն եղևալսն : Եւ նշանակեաց տեղի եւ շինեցին եկեղեցի : Քրեաց եւ առ
Հալրապետն չերուտաղէմ եւ նա ստաբրեաց եպիսկոպոսս եւ օրհնեցին զեկեղեցին եւ
մկրտեցին զամենայն Տրևաչսն քաղաքին :

Եւ զարձառ ինպատարն Երեսրովամ բարեպաշտն՝ մեծառ ուրախութեամբ ի քաղաքն
իւր եւ ինպատարեցոյց զորդին փոխանակ իւր եւ զթագն իւր ստաբրեաց առ Հալրապետն
չերուտաղէմ զի կախեսցէ ի վերայ գերեզմանին Քրիստոսի : Եւ ինքն զնաց ի լեռան 10
եւ ընդ ալ սուրբ կրօնաւորսն կացեալ ձգնութեամբ՝ խաղալովեամբ հանկուռ Քրիս-
տոս :

A fol. 65 * Սահճի ԺԲ եւ Հովսեփքերի ԻԷ : Պարբ երանելոյն Երարնիի հօր հարանց կրօնաւորաց :

Երջանիկ հայրն մեր Երարնի եր չաուրս Կոստանկիանոսի մեծի արքայն ի Քաղա
քաղաքէն եւ էին ձեռքն նորա հեթանոսք : Եւ երթեալ չԼեկկանգրիա ուսառ զիւր եւ 15
ձանկառ զճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի եւ մկրտեցառ :

1 զՋնուտ] զՏրեալ B || 6 եպիսկոպոս] եպիսկոպոս B || 8 մեծառ ուրախութեամբ] խնդու-
թեամբ B || 9 զորդին] զորդի իւր B. 13 Երարնի] պատուական կրօնաւորի եւ *add.*
B — կրօնաւորաց *om.* B.

de ses parents. [Elesbaan] tua de ses propres mains le roi juif et ses parents.

Il y eut une grande joie ce jour-là; on entra dans la ville des Homérites, on la pilla complètement. Elesbaan écrivit aussitôt à l'empereur Justinien tous les détails. Il désigna un emplacement sur lequel on construisit une église. Il écrivit également au patriarche de Jérusalem, qui lui envoya des évêques, et qui bénirent l'église et baptisèrent tous les Juifs de la ville.

Le pieux roi Elesbaan retourna avec grande joie à sa ville, fit régner à sa place son fils et envoya sa couronne au patriarche de Jérusalem pour la suspendre au-dessus du tombeau du Christ; et lui, s'étant retiré à la montagne, vécut d'ascétisme avec d'autres saints religieux et reposa en paix dans le Christ.

A fol. 66
r° b.

* 12 SAHMI, 21 Octobre.

Vie du bienheureux Hilarion. le père des pères moines.

Notre bienheureux père Hilarion vivait aux jours du grand empereur Constantin; il était de la ville de Gaza; ses parents étaient païens. Il se rendit à Alexandrie, y apprit les lettres, reconnut la vraie foi du Christ et se fit baptiser.

Լուա զձնողական վարս Անտոնի, զնայ առ նա եւ արարեալ առ նմա ամիսս երկու, ուստի զամենայն բարաբարութիւնս նորա եւ զժուժկալութիւն համբարութեան : Եւ էր Իլարիոն չաճժամ ամայ հնդեստասնից : Վախճանեցան ճեղքն եւ զամենայն ինչս իւրեանց բաշխեաց ազբատաց եւ կրօնաւորաց, եւ ինքն զնայ յանապատ՝ մազեաց եւ մաշկեղէն զգեստիւք, եւ կերակուր էր նորա թուրս հնկատասան :

Եւ բազում փորձութիւնս անցուցին ընդ նմա զեւրն եւ շարժեցին պցանկութիւն մարմնոյն եւ նշանու խաչին հարածէր պղես : Եւ երկար ժամանակ ի միում խցի ժուժկալեալ տօթոյ եւ զրտոյ եւ անձրեւոյ. եւ ապա շինեաց խրճիթ՝ ի լայնութիւնս 10 սոնաչափս չորս եւ երկայնութիւնս սոնաչափս ութ, եւ բարձրութիւնն սոնաչափս եօթն. եւ հանգչէր ի գետնի խորզովն : Եւ ամենայն աւուր առաւելեալ ի ճգնութիւն վարուցն : եւ ժամանակ մի թրջեալ սոյն ուտէր եւ ժամանակ մի աղ եւ հաց * եւ ժամանակ մի բանջար վալրի : Մինչև եղև ամայ ութսունից, ոչ ի ձիթոյ եւ ոչ յալ կերակրէ որ պարարէ, զմարմինն ոչ հագորակեցաւ ամենեւին :

Եւ մինչդեռ երկատարց էր հանդիպեցաւ առազակաց ի ճանապարհի. հարցանէին ընդ Իլարիոնի կիթ, անգանէիլր ի ձեռս առազակաց զինչ առնէիլր : Եւ նա ասէ. Մերկ մարդ չառազակաց ոչ երկնչի : Եւ թողեալ զնա զնացին :

7 վարս] սրբոյն *add.* B || 7-8 եւ բազում ... զղես : *om.* B || 15 հանդիպեցաւ] հանդիպեալ B.

Ayant entendu parler de la vie ascétique d'Antoine, il se rendit auprès de lui, demeura auprès de lui deux mois et apprit sa manière de vivre et de se mortifier, et sa patience. Hilarion avait alors quinze ans. A la mort de ses parents, il distribua tous leurs biens aux pauvres et aux religieux, se retira dans le désert, portant un vêtement de poil et de peau, ne prenant pour toute nourriture que quinze figes.

Les démons le soumirent à de nombreuses épreuves, excitèrent les désirs de la chair, mais il chassa les démons par le signe de la croix. Il endura longtemps, dans une cellule, le chaud, le froid et la pluie; ensuite il se construisit une cellule large de quatre pieds, longue de huit pieds, et haute de sept pieds, dans laquelle il se couchait par terre avec son cilice. Il ajoutait chaque jour à l'anstérité de sa vie et se nourrissait tantôt de lentilles mouillées, tantôt de sel et de pain, * tantôt de légumes sauvages. Jusqu'à 15 l'âge de quatre-vingts ans, il ne goûta jamais à l'huile ou à d'autres mets qui engraisent le corps.

Étant encore jeune, [Hilarion] avait rencontré sur son chemin des brigands, qui lui demandèrent : Si tu tombais entre les mains des brigands, que ferais-tu? Il leur répondit : Un homme nu ne craint jamais les brigands. Ils le laissèrent libre et s'éloignèrent.

Բազում սրանչլիս արար Աստուած ի ձեռն Իլարիոնի՝ աշնոցիկ որբ հաւատով ի նա երթալին : Բազում դիւահարբ եւ հլւանդբ աղօթիւք ձերոյն բժշկեցան . եւ վաչրի երէս ընդկրացոյց : Եւ զբազումս ի Հեղէնացոց զարձոց, եւ ի հերձուածողաց յաստուածգլխութիւն եւ յուրափառութիւն : Եւ սահմանեաց կանոնիւք որ սասնց պաշտաման եւ աղօթից ինչ ոչ կերակրել ամենեւին :

Ժողովեաց սա ինքն կրօնաւորս երիտ հապարս, զորս ուսոյց զխատակրօն ձգնութիւնս : Եւ յաւուրս կլնոց սչգեաց տարաւ Գամենեսեան յաչգին եւ օրհնեաց զպտուզն եւ հրամայեաց նոցա ծտանել յաչգին եւ ուտել օրշափ եւ կամեցին . եւ լսազողն ամենեւին ոչ նուագեաց եւ բան զալ ամայն տասնապատիկ տուաւ եւ կղեւ վինի յաչգոյն աղօթիւք ձերոյն :

* Իրտաց յաւաջագոյն եւ զբարի ննջուքն արբոյն Անդոնի : * Եւ եղեալ երաշտ ժամանակ ձի՝ եւ արբոյն աղօթեալ սա Աստուած, նա անձրեւ եւ լյցա երկիր : Եւ քանզի ոչ կամէր զերկրաւոր փառս ի ճարգկանէ, փասն բազմութեան ամբօթիին որ զաչին սա նա, փախեաւ ի լեռանէն եւ գնաց ի Սիկիլիա նաւով . եւ ի նախն բժշկեաց զգլխահարս :

1 ձեռն] ձեռս B || 3 եւ վաչրի երէս ընդկրացոյց om. B || 4-5 եւ սահմանեաց ... ամենեւին : om. B || 6 որոս] որոց B || 9 լսազողն ամենեւին] ալգին B — տասնապատիկ om. B — յաչգոյն] յաչնձիկ add. B || 11 Անդոնի] Անտոնի B || 13 որ] որբ B || 14 փախեաւ] փախացեալ էլ B — լեռանէն] լեռնէն B — գնաց նաւով] նաւեալ գնաց B.

Dieu fit de grands prodiges, par l'intermédiaire d'Hilarion, en faveur de tous ceux qui allaient à lui avec foi. Beaucoup de possédés et de malades trouvèrent la guérison par les prières du vieillard. Il domestiqua les bêtes sauvages. Il convertit beaucoup de gentils et de schismatiques à la connaissance de Dieu et à la foi orthodoxe. Il établit des règles interdisant de prendre aucune nourriture avant l'office et la prière.

Il rassembla auprès de lui trois mille religieux, auxquels il enseigna un austère ascétisme. Aux jours de vendange il les conduisit tous à la vigne, bénit le fruit, et leur ordonna de pénétrer dans la vigne et d'en manger autant qu'ils en voulaient; le raisin ne diminua nullement et, par la prière du vieillard, il y eut dans la vigne dix fois plus de vin que les autres années.

Il connut également d'avance le jour de la bonne mort de saint Antoine. * Il y eut, durant un certain temps, de la sécheresse; le saint pria Dieu, qui envoya de la pluie et la terre en fut repue. Et comme il ne recherchait point la gloire terrestre des hommes, il s'enfuit dans la montagne, à cause de la multitude des foules qui venaient à lui, puis s'embarqua pour la Sicile. Sur le navire, il guérit des possédés. Dans la ville de Rome, les possédés

եւ ի Հուոճ բաղարին այսաչարք ձայնէին չանուանէ զերանելին Իլարիոն, եւ երթնալին չաւաջին խուզն եւ ողջանալին :

5 Եւ Սուբխա աշակերտն իւր զերիս ամս շրջելով խնդրէր զերանելին Իլարիոն եւ ոչ եկիտ : Եւ հանդիպեալ հրէի միոջ եւ ստէ հրէայն . Մի ոմն ճարգարէ ի բրիտանից երեւեցաւ ի Սիկիլիա կղզոջն եւ սունէ բազում սքանչելիս : Եւ Սուբխոս նաւեալ գնաց սա նա : Եւ տեսեալ երանելոյն եթէ եւ անդ համբաւեաց անուն նորս, գնաց անտի ի Գաղմատիա եւ էր անդ սրջաղեալ վիշապ եւ բազում վնասս սունէր . եւ սուբին Իլարիոն աղօթիւր ետպան զվիշապն :

10 Եւ չաւուր միում շարժ եղեւ չոյժ, եւ ծովն ի սահմանէ իւրմէ փոխեցաւ՝ եւ գնաւն ի ցամաք եհան : Եւ տեսաւ արք տեղուոյն օչնորիկ զծովն մրրկեալ երկեան եթէ եւ զէնէն ընկղմեցէ, եւ ընկիացեալ չափշտակեցին զուորքն Իլարիոն եւ կացուցին ի ծովեզրն : Եւ նորս աղօթեալ աւ Լատուած եւ՝ Երիցս անգամ արարեալ զնշան սուրբ * A fol. 67 1° a.

15 Եւ նորս մտեալ ի նա գնաց մինչեւ ի Կալրոս եւ թագեաւ ի ծածուկ տեղոջ, այլ Լատուած եւ անդ չաչանեաց զերանելին եւ այսաչարք չանուանէ ձայնէին եւ գալին

1-2 եւ ի Հուոճ ... սղջանալին om. B || 6 համբաւեաց] համբաւեցաւ B || 7 Գաղմատիա] Գաղմոսս B — եւ էր անդ ... զվիշապն : om. B || 9 եղեւ] ճեճ add. B || 12 Եւ նորս աղօթեալ աւ Լատուած] Եւ նորս համբարձեալ դաչս իւր յերկինս՝ սղջեաց զԼատուած B || 14 դարձաւ] մինչեւ add. B. || 16 եւ այսաչարք ... գալին աւ նա om. B.

invoquaient le nom du bienheureux Hilarion, se rendaient à son ancienne cellule et guérissaient.

Son disciple Hésychios voyagea pendant trois ans à la recherche du bienheureux Hilarion et ne put le retrouver. Il fit la rencontre d'un juif qui lui dit : Un prophète est apparu parmi les chrétiens dans l'île de Sicile, il y opère de nombreux miracles. Hésychios s'embarqua et se rendit auprès de lui. Le bienheureux, voyant que là aussi son nom s'était répandu, se rendit en Dalmatie; il y avait un dragon terré dans une caverne qui causait beaucoup de dégâts : saint Hilarion, par ses prières, fit mourir le dragon.

Il y eut un jour un grand tremblement de terre; la mer sortit de ses limites et rejeta les navires à terre. Les gens de la localité, voyant la mer démontée et craignant qu'elle n'envahit leurs habitations, accoururent, enlevèrent saint Hilarion, et le placèrent sur le rivage. Celui-ci se mit à prier Dieu, fit * A fol. 67 1° a.

[Hilarion] s'embarqua et partit pour Chypre, où il se cacha dans un endroit inconnu, mais Dieu, là aussi, révéla le bienheureux; les possédés invoquèrent

առ նա եւ բողոս՝ ամբոյս ժողովէր առ նա : Եւ կէպայ անտի փախեալ՝ եւ երթեալ կզիտ փաշկուչ եւ անկասկած տեղի բողոս՝ անասուօք եւ չորդարուս ապրիւրովք : Լեալ էր եւ Երբեմն ի տեղոջն բազինք կոտջ եւ էին բնակեալ անյ բազմութիւն զիւսայ . եւ արարեալ անյ ամս հինգ՝ հարածեաց զբուսն եւ զտէր տեղւոջն անբամալոյճ լեալ բժշկեաց :

Եւ չորժամ եղև Երանեկին Իլարիոն ութսուն ամաց, հիւանդացաւ եւ կոչեաց զբնակիչս տեղւոյն աչնորիկ եւ Երզմնեցոյց զնոսս եթէ. նարժամ վախճանիմ՝ թաղեցէք զիւս խնով խորզոյս օր չանձին խնում է ի տեղւոջս յայտնիկ եւ զաչս իմ մի խփանէր : Եւ չորժամ մերձեցաւ չկանկ հողւոյն, Երկարեաց յոգևարան, ասէր. Եւ հօգի ընդէր Երկնչիս եւ զօղաս, ել հօգի ընդէր Երկմտեցեր, Եթմանասուն ամ ծառայեցեր Քրիստոսի եւ * ի մահուանէ Երկնչիս : Եւ զաչս ասացեալ աւանկեաց զհօգին լւր առ Աստուած : Եւ ժողովուրդն թաղեցին զիւս ուր պատուիրեաց նոցա :

Եւ աշակերտն իւր Սուրբիս լուեալ ի Պաղեստինեայ՝ զնաց ի տեղին եւ հնարիւք կզեալ պարտիզապան եւ չնտ տան ամաց զօղացաւ զնշխարս Երանեկոյն, տարաւ ի վանան լւր ի Պաղեստին : Եւ ժողովեալ կպիտուպոսունք եւ կրճատորք եւ սաղ-

1 ժողովէր] ժողովեաց B || 2 ապրիւրովք] ապրեօք B || 6 Երանեկին om. B || 7 կոչեաց զբնակիչս] կոչեցեալ զմերձաւոր բնակիչս B || 8 խնով om. B || 11 ժողովուրդն] ժողովուրդն B || 12 ուր] ի տեղւոջ յարում B || 14 ամաց] ամսոյ B.

son nom, vinrent à lui, et une foule nombreuse se rassembla auprès de lui. Il s'éloigna de là, s'enfuit, et se rendit dans un endroit charmant, inconnu, entouré de nombreuses forêts et de sources abondantes. En cet endroit avaiet existé autrefois des temples d'idoles; une foule de démons y habitaient encore. Il y demeura cinq années, en chassa les démons et guérit le propriétaire de l'endroit qui était paralytique.

Lorsque le bienheureux Hilarion eut atteint l'âge de quatre-vingts ans, il tomba malade, fit venir les habitants de la localité, leur fit jurer et leur dit : Lorsque je serai mort, vous m'enterrez dans cet endroit avec le cilice que je porte sur ma personne, mais vous ne fermerez pas mes yeux. Lorsqu'il fut près de rendre son âme, l'agonie se prolongeant, il dit : Sors, mon âme; pourquoi crains-tu et trembles-tu? Sors, mon âme; pourquoi doutes-tu? Tu as servi le Christ pendant soixante-dix ans, et tu crains la mort? Ce disant, il rendit son âme à Dieu. La population l'enterra à l'endroit qu'il leur avait recommandé.

Son disciple Hésychios, en Palestine, l'ayant appris, se rendit à l'endroit et se fit jardinier, par ruse. Dix ans après, il déroba les restes du bienheureux et les emporta en son couvent en Palestine. Les évêques et les religieux s'assemblèrent et le déposèrent avec psalmodies et bénédictions dans le

ձոսիւք եւ օրհնութեամբ եղին ի սասանի ամենեւին ոչ ալալեալ եւ ոչ թուրացեալ ձարմնոյն եւ ոչ խորզն եւ ոչ կնկուլն եւ ոչ ծածկույթ երեսացն ալազունեցաւ : Հանգեաւ երկոցս երանելի եւ հաչքն հարանց սուրբն Իլարիոն Հոկոսեմբեր ԻԱ :

Յաչոճ աւուր վկայքն Քրիստոսի Մարկոս եւ Ստաբրիկոս եւ աղախինն Քրիստոսի
 5 Վաղենախն բազում շարչարանօք ի կուսարշտիցն կատարեցան :

[B Ի սմին չիշատակ սրբոց վկայիցն Փիլիպպոսի, Պետրոսի եւ Երմիսայ, սրբ ի Նիկիոմիդա կատարեցան ի Գիւղղեախանոսէ :]

Սաշճի ԺԻ եւ Հոկոսեմբերի ԻԲ : Վարք երանելոյն Աբերկիոսի Յերապոլեայ եպիսկոպոսի :

Յերապոլիս ձարուր բազար անուանի : Սա հաւասարակից առաքելոցն * անուա- * A fol. 67
 10 նեցաւ, ի ժամանակա Մարկոսի եւ Անդոնինեայ եւ Ղեւկիս բարեպաշտ թագաւորաց :
 Երանելին Աբերկիոս տեսեալ բազում ամբոխս ձուլեալս ի զոհից կողմն, անկեալ առաջի
 Աստուծոյ ապօթէր վասն նոցա զի զարձցին : Եւ երեսեցաւ նմա Տէր տուեալ նմա
 զաւազան եւ ասէ. Երթիջիր եւ խորտակես զկուռս հիթանոցայ :

1-2 ամենեւին ... ալազունեցաւ : om. B || 3 երանելի] երանեալ B || 3 Հոկոսեմբերի ԻԱ] եւ Սաշճի ԺԻ add. B || 4 Վաղենախն] Վաղենախնեա B || 5 կատարեցան] ի Քրիստոս ձարուրսութեամբ add. B.

8 Յերապոլեայ] Յերապոլոս B || 9 Յերապոլիս ... օս] Սուրբ եպիսկոպոսն Յերապոլեայ Աբերկիոս B || 10 Ղեւկիս] Լեւկիայ B || 11 ձուլեալս] ձուլեցնեալս B.

tombeau; son corps n'avait subi aucune altération, ni amollissement; même son cilice, son capuchon et le voile qui couvrait sa figure n'étaient pas déteints. Le trois fois bienheureux et père des pères, saint Hilarion, reposa le 21 octobre.

En ce jour, les martyrs du Christ, Marc et Sotéricus et la servante du Christ Valentine, furent mis à mort par les païens, après de nombreuses tortures.

[B En ce même jour, commémoration des saints martyrs Philippe, Pierre et Hermisas qui furent mis à mort par Dioclétien à Nicomédie.]

13 SAHMI 22 Octobre.

Vie du bienheureux Abercius, évêque de Hiérapolis.

Hiérapolis signifie « ville sainte ». [Abercius] fut surnommé * l'égal des * A fol. 67
 apôtres, aux jours de Marc et d'Antouin et de Leucus, les pieux empereurs.
 Le bienheureux Abercius, trouvant une foule nombreuse et fanatique aux
 sacrifices des idoles, se prosterna devant Dieu et pria pour leur conversion.
 Le Seigneur lui apparut, lui donna un bâton et dit : Va, et brise les idoles
 des païens.

Եւ չարուցեալ առ փայտ մի մեծ եւ ծոեալ ի տաճար կռոյն խորտակեաց դամ-
նայն բաղինան : Եւ խոռոխեցան ամենայն մեծամեծք Յերապոլի եւ զիմեցին բազում
ամբրխիւք ի վերայ Արերկիտոսի զի սպանցեն զնա : Եւ չրժամ հուզ եղև առ նա,
ելին չամբրխիւն արք երեք աշատհարեալք եւ պատածուճանն պատուեալք, եւ հա-
ւաւէին մեծաճայն բարբառով. Երզմեկուցանեմք զբեկ ծուռայ Աստուծոյ, չանուն
Տեառն Յիսուսի զոր բարոյեալ, մի տանջեր զմեզ : Եւ պաշն տեսեալ ժողովրդեանն
պողարելին ի տեղուջն : Եւ սաստեր երանելին զիւացն եւ հարկանէր պաւզանաւ
զգլուխ նոցա, եւ սրբեցան արքն ի զիւացն : Եւ աղագակեաց ամենայն ժողովուրդն.
Պու ես Քրիստոս միայն ճշմարիտ Աստուած զոր բարոյէ արժանաւորս քո Արերկիտոս :
Եւ հաւատացին չաւոր չայնմիկ ժողովուրդք բազումք ի Քրիստոս :

Եւ ուսուցանէր զնոսա խաղաղութեամբ կեալ ընդ միմեանս եւ երկպնամտու-
թեամբ, հեղութեամբ եւ սիրով, եւ լինել տեղեակ աստուածային լմաստութեանն
օտարաւէրք, զվաճք, քաղցր, արդարութեամբ ժուժկալեալք, եւ հաստատուն կեա,
ի հաւատս : Եւ միլտեաց հինգ հարիւր անձն :

Եւ էլ համբաւ զնմանէ ընդ ամենայն սահմանն, եւ գնացին առ նա չԱսիոյ եւ ի
Լիոնիոյ եւ չամենայն կողմանց եւ ուսուցանէր նոցա զբանն Աստուծոյ, եւ զհիւանդս
բժշկէր .

2 Յերապոլի] բաղարին Յերապոլի B || 5 բարբառով] եւ ասէին add. B || 8 նոցա]
զիւսահարայ B || 9 արժանաւորս քո om. B || 13 քաղցր] բազցունք B — կեալ] կալ B.

Il se leva, saisit un grand bâton, pénétra dans le temple des idoles et brisa tous les autels. Tous les notables de Hiérapolis s'en émurent et, suivis d'une grande foule, marchèrent sur Abercius pour le tuer. Lorsqu'ils furent près de lui, trois hommes possédés du démon, leurs vêtements en lambeaux, se détachèrent de la foule et crièrent avec des sanglots et à haute voix : Nous te conjurons, serviteur de Dieu, au nom du Seigneur Jésus que tu prêches, ne nous tourmente pas. La foule, témoin, s'arrêta sur place. Le bienheureux fit des reproches aux démons et frappa du bâton sur la tête de ces hommes qui furent délivrés des démons. Alors toute la foule se mit à crier : Christ, tu es le seul vrai Dieu, que ton digne Abercius prêche! Ce jour-là, beaucoup crurent au Christ.

Il leur enseigna à vivre entre eux en paix, avec patience, douceur et charité, à reconnaître la sagesse divine, à être hospitaliers envers les étrangers, charitables, affables, à persévérer dans la justice et à rester fermes dans la foi. Il baptisa cinq cents personnes.

Sa renommée se répandit dans toutes les contrées; des gens vinrent à lui de l'Asie, de la Lydie et de tous les côtés; il leur enseigna la parole de Dieu et guérit les malades.

Եւ ճար իշխանին Եւրսինիանոսի խաւարեցան աչքն, եւ եղ ձեռս ի վերայ աչացն եւ ողջացաւ, եւ այլ եւս երբ կանաչս ձերունիս խաւարեալս յաչաց՝ աղօթիւք բժշկեաց : Եւ զԵւրսինանս իշխանն վարդապետութեամբ զարձոյց յաստուածգիտութիւն :

5 Եւ զնաց յայ զեղ եւ անեսալ անղ հիւանդս եւ ակտածէսս եւ բժշկեաց զնոսս աղօթիւք : Եւ եղեալ զձունկս իւր յերկիր մերկ աղաչելով զԼստուած, եւ եղեւ որոտումն, եւ ի տեղոջն ուր ձունկրն եղան բղխեաց ջուր ջերմն եւ արարեալ սկս եւ ժողովէին ջերմալին ջուրքն եւ որք ի հիւանդաց լուանալին ողջանալին :

10 Եւ յաւուր միոջ կերպարանի աստանայ ի կերպարանս կնոջ եւ որպէս թէ աղօթից արժանաւորիլ եկեաց առաջի . Եւ զարձաւ Երերկիտս ի կինն, եւ նա որպէս որոգա- * A fol. 68
1° a.
լիմանկեալ թարթալեցոյց ի բարի եւ վերաւորեաց զոտն, եւ ծիծաղելով զիւրն ասէր . Մի զիս իրբեւ զայլ աղբատ դեւոյ համարլիք զոր հալածեցեր, եւ հարկուր ապետ եմ եւ այժմ դիրոճ իմ ասեր : Եւ երթեալ եմուտ յերկտասարդ մի եւ սրբոյն աստեալ զիւրն եհան ի մարդոյն : Եւ ասէ զեւն . Վաղվազակի տամ կոխել քեզ

1 Եւրսինիանոսի] Եւրսինանոսի B — խաւարեցան աչք] խաւարեցաւ B || 2 ողջացաւ] ողջացոյց B || 5 անղ om. B || 6-15 եւ եղեալ ... ի Հստոմ] եւ յաւուրն յայնտիկ զուսոր թագաւորին Անանիանոսի սր եր խտեցեալ ասն՝ հարաւ ի դիւէ շարէ, եւ ոչ կարէին բժշկել : եւ թագաւորն լուեալ զսքանչելիան զոր ասնէ Երերկիտս՝ առարեաց զմաղխատրոս սին ի Փոխի- գիս առ Եւրսինիանոս իշխան բազաբին հրովարտակոր, զի զձառայն Լստուածոյ Երերկիտս արձակեցէ ի Հստոմ : Եւ նորս երթեալ իւրովրն հանկերճ՝ ետուն զհրաման թագաւորին յերս- սինիանոս . եւ յարժամ ընթերցաւ զիտաց գրուածն Երերկիտսի եւ ստիպեաց զնա փութանակի երթալ ի Հստոմ : B

La mère du prince Euxinianos perdit la vue, Abercius posa ses mains sur ses yeux et elle recouvra la vue. Il guérit aussi par ses prières trois vieilles femmes qui avaient perdu la vue. Il convertit également par sa doctrine le prince Euxinianos à la connaissance de Dieu.

Il se rendit dans un autre village et, y trouvant des malades et des infirmes, il les guérit par la prière. Il se mit à genoux sur la terre nue et pria Dieu; il y eut un grondement de tonnerre, et, à l'endroit où les genoux s'étaient posés, surgit une eau thermale; il y construisit des cuves pour y réunir les eaux thermales et les malades qui s'y baignèrent trouvèrent la guérison.

Le démon prit un jour les apparences d'une femme et se présenta à Abercius pour obtenir le secours de ses prières. * Abercius se tourna vers * A fol. 68
1° a.
la femme, et le démon, qui lui avait tendu un piège, fit qu'il heurta une pierre et se blessa aux pieds. Le démon lui dit alors en souriant : Ne me crois pas comme les autres pauvres démons que tu as chassés; je suis un centurion, et tu viens d'en avoir la preuve maintenant. Il entra ensuite dans le corps d'un jeune homme, mais le saint réprimanda le démon et le

զ Հոսոմ, ով Աբերկիկէ : Եւ երթեալ զիւին ի Հոսոմ եմուտ ի Լուկիլանի դուստր թագաւորին Անտոնինոսի, որ էր խստեցեալ առն եւ աղապակէր Լուկիլանի . եթէ ոչ եկեացէ ծառայն Աստուծոյ Աբերկիկոս՝ ոչ ելանեմ աստի :

Եւ առժամայն առարեաց թագաւորն ճաղխորոս ի Փախլեա առ Եւրաինիանոս իշխանն բարբրին հրովարտախօր զի զԾառայն Աստուծոյ զԱբերկիկոս արձակեցէ ի Հոսոմ : Եւ յորժամ եկն եհաս ճաղխորոսն հանգիւլեցաւ նմա երանելին ի դուռն բարբրին եւ հարցեալ զի խնդրէք : Մի ոմն ի նոցանէն ձգեալ զձեռն իւր զի հարցէ զուրբն, եւ առժամայն չորացաւ ձեռն, եւ իջեալ լերիվարացն անկան յոսս երանելոյն եւ խնդրէին ի սրբոյն զբժշկութիւն . եւ կալեալ զչորացեալ ձեռն ողջացոցց : Եւ երթեալ ետուն զհրամանս թագաւորին չԵւրաինիանոս . եւ յորժամ ընթերցաւ զխոսաց զսուգումն Աբերկիկոսի եւ ստիպեալ զնա փութանակի երթեալ ի Հոսոմ :

Եւ սուրբն Աբերկիկոս զեկեալսն ի Հոսոմայ չառաջեցոցց եւ ստէ . Ես զամ հասանեմ ձեզ, եւ նորա զնազին : Եւ առեալ Աբերկիկոս տիկ մի եւ էարկ անդ զինի, ձէթ եւ բացախ, խոտն ընդ միմեանս, եւ բարձեալ ի վերայ իշոջ ել ի բարդբէն, եւ անցեալ յազարակ մի եզիտ աչք մի որոջ անուն էր Տրիփիմոն, եւ առեալ զնա ընդ իւր մինչեւ

13 Եւ առեալ . . . ընդ ձիթոյն : om. B.

chassa de l'homme. Alors le démon dit : O Abercius, je te ferai sur-le-champ fouler le sol de Rome. Le démon, s'étant rendu à Rome, entra dans le corps de Lucilane, fille de l'empereur Antonin, qui était fiancée. Lucilane se mit à crier : Si le serviteur de Dieu, Abercius, ne vient pas, je ne sortirai point d'ici.

L'empereur envoya aussitôt un magister en Phrygie à Euxinianus, prince de la ville, avec ordre de lui envoyer à Rome Abercius, le serviteur de Dieu. Lorsque le magister arriva, le bienheureux le rencontra à la porte de la ville et lui demanda : Qui cherchez-vous ? Un des gens leva la main pour frapper le saint, mais sa main se dessécha aussitôt. Tous, descendant alors de leur monture, tombèrent aux pieds du bienheureux et implorèrent du saint la guérison. Il saisit la main desséchée et la guérit. Ils se rendirent ensuite pour remettre l'ordre à Euxinianos, qui, après l'avoir lu, fit rechercher Abercius, et l'obligea à se rendre promptement à Rome.

Saint Abercius fit partir devant lui les gens qui étaient venus de Rome et leur dit : Je viendrai après vous et je vous rejoindrai. Ils partirent. Abercius prit une outre, la remplit de vin, d'huile et de vinaigre mélangés ensemble, et l'ayant chargée sur un âne, quitta la ville. En traversant la campagne il rencontra un homme dont le nom était Triphimon, et le prit

ի Հոսմ : Եւ ի ճանապարհին չորժամ կամէր ուտել հաց, հրամայէ Տրիփիմոնեաց, եթէ զինի եւ եթէ ձէթ եւ եթէ բացալս բերել : Եւ նորա արձակեալ զկապ տիկին եւ չորժէ հրամայէր Աբերկիոս երանէր չտաակ եւ անխառն : Եւ չորժամ Տրափիմոն առանց հրամանի բանայր զտիկին խառն երանէր բացալին ընդ զինոցն եւ ընդ ձիթոցն :

5 Եւ չառաջեաց սուրբն Աբերկիոս ի դուռն Հոսմայ եւ անսայր ծինչեւ եհաս ճաղիստրոսն, եւ զոչ մտին առ թագուորն եւ առ թագուհին Փաւստինեայ, եւ ընկարն զնա մեծաւ ուրախութեամբ, եւ ածին պուտրն իւրեանց առաջն սրբոցն, խրատեալ ի զիւէն, եւ անդոսներ զեւն ի բերանոչ աղձկանն զԱբերկիոս վասն որոչ երբ զնա ի * A fol. 68
V^o 2.

10 Եւ ետ յճնագոսն իւր :

Եւ կայր բաղին մի ի Հոսմ մարմարիտեայ, մերձ չապարանս թագաւորին եւ հրամայեաց զիւին ուսով իւրով բառեալ զբաղինն եւ տանել ի Յերապոլիս ի բարաքն իւր : Եւ ասէ ցղեւն. Որպէս զու ասացեր գալ ինձ ի Հոսմ եւ ածեր, նոչնպէս եւ ես փոխաբէն հասուցից բեկ. եւ հրամայեմ բեկ անուամբն Արիստոտի բառեալ զբաղինդ առաջն
15 ամենաչն յաղովրդեանս եւ տեսցեն աչօք իւրեանց : Եւ չորժամ երարձ չուսն ի ճանրու-

6 Եւ ընկարն զնա մեծաւ ուրախութեամբ om. B || 7-9 խրատեալ ի զիւէն . . . ի Հոսմ : om. B. || 11 Եւ կայր բաղին . . . մինչեւ ցայսօր : om. B.

avec lui jusqu'à Rome. En route, lorsque Abercius voulait manger, il ordonnait à Triphimion de lui donner soit du vin, soit de l'huile ou du vinaigre. Celui-ci déliait alors le cordon de l'outre, et ce qu'Abercius avait commandé, sortait pur et sans mélange. Mais si Triphimion ouvrait l'outre sans permission, le vinaigre en sortait mélangé au vin et à l'huile.

Saint Abercius arriva à la porte de Rome avant les autres et attendit l'arrivée du magister; ils se rendirent ensemble auprès de l'empereur et de l'impératrice Faustine, qui les reçurent avec grande joie et mirent en présence du saint leur fille, conseillée par * le démon; celui-ci, par la bouche
de la jeune fille, se moqua d'Abercius, parce qu'il l'avait fait venir à Rome. Mais [le saint] se mit à prier Dieu, puis, ayant réprimandé le démon, il le chassa de la jeune fille, et rendit celle-ci à ses parents. * A fol. 68
V^o 2.

Il y avait à Rome un temple en marbre, près du palais de l'empereur; Abercius ordonna au démon de prendre le temple sur ses épaules et de le transporter à Hiérapolis, sa ville. Il dit au démon : De même que tu m'as dit que tu me ferais venir à Rome et m'y as fait venir, à mon tour, je te rendrai la pareille. Je t'ordonne donc, au nom du Christ, de te charger de ce temple en présence de toute la population pour qu'elle puisse le voir de ses propres yeux. Lorsque le démon l'eut chargé sur ses épaules, il se

թենէ ձուչևոց զեւն, եւ երանելին ագօթեալ հրամայեաց մարմարթունին թեթեանալ,
եւ այնպէս տարաւ ի բաղաբն Կերապոլիս, զոր կանգնեաց սուրբն մերձ ի տապանն
իւր, եւ զրեաց պատճէն ի վերայ վիճին, եւ է մինչև ցաչսօր :

Եւ թագաւորն բազում դանձա տուեալ Երերկիրսի եւ ոչ առ, այլ փոխանակ զանձուն
խնդրեաց զի շինեացէ ի վերայ ջերմ ջրոցն որ ձեկաց տեղին բխեաց՝ բազանիս չանդոր- 5
բութիւն հիւանդացն : Եւ կատարեաց զխնդիրս երանելոցն եւ արձակեաց շինողս եւ
* A fol. 68
v° b. զանձա եւ շինեցին զարձանալի բազանիս որ կաջ մինչև ցաչսօր : Եւ հրամայեաց
հաստեցումն տալ ի բաղաբէն բազանեացն ամենայն ամին երկը հազար մող ցորեան ի
բաշխումն ազբատաց :

Եւ զարձաւ երանելին ի Հոռոմայ, եւ առեալ հրաման յԱստուծոյ գնալ յԱնտիօր 10
Ասորոց եւ յԱրամիս եւ ի Մելեկիս եւ յայ կեկեցիս : Եւ ուսուցանէր եւ շանդիմանէր
զհերեալիսս, զի զեւ եւս էր հերձուածն Մարկիանացոց : Եւ անց ընդ Եփրատ գետ,
եւ գնաց ի Մծբին եւ ի Մլջաղետս, զամենեսեան հաստատէր ի հաւատս :

Եւ անց էր այլ մի հաւատացեալ որոյ անուն էր Վահրամ, ետես զի երանելին
Երերկիրս ոչինչ առնոյր չումերէ, ժողովեալ բազում բրիտանեացս եւ խորհուրդ ար- 15

4-9 այլ փոխանակ . . . ի բաշխումն ազբատաց : om. B || 12 Մարկիանացոց] Մար-
կիանացոց B || 13 հաւատս] Քրիստոսի act. B || 15 ոչինչ առնոյր] ոչ առնոյր ինչս B.

mit à murmurer à cause du grand poids, mais le bienheureux, après avoir
prié, ordonna au marbre de devenir plus léger, et c'est de cette manière
qu'il le fit transporter en sa ville de Hiérapolis, où il le fit placer près de
son tombeau; le saint fit graver une inscription sur la pierre, qui existe
jusqu'aujourd'hui.

L'empereur offrit une forte somme d'argent à Abercius, qui n'accepta
point; mais en échange de l'argent il lui demanda de faire construire, à
l'endroit où il avait posé ses genoux et où l'eau thermale avait jailli, des
bains pour le soulagement des malades. L'empereur accorda la demande
* A fol. 68
v° b. du bienheureux et expédia des ouvriers et des sommes d'argent; ils cons-
truisirent des bains magnifiques qui existent encore aujourd'hui. Il ordonna
à la ville de payer aux bains une redevance de trois mille boisseaux de blé
par an, pour être distribués aux pauvres.

Le bienheureux revint de Rome et reçut l'ordre de Dieu de se rendre
à Antioche de Syrie, à Apamée, à Séleucie et à d'autres églises. Il y
enseigna et réprouva les hérétiques, car le schisme des Marcionites existait
encore. Il traversa le fleuve Euphrate, se rendit à Nisibe et en Mésopotamie,
et il raffermisait tous les [chrétiens] dans la foi.

Il y avait là un homme fidèle, dont le nom était Vahram; voyant que
le bienheureux Abercius ne voulait rien accepter de personne, il rassembla
beaucoup de chrétiens, et, après qu'ils se furent consultés entre eux, ils nom-

արեալ անուանեցին զառլրն Աբերկիոս հաւասար առարեւոյն, եւ կոչի ծինչեւ ցալսօր առարեւոյն : Եւ անտի զնացեալ ի բազարն Սիւնազա եւ անտի ի քաղաքն իւր Գերազօղես :

Եւ յորժամ մերձ եղեւ էին աւուրք հնձոց եւ զկալս հոտէին եւ փոշին երթալը չերեսս 5 արգարոյն եւ զաչան ընոյր : Ատէ ցնոսս . Գաղարեցէք սակաւիկ մի զի անցից : Եւ նորա ոչ կամեցան : Եւ առժամայն զաղարեաց հողմն * եւ նստան լուտել : Եւ երանել- * A fol. 60
ւոյն ծարաւեալ խնդրեաց ջուր ի նոցանէ, եւ նորա չուրացեալ ի չաղահոտէնէ որկո- 1° a.
րատուիւան չտանել եւ տալ ջուր, սասցին փան միոյ արեւորի ոչ չտանեմք լուտելոցս : Եւ արտմեալ սրբոյն աղաչեաց զԱստուած տալ նոցա զանչաղութիւն եւ ծինչեւ ցալսօր
10 զեղջացիրն այնորիկ ունին զանչաղութեն :

Գրեաց եւ զիր վարդապետութեան վաչկչարանս եւ օրտակարս չոց՝ :

Այլ եւ ի ծոտաւոր անջրդի լեռան աղօթիւք նորա ջուր բղխեաց : Եւ տեսանէ ի տեղեան զփէր մեր Գիւտոս Գրիտոս, զի կցոյց նմա զվախճանն իւր, եւ շինեաց տա- 15 ռան իւր եւ զրեաց ի նմա բանս հանձարեղս եւ զժուարիմացս, կանգնեալ ի նմա զմարմա-
րիտեաց բազինն զոր ի Հռոմայ եւ բերել հարկւրապետ զիւրին հրամանան Աստուծոյ :

1 եւ կոչի ցալսօր առարեւոյն om. B || 4 հնձոց] եւ օմանք հնձոցք add. B || 6-10 եւ նստան . . . ունին զանչաղութիւն : om. B || 12 բղխեաց] եւ զալլ բաղում նշանս եւ սրանչելիս արար ի բաղում տեղիս add. B || 13 նմա] զմերձեալ add. B || 14-15 կանգնեալ . . . Աստուծոյ : om. B.

mèrent saint Abercius l'égal des apôtres; et jusqu'aujourd'hui on l'appelle l'égal des apôtres. De là, il se rendit à la ville de Synada, puis dans sa ville de Hiérapolis.

Lorsqu'il fut tout près, comme c'étaient les jours de la moisson et qu'on vannait le blé, la poussière tombait sur la figure de l'homme juste et remplissait ses yeux. Il leur dit : Arrêtez-vous un moment pour que je puisse passer. Ils refusèrent. Aussitôt le vent s'arrêta * et les gens s'assie- * A fol. 6
rent pour prendre nourriture. Le bienheureux, assoiffé, leur demanda de 1° a.
l'eau; mais aucun ne voulut se déranger, par excès de gourmandise, pour se lever et lui donner de l'eau; ils lui dirent : Nous ne quittons pas notre repas pour un vieillard. Le saint devint triste, pria Dieu de les rendre insatiables, et les paysans de cet endroit sont restés insatiables jusqu'aujourd'hui.

Il écrivit des œuvres de doctrine, d'un style élégant et très utiles.

Sur ses prières, il surgit également de l'eau dans une montagne proche et stérile. Il vit aussi dans une vision Notre-Seigneur Jésus-Christ, qui lui fit connaître sa fin. Il fit alors construire son tombeau, en y faisant mettre des inscriptions pleines d'esprit et difficiles à comprendre; il y fit poser l'autel d'idoles en marbre qu'il avait fait transporter de Rome par le démon centurion sur l'ordre de Dieu. Ayant convoqué tout le clergé de l'église et le peuple

Եւ ժողովեալ զամենայն ուխտ եկեղեցւոյն եւ զժողովուրդն եւ յանձն արարեալ զնոսս ի ձեռս Աստուծոյ, եւ կոչեալ զառաջերէցն իւր սրոյ անուն էր եւ նորա Աբերկիոս, հաճութեամբ եւ ընտրութեամբ ամենայն ուխտին, եղեալ ձեռս ի վերայ նորա, հաստատեաց զնա իւր փոխան եպիսկոպոս նստուցանել :

A fol. 69
1° b. Եւ տարածեաց զձեռս իւր յերկինս աբսթեղալ եւ յասլն ամէն՝ աւանդեաց * զհոգին 5
իւր առ Աստուած : Եւ սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ եղին ի տապանն զոր պատրաստեաց : Հանգեաւ երանելի եպիսկոպոսն Աբերկիոս Հովանձերի ԻԲ :

Յայժմ առաք սուրբ վկայն Քրիստոսի Վարոս ի Մարտիրոսանոսէ արբայէն բազում ամոնջանօք եւ զժուարին չարչարանօք կատարեցաւ բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս, եւ ալ Լես եօթն ճարտիւրոսք ընդ նմա :

Ի սմին առաք յիշատակ է Անդրէասի կրօնաւորի ի Կոստանդինուպօլիս :

Հերձուածող արբայն Կուսալինոս՝ զերանելի ձգնաւորն Անդրէաս բռնապատէր կօխել զաէրուեական պատկերն եւ զնշխարս սրբոցն : Երանելին Անդրէաս մանաւանդ երկիր պագանէր եւ պատուէր, եւ ի սուրբ զրոյ յանգիմանէր զարբայն : Եւ բարկութեամբ հրամայեաց հարկանել զյանջսն եւ զթիկունսն ծինել արտրեալ ամենայն ճարմինն եւ 15

2 եւ նորա om. B || 7 Հովանձերի ԻԲ] եւ Սահճի ԺԻ add. B || 8 Քրիստոսի om. B || 11 Կոստանդինուպօլիս] ի բազարէն Կոստանդինուպօլի B.

et les ayant recommandés à Dieu, il fit appeler son protoiéreus dont le nom était comme le sien Abercius, et avec le consentement et l'élection de tout le clergé, il lui imposa les mains et l'institua son successeur comme évêque.

A fol. 69
1° b. Il éleva les mains au ciel, pria, et en disant Amen, il reudit * son âme à Dieu. On le déposa, avec psalmodies et bénédictions, dans le tombeau qu'il avait préparé. Le bienheureux évêque Abercius reposa le 22 octobre.

En ce jour, le saint martyr du Christ Varus fut mis à mort par l'empereur Maximien, après de nombreuses tortures et de cruels tourments, en bonne confession pour le Christ, et avec lui sept autres martyrs.

En ce même jour, commémoration du moine André à Constantinople.

Cavallinus ¹, l'empereur schismatique, violenta le bienheureux ascète André pour lui faire fouler aux pieds l'image du Seigneur et les reliques des saints. Le bienheureux André au contraire se prosterna devant, les honora, et réfuta l'empereur par les paroles des saintes Écritures. L'empereur, irrité, ordonna de lui frapper la poitrine et le dos jusqu'à ce que tout son corps en fût

1. Constantin Cœpronyme.

բայան սկերքն, և լցաւ երկիր արեամբ նորա : Եւ բարիս զբերանն և զերեսն ջարդեցին և ապա կապեցին չուան յտան և բարշեցին ընդ երկիր ի մէջ բաղարին : Եւ ձկնափառս ոմն վազատառով եհատ զաջ տան : Եւ աջնպէս աւանկեաց զճողին իւր և թաղեցին ի տեղին որ կոչի Կրիսիա :

5 Ասո՛ճի ԺԳ և Հովտեճերի ԽԳ : * Վկայարանութիւն սրբոյն Յակոբայ առաքելոյն ելբար * A fol. 6
Տեսան առաջին երուստիճայ պատրիարդի : v° a.

Յակոբոս՝ որդի էր Յովսեփայ որ անուանեցաւ այլ Բատուածամկին, և կոչեցաւ Յովսեփ Բատուածաճայր, և Յակոբոս որդի իւր՝ Եղբայր Տեսան : Չառ օրհնեաց Բատուած և սուրբ արար յորովայնէ՛ մօր իւրոյ : Գինի և օղի ոչ սարբ որպէս Սամուէլն
10 այն, և ոչ շնչաւոր ինչ եկեր, և ոչ անկիւն ել ի վրուս նորա որպէս Սամսոնին, և ոչ օձ եզով երբեք և ի բազանիս ամենեւին ոչ եմուտ, և բրդեպէն ոչ զգեցաւ՝ այլ միայն կտաւեղէն : Եւ ամենայն օր ի սրբութիւն սրբութեանցն մտանէր, ոչ միանդամ ըստ

1 ի տեղին] ի տեղոջ B.

5 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B — առաջին ... պատրիարդի] որ առաջին պատրիարդ եկաց յերուստեճ B || 6 պր] Սարիտայ add. B || 8 Տեսան] և նախ կոչէր անուն նորա Ավիլոս՝ որ թարգմանի ամբուլիւն կրից, կամ որպէս այլը ասեն, Յակոբոս որդի էր Կեղեվկայ եղբոր աստուածաճօրն Յովսեփայ : add. B || 10 օձ] օձա B || 12 ամենայն օր] յամենայն ատուր B — միանդամ] միայն B.

abimé, les os mis à jour et le sol baigné de son sang. On lui brisa la bouche et la figure à coups de pierres, ensuite on lui attacha une corde aux pieds et on le traîna par terre à travers la ville. Un marchand de poissons lui coupa le pied droit avec une hache. C'est ainsi qu'il rendit son âme, et on l'enterra à l'endroit dit Crisis.

* 14 SAHMI, 23 Octobre.

* A fol. 6
v° a.

Martyre de l'apôtre saint Jacques, frère du Seigneur, premier patriarche de Jérusalem.

Jacques était le fils de Joseph qui fut appelé le mari de la Mère de Dieu; Joseph fut aussi appelé Père de Dieu; et son fils Jacques Frère du Seigneur. Dieu bénit ce dernier et le sanctifia dans les entrailles de sa mère. Il ne but ni vin ni eau-de-vie comme Samuel, il ne mangea jamais de ce qui avait eu une âme et le rasoir ne toucha jamais sa tête comme Samson; il ne s'ouïgnit point d'huile, ne pénétra jamais dans un bain, ne se vêtit jamais de lainage mais seulement de toile. Il pénétrait tous les jours dans le saint des saints, non pas une fois dans l'année ainsi qu'il est écrit, mais à toute

գրեցելումն ի տարուջն այլ յամենայն ժամ, եւ ի ծունկս անկանէր զբառովուն խնդրեր ժողովրդեանն, եւ ծունկին լեալ որպէս ուրառ ի բարում ծնրաբարութենէն առ Աստուած. եւ վասն առաւել արդարութեանն անուանեցաւ արարար :

Եւ յաւար ձիոջ ժողովեցան առ նա Հրէայքն եւ ստիպէին զնա ուրանալ զՔրիստոս

1 խնդրեր] խնդրելով B || 2 որպէս ուրառ] իրբւս զուրառ B || 3 արդարութեանն] իւրայ *add.* B — արդար :] Աս ձեռնագրեցաւ ի Տեառնէ ճերձէ Քրիստոսէ, եւ պատուեալ յամենայն առարեւոյց՝ եկաց առաջին եպիսկոպոս Երուսաղեմի : Արբ եւ նորին ամենայն առարեւոյցն վնա իրբէս զիսխմանակ Քրիստոսի յերկրի՝ պատուէին, զոր եւ ձի ի կործնեցեալ սեանցն կոչէ Պօղոս, եւ ճեճ սրտավասնօր զնա ձեճարէին, ըստ առելոյն Պուկայ էկիէ : Ե զայն իւրեանց յերուսաղեճ ի վազիս ասէ, անկր եմուս ընդ մեզ Պօղոս առ Յակոբոս, զճեճառբ պատիւ Երեսոցն Յակոբայ յայտ առնելով : Ըստ որում անսկին ընտրութեան՝ նախապատարասեալ բազում ավանտութեամբ որպէս առ Երէց եւ զլիստօր կրօնիցն Տրատակութեամբ ծառնէր : Ար զի ի լինել Հակառակութեանն եւ բազմազոյն խնդրոցն Տրէից Տրատացելոց առ Պօղոս եւ Եսանարբա յաջադա ճախն Տեխնոսոաց, սորա Տրամանն զպարբեցոց զամենայն՝ եւ իբրու զտոտուածուանկ եւ Տոգեշուչ սրատիրանի կանոն՝ լուծումն ստրակուսանայն եւ խնդրոցն փոխար անկէն զիտակն եւ զորխնայրեալ կանոնն ընկալեալ Հասանական Տնօգանկութեամբ ամենայն առարեւոյցն եւ Երիցունքն որ յերուսաղեճ, եւ առարեցին Տեխնոսոաց, զի սոաց սչ եկեղէլ ճանրաբեւոտութեամբ օրինաց լծովն զորս ի Տեխնոսոաց զարձեարան, զոր եւ սրբ ընդ օրինօքն էին՝ ակարացան կատարել : Ըջ զի ճիւղն յօրինայն զկարուարս զպատիվ պահեցցեն Տեխնոսոբ, զգուշանալ ի զոՏիւրջ կոսոց, ի պտնկութենէ, ի Տեցոցոցելոց եւ յարենէ : Եւ այս Տատասեալ վկայեցաւ յամենայնոցն, եւ բարպեցին փոյն Պետրոս եւ այլ առարեալցն : Եւ այսպէս ի ձեռն Յակովբայ եւ ի նոյն Յակովբ Տեչեաց Տոգին սուրբ՝ բարոցել Հասաստապէս զբարձունն իբրատութեանն, զբարձուցն, զգոՏիւրջ եւ զայլ ստուերական օրինական Տրէութեան . զոր բուեալ Տրեայքն անՏատարբ՝ առաւել զպրացան ի վերայ նորս : Աս՝ իրբւս զՏրէիցն եպիսկոպոս՝ եւ զիբրատութեանն առարեալ՝ պրեոց ընդՏանրական իմպլին կաթողիվելոց, առ որս յերկատասան ցեպցն Եսրայելի Հասասոցեալ Տրեայքն էին ի սփրուս Տեխնոսոաց : Ըսնն իէ սա ձեռօր իւրով զրեաց զսուրբ պատարազն, զոր լիտոյ սուրբն Եսախիս եւ ՅովՏաննէս Ասկերբան վասն զՏեղոտ իմն ճարգկան տեսանելոց Տամասօսելոյն : Աս՝ վասն յայտնի անտրատութեանն եւ ճայրաբոցն արդարութեանն սրտակուելի Էր եւ Տրէիցն, վասն որոյ արար կոչէին վնա : Ար եւ զի ի ժողովել առարեւոյցն՝ ընկալաւ յօմարութեամբ զմուսն Տեխնոսոաց յասելն իէ . ճմուսն պատճեաց մեզ զի Տաննցաւ Եստուած եւ յայտ արար նշանօր զմուսն Տեխնոսոաց : Եւ յայժմ ճիարակն ճարգարէիցն բանբ, որպէս ասէն Ըմովս . Գարձաց եւ շինեցել զգարկն Գաթիլի, զանկեալն եւ զկորճանեալն նորս վերտին կանգնեցել եւ խնդրեցցեն Պոսոյորբ ճարգկան զՏէր եւ ամենայն Տեխնոսոբ յորոց վերայ կոչեցեալ է անուս իմ, վասն որոյ իրաւունս Տամարիմ շեկեղ վայնտիվ սրբ գառնոն ի Տեխնոսոացն : Զայս լուեալ անՏատար Հրէայք սխանալին շարութեամբ յայժ առաւել ընդ նմա, եւ ճանտանոց վասն Տանապաղորդ բարոցելոցն զՔրիստոս, եւ զարձուցա-

heure, où, tombant à genoux, il implorait la rémission des péchés pour le peuple; ses genoux devinrent semblables à ceux d'un chameau à cause de ses nombreuses genuflexions devant Dieu. Il fut appelé juste, à cause de son extrême justice.

Un jour les Juifs se rassemblèrent auprès de lui et le pressèrent de renier

առաջի ժողովրդեանն եւ ասէին . Ով արդար, ո՞վ իցէ զուսն Քրիստոսի : Ասէ Յակորոս . նա է Քրիստոս որդի Աստուծոյ : Եւ ոմանք ի նոցանէ հաւատացին Յակորոս եւ ոմանք հակառակէին : Եւ եղև երկպառակութիւն ի մէջ Հրէիցն * եւ իշխանք արտըն-
 5 ջէին ընդ միմեանս, նորմալս եւ զպիբբ եւ վարիսեցիբն եւ ասէին . Ի կորնչել են ժող-
 10 վուրդբս, ակն ունկրով Յիսուսի Քրիստոսի :

* A fol. 69
v° b.

Եւ ժողովակ աճենեցուն առ Յակորոս ասն . Ով արդար, աղաչեմք զբեկ խնայեան
 ի ժողովուրդս՝ բանդի մորտեալ են զկնի Յիսուսի եթէ նա է Քրիստոսն : Մեր ամենե-
 բեան հաւանիճք բեկ եւ վիպեմք բեկ որ արդար ես եւ զերեսս մարդոյ ոչ ընդունիս .
 հաւանեցո՞ զժողովուրդս զի մորտեալ են զկնի Յիսուսի . ել ի թեսս տաճարին զի ի
 15 բարձրութիւնն սեպեկ զբեկ ամենայն ժողովուրդս եւ բսել լիցին բանք բո չականջս
 նոցա, զի վասն զատկիս եկեալ են ամենայն աղգբ :

Եւ կալեալ վարիսեցոցն եւ զպրպցն զՅակորոս հանին յաշտարակս տաճարին եւ
 աղաղակէին . Ասա մեկ ո՞վ արդար, մեր ամենեքեան հաւան եմք բեկ, պատմեա՞ մեկ
 15 ո՞վ է զուսն Յիսուսի, բանդի ամենայն ժողովուրդս մորտեցան զկնի լաշէկոյն ի Պի-
 20 ղատասխանի եւ Յակորոս բարձր ձայնիւ եւ ասէ . Ընդէր հարցանէք վասն Յի-

նեկոյ բազում նշանօք եւ սուրբ վարուցն անարատութեամբ զբարուսն ի Հրէից խառնէին յոյժ եւ
 ինկրէին զկողոյ ժամ սպանանկոյ զնա : *add.* B || 2 նա է] Յիսուս *add.* B || 3 երկպառա-
 կութիւն] ճեճ *add.* B || 10 լիցին] լինիցին B || 12 Ասա մեկ *om.* B — հաւան եմք] հաւանիճք
 B || 14 ո՞վ] ո՞ր B — բանդի] զի B || 16 հարցանէք] ինձ *add.* B.

le Christ devant le peuple; ils lui dirent : O juste! qui donc est la voie
 du Christ? Jacques leur répondit : Le Christ, c'est le fils de Dieu. Quelques-
 uns de ceux-là crurent à Jacques, d'autres lui restèrent hostiles. Il y eut
 une dissension parmi les Juifs, * et les princes murmurèrent entre eux, et
 de même les scribes et les pharisiens, et ils dirent : Le peuple va à sa ruine
 dans l'espérance de Jésus-Christ.

* A fol. 69
v° b.

Tous se réunirent alors auprès de Jacques et lui dirent : O juste! nous
 t'en prions, aie pitié de ce peuple, car il se trompe en suivant Jésus
 comme le Christ. Nous avons tous confiance en toi et nous témoignons
 que tu es juste, et que tu ne te laisses pas influencer par l'homme; persuade
 le peuple qu'il est induit en erreur à propos de Jésus; monte sur l'aile du
 temple, afin que de cette hauteur-là tout le peuple puisse te contempler,
 et que tes paroles parviennent à leurs oreilles; car toutes les nations sont
 arrivées ici pour la pâque.

Alors les pharisiens et les scribes s'emparèrent de Jacques, le montè-
 rent sur les tours du temple et crièrent : Dis-nous, ô juste! à nous qui
 sommes tous d'accord avec toi, dis-nous qui est la voie de Jésus? car tout
 ce peuple est en erreur à propos du crucifié de Pilate.

Jacques leur répondit à haute voix et dit : Pourquoi m'interrogez-vous

տաւի, նա նստեալ է չերկինս ընդ աջձէ, զորութեան Հօր իւրոյ, եւ հանդերձեալ է գոյ
 ամպովք չերկինից զասել զաշխարհս արդարութեամբ : Եւ բարուք հաւատացին
 Գաթրայ * եւ ասէին. Սխտանա սրբուց Գաթրի :

A fol. 70
r^o a.

Եւէին ընդ միմեանս զպիրքն եւ փարիսեղիքն. Չար բան արարաք որ այսպիսի
 վկայութիւն եղև վասն Յիսուսի : Եկայք Ելցո՛ւք, ի վեր եւ զՅակոբոս ի վաք ընկեսցուք 5
 եւ Երկիցն ժողովուրդս եւ ոչ հաւատացեն ի Յիսուս : Եւ ապաղակեցին միաբան.
 Ո՛հ, ո՛հ եւ արդարս մտրեցաւ : Եւ Եղեալ ի թեւս տաճարին ընկեցին զՅակոբոս ի
 բարձրութենէն, եւ սկանն քարիոձկ զի աւժամայն ոչ մեռաւ : Եւ նորա ծունր Եղեալ՝
 վասն նոցա աղաչէր զԼատուած եւ ասէր. Խոյ սոցա զի ոչ զիտն զինչ գործեն :

Եւ մի ի բաճակայցն չորոցն Թերաբայ, աղապակեալ լիւ. Զինչ գործէք, 10
 գաղարեցէք զի վասն ձեր աջովէ արդարց : Եւ ասեալ մի ոմն ի նոցանէ, փայտ թափչի
 եւ ուժկին հարեալ զգրութն Գաթրու եւ այնպէս արդարն աւանդեալ զհոյն իւր առ
 Լատուած Հոկանձբերի ԽԳ : Եւ թաղեցին զնա մերձ ի տաճարն Տեան :

Եւ փոխեցաւ սուրբն ընդ սրբոցն, արդարն ընդ արդարոցն, վկայն ընդ վկայսն,

1 հօր om. B || 2 հաւատացին] բանիցն add. B || 3 Եւէին] Եան B || 10 բաճակայցին] որ էր add. B || 12 Գաթրայ] Գաթրայ B || 13 Հոկանձբերի ԽԳ] եւ Խաճճի ԽԳ add. B — ի տաճարն] տաճարին B — ասեան :] Եան էթէ բարակոցս արարեալ ի վերայ նորս ծածկեցին ոչ ասեալ թոյլ թաղել add. B || 14 արդարոցն] արդարսն B.

au sujet de Jésus? Il est assis au ciel à la droite de la puissance de son Père et il doit venir du ciel sur des nuages pour juger la terre avec justice. Beaucoup
 de personnes crurent à Jacques * et dirent : Hosanna! au fils de David.

A fol. 70
r^o a.

Les scribes et les pharisiens se dirent entre eux : Nous avons mal fait de laisser donner un tel témoignage au sujet de Jésus. Venez, montons là-haut et jetons en bas Jacques; le peuple aura peur et ne croira plus à Jésus. Et tous se mirent à crier ensemble : Oh! oh! le juste aussi est dans l'erreur. Ils montèrent sur l'aile du temple, jetèrent Jacques de la hauteur et se mirent à le lapider parce qu'il n'était pas mort aussitôt. Il se mit à genoux et pria Dieu pour eux en disant : *Pardonnez-leur, car ils ne savent ce qu'ils font*!

Un des prêtres, des fils de Richabas, leur eria : Que faites-vous? arrêtez, car c'est pour vous que cet homme juste prie. Un d'eux, saisissant une palette de laveuse en frappa vigoureusement sur la tête de Jacques, et c'est ainsi que le juste rendit son âme à Dieu, le 23 octobre. On l'enterra près du temple du Seigneur.

Le saint trépassa au milieu des saints, le juste au milieu des justes, le martyr au milieu des martyrs, l'évêque au milieu des évêques.

1. Luc, xxiii, 34.

եպիսկոպոսն՝ ընդ եպիսկոպոսն : Նախ վիպեաց շառքելոյն Յակորոս Զերեթեաց,
և ի սարկաւարացն՝ Ստեփաննոս, և չեպիսկոպոսացն՝ Յակորոս Ելլապր Տեառն :

[B Յաչած առւր չիշատակ է սրբոյն Իգնատիոսի եպիսկոպոսի Կոստանդինու-
պոլսի :]

5 * Սաչծի ժե և շոխեծբերի ԽԳ : Պատմութիւն նեջճան և յարութեան եօթն ճանկանցն * A fol. 70
Եփեսոսի, որոց անուանքն. Մաքսիմիանոս, Աճգիբոս, Մարտնիանոս, Գրիռէսիոս, Յով-
ճաննէս, Կոստանդիանոս, Անտոնինոս : r° b.

Սորա էին ի ժամանակս Իեկոսի արքայի, որդիք փառաւորեալ իշխանաց. և էին
երիտասարդք և բարետեսակք, և առ թագաւորին առաջակաջ հանապարգ : Եւ հա-
10 ւատացին ի Քրիստոս և ձկրակեցան :

Եւ ճատնեցան առ թագաւորն եթէ ըրիտանեալք եղեն. և կոչեցեալ առաջի իւր
ատէր. Երբոր է զոր լսեմս : Եւ նորա խոստովանեցան զՔրիստոս, և զկուսան զև
անուանեցին : Եւ բարկացեալ թագաւորն՝ հրամայեաց հարկանել զճնտոս նոցա. և

1 Եպիսկոպոսն] եպիսկոպոսոն B || 2 Տեառն :] Սա՛ ախ Էթէ կերպարանօր յոյժ
նճան էր Քրիստոսի և փան տորա պապիսի բան աւանդեալ բերաւ, եթէ, չաք նորա Յովսէփ
բաժանելով որդոց իւրոց զժառանգութիւն իւր՝ խորհէր և Տեառն ձերոյ ճառն թողուլ : Ըսկ
ալլ որդոցն ոչ հաւանելով և Յակորոս ժառանգակից իւր աւանոր զՔրիստոս, փան որպ ոչ
ձրաքն աստուածեղբայր՝ ալլ և արգար կոչեցաւ : *add.* B.

6 անուանքն] եւ *add.* B — Գրիռէսիոս] Գրիռիսիոս B || 7 Կոստանդիանոս] Կոստանդինոս
B || 8 Իեկոսի] աճբարիշտ *add.* B || 12-13 ատէր ... անուանեցին] հարցանէր. և նորա ոչ
հաւանեցան ուրանալ զՔրիստոս և զոհել կուոցն : B.

Le premier qui fut martyrisé parmi les apôtres, fut Jacques de Zébédée; parmi les diacres, Étienne, et parmi les évêques, Jacques, le Frère du Seigneur.

[B En ce jour, commémoration de saint Ignace, évêque de Constantinople.]

* 15 SAHMI, 24 Octobre.

* A fol. 70
r° b.

Histoire de la dormition et de la résurrection des sept dormants d'Éphèse, dont les noms sont : Maximien, Jamblique (*Amlikhos*), Marcién (*Martonianos*), Denys, Jean, Constantin, Antonin.

Ils vivaient aux jours de l'empereur Dèce. Fils de princes glorieux, c'étaient des jeunes gens beaux de visage, qui se tenaient tous les jours en présence de l'empereur. Ils crurent au Christ et se firent baptiser.

Ayant été dénoncés à l'empereur comme étant chrétiens, celui-ci les fit venir en sa présence et leur dit : Est-ce vrai ce que je viens d'apprendre? Ils confessèrent le Christ, et appelèrent les idoles des démons. L'empereur, irrité, ordonna de les frapper sur les mâchoires; mais, à cause de leurs parents, il

վասն ճեօղացն իւրեանց արձակեաց զնոսս, տուեալ համբերութիւն թերևս զչասցին եւ հարբն իւրեանց հաւանեցուցանէին զնոսս զոչել :

Եւ եկալ չերեանց թագաւորին ընդ իւրեանց զնէս իւրեանց ալքատաց, եւ եկալ ի ձուտակայ լեան որ կոչի Ազրոս, ծախն չալք ծի՛ եւ արկին ծախիր ի վերայ զլից իւրեանց, եւ արաչէին զԼատուած զի վրկեցէ՛ զնոսս ի ձեռաց անորէն արբային : Եւ ընդ երեկս ի ձուտակ արեգակնն՝ ձինչգեւ փառաւորէին զԼատուած՝ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց ի Քրիստոս :

Եւ յետ աւուրց ինչ խնորեաց զնոսս թագաւորն եւ ոչ եզիտ : Ասնցն ճեօղացն իւրեանց. Թագուցեալ են ի լեանն Ազրոս չալքին : Եւ հրածայեաց փակել զգուրս ալքին ձեծամեծ վիճօք զի սովածահ լինիցին. կարծէր եթէ կենդանի իցեն : Եւ չորժամ փակէին զձուտ ալքին՝ Թէւորոսս եւ Ռուփինոսս բրիտանեայք էին ի ձածուկ, զրեցին ի սախտակ կաօրարեայ զանուանս սրբոցն, եւ զի վասն Քրիստոսի կատարեցան : Եւ եզին ի ձէջ շինուածոց վիճացն եւ զարձան առ թագաւորն :

Եւ ի ձահուանէն Կեկոսի ձինչեւ ի ձամանակս Փոքր Թէոփոսի անցին ամբ հարիւր բառասուն եւ չորբ եւ երկիր բրիտանեայթևամբ լցաւ :

1 Համբերութիւն] ձամանակ Համբերութեան B || 2 հաւանեցուցանէին] հաւանեցուցեն B || 3 եկալ] եին B || 4 Ազրոս] Ազրոս B || 7 ի Քրիստոս] ի ձեռս Քրիստոսի B || 9 Ազրոս] Ազրոս B || 10 լինիցին] զի *add.* B || 11 փակէին] շինէին B — Ռուփինոս] Հուփինոս B || 14 Թէւորոս] Թագաւորի *add.* B || 15 հարիւր բառասուն եւ չորբ] երեք հարիւր եւ յետն եւ երկուք, զոր ալքբ հարիւր բառասուն եւ չորս ստեն *add.* B — լցաւ :] եւ յուսարն յաճախել *add.* B.

les laissa en liberté, pour leur donner le temps de réfléchir, dans l'espoir qu'ils regretteraient et que leurs parents leur persuaderaient de sacrifier.

Lorsqu'ils eurent quitté l'empereur, ils distribuèrent leurs biens aux pauvres, se rendirent à la montagne voisine, appelée Oglos, pénétrèrent dans une caverne, mirent de la cendre sur leur tête et prièrent Dieu de les délivrer des mains de l'empereur impie. Le soir, au coucher du soleil, tandis qu'ils glorifiaient Dieu, ils rendirent leur âme au Christ.

Quelques jours après, l'empereur les fit chercher, mais on ne les trouva pas. Leurs parents lui dirent : Ils se tiennent cachés dans une grotte de la montagne Oglos. Il ordonna de boucher l'entrée de la grotte avec de grosses pierres pour qu'ils mourussent de faim ; il les croyait encore en vie. Lorsqu'on boucha l'entrée de la grotte, Théodore et Rufin (*Rouphinos*), qui étaient chrétiens en secret, inscrivent sur une plaque de plomb les noms des saints, et qu'ils étaient morts pour le Christ. Ils posèrent (la plaque) dans la maçonnerie des pierres, et retournèrent auprès de l'empereur.

Depuis la mort de Dèce jusqu'aux jours de Théodose le Jeune, cent quarante-quatre ans s'étaient écoulés et la terre était couverte par le christianisme.

Յարեան արբ հերձուածոյք՝ ոչ ծիպն աշխարհականք այլ և ևս կախկոպութունք. Թէպորոս և Գալիոս Երուսաղեմացի, և կամէին շինուցանել զչոյս չարութեանն, ասէին. Չիբ չարութիւն այսմ հոգացեալ մարմնոյս : Եւ թագաւորն Թէոդոս նստեալ ի վերայ մոխրոց՝ զկեցեալ խորգ, աշխարհէր ընդ եղեալ նոր մարտութիւնն : Եւ ամենայն ուղղափառ բրիտանեացք զնոցն ողբալին :

Եւ ամենագոթ Լատուածն մեր ողորմեցաւ հաւատացեալոց իւրոց, կամեցաւ յուցանել զչոյս չարութեանն : Եւ արկ ի սիրտ ատանն ալքին յորում մանկունքն հանդէին և կամեցաւ փարախ ասնել զալքն խաշանց իւրոց : Եւ առժամայն զարձուց Լատուած զհօգիւ Լօթն մանկանցն, և յարուցեալք նստան պաշտօն տեղեամբ, և կարճէին Եթէ վերկորէն ննջեցին : Եւ գեռ ևս երկիւղ Գեկոսի էր ի սիրտս նոցա : Եւ առարեցին զԼճղբոս ի բաղարն գնել հաց չլով բան զերեկին բանղե բաղեալ էին, և տեղեկեալ թէ զինչ խորհի վասն նոցա Գեկոս :

Եւ ելեալ Լճղբոս չալէն՝ Լտես զբարինսն ի գունն չալքին, երկեալ, զի մի որ ճանաչեցէ գնա և կապեալ տարցէ աս թագաւորն : Եւ ծածկեալ փակեցամբն զերեսս իւր՝ երթալ ի բաղարն, Լտես ալսափոխեալ զբաղարն և զշինուածսն և զնշան

2 Թէոդորոս] Թէոպիոս B — կամէին] կամեցան B | 8 խաշանց իւրոց ը] հրամայեց ծառայից իւրոց, և երթեալ բակեցին ի գրանձ, ալքին զշինեալ սրմն, և ի ներքս ոչ ծախի, դարձան աս տէրն իւրեանց : *add.* B || 11 գնել ... զերեկին *om.* B || 15 երթալ] երթեալ B — զբաղարն և *om.* B.

Des gens sectaires apparurent non seulement parmi les laïques mais même parmi les évêques : Théodore et Caius de Jérusalem, qui voulaient éteindre l'espérance de la résurrection et qui disaient : Il n'y a point de résurrection pour notre corps devenu poussière. L'empereur Théodose, assis sur de la cendre, revêtu de cilice, gémissait sur la nouvelle hérésie qui venait de paraître. Tous les chrétiens orthodoxes s'en lamentaient également.

Mais notre Dieu, tout charitable, eut pitié de ses fidèles et voulut montrer l'espérance de la résurrection. Il inspira le cœur du propriétaire de la grotte, où reposaient les jeunes gens, et il eut l'idée de faire de la grotte un bercail pour ses troupeaux. Aussitôt Dieu rendit l'âme aux sept jeunes gens, qui se levèrent et s'assirent avec un visage resplendissant, croyant s'être endormis la veille. La crainte de Dèce existait encore dans leur cœur. Ils envoyèrent Jamblique à la ville pour acheter du pain, en plus grande quantité que la veille, car ils avaient faim, et en même temps pour se renseigner sur les intentions de Dèce à leur égard.

Jamblique, en sortant de la grotte, aperçut les pierres à l'entrée de la grotte, eut peur d'être reconnu par quelqu'un et d'être conduit lié auprès de l'empereur. Il cacha sa figure avec un mouchoir et se rendit à la ville. Il trouva la ville et les monuments changés, aperçut le signe de la sainte croix

* A fol. 70
v° b.* A fol. 70
v° b.

սրբոց խաչին չորմունս եւ ի դրունս, եւ լուս ձաչն ժամահարի եւ զժողովորդն զի
 հանելին խաչ չըրեսս իրեանց եւ Երզնուին առ ծիմեանս յանունն Քրիստոսի : Եւ
 զարհուրեալ ասէ . Մինչեւ չըրեի այս նշանս գազանի էք՝ եւ այժմ յաչանի : Եւ շուրջ
 եկեալ ընդ բազարն՝ եւ զնոյն տեսանէր եւ լսէր :

* A fol. 71
 1° a. Եւ Երթեալ ասիւս առ այր սմն եւ գաղտաբար հարցանէր Եթէ, Այս է, Եփեսոս : Եւ
 ասէ . Այո : Եւ Երթեալ ի հացալձաճստս տուեալ զբամ ծի զի սոցէ հաց : Եւ առեալ
 հացալձաճստին զլրամն ոչ ծանեաւ, եւ կալեալ զԱճղերոս տարաւ առ բղաշխն եւ առ
 Մարինոս Եղիսիսպոսն եւ ասէ . Այրս այս վաղեմի դանձ է գտեալ եւ Եցոյց նոցա
 զլրամն . եւ ընթերցեալ գանունն Գեկոսի զրեալ ի զբամն՝ հարցին զնա . Աստի էլցես
 եւ ո՞ր գտեր զլրամն :

Եւ նա ասէ : Յայժմ բազարիս ծնեալ եմ եւ սնեալ : Ասոց նոցա գանուն հորն եւ
 զգատիւն : Եւ բղաշխն սպառնալեօք Երկեցոյցանէր . Եթէ ոչ ասես ձեզ եթէ ուստի
 էլցէ զբամ՝ բազում հարուածովք տանջիս : Ասէ Աճղերոս . Արաչեմ զձեզ տարր իմ,
 սնասցէք ինձ զոր ինչ հարցանեմ . Բազարս այս Եփեսոս է : Ասն զնա . Այո : Ասէ
 Աճղերոս . Գեկոս թաղաւորն ո՞ր էլցէ : Ասէ Եղիսիսպոսն . Արղեակ կամ ես գտ չիմար,

[չորմունս] չորմս B || 4 ընդ բազարն] ի բազարն B || 8 ասէ] այրն *add.* B || 13 տան-
 ջիս] տանջեմ գրեղ B.

sur les murs et les portes; il entendit le son des cloches et vit la population
 faire le signe de la croix sur leur visage et faire des serments entre eux au
 nom du Christ. Il en fut saisi de stupeur et se dit : Ce signe était encore
 secret hier, et voilà qu'il est évident maintenant. Il se promena à travers
 la ville et ne vit et n'entendit que la même chose.

* A fol. 71
 1° a. Il s'approcha timidement d'un homme et lui demanda secrètement :
 Est-ce bien Éphèse, ici? Il lui répondit : Oui. Il se dirigea vers un boulanger
 et lui remit une pièce de monnaie pour payer le pain. Le boulanger prit la
 pièce, mais ne la reconnut pas; il se fit accompagner de Jamblique, et le
 conduisit au gouverneur et à l'évêque Marinus et dit : Cet homme a
 découvert un trésor ancien! et leur montra la pièce; ayant lu le nom de
 Dèce inscrit sur la monnaie, ils lui demandèrent : D'où viens-tu et où
 as-tu trouvé cette monnaie?

Il leur répondit : Je suis né dans cette ville et j'y ai été élevé. Il leur fit
 connaître aussi le nom de son père et son titre. Le gouverneur le menaça
 pour l'intimider : Si tu ne nous dis pas où tu as trouvé cette monnaie, tu
 recevras beaucoup de coups. Jamblique répondit : Je vous prie, mes seigneurs,
 permettez que je vous demande : Cette ville est bien Éphèse? Ils lui dirent :
 Oui. Jamblique répliqua : Où est donc l'empereur Dèce? L'évêque lui dit : Mon
 fils, ou tu es fou, ou tu veux nous tromper pour nous échapper; tu nous ques-

կամ կամիս գմեզ խաբել և զերձանիլ ի ձեռաց մերոց. և հարցանես գմեզ վազեմի և անաստուած կուսպաշտ թագաւորէ : Ատէ Ամղերոս. երեկ գ'իեկոս ի քաղաքիս թողար կենդանի և շարչարէր զբրիստոնեակս, և մեք վախեար ի նմանէ, զև և մեք բրիստոնեակք * ևմք. եթէ ոչ հաւատայք՝ եկայք զկնի իմ և ցուցից ձեզ և զայ ընկերսն * A fol. 71
1° b.

5 իմ ի թագասի չայքի միոջ չկողոս լեառն :

Եւ՝ յորժամ լուան ելեալ գնացին զկնի Ամղերոսի բլեաշխն և եպիսկոպոսն և ժողովարդ բաղում ի քաղաքէն : Եւ յորժամ հասին ի գուռն ալքին, եղիտ եպիսկոպոսն զկապարեայ տախտակն անդ, և ընթերցեալ մտին չայքն, և տեսին գտարբան պաշտաս և գուարթի երեսօք, և երկրպագեալ համբուրեցին գնտաս : Եւ սուրբն պատմեցին զեղեակ պորձն :

10 Եւ աւժամայն զրեայ առ թագաւորն Թէոփոս՝ զեղեակ վատօք չարութիւնն : Եւ նորա լուեալ լցաւ խնդութեամբ երազընթաց երթվարօք զնաց չեմիտոս, և զկնի նորա բազմութիւն իշխանաց և ժողովրդեան : Եւ յորժամ մօտեցան չայքն՝ ելին սուրբն ընդ առաջ թագաւորին և վալչէին երեսքն նոցա որպէս վարեգակն : Եւ թագաւորին իջեալ անկաւ ի վերայ երեսայ իւրոց և երկիր եպագ նոցա : Եւ անկեալ զերաքանելի պարանոցս՝ բաղում արտասուօք համբուրեայ :

3 թագաք] թողի B || 6 Եւ յորժամ լուան ելեալ գնացին] Յայնժան ի միտ առին եթէ տեսիլ իմն իցէ բանս այս և երթեալ B || 8 տեսին] add. նստեալ B || 11 գրեայ] զրեցին B.

tionnes à propos d'un ancien empereur athée et idolâtre. Jamblique répondit : Hier même, nous avons quitté Dèce vivant dans cette ville et qui torturait les chrétiens; nous nous sommes sauvés de lui, car nous aussi nous sommes * des chrétiens; si vous ne me croyez pas, venez avec moi et je vous * A fol. 71
1° b.

En entendant cela, le gouverneur, l'évêque et une foule de gens de la ville se levèrent et partirent avec Jamblique. Arrivés à l'entrée de la grotte, l'évêque y découvrit la plaque de plomb, et, après l'avoir lue, ils pénétrèrent dans la grotte et y trouvèrent les saints resplendissants et gais, souriants; ils se prosternèrent devant eux et leur donnèrent le baiser. Les saints leur racontèrent les faits tels qu'ils s'étaient passés.

[L'évêque] écrivit aussitôt à l'empereur Théodose, lui annonçant la résurrection qui venait de se produire avec tant d'éclat. Celui-ci fut rempli de joie à ce récit et se rendit à Éphèse sur des coursiers rapides, accompagné d'une foule de princes et de gens. Lorsqu'ils furent arrivés près de la grotte, les saints se portèrent au-devant de l'empereur; leur visage resplendissait comme le soleil. L'empereur descendit de cheval, tomba face à terre et se prosterna devant eux. Ensuite il se jeta au cou de chacun d'eux et les embrassa avec des larmes aux yeux.

Եւ նստեալք ի տեղւոջն ուր ննջեցինն, խօսեցան յթագաւորն եւ ասն. Խաղաղութեամբ կեցցէ թագաւորութիւնդ քո եւ ճի կրկնախցէ սիրտ քո վասն չարութեան հոգւո՞յցեալ ճարմնոց, զի վասն քո՝ չարոց զձեզ Ատուած որ զիտասցեն չհաւատացեալք կիկէ լցէ չարութիւն հոգացեալ ճարմնոց ճարդկան : Եւ դաչս ասացեալ խոնարհեցաւցին զգլուխ իւրեանց եւ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Ատուած ի ձեռս հրեշտակաց :

Եւ առժամայն հրամայեաց թագաւորն եւ արարին տապանս եօթն արծաթիս եւ ոսկեով զի վիցեն անդ զնշխարս սրբոցն : Եւ երեւեցան նձա ի զվշերին եւ ասն. Զձեզ Ատուած ի հոգոջ չարոց եւ ոչ չտիւտց եւ արծաթոջ, եւ զու զարձեալ չերկիր չարձէ չարեաց՝ հանգո՞ւ զձեզ :

Եւ նոյնժամայն փորեցին գտեղին չորուձ ննջեցին եւ եղին գտուրբն ի վերայ տեղոջն, զարդարեցին ոսկէօձ ապիկով. եւ շինեաց ի վերայ կամար եւ արարեալ ամենապատիւ տօն սրբոցն, զարձաւ ի Բիւզանդիս փառաւորելով եւ գահանարով զԱստուծոյ :

Եւ եպիսկոպոսքն եւ ալ ժողովուրդքն որ զհերձուածն տնկեցին՝ տեսեալ զգարձանալի զարանչելան զարձան չուղղափառութիւն :

2 կրկնախցէ] կրկնախցէ B || 3 ճարմնոց] ճեւեղոց *add.* B — չհաւատացեալք] ամենայն չաւատացեալք B || 5 իւրեանց *om.* B || 12 ոսկէօձ ապիկով] ոսկէօձ արծաթով B || 15 չուղղափառութիւն] չուղղափառ հաւատս B.

[Les saints], s'étant ensuite assis à l'endroit où ils s'étaient endormis, causèrent avec l'empereur et lui dirent : Que ton règne se maintienne en paix et que ton cœur ne doute plus au sujet de la résurrection des corps devenus poussière, car c'est pour toi que Dieu nous a ressuscités afin que les gens qui ne croient pas, sachent qu'il y a une résurrection pour les corps des hommes devenus poussière. Ce disant, ils inclinèrent la tête et rendirent leur âme à Dieu entre les mains des anges.

L'empereur donna l'ordre aussitôt de construire sept tombeaux en or et en argent pour y déposer les restes des saints. Mais les saints lui apparurent dans la nuit et lui dirent : Dieu nous a ressuscités de la terre et non pas de l'or et de l'argent; aussi, toi, dépose-nous de nouveau dans la terre d'où nous sommes ressuscités.

On creusa aussitôt l'endroit où les saints s'étaient endormis, et on les déposa à cette place, après l'avoir ornée de verre enchâssé dans de l'or; l'empereur y fit élever une coupole et, après avoir célébré une très grande fête en l'honneur des saints, il retourna à Byzance en glorifiant et en rendant grâces à Dieu.

Les évêques et les gens qui avaient introduit le schisme, ayant vu le stupéfiant miracle, revinrent à l'orthodoxie.

* A fol. 71
v° a.

* A fol. 71
v° a.

Ասն ոմանք եթէ ի դուռն այրին այնմիկ կգեալ են նշխարք Մարիամայ Մակկապե-
նացոյ :

Զարթոյց Աստուած զեօթն ծանկունն Եփեսոսի՝ Հոկտեմբերի ԻՎ :

Յայսմ առեր սուրբ մարտիրոսն Քրիստոսի Գոմնինոս ի Թեաղոնիկէ քաղաքին * A fol. 71
5 կատարեցաւ ի Մարտիմիանոսէ արքայէ : Զարաչար զօրքսն ջարդեցին եւ չեա եօթն v^o b.
առեր աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած :

ԵՅ Ի սմին չըշտտակ եւ հանդիտս սրբոցն Պրոկղէ Կոստանդինուպօլսի պատրիարքի,
որ կարաւ զաթոռն չեա Յովհաննու Սակերեանի վարդապետին իւրոյ ամս երկոտասան :
Յայսմ առեր տօն է սրբուհւոցն Տարիթայ զոր չարոց Պետրոս՝ որ այժմեմիկ կոչի :]

10 Մահճի ԺԶ եւ Հոկտեմբերի ԻԵ : Վկայարանութիւն սրբոց զպրացն Մարիամնոսի
եւ Մարտիրոսի

Յեա վախճանի Երանելոյն Աղեկանդրի՝ Կոստանդինուպօլսոյ հալածութեան, ձեռ-
նակրեցաւ սուրբն Պաւլոս խոստովանոցն . եւ թագաւորեաց Կոստանդին որդի Կոստան-

3 զեօթն] սուրբ *add.* B — Եփեսոսի *om.* B.

10 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B || 12 Կոստանդինուպօլսոյ] Կոստանդինուպօլի
B || 13 Կոստանդին] Կոստանդինուպօլսի B.

Certains disent qu'à l'entrée de la grotte se trouvent déposés les restes
de Marie Madeleine.

Dieu ressuscita les sept dormants d'Éphèse le 24 octobre.

* En ce jour, le saint martyr du Christ Dominus fut mis à mort dans la * A fol. 71
ville de Thessalonique par l'empereur Maximien. Comme on lui avait brisé v^o b.
cruellement les chevilles, il rendit, sept jours après, son âme à Dieu.

[B En ce même jour, commémoration et repos de saint Proclus, patriarche
de Constantinople, qui occupa le siège pendant douze ans après son maître
Jean Chrysostome.

En ce jour, fête de sainte Tabitha, que Pierre ressuscita, nom qui se
traduit gazelle¹.]

16 SAHMI, 25 Octobre.

Martyre des saints notaires Marcien et Martyron.

Après la mort du bienheureux Alexandre, patriarche de Constantinople,
saint Paul le confesseur fut sacré [patriarche]. Constance, fils du grand

1. Act., ix, 36.

ղիանսի մեծի, թողեալ զուղղափառութիւն Տօրն իւրոյ, եղև արիանսի հերձուածովն
և արար ժողով ի բաղարին Սարգիկի :

Եւ աւարեաց եպիսկոպոսունա հերձուածոյս առ սուրբն Պաւլոս Կոստանդինու-
պօլսոյ եպիսկոպոսն՝ և բունարատէին զնա ընդունել զժողովն և նորով զերեր հարիւր
և տասն և ութ հալապեան Նիկիոյ ժողովոյն : Եւ սուրբն Պաւլոս նորովիւր վարձոյց
զհերձուածոյ եպիսկոպոսունան :

Եւ զբնաց թնայաւորն յեպարբոս բաղարին, և բարկոճելով բարշեցին զխոստովա-
նոյն Պաւլոս և արքայեցին ի Կոկիսոն Հաչոյ և * ձեւնապրեցին յաթիսն զԵւտրբիոս
զՏամսոսն արիանոսաց : Եւ վասն զի ոչ ընդունեցան զնա ժողովուրցն Կոստանդինու-
պօլսի, ձեւնապրեցին զՄակեդոն հոգեմարտն զոր սինհոյոսն նորովաց վասն զի հայՏո-
եաց զհոյին սուրբ :

Իսկ եպարբոսն Փիլիպպոս հալածէր զորս համագոյ խոստովանէին զսուրբ Երբր-
դօթիւնն : Եւ բուեալ զՊաւլոսէ : Եթէ յարտորս նստելով նորովէ զարխոսականքն, և
զսուրբ Երբրդօթիւնն համագոյ բարոյէ, զբնաց ի Կոկիսոն առ պաշտպանն, և ի
զիշերի արկին զեմիփորոնն ի պարանոցն և խեղցելին զսուրբն Պաւլոս և ընկալաւ
երանելին զմահն երանելի :

1 արիանսի հերձուածովն] արիսի հերձուածովն B || 3 Կոստանդինուպօլսոյ եպիսկոպոսն]
Կոստանդինուպօլսի հալապեան B || 5 Պաւլոս] խոստովանոյն *add.* B || 7 բարշեցին]
բաշեցին B || 10 սինհոյոսն] սինհոյոսն B || 12 եպարբոսն] եպիսկոպոսն B || 13 զարխոս-
ականքն] զարիանոս B.

Constantin, devenu empereur, abandonna la foi orthodoxe de son père, devint schismatique arien et convoqua un concile dans la ville de Sardique.

Il envoya des évêques schismatiques à saint Paul, évêque de Constantinople, pour l'obliger à accepter le concile et anathématiser les trois cent dix-huit pères du concile de Nicée. Saint Paul renvoya avec anathèmes les évêques schismatiques.

L'empereur écrivit alors à l'évêque de la ville. On lapida Paul le
* A fol. 72 confesseur; on le traîna et on l'exila à Coguse d'Arménie; * on sacra, au
1er a. siège, Eudoxe, le partisan des Ariens. Mais comme la population de Constantinople ne l'accepta point, on sacra Macédonius, le pneumatomaque, que le synode avait anathématisé pour avoir blasphémé le Saint-Esprit.

L'évêque Philippe persécuta tous ceux qui confessaient la sainte Trinité consubstantielle; et ayant appris au sujet de Paul que dans son exil il anathématisait les ariens et prêchait la sainte Trinité consubstantielle, il écrivit (un ordre) aux gardiens, à Cœuse, qui, une nuit, passèrent l'omphorium autour du cou de saint Paul et l'étranglèrent. Le bienheureux eut ainsi une mort bienheureuse.

Եւ լուան երկուսին զպլլրըն իւր կիսասարկաւագուներն Մարկիանոս եւ Մարտիրոսն, ազգադէկէին եւ չարահամբուէին գեարբբոսէն եթէ. Վասն պլլոճ ազանդոչն Արիսոսի եազան զուղլալաւ հաչրապետն մեր զխոտովանոյն Պաւլոս : Եւ բարկացեալ չոճ եպարբոսին հրամայեաց եւ հատին զգլուխ սուրբ զսրացն եւ թաղեցին ի քաղաքին մերձ ի զուան Մեղանդիսի. եւ նշխարք սոցա փապեն ի մէջ եկեղեցոյ եւ տան սրբոցս Հոկոսեմբերի Իւն :

* Ամենայն վարդապետք բազարին աշակերտք հանդերձ ժողովին յեկեղեցին ուր տապանն է պաշտաւ ջահիւր եւ մոմեղինք եւ երգովք հոգեւորք տանեն զձգեաթիւն սուրբ կիսասարկաւագան եւ զպրացն Մարկիանոսի եւ Մարտիրոսի ի փառս Քրիստոսի :

* A fol. 72
1° b.

[B* Յիշատակ է Յովսեփոյ Արեմաթիացոյն, որ պատեալ թաղեաց զմարմինն Տեսուն :

* B
p. 207 b.

Արդար եւ բարեգործ նախարարն Յովսէփ՝ էր չԱրեմաթեաց բազարէ, ի մանկութենէ օրինօք վարժեալ եւ ամբիճ բազարաւարութեամբ պաշտաւացեալ՝ սկն ունէր զալլատեանն Քրիստոսի եւ արբայութեանն երկնից՝ զխապեալ եւ հաւատացեալ զնախազուշակ բանս սուրբ մարգարէիցն :

Եւ էր չոճ բարեգործ առ սպլբատոս՝ որպէս վկայէ աւետարանիչն եթէ, էր այլ

1 երկուսին] երկուսին B — Մարտիրոսն] Մարտիրոսն B || 2 համբուէին] համբուանէին B — գեարբբոսէն] գեպիսկոպոսէն B | 4 հրամայեաց om. B — զգլուխ սուրբ] զգլուխ սրբոց B || 5 Մեղանդիսի] Մեղանդիսի B — սոցա] սրբոցն B — սրբոցս] սրբոցն B || 8 երգովք] երգօք B | 9 փառս] եւ ի գովութիւն Քրիստոսի Ասասուց մերոյ add. B.

Ses deux notaires, les sous-diacres ¹ Marcien et Martyron, l'ayant appris, se mirent à crier et à diffamer l'éparque, disant : Il a tué notre patriarache orthodoxe, le confesseur Paul, pour l'abominable secte d'Arius. L'éparque, fort irrité, ordonna de trancher la tête aux saints notaires, qu'on enterra dans la ville près de la porte de Mélandès. Leurs restes brillent au milieu de l'église, et leur fête se célèbre le 25 octobre.

* Tous les docteurs de la ville, accompagnés de leurs élèves, se rassemblent à l'église où se trouve le tombeau, avec des torches allumées et des cierges, et fêtent par des chants spirituels l'ascétisme des saints sous-diacres et scribes Marcien et Martyron, pour la gloire du Christ.

* A fol. 72
1° b.

[B* Commémoration de Joseph d'Arimathie, qui ensevelit et inhuma le corps du Seigneur.

* B
p. 207 b.

Le juste et bon sanhédrite (*naharar*) Joseph était d'Arimathie; il avait vécu dès l'enfance selon les lois et brillait par sa conduite sans tache, dans l'attente de la venue du Christ et du royaume des cieux; il connaissait les prédictions des saints prophètes et y croyait.

Il était très charitable envers les pauvres, ainsi que l'atteste l'évan-

1. Lecteurs, d'après *Syn. Cp.*, col. 161.

լարեկործ եւ արգար : Ձի էր հալը սրբոց եւ վերակացու աչքեաց եւ ընդունող օտարաց եւ աչքելու հիւանդաց՝ հաւատարեայ նախնայն Աբրահամու մարգարութեամբ, եւ պարկեշտութեամբ անձին համեմատ էր առաքիլութեանն Յովսեփայ նախնոց : Ալլ եւ էր արդարացատ եւ իրաւարար եւ սուրբ, որով եւ չէր մխարանեալ ընդ խորհուրդս եւ ընդ գործս անօրէն հրէից :

Սա՛ հաւատացեալ Տեառն մերոյ Քրիստոսի որում եւ սպասէին ի կանխել, եւ ընկալաւ զնա չիբում վերնատանն, եւ սպասուորեաց նմա ի յետին երեկոյնն : Եւ յորժամ աշակերտքն եւ ամենայն հաւատացեալքն փախեան ի լառչին Տեառն, սա համարձակեցաւ արհամարհել զմահ եւ զերկիւղ հրէիցն, եւ խնդրեաց զմարմինն տէրունական : Եւ արժանի եղև մերձենալ եւ իջուցանել ի լառչէն գամերձենալին Աստուած մեռեալ մարմնովն, որ արդէն կենդանի էր աստուածութեամբն :

Սա՛ իւրով զնեալ կտաւովն՝ պատեաց զաչն որ պարփակէ գաշխարհս : Սա՛ խնկեաց զաչն՝ որպ իւղ լիարեալ է անուն : Սա՛ արժանի եղև ձեռօք շօշափել, զպղել որպէս մեռելոց, գամենեցուն արարչին եւ գանձահ կենդանոցն եւ զկենդանեաց կենդանացոյցն զմարմինն, կափուցանել զաչսն որ ի բերորէս նստելով յանդունդս հաչի, եւ կապել պատանօք զձեռսն սակղճչին բարից, եւ համբուրել արատասօք գանձակին սերորէից :

géliste, en disant : *il était bon et juste* ¹. Car il était père pour les orphelins, administrateur pour les veuves, hospitalier pour les étrangers, rendant visite aux malades, semblable au patriarche Abraham pour son amour de l'humanité, et au patriarche Joseph dont il égalait la vertu par la modestie de sa personne. Il était aussi juste, équitable et saint, c'est pourquoi *il n'avait donné son assentiment ni aux desseins, ni aux actes des Juifs impies* ².

Cet homme croyant en Notre-Seigneur le Christ, qu'il attendait par avance, l'accueillit dans sa grande salle et Le servit le dernier soir. Et lorsque les disciples et tous les fidèles prirent la fuite au moment du crucifiement du Seigneur, il eut la hardiesse de mépriser la mort et la crainte des Juifs et demanda le corps du Seigneur ³. Il fut digne d'approcher et de descendre de la croix l'inaccessible Dieu, mort en sa chair, mais qui était vivant en la divinité.

Il enveloppa d'un linceul, qu'il avait acheté, Celui qui enveloppe l'univers. Il embauma Celui dont le nom est (comme) *une huile répandue* ⁴. Il fut digne de toucher de sa main, de serrer le corps comme mort, du créateur de tous les êtres, du vivant immortel, du vivificateur des vivants; de fermer les yeux à Celui qui, assis sur les chérubins, regarde les abîmes; d'attacher les mains du créateur de toutes choses; et de baiser avec larmes Celui qui dans un linceul est inaccessible aux séraphins.

1. Luc, xxiii, 50. — 2. *Ibid.*, 51. — 3. *Ibid.*, 52. — 4. Cant., ii, 2.

Սա՛ չլուրժ կուածոց եւ վիճափոր գերեզմանին՝ զոր իւր էր պատրաստեալ սուրբ
 Հոգւոյն ազգմամբ՝ զՏէրն թաղեաց չլուրժ պարտիզին, եւ փակեաց վիճով զանպարփա-
 կելին, եւ զփակողն ամենայնի ընդ ինքեամբ՝ զրանն մարմնացեալ : Ականատես եղև եւ
 տրուիճանն եւ վերացմանն, ընդ աչ առաքելոցն, ընկալաւ եւ զսուրբ Հոգին : Եւ բազմաց
 5 վկայ եւ ըարող եղև Քրիստոսի աստուածութեանն, եւ բազում նկտութիւնս եւ շարշա-
 րանս կրեաց յանձաւան Հրէիցն, որոց աներկիւզ վկայէր զճշմարտութիւնն Քրիստոսի
 արհամարհելով զմահ : :

Եւ յայժմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս բարի հաւատով եւ աստուածահաճոց վարուք
 բարեպաշտ թաղաւորն Հայոց Հեթում՝ հայն Լեւոն թաղաւորի :]

10 Սահճի ժԷ: եւ Հոսիւսեմբերի ԻԶ : Վկայարանութիւն սրբոյն Կեճեարիտսի :

Սուրբ եւ փառաւորեալ վկայն եւ մարտիրոսն Քրիստոսի Կեճեարիտս էր ի քաղաքէն
 Թեապոնիկեաց, ի ժամանակս Կրիսկիտիանոսի եւ Մարքիմիանոսի ամբարիշտ թա-
 4 գաւորացն . եւ վկայէր հաւատովք ի քաղաքին եւ էր վարդապետ ճշմարտութեանն :

Եւ երթեալ Մարքիմիանոս ի քաղաքն յայն, եւ պարճէր յայք ծի հզոր եւ զօրաւոր

10 Վկայարանութիւն սրբոյն Կեճեարիտսի] Վկայութիւն Կեճեարիտսի սրբոյ վկային Քրիս-
 տոսի Ե | 11 վկայն եւ om. Ե — Քրիստոսի om. Ե | 12 ամբարիշտ] կուսալաշտ Ե.

Il inhuma le Seigneur dans le sépulcre taillé dans le roc, qu'il avait préparé pour lui-même par l'inspiration du Saint-Esprit, et l'enterra dans son jardin; il scella d'une pierre Celui qui ne peut être contenu, l'incompréhensible, celui qui contient toutes les choses en soi, le Verbe incarné. Il fut également témoin de la Résurrection et de l'Ascension avec d'autres apôtres, et il reçut le Saint-Esprit. Il fut pour beaucoup de gens le témoin et le prêcheur de la divinité du Christ, supporta bien des peines et des tourments des Juifs incrédules auxquels il témoignait sans crainte la vérité du Christ. en méprisant la mort.

En ce jour, reposa dans le Christ, en bonne foi et après une vie agréable à Dieu, le pieux roi des Arméniens, Héthoum, père du roi Léon.]

17 SAHMI, 26 Octobre.

Martyre de saint Démétrius.

Le saint et glorieux témoin et martyr du Christ Démétrius était de la ville de Thessalonique, aux jours des empereurs impies Dioclétien et Maximien; il brillait dans la ville par sa foi et enseignait la vérité.

Maximien, s'étant rendu dans cette ville, se glorifiait d'un lutteur fort

մենամարտիկ, որոչ անուն էր Ղեկոյ, և զբազումս ետան որք ճարտնչէին ընդ նմա : և Եւ չորձամ Մարտիրոսնոս էր ի տեղին ասպարիսի չորձմ ճարտնչէին, սղղեցուցին նմա վասն սրբոցն Գեմարիտի եկէ բրիտոնեաց է և զբազումս զարձուցանէ ի հաւատն իւր, և խափանէ ի զոհելոց աստուածոց մերոց : և Զհամալեաց սրահէլ զնա ի կամարս բազանեացն ուր զաղբելոց վաչտն զիպէին, և ինքն իջեալ յասպարէզն և 5
 * A fol. 72 Տրամալեաց Ղեկոյ իջանել ի մէջ * ասպարիտին, թերեւս կըլէ որ մենամարտիլ ընդ
 v^o a. Ղեկոյ. և ոչ իջիւեաց որ մտանել ի մարտն :

և Եւ ճի սմն նեստոր անուն բրիտոնեաց՝ վաղեաց յատրիճանացն յասպարէզն և արիարար զիմեալ ի վերաց Ղեկոյ : և տեսեալ թագաւորին զաչրն երիտասարդ և զեղեցիկ տեսեամբ՝ խնայեաց ի նա զև մի մեւցի, և կոչեցեալ առ ինքն ասէ. Գիտե՞մ 10
 զի վասն աղբատուիման մատնեցեր զանձնդ ի մահ, այլ ես տաց բեղ զանձս և ինչս որ բարիոր սպրիտ, և ճի զաչը բարետեսակ ճանկուիլուկ կորուսանես :

Ասէ նեստորիտս. Վաստայ ճմ ի Բրիտոս զոր խոստովանիմն, և չաղօխ վար-
 ցապետին խնոց Գեմարիտի որ ոչ չաղթեցայց այլ չաղթեցից : և զիմեցին ի միմեանս և մարտանն նեստորիտս և Ղեկիտս, և չաղթեաց նեստորիտս և ընկէց զՂեկիտս 15
 յերկիր և ետան :

1 Ղեկոյ] Աեկոս B || 2 էր] զնոց B — չորձմ] մենամարտիկըն add. B || 5 վաչտն] վաչտն B || 6 Ղեկոյ] Աեկոց B || 7 զեկոյ] նմա B — ճարտն] յաւուր յանձնիկ add. B || 8 նեստոր] նեստորիտ B || 9 Ղեկոյ] Աեկոց B || 11 զանձնդ] զանձն բո B || 12 զայց] զայցրպիկ B — կորուսանես] կորուսաներ B.

et puissant, nommé Lyaïos (*Livio*), lequel avait tué nombre de ceux qui avaient lutté avec lui. Pendant que Maximien se trouvait dans l'arène où on luttait, on lui parla au sujet de saint Démétrius : Il est chrétien, il convertit beaucoup de personnes à sa foi, et s'oppose au sacrifice de nos dieux. L'empereur ordonna de le garder sous les voûtes des bains où l'on amassait le bois à brûler, et lui-même, étant descendu dans * l'arène, il ordonna * A fol. 72
 v^o a. à Lyaïos d'y descendre également dans l'espoir que quelqu'un se présenterait pour lutter avec Lyaïos; mais personne n'osa entrer en lutte avec lui.

C'est alors qu'un chrétien du nom de Nestor, sautant des gradins, descendit au milieu de l'arène et se précipita bravement sur Lyaïos. L'empereur, remarquant cet homme jeune et beau de visage, l'épargna pour qu'il ne mourût pas, l'appela à lui et lui dit : Je sais que c'est à cause de ta pauvreté que tu exposes ta personne à la mort, je te donnerai une somme d'argent et des biens pour que tu puisses vivre à l'aise; ne sacrifie pas une si belle jeunesse.

Nestor (*Nestorios*) lui répondit : Je suis confiant en le Christ que je confesse, et en les prières de mon maître Démétrius; je ne serai pas vaincu, mais vainqueur. Nestor et Lyaïos se jetèrent l'un sur l'autre, et luttèrent. Nestor vainquit Lyaïos, le jeta par terre et le tua.

Եւ յոյժ ամօթով եւ բարկութեամբ լցեալ Մաքսիմիանոսի՝ վաթանակի զնաց չազարանս իւր եւ հրամայեաց զուրբն Նեստոր արտաբոյ թաղարբին զվաստել, եւ այնպէս բարի հաւատովք կատարեցաւ ի Քրիստոս : Եւ յետոյ շինեցին եկեղեցի ի սեղոյն այնմիկ յանուն սրբոյն Նեստորիոսի եւ եզին սեղ զնշխարան ի տապանի :

5 Եւ վիշեցուցին թագաւորին * Մաքսիմիանոսի եւ վասն սրբոյն Գեմետրիոսի : Եւ * A fol. 72 v° h.
հրամայեաց ի տեղին ուր եղեալ էին՝ տիգով խոցել եւ սպանանել : Եւ այնպէս բարի խոտտովանութեամբ եւ երանելի մահուամբ փոխեցաւ ի Հոկտեմբերի ԻՉ : Եւ ոմանք երկիւղածք ի տեղին ուր կատարեցաւ՝ թաղեցին զնա :

10 Եւ յետոյ բարեպաշտ եպարքոս թաղարբին այնմիկ շինեաց զսեղին եկեղեցի մեծ եւ վաչկուչ : Եւ արար տապան արձաթի եւ եղ սեղ զմարմին սրբոյ վկային. եւ կանգնեաց ի վերայ տապանին զուրբէթ մարմարիոնեաց. եւ լինի մեծ սրանչևելք, երանէ ի տապանէն ձէթ անուշահոտ յոյժ եւ է զեղ ամենայն զաւոյ :

Եւ բարեպաշտ թագաւորն Մաւրիկիոս կամեցաւ մասն ինչ ի նշխարաց սրբոյն Գեմետրիոսի տանել ի Կոստանդնուպօլիս : Եւ երթեալ որ աւարեցանն եւ սկսան 15 փորել : Եւ յանկարծակի ել ի փոսոյն հուր, եւ փախոյց զփորողքն. եւ ի հողոյն հաղիւ

4 Նեստոր] Նեստորիոս B || 5 Գեմետրիոսի] Գեմետրիանոսի B || 6 ի տեղին] ի տեղոյն B — եղեալ] արգելեալն B — տիգով] տիգօր B || 7 մահուամբ] ի Քրիստոս *add.* B || 9 յետոյ] Գեանդիոս *add.* B || 11 երանէ ... զաւոյ] եւ բժշկութիւն տխտայեկոյ B.

Maximien, rempli de confusion et de colère, retourna vivement à son palais et ordonna de trancher la tête à saint Nestor hors de la ville. C'est ainsi qu'il mourut en bonne foi dans le Christ. Plus tard on construisit une église à cet endroit, au nom de saint Nestor, et on y déposa ses restes dans un tombeau.

On rappela à l'empereur * Maximien l'affaire de saint Démétrius. * A fol. 72 v° h.
Il ordonna de le frapper avec des lances, à l'endroit où on l'avait enfermé, et de le tuer. C'est ainsi qu'en bonne confession et d'une mort bienheureuse, il trépassa le 26 octobre. Quelques personnes pieuses l'enterrèrent à l'endroit où il avait trouvé la mort.

Plus tard, le pieux éparque de la ville fit construire sur l'emplacement une grande et belle église. Il fit faire un tombeau en argent et y déposa le corps du saint martyr. Il fit élever sur le tombeau une coupole en marbre. De grands miracles s'y opèrent, et une huile très parfumée découle du tombeau qui est le remède pour toutes sortes de maladies.

Le pieux empereur Maurice voulut transporter une partie des restes de saint Démétrius à Constantinople. Ceux qui furent envoyés à ce sujet arrivèrent et se mirent à creuser. Tout à coup une flamme jaillit de la fosse qui mit en fuite ceux qui la creusaient; à peine s'ils purent emporter une

կարացին առնալ սխալ ձի, և տարան առ թագաւորն և պատմեցին նմա զկեղալ սրանչեղևն. և առեալ զհոգն որպէս զնշխարս ընկալաւ : Իսկ ժողովուրդն զհոգն զոր հանին արկին ի տեղին և ելին ի վերայ զապն ճարմարինեակ, չորմէ բխէր բժշկական և անուշահոտ ձէլքն :

* A fol. 73
1° a. Եւ զանբաւ * սրանչեղևն զոր արար Գեմետրիոս ի Թեսալոնիկեայ բազարին զրեալ 5
են չամենակատար պատմութիւնն իւր :

Յայժմ աւար վկայութիւն սրբոց Հիպերիքեանց :

Սորա էին ի Մամուստիայ բազարէն, արբ փառաւորբ և երեւելբ Հիպերիքոս և Թէոփիլոս : Եւ եկեալ անդ Մարտիմիոնոս թագաւորն անսրէնն, և հրամայեաց ամենեցուն ժողովել ի բախտանոցն և երկիր պապանել զարշնի կտոցն :

Իսկ սուրբն Հիպերիքոս և Թէոփիլոս կապին չափօքն ի վերնատանն Հիպերիքի, զի էր անդ խաչ ձի կառուցեալ չարեւելից կողմն՝ չորմն : Եկին առ նոսա սիրելիբ իւրեանց Յակոբոս և Պարգորիոս և Լյբիրաս և Գոմնաս և Յուլիանոս, և ի վարպազեալութենէ նոցա հաւատացին ի Քրիստոս, և ձկրտեղան ի բահոնայէն Յակոբայ :

1 և յանկարծակի ... զփորսղբն] և ի լինել սրանչեղևաց զի տեսնէին հար ելանել ի փոսոցն, և զարհուրեալ փախեան փորսղբն B || 2 սրանչեղևն] սր երեւեցաւ նոցա *add.* B — իսկ ժողովուրդն *om.* B — հանին] զարձեալ *add.* B || 3 չորմէ ... ձէլքն *om.* B || 5 Եւ զանբաւ] Իսկ զայ բազար B || 6 պատմութիւնն] վկայարձանութիւնն B.

poignée de terre, qu'ils présentèrent à l'empereur en lui rendant compte du miracle qui avait eu lieu. L'empereur accueillit la terre comme si c'était les restes des saints. La population remit en place la terre qu'on avait voulu creuser et la couvrit d'une dalle en marbre d'où découle l'huile odorante de guérison.

* Quant aux innombrables miracles qu'opéra Démétrius dans la ville de Thessalonique, ils sont écrits dans sa vie très complète.

En ce jour, martyre de Hypérichus et de ses compagnons.

Hypérichus et Théophile étaient de hauts et illustres personnages de la ville de Samosate. Maximien, l'empereur impie, s'étant rendu en cette ville, ordonna à tous les gens de se réunir au temple de la Fortune et de se prosterner devant les idoles abominables.

Les saints Hypérichus et Théophile se trouvaient en prières à l'étage supérieur de la maison de Hypérichus, où l'on avait installé une croix sur le mur, du côté de l'Orient. Des amis intimes, Jacques, Pargorius, Abibas, Dommas et Julien, s'étant rendus chez eux, se convertirent au Christ par leur doctrine, et se firent baptiser par le prêtre Jacques.

Եւ ձառնեցին զնոսա Մարտիրոսոսի եթէ ոչ հնազանդին հրամանի բուժ եւ
 գատուածսն ոչ պաշտեն : Եւ հրամայեաց ածել առաջի իւր զնոսա, եւ բազըր-
 ութեամբ * խրատէր զնոսա ի բաց կալ ի Վերխոսոսէ եւ պաշտել զԿուռսն. եւ տան-
 ջեալ զնոսա արկին ի բանդ կապեալ ծանր շղթայիւր եւ սովամահ առնել զնոսա :

* A fol. 73
r° b.

5 Եւ չեա բազում աւուրց ետ ածել առաջի իւր, եւ զարձեալ խոստանալ նոցա
 պարզեա, լշխանութիւնս եթէ լսեն հրամանաց նորա, ապա թէ ոչ տանջանս անհնարինս
 եւ մահս զառնագոյնս : Եւ Հիպերիբոս բանդի կուտա էր բնութեամբ եղ զձեռն ի վերայ
 գլխոց իւրոց եւ ասէ. Սրպէս անհնարին է բուսանել մագոց ի պուխ իմ, նոցնպէս ան-
 հնարին է լսել մեզ բանից բոց. եւ զնոցն ամենայնքն ասէին : Եւ հրամայեաց տանջել
 10 խտագոյնս, եւ ապա ետ վճիռ մահո նոցա այսպէս. Հիպերիբոս եւ բնիկերք իւր ոչ
 լուան ձայնի իմուժ եւ ոչ զոչեցին բարերար աստուածոց, ալ սիրեցին զԳալիլեացին.
 վասն այնորիկ հրամայեմ խաչել զորսա որպէս վարդապետն զոցա չեբուսայեմ :

Եւ հարեալ գալ ի բերանն, այնպէս տանէին զնոսա ի սեղի սպանմանն : Եւ
 ժողովեցան առ նոսա ամենայն բարբառն, եւ նորա օրջնեցին զնոսա յոջ, եւ զժառայս
 15 իւրեանց ապատեցին, եւ մարդարեացան զբառնալ կոսապաշտութեանն : Եւ ապա
 տարեալ խաչեցին զեօթիմանսինն, եւ արկեալ մարթ * ուրց ի վերայ գլխոցն Հիպերիբի

* A fol. 73
v° a.

On les dénonça à Maximien en disant : Ils n'obéissent pas à ton ordre
 et n'adorent point les dieux. Il ordonna de les faire venir en sa présence,
 et les engagea * avec douceur à abandonner le Christ et à adorer les idoles.
 Ils n'acceptèrent point. On les soumit à des tortures et on les jeta en prison,
 chargés de lourdes chaînes, pour les faire périr de faim.

* A fol. 73
r° b.

Longtemps après, [l'empereur] les fit venir en sa présence et leur promit
 de nouveau de leur donner des présents et de hautes situations s'ils
 voulaient obéir à ses ordres, et dans le cas contraire, il les menaça de
 tourments horribles et de mort très cruelle. Hypérielus, qui était chauve
 de nature, posa la main sur sa tête et dit : Ainsi qu'il est impossible à ce
 que des cheveux poussent sur ma tête, de même il nous est impossible
 d'écouter tes propos. Tous dirent la même chose. Alors il ordonna de les
 torturer cruellement et décréta leur mort en ces termes : Hypérielus et ses
 compagnons n'ont pas obéi à mon ordre et n'ont pas sacrifié à nos dieux
 bienfaiteurs, par contre ils ont préféré le Galiléen, c'est pourquoi j'ordonne
 de les crucifier à l'exemple de leur maître à Jérusalem.

On leur posa des mors à la bouche, et on les conduisit ainsi à l'endroit
 de l'exécution. Tous [les habitants] de la ville les suivirent; les saints les
 bénirent beaucoup, émancipèrent leurs domestiques et prédirent la destruction
 de l'idolâtrie. Arrivés à l'endroit, on crucifia tous les sept. On posa une peau
 * de cheveau sur la tête de Hypérielus qu'on fixa avec des clous pointus

* A fol. 73
v° a.

և փարեալ բեւեռս հաստուս ընդ գագաթն նորա : Ատէ թագաւորն . Ահա բուսաւ մալ ի գլուխդ բո, արդ գոհնն : Եւ նորա հոսեալ ուղեղն ընդ բիթն աւանդեաց զհոգին : Նոյնպէս եւ ալրոցն հարին բեւեռուս ընդ գագաթնունսն եւ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց Հոկոսեմբերի ԻԶ :

Եւ ալր ծի բրիստոնեաց գնեաց զմարմինս նոցա եւ գաղտ թաղեաց յանդի իւրում : 5

Ի սմին աւուր եղև շարժ մեծ ի Կոստանդինուպոլիս, յաւուրս Աւետի արքայի Բասուրոսի եւ մեծ ֆրաս եղև ի մարդիկ եւ ի շինուածս :

Եւ յետ երկու հարիւր եւ քսաասուն եւ ինն ամաց, յաւուրս Բարսիլիոսի եւ Կոստանդինանոսի եղբոր իւրոյ, եղև դարձեալ յայսմ աւուր ահաւոր եւ սոսկալի շարժ ի գիշերի, որ այնպիսի ալ չէ լեալ ի խաչելութենէ Քրիստոսի : Եւ անկաւ մեծ եկեղեցոյն արբոյն Սոփեայ կամարն արեւմտից, եւ բաղում եկեղեցիք եւ բարձրաշէն սալաբանք եւ կամարակապ փողոցք կործանեցան, եւ եկաց տարի մի եւ ահ մեծ եղև ի բողբոջն :

[Ե անցամ աւուր չիշատակ արբոյն Բարդիշուի եպիսկոպոսի եւ երեք հարիւր եւ եօթանասուն եւ հինգ վիպիցն որ ընդ նմա կատարեցան ի ճապհոյ արքայէ ի Պարս :] 15

6 Ի սմին] Յայսմ Ե || 7 Խասուրոսի] Խասարացոյ Ե || 10 ի գիշերի om. Ե || 11 արեւմտից] կողմանէ add. Ե.

enfoncés dans le crâne. L'empereur lui dit : Maintenant que des cheveux ont poussé sur ta tête, offre donc le sacrifice. Le cerveau jaillit par le nez de Hypérichus et il rendit l'âme. On enfonça également des clous dans le crâne des autres, et ils rendirent leur âme, le 26 octobre.

Un homme chrétien acheta leurs corps et les enterra secrètement dans son champ.

En ce même jour, au temps de l'empereur Léon l'Isaurien, il y eut à Constantinople un grand tremblement de terre qui causa beaucoup de pertes aux personnes et aux immeubles.

Deux cent quarante-neuf ans après, aux jours de Basile et de son frère Constantin, il y eut encore, en ce jour, un terrible et désastreux tremblement de terre pendant la nuit, tel qu'on n'en avait pas eu depuis le crucifiement du Christ. La nef de la grande église de Sainte-Sophie, côté ouest, s'éroula; beaucoup d'églises, des édifices élevés, des rues en arcades tombèrent en ruines. (Le cataclysme) dura un an, et jeta l'épouvante dans la ville.

[Ե En ce jour, commémoration de saint Bardišo, évêque, et des trois cent soixante-quinze martyrs qui furent, en même temps que lui, mis à mort en Perse par le roi Sapor.]

Սահմի ԺԲ և Հսրսեճերի ԻԷ : Վկայաբանութիւն սրբուհւոյն Կապետոլինեայ և աղօթեացն իւրոյ ևւոտիէ :

Յաւուրս Պիտղիտախանոսի կուսպաշտ արքային և Զլիլկոնթեայ իշխանին ի Կապադովկիացոց զաւատին, մատենցին առ իշխանն զագնուական կինն Կապետոլին և Կոստուցին առաջի. և հարցանէր զանունն և զքաղաքն իւր և զհօրէն : Ասէ Կապետոլինեա. Հաչր իմ Քրիստոս է և քաղաքն իմ վերինն Երուսաղէմ, և անուն իմ քրիստոնեայ և ունիմ վարդապետ զմեծն Փիլիմիլանոս զԿեսարիոց եպիսկոպոսպետն, և ես քարոզեմ համարձակութեամբ զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած, և անարգեմ և արհամարհեմ զսուտ աստուածսն ձեր և զմօլորութիւն կուսպաշտութեան ձերոց :

Եւ էր աղօթին ձի Կապիտոլինեայ որոյ անուն էր ևւոտիէ, եփէր հաց. և լուս զտիկնօջէն իւրձէ՝ Եթող զհաց եփելն և զնոց ի բանդն, և երկիր եղազ տիկնօջն իւրոց և համբուրէր լայով վկայանան : Եւ հրամայեաց նմա՝ զառնալ ի սուսն և եփել զհացն և ընդ սուսսոսն զալ առ նա զի տեսցէ վկատարութիւն իւր : Եւ ասէ զարձեալ ցնա. Եթէ լսես տիկնօջն բո, արհամարհես և զու զերկրաւոր կենցաղս և

1 վկայաբանութիւն] վկայութիւն B || 2 եւոտիէ] եւոյլիղեայ B || 3 Զլիլկոնթեայ] Զլիլկոն-
 4 Կապետոլին] Կապետոլինեա թէ քրիստոնեայ է *add.* B || 7 զԿեսարիոց] զԿեսա-
 8 րոս B || 12 երկիր եղազ] երկրազեալ B || 15 լսես] իրատու *add.* B.

18 SAHMI, 27 Octobre.

Martyre de sainte Capitoline et de sa servante Hérotéis.

* Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien et de Ziliconta, gouverneur de la province de Cappadoce, on dénonga à ce dernier la noble femme Capitoline, et on la conduisit en sa présence. Il lui demanda son nom, de quelle ville elle était, et qui était son père. Capitoline répondit : Mon père c'est le Christ, et ma ville c'est la haute Jérusalem; mon nom est chrétien, et j'ai pour maître le grand Firmilien, le métropolitain de Césarée; je confesse avec hardiesse que le Christ est le vrai Dieu, et je méprise et dédaigne vos faux dieux et l'erreur de votre idolâtrie.

Capitoline avait une servante du nom de Hérotéis (*Hérotië*), qui cuisait le pain, lorsqu'elle apprit ce qui était arrivé à sa maîtresse; elle quitta la cuisson du pain et se rendit à la prison, se prosterna devant sa maîtresse et baisa ses lieux, les larmes aux yeux. Capitoline lui ordonna de retourner à la maison, de cuire le pain, et de revenir le matin pour assister à son exécution. Elle lui dit encore : Si tu veux écouter ta maîtresse, méprise, toi

ևկ զկնի իմ : Եւ յերթան Եւոտտիէ աղաշէր զՏէր զև արժանաւորեցի եւ նա հանկալիլ ձգնութեան տիկնոջն իւրոյ :

A fol. 74
r^a a. * Եւ ապա տարան զԿապետոլինեա առաջի իշխանին, ժամանեաց եւ ազախինն իւր Եւոտտիէ, եւ առեալ բարինս ձգէր յերես իշխանին, եւ զառաջակալսն բարկածեաց : Եւ կալեալ կապեցին եւ զնա : Եւ զերանկրոյն Կապետոլինեայ հատին զզրուխն ի հոկոսներէրի Եկէ :

Եւ հարցանէին զԵւոտտիէ երթէ. Ձճ խոստովանիս : Եւ նա համարձակութեամբ խոստովանէր զՔրիստոս Աստուած : Եւ չարչարեցին զնա ուժգին տանջանօք եւ բերեցին զմարմին նորա եւ ընկեցին ի հօւրն : Եւ ազոթեալ առ Աստուած ել ի հրոյն անկկալելի. եւ բազումք որ տեսին զայն հաւատոյցին ի Քրիստոս :

Եւ տեսեալ իշխանին երկեաւ երթէ աչքը հաւատան ի Քրիստոս, եւ հրամայեաց սրով հատանել զզրուխ նորա : Եւ զիմեցին ի վերայ եւ յարժամ տարան ի տեղի կատարմանն, եկաց յազոթն առ Աստուած եւ առէ. Ամենայն որ որ զլիշատակս մեր կատարեն եւ աղաչեն զբեղ, կատարեն զինչորումս նոցա, եւ վրկեա զնոսս յամենայն փորձութենէ, եւ արժանի արա երկնից արբաշտութեանդ : Եւ ապա հատին զզրուխ երանուհեոյ վկային Քրիստոսի Եւոտտիէ, եւ թաղեցին ընդ տիկնոջն իւրոյ սրբուհւոյն Կապետոլինեայ :

6 Եկէ] եւ թաղեցին զնա ի նայն տեղւոջն *add.* B || 8 [խոստովանէր] աղապակէր B || 9-10 եւ ազոթեալ ... հաւատան ի Քրիստոս] եւ ազոթեալ զորութեամբն Աստուծոյ B || 11 հրամայեաց] դատարն *add.* B || 12 եւ զիմեցին ի վերայ նորա *om.* B || 13-15 եկաց յազոթն ... արբաշտութեանդ] ազոթեաց առ Աստուած B || 15 երանկրոյ վկային Քրիստոսի Եւոտտիէ] նորա B :

aussi, la vie terrestre et suis-moi. Hérotéis, chemin faisant, pria le Seigneur de la rendre digne, elle aussi, du tourment de sa maîtresse.

A fol. 74
r^a a. * On conduisit ensuite Capitoline devant le gouverneur; sa servante Hérotéis survint à ce moment, et saisissant des pierres, les lança à la figure du gouverneur et lapida tous ceux qui l'entouraient. On la saisit et on lui passa des chaînes. On trancha la tête à la bienheureuse Capitoline, le 27 octobre.

On demanda à Hérotéis : Qui confesses-tu? Elle confessa avec hardiesse le Christ Dieu. On la soumit à d'atroces tortures, on lui déchira le corps et on la jeta dans les flammes. Elle pria Dieu et sortit du feu indemne. Beaucoup de ceux qui virent ce spectacle, crurent au Christ.

À cette vue, le gouverneur eut peur que d'autres aussi ne se convertissent au Christ, et ordonna de lui trancher la tête à l'épée. On se jeta sur elle et on la conduisit à l'endroit de l'exécution; elle pria Dieu en disant : Exauce les vœux de tous ceux qui accompliront notre mémoire et Te prieront, et délivre-les de toutes tentations, rends-les dignes de ton royaume des cieux. On trancha ensuite la tête à la bienheureuse martyre du Christ, Hérotéis, et on l'inhuma auprès de sa maîtresse, sainte Capitoline.

* Յայսմ առուր տօն է սրբոց Սուբխասանց ի Հայք ՅՊրոստոսի ԻԷ զրած է ի * A fol. 74
 նաւասարդի ժէ : r^o b.

Եւ ի սմին առուր տօն է սրբոց շխարիբեանց եօթանց սուրբ վկային՝ որք ի Մարտիրոսն աբրայէ կատարեցան ի Սամստացոց բաղարին : Զկնի բազում տանջանաց կախեալ զշխարիբոս ի փայտի, եւ հարին բեւեռս երկայնս ի գլուխ նորա, եւ ի վեցերին ընկերաց իւրոց, եւ այնպէս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած : Եւ հրամայեաց ընկենուլ զնոսս ի գետն եւփրատ : Եւ ծի ոմն Լա եօթն հարիւր զասկան, եւ հանեալ թաղեաց զնոսս պատուով :

Ի սմին չիշատակ է եւ սրբուհւոյն Փեփրոնեայ սբանչեկագործին, որ էր զուսար Իրակլիոսի թաղաւորին :

Եւ չիշատակ սուրբ ճղնուորին Ստեփաննոսի աշակերտի հօրն Սաբայի :]

* En ce jour, fête en Arménie de saint Hésychios et ses compagnons, * A fol. 74
 le 27 août; elle est notée au 27 navasard. r^o b.

Եւ * En ce jour on célèbre, en Arménie, la commémoration des saints martyrs du Christ Hésychios et ses compagnons dans la montagne de Soukavète, que Dieu révéla par de grands miracles à l'empereur Constantin.

En ce même jour, fête de saint Hypérichus et de ses compagnons, les sept saints martyrs qui furent mis à mort par l'empereur Maximien dans la ville de Samosate. Après de nombreuses tortures, on pendit Hypérichus à un arbre et on lui enfonça de longs clous dans la tête, comme dans celle de ses six compagnons, et c'est ainsi qu'ils rendirent leur âme à Dieu. L'empereur ordonna de les jeter dans le fleuve Euphrate. Quelqu'un, ayant donné sept cents écus, les en retira et les enterra avec honneur.

En ce même jour, commémoration de sainte Pherbonia (*Pepponia*), la thaumaturge, qui était fille de l'empereur Héraclius.

Et commémoration du saint ascète Étienne, disciple du père Sabas.]

Աստի ԹԹ և Հսկոսեբերի ԹԹ : Յիշատակ է Աբրահամա արգարց : 5

Այրս այս ունէր ճնօղս քրիստոնեայս, և բռնութեամբ Ետուն նմա կին : Եւ չեա եօթն աւուր մինչդեռ նստէր չտապատահին ընդ հարսին, լոյս ճաղեաց ի սրտի իւրում, և առժամայն էլեալ ի քաղաքէն երկու մղոնաւ հեռի, արգել զանձն իւր ի խցի միում, և վակեաց որմով զմուտն, և միայն ի սրտուհանէն ստեղծ կերակուր :

Եւ չեա տասն ամաց վախճանեցան ճնօղքն իւր, և երանելին Աբրահամ բաշխեաց զամենայն ինչն ալքատաց : Եւ Լպիսկուրս տեղոյն աշորիկ լոյժ բռնապատեաց զնա, և հան չարգեկանոցէն և ձեռնաղբեաց քահանայ և աւաբեաց ի մօտակոյզ զեօլ մի, չորում էին բազում կուսպաշտը : Եւ նախ քան զամենայն շինեաց ի զեօղն Եկեղեցի, և տրեութեամբ և արտատուայից պապատանօք հայցէր յԱստուծոյ զի զարձուցէ զնոսա ի մոլորութենէն :

* A fol. 74
v° a. Եւ ի միում զիշերի երթեալ կործանեաց * զպատկերս կոյցն, և կուսպաշտիցն բարկացեալ զիմեցին ի վերայ նորս և ճաղկեցին զնա ուժղին, և քարշեցին զնա արտաքս ի զեղջէն : Եւ զարձաւ անղբէն յեկեղեցին և ազգին առնէր վասն նոցա : Եւ 10

1 Յիշատակ] Վարբ և յիշատակ *add.* B || 2 Այրս] երանելի այրս *add.* B || 5 ի սրտի իւրում] ի սիրտ նորս, և կամակցութեամբ կեղծն *add.* B || 6 բաշխեաց] եւ բաշխել B || 7 բռնապատեաց զնա] բռնապատեալ և հան զնա B || 13 զնա *om.* B || 14 արտաքս ի զեղջէն] արտաքոյ զեղջէն B.

19 SAHMI, 28 Octobre.

Commemoration d'Abraham le Juste.

Cet homme avait des parents chrétiens; on lui donna de force une épouse. Sept jours après, tandis qu'il se trouvait dans la chambre nuptiale avec sa fiancée, une lumière jaillit dans son cœur; il s'éloigna aussitôt de la ville à une distance de deux lieues et s'enferma dans une cellule dont il clôtura l'entrée par un mur, ne recevant la nourriture que par la fenêtre.

Dix ans après, ses parents vinrent à mourir et le bienheureux Abraham distribua tous ses biens aux pauvres. L'évêque de la localité fit beaucoup de pression sur lui, le fit sortir de sa retraite, l'ordonna prêtre et l'envoya dans un village voisin, où se trouvaient beaucoup d'idolâtres. Il construisit tout d'abord une église dans le village, et se mit à prier Dieu avec persévérance, lui demandant, les larmes aux yeux, de les faire revenir de leur erreur.

* A fol. 74
v° a. Une nuit, il alla briser les statues des idoles; les idolâtres, irrités, l'assailirent, le flagellèrent brutalement et l'entraînèrent hors du village. Mais il revint à son église et continua à prier pour eux. Le lendemain, ils

ի վաղիւն գտին զԱրարչամ յեկեղեցին . եւ կապեցին սրամն յոտս նորա եւ բարչեցին արտարս ի վեղջէն եւ նոցա տեսեալ զայնչափ համբերութիւն երանելոյն եւ գտէր որ ի նոսա, զվջացան եւ հնազանդեցան վարդապետութեան նորա, եւ հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեաց զնոս անձինս հազարս : Եւ ամ մի ալլ եւս կացեալ ի վիւզն

5 հաստատեաց զնոս ի հաւատս Քրիստոսի :

Կնաց զարտնի յալլ տեղոջ եւ զսարեաց ի խցի, եւ յոյժ վախարանօք խնդրէին զնա . եւ յորժամ ոչ գտաւ՝ ձեռնադրեաց եպիսկոպոսն ալլ բաճանայ զեղջն իւր :

Եւ ծարտեալ ընդ նմա սաստանայ եւ բազում նեղութիւնս եւ փորձանս անցոյց ընդ նա : Եւ ի միում աւուր յոյժ ծագեաց ի խցի անդ, եւ ասէ զեւն . Երանի է քեզ Արարչամ, զի ոչ գոչ ալլ որ արդար ի ծարգիանէ իբրեւ զքեզ : Եւ նորա զիտացեալ զհնարս զիւրն՝ սաստեաց նմա եւ հեռացաւ ի նմանէ :

Եւ դարձեալ միւս եւս ալլ զիշեր ծտեալ զեւն երոց զճրպին եւ սիսաւ պաշտել . Երանեալ են ամբիժք ի ճանապարհի . * Եւ սաստեալ նմա անցաչտ եղեւ : Օր՝ առանց * A fol. 74
v^b.

15 զմայեղէն խորզն յանձնէն ոչ եհան, զոր ի մանկութենէն զգեցաւ :

1 յեկեղեցին] յեկեղեցոյն B || 2 զեղջէն] եւ նո դարձաւ անդրէն *add.* B || 2 գտէր] նորին *add.* B || 6 տեղոջ] տեղի B || 7 իւր *om.* B || 8-13 եւ ծարտեալ ... անցաչտ եղեւ :] եւ լուսու զայն երանելին Արարչամ զնաց յառաջին խորզն իւր : B || 14 եւ ոչ երբէք լուաց դոսս իւր *om.* B || 15 եհան] փոխեաց B — զգեցաւ] եւ անդարար ալօթիւք յաղթեաց ամենայն հնարից զիւրին : *add.* B

retrouvèrent Abraham dans son église; ils lui attachèrent une corde aux pieds et l'entraînèrent hors du village, mais voyant la grande résignation du bienheureux et l'affection qu'il leur portait, ils eurent des regrets, se soumièrent à sa doctrine, et crurent au Christ. Il baptisa mille personnes d'entre eux. Il resta encore un an dans ce village et les affermit dans la foi du Christ.

De là, il se rendit secrètement dans une autre localité et s'enferma dans une cellule. On se mit à sa recherche avec beaucoup d'empressement, mais comme il demeurait introuvable, l'évêque ordonna un autre prêtre pour son village.

Le démon lutta avec Abraham et le soumit à bien des épreuves et des tentations. Un jour, une lumière jaillit dans sa cellule, et le démon lui dit : Tu es heureux, Abraham, car il n'y a pas de juste comme toi parmi les hommes. Mais il reconnut la ruse du démon et le réprimanda; celui-ci s'éloigna de lui.

Une autre nuit, le démon, ayant pénétré chez lui, alluma un cierge et se mit à dire l'office : *Heureux les justes dans la voie.* * [Abraham] le chassa, et il disparut. Il ne s'écoula pas un jour qu'il ne versât des larmes, il ne se lava jamais les pieds, et pendant cinquante années d'ascétisme, il n'ôta jamais le cilice de crins qu'il portait dès son enfance.

1. Ps. cxix, 1.

* A fol. 74
v^b.

Լը կըբալը ծի երանելոյն եւ վախճանեցաւ, եւ եթող զուսար ծի եօթն ամաց՝
անուն Մարիամ, զոր առեալ զնա առ ինքն արգել ի ներքսագոյն խցին, եւ ուսոյց նմա
ժուժկալութիւն եւ տքնութիւն եւ չերկար չարօթն եւ ի պահս. եւ կացեալ աջնպխի
ճգնութեամբ ամս քսան ըստ հաճութիցն Աստուծոյ :

Գալը առ երանելին վասն աղօթից արեկաց ծի, եւ տեսալ զՄարիամ սատանայա-
կան առվանօք դանկացաւ նմա եւ զողջոյն տարին երթալը եւ գալը առ երանելին
Արրահամ պատճառանօք աղօթից եւ հոգեւորական խօսից : Եւ ի ծիում աւուր գտեալ
պարապորդ ժամ եհան զաղճիկն ի խցէն եւ պտնկեցաւ ընդ նմա խարբրացն եւ ոչ
արեկացն : Եւ զխոսեցալ Մարիամայ՝ զճանբագոյն ամօթ ձեղացն եւ պատկառելով
յԱրրահամէ՝ ել զնաց ի հեռաւոր տեղիս, եւ նստաւ ի պանդոկի տուեալ զանձն ի
պրանկութիւն :

Եւ շրջեր Արրահամ գերկուս ամս եւ խնդրէր զնա : Եւ լուեալ եթէ ի պանդոկի
է, զգեցաւ ի վերայ * ձայնելնին՝ զգեստ զօրականի եւ կեալ գտակ ի պուխն եւ հեծեալ
չերվար զնաց ի պանդոկին ուր էր Մարիամ, եւ հանեալ գահէկան ծի ետ պանդո-
կապեալին զի արասցէ ընթրիս եւ կերան եւ արբին :

Եւ Արրահամու սր զլիսուն ամ ոչ հաց եկեր եւ ոչ ջրով չպեցաւ՝ վասն կորուսեալ

1 երանելոյն] Արրահամս *add.* B || 2 զնա *om.* B -- արգել] արգելեալ զնա՞ *add.* B
|| 5-8 գալը ... ոչ արեկացն :] Եւ յաւուր ծիում պատրանօք չարին անկաւ ի ձեզս պտն-
կութեան B || 10 զանձն] իւր *add.* B | 16 հաց եկեր] հացի չպեցաւ B

Le bienheureux avait un frère qui vint à mourir, en laissant une fille de sept ans, nommée Marie. Abraham prit celle-ci auprès de lui, l'enferma dans une cellule plus à l'intérieur, et il lui enseigna la mortification, la persévérance, les longues prières et le jeûne. Elle vécut vingt ans dans un tel ascétisme agréable à Dieu.

Un moine venait pour prier chez le bienheureux. Il remarqua Marie, et conçut des désirs sataniques à son égard; il fréquenta toute une année le bienheureux Abraham sous prétexte de prières et d'entretiens spirituels. Un jour qu'il trouva une occasion favorable, il fit sortir la jeune fille de sa cellule et coucha avec elle, lui, le trompeur et faux moine. Marie, consciente de la gravité et de la honte du péché, par respect pour Abraham, quitta la cellule, se rendit dans une localité lointaine, prit un logement dans une auberge et se livra à la prostitution.

Abraham se mit à parcourir le pays pendant deux ans, pour la rechercher, et ayant appris qu'elle se trouvait dans une auberge, il revêtit, par-dessus * le cilice, un vêtement de soldat, se coiffa d'un bonnet, monta à cheval et se rendit à l'auberge où se trouvait Marie; il remit un écu à l'aubergiste pour lui préparer un diner; ils mangèrent et burent ensemble.

Abraham qui, durant cinquante années, n'avait jamais mangé du pain et bu

* A fol. 75
r^o a.

Հագուցն եկեր ձիա եւ արբ զինի : Եւ յորժամ եղև երեկոյ՝ եմուտ առանձինն առ ազճիկն. եւ որ ի սղալութենէ՝ ի վերայ լակ գեանի Հանդէբ՝ նստաւ ի վերայ տախտի եւ զխափ անկողնոց : Եւ ածեալ զդուռն սենեկին՝ եւ Հանեալ զաշխարհական զգեստն, երևեցոյց զինքն ազճիկանն :

5 Եւ նորա ծանուցեալ զՏօբեղբայրն իւր՝ պատկառելով անկառ յերկիր առ սոս նորա, սղբայր յոյժ զմեղս իւր : Եւ Հանեալ զնա ի տանէ իւրձէ, ոչ ինչ սոս ցրնչլցն եւ նըստուցանէ զնա յերկվարն եւ ինքն հետխոտս առաջի անցեալ տարաւ զնա յանապատն իւր եւ արդեւ ի փակեալ խցի ծիռձ :

Եւ այնչափ ապաշխարեաց Մարիամ եւ ձգնեցաւ, ձինչ զի տուան նմա շնորհս 10 Վաստուծոյ եւ բազում նշանս առնէր ի հիւանդս եւ զղեւս հալածէր : Եւ այնպէս բարեհաճոյ վարուք վախճանեցան ի Քրիստոս ի ծխանարանս իւրեանց : Եւ՝ կատարի * A fol. 75
1re b.

Յայժմ աւուր հանդեաւ երանելին Յովհաննէս Հասուցիին մեծաւ ձգնութեամբ եւ առարկին վարուք ի լերինն Հոսուաց :

15 [B՝ Ի սմին աւուր լիշատակ սրբոյն Կիւրակէի եպիսկոպոսի Երոստագծի զոր Կիւրղոս կոչեն : Այս Կիւրեղ է որ եղևս զխաչն Քրիստոսի : Եւ լիշատակ ձօր նորա Աննայի որ ի Յուլիանոսէ մեծ տանջանօք կատարեցան : * B
p. 212 b.

2 գեանի] գեանոյ B || 3 սենեկին] երաց զգլուխ իւր երանելին add. B || 6 նստուցանէ] նստուցեալ B || 7 զնա] զարձեալ add. B || 11 վարուք] կացեալ add. B — ի Քրիստոսոս om. B || 12 Ի՞նչ] եւ Սահճի ԺԹ add. B.

de l'eau à satiété, mangea de la viande et but du vin, pour cette âme perdue. Lorsque le soir fut venu, il pénétra seul chez la jeune fille, et lui, qui dès son enfance ne s'était assis que par terre, prit place sur un divan richement tapissé. Après avoir fermé la porte de la chambre, il se dépouilla de ses vêtements civils et se présenta à la jeune fille.

Elle reconnut son oncle, se jeta respectueusement à ses pieds, et se mit à pleurer longuement sur ses péchés. Il la fit sortir de la maison, ne toucha à rien de ce qu'elle possédait, la fit monter à cheval, et, la précédant à pied, la conduisit à sa solitude et l'enferma dans une cellule cloîtrée.

Marie fit une telle pénitence et mortification qu'il lui fut accordé les grâces de Dieu; elle opéra des prodiges sur les malades et chassa les démons des gens possédés. Ils moururent ainsi d'une vie agréable au Christ dans leur solitude. Leur commémoration se célèbre * le 28 octobre.

En ce jour, le bienheureux Jean de Hossav mourut après une vie de vertus et de grand ascétisme dans la montagne de Hossav.

[B * En ce même jour, commémoration de saint Cyriacus, évêque de Jérusalem, qu'on appelle Cyrille. C'est ce Cyrille qui fit l'invention de la croix du Christ. Également commémoration de sa mère Anne. Ils furent mis à mort avec de grandes tortures par Julien.

* A fol. 75
1re b.* B
p. 212 b.

Եւ յիշատակ սրբոց Հարցն որ ի Բաղձասի ի ստատուած վիճին կատարեցան
մեծ ճգնութեամբ անձինք երեք հարիւր եւ չիսուն եւ երեք :

Եւ սուրբ քառասուն վկայիցն որ չԱփրիկայ :

• Եւ վկայութիւն սրբուհւոցն Կիրիլեայ դստերն Դեկոսի կաշտեր որ ի Հուսն կատա-
րեցաւ :]

5

Սահճի Ի եւ Հովտեմբերի ԻՓ : Վկայարանութիւն սրբուհեացն Նանէ եւ Մանէ :

Սուրբ կանայք Նանեա եւ Մանեա էին զնկերաց սրբոց Հախիմեանցն : Եւ
Նունի զնաց յերկիրն Վրաց ի քաղաքն Մծխիթայ եւ կայր սրբութեամբ եւ պարկեշտու-
թեամբ ի մէջ բարբարոսացն : Իսկ որդին Միհրանայ բղեաշխին հիւանդացաւ մերձ
ի մահ, եւ աճին զնա առ Նունի, եւ նա աղօթիւր բժշկեաց զնա : Եւ մայր մանկանն ետ
նմա ինչա բազումս եւ նա ոչ առ :

Հիւանդացաւ եւ կինն Միհրանայ, նոցնպէս եւ զնա բժշկեաց աղօթիւր : Եւ Միհ-
րանայ կոչեցեալ զսուրբն Նունի եւ ասէ. Ով է այն Աստուածն քո զոր պաշտես դու
սքանչեկապէս : Եւ նա քարոզեաց նոցա զՄրիստոս Աստուած ճշմարիտ, եւ զամենայն
պաշտամունս հեթանոսաց զեւս : Եւ Միհրան քաղցրութեամբ լսէր :

15

Commemoration des saints pères qui moururent à Khasmati, dans un
rocher entr'ouvert, avec de grands tourments, au nombre de trois cent
cinquante-trois personnes.

Et (commémoration) de quarante martyrs en Afrique.

Martyre de sainte Cyrillia, fille de l'empereur Dèce, qui fut mise à mort à
Rome.]

20 SAHMI, 29 Octobre.

Martyre des saintes Nanée et Manée.

Les saintes femmes Nanée (*Nanea*) et Manée étaient du nombre des
compagnes de sainte Rhipsime. Nanée (*Nouni*) s'était rendue au pays des
Ibères [Géorgiens] à la ville de Metzkhith, et y vivait en sainteté et dignité,
au milieu des barbares. Le fils du gouverneur Mibran étant tombé malade à
mourir, on le transporta chez Nanée, qui le guérit par ses prières. La mère
de l'enfant lui offrit de fortes sommes, qu'elle n'accepta pas.

La femme de Mibran étant tombée elle aussi malade, Nanée la guérit
également par ses prières. Alors Mibran fit mander Nanée et lui dit : Qui est
donc ton Dieu, que tu adores si merveilleusement ? Elle prêcha à lui et aux
siens le Christ, vrai Dieu, et appela tout le culte des païens : culte des démons.
Mibran l'écouta avec bienveillance.

Գեպ եղև Միհրանայ երանել չորս, եւ կարու զնա խաւար ի լերինն, եւ երկուս
 Միհրան՝ զի լուեալ էր վասն Տրդատայ՝ եթէ ել նա չորսս եւ պատահեցին նմա հա- * A fol. 75
 բուածքն, կարծեաց թէ եւ նմա նոյն զիպելոց է : Եւ նա կարդաց աղօթիւր զԱստուածն
 նունէի, եւ եթէ նովա լեցի զերծանել ասէ. Պաշտեցից զնա : Եւ խաղչն լուսաւորեալ
 5 սողնն էջ ի սուն իւր : Եւ կոչեցեալ զՆունի, ուսաւ ի նմանէ զճշմարիտ հաւատն, եւ
 հաւատաց յամենատուր Երրորդութիւնն ինքն եւ ամենայն նախարարք իւր :

Եւ խնդրեալ սրբուհւոյն՝ Նունէի արտ հաստատրլմա չղաց առ սուրբն Գրեգոր
 հարցանել թէ զինչ ճրամայեացէ առնել զի զիւրաւ ընկալան Պէրբ զբարտալթիւն
 աւետարանին : Եւ նա ճրամայեաց կործանել զիւրսն եւ կանգնել զնշան սուրբ խաչին
 10 որպէս եւ ինքն արար : Եւ խաղչն կործանեաց զամբողջային պատկերն Արամազդայ
 որ կայր մեկուսի ի քաղաքնն զնսոյն հզորի որ կոչի Կուր, ընդ մէջ անցանելով, եւ
 կանգնեաց փոխանակ պատկերին զնշան խաչին : Եւ երկրպագեցին նմա ի տանեաց
 իւրեանց իւրաքանչիւր որ, զի աջնպէս առնէին կուրն : Եւ իրբւ տեսին եթէ փայտ
 միայն է լոկ եւ ոչ գործ ճարտարի արհամարհեցին եւ ի բաց զնացին : Իսկ բարերարն
 15 Աստուած տեսեալ զբալթակութիւնն նոցա՝ առարեաց սիւն՝ լուսոյ ի վերայ խաչին * A fol. 75
 ի զիշերի եւ ձայնք հրեշտակաց լսելի լինէին : Եւ տեսեալ հաստատեցան ի հաւատս
 եւ երկրպագեցին. եւ յայնմհետէ բժշկութիւնք լինէին ի սուրբ խաչէն :

Il arriva que Mihran, s'étant rendu à la chasse, fut surpris par l'obscurité dans la montagne. Mihran en eut peur, car il avait entendu dire à propos de Tridate * que, s'étant trouvé à la chasse, il avait été frappé de coups, et crut * A fol. 75
 que semblable chose pouvait aussi lui arriver. Alors il invoqua avec prières le Dieu de Nanée, et dit : Si par Lui je réussis à m'échapper, je L'adorerai. Aussitôt le temps s'éclaircit et il rentra chez lui, il fit appeler Nanée, apprit d'elle la vraie foi, et crut à la très sainte Trinité, lui et tous ses satrapes.

Sainte Nanée le pria de lui donner des hommes fidèles, qu'elle envoya auprès de saint Grégoire pour lui demander ce qu'il ordonnait de faire, vu que les Ibères avaient accueilli facilement la prédication de l'évangile. Saint Grégoire ordonna de détruire les idoles et de dresser le signe de la sainte croix, comme il avait fait lui-même. Elle fit aussitôt renverser la statue gigantesque d'Aramazd, qui se dressait hors de la ville et devant laquelle passait l'impétueux fleuve nommé Kour; elle remplaça la statue par l'image de la croix. Chacun [des habitants] l'adora du haut de la terrasse de sa maison, car c'est ainsi qu'ils faisaient pour la statue de l'idole. Mais, lorsqu'ils s'aperçurent que c'était simplement un bois et non pas une œuvre d'art, ils la méprisèrent et s'en détournèrent. Aussi, Dieu le bienfaiteur, voyant leur scandale, envoya sur la croix une colonne * de lumière pendant * A fol. 75
 la nuit et des voix d'anges furent entendues. Ce que voyant, ils se raffermirent dans la foi et adorèrent la (croix). Depuis, des guérisons s'opèrent par la sainte croix.

Եւ զնացեալ նունէ չաշխարհն Վրաց բարոզեաց, սկսեալ ի Կղերջեց ծինչև ի զբունս Արանաց եւ Կասրեց, առաքելուհի եղեալ եւ անյ կատարեցաւ ճգնութեամբ :

Իսկ սուրբն Մանի կոչեալ ի գաւառն Քարանապեաց ի լերինն՝ չաչրի ծիում փոքրկան խոտածարակ լեալ : Եւ ազգեցութեամբ սուրբ Հոգոյն երթեալ առ նմա սրբոյն Գրիգորի. եւ Մանի ձայն բարձեալ առ նա. Կոյց մնա ծոտ չաչրերդ, ասէ, երկուս աուսրս եւ ասբա եկ համարձակ : Եւ արարեալ այնպէս՝ ելիտ զնա ձեռեալ : Եւ հանեալ զնափորոն իւր պատեաց զնա եւ թաղեաց չաչրի անյ : Եւ ինքն կրօնաւորեալ ի նմին սեղւոջ կատարեցաւ ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ : Կատարի ասն սրբոյն նունէ եւ Մանեայ ի Սահձի Ի եւ Հօկտեմբերի ԻԹ :

Յայտմ աուր վկայութիւն Չենորիսի եպիսկոպոսի եւ բուեան Չենորիայ :

Յամա Իիսկղեախանոսի կապալաշտ արքային, էր այք ծի աստուածապաշտ ի քաղաքէն Էզլիա՝ ի սահմանս Կլիկեցեաց որոյ անուն՝ էր Չինոնորոս եւ կեսջ լւր Թեկղա : Եղև նոցա երկուս գաւակ ծինն արու եւ ծիւսն էգ, եւ անուանեաց զնոսա Չենորիոս եւ Չենորիա : Եւ ուսուցին նոցա զիր եւ զաստուածային պատուիրանս :

10 վկայութիւն] նահատակութիւն B | 2 բուեան] բեան խոյ B || 11 կապալաշտ] ածբարիշտ B.

Et Nanée parcourut le pays des Ibères et y prêcha, à partir de Klertch jusqu'aux Portes des Alaïns et des Caspiens; elle fut une apôtre et mourut là dans l'ascétisme.

Quant à sainte Manée, elle s'était fixée dans la province de Daranelik, sur une montagne, dans une petite grotte où elle ne se nourrissait que d'herbes. Saint Grégoire, par l'inspiration du Saint-Esprit, étant allé la trouver, Manée lui cria et dit : Arrête-toi; reste auprès de cette source pendant deux jours et, ensuite, tu pourras venir librement. Il fit ainsi et la trouva morte. Il ôta son manteau, l'en enveloppa et l'inhuma dans la grotte. Saint Grégoire se fit ermite à la même place et mourut dans le Christ en bonne confession.

La fête des saintes Nanée et Manée se célèbre le 20 sahmi, le 29 octobre.

En ce jour, martyre de l'évêque Zénobius et de sa sœur Zénobia.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, il y avait un homme pieux dans la ville d'Egis, dans la contrée de Cilicie, dont le nom était Zénodote (*Zinonodos*), et celui de sa femme Thècle. Ils eurent deux enfants, un garçon et une fille, qu'ils appelèrent Zénobius et Zénobia. Ils leur apprirent les lettres et les commandements divins.

Եւ չորժամ վարժեցաւ Ձենորիսս, եւ էր կատարեալ հանձարով եւ խմաստութեամբ աստուածաշունչ գրոց :

Եւ եղև վախճանել եպիսկոպոսին . եւ աստուածային ընտրութեամբն ձեռնադրեցաւ Ձենորիսս եպիսկոպոս Լիզիայ բաղաբին : Եւ էր հմուտ եւ ճարտար բժշկական արուեստին եւ բազում նշանս ասներ Եստուած առ հլուսնոց ի ձեռն Ձենորիսսի, ոչ զեղօք այլ անուամբն Քրիստոսի : Եւ զանբժշկելի ցուագնեալս տանէին առ նա, եւ ձեռն զնեով կարգար զանուն Տեսան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ Եստուծոյ, եւ առժամայն ողջանային : Բաշխէր եւ կարօտելոյ զգլտս :

Եին յաւուրսն յաջնովի բազում կուսպաշար, եւ էլ համբաւ ընդ ամենայն սահմանս եթէ առանց զեղոյ գոխտածեաս բժշկէ : Եւ Երթալին առ նա ի հեթանոսաց, եւ ուխտ եղեալ որ թէ ողջացցին զարճցին առ Եստուած եւ մկրտեսցին : Եւ անթիւ պատու ժեստս ալօթիք միայն եւ նշանաւ խաչին ողջացուցանէր եւ զարձուցանէր ի հաւատս :

Եւ մխարանեալ ամենայն բժիշկէ բաղաբին լցեալ նախանձա՝ մատնեցին զնա *
առ գատաւորն Լուսիսս . եւ կայեալ սուաջի խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի
15 Եստուծոյ մերոյ : Եւ կախեսցին զՁենորիսս զգլայտէ եւ շարաշար զղեցին զմարմին

* A fol. 76
r° b.

5 Ձենորիսսի] Ձենորէի B || 6 զեղօք] զեղովք B || 7 Տեսան մերոյ om. B — Եստուծոյ] մերոյ add. B || 11 որ om. B — մկրտեսցին] մկրտիցին B.

Zénobius fit des progrès et devint très versé dans la sagesse et la science des écritures inspirées de Dieu.

L'évêque vint à mourir, et Zénobius fut, par élection divine, sacré évêque de la ville d'Égis. Comme il était également versé dans l'art de la médecine et très habile, Dieu accomplit de nombreux prodiges sur les malades par l'entremise de Zénobius, non pas par des remèdes mais par le nom du Christ. On lui amenait des infirmes incurables, il leur imposait les mains, invoquait le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ et Dieu, et ils étaient guéris aussitôt. Il distribuait aussi aux nécessiteux ce dont ils avaient besoin.

Il y avait à cette époque beaucoup d'idolâtres; la renommée de Zénobius guérissant les infirmes sans médicaments se répandit dans toutes les contrées; beaucoup d'entre les païens vinrent à lui, en faisant le vœu que s'ils obtenaient la guérison, ils se convertiraient à Dieu et se feraient baptiser. Zénobius guérit par les prières seules et par le signe de la croix d'innombrables infirmes et les convertit à la foi.

Tous les médecins de la ville, remplis de jalousie, s'étaient unis, le dénon- *
cèrent au juge Lysias. Mis en sa présence, Zénobius confessa le nom du
Christ, notre Dieu. On le pendit à un arbre et on lui déchiqueta cruellement

* A fol. 76
r° b.

նորա : Եւ լուեալ Զնորիս բար Նորա՝ ընթացեալ փութապէս առ դատուարն, ապա-
 դակեաց մեծաւ բարբառով. Ամբարիշտ Լիւսիաս, զինչ չար գործեաց երբայր իմ,
 որ աչպախի անողորմն տանջանօր չարչարես, եւ ոչ խնայես, զի ծարմին է որպէս
 բոց թէպէտ եւ բարացեալ եւ անխիղճ սիրտ ունիս .

Եւ կացուցին եւ զնա առաջի եւ համարձակութեամբ եւ նա եւս խոստովանեցաւ 5
 զՔրիստոսի ճշմարիտ աստուածութիւնն : Եւ լըուցին գտորբն Զնորիս ի փայտն
 եւ ջեռուցին երկաթի մահիճս որպէս հօւր, եւ տարածեցին գերկոսինն ի վերայ, եւ
 արիարար համբերեցին այնմ տանջանացն եւ ոչ վախճանեցան : Եւ ապա արկին
 զնոսս յնուայեալ ձիթով կաթնայ. եւ ագոթեալ առ Աստուած՝ եռացումն ձիթոյն
 ցրտացաւ որպէս ջուր :

Եւ ապա հրամայեաց Լիւսիաս հանել գտորբն արտաբոց բազարին եւ հատանել
 պղուխ նոցա : Եւ յորժամ տարան զնոսս ի տեղին, համբարձին զձեռս խրեանց յեր-
 կինս եւ ագոթեցին * առ Աստուած : Եւ եղև ձայն յերկնից առ նոսս եւ ասէ. 15
 Եկեալքիւք առ իս ձգնաւոր խոստովանողք իմ, եւ որ ետու շնորհս բժշկութեան ի կեն-
 դանութեան ձերու՞՞ տաց եւ յնա մահուան շնորհս ոսկերաց ձերոց, եւ որք մտաչին
 եւ մերձեանան յամենայն ցառոց յերեւելեաց եւ յանբերեութից բժշկին : Եւ ընկալարուք
 դուք զձգնութեան ձերոց զփութաբէնս յարբայութեան իմու՞՞՞մ : Եւ ամենայն հաւատա-
 ցեալքն որք անդ հանդիպեցան լուսն զձայնն, եւ երթեալ երկիր պապին սրբոցն, եւ

S եւ ոչ վախճանեցան om. B || 9 եւ ագոթեալ ... ջուր | եւ խնամօրն Աստուծոյ պահե-
 ցան կենդանի B | 13-18 եւ ագոթեցին ... օրհնեցին զնոսս om. B.

le corps. Ce qu'ayant appris, sa sœur Zénobia accourut aussitôt auprès du
 juge, et se mit à erier à haute voix : Inique Lysias, quel mal mon frère a-t-il
 donc fait, pour que tu l'aies soumis à de si cruelles tortures et que tu ne
 l'épargnes pas? Il a pourtant un corps comme le tien, bien que tu possèdes
 un cœur de rocher et sans pitié.

On la mit aussi en sa présence, et elle confessa également avec hardiesse
 la vraie divinité du Christ. On descendit saint Zénobius de l'arbre et on
 chauffa un lit de fer rouge comme du feu; on les y étendit tous les deux; ils
 endurent vaillamment ce supplice et n'en moururent point. On les jeta
 ensuite dans un chaudron plein d'huile bouillante, mais ils prièrent Dieu et
 l'huile bouillante devint froide comme de l'eau.

Alors, Lysias ordonna d'emmener les saints hors de la ville et de leur
 trancher la tête. Lorsqu'on les eut conduits à l'endroit de l'exécution, ils
 élevèrent leurs mains au ciel et prièrent * Dieu. Une voix du ciel se fit
 entendre qui leur dit : Venez à moi, mes ascètes, confesseurs, et moi qui
 vous ai donné, de votre vivant, la grâce des guérisons, je donnerai la même
 grâce, après votre mort, à vos os; et tous ceux qui s'y adresseront et y
 approcheront, trouveront la guérison de tous leurs maux visibles et invi-
 sibles. Venez recevoir dans mon royaume la récompense de votre ascétisme.
 Tous les fidèles qui se trouvèrent présents entendirent la voix, et allèrent

* A fol. 76
 v° a.

* A fol. 76
 v° a.

նորա արհնային զնոսա : Եւ խոնարհեցուցեալ զզուլս խրեանց եւ կատարեցան արով
Հովհաննէսի ԻԹ :

Եւ ի զիշերին յայնմիկ երկու բաճանայք Երմոզիմէս եւ Գալիս երթեալ ի տեղին
բարձին զպատուական ծարմինս նոցա եւ եղին ի փայտեայ տապանի եւ տարեալ
5 Թագուցին ի լերինն :

Գարձեալ յայժմ աւուր կատարեցաւ արով կոչս եւ կրօնաւոր վկայն Գրիտոսով
սրբուհին Անաստասիա ի Հսոմ ի Պուրայ գատաւորէն յաճս Բեկովի արբային :

* B
p. 212 b.

10 [B * Յայժմ աւուր վիշտակ է սրբոյ առարկոյցն եւ վկայցին՝ Պետրոսի, Պօղոսի,
Յովհաննու Մկրտչին, Ստեփաննոսի նախավկային, Բառնարայ, Յովսեփայ աստուածա-
հօրն, Սիմէոնի ձերուսոյն, Կղեովկայ, եւ սրբոյ վկայցին Տրոփիմոս, Գորիմեդոնտով,
Կոզմայի, Գամիանու, Սարայ, Ասաիի եւ Լուկիոսի :

Յայժմ աւուր տօն սրբոյն նարկեստով Երուսաղեմի հայրապետի, որոյ սրբովիւնն
զործոց եւ խոնարհութիւնն ի զիւրն եկեղեցոյ վիշտակի :

Յայժմ աւուր պատմութիւն սրբուհի կանանցն նունեայ եւ Մանեայ :

15 Աւուր եւ երջանիկ եւ բարեբաղ պատրկուհիքն Վրայ նունէ եւ Մանէ՝ էին
կրկերայ սրբոյ Հովսիմեանոցն : Եւ ի ժամանակին յորում զային սուրբ տիկնայքն
ճաշարհս Հաջոյ՝ նախ յեղեհեա եկին, եւ ապա անտի ելին յեկեղեաց զուստ : Եւ

4 փայտեայ] փայտեղէն B || 6 արով] բազում շարճարմօք B.

se prosterner devant les saints; ceux-ci les bénirent, puis ils baissèrent la tête et moururent par le glaive, le 29 octobre.

Dans la même nuit, deux prêtres, Hermogène et Caïus, s'étant rendus à cet endroit. enlevèrent leurs corps précieux, les déposèrent dans des coffres en bois et allèrent les cacher dans la montagne.

En ce même jour encore, la vierge et pieuse martyre du Christ sainte Anastasie mourut à Rome par le glaive, sur l'ordre du juge Probus, aux jours de l'empereur Dèce.

[B* En ce jour, commémoration des saints apôtres et martyrs Pierre, Paul, Jean-Baptiste, Étienne le protomartyr, Barnabé, Joseph le père de Dieu, Siméon le vieillard, Cléopas, et des saints martyrs Trophimos, Dori-
médon (*Dorimedontos*), Cosme, Damien, Saba, Bassè (*Vassis*) et Lucius.

* B
p. 212 b.

En ce jour, fête de saint Narcisse, patriarche de Jérusalem, dont les actes de sainteté et l'humilité sont relatés dans les livres de l'Église.

En ce jour, histoire des saintes femmes Nounée (*Nouni*) et Manée.

Les saintes, bienheureuses et fortunées apôtres des Hébreux, Nanée et Manée, étaient du nombre des compagnes de sainte Rhipsime. A l'époque où ces saintes femmes se dirigèrent vers le pays d'Arménie, elles s'arrêtèrent d'abord à Édesse, et de là se rendirent dans la province d'Ekeliatz. Une

անկ ի լերինն ձի ոմն ի նոցանէ մնաց որում անուն էր Մանի, ի բարեայ այք ձի արարեալ բնակութիւն :

Իսկ այլքն ելին ի վերին կողմանն, և շրջէին ի լերինն : Եւ ոմանք ի նոցանէ հանգերձ երկու բահանայիւրն զագարեցին ի լերինն Վարագ, ունելով ընկ ինքեանս զմաճեալ Տևառն արեամբ զսուրբ խաչն զոր բերին ի Հուսմայ : * Եւ ի սոցանէ եգիտ սուրբն Գրիգոր ի նոչն անագրատն, և ետ աւետիս զգարձն աշխարհին :

Իսկ ձի ոմն ի նոցանէ որում անուն էր Նուկի գնաց յաշխարհն Վրաց, ի բարար նոցին Մճխիթաց, և կացեալ ճգնութեամբ՝ բժշկէր զսխտս նոցին անուամբն Քրիստոսի. որ և ելին Միհրանաց ի խլխանի նոցին բժշկեաց, և ուսոյց նմա զհաւատոսն Քրիստոսի : Եւ իսկոչն ելեալ չորս՝ պաշարեցաւ Միհրան ծառախաւ, և ուխտեալ զն կթէ փրկեացի ի վտանգէն՝ պաշտել զԱստուածն Նունեայ : Եւ առժամացն լոյս ծագեալ առաջնորդեաց նմա, և եկեալ հաւատաց ի Քրիստոս ինքն և ամենայն աշխարհն վարդապետութեամբն նորա :

Ապա ինդրեաց սրբուհին արս լիշխանէն, և առարեաց սո սուրբն Գրիգոր չլկ նոցս առաջնորդս : Իսկ նա զն գեւ և ք էր սուկալ զպատիւ եպիսկոպոսութեան՝

d'elles, dont le nom était Manée, y resta dans la montagne, fixant sa demeure dans une grotte du rocher.

Les autres continuèrent leur route vers les contrées supérieures, et parcoururent les montagnes. Quelques-unes d'entre elles se fixèrent, accompagnées de deux prêtres, au mont Varag, ayant avec elles la sainte croix maculée du sang du Seigneur, qu'elles avaient emportée de Rome. * C'est quelques-unes de ces dernières que saint Grégoire rencontra dans ces mêmes solitudes, et auxquelles il annonça la bonne nouvelle de la conversion du pays.

Cependant une d'elles, dont le nom était Nanée, s'était rendue au pays des Ibères, dans leur ville appelée Metzkhith, y vécut dans l'ascétisme, guérissant les infirmités des gens au nom du Christ. Elle guérit également la femme de Mihran, leur prince, et lui enseigna la foi du Christ. Mihran, s'étant peu après rendu à la chasse, fut enveloppé d'un brouillard, et fit vœu que, s'il venait à échapper au danger, il adorerait le Dieu de Nanée. Aussitôt une lumière jaillit, et lui servit de guide. Il rentra chez lui, crut au Christ, lui et tout le pays, par l'enseignement de celle-ci.

Nanée pria alors le prince de lui donner des hommes, qu'elle envoya auprès de saint Grégoire, pour lui demander d'envoyer des pasteurs. Mais comme il n'avait pas encore reçu la dignité d'évêque, il ne lui ordonna que de

հրամայեաց զկուռսն կործանել և կանգնել ի տեղոջն զտէրունական խաչն ծինչև ևոցա Աստուած հովիւ տացէ. զոր և արար իսկ :

Եւ զկուռսն որ ի յայնկոյս զետոյն՝ որում սովոր էին չիւրաբանչիւր տանեաց երկրպագել՝ կործանեաց, և փայտեղէն խաչ կանգնեաց ի տեղոջն : Եւ վաղիւն երկրպագեալ խաչին՝ անցեալ ականն զնոյն զի վաչտ էր լակ, և ոչ որպէս սակեպատկերն ճառագայթիւք արեգականն նշույս արտափայէր, արհամարհեցին լիմարութեամբ :

Իսկ Աստուած ծագեաց սին ամպոյ ի վերայ սուրբ խաչին ի լեառն՝ և լոյս ի ձեջ նորա ի վերայ փայտեղէն նշանին ըստ ձեւոյ և ըստ տպաւորութեան փայտին, այլ և ձայն սաղմոսերգութեան շուրջ զնովա, և բուրումն անուշահոտութեան : Եւ հաստատեալ ամենեցուն ի ճշմարտ հաւատս բոլորով սրտիւ, և երկիր պագանեէին սուրբ խաչին :

Իսկ երանելին նունի զնոց աշակերտեաց և զայլ զաւառսն որ առ զրամբք Ալանաց և առ ծափն Կաղբից ծինչև և ի սահմանս Մաղբթաց, և ի նոյն բարոյութեանն հանգեաւ ի Քրիստոս :

* Իսկ զՄանի որ բնակեալն էր ի Գարանաղեաց զաւառն որպէս ասոցաք, եզիտ սուրբն Պրիզոր յոժամ ծիսանկեցութեամբ շրջէր : Եւ տեսեալ զնա սրբուհին ի հեռուստ՝ արգելոյք զժտանելն յայնն պատճառելով զճերկութիւնն, այլ համբերեաւ,

* B
p. 213 b.

briser les idoles et de les remplacer par la croix du Seigneur, en attendant que Dieu leur fournit des pasteurs. C'est ce qu'elle fit.

Elle fit abattre l'idole qui se trouvait de l'autre côté du fleuve et que tous avaient l'habitude d'adorer du haut de la terrasse de leurs maisons; elle fit dresser à sa place une croix de bois. Le lendemain, ils adorèrent la croix; mais lorsque, passant auprès, ils s'aperçurent qu'elle était faite simplement de bois, et qu'elle ne resplendissait pas, comme la statue dorée, aux rayons du soleil, ils la dédaignèrent sottement.

Mais Dieu fit jaillir une colonne de nuée sur la sainte Croix de la montagne, colonne lumineuse, qui se fixa sur la croix de bois, ayant la forme et donnant l'impression du bois; de plus, Dieu l'enveloppa de voix harmonieuses et d'une odeur suave. Tous furent raffermis de tout leur cœur dans la vraie foi, et adorèrent la sainte Croix.

Quant à la bienheureuse Nanée, elle alla encore enseigner dans d'autres provinces, des Portes des Alains et de la mer Caspienne jusqu'aux contrées des Massagètes (*Mazketh*), et c'est durant cette prédication qu'elle reposa dans le Christ.

* Quant à Manée, qui, comme nous l'avons dit, avait fixé sa demeure dans la province de Daranalik, saint Grégoire alla la trouver à l'époque où il parcourait le pays, vivant en solitaire. La sainte, l'apercevant de loin, lui interdit l'entrée de la grotte, prétextant sa nudité, et lui dit : Prends

* B
p. 213 b.

ասէ, գաւուրս երխա : Եւ յերրորդ աւուրն գոյ սուրբն Գրիգոր գտանէ զնա վախճանեալ, եւ զտղեայ եւ թաղեալ ի նոյն մեծաստանին, եւ ինքն ի տելուջն գազարեայ մեծ ճգնութեամբ :]

Սահճի ԵՒ եւ Հոկոսեմբեր Լ : Վկայարանութիւն երկից եղբարցն սուրբ Կապիտի, Կասերխաի, նէսիտի :

5

Այս երեք եղբարքս էին * ի ժամանակս Գիողիտիանոսի ամբարիշտ արքային, ի քաղաքէն Լարանդոն, չտղէ Բուարացւոց, եւ էին հասակաւ երիտասարդք, եւ քրիստոնեայք հաւատովք : Անէին ձորու կառպաշտ եւ զմայրենի ստացուածս իւրեանց արգելոյք բռնութեամբ, եւ խնդրէին երեք եղբարքն զի տացէ նոցա զմայրենի ստացուածս իւրեանց, եւ նա ոչինչ տուչ նոցա :

10

Եւ զնային երեք եղբարքն առ զատուորն Լիւսիտա ի Մամեստիա եւ ամբաստան եղևն. եւ առարեալ տարաւ զձորուն ի քաղաքն : Եւ ասէ ձորուն յղատաւորն . Որքա խորիք են իմ, եւ են բրիտոնեայք եւ անարգեն զթաղաւորն եւ զքեզ եւ զստուածան մեր եւ կոչեն զմեզ զխապաշտս :

Եւ հարցանէ զատուորն կթէ . Ճշմարիտ է զոր ձորուզ ձեր ասէ : Եւ նոքա երեքեան որպէս ի միոջէ բերանոյ համարձակութեամբ խոստովանեցան զԲրիտոս ճշմարիտ

15

* Վկայարանութիւն նահատակութիւն Ե || Ն նէսիտի Նէսնէսի եւ սրբուհոցն նէսիտայ *add.* Ե || 16 ճշմարիտ *om.* Ե.

patience pendant trois jours. Le troisième jour, saint Grégoire s'y rendit et la trouva décédée; il l'enveloppa et l'inhuma dans cette retraite même, il fixa sa demeure à cette même place et y vécut en grand ascétisme.]

21 SAHMI, 30 Octobre.

Martyre des trois frères Claude, Astérius et Néon.

* Ces trois frères vivaient * aux jours de l'empereur impie Dioclétien; ils étaient de la ville de Larandon, Isauriens de nationalité, jeunes encore d'âge et de foi chrétienne. Ils avaient une marâtre idolâtre, qui s'était approprié de force leurs biens maternels. Les trois frères exigeaient qu'elle leur rendit leurs biens maternels, mais elle s'y refusait.

Alors les trois frères se rendirent auprès du juge Lysias, à Mopsueste, et l'accusèrent; le juge envoya chercher la marâtre et la fit conduire à la ville. La marâtre dit au juge : Ce sont des enfants nés d'un autre lit, ils sont chrétiens, méprisent l'empereur, toi, et nos dieux, et ils nous appellent adorateurs des démons.

Le juge leur demanda : Est-ce vrai ce que dit votre marâtre? Tous les trois, comme d'une seule bouche, confessèrent avec hardiesse le Christ,

Ատուած եւ անն. Մեր զԱտուած սիրեմք եւ ի նա հաւատամք եւ նմա ծիպնոյ երկիր պագանեմք, եւ բան զոսկի եւ բան զահանս պատուականս զբրիստոնէութիւնս բա համարեմք, եւ բան զիսուս եւ զձեռութիւնս աշխարհիս եւ զմալրենի ժառանգութիւնս զնորա արբալութիւնն խնդրեմք :

5 * Եւ հրամայեաց Լիւսիսս դատաւորն, նախ զԿլաւդիոս գաւազ եղբայրն արկանել յատարէսն : Եւ պարզեցին ի չորից եւ գաւազանօր զթիկունսն ուժգին հարին, եւ հօւր արկին ի ներքոյ ստից նորա, եւ խեցեաւն եւ խորզով զկողսն բերեցին, եւ պլրատուով զանժան ալրեցին եւ լուծին զցօղածս ձեռացն եւ ստիցն :

10 Եւ սպա տարան զԱտերիոս զերկրորդ եղբայրն, եւ կախեցին զիպաէ, եւ բերեցին զկողն եւ զնոցեցին զօրբան եւ հօւր արկին ի ներքոյ ստիցն : Եւ կապեցին չտան եւ ի ձեւսն պարան եւ բարշեցին ի չորս կողմանս ծինչէն ամենայն չօղածքն թափեցան, եւ արջատաջօր հարին զթիկունսն եւ զօրովայնն :

15 Եւ սպա տարան զկրտսր եղբայրն զնէոնսս եւ արկին չտան հօւր եւ ի բաղում ժամս ալրեցու ձորմինն : Եւ զարձակ արարեցին զնա ընդ չորս եւ ջրօր զմարմինն զբեցին :

Եւ սպա հրամայեաց եւ տարան զերեքեանն արտաքոյ բաղաբին Մամեստիաց

1 ծիպնոյ] ծիպն B || 7 խեցեալ] խեցիւ B || 10 սնդեցին] ի ծածուլս add. B || 12 արջատաջօր] զարար add. B || 13 զնէոնսս] զնէոնէոս B || 16 զերեքեանն] ի ծիպին add. B.

vrai Dieu et dirent : Nous aimons Dieu, nous croyons en Lui, et n'adorons que Lui; nous préférons le christianisme à l'or et à toutes les pierres précieuses; nous recherchons son royaume au-dessus de toutes les gloires, les richesses de la terre et l'héritage maternel.

* Le juge Lysias ordonna de jeter tout d'abord Claude, le frère aîné, dans l'arène. On l'étendit lié de quatre côtés et on lui frappa vigoureusement le dos à coups de bâtons, on alluma du feu sous ses pieds, on lui frotta les côtes avec du verre brisé et de la grosse toile, on lui brûla les aisselles avec des roseaux, et on lui brisa les articulations des mains et des pieds.

On amena ensuite le second frère, Astérius, qu'on suspendit à un poteau; on lui déchira les côtes, on lui lia fortement les jambes et on alluma du feu sous ses pieds. On lui attacha ensuite une corde aux pieds et aux mains et on tira des quatre côtés jusqu'à lui briser toutes les articulations, et on lui frappa le dos et le ventre avec des nerfs de bœuf.

On amena ensuite le jeune frère Néon (Néonas); on lui mit du feu sous les pieds; son corps brûla pendant de longues heures. On l'étendit de nouveau, lié de quatre côtés et on lui déchiqueta le corps à coups de nerfs [de bœuf].

Le juge ordonna ensuite de les emmener tous les trois hors de la ville de

և բւեւեւեղին զիւստէ : Եւ չարթիկ սրբոցն աւանդեցին զհօղիս իւրեանց ի ձևս հրեշտակաց Հոկտեմբերի 1 :

Եւ զմարմինս նոցա ընկեցին թռչնոց եւ զազանաց կերակուր : Եւ ոմանք հաւատա-
ցեալք հաւարեցին * զնշխարս սրբոցն եւ թաղեցին ի տեղի նշանաւոր :

Յետ կատարման սրբոցն տարան սուաջի գատաւորին զազաւսինն Քրիստոսի 5
գարբուհին Թէոնիկեա եւ կապեցին զտոսն ի միասին, եւ ջրք հարին զնկրբանսն
ուժկին եւ զՔրիստոս ոչ ուրացաւ եւ ոչ զոհեաց կոտցն, եւ սպա կախեցին զհերացն,
եւ տալտակեցին զձեօտան, եւ իջուցեալ ի կաղախանէն, զերձեցին ածելով զզուլան
եւ կապեցին խորղ ընդ մէջսն, եւ աջնչափ հարին ջրք մինչեւ աւանդեաց զհօղին
խր աւ Աստուած : Իսկ զմարմինն ի խորղ արկեալ ընկեցին ի գետն : 10

ԸՅ Ետն է սուրբ աւարեւոյն Կղեօպաց :

Սուրբ աւարեւոյն Կղեօպացս ազգական էր Քրիստոսի, զի եղբայր էր Յովսեփայ
Աստուածաճօրն, եւ աշակերտեցաւ Քրիստոսի, որոչ ականատես եւ ականջալուր
ամենաչն տնօրինակացն եղև, ի ձննդենէն Քրիստոսի : Եւ ետես առաջին չարուցեալ
զՏէրն, բանդի ձանապարհորդեալ չեմաւուս երեւեցաւ նոցա Քրիստոս, եւ երթալը ընդ 15

4 թաղեցին] պատուով *add.* B || 6 զնկրբանսն] զբերանն B || 8 զգոլին] զհերս
զխոյն B || 9 հարին] զթիկուտն *add.* B || 10 խորղ] բուրձ B.

Mopsueste et on les cloua à des poteaux. Les saints rendirent leurs âmes, en priant, entre les mains des anges, le 30 octobre.

On jeta leurs corps en pâture aux oiseaux et aux fauves. Quelques fidèles recueillirent les * restes des saints et les inhumèrent dans un endroit célèbre.

Après l'exécution des saints, on conduisit en présence du juge la servante du Christ sainte Théonilla. On lui attacha les deux pieds ensemble et on lui frappa fortement les plantes avec des nerfs [de bœuf], mais elle ne renia point le Christ et n'immola pas aux idoles. On la suspendit ensuite par les cheveux, on lui souffleta les joues, et l'ayant descendue de la potence, on lui rasa la tête, on lui attacha un sac à la taille et on la frappa tellement avec des nerfs [de bœuf], qu'elle rendit son âme à Dieu. On renferma le corps dans le sac et on la jeta dans le fleuve.

[B * Fête du saint apôtre Cléopas.

Le saint apôtre Cléopas était parent du Christ; car il était le frère de Joseph, père de Dieu. Il devint disciple du Christ; il fut témoin, par les yeux et par l'ouïe, des actes du Seigneur, dès la naissance du Christ. Il fut le premier à apercevoir le Seigneur ressuscité, car sur le chemin d'Emmaüs le Christ apparut à lui et à ses compagnons, et fit le chemin

նոստ որպէս պատճէ՛ Կուկաս : Ար եւ նոխ սեղանակից եղև նմա չես չարութեանն
ուսելով ընդ Տեառն եւ ըմպելով :

Ընկալաւ եւ գհոզին սուրբ եւ էառ շնորհս նշանաց եւ լեզուաց : Քարողեաց
յաշխարհ եւ զարձոյց զբարոմս ի Քրիստոս, եւ կատարեցաւ վկայական ծախումը :

5 Եսէն կի՞մէ ի սորա հարսանիան ընթացեալ Քրիստոս ի Կանայ Գալիլեացոց եւ
զջուրն ի գինի փոխեաց :

Յայժմ աւուր սօն է Ստեփաննոսի Հռոմայ հայրապետին, եւ երկրտասան բաժա-
նայիցն եւ սարկաւագացն որ ընդ նմա կատարեցան :

10 Ի սմին աւուր լիշատակ արբուհոյ վկային Եւտրոպիայ, որ չԱղբքսանդրիայ ի
չԱպերկանոսէ, զատաւորէ, հարցեալ խոստովանեցաւ զՔրիստոս, եւ նա հրամայեաց եւ
ապրեցին զնա կենդանւոյն :]

Սահմի ԵԲ եւ Հակածիբր ԼԼ : Վկայաբանութիւն սուրբ եւ փառասօր վկային
Եպիմարտի :

15 Սա էր այր ուխտապրում եւ վաչարնակ չերկրէն Եգիպտոսի, ի բաղաբէն Պիլու-
սիայ : Եւ էր երկրասարգ եւ զեկեղիկ տւտեամբ, ի ժամանակս պատուորին Ապրիլա-
նոսի որ բաղում սուրբս չԱպերկանդրիա տանջեալ՝ ընդ որս եւ զարբուհին Տրոփիա

12 Վկայաբանութիւն... Եպիմարտի] Վկայութիւն փառաւորեալ վկային Քրիստոսի սրբոյն
Եպիմարտի B || 16 Տրոփիա] Եւտրոպիա B.

avec eux, ainsi que le raconte Luc. Cléopas fut le premier commensal du
Seigneur après sa résurrection, mangeant et buvant avec Lui.

Il reçut aussi le Saint-Esprit et obtint la grâce des miracles et des
languages. Il prêcha dans le pays et convertit beaucoup [d'habitants] au Christ.
Il mourut d'une mort de martyr.

On dit que c'est en s'étant rendu à ses noces, à Cana de Galilée, que
le Christ changea l'eau en vin.

En ce jour, fête d'Étienne, patriarche de Rome, et des douze prêtres et
diacres qui furent martyrisés avec lui.

En ce même jour, commémoration de la sainte martyre Eutropia, qui,
interrogée à Alexandrie par le juge Apérianus, confessa le Christ. [Le
juge] ordonna de la brûler vivante].

22 SAHMI, 31 Octobre.

Martyre du saint et glorieux martyr Epimachus.

C'était un homme parjure, vivant en sauvage sur la terre d'Égypte, de la
ville de Péluse; il était jeune et beau de visage, vivait aux jours du juge
Apellianus, celui qui fit subir des tortures à beaucoup de saints à Alexan-

ջերմն ջրով աչքէին, և ասէր ընդ գահիձան կիւէ. ցորտ է ջուրդ զոր հեղուք չանձն
 * A fol. 77 իմ, զի տեսանեմ այր մի ահաւոր նման Սրբուոյն * Աստուծոյ որ ջուրդանշիէ գհուրդ և
 v^o a. ցրտացուցանէ զջուրդ :

Եւ չաչնմ աւուր ևհաս Եպիմարոս և տեսալ զհարչարանս սրբոյն՝ զիմեաց ի
 տաճառ կոողն զի կործանեացէ պապինսն. և ըմբունցաւ չանօրէն զօրականացն : Եւ
 հրամայեաց զատուարն երկաթի կապանօք արկանել զնա ի բանդ, և ասէ. Քոյ տուր
 արբեցողից մինչև քնափեսցի վինին :

Եւ ի միում աւուր կացուցին առաջի նորա ընդ նմին և զայ սուրբս, և հարցանէր
 ցնոսս, և նորա մեծաւ բարբառով ընդ զիմադարձք լինէին զատուարին և չանդիմանէին
 զպղծութիւն կապաշտութեանն : Եւ զատուարն վարձացեալ ընդ համբերութիւն
 սրբոյն՝ հարցանէր ցբանդապանսն եկիէ. Աստի՛ իցէ զոցա աչստափ բաջութիւնս : Եւ
 նորա ասն. Եպիմարոս զօրացոյց և բաժարեաց ի հաւատս խրեանց, և վխտաջեր
 սլ զատուար որ և մեր խոտտովանիմք և ևմք ծառայք Քրիստոսի :

Եւ սրտմտեալ զատուարին հրամայեաց և զամենայն սրբոյն և զբանդապետացն
 հատին զկերտան, և ապա զխտտեցին ի միում աւուր ի միում տեղւոյ :

Տարան աւաջի և գտարն Եպիմարոս և խոտտովանեցաւ համարձակութեամբ
 * A fol. 77 գՔրիստոս : Եւ տեսալ մօտակալիցն զհաստատուն հաւատսն Եպիմարոսի * հաւա-
 v^o b.

1 հեղուք] հեղուք B || 4 ևհաս] սնդ add. B || 13 որ] զի B || 14 սրամեալ] բարկա-
 ցեալ B — զբանդապետացն] զբանտապանացն B.

drie, entre autres à sainte Trophime, qu'on brûla dans l'eau bouillante, et
 qui dit aux bourreaux : L'eau que vous répandez sur moi est froide, car je
 * A fol. 77 vois un homme terrible, semblable au Fils de * Dieu, qui éteint le feu et
 v^o a. refroidit cette eau.

Epimachus, étant arrivé ce même jour et voyant les souffrances des
 saints, s'empressa de se rendre au temple des idoles, pour y détruire les
 autels. Il fut arrêté par les soldats impies. Le juge ordonna de lui passer
 des chaînes de fer et de le jeter en prison, disant : Laissez là cet ivrogne
 jusqu'à ce qu'il cuve son vin.

Un jour, on le présenta avec d'autres saints au juge, qui les interrogea.
 Ils s'opposèrent à haute voix au juge et blâmèrent l'abomination de l'idolâ-
 trie. Le juge, étonné de la patience des saints, demanda aux geôliers : D'où
 leur vient tant de courage? Ils lui répondirent : C'est Epimachus qui les a
 encouragés et fortifiés dans leur foi; sache, ô juge, que nous aussi nous
 confessons le Christ et que nous sommes les serviteurs du Christ.

Le juge, irrité, ordonna de couper la langue à tous les saints et à tous les
 geôliers; ensuite on leur trancha la tête le même jour et à la même place.

On lui présenta également saint Epimachus, qui confessa avec hardiesse
 * A fol. 77 le Christ. Les assistants, voyant la foi ferme d'Epimachus, * crurent,
 v^o b.

տացին և նորա ի Քրիստոս : Եւ հրամայեաց զուրբն Եպիմաքոս մերկացուցանել և զենջակաւ միայն կախեցին զիպատէ : Եւ տեսեալ զանձն իւր մերկ՝ ասէ. Երանի է բեկ Եպիմաքոս որ արժանի ելեր որպէս տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս կախել զվաչտէ մերկ, և որպէս զՊետրոսի ի Հուսմ : Եւ այնչափ բերեցին զմարմինն՝ մինչև երկաթի բերիչքն յտկերան մտին, և յոյժ լացին որք մերձն կապին և ողորմէին ընդ այնչափ նեղութիւն Երիտասարդին :

Եւ կին մի էր ի մէջ ժողովրդեանն կալք և լալք, և ցնդեալ չարենէ սրբոցն մերձեցաւ ի խցեալ աչան և նոյնժամայն բացաւ և ետես զլոյս : Եւ ամենեքեան ետուն փառս Աստուծոյ, և զսիրտս ամենեցուն երկմտեցոյց ի կոստպաշտութենէ : Եւ իջուցեալ զուրբն Եպիմաքոս ի վաչտէն և հատրն զլուխն. և զնայ ուրախութեամբ աս Քրիստոս :

Յնպմ աւուր սուրբն Լուկիա բազում չարչարանս կրեաց ի Վիովղետիանոսէ արքայէ և զՔրիստոս ոչ ուրացաւ : Եւ ելեալ ի լեռնն ձգեցաւ աստուածաճանձոյ վարուք և խողաղութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս :

* Ենչպէս և Գամիանոս սրով կատարեցաւ վասն հաւատոցն Քրիստոսի :

* A fol. 78
1° a.

4 զՊետրոսի] սուրբն Պետրոս B || 7 լալք] սղբալք B || 8 աչան] ախն B — և ետես զլոյս om. B || 9 ի կոստպաշտութենէ] ի կոտոյն պաշտութենէ B || 11 Քրիստոս :] Կատարեցաւ սուրբն Եպիմաքոս՝ Հովանքերի ԼԵ : add. B || 12 սուրբն] սրբուհին B || 15 Ենչպէս և Գամիանոս ... Քրիստոսի : om. B.

eux aussi, au Christ. Le juge ordonna de mettre à nu saint Epimachus, et avec un tablier seulement on le pendit à un poteau. Epimachus, apercevant la nudité de sa personne, dit : Tu es heureux, Epimachus, d'avoir été digne d'être attaché nu sur la croix, comme Notre-Seigneur Jésus-Christ et comme Pierre à Rome. On lui déchira le corps à tel point que les ongles de fer pénétrèrent dans les os; tous ceux qui se trouvaient présents pleurèrent à chaudes larmes et eurent pitié d'une telle souffrance du jeune homme.

Il se trouva parmi la foule une femme qui pleurait; le sang qui jaillit du saint vint à toucher ses yeux obscurcis, elle recouvra aussitôt la vue et vit la lumière. Tous en rendirent gloire à Dieu; et ce fait inspira dans le cœur de tous le doute de l'idolâtrie. On descendit saint Epimachus de la potence et on lui trancha la tête. Il alla avec joie auprès du Christ.

En ce jour, sainte Lucie subit beaucoup de tortures de l'empereur Dioclétien, mais ne renia point le Christ. Elle se rendit ensuite à la montagne, vécut dans l'ascétisme, d'une vie agréable à Dieu, et reposa en paix dans le Christ.

* De même, Damien fut mis à mort par le glaive pour la foi du Christ.

* A fol. 78
1° a.

Բայց Լուկիա աչրի էր, և որդին իւր Եւպրիպէոս ձառնեաց զմայրն առ Գիով-
գետրանոս թէ բրիտանեաց է, և հրեշտակ Տեառն չափշտակեաց զիս ի սանջանացն և
և Եհան ի լեռան : Եւ աւրբն Գամիանոս յոյժ չարչարեցաւ վասն Լուկիայ, և ապա
սրով կատարեցաւ :

* B
p. 216 a.
[B Գմիշտակ սուրբ առաքելոցն վեցից որք էին ի յեօթնասուն և երկու 5
աշակերտացն կարգէ :

Սուրբ առաքելն Ստաբէոս ի յԱնդրէէ ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս Բիւզանդիոց .
և նորին գորով աշակերտ՝ և բազում նպանօր դարձոց զպոլսի յատուածպիտուքին :
Եւ շինեաց տաճար ի տեղին որ կոչէ Կարկիսուպոլիս, և ժողովեաց զյաւատացեալսն
և միշտ ուսուցանէր զրանն Աստուծոյ համբերութեամբ վշտաց :

Ամբլիաս՝ զոր լիչէ Պօղոս, ի նոցանէ չառաքելոցն ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս
Մակեդոնիոս : Նոյնպէս և Ռարբանոս՝ զարձեալ Եկաց Եպիսկոպոս ի Մակեդոնիաս :
Սուրբն Արիլլոս՝ ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս Իրակլիոս : Կարկիսոս ելել Եպիսկո-
պոս Աթէն բարբաբի : Արիստափուլոս՝ ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս Բրիտանացոց :

Զսոսա լիչէ առաքելն Պօղոս ի Հռոմայեցոց թուղթն և ողջունէ : Որք կացեալ 15
առաքելական շնորհիւ, և բազում նեղութեանց վասն Գրիստոսի համբերեցին, և
զաւետարանն բարդութեամբ և մեծամեծ նշանօր չաշխարհ տարածեցին, և ի մի օր

2 և հրեշտակ Տեառն . . . Եհան ի լեռան] բայց Լուկիա սրանչեօր զերծեալ ի սանջանայ՝
իւ ի լեռան B.

Lucie était veuve, et son fils Euprépis dénonça sa mère à Dioclétien
comme étant chrétienne, mais l'ange du Seigneur la délivra des tortures et
la transporta sur la montagne. Saint Damien eut beaucoup à souffrir pour
Lucie, et mourut ensuite par le glaive.

* B
p. 216 a.
[B Commémoration des six saints apôtres qui étaient du rang des
soixante-douze disciples.

Le saint apôtre Stachys (*Stachéos*) fut sacré évêque de Byzance par
André, car il avait été son disciple; il convertit les foules à la science
de Dieu par de nombreux miracles. Il fit construire un temple à l'endroit
appelé Narcipolis¹, y convoqua les fidèles et leur prêcha toujours la parole
de Dieu avec résignation aux souffrances.

Amplias, que Paul mentionne, fut sacré évêque de Macédoine, par les
apôtres eux-mêmes. Urbain fut également évêque de Macédoine. Saint
Apelle fut sacré évêque d'Héraclée. Narcisse devint évêque de la ville
d'Athènes. Aristaphyllos fut sacré évêque des Bretons.

L'apôtre Paul les mentionne dans l'épître aux Romains et les salue. Ils
vécurent dans la grâce apostolique, souffrirent bien des peines pour le
Christ, répandirent l'évangile dans l'univers par la prédication et par de

1. Arguroupolis dans *Syn. Cp.*, col. 177.

Հանգեան ի Պրիստոս ԼԱ Հոկտեմբերի ամսոյ :

Ի ամին եւ յիշատակ ծիւս Եպիմաքոսի որ ի Հռոմ վկայեաց : Եւ վկայութիւն Յուլիանոսի, Կառնիոսի, Մակարիոսի, Աղեկանդրոսի, եւ այլ Երեքսասան ծարալրոսաց ընկերաց նոցա, որ յԱղեկանդրիա առ Գեկոսիւ սրով եւ հրով կատարեցան : Եւ յիշատակ սրբոցն Գէորգեայ որ ի Կիպրոս, որ զանկտած կոչի :]

Եւ ձիս նոյեմբերի աւուրս ունի Լ :

Սաշճի ԵԿ եւ նոյեմբերի Լ :

Ի ձինն պատմութիւն երանելի եւ սքանչելագործ անարձաթ բժշկացն Կողմայի եւ Գամիանոսի, եւ այլոց սրբոցն ամենայնի :

10 Կին ծի էր այլի անուն Թէոդոտի բարեպաշտ եւ երկխլպած յԱտուռոց. էին նորա երկու որդիք Կողմաս եւ Գամիանոս, եւ սնոցց զնոսա աստուածսիրութեամբ եւ պարկեշտ վարուք, ուսոցց նոցա զիր վարուեստ բժշկութեան : Եւ ոչ Լթէ ի ծարղկանէ եղևն բմիշխբ՝ այլ ի Հոպուցն սրբոց առան նոցա պարգևս բժշկութեան յերկեցից, եւ պատուիրան Լթէ. Սրալէս ճրի շնորհեցաւ ճեղ շնորհս բժշկութեան, նոյնպէս եւ զուք

8-9 Ի ձինն պատմութիւնն . . . սրբոցն ամենայնի :] նոյեմբերի Լ եւ Սաշճի ԵԿ : Տօն է ամենաուրբ Ատուռածամի, եւ ամենայն սրբոց յայտնեացն եւ անպատկոցն ի սկզբանէ եւ այսր ընտրելոցն Ատուռոց ի ծարղկանէ : Եւ պատմութիւն երանելի եւ սքանչելագործ անարձաթ բժշկացն Կողմայի եւ Գամիանոսի : Ե.

grands miracles, et reposèrent dans le Christ le même jour, le 21 du mois d'octobre.

En ce même jour, commémoration de l'autre Epimachus qui fut martyrisé à Rome. De même, martyre de Julien, Cronius, Macaire, Alexandre et treize autres martyrs, leurs compagnons, qui moururent par le glaive et les flammes à Alexandrie, par Dece. De même, commémoration de saint Georges, de Chypre, qu'on appelle aussi le Chauve.]

Le mois de Novembre a 30 jours.

23 SAHMI, 4 Novembre.

Le premier [jour de novembre], histoire des bienheureux médecins et thaumaturges qui n'acceptaient point d'argent, Cosme et Damien, et de tous les autres saints.

Il y avait une veuve du nom de Théodoté, pieuse et craignant Dieu; elle avait deux enfants, Cosme et Damien, qu'elle éleva dans l'amour de Dieu, et une conduite pure, et auxquels elle fit apprendre les lettres et l'art de la médecine. Or ce n'est pas des hommes qu'ils apprirent la médecine, mais ils reçurent du ciel, par le Saint-Esprit, les dons de guérison, en même temps que cet ordre : Ainsi qu'il vous a été donné gratuitement des grâces

* A fol. 78 ^{v°} B. ձրի բժշկեցէր՝ զամենայն ցաւս եւ զհիւանդութիւնս, ոչ միայն զմարդկան այլ * եւ զանասնոց :

Եւ ըստ աւետարանական բանին շրջէին յամենայն զաւառս եւ ի քաղաքս, բժշկէին զամենայն ախտացեալս : Եւ ոչ կէթէ զեղօր եւ սպեղանօր, այլ անուամբն Աստուծոյ զնէին ձեւս, զկոյրս լուսաւորէին, կազացն զնալ տային, զխեղս ողջացուցանէին, 5 զբլւս ի մարդկանէ հարսձէին, եւ զամենայն վշտապնութիւնս մարդկան բժշկէին : Եւ ամենեւին յունձրէ, ոչ ինչ առնուին՝ ոչ ի մեծատանց եւ ոչ յաղբատաց : Եւ կատարէին զտէրունական հրամանն եթէ . Ձրի առէր եւ ձրի տուր :

Եւ կին մի ի մահճմս անկեալ՝ անուն Պալպլա, զամենայն ինչս իւր ծախեաց ի բժիշկս եւ ոչ ողջացաւ յունձրէ : Եւ լուաւ զճառապնոցն Աստուծոյ եթէ առանց զեղօց 15 ողջացուցանեն զհիւանդս, ընթացեալ չառ նոսա ազատէր զի եւ զնա աղօթիւք բժշկեցին : Եւ նորա ըստ սովորութեանն իւրեանց աղօթիւք բժշկեցին զկինն : Եւ նա առեալ երեք ձու հաւու՝ երթեալ զօհանայր զճառապնոցն Աստուծոյ. եւ երգմենցոց զՔամիանոս

3 զաւառս եւ ի om. B || 4 զեղօր] զեղօրք B || 5 տային] շնորհէին B || 8 հրամանն] զաստուիրանն B.

de guérison, de même vous soignerez gratuitement toutes les infirmités et maladies, non seulement celles des hommes mais aussi celles des * animaux.

* A fol. 78 ^{v°} B. Ils parcoururent donc, selon la parole évangélique, toutes les provinces et les villes et soignèrent les malades, non point par des médicaments et des onguents, mais en leur imposant seulement les mains au nom de Dieu. C'est ainsi qu'ils rendirent la vue aux aveugles, la faculté de marcher aux boiteux, la santé aux infirmes, chassèrent les démons des possédés et guérirent toutes les infirmités des hommes. Ils n'acceptèrent absolument quoi que ce soit de personne, ni des riches ni des pauvres, et accomplirent de cette manière l'ordre du Seigneur : *Vous avez reçu gratuitement, donnez gratuitement* !.

Une femme du nom de Palladia, qui était malade au lit, avait dépensé tout son avoir en médecins et n'avait pu obtenir la guérison d'aucun d'eux. Ayant entendu dire des serviteurs de Dieu qu'ils guérissaient les malades sans médicaments, elle s'empressa d'aller les trouver et les pria de la guérir, elle aussi, par leurs prières. Ils guérirent la femme, selon leur coutume, par la prière. Elle prit trois œufs de poule, alla remercier les serviteurs de Dieu, fit jurer Damien d'accepter les trois œufs. Le bienheu-

տուեալ նմա զերեք ձուն . և լուեալ երանելին Կողմաս եթէ փարձս առ, արամեցառ չոճ, և պատուիրեաց որ ի մահուան իւրեանց ի միասին ոչ թաղեցին :

Քաղում և ալ սրտնչելք անթիւ արարեալ սրբոցն չերկրի * և Պամսանոս հան գեալ խաղաղութեամբ և ընկալաւ զանանցական պատկն ի Քրիստոսէ :

A fol. 78
v^o a.

5 Եւ սուրբն Կողմաս գնոցն զորձն կատարէր, ոչ միայն ի բաղաքս կամ ի շէնս և ի գեօղս՝ ալ և յանապատս բժշկէր շնորհօրն Քրիստոսի զմարդիկը և զանասունս, և յամենայն զաւառաց կրթալին առ նա, և բաղումը զկնի երթալին :

10 Եւ զնացեալ ի անդի մի՝ եղևտ բեկեալ ուղտ մի և չերկիր անկեալ, և կալեալ ձեռօրն՝ բժշկեաց : Եւ բաղում նշանս արարեալ և բժշկութիւնս՝ խաղաղութեամբ և նա հանդեալ ի Քրիստոս, և զասեցաւ ընդ ամենայն սուրբս :

15 Եւ ժողովուրդքն խորհէին թէ ո՞ր զկցեն զմարմինն, զի վասն հրամանի երանելոցն որ ոչ թաղեցի ընդ երբօրն չարագս վարձուն զոր էառ, տարակուսեալք էին թէ զինչ առնիցեն : Եւ յանկարծակի եկեալ ուղտն զոր բժշկեաց սուրբն Կողմաս, խօսեցաւ ճարդկալին բարբառով և ասէ . Ի միասին թաղեցէք զնշխարս սրբոցն Կողմասայ, և մի որոշէք չերբօրէն, քանզի յայտնեաց Աստուած Կողմասայ վասն Պամիանոսի, զի ոչ

1 երանելին] երանելոցն B || 3 ալ om. B || 4 զանանցական] զանանց B || 6 և ի գեօղս om. B — յանապատս] յանապատի B || 13 առնիցեն] արտացեն B || 13-15 և յանկարծակի . . . ապա սաղմոսիւք] և ապա անեալ զմտալ թէ, ոչ ի վարձ էառ զընծայսն՝ սլլ ի պատիւ անուանն Աստուծոյ չար երբուաւ սուտն վասն որոյ սաղմոսիւք B.

reux Cosme, venant à apprendre qu'il avait accepté une rétribution, en fut beaucoup attristé et ordonna qu'à leur mort, [son frère et lui] ne fussent point enterrés ensemble.

Les saints accomplirent encore d'autres innombrables miracles dans le pays, * et Damien reposa en paix, et obtint la couronne impérissable du Christ.

* A fol. 78
v^o a.

Saint Cosme continua l'œuvre, non seulement dans les villes, dans les bourgs et les villages, mais il opéra des guérisons, par la grâce du Christ, dans les solitudes même, sur les hommes et les animaux. On accourait à lui de toutes les provinces et nombre de gens le suivaient.

S'étant rendu dans un endroit, il y rencontra un chameau brisé, couché par terre; il le saisit de ses mains et le guérit. Après avoir accompli beaucoup de miracles et de guérisons, il reposa, lui aussi, en paix dans le Christ, et fut associé à tous les saints.

La population se demanda où il fallait déposer son corps, car, à cause de l'ordre du bienheureux interdisant de l'enterrer auprès de son frère en raison de la rétribution que celui-ci avait acceptée, ils étaient hésitants, ne sachant que faire. Mais, tout à coup, arriva le chameau que Cosme avait guéri, et, parlant un langage humain, il dit : Inhumez ensemble les restes de saint Cosme et ne les séparez pas de ceux de son frère, car Dieu a révélé à Cosme au sujet de

էստ զվաշաւս զպօն ինչ, ալ ժամն երբման տալոյն ի զօրովինն Աստուծոյ : Եւ զպս
լուեալ ժողովրդեանն սքանչացան եւ ետուն ժառս Աստուծոյ, որ ի բերանոյ անասնոյն
* A fol. 78
v° b. յայտնեաց ճարդկան զսքանչեւագործութիւն * սրբոց անարձաթացն : Եւ ապա սալ-
ժոսիւք եւ օրհնութեամբ թողեցին զտարբն Կողմաս ընդ եկրօր իւրում սրբոյն Գամիա-
նոսի ի տեւոջն որ կոչի Փետեման :

Եւ ալք մի չնձէր արա, եւ ի խորշակէն տօթացեալ՝ երթեալ ննջեաց աւ ճառով
միով, եւ բերան նորս բացեալ. եւ օձ մի սողացեալ չերկրէ եմուտ ընդ բերանն եւ էջ
չորովայնն՝ եւ սկսաւ ճամկ զաղիան : Եւ չարուցեալ փութանակի ընթացաւ ի տապան
սրբոցն, եւ արտասուօք ծալթէր, եւ աւժամայն ել օձն ընդ բերանն ընդ որ եմուտ.

Եւ ալք մի ի տեւոջէն յայնձանէ, կամէր երթալ ի ճանսապարհ Տեւի, եւ առեալ
զկին իւր տարաւ ի տապան սրբոց անարձաթացն, եւ յանձն արարեալ զնա նոցա՝
տուեալ կնոջն նշան բանից. Եթէ սք բերցէ բեզ զաղ բան՝ եկեաջիւր զկին նորա առ իս :
Եւ զիտաց սատանայ զխորհուրդն, եւ չորժամ զնաց այնն զճանսապարհ իւր, կերպա-
բանեցաւ ի ձեւ ճարդոյ, եւ երթեալ առ կինն ասէ. Այնք քս առաքեաց զիս զի եկեացես
զկին իմ եւ տարաց զբեզ առ նա, տաց նմա եւ զնշան բանիցն : Եւ կինն ոչ հա-
* A fol. 79
r° a. ւատաց նմա մինչեւ ես նմա երկուսն յանարձաթացն Կողմայ՝ եւ Գամիանոսի. կաբեալ

Damien que celui-ci n'a pas accepté la chose en qualité de rétribution, mais à cause du serment que la femme avait fait en la puissance de Dieu. Ce qu'ayant appris, la population fut remplie d'enthousiasme et rendit gloire à Dieu qui avait révélé aux hommes par la bouche de l'animal les miracles opérés par les saints qui n'acceptaient point d'argent. Ils inhumèrent ensuite, avec psalmodies et bénédiction, saint Cosme auprès de son frère saint Damien, à l'endroit appelé Phéréman.

Un homme qui moissonnait son champ, étant abattu par la forte chaleur, était allé s'endormir sous un arbre, la bouche entr'ouverte. Un serpent, sortant de terre, pénétra dans la bouche, s'introduisit dans l'estomac et se mit à lui ronger les intestins. L'homme, s'étant levé aussitôt, accourut au tombeau des saints et les implora avec des larmes aux yeux. Le serpent ressortit immédiatement par la bouche par où il était entré.

Un autre, de la même localité, voulut entreprendre un voyage lointain : il conduisit sa femme au tombeau des saints qui n'acceptaient point d'argent, et la leur recommanda, en donnant à la femme un mot d'ordre : Si quelqu'un t'apporte ce mot, viens vers moi avec lui. Le démon ayant eu connaissance du secret, une fois le mari parti en voyage, prit l'apparence d'un homme, se rendit auprès de la femme et lui dit : Ton mari m'a envoyé pour que tu me suives et que je t'emmène auprès de lui; il lui communiqua le mot d'ordre. Mais la femme ne le crut pas, jusqu'à ce qu'il eût fait serment par les saints Cosme et Damien qui n'acceptaient

և գտապանն սրբոցն, զի մի՛ չար ինչ արասցէ նմա ի ճանապարհին : Եւ կինն լստահացեալ ի սուրբոսն զնաց զկնի նորա :

Եւ ի ճանապարհին գթեցուցանէր յամենայն ժամու զըրաստն զի ընկեացէ չերկիր և և վնասեցէ զկինն : Եւ կնոջն երկուցեալ և աղօթս արարեալ . Սուրբ անարձաթք օղնեցէր ինձ : Եւ երեւեցան սուրբքն չեծեալք ի սպիտակ երկվարս և ասեն . Մի երկնչէր, ոչ թողար զքեզ : Եւ սատանայի լուեալ զձայն սրբոցն անյայտ եղև : Եւ զկինն խաղաղութեամբ զարձուցին ի տուն իւր և ասեն . Մեր եմք որ յանձն արար զքեզ աչն բո ի մեզ :

Եւ մինչև ցաշօր անգաղար և անչափ սքանչելագործութիւնս ասնեն, ոչ միայն ոսկերքն՝ ալ և անուանքն և պատկերք նոցա :

Կատարի տօն սքանչելագործ անարձաթեացն Կողմայի և Գամիանոսի Սաճմի ԻԳ և Եոյեմբերի Ա :

Եւ և ալ երկու եղարք Կողմաս և Գամիանոս և նորա անարձաթ բժիշկ են և սքանչելագործք, և ծարտիրոսացան Յուլիսի ի մինն :

[B Ի սմին աւուր չարչարեցան և կատարեցան վասն վկայութեանն Գրիստոսի սուրբ ծարտիրոսքն Կեսարիոս, Դասիոս, Սալլինիանոս, Ազրիպպա, Աղրիանոս, Վասի-

4-10 աղօթս արարեալ . . . և պատկերք նոցա] աղօթս արարեալ առ Աստուած կողեաց և գտար անարձաթն յօղնութիւն ինքեան, և առժամայն անյայտ եղև ստատանայն, և կինն խաղաղութեամբ զարձաւ ի տուն իւր օգնականութեամբ սրբոցն : B || 11 անարձաթացն] սրբոցն *add.* B || 14 ի մինն] ԻԿ B.

point d'argent, en touchant le tombeau des saints, de ne pas lui causer de mal en route. La femme, se confiant dans les saints, le suivit.

Chemin faisant, il bousculait continuellement la monture pour la faire tomber et causer du mal à la femme. La femme, apeurée, se mit à prier : Saints qui n'avez jamais accepté d'argent, aidez-moi. Les saints lui apparurent montés sur des chevaux blancs et lui dirent : Ne crains rien, nous ne t'avons pas abandonnée. Le démon, en entendant la voix des saints, disparut. Les saints reconduisirent la femme chez elle et lui dirent : Nous sommes ceux à qui ton mari t'a confiée.

Non seulement les os, mais le nom et les images de ces saints ne cessent pas de faire d'innombrables miracles jusqu'aujourd'hui.

La fête des thaumaturges Cosme et Damien qui ne recevaient point d'argent se célèbre le 23 sahmi, 1er novembre.

Il y a encore deux autres frères, Cosme et Damien, également médecins gratuits et thaumaturges, qui furent martyrisés le 1er juillet.

[B * En ce jour, furent soumis aux tortures et moururent pour le témoignage du Christ les saints martyrs Césaire, Dasius, Savinien, Agrippa,

լիանոս, Սալա, և սուրբ սղաչ նահատակն Քրիստոսի և բաջածարաիկ գեղեցիկ
 ծանուկն Թովմաս, և այլ բազմութիւնք ընկերաց նոցա, սրբ էին թաով երեք հարիւր
 անձինք խոտտովանայք Քրիստոսի ի Դամասկոս :]

A fol. 79
 1° b. * Ասհճի ԻԿ և նշեմբեր ԻԲ : Վկայարանութիւն հինգ վկայիցն Ակինդինոսի, Պիգատոսի,
 Ապտոնոսի, Ելպիփորոսաց, Անեմփոսիստոսի :

5

Սուրբ վկայքն Քրիստոսի երեքեանն՝ Ակինդոս, Պիգատոս և Անեմփոսիստոս
 էին ի Պարսիկս չաւորս կուսապաշտ արքային Սարուստիոսի, ի ժամանակս թագաւորու-
 թեան սուրբ թագաւորին Սոսանակիանոսի ճեճին : և և էին հաւատով քրիստոնեայք
 ի թագոսի ի ճիւղճ աղւտճ. ուսուցանէին ցորս զայլին առ նոսս զբանն կենաց : և
 ոմանք ի կրտսրաշտից ծանանցին զնոսս առ Սարուստիոս արքայն, և տարեալ կայս-
 ցին առաջի : և բազում սորբանօք և սպառնալօք խօսեցաւ ընդ նոսս և ոչ կարաց
 զարձուցանել զնոսս ի Քրիստոսի հաւատոցն, այլ ծանաւանդ անարգանօք տալին
 պատասխանի :

10

և բարկացեալ հրամայեաց կախել զնոսս զվաչառէ և հարկանել ուժգին. և յոր-

4 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B — հինգ] սուրբ *add.* B — Ակինդինոսի] Ակինդոսի B
 5 Անեմփոսիստոսի] և այլոց որ ընդ նոսս *add.* B || 6 Պիգատոս] Պիգատիոս B || 7 ի
 Պարսիկս] ի Պարսից գաւառ B || 8 սուրբ թագաւորին] սրբոյն B || 9 զբանն կենաց] զբանն
 Աստուծոյ B.

Adrien, Basilien (*Vasilianos*), Saba et le jeune saint martyr du Christ, le
 guerrier et bel enfant Thomas, avec une multitude de compagnons, qui
 étaient au nombre de trois cents personnes, confesseurs du Christ, à Damas.]

* A fol. 79
 1° b.

* 24 SABMI, 2 Novembre.

Martyre des cinq martyrs Akindynos. Pégasios (*Pigatos*), Aptonios (*Aptonos*),
 Elpidiphoros. Anempodistos.

Les trois saints martyrs du Christ Akindynos, Pégasios et Anempodistos
 vivaient en Perse, aux jours du roi Sapor, l'adorateur du feu, sous le règne
 du saint empereur Constantin le Grand. Ils étaient de foi chrétienne, vivant
 en secret dans un endroit où ils enseignaient la parole de vie à ceux qui
 venaient les trouver. Quelques adorateurs du feu les dénoncèrent au roi
 Sapor et les conduisirent en sa présence. Le roi leur parla avec beaucoup
 de bonnes paroles et des menaces, mais ne parvint pas à les détourner
 de la foi du Christ; par contre, les saints lui répondirent avec mépris.

Le roi, irrité, ordonna de les pendre à un arbre et de les frapper vigou-
 reusement; lorsque les bourreaux se lassaient, d'autres prenaient leur place.

ժամ ճանճրանային զահիճքն՝ զտխէին ապքն, եւ զխոցն հրով կիզանէին : Եւ երեւեցաւ նոցա Փրկիչն սպիտակ զգեստուք, եւ երջ զնոսա ի կապանացն :

Եւ զարձեալ կացուցին զնոսա սուսջի արքային, եւ տեսալ զնոսա եղև համք, եւ սուրբն լուծին զկերուն եւ արարին ի խոսս : Եւ տարածեցին զնոսա ի վերայ հրացեալ երկաթի ծահձաց, եւ ցանկեցին ի վերայ աղացեալ ձիւթ եւ խէժ : Եւ եղև ձայն յերկնից սո նոսա. Երանի է ձեզ հուսատարիմ ճառապք իմ : Եւ որք լուան զձայնն ի կապաղաշտիցն հուսատացին ի Քրիստոս : Եւ չաօթեկ սրբոցն եղև որոտումն, եւ եղև անձրև. եւ եղև այն ի մկրտութիւն նորահուստիցն, եւ տեսին հրեշտակս սպիտակագլեացս ըստ թուոյ հուսատացերոցն :

Եւ տարան զուրբան ի տուն մի մեծ չորում էին կուռք եւ հուր զորս պաշտէին Պարսկը՝ զն երկիր պաղպեն : Եւ նոցա տարածեալ զձևսս խրեանց աղաչէին զԱստուած եւ առժամայն կուռքն կործանեցան եւ հուրն շիջուաւ եւ տունն վրաս :

Եւ սրտմտեայ յոյժ Սարուսիոս՝ հրամայեաց եւ ջնուցցին երիս կատասցս կապարով մինչև հալեցաւ եւ արկին զերխեանն յերիս կատասցան, եւ թաղեցան մինչև ցարար-

[կիզանէին] կիզէին B — երեւեցաւ նոցա] ի տեսեան *add.* B || 2 եւ երջ զնոսա ի կապանացն] եւ զորացոյցն զնոսա B || 3 համք] չաօթութենէ, *add.* B || 4 սուրբն] աօթիւք *add.* B || 4 արարին ի խոսս] խօսէք B || 5-7 եւ եղև ձայն . . . հուսատաց ի Քրիստոս] եւ ապա արկին ի կատասց հարեալ կապարս, եւ խնամօրէն կատարուց պահեցան կենդանի : Եւ տեսալ զարձակեալն՝ բազմք հուսատացին ի Քրիստոս, ընդ որս եւ մի սմն ի զարկանացն որոյ անուն էր Ապտակիոս B.

On leur mit du feu sur les plaies. Le Sauveur leur apparut vêtu de blanc et les délia des chaînes.

On les mit de nouveau en présence du roi, qui * à leur vue devint muet ; les saints lui délièrent la langue et lui rendirent la parole. On les étendit sur un lit de fer chauffé, qu'on saupoudra de poix et de gomme pulvérisées. Une voix du ciel se fit entendre à eux : Vous êtes heureux, mes serviteurs fidèles. Ceux des idolâtres qui entendirent la voix crurent au Christ. Pendant que les saints priaient, il se fit un grondement de tonnerre et la pluie se mit à tomber ; celle-ci servit au baptême des néophytes, qui aperçurent des anges vêtus de blanc correspondant au nombre de ceux qui avaient cru.

On conduisit les saints dans un grand édifice, où il y avait des idoles et du feu, que les Perses adoraient, pour qu'ils se prosternassent devant ; mais ils élevèrent leurs mains et prièrent Dieu, et aussitôt les idoles tombèrent à terre, le feu s'éteignit et l'édifice s'écroula.

Sapor, fort irrité, ordonna de chauffer trois bassins remplis de plomb, et lorsque le plomb fut fondu, on jeta les trois saints dans les trois bassins ;

* A fol. 79 v° a.

նոցան ի հաբեայ կապարն : Եւ իջեալ հրեշտակ Տևառն ցրտացոյց իբրև զջուր զկատայան, եւ ճի ոմն ի գորականացն որոչ ամուռն էր Ափտոնիոս՝ տեսեալ զաբանչելին հաւատաց ի Քրիստոս :

A fol. 79
v° b. Եւ նոյնժամայն հանեալ արտաբոյ՝ քաղաքին եւ հատին զգլուխ նորա : Եւ ոմանք բրիտանեալք թաղեցին ի տեղոջն չայնձիկ զմարմին որբոյն Ափտոնոսի :

Եւ սպա արկին գուրբան յարջաւամորթն զաբարս, եւ ընկեցին ի լիճն : Եւ երեւեցաւ նոցա սուրբն Ափտոնիոս երևբ հրեշտակօք ի ծովակն եւ հերձին զմորթն եւ հանին զնոսա ի ցամաքն ամբողջ :

Եւ չորժամ լուա արբայն հրամայեաց հատանել զգլուխ զտրեցունց զահճացն որբ ընկեցին գուրբան ի լիճն, եթէ թուլագոյն կապեցին զմորթն : Եւ նոքա հաւատացին ի Քրիստոս նախ բան զլլխատումն :

Եւ ոմն իշխան որոչ ամուռն էր Ելպիտիփորոս ընդլիմաղարձեալ արբային՝ եւ Լյ արտաբս, եւ ընդ նմա Էլին եւ այլ իշխանքն եւ հաւատացին ի Քրիստոս. եւ Էլին ամենայնք որբ հաւատացին ողբր Ա :

6-8 Եւ երեւեցաւ . . . ամբողջ] Եւ ողորմութեամբն Աստուծոյ Էլին ամբողջ ի ցամաքն B
12 իշխան] ճեճ արբային Խաբուլիոսի *add.* B ընդլիմաղարձեալ] զլիմաղարձ լեալ B
13 Եւ Էլին ամենայնք որ հաւատացին ողբր Ա] Եւ Էլին անձինք որբ հաւատացին ի Քրիստոս բարուժ յոյժ B.

ils s'enfoncèrent dans le plomb fondu jusqu'au cou. Mais l'ange du Seigneur descendit et refroidit les bassins comme de l'eau froide. Un des soldats, dont le nom était Aphthonios, témoin du miracle, crut au Christ.

A fol. 79
v° b. On le conduisit aussitôt hors de la ville et on lui trancha la tête. Quelques chrétiens inhumèrent au même endroit le corps de saint Aphthonios.

On emprisonna ensuite les saints dans des peaux fraîches de bêtes à cornes et on les jeta dans le lac. Saint Aphthonios leur apparut dans le lac, accompagné de trois anges qui déchirèrent leurs peaux et les transportèrent indemnes à terre.

Lorsque le roi vint à l'apprendre, il ordonna de trancher la tête aux quatre bourreaux qui avaient jeté les saints dans le lac, sous prétexte qu'ils avaient lié les peaux mollement. Ils crurent au Christ avant d'être décapités.

Un prince, dont le nom était Elpidiphoros, s'étant opposé au roi, sortit de sa présence en même temps que d'autres princes et ils se convertirent au Christ; tous ceux qui crurent furent environ mille personnes.

Եւ երկուցեալ Սարուստուի ի բազմութենէ բրիտանեիցն հրամայեաց եւ ի միում աւուր հասին զարքոջն Ելպիտիլիորայ եւ զամենեցուն զուխան ի տեղոջն յանմիկ որ կոչի Իսինսոյ :

Եւ սուրբն Ակինդինոս յթագաւորն. Բարեք անուանեաց զբեկ ծայրն քո Սարուստու, քանզի հայր զիւաց թարգմանիս : Եւ կոչեաց թագաւորն զմայր իւր եւ հարցանէր կի՞նք ճշմարիտ է զոր ասնն * զատագարեալ բրիտանեայքս կի՞նք հայր * A fol. 80
r^o a.

զիւաց թարգմանի անուն իմ : Եւ ցնա ծայրն. Եկի՛ ոչ զիտէին ոչ տէին : Եւ յարուցեալ յաթուոյն եհար զմայր իւր եւ սատակեաց : Եւ նոյն ժամայն հաւատաց ծայր նորա ի Քրիստոս, եւ ասէ ցաւրբան. Ազրոմեցարուք ինձ եւ աղաչեցէք 10 զՄատուած վասն իմ, զի որպէս նայիր ոչ որպէս զհայր զիւաց ճնայ ես զրա, այլ զինքն զատանայ :

Եւ հրամայեաց արքայն հնոց բորբոքել, եւ տարեալ զուրբան զԱկինդինոս եւ զՊիլգատոս եւ զԱնննիոտիստոս զի արկցեն ի հուրն : Եւ ի սաստիկ բորբոքելոյ հրոյն ոչ կարացին զահիճքն մերձենալ եւ ընկնուլ զուրբան ի հուրն. եւ սրբոցն տեսեալ զնոսա 15 զի երկեան մերձենալ ի հուրն՝ քաջալերեցին զնոսա ի հաւատոս, եւ հաւատացին ի Քրիստոս արք բռան եւ ուրի : Եւ արարեալ զնշան սուրբ խաչին եւ ինքեանք ընկեցին զանձինս իւրեանց ի հուրն եւ կատարեցին զընթացս իւրեանց առ Քրիստոս ի նոյն ժամերի Բ :

1 զբրիտանեիցն] հրամայեաց երեք հարիւր զահճաց add. B || 5 թարգմանիս] թարգմանի B || 6 թագաւորն] արքայն B || 7 բրիտանեայքս om. B || 9 ծայր նորա om. B || 10 որպէս] եկի B || 11 ես գրա om. B || 16 արարեալ] սրբոյն add. B || 17 նոյն ժամերի B] եւ Սահճի ԻԿ add. B.

Sapor, craignant la multiplication des chrétiens, ordonna de trancher la tête le même jour à saint Elpidiphoros et à tous les autres, à l'endroit nommé Irinso.

Saint Akyndinos dit au roi : Ta mère a bien fait de t'appeler Sapor, car ton nom se traduit le père des démons. Le roi fit venir sa mère et lui demanda : Est-ce vrai ce que disent * les chrétiens condamnés, que mon nom se traduit le père des démons? La mère lui répondit : Ils ne le diraient pas s'ils ne le savaient pas. Il se leva du trône et frappa sa mère jusqu'à la tuer. Sa mère crut au Christ aussitôt et dit aux saints : Ayez pitié de moi et priez Dieu pour moi, car comme vous le voyez, je ne l'ai pas mis au monde comme le père des démons, mais comme le démon lui-même. * A fol. 80
r^o a.

Le roi ordonna d'allumer un brasier, et d'y conduire les saints Akyndinos, Pégasios et Aneuphodistos pour les jeter dans les flammes. Les bourreaux ne purent, à cause de l'intensité des flammes, s'approcher du feu pour y jeter les saints; les saints, voyant que les bourreaux craignaient de s'approcher du feu, les encouragèrent dans la foi, et ils crurent au Christ au nombre de vingt-huit. Ils firent le signe de la sainte croix et se jetèrent eux aussi dans le feu; ils terminèrent leur carrière dans le Christ, le 2 novembre.

Եւ Երեւեցան Տոգիբ սրբոցն որպէս փայտին որ Էրանէին չերկինս, եւ լցառ տեղին անուշահոտութեամբ չոյժ :

Յայտմ աւուր կատարեցան սրով ի Լիկիանոս, արբալէն, սուրբ ճարտիրոսքն ի Սերաստիա * Ըտիկոս, Եւղորբոս, Ագապիոս, Մառինոս, Սկէանոս եւ Ստիրակէտ, Կոստեռիոս, Տուրիանոս եւ այլ սուրբ վկայք ընդ նոսա :

Սահճի Ին եւ նպեճբերի Կ : Ակայտիւն՝ սրբոցն Ակիփսիմայ Տարսպետին եւ Յովսեփայ Բահանայի եւ Աջաթարայ սորկաւոյին :

Սորա էին Պարսիկք, չերկրէն Պարսից : Ակիփսիմա ձերունի ամաց ուխտունից եւ էր մեծատուն. անուցանէր սրբ ձի ամաց վեցից : Եւ չաւուր ձիում ճարքէր պատանին՝ զգլուխ Երանեղոյն եւ ասէր. Երանի է կունց գլխոց այս՝ զն վասն Քրիստոսի ճարտիրոսանայ : Եւ զպն լուսայ Եպիսկոպոսին ինչոց չոյժ :

Եւ էր չաւուրս Կոստանդիանոսի մեծի եւ Սարուստիսի կրտսւղաւ արբալէն Պարսից : Եւ լուսայ մոպրեալին վասն Ակիփսիմայ Եպիսկոպոսին, կոչեաց սա ինքն եւ

1 եւ լցառ տեղին անուշահոտութեամբ չոյժ *om.* B || 1 ի Սերաստիա] ի քաղաքին Սերաստիայ B || 5 Տուրիանոս] նիկիոպոլիտանոս, Եւսարտուս, եւ այլ սուրբ ժպովոյն որ գինի նոցա կատարեցան սանջանօր վասն Քրիստոսի *add.* B.

6 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B — Տարսպետին] Եպիսկոպոսին B || 8 Սորա . . . Պարսից] Սարբս այտարիկ էին չերկրէն Պարսից B — Ակիփսիմայ] էր Եպիսկոպոս *add.* B || 10 գլխոց] գլուխ B || 12 չաւուր] ի ժամանակս B — Կոստանդիանոսի] սրբոց մեծին *add.* B.

Les âmes des saints brillèrent comme des éclairs montant au ciel et l'endroit fut rempli d'une odeur fort douce.

En ce jour, moururent par le glaive à Sébaste, sur l'ordre de l'empereur Licinius, les saints martyrs * Atticus, Eudoxius, Agapius, Marinus, Océanus, Styrachius, Cartérius, Tobie (*Toubianos*) et d'autres saints martyrs avec eux.

25 SAHMI, 3 Novembre.

Martyre des saints Akepsima, patriarche, Joseph, prêtre et Aethalas, diacre.

Ils étaient persans, du pays de Perse. Akepsima était un vieillard de quatre-vingts ans, fort riche, qui élevait un orphelin de six ans. Un jour, le jeune enfant, en lavant la tête du bienheureux, lui dit : Heureuse cette tête chauve qui va être martyrisée pour le Christ. L'évêque eut une grande joie à l'entendre.

Il vivait aux jours de Constantin le Grand et de Sapor, roi idolâtre des Perses. Le chef des mages, ayant entendu parler de l'évêque

ասէ. Երկիր պագանն արեղական եւ հրոյ : Եւ սուրբ եպիսկոպոսն ասէ. Քրիստոսնայ եմ եւ Քրիստոսի բաճանաչարեա, եւ ոչ պարեգակն պաշտեմ եւ ոչ զհուր : Եւ հրամայեաց ձողպետն Ագարախորս եւ յոյժ տանջեցին զսուրբ ձերունին, եւ ծանր շղթալիւք եղին ի բանդ :

5 Եւ ձի ոմն ասէ ցուրբն. Հրամայեան վասն տան բո եւ ընչից : Եւ նա ասէ. Տուն իմ եւ լնչք իմ Քրիստոս է. յայժմ երկրի ոչ տուն ունիմ եւ ոչ : ժառանգութիւն :

* A fol. 80
v° a.

Եւ ապա տարան դբաճանայն Գովթէփ. եւ նա եւս էր ձերունի ամաց ութանից : Եւ ոչ հաւանեցաւ ձողպետին Ագարախորսի, այլ խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ յանդիմանեաց պանատուած արշտամունս Պարսից : Եւ այնչտփ հարին զթիկունսն եւ զլանջսն ձերկ՝ ձինչեւ բանալ սոկերացն : Եւ ծանր շղթալիւք արկին զնա ի բանտ ընդ սրբոցն Ակիւխիմայ :

Եւ ապա տարան առաջի ձողպետին զԱլիթիպաս սարկուազն, եւ նա ձերունի էր ամաց վաթսնից : Եւ յորժամ եւ ոչ զնա կարացին դարձուցանել յանաստուած ձորորութիւնն իւրեանց, կապեցին զձեռս եւ գոտս իւր ի վերայ փայտի եւ պնդեցին ուժգին. 15 եւ նստան ի վերայ նորս արք երկոստասանք, եւ բարշեցին զպարանն ձինչեւ սձեռնայն

4 եղին] արկին B | 7 ութանից] եօթանանից B | 9 պաշտամունս] կուսապաշտութիւն B | 13 յանաստուած ձորորութիւն] յանաստուածութիւն B | 15 նորս om. B

Akepsima, le fit venir auprès de lui et lui dit : Adores-tu le soleil et le feu? Le saint évêque lui répondit : Je suis chrétien et pontife du Christ; je n'adore ni le soleil ni le feu. Le chef des mages Agarakhors¹ ordonna de torturer cruellement le saint vieillard, et on le jeta, chargé de lourdes chaînes, en prison.

Un des saints lui dit : Donne des ordres pour ta maison et tes biens. Il lui répondit : Ma maison et mes biens, c'est le Christ. Je n'ai en ce monde ni maison, ni héritage.

* A fol. 80
v° a.

On présenta ensuite le prêtre Joseph qui était, lui aussi, un vieillard de quatre-vingts ans. Il ne céda lui non plus au chef des mages Agarakhors, mais confessa le Christ et blâma le culte athée des Perses. On le frappa sur le dos et sur la poitrine à nu, jusqu'à mettre les os à découvert. On le jeta, lui aussi chargé de lourdes chaînes, en prison avec saint Akepsima.

On présenta ensuite au chef des mages le diacre Aeithalas, qui était un vieillard de soixante ans. Comme ils ne réussirent pas non plus à le convertir à leur erreur athée, ils lui lièrent les mains et les pieds sur une planche et le pressèrent fortement; douze hommes, assis dessus, tirèrent sur la corde jusqu'à disloquer toutes les articulations du corps. Ils le

1. *Syn. Cr.* Ἀδαρχόρχαζ.

յօղբ շինուածոն թափեցան : Եւ ծանր շլիճալէբ կապեցին եւ արկին ի բանդ ընդ սրբոն Ալիփսիմայ եւ Յովսեփայ : Եւ դերխս ամս թողին զնոսս աշտպխի կապանօր ի բանդին ի սով եւ ի ճարու եւ ի մերկութիւն : Եւ համբերեցին վասն յուսոն Քրիստոսի :

Եւ յետ երկր ամաց հանին ի բանդէն եւ հարցանէին՝ եթէ ի բաղում ենդումենէն սուրանան զՔրիստոս : Եւ սուրբ ձերունիքն զնոն բանս ապագակէին՝ եթէ. Քրիստոսն նկայք եմբ : Եւ զարձեալ կապեցին զնոսս եւ բրովբ ջարգեցին զմարմինս նոցա : Եւ սուրբն Ալիփսիմաս աւանդեաց զճողին իւր. եւ զմարմին եւ զոսկերսն մանր կոտորեցին եւ ընկեցին արտաքս : Եւ սուրբն Յովսեփ կիսամահ անկեալ կայք : Եւ սուրբն Ալիթարոս անշարժ լեալ : Եւ տարան զնոսս ի բաղարն Արտավիլ սաղովբ, եւ երկաթի կապանօր արկին զերկուսանն ի բանդ, եւ թողին զնոսս սմիսս վեց :

Եւ կին մի հաւատացեալ անուն Յնգանդուխտ, գաղտ ի զլշերի տանէր զսուրբն ի տուն իւր, եւ բարւօր մխիթարէր եւ զարճուցանէր ի բանդն :

Եւ յետ վեց ամսոց կոչեաց զնոսս մոզպետն բաղարին, եւ բաղում ջանիւ ոչ կարաց զարճուցանել զսուրբն : Եւ կախեցին զլիփալբ եւ բրովբ ջարգեցին զնոսս, եւ

1 յօղբ շինուածոն] յօղումս՝ ձեւաց եւ սոխցն B | 6 զՔրիստոս] զհաստս իւրեանց B || 7 բրովբ] բրօր B || 9 կիսամահ] լեալ *add.* B — Ալիփսիմաս] նոյնպէս անխօս եւ *add.* B | 10 Արտավիլ] Արտավիլ B || 12 գաղտ *om.* B 15 զսուրբն] եւ ժողովեաց արսրիստոնեաց զի բարկօճեացն զնա *add.* B

lièrent ensuite avec de lourdes chaînes et le jetèrent en prison auprès des saints Akepsima et Joseph. Ils les abandonnèrent en prison, ainsi enchaînés, pendant trois ans, exposés à la faim, à la soif, à la nudité. Les saints souffrirent pour l'espérance du Christ.

Trois ans après, on les fit sortir de la prison et on leur demanda si, après de si grandes souffrances, ils reniaient le Christ. Les saints vieillards crièrent tous la même chose : * Nous sommes chrétiens. On les enchaina de nouveau et on leur brisa le corps à coups de gros bâtons. Saint Akepsima rendit son âme. On lui brisa le corps et les os en menus morceaux, et on les jeta dehors. Saint Joseph tomba à terre à moitié mort. Saint Acithalas gisait immobile. On les transporta dans un char à la ville d'Artavil, et on les jeta tous les deux, chargés de fers, en prison. On les y abandonna pendant six mois.

Une femme fidèle, du nom d'Hézandoukht, emmenait les saints la nuit secrètement chez elle, les consolait beaucoup et les reconduisait à la prison.

Après six mois, le chef des mages de la ville fit venir les saints en sa présence et, malgré tous ses efforts, ne parvint pas à les détourner. On les pendit la tête en bas et on leur brisa le corps à coups de gros bâtons, ensuite

* A fol. 80 v° b.

ընկեցին ի վե՛ճ մի խորագոյն : Եւ տարեալ զբրխտոնեացն զի բոնութեամբ բարկո՛ճեցեն զնոսա : Եւ նորա պապէի զԱստուած զի մի համարեացի նոցա ի մեղս, զի բոնութեամբ տանէին բարկոճել : Եւ այնպէս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած :

5 Եւ յետ երկց աւուրց եղև որոտումն եւ անձրև սաստիկ եւ ցրուեցան բարինքն, եւ ճարմինք * սրբոցն անցաչա եղևն, եւ ոչ զխտացին եթէ ի հրեշտակացն եթէ ի ճարդ- * A fol. 81
րանէ աւան : Եւ ի տեղւոջն բուսաւ ծառ մրտենի. եւ է ծառն մինչև ցայսօր, եւ պտուղն եւ տերեւն ամենայն ցաւոց զեղ է :

10 Եւ յետ բազում ժամանակաց յայտնեցան նշխարք սրբոցն. եւ զպատուական զուխա երկց վկայեցն տարան ի Բիւզանդիա, եւ անդ մեծապէս պատուին եւ փառաւորին եւ շինեալ ի վերայ վկայարան յանուն սրբոցն Ալիքսիսիմայ, Յովսեփայ եւ Ալիքսիսիմայ : Կատարի յիշատակ սոցա նոյնմբերի Կ :

Յայսմ աւուր կատարեցաւ յետ բազում շարչարանացն ի վերայ խաչի՝ սուրբն Բիկնիկիոս սարկաւազն ի Դաղիանոսէ, զատաւորէն առ Մաքսիմիանոսիւ արքայիւ :

1 խորագոյն] մեծագոյն B || 2 զնոսա] զսուրբն B — նոցա] բրխտոնէիցն B || 3 տանէին] տալին B || 5-8 եւ յետ երկց . . . ցաւոց զեղ է om. B || 9 բազում om. B || 13-14 կատարեցաւ . . . սարկաւազն] յիշատակ է սրբոյն Բիկնիսիսի սարկաւազին՝ մեծ եւ սրանչիւն ճարտիրոսին, որ կատարեցաւ յետ բազում շարչարանացն ի վերայ խաչի B || 14 արքային] արքայիւ B.

on les jeta dans un fossé très profond. On y conduisit de force des chrétiens et on les obligea à les lapider. Ces derniers prièrent Dieu de ne pas leur compter cela pour péché, car on les conduisait de force pour les lapider. C'est ainsi que les saints rendirent leur âme à Dieu.

Trois jours après, il se produisit un grondement de tonnerre et une pluie violente se mit à tomber, les pierres se dispersèrent, et les corps * des saints disparurent; on ne sut jamais si les corps furent enlevés par * A fol. 81
les anges ou par les hommes. A cet endroit poussa un arbre de myrte; cet arbre existe encore aujourd'hui, et ses fruits et ses feuilles sont un remède
r^o a.

Bien longtemps après, les restes des saints furent révélés; les précieuses têtes des trois martyrs furent transportées à Byzance, où elles sont très honorées et glorifiées. On construisit un temple au nom des saints Akepsima, Joseph et Aeithalas. Leur commémoration est célébrée le 3 novembre.

En ce jour, mourut sur la croix, après de nombreuses tortures, saint Vincent, le diacre, par ordre du juge Dadianos, aux jours de l'empereur Maximien.

[B Է եւ չաճմ աւուր չիշատակ սրանչեկեաց արբոյն Պէորդոյ զօրովարի եւ նաւկատիբ տաճարին որ ի Լիդիա : Եւ չիշատակ Կուարտոսի աշակերտի սուարելոյն :]

Սահճի ԻԶ եւ նոյեմբերի Գ : Վկայաբանութիւն սրբուհոյն Կիրենայ :

Ի ժամանակս Մաքսիմիանոսի ամբարիշտ արքայի՝ էր ի Տարսոն քաղաքին սրբուհի վկայն Քրիստոսի Կիրենայ, եւ ի Մարկիանոսէ զատուորէ յոյժ բանարատեալ՝ 5
 ոչ ուրացաւ զՔրիստոս : Եւ ածին զհերս զլիտոյն եւ զարտեւանունսն եւ զրեցին ի նորբ քարտէս բանս անառակս եւ նախատանայ, եւ կախեցին ի թղթին Լօթին խնձոր, 10
 եւ կապեցին ի ճակատն, եւ մերկ զենջակաւ՝ նստուցին ի վերայ իշոյ, եւ անցուցին չորս անգամ ընդ մէջ քաղաքին : Եւ տարեալ ժանկունս հարկանէին բոլարբովք զաղախինն Քրիստոսի. եւ աղաչեաց զԱտուած եւ ոչ որ Լտես զմարմին նորս յանորինայն : Եւ ստրան զնա ի քաղաքն Ռոսայ եւ անդ տրկին զերանելին ի հուր :

Նոյնպէս եւ կին մի այլ հաւատացեալ ընկեցին ընդ նմին ի հուրն, որոյ անուն էր Զուլիանէ՝ եւ ի նոյն քաղաքէն Ռոսայ : Եւ աւանդեցին երկորքան սուրբ կանայքն զհոյիս խրեանց սու Ատուած, նոյեմբերի Գ :

3 Վկայաբանութիւն Վկայութիւն B — Կիրենայ Վիրենայ B | 4 ամբարիշտ կուարտոս B | 5 Կիրենայ Կիրենես B | 10 եւ աղաչեաց . . . յանորինացն om. B | 13 աւանդեցին աղօթելով add. B | 14 նոյեմբերի Գ եւ Սահճի ԻԶ add. B.

[B On fait aussi en ce jour la mémoire des miracles de saint Georges, le chef militaire; c'est aussi l'avant-fête de son temple à Lydda et la commémoration de Quartus le disciple des apôtres.]

26 SAHMI, 4 Novembre.

Martyre de sainte Cyrène.

Aux jours de l'empereur impie Maximien, vivait dans la ville de Tarse la sainte martyre du Christ Cyrène, qui, instamment pressée par le juge Marcien, ne renia pourtant pas le Christ. On lui rasa les cheveux de la tête et les sourcils, on écrivit sur du papier fin des propos lascifs et outrageux, on mit dans ce papier sept pommes et on le lui attacha au front; 10
 on la fit assise nue, la taille entourée d'un tablier, sur un âne, et on la promena quatre fois à travers la ville. On fit venir des jeunes gens pour frapper la servante du Christ avec des verges d'une certaine plante, mais elle pria Dieu et aucun des impies ne s'aperçut de sa nudité. On conduisit la bienheureuse à la ville de Rhosas et on l'y jeta dans le feu.

On jeta avec elle dans les flammes une autre femme fidèle, dont le nom était Julienne et qui était de la même ville de Rhosas. Les deux saintes femmes rendirent leur âme à Dieu le 4 novembre.

Յայսմ աւուր վարբ արգանայն Աստուծոյ Մատրոնայ :

Պատուական կինս այս՝ էր ի Պերգիտոյ Պանփիլագլոց, կին լեալ առն, եւ նորս
 դուստր ծի էր ծրածոր : Եւ չեա քսան եւ չինդ ամաց թողեալ զղուստրն եւ զայք իւր
 գնաց ի Կոստանկլինուպոլիս, եւ չանձն արարեալ զղուստրն սարկեշտ կուսանի ծիոյ
 5 որում անուն էր Շուշան :

Եւ ինքն երթեալ ի վանս Երանելոյն Բասիտի, լեալ ի կերպարանս ներբինոյ
 կրօնաւորեցաւ, եւ անուանեցաւ Բարբուլա, եւ մեծաւ ձգնութեամբ որպէս այլ վաս-
 տակէր ընդ այլ կըբարսն :

Եւ չեա ժամանակաց տեսանէ ի տեպևանն Երանելին Բասիտ զայք ծի՝ որ ասէր
 10 եթէ. 'Ներբինի որ ի վանքդ է՝ կին է : 'Նոչնպէս եւ այլ վանաց հայր տեսանէր * A fol. 81
 չերպել որ կին էր Բարբուլա, եւ երթեալ պատմեաց Երանելոյն Բասիտնոսի : Եւ կոչեցին
 զնա աւանձինն ի սենեակ եկեղեցոյն, եւ սաստիւ եւ սպառնալեօք հարցանէին :
 v° a.

Իսկ նորս անկեալ ըստ նոցա խոստովանեցաւ եթէ. Վասն առն իմոյ զպս հնարս
 իծացալ, զի ծի գտցէ եւ բռնութեամբ հանցէ զիս ի կամաց իմոց :

1 Մատրոնայ] Մատրոնայ B || 2 նորայ] նմա B || 3 ծի էր om. B — զայք իւր] զայքն
 B || 5 որում] որոյ B || 6 Բասիտի] Բասիտնոսի B — կերպարանս] կերպ B || 7 վաստակէր]
 յով add. B || 9 Բասիտայ] Բասիտնոս B.

En ce jour, vie de la servante du Christ Matrona.

Cette excellente femme était de Pergé de Pamphylie; elle était mariée, et elle avait une fille unique. Vingt-cinq ans après, elle quitta sa fille et son mari et se rendit à Constantinople, après avoir recommandé sa fille à une vierge honnête dont le nom était Suzanne.

Elle se rendit au couvent du bienheureux Basianos (*Vasios*), sous les apparences d'un eunuque, s'y fit moine, et prit le nom de Babylas; elle se mit à travailler comme un homme avec beaucoup d'ascétisme, à l'égal des autres frères.

Un certain temps après, le bienheureux Basianos vit dans une vision un homme qui lui dit : L'eunuque qui se trouve dans ton couvent * est une
 femme. De même un autre higoumène du couvent vit dans un songe que
 Babylas était une femme, et alla en rendre compte au bienheureux Basianos. Ils firent venir Babylas seul, dans une pièce attenante à l'église, et l'in-
 terrogèrent avec sévérité et menaces.

Elle se jeta à leurs pieds et avoua : J'ai inventé ce moyen vis-à-vis de mon mari, pour qu'il ne me retrouvât plus et qu'il ne me fit pas sortir du couvent contre ma volonté.

* A fol. 81
v° a.

Իսկ երանելոյն Բասիանոսի չուգարկեալ զնա ի քաղաքն Մմեսիա, եւ զբաց թուղթ առ ճղնուոր կուսան ծալք վանացն : Եւ յորժամ զնաց, առժամացն զտին ի քաղաքին չալնմիկ զբառուական զուխ Յովհաննու Մկրտչին, եւ առեալ Մատրոնա յորհնութենէ նշխարացն Էօծ զաչս կուրի միոյ եւ նոյնժամացն բացառ եւ ետես զոչս :

Եւ յնա ժամանակաց լուառ ալք իւր, եւ չորսա ի քաղաքն Մմեսիա, եւ նորա իմացեալ վախեալ յերուսաղէժ եւ անտի ի Սինէական լեառն, եւ սարս զնաց ի Բիւրիտոն քաղաք, չորում տէրունական պատկերն ի տախտակի խոցեցառ ի շրէլոյն, եւ բլխեաց ի կողիցն արիւն եւ ջուր : Եւ երթեալ անդ բնակեցառ չաւերակա արտաբոյ քաղաքին, որ երբեմն լեալ էր տաճար կոոց : Եւ չորժամ ալօթէր պաշտէին զեւրն որ բնակեալ էին * չաւերակա տաճարին եւ նորա զխոացեալ չալածեաց զնոսա նշանաւ սրբոյ խաչին : Եւ մեծառ ճղնութեամբ զառաքինի վարսն իւր կատարէր :

Եւ չորժամ պատէր ի ծարաւոյ՝ երանէր արտաքս եւ ի զալար խոտոյ թանալք զըթոննա իւր եւ զկեզուն. եւ ապա փորեալ ձեռօք իւրովք զերկիր եւ բլխեաց ջուր կենդանի :

Եւ ի միում առուր եղեալ սատանայ ի կերպարանս զեղեցկատեսիլ աղջկան, եւ

2-4 Եւ չորժամ զնաց... ետես զոչս : *om.* B || 7-8 չորում տէրունական... արիւն եւ ջուր *om.* B || 9 Եւ չորժամ... զեւրն *om.* B || 10 Եւ նորա զխոացեալ *om.* B || 15 Եւ ի միում... եւ անպառ եղեն *om.* B.

Le bienheureux Basianos l'envoya à la ville d'Émèse et écrivit une lettre à la vierge ascète, la mère religieuse du monastère. Lorsque Matrona y arriva, l'invention de la précieuse tête de Jean-Baptiste eut lieu aussitôt dans cette ville, et Matrona, prenant une partie des saints restes, l'appliqua sur les yeux d'un aveugle qui recouvra immédiatement la vue et vit la lumière.

Après des années, son mari, ayant appris quelque chose à son sujet, se rendit à Émèse, mais Matrona, avertie, s'enfuit à Jérusalem et de là au mont Sinaï; de là elle se rendit ensuite à la ville de Beyrouth (*Biuriton*), où se trouvait l'image sur bois du Seigneur, qui, perçee par les Juifs, rendit du sang et de l'eau de son côté. Arrivée là, elle fixa sa demeure hors de la ville dans les ruines d'un ancien temple d'idoles. Lorsqu'elle se mit à prier, les démons qui habitaient * les ruines du temple se mirent à célébrer les offices; elle s'en aperçut et les chassa par le signe de la sainte croix. Elle y accomploit sa vie de vertus dans un grand ascétisme.

Lorsqu'elle était tourmentée de soif, elle sortait dehors et humectait ses lèvres et sa langue dans l'herbe tendre; ensuite elle creusa la terre de ses mains et il en surgit une eau vive.

Un jour, le démon prit la forme d'une belle jeune fille et engagea

* A fol. 81
v° b.

խրատ տաչբ Մատրոնայի ի բաց կալ ի ճգնողական վարուց և ծտանել ի քաղաքն, աչ ոչ ինչ կարաց խախտել զնա ի տելուջէն իւրմէ : Եղև իբրև գանամօթ պատու և սարանախօր երկեցուցանէր զնա և ասէր. Թէպէտ և ի մանկութեան քո ոչ չազթեցի բնդ, աչ ի պատառութեան բազում նեղութիւնս անցուցի ընդ բնդ : Եւ չաուր

5 միում մինչդեռ աղօթս առնէր՝ երեւցաւ ի թիկունս կոչս իբրև երեք արք և սաէպ ծուր ամէին իբրև ժամս երկուս. և ասն ցնա. Աղօթեան վասն մեր աղախին Քրիստօսի, զի և մեր վասն քո աղօթեմք. և անչատ եղեն :

Եւ բազում կանաչս դարձուցանէր ի հաւատան Քրիստոսի ի հեթանոսաց, և առաքէր առ եպիսկոպոսն մկրտել զնոսա և գասաւորէր ի գասս կրօնաւորաց, և ընդ

10 աղախնոյն Քրիստոսի՝ առաքինի վարուք ճգնէին :

* A fol. 82
1° a.

Եւ կուսպաշարիցն սպառնացեալ նմա՝ զի հրով ալքեսցն զնա, և նա ասէ. Գուր կնիչք և ես աոց վաչա և հուր, և ալքեցէք զիս. ևս պատրաստ եմ ի մեռանել վասն անուանն Քրիստոսի : Եւ ի բանից նորս ամօթալից գանալին :

15 Եւ առ վասն առն իւրոյ զի զիտաց վասն նորս թէ ուր լիցէ, և աղաչեաց զԱտուած զի չաչնեացէ նմա, ուր երթիցէ կամ չԼղեկասնդրիս կամ չԱնտիոք կամ ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ տեսեալ չանուրջս տեսիլս երկս արս որոց անուանն էին միոյն՝ Ալեկսանդրոս, միոյն՝ Կոստանդիանոս, և միոյն՝ Անտիոքոս : Եւ հակառակէին

16 անխիւ om. B || 17 միոյն] միւսոյն B.

Matrona à cesser la vie ascétique et à rentrer dans la ville, mais il ne réussit pas à lui faire quitter cet endroit. Alors le démon prit l'apparence d'une vieille femme effrontée, l'intimida par des menaces et dit : Bien que je ne t'aie pas vaincue dans ta jeunesse, je t'ai fait pourtant endurer bien des souffrances dans ta vieillesse. Un jour qu'elle était en prières, trois hommes apparurent derrière son dos, faisant des génuflexions répétées pendant deux heures environ, et ils lui dirent : Prie pour nous, servante du Christ, car, nous aussi, nous prions pour toi. Et ils disparurent.

[Matrona] convertissait beaucoup de femmes païennes à la foi du Christ; elle les envoyait à l'évêque, pour les baptiser, et celui-ci les admettait ensuite au rang des religieuses, et elles pratiquaient * une vie de mortifications

* A fol. 82
1° a.

avec la servante du Christ. Les idolâtres menacèrent [Matrona] de la brûler dans les flammes, elle leur répondit : Vous n'avez qu'à venir et je vous procurerai du bois et du feu et vous pourrez me brûler; je suis prête à mourir pour le nom du Christ. A ces paroles, ils s'en retournèrent pleins de honte.

[Matrona] apprit que son mari connaissait l'endroit où elle se trouvait; elle pria Dieu de lui révéler si elle devait se rendre à Alexandrie, à Antioche ou à Constantinople. Elle vit dans un songe trois hommes qui se nommaient, l'un Alexandre, l'autre Constantin et l'autre Antiochus. Ils se disputaient

ընդ միմեանս իւրարանչելի որ եթէ. առից զգա կին : Եւ ընկեցին վեճակ երկոցս անգամ. եւ էլ վիճակն Կոստանդինուսի :

Եւ զարթուցեալ զխոսոց որ Տրամաչեցաւ նմա երթալ ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ յարուցեալ յանձն արար զաշակերտեալ կանայն յեպիսկոսոսն, եւ ինքն զնաց ի Կոստանդինուպօլիս, եւ երթեալ առ երանելին Բասիանոս, պտտմեաց նմա զամենայն : Եւ նա ետ նմա յեզր քաղաքին առանձինն խրճիթ մի եւ ստէ. Լուսթեամբ կալով կեցն զողիլ քո եւ զբազմաց :

* A fol. 82
1° B. Եւ լուաւ վասն նորա Բերթանեայ * Թագուհին՝ ամուսին Լեւոնի արքային, եւ զնաց առ նա : Եւ յոյժ զարմացաւ ընդ խստակրօն ճգնութիւն երանելոյն Մատրոնայի, եւ շինեաց զտեղին զայն վանս բազում ծախիւք, եւ է մինչեւ ցայտօր :

Եւ առարեաց ետ բերել ի Բիւրիտոն քաղաքէն զերժաւորեալ կանայն, զոր ի հեթանոսաց սուտցեալ զարձայց ի Քրիստոս, եւ բնակեցան ի միասին մինչեւ ցմահ, եւ բազմացան բորբ վանացն յոյժ :

Եւ երանելին Մատրոնա հրեշտակական վարուք կացեալ, չետ Տրամարեոյն ի տանէն եւ յամուսնոյն իւրոց՝ ամս եօթանասուն եւ հինգ, եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս ամաց հարիւր եւ քսանից :

7 զբազմաց] զպլոց բազմաց B || 8 Բերթանեայ] Բրիանեա B || 9 Երանելոյն Մատրոնայի] Երանելի կնոջն B.

ensemble et chacun disait : Je la prendrai pour épouse. Ils tirèrent au sort trois fois et le sort échoua à Constantin.

[Matrona] à son réveil reconnut qu'il lui était ordonné de se rendre à Constantinople. Elle partit en recommandant à l'évêque les femmes qu'elle formait et se rendit à Constantinople, où elle alla trouver le bienheureux Basianos et lui raconta tout. Celui-ci lui désigna aux abords de la ville une hutte isolée et lui dit : Fais le salut de ton âme et celui de beaucoup d'autres, en vivant en silence.

* A fol. 82
1° B. L'impératrice * Brianée, femme de l'empereur Léon, ayant entendu parler d'elle, alla la voir et fut très édifiée de l'austère ascétisme de la bienheureuse Matrona; elle fit construire au même endroit et à grands frais un couvent qui existe encore aujourd'hui.

[Matrona] fit venir de la ville de Beyrouth les religieuses, qu'elle avait instruites et converties du paganisme au Christ; elles véécurent ensemble jusqu'à leur mort. Les religieuses du monastère augmentèrent considérablement en nombre.

La bienheureuse Matrona véécut soixante-quinze ans d'une vie angélique, après avoir quitté sa maison et son mari, et reposa en paix dans le Christ à l'âge de cent vingt ans.

Ը՛ Ե տօն է սուրբ առաքելոցն Պատրուպ, Երմայ, Լինոսի, Գայուսի, Փիլոպոլոսի, որ էին յեթանասուն եւ երկու աշակերտացն :

Սուրբ առաքելաբա էին ի կարգէ եւ ի պատուոյ եօթնամանկցն, սպասաորք եւ պաշտօնեաչք զլիաւոր առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի : Սուրբն Լինոս եղև եպիսկոպոս Հռոմայ ի Պետրոսէ առաքելոյ, եւ յետ նորա կարա գալիսն ամս քսան եւ եօթն : Իսկ սուրբն Պատրոբաս եղև եպիսկոպոս ի Պատրուպուս՝ զոր եւ զսա վշէ Պօղոս եւ զովէ ի թուղթն իւր : Իսկ սուրբն Գայիոս եւ նա ձեռնադրեալ յառաքելոցն՝ եկաց եպիսկոպոս Եփեսոսի՝ յետ Տիմոթէոսի աշակերտին Պօղոսի : Իսկ սուրբն Փիլոպոս շրջելով ընդ Ենգրէի ի յալիարհն ծարգակերաց, եւ ի նմանէ ձեռնադրեցաւ եպիսկոպոս Սինոպ բաղարի : Իսկ սուրբն Երմայ՝ ձեռնադրեցաւ եւ նա եպիսկոպոս յառաքելոցն Պօղոսէ՝ Փիլիպպու բաղարին՝ որ է առաջին վիճակ Մակեդոնացոց :

Ձստաս գտնենեալն վասն արժանաւոր զորձոց վշէ Պօղոս ի թուղթն հոռովայեցոց եւ ուղջոն տայ, զի յայնժամ դեւ եւս ի Հռոմ էին, եւ յետոյ կացեալ եպիսկոպոսք վարկապետութեամբ եւ նշանօք հաստատէին եւ զարձուցանէին զբազումս : Վասն որոց եւ ի հալածանացն զոր յարոյց ներոն եւ Գոմալիոս՝ բաղում նեղութիւնս կրեցին, եւ անբաւ փորձութեանց տանելով ի վիշտս եւ ի շարժարանս վասն Քրիստոսի ժուժկալեալ՝ համբերութեամբ կատարեցան ալ եւ ալ յեղանակօք եւ պատկեցան ի Քրիստոսէ :]

[B * Fête des saints apôtres Patrobas, Hermès, Lin, Gaïus et Philologos (*Philologos*), qui étaient du nombre des soixante-douze disciples.

Ces saints apôtres étaient du rang et de la dignité des soixante-dix, serviteurs et ministres des principaux apôtres Pierre et Paul. Saint Lin devint évêque de Rome; il fut sacré par l'apôtre Pierre, à qui il succéda sur le siège pendant vingt-sept ans. Saint Patrobas devint évêque à Pouzzoles (*Patioulous*), Paul le mentionne et en fait l'éloge dans ses épîtres. Saint Gaïus fut sacré, lui aussi, par les apôtres et devint évêque d'Éphèse, après Timothée, le disciple de Paul. Saint Philologos parcourut avec André le pays des anthropophages, et fut sacré par lui évêque de la ville de Sinope. Saint Hermas fut, lui aussi, sacré par l'apôtre Paul, évêque de la ville de Philopolis, qui est le premier siège épiscopal en Macédoine.

Paul les mentionne tous, à cause de leurs œuvres méritoires, dans son épître aux Romains et les salue, car ils se trouvaient encore à Rome à cette époque; et ce n'est que plus tard qu'ils devinrent évêques et raffermirent et convertirent nombre de gens par leur doctrine et par des miracles. C'est pourquoi, à l'époque des persécutions soulevées par Néron et Domitien, ils subirent bien des peines, et, après avoir supporté d'innombrables épreuves et enduré des peines et des tortures pour le Christ, ils moururent de différentes manières et furent couronnés par le Christ.]

Սահմի Ի: և Նոյեմբերի Ե : Վկայարանութիւն սրբոյն Պորփիրիսի գուանի :

Սուրբն Պորփիրիոս՝ էր չազէ Լսիանոյ, և սնեալ չեփեսոս քաղաքին. և էր Տեփանոս և Երեցիկ ի վեական լսագո թէատրոնաց : Եւ գնաց ի Կեսարիա Կապադոկիացոց և լսագայր ի մէջ քաղաքին կեթառով՝ որ է փանդրոմբ : Ետես գնա Աղեկասնկորո կոմսն, և հաճեցաւ ի լսագո և յերգս նորա : Եւ չաւար ծիաց՝ հրա-
 * A fol. 82
 v° 21.

մալեաց պատրաստել զթէատրոնն յորում զգզճալից զհսնն մատուցանէին : Եւ ժողովեցան բազմութիւնք քաղաքին վասն տեսանելոց զլսագո թէատրոնին : Եւ որպէս աչպն առնելով զբրիտաննէից աստուածալին խորհրտածութիւնն՝ որ լինի ի սուրբ մկրտութիւնն, արարին ի լսագայրոցն զմի սմն որպէս թէ կալիսկոպոս և զաչս որպէս բահանաչս և սարկաւազոնս. և տարան զՊորփիրիոս սաւաջի
 10 որպէս երկաջ՝ զև մկրտեցնն գնա. և սկսան ընդ խոպ զօգանջել որպէս եթէ պաշտէին. և բերին մեծ կաթնաց և լլին ջրով, և մերկացուցին զՊորփիրիոս և արկին ի ջրոն : Եւս ստա կալիսկոպոսն աչպն առնելով. Յանուն Հօր և Արդուց և սուրբ Հօգուոյն մկրտի Պորփիրիոս : Իջ զիտէին անհաւատքն եթէ անուն սուրբ Երրորդութեանն անաչպանելի է և անմախատելի է :
 15

1 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B — գուանի] չեփեսոս add. B || 4 կեթառով] կեթառա B || 6 մատուցանէին] կատարէին B.

27 SAHMI, 5 Novembre.

Martyre de saint Porphyre, le mime.

Saint Porphyre était de l'Asie, avait été élevé dans la ville d'Éphèse : il était païen, et chanteur sur les scènes diaboliques des théâtres. S'étant rendu à Césarée de Cappadoce, il jouait de la cithare¹ dans la ville. Le comte Alexandre le remarqua et prit plaisir à ses jeux et chants. Un jour, * A fol. 82
 v° a.
 * il ordonna de préparer le théâtre où l'on offrait les sacrifices abominables. La population de la ville y accourut en foule pour assister au spectacle du théâtre.

Comme pour tourner en ridicule le divin mystère des chrétiens qui s'accomplit pendant le saint baptême, on fit représenter par l'un des acteurs l'évêque, par d'autres des prêtres et diacres, et on leur présenta Porphyre, comme catéchumène, aux fins de le baptiser. Ils commencèrent à hurler par plaisanterie, comme s'ils accomplissaient l'office, firent ensuite apporter un grand bassin qu'ils remplirent d'eau, et ayant mis à nu Porphyre, ils le jetèrent dans l'eau. Le faux évêque prononça par moquerie : Porphyre est baptisé au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit. Les païens ignoraient que le nom de la sainte Trinité n'est pas sujet à moquerie et à outrage.

1. Le rédacteur arménien ajoute : c'est-à-dire de la trompette.

Եւ արար Աստուած ի տեղւոջն յաջնիկ նշան մեծ եւ չափշատկեաց զմիտս Պորփիրիոսի որպէս դառն ի բերանոյ զաչալ : Եւ չորժամ մկրտեցին զՊորփիրիոս ընդ խաղս եւ զկեցուցին հանդերձս սպիտակս՝ էջ ի վերայ նորա ճշմարտապէս Հօլին սուրբ, եւ երեւեցան առաջն Պորփիրիոսի հրեշտակը՝ զամբարս ունելով, եւ օրհնէին զԱստուած * րարձր ձայնիւ, որ եւ ի ձայնէ հրեշտակացն շարժեցաւ բաղարն, եւ յոյժ * A fol. 82
 5 զարհուրեցան. եւ յահի եղևալք ասէին եթէ. Աստուածք մեր երեւեցան Պորփիրիոսի : Եւ աչք ասէին. Եթէ ի սուս մկրտութիւնն Պորփիրիոսի աչալիս զօրութիւնք եղին, սրչափ եւս առաւել որք ճշմարտութեամբ մկրտին՝ լինիցի նշանք յերկնից : Եւ որք զպս սասցին երթնալ անկան յոտս Պորփիրիոսի նւ ասն. Եղբայր
 10 Պորփիրիէ, աղօթեա վասն մեր որ եւ ի մեզ իջանէ Հօլին սուրբ :

Բսկ Պորփիրիոս ոչ զիտէր չաղօթս կալ. եւ հրեշտակ Տևառն ուսոց նմա, եւ զարձաւ չարեկս տարածեաց զձեռս յերկին : Եւ էջ ամպ լուսաւոր եւ ծածկեաց զթէատրոնն եւ ցօղէր ի վերայ ամենեցուն որ հաւատացինն. եւ մկրտեցան յամպն եւ ի ցօղն, եւ ի վերանալ ամպոյն երեւեցան սպիտակ զգեստիւք, եւ էլեալ ի թէատրոնէն լսնդութեամբ զնացին յեկեղեցին :

Լուս եւ սրբանեալ եպիսկոպոսն բաղարին Կրօնոս եւ ուրախ եղև յոյժ, եւ

5 ձայնիւ բարբառով B || 8 լինիցի լինին B || 9-14 եւ որք զպս սասցին . . . սպիտակ զգեստիւք] եւ բաղարնք ի ժողովելոց անտի հաւատացին ի Բրիստոս B.

Aussi Dieu accomplit en cet endroit un grand miracle. Il ravit l'esprit de Porphyre comme on délivre un agneau de la gueule du loup. Lorsqu'on eut baptisé Porphyre par plaisanterie, et qu'on l'eut revêtu de vêtements blancs, le Saint-Esprit descendit réellement en lui et des anges apparurent devant Porphyre, tenant des lumières et bénissant Dieu à haute voix; la ville fut ébranlée * par les voix des anges, et les gens, fortement saisis et effrayés, se mirent à dire : Nos dieux ont apparu à Porphyre. D'autres disaient : Si dans le faux baptême de Porphyre de tels prodiges ont eu lieu, que de signes du ciel doivent avoir lieu pour ceux qui sont baptisés en toute vérité! Et ceux qui parlèrent ainsi allèrent se jeter aux pieds de Porphyre en disant : Frère Porphyre, prie pour nous, afin que le Saint-Esprit descende en nous aussi.

Mais Porphyre ne savait pas prier; l'ange du Seigneur le lui apprit, et il se tourna vers l'Orient et étendit ses bras au ciel. Un nuage lumineux descendit, et enveloppa le théâtre, répandant une rosée sur tous ceux qui avaient cru. Ils furent baptisés dans le nuage et dans la rosée, et lorsque le nuage se fut dissipé, ils apparurent revêtus de vêtements blancs. Ils quittèrent le théâtre pleins de joie et se rendirent à l'église.

Le saint évêque de la ville, Clonos, l'apprit et en ressentit une grande

գնացեալ ընդ առաջ՝ տարաւ գնոսա յեկեղեցին, եւ լցեալ եկեղեցին հրեշտակօր, եւ ծուր կրկնեալ ամենեցուն փառաւորէին զԱստուած : Եւ վերացան հրեշտակքն յերկինս :

Եւ տեսեալ կոմսին * գորանչելիսն ապշեցաւ յոյժ եւ զարհուրեալ յահէն : Եւ երթեալ Պորփիրիոս ի տաճար կոտոյ, եւ խորտակեաց զամենայն ըսպինսն : Եւ եղև թնդին մեծ, եւ միոյ կոտոյ զլուխ անկեալ ի վերայ քմին եւ ետպան դնա : Եւ լուեալ կոմսին յածօթ եղև յոյժ, եւ հրամայեաց սրով սպանանել զՊորփիրիոս :

Եւ յորժամ տարան ի տեղին՝ առաքեաց առ եպիսկոպոսն եւ տարաւ զսուրբ խորհուրդն, եւ հալորդեցաւ ի սուրբ պատուական մարմնոյ եւ չարենէ Գրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : Եւ ապա հատին զզուխ նորա՝ նոյեմբերի 6 :

Եւ առեալ եպիսկոպոսին գնչխարս սրբոյ վկային Պորփիրիոսի տարաւ յեկեղեցին եւ ել պատուով ի տապանի :

Յայժմ առաք Մարտինոս եպիսկոպոսն Փանգոց մեծ եւ առաքինի ճգնութեամբ բազում սրանչելիս արարեալ ի կենդանութեան իւրում եւ յետ մահուանն, չառուրս բարեկարգտ թագաւորին Գրատիանոսի եւ խաղաղութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս :

1 տարաւ] ենոյժ B — եւ լցեալ եկեղեցին հրեշտակօր *om.* B || 2 փառաւորէին] զհուրթեամբ փառաւորեցին B — եւ վերացան հրեշտակքն յերկինս *om.* B || 3 եւ զարհուրեալ յահէն] եւ յածօթ եղև B || 3-6 եւ երթեալ Պորփիրոս... եղև յոյժ *om.* B || 8 սուրբ *om.* B || 9 նոյեմբերի 6] եւ Սահմի 16 *add.* B || 12 առաք] երանելի *add.* B || 14 թագաւորին] արքային B — հանգեաւ ի Քրիստոս] աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած B.

joie; il se porta au-devant d'eux et les conduisit à l'église. L'église se remplit d'anges et tous mettant les genoux en terre, glorifièrent, Dieu. Les anges remontèrent au ciel.

Le comte, témoin * des miracles, en fut épouvanté et saisi de crainte. Porphyre se rendit ensuite au temple des idoles et brisa tous les autels. Il se produisit un grand bruit et la tête d'une des idoles tomba sur le prêtre d'idoles et le tua. Ce qu'ayant appris, le comte, honteux et confus, ordonna de tuer Porphyre par l'épée.

Lorsqu'on l'eut conduit à l'endroit de l'exécution, il envoya quelqu'un à l'évêque, qui lui apporta le saint mystère, et il communia aux saints et précieux corps et sang du Christ, notre Dieu. On lui trancha ensuite la tête, le 5 novembre.

L'évêque prit les restes du saint martyr Porphyre, les transporta à l'église et les déposa dans un tombeau.

En ce jour, Martin, l'évêque des Français, qui a opéré de son vivant et après sa mort de nombreux miracles, reposa en paix dans le Christ, après une vie de grand ascétisme et de vertus, aux jours du pieux empereur Gratien.

* A fol. 88
r^o a.

Սա ետես դայր ծի զրպարտող՝ որ ոչ տալը թող զճեռեալ ոմն թաղել, ասելով եթէ .
 Երեք հարիւր դահեկան պարտի ինձ, եթէ * ոչ առից զդանձն իմ ոչ տամ թաղել զդա : * A fol. 83
 Եւ կին մեռելոյն երդնոր եթէ . Վճարեցար զբեզ : Եւ նա ուրանալը : Եւ աղօթիւք r° b.
 սրբոյն Մարտինոսի խօսեցաւ մեռեալն որ ոչ ինչ պարտէր նմա : Եւ առժամայն զըր-
 5 պարտողն անկեալ մեռաւ :

Եւ մեռեալ էջ մի աղօթիւք կենդանացոյց, եւ չազատ անորիկ հաւատացին ի
 Քրիստոս չանհաւատիցն հազար ողի :

Սահմի ԻԸ եւ Նոյեմբեր 9 : Վկայաբանութիւն Պօղոսի խոստովանողին
 Կոստանդնուպոլսոյ հայրապետին :

10 Սուրբն Մետրոփանէս Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքն՝ ի ժամ վախճանի իւրոյ
 ձեռնադրեաց յաթոռ իւր զաւագ երէց եկեղեցւոյն իւրոյ զԼիդեկամպրոս, զոր աւարեաց
 փոխանակ իւր ի Նիկիա չառաջին ժողովն . վասն զի ինքն ձերացեալ էր յոյժ եւ ոչ
 կարաց գնալ :

Եւ նոյնպէս եւ Լիդեկամպրոս ի ժամ վախճանի իւրոյ՝ ձեռնադրեաց զՊօղոս զար-
 15 կաւոզն Թեսաղոնիկոյ, զոր ինքն անուցեալ էր եւ ուսուցեալ, զոր եւ սուրբն Մե-

1 Սա ետես ... Քրիստոսի om. B.

8 Վկայաբանութիւն Վկայութիւն B — հայրապետին պատրիարքին B || 15 Թեսաղոնիկ-
 10 թեսաղոնիկեցին B.

Il avait vu un calomniateur qui empêchait d'enterrer un mort en
 disant : Il me doit trois cents écus; si * je n'obtiens pas la somme, je ne le * A fol. 83
 laisserai pas enterrer. La veuve du défunt jurait : Nous te l'avons payée. r° b.
 L'autre niait. Alors, sur les prières de saint Martin, le mort parla et dit
 qu'il ne lui devait rien. Le calomniateur tomba aussitôt et mourut.

Il rendit, par ses prières, la vie à un âne mort, et, à cause de ce fait,
 mille personnes parmi les infidèles crurent au Christ.

28 SAHMI, 6 Novembre.

Martyre de Paul le Confesseur, patriarche de Constantinople.

Saint Métrophane, patriarche de Constantinople, avait sacré, à sa mort,
 pour lui succéder au siège, le doyen de son église Alexandre, qu'il avait
 envoyé, pour le remplacer, au premier concile de Nicée, car il était très
 âgé et ne pouvait s'y rendre.

Alexandre, à l'heure de sa mort, sacra également Paul, le diacre de Thes-
 salonique, qu'il avait élevé et instruit, et dont saint Métrophane avait

արովանէս ըստում անգամ գովեալ էր . այք ըսրեպաշտ եւ երկիւզած չ՛Աստուծոյ, եւ
 չ՛ծուտ եւ տեղեակ աստուածալին զրոյ :

Եւ թագաւորն Կոստանդինոս, որդի սրբոյն կոստանդինոսի մեծին, թողեալ
 զուղղափառութիւն չօրն, եւ * եղեալ չերձուածովն Արիոսի եւ արար ժողով չ՛Անտիոք
 քապար ընդդէմ ՚նիկիոյ ժողովոյն, եւ կամէր որոշել զճամապօլութիւն Երբորդու- 5
 թեանն : Եւ ոչ Յուլիոս Հռոմայ չայրապեան, եւ ոչ Մարսիմոս Երուսաղեմայ, եւ
 ոչ Աթանաս Ագեկանդրու, եւ ոչ Պօղոս Կոստանդինուպօլսոյ զնայլն կամ ընկալան
 զժողովն :

Եւ ընկէջ թագաւորն զԱթանասիոս, եւ արար փոխանակ նմա՝ զոմն Գորգէոս
 արխանոս : Եւ Աթանասիոս զնայ փոխտտական ի Հռոմ սոս Կոստաս թագաւորն՝ 10
 եղբայր Կոստանդեայ, եւ սոս Յուլիոս Հռոմայ չայրապեան : Նոյնպէս եւ ընկէջ չա-
 թուոյն զխոստովանողն զՊօղոս, եւ նատոյց փոխանակ նորա զԵւզորփոս զԵրիւմփ-
 պայլն :

Եւ եզև ի սակաւ աւուրս մեռանել Եւզորթիոսի, եւ ժողովեցան արխանորն՝
 զՄակեդոնիոս նատուցանել չաթիոս Կոստանդինուպօլսի, ոչ չեկեղեցոյ պատրիարքա- 15
 բանին՝ այլ չայլ Եկեղեցոյ զոր կոչեն Պօղոսի :

1 գովեալ էր] գովեաց եւ վկայեաց B || 9 փոխանակ] չաթիոս add. B.

bien souvent fait l'éloge, car c'était un homme pieux, craignant Dieu, érudit et versé dans les écritures divines.

L'empereur Constance (*Costantinos*), fils de saint Constantin (*Costantianos*) le Grand, ayant abandonné l'orthodoxie de son père, * embrassa l'hérésie d'Arius, et convoqua un concile dans la ville d'Antioche, en opposition au concile de Nicée; il voulut séparer la consubstantialité de la Trinité. Mais ni Jules, patriarche de Rome, ni Maxime de Jérusalem, ni Athanase d'Alexandrie, ni Paul de Constantinople ne se rendirent au concile ni ne l'acceptèrent.

L'empereur destitua Athanase et le remplaça par un certain Georges, arien. Athanase se réfugia à Rome auprès de l'empereur Constant (*Costas*), frère de Constance, et auprès de Jules, patriarche de Rome. L'empereur destitua également Paul le Confesseur et le remplaça par Eudoxe de Nicomédie.

Peu de jours après, Eudoxe venant à mourir, les Ariens s'assemblèrent, afin de mettre Macédonius sur le siège de Constantinople, non pas dans l'église du patriarcat, mais dans une autre église dite de Saint-Paul.

Այս Մակեդոնիոս բարոզէր զՔրիստոս՝ ոչ նմանակից չօր, եւ զչօղին սուրբ օտար յաստուածութիւնէն :

Եւ զՊօղոս արքորեցիին ի Թեսաղոնիկեաց բազաբին. եւ անտի զնայ ի չոսմ, եւ եզիտ անզ զԱթանասիոս :

5 Եւ զրեաց Կոստաս արքայն չոսմաց՝ առ եկրայն իւր Կոստանդին : Եւ եղև * A fol. 83
v° b.
ժողով ի Սարղիկի վասն Պօղոսի եւ Աթանասի. եւ ժողովեցան յարեւմտից երեք հա-
րիւր եպիսկոպոսունք եւ յարեւելից եօթանասուն եւ ութ : Եւ արեւմտից եպիսկոպո-
սունքն անէին՝ որ եւ Պօղոս եւ Աթանասիոս գուցեն ի ժողովն. եւ արեւելեանքն ոչ
կամէին : Եւ ապա որոշեցան ի միմեանց եւ զնացին արեւելեանքն եօթանասուն եւ ութ
10 եպիսկոպոսունքն ի Փիլիպպուպոլիս, եւ եզովցին զորս համադոյ խոստովանին զսուրբ
Երրորդութիւնն :

Իսկ երեք հարիւր արեւմտից եպիսկոպոսունքն բարոզեցին համադոյ զսուրբ
Երրորդութիւնն, եւ յամենայն տեղս թղթովք հաստատեցին :

15 Եւ զրեաց Կոստաս առ եկրայք իւր Կոստանդինոս սպառնալիս որ եթէ զՊիսկոս
եւ զԱթանասիոս ոչ հաստատեցեն՝ զսէր եղրայրութեանց լուծանեմ եւ բազում քորք
գամ մարտնչել ընդ բիւլ : Եւ լուեալ Կոստանդինոս երկեա յեկրօրէն, եւ հաստա-

1 ոչ նմանակից չօր] ոչ համադոյակից՝ այլ նմանակից չօր B || 7 եօթանասուն եւ ութ] եօթանասուն եւ վեց B || 9 արեւելեանքն եօթանասուն եւ ութ] արեւելից եօթանասուն եւ վեց B || 15 հաստատեցեն] յաթու իւրեանց *add.* B — բազում *om.* B.

Ce Macédonius prêchait que le Christ n'est pas égal au Père, et que le Saint-Esprit est étranger à la divinité.

On exila Paul à la ville de Thessalonique; de là il se rendit à Rome, où il retrouva Athanase.

L'empereur de Rome Constant écrivit à ce sujet * à son frère Constance. * A fol. 83
v° b.
Il fut tenu un concile à Sardique à propos de Paul et d'Athanase. Trois cents évêques de l'Occident et soixante-dix-huit évêques de l'Orient s'y assemblèrent. Les évêques de l'Occident exigeaient : Que Paul et Athanase vissent également au concile; mais ceux de l'Orient s'y opposaient. Ils se séparèrent alors et les soixante-dix-huit évêques de l'Orient se rendirent à Philippopolis et y anathématisèrent ceux qui professaient la sainte Trinité consubstantielle.

Quant aux trois cents évêques de l'Occident, ils prêchèrent la sainte Trinité consubstantielle et le confirmèrent par lettres à tous les pays.

Constant écrivit des menaces à son frère Constance : Si Paul et Athanase ne sont pas réinstallés sur leurs sièges, je romps l'affection fraternelle avec toi et je marche à la tête de nombreuses armées pour te livrer bataille. A cette nouvelle, Constance, qui craignait son frère, rétablit Paul sur

տեազ զՊաւղոս չաթոս պատրիարքութեան՝ յեկեղեցւոջ սրբուհւոյն Հեղինայ, որ հին և նոր կոչեն : Հաստատեազ և զԱթանասիոս չԱղեկասնդրիոս չաթոս իւր :

Եւ յետ ժամանակաց Մագնեսիոս ի Հոռոմ սպան զԿոստաս արքայն : Եւ լուան արիտական ժողովք որք ի Կոստանդինուպոլիս՝ և ուրախ եղեն յոյժ. և շարժեն զԿոստանդինոս թագաւորն ի վերայ Պօղոսի և Աթանասի ի բարկութիւն : Եւ եղև դարձեալ հաղածամն եկեղեցեաց ուղղափառացն ընդ ամենայն երկիր, և առաքեալ չԱղեկասնդրիոս զՓէրոզէոս գարխնոսն, և զՊօղոս արտրեցիւն ի Կոկիտոն Հաչոյ :

Եւ ժողովեցան արիանոսքն առ Փիլելուպոս Եպարքոսն, և զրեաց առ իշխանն Կոկիտոնոյ և խեղդեալ դատրքն Պօղոս պատուական եմբիրորնաւ իւրով, և կալա զեկեղեցիւն անօրէնն Մակեդոնիոս :

Եւ բողոմ հաղածանս և նեղութիւնս անցուցին արիանոսքն ընդ ուղղափառան հրամանաւ Կոստանդիանոսի արքայի, որ և զերկու կիսասարկաւագուսնս Պօղոսի սրով սպանին զՄարկիանոս և զՄարտիրոսն :

Իսկ Մակեդոնիոս փոխեաց զիշխարս արքոյն Կոստանդիանոսի, և տարաւ յեկեղեցիւն արքոյն Ակակիոսի : Եւ լուաւ Կոստանդիանոս արքայն զխախտումն ոսկերաղ Տօր իւրոյ, բարկացաւ յոյժ և ընկէջ զՄակեդոնիոս չաթոսոյն :

Եւ եղև յետ վաթսմանի Կոստանդեայ՝ թագաւորեաց ամբարիշտն Վաղենդիոս,

4 արիտական՝ արիանոսաց B | 17 Վաղենդիոս՝ Վաղենդիանոս B.

le siège patriarcal, dans l'église de Sainte-Hélène, qu'on appelle ancienne et nouvelle. Il rétablit également Athanase sur son siège d'Alexandrie.

Quelque temps après, Magnence tua l'empereur Constant à Rome. Ce qu'ayant appris, les assemblées ariennes à Constantinople eurent une grande joie et excitèrent la colère de l'empereur Constance contre Paul et Athanase. Une nouvelle persécution des églises orthodoxes eut lieu dans tous les pays. L'empereur envoya à Alexandrie l'arien Georges et on exila Paul à Cœuse d'Arménie.

Les Ariens tinrent conseil chez l'évêque Philippe, qui envoya un message au gouverneur de Cœuse; ce dernier fit étrangler saint Paul à l'aide de son précieux pallium. L'impie Macédonius s'empara de l'église.

Les Ariens firent subir, par ordre de l'empereur Constance, de nombreuses persécutions et souffrances aux orthodoxes, et tuèrent par le glaive les deux sous-diacres de Paul, Marcien et Martyron ¹.

Macédonius fit transporter les restes de saint Constantin. et les fit déposer dans l'église de Saint-Acace. L'empereur Constance, lorsqu'il eut appris que les os de son père avaient été transférés, en fut fort irrité et chassa du siège Macédonius.

Après la mort de Constance régna, l'impie Valentin, qui assiégea les

1. Cf. 16 sahmî, p. [435]-437].

և նա պաշարեաց զեկեղեցիս ուղղափառաց : և չևս նորա սատակմանն՝ պիղծն
 Յուլիանոս : * և ապա կացոյց Աստուած զմեծն թէորոս ի ձեռն Գրատրիանոսի Հոռո- * A fol. 84
 մայ արբային, և հալածեաց զամենայն արիոսեանքն ի Կոստանդինուպոլսէ :

5 և Երթևալ սրբոյն Գրիգորի աստուածաբանի լուսաւորեաց վարդապետութեամբն
 իւրով զամենայն քաղաքն, նստելով ի փոքր մատուռն սրբուհոյն Անաստասիայ :
 և որ դբառասուն ամ կալան գեկեղեցիքն՝ արխանոսքն, իբրև զփոշի անչայտ եղևն,
 և արեցին եկեղեցոյն սրբ համազոյ խոստովանին զամենասուրբ զԵրրորդովիւնն :

10 և եղև ժողով հարիւր և չառն եպիսկոպոսաց, յորոց էր Տիմոթէոս Եղեկանդ-
 րացի, Կիրեղ Երուսաղեմայ, Մեղիտոս Անտիոքայ, Գրիգոր Կիւսացի՝ եղբայր սրբոյն
 Բարսիլ : և նստուցին յաթոռ Կոստանդինուպոլսի գնեթառօրոս, և անուանցին
 զՊօղոս՝ խոստովանող :

15 և աւարեցին ի Կոկիտն Հաչոց և բերին զնշարս սրբոյն Պօղոսի խոստովանո-
 զին. և ելին ընկ սուսջ ի Քաղիկեդոն և պատրիարքն և ամենայն ժողովուրդ քաղա-
 քին՝ մոմեղնօք և խնկօք, և մեծաւ փառօք պատուցին և եղին չեկեղեցին առ
 սրբոյ սեղանոյն :

և կատարի տոնն ի նոյեմբերի 9 :

1 պաշարեայ] շարժեայ B || 3 արիոսեանքն] արիանոս B || 12 Հաչոց om. B ||
 13 Քաղիկեդոն] թագաւորն add. B || 14 փառօք պատուցին] պատուով և փառօք B -
 չեկեղեցին առ սրբոյ սեղանոյն] չեկեղեցին սրբոյ Պօղոսի ի ներքոյ սրբոյ Իւրիանի B || 16
 նոյեմբերի 9] և Սահմի ԻԲ add. B.

églises des orthodoxes. A sa mort, régna l'abominable Julien. * Dieu fit * A fol. 84
 ensuite régner le grand Théodose par l'entremise de Gratiens, l'empereur
 de Rome, qui chassa tous les Ariens de Constantinople. 1re b.

Saint Grégoire le théologien s'y rendit et illumina toute la ville par
 sa doctrine, il siégea dans la petite chapelle de Sainte-Anastasie. Les Ariens,
 qui avaient occupé toutes les églises pendant quarante ans, se dispersèrent
 comme de la poussière, et ceux qui professaient la très sainte Trinité
 consubstantielle réoccupèrent les églises.

Il y eut un concile de cent cinquante évêques, parmi lesquels se trou-
 vèrent Timothée d'Alexandrie, Cyrille de Jérusalem, Méliton d'Antioche,
 Grégoire de Nysse, frère de saint Basile. Ils élurent, pour le siège de
 Constantinople, Nectaire, et ils donnèrent à Paul le surnom de Confesseur.

Ils envoyèrent des gens à Coeuse d'Arménie pour transporter les restes
 de saint Paul le Confesseur; le patriarche et toute la population de la ville
 se rendirent au-devant à Chalcedoine, avec des cierges et de l'encens,
 leur rendirent de grands honneurs et les déposèrent dans l'église près du
 saint autel.

La fête se célèbre le 6 novembre.

Յայսմ աւուր անկաւ փոշի յերկնից ի Կոստանդինուպօլիս՝ յաւուրս Լեւոնի արքայի Վեսային՝ լեալ կիսաշափ թգոյ ծոխիր. եւ լինի լիշատակն մինչեւ ցայսօր :
[B Յայսմ աւուր լիշատակ է եւ սրբոյն Աղեկասնդրի չալրապետին :]

Սահմի ԻԹ եւ Նոյեմբերի է : Վկայութիւն օրբոցն Մելափափոսի եւ ամուսնոյն իւրոյ Կասիանէ, եւ զաւակին Ընտոնի երեքասասան ամաց :

Սորա էին ի քաղաքէն Անկուրիոյ՝ քրիստոնեայք : եւ երթեալ Տուլիանոսի ուրացող արքային յԱնկուրիա՝ տանջէր զքրիստոնեայսն :

Կալան եւ զՄելափափոս եւ կացուցին առաջի Տուլիանոսի կնան եւ զաւական. եւ յալտնապէս խոստովանեցան զանունն Քրիստոսի : եւ չրամպեաց կախել զՄելափափոս եւ զամուսինն իւր. եւ քերեցին զմարմինս նոցա երկաթի քերչօք առաջի որդւոյն իւրեանց Ընտոնի. եւ ապա չրով ալրեցին զվերսն, եւ զոտսն ի ձնկացն չատին զՄելափափոսի :

Իսկ զԿասիանեայ չատին զստինսն, եւ լայր Ընտոնիրոս, եւ չատեալ անդամոցն

3 Կասիանէ] Կասիանեայ B — զաւակին] զաւակի իւրեանց B — Ընտոնի երեքասասան ամաց] Ընտոնինու օր էր ամաց տասն եւ երեց B 6 քրիստոնեայք] քրիստոնեայ չաւատով B

13 եւ չատեալ անդամոցն զիրկս արկանէր] կացուցին զԱստուծոս առաջի յանցողին Տուլիանոսի. որ էր ամաց տասն եւ չորից. եւ տեսեալ զձեօզսն իւր կախեալ եւ չատեալ զանդամս նոցա եւ յերկիր ընկեցեալ. յափշտակէր զայն եւ զիրկս արկանէր եւ չամբուրէր B.

En ce jour, il tomba du ciel à Constantinople, aux jours de l'empereur Léon Vessa, une poussière qui couvrit le sol d'une épaisseur d'une demianne. On en célèbre la commémoration jusqu'aujourd'hui.

[B En ce jour, commémoration de saint Alexandre, le patriarche.]

29 SAHMI. 7 Novembre.

Martyre des saints Melasippos, de son épouse Cassianée et de leur fils Antoine, âge de treize ans.

Ils étaient chrétiens, de la ville d'Ancyre. L'empereur Julien l'Apostat, étant rendu à Ancyre, y torturait les chrétiens.

On saisit Melasippos et on le mit en présence de Julien en même temps que son épouse et leur enfant: ils confessèrent franchement le nom du Christ. L'empereur ordonna de pendre Melasippos et son épouse: on leur déchiqueta le corps avec des onglets de fer en présence de leur fils Antoine: on leur brûla ensuite les plaies, et on détacha les pieds des jambes à Melasippos.

Quant à Cassianée, on lui soupa les seins. Antoine, tout en pleurant,

զերկա արկանէր, և արևածըն օժանէր զերևան : Եւ այնպէս աւանդեցին զհօլիս իւրեանց * առ Աստուած Նոյեմբերի է : Եւ զմարմինս նոցա հրով այրեցին : Եւ երթևալ բրիտանիայն գաղտ զմնացեալ սակերսն ժողովեցին և մարուր կտաւովք եղին ի նշանաւոր տեղի :

* A fol. 84
v° b.

Եւ կռեսաց թագաւորն դարստանին առաջի իւր, և ողորմօք խրատ տալը ուրանալ զՔրիստոս : Եւ նա ասէ. Ուրախութեամբ ցանկամ ձեռանել վասն անուանն Քրիստոսի, և զնալ զկնի ճնօղաց իմոց : Եւ չորժամ նեղեցաւ Անտոնիոս ի լաղում խօսից արբալին՝ եթուք չերես նորա : Եւ առևալ զահճացն ծակեցին զպճուրնս ստիցն նորա և կախեցին : Եւ նոյժժամայն չորացան ձեռք զահճացն : Եւ տեսալ սլլ ճանկանց՝ հաւատացին ի Քրիստոս, և հատին զլուլսս նոցա : Եւ դուրբն Անտոնիոս իջուցին ի կախադանէն և գան հարին ուժովն :

Եւ առաքեցին ի գեօղն ուր ձնեալ էր և սնեալ, որ կրչի կլսարողոն՝ զի անկ հատցեն զլուլսս նորա : Եւ երթևալ երանելին Անտոնիոս ի տեղին՝ օրհնեաց զբնակիչս զեղջն և սորթնաց առ Աստուած : Եւ եղև ձայն չերկնից առ նա և ասէ. Եկ ճատց

2 նոյեմբերի է] և Սահճի ԽԹ *add.* B || 3 կտաւովք] պատեալ *add.* B || 6 և նա ասէ] Եւ Անտոնիոս ասէ B || 8 ծակեցին] բռնեօք հրացելովք *add.* B || 9-11 և նոյնժամայն ... գան հարին ուժովն] և բերեցին բերչօք զկողս նորա, և ծանր բարածբբ զրսոն խորասփեցին : և իջուցին ի կախադանէն և գան հարին ուժովն, և սպա ի վերայ երկաթի աթուոյ հրացելոյ բազմեցուցեալ նասուցին և գերծին զլուլսն, և ծանր բար կախեալ ընդ սարանոցն չընկուցին ընդ բաղարն : և ամենայն սանջանացն վերագոյն մնաց շնորհօք Քրիստոսի՝ զոր տեսալ բազմաց հաւատացին ի Քրիստոս, վասն որոյ հատին սրով զլուլսս նոցա : B || 13 երանելին] երանելի սրասանին B || 14 և եղև ձայն ... արբայսթիւնն *om.* B.

entourait de ses bras le corps mutilé; son visage se couvrit de sang. C'est ainsi qu'ils rendirent leur âme * à Dieu, le 7 novembre. On brûla leur corps dans les flammes. Les chrétiens se rendirent en secret et recueillirent le restant des os qu'ils enveloppèrent dans du linge propre et déposèrent dans un lieu célèbre.

* A fol. 84
v° b.

L'empereur fit venir le jeune enfant en sa présence et l'engagea par de douces paroles à renier le Christ. Antoine lui répondit : Je désire avec bonheur mourir pour le nom du Christ et rejoindre mes parents. Puis se sentant fatigué des longs propos de l'empereur, il lui cracha à la figure. Les bourreaux le saisirent, lui percèrent les chevilles des pieds et le pendirent. Les mains des bourreaux se desséchèrent aussitôt. Ce que voyant, d'autres enfants crurent au Christ; on leur trancha la tête. On descendit Antoine de la poteuce et on le frappa cruellement.

On l'envoya ensuite au village appelé Kisabolon, où il était né et où il avait été élevé, pour lui trancher la tête. Lorsque le bienheureux Antoine y fut arrivé, il bénit les habitants du village et pria Dieu. Une voix du

իմ եւ հանգիր ընդ ճնօղն չերկնից արքայութիւնն : եւ այնպէս հատին զգլուխնորա :

Յայսմ աւուր կատարեցան սուրբ վկայքն Քրիստոսի, ի Մարտիրոսոսէ թագաւորէ ի Կեսարիա, Անտոնինոս բաշանայ, Նիկիիաոսոս, Չերինան, Գերմանոս եւ սրբախնն Քրիստոսի Տանաթի սր ի Սկիւթոպոլիս :

* A fol. 85
r° a.

* Սահճի 1, եւ նոյեմբերի Ը : Տօն է սուրբ հրեշտակապետացն Գարբիէլի, Միքայէլի եւ ամենայն երկնային զօրացն :

Յաւուրս անաստուածութեան յորժամ վիւուս եւ զճնապործս աստուածս պաշտէին բարբարոս ազգն որք Արգոնատք անուանին, զնացին ընդ ծով աւերել եւ սուար անուլ եւ ջնջել գոսհմանս Անապոնաց, յորում էր թագաւորն Ամիկոս : եւ պատերազմայք փախեան Արգոնատքն, եւ էլին ի ցամաքն եւ ձտին չանտաւն եւ ի ջրաբուլս տեղիս թաղեան :

Եւ տեսին այր մի լուսաւոր չերկնից իջեալ՝ յորում էին ի թիկունն թեւք արծուոց, եւ հրամայեաց նոցա զառնալ ի պատերազմ : Եւ զօրացեալք ի նորա հրամանէն ձարտեան եւ չաղթեցին, եւ սպանին զԱմիկոս զթագաւոր երկրին այն :

4 Չերինան] Կերինայ B || 5 Տանաթի] Մանաթայի B.

6 սուրբ] եւ փառաւորեալ *add.* B || 7 երկնային] երկնաւոր B || 10 էր թագաւորն] թագաւորէր B || 13 եւ տեսին] եւ իշխան նոցա եանս B || 14 գոսնայ] վերասին *add.* B.

14 հրամանէն] բաջարեալ զգորս իւր եւ *add.* B || 15 Ամիկոս] Ամիկոս B.

ciel lui parvint, qui dit : Viens, mon serviteur, et repose-toi avec tes parents dans le royaume des cieux. Et on lui trancha la tête.

En ce jour, moururent par ordre de l'empereur Maximien, à Césarée, les saints martyrs du Christ Antonin, prêtre, Nicéphore, Zérina, Germain et la servante du Christ Tanathi à Scythopolis.

* A fol. 85
r° a.

* 30 SAHMI, 8 Novembre.

Fête des saints archanges Gabriel et Michel, et de toute la milice céleste.

A l'époque de l'athéisme, où le peuple barbare appelé Argonautes adorait comme dieux les idoles et les œuvres humaines, ils traversèrent la mer pour aller ravager, piller et détruire les contrées des Anapions, où régnait le roi Amicus. Dans la lutte les Argonautes prirent la fuite, vinrent à terre, et s'enfuirent dans la forêt où ils se tinrent cachés aux environs des sources.

Ils y aperçurent un homme lumineux descendu du ciel, qui portait sur le dos des ailes d'aigle, et qui leur ordonna de retourner au combat. Encouragés par son ordre, ils reprirent la lutte, en sortirent victorieux, et tuèrent le roi du pays, Amicus.

Եւ գոհութեամբ ուրախացեալք շինեցին ի տեղոջ յայնմիկ յորում Երևեցաւ լուսաւոր աչքն՝ տաճար մեծ եւ վայելուչ : Եւ արարին զկերպարանս նմանութեան սրանչեւտեսակ լուսաւոր սուն, եւ կանգնեցին ի տաճարն : Եւ անուանեցին զտեղին եւ զտաճարն Սոսիկենէս, զիսն զի անդ վախճուցեալք փրկեցան եւ չաղթեցին :

5 Եւ յորժամ ծագեաց * շնորհք ճարգասիրութեան Աստուծոյ յերկիր, եւ հաւատաց * A fol. 85
 չճատուած մեծն Կոստանդիանոս թագաւորն Հռոմոց, շինեաց զԲիւզանդիա քաղաքն v° b.
 եւ անուանեաց յանուն իւր Կոստանդինուպոլիս, շինեաց մեծամեծ եկեղեցիս, զտուրն Սովիա՝ զոր յետոյ Յուստինիանոս արքայն մեծացոյց, եւ զտուրբ աւաքեալսն՝ զոր Թէոփորա կինն Յուստինիանոսի մեծացոյց. եւ զտուրբ վկայն Սովկիմոս, եւ զարբուհին 10 Երինեա : Երինեաց եւ չճնապղոս զհրեշտակատարին Միքայելի եւ զպլ_ եկեղեցիս բարուսն :

Եւ մտեալ ի նաւ զնաց ի Սոսիկենէս, ետես զտաճարն եւ զտոյաւորութիւն թե-
 ւաւոր ճարգոյն, ասէ ցմեծամեծս իւր. Աչս կերպարանս հրեշտակի է՝ զոր բրիտո-
 նեայքն պատուեն եւ փառաւորեն : Եւ չարթիս եկաց եւ աչաչեաց զԱստուած զի

3 սրանչեւտեսակ] սրանչեւտեսիլ B — սուն] որ երեւցաւ նոցա *add.* B || 8 մեծացոյց] ընդարձակեաց B || 9 Սովկիմոս] Սովիոս եւ զտուրբ վկայն Մինաս *add.* B || 14 պատուեն եւ] պատուով B.

De joie et de reconnaissance ils construisirent, à l'endroit même où l'homme lumineux leur avait apparu, un temple grand et élégant. Ils construisirent une statue à l'image de cet homme merveilleux et lumineux, et l'érigèrent dans le temple. Ils donnèrent à l'endroit et au temple le nom de Sosthène, car c'était en cet endroit que, s'étant réfugiés, ils avaient eu la vie sauve et avaient ensuite remporté la victoire.

Lorsque * les grâces de la miséricorde de Dieu jaillirent sur la terre et * A fol. 85
 que le grand Constantin, l'empereur des Romains, eut à Dieu, il fonda v° b.
 la ville de Byzance et la nomma d'après son nom Constantinople; il fit bâtir de grandes églises : Sainte-Sophie, que plus tard l'empereur Justinien agrandit davantage; celle des Saints-Apôtres, que la femme de Justinien, Théodora, agrandit; celle du saint martyr Mokimos et celle de Sainte-Irène. Il fit construire également à Anapoulos l'église de l'archange Michel et d'autres nombreuses églises.

S'étant embarqué pour se rendre à Sosthène, et y ayant aperçu le temple et la statue de l'homme ailé, il dit à ses dignitaires : C'est la ressemblance de l'ange que les chrétiens honorent et glorifient. Il se mit en prières et demanda à Dieu de lui révéler à quel ange était cette statue. Il entendit,

ցուցցէ նմա թէ ո՞ր հրեշտակի իցէ պատկերն : Եւ յանուրջս լուա ճաչն ի պատկերէն որ ասէր . Ես եմ Միքայէլ վերին զօրացն հրեշտակապեա Սարաւովթաչ, բրխտոնէից օգնական, որ եւ զբեղ զօրացուցանէի ի վերայ Թշնամեաց բոց :

Եւ զարթուցեալ մեծ թագաւորն Կոստանդիանոս, գոհութեամբ փառաւորեաց զՄատուած եւ զհրեշտակապետն իւր . * եւ զեղեցկացոցց յայժ գտածարն զայն, եւ շինեաց յարեւելս, եւ հաստատեաց սեղան, եւ անուանեաց զեկեղեցին՝ սուրբ Միքայէլ հրեշտակապետ ի Սաթնենէս : Եւ հրամայեաց զվերիական եւ զանարիւն խորհուրոյն մատուցանել, եւ յորժամ կամեցաւ հալածուան վերացուցանել զսուրբ եւ զպատուական մարմինն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, պատանակ ծի ի ծնէ խուլ եւ համբ՝ չտաջ բան զսարկաւակն գոչէ լարծբ ճաչնիւ . Պուսխուսէ : Եւ ապա հալածուան . Սրբութիւն սրբոց : Եւ զահի հարեալ փառս ետուն Աստուծոյ եւ հրեշտակապետին իւրոց Միքայէլը :

Եւ զրեաց զօրն յորում զճաչն հրեշտակապետին լուան թէ . Ես եմ Միքայէլ, եւ զբարբառ պատանուչն : Եւ կատարի ի նմին աւուր շիշտակ հրեշտակապետն Միքայէլը որ է Սահճի Լ, եւ Կոյնմբերի Լ : Եւ մինչեւ ցայտօր ամենայն բրխտոնեալք յամենայն տեղիս եկեղեցեաց մեծապաշտօն պատուով տօնեն, եւ անվատակը լեալ ուրախանան :

1 լուա] բարձր *add.* B || 7 եւ զանարիւն *om.* B || 13 զրեաց] թագաւորն *add.* B || 15 Սահճի Լ, *om.* B.

dans un songe, une voix provenant de la statue qui lui dit : Je suis Michel, l'archange des hautes milices de Sabaoth, l'aide des chrétiens, et c'est moi qui t'ai fortifié contre tes ennemis.

A son réveil, le grand empereur Constantin, rendit grâces en glorifiant Dieu et son archange. * Il embellit considérablement ce temple, y construisit un autel du côté de l'Orient, y dressa un autel et dédia l'église au nom du saint archange à Sosthène. Il ordonna d'y célébrer le mystère non sanglant du salut, et au moment où le patriarche faisait l'élévation du saint et précieux corps du Christ, notre Dieu, un jeune enfant, sourd-muet de naissance, se mit à chanter avant le diaere : Πρωτογεν. Le patriarche reprit ensuite : Au saint des saints. Tous en furent fortement émus et rendirent grâces à Dieu et à son archange Michel.

L'empereur nota le jour où l'on avait entendu la voix de l'archange disant : Je suis Michel, et la voix du jeune enfant. C'est en ce même jour que se célèbre la commémoration de l'archange Michel, c'est-à-dire le 30 salmi, 8 novembre. Et jusqu'aujourd'hui tous les chrétiens, dans tous les lieux où se trouvent des églises, célèbrent cette fête en grande solennité, ne travaillent pas et se livrent à des réjouissances.

* A fol. 85
v° a.

Եւ չափնմհետ շինեաց երկուտասան եկեղեցիս ալ չանուն սրբոց հրեշտակապետացն Միքայելի եւ Գաբրիելի, եւ ի քաղաքին նակոլեա շինեաց մեծ եւ բարձր եկեղեցի * չանուն մեծ հրեշտակապետին Միքայելի :

* A fol. 85
v° b.

Եւ չեա բազում ժամանակաց՝ չաուրս Կոստանդիանոսի թագաւորի, թոռին Հերակլայ, Բոմայեւացիք բազում ցորօք գնացին ի քաղաքն նակոլեա, եւ յոյժ աւերեցին զգաւան, եւ անթիւ գերութիւն կարան, եւ նստան ի վերայ քաղաքին, եւ բազում հնարիւք ջանային պաշարել :

Եւ ի միւս աւուր ի տօնի հրեշտակապետացն, ժողովեցան ամենայն ժողովուրդք քաղաքին, ըստ սովորութեան իւրեանց յեկեղեցին. եւ տօնէին մեծաբարբառ պաշտամամբ եւ աղաչէին վրկել ի թշնամեացն : Եւ Բոմայեւացոցն լուեալ զձայն աղաղակին՝ հարցանէին յգերեալան թէ. Զինչ լցէ մեծաբարբառ ձայնն : Եւ նորա տօնն եթէ. Այսր տօն է մեծի հրեշտակապետին Միքայելի եւ ամենայն ժողովուրդքն տօնն յեկեղեցոջն :

Եւ նորա եզին ի մեքենայն վեճ մի ահաւոր մեծ, եւ հինգ հարիւր այր բարչեցին զպարսնս մեքենային՝ զի ընկեսցի ի վերայ եկեղեցոջն : Եւ յորժամ վերացաւ վէմն յօգս, դարձաւ անդրէն ի վերայ բանակի հազարացոցն, եւ սպան զբազումս * որոց

* A fol. 86
r° a.

5 Բոմայեւացիք] Հազարացիքն B || 7 պաշարել] սասաղել B || 8 տօնի] սրբոց add. B || 10 Բոմայեւացոցն] Հազարացոցն B || 15 զի ընկեսցի] ձգել զվէմն B || 16 դարձաւ անդրէն] անկաւ B.

Dès lors [l'empereur] construisit douze autres églises au nom des saints archevêques Michel et Gabriel; il construisit également dans la ville de Nakolia une grande et haute église, * au nom du grand archevêque Michel.

* A fol. 85
v° b.

Longtemps après, aux jours de l'empereur Constantin, petit-fils d'Héraclius, les Sarrasins marchèrent avec de nombreuses troupes sur la ville de Nakolia, ravagèrent la contrée, y firent d'innombrables prisonniers, mirent le siège autour de la ville et tentèrent de s'en emparer par tous les moyens.

Un jour, à la fête des saints archevêques, tous les habitants de la ville s'assemblèrent, selon leur coutume, à l'église, et célébrèrent la fête avec offices à haute voix, en priant Dieu de les délivrer des ennemis. Les Sarrasins, qui entendaient la clameur des voix, demandèrent aux prisonniers : Que signifient ces hauts cris? Ils répondirent : C'est la fête, aujourd'hui, du grand archevêque Michel, et tous les habitants la célèbrent à l'église.

Ils mirent alors dans le mangonneau une pierre d'une énorme grosseur et cinq cents hommes tirèrent sur les cordes du mangonneau pour la lancer sur l'église. Lorsque le bloc fut élevé en l'air, il se renversa sur le camp des Sarrasins et tua un grand nombre de ceux * qu'il rencontra dans sa chute.

* A fol. 86
r° a.

Հանդիպեցաւ : Եւ որք զմեքեանսն բարչեցին եւ ամիրայի նոցա կրեք յետս զարձան . եւ եղև աշխարսմն եւ որքք ի նոսա, եւ անկաւ ի վերայ նոցա ա՛հ մեծ : Եւ ծանեան որ ի զորեղ Հրեշտակապետէն եղև բարկութիւնն այն : Բարձին չուրտս ձէթ եւ ծոծ եւ ծխանելիս եւ զամենայն արծաթեղէն կազմ երկիրացն սուաբեցին ի քաղաքն՝ յեկեղեցի սրբոյ Հրեշտակապետին Միքայելի խնայելով թողութիւն եւ բժշկութիւն . 3
եւ առժամայն ուղղեցան կրեք խրեանց որպէս գառաջիւնն : Եւ բան երզմամբ եւ ձեռնագրով աւանդեցին, որ ալ տաճիկ ի քաղաքին չայնձիկ ի պատերազմ եւ կամ չաւար ոչ երթիցէ : Եւ նոյն բան է մինչև ցայտօր :

Եւ զարձեալ յետ ժամանակայ, նաւք ի Տաճկաց պատեցին գաստուածապահ քաղաքն Կոստանդինուպօլիս : Եւ ելեալ չայտնապէս Հրեշտակապետն Միքայել կոր- 10
ծանեաց զամենայն նաւսն, եւ ոչ մնաց ի նոցանէ եւ ոչ ծի, եւ ի Հազարացւոցն ոչ որ մնաց :

Եւ զարձեալ յետ բազում ժամանակի, խուժարում բարբարոսքն զորս Աւարիս անուանեն, անթիւ բազմութիւն զորաց չարեւմտից գնացին ի վերայ աստուածակեցոց քաղաքին * Կոստանդինուպօլիս : Եւ ի մեծ նեղութիւն անկան քաղաքացիքն ի սովոյ : 15
Եւ երկուցեալ գնացին պաղատանօք եւ հառաչանօք չաշխարհակեցոց եկեղեցին

3 Բարձին] ի բազում *add.* B || 4 ծխանելիս] Եւ հանդերձս ձեճաղինս *add.* B || 7 տաճիկ] հազարացի B || 9 նաւք ի տաճկաց *om.* B || 10 չայտնապէս] սուրբ *add.* B || 11 մնաց] փրկեցաւ B.

Le visage de tous ceux qui tiraient, ainsi que celui-ci l'émir, furent tournés en arrière; ce fut des pleurs et des gémissements parmi eux, et une grande frayeur les saisit. Ils reconnurent alors que c'était le fait de la colère du puissant archange. Ils chargèrent sur des chameaux de l'huile, des cierges, de l'encens et tous les harnachements d'argent des chevaux, et les envoyèrent à la ville, à l'église du saint archange Michel, pour lui demander le pardon et la guérison. Leurs visages se redressèrent aussitôt tout comme auparavant. Ils donnèrent leur parole sous serment, qu'ils sanctionnèrent par écrit, qu'aucun Sarrasin ne ferait plus la guerre, et ne pillerait désormais cette ville. Cette parole est encore tenue jusqu'aujourd'hui.

Quelque temps après, les navires des Sarrasins vinrent assiéger Constantinople, la ville gardée par Dieu. L'archange Michel apparut visiblement et détruisit tous les navires, il n'en resta pas un seul; de même il n'échappa pas un seul homme des Sarrasins.

Bien longtemps après, de rudes barbares appelés Avars, venant de l'Occident avec d'innombrables armées, marchèrent sur Constantinople. * la ville sauvée par Dieu. Les habitants tombèrent dans une grande misère à cause de la famine. Effrayés, ils se rendirent, avec supplications et sanglots, à l'église, salut de l'univers, de la très sainte Mère de Dieu

* A fol. 86
r° b.

ամենասրբուհւոյ Աստուածածնին Մարիամայ ի Վլաշուսաս. եւ անկ արտասուալից որբովք մաղթէին փրկել ի ժանտ եւ ի գարշելի թշնամեացն :

5 Եւ տեսին ազգն Աւարիս աչօր իւրեանց՝ ելեալ յեկեղեցոյն հրեղէն ալք մի, ահաւոր՝ գեղարդն ունելով ի ձեռն իւրօմ, հրամանաւ ամենասրբուհւոյ Աստուածածնին, եւ հօւր եւ սուր ընկէց ի մէջ բանակի նոցա. եւ ոչ միայն ըստ հնումն հարիւր ուխտուն եւ հինգ հազար յԱսորոց, այլ եւ կրկնակի եւ երեքկին աստակեաց ի նոցանէն, եւ որք մնացին սակաւք՝ երթեալ յերկիրն իւրեանց պատմեցին զահեղ զօրութիւն հրեշտակապետին Աստուծոյ :

10 Դարձեալ յորժամ զօրացան կռապաշտքն, յաւուրս ուրացողն Թուլանոսի, յերկիրն ի Խոնաս, զշինեալ եկեղեցին սրբոյ հրեշտակապետին Միլբայելի՝ ի վերայ սպասած զլիմի, ձգնաւոր կրօնաւոր մի անուն Արքիպաս, սպասաւորէր երկիւղիւ եւ զթով : Եւ բազում նշանք լինէին յաղբերէն որ ի ներքոյ եկեղեցոյն բոլոր ի հիւանդան եւ ի նեղեալս. եւ բազումք ի Հեղեմացոյն՝ հաստացին ի Քրիստոս, եւ մկրտէր * A fol. 86 v° a.

15 Եւ նախանձեցան ծորրութեամբ մեծաւ, եւ բարկութեամբ լցեալ կռապաշտքն՝ փորեցին ընդդէմ եկեղեցոյն, եւ գերկուս մեծամեծ գետտն որ ասպարիսաւ մի մերձ

5 ըստ հնումն *om.* B || 6 երեքկին] երեքնակի B || 7 զահեղ *om.* B || 11 Արքիպաս] Արքիպաս B || 12 յաղբերէն որ ի ներքոյ եկեղեցոյն բոլոր *om.* B.

Marie, aux Blachernes, et y prièrent avec des larmes et des gémissements pour qu'elle les délivrât de leurs cruels et abominables ennemis.

Les Avars aperçurent de leurs propres yeux un homme de feu, terrible, s'élevant de l'église, une lance à la main, qui, sur l'ordre de la très sainte Mère de Dieu, vint jeter du feu et lancer des coups d'épée dans leur camp; ce ne fut point cent quatre-vingt-cinq mille Assyriens, comme dans les anciens temps, mais deux fois, trois fois plus, qu'il massacra parmi eux; et le peu d'hommes qui s'échappèrent retournèrent dans leur pays et racontèrent la puissance terrible de l'archange de Dieu.

De même, lorsque les idolâtres acquirent de la puissance aux jours de Julien l'Apostat, dans le pays de Khonas, il s'y trouvait une église du saint archange Michel, construite sur un rocher escarpé, que desservait avec crainte et dévouement un pieux ascète nommé Archippas. A la source qui jaillissait au-dessous de l'église, s'opéraient de nombreux miracles sur les malades et les infirmes : beaucoup d'Hellènes [païens] * crurent au Christ, et Archippas les baptisa.

Les idolâtres, dans leur grande erreur, en devinrent jaloux, et, pleins de colère, creusèrent le sol en face de l'église et y réunirent en un seul cours les deux grands fleuves qui coulaient à une lieue de distance de Khonas;

էին ի Խոնաս ի մի խառնեցին, և թողին ի վերայ եկեղեցւոյն զի կործանեցի և սպանեց զսպասաւոր եկեղեցւոյն հրեշտակապետին :

Եւ յորժամ լուա Արքիպաս զահագին հչումն գետոյն, ամենեւին ոչ երկեալ, յուարով չՆառուած և չանչալթիլ զօրութիւն հրեշտակապետին, այլ տարածեալ զձեռս իւր յերկինս սպիմեաց առ Նառուած : Եւ երեւցաւ նմա հրեշտակապետն Առուծոյ հրեպէն սին յերկրէ յերկինս հաստատեալ և ասէ ցնա . Եւ եմ զօրութեանցն Առուծոյ հրեշտակապետն Միրայէլ՝ զօրացիր ծառայ իմ Արքիպաս, և տես զօրութիւնս Առուծոյ : Եւ նորա յահի լեալ անկաւ յերկիր, և տեսանէ զհրեշտակապետն որ եհար զեղարեամբն զսպասած վեմն և պատուեաց : Եւ եղև վիճ մեծ : Եւ զիմեցին ջուրք գետոյն ի վիճն, և մտին անոր իրբև ի բոլոս, և ելին ի միւս յալ կողմն, և անշարժ և անխախտելի մնաց եկեղեցին և սպասաւորն Արքիպաս :

Իսկ մորբեալ կուսպաշտքն քարայցան ի * տեղւոյն յայնմիկ և և նմինչև յաջօր : Եւ փառաւորեցին զՆառուած և զհրեշտակապետն, և զտեղին զայն որ անուանի Խոնաս, մեծաւ պատուով : Եւ ամենայն նեղեալք յամենայն վտանգէ, յամենայն երկրէ անոր զիմեն հաւատով և նոյնժամայն կատարին խնդրուածք նոցա :

1 թողին՝ ուղղեցին B || 3 զահագին՝ զսժգին B || 4 Նառուած՝ յախշտակեցաւ մտօր *add.* B || 12-14 Իսկ մորբեալ ... մեծաւ պատուով՝ Եւ յարուցեալ Արքիպաս տեսանէ զայն ամենայն եղև որպէս երեւցաւ նմա : Եւ սրպէս փառաւորեաց Նառուած զտեղին զայն որ կալի Խոնաս՝ ի պատիւ հրեշտակապետին Միրայէլ B.

ils dirigèrent ce cours d'eau sur l'église dans l'intention de la détruire et de faire périr le desservant de l'église de l'archange.

Lorsque Archippas entendit le terrible grondement du fleuve, il n'eut aucune peur, car il avait confiance en Dieu et en la puissance invincible de l'archange; il étendit ses bras au ciel et pria Dieu. L'archange de Dieu lui apparut comme une colonne de feu élevée de la terre au ciel et lui dit : Je suis l'archange Michel, des armées de Dieu; prends courage, mon serviteur Archippas, et contemple la puissance de Dieu. Saisi de frayeur, il tomba à terre et aperçut l'archange qui frappa de sa lance le rocher escarpé et l'entr'ouvrit. Il se produisit un énorme abîme. Les eaux des fleuves s'engouffrèrent dans l'abîme, y disparurent comme dans un creuset et ressortirent par l'autre côté; l'église demeura inébranlable et solide avec son desservant Archippas.

Les idolâtres, confus, restèrent pétrifiés * sur place, et ils y sont encore aujourd'hui. On glorifia Dieu et son archange et l'endroit appelé Khonas avec de grands honneurs. Et tous ceux qui craignent quelque danger y accourent avec foi de tous les pays et leurs prières sont aussitôt exaucées.

* A fol. 86 v° b.

وَقَبِيضًا مَدِينًا
وَمَلَكُومًا مَدِينًا وَوَيْفُومًا مَدِينًا
مَدِينًا مَدِينًا

كَلَامُ يَسُوعَ بْنِ مَرْيَمَ ابْنِ مَرْيَمَ ابْنِ مَرْيَمَ

SANCTI PHILOXENI EPISCOPI MABBUGENSIS

DISSERTATIONES DECEM

DE UNO E SANCTA TRINITATE INCORPORATO ET PASSO

TEXTUM SYRIACUM EDIDIT LATINEQUE VERTIT

Mauritius BRIÈRE

DISSERTATIO I^a ET II^a

NIHIL OBSTAT

Die 29^a octobris 1920.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 29 octobre 1920.

E. THOMAS,
Pr. ap.

AD LECTOREM

Doctrina quae Monophysismus¹ nuncupatur et ab Eutychnismo accurate discernenda est, primos auctores habuit v^o seculo iam vergente Dioscorum et Timotheum Aelurum Alexandrinos patriarchas et vi^o seculo ineunte Severum Antiochenum patriarcham et Philoxenum episcopum Mabbugensem, qui adversus concilium Chalcedonense (anno 451) pugnarunt. Catholicis vero ad scripta propugnatorum cuiuscumque haereseos defendenda semper adnitentibus, quae de operibus graece scriptis Dioscori, Timothei maximeque Severi supersunt, sparsa reperiuntur et praecipue in syriacis translationibus ad nos pervenerunt. Philoxenus autem syriace scripsit, et hac de causa minime mirum est si pleraque sua opera non evanuerunt et in multis codicibus asservantur².

Pauca sunt Philoxeni scripta quae usque in hunc diem edita sunt³.

Opus quod hoc fasciculo incipimus in vulgus emittere, in duobus codicibus continetur quorum unus (Vat. Sir. 138 = V) Romae in Bibliotheca Apostolica Vaticana et alter (Ms. Add. 12164 = L) Londini in Britannico Museo exstat. Textum syriacum de his duobus codicibus sumpsimus, variis lectionibus neglectis quae ad orthographiam, non autem ad sensum pertinent, et Domino J. Babakhan, viro linguae syriacae peritissimo, maximas agimus gratias, quod textum punctis vocalibus instruxerit. Omnibus viribus studuimus ut translatio nostra vera sit et imprimis quaeque vox theologica uno eodemque verbo exprimatur.

Huic scripto Philoxeni titulum servavimus qui ab Assemani inscriptus est : *De Uno ex (Sancta) Trinitate incorporato⁴ et passo dissertationes X*. Cum

1. Cf. Joseph Lebon, *Le Monophysisme syrien*, Louvain, 1909. — 2. Cf. Rubens-Duval, *Anciennes Littératures chrétiennes. La littérature syriacque*, 3e édition, Paris, 1907, pp. 354-356, et fusius, Assemani, *Bibliotheca Orientalis*, Roma, t. II, 1721, pp. 10-46. — 3. I. Guidi, *La lettera di Filosseno ai monaci di Tell 'Addâ (Teleda)*, Roma, 1886. — E. A. W. Budge, *The Discourses of Philoxenus, bishop of Mabbogh*, t. II, London, 1894. — A. Vaschalde, *Three Letters of Philoxenus, bishop of Mabbogh*, Rome, 1902, et *Philoxeni Mabbugensis Tractatus de Trinitate et Incarnatione* Corpus script. christ. orient., series 2^a, t. XXVII, Paris, 1907. — 4. Assemani : *Incarnato*.

fasciculus noster duas dissertationes tantum complectatur, quod proemium nobis proposuimus scribere, peracta editione proferemus, benevolumque lectorem rogamus ut summarium operis ab Assemani¹ compositum perlegat.

Mauritius BRIÈRE.

Insulis, 15 iunii 1920.

1. Vide Assemani, *Bibliotheca Orientalis*, t. II, pp. 27-30.

* L. 1. 1
 V. a.
 * L. 1. 1
 V. a.

* L. 1. 1
 V. a.

DISSERTATIO PRIMA : DE CAUSA CODICIS

هـ. حـ. انا بهيئت انا
 مدفصه صفت: جلي حد صبر
 دقل صفت انا صحت: فد
 قلمك كوك قلا هتفعا
 هلمنا صحتنا هت انا. الا
 صكنا: انقتي من اننا: هلمنا
 اهدنا كك قلدوي: هلمنا: صبر
 اننا: الامري انا: احب
 كدني فنا: ك صلمنا: الا
 هتفعا: دنا دنا: جلتنا:
 كل من: سنا رح فند ك: اننا
 من ككنا: دنا: مدفصه: هلمنا
 دنا: هلمنا: مدفصه: هلمنا
 كدني ككنا: دنا: دنا:

1. Puto multos qui negotium tuum cognoscunt, me culpare. in eo quod nunc facere incipio, quod adversus vana verba pueri scripto respondeam. Sed, quia ex mente puerili quidam arbitrati sunt verba pueri aliquid esse, coactus sum et ego ea confutare, non propter ea, sed propter aliorum utilitatem et vanam opinionem quam pauci de eis habuerunt.

2. Etenim, ut semel meus a gustu fidei Christi destitit et morbo erroris correpta est, sapores scientiae apud eam mutantur, et haec arbitratur id

1. Titulus in V deest.

1. Ἐπισκόπος. — 2. ἄριστος. — 3. Ἠρώσανον. — 4. Ad verbum: Propter sectam suam quae detecta est.

quod verum est verum non esse, et ea quae a veritate remota sunt saporem veritatis ipsa possidere. Talis res enim evenit hodie hominibus, quibus veritas curae non est, sed qui vel errore ducti sunt, vel amore verborum sculptorum capti vel dilectione inventionum scientiarum vanarum vincti et apud quos simplicitas verbi fidei quasi pro nihilo reputatur, * quia ornatum verborum non possidet, nec inventiones cogitationum habet.

3. Virtus est enim verbum veritatis, secundum doctrinam Pauli¹. Et ei qui currit ad verba scientiae gustanda et accipienda, verbum veritatis non sapit, quia virtus est, non autem vox, et sententia, non autem ornatus, et veritas, non autem artificium compositum: namque splendor fidei intra simplicitatem humanarum vocum sapit. Qui vero externe loquuntur corporaliterque audiunt, ac quorum superbia scientiae in vana sapientia mundi² versatur, haec quae intra corpus sunt superflua reputant², et quasi nihilum hanc doctrinam audiunt, quia ei sunt mortui.

4. Talis res enim evenit hominibus

1. V. *Cor.* 13.

1. Cf. Rom. 1. 16. — 2. Ad verbum: *Haec... superflua reputantur apud eos.*

كَلَّا مَدْبُورٌ وَهَيْبَةٌ وَلَا عَزِيمَةٌ كَلَّا أَمَلٌ
 وَمُحَدَّبَةٌ مَحْ عَزِيمَةٌ وَهَيْبَةٌ مَقْتَبَةٌ
 لِحَمَلَةٍ هَيْبَةٌ. وَأَمْرٌ أَوْزِلَ لِمَنْ هَيْبَةٌ
 مَوْجٌ حَائِقَةٌ أَمَلٌ كَلَّا عَزِيمَةٌ أَلَا
 حَمَلَةٌ حَمَلَةٌ: أَلَا أَوْ وَجْهٌ
 حَمَلَةٌ أَوْ أَسْبَغَ حَمَلَةٌ وَقَلَّا
 حَمَلَةٌ أَوْ أَمَلٌ حَمَلَةٌ
 بِعَدَمِهَا وَمَبْتَدَأُ هَيْبَةٌ: تَوَسُّعُهَا
 وَحَمَلَةٌ وَهَيْبَةٌ أَمْرٌ لَّا مَدْبُورٌ
 سَعَتٌ زَائِمَةٌ: كَلَّا وَلَا مَبْتَدَأُ
 زَجَلًا وَقَلَّا هَلَّا عَدَمُهَا وَسَعَتٌ أَمَلٌ
 كَلَّا

سَمَلًا يَوْمَ نَسِيَ حَمَلَةٌ هَيْبَةٌ: أَمْرٌ
 مَدْبُورٌ وَهَيْبَةٌ. هَلَّا وَقَلَّا
 بِعَدَمِهَا وَهَيْبَةٌ حَمَلَةٌ كَمَدْبُورَةٍ:
 حَمَلَةٌ هَيْبَةٌ لَّا مَدْبُورٌ كَلَّا
 سَمَلًا يَوْمَ هَلَّا هَلَّا: هَيْبَةٌ هَلَّا
 زَجَلًا: عَزِيمَةٌ مَدْبُورٌ وَهَيْبَةٌ.
 عَمَلَةٌ هَيْبَةٌ وَهَيْبَةٌ حَمَلَةٌ مَحْ
 سَمَلَةٌ¹ وَقَلَّا إِنَّمَا مَدْبُورٌ.
 أَمَلٌ يَوْمَ وَجْهٌ وَجْهٌ مَدْبُورٌ:
 مَدْبُورٌ مَدْبُورٌ: تَوَسُّعُهَا
 هَيْبَةٌ وَجْهٌ قَامَرٌ سَمَلَةٌ
 وَجْهٌ هَيْبَةٌ: هَلَّا مَحْ قَمَلَةٌ
 أَمَلَةٌ: تَمَلَّتْ سَعَتٌ زَائِمَةٌ.
 هَلَّا لَّا مَدْبُورٌ مَدْبُورٌ كَلَّا حَمَلَةٌ
 مَدْبُورٌ: كَلَّا وَجْهٌ كَلَّا
 وَأَمْرٌ أَوْزِلَ لِمَنْ هَيْبَةٌ حَمَلَةٌ هَيْبَةٌ:

* L. f. 1
v. c.

تُسَمِّعُ مَتَّبِعِيهَا: بِفِيحِهِ كَمَا تُكَلِّمُ
 مَسْتَمْعِيهَا. مَهْلِكًا وَلَا أَهْقِسُهُ دُونَ
 مَدْبُورٍ: وَيُخَيِّبُ بِهِ: لِأَنَّ لُحْمَهُ أَوْ هَلَا زِحْلًا
 بِمَصْحُولًا: أَهْلِكُهُ أَنْتَ. مَدْبُورٍ أَيْ
 أَنْتَ مَتَّبِعِيهَا وَتَعْمَلُ فَعْنُورًا: وَتَعْمَلُ مَصْنُوعًا
 وَيُؤَلِّمُ: مَصْحُولًا: بِمَدْبُورٍ كَقَوْلِكَ: أَسْعَدُ
 مَدْبُورِي. فَهَلِكًا: وَجَبْرًا كَقَوْلِكَ:
 هُنَا كَقَوْلِكَ هُنَا مَدْبُورٍ: هَلَا أَيْ مَصْنُوعًا
 كَمَا مَصْنُوعًا لُحْمًا مُصْنَعًا لَهُ:

أَلَا تَرَى سَائِرَ إِنْسَانٍ وَمَدْبُورِي هُوَ وَأَهْلِكُ
 مَصْحُولًا هَلَا لِي: كَقَوْلِكَ: وَتَكَلِّمُ:
 تَسْبُؤًا مَصْنُوعًا لِي: مَدْبُورِي: هُنَا مَصْنُوعًا لِي
 أَنْتَ مَتَّبِعِيهَا هُنَا مَدْبُورِي. هَلَا أَيْ كَمَا
 مَدْبُورِي: وَتَكَلِّمُ مَدْبُورِي: فَهَلِكُهُ
 هَلَا مَصْنُوعًا فَتَعْمَلُ لُحْمًا فَعْنُورًا
 بِمَصْنُوعًا لِأَنَّ لِي: مَدْبُورِي: هُنَا لِأَنَّ لِي
 أَنْتَ مَتَّبِعِيهَا مَدْبُورِي: مَدْبُورِي: هُنَا
 مَدْبُورِي: وَتَكَلِّمُ مَدْبُورِي: هُنَا
 مَدْبُورِي كَقَوْلِكَ مَدْبُورِي: هُنَا
 هُنَا هُوَ مَدْبُورِي: وَلَا مَدْبُورِي:

مَدْبُورِي كَمَا تَكَلِّمُ: أَيْ مَدْبُورِي: وَتَكَلِّمُ
 لِي مَدْبُورِي: هُنَا لِي: وَتَكَلِّمُ:
 مَدْبُورِي: تَعْمَلُ: أَنْتَ مَدْبُورِي: هُنَا
 مَدْبُورِي: مَدْبُورِي: لِي: أَنْتَ مَدْبُورِي: أَيْ
 مَدْبُورِي. وَلَا تَكَلِّمُ فَعْنُورًا كَمَا تَكَلِّمُ
 مَدْبُورِي: أَنْتَ مَدْبُورِي: هُنَا مَدْبُورِي: هُنَا
 كَقَوْلِكَ: مَدْبُورِي: مَدْبُورِي: مَدْبُورِي: هُنَا
 كَقَوْلِكَ مَدْبُورِي: هُنَا *

vanis, nova amanti bus, qui scriptis nostris simplicibus occurrerunt. Et quia in eis non invenerunt id in quo sibi complacent, neque errorem, nec ornatum sermonis, ea reiecerunt; et, cum verum corpus universae traditionis ipsa sint, ab eis ' pro tractatu a veritate alieno reputata sunt, * quia

* V. f. 1 v. o.

5. Sed, attendens quis sit ille qui scripta nostra reiecerit atque sese paraverit ad verba nostra confutanda, gaudio compleor, et propter hoc praecipue credo ea veritatem esse. Etenim cuicumque est intellectus experrectus et iudicium cautum verusque gustus rectae fidei in se incorruptus, propter hoc et (ille) scripta nostra recta esse confirmat atque credit. * Nam quod a mendacibus reiicitur et a deceptoribus refellitur, hoc veritas est et immaculata fides.

* L. f. 1^a.

6. Quidnam tibi evenit, o amice noster, qui, neque vocatus nec ab ullo ad hoc perductus, te ipsum professus es ita stultum esse atque indoctum², et simul ac deceptor etiam ignarus (ἰσοπαρής) esse videberis? Etenim, tibi verum non esse (id) pro quo dixisti, omnibus tuis notis hoc constat; nam a te³ plus culpatur quam a nobis haec doctrina, * pro qua nunc armatus

* V. f. 3 r. a.

1. Ad verbum : Coram eis. -- 2. Ad verbum : Sine disciplina. -- 3. Ad verbum : Apud te.

es, ut pro ea sis advocatus (συνήγορος) et in persona (πρόσωπον) eius verba nostra confutes atque per id quod fecisti te ipsum doctum profitearis et eruditum.

7. Quippe ad hoc opus vanum te adduxit haec passio furoris etiam atque irae, quam scio tibi inesse adversus nos, quia doctrina vestra impia detecta est¹. Hanc vindictam enim voluisti ex nobis petere contumeliis et conviciis quae in scriptis tuis super nos perfudisti, rursusque his (hominibus) pro quibus dixisti, te ipsum commendare atque paenam malorum tuorum a te abigere.

8. Vidisti enim infirmas esse doctrinae vestrae partes * nec eius discipulos posse ex se ipsis hoc in errore stare; et, ad instar mali quod malum amat, ad alium errorem confugistis. Nam, quia omnes doctrinae invicem cognatione coniunguntur, eo quod extra veritatem sunt, currit alia ut ad aliam confugiat, quando fidei valida manus adversus eas arma sumit; hoc etiam tibi evenit et his qui tibi similes sunt, qui, ultionem veritatis fugientes, ad alium errorem confugistis.

9. Sed te oportebat, * o perite, mensuram non excedere scientiae, de qua

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

* L f. 2
r^o b.

* V f. 3
r^o b.

1. V. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. Ad verbum : Propter doctrinam vestram impiam quae detecta est.

مَجِدَّةٌ أُرِي: كَيْفُومَرُ بِأَلْمَجْدِكِ. وَهَذِهِ
 مَجْدُومَرُ بِأَلْمَجْدِكِ هُمَرُ يَوْمَ حَرْ نَعْمَا
 بِأَلْمَجْدِكِ: حَيْهَ رُومَرُ يَوْمَ بِأَلْمَجْدِكِ
 حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ. حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ: أَلْمَجْدِكِ
 كَلَّا بِأَلْمَجْدِكِ أَلْمَجْدِكِ: هَذِهِ كَلَّا
 بِأَلْمَجْدِكِ أَلْمَجْدِكِ

مَجْدُومَرُ حَيْهَ حَيْهَ حَيْهَ حَيْهَ
 مَجْدُومَرُ: مَجْدُومَرُ حَيْهَ حَيْهَ
 مَجْدُومَرُ. هَذِهِ مَجْدُومَرُ بِأَلْمَجْدِكِ
 مَجْدُومَرُ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ بِأَلْمَجْدِكِ:
 أَلْمَجْدِكِ هَذِهِ أَلْمَجْدِكِ بِأَلْمَجْدِكِ
 بِأَلْمَجْدِكِ مَجْدُومَرُ بِأَلْمَجْدِكِ
 أَلْمَجْدِكِ أَلْمَجْدِكِ مَجْدُومَرُ هَذِهِ أَلْمَجْدِكِ
 بِأَلْمَجْدِكِ: أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ بِأَلْمَجْدِكِ:
 حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ بِأَلْمَجْدِكِ هَذِهِ أَلْمَجْدِكِ
 بِأَلْمَجْدِكِ مَجْدُومَرُ بِأَلْمَجْدِكِ أَلْمَجْدِكِ:
 حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ أَلْمَجْدِكِ:
 حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ: أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ
 حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ. مَجْدُومَرُ أَلْمَجْدِكِ: أَلْمَجْدِكِ
 أَلْمَجْدِكِ بِأَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ
 بِأَلْمَجْدِكِ: أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ
 مَجْدُومَرُ بِأَلْمَجْدِكِ أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ
 حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ. مَجْدُومَرُ أَلْمَجْدِكِ: حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ
 مَجْدُومَرُ بِأَلْمَجْدِكِ أَلْمَجْدِكِ حَيْهَ أَلْمَجْدِكِ

gloriaris, cum adversus nos disputabas; et illud quod tractare tibi propositum erat, id te oportebat verbo tuo ostendere. De fide enim, ut videtur, quaestio nobis curae est; non autem de artibus singulorum inquirimus.

10. Nos omnes enim aliqua ex parte obiurgationibus obnoxii sumus, atque maculis et defectibus multis maculamur. Nec autem ex puritate operum nostrorum ad nos pervenit mysterium doctrinae fidei. secundum testimonium doctoris nostri Apostoli: *Eramus aliquando et nos insipientes, et increduli, et errantes, atque in malitia et in invidia agentes. Cum autem manifestata est benignitas et gratia Dei, non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum misericordiam suam vivificavit nos per lavacrum regenerationis et per renovationem Spiritus sancti*. Et rursus alio in loco dixit: *Ad hanc gratiam nos omnes vocati sumus, non ex operibus, ut ne quis gloriatur; ipsius enim creatura sumus, creati in Christo Iesu in operibus bonis*. Et rursus dixit: *Mihi omnium sanctorum minime data est gratia haec, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi*. Et rursus dixit: *Vocavit me qui prius persecutor fui, et blasphemus, et contumeliosus; sed misericordiam*

I. I.

V. I.

1. Tit. iii. 3-5. — 2. Eph. ii. 8-10. — 3. I. ad. Rom. 8.

וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: אֲלָּא מִי
 אֲמַנְתָּאֵי וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו.
 מִי מִי אֲמַנְתָּאֵי וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: הֲיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:

וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:

וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:
 וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל
 מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי
 אֲבוֹתָיו: וְיִשְׂרָאֵל מִכְּחֵטְאֵי אֲבוֹתָיו:

batur, eius fidem non reprehende-
 runt; sed ipsa fides eius propitia-
 tionem operibus eius attulit. Cum
 ille scriba pharisaeus, tibi similis,
 fidem eius propter opera eius accu-
 sasset, ille * qui ei veniam dedit,
 advocatus (συγγυροσ) pro ea fiebat
 adversus obiurgatorem eius. Et, quia
 etiam iniquitas fidem eius valde adin-
 vit, veniam peccatorum per potens
 verbum (peccatrix) celeriter accipie-
 bat; nec accusata est fides ex operi-
 bus, sicut dicis; sed accusatus est et
 obiurgatus ille qui propter opera fidem
 reiiciebat.

* L. f. 2 v° b.

14. Sic etiam * latronis fides propter
 opera eius non reiecta est; sed opera
 eius propitiationem acceperunt
 propter fidem eius. Atque per eam
 maxime coronam accepit et trium-
 plum victoriae ostendit gratia Christi,
 quia, illo tempore quo venia peccato-
 rum universitatis in cruce secreto
 facta erat, omnibus datum est proxi-
 mum signum, (scilicet) venia latronis
 peccatorum.

* v. f. 3 v° b.

15. Hoc modo Matthaeus quoque
 et Zacchaeus ceterique alii qui in
 sanctis Libris ad tale exemplum
 ponuntur, sua ex fide celebres appa-
 ruerunt, nec opera sua mala pu-
 rum lumen suae fidei absconderunt.

1. V. 11.

16. Dilectionem tuam igitur non oportebat ex « operibus » nos obiurgare. Sumus enim, sicut dicis, in omnibus malis, et innumeris peccatis nosmetipsi maculamur. Sed nostrum nosmetipsi maculamur. Sed nostrum erat * nos ipsos culpare, non autem Sapientiae tuae contumeliose nos exprobrare.

17. Nonne audiisti quid sanetus Liber dixerit ¹: *Causam tuam tracta cum proximo tuo, et aliud secretum ne reveles*²? Aut nonne te docet consuetudo, quae in mundo viget? Quando ante iudices ex persona (πρόσωπον) adversarii causa dicitur, nulli licet * negotium quaestionis suae relinquere et defectus proximi sui inquirere; quod si furore vel ira vincitur, sicut tu, et tractat quod ad actionem suam non convenit, ab omnibus exprobratur et ab iudice obiurgatur.

18. Relinque igitur mala opera specie (συζητημα) fallaci abscondita, sicut dixisti, *quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium; et tunc laus erit uniuscuiusque a Deo*³. Est igitur alius index nostris operibus; tu vero disputator es, non autem iudex.

19. In animo habuisti ad certamen (ζηών) quaestionis accedere. Quare dereliquisti speciem (συζητημα) pugnae

لَا مُجِبَ رُؤْيَ إِهْلَ حَسْفُورٍ وَمَجِبَ
 هُوَ بِحَقِّهَا لِذَلِكَ حَيْ. اِنَّمَا نَسَبُ: اَمْرٍ
 بِأَمْرٍ: حَقًّا دَتَعْفَى مَحْتَلُّهَا هُوَ لِأ
 مَحْتَلُّهَا مَحْتَلُّهَا مَعْتَمِدٌ. أَلَا هُوَ بِمَجِبَ
 هُوَ * بِحَقِّهَا تَعْفَى هَكَه بِسَحْتَمَحْتَلُّهَا
 بِسَهْبٍ.

لَا مَعْتَمِدَ حَقِّهَا قَبْلُهَا مَحْتَلُّهَا
 أَمْرٍ: بِبَسْمِ هُوَ حَمْرٍ سَحْبُورٍ: هُوَ رُؤْيَا
 سَبْرًا لِأَلَيْهَا. أَوْ لِأَنَّ مَحْتَلُّهَا حَمْرٍ
 حَمْرٍ: بِسَبْبِ حَمْرٍ. بِأَمْرٍ بِمَجِبَ
 بِمَحْتَلُّهَا أَمْرٍ: بِمَحْتَلُّهَا قَبْلُهَا بِحَمْرٍ:
 لِأَنَّ مَحْتَلُّهَا إِنْ هُوَ بِمَجِبَ * حَمْرٍ بِحَمْرٍ
 هُوَ تَعْفَى كَلَّا حَمْرٍ: بِسَحْبُورٍ. هُوَ مَجِبَ
 سَبْرًا أَوْ مَجِبَ كَمَلًا تَرَوْهَا أَمْرٍ:
 هُوَ تَعْفَى مَجِبَ بِحَمْرٍ: لِأَنَّ حَمْرٍ:
 مَجِبَ كَلَّمَ مَجِبَ مَجِبَ هُوَ مَجِبَ بِمَحْتَلُّهَا:
 مَعْتَمِدَ مَجِبَ بِمَجِبَ: اَمْرٍ بِأَمْرٍ: حَمْرٍ:
 بِأَمْرٍ مَحْتَلُّهَا هُوَ بِمَجِبَ: اَتَعْتَمِدَ هُوَ بِتَعْفَى
 هُوَ مَحْتَلُّهَا مَحْتَلُّهَا هُوَ بِحَقِّهَا: هُوَ مَجِبَ
 نَبْرًا مَعْتَمِدَ هُوَ بِأَمْرٍ إِنْ هُوَ مَجِبَ كَلَّمَ.
 اِنَّمَا هُوَ مَجِبَ بِمَحْتَلُّهَا حَمْرٍ: اِنَّمَا
 بِمَجِبَ: بِمَجِبَ اِنَّمَا هُوَ مَجِبَ بِمَجِبَ.

هَلَّا مَحْتَلُّهَا بِحَمْرٍ مَجِبَ تَعْفَى
 بِأَمْرٍ. لَمَحْتَلُّهَا مَجِبَ اَتَعْتَمِدَ
 بِأَمْرٍ هُوَ مَجِبَ مَحْتَلُّهَا بِمَجِبَ:

1. V. 11.

1. Ad verbum: Nonne audiisti sanctum Librum, quid dixerit? — 2. Prov., xxv, 9. — 3. I Cor., iv, 5.

لَأَكْبِرَ بِمَدَائِعِهِ: هَمْعًا: بِأَسْمَائِهِ
 هَعْلًا: هَهُوَ: وَكَأَنَّ هَمْعًا كَرِهَ: وَهُوَ
 جَدُّهُ: أَوْ هُوَ جَمْرٌ * مَبْرُوءٌ: أَيْ: أَمْرٌ تَزُنُّ
 بِمَدَائِعِهِ: هَهُوَ: وَأَقْبَعُ: أَوْ مَوْلَى رُفْعًا
 لِحَبْرٍ مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: بِأَسْمَائِهِ: لَأَمْ مَدَائِعُهُ
 رُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: حَلَّيْنِ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 هَهُوَ: أَيْ: وَرُفْعًا: حَلَّيْنِ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 كَرِهَ: هَهُوَ: أَوْ مَوْلَى رُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 لَأَمْ مَدَائِعُهُ: هَهُوَ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 تَسَعُّمِهِ: حَلَّيْنِ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 حَلَّيْنِ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 أَيْ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 نَعْلًا: حَلَّيْنِ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 مَوْلَى: هَهُوَ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 أَوْ مَوْلَى: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 حَلَّيْنِ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ
 وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ: وَرُفْعًا: مَجْرُومٍ

definitumque locum pugnantibus notatum, ac surrexisti ut stulte conviceris illi qui adversus te in disputationem quaestionis ingressus est? Ecce enim * seisc, tu qui ipsa haec vides, tametsi sit victoria extra locum pugnae, victoriam non numerari ab illis qui certamen (ζύγων) considerant.

* L. f. 3 r° a.

20. Tu autem qui figuram dimisisti atque notam dereliquisti et, quasi stultus ac barbarus (βάρβαρος) qui nihil * scit, in regionem conviciorum exiisti, quo ponemus partem tuam et cum quonam sapientiam tuam reputabimus? Nos vero oportet silere, ut alii causam decident. Nonne audiisti Paulum tibi dicere : *Tu quis es, qui iudicas serrum qui tuus non est?* Si cadit, domino suo cadit; et, si stat, domino suo stat'. Et rursus increpat ipse Apostolus illos qui, sicut tu, invicem actus culpant, dicens : *Nolite ante tempus culpate*². Et rursus Dominus noster quoque dixit : *Qui vocat proximum suum stultum aut insanum, reus est gehennae* (γέεννα) ignis³.

* V. l. 4 r° a.

21. In nobis enim vidisti opera mala, sicut dixisti, quae velamine speciei (σχημα) fallacis absconduntur. Te oportebat nostri misereri, scribere nostri corrigendi causa, apud nos locum explere * sapientis medici,

* L. f. 3 r° b.

1. L. 105: 1. -- 2. V. 105.

1. Rom., XIV, 4. — 2. I Cor., IV, 5. — 3. Matth., V, 22.

peccata nostra dolere, ut et nos pudeat doloris quem de nobis (accipis) ac tecum doleamus. Num vero flevisi delicta nostra, ut decet doctores, ut fletu tuo erubescamus nostrasque culpas abluamus? Audiistine vero illum doctorem totius terrae verbo suo clamare : *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror*¹? Neque enim addidit hic medicus dolorem doloribus dolentium, nec auxit scandalum animarum eorum probro atque contumelia erga eos; sed praeter hoc cum eis pondus morborum eorum sustinuit. Illi² Evangelio scandalizantur, et ipse pro eis urebatur; illi² labuntur, eosque lapsos³ ipse erigebat; illi² rident in sua mortalitate, et ipse pro eis flebat.

22. Excellentiam tuam quoque oportebat ita facere, nec opera nostra mala exprobrare, sed poenitere ac dolere sensumque delictorum nostrorum in nobis efficere. Es enim abstemius. Te non oportebat mihi intemperanti (*ἄσωτος*) conviciari. Sedisti in claustro; et ego de civitate in civitatem frustra⁴ vagor, atque in colloquiis pravis et in consuetudinibus non pulchris versatur vila mea. Quid te spirituatem, qui es extra mundum (facere) decebat, nisi de illo

سُئِلْتُمْ: وَتَلَقْتُمْ أَوْ سَلَّحْتُمْ مَعَ سَفَرٍ
 بِحَدِيثِ هَيْسَعِ كَثِيرٍ. حَقًّا: وَمَعَ كَلِّ
 هَقْلَقْلَقٍ: أَمْرٍ: وَفَالِ احْتَدَقْتُمْ: وَمَعَ
 حَضْرٍ تَحْتَهُ أَوْ تَعْبِي سَفَرٍ: وَمَعَ
 وَمَعَ دَهْوَةٍ مَدَقْلَقْلَقٍ: وَتَلَقْتُمْ أَوْ كَلِّ
 مُدَلِّ حَقْلَقْلَقٍ: وَمَعَ مَدَقْلَقْلَقٍ: هَلَّا أُنْزِلَ
 مَدَقْلَقْلَقٍ: أُنْزِلَ: مَعَ مَدَقْلَقْلَقٍ: هَلَّا أُنْزِلَ
 نَفْسٍ: أُنْزِلَ: أَلَّا نَمَّ: أَوْ هَكَذَا: أُنْزِلَ أَمْرًا
 فَارْتَلِ كَلًّا فَارْتَلِ: وَمَعَ قَلْبٍ: هَلَّا أُنْزِلَ
 احْتَدَقْتُمْ: وَتَعْبِي سَفَرٍ: حَسْبُهُ: وَرَحْمَةً
 بِحَقْلَقْلَقٍ: أَلَّا سَفَرٌ: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً
 مَدَقْلَقْلَقٍ: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً
 حَقْلَقْلَقٍ: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً
 أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً

أَنْزِلَ رُبَّيْهِ: أُنْزِلَ أَوْ حَقْلَقْلَقٍ: وَرَحْمَةً
 احْتَدَقْتُمْ: أَلَّا سَفَرٌ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 أَلَّا: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 بِحَقْلَقْلَقٍ: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 رُبَّيْهِ: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 حَقْلَقْلَقٍ: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 كَحَقْلَقْلَقٍ: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 وَرَحْمَةً: مَدَقْلَقْلَقٍ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ
 وَرَحْمَةً: أُنْزِلَ: وَرَحْمَةً: حَقْلَقْلَقٍ

* V. l. 4
r. b.

* L. f. 3
r. c.

1. V. 22.

1. 11 Cor., xi, 29. — 2. Ad verbum : *Ipsi*. — 3. Ad verbum : *Lapsorum*.

بِأَسْفَعِ كَلِّهِمْ وَيَسْتَفْهِمُ مَعْلَمَهُمْ كَمَا
 كَرِهْتُمْ هَلْ مَدْرَسَةٌ تَعْلَمُ أَيُّهَا: سَأَلُ
 حَيْثُ رَحِمْتُمْ أَرَأَيْتُمْ يَوْمَ الْيَوْمِ
 مَرْتَبًا مَعَ مَدْرَسَاتِهِمْ: سَهْمًا مَعَ
 مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَعْمُورًا كَحَدِيثِ
 يَسْحَدٍ: * أَلَا يَمَسُّهُمُ الْوَيْلُ مَدْرَسَاتِهِمْ
 حَقًّا هَلْ يَمَسُّهُمْ: أَوْ يَمَسُّهُمْ: سَحَابًا هَلْ يَمَسُّ
 حَقًّا مَدْرَسَاتِهِمْ كَمَا فَدَاهَهُمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 أَعْمَارًا دَاهَهُمْ يَوْمَئِذٍ: كَمَا سَأَلُ فَا
 يَوْمَئِذٍ سَأَلُ مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ كَمَا هُوَ
 يُفَعِّلُ سَأَلُ مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ
 سَأَلُ مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 حَقًّا مَدْرَسَاتِهِمْ: هَلْ يَمَسُّهُمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 دَاهَهُمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ: أَسْرُ يَوْمَئِذٍ
 مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ
 مَدْرَسَاتِهِمْ: مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ مَدْرَسَاتِهِمْ

dolere qui suffocatur et conteritur
 inter fluctus nec sentit? Castus es,
 (atque) libidinem in me vidisti. Te
 oportebat castum me reddere. A cibis
 te abstines, ab alimentis ablactaris,
 humiliatur corpus tuum veste e pilis
 facta, * signum mortalitatis in omni-
 bus membris tuis apparet, macies sor-
 desque ex laboribus et vita ascetica
 super tota persona tua effunduntur.
 Nonne cum his actibus conveniebat
 dolor probri loco, fletusque de lapsu
 irrisionis loco, ac verba quae paeni-
 tentiam efficiunt sermonis loco risum
 auditorum¹ concitantis, qui in scrip-
 tis tuis notatur? In colle iustitiae stas
 atque spirituales cogitationes in te
 moventur, ut putas. Te oportebat me
 vocare et ad te ex valle peccati
 extollere, non autem in colle gloria-
 tionis stare atque conviciis pro-
 brisque me lapidare.

* V. f. 4
1° c.

23. Nonne audiisti, quibuscum con-
 tumeliosos Paulus comparet? * *Neque*
adulteri, neque intemperantes (ἄσωτοις),
neque gulosi, neque masculorum con-
cubitores, neque contumeliosi, neque
*ebriosi, hi regnum Dei hereditabunt*².
 Nonne sentis rursus, etiam in mundo
 contumeliosos ab omnibus stultos
 reputari? Nonne meministi. quo vultu
 de templo descenderit ille superbus

* L. f. 3
3° a.

1. V. om. مَدْرَسَاتِهِمْ. — 2. V. om. مَدْرَسَاتِهِمْ.

1. Ad verbum : *In auditoribus.* — 2. I Cor., vi, 9-10.

pharisaeus ¹, tibi similis, quia exprobraverit publicanum prope se (stantem ²)? Nonne legisti in libro beati David, Saulem ^{*} vitam eius persequi, nec ullum verbum contumeliosum dicere (ipsum) voluisse? Et, cum alii eum incitarent, ipse nequitiam fugiebat, adeo ut paenitentia in se nata sit, propterea quod cornu pallii inimici sui secuisset ³. Nonne audiisti eum dicere in quodam ex canticis suis: *Retribuerunt mihi malum pro bono, et odium pro dilectione, et ego orabam pro eis* ⁴? Et rursus dixit: *Propter aegritudinem eorum cilicio indutus sum, et in ieiunio humiliavi animam meam; quasi amicus et quasi frater incedebam, ac quasi ille qui in luctu sedet, miser eram propter mala eorum; et ipsi propter dolorem meum convenerunt et laetati sunt de me* ⁵. Haec sunt hominum divinatorum, ^{*} tua vero ea quae tibi conveniunt.

24. Quod si ad Libros non attendisti, quorum verba a te derisum reputari scio, nonne (ἀπα) obediebas doctoribus tuis philisophis (φιλοσοφοι)? Contumeliosis suis benedicebant, et pro vulneribus honorem reddebant, eorumque vita intra mundum in gloriatione patientiae versabatur. Nec meministi vero, praeter hos, illius

دَارَسَ أَقْرَبَهُ مَعَ بَعْلًا: كَلَّا
 بِسَهْمٍ لِحَدِيثِهِ ¹ وَكَلَّا رَجَعَهُ. لَأَمْتَنَ
 حَقًّا لَأُؤْتِيَهُ بِهَدْيِهِ: يَوْمَئِذٍ
 يَوْمَئِذٍ كَلَّا; سَتَقِيمُ: أَفَلَا حَكَمُوا
 بِرَجُلٍ أَلْفَيْهِمْ وَأَمْرًا: مِمَّنْ سَبَّوْا
 دَحْيَبَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ ذُو مَسْقَلَةَ: هُوَ مَعَ
 كَهْلًا ذُو يَوْمَئِذٍ: أَوْ حَمَلًا بِسُكِّ مَقِيلٍ
 بِرَجُلَيْهِمْ: بِحَدِّحُوحِهِ: فَهَمَّ: لَأُولَى
 أَلْمَدِينَةَ كَلَّا. لَأُفْعَلُ يَوْمَئِذٍ قَبْ أَمْرًا
 كَسْبًا مَعَ رَمْتًا: يَوْمَئِذٍ حَقًّا
 سَكَّ لِحَدِيثِهِ هَمَلًا مَقِيلًا سَمْعًا:
 هَلْ نَرَى مَدْيَنًا بِهَيْمَانَ حَكِيمًا: هَلْ نَرَى
 أَمْرًا: بِحَدِيثِهِ هَمَلًا حَقًّا هَمَلًا
 هَمَلًا نَعْبُدُ حَيْثُ هَمَلًا. هَلْ نَرَى سَمْعًا
 هَلْ نَرَى أَمْرًا مَدْيَنًا بِهَيْمَانَ. هَلْ نَرَى
 بِهَيْمَانَ دَحْيَبَ: هَلْ نَرَى كَلَّا أَقْت
 حَقًّا هَمَلًا. هَلْ نَرَى حَيْثُ أَلْمَدِينَةَ
 مَسْبُورًا حَيْثُ. هَلْ نَرَى أَلْمَدِينَةَ: بِأَقْرَبِ
 أَلْمَدِينَةَ: بِأَمْرٍ: هَلْ نَرَى بِهَيْمَانَ حَيْثُ
 أَلْمَدِينَةَ: هَلْ نَرَى حَقًّا لَأُؤْتِيَهُ: بِهَيْمَانَ
 بِهَيْمَانَ سَمْعًا حَيْثُ قَلْبًا هَمَلًا:
 حَقًّا لِحَدِيثِهِ هَمَلًا لَأَمْتَنَ
 يَوْمَئِذٍ: بِهَيْمَانَ حَيْثُ هَمَلًا: يَوْمَئِذٍ
 سَكَّ مَسْقَلًا: أَلْمَدِينَةَ: يَوْمَئِذٍ
 هَمَلًا هَمَلًا: بِهَيْمَانَ سَمْعًا: حَيْثُ
 حَقًّا لِحَدِيثِهِ هَمَلًا: لَأَمْتَنَ

* V. f. 4
v. a.

* l. f. 3
v. b.

1. V. 1. — 2. V. 2. — 3. V. 3. — 4. Ad verbum: Nonne meministi illius pharisei... quo rultu? — 2. Cf. Luc., XVIII, 10. — 3. Ad verbum: Propter cornu... quod secuisset. — 4. Cf. Ps. CVIII, 4-5. — 5. Ps. XXXIV, 13-15.

خمر وَاَلْحَمْدُ اِلَّا اَللّٰهُ هُوَ الَّذِيْ
 * يَخْتَصُّ بِهَا * وَهُوَ الَّذِيْ قَلَّمَ
 قَلَمًا * اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ

مَجْ اَمَّا اِنَّكَ فَقَدْ اَخْرَجْتَ
 مَعًا اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 وَتَمَّتْ لِيْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 وَتَمَّتْ لِيْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 مَجْ اَمَّا اِنَّكَ فَقَدْ اَخْرَجْتَ
 مَعًا اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 وَتَمَّتْ لِيْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 وَتَمَّتْ لِيْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 مَجْ اَمَّا اِنَّكَ فَقَدْ اَخْرَجْتَ
 مَعًا اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 وَتَمَّتْ لِيْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
 وَتَمَّتْ لِيْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ

praeceptoris tui quoque Bardesanis,
 * quem, propter longanimitatem * V. l. 4
 pulchramque responsonem ad omnes, V. l. b.
 discipuli eius in libris suis praedicant.

25. Unde ergo formam huius stulti-
 tiae tibi assumpsisti? In Libris? Libri
 te non docuerunt; Dominus noster tibi
 non ostendit; apostoli tibi non nota-
 runt; philosophi (φιλόσοφος) mundi tibi
 non monstrarunt; doctores tui hae-
 retici (ζήτησις) tibi non tradiderunt.
 Certum est igitur hanc esse libidino-
 sam passionem pueritiae iugasque
 cogitationum maturitate scientiae non
 firmatarum. Intra quaestionem, risus;
 cum responsione fidei, contumelia; in
 certamine (ζήτων) disputationis, convi-
 cia; in inquisitione fidei¹, libidinoso
 verba insipientiae; * in petitione apo-
 logiae pro veritate, facetiae (σκώμματα)
 et sermo qui apud auditores²
 risum movet. Harum rerum, o sapi-
 ens, cognoscitur regio, atque cogno-
 seuntur illi qui eas dicunt, et rursus
 cognoscuntur illi quoque qui eas
 audiunt. Sed, quia eorum verba in
 scriptis tuis ponuntur horumque vana
 irrisio intra verba tua notatur, prop-
 ter hoc certum est te assecclam eorum
 esse³ rursusque eos * qui tibi conve-
 niunt tuos auditores. * V. l. 4
 V. l. c.

1. V. l. a. — 2. V. l. b. — 3. V. l. c. — 4. V. om. — 5. L. et V. l. c.

1. Ad verbum: Cum files inquiritur. — 2. Ad verbum: In auditoribus. — 3. Ad verbum: Notus eorum assecta esse.

26. A doctrina sanctorum Librorum enim omnino remotus es, et, si pauca ex verbis eorum apud te sunt, artificii causa tantum a te colliguntur. Socius philosophorum (*φιλοσόφως*) profanorum, sicut te ipsum nominas, non es, ut testantur libidinosae passionnes tuae paucaeque opinionones tuae, quae ex verbis tuis vidimus atque iam diu cognoscimus; et praeterea rursus ad mensuram horum non pervenisti. Unde enim possibile erat? Heri pharmacopola emptorque ac venditor, et hodie philosophus (*φιλοσόφως*)! Sed, o sapiens, secus ac optabas, tibi evenit. Propter hoc sapiens volebas nominari, * et contrarium tibi evenit, quia unicuique manifestatus es stultus esse atque blasphemus. Nam neque disciplinam, nec scientiam humanam, nec ordinem (*τῶν*) pulchrum verbi, nec responsonem ordinate (compositam), nec abundantiam elocutionis, nec intelligentiam Librorum, nec opinionem quae explanationes invenit, nec rectitudinem cogitationum, nec verbi maturitatem quae etiam in doctrinis alienis invenitur, nullam ex his (rebus) in verbis tuis invenimus. Unde poteramus te sapientem aut doctum reputare? Quia verba composuisti, quae apud lectorem risum movent? An quia

* L. f. 4
1° a.

* V. f. 2
1° a.

μὲν μελέτην ἔμην; ὁμολογῶ ἴσως
 εἶτα περὶ οὗτοῦ πύξῃ: ὅτι ἐπεὶ τῶν
 μάλιστα τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 καλῶς; μετέπειτα ἴσως. ἐπεὶ μελέτην
 οὐκ ἔστιν: ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ
 ἄλλω ἐπιπέτῃ τὴν ἐκείνην: ἄλλω ἐπιπέτῃ

1. V. folio 1° — 2. L. folio 1° — 3. In V folius 2° translatus est et post folium 4° restituendus est.

أَوِ يَمُوءُ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَخَلِيلُ
 عَلَيْهِ السَّلَامُ. دَعَاكَ جَمْعٌ وَأَمْرٌ وَكَلِمَةٌ
 مَتَّعْتَهَا لُحْدٌ فَكُلُّهَا تَحْتَمَتٌ. وَهَذِهِ
 دَعَاؤُنَا وَكَلِمَةٌ وَخَلِيلٌ كَرِهْتُمْ
 وَهَذَا كَلِمَةٌ وَكَلِمَةٌ وَكَلِمَةٌ وَكَلِمَةٌ
 هَلْ لَكَ يَا أَمْرٌ مِنْ خَلِيلٍ بِمَقْعَلٍ
 فَهَذَا لَأَمْرٌ: هَذَا أَوْ لَمْ يَكُنْ بِسُكْرٍ
 مُبَكَّرٌ: أَمْرٌ بِدَلِيلٍ أَنْتَ وَبَسْمَلٍ
 مَدِينَةٍ بِدَلِيلٍ أَمْرٌ هَلْ لَكَ فِي دَعَاؤِ
 مَقْعَلٍ بِمَقْعَلٍ كَرِهْتُمْ: إِيَّاكَ
 كَرِهْتُمْ وَبَدِيلٍ بِأَيْمَتِ الْحَقِّ
 خَلِيلٌ: أَلَا رَحْمَةٌ لَكَ مَعْتَدَةٌ:
 وَكَلِمَةٌ بِحَقِّكَ يَا أَمْرٌ: إِيَّاكَ
 مَقْعَلٌ بِدَعَاؤِكَ يَا أَمْرٌ: إِيَّاكَ
 لُحْدٌ مَدِينَةٌ. كَلِمَةٌ جَمْعٌ إِيَّاكَ
 يَوْمَ مَدِينَةٍ بِدَعَاؤِكَ يَا أَمْرٌ
 أَمْرٌ: إِيَّاكَ يَا أَمْرٌ: إِيَّاكَ
 مَدِينَةٌ كَلِمَةٌ: أَمْرٌ يَا أَمْرٌ: إِيَّاكَ
 مَدِينَةٌ كَلِمَةٌ خَلِيلٌ وَكَلِمَةٌ
 خَلِيلٌ: كَلِمَةٌ خَلِيلٌ وَكَلِمَةٌ
 مَدِينَةٌ يَا أَمْرٌ بِدَعَاؤِكَ يَا أَمْرٌ
 حَمْدٌ يَا أَمْرٌ وَكَلِمَةٌ: قَبْلَ
 دَعَاؤِ خَلِيلٍ: هَذَا يَا أَمْرٌ
 مَدِينَةٌ خَلِيلٌ وَكَلِمَةٌ يَا أَمْرٌ

artificio verbi iocosi mihi conviciatus
 es? In his enim et talibus mimi (*μῆμοις*)
 te sapientiores sunt, vanique (homi-
 nes) et vagi, qui ad hilaritatem ac
 risum mensarum conduuntur, te
 artificiosiores sunt.

27. Et si rursus te dicis multas
 doctrinas cognoscere, ecce nescis quid
 sectae opinentur, ut ex scriptis tuis nos
 ostensuri sumus. Nec rursus in hac
 doctrina, cuius personam (*πρόσωπον*)
 tulisti, quidquam scientiae invenisti,
 quod adversus verbum nostrum re-
 spondeas, nisi parva * et vilia, quae
 sciunt quicumque in hac doctrina sunt.
 Invenisti vero aliquid amplius, quia
 impudentius eis blasphemasti. Quis
 alius enim fiebat proprius suos redar-
 gutor ab initio verbi sui, sicut tu?
 Nam ab initio scriptorum tuorum
 testatus es te ipsum ad instar * inimici
 verba nostra redarguere, sicut dixisti.
 Numquid (*ἄρα*) ab inimico videtur
 id quod convenit? Potestne cogitatio
 furore plena ordinate loqui? Quis
 nescit animae caecitatem esse furo-
 rem, intelligentiaeque obeeccationem
 irae esse praedam? Incepisti in
 viam quaestionis incedere; et ab initio
 scriptorum tuorum testatus es te ip-
 sum caecum esse. Ergo cum caeco
 nos oportet incedere, atque cum

* L. f. 4
r. b.* V. f. 2
r. b.

obcaecato in semita quaestionis ambulare.

28. Si ad instar inimicorum te confessus es nos redarguere, neque vera est redargutio tua, nec fidelis confutatio tua adversus verba nostra: neque contumeliis, nec conviciis, nec ulli ex his (verbis) quae ad confutationem verbi nostri scripsisti, nos convenit credere, quia ea inimicus dixit. Vide verbum tuum, * o docte, et noli in scriptis risum tuum tradere.

29. Recte audiisti verbum Apostoli, quod dixit: *Nolite quasi inimicum eum existimare, sed corripite eum ut fratrem*¹. Et haec cui? Illi qui in delicto * defectuum praecoccupatur. *Si quis vestri praecoccupatus fuerit in delicto, eos qui spirituales estis, instruite eum in spiritu humili*². Et, quia hunc doctorem recte audiisti, totum verbum tuum mansuefudine plenum est et humilitate atque paenitentia cum dolore! Nam ille qui legit verbum tuum, statim sentit passionem cogitationum tuarum, quae non his (sensibus) quos Paulus docuit, sed furore et ira et contumelia et conviciis moventur. Nec te puduit usque eo venire, ut quasi mulieres insipienter malediceres.

مُتَّبِعٍ كَمِ هَمِّئِنَا انَّ هُنَّ: وَتَبِ
مَكْرٍ حَمِيْلًا مَدِهَ لِحَمِيْلٍ كَعَمَلًا وَتَبِ
اِنَّ كَبِدًا اَبْرًا وَتَبِ اَبْرًا
وَمَدِهْهَ: لَّا وَتَبِ مَدِهْهَ اُمْرٍ
هَلَّا مَدِهْهَ مَعْمُورٍ وِبِدِهْهَ قَدَمِ
هَلَّا وَتَبِ هَلَّا وَرَسْمًا هَلَّا سَبًا وَتَبِ
اَمَلٍ وِبَدَدٍ كَعَمَلٍ وَتَبِ: اَلَّا
هَلَّا وَتَبِ مَقْلٍ: مَدَهْهَ وَتَبِ حَمَلًا
اَلْمَدَهْهَ. وَاَمَّا سَمْرًا وَتَبِ: اَوَّ
وَبِ: هَلَّا اَلْمَدَهْهَ وَتَبِ حَقْلًا
وَقَعْبٍ مَدَهْهَ اَلْمَدَهْهَ وِبِدِهْهَ
وَبِ وَتَبِ: وَاَلَّا اُمْرٍ حَمَلًا اَلْمَدَهْهَ
اَلَّا وَاَمَّا مَدَهْهَ مَدَهْهَ هَمْرٍ وَاَلْمَدَهْهَ
هَمْرٍ لِحَمِيْلٍ: اَلْمَدَهْهَ وَتَبِ حَمْرٍ
حَمَلًا: وِبِ وَتَبِ: اَلَّا اِنْدِ كَمْرٍ
مَدَهْهَ نَمْرٍ حَمَلًا: اَيَّهَ
اَمَلٍ وَتَبِ اَيَّهَ اَلْمَدَهْهَ حَمْرٍ
مَدَهْهَ. هَمَلَهْهَ وِبِ وَتَبِ
وَمَدَهْهَ حَمْرٍ مَدَهْهَ مَدَهْهَ: فَهَمْرٍ
مَدَهْهَ مَدَهْهَ نَسَمًا وِمَدَهْهَ
وَاَلْمَدَهْهَ حَمْرٍ سَمْرًا. وَاَمَّا
حَمَلًا: مَسَبًا وَتَبِ اَفْ سَمْرًا
وِسَمْرٍ: كَهَ وَتَبِ حَمْرٍ
وَاَلْمَدَهْهَ: اَلَّا حَمَلًا وَاَمَّا
وَتَبِ رَسْمًا. هَلَّا اَلْمَدَهْهَ وَاَلْمَدَهْهَ
وَاَمَّا وَاَمَّا حَمْرٍ وَتَبِ
نَقْلًا.

* L. f. 4
1° c.

* V. f. 2
1° c.

1. I. omdoaa.
2. II Thess., III, 15. -- Gal., VI, 1.

30. Et ecce, ut confitetur verbum
 tuum, de his (rebus) me corripiebas.
 O (ἄφρων) stulte, quis unquam a te visus
 est ira sanans iram, ac clamore
 compescens clamorem, et vi furoris
 cohibens furorem, hoc est, per acu-
 tum ' gladium (ζιζυρος) vulneri admove-
 remedium? * Querebas, secundum
 verbum tuum, ex fovea furoris et irae
 et conviciorum et contumeliarum
 me educere; et infra me cecidisti.
 * Stultitiam meam volebas ostendere,
 et insaniam tuam manifeste osten-
 disti.

* I. f. 1
vº a.

* V. f. 2
vº a.

31. In quo nos docuit Paulus malum
 vinci? Nonne in bono? *Nolite vinci a
 malo, sed vincite in bono malum*². Di-
 lectionem tuam oportebat ita facere,
 si illius es discipulus, cuius ad verba
 in specie (συγγενεῖς) confugis. Sed, quia
 hoc non fecisti, doctrinae eius adver-
 sarius es, non autem discipulus eius,
 ut testantur ipsa quoque verba tua.
 In me enim superbiam vidisti. Te
 oportebat adversus eam induere
 humilitatem. In me ambitionem
 deprehendisti, sicut dicis. Te decebat
 ad submissionem currere. Praevenisti
 me contentione plenum esse ac
 quaestione verborum. Ad persuasio-
 nem (πειρασ) veritatis te oportebat me

31. In quo nos docuit Paulus malum
 vinci? Nonne in bono? *Nolite vinci a
 malo, sed vincite in bono malum*². Di-
 lectionem tuam oportebat ita facere,
 si illius es discipulus, cuius ad verba
 in specie (συγγενεῖς) confugis. Sed, quia
 hoc non fecisti, doctrinae eius adver-
 sarius es, non autem discipulus eius,
 ut testantur ipsa quoque verba tua.
 In me enim superbiam vidisti. Te
 oportebat adversus eam induere
 humilitatem. In me ambitionem
 deprehendisti, sicut dicis. Te decebat
 ad submissionem currere. Praevenisti
 me contentione plenum esse ac
 quaestione verborum. Ad persuasio-
 nem (πειρασ) veritatis te oportebat me

1. V. f. 1 — 2. L. Rom., XII, 21.

1. Ad verbum : Per aciem gladii. — 2. Rom., XII, 21.

adducere. Inquirentem mysteria ineffabilia, sicut dicis, me invenisti. Te decebat me docere silentium fidei.

Inimicitiam odiumque erga alios in me invenisti. Cum dilectione et amore animaeque bonitate tibi pulchrum erat ad me accedere. Haec enim de te ipso quoque confiteris.

32. Audiisti me dicere (id) quod ineffabile est. Te non oportebat audere plus quam me, sed silentium mihi iubere per silentium tuum, ne impudenter tractaret lingua mea illa quae supra sensus sunt, sicut dicis. Quis enim arguitur, propter verbum Pauli, quod sub deprehensionem sensuum suorum subiiciat christianorum (χριστιανός) fidem? Cui convenit cum Apostolo praedicare: *Parum ex multo scio, atque parum ex multo propheta*? (Utrum) mihi qui profiteor voces fidei, indagacionem earum fugiens silentioque explanationem earum honorans, an tibi qui de unoquoque ex verbis fidei explanationem me rogas? Nonne arguisti, sicut dixisti, cum Paulo illum qui sub deprehensionem cogitationum humanarum subiunxit christianorum (χριστιανός) fidem? Quomodo igitur verbo tuo rogasti: «*Explicana mihi: Quomodo descendit hypostasis Filii de caelo? Quomodo (Deus)*

وَأَمَّا آيَاتُ: اِعْتَسَابُ. فَإِلَّا يَوْمَ حُرِّ
بِالْحَقِّ قَالُوا قَالُوا: وَهَسْبُكَ
حَدِّحْ حَقِّقًا هَسْبًا أَلَّا يَحْكُمَ سَبْرًا
اِعْتَسَابُ حَتَّى. حَسْبُكَ هَسْبًا
وَحَلِّحْ حَقًّا تَعْمَلُ قَفَمَ: يَوْمَ حُرِّ بِالْحَقِّ
حَقَاب. وَهَلِّحَ لِمَنْ أَوْ تَعْمَلُ: لِمَا
كَلَّا تَعْمَلُ.

مَعْتَسَابُ: وَهَسْبُكَ لِمَنْ مُجِبَرٌ
وَأَمَّا آيَاتُ: كَلَّا وَهَسْبُكَ لِمَنْ حَسْبُكَ
رُؤْيُ يَوْمَ: أَلَّا يَحْكُمَ حَتَّى قَلَمُ: وَهَسْبُكَ
تَعْمَلُ حَقًّا كَلَّا أَمَّا حَقِّقًا وَهَسْبُكَ
تَعْمَلُ أَلَّا: أَمَّا: وَهَسْبُكَ حَقًّا حَقِّقًا
حَسْبُكَ: وَهَسْبُكَ: وَهَسْبُكَ: وَهَسْبُكَ
لِمَنْ حَسْبُكَ: وَهَسْبُكَ: وَهَسْبُكَ: وَهَسْبُكَ
وَأَمَّا آيَاتُ: اِعْتَسَابُ. فَإِلَّا يَوْمَ حُرِّ
بِالْحَقِّ قَالُوا قَالُوا: وَهَسْبُكَ
حَدِّحْ حَقِّقًا هَسْبًا أَلَّا يَحْكُمَ سَبْرًا
اِعْتَسَابُ حَتَّى. حَسْبُكَ هَسْبًا
وَحَلِّحْ حَقًّا تَعْمَلُ قَفَمَ: يَوْمَ حُرِّ بِالْحَقِّ
حَقَاب. وَهَلِّحَ لِمَنْ أَوْ تَعْمَلُ: لِمَا
كَلَّا تَعْمَلُ.

1. I. اِعْتَسَابُ. — 2. V. اِعْتَسَابُ.

1. I Cor., XIII, 9.

نَسَا مَعَهُمَا : فَكَيْفَ مَجَّ عَمَلُهُ : أَمْجَ
 الْيَوْمَ : أَمْجَ هَذَا كَيْزُ الْفُلَانِ : أَمْجَ نَسَا
 لَأَسْعَفُلَانِ : أَمْجَ نَسَا هُوَ وَبَلَّ مَجَلَانِ
 وَكَلِمَةُ زَيْدٍ أَعْدَلَانِ : وَمَدَا تَعْمَلُ لِأَ
 إِنْ تَعْمَلُ بِهِ : مَكَلَّ وَكَلِمَةُ هُوَ : أَعْمَلَانِ : مَجَّ
 : أَيْزِيفَ حَرْزَانِ : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ
 لِأَ مَكَلَّفِي :

أَوْ وَكَلِمَةُ زَيْدٍ إِنْ تَعْمَلُ بِهِ :
 وَتَعْمَلَانِ : نَسَا مَجَّ عَمَلُهُ هُوَ
 : إِنْ تَعْمَلُ بِهِ : مَجَّ دَعْمَلُهُ هُوَ
 : وَأَلَّ أَسْبَلُ حَيْدُ حَرْزَانِ : هَوَّفَ حَيْدُ
 حَرْزَانِ : فَحَلَّ حَرْزَانِ : إِنْ تَسِبُ حَيْدُ
 حَرْزَانِ : فَحَرْزَانِ : إِنْ تَسِبُ حَيْدُ
 هُوَ : فَكَيْفَ مَجَّ عَمَلُهُ : أَيْزِيفَ حَرْزَانِ
 : وَتَعْمَلَانِ : هُوَ الْيَوْمَ : مَجَّ مَعَهُمَا
 لِأَ مَجَلَانِ : هُوَ حَرْزَانِ : وَتَعْمَلَانِ
 كَعْمَلُهُ : هُوَ : بِزَيْدٍ : مَجَّ عَمَلُهُ
 كَعْمَلُهُ : وَتَعْمَلُهُ : هُوَ الْيَوْمَ : حَرْزَانِ
 : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ
 : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ
 : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ
 : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ :

وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ :
 وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ : وَتَعْمَلَانِ :

incorporatus est? Quomodo factus est
 homo? Quomodo * passus est impas-
 sibilis? Quomodo * mortuus est im-
 mortalis? » Hae rogationes enim fidei-
 lium non sunt; nec de his et de eis
 similibus inquit quicumque fidei
 christianorum (*χριστιανός*) mysterium
 sensit.

* L. f. 4
 v° c.
 * V. l. 2
 v° c.

33. Etenim haec quoque fidei myste-
 ria sunt: De caelo descendit ille qui
 est ubique. Et in utero habitavit ille
 quem mundus non continet. Et suf-
 fecit sinus Virginis illi quem tantum
 sinus essentiae continet. Et initium
 habuit ille cui non est initium. Et
 factus est homo verus Deus naturalis;
 et incorporatus est; et apprehensa
 est hypostasis inapprehensibilis.
 Et crescebat in statura sua corpora-
 liter ille qui integer et perfectus est
 in hypostasi naturae suae. Et intra re-
 gionem exiguam limitatus est ille in
 quo limitantur omnes vires vivae et
 naturae et ordines (*τάξις*). Et passum
 est et mortuum est propter salutem
 omnium vitarum illud Verbum quod
 in carne manifestatum est. Haec et
 talia fidei christianorum (*χριστιανός*)
 mysteria sunt; et quicumque ea co-
 gnoscit, scit ea non deprehendi, ac
 ille qui ea deprehendit, ipse * scit ea
 non explanari.

* L. f. 5
 1° a.

34. Dixisti de me: « Si in scientia
 exercitatus esses, silentium honorares
 propterea quod stupor mihi occurrit¹,

1. Ad verbum: Propter stuporem qui mihi occurrit.

* V. l. 5
r. a. * verborumque paucitatem diligeres. »
Hoc (quidem) ipsum verbum tuum
testatur, cum ignorantiam (ἰδιωτεῖα)
mili exprobras : « Haec est tota
doctrina tua : Mortuus est immortalis;
passus est impassibilis; factus
est ille qui est. » Ecce verborum
meorum paucitatem tu agnovisti.

35. Tu vero, o sapiens, qui te ipsum
profiteris¹ fidem honorare et te
confiteris mysterium eius silentio
tenere, de unoquoque e capitulis fidei
explanationem me rogasti : « Quo-
modo descendit hypostasis de caelo?
Metaphorice? Vere? Naturaliter? Hypo-
statice? » Hae tuae rogationes cuius-
dam sunt fidelis? Et : « Si nescis
quomodo descenderit, noli dicere :
Descendit; sed mendacem dic Li-
brum. » Et, cum Liber dicat : Des-
cendit, tu me doces confiteri : Non
descendit. Et : « Si quis dicit unum
ex Trinitate Christum esse, haec est
blasphemia. » Et illud quod scriptum
est : * Deus factus est homo, nec
mutatus est, tu scripsisti : « Non
factus est, ideoque non mutatus est. »
Et illud quod a patribus nostris die-
tum est : Incorporatus est mansitque
spiritualis, dixisti : « Non incorpora-
tus est et propter hoc spiritualis man-
sit. » Et illud quod Paulus dixit :

* V. l. 5
r. b. *Misit Deus Filium suum, et factus est*

1. V. 5014.

1. Ad verbum . Sapientia tua vero, qui te ipsum profiteris.

فَقُلْ حَتَّى تَرَوْحَهُ؛ وَمَا قَدَّمَا مَحْتَبِ يَوْمَئِذٍ.
كَذَلِكَ أَيْضًا : هِيَ مَحْتَبَةٌ هِيَ يَوْمَئِذٍ :
فَمَا مَحْتَبَةٌ أَيْضًا حَتَّى تَرَوْحَهُ؛ وَمَا قَدَّمَا
يَوْمَئِذٍ حَتَّى تَرَوْحَهُ مَقْلَقَةٌ. مَحْتَبَةٌ
لَا مَحْتَبَةٌ. سَعِ لَا تَعْقَلُ. يَوْمَئِذٍ
يَوْمَئِذٍ يَوْمَئِذٍ. يَوْمَئِذٍ أَيْضًا يَوْمَئِذٍ حَتَّى تَرَوْحَهُ؛
وَمَا قَدَّمَا.

تَدْعِيهِمْ بِرَبِّهِمْ وَتَدْعِيهِمْ أَيْضًا تَعْقُرُ
مَحْتَبَةٌ يَوْمَئِذٍ وَتَدْعِيهِمْ أَيْضًا
وَتَدْعِيهِمْ أَيْضًا أَيْضًا : كَذَلِكَ فَكُلَّ سَمِ
مَحْتَبَةٌ تَعْقُرُ يَوْمَئِذٍ فَتَعْقُرُ أَحَدًا :
وَأَمَّا كَمَنْ نَسِيَ مَحْتَبَةً مَحْتَبَةٌ
عَلَيْهِمْ. فَتَدْعِيهِمْ. فَتَدْعِيهِمْ.
مَحْتَبَةٌ. وَكَمَنْ أَحَدًا يَوْمَئِذٍ وَكَمَنْ
مَحْتَبَةٌ أَيْضًا. وَكَمَنْ أَحَدًا يَوْمَئِذٍ وَكَمَنْ
مَحْتَبَةٌ. وَكَمَنْ نَسِيَ : لَمْ يَأْتِ يَوْمَئِذٍ. أَلَا
وَتَدْعِيهِمْ أَحَدًا. وَكَمَنْ أَحَدًا يَوْمَئِذٍ
وَتَدْعِيهِمْ أَيْضًا مَحْتَبَةٌ أَيْضًا : وَكَمَنْ
نَسِيَ. وَتَدْعِيهِمْ مَحْتَبَةٌ أَيْضًا مَحْتَبَةٌ :
أَلَا إِنَّ كَمَنْ نَسِيَ : وَكَمَنْ نَسِيَ. وَكَمَنْ
وَتَدْعِيهِمْ. وَكَمَنْ أَحَدًا يَوْمَئِذٍ وَكَمَنْ
أَعْلَمَكَ : كَذَلِكَ أَيْضًا. وَكَمَنْ مَحْتَبَةٌ
لَا أَعْلَمَكَ. وَكَمَنْ مَحْتَبَةٌ لَأَعْلَمَكَ
وَأَعْلَمَكَ مَحْتَبَةٌ ; وَكَمَنْ : وَكَمَنْ
وَأَعْلَمَكَ مَحْتَبَةٌ ; وَكَمَنْ : وَكَمَنْ
وَأَعْلَمَكَ مَحْتَبَةٌ ; وَكَمَنْ : وَكَمَنْ

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

*ex muliere*¹, tu dixisti : « Homo est (ille) qui missus est. » Et illud quod loannes scripsit : *Verbum caro factum est*², tu scripsisti adversus hoc : « Visum est factum esse, etsi vere non factum est. » Et, cum Libri de Filio Dei passionem mortemque prae-dicent, tu scribis : « Homo est (ille) qui naturaliter mortuus est. Et ipse hic homo, » sicut dixisti, « naturaliter natus est, et naturaliter crescebat, et naturaliter atque necessario esuriebat sitiebatque, et somniabat dormiebatque, et laborabat eratque fatigatus, et patiebat moriebaturque. » Et rursus illud quod prae omnibus stultum est ac impium, scripsisti : « Naturaliter quoque resurrexit, et naturaliter rursus creatus est intra uterum, » sicut dixisti, « a Deo factore omnium naturarum ». Et illud quod Dominus noster dixit : *Solvite templum * hoc, et ego in tribus diebus excito illud*³, tu explanasti : « Iesus est templum quod solutum est, id-que excitavit Deus qui (erat) in eo. » Et illud quod Paulus dixit : *Deus fuit in Christo, qui mundum reconciliavit cum dominatione sua*⁴, tu dixisti : « Filius naturalis per Christum. » Et illud * quod dictum est : *Iesus a Nazareth circumibat, et hos qui a Malo re-erati sunt sanabat, quia Deus fuit cum eo*⁵, scripsisti : « Verbum Iesu adhaerebat, et signa in eo

* L. f. 5 1° c.

* V. f. 5 1° c.

1. L. om. ο'σ. — 2. L. om. |σλ.

1. Gal., iv, 5. — 2. Ioann., i, 14. — 3. *Ibid.*, ii, 19. — 4. II Cor., v, 19. — 5. Act., x, 38.

faciebat. » Et rursus : *Prophetam suscitabit vobis Dominus ex fratribus vestris*¹, dixisti : « Homo est Christus, ille qui est ex semine Abrahæ et David. » Et rursus notasti : « Quicumque non dicit alium in alio, hoc est Verbum in Iesu, Maneti Marcionique et Eutyecheti assentit. » Et rursus dixisti : « Quicumque proficitur Verbum, unam ex hypostasibus Trinitatis, descendisse et in Virgine habitasse, ut Arius et Eunomius credit. » Et rursus dicis : « Quicumque dicit Deum qui est hominem factum esse, prædicationem Manetis prædicat. » * Et rursus scripsisti : « Quicumque proficitur infantem illum qui ex Virgine natus est, Filium esse Altissimi, Bardesani assentit. » Et rursus dixisti : « Quicumque non proficitur Verbum ex Virgine sumpsisse Christum, primitias nostras, plus quam Apollinarius blasphematur. » * Et rursus dixisti : « Quicumque proficitur Deum hominem factum esse, vocabulum paganorum citat. » Et rursus dixisti : « Quemadmodum Deus non mortuus est, ita ex Virgine non natus est; nec nos oportet Virginem dicere Deiparam, sed Christiparam » ; (quod est) primum vocabulum Nestorii blasphemiae. Et rursus dicis : « Christus qui natus est, ipse est qui passus est et mortuus; et Deus nativitati mortique Christi nequaquam

مُذِنًا مَحْ اَسْتَقْفَ: اَمَّنًا وَكُنْفًا يَو
 مَدَعْمَسَا يَو اَمَلَا يَو مَحْ اَزْجَا وَكُنْفًا يَو
 ةَ يَو يَو. مَلَوَى وَفَصَلَا وَكُنْفًا وَ اَلَا اَمَّنًا
 سَبَلًا كَسَبَلًا: اِنْتَه وَ مَحْ مَدَلَا حَتَعَفَا:
 لَحَمِيْنُ مَدَمَمَسَا مَلَهَقَلَا فُلْمَر.
 مَلَوَى اَمَّنًا: وَ مَحْ وَ مَدَهْ وَ مَدَلَا: مَب
 مَحْ مَبْعَدْتَه وَ اَلْحَمْلُ مَلَا: مَبَا ةَفْجَا
 كَحَلَا مَلَا: اَمْر اِنْمَه مَلَهَقَلَا مَدَمَمَسَا
 مَدَمَمَسَا. مَلَوَى اَمَّنًا اَيَّ وَ مَحْ وَ اَمَّنًا
 يَو¹ اَمَّنًا كُنْفًا اَمَّنًا² يَو اَمَلَا يَو:
 فَمَدْرُوْا يَو مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا. مَلَوَى مَدَلَا وَ مَحْ
 وَ مَدَهْ وَ اَمَّنًا حَقْلًا وَ اَلْحَمْلُ مَحْ مَدَلَا
 وَ مَدَهْ يَو وَ كُنْفًا: لَحَمِيْنُ مَلَمَمَسَا. مَلَوَى
 اَمَّنًا وَ مَحْ وَ اَلَا مَدَهْ وَ مَدَلَا مَدَلَا
 مَحْ مَدَلَا اَلْحَمْلُ مَدَمَمَسَا: مَدَمَمَسَا
 مَحْ اَمَلَا مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا. مَلَوَى اَمَّنًا
 وَ مَحْ وَ مَدَهْ وَ اَمَّنًا مَلَا اِنْعَا: كُنْفًا مَلَا
 وَ مَدَمَمَسَا. مَلَوَى اَمَّنًا وَ اَمْر وَ اَلَا مَدَمَمَسَا
 اَمَّنًا: اَمَلًا مَحْ مَدَلَا اَمَّنًا³. مَلَا
 اَمَّنًا وَ مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا اَمَّنًا:
 اَلَا مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا. كُنْفًا مَلَا مَدَمَمَسَا
 يَو يَو وَ مَدَمَمَسَا. مَلَوَى اَمَّنًا اَيَّ
 وَ مَدَمَمَسَا وَ اَمَّنًا: مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا:
 مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا وَ مَدَمَمَسَا
 مَدَمَمَسَا لَأ مَدَمَمَسَا. مَلَوَى مَدَمَمَسَا وَ يَو
 وَ اَمَّنًا مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا مَدَمَمَسَا

* L. f. 5 v° a.

* v. f. 5 v° a.

1. V. 10. — 2. V. 10. — 3. V. 11. c.

1. Deut., XVIII, 18.

وَسَمِيًّا وَتَمْلًا وَحَ صَخْمًا : لِأَنَّ هُنْتُمْ : وَكَلِمَةٌ
كَلِمَةٌ مَعْدَمَةٌ : حَيْثُ أَوْ : وَتَمْلًا وَتَمْلًا وَتَمْلًا
وَأَمَّا حَيْثُ فَتَمْلًا فَتَمْلًا . هَلَاكٌ أَمَّا : وَحَيْثُ
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
إِنْغَلِقَ وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَكَلِمَةٌ هِيَ : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا . هَلَاكٌ أَمَّا : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :
وَمَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَوَيْ : وَوَيْ : وَوَيْ :

communicavit. » Et rursus scripsisti : « Quae dicuntur ¹ : Descendit Christus, et : Descendit Filius, et : Descendit Spiritus de caelo, vera non sunt; nec de hypostasi Filii et Spiritus haec vocabula dicuntur. » Et rursus dixisti : « Christus nomen est quod indicat naturam hominis ac oeconomiam ^{*} quae in eo fuit ex Deo; Deum autem hominem factum esse nomen Christi non patefacit. » Et rursus dicis : « Quemadmodum sunt tres hypostases Patris et Filii et Spiritus unus Deus, non autem tres dii, ita sunt duae hypostases Dei et hominis ^{*} unus Filius »; ex quo ostendes Christum Filium gratiae esse, cui nominatio Filii naturalis per gratiam imponitur. Et rursus dixisti : « Quemadmodum rex purpuram ² induit, quae in semetipsa est extra hypostasim regis, ita induit Deus aliam hypostasim hominis, quae sibi pro purpura fuit. » Et rursus dixisti : « Quemadmodum habitat homo in templo, atque alia est domus et alius est ille qui in ea habitat, ita habitavit Verbum in Iesu, templo suo. » Et rursus de mysteriis sanctis blasphemasti, dicens : « In memoriam huius corporis ponuntur, quanquam ipsa corpus non vere vocantur. » Et rursus dicis adversus traditionem Domini nostri quae hypostases Patris et Filii et Spiritus separavit nobisque tradidit; ^{*} tu vero scripsisti adversus eam : « Si possibile

^{*} L. f. 5
v^o b.^{*} V. f. 5
v^o b.^{*} L. f. 5
v^o c.

1. Ad verbum : Quod dicitur. — 2. Ad verbum : Purpuras.

tavit ille qui est ubique? Quomodo factus est homo? Quomodo natus est? Quomodo crescebat in statura corporaliter? Quomodo nobis similis fiebat Deus in unaquaque re? Quomodo manducabat bibebatque? Quomodo patiebatur moriebaturque? Quomodo surrexit ipse propria virtute?»

39. Hae sunt tuae rogationes ad nos; ac te ipsum fidelem nominas, et specie (συχίζω) fallaci fidem laudas, maxime quo tibi facilius sit in eam blasphemare. Sic enim quoque fit, ut ille cui non est secundum eam veritas in operibus, ipse maxime per verba laudem (ζήλος) eius exaltet. Nam, non propterea quod amor veritasque fidei * apud te sint¹, verbo tuo eam exaltasti, sed quia putasti te laudibus (ζήλος) metaphoricis blasphemias tuas tegere nosque decipere una cum ceteris aliis. Neque autem blasphemiarum tuarum corpus dimittimus, ut ad umbram laudum (ζήλος) tuarum attendamus; * (nec), propterea quod verbo fidem metaphorice exaltas, nos latet error tuus, qui insequitur. Etenim intelligentia Christi induti sunt quicumque veritatem fidei pure tenent, inveneruntque iudicium spiritus, ut dixit Paulus².

40. Quare vero necessaria sunt

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩. ١٠. ١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

1. V. ٤٤. — 2. L et V ٥٥٥٥٥٥. — 3. L et V ٥٥٥٥٥٥.

1. Ad verbum : Non propter amorem et veritatem fidei quae est apud te. — 2. Cf. Rom., viii, 6.

* L. l. 6
r. c.

* V. l. 6
r. c.

بَدَحْتُمْ مَدَامُ أَحْبَبْتُمْ وَتَسْرَبُونَ. مَسْكُ أَمْ
 حَمِيٍّ وَأَنْحَتُمْ وَأَرْبَمَ كَيْ وَتَعْلَمُونَ: سَعِدَ
 يَوْمَئِذٍ أَلْفَعْلَمُونَ. مَسْكُ أَمْ وَجَلَّحْتُمْ وَأَلْ
 تَرْتَلِبْتُمْ أَوْ كَيْ بَدَحْتُمْ مَعِ إِنْغَعْلَامًا:
 أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ آيَاتُ أَنْتُمْ حَمْدُكُمْ. مَسْكُ
 أَمْ وَفَعْلَمَهُ: وَمَلِكًا مَعِ هَيْئًا
 مُبْجَمَلًا: سَمَاءً يَمْ دِهَوَى كَتَحْتُمْ وَأَلْ
 مُبَكَّلًا. هَلَّا كَيْ مَدَحْتُمْ أَيْ حَمْدُكُمْ
 وَأَهْمَلًا وَأَلْ مُبَكَّلًا: وَتَسْرَبُونَ أَلَمْ تَدْرِكُوا حَقُّكُمْ
 * وَيُؤْزِلُ الْكَلْبَةَ تَلْ مُبَكَّلًا: مَلْجَمًا هَلْ سَعَى
 هَقْلًا هَلْ هَلَّا مَدْحًا: وَأَلْ لَمْ كَيْ وَتَدْرِكُوا وَأَلْ
 مُبَكَّلًا. أَلَمْ أَرْبَمَ كَيْ وَتَسْرَبُونَ: أَلَمْ تَدْرِكُوا:
 وَتَبْجَمَلْتُمْ: أَلَمْ تَدْرِكُوا وَتَدْرِكْتُمْ
 دِهَوَى مُبَكَّلًا هَلْ مَدْحُكُمْ كَيْ: هَلْ
 مَدْحًا: وَتَسْرَبُونَ: أَلَمْ تَدْرِكُوا
 هَلْ تَلْ دِهَوَى لَمْ تَدْرِكُوا:

أَمْ إِنْغَعْلَامًا وَتَسْرَبُونَ هَلْ تَدْرِكُوا
 مَدْحًا لَمْ تَدْرِكُوا: وَتَدْرِكُوا تَلْ
 مَدْحًا: وَأَلْ تَدْرِكُوا: مَدْحًا وَتَدْرِكُوا
 وَتَدْرِكُوا تَلْ تَدْرِكُوا تَدْرِكُوا: وَتَدْرِكُوا
 إِنْغَعْلَامًا يَمْ وَتَدْرِكُوا سَعِدَ: وَتَدْرِكُوا
 أَلْ هَلْ كَيْ وَتَدْرِكُوا تَدْرِكُوا: وَتَدْرِكُوا
 تَدْرِكُوا وَتَدْرِكُوا: وَتَدْرِكُوا أَلْ أَلْ
 وَتَدْرِكُوا سَعِدَ: وَتَدْرِكُوا تَدْرِكُوا
 تَدْرِكُوا. وَتَدْرِكُوا أَلْ أَلْ وَتَدْرِكُوا
 وَتَدْرِكُوا: لَمْ تَدْرِكُوا

verba, ubi opera requiruntur quae videantur? Etenim pro eo quod dixisti : Nos oportet silere, debebas silere. Et pro eo quod scripsisti : Ne contumeliose laedantur haec quae sunt supra humanitatem, nonne verbo tuo contumeliose ea laesisti? Et pro eo quod Paulus (dixit) : *Parum ex multo scimus*, num operibus ostendisti te nescire? Cum verbo speciei (σχιζμα) praedicas te nescire, num te deest ostendere totam explanationem * mysteriorum divinorum te scire, et culpae stultosque ac indoctos * reputare illos qui confitentur se nescire. Sed te oportet scire, o comes noster, nos scire (quosdam) esse qui fidem laudent veritatemque glorificent, non quia eam diligunt, sed quia * eos sua conscientia impellit.

* L. f. 6 v° a.

* V. f. 6 v° a.

41. Quemadmodum (homo) quidam qui odio habet suum proximum, cum evenit ut odium suum manifestetur, multum iurat et anathematizat : Odium non habeo, quia persuasione (πεισισ) verborum tegere excogitat odium quod in se (est); alius vero, cuius vera est dilectio erga proximum suum, hac re non indiget, ut verbo eum certiore faciat a se diligi, quia verae dilectionis defectus est etiam (hoc) quod verbo se ipsam mani-

1. L. a. l.

1. Ad verbum : *Sine disciplina.*

festet; ita et ille quoque qui fidei mysteria sincere tenet, non indiget, ut verbis laudes (αλεως) fidei plectat, sed operibus ostendit eam occultari atque abscondi¹, mysteriumque sublime esse (ac) ineffabile. Nec verbo dicit: Fides ineffabilis est; sed tacet, eamque non tractat. Et pro eo quod verbo dicit: * Silentium sit, operibus (id) ostendit eiusque negotium silentio praetermittit. Et pro eo: Non indagatur, eam non indagat; et pro eo: Non inquiritur, eam non inquit; et pro eo: Non deprehenditur, non * currit ut eam deprehendat. Et pro eo quod dicit: *Parum ex multo scimus*, per silentium suum se ostendit parum ex multo scire. Et pro eo: Non subiungitur doctrina sub sensus, non subiungit eam sub sensus. Et pro eo quod alium iubet eius verba contrahere eiusque opera extendere, contrahit ipse verba sua de mysteriis divinis atque opera sua extendit mandatorum observantia. Et pro eo quod se ipsum alius (hominis) doctorem profitetur, ipse per se ostendit grave atque difficile esse mysterium divinum², neque ad verbum venire, nec sub explanationem cadere, nec intellegentia deprehendi, nec intel-

بِحَقْلَا نَبِيَّهٖ مَقْلُصِهٖ وَيَمْتَحِنُهٗا:
 اَلَّا دِهٖ كَخَدْبَا مَحْسَلَا بِسَمْرُهٗا
 وَتَهْمُهٗا ٥؛ اَزْا اِبْ مَحْكَلْمَا وَا
 مَحْلَمَلَا. كَبَلَا اَمَنْ حَمَلَلَا وَا
 مَحْلَمَلَا اَمْتَحِنُهٗا: اَلَّا قَلَا هَلَا مَحْمَلَا
 اِهٖ. سَكْ اِهٖ وَا مَنْ حَمَلَلَا * وَقَلْمَا
 اِبْ: مَحْسَلَا كَخَدْبَا قَلْمَا دِهٖ مَحْ
 قَهٗهٖ. سَكْ اِهٖ وَا مَحْلَمَلَا: اَلَّا حُرَا
 اِهٖ. سَكْ اِهٖ وَا مَحْلَمَلَا: اَلَّا
 مَحْمَقْ اِهٖ. سَكْ اِهٖ وَا مَحْلَمَلَا: اَلَّا
 لُ * اِهٖ وَا مَحْلَمَلَا. سَكْ اِهٖ وَا مَحْلَمَلَا
 بِمَلْمَلَا مَحْ هَيَّ مَحْمَلَا: مَحْسَلَا
 حَبْ قَلْمُهٗا بِمَلْمَلَا² مَحْ هَيَّ نَبِيَّهٖ.
 سَكْ اِهٖ وَا مَحْلَمَلَا مَحْلَمَلَا
 اِسْمَا قَلْمَا: اَلَّا مَحْمَقْ اِهٖ اِسْمَا
 قَلْمَا. سَكْ اِهٖ وَا مَحْلَمَلَا وَا مَحْلَمَلَا
 مَحْمَلَا اِبْ هَمَمَّرْ حَخْبَا اِبْ: اِهٖ مَحْمَلَا
 مَحْمَلَا اِبْ وَا اَزْا اَلَا تَلَا هَمَمَّرْ
 حَخْبَا اِبْ حَلْمَلَا وَا هَمَمَّرْ. سَكْ
 بِمَحْسَلَا نَعْمَا مَحْمَلَا بِسَمْرُهٗا: اِهٖ
 كَمَمَمَمَمَمَا مَحْسَلَا نَعْمَمَمَمَمَمَا مَحْمَمَمَمَمَمَا
 وَا اَزْا اَلَا تَلَا: اَلَّا حَمَلَلَا: ٥؛ وَا
 نَعْمَا اِسْمَا هَمَمَمَمَمَمَا: ٥؛ وَا مَحْمَلَا اِهٖ
 مَحْمَلَا: ٥؛ وَا حُرَا اِهٖ اِهٖ: ٥؛ وَا مَحْ

1. V om. ١١. — 2. V add. ٥ ٥.

1. Ad verbum: *Eius occultationem et absconsonem.* — 2. Ad verbum: *Pondus et difficultatem mysterii divini.*

* L f. 6
v b.

* V f. 6
v b.

مَثَلًا مَدَّيْلًا عَزُورًا: أَلَا كَلِمَةً يَا فَهْمِي
مَدَّيْلًا لِحَمْرٍ:

أَمَّا هَذَا: أَمْرٌ بِأَمْرٍ: أَوْ تَدْبِيرٌ:
كَحَبْرٍ رُؤْيٍ يَوْمَ بَيْتِ الْبَيْتِ: وَيَلَا: مَن
حَبْرٌ مَكَّةَ مَن مَدَّيْلًا. أَلَا مَقَالٌ
فِي: وَقَالَ: أَلَا مَدَّيْلًا أَمَّا
* يَا بَحْرٍ: مَدَّيْلًا¹ دَهْمِيَّةً
مَدَّيْلًا هَمَّا رَجَعَهُ دَمِي
* كَعَدْبٍ. أَلَا مَن مَدَّيْلًا: كَمَنْ
حَبْرًا: أَلَا مَدَّيْلًا: كَمَنْ مَدَّيْلًا
مَدَّيْلًا مَدَّيْلًا: بِقَعْفِ دَمِي
وَأَمَّا: أَحْمَدُ: يَا كَمْرٍ أَحْمَدُ
أَلَا مَدَّيْلًا: أَلَا مَدَّيْلًا. هَمَّا
حَبْرًا أَمْرٌ بِأَمْرٍ: بِأَمْرٍ: بِأَمْرٍ:
كَمَّا: مَدَّيْلًا لَأَمْرٍ: أَلَا:
هَمَّا بَعْدَ: أَلَا مَدَّيْلًا. أَمَّا
كَمَّا: أَلَا مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا
نَهْمًا: مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا. هَمَّا
أَمَّا: بِأَمْرٍ: مَدَّيْلًا: بِأَمْرٍ:
أَلَا مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا: أَمَّا:
وَمَنْ: وَقَالَ: مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا
بَعْدَ: مَدَّيْلًا: أَلَا. مَدَّيْلًا:
كَمَّا: أَلَا مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا:
مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا: أَمَّا:
وَمَنْ: أَلَا مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا:
مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا:
مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا: مَدَّيْلًا:

lectu indagari, nec veritatem ex
verbis manifestari, sed per observan-
tiam mandatorum sapere.

42. Haec et talia, o comes noster,
te oportebat opere ostendere, ut ex
opere tuo, non autem ex verbo tuo,
utilitatem percipiamus. Sed perso-
nam (πρόσωπον) tulisti atque te vesti-
visti specie (συζυγ) * quae non est *
L. f. 6
V^o c.
iterumque * operibus in eam blasphe-
masti. Si enim (haec fides) non inda-
gatur, quare eam indagasti? Et si
non interrogatur, quare omnibus ver-
bis tuis nos rogasti: « Explana mihi
quomodo »? Me docuisti: « Noli
indagare, et noli inquirere, et noli
disputare »; et iterum tanquam igna-
rum (ἰδιώτης) me culpasti, quod ne-
scienter scripserim; et, cum nihil
sciam, me ipsum affirmaverim docto-
rem esse. Dixisti adversus me: *Non
in sapientia verborum, ut non evacuatur
crux Christi*¹; et iterum dixisti: « In
caligine tua putasti unum ex Trini-
tate descendisse de caelo. » Dixisti:
« Propter disputationem et inquisi-
tionem te ipsum arbitratus es docto-
rem esse »; et rursus dixisti, verbum
meum irridens: « Inepta inventio
parvae doctrina. » Dicis: « Ae-
ger es quotidie ex disputatione et
quaestione verborum »; et rursus

1. V et L. — 2. L. — 3. V.

1. I Cor., I, 17.

وَأَهْتَمُّ: كَيْ تَكُنْ حَقِيْقًا، وَيَدْرُ
 حَيْثُ كُنَّا مَدَامِنَّا: أَلَّا تَكُنْ مُخْتَلًا
 مَدَعْقَالًا مَامِنًا، وَمَدَسْرَتِي حَيْثُ كُنَّا.
 مَهْلًا وَيَا أَوْ قَدَّمَهُ مَدَدُ حَيٍّ:
 وَكُلُّ مَدَّجَرٍ دَاهْتَمُّدَا مَدَدَهْجَا نَدْحِي.
 مَدَلُّ: بِدَاهْتَمُّدَا كَمْ مَدَدَفَهْ حَقًا
 دَرْتَمًا: أَمْرٌ إِنْ تَقُلْ: وَرُدُّنِي قَدْرًا مَدَدَهْجَا.
 كَيْ وَيَدْرُ تَقُلْ مَدَّ حَيٍّ: تَبَّ أَمَلِي
 رَدُّنِي مَدَّ حَيٍّ: أَيْ مَدَدَهْجَا أَهْتَمُّدَا
 وَيَدْرُ: تَبَّ أَمَلِي أَهْتَمُّدَا. أَلَّا، بِأَمَلِي
 مَدَعْقَالًا، بِسَعْدَقَتِي مَدَدَهْجَا: وَحَقِيْقَةً
 لِمَالِي مَدَسْرَا أَوْ لِحَيْنٍ حَقِيْقَهْجَا
 مَدَدَهْجَا. بِأَمْرٍ مَدَسْرَتِي مَدَدَهْجَا
 لَلْأَهْلِ: تَعَفُّي أَوْ رَدُّنِي حَقِيْقَةً
 إِنْ تَقُلْ.

أَيْ: مَدَّ حَيْثُ كُنَّا حَقِيْقًا وَيَدْرُ
 مَدَسْرَتِي مَدَدَهْجَا¹ أَهْتَمُّدَا وَيَدْرُ: مَدَّ
 لَّا حَيْثُ كُنَّا: أَيْ مَدَدَهْجَا حَيْثُ كُنَّا مَدَدَهْجَا
 حَقِيْقَةً أَهْتَمُّدَا: بِأَمَلِي. مَدَّجَرٍ مَدَدَهْجَا
 سَعْدَقَتِي مَدَدَهْجَا تَعَفُّي مَدَدَهْجَا: وَلَا
 قَدْرًا: بِأَمْرٍ مَدَدَهْجَا: مَدَدَهْجَا
 أَهْتَمُّدَا وَيَدْرُ. مَدَّجَرٍ مَدَدَهْجَا مَدَدَهْجَا
 أَمَلِي مَدَدَهْجَا: بِأَمَلِي مَدَدَهْجَا حَقِيْقَةً
 مَدَدَهْجَا: بِأَمْرٍ مَدَدَهْجَا مَدَدَهْجَا
 مَدَدَهْجَا: بِأَمْرٍ مَدَدَهْجَا مَدَدَهْجَا

Et hoc verbum « speciei » ($\sigma\chi\tilde{\eta}\mu\alpha$) non
 dicitur de malis, quae manifeste ex-
 stant, sed de bonis, * quemadmodum
 castitas ac rectitudo, quae manifeste
 videntur. Quamobrem Paulus quoque
 nos docet, ut omnia *honeste*¹ et *secun-*
dum ordinem ($\tau\acute{\alpha}\xi\iota\varsigma$) faciamus²; et rus-
 sus: *In specie* ($\sigma\chi\tilde{\eta}\mu\alpha$) *ambulate ad ex-*
traneos, ut homines qui tempus suum
*($\alpha\alpha\iota\phi\acute{\omicron}\varsigma$) redimunt*³; non ut extrinsecus
 casti simus, cum intrinsecus libidinosi
 sumus, vel ut ostendamus speciem
 ($\sigma\chi\tilde{\eta}\mu\alpha$) ieiunii, cum sumus intemper-
 rantes ($\acute{\alpha}\sigma\omega\tau\omicron\varsigma$); sed ut rectitudo et
 castitas cogitationum nostrarum ac
 virtus quae in nobis (est) manifesten-
 tur et etiam extrinsecus videantur
 in omnibus conversationibus nostris,
 ita ut, quemadmodum quod abscon-
 dimus a Deo videtur, sic quod mani-
 festamus hominibus placeat.

45. Tu vero verbo tuo bonum quod
 videtur vocasti « speciem ($\sigma\chi\tilde{\eta}\mu\alpha$) falla-
 cem », et invitus tibi testatus es apud
 nos esse speciem ($\sigma\chi\tilde{\eta}\mu\alpha$) rectitudinis.
 Exinde ad obcaecationem tuam pro-
 priam attende et (agnosce) te sine
 iudicio esse, qui id quod videtur
 vocaveris « speciem ($\sigma\chi\tilde{\eta}\mu\alpha$) fal-
 lacem ». Et cum non potueris ne
 videre quidem illa quae videntur,
 passiones absconditas, quae in anima
 moventur, confiteris te deprehen-

1. L. $\alpha\delta\mu\epsilon\theta$.

1. Ad verbum: *In specie* $\sigma\chi\tilde{\eta}\mu\alpha$. — 2. Cf. I Cor., XIV, 40. — 3. Col., IV, 5.

dere. * « Quia passionibus malis, (nempe) invidia ambitioneque et odio, te ipsum non exuisti, non potuisti veritatem accipere. » Et quis est igitur (αἴτιος) iudex (rerum) absconditarum, sicut tu? Et, si dicis eas manifeste videri, haec quae manifestantur vocasti « speciem (στυγερά) fallacem »! Quod verbum rectitudinem exteriorem praedicat. Ecce igitur, secundum verbum tuum, castitas foris videtur, et haec quae in cogitationibus moventur, aliis non manifestantur. Tu vero (id) reiecasti, et aliud nomen imposuisti illis quae videntur, — atque me iudicas ex signis quae te latent, — quae, sive ex verbis, sive ex operibus, in te magis quam in me valde videntur. Etenim, sive furibundus, sive iracundus, sive invidus, sive amator gloriae, sive impudens et blasphemus, tu visus es ex scriptis tuis esse, quia, cum tibi proposuisses de fide quaerere, negotium tuum dereliquisti, et existiisti ut conviciareris¹ et variis nominibus * contumeliosis vocares illum cuius adversus verbum pugnas : namque manifeste videtur ex his passionibus totum verbum tuum contexi. Etenim si quis his omnibus aut nonnullis non capitur, tam impudenter sicut tu contumeliose non laedit.

46. Sed forte (αἴτιος) dices : Zelo fidei

1. Ad verbum : Ad convicia.

مَح تَعَفَر لَأ فَعَسَا : سَهْمًا وَنَسَمًا
 فَعَسَا مَهْمًا : لَأ أَعَسَا فَلَاقَدَا
 كَعَفَا : مَهْمَا أَوْ أَلَمَّ بِهِ وَنَمَّ
 بِفَهْمَا أَفَمَّ : هِئَا أَلَمَّ بِحَيِّهَا
 مَا سَرَتْ : كَهَذَا مَح وَبَحْتِهَا
 وَنَمَّ مَهْمَا أَنْتَ : مَهْمَا وَمَحْمَمًا
 أَمَمًا بِحَيِّ : هِئَا مَحْمَمٌ حَجَّ أَسْر
 مَهْمَا نَعَمًا مَا سَرَتْ : هِئَا مَحْمَمٌ
 بِحَسَمًا مَا رَمَى : حَسَمًا لَأ رَمَى
 أَيْ مَح أَهَمَّ مَهْمَا مَهْمَا سَمَّ
 لَأ مَح وَمَسَرَتْ : هِئَا أَيْ كَ مَح
 تَعَلَّ أَمَّ بِفَهْمٍ مَحْمَمٌ : هِئَا
 مَح مَحْمَمٌ هِئَا مَح حَيِّهَا مَحْمَمٌ
 مَحْمَمٌ وَنَمَّ مَا سَرَتْ : هِئَا سَمَّ مَحْمَمٌ
 حَمَّ : هِئَا نَمَّ مَحْمَمٌ هِئَا سَهْمًا هِئَا
 نَمَّ مَحْمَمٌ هِئَا مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ
 أَيْ أَسْرًا مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ
 مَحْمَمٌ وَبَحْتِهَا تَعَفَر : بِحَيِّهَا
 بِمَهْمَا : مَهْمَا مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ
 حَمَّ مَحْمَمٌ : مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ
 : بِحَيِّهَا مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ
 مَحْمَمٌ أَيْ : مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ
 مَحْمَمٌ مَحْمَمٌ : أَلَّ مَحْمَمٌ أَيْ أَسْرًا
 مَحْمَمٌ : أَيْ مَحْمَمٌ : هِئَا مَحْمَمٌ
 مَحْمَمٌ لَأ مَحْمَمٌ :

* L. f. 7
P. c.

* L. f. 7
V. a.

وَيَمُتْعِنُهُمْ: هَؤُلَاءِ يَسْتَعْنِدُونَ بِمَذَاهِبِ
 هَذِهِ نَسْتَعْنِدُ بِمَذَاهِبِ تَحْتَكُمُ: إِلَّا لِهَيْئِ
 مَذَاهِبِهِمْ: وَيُتْعِنُونَهُمْ هَمَّ مَذَاهِبِنَا، وَنَعْمَلُ
 سَعْدٌ زِحْرًا: مَهْجُرًا لِسَقْتِنَا. سَعْدٌ
 رُكُوتُنَا: هُوَ يَتَوْلَى مَجْرَأَنَا مَعْنَى
 سَعْدٌ رَجُوعًا: فَتَضَلُّ

أَمْرٌ وَأَبَ كَلَّا فَكُلَّمَا جَاءَتْ أُمَّتٌ
 لَأَنْفَعَهُمْ هَذَا لَهُمْ فَكُلَّمَا تَقَنَّوهُمْ
 وَتَبَيَّنُوهُمْ: يُعْفَى بِهِمْ أَمْرُهُمْ مَعْرُوفًا
 وَجَاهِلًا كَرِيهًا: هَذَا جَاهِلٌ بِرَيْسٍ حَسَبِ
 دِينِهِ: أَوْ بِهِمْ مَكْمَلًا: وَيُتْعِنُونَهُمْ
 إِلَّا بِعَمَلِكُمْ: وَمَحَلِكُمْ: هَؤُلَاءِ
 جَعَلُوا مَعَهُمْ: لِأَنَّهُمْ هَؤُلَاءِ يُكْتَلَمُونَ
 وَأَبَ * بِحَسَبِنَا لَمْ يَكُنْ مَعْنَى هَؤُلَاءِ
 هَؤُلَاءِ مَعْرُوفًا هَؤُلَاءِ مَقْتُولُونَ
 بِمَعْنَى: لَمْ يَكُنْ أَفْ لَمْ يَكُنْ تَبَيَّنُوا. قَبْ
 أَفْ لَمْ مَعْرُوفًا: يُدْعَى بِهِمْ جَاهِلًا مَذَاهِبِنَا
 أَفْ لَمْ جَاهِلًا: إِلَّا مَعْرُوفًا جَاهِلًا
 هُمْ: جَاهِلًا بِدِينِهِ مَحَلِكُمْ: جَاهِلًا
 لِنَسَقَتِنَا: حَسْبِنَا هَمَّ مَذَاهِبِنَا خَمِينًا
 مَحَلِكُمْ: قَبْ مَهْجُرًا فَتَضَلُّ مَعْنَى
 هُمْ: هَؤُلَاءِ مَذَاهِبِنَا لِسَقْتِنَا: دَلِيلًا
 قَالُوا: هَؤُلَاءِ لَمْ يَكُنْ مَعْرُوفًا وَتَعْنَى: *
 أَمْرًا هَؤُلَاءِ هَلْ فَكُلَّمَا: قَبْ سَعْدٌ
 مَعْنَى: هَؤُلَاءِ هَمَّ مَذَاهِبِنَا هَمَّ مَذَاهِبِنَا

1. L. 17. 25.

1. Cf. Act., xxviii. 17. 23 et 25.

(concitatus sum). Qui autem zelo fidei concitatur, non furore et contumelia completur, sed zelo et vigilantia et fortitudine virtuteque animae. Pro contumelia exempla multiplicat, et pro conviciis testimonia ex libris et natura (sumpta), et pro blasphemii argumenta (πεποις).

47. Ita scriptum est etiam Paulum, congregatis atque ad se venientibus omnibus primis Iudaeorum, a mane usque ad vesperam cum eis disputasse; nec scriptum est uni ex eis ipsum conviciatum esse vel eorum actus inquisivisse; sed, sub fine sui sermonis, qui die iam vergente evenit, eis citasse propheticum testimonium, quod ostendit eos incredulos fuisse, neque ipsos nec patres eorum unquam veritatem accepisse, cum ne hac in re quidem a semetipso eos reprehenderit, sed ex verbo Libri 1. Et certum est ipsum lucusque in toto sermone mansuete et benigne cum eis locutum esse, cum argumenta (πεποις) multiplicaret testimoniaque daret et exempla colligeret; nec id quod non pulchrum erat sibi ipsi persuasit facere.

48. Ita etiam Stephanus, raptus ab Iudaeis et in medium adductus, falsis testibus statutis qui eum ac-

* L. f. 7
v. b.

cusarent, benignis verbis inceptit eos alloqui : *Viri fratres nostri atque patres nostri, audite*¹. Et, postquam narra- vit totam oeconomiam ab initio electionis Abrahae usque ad manife- stationem Christi multasque muta- tiones docuit quae in oeconomia fuerunt, atque vidit eos * verbo suo non credere, citavit et ipse verbum illi (verbo) Pauli cognatum : *O duri cervicis et incircumcisi corde et auri- bus, vos semper Spiritui sancto resisti- tis; sicut patres vestri, ita (et) vos*². Et negotium suum non dereliquit, ut illi coetui de aliis conviciaretur, vel eorum libidinem et fornicationem citaret³ cum ceteris aliis malis de quibus et prophetae semper eos accu- sarunt. Sciebat enim hoc non conve- nire ad quaestionem quae sibi curae erat; nam fidem eis tradere ibi vole- bat, non autem rectitudinem ope- rum; quae (fides) si accepta esset, ex ea nata esset etiam actuum recti- tudo.

49. Et rursus Paulus quoque in loco altero⁴, cum rogaretur ut Iudaeis apologiam faceret pro verbo doctrinae suae, hac mente pacifica in ser- mone suo ad eos incipiebat : *Viri fratres et patres, audite meam apolo-*

¹ Cf. Act., vi, 12 et 13 et vii, 2. — ² Ibid., vii, 51. — ³ Ad verbum : *Et conviciatus est...*

مَهَيَا يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ لِمَ تَعْرِضُونَ حَقِّي
 كَمَا عَصَيْتُمْ فَرَخًا وَنُورًا دَعَايَايَ : وَرَحْتَ
 أَسْتَعِي هُدَايَايَ : مَعْصِي. مَعْجَ وَأَعْلَاكُمُ
 حَقِّي مَدْحِي نُبَأُ : مَعْجَ هَهُؤُا وَحَمَلَايَ
 : أَدْحِي مَرَّ مَدْحِي حَمَلَايَ وَيَعْنِي
 هَذَا أَدْحِي مَعْصِي فَرِي تِلْكَ وَيَهِي هَذَا
 كَمَا عَصَيْتُمْ : مَرْزَا وَأَلَا حَمَلَايَ
 لَمَدَايَا : إِنَّا أُوهُوَ مَدْحِي : وَمَعْنِي
 حَيْثُ وَفَعْلَهُ : أَوْ حَمْرٌ مَقْبَدٌ
 مَبْلًا وَبَلَا مَرْتَبَةٍ دَلْلَاهِي
 دَعَايَايَا : أَيُّهَا دَحْرَجُ
 لَمَدَايَا : مَعْجَا وَمَعْجَا مَعْصِي
 أَيُّهَا : أَمْرٌ أَحْتَقِفُ : أَوْ أَيُّهَا . هَلَا عَصَا
 قَدَحِي مَدْحِي نُبَأُ رَسْمِي دَاهِي فَبْعَا :
 أَوْ إِنَّا رَلَمَدَايَا : هَرْسَمَايَا : حَمْرٌ
 قَدْحًا : حَقْقَا سُبْنَا أَمَلِي : أَوْ
 بَحْرًا دَحْرَجُ دَاهِي مَلْتَرِي أَيُّهَا .
 مَبْ : أَيُّهَا مَبْ : وَيَا لَأَسْمَا حَمَلَايَا
 : وَيَحْمَلَا دَاهِي : وَفَعْلَمُ حَاهِي مَبْ
 وَمَعْصِي أَيُّهَا : إِنِّي زَحَا أَيُّهَا مَدْحِي
 : وَيَحْتَبَا : أَيُّهَا : لَمَدَايَا : مَدْحِي
 مَدْحِي أَيُّهَا أَوْ أَمَلَا : وَيَهِي :

مَدْحِي أَوْ فَهْلَهُ دَحْرَجَا دَحْرَجَا
 : أَيُّهَا : وَيَعْمَلُ : وَيَهِي : مَدْحِي
 مَدْحِي : مَعْصِي : دَاهِي دَحْرَجَا : حَمَلَا
 مَعْصِي حَمَلَايَا : دَحْرَجَا : مَعْصِي
 : وَيَا : حَمْرٌ أَيُّهَا : مَعْصِي

et citavit. — 4. Ad verbum : *In loco et in secundo.*

دَخَفَ دِهَسِبَ بِحَقْلَقْ. هَمْ قَبْ دِه
 دَمْدَمِجَلْ: لَأ سَكَلْ مَتَلْ حَقْلَا:
 * زَجْدَا حَدْلَا بِمَلَقْلَا: مَرَسْتَلَا
 حَدْمُودَا بِمَمْنَعْلَا: لَأ كَلْمَا مَدْلَا
 زَمِ قَبْ دِه سَمْلَا يَوْمَا مَدَا لَسْمَا
 يَوْمَا. لَوْمَا مَدَلَمِ مَدَلَسْرَتَمِ مَحَ قَمْنَمِ
 * مَدَلْ:

مَحْلَا أَمَدِ: بِحَمَرِ مَيَوْمَا مَدَمْنَلَا
 مَدَمْلَا يَوْمَا مَدَمَدَلْ بِمَمْلَا
 مَدَلَسَمِ يَوْمَا: أَمَلَا بِأَمِ حَبَبَلَا سَمْلَا
 بِمَبْ دِه مَمَرِ يَوْمَا بِنَعَمَا; مَدَمَا
 مَدَمَاتِ يَوْمَا مَدَمَعَمِ كَمَ حَمَدَلَا:
 مَدَمِ لَمِ مَبْ * يَوْمَا بِمَلَا: مَمَلَا مَمَرِ
 مَدَمَا: بِمَدَمَاتِ مَدَمِ مَحَ مَرْمَلَا يَوْمَا:
 مَمِ بِأَمِ لَسْمَلَا لَأ مَبْ مَبْ مَبْ
 لَأ مَمَلَا: * لَأ مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا
 مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا * يَوْمَا مَمَلَا مَمَلَا
 مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا * يَوْمَا: مَمَلَا: مَمَلَا
 مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا: مَمَلَا: مَمَلَا مَمَلَا
 مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا:

مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا
 بِمَحَقْ مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا
 مَمَلَا: مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا
 مَمَلَا مَمَلَا: مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا
 مَمَلَا. مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا
 * مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا مَمَلَا

giam ad eos¹. Et, postquam eo ser-
 mone incepit, non coniunxit verba
 verbis, * contumelianque quaestioni
 doctrinae, ac convicia inquisitioni
 fidei. Sed totum verbum ad negotium
 eius pertinebat² et ad id conve-
 niebat; quae apparent ex lectione
 Libri.

* L. f. 8
r^o a.

50. Et quare dicam cum Iudaeis eum
 pacifice locutum esse atque verbo
 persuasionis (πεισις) usum, cum etiam
 indicem paganum, ante quem steterat
 ad apologiam faciendam, exaltaret
 et verbo suo glorificaret, (idque),
 quanquam sciebat eum fide sua tota-
 que ratione vitae suae extra iustitiam
 esse, quod nimirum convenit eis qui
 Deum nesciunt? * Sed Paulus ipse,
 nedum contumeliose laederet³, laude
 (αἰετός) eum coronabat et verbo suo
 praeconia ei plectebat: *Aestimo me
 beatum, quod ante te hodie apologiam
 facturus sim*⁴.

* V. f. 7
r^o a.

51. (Et) rursus quam saepe venerunt
 Iudaei ut disputarent cum Christo,
 interrogationes adhibentes, tenta-
 tione utentes, stulte disputantes, inor-
 dinate (τῆς) obiiicientes; nec scriptum
 est in ullo loco (ipsum) eos⁵ acce-
 pisse ut inimicos et cum eis ut orisi-

* L. f. 8
r^o b.

1. V resumit. — 2. L. MMDXXX.

1. Cf. Acl., XXII, 1. — 2. Ad verbum: *Apud negotium suum colligebatur.* — 3. Ad verbum: *Pro contumelia.* — 4. Acl., XXVI, 2.

et propter actus acensasse. Sed, si qua reprehensio exstat in verbo meo, propter causam quae nobis curae est, non autem propter alia proposita (id evenit).

54. Similiter (patres nostri) illum quoque, qui has blasphemias edidit atque causa fuit * cur haec doctrina in mundo tractaretur, non propter opera acensarunt et eiecerunt, nec de eo fuit quaestio, quomodo vel qualis sit ratio vitae eius. Sed tantummodo propter blasphemias eius evenit eiectio eius ac propter errorem eius prolatum est anathema contra eum. Et quibuscumque nominibus vocatur a doctoribus vel ab auctoribus (vel) ab omnibus ceteris fidelibus, propter doctrinam suam conviciis afficitur, * non autem propter opera sua.

55. Tu ergo, o amice noster, quem imitatus es? Et unde exemplum huius scientiae tibi sumpsisti? Et quis tibi ostendit hunc sermonem tradere in scriptis tuis, et ex his membris contumeliarum et blasphemiarum corpus libri tui componere? In Libris id non invenisti; doctores id non commonstrarunt; haeretici (αἰρεσιώταις) rursus id non fecerunt, neque inter se ipsos quaerentes, nec nobis contradicentes; apud philosophos (φιλοσόφους) paganorum rursus id non

مَقْبُولٌ مَحَلٌّ وَخَيْرٌ أَلَّا هُوَ أَمَّا
 مَحْبُوبٌ أَلَّا مَحَلٌّ: مَحَلٌّ أَمَّا
 بِمَنْزِلَةِ أَحَدِهِ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 سَيِّئٌ *

أَمَّا بِمَنْزِلَةِ أَحَدِهِ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَقْبُولٌ مَحَلٌّ * أَلَّا مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 بِمَنْزِلَةِ أَحَدِهِ مَحَلٌّ خَيْرٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: هُوَ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 حَلٌّ أَلَّا مَقْبُولٌ أَوْ مَقْبُولٌ أَلَّا مَقْبُولٌ
 أَلَّا مَقْبُولٌ: هُوَ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 هُوَ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَقْبُولٌ
 مَقْبُولٌ مَقْبُولٌ: بِمَنْزِلَةِ أَحَدِهِ مَحَلٌّ
 أَوْ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَقْبُولٌ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 * هُوَ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ

أَلَّا مَقْبُولٌ: أَلَّا مَقْبُولٌ
 أَلَّا مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ
 مَحَلٌّ مَقْبُولٌ: مَحَلٌّ مَقْبُولٌ مَحَلٌّ مَقْبُولٌ

* V f. 7
 v° u.

* L f. 8
 v° b.

1. V et L مَحَلٌّ مَقْبُولٌ.

sisti blasphemis tuis in Christum; — si igitur egissemus sicut tu, tibi fuisset locus nos culpandi¹; et ille qui scriptis tuis occurreret, ea iudicaret iuste scripta esse, nosque propter verbum nostrum damnaret. Nunc vero culpa- tio aboletur, eo quod verbum nostrum omnes doctrinas reiecit; tota au- tem apud te iuste manet, quia, cum argueris conscientia tua quod non approbas id quod scripsisti, te arguunt propter scripta tua illi quo- que qui eis occurrunt, intellegentes artificio deceptionis ea composita esse.

حَقٌّ قَدْ قَسَمْتُ بِكَ مَا مَعْنَى. اللَّهُ مَا
 هَذِهِ أَهْلًا: أَيْ هُوَ أَيْ لَا حَتَّى تُسَمِّرَ
 بِحَقِّكَ: هُوَ وَقَدْ هُوَ كَمَا تُسَمِّرُ
 أَيْ هُوَ وَطَرَامًا مَا تُسَمِّرُ هَذِهِ مَعَ
 مَدَامًا مَدَامَتِ هُوَ. أَيْ هُوَ بِمَعْنَى
 دَبَّحْنَا مَعَ مَدَامًا: دَبَّحْنَا بِحَقِّكَ
 تَدَلُّقًا أَهْلًا. هُوَ بِمَعْنَى
 كَمَا قُلْنَا: دَبَّحْنَا بِحَقِّكَ أَيْ مَعَ
 أَيْ هُوَ وَلَا مَعْنَى حَتَّى تُسَمِّرَ بِحَقِّكَ:
 حَقٌّ حَرٌّ مَعَ مَا تُسَمِّرُ أَيْ مَعَ
 بِحَقِّكَ دَبَّحْنَا: مَعْنَى
 دَبَّحْنَا مَعْنَى مَدَامًا مَدَامًا:

* L. f. 9
 1° c.
 62. * Dic igitur (ἄρα) mihi: Cur in scriptis tuis anathema Nestorii non protulisti, nec eum culpasti ne verbo quidem simplici, quasi non dignus esset, nec videretur caput haereseon (αἵρεσις) esse? Et ecce ab omnibus Ecclesiis Dei, quae (sunt) in omni loco, anathematizatur atque reiecitur. Si vero manifesta est impietas doctrinae eius et ab omnibus anathematizatur, * quare anathema eius tu siluisti? Et ecce potius quam ceteras doctrinas te oportebat eam reiecere nomenque eius (Nestorii) manifeste anathematizare in scriptis tuis, quia verbum nostrum proprium quoque per doctrinam eius vos damnat; et, quasi per doctrinam eius

أَيْ مَعَ حَقِّكَ: مَدَامًا أَيْ لَا مَعْنَى
 تَدَبَّحْنَا: مَعْنَى مَدَامًا: هُوَ
 حَتَّى تُسَمِّرَ أَيْ لَا حَتَّى تُسَمِّرَ:
 أَيْ مَعَ وَلَا مَعْنَى: هُوَ أَيْ مَعَ
 بِحَقِّكَ: مَعْنَى مَدَامًا: مَدَامًا
 دَبَّحْنَا: مَعْنَى مَدَامًا: مَدَامًا
 مَدَامًا: مَعْنَى مَدَامًا: مَدَامًا
 * مَدَامًا مَدَامًا مَعَ مَدَامًا: هُوَ
 مَعَ مَدَامًا: مَعْنَى مَدَامًا: مَدَامًا
 بِحَقِّكَ: مَعْنَى مَدَامًا: مَدَامًا
 حَقٌّ حَتَّى تُسَمِّرَ: هُوَ مَعَ مَعَ
 حَقٌّ حَتَّى تُسَمِّرَ: هُوَ مَعَ مَعَ

1. V. οὐκ ἔστιν.

1. Ad verbum: *Culpationis tuae ergo nos.*

ΚΑΙ ΤΟΙΟΥΤΩΝ: ΟΥΚ ΕΙΜΙ ΜΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΑΡΕΤΗΣ
 ΑΛΛΑ ΑΙΜΑΝΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ; ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ
 ΚΑΘΗΜΕΡΩΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ: ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ

conviciis afficiantur illi quorum per-
 sonam (πρόσωπον) tulisti, oportebat
 te, qui tibi suscepisti pro eis dicere,
 eos a conviciis doctrinae ac te
 ipsum a culpatione liberare, nomen
 eius anathematizando, at saltem
 simpliciter, ut eius discipuli solent.

ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΑΦΟΡΑΙΣ ΜΟΙΣΙΝΑ ΜΕΤΩΝ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΟΛΑΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΟΛΑΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ

63. Sed in stultitia tua confir-
 masti verba nostra quae adversus vos
 (sunt), nec animadvertisti. Et scripta
 tua apologia sunt pro epistula no-stra,
 quae nequitiae neminem criminata
 nec calumniata est; neque haereticos
 (ζήζευσιωτεις) vocavimus illos qui non
 sunt, nec damnavimus id * quod *
 iustitia non praedamna- * L. f. 9
v^o a.
 vit enim verbum nostrum eos qui anathe-
 matizatam stabiliunt Nestorii doctrin-
 am. Et, cum volueris apologiam
 facere pro eis qui in (hac) doctrina
 non sunt, confirmarunt scripta tua
 eos esse haereticos (ζήζευσιωτεις), quia
 adulationis eorum causa anathema
 siluisti doctrinamque stabilivisti. O
 (ζήζευσιωτεις) * stulte, quare arbitratus es per
 tuum verbum stultum atque ineptum * V. l. 8
v^o a.
 te posse illam doctrinam anathema-
 tizatam stabilire? Et ecce multi, te
 validiores scientia et verbo et aucto-
 ritate, interdum sese professi sunt
 eam adiuturos; et, postquam eam
 non stabiliverunt, ipsi cum ea diruti
 sunt. Et rursus ipsi eius discipuli,
 saltem secreto, eam tenent eique
 credunt, sed manifeste coram aliis

eam reiiciunt atque anathematizant. Ab intellectu tuo igitur ita excidisti, ut, cum alios aduleris, temetipsum damnes atque haereticus (αἱρεσιώτης) manifestus ex scriptis tuis videaris, et dimices, o miser, eum Ecclesii Dei, quae (sunt) in omnibus locis, et cum legibus (νόμος) regum et anathematibus sacerdotum atque ecclesiasticis canonibus (κανών), et contempnas etiam comminationes ac pœnas ad-versus hos prolatas.

سُبُلًا مَّهْلِكَةً مَّهْمَسِيَّتَيْ دَه. اَوْنَا
 اَوْنَا فَهَدَه اَجْبَا مَح اَوْنُو: وَبِ
 مَعْلَقَ: اَيَا دَسْتَا: اَسْتَح اَمِيْعُ مَر
 مَالَسْرَا: اَوْنَهْمَهْلَا رَحْمَا مَح مَالْتَا مَر:
 مَالَا مَد: اَوْنَه: دَمَر دُجَا مَه: بَالَا
 بِحَلَا اَوْنَه: مَحْمَر نُفْعَهْمَا وَمَخَلَا
 مَتَمَلَا وَبَوْنَا مَفْتَنَا كَبَانْتَا: مَالَعَلَا
 اَوْ لَحْمُ مَخَلَا قِيْرُ: تَنْلَا¹: بِحَلْمَحَلَا
 اَوْنَا مَالَا مَهْمَه²:

* L. f. 9
 v. b.

64. Quid tibi profuit tota haec adu-
 latio, quam in imperitia tua osten-
 disti? Ecce ne hi quidem pro quibus
 scripsisti, tibi gratias agunt, sicut ex
 factis apparebit, quia ex scriptis tuis
 damnationem manifestam maxime
 receperunt. Et, cum ipsi * soler-
 ter¹ doctrinam suam celent, mani-
 festatus est suus error per lin-
 guam tuam stultam, quasi quidam
 qui per virum insanum secretum
 absconditum mandaret, idque apud
 se absconditum et occultum per lin-
 guam sui nuntii detegeret. Etenim
 ita te ipsum professus es verum
 discipulum esse, qui magistros tuos
 superaveris, ut ne specie (συγγνωμη)
 quidem externa, sicut illi, errorem
 vestrum reieceris.

مَنْلَا اَمَا مَر: اَوْنَا كُكُه مَعْدُوْنَا
 بِحَلَا مَح: وَبَا مَر مَه. اَوْنَا اَفَلَا اَوْنَا
 بِسُكْفَمِيَه: مَالَا: مَحْمَحَلَا
 مَحْمَعَلَا مَر: اَمَر وَمَحْمَه: مَهْمَحَلَا مَحْمَلَا
 مَالَسْرَا: بِسُقْمَا رَحْمَا مَح مَالْتَا مَر
 مَالَسْرَا مَالَا مَه. مَحْمَر اَوْنَا
 مَالَا مَعْلَقَا: بِبَحَلَا مَالَمَح مَه
 مَحْمَحَلَا مَه: اَلْمَحْمَلَا مَحْمَعَلَا مَه
 مَحْمَر مَعْلَقَا مَحْمَلَا. اَمَر اِنْف: وَبَعْبَا: اَوْنَا
 مَعْلَقَا مَحْمَر رَحْمَا مَعْلَقَا: وَبِ مَحْمَلَا
 مَعْلَقَا مَهْمَه: دَحْمَلَا: اَوْنَا مَه
 مَحْمَلَا مَه. اَوْنَا مَحْمَلَا مَه
 مَعْلَقَا مَحْمَلَا مَعْلَقَا: اَوْنَا لَا مَالَمَحَلَا مَحْمَلَا
 اَوْنَا مَحْمَلَا: اَوْنَا مَحْمَلَا
 اَوْنَا مَحْمَلَا: اَوْنَا مَحْمَلَا
 اَوْنَا مَحْمَلَا: اَوْنَا مَحْمَلَا
 اَوْنَا مَحْمَلَا: اَوْنَا مَحْمَلَا

* V. f. 8
 v. b.

65. Ecce enim advocati (συνήγοροι)
 quoque, qui in mundo pro aliis condu-

1. V. f. 1. — 2. V. f. 1. — 3. V. f. 1. — 4. L. et V. f. 1.

1. Ad verbum : Artificio solertiar.

أَيْل فَعَلَهُ فَعْنِي فَع لِحَمْدِهِ:
 بِسَحْفٍ تَعْبُوهِي حَمَلِكُمْ: وَمُز
 بُنْتَل مَلَسْرِي هَقْلًا مِزْمَر فَعْدَكُمُوهِي:
 بِمَ كَسْبَتِل مَحَا: أَيُّ تَحْبِي وَعَمَل
 مَل: ذَلِيلِي. لَأَ نَمِي مَدَالِفَتَهِي
 حَمَلًا: وَيَا أَيُّ ذَلِيلِي: بِسَحْفِيوهِي
 أُمْنِي: أَيُّ ذَلِيلِي مَحَا: هَلْ مَل
 مَضَلَلِكِي: هَلْ مَحَا: كَسْبَتِل حَرَجًا
 وَمَعْدِيوهِي:

أَيُّ مَحَا: أَيْل فَعَلَهُ أَسْحَلُ لَأَيُّوهِي
 مَحَا مَعْمُورِي: بِمَ سَحْفِيوهِي
 حَمَلِكُمْ أَيُّ: لَأَلَّ حَمَلِكُمْ: أَيُّوهِي
 أَيُّوهِيوهِي: مَحَا مَعْمُورِي حَمَلًا:
 أَيُّوهِي حَمَلًا: أَيُّوهِي مَعْمُورِي: أَيُّوهِي
 سَحْفِيوهِي حَمَلِكُمْ: أَيُّوهِي لَأَيُّوهِي
 حَمَلًا: حَمَلًا: أَيُّوهِي مَعْمُورِي
 أَيُّوهِي حَمَلِكُمْ: أَيُّوهِي مَحَا:
 حَمَلًا: أَيُّوهِي مَحَا: أَيُّوهِي
 مَحَا: أَيُّوهِي مَحَا: أَيُّوهِي
 مَحَا: أَيُّوهِي مَحَا: أَيُّوهِي

حَمَلًا: أَيُّوهِي مَحَا: أَيُّوهِي
 حَمَلًا: أَيُّوهِي مَحَا: أَيُّوهِي
 حَمَلًا: أَيُّوهِي مَحَا: أَيُّوهِي

euntur, non ita desipiunt¹, ut verbo suo ante indices se ipsos damnent et ante auditores suos stulti videantur, ut, cum aliis proficiant, ipsi nomen perdant libertatis suae. Neque enim (ita) consulunt utilitati quam capient hi pro quibus dicunt, ut ipsi loquantur extra * id quod conveniens est, nec per propriam suam contumeliam aliis prosunt.

* L. I. 9
V^o c.

66. Tu vero conductores tuos ita dilexisti plus quam temetipsum, ut, cum pro eis loquaris, in scriptis te profiteris haeticum (ἀίρεσιώτης) esse. Credo (tamen) ipsos nullatenus indigere, ut tu pro eis adversus nos intres in certamen (ἀγών) quaestionis; non enim tam * egeni erant verbi ut te indigerent. Sed tu in stultitia tua, et maxime quia te adurit conscientia tua, (eos) tuitus es, ut adiutores² eos haberes et paenam doctrinae vestrae impiae effugeres. Sed non evenit id quod arbitratus es: tu enim nullam utilitatem percepisti, et ipsi propter te damnati sunt.

* V. I. 8
V^o c.

67. Quare igitur tantopere nobis conviciatus es? Ecce tibi occasio iucris sumus; propter nos enim te ipsum nosti; et confutatione scriptorum

L. V 10, 09.

1. Ad verbum: *A gustu suo desistant.* — 2. Ad verbum: *Partes cepisti ut sint tibi adiutores.*

nostrorum sapiens visus es, ut arbitratus es. Et rursus humana luera quoque nostri causa¹ collegisti; namque tota negotiatio, in qua ab inventute tua usque nunc constanter fuisti, tibi non praestitit lucrum simile huic quod propter nos invenisti. * Quare ergo (ita) ingratus es, ut tam indocto² blasphemes in eum, qui tibi causa fuit totius huius negotiationis, effecitque ut sine labore videaris?

68. Non vero sapiens visus es, ut arbitratus es. o docte, sed stultus et inscius³. Confusa sunt enim verba tua, turbataque disputatio tua, ac inepta responsa tua. Neque inest ordo (τάξις) verbo tuo, nec species (σχιζμυζ) disputationis quaestioni tuae. Contumeliam blasphemii coniunxisti disputationemque^{*} conviciis. Factus es iudex pro aliis, me obiurgans de illis quae nescis; factus es ultor anathematum aliorum, sicut dixisti, iudicans delicta quae te latent. Scripta tua maledictionibus complasti. Verbo tuo protulisti imagines opinionis tuae; et quod arbitratus es, non autem veritatem scripsisti. Tibi ipsi respondisti, et in stultitia tua verba tua confutasti. Neque fundamentum visum est verbo

بِحُكْمِكَ الْإِسْرَائِيلَ تَحْتَمِلُ أَمْرًا
 وَأَهْدَيْتَنَا. مَلَأْتِ أَوْ مَلَأْتِ إِيَّاكَ حَقِيقَةً
 تَعْلَمُ. فَكَلِمَتُهُ مِنَ الْإِلَهِيَّةِ؛ وَبَعْدَ لِحْظِ أَمْرٍ
 حَقِيقًا دَعَا ذُو أَمْرٍ بِهِ: أَلَا
 حَقِيقًا حُرِّمًا مَلَأْتِ أَمْرًا بِهِ؛ وَحَقِيقًا
 أَعْلَمُ * حُرِّ. أَلَا مَعِ مَجِبٍ إِيَّاكَ
 مُجِيبًا: وَبِهِ نَبَأُ فَكَلِمَةٌ، وَأَلَا مَجِبٌ
 حَقِيقًا: وَبِهِ نَبَأُ حُرِّ حَقِيقًا: وَبِهِ نَبَأُ فَكَلِمَةٌ
 الْإِلَهِيَّةِ؛ وَبَعْدَ حَقِيقَةٍ، وَأَلَا حَقِيقًا. ❖
 أَلَا بِمَعِ الْإِسْرَائِيلَ تَحْتَمِلُ: أَمَّا
 وَأَهْدَيْتَنَا: أَوْ وَبِهِ: أَلَا هَطَلًا، وَأَلَا مَجِبًا.
 حَقِيقَةً مِنْ مَجِبَتِهِ تَعْلَمُ
 وَبِعَمِّ حَقِيقَتِهِ، وَبِعَمِّ حَقِيقَتِهِ
 حَقِيقَتِهِ: هَلَا أَهْمًا، وَبِعَمِّ حَقِيقَتِهِ.
 سَكَلَهُ حَقِيقًا حَقِيقَةً: وَبِعَمِّ حَقِيقَتِهِ.
 حَقِيقَةً إِيَّاكَ: وَبِهِ سَكَلُ إِسْرَائِيلَ. وَبِعَمِّ
 حَقِيقَةً أَمَّا، وَأَلَا مَجِبٌ حُرِّ. حَقِيقَةً
 إِيَّاكَ أَحَدًا، وَبِعَمِّ إِسْرَائِيلَ: أَمْرًا وَبِهِ.
 بِمَعِ حَقِيقَتِهِ؛ وَبِعَمِّ حَقِيقَتِهِ. حَقِيقَةً
 حَقِيقَتِهِ حَقِيقَتِهِ. هَمَّا حَقِيقَتِهِ
 وَبِعَمِّ حَقِيقَتِهِ: وَبِعَمِّ حَقِيقَتِهِ
 وَأَهْدَيْتَنَا مَعَهُ: وَبِهِ. أَلَا حَقِيقَةً
 تَعْلَمُ حَقِيقَتِهِ حَقِيقَتِهِ. أَلَا
 مَعِ إِسْرَائِيلَ حَقِيقَتِهِ مَلَأْتِ حَقِيقَةً
 لِيُنْزِلَ حَقِيقَتِهِ. الْإِسْرَائِيلَ مِنْ تَعْلَمُ

* L. f. 10
1° a.

* V. l. 9
1° a.

1. V om. تَحْتَمِلُ. — 2. V حَقِيقَةً. — 3. V إِسْرَائِيلَ

1. Ad verbum : In persona (πρόσωπον) nostra. — 2. Ad verbum : Sine doctrina. — 3. Ad verbum : Sine scientia.

وَلَا سَلْمًا لِيَوْمِ حِسْمَاءٍ وَذَمِّمْ
 بِلِحَاظِهِ: كَبِيرٌ، أَوْ مَدِينَةٌ، وَحَلْمٌ
 هُنْمٌ. هَلْمٌ; أَلْمٌ: أَوْ حَلْمٌ
 آيَةٌ مَرْمَأَةٌ; أَمَّا مَنْ رَجَّلَ نَهْمٌ
 رُفْعًا لَمَقَمِهِ لِيَوْمِ حِسْمَاءٍ.
 وَهُنْمٌ مِمَّنْ * فَكَيْفَ أَوَّهْ: وَرُفْعًا
 وَحَلْمٌ هُوَ رُفْعًا; سَعْفًا مَعْدُفًا
 وَفَتْرًا فَهَلْمٌ. هُوَ يَحْمُرُ فَكَيْفَ لِيَوْمِ أَرْفَعَةٍ
 لَمَمًا تَعْمُرُ وَدَمِيمًا آيَةً. هَلْمٌ
 يُرْمَلُ رُفْعًا: حَلْمٌ مِمَّنْ مَدْمِيًا
 بِأَوَّهٍ لَمَقَمِهِ لِحِمْمَةٍ. أَوَّهٌ: أَوَّهٌ
 وَرُفْعًا لَمَقَمِهِ: هَلْمٌ مَعْدُفٌ
 أَسْرٌ مَعْدُفٌ: أَوَّهٌ وَدَمِيمٌ
 ذَمٌّ مِمَّنْ¹ كَسْبًا: أَوْ مَدْمِيًا
 حُرٌّ مَدْمِيًا²: سَمْعُهُ ذَمٌّ: هَلْمٌ
 لَمَقَمِهِ لِيَوْمِ حِمْمٌ فَكَيْفَ أَرْفَعَةٍ
 رُفْعًا حَلْمٌ مِمَّنْ; وَرُفْعًا سَبًّا
 فَكَيْفَ مَدْمِيًا مَدْمِيًا حَلْمًا وَرُفْعًا
 وَرُفْعًا أَوَّهٌ مِمَّنْ: حَلْمٌ
 مَقَمُهُ آيَةٌ مِمَّنْ لَمَقَمِهِ فَهَلْمٌ:
 أَلْمٌ مَقَمُهُ فَكَيْفَ مَدْمِيًا: حَلْمٌ
 وَرُفْعًا فَكَيْفَ مَدْمِيًا: حَلْمٌ
 أَلْمٌ مَقَمُهُ فَكَيْفَ مَدْمِيًا: حَلْمٌ
 وَرُفْعًا فَكَيْفَ مَدْمِيًا: حَلْمٌ
 مَقَمُهُ فَكَيْفَ مَدْمِيًا: حَلْمٌ
 وَرُفْعًا فَكَيْفَ مَدْمِيًا: حَلْمٌ

tuo, nec status rectus opinioni tuae.
 Visa est enim anima tua non sana
 esse ex amore eius quod scripsisti,
 ideoque turbatus est ac confusus
 liber tuus. Et, post haec, ecce
 considerasti quae pars acceptura sit
 victoriam, ut prius eius sis satelles,
 — disputatio tua * tota enim menda-
 cium verborum est et controversia
 et mutatio personarum (πρὸσωπον);
 — et cum unoquoque sis sicut ille
 ac te ipsum profitearis eius assecclam
 esse; et, quo se inclinat victoria, eo
 currere soles et errorem tuum celare.
 An (ἄρα) est aliquis miser sicut tu?
 (An est doctrina aliqua) debilis atque
 infirma sicut doctrina vestra, haec
 quae nullo modo potest stare¹? Si
 credis doctrinam tuam, in ea persta,
 et noli mutare et * cum unoquoque
 esse sicut ille.

* L. f. 10
r° b.

* V. f. 9
r° b.

69. Etenim me obiurgas, quod no-
 vam fidem scripserim; et, cum nescias
 vim anathematis a patribus nostris
 sanctis prolati, propter nos accusas
 multos doctores, qui in scriptis suis
 veram fidem tradiderunt.

70. Nam patres nostri beati, qui
 Nicaeam convenerunt, statuerunt,
 ne quis aliam fidem scriberet et
 tractaret. Et venerunt post eos
 centum et quinquaginta, qui eam-
 dem fidem rescripserunt et verba

1. V. f. 10. — 2. V. f. 10. — 3. V. f. 10.

4. V. f. 10.

1. Ad verbum: Haec cui non est status in ulla (re).

إِنْ لَمْ يَكُنْ حُرًّا لَمْ يَكُنْ أَعْلَى : وَفَعَلًا بِرَأْسِهِ
 هَلَّا حَقًّا. وَفَعَلًا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ

فَكُلُّهُ إِذَا كَانَ حُرًّا لَمْ يَكُنْ أَعْلَى : وَفَعَلًا
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ : هَلَّا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ

مَعْرِضًا لِمَا فِيهِ مِنْ
 مَعْرِضًا لِمَا فِيهِ مِنْ

71. Ego vero propter te stupeo :
 Quantum mentitus es, nec puduisti :
 atque scripsisti ea quae non sunt, nec
 opinatus es ea ventura esse ad exami-
 nationem ac eorum falsitatem vi-
 dendam esse erroremque scriptoris
 eorum! Sed quia nugae tuae multae
 sunt, et, quod commentum compo-
 suisti, in verbis multis scripsisti,
 recuso unumquodque ex verbis con-
 futare, quia fidelibus et scientibus
 manifesta est et clara eorum falsitas.
 Et si quis est qui indigeat discere, ex
 his quae a nobis confutantur ad confu-
 tationem omnium verborum attendet.

* V. l. 9
 v° a.

72. Scribo vero adversus te, non
 quod verba tua responsione digna sint,
 sed ad correctionem illorum qui in
 errorem a te inducti sunt nec te nove-
 runt, vel qui te noscentes veritatem
 in mendacium converterunt, alios pro-
 vocandi causa ad iram et conten-
 tionem. In hoc quoque vero maxime
 gaudeo quod tibi obtigit sors ad-
 versus verba mea scribendi. Nam-
 que mihi non erat victoria trium-
 phusque hoc praestantior, quam quod
 a viro in his omnibus triumphis
 famoso et ubique celebri, qui recte
 doctus sit et doceat, confutaretur id
 quod scripserim.

EXPLICIT DISSERTATIO PRIMA :
 DE CAUSA COMICIS (πρωκωμικόν).

دائما وياوم

* DISSERTATIO SECUNDA.

1. Accedamus nunc ad haec verba quae a te blasphemiae nominantur, eaque iuste examinemus, alia adversus alia ponentes verba fidei meae ac tuae; et illi qui sunt lectores recti, * ipsi examinent haec quae scribuntur.

2. Dixisti : « Nunc nos oportet ipsas blasphemias tuas producere, ut ostendamus fidem tuam¹. » — Et quae sunt hae blasphemiae? — « Una ex hypostasibus essentiae descendit de caelo. »

3. (Quod) verbum a te culpatum est, vocatumque « (res) nova et inventio insolita ». Nonne (αἴτιον) oportet, dic mihi, nos profiteri : Una ex hypostasibus essentiae descendit de caelo? — « Sicut dicit verbum tuum, minime. » — Ergo non descendit Filius Dei de caelo. Et de quo docent Libri sancti : Descendit de caelo, et : Cor-

نعم هـ فحسب الحقايق وقلا اوكم
 وكنم رة قلا اعدا دونه : ونحسب اتي ا
 حقايقا : كم فسمعتي بين الحفمدا
 سبوا قلا : وسمعتا ا وكد ه وكر
 واهي واهي فتملا لا تتر : اهي لاهي
 مدختللا : واهي : وداقتا ه :

ا دنا : ورف ا ح حصلا : واهي
 رة قمر نسا ا لاهي ا وسمعتا مر
 ه ا مكي ا لاهي ا وكي رة قلا : ه
 كمر : سب ح متهدل : ا لاهي ا نسا
 ح حصلا :

ه ا لاهي ا مدمر حلا ه ا لاهي ا
 سب ا ه عسلا ا لاهي ا : ا : ا ح ح :
 لا ورف : نسا : سب ح متهدسه
 : ا لاهي ا نسا ح حصلا : امر : ا مدنا
 حلا مر : لا . حجب لا نسا ح : ا لاهي ا
 ح حصلا . ه ح ح ح ح ح ح
 حلا قمر نسا : نسا ح ح ح ح :

1. V. a.

1. Ad verbum : Ad exemplum fidei tuae.

وَتَعْبَقُ قِيَامًا مَحَلًّا كَيْفًا. كَأَنَّ مَدِينَةً
 وَأَمَلًا وَمِنْ كَعْبَعَاتِهِ أَلَا كَأَنَّ مَدِينَةً
 وَكَلْبَةً؛ كَعْبَعَاتُ مَدِينَةٍ. مَدِينَةً
 أَمْرًا وَأَنْتُمْ مَدِينَةٌ مَدِينَةً. أَلَا مَدِينَةً
 كَأَنَّ؟ أَمْدَانًا وَبِمَنْ مَدِينَةً وَأَمْدَانًا:
 أَلَا مَدِينَةً وَأَمْرًا مَدِينَةً وَأَمْرًا مَدِينَةً.
 مَدِينَةً أَمْرًا مَدِينَةً مَدِينَةً مَدِينَةً
 وَأَمْرًا مَدِينَةً. أَلَا مَدِينَةً. أَلَا مَدِينَةً
 مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً.
 مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً
 مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً.
 مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً
 مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً.
 مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً
 مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً.
 مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً
 مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً. مَدِينَةً مَدِينَةً.

pus assumpsit, et : Homo factus est? De (hoc) quod est in hypostasi, an de (hoc) quod nomine solummodo nominatur? Propter quid ex illis igitur a te culpatur? Quia dixi : Una ex hypostasibus essentiae..., an propterea quod scripsi : Descendit hypostasis? Forte (τῆς) hoc : « Descendit », a te reputatur verbum indignum esse quod de Deo dicatur? Sed, ut videtur, utrumque a te culpatur, et hoc : « Descendit », et illud : « Una ex hypostasibus ». Et nunc hoc nobis superest, aut ut accipiamus et credamus verba Librorum, aut ut approbemus legem (νόμος) quam nobis Doctrina tua tulit.

* L. f. 10 v. c.

* V. f. 9 v. c.

4. Quid dicis * de confessione essentiae? Credamusne eam in tribus hypostasibus praedicari, ut Dominus noster nobis tradidit, an haec quae dicuntur, nomina esse quibus non sunt hypostases verae? Essentiam vero esse unam naturam, nullus est ex fidelibus qui dubitet; et rursus eam agnosci tres hypostases, omnes veri accipiunt et assentiuntur. Sic enim tradidit verbum Christi apostolis suis sanctis : *Exite, docete et baptizate omnes gentes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti*¹. Si Pater est hypostasis, Filius quoque est hypostasis, ac rursus etiam Spi-

1. V. om. ol kexale uonolal; uol. — 2. V. ol kexale.

1. Matth., xxviii. 19.

ritus sanctus sic agnoscitur, quia essentia praedicatur Trinitas, natura vero una agnoscitur, et ipsae hypostases dicuntur « unum » et « unum » et « unum ».

5. Etenim « unum » et « duo » et « tria » non numeramus, sicut tu putasti in caligine tua. * Namque tria principia non facimus, ut per numerationem ducamus professionem hypostaseon. Non enim deprehendimus initium Patris, ut eum numeremus « unum », sicut in ordine (τρίτης) primo; et rursus post eum incipit Filius in initio altero, ut eum numeremus « duo », secundum ordinem (τρίτης) numerationis; et rursus hypostasis tertia * Spiritus ponitur, ut nominemus « tria », secundum seriem humanae numerationis. Et nulli ex fidelibus hoc venit in mentem, ut eodem modo putemus aut dicamus quo tu stulte scripsisti.

6. « Trinitatem » enim nominamus; « unum » et « duo » et « tria » vero non numeramus. Sed de unaquaque ex hypostasibus illud « unum » ponimus. Quia unus Pater est, et ut doceamus cum eo non esse alterum, illud « unum » ponimus, non ad separationem naturarum, sed ad indicationem paternitatis. Et rursus illud: « Unus Filius », non ut separemus Filium a natura Patris, sed ut ostenda-

ملاوت اذ و سئل رحمه بقا اوصلا محلا اذ:
 وحده اذ: اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 سئل اذ: سئل اذ: سئل اذ:
 سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل

اذ سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل
 سئل: اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ
 سئل اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 سئل اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:

اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل سئل
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:
 اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ اذ:

حُرًا حُرًا سُبُلًا. وَحُرًا لَوْتُ أَوْ أَوْ بِسَب
 وَحُرًا بِمَعْنَى: بِبَلَدٍ وَأَلَّا مَحَلًّا
 حَقَّقْنَا هَلَّا هَبْتُمْ مَحْ صُنَّا: أَلَّا سَب
 يَوْمَ مَعْمُولٍ وَوَسْنَا: أَمْرٌ بِسَبِّ أَحَدٍ سَبِّ
 حُرًا. وَإِذَا مَجِبَةٌ حَالًا تَامَةً مَحْبُورًا
 * مَحَلًّا وَإِصْحَافًا: حَوْبٌ بِإِحْتِمَالٍ
 وَحَوْبٌ بِسَبِّ سَبِّ. مَوْتُ وَأَوْ كَلَّا
 سَبِّ مَحْ وَحُورًا مَعْمُولًا وَنَعْمَةً أَمَّا
 كَلَّا

مَوْتُ أَوْ بِسَبِّ حُرًا: مَحْ حَالًا
 حَالًا سَبِّ سَبِّ بِسَبِّ. كَلَّا بِمَحْ
 أَمْرٌ بِسَبِّ مَحْ وَوَسْنَا: مَحَلًّا سَبِّ
 مَوْتُ مَحَلًّا * سَبِّ مَحْ وَوَسْنَا:
 حَالًا حَالًا مَحْ مَحَلًّا أَوْ مَحَلًّا
 وَحُورًا وَأَلَّا مَحْ مَحَلًّا. أَوْ بِمَحْ
 سَبِّ مَحْ بِإِحْتِمَالٍ: مَوْتُ وَوَسْنَا
 حَقَّقْنَا سَبِّ: أَمْرٌ وَأَوْ مَحْ مَحْ
 سَبِّ كَلَّا أَحَدٌ سَبِّ مَحَلًّا مَعْمُولًا
 مَعْمُولًا: مَحَلًّا لَوْتُ أَوْ وَوَسْنَا
 بِإِحْتِمَالٍ: لَوْتُ أَوْ وَوَسْنَا
 مَحَلًّا وَوَسْنَا: أَلَّا مَحَلًّا
 وَوَسْنَا: مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 لَوْتُ أَوْ سَبِّ: أَمْرٌ بِمَحْ
 سَبِّ: أَمْرٌ بِمَحْ مَحْ أَمْرٌ حَقَّقْنَا
 وَوَسْنَا: مَحْ أَمْرٌ بِمَحْ مَحْ
 وَوَسْنَا: مَحْ مَحْ مَحْ مَحْ

mus cum illo Filio alterum Filium non
 esse. Ita rursus etiam illud : « Unus
 Spiritus sanctus », ut doceamus eum
 neque inter res creatas numerari,
 nec a natura scindi, sed unam hypo-
 stasim esse Spiritus, quemadmodum
 unus Pater (est) et unus Filius. Ecce
 ergo utrumque profitetur * verbum
 fidei, hoc : « Trinitatem », et illud :
 « Unum » et « unum » (et « unum »),
 et rursus (indicat) etiam unicuique ex
 nominibus propriam hypostasim esse.

* L. f. 11
1° b.

7. Et rursus (hoc) quoque : Filius
 descendit, ex Libris ostensuri sumus.
 Si enim dixissemus : Unus ex illis qui
 numerantur « unum » et « duo » et
 « tria », * de caelo descendit, conve-
 nienter forsitan culpatum esset ver-
 bum meum, eo quod dixissem id quod
 non permittatur. Si vero dixi : Unus
 ex Trinitate, — et hoc « unum » in
 Libris sanctis ponitur, sicut dixit
 Paulus : *Unus Deus Pater, et unus
 Dominus Iesus Christus*¹, et rursus
 illud verbum « Trinitatis » quod no-
 minavi, professio est totius Eccle-
 siae; — quid dixi (quod) non sit
 professio fidelium, propter quod
 vocetur verbum meum « (verbum)
 insolitum et inventio nova »? Tu
 vero, o comes noster, quasi somno
 deditus, in somniis erroris tui deliras,
 et indicas male dictum esse quod est

* V. f. 10
1° b.

1. V. 1° 1° 1°.
 1. I. Cor., VIII. 6.

fides totius Ecclesiae, quam non possunt manifeste recusare etiam illi quorum personam (πρόσωπον) tulisti. Sed quotiescumque verbo et scriptis rogati sunt aut rogantur, inviti stabi-
 * L. I. 11
 r° c.
 liunt : Unus ex * Trinitate est ille qui crucifixus est.

8. Sed praesens verbum non est de crucifixione, sed de descensu de caelo, qui in Libris sanctis manifeste
 * V. L. 10
 r° c.
 ponitur. Igitur aut accipe Libros, aut confitere manifeste illud quod est in mente tua, (nempe) te adversarium esse Librorum.

9. « Et ubi est in Libris : Una ex hypostasibus huius essentiae descendit de caelo? » — Dic mihi ergo (et) tu : Ubi est in Libris : Genitus est Filius ex Patre? — « Sed, quia Filius est, genitus est. » — Ergo, et propterea quod Filius descendit et unus Filius est in Trinitate, unus ex Trinitate descendit. Nonne profiteris : Filius Dei corpus assumpsit ex Virgine? Et de hoc ipso qui corpus assumpsit, de eo scriptum est : Descendit de caelo. Sed vos scio recta verba fidei mutare et, propter verbum consubstantialitatis essentiae, adversus oeconomiam peccare quae pro vita nostra fuit. Semper enim soletis hac (parte)

وَأَفْ لَّا أَوْفَى بِفَنَزُولِهِ وَمَعَكُمْ
 تَعَدَّسُ وَيَحْتَمِلُ مِنْهُ تَعْلَاقُ.
 أَلَّا كَلَّ أَمَلًا وَالْمَلَّحَهُ أَوْ مَلَّاحَتِ
 حَمَلًا مَحْمَلًا مَحْمَلًا: قَبْ لَأُزَيِّبُ:
 مَعْفُوزِي بِسَبِّ مَحْ لَحْمَلًا أَمَلًا وَيَوْمَ
 هُوَ وَأَنْزَلُكَ.

أَلَّا مَلَّالًا وَيَوْمًا: كَلَّ كَلَّ وَحَمَلًا
 أَمَلًا: أَلَّا كَلَّ مَسَلًا وَيَوْمَ مَعْمَلًا:
 هُوَ وَحَقَّقًا قَبْ مَعْلًا وَيَحْتَمِلُ هَمَمَلًا.
 أَوْ مَقَّلًا هُوَ مَقَّلًا حَقَّقًا: أَوْ أَوْزًا
 وَيَحْتَمِلُ هُوَ وَيَوْمَ حَمَلًا: وَيَحْمَلُ
 أَيْ بِحَقِّكَ.

هَ مَطْرًا حَمْرًا أَيْ حَقَّقًا: بِسَبِّ مَحْ
 مَتَّعَمِهِ هُوَ: هُوَ أَمَلًا نَسَلًا مَحْ
 مَعْمَلًا: أَمِنْ كَلَّ أَيْ مَحْمَلًا: وَأَمَلًا أَيْ
 حَقَّقًا: وَيَلْبَسُ حُرًا مَحْ أَحْرًا: أَلَّا
 دَهُمًا حَمْرًا بِحُرًا هُوَ: مَلَّالًا هُوَ.
 مَحْمَلًا أَوْ مَلَّالًا هُوَ بِحُرًا نَسَلًا: حُرًا
 بِسَبِّ سَبِّ هُوَ كَلَّ مَلَّالًا: سَبِّ مَحْ
 لَحْمَلًا نَسَلًا. لَأُزَيِّبُ أَيْ بِحُرًا
 وَيَوْمًا يَهْدُ قَبْرًا مَحْ حَمَلًا: هُوَ
 هُوَ وَيَهْدُ قَبْرًا: حَمَلًا هُوَ مَلَّالًا وَيَوْمًا
 مَحْ مَعْمَلًا. أَلَّا نَبْزًا إِنْزَلًا وَمَعْفُوزِي
 أَيْ قَبْلًا لَمَنْزِلًا هُوَ مَعْمَلًا: هُوَ مَلَّالًا
 مَلَّالًا وَيَوْمًا مَلَّالًا: أَمَلًا:
 حَمَلًا حَمَلًا هُوَ هُوَ سَلَّ سَلَّ
 مَعْمَلًا أَيْ هُوَ. حَقَّقًا رَجَّ رَجَّ

1. V. L. 10.

حَوْزًا مَحْبُوبًا إِلَهِيًا لِحُبِّ¹. بَلْ أَحَدًا
 دَرَجًا وَتَمَلَّ سَبَّ أَيْضًا مُنَاجَا: أَمَّا
 كَمَّ سَبَّ مَحَبَّةً مَتَّعًا * فَهَكَذَا مَحْبُوبًا
 مُسْتَبِيلًا حَلَاكًا سَائِلًا².

أَلَا أَسْأَلُكُمْ مَحَبَّةً وَهِيَ وَتَمَلَّ
 إِلَهِيًا: أَوْ أَحَدًا وَتَمَلَّ إِلَهِيًا حَوْزًا.
 هَلْ * حَسِبْتُمْ أَنَّهُ وَتَمَلَّ أَحَدًا: مُسْتَبِيلًا
 يَوْمَ هُوَ لَمْ يَكُنْ أَحَدًا: مُسْتَبِيلًا
 مَحَابَّةً. هَلَاكَ لِحُبِّ أَحَدًا: هُوَ وَتَمَلَّ
 يَوْمَ مُسْتَبِيلًا يَوْمَ: دَرَجًا حَوْزًا: هُوَ وَتَمَلَّ
 يَوْمَ مُسْتَبِيلًا مَحَابَّةً. هَلَاكَ أَوْ تَمَلَّ
 وَتَمَلَّ: هُوَ كَحَسْبِهِ يَوْمَ مَحَابَّةً وَتَمَلَّ
 قَبِيْلًا. أَلَا جَزَاءُ إِلَهِيًا وَتَمَلَّ وَتَمَلَّ
 هَلَاكَ أَحَدًا أَوْ عَمَلًا مُسْتَبِيلًا حَسْبَ مَحَبَّةً
 مَتَّعًا: لَمْ يَكُنْ أَحَدًا أَحَدًا هَلَاكَ حَوْزًا
 أَحَدًا: هَلَاكَ أَحَدًا تَمَلَّ أَحَدًا هَلَاكَ حَوْزًا
 تَمَلَّ حَوْزًا هَلَاكَ وَتَمَلَّ تَمَلَّ وَتَمَلَّ
 وَتَمَلَّ. أَلْ يَوْمَ أَحَدًا هَلَاكَ أَحَدًا وَتَمَلَّ
 عَمَلًا هَلَاكَ أَحَدًا تَمَلَّ أَحَدًا حَسْبَ مَحَبَّةً
 مَتَّعًا: مَحْبُوبًا أَوْ هُوَ وَتَمَلَّ تَمَلَّ مَحَبَّةً
 عَمَلًا هَلَاكَ أَحَدًا وَتَمَلَّ حَوْزًا إِنَّمَا مَحَبَّةً
 حَلَاكًا كَمَّ فَتَمَلَّ وَتَمَلَّ مَحْبُوبًا:

مُسْتَبِيلًا يَوْمَ حَسْبَ لِحُبِّ أَحَدًا وَتَمَلَّ
 وَتَمَلَّ: دَرَجًا حَوْزًا وَتَمَلَّ: أَسْرًا
 وَتَمَلَّ يَوْمَ هُوَ وَتَمَلَّ مَحَبَّةً: لَمْ
 يَكُنْ مَحَابَّةً * أَلَا مَحَابَّةً حَلَاكًا وَتَمَلَّ

errare : « Si Pater et Filius et Spiritus una sunt natura, quomodo una ex hypostasibus * singulariter aliquid operatur absque aliis? »

* L. f. 11
vº a.

10. Sed intellegite per illud quod profitemini etiam hoc quod negatis. Ecce * enim hoc ipsum : « Pater genuit », singulariter est; et rursus illud : « Filius genitus est », singulariter apparet. Et rursus, quod ad Patrem attinet, hoc : « Pater est », singulariter est; et, quod ad Filium attinet, illud : « Filius est », singulariter dicitur. Eodem modo Spiritus sanctus quoque ipse solus agnoscitur Spiritus sanctus. Igitur, si nolis opus dare aut nominationem unicuique ex hypostasibus singularem, ergo neque Pater genuit, nec Filius genitus est; neque Pater vocabitur Pater, nec Filius nominabitur Filius; nec Spiritus sanctus agnosceatur Spiritus. Si vero ibi manifestata sunt et cognita nomina atque opera unicuique ex hypostasibus singularia, ergo etiam illud : Filius descendit de caelo, et : Incorporatus est, et : Homo factus est ex Virgine, cum cetera tota oeconomia, hypostasios Filii singulare est.

* V. f. 10
vº a.

11. Etenim singulariter est, quod ad Patrem attinet, hoc : « Misit », et, quod ad Filium attinet, illud : « Missus est ». Sicut singulariter est hoc :

« Genitus », et (illud) : « Genitor » ; —
 * L. f. 11 * numquam enim de Filio dictum est :
 v° b. « Gennit Patrem », aut de Patre :
 * V. f. 10 « Genitus est * ex Filio » ; — ita etiam
 v° b. numquam dicitur : « Filius legavit »,
 et : « Pater legatus est ». Neque
 rursus, quia dicimus : « Pater
 misit », de Filio quoque dicimus :
 « Misit » ; alioquin necessarius esset
 alter Filius qui ab utroque mitteretur ;
 nec rursus, quia Pater genuit,
 « consubstantialitate » erramus, et
 de Filio quoque dicimus : « Genitor
 est » ; quia, si hoc modo putaremus,
 appareret alter Filius qui ex utroque
 genitus esset. Ita enim non erramus,
 nec propter consubstantialitatem
 confundimus aut mendacia dicimus
 verba quae de hypostasibus ponuntur.
 Sed, cum servatur natura in sua integritate,
 et est essentia, sicuti est, in
 sua aequalitate per professionem suarum
 hypostasion, dicimus : « Pater
 genuit », et : « Filius genitus est » ;
 et « Genitor » nominatur Pater, et
 « Genitus » agnoscitur Filius ; et
 Pater est missor, Filius vero missilis ;
 et Pater est sine causa, Filius
 vero est ex causa sine principio. Et
 Spiritus sanctus agnoscitur Spiritus,
 * neque vocatur * Genitus, nec
 nominatur Filius vel Pater.

12. Ita etiam illud : Descendit de caelo, et : Assumpsit corpus ex Virgine, secundum traditionem Librorum

لَاذَلَا : أَوْ كَلَّا : أَحَلَّ : أَلْمَلِكِ * : فَحَيَّ حَيًّا
 وَكُنَّا أَحْمَلُهُ : بِوَيْزِلَا : لِأَمْهَلَمَر مَدَامُحِيَا
 بِحَيَّا عَكْسَ : هَ أَحَلَّ : أَعْلَاكَس. : هَلَّا لَأَدَى
 مَدُهُلَا : بِأَمْحِنِيَّ : بِأَحَلَّ : عَيْبَا : أَوْ كَلَّا
 حَيَّا أَمْحِنِيَّ : بِعَيْبَا : هَلَّا : حَيَّا : إِيَسْتَلَا
 مَدَحَلَا : بِعَيْبَا : فَحَيَّ : لَأَوْتَمَهْ. : هَلَّا لَأَدَى
 مَدُهُلَا : بِأَمْحِيَّ : أَحَلَّ : لُحْمِيَّ : يِيَّ : حَيُّ
 بِعَيْمَهْ : حَيُّ : هَلَّا : حَيَّا : هَلَّا : حَيَّا : يِيَّ : أَوْ
 كَلَّا : حَيَّا : وَكَمَدِيَّ : لَ : يَو. : وَ : وَكُنَّا
 أَمْحِنِيَّ : حَيَّا : سَيَّا : مَدَامُحِيَا : بِأَلْمَلِكِ
 فَحَيَّ : لَأَوْتَمَهْ. : لِأَلْمَلِكِ : لُحْمِيَّ : يِيَّ :
 وَكُنَّا : هَكَ : مَدُهُلَا : فَعَمَهْ : حَيُّ
 مَدِيَّ : بِ : أَسْتَلَا : أَوْ : مَدِيَّ : حَيُّ : قَلَّ
 بِهَيْمِيَّ : كَلَّا : مَتَهْ : حَيُّ : أَلَّا : قَبَّ : بَلْمِيَّ
 حَيُّ : حَيُّ : مَدُهُلَا : هَلَّا : حَيُّ : أَمْر
 : بِأَلْمَلِكِ : لَأَوْتَمَهْ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 بِمَتَهْ : حَيُّ : أَمْحِنِيَّ : بِأَحَلَّ : أَمْحِيَّ : حَيَّا
 أَلْمَلِكِ. : هَلَّا : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 مَدِيَّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : هَلَّا : حَيُّ : حَيُّ :
 مَدِيَّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :

وَكُنَّا أَوْ كَلَّا : أَحَلَّ : أَلْمَلِكِ * : فَحَيَّ حَيًّا
 وَكُنَّا أَحْمَلُهُ : بِوَيْزِلَا : لِأَمْهَلَمَر مَدَامُحِيَا
 بِحَيَّا عَكْسَ : هَ أَحَلَّ : أَعْلَاكَس. : هَلَّا لَأَدَى
 مَدُهُلَا : بِأَمْحِنِيَّ : بِأَحَلَّ : عَيْبَا : أَوْ كَلَّا
 حَيَّا أَمْحِنِيَّ : بِعَيْبَا : هَلَّا : حَيَّا : إِيَسْتَلَا
 مَدَحَلَا : بِعَيْبَا : فَحَيَّ : لَأَوْتَمَهْ. : هَلَّا لَأَدَى
 مَدُهُلَا : بِأَمْحِيَّ : أَحَلَّ : لُحْمِيَّ : يِيَّ : حَيُّ
 بِعَيْمَهْ : حَيُّ : هَلَّا : حَيَّا : هَلَّا : حَيَّا : يِيَّ : أَوْ
 كَلَّا : حَيَّا : وَكَمَدِيَّ : لَ : يَو. : وَ : وَكُنَّا
 أَمْحِنِيَّ : حَيَّا : سَيَّا : مَدَامُحِيَا : بِأَلْمَلِكِ
 فَحَيَّ : لَأَوْتَمَهْ. : لِأَلْمَلِكِ : لُحْمِيَّ : يِيَّ :
 وَكُنَّا : هَكَ : مَدُهُلَا : فَعَمَهْ : حَيُّ
 مَدِيَّ : بِ : أَسْتَلَا : أَوْ : مَدِيَّ : حَيُّ : قَلَّ
 بِهَيْمِيَّ : كَلَّا : مَتَهْ : حَيُّ : أَلَّا : قَبَّ : بَلْمِيَّ
 حَيُّ : حَيُّ : مَدُهُلَا : هَلَّا : حَيُّ : حَيُّ :
 : بِأَلْمَلِكِ : لَأَوْتَمَهْ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 بِمَتَهْ : حَيُّ : أَمْحِنِيَّ : بِأَحَلَّ : أَمْحِيَّ : حَيَّا
 أَلْمَلِكِ. : هَلَّا : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 مَدِيَّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : هَلَّا : حَيُّ : حَيُّ :
 مَدِيَّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :
 حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ : حَيُّ :

* L. f. 11 v° b.
 * V. f. 10 v° b.
 * L. f. 11 v° c.
 * V. f. 10 v° c.

بِحْدَا مُوَيحِيء. هَلَا اَمْدِنِيَّ حَمْدَا
 اَحْقَافِي: يَا حِدَا بَعْدَ كِيَا:
 اَفْ اَحَا هِنْدَا قِيَا بَعْد. هَا
 حِدَا اَمْنِي مَع هَا لَحَا: حَمْدَا
 قَمَمَا حَمْنِي: اَفْ اَحَا هِنْدَا اَمْنِي
 هَا لَحَا¹. كِه نَمِن: بِيَكِي يَهْ بِيَا
 لَّاكِيَا حَمْنِي: مَدَا: اَلَا بَحْرَا
 زَمْنِي: مَبْحَلَا هَوْبَحْبَا لَشَمَا
 زَمْنِي: هَوْبَحْبَا².

اَفْ لَّا نَمِن حَمْنِي مَدَا لَّاكِيَا:
 اَمْر: وَاَهْدِيَا: هَا مَدِيَا بِيَّ مَعْمَدَا
 نَشَا حَم مَعْمَدَا مَلَوْبَا مَتَمْنِي مَعْمَا
 حَمْمَدَا. اَلَا حَم: بِيَّ نَشَا حَمْمَا
 هَا: مَتَمْنِي: مَعْمَا: مَعْمَا هَا
 بِيَّ مَدَا. كِه مَعْمَدَا سَبَا يَهْ مَعْمَدَا
 اِسْبَا يَه. اَلَا نَشَا مَعْمَدَا: حَمْمَا
 بَحْرَا نَشَا. لَّا بِيَّ نَشَا حَمْنِي: حَمْمَا
 يَّاكِيَا حَمْمَا حَمْمَا يَه. هَا نَمِن: مَعْمَدَا
 حَمْمَا مَعْمَدَا: هَا يَه: حَمْنِي لَّاكِيَا:
 مَدِيَا. لَّا نَمِن حَمْمَا: مَدِيَا: نَشَا
 مَعْمَدَا: اَمْر: بِيَا: حَمْمَا هَا:
 كَمْمَدَا حَم: مَعْمَدَا مَعْمَدَا مَعْمَدَا
 هَا لَّا يَه حَمْمَا: لَّا مَعْمَدَا حَمْمَا
 حَم: مَعْمَدَا مَعْمَدَا: مَدِيَا: يَه: لَّا نَشَا
 مَعْمَدَا. حَمْمَدَا³.

1. V. f. 10, 11.

2. Ad verbum : Non descendit hypostasis

sanctorum, hypostasi Filii tribuimus; nec errantes dicimus, sicut vos : Si Filius assumpsit corpus, Pater quoque et Spiritus corpus assumpsit; et : Si Filius natus passusque et crucifixus est, propter consubstantialitatem etiam Pater et Spiritus natus atque crucifixus est. Namque nostrum non est Deum emendare in illis quae locutus est, sed voluntatem scientiae nostrae cogere ac subiicere sub voluntatem eius fidei.

13. Non divisit enim verbum nostrum divinitatem, sicut arbitratus es; (nec) diximus : Una hypostasis descendit de caelo, et duae hypostases manserunt in caelo. Sed profiteremur : « Descendit », propter « hypostases », « Mansit » vero propter « naturam », non quia alia est hypostasis et alia est natura; sed descendit hypostasis, propterea quod Filius descendit; natura vero non descendit, propterea quod in omni (loco) est divinitas. Namque « hypostasis » indicat Filium, et « natura » essentiam praedicat. Non enim, propterea quod profite-mur : * Descendit * hypostasis, sicut scriptum est, propter hoc naturam de loco in locum movemus. Nec rursus, quia non discedit natura de loco in locum, negamus : Descendit hypostasis¹. Mysterii difficultas enim ne-

* V. f. 11
 1^a a.
 * L. f. 12
 1^a a.

gationem mysterii in nobis non elicit.

14. Scimus enim nos de Deo loqui. Et sine passionibus humanarum cogitationum de illa natura loquimur; nec (Dei) voces ad iudicium cogitationum nostrarum adducimus. Namque scimus eius mysteria, si iudicantur, non deprehendi, et, cum non deprehensa sint, aegrotam cogitationem dubitare eaque sibi negare. Nec dividitur divinitas, ut error tuus arbitratus est, quando proficitur fides : Filius descendit de caelo. Ita est enim mysterium Verbi : Descendit de caelo, et mansit in caelo. Neque hoc : « Mansit » evertit illud : « Descendit » ; nec hoc : « Descendit » irritum facit illud : « Permansit in caelo ».

15. Nemo enim indicavit haec verba, nisi tu et is qui tibi similis est. Et si ad iudicium vis verbum meum adducere, primum adduc verbum iohannis, ex quo hoc verbum sumitur Dixit enim : * *Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in (huic) mundum. In mundo est, et mundus per ipsum factus est. In propria venit, et sui eum non receperunt*¹. Audiisti : Ille qui in mundo erat venit in mundum. Num (*ἀρχα*) « verbum insolitum et inventio nova » est verbum iohannis, ex quo verbum nostrum quoque sumitur? Quo modo dixit

كە هەقەنۇا بۇرۇا مەخدۇرا كە
بەتتە يىتە زىمەن بەتتە كۆلە
مەخدۇللەك يىتە. ەبۇلا سۇقار بەسەقئار
ئىقتىل كۇلا بۆە ئىقىل مەخدۇللەك يىتە:
ئۇلا مەنەمە يىتە مۇكەبەي جەننۇل
بەسەقئە: مەنەمە بەننەنە بەننەنە بەننە
مەنەمە بەننەنە بەننەنە لۇ مەنەنە بەننەنە:
بۇلا بەننەنە مەنەنە مەنەنە مەنەنە مەنەنە
سەقئار بەننەنە. ئۇلا مەنەنەنە بەننەنەنە:
ئۇر بەننەنەنەنەنەنەنەنە: مەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
مەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
ئۇ بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
لۇ بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
ئۇلا بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
زۇقا بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
مەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بۇ بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بۇ بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بۇ بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بۇ بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە
بەننەنەنەنەنەنەنەنەنەنەنە

* L. f. 12
1° l.
* V. f. 11
1° l.

وَآمَنَ عِيسَى: اَمْتِنَا. هَا وَآمَنَ عِيسَى
 مَحَلَّاب: يَكْفَهُ صَدَقْنَا. هَا قَمِنَا
 مَحَلَّاب: لَأَنْزِلَا أَوْ هُوَ وَمَنْ
 لَأَلَاهُ مَحَلَّاب. آمَنَ: وَأَلَاهُ وَي حَلَّاب
 هَا لَأَلَّ حَلَّاب. هَا إِنْ فَعَلْ أَعْلَمُ
 هَمَلٌ حَمَلٌ حَمَلٌ كَمَلٌ: هَمَلٌ
 كَمَ إِنْ هُوَ حَلَّابٌ هَا لَأَلَّ حَلَّابٌ.
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ

Apostolus, dixi; et, si verbum meum
 indicatur, eius (verbum) indicatur;
 et, si verum est verbum eius, rectum
 est quoque illud quod a me affirma-
 tum est. Dixit: Est in mundo, et
 venit in mundum; et nemo tam
 insanit, sicut tu, ut cum Apostolo
 litiget: Quomodo, cum est in mundo,
 venit in mundum? Ita etiam illud:
 Una ex hypostasibus descendit de
 caelo, id unquam nemo iudicavit:
 Quomodo, cum est in terra, descen-
 dit in terram? Etenim illud: Erat
 in mundo, et venit in mundum, quod
 dixit Iohannes, nonne de Verbo incar-
 nato¹ ab eo scriptum est? Non potes,
 ut puto, negare. Litiga ergo cum eo:
 Quomodo venit Filius in mundum,
 et manserunt Pater et Spiritus in
 caelo? Eum voca * « diviso rem » divi-
 nitatis »! Doctrinam eius dic « verbum
 insolitum inventionemque novam »!
 Sed adversus illum manifeste non
 audes dicere, quanquam secreto verba
 Librorum irrides.

* L. f. 12
 1° c.
 * V. f. 11
 1° c.

حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ
 حَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ: هَمَلٌ أَوْ لَأَلَّ حَمَلٌ

16. Per verbum vero quod ex verbo
 prophetae sumitur. — quod post-
 quam culpasti, putasti te non reum
 esse; — per id etiam verbum Evan-
 gelistae (Εὐαγγελιστῆς) a te obiur-
 gatur et accusatur. Etenim, cum

1. V. 1005. — 2. V. add. 1010. — 3. L. 1010.

1. Ad verbum: De Verbo-carne.

dixisset Ioannes : In mundo est, et venit in mundum, explanationem humanam non dedit verbo suo; sed in mysterio constituit verbum idque tradidit fidei, ita ut fides accipere cogatur id quod in humanis cogitationibus nullam persuasionem (πεισισ) faciat, et cognoscatur fides esse. Ipse igitur non explanavit illud : Venit in mundum; nec ego explanationem dedi illius (verbi) : Descendit de caelo. Ipse non accusatur quod dualitatem fecerit in caelo, quia dixit : Filius solus venit in mundum¹; nec accusabitur verbum meum, quia dixi : Filius descendit de caelo. Ipse non indicatus est : Quomodo venit Filius quo est?

17. Ioannes enim propius quam tu accesserat ad scientiam mysteriorum Christi, et illa tota scientia non ausa est mysteria explanare adventus hy-

Ἰωάννης οὖν ἕως οὗ τοῦ ἐκείνου λέγει
 ἡ ἀντιπαράστασις ἵνα ἐπίστηται ὁ
 κόσμος· ὅτι οὐκ ἐξήγησεν τὸ μυστήριον
 τῆς ἀληθείας, ἅπερ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ
 Θεοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ἃ ἔλαβεν
 ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ,
 ταῦτα λέγει ὁ κόσμος καὶ οὐκ ἐπίστηται.
 ὅτι οὐκ ἐξήγησεν τὸ μυστήριον τῆς
 ἀληθείας, ἅπερ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ
 καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

1. V. c. c.

1. Ad verbum : Quia Filium solum dixit in mundum renisse.

* L. f. 12
 v^o u.

* V. f. 11
 v^o u.

بِمَعْنَى الْكَوْنِ. هَا مَعْنَى آيَةِ أَحَدِ
 هَاطِلَاتِهِ: بِفَعْلٍ لَيْتَ؛ وَمَعْنَى نَسَا
 مَعْنَى مَجْ عَمَلًا: يُعْمَلُ لَيْتَ كَلَّا
 ؛ وَمَعْنَى هِيَ مَعْنَى نَسَا مَجْ عَمَلًا.
 هَكَه مَجْ هِيَ هِيَ نَسَا. هَا أَلَا: مَجْ هِيَ
 بَعْدَ هِيَ أَلَا كَمَعْنَى هِيَ هِيَ نَسَا:
 مَعْنَى لَأ نَسَا. أَلَا: مَجْ نَسَا: هِيَ
 مَعْنَى نَسَا. هَا هِيَ مَعْنَى لَأ نَسَا:
 هَا مَجْ هِيَ نَسَا. نَسَا: مَجْ: كَه كَه
 أَفْعَلِي مَكَّه مَجْ هَا أَفْعَلِي. هَكَه مَجْ
 كَرَبِ الْكَلِمَاتِ كَعَمَلًا مَجْ هَا
 لَأَنْتُمْ: أَلَا أَلَا حَقًّا رَجَّ الْكَلِمَاتِ
 هِيَ أَلَا كَعَمَلًا أَلَا حَقًّا مَجْ هَا

صَلْتَبِ:

كَلَّا نَسَا مَعْنَى هَا مَعْنَى: نَسَا
 مَجْ هَا مَجْ هَا مَعْنَى هَا مَجْ هَا
 بِمَعْنَى: أَلَا مَعْنَى هَا مَجْ هَا
 مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا
 لَأ نَسَا هَا مَجْ هَا مَجْ هَا
 لَأ نَسَا: لَأ مَعْنَى هَا مَجْ هَا
 هَا مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا
 هَا مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا
 هَا مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا
 هَا مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا
 هَا مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا
 هَا مَجْ هَا مَجْ هَا مَجْ هَا

postaseos divinae. Et quomodo tu
 stulte rogas : « Explana mihi quomo-
 do descenderit hypostasis de caelo »?
 Obiurgas me quod dixerim : Ipsa
 hypostasis descendit de caelo. Ergo
 ipsa non descendit. Et si non (descen-
 dit), hypostasi adhaerebat aliud quod
 ipsum descendit, et hypostasis non
 descendit. Si vero (illud) descendit,
 ipsa hypostasis descendit; et, si ipsa
 hypostasis non descendit, nec quid-
 quam descendit. Descendit vero;
 neque divisa est, nec " separata est,
 nec est in caelo nunc Trinitas et
 nunc dualitas; sed etiam semper est
 Trinitas et in caelo et in terra et in
 omnibus naturis.

* L. f. 12
 v° d.
 * V. f. 11
 v° d.

18. Etenim, si me audiisses dice-
 re : Descendit de caelo, cum excessit
 de regione caeli; aut : Discessit de
 regione in regionem; aut : Se remo-
 vit unde venit; aut : Venit quo non
 erat; aut : Antequam descendat in
 terram, non est in terra; aut : Post-
 quam descendit in terram, non man-
 sit in caelo; — si haec dixissem,
 haberes quod verbum meum culpa-
 res. Si vero dixi illud quod rectum
 est : Descendit de caelo, et perman-
 sit in caelo; et : Venit in mundum,
 cum est intra mundum, i, sede, fle
 super vitam tuam, quia ex pueritia tua
 usque adhuc curris et laboras ut phi-
 losophus (φιλόσοφος) nomineris, et in-

1. V. 10.

ventus es sine Deo et sine fide esse.

19. Et rursus valde stupes propter me, secundum verbum tuum : « Ubi est Christus duae naturae, non intellexisti propria * et communia. » In una natura essentiae, * sicut dixisti, separationem feci, nec servavi integritatem naturae.

20. Revera valde stultus es; et, sicut in somnio, verba tua scribuntur. Namque in somno erroris ab aeterno demergeris, nec experrectus es ut lumen videres fidei Christi. Non enim separavi naturam Filii a (natura) Patris, ut calumniatus es; sed separavi hypostases, ut docent Libri divini. Namque quicumque dicit : Filius descendit de caelo, cum non desiit esse in caelo, numquid separationem facit naturae? Ergo Libri divini faciunt hanc separationem. Non vero ad separationem naturae dicitur hoc : « Descendit », aut illud : « Venit », ut tu arbitratus es, sed ad separationem professionis hypostaseon. Et hic separo et profiteor aliam esse hypostasim Patris et aliam (esse) hypostasim Filii. Neque enim inter Filium et eius corpus separationem facio; nec intellego in oeconomia duas hypostases pariter ac id quod attiuet ad Patrem et Filium. Sed,

بَلْعَلْمَدِه فِكْهَهْفَلْ! هِاَعْلَسْا
اَمْرٍ وَّلَا اَكْهَ وَّلَا اَمْعَبَهٗ.

هَلَوْتُ مَعْهِيْمَه مَدِيْمَتِيَا حَتَّ: اَمْرٍ
مَدِيْمَتِيَا: وَاَمْرًا كَمْرٍ وَاِنْمَا هِيَ مَدْعِيْمَا
اَتَوْعِ فِتْنَتِيَا: اَلَا اَهْلَاكَلَا وَاِنْتَكْمَلَا
وَقَدْ تَقْتُلُوْنَا. حَسْبُ بِيْعِ فِتْنَلَا وَاِنْمَا هِيَ
اَمْرٍ وَاَمْرِيَا: فَيَقْرَا هَلَا تَلْمِيْهَا فَاَمْدَعْمَلَا
بِصُنْمَلَا.

تَعْبُوْنَا وَّهُسَيِّئٌ هُوَ حَكْمَلَا: هِاَمْرٍ
بِحَسْبِهَا مَا تَخْفُ مَدْتَمْرٍ. حَقِيْمَلَا
نَمْرٍ وَاِلْحَمِيْمَلَا حَقِ مَدَاوَدْتَمْرٍ³
مَدَلْحَدِيْمَلَا: هَلَا اِلْحَمِيْمَلَا وَاَسْرَا نَعْمَلَا
وَاَمْعَبَهٗ اِيَّاهِ: مَدْعِيْمَلَا. اَلَا نَمْرٍ فَيَقْرَا
فِتْنَلَا بِحَدِيْمَلَا حَقِ: اَمْرٍ وَاَمْرِيَا: اَلَا
فَيَقْرَا مَتَقَمْدَلَا: اَمْرٍ وَاَمْرِيَا حَقِ
اَلْوَقْتَمَلَا. حَقِ نَمْرٍ وَاَمْرِيَا حَقِ نَمْرٍ
عَمْدَلَا: تَبْلَا قَلْبٌ مَدْحِ اِيَّاهِ وَاِنْمَا هِيَ
تَعْمَدْتَمَلَا: فَهَقْدُ فِتْنَلَا بَصُنْمَلَا حَقِيْمٍ
مَدَلْمَلَا اَلْوَقْتَمَلَا حَقِيْمٍ اِيَّاهِ اَلْوَقْتَمَلَا فَهَقْدُ فِتْنَلَا.
كَلَّ بِيْعِ اَلْحَقِّ: فَيَقْرَا: بَصُنْمَلَا مَدَاوَدِيْمَلَا
اِيَّاهِ نَمْرٍ اِيَّاهِ وَاِنْمَا: اَمْرٍ وَاِنْمَا
اَهْحَمِيْمَلَا: اَلَا اَلْحَقِّ: فَيَقْرَا وَاَمْرِيَا: اَمْرِيَا.
هَلُوْنَا مَدْحَقِيْمٍ اِنْمَا مَدْحَمِيْمَلَا اِنْمَا وَاِنْمَا
اِيَّاهِ مَدْحَمِيْمَلَا وَاِنْمَا مَدْحَمِيْمَلَا مَدْحَمِيْمَلَا: اَمْرِيَا
حَقِيْمَلَا حَقِيْمٍ اِيَّاهِ لَّا حَقِيْمٍ اِنْمَا
فَقَدْ فِتْنَلَا: مَدْحَمِيْمَلَا اِنْمَا حَقِيْمٍ اِنْمَا
اَتَوْعِ مَتَقَمْدَلَا: اَمْرٍ بِلْحَمَلَا اَمْرٍ وَاَمْرِيَا.

* L. f. 12
v^o c.
* V. f. 11
v^o c.

أَلَا: قَدْ مَجَّ لِأَيِّ مَدَى مَحْتَجٍّ بِأَيْدِيهِ
 سُبْحَانَ: "أَخَذَ إِنْهُ بِمَجَّ مَحْتَجٍّ أَلَا
 مَحْتَجٍّ إِنْعَقَا: سَبَّ مَعْتَمِدًا بِأَلَا هَبْتُمْ
 هَلَّا فَحَلِّي هَلَّا فَجَعَلَا هَلَّا مَحْتَمِلًا
 أَيْدِيهِ دُونَ دُونَ بِأَلَا. كَحْتَمِلًا بِمَجَّ أَيْدِيهِ
 فَهَذَا قَوْلُهُ بِمَعْتَمِدًا: مَحْتَمِلًا بِسَبَّ أَيْدِيهِ
 مَعْتَمِدًا: بِأَلَا سَبَّ أَيْدِيهِ مَعْتَمِدًا بِدُونَ
 أَيْدِيهِ بِسَبَّ أَيْدِيهِ بِمَعْتَمِدًا. كَسَبْحَانَ بِمَجَّ
 بِدُونَ دُونَ: كَمَا مَعْتَمِدًا مَعْتَمِدًا
 هَلَّا سَبَّ أَيْدِيهِ: أَلَا: أَمْرٌ بِأَيْدِيهِ: سَبَّ
 أَيْدِيهِ مَجَّ لِأَيْدِيهِ:

سُبْحَانَ: مَجَّ فَجَعَلَا أَيْدِيهِ: بِأَيْدِيهِ
 أَلَا: مَحْتَمِلًا مَجَّ كَمَا: بِأَيْدِيهِ
 سُبْحَانَ. كَمَا: بِمَجَّ أَيْدِيهِ بِأَيْدِيهِ
 بِدُونَ دُونَ: مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا: بِمَعْتَمِدًا
 مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا: مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا
 مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا: أَلَا سُبْحَانَ فَجَعَلَا
 بِمَجَّ مَعْتَمِدًا مَجَّ مَجَّ: بِأَيْدِيهِ مَجَّ
 مَجَّ: مَجَّ كَمَا: مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا: أَلَا
 مَحْتَمِلًا مَجَّ: مَحْتَمِلًا مَجَّ مَجَّ مَجَّ: أَلَا: أَمْرٌ
 بِأَيْدِيهِ مَجَّ: مَجَّ مَجَّ مَجَّ مَجَّ: مَحْتَمِلًا
 سَبَّ مَعْتَمِدًا: مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا أَيْدِيهِ أَيْدِيهِ
 كَمَا: مَحْتَمِلًا مَحْتَمِلًا سَبَّ مَعْتَمِدًا: أَيْدِيهِ
 بِمَجَّ مَجَّ مَجَّ: مَجَّ مَجَّ مَجَّ مَجَّ: أَيْدِيهِ
 سُبْحَانَ: "بِمَعْتَمِدًا مَجَّ مَجَّ: أَيْدِيهِ
 أَلَا مَجَّ: أَلَا: مَجَّ مَجَّ مَجَّ: مَحْتَمِلًا

cum credimus unionem esse ex dua-
 bus (naturis), ** dico vero, ex divini-
 tate et ex humanitate, una hypostasis
 neque scissa, nec divisa, nec separata,
 nec numerata, est Dei Filius. In natu-
 ra enim est separatio hypostaseon,
 propterea quod alia est hypostasis
 Patris aliaque hypostasis Filii et alia
 (hypostasis) Spiritus sancti; in unione
 oeconomiae vero non est hypostasis
 et hypostasis, nec alius in alio;
 sed, sicut dixi, est una ex duabus
 (naturis).

2F. Haec est enim unio vera, quae
 rursus non agnoscitur duae (natu-
 rae), postquam unio fit; non autem
 unio risu ac derisione digna¹, quae
 a vobis dicitur, (unio) auctoritatis et
 honoris et principatus et regni et per-
 sonae (προσωπων) et adorationis tantum-
 modo; sed unio vera unius hyposta-
 seos et unius naturae, quae ex natura
 nostra incorporata est, nec post eius
 incorporationem rursus agnoscitur
 duae hypostases. Sed, sicut ante in-
 corporationem erat una hypostasis, ita
 etiam post incorporationem est una
 hypostasis, nempe (hypostasis) incor-
 porata. Ergo verior est haec unio² hy-
 postaseos quam illa quae attinet ad
 Patrem et Filium. Illic enim non est
 unio hypostaseon, sed³ tantum natu-

* L. f. 13
1° a.
* V. f. 12
1° a.

* L. f. 13
1° b.

* V. f. 13
1° b.

1. L. f. 13. — 2. V. f. 13. — 3. V. f. 13.

1. Ad verbum: Unio risus et derisionis.

rae; ibi vero hypostaseos revera est unio, cum in eo (Christo) non sit separatio hypostaseon, nec naturarum quae ab hypostasibus separantur. Stultum est ergo illud quod a te dictum est: « Separasti ubi non convenit, et ubi convenit non separasti. » Etenim, ubi separatio tibi apparet, ego intellego unam esse (naturam); et, ubi tu intellegis unam hypostasim, illic ego credo separationem hypostaseon Patris et Filii et Spiritus sancti.

22. Dic mihi igitur: Quomodo intellexisti illam distinctionem naturae, quam dixisti? In hypostasi Christi, an in natura divina et humana? Et, si mihi dicis: In illa hypostasi intellege distinctionem naturae, ergo non est hypostasis, sed hypostases. Hic insipiens vero putavit verbum solerter posuisse, quia non dixit « separationem » naturarum, sed « distinctionem »; nec intellexit, cum inter se res distinctae sint et unaquaeque ex illis in se consideretur ac in se singulariter videatur, ipsam hanc « distinctionem » esse « separationem ». Etenim non solum per hoc cognoscitur separatio, quod Deum in orientem hominemque in occidentem ponamus; sed reipsa, si scindit visus cogitationis hypostasim Christi et

كَلَسَا: أَلَا كَلَسَا؟ وَتَمْنَا. وَتَمْنَا بِه
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 حَسَبَ فَهَيْئَلٍ وَتَمْنَا: أَلَا بِتَمْنَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا

أَمْحِي كَلَسَا وَتَمْنَا: أَلَا كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا
 وَتَمْنَا كَعْبُورِ أُمَّةٍ سَمِيحًا: كَيْ كَلَسَا

* L. f. 13
r. c.

* V. f. 12
r. c.

agnoscitur. Etenim illud quod dicitur in doctrina quorundam ex patribus nostris, qui affirmaverunt duas naturas, sensui vestro malo non congruit. Namque, cum auditur ¹, verbum videtur unum esse; sed in eo est separatio multa; etenim in alio sensu illud (verbum) eorum dicitur aliamque explanationem datis huic vestro (verbo).

26. Nos vero non recusamus accipere omnia verba a patribus nostris dicta. Sed, praeterea quod ea accipimus, consideramus quoque tempus eorum, et quando dicta sint, et propter quid, et propter quem, et quae causa eos impulerit ut sic scriberent, et quis esset scopus verbi eorum, ² utrum personam (πρόσωπον) disputationis suscipierent, an scopum fidei scriberent, et, ubi consideraverunt ipsum Christum eumque dixerunt duas naturas, utrum hoc « duo » irritum faceret illud « unum », an hoc « unum » everteret illud « duo ». Hos ³ scopos multosque eis similes illam oportet considerare qui verba sumit ex doctrina patrum nostrorum. Namque eo modo quo facimus quod ad Libros sanctos attinet, quorum non solum verba audimus, sed etiam sensum verborum pensamus, eodem modo faciamus etiam quod ad ea attinet quae a doctoribus dicuntur.

لَا تَمِيزُ شَيْئًا: لِهَذَا سَمِعْنَا بِمَلْحَقٍ
فَلَمَّا. فَلَمَّا تَمِيزُ مَهْمَلًا
فَمَعْنَاهُ بِسْمِ الْيَوْمِ: أَلَا فَهَذَا نَعْنَى
أَمَّا هُوَ. مَهْمَلًا تَمِيزُ سَمِعْنَا أَمَّا
هُوَ بِمَلْحَقٍ. مَهْمَلًا سَمِعْنَا مَوْجِبِ
أَيْلَهُ لَهَا وَمَلْحَقٍ.

سَمِعُ بِمِ لَمْ مَهْمَلًا لَمْ يَمِيزُ وَبِقَلْبِ
فَمَعْنَاهُ قَلْبًا بِأَمَّا لِأَنَّ هُوَ. أَلَا: كَمِ
أَوْ: بِمَلْحَقٍ مَعْنَى: أَوْ دَرَجَتَيْنِ
سَمِعْتُ يَمِيزُ: هُوَ أَمَّا لَمْ يَمِيزُ مَهْمَلًا
مَعْنَى مَهْمَلًا مَعْنَى هُوَ أَمَّا لَمْ يَمِيزُ
أَيْ: وَهُوَ تَحْلُقُ. مَعْنَى هُوَ نَعْنَى
بِمَلْحَقٍ: * أَوْ فَمَعْنَى: وَنَعْنَى
مَهْمَلًا يَمِيزُ هُوَ أَوْ مَعْنَى: هُوَ مَهْمَلًا
بِمَلْحَقٍ وَهُوَ سَمِعْنَا هُوَ بِسْمِ هُوَ
بِمَلْحَقٍ. مَعْنَى نَعْنَى مَهْمَلًا: أَمَّا هُوَ
رُبِمَا هُوَ: وَسَمِعْنَا لِأَمَّا وَنَعْنَى قَلْبًا مَعْنَى
مَلْحَقٍ: وَأَمَّا هُوَ. مَعْنَى تَمِيزُ مَعْنَى
بِمَلْحَقٍ يَمِيزُ لَهَا قَلْبًا مَعْنَى: وَهُوَ
تَحْلُقُ: مَعْنَى مَعْنَى: أَلَا أَوْ
مَهْمَلًا بِمَلْحَقٍ مَعْنَى يَمِيزُ: هُوَ
أَوْ مَعْنَى: أَمَّا هُوَ مَعْنَى
تَحْلُقُ.

1. V 16.

1. Ad verbum: *In auditu suo*. — 2. Ad verbum: *Loquerentur*.

* V. l. 13
r. a.

* L. f. 14
r. b.

omnia et alia eis similia passus sit et pertulerit.

29. Et quid adiuuaretur genus ($\gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$) hominum, o stulte, per hoc quod Deo sint singularia hypostaseos suae? Nonne ei qui est Deus ab aeterno et a seculo, sunt singularia naturae suae? Et quam utilitatem ex hoc percepisset genus ($\gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$) hominum, * si maneret Deus in magnificentia¹ * naturae suae, et nos in humilitate² generis ($\gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$) nostri? Etenim, peracta permutatione, postea manifestata est (divina) dilectio et cognitus est proprius noster honor.

30. Si vero unieuique ex naturis est suum, (te) interrogo : Cui et cui? — « Deo suum, et homini suum. » — Vides ergo vos hominis praedicare generationem et passionem et mortem. Haec enim et eis similia sunt propria hominis; et singularia Dei (sunt), ut dicis, quod nulli ex his subiiciatur. Quae cum ita sint, non est stupor, nec mysterium, nec admiratio, nec fides necessaria; et, ut paucis dicam, totum mysterium fidei per istum sensum malum corrumpitur.

31. Haec communia vero, ut puto, intellegitis : Unus Dominus, et unus Deus, et unus Unicus, et unus honor,

كَلِمَةٍ تَسَعُ وَهَيْدًا سَمِيئًا
بِأَعْلَامِهِ

مَعْلًا لَمَجِّ; رَيْبًا بِحَتِّ إِتْلَا: أَوْ
مَعْلًا: مَجَّ وَأَوْ: إِنَّا لِأَعْلَامِ سَمِيئًا
بِمَعْدِهِ. كَهْ مَجِّ: إِنَّا لَوَيْدُ الْكَلَمِ مَجَّ
مَعْلًا مَجَّ مَجَّ حُكْمًا: سَمِيئًا بِفَتْنِهِ
إِنَّا لَمَجَّ: مَعْلًا لَمَجِّ رَيْبًا بِحَتِّتْلَا
مَجَّ وَأَوْ: كَهْ مَعْلًا وَيَا الْكَلَمِ
دَاهِيًا: فِتْنِهِ سَمِّ كَمَسْتَدَاهِيًا
بِنَقِي: حَمَلًا مَجَّ وَيَا لَسَدَفًا:
فِي الْمَلِكِ سَفَلًا هَلَامِيًا اِتْفِي
بِئَلِ:

أَوْ: بِحَقِّ سَمِّ مَعْدِهِ: مَعْلًا إِنَّا
كَهْ بِئَلِ: مَعْلًا لَمَجِّ مَجَّ مَجَّ:
لِأَعْلَامِ كَمَرٍ بِنَجْمِهِ وَحَتِّتْلَا: مَجَّ.
سَمِيًا مَجَّ مَجَّ: مَعْلًا مَجَّ مَعْلًا
بِحَتِّ إِتْلَا مَجَّ مَجَّ: أَوْ: مَجَّ مَجَّ
هَلَامِيًا مَجَّ مَجَّ: مَجَّ مَجَّ مَجَّ:
إِتْلَا: سَمِيئًا مَجَّ: أَمْرًا: مَجَّ:
بِحَتِّ مَجَّ مَجَّ لَمَجَّ لَمَجَّ: هَلَامِيًا
مَجَّ مَجَّ: مَجَّ لَمَجَّ لَمَجَّ: أَوْ: لَمَجَّ لَمَجَّ
بِمَجَّ: هَلَامِيًا مَجَّ مَجَّ: هَلَامِيًا
بِحَقِّتْلَا: كَهْ: أَوْ: مَجَّ مَجَّ
مَجَّ مَجَّ مَجَّ مَجَّ: هَلَامِيًا مَجَّ مَجَّ:

مَجَّ مَجَّ مَجَّ مَجَّ: هَلَامِيًا مَجَّ مَجَّ:
مَجَّ مَجَّ مَجَّ: هَلَامِيًا: مَجَّ مَجَّ مَجَّ مَجَّ
مَجَّ مَجَّ مَجَّ مَجَّ: هَلَامِيًا: هَلَامِيًا مَجَّ مَجَّ مَجَّ

1. V. 512 513 514. — 2. V. 515.

1. Ad verbum: *In magnificentis*. — 2. Ad verbum: *In humilibus*.

اَكْوَل سَم مَسْتَبْرَا سَم اَنُقِلَا سَم بِرَا
 قَحْبِا: حَمَر قِطَلَا وَاَقْمَعِ سَا اَحْلَاوَمَ.
 اَوَّ: سَمِبْرِي وَاَقْمَعِ اَكْوَلَا حَمْرَه كَثُرَا
 وَاَقْمَعِ اَيُّوَلَا: سَمِحْبِ اَنَسِ حَمْرَه
 وَاَقْمَعِ وَاَقْمَعِ وَاَقْمَعِ: سَمِ كَا اَقْمَعِ اَقْمَعِ
 حَمْرَه سَمِبْرِي: سَمِ حَمْرَا سَمِبْرَا اَكْوَلَا سَمِ
 قَحْبِا اَكْوَلَا سَمِبْرَا قَحْبِا اَقْمَعِ: سَمِ اَقْمَعِ
 مَاقَمَا اَقْمَعِ مَاقَمَا: اَقْمَعِ. اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ وَاَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ
 مَاقَمَا اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ
 اَقْمَعِ: اَقْمَعِ اَقْمَعِ اَقْمَعِ: اَقْمَعِ

et una adoratio, cum his ceteris et
 eis similibus. Num (ἀφ'α), et prius-
 quam assumat Deus illum hominem
 quem dicitis, et faciat ut haec sibi
 communia sint cum illo homine¹,
 haec non sunt singularia * Dei? Nonne
 est a seculo unus Filius, et
 unus Deus, et una auctoritas, et una
 adoratio? Ecce ergo haec quoque
 sunt singularia. * Quomodo ea dicitis
 communia? Et si, cum singulariter
 sua sint, dicitis (Deum) ea fecisse
 communia per gratiam, ergo etiam
 haec alia quae sua sunt — quae
 numeravimus, — communia fecit. Et
 quemadmodum non natus est ipse ex
 Virgine, nec homo alius ex Virgine
 natus est; et quemadmodum non
 edit, (nec) bibit, (nec) fatigatus est,
 (nec) sedit, (nec) somniavit, (nec)
 dormivit, (nec) passus est, (nec)
 mortuus est, (ita) nec ille homo haec
 pertulit. Et inde fit irrita et evertitur
 tota oeconomia. Et postquam occo-
 nomiam irritam fecisti, Manichaeus et
 Marcionista inventus es manifeste,
 sicuti es secreto. Sic enim praedicat
 etiam ipsa doctrina vestra impia :
 Dominus noster non sumpsit corpus
 vere, nec passus et mortuus est
 vere; sed « humanitati illusionem
 attulit se haec fecisse. Illusionem ei

* L. f. 14 vº b.

* V. f. 13 vº a.

1. V. ἄστει. — I. V. et L. ὁ δὲ παλαιὸς.

1. Ad verbum : Et faciat haec, ut sint communia sui et illius hominis.

attulit se corpus sumpsisse, quia (ipsa) corpus suum amat. Et se ipsum extendit super crucem, * ut eis (hominibus) ostenderet, quomodo animae in corpore erucificantur ». Haec verba ex doctrina vestra sumuntur; nec tu potes ea negare, quia * ea quoque scripsisti.

* L. f. 14
v° c.

* V f. 13
v° b.

32. Non sunt ergo propria et communia in hypostasi Christi alia' (Dei) et alia' (hominis). Sed ille cuius sunt divina, eius sunt etiam humana, et ille cuius sunt magnifica, eius sunt etiam parva atque vilia. Et ita (Christo) adscribuntur magnifica, quia est, (et) parva, quia factus est: divina, quia Deus est, et humana, quia homo factus est; gloriosa, quia spiritualis est, (et) vilia, quia incorporatus est. Et quemadmodum professione eius parvorum non evitentur eius magnifica, ita etiam nec fide eius magnificorum mendacia dicuntur eius parva. Non enim alius hominis sunt humana, sed Dei ipsius sunt humana, quia homo factus est; nec alius Dei sunt divina, sed illius ipsius qui unicuique homo videbatur.

33. Nec primum² eis (Deo et homini)

أَحِبُّ. أَهْدِيهِ كَمَا يُنْفَخُ قَبْلَهُ:
مَنْهَا: يُسْمَعُ قَبْلَهُ. وَهَذَا كَمَا
تَعْبَهُ دَلَّ رَمَعًا: * مَنْهَا: يَسْتَأْ
دَاهُ: أَمْخَلَّ رَحْمَةً تَقْعَلُ حَقِيْقًا.
أَحِبُّ قَدَّرًا مَعَ مَقْلَقِيْعَةٍ يَهْمُحُ:
هَلَّا أَيَّ مَنَّا أَيَّ: بِأَحْفَةٍ: حَوْبُ:
مَنْهَا: * أَوْ قَلَّةَ حَوْبٍ هَوَّاهُ.
كَمَا مَجِبُ: يَتَكَلَّمُ هَوَّاهُ
تَصْعَدُ مَدِينَةٌ: يَسْمَعُ سَمِيْنًا. أَلَّا
هَوَّ: وَيُدْعَى أَنْتَ الْكَلِمَةُ: يَدْعَى أَنْتَ
أَوْ يُنْفَخُ. هَوَّ: وَيُدْعَى أَنْتَ أَوْ تَدْعَى:
يَدْعَى أَنْتَ أَوْ رَحْمَةً مَعْتَلَمًا.
مَقْلَقِيْعَتِي حَوْبٍ هَوَّاهُ: تَدْعَى:
مَنْهَا: بِأَيِّ هَوْبٍ: رَحْمَةً: مَنْهَا
هَوَّ: الْكَلِمَةُ: مَنْهَا: بِأَيِّ هَوَّ:
هَوَّاهُ: مَنْهَا: يَدْعَى: هَوَّ:
عَبَسْنَا: مَنْهَا: وَيَسْمَعُ هَوَّ: مَعْتَلَمًا:
مَنْهَا: أَلَّا يَنْفَخُ. هَوَّاهُ: وَلَا مَعْتَلَمَةً
أَوْ تَدْعَى حَوْبٍ هَوَّاهُ: رَحْمَةً: أَوْ قَدَّرًا
أَوْ رَحْمَةً: مَقْلَقِيْعَتِي حَوْبٍ مَعْتَلَمًا
هَوَّاهُ. كَمَا يَدْعَى: يَدْعَى سَمِيْنًا
أَيُّ هَوْبٍ يُنْفَخُ: أَلَّا يَدْعَى: الْكَلِمَةُ
أَيُّ هَوْبٍ يُنْفَخُ: مَنْهَا: هَوَّاهُ: كَمَا
يُدْعَى. هَوَّ: الْكَلِمَةُ: إِسْمًا: أَيُّ هَوْبٍ
أَلَّا يَدْعَى: هَوَّ: هَوَّاهُ: يَدْعَى
يَدْعَى حَوْبٍ هَوَّاهُ:
كَمَا حَرَجَّ أَيُّ هَوَّاهُ: يَتَكَلَّمُ:

1. Ad verbum : *Alius (Dei) et alius (hominis)*. — 2. Ad verbum : *Aliquando*

مَحْرُومًا كَمَا فِيهَا¹ وَهِيَ حَقِيقَةٌ سَائِلَةٌ
 وَيَقُولُ. مُنْذُ أَمْرٍ آيَةً. * وَهِيَ حَقِيقَةٌ
 سَائِلَةٌ * لِأَنَّهَا * إِسْتَنْبَاهُ * أَحَدًا
 وَهِيَ وَهِيَ حَقِيقَةٌ عَالِمَةٌ وَدَحِيحَةٌ أَنْتَ
 وَيَقُولُ. أَوْ حَقِيقَةٌ بِمَنْتَهُمَا * وَهِيَ
 إِسْتَنْبَاهُ * أَوْ كَرَجٍ إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 سَائِلَةٌ حَقِيقَةٌ وَهِيَ وَيَقُولُ. هِيَ
 وَهِيَ: حَقِيقَةٌ لِأَنَّهَا * وَهِيَ سَائِلَةٌ: * مَحْرُومًا
 أَمَّا وَهِيَ وَيَقُولُ. * وَهِيَ حَقِيقَةٌ وَهِيَ
 إِسْتَنْبَاهُ * كَرَجٍ إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 وَهِيَ وَيَقُولُ. * وَهِيَ حَقِيقَةٌ وَهِيَ
 حَقِيقَةٌ مَحْرُومًا وَهِيَ: * وَهِيَ
 إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ لِأَنَّهَا * وَهِيَ
 هِيَ حَقِيقَةٌ * إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 وَهِيَ حَقِيقَةٌ * إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 وَهِيَ حَقِيقَةٌ * إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 وَهِيَ حَقِيقَةٌ * إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 وَهِيَ حَقِيقَةٌ * إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 وَهِيَ حَقِيقَةٌ * إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ
 وَهِيَ حَقِيقَةٌ * إِسْتَنْبَاهُ * وَهِيَ

erant propria, et postea alia eis fuerunt
 communia. Quid dicis : * « Primum
 habuerunt alia * Deus et alia homo ;
 et postea societate coniuncti ea
 communia fecerunt » ? Aut semper
 eis sunt propria et communia ; aut
 nunc eis erant singularia, et nunc
 communia fuerunt. Et si hoc est,
 quousque procederunt propria, et ex
 quo tempore fuerunt communia ? (Ex
 inde) fit ut ille homo primum sui ip-
 sius sit, et postea fuerit Dei ; et
 nunc his suis omnino usus fuerit, et
 nunc honorem ipsorum (propriorum)
 Dei communiter obtinuerit. Et igitur
 non est unio ab initio conceptionis ;
 sed natus est homo simplex et omnia
 hypostaseos suae congregavit, et
 postea evenit ut eis communia essent.
 Utrum (ἀρα), et quando fuit tempus ut
 ipsa quae sunt singularia hypostaseos,
 communia fuerint, illa (propria) Dei
 tantum fuerunt etiam hominis, an (illa
 propria) hominis quoque fuerunt
 Dei ? Si Deus dedit homini, ipse vero
 nullum ex humilibus hominis accepit,
 communia non sunt ; sed unus dat et
 alter accipit. Si vero accepit Deus
 * ab homine et homo a Deo, ecce ergo
 conclusus est Deus * sub haec humi-
 lia humanitatis. Et si per gratiam
 Deus homini dedit auctoritatem et
 honorem, ut esset ille homo etiam

* L. f. 15
 r^o b.
 * V. f. 13
 v^o c.
 * L. f. 15
 r^o b.
 * V. f. 14
 r^o a.

Filius gratiae¹ simul ac Filius naturalis, ergo non sunt communia. Sic enim fit ut sint communia, quando factus est homo Filius naturalis, sicuti est Deus, et quando agnoscitur consubstantialis Patri, sicuti est Filius ille naturalis. Namque apud illum cui per gratiam aliquid datum est et qui metaphorice honorem accipit, ibi non apparet haec communitas. Hoc enim indicat, sicut dixi, communitatem, quod aut vocetur Filius Dei Filius gratiae simul ac homo aut quod dicatur homo Filius naturalis simul ac Deus. Si vero dicitur: Semper sunt propria Dei et hominis, ille homo ergo adhuc est indigens omnibusque passionibus naturalibus obnoxius, sicut erat, et adhuc mortalis quoque est et passibilis naturaliter sicut nos.

كَلِمَاتُهَا وَحَمْدُهَا لِحَدِّهَا إِنَّمَا عَمَلُهَا
 هُوَ مُقَرَّبٌ: وَيَوْمَئِذٍ أَوْ يَوْمَ كَيْتُهَا حُرٌّ
 حَمْدُهَا خَيْرٌ حُرٌّ حَمْدُهَا: لَا حُرٌّ
 إِسْمًا مِمَّنْ يَنْتَبِئُهَا. وَهِيَ¹ لِمَنْ مَعْلُومَةٌ
 هُوَ تَعْرِيفُهَا: مُسَلِّمٌ يَوْمَ كَيْتُهَا حُرٌّ
 يَنْتَبِئُهَا أَمْرٌ: إِسْمًا مِمَّنْ كَلِمَاتُهَا
 وَحَمْدُهَا: كَيْتُهَا مِمَّنْ: وَأَمْرٌ يَوْمَ
 حُرٌّ أَوْ يَوْمَ: يَنْتَبِئُهَا: يَوْمَ كَيْتُهَا
 لِمَنْ مَعْلُومَةٌ: فَعَلَمَاتُهَا: نَهَى
 إِسْمًا: لَا مَعْلُومَةٌ لِمَنْ: وَهِيَ كَلِمَاتُهَا.
 وَهِيَ لِمَنْ مَعْلُومَةٌ: أَمْرٌ: وَأَمْرًا: كَلِمَاتُهَا:
 وَهِيَ تَلَمُّهَا حُرٌّ: كَلِمَاتُهَا لِحَمْدِهَا
 خَيْرٌ كَيْتُهَا: أَوْ يَوْمَ كَيْتُهَا حُرٌّ
 يَنْتَبِئُهَا كَلِمَاتُهَا. أَوْ يَوْمَ كَيْتُهَا
 رَجْعٌ إِسْمًا مِمَّنْ⁴، وَكَلِمَاتُهَا كَلِمَاتُهَا
 إِنَّمَا: مُجِبٌّ حُرٌّ: كَيْتُهَا إِنَّمَا
 هُوَ مَعْلُومَةٌ هُوَ مَعْلُومَةٌ حَمْدُهَا: سَمَلٌ
 حَمْدُهَا أَمْرٌ: إِسْمًا مِمَّنْ يَوْمَ كَيْتُهَا
 أَوْ مَعْلُومَةٌ هُوَ مَعْلُومَةٌ حَمْدُهَا: وَهِيَ
 * لَا عَمَلٌ إِسْمًا: أَوْ يَوْمَ كَيْتُهَا
 وَهِيَ: هُوَ مَعْلُومَةٌ إِسْمًا، أَلَا تَعْرِفُهَا كَلِمَاتُهَا
 مِمَّنْ تَعْرِفُهَا مَعْلُومَةٌ: وَهِيَ مَعْلُومَةٌ
 لِمَنْ: لَا حَمْدٌ: كَيْتُهَا أَمْرٌ
 وَكَلِمَاتُهَا مَعْلُومَةٌ: هُوَ كَلِمَاتُهَا
 سَمَلٌ تَعْرِفُهَا كَلِمَاتُهَا: وَهِيَ لِمَنْ
 حَمْدُهَا مَعْلُومَةٌ هُوَ مَعْلُومَةٌ: أَوْ يَوْمَ كَيْتُهَا

* L. f. 15
 1° c.

34. * Nonne (ἀρα) cessabitis ab hac blasphemia, discipulique fietis Librorum sanctorum et traditionis fidei rectae? Namque neque sunt * nunc propria et nunc communia, nec semper singularia et semper communia. In illa hypostasi enim neque sunt « hic » et « ille », nec² « huius » et « illius », nec « meum » et « tuum », nec quid-

* V. f. 14
 1° b.

1. V. 10. — 2. V. 0. — 3. L. 10. — 4. V. 10. — 5. V. 10.

1. Ad verbum: *Per gratiam*. — 2. Ad verbum: *Aut*.

هَلَا وَمَلِكٌ هَبْكَرٌ هَلَا وَيَقُولُ أَمْرٌ
 بِصَهْخَهْلًا وَيَحْفَلُ: كَهْ قَمَافَعْلًا
 وَيُنْفِرُ وَيَبْعَدُ لَهَا كَحَسَهُ حَبَّ الْكَلْبِ
 كَمْرٌ كَيْتَعْلًا. هَكَهْ لَحْفَى. مَنَلُ مَعْلَانِي
 أَيَاةٌ دَرَزًا بِسَلَا هَلَاةً مَلَا. حَصَلًا
 سَعْنَلُ لَحْفَى حَرَسًا مَبْدِيَةً مَلَا مَلَكَةً
 قُزًا. لَأَلَا هَلَاةً اهُمَنْتَا هَقْلًا مَلَا وَجَعْلًا
 الْكَلْبُ حَدَيْتَعْلًا أَمْرٌ يَقُولُ حَبَّ قَلْ أَهْ أَمْرٌ
 بِوَيْحَلُ حَمَنْتَعْلًا.

مَحْ هَلَاةً هَلَاةً سَبْمَةً: هَلَاةً هَلَاةً
 حَمَّ حَهْرًا هَلَاةً مَلَاةً: أَمْرٌ
 بِأَمْنٍ قَمَلَكَه: هَلَاةً حَمَّ سَبْمَةً سَبْمَةً
 هَلَاةً قَمَّ هَلَاةً لَهَا مَلَا وَكَلَاةً
 سَعْلًا: كَلَاةً هَلَاةً سَبْمَةً مَلَا
 سَتَبْمَةً هَلَاةً مَلَاةً هَبْكَرٌ: أَلَا
 مَلَاةً هَلَاةً وَيَقُولُ هَلَاةً وَحَمَّ
 يُنْفِرُ هَلَاةً: كَهْ حَفْلًا: أَمْرٌ هَلَاةً
 أَفَعْلَمَنْتَعْلًا. كَهْ هَلَاةً حَرَسًا مَلَاةً
 * مَلَاةً مَلَاةً مَلَاةً هَلَاةً هَلَاةً
 حَمَلَاةً هَلَاةً. كَهْ هَلَاةً مَلَاةً
 بِمَلَاةً هَلَاةً وَيَقُولُ هَلَاةً مَلَاةً
 كَمَلَاةً هَلَاةً هَلَاةً: أَمْرٌ هَلَاةً هَلَاةً
 * هَلَاةً. كَهْ هَلَاةً كَمَلَاةً وَيَقُولُ
 مَلَاةً الْكَلْبُ مَلَاةً وَسَهْمًا هَلَاةً: هَلَاةً
 كَهْ حَمَلَاةً مَلَاةً يُنْفِرُ حَمَلَاةً مَلَاةً. أَلَا
 سَهْمًا هَلَاةً وَيَقُولُ هَلَاةً مَلَاةً: هَلَاةً

quam commune sicut per acceptio-
 nem gratiae. Non socium honoris et
 auctoritatis tantum sibi fecit Deus
 hominem. Silete! Quare luditis myste-
 ria tremenda et divina? Quare deri-
 sum reputatis oeconomiam myste-
 riis plenam? Nolite artifices stulti
 esse, Deumque coniungere cum ho-
 mine quasi tabulam cum tabula, aut
 quasi aurum cum margarita.

35. Etenim, postquam fuit unio, et
communicavit nobiscum carnem et san-
*guini*¹ Deus Verbum, ut dixit Paulus,
 et idem fuit in nobis unus nosque in
 eo per commixtionem in qua nulla
 est corruptio, in illa una hypostasi
 non sunt singularia, nec « mea » et
 « tua »; sed omnia Dei (sunt) homi-
 nis, et omnia hominis (sunt) Dei, non
 (autem) per confusionem, sicut dixit
 Apollinarius. Namque non mentis
 expertem * profitemur incorporatio-
 nem Dei ad instar illius, quia hypo-
 stasim Dei non affirmamus supplere
 hypostasim hominis, sicut dixit ille
 * deceptor. Non enim hypostasi homi-
 nis supplevit Deus id quod (illi) deerat,
 nec ei fuit loco animae et loco
 mentis. Sed id quod humanae natu-
 rae deerat, supplevit, quia homo per-
 fectus per omnia absque peccato ex

* L. f. 15
v^o a.

* V. f. 14
r^o c.

1. I. add. حَمَلَاةً.

1. Hebr., II, 14.

humano genere (γένος) factus est, et per incorporationem suam naturam nostram accepit, ut ipse in nobis esset homo et nos in ipso Deo, non sicut considerat cogitatio indagatio- nis, sed sicut videt cogitatio fidei.

36. Non separavimus illam essen- tiam in naturam et in naturam, sicut Arius, ut verbum tuum nos calumnia- tum est. In scriptis nostris legisti nos profiteri unam naturam et unam essentiam omnino, praeterquam quod in hypostasibus Patris et Filii et Spi- ritus agnoscitur, et nos criminatus es ut Ariani credere. Sed laetamur in criminatione tua, quia haec ipsa est nobis in vitam et tibi in condemna- tionem. Neque vero ille qui hypo- stases separat essentiam scindit, nec ille qui hypostases¹ nominat naturam et naturam profitetur, sicut scientiae tuae visum est. Ex furore^{*} enim et ira quae cogitationes tuas implent, nescis quid loquaris.

37. Et rursus^{*} me interrogas sicut te : « Illud : Descendit hypostasis de caelo, dicisne metaphorice, an vere? » — Ego dico : Vere descendit Filius Dei de caelo². Neque reputo hunc des- censum sicut illum qui fuit super mon- tem Sinai; nec pono hunc adventum

بِهِ هُوَ كَرْتَعْلَا مَعْلَمُ حَقًّا مَحْمُودًا
هَلَّا مَحَّ سَلْمُ الْوَالِدِ بِهِ هَذَا الْوَالِدُ
وَهُوَ حَقًّا مَعْلَمُ مَعْلَمًا بِهِ تَحَدُّهُ أَحْمَدُ
أَمَّا هُوَ وَتَمَّ هُوَ كَيْ هُوَ كَرْتَعْلَا مَسَّ بِهِ
كَلْمًا. كَيْ أَمْرٍ بِهِ؛ سَعْفُ حَقًّا وَحَقًّا
أَلَّا أَمْرٍ بِهِ؛ سَعْفُ حَقًّا وَتَمَّ حَقًّا

لَا بِهٍ قَرْتَعْلَا هُوَ أَمَّا حَقًّا حَقًّا
مَعْلَمًا: كَرْتَعْلَا أَمْرٍ: أَمْرٍ
مَعْلَمًا هَلَّا مَحَّ. مَحَّ حَقًّا حَقًّا
بِهِ؛ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ أَمَّا
حَقًّا مَحْمُودًا: هَلَّا مَحَّ بِهِ وَتَمَّ حَقًّا
وَإِلَّا أَحْمَدُ مَعْلَمًا مَحَّ: مَحَّ مَحَّ
أَمْرٍ أَمَّا مَحَّ مَحَّ مَحَّ. أَلَّا مَحَّ
مَحَّ مَحَّ مَحَّ: مَحَّ مَحَّ أَمَّا مَحَّ
حَقًّا مَحَّ مَحَّ مَحَّ. كَيْ بِهِ مَحَّ
بِهِ مَحَّ مَحَّ مَحَّ: أَمَّا مَحَّ مَحَّ: أَمَّا
حَقًّا مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
أَمْرٍ: أَمَّا مَحَّ مَحَّ مَحَّ. مَحَّ مَحَّ
مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
أَمَّا مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ

مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
أَمَّا مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
أَمَّا مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ
مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ مَحَّ

1. V. 12.

1. Ad verbum : *Vel per nominationem hypostaseon.* — 2. Ad verbum : *Ego cere dico descendisse Filium Dei de caelo.*

* L. f. 15
v° b.

* V. f. 14
v° a.

חַלְמָא אָמַר וְזוֹ חַלְמָא בְּסוּרָא
 סְרַמְתָּמָא: הֲלָ מִדְּקָסְרָא אִנְיָ חֲזֵנָא
 וְחַלְמָא חֲזַר אִדְּ אִתְחַלְחַלְהֵ עֵמְלָא:
 הֲלָ מְזֵבְנָא חֲזֵנָא סוּרָא אָמַר וְזוֹ
 בְּסוּרָא חֲזַנְעָא¹ וְאִלְמָדָת מְזֵבְרָא
 מְזֵבְרָא. הֲלָ חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 הֲלָ חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא
 חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא חֲזַנְעָא

sicut illum adventum quem vidit Eze-
 chiel; nec comparo hanc manifesta-
 tionem cum illa quam vidit Isaias in
 templo; nec profiteor hanc visionem
 sicut illam quam vidit Daniel: (*Vidi*)
hominem qui coram Antiquo dierum
*adstitit*¹. Illic enim omnia in figura
 fiebant, et usque ad visionem oculi
 tantum; ibi vero omnia in veritate
 ineffabiliter sunt, nec explanantur.
 Quod Paulus ostendit in doctrina sua
 separationem faciens inter primos (de-
 scensus) et hunc qui fuit per Filium:
In omnibus partibus et in omnibus figu-
ris olim locutus est Deus cum patribus
nostris in prophetis, et in his diebus
novissimis locutus est nobiscum in Filio
*suo*². Nec dixit: « In figura Filii sui »,
 sicut dixit: « In figura per propheetas »,
 quia * ibi vere ipse Filius hypostaticè
 apud nos conversatus est et nobiscum
 locutus est, sicut dictum est a propheta: *In*
*terra visus est et cum hominibus conversatus est*³.

* L. f. 15
vº c.

* V. f. 14
vº b.

38. Et rursus ad Verbum refertur

1. V. דַּבַּר אֱמֵת. — 2. V. חֲזַנְעָא.

1. Dan., vii, 13. — 2. Hebr., i, 1-2. — 3. Baruch, iii, 38.
PATR. OR. — T. XV. — F. 4.

quod descendit de caelo Filius, et ad Christum, et ad Deum, et ad Filium hominis, et ad panem vivum, et ad Iesum. In Libris sanctis enim descensus adventusque et manifestatio attribuantur his nominibus, quae omnia hypostasim Filii indicant, sicut scriptum est de Verbo : *In mundo erat, et venit in mundum*¹. Et rursus scriptum est : *Dixit Iesus : Ecegi a Patre, et veni in mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem*². Et rursus scriptum est : *Nemo ascendit in caelum, nisi ille qui descendit de caelo, Filius hominis, qui est in caelo*³. Et, postquam descendit de caelo, dixit se in caelo esse; et, quemadmodum neque mendax est hoc : « Est in caelo », nec metaphorice dicitur, ita etiam neque illud : « Descendit de caelo », falsum est, nec⁴ metaphorice dicitur. * Et rursus dixit : *Ego sum panis vivus, qui descendi de caelo*⁵. Et rursus dixit : *Panis Dei est ille qui descendit de caelo et dedit vitam mundo*⁶. Et, explanans se hypostasim suam panem vocasse, dixit : *Ego sum panis vivus, qui descendi de caelo*⁷. Et rursus scriptum est : *Murmurabant Iudaei de illo, quia dixisset : De caelo descendi*⁸. Et rursus dixit : *Descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed ut faciam voluntatem eius qui misit me*⁹. Et rursus dixit :

عَمَلًا جَاءَ وَمَعْمَلًا كَأَنَّهُ لَوَدَّحَتِهِ : وَإِنَّمَا
 مَكْسُودًا بِسَبْتِهَا مَعْقُودًا. كَلَّا هُوَ كَمَا جَاءَ
 وَمَعْمَلًا هَمَّ مَعْمَلًا حَقْلًا جَاءَ مَبْتَعًا مَحْتَمَلًا
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَإِنَّمَا مَعْمَلًا مَعْمَلًا
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا : أَمْرًا هُوَ بِمَعْمَلًا
 كَلَّا مَعْمَلًا : وَإِنَّمَا هُوَ بِهِيَ جَاءَ مَعْمَلًا
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا. مَأْوَى مَعْمَلًا : وَإِنَّمَا
 مَعْمَلًا : وَتَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَأْوَى مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا
 مَعْمَلًا. مَأْوَى مَعْمَلًا : وَأَلَّا إِنْ هُوَ
 كَعْمَلًا : أَلَّا هُوَ هُوَ مَعْمَلًا مَعْمَلًا
 حَتَّى هُوَ : وَإِنَّمَا هُوَ : وَإِنَّمَا هُوَ كَعْمَلًا. هُوَ
 نَسَبًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَكَعْمَلًا مَعْمَلًا
 هُوَ. هُوَ مَعْمَلًا : وَأَلَّا هُوَ : وَإِنَّمَا هُوَ
 كَعْمَلًا هُوَ هُوَ مَعْمَلًا مَعْمَلًا : وَكَلَّا
 أَلَّا هُوَ مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا أَلَّا
 مَعْمَلًا هُوَ مَعْمَلًا. مَأْوَى مَعْمَلًا : وَكَلَّا
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :
 مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا مَعْمَلًا :

1. Cf. Ioann., i, 9-10. — 2. *Ibid.*, xvi, 28. — 3. *Ibid.*, iii, 13. — 4. Ad verbum : *Vel.* —

5. *Ibid.*, vi, 41 et 51. — 6. *Ibid.*, vi, 33. — 7. *Ibid.*, vi, 41 et 51. — 8. *Ibid.*, vi, 41. — 9. *Ibid.*, vi, 38.

* L. f. 16
r^o a.

* V. f. 14
v^o c.

وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ : **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :
 وَأَخْرَجْتَنِي مِنْ أَرْضِ كَنْعَانَ. **مَوَالِي** :

*Pater me sanctificavit ac me misit in mundum*¹. Et rursus dixit : *Sicut me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum*². Et rursus dixit Ioannes de eo : *Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra loquitur. Qui de caelo venit, super omnes est. Et quod vidit et audivit, testatur; et testimonium eius nemo accipit. Ille qui accipit eius testimonium, signavit quia Deus verax est*³. Et rursus dixit : * *Pater qui misit me, ipse testimonium perhibet de me*⁴. Et rursus dixit : *Veni in nomine Patris mei, et non accipitis me; et si alius venerit in nomine suo, illum accipietis*⁵. Et rursus dixit : *Non quaero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me*⁶. Et rursus dixit : *Qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam aeternam*⁷. Et rursus dixit : *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me*⁸. Et rursus dixit : *A me ipso non veni, sed est verax qui misit me, ille quem vos nescitis. Ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit*⁹. Et rursus dixit : *Modicum tempus vobiscum sum : et vado ad eum qui me misit. Et quo ego vado, vos non potestis venire*¹⁰. Et rursus dixit : *Verum est testimonium meum, quia scio unde veni, et quo vado*¹¹. Et rursus dixit : *Solus non fui, sed ego et Pater meus*

* L. f. 16
1° b.

* V. f. 15
1° a.

1. Ioann., x, 36. — 2. Ibid., xvii, 18. — 3. Ibid., iii, 31-33. — 4. Ibid., v, 37. — 5. Ibid., v, 43. — 6. Ibid., v, 30. — 7. Ibid., v, 24. — 8. Ibid.,

vii, 16. — 9. Ibid., vii, 28-29. — 10. Ibid., vii, 33 et viii, 21. — 11. Ibid., viii, 14.

qui misit me¹. Et rursus dixit : Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso : et Pater meus qui misit me, ipse testimonium perhibet de me². Et

• L. f. 16
1° c.
rursus dixit : Vos de deorsum estis, et ego de supernis sum. Et vos de hoc

• V. f. 15
1° b.
* mundo³. Et rursus dixit : Qui misit me verax est : et haec quae audiavi ab eo, loquor in mundo⁴. Et rursus dixit : Qui me misit mecum est, et non reliquit me solum Pater meus⁵. Et rursus dixit :

Ego ex Deo processi et veni; neque a me ipso veni, sed ipse me misit⁶. Et rursus dixit : Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est⁷. Et rursus dixit : Ego veni, ut vitam habeant et abundantius habeant⁸. Et rursus dixit : Ego lux in mundum veni⁹.

Et rursus dixit : Non enim veni, ut iudicem mundum, sed ut vivificem mundum¹⁰. Et rursus dixit : Pater qui misit me, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, et quid loquar¹¹. Et rursus dixit :

Modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum, qui me misit¹². Et rursus dixit : Hoc verbum quod audistis, non est meum, sed Patris qui misit me¹³. Et

• L. f. 16
v^o a.
rursus angelus ad Virginem dixit : Virtus Altissimi obumbrabit tibi¹⁴. Et

حَدَّثَنَا إِلهُ. مَا لَمْ يَكُنْ يَكْفُرُ بِهٖ هُوَ وَابْنُ :
مَدَّهَا وَيَبَّ إِتْلُ مَحَّ آمُحْمَلُ إِتْلُ
وَلَا مَحْمَلُ إِتْلُ. مَا لَمْ يَكُنْ : وَلَا مَحْمَلُ
كَلْسَةَ : بَلَّ إِتْلُ إِتْلُ هُوَ أَحَدٌ وَبَقِيَّتِ. مَا لَمْ
أَكُنْ : وَإِنَّا إِتْلُ وَهٖ هُوَ : إِتْلُ كَلَّ تَعَدَّ :
هُوَ أَحَدٌ وَبَقِيَّتِ : هُوَ هُوَ هُوَ : هُوَ أَحَدٌ
أَكُنْ : أَيَّاهُ * مَحَّ وَبَقِيَّتِ أَيَّاهُ
هُوَ إِتْلُ مَحَّ وَبَقِيَّتِ : أَيَّاهُ مَحَّ هُوَ
حَدَّثَنَا أَيَّاهُ : هُوَ إِتْلُ لَأَ مَحْمَلُ مَحَّ هُوَ
* حَدَّثَنَا. مَا لَمْ يَكُنْ : وَبَقِيَّتِ وَبَقِيَّتِ :
هُوَ هُوَ هُوَ¹ وَبَقِيَّتِ مَدَّهَا مَدَّهَا
إِتْلُ حَدَّثَنَا. مَا لَمْ يَكُنْ : وَبَقِيَّتِ وَبَقِيَّتِ
كَلَّ مَحْمَلُ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ
أَحَدٌ. مَا لَمْ يَكُنْ : وَإِنَّا مَحَّ كَلَّ تَعَدَّ
هُوَ : هُوَ هُوَ هُوَ مَحَّ رَحْمَةً تَعَدَّ : هُوَ :
إِلَّا هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ. مَا لَمْ يَكُنْ : وَبَقِيَّتِ هُوَ
وَإِحْبَابَ حَدَّثَنَا : وَبَقِيَّتِ وَبَقِيَّتِ جَبَّ إِتْلُ
هُوَ. مَا لَمْ يَكُنْ : وَإِنَّا إِتْلُ وَبَقِيَّتِ هُوَ
حَدَّثَنَا مَدَّهَا وَبَقِيَّتِ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ
أَكُنْ : وَإِنَّا هُوَ : أَيَّاهُ حَدَّثَنَا. مَا لَمْ
أَكُنْ : لَأَ مَحْمَلُ : أَيَّاهُ : أَيَّاهُ :
إِلَّا : أَيَّاهُ حَدَّثَنَا. مَا لَمْ يَكُنْ : وَبَقِيَّتِ
وَبَقِيَّتِ : هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ
أَكُنْ مَدَّهَا أَيَّاهُ. مَا لَمْ يَكُنْ :
وَقَلَّ رَحْمَةً حَدَّثَنَا إِتْلُ هُوَ إِتْلُ

1. V. ج. 10. — 2. V. add. ه. 10.

1. Ioann., VIII, 16. — 2. *Ibid.*, VIII, 18. — 3. *Ibid.*, VIII, 23. — 4. *Ibid.*, VIII, 26. — 5. *Ibid.*, VIII, 29. — 6. *Ibid.*, VIII, 42. — 7. *Ibid.*, IX, 4. —

8. *Ibid.*, X, 10. — 9. *Ibid.*, XII, 46. — 10. *Ibid.*, XII, 47. — 11. *Ibid.*, XII, 49. — 12. *Ibid.*, VII, 33. — 13. *Ibid.*, XIV, 24. — 14. Luc., I, 35.

חַמָּא מַחַבְּ וְעַבְדֵּי. מַלְוֵי אֲמֵן; וְחַמְּלֵי
 וְיָרָא וְעִמְּחַבְּ אֵיבֵי: לָא יִיבֵל וְיִחַב:
 אִלָּא יִחַבְּ וְעַבְדֵּי. מַלְוֵי מַחְלָאִל אֲמֵן;
 * כַּחְמֵי לְאִלָּא: וְסַמְּחֵי וְחַמְּלֵי יִחַבְּ
 חַמְּחֵי. מַחְמֵי אֲמֵן; וְעַבְדֵּי אִלָּא
 חַמְּחֵי. מַלְוֵי: עַבְדֵּי אִלָּא חַמְּחֵי כִּי מַחְמֵי
 וְחַמְּחֵי יִסְמַחְּ: מַחְמֵי אֵיבֵי * וְסַמְּחֵי.
 מַלְוֵי אֲמֵן; וְעַמְּחֵי מַחְמֵי אִלָּא
 חַמְּחֵי וְיִסְמַחְּ חַמְּחֵי. מַלְוֵי אֲמֵן;
 וְיִיבֵל וְיִחַבְּ: מַחְמֵי אֵיבֵי וְיִחַבְּ חַמְּחֵי
 מַחְמֵי מַחְמֵי עַמְּחֵי: וְעַמְּחֵי כָּל. מַלְוֵי
 אֲמֵן; וְיִלָּא אֲמֵן חַמְּחֵי וְיִחַבְּ חַמְּחֵי
 חַמְּחֵי אֵיבֵי מַחְמֵי. מַלְוֵי אֲמֵן;
 וְעַמְּחֵי יִחַבְּ: וְיִלָּא אֵיבֵי אֵיבֵי מַחְמֵי
 וְיִחַבְּ אֵיבֵי: מַלְוֵי אֲמֵן; וְיִחַבְּ חַמְּחֵי
 וְיִחַבְּ אֵיבֵי: מַחְמֵי אֵיבֵי. מַלְוֵי אֲמֵן;
 וְיִחַבְּ אֵיבֵי: מַחְמֵי אֵיבֵי אֵיבֵי. מַלְוֵי
 מַחְמֵי יִחַבְּ יִחַבְּ אֲמֵן; וְיִלָּא חַמְּחֵי אֵיבֵי
 חַמְּחֵי אֵיבֵי אֵיבֵי: מַחְמֵי אֵיבֵי לָא יִחַבְּ:
 אֵיבֵי אֵיבֵי וְיִחַבְּ אֵיבֵי: כָּל חַמְּחֵי וְיִחַבְּ
 אֵיבֵי יִחַבְּ חַמְּחֵי מַחְמֵי: וְיִחַבְּ אֵיבֵי
 וְיִחַבְּ אֵיבֵי: וְיִחַבְּ אֵיבֵי: וְיִחַבְּ אֵיבֵי
 וְיִחַבְּ אֵיבֵי: וְיִחַבְּ אֵיבֵי: וְיִחַבְּ אֵיבֵי
 וְיִחַבְּ אֵיבֵי: וְיִחַבְּ אֵיבֵי: וְיִחַבְּ אֵיבֵי

Paulus dixit : *Misit Deus Filium suum*¹. Et rursus : *Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, propter peccatum*². Et rursus dixit : ^{V. l. 15} *Jesus Christus venit in mundum, peccatores vivificare*³. Et rursus dixit : *Ille qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes caelos, ut impleret omnia*⁴. Et rursus dixit : *Ne dicas in corde tuo : Quis ascendit in caelum et Christum deduxit*⁵? Et rursus dixit : *Christus qui venit, factus est summus sacerdos bonorum quae operatus est*⁶. Et rursus dixit : *Semetipsum erinavit, et formam servi accepit*⁷. Et rursus David dixit : *Descendet sicut pluvia in vellus*⁸. Et rursus dixit : *Ostende potentiam tuam, et veni salutis nostrae causa*⁹. Et rursus propheta alius dixit : *Veniet ad nos sicut pluvia et sicut (imber) vernalis qui terram inebriat*¹⁰.

39. Hae omnes voces igitur multaeque eis similes de Filio Dei dicuntur in Libris sanctis : Descendit, et : Venit, et : Missus est, et : Legatus est, et : Manifestatus est, et : Revelatus est; de illo homine autem non dicuntur, sicut vos * explanatis. Adventus enim ^{L. f. 16} nominatur non ex Virgine ad mun- ^{v^o b.}

1. Gal., IV, 4. — 2. Rom., VIII, 3. — 3. I Tim., I, 15. — 4. Eph., IV, 10. — 5. Rom., X, 6. — 6. Cf.

Hebr., IX, 11. — 7. Philip., II, 7. — 8. Ps. LXXI, 6. — 9. Ps. LXXIX, 3. — 10. Osee, VI, 3.

فَلَمَّا هُوَ بِمَعْنَاهُ لَا مَدَامُنْجَا حَكْمَانْمَا :
 كَمْ قَدْ دَانَ آفَاتِ مَدَامُنْجَا كَعْبِي
 كَسْبَانْ. مَهْلَا : هُوَ : مَدَامُنْجَا هُوَ
 حَقْمُ مَحْتَلْ دَبْمَحْتَلْ : هُوَ : أَسْمَتْ كَيْسْتَم
 كَسْرَانْ مَبْنَانْ :

هَقْلَانْ مَبْنَانْ : آفَاتِ مَلِكُنْجَا :
 ؟ أَلِيحْتُ كَحَهْ : كَمْ أَمْرُ سَبْرَانْ كَسْبَانْ .
 هَقْلَانْ مَبْنَانْ أَوْ طَبْرَانْ : مَحْتَلْ هُوَ رُبْمَقْلْ
 فَلَهِ هُوَ أَلِيحْتُ كَلْمَانْ : كَمْ كُحْبُ 2
 طَبْرَانْ هُوَ أَلْمَالُ مَا مَدْمَانْ : أَمْرُ بِحَبْ
 مَدْمَقْلْ مَعْمَهْ هُوَ كَلْمَانْ هَلْمَعْمَهْ دَمْرُ مَبْنَانْ
 : مَحْتَلْ هُوَ رُبْمَقْلْ هُوَ دَبْمَقْلْ . مَا هُوَ أَوْ حَبْ
 فَلَهِ كَحَلْ : مَبْنَانْ هُوَ مَدْمَانْ : ؟ أَلِيحْتُ
 كَلْمَانْ كَحْتَبْ إِنْغَلْ حَبْ مَدْمَدْمَانْ
 هُوَ : مَحْتَلْ مَعْمَتُكَمْ مَبْنَانْ حَمَاهُ هُوَ .
 كَمْ : مَبْنَانْ مَدْمَقْلْ : هُوَ كَمْ مَدْمَدْمَانْ
 هُوَ : أَمْرُ : مَدْمَقْلْ : ؟ أَلِيحْتُ كَحَهْ :
 أَلْمَا كَسْرَانْ : مَدْمَقْلْ مَبْنَانْ : مَبْنَانْ .
 أَمْرُ : مَدْمَقْلْ : إِنْغَلْ حَبْ مَعْمَهْ هُوَ 3
 حَبْ كَحْبَانْ هُوَ حَبْ مَلِكُنْجَا : هُوَ سَبْرَانْ
 هُوَ سَبْرَانْ : حَبْ مَدْمَقْلْ : ؟ سَبْرَانْ
 هُوَ : مَبْنَانْ هُوَ سَبْرَانْ : مَدْمَقْلْ : مَبْنَانْ .
 هُوَ : مَبْنَانْ مَبْنَانْ : مَبْنَانْ : ؟ مَبْنَانْ : مَبْنَانْ :

لَا مَبْنَانْ مَبْنَانْ هُوَ مَبْنَانْ مَبْنَانْ
 قَلْمَانْ مَبْنَانْ : مَبْنَانْ . هُوَ مَبْنَانْ

nostris¹. Et illum quem affirmavit invisibilem in veteri (Testamento), eundem scripsit corporaliter visibilem in novo, quia ille qui primis apparerat in figuris, novissimis ipse revelatus est in visione vera.

41. Sic enim scripsit Apostolus : (Deus) manifestatus est in carne², non autem sicut alius in alio. Hoc modo enim etiam per prophetas omnesque iustos manifestatus est Deus, per eos faciens signa et prodigia, ut per Moysen et Iosue et Eliam et Eliseum et ceteros prophetas et iustos et patres. Et rursus etiam per totum populum Iudaeorum scriptum est hominibus Deum manifestatum esse per oeconomiam quam omnibus modis ad eos ostendit. Non vero ad instar harum (manifestationum) intellegimus illud quod dixit Paulus : Manifestatus est in carne, sed in visione incorporationis hypostaseos suae. Ita apparet aliquis per semetipsum, aut per servum suum, aut per legatum suum; et alia est visio quae per mediationem nuntii (fit), et alia est ipsa visio hypostaseos. Ibi vero in visione vera apparuit Deus, non autem metaphorice, sicut tu cogitasti.

42. Non enim ponimus fidem in verbis metaphorice, sicut tu. Et

¹ V. c. 15
v. b.

² L. c. 17
r. a.

1. V. c. 15. — 2. V. c. 15. — 3. V. c. 15. 20.

1. I Ioann., I, 1. — 2. I Tim., III, 16.

Doctrina tua intelleget tuam esse fidem metaphoricam, quia dixisti illud : « Descendit Deus et venit Deus », neque hypostatice nec vere dei. Et si nullum ex his creditur, metaphoricum ergo est verbum et ad instar visionum per quas Deus olim revelabatur, et ibi quoque eodem modo revelatus est.

43. Sed videamus quomodo nos opprimat interrogatione ipse hic disputator.

44. « illud : Descendit hypostasis de caelo, utrum (ἀρα) dicis metaphoricè, an vere? Si metaphoricè, noli ponere fidem in verbis metaphoricis; et, si vere, ostende quomodo (descenderit). »

45. Hoc est responsum huius sapientis. Sed etiam a nobis audi, o docte, nihil metaphoricum et figuratum in Testamento (διεθνήνη) novo de hypostasi Filii scriptum esse; namque illie in veteri figuræ fuerunt, hic vero ipse (Pater) in hypostasi Filii nobiseum locutus est. Sic enim Paulus scripsit : *Locutus est nobiseum Pater per Filium suum*, non autem Verbum Filius per hominem alium; nec dixit : « In figura Filii », ut dixit : *Per prophetas in figuris et in partibus locutus est*¹. Sed, sicut congregatum est illud : « Divisiones et partes »,

وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ
وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ
وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ

وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ
وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ

وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ
وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ
وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ
وَمَا لَمْ يَنْصَرِفْ مِنْكُمْ يَوْمَ نَسْتَأْذِنُكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تَتَذَكَّرُونَ
لَا مَسْعَىٰ لَهُمْ ۚ

1. V. L. 17. 1° b.

1. Cf. Hebr., 1, 1-2.

كسبًا محجوبًا ليعتدوا: وقيل أ
 وب بشره * ومدًا وإسمًا لا تكتمل
 أعلمك الله * وحبب مدخله وحب
 م * أكل حمر حنظل. هـ س * و
 فاعلموا لولا مدخله ليعتدوا: وقيل
 هـ أقل سبًا وحبب إسمًا
 فاعلموا. هـ س * سبًا وقيل
 ذه كمدًا أ فحسبوا. هـ س * وقيل
 حسب فله محجوبًا *

contentaque sunt omnia in una
 oeconomia perfecta, ita etiam hoc :
 « Visiones et figurae », per quas
 revelatus est propheta, completum
 est per hoc : *Per hypostasim Filii*
locutus est Pater cum hominibus. Et
 sicut non metaphorica fuit doctrina
 Filii, ita nec visio per quam revelatus
 est, metaphorica est. Et sicut visio
 eius vera est, ita eius descensus
 quoque est eiusmodi : namque tota
 oeconomia veritas est.

* V. l. 16
r^o a.

ألا أهدى: وعبء الله وإمنا الله
 مدخله *

46. Sed (sapiens) dicit : « Explana
 mihi quomodo descenderit hyposta-
 sis. »

أ: ومدًا ولا محجوبًا وقعب:
 لا الله ومدًا ولا محجوبًا إننا
 وعلما الله: فاعلموا ذه فاعلموا
 أ هـ س * إعتدوا: ولا فاعلموا إننا هـ
 فاعلموا هـ س * مدخله هـ س * فاعلموا
 مدخله ولا تيسر حكمه: بتدبيره
 فاعلموا فاعلموا محجوبًا وقعب
 فاعلموا فاعلموا وقعب
 فاعلموا هـ س * فاعلموا فاعلموا
 فاعلموا فاعلموا فاعلموا
 فاعلموا فاعلموا فاعلموا
 فاعلموا فاعلموا فاعلموا
 فاعلموا فاعلموا فاعلموا
 فاعلموا فاعلموا فاعلموا
 فاعلموا فاعلموا فاعلموا
 فاعلموا فاعلموا فاعلموا

47. Num (ἀόρα), et quia nescio expla-
 nare, non descendit? (Num), et quia
 mysterium eius adventus non depre-
 hendo, falsus dicitur eius adventus?
 Tu vero dixisti : « Neque metaphorice
 venit, nec vere, nec hypostatice, nec
 naturaliter. » Et quis te non rideat,
 qui verbo tuo derisum ostenderis
 oeconomiam et adulteraveris totum
 usum verborum professionis nostrae?
 Etenim, si et nullis his speciebus
 (σχημα) creditur descensus, publice
 nihil verum est; sed vanitas est
 tota doctrina nostra irritaeque voces,
 quia descensus Dei de caelo funda-
 mentum est totius oeconomiae; et, si
 falsus hic dicitur, tota oeconomia
 evertitur.

* L. f. 17
r^o e.

* V. l. 16
r^o b.

48. Dicitur enim quodlibet his quatuor speciebus (*σχιμα*), vel vere, vel metaphorice, vel hypostatice, vel naturaliter, sive quod attinet ad motus cogitationum, sive quod attinet ad potestatem voluntatis, sive quod evenit in cursu naturae, sive quod attinet ad singularitatem hypostaseos. De quacumque re enim loquimur, vel quoad Deum, vel quoad naturas creatas, his vocibus utimur. Et Doctrina tua nos docet neque dicere : Naturaliter venit Deus, quia non discedit Deus de loco in locum; nec rursus : Hypostatice descendit Filius, « quia * si hypostasis discedit, natura quoque discedit »; nec rursus dicere : Metaphorice descendit, ne ponatur fides in verbis metaphoricis; nec rursus dicere : Vere descendit; « et si vere descendit, explana mihi quomodo descenderit ».

* L. f. 97
v^o a.

49. Haec responsa et talia agitavit scientia tua adversus nos, nec intellexit a prudentibus haec non interrogari. Oportet enim illum qui interrogat, interrogationem suam scienter videre, eamque postea interrogare. Si vero impudenter interrogat id quod non interrogari potest, ex hoc non sapiens * revelatur, sed stultus et impudens, qui propter insipientiam suam victus est, ipse autem non vicit illum qui interrogatur.

* V. f. 16
r^o c.

دِهْدِهْ نِمِ اَتْحَلْ اَهْتَمَعِي¹
 مَدَامَلَّ فَلَصَمَر: اَهْ كَعْبُوْا اَوْ
 كَعْبَاكُهْ اَوْ كَعْمُوْا اَوْ كَحْمَلْ. اَلْ
 اَهْلِبْ وَرَوَّلْ بِسَعْفَلْ: هَلْ اَهْلِبْ
 بِمَعْلَهْمَلْ بِنَحْمَلْ: هَلْ اَهْلِبْ بِحَبْمَلْ
 بِنَحْمَلْ: هَلْ اَهْلِبْ بِسَبْمَلْ بِمَعْمَلْ.
 كَلَّا كَلَّا مَدَمَر نِمِ وَبَدَلَلَكْمَعِي: اَوْ
 حَلْمَا اَلْوَلْ اَوْ حَلْمَا مَنَلْ حَقْمَلْ:
 دِهْدِهْ قَتَلْ مَدَتَعَسِي اَنْسَبْ.
 هُوْ بِسَمَر مَدَحَلْ بَلَّا نَمَدِي وَنَحْمَلْ اَلْمَا
 اَلْوَلْ: مَدَحَلْ بَلَّا مَعْمَلْ اَلْوَلْ مَحْ بِهَدَلْ
 حَبْمَلْ. هَلَّا لَوِي بِمَعْمَلْ نَسَبْ حَبْمَلْ:
 مَدَحَلْ كَمَر * اَلْ مَعْمَلْ مَعْمَلْ: اَوْ
 مَنَلْ مَعْمَلْ. هَلَّا نَمَدِي وَنَسَبْ
 مَانَلْ: بَلَّا لَاهَمَر كَهْ اَهْمَعَلْ
 مَحْ قَتَلْ مَانَلْ. هَلَّا مَدَحِي
 بِكَعْبُوْا نَسَبْ. هَلْ نَسَبْ كَمَر كَعْبُوْا:
 كَعْبُ حَمْ وَ اَمَحَلْ نَسَبْ.

اَهْلِبْ اَهْقَلْ هُوْ اَمَر اَهْلِبْ اَرْكَلْ
 تَبْدَلْ اَهْمَدَلْ: هَلَّا اَهْمَدَلْ
 وَ اَهْلِبْ مَحْ قَتَلْ لَّا مَعْلَاخَلْ. رُوِي
 نِمِ لَامَلْ بِمَعْلَا وَنَهْوَلْ تَمَلْ وَهَلْ كَهْ
 حَبْمَلْ: مَحْ نَهْوَلْ مَعْلَاكْمِهْ. اَلْ وَنِمِ
 مَعْلَا حَبْمَسَمَلْ مَدَمَر بَلَّا مَعْلَا:
 كَهْ تَحْمَلْ مَدَلْسَمَلْ مَحْ هُوْ: اَلْ
 مَحْلَا هُوْ حَبْمَلْ: اَرْوَحْتْ مَحْ لَّا مَبْحَلْ
 كَهْ هُوْ رَفَلْ حَبْمَلْ وَ مَعْلَا.

1. V. اَهْتَمَعِي — 2. L. مَدَامَلَّ.

وَهَذَا إِنَّمَا هُوَ عَمَلٌ بِالْحَقِّ وَالْحَقُّ إِنَّمَا
 بِالْحَقِّ وَتَسْمِيَةُ الْكَلِمَاتِ بِالْحَقِّ وَالْحَقُّ
 كَمَا هِيَ تَمَلُّهُ إِسْمَاتُهَا بِحَقِّهَا وَمِنْ
 كَلِمَاتِهَا هَلَّا فَدَعَفَتْ. أَذَى: وَبِحَقِّهَا
 بِالْحَقِّ وَمِنْهَا مَا قَدَّمَ فِيهَا فِي
 تَمَلُّهَا: وَمِنْهَا وَتَمَلُّهَا وَهَذَا إِنَّمَا
 بِحَقِّهَا مِمَّا قَدْ قَدَّمَ فِيهَا: وَمِنْهَا
 فَهَذَا بِالْحَقِّ: أَوْ بِحَقِّهَا بِالْحَقِّ
 * وَالْحَقُّ هَلَّا هَلَّا مِمَّا قَدَّمَ فِيهَا
 هَلَّا عَلَى مَا هَلَّا مِمَّا قَدَّمَ فِيهَا
 حَقًّا: وَمِنْهَا: هَلَّا مِمَّا قَدَّمَ فِيهَا
 هَلَّا هَلَّا: قَلْبًا بِأَمْرِ الْكَلِمَاتِ
 كَقَوْلِهَا: كَلِمَاتُهَا. هَلَّا: وَالْحَقُّ
 لَهَا: وَهَذَا هَلَّا هَلَّا: وَمِنْهَا
 كَلِمَاتُهَا بِحَقِّهَا وَتَمَلُّهَا: وَهَذَا
 كَلِمَاتُهَا بِحَقِّهَا لِأَنَّهَا: وَهَذَا
 كَلِمَاتُهَا وَتَمَلُّهَا: وَهَذَا كَلِمَاتُهَا
 وَتَمَلُّهَا: وَهَذَا كَلِمَاتُهَا وَتَمَلُّهَا
 وَتَمَلُّهَا: وَهَذَا كَلِمَاتُهَا وَتَمَلُّهَا:

1. V om. هَلَّا.

1. Ad verbum : Apud sapientes. — 2. Ad verbum : Meum qui vere profiteor descendisse hypostasim Filii. — 3. Ad verbum : Propter multitudinem

50. Confiteor igitur me non posse
 descensum Dei de caelo explanare et
 multa alia quae de Deo dicuntur nec
 explanantur. Et cuius verbum creden-
 dum est et accipiendum sapientibus¹?
 Utrum (zoz) meum qui profiteor :
 Vere descendit hypostasis Filii²,
 cuius scientiae committo explanationem
 sui descensus, an tuum qui
 scripsisti : * « Neque naturaliter,
 nec hypostatice, nec vere, nec meta-
 phorice descensus dicitur de Filio »?
 Ergo nec quidquam est doctrina
 nostra, et omnes voces huiusmodi,
 quae in Libris notantur, irritae sunt.
 Et quis est qui non redarguat errorem
 tuum, qui falsum dicit hanc totam vim
 testimoniorum quae supra notavimus,
 et aliorum quae propter multum ver-
 bum³ non retulimus? Quem enim
 admittere oportet ad probationem
 fidelium? Illumne qui mendacia dicit
 repudiatque verba Librorum sanc-
 torum, an illum qui ea accipit iuxta
 fidem eorumque explanationem silen-
 tio honorat?

* L. f. 16 v° b.

51. Ego enim legi in Libris :
 Descendit Filius Dei de * caelo, et
 credo eum descendisse, sicut scrip-
 tum est, quanquam non possum
 defendere⁴ quomodo descenderit.
 Nec pro contumelia repento hoc quod

* V. l. 16 v° a.

dinem verbi. — 4. Ad verbum : Non habeo defensionem quam dem.

كَمَا لَاؤُلُؤُا وَيُقَدِّمُ كَمَتَهُمْ. هُوَ يَحْكُمُهُ
 سُرَا كَلْمًا هُوَ يَحْكُمُهُ قَصْدًا هُوَ يَحْكُمُهُ مَبْنًى.
 هُوَ يَحْكُمُهُ كَمَا هُوَ يَحْكُمُهُ: هُوَ يَحْكُمُهُ كَمَا هُوَ
 لَمَعْمَعًا: وَيُقَدِّمُ. هُوَ لَا يَحْكُمُهُ فَهَقْفًا
 وَهُوَ يَحْكُمُهُ هُوَ يَحْكُمُهُ. هُوَ يَحْكُمُهُ هُوَ يَحْكُمُهُ
 يَحْكُمُهُ وَكَمَا هُوَ يَحْكُمُهُ مَدْفَعًا: وَيَحْكُمُهُ
 أَوْ يَحْكُمُهُ: أَوْ يَحْكُمُهُ. هُوَ لَا سُرَا هُوَ يَحْكُمُهُ.
 أَوْ يَحْكُمُهُ يَحْكُمُهُ يَحْكُمُهُ وَكَمَا هُوَ يَحْكُمُهُ
 كَلْمًا مَبْنًى وَيُقَدِّمُ: أَوْ يَحْكُمُهُ كَلْمًا
 وَأَمَّا سُرَا يَحْكُمُهُ أَوْ يَحْكُمُهُ أَوْ يَحْكُمُهُ
 أَوْ يَحْكُمُهُ أَوْ يَحْكُمُهُ. هُوَ لَا يَحْكُمُهُ مَدْفَعًا
 هُوَ يَحْكُمُهُ كَمَا هُوَ يَحْكُمُهُ: وَأَمَّا يَحْكُمُهُ
 لَمَعْمَعًا وَيُقَدِّمُ. هُوَ لَا يَحْكُمُهُ كَلْمًا
 وَكَمَا هُوَ يَحْكُمُهُ مَدْفَعًا: هُوَ يَحْكُمُهُ
 وَكَمَا هُوَ يَحْكُمُهُ مَدْفَعًا: وَيُقَدِّمُ: أَوْ
 وَأَمَّا يَحْكُمُهُ هُوَ يَحْكُمُهُ لَمَعْمَعًا هُوَ يَحْكُمُهُ
 لَا يَحْكُمُهُ مَدْفَعًا مَدْفَعًا وَيَحْكُمُهُ أَوْ يَحْكُمُهُ
 هُوَ يَحْكُمُهُ يَحْكُمُهُ يَحْكُمُهُ: وَأَمَّا يَحْكُمُهُ
 وَكَمَا يَحْكُمُهُ: كَلْمًا كَلْمًا: هُوَ لَا يَحْكُمُهُ
 مَدْفَعًا هُوَ يَحْكُمُهُ. هُوَ يَحْكُمُهُ هُوَ يَحْكُمُهُ:
 هُوَ يَحْكُمُهُ أَوْ يَحْكُمُهُ يَحْكُمُهُ مَدْفَعًا: هُوَ لَا
 يَحْكُمُهُ هُوَ يَحْكُمُهُ يَحْكُمُهُ: هُوَ يَحْكُمُهُ
 وَكَمَا يَحْكُمُهُ: وَأَمَّا يَحْكُمُهُ

rationem hypostaseon, quin sit ulla
 regio quae separet * hypostases. Et
 (profitemur) Deum per se ipsum totum
 videre et per se ipsum totum audire
 et per se ipsum totum scire; et, cum
 nullae sint in eo partes, ei attribuitur
 ministerium sensuum. Et horum
 (mysteriorum) et eis similium expla-
 nationem non deprehendimus. Neque,
 quia dicimus ei non esse sensus com-
 positos aurium aut oculorum, dicimus
 eum neque videre nec audire; nec¹, si
 profitemur eum videre et audire et
 scire absque sensibus, etiam intel-
 legimus quomodo per se ipsum totum
 videat, aut audiat, aut sentiat, aut
 olfaciat, aut sciat. Neque enim com-
 positum eum affirmamus, quia de
 eo dicatur ministerium sensuum; nec
 rursus operationem oeconomiae eius
 irritam facimus, quia ei non sint
 sensus corporales; nec rursus, quando
 profitemur ministerium sensuum,
 etiam quomodo sit hoc ministerium
 apud naturam incompositam, pos-
 sumus deprehendere aut explanare.
 Multa enim sunt huiusmodi quae * de
 Deo dicuntur, quin iuxta sensum a
 nobis deprehendantur. Et, cum his
 et eis similibus, profiteamur etiam
 illud: « Descendit hypostasis Filii »,

ne autem negemus illud: « Descen-
 dit », quia non deprehendimus quo-
 modo descenderit.

* L. f. 18
1° a.

* V. f. 16
1° c.

1. V. « مَدْفَعًا » هُوَ يَحْكُمُهُ.

1. Ad verbum: Fel.

حَامِلًا: أَمْرٌ بِهِ وَجْهٌ لِمُحْكَلٍ بِعَدْلٍ
 حَمَمًا لِمَلَانِيَا هَلَاكِيَا وَيَقْمَحُ
 وَأَمْرٌ هَلَاكِيَا حَمَمًا قَتْلًا حَقْلًا قَبَسًا:
 بِنَسَبِ كَلْمَا هَلَاكِيَا كَلْمَا: أَمْرٌ بِهِ
 كَلْمَا هَلَاكِيَا بِحَرْفِ هَوَيْ. هَلَاكِيَا: كَلْمَا
 أَمْرٌ مَحْسُوعٌ: أَوْ سَدَمًا. أَوْ حَمَمًا
 كَلْمَا: بِحَرْفِ لَامٍ هَوَيْ. وَأَمْرٌ إِنْ بِنَسَبِ
 كَلْمَا: مَحْمُودٌ لَدَى الْأَقْلَامِ: مَحْمُودٌ
 بِحَمَمَاتٍ أَمْرٌ: بِأَلْفٍ نَسَبًا: مَحْمُودٌ
 إِسْمٌ أَمْرٌ حَمَمًا هَلَاكِيَا حَمَمًا
 وَنَسَبًا. وَأَمْرٌ نَسَبًا حَمَمًا لَامٍ هَوَيْ:
 مَحْمُودٌ: بِنَسَبِ أَمْرٍ. هَلَاكِيَا: بِنَسَبِ
 مَحْمُودٍ: أَمْرٌ: وَأَمْرٌ: لَامٍ هَوَيْ:
 مَحْمُودٌ: بِحَمَمَاتٍ مَحْمُودٍ: كَلْمَا

مَحْمُودٌ إِسْمٌ:

مَحْمُودٌ هَمَمَاتٍ هَلَاكِيَا: أَمْرٌ:
 مَحْمُودٌ لَامٍ هَوَيْ: أَمْرٌ. هَلَاكِيَا
 هَمَمَاتٍ هَلَاكِيَا هَلَاكِيَا هَلَاكِيَا
 كَلْمَا: هَلَاكِيَا: أَلْفٌ هَمَمَاتٍ أَمْرٌ
 هَلَاكِيَا: مَحْمُودٌ مَحْمُودٌ: بِنَسَبِ حَمَمًا
 كَلْمَا: هَمَمَاتٍ: هَلَاكِيَا: مَحْمُودٌ:
 هَلَاكِيَا حَمَمَاتٍ هَمَمَاتٍ: هَمَمَاتٍ حَمَمَاتٍ:
 هَمَمَاتٍ حَمَمَاتٍ هَمَمَاتٍ: مَحْمُودٌ:
 هَمَمَاتٍ: هَمَمَاتٍ: كَلْمَا. حَمَمَاتٍ
 حَمَمَاتٍ حَمَمَاتٍ: أَلْفٌ كَلْمَا
 حَمَمَاتٍ حَمَمَاتٍ: هَمَمَاتٍ مَحْمُودٌ

مَحْمُودٌ:

rogasti : « Ubi scriptum est? » quasi
 ex demensione somni gravis exper-
 rectus esses et recordatus esses in
 Libris sanctis talia vocabula notari :
 Descendit Deus, et : Venit Deus,
 dixisti : « Non his tuis (sententiis)
 testimonio sunt. » Alioquin, quae
 ostendunt, o sapiens? Si enim meis
 testimonio non sunt, quia dico : Deus
 descendit, nec rursus tuis congruunt,
 quia manifeste dixisti : Non descendit,
 quid aliud ergo possunt haec vocabula
 indicare? Namque non indicant Filium
 non descendisse, quia dicunt : De-
 scendit; nec rursus testantur hypo-
 stasim descendisse, sicut dicis; nec
 nobis manifestata sunt aliud indi-
 care, quia inter hypostasim et nomen
 nihil aliud est.

57. Ergo vane et inutiliter dicta
 sunt, et, etsi vera non sunt, scripta
 sunt. Et ecce non est unum testimo-
 nium, nec duo, nec viginti tantum,
 nec centum; sed * multa sunt et
 * innumera verba quae clamant : De-
 scendit Filius Dei, et : Descendit
 Filius hominis de caelo, et : Venit in
 mundum ille qui est in mundo, et :
 Mansit in caelo ille qui descendit
 de caelo, et : Missus est Filius Dei.
 Quare haec omnia vocabula scripta
 sunt, si neque vere scribuntur, nec
 veritatem sua lectio docet?

* L. f. 18
 v^o a.
 * V. f. 17
 r^o b.

58. Sed dicit sapiens : « Filius una est ex hypostasibus; est vero non solum hypostasis, sed etiam natura. »

59. Et quomodo verbum meum culpasti, qui dixi : Una ex hypostasibus Trinitatis descendit de caelo? Ecce proprium verbum tuum quoque nominavit « unam ex hypostasibus ». Aut numquid tibi soli licet dicere « unam ex hypostasibus », et nobis non permittitur, quia simplices sumus? Si vero illud : « Una ex hypostasibus », iuxta usum verbi fidei dicitur, sicut verbum tuum quoque testatum est, te ipsum redarguisti, et per verba tua confutasti confutationem quam fecisti.

60. Sed dicit sapiens : « Filius est non solum hypostasis, sed etiam natura. Et, si hypostasis descendit, quia Christus descendit, natura quoque " descendit, quia hypostasis descendit. »

61. Stupenda disputatio altaque responsa! Et obstupeco propter te : Unde has subtiles sententias invenisti? Num (αγα) apud hos puerulos quorum es in societate? Semper enim consuetudo tua puerilis est. Adversus te quoque convertetur ex propinquo idem verbum. Quod si hypostasis non descendit, quia natura non descendit, nec Christus descendit, quia hypostasis non descendit. Et quid faciemus illud quod Libri ubique clamant :

أَلَا أَحَدٌ سَمِعَ: وَحَدَّثَا خَرَّ سَمٍ
مَنْ مَتَّعًا يَهُ. كَهَ بِمَنْ مَتَّعًا يَهُ
كَلَسَهُ: أَلَا أَوْ سَمَلًا:

هَأَمَّعًا دَبَّلًا مَدَّلًا بِأَمَّعًا بِسَمٍ
مَنْ مَتَّعًا بِأَمَّعًا مَسَّ مَسَّ مَدَّ
فَمَدَّ: يَهُ أَوْ مَدَّلًا بِمَدَّ سَمٍ
مَنْ مَتَّعًا مَدَّ مَدَّ: أَوْ بِأَمَّعًا خَرَّ
كَلَسَهُ: فَمَدَّ بِأَمَّعًا سَمٍ مَنْ
مَتَّعًا: مَدَّ مَدَّ: بِأَمَّعًا فَمَدَّ:
لَا مَدَّ: أَوْ بِمَدَّ مَدَّ يَهُ:
مَسَّ مَدَّ: مَدَّلًا بِمَدَّ مَدَّ: يَهُ سَمٍ
مَنْ مَتَّعًا: أَمَّعًا بِأَمَّعًا مَدَّ مَدَّ:
أَمَّعًا أَيْ لَعَنَ مَدَّ مَدَّ مَدَّ مَدَّ:
كَلَسًا بِمَدَّ:

أَلَا أَحَدٌ: وَحَدَّثَا خَرَّ كَهَ مَتَّعًا
يَهُ كَلَسَهُ: أَلَا أَوْ سَمَلًا. هَأَمَّعًا
نَسَّ مَدَّ: وَفَمَدَّ نَسَّ: مَدَّ مَدَّ
" نَسَّ مَدَّ: بِمَدَّ مَدَّ:

أَمَّعًا: بِمَدَّ مَدَّ مَدَّ:
هَأَمَّعًا إِنَّا خَرَّ: بِمَدَّ مَدَّ مَدَّ
خَرَّ مَدَّ: وَفَمَدَّ مَدَّ: أَوْ مَدَّ
مَنْ مَتَّعًا مَدَّ مَدَّ: بِأَمَّعًا
مَدَّ مَدَّ: مَدَّ مَدَّ مَدَّ مَدَّ:
بِمَدَّ مَدَّ. لَمَّا مَدَّ أَوْ مَدَّ
مَنْ مَدَّ: مَدَّ مَدَّ مَدَّ: بِأَمَّعًا
مَتَّعًا لَّا نَسَّ مَدَّ: بِمَدَّ لَّا نَسَّ:
هَأَمَّعًا نَسَّ مَدَّ مَدَّ: بِمَدَّ لَّا
نَسَّ. مَدَّ مَدَّ مَدَّ: بِمَدَّ مَدَّ

* L. f. 18
v. b.
* V. l. 17
r. c.

حذِّجْهُم بِرِسْمِ مَعْنَسُلِ حَمْرِ اَهْلِمِ
 اِسْمُنْشَا; حذِّجْهُم مَدَا اِحْتِ...; اِى اَب
 بِمَعْنَسُلِ مَدَا حُكْسَا اِى اَب بِتَمْنَا: اِى اَب
 عَمَلًا بِمَعْنَسُلِ مَدَا بِحُكْلِ اِى اَب بِمَعْنَسُلِ
 اِى مَدَا بِقِلَا اِى اَب بِرِسْمِ مَعْنَسُلِ مَدَا
 اِى اَب بِرِسْمِ تَمْنَا: حذِّجْهُم اِى اَب حَمْرِ اِ
 اِى اَب بِرِسْمِ مَعْنَسُلِ مَدَا
 رِسْمِ مَعْنَسُلِ اِى اَب اِى اَب بِمَعْنَسُلِ حَمْرِ اِ
 مَدَا بِحُكْلِ اِى اَب اِى اَب بِمَعْنَسُلِ حَا
 مَعْنَسُلِ مَدَا حُكْلَا اِى اَب اِى اَب بِمَعْنَسُلِ مَدَا
 بِمَعْنَسُلِ حَا تَمْنَا: اِى اَب اِى اَب حَمْرِ اِ
 عَمَلًا بِحُكْلِ اِى اَب اِى اَب بِمَعْنَسُلِ مَدَا
 بِمَعْنَسُلِ اِى اَب مَدَا بِحُكْلِ اِى اَب اِى اَب
 اِى اَب حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ
 حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ
 حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ حَمْرِ اِ

Christus descendit, et haec alia quae
 in ordine (τῶν) dicuntur? Quod si
 « hypostasis » naturam indicat, et
 nomen Christi quoque hypostasim
 indicat. Et si mendax dicitur hoc :
 « Hypostasis descendit », quia natura
 non descendit, falsum invenitur una
 eum eo etiam illud : « Christus de-
 scendit », quia hypostasis non descen-
 dit. Et sicut « hypostasis » naturam
 indicat, ita « Christus » quoque de
 hypostasi docet. Et sicut a natura
 non scinditur nomen hypostaseos, ita
 ab hypostasi non dividitur nomen
 Filii. Et sicut nomen hypostaseos
 naturam etiam indicat, ita designatio
 Filii quoque hypostasim ostendit.
 Verba enim sunt quae inter se ligantur;
 et, si unum solvitur, tota radix
 eorum successione mendax dicitur.

* L. f. 18
 * V. f. 17
 * 2.

اِى اَب اِى اَب اِى اَب اِى اَب
 مَعْنَسُلِ مَدَا حُكْلَا: اِى اَب اِى اَب
 مَعْنَسُلِ اِى اَب اِى اَب

62. Et rursus dixit ipse hic doctus :
 « Ostende hypostasim quae sine
 natura discedit, aut ostende Filium
 hypostasim esse sine natura. »

نَحْمُرُ حَمْرِ اِى اَب اِى اَب اِى اَب
 اِى اَب اِى اَب اِى اَب اِى اَب
 اِى اَب اِى اَب اِى اَب اِى اَب
 اِى اَب اِى اَب اِى اَب اِى اَب
 اِى اَب اِى اَب اِى اَب اِى اَب
 اِى اَب اِى اَب اِى اَب اِى اَب
 اِى اَب اِى اَب اِى اَب اِى اَب

63. Nos quoque ergo te rogabimus :
 Aut ostende Filium nomen vacuum
 esse sine hypostasi, aut ostende
 aliam nominationem quae hypostasim
 indicet, si haec (nominatio) Filii eam
 non ostendit. Si vero Filius et
 Christus nomina sunt hypostaseos
 Verbi atque de eis notatur descensus
 de caelo, ergo haec est hypostasis Filii

1. V. 1002. — 2. V. 1004. — 3. V. 1006. (*)
 PATR. GR. — T. XV. — F. 4.

quae descendit de caelo, etsi non deprehendimus quomodo descendit. Et sicut eo nomine Patris hypostasis Patris cognoscitur, nihil autem aliud, ita etiam et ea designatione Filii quoque hypostasis Filii ostenditur, nihil autem aliud : nempe neque voluntas, nec operatio, nec oeconomia, nec actio, nec imperium, nec quaelibet alia facultas hypostaseos divinae; sed nomine Filii * hypostasis Filii cognoscitur, non autem ministerium harum (facultatatum) quas narravimus et eis similium. * Et sicut nomine Patris hypostasis Patris cognoscitur, non autem haec (facultates) quas computavimus, ita etiam nomen Filii hypostasim (Filii) indicat.

64. Irritum est ergo illud quod a vobis dicitur, (nempe) hoc : Descendit, et : Habitavit, et : Inhabitavit, et : Commoratus est, de voluntate et operatione et actione dei. Namque Liber divinus huic sensui non congruit, quia docet Filium descendisse et Verbum et Unicum et Christum et Dominum; et haec nomina neque ad voluntatem nec ad actionem pertinent, sed ad hypostasim Filii, ut ostendit verbum, et ut ipsa cogitatio fidei quoque in omnibus ita intellegitur.

65. Obstupui vero propter te : Quomodo scientiae tuae non apparuit

مُحِبٌّ¹ بِسْمِ اللَّهِ مَحَبَّةً: أَفَ لَأ
 مَحَبَّةً وَفِيهِ بِأَمْرٍ مَحَبَّةً. هَؤُلَاءِ
 بِأَخْلٍ مَعَهُدَةٍ: بِأَخْلٍ مَحَبَّةً دِه مَكَّة
 مَحَبَّرَ إِسْمَاءَ: أَيْ حَقَّقْتُمَا دِه
 مَعَهُدَةٍ: بِأَخْلٍ مَحَبَّةً دِه مَكَّة مَحَبَّرَ
 إِسْمَاءَ. أَيْ دِه: لَأ زَجَمْنَا هَلَا مَحَبَّةً
 هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا
 قَعْبَةً: هَلَا هَلَا مَحَبَّرَ إِسْمَاءَ: بِأَمْرٍ
 زَهْلًا: بِمَحَبَّةً مَحَبَّةً: أَلَّا كَعْمَدًا
 بِأَخْلٍ مَعَهُدَةٍ: بِأَخْلٍ مَحَبَّةً مَكَّة
 لَمَقْعَدًا: بِأَخْلٍ مَحَبَّةً: بِأَخْلٍ مَحَبَّةً
 هَؤُلَاءِ مَحَبَّةً مَكَّة أَيْ مَحَبَّةً: أَيْ
 أَيْ مَعَهُدَةٍ: بِأَخْلٍ مَحَبَّةً مَحَبَّةً:

كَلِمَةً يَوْمَ مَحَبَّةً هَيْ وَصَحْبَةً
 مَحَبَّةً: هَيْ بِسْمِ اللَّهِ مَحَبَّةً: هَيْ
 هَلَا مَحَبَّةً: زَجَمْنَا مَحَبَّةً: هَلَا
 مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً
 مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً
 مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً
 مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً
 مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً
 مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً

أَيْ مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً
 مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً: هَلَا مَحَبَّةً

1. V. مَحَبَّةً. — 2. V. مَحَبَّةً. — 3. V. مَحَبَّةً.

* L. f. 19
1° a.
* V. f. 17
v^o b.

هَلَّا سَمَّيْتَهُمْ بِأَسْمَاءِ هَذِهِ هَذِهِ حَقِّمْ
 وَدَلَّكَ : أَنَّهُ : وَمَا هُوَ عَدْلٌ فِي الْقَوْلِ .
 أَمَّا قَوْلُهُمْ : إِنَّمَا هُوَ ابْنُ مَرْيَمَ .
 : أَيُّ عَدْلٌ فِي قَوْلِهِمْ : هُوَ مَعْتَمِدٌ عَلَى مَوْجَدٍ
 هَذِهِ : وَدَلَّكَ إِنْ هُوَ ابْنُ مَرْيَمَ : هَذَا هُوَ :
 حَقِّمْ : إِنَّمَا : إِنْ هُوَ هُوَ : هَذَا :
 مَوْجَدٌ مَوْجَدٌ مَوْجَدٌ : هَذَا هُوَ مَوْجَدٌ :
 سَمَّيْتَهُمْ : هَذَا هُوَ مَوْجَدٌ : هَذَا :
 حَقِّمْ : إِنْ هُوَ ابْنُ مَرْيَمَ : هَذَا :
 هُوَ مَوْجَدٌ حَقِّمْ : حَقِّمْ : هَذَا :
 مَوْجَدٌ مَوْجَدٌ : هَذَا : حَقِّمْ :
 سَمَّيْتَهُمْ : هَذَا : حَقِّمْ : هَذَا :
 كَمَا : هَذَا : مَوْجَدٌ : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :
 هَذَا : هَذَا : هَذَا :

verba tua verbis tuis confutari; nec
 scivistis quam ineptum sit et stultum
 quod scripseris, nempe impietate
 plenum et blasphemia? Quomodo enim
 (id) oblitus es a te petendum esse :
 Si nomen Filii et Christi hypostasim
 non indicat, quid aliud indicat? Etenim
 * aliud ponitur prope hypostasim, et
 vocatur Christus et Filius et Verbum
 et Unicus, non autem ipsa hypostasis.
 Et si de alio * haec nomina dicuntur,
 quibus nominibus ergo ipsa hypo-
 stasis vocatur et quibus designationi-
 bus nobis manifestata est? Namque
 unum ex duobus apparet : Aut non
 est Filius in hypostasi, et vacua sunt
 nomina quae dicuntur; aut, si est, et
 (si) haec nomina ad eam non perti-
 nent, nondum manifestata est nec
 cognita est. Si vero ad hypostasim Filii
 pertinent haec designationes, ergo
 haec est hypostasis quae de caelo
 descendit, quanquam hypostasim non
 dicimus a natura separatam esse, nec
 nominationem ab hypostasi scindi-
 mus, nec rursus cum discessione et
 evacuatione regionis descensum hy-
 postaseos intellegimus : quae om-
 nia enim a verbo veritatis aliena
 sunt. Ergo sine intellegentia et sine
 fide Doctrina tua locuta est; namque
 haec interrogationes tibi non inter-
 rogandae erant, sed aut a paganis
 aut ab Iudaeis interrogantur, et puto,

* L. f. 19
v. b.

* V. f. 17
v. c.

* L. I. 19
1° c.

quia sicut illi (cas) * interrogasti, te quoque in gradu erroris eorum stare.

66. Etenim haec non est scientia, quod quis proximum suum irretiat his interrogationibus quae non interrogantur, quae a te stulte interrogatae sunt et adversus te iuste conversae sunt. Quis enim stultior est quam hic

* V. I. 18
1° c.

* qui interrogat sicut tu: « Ostende quomodo hypostasis Dei descenderit »?

67. Num (āzā), et quia non possumus dicere nec explanare quomodo cogitatio nostra in profundum descendat et in altum ascendat et huc et illuc erret, quin de propria sua regione discedat, de descensu hypostaseos Verbi Filii possumus explanationem dare? Te vero oportebat ipsum hoc (exemplum) cogitationis tibi sumere, et illud (factum) quoque Filii intellegere. Quemadmodum cogitatio nostra in nobis ipsis est, et a nobis in longinquum discedit; et, quanquam in longinquo tota est, in nobis rursus tota manet, quin ex illa pars in nobis sit, et altera pars procul sit a nobis; neque rursus, quia in nobis est, dicimus eam in longinquum non discessisse; nec rursus, quia est procul a nobis, dicimus eam a nobis totam discessisse atque non * esse in nobis; nec rursus, quia discedit et nescimus quomodo (discedat), mendax dicimus illud : A

* L. I. 19
1° c.

بِأَعْيَابِهِ * قَالَا: أَوْ حَبْرًا
بِأَعْيَابِهِ مُصَدَّقًا:

كَمْ نَمِ امْتَحَلْنَا مِنْهُ: وَنَقَدَّ
إِنَّمَا مَدَّحَهُ حَقُّهُ أَلَّا: بَلَّ مَدَّحَهُ الْحَمِيمُ:
وَأَعْلَاهُ حَمْدٌ حَمْدٌ حَمْدًا لَمْ يَكْفِهِ
حَمْدٌ قَائِلًا. مَدَّحَهُ نَمِ: وَهَمَّا مَح
وَمِنْ * بِمَدَّحِهِ أَدْمَأْمُرُ: بِشَرِّ حَمْر
بِأَمْتَحَلْنَا نَشَأُ مَبْعُودًا بِأَكْثَرِ:

أَيُّ: هَكَذَا مِنْ: بِأَمْتَحَلْنَا نَشَأُ سَمْعَةً
لِحَمْدِهِمْ هَمْدٌ لِحَمْدِهِمْ هَمْدًا
لِحَمْدِهِمْ نَمِ: كَمْ مِنْ: أَمَّا: وَنَقَدَّ لَمْ
مَدَّحًا: كَمْ لَمْ: وَنَمِ: هَلَّا: وَنَقَدَّ:
كَمْ مَدَّحًا: بِمَدَّحِهِ: وَنَمِ: حَمْر
لَمْ: وَنَقَدَّ: رُبِمَا مِنْ: بِمِنْ: هَمْر
وَمِنْ: بِمَدَّحِهِ لَمْ: حَمْر: مَدَّحًا
أَوْ كَمْ: مِنْ: بِحَمْر. بِأَمْتَحَلْنَا: بِسَمْعَةٍ
أَمَّا: حَمْر: حَمْر: مَدَّحًا: حَمْر: حَمْر:
لِحَمْدِهِمْ: مَدَّ: أَمَّا: حَمْر: حَمْر:
كَمْ: لَمْ: مَدَّحًا: حَمْر: كَمْ: حَمْر
وَمِنْ: كَمْ: مَدَّحًا: حَمْر: حَمْر:
حَمْر: هَلَّا: لَمْ: حَمْر: وَنَمِ: حَمْر:
وَلَا: قَبْلَ: حَمْر: هَلَّا: لَمْ: حَمْر:
بِأَمَّا: حَمْر: حَمْر: حَمْر: حَمْر:
حَمْر: حَمْر: حَمْر: هَلَّا * أَمَّا: حَمْر:
هَلَّا: لَمْ: حَمْر: مَدَّحًا: هَلَّا: حَمْر:
مِنْ: بِأَمْتَحَلْنَا: حَمْر: حَمْر: حَمْر:
حَمْر: حَمْر: حَمْر: حَمْر: حَمْر: حَمْر:

L. V. 11. 1.

وَجَعَمَهَا مَسْأَلًا ۝ لِنُعَمِّرَ فِيهَا
 أَوْ: نَهَضًا ۝ أَوْ كَالْمَدْمُونِ ۝ وَحِينَ
 يَرْتَدُّ ۝ وَجَعَمَهَا: كَمَا لَأَقْبَتُ ۝ وَجَعَمَهَا
 ۝ وَأَلْهَبًا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ

تَلْكَ ۝ لِنُعَمِّرَ فِيهَا ۝ أَوْ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ
 ۝ وَجَعَمَهَا ۝ لَأَقْبَتُ ۝ كَمَا لَأَقْبَتُ

nobis quocumque discedit; ita, per hoc
 exemplum quasi per explicationem
 (παισι) debilem et humanam, intellegamus
 quoque de hypostasi Filii :
 Descendit de caelo, nec discessit unde
 est; et : Venit in mundum, nec ab ea
 vacua ^{*} erat regio in quam venit,
 sicut scriptum est : In mundo est,
 et venit in mundum. Neque, quia non
 discessit, cogimur dicere eam non
 descendisse; nec, quia descendit, di-
 cimus de regione in regionem eam
 discessisse. Sed, quemadmodum ve-
 rum est hoc : « Est in caelo », ita
 etiam creditur illud : « Descendit de
 caelo ». Et quemadmodum rectum est
 hoc : « Intravit in mundum », ita
 veritas est quoque illud : « Intra mun-
 dum erat », nec mendacem dicimus
 sensum litteralem vocum, quia earum
 explanationem nonprehendimus.

68. Etenim infantes parvuli sumus
 quoad voces divinas. Et quemadmo-
 dum a praeceptore accipit infans
 verbum ^{*} doctrinae, nec est in propria
 sua natura vis ad iudicium suarum
 cogitationum adducendi verbum
 doctrinae auditae¹; ita etiam nos
 oportet converti et parvulos ellici²,
 sicut nobis praeceptum est, et
 sine indagatione in mentes sinceras
 verba divina accipere : et illud

^{*} V. l. 18
r. b.

^{*} L. l. 19
v^o b.

1. L. et V. 21.

1. Ad verbum : Verbum doctrinae auditus. — 2. Cf. Matth., xviii, 3.

quod perficit natura apud infantem, erit apud nos ipsos quoque ex nitore fidei. Namque non est tam infirma mens infantis ad indagandas et inquirendas naturas creatas quam mens scientiae nostrae ad tractandam * et deprehendendam naturam increatam. Infirmi- tatem nostram enim non animadvertimus, quia passione infirma scientiae tenemur; sed, si cogitationes fidei tenemus, statim animadvertimus infirmitatem scientiae nostrae. Ita infans naturalis quoque infirmitatem suam non animadvertit et inscientiam, tempore quo stat in mensura pueritiae, donec ad aetatem iuvenilem perveniat, et abhinc se convertat ad videndas cogitationes infirmas et simplices (ιδιώτητες) pueritiae suae. Tale aliquid enim evenit etiam illis quorum facultates fictione scientiae mentalis tenentur, quibus, nisi * ab illa pueritia scientiae humanae paulatim creverint ad staturam virilem nitoris fidei Christi, non apparet infirmitas suarum cogitationum, qua tenebantur tempore quo scientia mundana movebantur.

69. Ex defectu scientiae fidei enim mens arbitratur mysteria fidei sese deprehendere, et, quia propter

أَوْ لِحَاثِ بِئِحْ: مَحْ قَعْمُأَلْ
 وَهَمْ مَعْبُأَلْ. لِأَنَّ مَحْ مَعْبُأَلْ مَحْسُأَلْ
 وَخُبْنِهِ بِئِحْ: أَلْحَزْأَلْ مَحْمُأَلْ¹ يُمْتَلَأُ
 حَقْبُأَلْ: أَمْرٌ بِمَحْسُأَلْ وَنَحْمُأَلْ بِبِحْأَلْ
 كَمَعْبُأَلْ * مَحْمُأَلْ وَهْ كَحْمُأَلْ لِأَنَّ
 حَبْبُ. أَوْ مَحْ مَحْ مَحْسُأَلْ
 لِأَنَّ مَحْمُأَلْ يَنْتَبِهُ: مَحْمُأَلْ بِمَحْسُأَلْ
 مَحْسُأَلْ بِبِحْأَلْ أَسْبُأَلْ يَنْتَبِهُ. أَلَّا
 نَأْسُ: سَعْفُأَلْ وَهَمْ مَعْبُأَلْ: كَمَعْبُأَلْ
 مَحْمُأَلْ يَنْتَبِهُ بِمَحْسُأَلْ بِبِحْأَلْ.
 مَحْمُأَلْ وَ أَوْ مَحْمُأَلْ: وَنَحْمُأَلْ لِأَنَّ مَحْمُأَلْ
 كَمَعْبُأَلْ مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ² بِبِحْأَلْ دَرَجُأَلْ
 بِأَمْرٍ كَمَعْبُأَلْ وَبِحْأَلْ: حَبْبُأَلْ وَ أَلَّا
 كَمَعْبُأَلْ وَ كَمَعْبُأَلْ مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ
 وَهَمْ مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ
 وَبِحْأَلْ. وَ أَمْرٌ أَوْ أَوْ مَحْمُأَلْ أَوْ
 لِأَنَّ مَحْمُأَلْ وَبِحْأَلْ مَحْمُأَلْ أَعْمُأَلْ
 أَسْبُأَلْ وَهَمْ مَحْمُأَلْ. وَ أَلَّا
 حَقْبُأَلْ مَحْمُأَلْ * مَحْمُأَلْ وَهَمْ مَحْمُأَلْ
 بِبِحْأَلْ أَعْمُأَلْ مَحْمُأَلْ وَبِحْأَلْ
 وَبِحْأَلْ وَهَمْ مَحْمُأَلْ وَهَمْ مَحْمُأَلْ: لِأَنَّ
 مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ
 وَبِحْأَلْ: وَهَمْ مَحْمُأَلْ وَهَمْ مَحْمُأَلْ
 دَرَجُأَلْ وَهَمْ مَحْمُأَلْ حَلْمُأَلْ
 مَحْمُأَلْ مَحْمُأَلْ

1. V. مَحْمُأَلْ. — 2. L. مَحْمُأَلْ.
 1. Ad verbum : *Quam infirma est.*

* V. f. 18
 1° c.

* L. f. 19
 1° c.

مَحَلًّا وَلَا مَحَلًّا؛ وَأَنْ كَقَدَّمَ أَيْ
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا إِنْ أَمَّا: مَدَّحًا
 أَيْ مَحَلًّا مَحَلًّا حَلًّا مَحَلًّا؛ أَيْ مَحَلًّا
 أَيْ مَحَلًّا. أَمَّا: أَيْ مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا

حَرِّ: أَيْ مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا
 مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا مَحَلًّا

scientiam humanam non deprehenduntur profunditates fidei, in inscientia arbitratur ipsa haec scientia * se ea deprehendisse. Ita etiam * stultus arbitratur, cum audit verba sapientum, ea parva esse, et in inscientia sua obliviscitur se ipsum mysteria verborum sapientis nescire. Passio enim stultitiae suae quadam obscuritate eum operit, ita ut neque se ipsum videat, nec sapientis videat scientiam; et evenit ut e contrario arbitretur, propterea quod pervertitur ac perturbatur tota sua intellegentia, ipsum sapientem esse, atque illum qui loquitur stulte loqui.

70. Te vero, o philosophe (φιλόσοφος), quomodo te superavit hoc quod etiam ignaris (ιδιώτης) notum est? * Et ecce, * ut arbitraris de te ipso, composita est scientia tua¹; et supra corpus movetur verbum tuum²; atque per usum verbi tui res humanas extollere ad gradum spiritalem, sicut dicis, studes. Quomodo, homo cum sis in his rebus educatus et occupatus³, te superavit hoc quod nescias de quo interrogas et quomodo interrogaturus sis? Nec cavisti ne verbo tuo scandalum ponas simplicibus portamque aperias mentibus impudentibus, ut meditentur * obii-

* V. l. 18 v° a.

* I. l. 20 1° a.

* V. l. 18 v° b.

1. V. l. 18 v° a.
 1. Ad verbum : *Intra compositionem incedit.*
 — 2. Ad verbum : *Est mobilitas verbi tui.* —

3. Ad verbum : *Homo cuius est in rebus educatio et occupatio.*

LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN
LES MOIS DE TAIÏSCHASCH, ṬER ET YAKATIT

LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN

LES MOIS DE TAHSCHASCH, TER ET YAKATIT

PUBLIÉS ET TRADUITS

PAR

SYLVAIN GRÉBAUT

IV

LE MOIS DE TAHSCHASCH

Nihil obstat,

R. GRAFFIN.

Parisiis, die 2^a februarii 1926.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 2 février 1926.

V. DUPIN,

v. g.

AVERTISSEMENT

Le texte des mois du Synaxaire éthiopien : Täḥschäsch, Ṭer et Yakätit que nous publions est établi d'après cinq manuscrits :

A. — Paris, Bibliothèque Nationale, fonds d'Abbadie n° 66, fol. 87 à fol. 180 v°, xve siècle¹.

A. — Paris, Bibliothèque Nationale, fonds d'Abbadie n° 1, fol. 83 à fol. 178 v°, xviiie ou xixe siècle².

O. — Oxford, Bodleian Library, manuscrit n° XXIII, fol. 1 à fol. 110, xviiie siècle³.

P. — Paris, Bibliothèque Nationale, fonds éthiopien n° 126, fol. 93 à fol. 194 v°, xviiie siècle⁴.

T. — Paris, Musée ethnographique du Trocadéro, manuscrit n° 5, fol. 105 à fol. 201, xve siècle, probablement antérieur à A⁵.

Ce manuscrit T a été rapporté d'Éthiopie en 1903 par la mission du Bourg de Bozas⁶.

1. A. D'ABBADIE, *Catalogue raisonné de manuscrits éthiopiens*, Paris, 1859, in-4°, p. 79. — M. CHAÏNE, *Catalogue des manuscrits éthiopiens de la collection Antoine d'Abbadie*, Paris, 1912, in-8°, p. 45. — C. CONTI ROSSINI, *Notice sur les manuscrits éthiopiens de la collection d'Abbadie*, Paris, 1914, in-8°, p. 168.

2. A. D'ABBADIE, *Op. cit.*, p. 1. — M. CHAÏNE, *Op. cit.*, p. 1. — C. CONTI ROSSINI, *Op. cit.*, p. 171.

3. A. DILLMANN, *Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae Oxoniensis*, Oxford, 1848, in-4°, p. 46-54.

4. H. ZOTÉNBERG, *Catalogue des manuscrits éthiopiens*, Paris, 1877, in-4°, p. 151-178.

5. S. GRÉBAUT, *Le manuscrit éthiopien n° 5 du Trocadéro*, dans *Æthiops*, Paris, 1922, in-8°, p. 11.

6. A. ROMAN, *L'acquisition du manuscrit éthiopien n° 5 du Trocadéro*, dans *Æthiops*, 1922, p. 30.

L'étude attentive du Synaxaire éthiopien nous a amené à distinguer trois recensions.

La première que nous appelons **Recension primitive** est donnée par les manuscrits A et T.

La deuxième que nous nommons **Revision ou Vulgate** est contenue dans les manuscrits P, O, A'.

La troisième recension qui représente des traditions locales et que nous désignons, pour cette raison, sous le nom de **Propre**, se trouve le plus souvent dans le manuscrit A.

Nous donnons toutes les variantes des cinq manuscrits utilisés.

6 Février 1925.

Sylvain GRÉBAUT.

1. I. GUIDI, *Le Synaxaire éthiopien*, II, *Mois de Hamlé*, dans *Patrologia Orientalis*, VII, p. 455.

አመ : ክለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

* በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዳ : አምላክ ።
ወርኃ : ታኅሣሥ : ቡሩክ : መዓልቱ : ህሰዓት : ወአምዝ : ይትዌሰክ ።

* A,
87 r° a.

1. አመ : ክለታኅሣሥ] T om. — ib. ክለታኅሣሥ] A ክለታኅሣሥ sic. — 2. በስመ : አብ — አምላክ] T om. — 3. ወርኃ : ታኅሣሥ] T incip. — ib. ሐዓት] A om. — ib. post ይትዌሰክ] T add. አመ : ክ.

LE LIVRE DU SYNAXAIRE

LE 1er TAHSCHASCH

I. **Recension primitive.** — 1. Mort de Pierre d'Édesse, évêque de Gaza (*récit*) : A (87 r° a — 87 r° b); T (105 r° a — 105 v° a); P (93 r° c — 93 v° b); O (1 v° a — 1 v° c); A (83 r° c — 83 v° b). — 2. Mort d'Abba Jean, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : A (87 r° b — 87 v° a); T (105 v° a — 105 v° b); P (93 v° b — 93 v° c); O (1 v° c — 2 r° a); A (83 v° b). — 3. Mort d'Abba Athanase, patriarche d'Alexandrie (*mémoire*) : A (87 v° a — 87 v° b); T (105 v° b); P (93 v° c — 94 r° a); O (2 r° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 4. *Salâm* à Pierre d'Édesse, évêque de Gaza : P (93 v° b); O (1 v° c); A (83 v° b). — 5. *Salâm* à Jean, patriarche d'Alexandrie : P (93 v° c); O (2 r° a); A (84 r° a). — 6. *Mémoire* de Pierre, de Jacques, le chevalier, d'Élie, le moine, et de Bethsabée, mère de Salomon : P (94 r° a); O (2 r° b); A (84 r° a). — 7. Vocation du prophète Élie (*récit et salâm*) : P (93 r° a — 93 r° b); O (1 r° a — 1 r° b); A (83 r° a — 84 r° b). — 8. Mort de Naboth, le Jezraélite (*récit et salâm*) : P (93 r° b — 93 r° c); O (1 r° b — 1 v° a); A (83 r° b — 83 r° c). — 9. *Salâm* au prophète Élie : A (83 r° b).

I. — Recension primitive.

1. MORT DE PIERRE D'ÉDESSE, ÉVÊQUE DE GAZA.

1. Incipit. — 2. Piété de saint Pierre; son mépris des honneurs. — 3. Pierre est nommé évêque de Gaza. — 4. Il garde auprès de lui le corps de saint Jacques l'intercis. — 5. Pendant une messe, intervention d'un ange à propos de la mauvaise tenue de certains fidèles. — 6. Fuyant la gloire du monde, Pierre refuse de recevoir l'empereur Zénon et se retire au pays de Gâwr. — 7. L'époque de sa mort lui est révélée.

* Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

Mois béni de Tahschâsch, dont le premier jour a neuf heures. Ensuite les jours augmentent.

* A,
87 r° a.

1. — በዛቲ፡ ፅለት፡ አዕረፈ.፡ ቅዱስ፡ አብ፡ ጴጥሮስ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ ዘሀገረ፡ ጋዛ ።

2. — ገንቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ እምሀገረ፡ ሮሐ፡ እምዘመደ፡ ክቡራን ። ወወሀ ብዎ፡ አበዊሁ፡ ለቴዎድሮስ፡ ንጉሥ፡ ከመ፡ ይሂሞ፡ መከራን፡ ወሂሞ፡ ውእቱ፡ መከራን፡ ወኮነ፡ ይሂሞን፡ ሂመተ፡ ወክብረ፡ ወኮነ፡ ይትጋደል፡ ወይጸመድ፡ በአ ምልክ፡ እግዚአብሔር፡ በውስተ፡ ጽርሕ፡ ንጉሥ፡ ወሀሎ፡ ምስሌሁ፡ እምነ፡ ሥጋ ሆሙ፡ ለቅዱሳን፡ ሰማዕታት፡ እለ፡ እምሀገረ፡ ፋርስ፡ ወኮነ፡ መዋዕሊሁ፡ በውእ ቱ፡ ጊዜ፡ ጁዓመት ።

3. — ወእምድኅረዝ፡ ወዕአ፡ ወመንኰሰ፡ ውስተ፡ አሐዱ፡ እምነ፡ አድባራት፡ ወተጋደለ፡ ተጋድሎ፡ ዐበደ ። ወሶበ፡ ተሰምዓ፡ ዜና፡ ቅድስናሁ፡ ነሥእዎ፡ ዘእንበ ለ፡ ፈቃዱ፡ ወሂሞም፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ ላዕለ፡ ሀገረ፡ ጋዛ፡ ወበከሉ፡ ደወላ፡ ወተ

1. ante በዛቲ፡ ፅለት P, A add. አመ፡ አሚዳ፡ O add. አመ፡ ጁ. — ib. በዛቲ] P, O, A መበዛቲ. — ib. post ፅለት P, O, A add. ነበበ. — ib. ቅዱስ፡ አብ፡ ጴጥሮስ] T, P, O, A አብ፡ ቅዱስ፡ አ ባ፡ ጴጥሮስ. — 3. ኮነ] O om. — ib. ante እምዘመደ T add. ወ. — ib. ክቡራን] A, T ክቡር. — ib. ወወሀብዎ] A om. ወ copulatif. — 4. አበዊሁ] T አቡሁ፡ O አበዊሆሙ. — ib. ለቴዎድሮስ] A ለቴ ዎድሮስ sic; T ለቴዎድሮስ. — ib. ለቴዎድሮስ] O om. ለ. — ib. ንጉሥ] A om. — ib. ይሂሞ] P ይ ሂምም. — ib. ወሂሞ፡ ውእቱ] T ወውእቱሂ፡ ሂሞ; P, O, A ወውእቱ፡ ሂሞ. — 5. ወኮነ፡ ይሂሞን] P ወውእቱ፡ ኮነ፡ ይሂሞን; O ይኩን. — ib. ወኮነ፡ ይትጋደል] A ወይትጋደል; T ወይጸመድ፡ ወይ ትጋደል; A ይትጋደል. — 6. በውስተ] P, O, A om. በ. — ib. ምስሌሁ] T defic. variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 105 r° a. — ib. እምነ] A በእምነ. — 7. ለቅዱሳን፡ ሰማዕታት] P ለሰማዕታት፡ ቅዱሳን; A ለቅዱሳን. — ib. እምሀገረ] A እምሀገ sic. — ib. መዋዕሊሁ] A በመዋዕሊሁ. — 8. ጁዓመት] A ጁዓመተ. — 9. ወእምድኅረዝ] P, O, A ወ እምዛ. — ib. ወዕአ] A en surcharge. — ib. post ወዕአ P, O, A add. ወእቱ. — ib. ውስተ] A ኅ በ. — ib. አሐዱ፡ እምነ፡ አድባራት] P አደባር፡ እምነ፡ አድባራት. — 10. ተሰምዓ] O ሰምዓ. — ib. ዜና፡ ቅድስናሁ] P ዜናሁ፡ ወቅድስናሁ. — ib. post ቅድስናሁ P, O, A add. ወተጋድሎቱ. — 11. ኤጲስ፡ ቆጶ ስ] O, A ኤጲስ፡ ቆጶስ. — ib. ወበከሉ] P, O om. ለ.

1. — En ce jour mourut le saint Père Pierre (Pêtros), évêque de la ville de Gaza (Gâzâ).

2. — Ce saint était originaire de la ville d'Édesse (Rohâ), d'une famille illustre. Ses parents le donnèrent au roi Théodose (Têwodosyos), afin qu'il l'établît juge. Lui-même l'établît juge. Il méprisait les dignités et les honneurs. Il se montrait pieux et dévot dans le culte du Seigneur, dans le palais du roi. Se trouvait avec lui un des corps des saints martyrs qui avaient été apportés du pays de Perse (Fârès). Il était âgé, à cette époque, de vingt ans.

3. — Ensuite il partit et se fit moine dans l'un des monastères. Il pratiqua un grand ascétisme. Lorsque la renommée de sa sainteté fut apprise, on le prit malgré sa volonté et on l'établît évêque sur la ville de Gaza (Gâzâ) et

ብህለ : በእንቲአሁ : ከመ : ውእቱ : ሶበ : ሠርዓ : ቀዳሚ : ቅዳሴ : ቀርባን : ውሕዘ : ደም : ዓቢይ : እምቀርባን : እስከ : መልእ : ጸሐለ ።

4. — ወሶበ : አምጽኢ : ሥጋሁ : ለቅዱስ : ያዕቆብ : ዘግሙድ : ነሥኦ : በኅቤሁ : ወነበረ : ውስቲ : ጀእምን : አድባራት : ዘሀገረ : ኢየሩሳሌም : ሕዳጠ : መዋዕለ ።

5. — ወእንዘ : ውእቱ : ይሠርዕ : ቅዳሴ : ቀርባን : በአሐቲ : ፊለት : ኮኑ : ሕዝብ : እለ : ይቀውሙ : ይትናገሩ : * በበይናቲሆሙ : በጊዜ : ቅዳሴ : ወኢኮነ : ቅዱስ : ጴጥሮስ : ይጌሥጸሙ ። ወርእዮ : ለመልአከ : እግዚአብሔር : አሐዘ : እማእከሎሙ : ወፈቀደ : ከመ : ይውግሮ : እስከ : መትሕት : እስመ : ውእቱ : አክበሮሙ : ወኃፊ ረ : ከመ : ይገሥጸሙ ።

10. 6. — ወሶበ : ተፈጸመ : መዋዕሊሁ : ለመርቅዮናስ : ከሓዲ : ተመይጠ : ቅዱስ :

* A, 87re b.

1. ሠርዓ : ቀዳሚ : ቅዳሴ] P, O, A ይቁደስ : ቅዳሴ. — 2. ደም] O ደም. — *ib.* ዓቢይ] P, O, A ብዙኅ. — *ib.* እምቀርባን] P እስከ : እምቀርባን. — *ib.* እስከ : መልእ : ጸሐለ] O *om.* — *ib.* መልእ] P ይመልእ. — *ib.* ጸሐለ] P ጸሕል. — 3. አምጽኢ] P አምጽኢ. — *ib.* ዘግሙድ] P, O, A *om.* II. — *ib.* ነሥኦ] P ነሥኦ; O ነሥኦ. — *ib.* በኅቤሁ] P, O, A *om.* II. — 4. ጀእምን : አድባራት] P ጀመነን : እምን : አድባራት; O ጀደበር : እምን : አድባራት. — *ib.* post ኢየሩሳሌም P, O, A *add.* ወነን : በመዋዕሊሁ : ለመርቅን : (O ለመርቅዮን; A ለመርቅዮን *sic*) ዓላዊ : ጉዮ : ንበ : ምድረ : ግብጽ : መምስሌሁ : ሥጋሁ : ለያዕቆብ : ግሙድ : (A *om.* ግሙድ) ወነበረ : ውስቲ : ጀእምን : (P *om.* እምን) አድባራት : (A እምአድባራት). — 5. ፊለት] P, O, A ጊዜ. — *ib.* ኮኑ] A ወነን. — 6. ቅዳሴ] A ቀርባን. — *ib.* ቅዱስ] P ቅዳሴ. — 7. ይጌሥጸሙ] A ወይጌሥጸሙ : ወይግህሮሙ. — *ib.* ወርእዮ] A *om.* — *ib.* ለመልአከ] P, A *om.* A. — *ib.* አሐዘ] P, O, A አኃዘ. — *ib.* እማእከሎሙ] A እማእከሎሁ. — 8. ይውግሮ] A ይንግሮ. — *ib.* መትሕት] P መትሕተ : ሰግዶ. — *ib.* አክበሮሙ] A አክበሮ. — *ib.* ወኃፊረ] P ወኃናረ. — 9. ከመ] P, O, A *om.* — *ib.* ይገሥጸሙ] P, O ገሥጸዳሙ : A ንጉሥ : ገሠጸሙ. — 10. ተፈጸመ] A ፈጸመ. — *ib.* መዋዕሊሁ] A በመዋዕሊሁ. — *ib.* ለመርቅዮናስ] A ለምርቅዮናስ; A ለመርቅዮናስ *sic.* — *ib.* ከሓዲ] O ከሀሊ. — *ib.* ተመይጠ] A ወተመይጠ.

sur tous ses environs. Il est dit à son sujet que, lorsque lui-même célébra autrefois la messe, un sang abondant coula de l'Eucharistie, au point de remplir la patène.

4. — Lorsqu'on eut apporté le corps de saint Jacques (Ya'qob), l'interceis, il le prit auprès de lui. Il demeura dans l'un des monastères de la ville de Jérusalem (Iyarousâlèm), pendant peu de jours.

5. — Tandis que lui-même célébraait la messe un jour, il y eut des assistants qui parlaient * entre eux au moment de la messe, sans que saint Pierre les réprimandât. Il vit un ange du Seigneur qui le saisit au milieu d'eux et voulut le jeter jusqu'en bas, parce que lui-même les honorait par son silence et avait honte de les réprimander.

* A, 87re b.

6. — Lorsque furent achevés les jours de Marcien (Marqyânos), l'impie, saint Pierre revint à la terre de Palestine (Feles'tëm) et affermit

ጴጥሮስ : ኅበ : ምድረ : ፍልስጥኤም : ወአጽንዓ : ቤተ : ክርስቲያን ። ወተጋብአ : ምስል : ቅዱስ : አባ : ኢሳይያስ : ግብጻዊ : ወተሰምዓ : ዜናዑ : ኅበ : ዜኖን : ንጉሥ : ወፈተወ : ከመ : ይርአዮ : ወኢፈቀደ : ዘንተ : እስመ : ውእቱ : ኮነ : ይገብይይ : እምክብረ : ዝንቱ : ዓለም : ኅላፊ ። ወእምድኅረ : ዝንቱ : ሐረ : ኅበ : ጽንፈ : ብሔረ : ጋውር : ወነበረ : በሀዩ ።

7. — ወበጽሐ : በዓሉ : ለቅዱስ : ጴጥሮስ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘሀገረ : እስክንድርያ ። ወሠርዐ : ቅዱሴ : ቀርባን : በዕለተ : በዓሉ : ወእስተርአዩ : ሎቱ : ቅዱስ : ጴጥሮስ : ወይቤሎ : እስመ : ናሁ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ጸውዐክ : ከመ : ትምጻእ : ኅበነ ። ወእምይአቲ : ዕለት : አእመረ : ቅዱስ : ጴጥሮስ : ጊዜ : ሞቱ : ወጸውዖሙ : ለአዝብ : ወአዘዘሙ : ከመ : ይጽንፁ : ውስተ : ሃይማኖት : ርትዕት : ቅድስት ። ወእምዝ : ሰፍሐ : እደግሁ : ወመጠወ : ነፍሶ ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌነ : አሚን ።

1. ቤተ : ክርስቲያን] P አባያተ : ክርስቲያናተ; O, A አባያተ : ክርስቲያናት. — *ib.* ወተጋብአ] P, O ወተጋ. ከቡ : ወተጋብአ; A ወተጋ. ከቡ : ወተጋብአ. — 2. ቅዱስ] P, O, A *om.* — *ib.* ዜኖን] P, O, A ዜድንጉ. — 3. ወፈተወ] A ፈተወ; A ወተረነወ. — *ib.* ወኢፈቀደ : ዘንተ] P, O, A ወኢፈተወ : ዘንተ : ወኢፈቀደ : ጥቁ. — *ib.* ይገብይይ] P *om.* — 4. እምክብረ] A እምክረ *sic.* — *ib.* ኅላፊ] O ኃላፊ. — *ib.* ወእምድኅረ : ዝንቱ] P, O, A ወእምዝ. — *ib.* ሐረ] P, O, A በጽሐ. — *ib.* ኅበ] A *om.* — *ib.* ጽንፈ] A ጽንፍ; O *om.* — 5. ብሔረ] P ባሕር : ዘብሔረ; A ባሕር. — *ib.* ጋውር] A ገውር. — *ib.* በሀዩ] P, O, A *om.* በ. — 6. ለቅዱስ] P, O ለቡፁ. — 7. ቀርባን] P, O *om.* — *ib.* ante በዕለተ P *add.* በቤተ : ክርስቲያን; O, A *add.* ቤተ : ክርስቲያን. — *ib.* ወእስተርአዩ : ሎቱ] P ወእስተርአዩ : ሎቱ. — *ib.* ቅዱስ] O ቅዱሴ. — 8. ጸውዐክ] P, O ይጸውዓክ; A ይጸውዓክ. — *ib.* ትምጻእ] A ትመጽእ. — *ib.* ኅበነ] A ኅቤየ. — 9. ዕለት] A *om.* — *ib.* ሞቱ] A ዕረፍቱ. — *ib.* ወጸውዖሙ] A ወጸውዕዖሙ. — 10. ውስተ : ሃይማኖት] A በሃይማኖት. — *ib.* ጳጳሳት] P, O, A *om.* — 11. እደግሁ] P, O, A እደሁ. — *ib.* መጠወ : ነፍሶ] A *om.* — *ib.* post ነፍሶ P, O *add.* ውስተ : እደሁ : ለእግዚአብሔር; A *add.* ለእግዚአብሔር. — 12. ጸሎቱ — አሚን] P በረከቱ : ትኩን : ምስለ : ንጉሥን : ኢዮሶ : መምስለ : ፍቅፍ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለኅለመ : ዓለም; O በረከቱ : ትኩን : ምስለ : ፍቅፍ : ተወልደ : መድኅን : ለኅለመ :

l'église. Il fit société avec saint Abba Isaïe (Isâyâyäs), l'Égyptien. Sa renommée fut apprise de l'empereur Zénon (Zènon). L'empereur désira le voir, mais saint Pierre ne voulut pas cela. En effet, lui-même fuyait les honneurs de ce monde passager. Ensuite il alla à la frontière du pays de Gâvr et demeura là.

7. — Arriva la fête de saint Pierre, patriarche de la ville d'Alexandrie (l'Eskendryâ). Il célébra la messe le jour de sa fête. Saint Pierre lui apparut et lui dit : « Voici que Notre-Seigneur le Christ t'a appelé, afin de venir vers nous. » Depuis ce jour-là saint Pierre connut l'époque de sa mort. Il appela le peuple et lui ordonna d'être ferme dans la foi droite et sainte. Puis il étendit ses mains et rendit son âme.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

1. — ወበዛቲ፣ ዕለት፣ ካዕበ፣ አዕረፈ.፣ አብ፣ ቅዱስ፣ አባ፣ ዮሐንስ፣ ሊቀ፣ ጳጳሳት፣ ዘሀገረ፣ አስክንድርያ ። ወውእቱ፣ እምኅልቆሙ፣ ለሊቃነ፣ ጳጳሳት፣ ጃ ።
 2. — ዝንቱ፣ አ^{*}ብ፣ ኮነ፣ ቀሲሰ፣ እምሰብአ፣ ሀገረ፣ ገምኑዲ፣ ወበመዋዕ ሊሁ፣ ለዝንቱ፣ አብ፣ ተሐንጸት፣ ቤተ፣ ክርስቲያኖሙ፣ ለቅዱሳን፣ ሰርጊዮስ፣ ወ ባኮስ፣ ወቤተ፣ ክርስቲያኖሙ፣ ለቅዱሳን፣ አባ፣ ቂሪ፣ ወዮሐንስ፣ በቅጽረ፣ ጉባኤ፣ በምስር ። ሐነጾሙ፣ አሐዱ፣ ብእሴ፣ ፈራሂ፣ እግዚአብሔር፣ ግብጻዊ፣ ያዕቆባዊ፣ ዘስሙ፣ እንድርያስ፣ ወኮነ፣ ጸሓፊ፣ ለንጉሥ፣ አብድል፣ አዘገገ፣ ወልደ፣ ምርዋን ።

* A, 87v^a.

ዓለም፣ አሜን፣ A በረከቱ፣ ትኩን፣ ምስለ፣ ፍቁሩ፣ ስእለ፣ ጽዮን፣ ለዓለሙ፣ ዓለም (le nom propre ስእለ፣ ጽዮን est en surcharge; un second nom se trouve aussi en surcharge፣ ግእለ፣ sic አዮስ).

2. እምኅልቆሙ] A እምኅልቆሙ sic; O እምኅልቆሙ sic. — ib. ለሊቃነ] P, O, A ለአበሙ፣ ሊቃነ. — 3. አብ] P, O, A ቅዱስ. — ib. ቀሲሰ] A ቀሲሰ. — ib. ante እምሰብአ P, O add. ወውእቱ; A ወውእቱ፣ ኮነ. — 4. post ለቅዱሳን P, O add. ለማዕታት; A add. ለማዕት. — ib. ሰርጊዮስ] P, O, A ሰርጊስ. — 5. ወቤተ፣ ክርስቲያኖሙ] P, O, A ወዓዲ፣ ቤተ፣ ክርስቲያኖሙ. — ib. ለቅዱሳን፣ አባ፣ ቂሪ] P ለአቡቂር; O, A ለአቡቂር. — ib. በቅጽረ፣ ጉባኤ] O በቅጽረ፣ ጉባኤ; A በቅጽረ፣ ጉባኤን. — 6. በምስር] P, O, A በምስር. — ib. ሐነጾሙ] P ዘሐነጾ. — ib. ያዕቆባዊ] O, A ያዕቆብ. — 7. እንድርያስ] O እስኪንድርያ. — ib. ጸሓፊ] A ጸሐፊ. — ib. ለንጉሥ] A ለንጉሠ; P om. — ib. አብድል] P, A አብድል. — ib. አዘገገ] A አዘገገ. — ib. ምርዋን] O, A መርዋን.

2. MORT D'ABBA JEAN, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Sous le patriarcat d'Abba Jean sont construites, à Qesra-Goubâ'è, l'église des saints Sergius et Bacchus et l'église des saints Cyr et Jean, et, à Alexandrie, l'église de saint Marc, l'évangéliste. — 3. Saint Abba Jean secourt les pauvres pendant une famine qui dure trois ans. — 4. Il siège pendant neuf ans.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Jean (Yohannès), patriarche de la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ). Il est du nombre des patriarches le quarantième.

2. — Ce Père fut prêtre. Il était originaire des gens de la ville de Gamnoudi. Dans les jours de ce Père furent construites l'église des saints Sergius (Sargiyos) et Bacchus (Bâkos) et l'église des saints Abba Cyr (Qiri) et Jean (Yohannès) à Qesra-Goubâ'è, en Égypte. Les construisit un homme craignant le Seigneur, égyptien, jacobite, appelé André ('Endryàs). Il était le secrétaire du roi 'Abdel-'Aziz, fils de Merwân. C'est ce Père Abba Jean qui

* A, 87v^a.

ወዝንቱ : አብ : አባ : ዮሐንስ : ውእቱ : ዘሐነጸ : ቤተ : ክርስቲያነ : ዘቅዱስ : ማር
ቆስ : ወንጌላዊ : በሀገረ : እስክንድርያ : እንተ : ዕውቅት : በቃምስ : በመጠነ : ፫ዓ
መት : በመዋዕሊሁ : ለንጉሥ : አብድል ።

3. — ወኮነ : በመዋዕሊሁ : ለዝንቱ : አብ : ረኃብ : ዓቢይ : መጠነ : ፫ዓመት ።
ወኮነ : ይሔሊ : ለነዳያን : ወለምስኪናን : ወለፅኑሳን : ወይሁብሙ : ብሩረ : ወኅብስ
ተ : ፪ጊዜ : ለለ : ሰሙን ። ወኮነ : ብዙኃ : ምሕረት : ወምጽዋት : ወገቢረ : ሠናይ ።

4. — ወበመዋዕሊሁ : ሞተ : ንጉሥ : ይዘድ : ወነግሠ : ሀየንቲሁ : መርዋን ።
ወነበረ : ዝንቱ : አብ : ዲባ : መንበረ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : ፱ዓመተ : ወአፅረፈ :
በሰላም ።

እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : አሜን ።

10

1. *ቤተ : ክርስቲያነ*] A primitivement *ቤተ* : *ክርስቲያነ*, mais la lettre *ኃ* a été corrigée en *ነ*; O, A *ቤተ* : *ክርስቲያነ*. — *ib.* *ዘቅዱስ*] P *om.* u : A *ለቅዱስ*. — 1-2. *ማርቆስ*] A *om.* — 2. *በሀገረ*] P *በሀገረ*; A *om.* n. — *ib.* *እስክንድርያ*] A *እስክንድርያ* *sic.* — *ib.* *በቃምስ*] A *በቃምስ* *sic.*; O *በቀውስ* *sic.* — *ib.* *በመጠነ*] P, O, A *om.* n. — 3. *ante* *በመዋዕሊሁ* T *add.* ω; *hic incip.* — *ib.* *ለንጉሥ*] O, T *ለንጉሠ*; A *ለዝንቱ* : *ለንጉሠ*. — *ib.* *አብድል*] P, T *ዓይል*; A *አብድል*. — 4. *ante* *ወኮነ* A *add.* *ወአዚዝ*. — *ib.* *ወኮነ* : *በመዋዕሊሁ* : *ለዝንቱ* : *አብ*] P *ለዝንቱ*. — *ib.* *post* *አብ* T *add.* *ነ*. — *ib.* *ረኃብ* : *ዓቢይ*] T *ሩኃብ* : *sic* *ዓቢይ* : P, O, A *ዓቢይ* : *ረኃብ*. — 5. *ወኮነ*] O *ወኮነ*. — *ib.* *ይሔሊ*] A *የሔሊ*; A *ይሔሊ*. — *ib.* *ወለምስኪናን*] O *om.* — *ib.* *ብሩረ*] T *ብሬረ* *sic.* — 6. *ለለ* : *ሰሙን*] T *ለለ* : *ሰሙን*; A *ለሶምሶን*. — *ib.* *ብዙኃ*] O *ብዙኃ*. — *ib.* *ምሕረት*] T *ምሕረተ*. — *ib.* *ወምጽዋት*] A *ወጻድቅ*. — *ib.* *ወገቢረ* : *ሠናይ*] P *ወገባሬ* : *ሠናይት*; O, A *ወገባሬ* : *ሠናይት*. — 7. *ሞተ*] A *ወሞተ*. — *ib.* *ንጉሥ*] A *ንጉሠ*. — *ib.* *ይዘድ*] T, P, O *ይዘድ*; A *አዚዝ*. — *ib.* *መርዋን*] T *ማርዋን*. — 8. *መንበረ*] A *መንበር*. — *ib.* *ማርቆስ*] A *om.* — *ib.* *፱ዓመተ*] A *፱ዓመት*; A *፱ዓመት*. — 10. *እግዚአብሔር* : *አሜን*] P *በረከቱ* : *ቅድስት* : *ተህሉ* : *ምስለ* : *ንጉሥን* : *ኢየሱ* : *ወምስለ* : *ፍቅሩ* : *ዘመንጸስ* : *ቅዱስ* : *ለዓለሙ* : *ዓለም* : *በረከቱ* : *ቅድስት* : *ለፍቅሩ* : *ተወልደ* : *መድኅን* : *ለዓለሙ* : *ዓለም* : *አሜን* : *አጮቱ* : *ወበረከቱ* : *የሃሉ* : *ምስለ* : *ፍቅሩ* : *ስእለ* : *ጽዮን* : *ለዓለሙ* : *ዓለም* (le nom propre *ስእለ* : *ጽዮን* est en surcharge; un second nom se trouve aussi en surcharge : *አቅስ* : *sic* *ኢየሱስ*). — *ib.* *አሜን*] T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 105 v° b).

construisit l'église de saint Marc (Márqos), l'évangéliste, dans la ville d'Alexandrie, laquelle fut célèbre par l'archiprêtre qui l'administra pendant trois ans, dans les jours du roi 'Abdel.

3. — Il y eut dans les jours de ce Père une grande famine pendant trois ans. Il pensait aux pauvres, aux malheureux et aux indigents. Il leur donnait de l'argent et du pain, deux fois chaque semaine. Il était grand par la miséricorde, l'aumône et la bienfaisance.

4. — Dans ses jours mourut le roi Yezid. Régna à sa place Marwân. Ce Père siégea sur le siège de Marc, l'évangéliste, pendant neuf ans. Il mourut en paix.

(Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.)

ወበዛቲ፡ ፊለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ ኡብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ አትናስዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ አስከንድርደ፡ ዘአሙር፡ ጳውሎስ፡ ወልደ፡ ቀሲስ፡ መከርም፡ ወልደ፡ ከሊል ። ወውአቱ፡ እምኅልቆሙ፡ ለሊቃኑ፡ ጳጳሳት፡ ቺወ፤ ።
 ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌኑ፡ * አሜን ።

* A.
87 v° b.

II. — Revision ou Vulgate.

5 ሰላም፡ ለጴጥሮስ፡ በዓዕደ፡ ክህነት፡ ዘበቄለ ።
 ወበቤተ፡ አምላክ፡ ተተክለ ።
 እንዘ፡ ይቆድስ፡ በእንቲአሁ፡ ተብህለ ።

1. አባ] *A om.* — *ib.* አትናስዮስ] P, O, A አትናቱዎስ. — 2. ወልደ] *A ወልደህ.* — *ib.* ቀሲስ] O ቀሲስ; *A om.* — *ib.* መከርም] P መከርም; O መከርህም; *A om.* — 3. ከሊል] P ከሌል; *A* አከሊል. — *ib.* ወውአቱ] P, O ወውአቱ፡ ነኑ; *A* ወውአቱስ፡ ነኑ. — *ib.* እምኅልቆሙ] *A* እምኅልቆሙ *sic*; O እምኅልቆሙ *sic.* — *ib.* ለሊቃኑ] P, O, *A* ለአበው፡ ሊቃኑ. — *ib.* ቺወ፤] O ቺወ፤. — 4. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቆሙ፡ ቅድስት፡ ተህሉ፡ ምስለ፡ ንጉሥን፡ ኢየሱ፡ ለዓለመ፡ ዓለም; O በረከቆሙ፡ ወሀ ብተ፡ ረድኤቆሙ፡ ቅድስት፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቱሮሙ፡ ወልደ፡ ኤዎስጣቲዎስ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን; *A* በረከቆሙ፡ የሃሉ፡ ምስለ፡ ፍቱሮሙ፡ ስእለ፡ ጽዮን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን (le nom propre ስእለ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge፡ ጿይላ፡ ኢየሱስ). — 5. ሰላም] *A* ሰላ *sic.* — *ib.* ከህነት] *A* ከህነት. — 6. ተተክለ] O, *A* ዘተተክለ. — 7. ተብህለ] O ተብህለ *sic.*

3. MORT D'ABBA ATHANASE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Athanase (Atnásyos), patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryá), connu sous le nom de Paul (Pawlos), fils du prêtre Makârem, fils de Kalil. Il est du nombre des patriarches les soixante-seizième.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. * Amen.

* A.
87 v° b.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM A PIERRE D'ÉDESSE, ÉVÊQUE DE GAZA.

Salut à Pierre (Pêtros), qui poussa dans l'enclos du sacerdoce
 Et fut planté dans la maison de Dieu.
 Tandis qu'il célébrait la messe, il est dit à son sujet

በጊዜ ፡ ፈትቶ ፡ እምነቅዓ ፡ ኅብስት ፡ ፈልፈለ ።

ደመ ፡ መለኮት ፡ እስከ ፡ መልአ ፡ ጻሕለ ።

ሰላም ፡ ለዮሐንስ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ በሚመቱ ።

ወርቱፅ ፡ በሃይማኖቱ ።

በስመ ፡ ማርቆስ ፡ ሐነጸ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አመ ፡ ዕብሬቱ ።

በዕለተ ፡ ፈለስ ፡ እምዓለም ፡ ዝንቱ ።

ምስለ ፡ በትረ ፡ ያርክ ፡ አትናቱዎስ ፡ ኃብረ ፡ ዕረፍቱ ።

ጴጥሮስ ፡ ወያዕቆብ ፡ ፈረሳዊ ፡ ወኤልያስ ፡ መነኮስ ፡ ወቤርሳቤሀ ፡ አሙ ፡ ለሰሎ
ሞን ፡ ንጉሥ ።

1. — በዛቲ ፡ ዕለት ፡ አስተርአዮተ ፡ ኤልያስ ፡ ነቢይ ፡ ቅድመ ፡ እስራኤል ።

1. እምነቅዓ] O እምነቅዓ sic. — ib. ኅብስት] O ኅብስተ. — 5. ሐነጸ] P, O ሐነጸ. — 7. ምስለ ፡ በ
ትረ ፡ ያርክ] O om. ምስለ; A ለበትረ. — ib. ኃብረ] O ኅብረ; A ኅብ. — 8. ጴጥሮስ] A ወጴጥሮስ. —
ib. መነኮስ] A om. — 9. ንጉሥ] O, A om.

Qu'au moment de la fraction jaillit de la source du pain

Le sang de la divinité, abondant au point de remplir la patène.

5. SALÂM A JEAN, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Salut à Jean (Yohannès), patriarche dans sa charge

Et droit dans sa foi.

Sous le vocable de Mare (Mârqos), il construisit une église lors de son administration.

Le jour où il émigra de ce monde,

Sa mort coïncida avec celle du patriarche Athanase ('Atnâtêwos).

6. MÉMOIRE DE PIERRE, DE JACQUES, LE CHEVALIER, D'ÉLIE, LE MOINE, ET DE BETHSABÉE, MÈRE DE SALOMON.

Mémoire de Pierre (Pêtros), de Jacques (Yâ'qob), le chevalier, d'Élie ('Élyâs), le moine, et de Bethsabée (Bêrsâbêh), mère du roi Salomon.

7. VOCATION DU PROPHÈTE ÉLIE.

1. Incipit. — 2. Prodiges qui se sont manifestés à la naissance d'Élie. — 3. Le récit des miracles et de la montée au ciel d'Élie se lit le 7 Ter. — 4. Divers détails eschatologiques d'après le chapitre xi de l'Apocalypse.

1. — En ce jour est l'apparition du prophète Élie ('Élyâs) devant Israël ('E-sâ'êl).

2. — እስመ : ዝንቱ : ኤልያስ : ቀናሂ : እምዘመደ : ሌዊ : ውእቱ : ወስሙ : ለእቡሁ : ኢያሚንዩ : ወስማ : ለእሙ : ቶና : ወተብሀለ : በእንተአሁ : እስመ : በዕለተ : ተወልደ : ርእየ : አቡሁ : ጀዕደወ : ብርሃናውያን : ይሰግዱ : ሎቱ : ወጠብለልዎ : በአጽርቅተ : እሳት : ህዩንተ : አጽርቅት : ዘይጠበለሉ : ባቲ : ሕፃናት : መዕበ : ተወልደ : መጽእ : አቡሁ : ኢየሩሳሌም : ወነገረ : ለካህናት : ዘንተ ። ወተባህሉ : ካህናት : ዘንተ : ቦቱ : ይከውን : ማኅደሩ : ውስተ : ብርሃን : ወይከውን : መታሬ : በቃሉ ። ወይካንኖሙ : ለእስራኤል : በሰይፍ : ወበእሳት ።

3. — ወዘና : ተአምሪሁስ : ዘገብረ : በመዋዕለ : አክዓብ : ንጉሠ : እስራኤል : ወብእሲቱ : ኤልዛቤል : ወዘና : ዕርገቱ : ውስተ : ሰማይ : ሀሎ : ጽሑፊ : አመ : ሿለጥር ።

4. — ወበእንተ : ሞቱሰ : ይነግር : ራእየ : ዮሐንስ : አቡቀለምሴስ : ከመ : ይመጽእ : ምስለ : ሂኖክ : ወይዘለፍዎ : ለሐሳዌ : መሲሕ : ወይገብሩ : ተአምረ : በቅድሚሁ : ወሙመዮሙ : ጀዕፀ : ዘይት : ወጀመኃትወ : ዘቅድመ : እግዚአብሔር : ወሶበ : ሞአሙ : ወቀተሎሙ : ወገደፈ : በደኖሙ : እስከ : ሠሉስ : ዕለት : ወእምዝ : ይመ

1. ቀናሂ] P ቀናሂ. — 2. ለእሙ] A om. — ib. ቶና] O ቶና. — 3-4. በአጽርቅተ : እሳት] P በአጽርቅት : sic እሳት ; O, A በእሳት. — 4. ሕፃናት] A ሕፃናተ. — 5. ኢየሩሳሌም] A እምኢየሩሳሌም. — ib. ወተባህሉ] P, A ወተባህሉ sic ; O ወተባህሉ. — 7. ወበእሳት] O ወበእስይፍት. — 8-9. ወበእሲቱ] O ወብእሲቱስ. — 9. ሀሎ] A ሀሎ. — ib. ጽሑፊ] O ጽሑፍ. — 11. ይነግር] O ይነገረ. — 13. ዘይት] O om. — ib. ወጀመኃትወ] O ወጀመኃትወ. — ib. ዘቅድመ] A ወበቅድመ.

2. — Cet Élie, le zélate, était de la souche de Lévi (Léwi). Le nom de son père était 'Iyâschényou; le nom de sa mère était Tonâ. Il est dit à son sujet que, le jour où il naquit, son père vit deux hommes lumineux. Ils se prosternèrent devant lui et l'enveloppèrent de langes de feu, à la place des langes avec lesquels les petits enfants sont enveloppés. Lorsqu'il fut né, son père vint à Jérusalem ('Iyarousâlêm). Il raconta ceci aux prêtres. Les prêtres se dirent ceci à son sujet : « Sa demeure sera dans la lumière. Il sera tranchant par sa parole. Il tourmentera Israël par l'épée et par le feu. »

3. — Le récit des miracles qu'il a faits dans les jours d'Achab ('Ak 'âb), roi d'Israël, et de sa femme Jézabel ('Élzâbèl), et le récit de sa montée au ciel se trouvent écrits le 7e Ter.

4. — Au sujet de sa mort la Vision de Jean (Yohannès) 'Abouqalamsis raconte qu'il viendra avec Hénoch (Hênok) et que tous deux confondront le faux Messie et feront des miracles devant lui. Jean 'Abouqalamsis a appelé Élie et Hénoch *les deux oliviers et les deux lampes qui se trouvent devant le Seigneur*¹. Lorsque la Bête les aura vaincus, les aura tués et

1. Apoc., xi, 4.

* P,
93 r° b.

ጽኢ : መንፈስ : እግዚአብሔር : ወይበውእ : ውስቲቶሙ : ወይትነሥኢ : ሕያዋኒሆ*
ሙ : እስከ : ይከውን : ፍርሃት : ላዕለ : ነሉ : ዘይርእዮሙ : ወሶበ : ጸውዖሙ : ቃ
ል : የዓርጉ : እስከ : ሰማይ : በደመና : ወእምዝ : ይከውን : ዐበይ : ድልቅልቅ : ወይ
መውቱ : ጅጅነፍስ ።

በረከቶሙ : ተሀሉ : ምስለ : ንጉሥነ : ኢያሱ : ወምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱ 5
ስ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለከ : ዓራጌ : ሰማያት : ለእዕርፎ ።

ሕይወተ : ዓለም : በተናግፎ ።

በእንተ : ጌጋዩ : ብዙኅ : ውስተ : ዓውድ : ለእክአብ : እንዘ : ትዘልፎ ። 10

እስመ : አጽራዕከ : ምሕራማተ : ወነሠትከ : ግልፎ ።

በስብሐቲከ : ኤልያስ : ተሰባሕከ : አፎ ።

2. ዘይርእዮሙ] O, A ዘይፈእዮሙ. — 3-4. ወይመውቱ] A ወጥቱ. — 5. በረከቶሙ. — ለዓለመ : ዓለም] O በረከቶሙ : ትኩን : ምስለ : ፍቁሮሙ : ተወልደ : መድኅን : ወፍቅርቱ : ወለተ : ሥላሴ : ለዓለመ : ዓለም : አጭን ; A እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : እቅብ] P om. — 8. ante ሕይወተ O add. በእንተ : ምግባሩ, mais de petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous de chacune des lettres de ces deux mots indiquent qu'ils doivent être considérés comme biffés. — 9. ጌጋዩ : ብዙኅ : ውስተ : ዓውድ] O, A ምግባሩ : ምንንት (en O le premier ን est en surcharge). — ib. እንዘ] A እንተ. — ib. ትዘልፎ] P ትዘልፎ ; A ትዘልፎ. — 10. አጽራዕከ : ምሕራማተ : ወነሠትከ : ግልፎ] O ነሠትከ : ማኅራማተ : sic ወቀጥቀጥከ : አፎ sic ; A ነሠትከ : ምሕራማተ : ወቀጥቀጥከ : ግልፎ.

aura jeté leur cadavre, qui demeurera étendu pendant trois jours, alors l'Esprit du Seigneur viendra et entrera en eux. Ils ressusciteront vivants, de sorte que la peur surviendra sur tout être qui les verra. Lorsque la voix de Dieu les appellera, ils monteront jusqu'au ciel sur un nuage. Puis il y aura un grand tremblement de terre et sept mille âmes mourront.

* P,
93 r° b.

Que leur bénédiction soit avec notre roi 'Iyâsou et avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à toi, Élie, qui es monté aux cieus pour te reposer,
En secouant loin de toi la vie de ce monde.

Parce que tu as admonesté Achab dans son palais au sujet de son grand péché,

Et parce que tu as démolì les temples et as détruit les statues des dieux,

Combien dans ta gloire, Élie, tu es glorifié!

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈ : ናቡቲ : እይገሠራኤላዊ ።

2. — ወገንቱ : ናቡቲ : ቦቱ : ዓዕደ : ወደን : ኅበ : ምክያደ : እክል : ዘእክሉብ : ንጉሠ : ሰማርያ ። ወደቤሎ : አክሉብ : ለናቡቲ : ሀበኒ : ዞንተ : ዓዕደ : ወደንክ : ከመ : ደኩነኒ : ዓዕደ : ሐምል : እስመ : ቅሩብ : ውኒቱ : ለቤትዮ : ወእሁብክ : ወርቀ : ዘደ ከውን : ሢጦ : ለገንቱ : ዓዕደ : ወደንክ ። ወደቤሎ : ናቡቲ : ለእክሉብ : ሐሰ : ለእ ግዚአብሔር : በዘእሁብክ : ርስትዮ : ዘእበውዮ : ወተክበ : አክሉብ : ወሔረ : ወሰከበ : ውስተ : ምስክቢሁ : ወተገልበበ : ገጸ : ወእብልዓ : እክለ ።

3. — ወቦአት : ኤልሀቤል : ብእሲቱ : ኅቤሁ : ወትቤሎ : ምንተ : ደቲክዘክ : ዘኢት በልዕ : እክለ : ወደቤላ : እስመ : ተናገርክም : ለናቡቲ : ወእቤሎ : ሀበኒ : ዓዕደ : ወ ደንክ : በሢጥ : ወደቤልኒ : ኢደሁብክ : ርስተ : አቡዮ : ወትቤሎ : ኤልሀቤል : አንተ ኑ : ከመገ : ትሬሲ : ንጉሥሙ : ለእስራኤል : ተንሥእ : ውብ * ላዕ : ወእነ : እሁብክ : ዓዕደ : ወደን፣ ለናቡቲ : 'እይገሠራኤላዊ' : ወጸሐፊት : በስመ : እክሉብ : ወሐተመት :

* P, 93 r° c.

1. እይገሠራዊ] O እይገሠራዊ; A እስራኤላዊ. — 2. ቦቱ] P ሎቱ. — 3. ከመ] A om. — 4. ደኩነኒ] A ደኩነኒ sic. — ib. ውኒቱ : ለቤትዮ] O ቅሩብ : ለቤትዮ : ውኒቱ. — 5. ናቡቲ] O ለናቡቲ. — ib. ለእክሉብ] O om. ለ. — 5-6. ለእግዚአብሔር] P ለነ : እግዚአብሔር. — 6. በዘእሁብክ] P በእክመ : ደሁብክ. — ib. ዘእበውዮ] A ዘእበዮ. — 7. ወተገልበበ] O, A ወተክደን. — ib. ገጸ] P ገጸ. — 9. ወደቤላ] O ወደቤሎ. — 10. ኢደሁብክ] O እሁብክ. — ib. ነቡዮ] A እበውዮ. — 11. ከመገ] A ከመገኑ. — ib. ትሬሲ] O ትሬሲ. — ib. ነቡብክ] O ነቡብክ. — 12. እይገሠራዊ] P, O እስራኤላዊ. — ib. እክሉብ] O እብ. — ib. ወሐተመት] P ወተሐትመት.

8. MORT DE NABOTH, LE JEZRAÉLITE.

1. Incipit. — 2. Naboth refuse de vendre au roi Achab sa vigne, parce qu'elle est l'héritage de ses pères. — 3. Pour se venger de Naboth et le faire mourir, Jézabel suborne deux faux témoins. — 4. Naboth est lapidé.

1. — En ce jour aussi mourut Naboth, le Jezraélite (Nâbouté 'Eyzrà'êlâwi).
2. — Ce Naboth avait une vigne auprès de la grange d'Achab ('Ak'ab), roi de Samarie (Samâryâ). Achab dit à Naboth : « Donne-moi ta vigne, afin qu'elle devienne pour moi un jardi, car elle est proche de ma maison. Je te donnerai l'or qui représentera le prix de ta vigne. » Naboth dit à Achab : « Le Seigneur me garde de te donner l'héritage de mes pères! » Achab fut triste. Il alla se coucher sur son lit. Il se voila la face et ne mangea pas de nourriture.

3. — Jézabel ('Êlzâbêl), sa femme, entra auprès de lui. Elle lui dit : « Quelle affaire t'attriste, toi qui ne manges pas de nourriture? » Il lui dit : « C'est que j'ai parlé à Naboth et lui ai dit : « Donne-moi ta vigne au prix qu'elle vaut. » Il m'a dit : « Je ne te donnerai pas l'héritage de mon père. » Jézabel lui dit : « Toi-même feras-tu ainsi, roi d'Israël ('Esrâ'êl)? Lève-toi et mange. Moi-même, je te donnerai la vigne de Naboth, le Jezraélite. » Elle écrivit une lettre au nom d'Achab et la scella du sceau d'Achab. Elle envoya cette

* P, 93 r° c.

በማኅተሙ ፡ ወፈነወታ ፡ ለይእቲ ፡ መጽሐፍ ፡ ኅበ ፡ ሊቃናተ ፡ ሀገር ፡ እለ ፡ ይነብሩ ፡ ምስለ ፡ ናቡቲ ፡ ከመዝ ፡ ዘይብል ፡ ቃሉ ፡ ጹሙ ፡ ጸመ ፡ ወአንብርዎ ፡ ለናቡቲ ፡ ቅድመ ፡ ሕዝብ ፡ ወዓቅሙ ፡ ላዕሌሁ ፡ ጀዕደወ ፡ ውሉደ ፡ ዓመዓ ፡ እለ ፡ ይብሉ ፡ ባረካሁ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወለንጉሥ ፡ ወአውዕላዎ ፡ አፍኣ ፡ ወውግርዎ ፡ ይሙት ።

4. — ወገብሩ ፡ ሰብኦ ፡ ይእቲ ፡ ሀገር ፡ ዘከመ ፡ ለአከት ፡ ኤልሳቤል ፡ ወሰበኩ ፡ ጸመ ፡ ወአንብርዎ ፡ ለናቡቲ ፡ ቅድመ ፡ ሕዝብ ፡ ወቦኢ ፡ ጀዕደወ ፡ ውሉደ ፡ ዓመዓ ፡ ወ ነኑ ፡ ስምዓ ፡ ላዕሌሁ ፡ ወይቤልዎ ፡ ባረካሁ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወለንጉሥ ፡ ወእምዝ ፡ አውዕላዎ ፡ አፍኣ ፡ እምነ ፡ ሀገር ፡ ወወገርዎ ፡ ወሞተ ።

በረከቱ ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥነ ፡ ኢያሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ሰላም ፡ ለናቡቲ ፡ ኅበ ፡ ፍቅረ ፡ አሐቲ ፡ ዓዕዓ ።

ለንጉሥ ፡ አክአብ ፡ ሰበ ፡ ተወርወት ፡ ፈቃዓ ።

እስከ ፡ አቅተሎ ፡ በግፍዕ ፡ እስመ ፡ ከመዝ ፡ ልማዓ ።

አጽርዓት ፡ ግፍዓ ፡ ደሙ ፡ በፍትሐ ፡ ፈጣሪ ፡ ኧ ።

መንግሥተ ፡ ወምልክና ፡ እምነሉ ፡ ውሉዓ ።

1. ante ሀገረ 0, A add. ይእቲ. — 2. ከመዝ ፡ ዘይብል] 0 ከመ ፡ ዘይብል. — ib. ወአንብርዎ] 0, A ወአንብርዎ. — 3. ወዓቅሙ] 0 ወዓቀሙ ፣ A ወዓቀሙ. — 4. ወለንጉሥ] 0 om. — ib. ወአውዕላዎ] 0 ወአውዕላዎ sic; A om. ወ. — ib. ወውግርዎ] 0 ወወገርዎ. — 6. ውሉደ] A ደቂቀ. — 9. በረከቱ — ለዓለመ ፡ ዓለም] 0 በረከቱ ፡ ትዩን ፡ ምስለ ፡ ፍቅሩ ፡ ተወልደ ፡ መደኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ ኦሜን ፣ A እግዚአብሔር ፡ ይምሐር ፡ በጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የገሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቅሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም] (le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge ፡ ነገደ ፡ ኢየሱስ). — 10. ሰላም] A om. le salām à Naboth. — 11. ሰበ] 0 እንተ. — 12. በግፍዕ] 0 om.

lettre aux anciens de la ville qui demeuraient avec Naboth. Voici ce que disaient les termes de la lettre : « Faites un jeûne. Placez Naboth devant le peuple. Dressez contre lui deux hommes, fils d'iniquité, qui diront : « Tu as maudit, Naboth, le Seigneur et le roi. » Faites-le sortir hors de la ville et lapidez-le, (afin) qu'il meure. »

4. — Les hommes de la ville firent comme Jézabel avait mandé. Ils prêchèrent un jeûne. Ils placèrent Naboth devant le peuple. Deux hommes, fils d'iniquité, entrèrent. Ils furent témoins contre lui et lui dirent : « Tu as maudit le Seigneur et le roi. » Alors on le fit sortir hors de la ville et on le lapida. Il mourut.

Que sa bénédiction soit avec notre roi 'Iyâson pour les siècles des siècles.

Salut à Naboth, qui eut l'amour de son seul enclos.

Lorsque la volonté du roi Achab se fut dressée contre lui,

Au point de le faire tuer injustement, car telle était la coutume d'Achab, L'injustice de l'effusion du sang de Naboth mit fin, sur la décision du Créateur unique,

À la royauté et à la domination d'Achab sur tous les fils d'Israël.

ሰላም : ለኤልያስ : ሰማየ : ዘለጎመ ። ከመ : ኢየሁብ : ዝኖመ ።
 በሠረገላ : ብርሃን : ንዒ : ከመ : ትብርኪ : ዓለመ ።
 ማርያም : ዘኮንኪ : ለብኡላን : ሰላመ ።
 እለ : ክህላ : ከኖርኪ : አፈ : ነደ : እሳት : ስዒመ ።
 ይቤላኒ : ማኅሌትኪ : እመዓር : ጥዕመ ።

እመ : ጀለታሳሳ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : ኡብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

9. SALÂM AU PROPHÈTE ÉLIE.

Salut à Élie (Élyâs), qui a refréné le ciel, afin qu'il ne donnât pas de pluie.
 Sur un char de lumière viens, afin de bénir le monde,
 Marie (Mâryâm), (toi) qui es la paix pour les généreux.
 Tes lèvres, qui ont pu baiser la bouche de la Flamme du feu,
 Me disent que tes cantiques sont plus doux que le miel.

LE 2 TAÏSCHASCH.

- I. Recension primitive.** — 1. *Mémoire* des Sept mille trente-trois martyrs d'Antioche, serviteurs de Basilidès : A (87 v° b); T (105 v° b); P (94 r° b); O (2 r° c); A (84 r° b). — 2. Mort d'Abba Hor, l'anachorète (*récit*) : A (87 v° b — 88 r° a); T (105 v° b — 106 r° b); P (94 r° b — 94 r° c); O (2 r° c — 2 v° b); A (84 r° b — 84 v° a). — **II. Revision ou Vulgate.** — 3. *Salâm* à Abba Hor, l'anachorète : P (94 r° c); O (2 r° b); A (84 r° a). — 4. Les Trois enfants dans la fournaise (*récit* et *salâm*) : P (94 r° a — 94 r° b); O (2 r° b — 2 r° c); A (84 r° a — 84 r° b). — 5. *Mémoire* de 'Absetfen, de 'Anbas et de Nathanaël, le thaumaturge : P (94 r° c); O (2 v° b); A (84 v° a). — 6. *Salâm* à 'Awkâtéyos : P (94 v° a); O (2 r° b); A (84 r° b). — 7. *Mémoire* de 'Awkyânos : A (84 r° b).

I. — Recension primitive.

1. MÉMOIRE DES SEPT MILLE TRENTE-TROIS MARTYRS D'ANTIOCHE, SERVITEURS DE BASILIDÈS.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu,

ወበዛተ፣ ፅለት፣ ኮነ፡ ቅዱሳን፡ ሰማዕታት፡ ጀጀሽወ፣ኒኛ፡ፍስ ።
 ወእመ-ንቱ፡ አግብርቲታ፡ ለቅዱስ፡ ፋሲለደስ፡ ሰማዕት፡ ወአግብርተ፡ አገማዲሁ ።
 በእዴሁ፡ ለዲዮቅልጥዖኖስ፡ ከሓዲ፡ በሀገረ፡ አንጸኪያ ።
 ጸሎቶሙ፡ ወበረከተ፡ ደሞሙ፡ የሀሉ፡ ምስሌን፡ አሜን ።

1. — ወበዛተ፣ ፅለት፡ ካዕበ፡ አዕረራ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ሆር፡ መነኮስ ።

2. — ገነቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ እምሰብአ፡ ሀገረ፡ ብሀጋውራ፡ እምላዕላይ፡ ግብጽ ።
 ወኮነ፡ መነከሰ፡ ኅሩዮ፡ ወተለዓለ፡ ላዕለ፡ ብዙኝን፡ እምነ፡ ቅዱሳን፡ በእምልኮቱ፡
 ወተጋድሎቱ ።

1. ወበዛተ፡ ፅለት፡ ኮነ] P, A ወበዛተ፡ ፅለት፡ ኮነ፡ ፀ ወካዕበ፡ በዛተ፡ ፅለት፡ ኮነ. — *ib.* ስማ
 ዕታት] P ስማዕተተ *sic*; A *om.* — *ib.* ጀጀሽወ፣ኒኛ] P ጀጀሽወ፣ኒኛ; ፀ ጀጀወ፣ኒኛ; A ጀጀሽወ፣ኒኛ *sic.* — 2. ፋሲለደስ] A ፋሲለደስ. — 3. በእዴሁ] ፀ, A *om.* — *ib.* ante በሀገረ P *add.* ወሞቱ; ፀ *add.* ጥቱ. — 4. ጸሎ
 ቶሙ — አሜን] P በረከቶሙ፡ ቅድስት፡ ተሀሉ፡ ምስለ፡ ንጉሥን፡ ... ለካለመ፡ ኅለም (il y a un espace
 blanc laissé par le scribe pour l'insertion du nom du roi ካያሱ); ፀ በረከቶሙ፡ ቅዱስን፡
 ለፍቅርሙ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ወልደ፡ ኢዎስባቲዎስ፡ ለካለመ፡ ኅለም፡ አሜን; A በረከቶሙ፡ የሃሉ፡
 ምስለ፡ ፍቅርሙ፡ ስእለ፡ ጽዮን፡ ለካለመ፡ ኅለም (le nom propre ስእለ፡ ጽዮን est en surcharge
 sur un grattage; un second nom propre se trouve aussi en surcharge፡ ወልደ፡ ኢየሱስ).
 — 5. አዕረራ] P ኮነ. — *ib.* አብ] P, ፀ *om.* — *ib.* ቅዱስ] A *om.*; T *incip.* — *ib.* አባ] T አበ *sic.*
 — 6. ገነቱ] T ወገነቱ. — *ib.* ቅዱስ] A *om.* — *ib.* ሀገረ] P, ፀ, T ሀገር. — *ib.* ብሀጋውራ] P በእነ፡
 ወራ፡ ፀ በእነ፡ ወራ; A ጋውር; T በሀጋውራ. — *ib.* እምላዕላይ] P, ፀ በእምላዕላይ; A በእምሀገረ፡ ላዕላይ. —
 7. መነኮስ] P, T መነኮስ; ፀ መነኮስ; A *om.* — *ib.* ኅሩዮ] A, T ኅሩይ. — *ib.* post ኅሩዮ P *add.* ወተጋ
 ደስ፡ ተጋድሎ፡ በዚዮ፡ ፀ, A *add.* ወተጋደስ፡ ገድላ. — *ib.* ወተለዓለ] A ወተለዓሎ *sic*; T *om.* ወ. —
ib. እምነ፡ ቅዱሳን] P, ፀ, A እምነ፡ ነሎሙ፡ ቅዱሳን. — 8. ወተጋድሎቱ] P, ፀ ወተጋድሎቱ; T ወ
 በተገድሎቱ *sic.*

En ce jour sont les saints martyrs : les sept mille trente-trois personnes.

Ce sont les serviteurs de saint Basilidès (Fâsiladas), martyr, et les servi-
 teurs de ses parents. Ils subirent le martyre par ordre de Dioclétien (Diyokletyânos), l'impie, dans la ville d'Antioche ('Anşokiyâ).

Que leur prière et la bénédiction de leur sang soient avec nous. Amen.

2. MORT D'ABBA HOR, L'ANACHORETE.

1. Incipit. — 2. Piété d'Abba Hor. — 3. Abba Hor va à Alexandrie. — 4. Faussement
 accusé d'avoir tué un enfant, il prouve son innocence en ressuscitant le mort. — 5. Il
 part d'Alexandrie et vit caché dans un monastère. — 6. Sa mort.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Hor, moine.
 2. — Ce saint était issu de gens de la ville de Behgâwra, de la
 Haute-Égypte (Lâ'ây-Gebş). Il fut un moine d'élite. Il s'éleva au-dessus
 de beaucoup de saints par sa piété et son ascèse.

3. — ወኮን : ያፈቅር : ይንበር : ባሕተቱ ፡ ወወፅአ : ኅበ : ገዳም : ወንበረ : እንዘ : ያጸመድ : ብዙኃ : ዓመታተ : ወቀንእ : ላዕሌሁ : ሰይጣን : ጸላኢ : ወአስተርአዮ : ሎተ : ገሃዶ : ወይቤሎ : በውስተ : ገዳምሰ : አንተ : ትመውአኒ : እስመ : አልቦ : በኅቤሁ : ሰብእ : አላ : ለእመ : ኮንክ : ጽኑዓ : ወኃያለ : ነዓ : ኅበ : ሀገረ : እስክንድር ርያ ፡ ወሶበ : ሰምዓ : ቅዱስ : አባ : ሆር : ዘንተ : ተንሥእ : ወሐረ : ኅበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ወኮን : ይቀድኅ : ማየ : ለሙቁሓን : ወለነዳያን ፡

4. — ወበውእቱ : ጊዜ : ኮኑ : አፍራስ : የኃልፋ : ወይረውፀ : በውስተ : ሀገር : ወጃእምኒሆሙ : ረገጾ : ለጃሕዋን : ወሞተ : ሶቤሃ ፡ ወዐክ : ሰይጣን : ውስተ : ሰብእ : ወኮኑ : ይብሉ : አልቦ : ዘቀተሎ : ለዝንቱ : ሕዋን : ዘእንበለ : ዝንቱ : አረጋዊ : መን ክ*ስ ፡ ወመጽአ : ቅዱስ : አባ : ሆር : ወሐቀፎ : ለውእቱ : ሕዋን : ጸለየ : በልቡ : ወአስተብቀዓ : ኅበ : እግዚእን : ክርስቶስ : ወዓተበ : ዲቤሁ : በትእምርተ :

* A, 88 1° a.

1. ያፈቅር] A om. — ib. ይንበር] A, T ይንበር. — ib. ባሕተቱ] A, P በባሕተቱ; T በሕተቱ sic. — 2. ያጸመድ] P ይትጋድል sic. — ib. ብዙኃ : ዓመታተ] O ብዙኅ : ዓመታት; T ብዙኃተ : ዓመታተ. — ib. ወቀንእ] P om. ወ; O om. — ib. ላዕሌሁ] T ለዕሌሁ sic. — ib. ante ላዕሌሁ P, O add. ወተንሥእ. — ib. ጸላኢ] P, O, A ጸላኤ : ወናያት. — ib. ወአስተርአዮ : ሎቱ] A ወአስተርአዮ. — 3. በውስተ] T om. n. — ib. ገዳምሰ] T om. ሰ — ib. አንተ] T አንተ. — ib. ትመውአኒ] P ትመውአሙ; O, T ትመውኅን; A ትበውእ. — ib. እስመ] T defic. (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 106 r° a). — ib. አልቦ] P አልባዮ. — 4. በንቤሁ] P, O, A በንቤ. — ib. አላ : ለእመ] P ወእመሰ; O, A ወለእመሰ. — ib. ጽኑዓ : ወኃያለ] P, O ኃያለ : ወጽኑዓ; A ኃይለ : ወጽኑዓ. — ib. ነዓ] O ሐር; A om. — 5. ወሶበ : ሰምዓ — ሀገረ : እስክንድርያ] A om. — ib. ተን ሥእ] P ወተንሥእ. — 6. ለሙቁሓን] A ለሙቅሓን sic primitivement, mais la lettre ቅ a été corrigée en ቁ. — ib. ወለነዳያን] P, O, A ወለምስኪናን. — 7. ኮኑ : አፍራስ : የኃልፋ] P የኃልፋ : የአፍራስ; O ኮኑ : የኃልፋ : የአፍራስ; A የኃልፋ : የአፍራስ. — ib. በውስተ] P, O, A om. n. — 8. ረገጾ] A ረገጾ; O, A ረገጾ. — ib. ለጃሕዋን] O om. ለ. — ib. ውስተ : ሰብእ] P, O ውስተ : ለበ : ሰብእ : ሀገር; A ውስተ : ሰብእ : sic ሀገር. — 9. ወኮኑ : ይብሉ] P ወኮኑ : ይሌልዩ : በለፀሙ : ወይብሉ : በለፀሙ; O ወኮኑ : ይሄልው : sic በለፀሙ : ወይብሉ; A ወኮኑ : ይሌልዩ : በለፀሙ : ወይቤሉ. — ib. ዝንቱ] A om. — 10. ቅዱስ] P, O, A om. — ib. ለውእቱ : ሕዋን] O ለሕዋን. — ib. ወጸለየ] P om. — 11. እግ ዚእን : ክርስቶስ] P, O, A እግዚእብሔር. — ib. ዲቤሁ] A ሕይሁ.

* A, 88 1° a

3. — Il aimait demeurer seul. Il partit au désert. Il continua à être dévot pendant de nombreuses années. Satan (Saytân), l'ennemi, le jalouosa. Il lui apparut ouvertement et lui dit : « Dans le désert toi-même tu me vaines, car il n'y a pas de gens auprès de toi. Mais si tu es fort et vaillant, viens à la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ). » Lorsque saint Abba Hor eut entendu ceci, il se leva et alla à la ville d'Alexandrie. Il puisait de l'eau pour les prisonniers et pour les pauvres.

4. — A ce moment-là, des chevaux passèrent et coururent dans la ville. L'un d'entre eux donna un coup de pied à un enfant. Cet enfant mourut aussitôt. Satan entra en des gens. Ils dirent : « Personne d'autre que ce vieux moine n'a tué cet enfant. » * Saint Abba Hor vint. Il étreignit cet enfant, pria en son cœur, supplia Notre-Seigneur le Christ et fit sur lui le signe

መስቀል : ወገብአት : ነፍሱ : ኅቤሁ : ወተንሥእ : ሕያወ : ወወሀቦ : ለአቡሁ ።

5. — ወገብ፡ አፍኢ : ሀገር : ወኅሥሥዎ : ወኢረከብዎ : ወሐረ : ኅበ : ደብሩ : ወ ነበረ : ወስቲቱ : ብዙኃ : ዓመታተ : እንዘ : ይትጋደል : ወይጸመድ : በገበረ : ጽድቅ ።

6. — ወሶበ : ቀርቦ : ዕረፍቱ : ርእዮሙ : ለብዙኃን : ቅዱሳን : እንዘ : ይጸውዕዎ : ወተፈሥሐ : ፈድፋድ ። ወአስተጋብሎሙ : ለውሉዳ : ወአዘዘሙ : ከመ : ይጸንዑ : ውስተ : ፍኖተ : ምንኮስና : ወበገበረ : ጽድቅ : ወነገሮሙ : ከመ : ውእቱ : ይፈልስ : ኅበ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ወሐዘነ : ፈድፋድ : ወእምዝ : ሐመ : ንስቲተ : ወመጠወ : ነፍሶ : ውስተ : እደሁ : ለእግዚአብሔር ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌነ : ለዓለም : አሜን ። — ።

1. ወተንሥእ] A ወተንሥእት. — ib. ሕያወ] P ሕያዎ; O ሕያው. — ib. ወወሀቦ] P, O ወወሀባ. — ib. ለአቡሁ] P, O ለአሙ. — 2. ወኅሥሥዎ] O om. ወ; A ወኃሥዎ. — 3. ወነበረ] A ወነበሩ. — ib. ወስቲቱ] P, O, A ወስቲታ. — ib. post ይትጋደል O add. ብዙኃ. — ib. በገበረ : ጽድቅ] P, A በእንተ : ጽድቅ : ወገበረ : ትሩፋት; O በእንተ : ጽድቅ : ወገበረ : ትሩፋት. — 4. ቀርቦ : ዕረፍቱ] P, O ቀርቦ : ጊዜ : ፍልስቱ; A ነነ : ጊዜ : ዕረፍቱ. — ib. ይጸውዕዎ] A, A ይጸውዕዎ. — 5. ante ወስተጋብሎሙ P, A add. ወደነወ; O add. ረነወ. — ib. ወእዘዘሙ] O om. ወ; A om. ወ. — 6. ፍኖተ] P ፍኖት. — ib. ምንኮስና] O ምንኮና. — ib. ወበገበረ] A om. ወ; A om. ወ. — 9. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ : ተሀሉ : ምስለ : ንጉሥነ : ኢያሱ : ወምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም; O በረከቱ : ትኩን : ለፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge :... ኢያሱ; le premier élément de ce nom composé est illisible sur la photographie du ms.).

de la croix. L'âme revint à cet enfant. Il se leva vivant. Abba Hor le donna à son père.

5. — Il s'enfuit hors de la ville. On le chercha, mais on ne le trouva pas. Il alla à son monastère. Il demeura là de nombreuses années, en pratiquant l'ascèse et en étant dévot dans l'accomplissement de la sainteté.

6. — Lorsque sa mort approcha, il vit beaucoup de saints qui l'appelaient. Il se réjouit extrêmement. Il réunit ses fils spirituels. Il leur ordonna d'être fermes dans la voie monastique et dans l'accomplissement de la sainteté. Il leur exposa que lui-même allait émigrer vers Notre-Seigneur le Christ. Ils furent tristes extrêmement. Puis il fut malade un peu. Il rendit son âme dans la main du Seigneur.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous à jamais. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለሌር : በምንሐበ : ጸማ : ፍቱን ።
 እስከ : ተለዓለ : ጥቀ : ላዕለ : ብዙኃን ።
 ሶበ : ላዕሌሁ : ተንሥኢ : በምክረ : ሰይጣን ።
 ከመ : ኢቀተሎ : እስከ : አእመሩ : አብዳን ።
 በኃይለ : ጸሎቱ : እንሥኦ : ለምውት : ሕፃን ።

1. — በዛቲ : ሶለት : ገብረ : ሎሙ : አግዘአብሔር : ኃይለ : ለቺያቂቅ ።

2. — አሉ : እሙንቱ : አናንያ : ወአዛርያ : ወሚሳኤል : ውሉዳ : ለኢዮዓቂ
 ም : ንጉሠ : ይሁዳ : አለ : ዒወዎሙ : ናቡከደነፆር : ምስለ : አቡሆሙ : ወአልኃቆ
 ሙ : ውስተ : ቤቱ : ወሚሆሙ : ውስተ : በሐውርተ : ባበሊሎን ።

2. እስከ] A ወእስከ. — 3. ላዕሌሁ : ተንሥኢ.] O ተንሥኢ : ላዕሌሁ; A ተለዓለ : ላዕሌሁ. — 6. ኃይለ] A ኃያል. — 7. እሱ] O om. — ib. ውሉዳ.] O ውሉዳ; A ውድድ sic. — ib. ለኢዮዓቂም] O ኤልያቂም. — 8. ይሁዳ] A አይሁድ. — ib. ዒወዎሙ.] O. A ጼወውምሙ. — ib. አቡሆሙ] A አብሆሙ. — 9. ቤ ቱ] A ቤተ. — ib. ወሚሆሙ.] O. A om. — ib. ውስተ] A om.

II. — Revision ou Vulgate.

3. SALÂM A ABBA HOR, L'ANACHORÈTE.

Salut à Hor, éprouvé dans la forge de la peine,
 Au point de s'élever fort au-dessus de beaucoup.
 Lorsqu'ils se furent levés contre lui, sur le conseil de Satan (Saytân),
 Par la puissance de sa prière, il ressuscita l'enfant mort,
 En sorte que les insensés reconnurent qu'il ne l'avait pas tué.

4. LES TROIS ENFANTS DANS LA FOURNAISE.

1. Incipit. — 2. Ananias, Azarias et Misaël sont élevés au palais de Nabuchodonosor et occupent d'importantes fonctions. — 3. Comme ils refusent d'adorer la statue d'or que Nabuchodonosor s'était fait élever, le roi ordonne de les jeter dans une fournaise. — 4. Ils échappent miraculeusement au feu et sont traités avec honneur par Nabuchodonosor.

1. — En ce jour le Seigneur fit un prodige pour les Trois enfants.

2. — Ce sont Ananias ('Anānyā), Azarias ('Azāryā) et Misaël (Misā'ēl), fils de Joachim ('Iyo'āqēm), roi de Juda (Yehoudā), que Nabuchodonosor (Nāboukadanāḍor) avait emmenés en captivité avec leur père, avait fait élever dans son palais et avait préposés sur les provinces de la Babyloûie (Bābilon).

3. — ወእምዝ : ሶበ : ጉበረ : ናቡከደነጾር : ምስለ : ዘወርቅ : ወአዘዘ : መኳንንቲቡ : ወሰብአ : መንግሥቱ : ከመ : ይስግዱ : ሎቱ : ወለእሱስ : ቅዱሳን : ሶበ : አስተዋደደዎሙ : ከመ : አበዩ : ሰጊደ : አዘዘ : ይደደዎሙ : ውስተ : እቶን : እሳት : ዘአንደድዎ : ምስብዒተ ።

4. — ወጸለዩ : ነዋኃ : ማእከለ : እቶን : ሰፊሐሙ : እደግነሎም ። ወእምዝ : ወረደ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወረሰዮ : ለእሳት : ከመ : ነፋስ : ቁረር : ወአውሳኦሙ : እማእከለ : እቶን : ወአልቦ : ዘለከሮሙ : ወኢያውዓዩ : ስዕርተ : ርእሶሙ : ወሶበ : ርእዩ : ናቡከደነጾር : ሰጊደ : ወተጋነዩ : ለእግዚአብሔር : ወሎሙኒ : አክብሮሙ : ፊደፋደ ።

እግዚአብሔር : ይምሀሮ : በጸሎቶሙ : ለንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ። 10

ሰላም : ለክሙ : ኃሳብ ሥነ : ብዙኅ : በኅዳጥ ።
 ሲደራቅ : ወሚሳቅ : ወአብ * ደኖን : ሰዩጥ ።

* P,
 94 r° b.

1. ዘወርቅ] *A om. n. — ib. ወአዘዘ] A ወአዘዙ. — 2. ወሰብአ] A ወአብአ sic. — ib. መንግሥቱ] O መንግሥት primitivement, mais la lettre ጥ a été corrigée en ቱ. — ib. ወለእሱስ] O, *A om. n. — 2-3. አስተዋደደዎሙ] A አስተዋደደዎ. — 3. ከመ : አበዩ : ሰጊደ : አዘዘ : ይደደዎሙ] P om. — ib. አበዩ] A አቡዮ. — ib. አዘዘ] A አኀዘ. — ib. ይደደዎሙ] A ይደደዎ. — ib. ውስተ : እቶን : እሳት] A ውስተ : እሳት. — 5. ወጸለዩ] A ወጸለዮ. — ib. ነዋኃ] O ነዊኃ. — ib. ማእከለ] A በማእከለ. — ib. እቶን] A ምደር. — 6. ወረሰዮ : ለእሳት] A ወረደ : እሳት. — ib. ከመ : ነፋስ : ቁረር : ወአውሳኦሙ : እማእከለ : እቶን] A om. — ib. ነፋስ] O ነፋሳት. — 7. እማእከለ] O ማዕከለ. — ib. ወአልቦ] P ወአልቦሙ. — ib. ወኢያውዓዩ] A ወኢውዓዮ. — 8. ርእዩ] A ርእዮሙ. — ib. ናቡከደነጾር] O ናቡከደነ : ጾር sic. — ib. ወሎሙኒ] A om. ኒ. — 10. እግዚአብሔር : ይምሀሮ : በጸሎቱ : ለፍቅርሙ : ተወልደ : መድኅን : ወልደ : ኤዎስጣዮስ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A እግዚአብሔር : ይምሐሮሙ : በጸሎቶሙ : ለፍቅርሙ : ስእለ : ጸዮን : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre ስእለ : ጸዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge : ነገደ : ኢዮሱስ). — 11. በኅዳጥ] O om. n. — 12. ወአብደኖን] O, A ወአብደኖን. — ib. ሰዩጥ] O ስዩጥ ; A ወደጥ.**

3. — Puis lorsque Nabuchodonosor eut fait une statue d'or, il ordonna à ses préfets et aux gens de son royaume de l'adorer. Lorsqu'on eut accusé ces saints de refuser d'adorer la statue, il ordonna de les jeter dans une fournaise de feu, qu'on allumerait au septuple.

4. — Ils prièrent longuement au milieu de la fournaise, en étendant leurs mains. Alors un ange du Seigneur descendit. Il rendit le feu comme un vent frais. Il les fit sortir du milieu de la fournaise. Rien ne les avait touchés, ni n'avait brûlé les cheveux de leur tête. Lorsque Nabuchodonosor vit cela, il adora et supplia humblement le Seigneur. Eux aussi, il les honora extrêmement.

Que le Seigneur ait pitié, par leur prière, de notre roi 'Iyasou pour les siècles des siècles.

Salut à vous, Sidrâq, Misâq et * 'Abdnâgo, négociants,
 Cherchant beaucoup avec peu.

* P,
 94 r° b.

በፍልሐተ : አቶን : ወጊሳ : ወበአስፈሊጥ ።
 አውዓየ : እለ : በአፍኦ : እግዚአብሔር : ሥሉጥ ።
 እንዘ : ኪያክሙ : የዓቅብ : በውስጥ ።

ወበዛተ : ዕለት : ካዕበ : ዕረፍቱ : ለአብስትፍን : ሰማዕት : ወአንበስ : ዘእምዓረብ :
 5 ወፍትናኤል : መነሳስ : ገባሬ : መንክራት ።

እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቶሙ : ለንጉሥነ : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለአውካቲዮስ : ዘፈጸመ : ሩጸቶ ።

ወዓቀብ : ሃይማኖቶ ።

እለ : ከነንዎ : ሰብእ : ሶበ : መተሩ : እስኪቶ ።

1. ወበአስፈሊጥ] O, A om n. — 2. አውዓየ] A አውዓየ. — *ib.* በአፍኦ] O በአፍኦ. — 4. ዕረፍቱ] A የኒ. — *ib.* ለአብስትፍን] O ለአብ : ስፍንግ. — *ib.* ወአንበስ] O ወእምዓረብ. — 6. እግዚአብሔር — ለዓለመ : ዓለም : (ዓለመ *sic*)] O እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቶሙ : ለፍቅርሙ : ተወልዶ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን; A እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቶሙ : ለፍቅርሙ : ... ኪያሱስ : ለዓለመ : ዓለም (le premier élément du nom propre composé est illisible sur la photographie du ms.; un second nom propre simple se trouve en surcharge et est également illisible). — 7. ሰላም] O met ce *salâm* à la fin du 1er Taïschâsch. — *ib.* ለአውካቲዮስ] O ለአውካቲዮስ; A ለአውካቲዮስ. — *ib.* ዘፈጸመ] O ዘዓረጎ; A ዘጸሐፈ. — 9. እለ] O ለእለ. — *ib.* ከነንዎ] O ከነንዎ *sic.* — *ib.* ሰብእ] O om.; A ሰብእ. — *ib.* ሶበ : መተሩ] A ወመተሩ.

Dans l'ardeur de la fournaise, dans la poix et dans l'asphalte,
 Le Seigneur puissant a consumé ceux qui étaient au dehors,
 Tandis que vous il vous a protégés à l'intérieur.

5. MÉMOIRE DE 'ABSETFEN, DE 'ANBAS ET DE NATHANAËL, LE THAUMATURGE.

En ce jour aussi est la mort de 'Absetfen, martyr, de 'Anbas, qui était originaire d'Arabie ('Arab), et de Nathanaël (Nâtnâ'ël), moine, auteur de prodiges.

Que le Seigneur ait pitié, par leur prière, de notre roi 'Iyasou pour les siècles des siècles.

6. SALÂM A 'AWKÂTËYOS.

Salut à 'Awkâtëyos qui a achevé sa course

Et a gardé sa foi.

Les hommes qui le supplicierent, lorsqu'ils lui eurent coupé les testicules,

እንዘ : ይብል : ከመዝ : ለእግዚአብሔር : አፀኑቶ ።

እምአባልዩ : ተመኅረ : ዘይገብር : ከንቶ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ቅዱስ : አውካዖኖስ : ዘጸሐፈ : ሩጸቶ : ወገደግኖ
ቶ : ዓቀቤ : እስኪቶ : መተሩ : ሰብእ : ወእእኩቶ : ለእግዚአብሔር ።

እግዚአብሔር : ይምሐር፣ በጸሎቱ : ለፍቁር : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : 5
ዓለም ።

1. እንዘ : ይብል : ከመዝ : ለእግዚአብሔር : (A om. ለ) አፀኑቶ] P om. — 2. ተመኅረ] P om.; O ተከልሐ. — 4. ሰብእ] A ስብእ. — 5. ለፍቁር] O ለፍቅር; la lettre *c* est de seconde main. — *ib.* ስእለ : ጽዮን] A en surcharge sur un grattage; un second nom propre se trouve aussi en surcharge : ገብር : አዮሱ.

L'entendirent dire ainsi : « Je rends grâce au Seigneur,
Car de mes membres a été coupé celui qui était inutile. »

7. MÉMOIRE DE 'AWKYÁNOS.

En ce jour aussi est saint 'Awkyános, qui écrivit sa course et garda sa foi.
On lui coupa les testicules. Il rendit grâce au Seigneur.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de son cher Se'la-Şyon pour
les siècles des siècles.

አመ : ቪለታጎጣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : ኮነ : በዓታ : ለአግባእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : በኢየሩሳሌም : እንዘ ፤ መዋዕሊሃ :
5 ቪዓመት ።

3. ለአግባእትነ] A ለአግባእትነ sic. — 4. በኢየሩሳሌም] P, O, A በኢየሩሳሌም. — ib. መዋዕሊሃ] O ምሳሌሃ.

LE 3 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Présentation de la Sainte Vierge (*récit*) : A (88 r° a — 89 r° a); T (106 v° b — 108 r° a); P (94 v° a — 95 r° a); O (2 v° b — 3 v° a); A (84 v° a — 85 r° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 2. *Salâm* à la Présentation P (95 r° a); O (3 v° a); A (85 r° a). — 3. Fête de l'archange Phanuel (*mémoire* et *salâm*) : P (95 r° a — 95 r° b); O (3 v° a); A (85 r° a — 85 r° b).

I. — Recension primitive.

I. PRÉSENTATION DE LA SAINTE VIERGE.

1. Incipit. — 2. Vouée au Seigneur, Marie est présentée, à l'âge de trois ans, au temple de Jérusalem, où elle demeure pendant douze années. — 3. Les prêtres tiennent conseil pour lui choisir un fiancé. — 4. Le prince des prêtres Zacharie mande Marie, qui déclare, devant l'assemblée des prêtres, qu'elle est la servante du Seigneur, prête à accomplir sa volonté. — 5. Zacharie entre au temple pour prier au sujet de Marie; un ange lui apparaît et lui enjoint de réunir tous les veufs de la maison de David, de prendre leurs bâtons, d'y inscrire leurs noms, de les déposer dans le temple pendant le temps qu'il continuera lui-même de prier, et de les rendre à leurs possesseurs; le Seigneur désignera l'élu, digne de recevoir Marie, par un signe qu'il manifesterà sur son bâton. — 6. Zacharie convoque les veufs de la maison de David; Joseph se rend à Jérusalem. — 7. Une colombe blanche se pose sur le bâton de Joseph; Zacharie confie Marie à la garde de Joseph.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour eut lieu la Présentation de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm), génératrice de Dieu, dans le temple, à Jérusalem ('Iyarou-sâlêm), alors qu'elle était âgée de trois ans.

2. — እስመ : ይእቲ : ኮነት : ወለተ : ብፅአት : ለእግዚአብሔር : እስመ : እማ : ሐና : ሶበ : ኮነት : ዘእንበለ : ወልድ : ወኮነት : ርሕቅተ : እምነ : አንስት : እለ : ውስተ : ቤተ : እግዚአብሔር : ወኮነት : ተሐዝን : ፈድፋድ : ይእቲ : ወአረጋዊ : ክቡር : ኢዮአቄ * ም : ምታ ። ወሰምዓ : እግዚአብሔር : ገዢሙ : ወአብፅአት : እማ : ሐና : ብፅአተ : ለእግዚአብሔር : ወትቤ : እስመ : ፍሬ : ዘይሁብ : ላቲ : ትሬስዮ : ለእግዚአብሔር ። ወሶበ : ወለደታ : ለእግዝእትነ : ንጽሕት : ሐጸነታ : [ግመተ : ውስተ : ቤታ : ወእምድኅረዝ : ወሰደታ : ትንበር : ምስለ : ደናግል : ኅበ : ቤተ : መቅደሱ : ለእግዚአብሔር ። ወነበረት : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : [ወጀዓመተ : እንዘ : ትትዌክፍ : ሲሳደ : እምእደ : መላእክት : እስከ : ጊዜ : ዘመጽአ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ውስተ : ዓለም : ወተሰገወ : እምኔሃ : ዛቲ : ዙኅረዖ : እምኩሎን : አንስት ።

* A, 88 r° b.

1. እስመ] P እመ. — *ib.* ይእቲ : ኮነት] P, O, A ኮነት : ይእቲ. — *ib.* ወለተ] A *om.*; P ወለት. — *ib.* ብፅአት] O ብፅት *sic.* — 2. ሶበ] A እስመ. — *ib.* ርሕቅተ] A ርኅ *sic.* — 3. ቤተ] O *om.*; A ቤተ : ለ. — *ib.* ወኮነት : ተሐዝን — ወአብፅአት] A *om.* — *ib.* ፈድፋድ : ይእቲ] P ይእቲ : ፈድፋድ; O *om.* ይእቲ. — 3-4. ዘበር] P, O *om.* — 4. ኢዮአቄም] A ወኢዮአቄም *sic*; P, O ኢዮአቄም. — *ib.* ገዢሙ] O ገዢ. — *ib.* ወአብፅአት] P, O ወበፅአት. — 4-5. እማ : ሐና] P, A ሐና : እማ; O *om.* እማ. — 5. ብፅአተ] A ብፅአት. — *ib.* ዘይሁብ : ላቲ] P, O ዘመበኒ : ላቲ; A ዘይሁብ : ላቲ. — *ib.* ትሬስዮ] P, O, A እሬስዮ. — 6. ንጽሕት] P, O, A ማርያም. — *ib.* ሐጸነታ] A ሐነጸታ *sic.* — 7. ትንበር] A *om.* — *ib.* ደናግል] O, A ደንግል. — 8. መቅደስ : ለእግዚአብሔር] P, O, A መቅደስ : ዘእግዚአብሔር (A *om.* ዘእግዚአብሔር). — *ib.* ወነበረት : ውስተ : ቤተ : መቅደስ] A *om.* — 9. ትትዌክፍ] A ትትዌክፍ. — *ib.* እምእደ] P, A እምእደህሙ : ለ; O እምእደህሙ : ለ. — *ib.* መላእክት] A መኮላት. — *ib.* እስከ] A እስመ. — *ib.* ዘመጽአ] P, O, A *om.* ዘ. — 9-10. *ante* ክርስቶስ] A *add.* ኢዮሱስ. — 10. ዙኅረዖ] A *om.* ዘ.

2. — En effet, elle-même avait été vouée au Seigneur. Sa mère Anne (Hannâ), comme elle se trouvait sans enfant et se trouvait éloignée des femmes qui étaient dans la maison du Seigneur, était devenue extrêmement triste, ainsi que le vieillard illustre * Joachim (Iyo'aqêm), son mari. Le Seigneur entendit leurs gémissements. La mère de la Sainte Vierge, Anne, fit le vœu suivant au Seigneur : elle dit que le fruit qu'il lui donnerait elle le consacrerait au Seigneur. Lorsqu'elle eut enfanté Notre-Dame, la pure, elle l'éleva pendant trois ans dans sa maison. Ensuite elle la conduisit, afin qu'elle demeurât, avec les vierges, au temple du Seigneur. Marie demeura dans le temple pendant douze ans, alors qu'elle recevait sa nourriture de la main des anges, jusqu'à l'époque où vint Notre-Seigneur le Christ dans le monde. Il s'incarna d'elle. C'est elle qu'il choisit parmi toutes les femmes.

* A, 88 r° b.

3. — ወሶበ : ተፈጸመ : ላቲ : ሺወዪዓመት : በውስተ : ቤተ : መቅደስ : ተማ
 ከፍ : ካህናት : በበይናቲሆሙ : ከመ : ያማዕቅብዋ : ኅበ : ዘየሀቅባ : እስመ : ይእ
 ቲ : ብዕአት : ለእግዚአብሔር : ወኢይረትዕ : ሎሙ : ከመ : ያትርፍዋ : ውስተ : ቤ
 ቲ : መቅደስ : ከመ : ኢይብጽሓ : ዘይበጽሖን : ለአንስት ። ወእምዛ : ይሰመዩ :
 5 ላዕሌሃ : እስመ : ተፍሀረት : ለዘይደልዎ : ይርአያ ።

4. — ወአውሥአ : ዘካርያስ : ሊቀ : ካህናት : ወይቤ : አብጽሕዋ : ከመ : ንጠይ
 ቅ : ዘውስተ : ልባ : ወጸውዕዋ : ወበጽሐት : ወቆመት : ቅድሚሆሙ ። ወይቤላ : ዘካ
 ርያስ : አእምሪ : ኦማርያም : ከመ : አንቲ : ለሐቂ : ወኮንኪ : ፍጽምተ : ከመ : አንስ
 ቲ : ትፈቅዲኑ : ታውስቢ : ወንኅሥሥ : ለኪ : ወሬዛ : ሠናየ : ወቡሩክ : ፈራሂ : እ
 10 ግዚአብሔር : ወናስተዋስብኪ : ሎቲ ። ወሚመ : ትነብሪ : ውስተ : ቤተ : መቅ

1. ተፈጸመ] O ተፈጸመት. — *ib.* ኅመት] A *om.* — *ib.* በውስተ] P, O, A *om.* ላ. — 2. ያማዕ
 ቅብዋ : ኅበ] P, A የሀብዋ : ላ; O ይሀብዋ : *sic* ላ. — *ib.* ዘየሀቅባ] A ዘየሀቅብዋ. — 3. ብዕአት] A
 ብዕዕት. — *ib.* ወኢይረትዕ] O, A ወኢይረትዕ. — *ib.* ያትርፍዋ] A ይትርፍዋ. — 4. ከመ : ኢይብጽሓ]
 A በከመ : ኢይብጽሐ; P ከመ : ኢይብጽሐ; O ከመ : ኢይብጽሐ; A ከመ : ኢይብጽሐ. — *ib.* ይሰመዩ]
 O *om.* — 5. እስመ : ተፍሀረት] P ስመ : ተፍሀረት; O ስመ : ተፍሀረት; A እስመ : ፍርሃት. — *ib.*
 ለዘይደልዎ] A ከመ : ይደልዎ; A ለዘይደልዋ. — 6. *post* አብጽሕዋ P, O, A *add.* ለማርያም; T *incip.*
 — *ib.* ከመ] A *om.* — 6-7. ንጠይቅ] P, T እጠይቅ; O, A እጠይቅ. — 7. በውስተ] T *om.* ሠ. — *ib.*
 ልባ] T ልብ. — *ib.* ወበጽሐት] A, T *om.* — *ib.* ቅድሚሆሙ] P, O, A ቅድሚሆ. — 8. አንቲ]
 A ይአቲ. — *ib.* ለሐቂ] P, O ለሀቂ; A *om.* — *ib.* ወኮንኪ] O ወኮንኪ. — *ib.* ፍጽምተ] A ፍጽምት.
 — *ib.* ከመ : አንስት] A *om.* — *ib.* *ante* አንስት P, O *add.* ነሎኅ. — 9. ታውስቢ] P, A ትትኃፈሪ;
 O, T ትትወስቢ. — *ib.* ወንኅሥሥ] A *om.* ወ. — *ib.* ለኪ] A *om.* — *ib.* ሠናየ] O ሠናይ. — *ib.*
 ወቡሩክ] O, T ወቡሩክ. — *ib.* ፈራሂ] O ፈሪሃ; A ወፈራሂ. — 10. ወናስተዋስብኪ] O ወናስተዋስብኪ; A
 ወናማዕቅብኪ; T ወኪያው : ያውስብኪ. — *ib.* ትነብሪ] A ትነብሪ.

3. — Lorsque furent achevés pour elle douze ans dans le temple, les prêtres tinrent conseil entre eux, afin de la donner en garde à quelqu'un qui la protégerait, car elle avait été vouée au Seigneur. Il ne leur semblait pas convenable de la laisser dans le temple, afin qu'il ne lui arrivât pas ce qui arrive aux femmes. Alors des protecteurs furent nommés sur elle, en attendant qu'elle soit fiancée à celui qui serait digne de la voir.

4. — Zacharie (Zakârÿàs), le prince des prêtres, répondit et dit : « Amenez-la, afin que nous soyons certains de ce qui est dans son cœur. » On l'appela. Elle arriva et se tint debout devant les prêtres. Zacharie lui dit : « Sache, ô Marie, que toi-même tu as grandi et que tu es devenue accomplie comme une femme. Veux-tu te marier? Veux-tu que nous cherchions pour toi un jeune homme bon, béni, craignant le Seigneur, et que nous te donnions

* A, 88 v° a.

ደስ ፡ * ወትትለአኪዮ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ በነሱ ፡ መዋዕለ ፡ ሕይወትኪ ፡ ወንግበር ፣ ላዕሌኪ ፡ መርገመ ፡ ዘጽሑፍ ፡ ውስተ ፡ ኦሪት ፡ ከመ ፡ እንቲ ፡ ኢትቅረቢ ፡ ኅበ ፡ አንቀጸ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ በመዋዕል ፡ ዘይበጽሐኪ ፡ ዘይበጽሑን ፡ ለአንስት ፡ ፡ ወአውሥኢት ፡ ማርያም ፡ ወትቤሎሙ ፡ ናሁ ፡ አነ ፡ ዓመቱ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ በቅድሚኸሙ ፡ ወአልብየ ፡ አበ ፡ ወኢእመ ፡ ወአንትሙ ፡ ሊተ ፡ ህየንተ ፡ አቡየ ፡ ወእምየ ፡ ምስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቅዱስ ፡ ወቡሩክ ፡ ስሙ ፡ በከመ ፡ ታአምሩ ፡ አንትሙ ፡ ትእዛዘ ፡ እግዚአብሔር ፡ ግበሩ ፡ ላዕሌየ ፡

5. — ወይቤልዎ ፡ ከሀናት ፡ ወነሱ ፡ ማኅበር ፡ ለዘካርያስ ፡ ከህን ፡ ባእ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ወጸሊ ፡ ኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወዘይከሥት ፡ ለከ ፡ እግዚአብሔር ፡ ግበር ፡ ላዕለ ፡ ማርያም ፡ ፡ ወሉብስ ፡ ዘካርያስ ፡ አልባስ ፡ ክህነት ፡ ወቦአ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ወጸለየ ፡ ኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ በአንተ ፡ ማርያም ፡ ፡ ወአስተርአየ ፡ ሉ

1. ወትትለአኪዮ] O ወትለአኪዮ sic. — ib. ለእግዚአብሔር] A om. — ib. መዋዕለ] O om. —
2. መርገመ] T መርገም; hic defic. variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 106 v° b]. — ib. ውስተ] P, O በውስተ. — ib. ኦሪት] A ዓረት. — ib. እንቲ ፡ ኢትቅረቢ] A ትትዓቀቢ ፡ አሐቲ. — 3. አንቀጸ] O አናቅጸ. — ib. በመዋዕል] P, O በመዋዕለ; A በምሥዋዕ. — ib. ዘይበጽሑን] A om. — 4. ante ማርያም] P, O add. እግዚአኅን. — ib. ወትቤሎሙ] O, A ወትቤሎ. — ib. ዓመቱ] O, A ዓመተ. — ib. በቅድሚኸሙ] P, O, A om. n. — 5. ወአልብየ] A om. ወ. — ib. አበ] A om. — ib. ወኢእመ] O om. ኢ; A ወኢእም. — ib. ሊተ] A om. — 6. ወቡሩክ] A ወቡሩኪ. — ib. ስሙ] A om. — ib. ታአምሩ ፡ አንትሙ] A ተአምሩ; sic አንትሙ; P, A አንትሙ ፡ ተአምሩ sic; O አንትሙ ፡ ታአምሩ. — ib. ትእዛዛ] A በፈቃደ; A ትእዛዛ ፡ ለ. — 8. ወይቤልዎ] A ወይቤሎ. — ib. ከሀናት ፡ ወነሱ] A om.; A ከሀናት ፡ ወነሱሙ. — ib. ለዘካርያስ] A ለካርያስ sic. — ib. ከህን] A om. — 8-9. ባእ ፡ ውስተ] A በውስተ; O om. ባእ; A ወባዕ ፡ ውስተ. — 9. ቤተ ፡ መቅደስ] P om. — ib. ወጸሊ] O, A ወጸለየ. — ib. ወዘይከሥት] P, O, T ወዘከሠተ. — 9-10. ወዘይከሥት ፡ እግዚአብሔር] A om. — 10. ወሉብስ] T incip. — ib. ከህነት] T ከህናት sic. — ib. አልባስ] P, O, T ልባስ. — ib. ወቦአ] O om. — 11. ante ማርያም] P, O add. እግዚአኅን. — ib. ወአስተርአየ ፡ ሉ] P, O, A, T ወአስተርአየ.

* A, 88 v° a.

en mariage à lui, ou bien veux-tu demeurer dans le temple * et servir le Seigneur pendant tous les jours de ta vie? Nous devons prononcer sur toi la malédiction qui est écrite dans la Loi, afin que toi-même tu n'approches pas de la porte du temple pendant les jours où il t'arrivera ce qui arrive aux femmes. » Marie répondit et leur dit : « Voici que je suis la servante du Seigneur devant vous. Je n'ai plus de père, ni de mère. Vous remplacez pour moi mon père et ma mère avec le Seigneur, dont le nom est saint et béni. Selon que vous connaissez vous-mêmes l'ordre du Seigneur, accomplissez-le sur moi. »

5. — Les prêtres et toute l'assemblée des Juifs dirent au prêtre Zacharie : « Entre dans le temple, prie le Seigneur et ce que le Seigneur te révélera fais-le sur Marie. » Zacharie se revêtit des habits sacerdotaux.

ቱ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወይቤሎ : ኦዞካርያስ : ባእ : ወአስተጋብአሙ : ለሁሉሙ : ዕደው : እቤራት : እለ : ሞታ : አንስተሆሙ : እምቤተ : ዳዊት : አረጋዊያን : ወወራዙት : ወንሣእ : አብትሪሆሙ : ወጸሐፍ : አስማቲሆሙ : ላዕለ : አብትሪሆሙ : ለለጅበስሙ : ወአስተጋብአሙ : ለሁሉሙ : አብትር : ወአብአሙ : ውስተ :
 5 ቤተ : መቅደስ : ወጸሊ : ኅበ : እግዚአብሔር ። ወእምድኅረገገ : ባእ : ወሀሀሙ : ለለጅበትሮ : ወዘሰ : ይከሥት : ለከ : እግዚአብሔር : አምላክን : ትእምርተ : በውስተ : በትሩ : ለውእቱ : ይደልዎ : ከመ : ይትመጠ * ቀ : ለማርያም : ወይዕቀባ ።

* A, 88 v° b.

6. — ወወዕአ : ዞካርያስ : ካህን : ወነገሮሙ : ለጉባኤ : ዘከመ : ይቤሎ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወዕቤሃ : ረነወ : ኅበ : ነሉ : ምድረ : እስራኤል : ውስተ : አህጉር : ወአዕጻጻት : አዋድያን : ይኡዳ : ከመዝ : ወይበሉ : ነሉ : ብእሲ : እምቤተ : ዳዊት : ዘሞተት : ብእሲቱ : እመሂ : ወሬዛ : ወእመሂ : አረጋዊ : ለይሖር : ኅበ : ኢየ

1. ባእ] T ጸእ sic. — ib. ወአስተጋብአሙ] A ወአስተጋብአ. — 2. እቤራት] P, O, A, T om. — ib. ሞታ] T ሞታ sic. — ib. አንስተሆሙ] T አንስተሆሙ. — 2-3. አረጋዊያን] P, O, A አረጋዊያን; T አረጋዊያን sic. — 3. ወወራዙት] P ወወራዙተ. — ib. ወንሣእ] A ወንሥእ. — ib. አብትሪሆሙ] O አብሪሆሙ sic. — ib. ወጸሐፍ] A ወጸሐፈ. — ib. ወጸሐፍ — አብትሪሆሙ] A om. — 3-4. አብትሪሆሙ : አብትር. — 4. ለለጅበስሙ] O, T ለለጅበስሙ. — ib. post ወአብአሙ O add. ወነሉሙ : አብትር. — ib. ወአብአሙ] T om. — 5. ቤተ : መቅደስ] A om.; O om. ቤተ. — ib. ወጸሊ] O, A ወጸሊየ. — ib. እግዚአብሔር] T defic. [variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 107 r° a). — ib. ወሀሀሙ] A, O ወሀሀሙ; A ወኅህሆሙ. — 6. ለለጅበትሮ] P, O, A ለለጅበትሮሙ. — ib. ወዘሰ : ይከሥት] P, A ወዘከሙተ; O ወዘከሙተ. — ib. ለከ] A om. — ib. አምላክ] P, A አምላክ; O አምላክ. — ib. ትእምርተ] A ተእምረ. — 7. ለውእቱ] A om. ለ. — ib. ይደልዎ] A ለማርያ sic. — 8. ለጉባኤ] A ለጉባኤ sic. — ib. ይቤሎ] P, O ነር; A ይቤሎሙ. — 9. ረነወ] A ረነወ. — ib. ኅበ : ነሉ : ምድረ : እስራኤል : ውስተ] P om. ምድረ : እስራኤል : ውስተ; A om. ኅበ : ነሉ : ምድረ. — 10. ወአዕጻጻት] A ወአጻጻት sic. — ib. ከመዝ] A ወከመዝ. — ib. ወይበሉ] A ወይብሉ; O, A ወይቤሎ. — ib. ante እምቤተ P. O add. ሀ. — 11. ዘሞተት : ብእሲቱ : እመሂ : ወሬዛ : ወእመሂ : አረጋዊ] A ዘሞተት : ብእሲ; P. O. A እመሂ : ወሬዛ : ወእመሂ : አረጋዊ : ዘሞተት : ብእሲቱ (P ብእሲ; A ብእሲቶ).

entra dans le temple et pria le Seigneur au sujet de Marie. L'ange du Seigneur lui apparut et lui dit : « O Zacharie, sors et rassemble tous les hommes veufs, dont les femmes sont mortes, de la maison de David (Dâwit), vieillards et jeunes gens. Prends leurs bâtons; écris leurs noms sur leurs bâtons, en désignant chacun par son nom; rassemble tous les bâtons et introduis-les dans le temple. Prie le Seigneur. Ensuite sors et donne à chacun son bâton. Celui sur le bâton de qui le Seigneur, notre Dieu, manifestera pour toi un signe, celui-là sera digne de recevoir * Marie et de la protéger. »

* A, 88 v° b.

6. — Le prêtre Zacharie sortit et exposa à l'assemblée des Juifs ce que l'ange du Seigneur lui avait dit. Aussitôt il envoya dans tout le territoire d'Israël des hérauts, pour parcourir les villes et les bourgs et dire ceci : « Que tout homme de la maison de David, dont la femme est morte, soit jeune

ፋሳሌም ፡ ወሶበ ፡ ሰምኝ ፡ ዘንተ ፡ ዮሴፍ ፡ ጸረብ ፡ ዘእምቤተ ፡ ዳዊት ፡ ነሥኦ ፡ በትሮ ፡ ወሐረ ፡ እምናዝሬት ፡ ኅበ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ወረከቦሙ ፡ ለብዙኃን ፡ ሰብእ ፡ ተጋቢአሙ ፡ በህዩ ።

7. — ወነሥኦ ፡ ዘከርያስ ፡ ከህን ፡ ነሎ ፡ አብትሪሆሙ ፡ ወጸሐፈ ፡ አስማቲሆሙ ፡ ዲቤሆሙ ፡ ወኮነ ፡ ኅጎልቆሙ ፡ ለእሎ ፡ አብትር ፡ 𐩨𐩢𐩨𐩠𐩪𐩠𐩨 𐩨𐩢𐩨 ፡ በትር ። 5
ወጸለዩ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ኅበ ፡ እግቢአብሔር ፡ ወከማህ ፡ ነሎሙኒ ፡ ሰብእ ፡ እለ ፡ ሀለዉ ፡ ይቀውሙ ፡ አፍኦ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ጸለዩ ፡ ካዕበ ። ወሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ዘከርያስ ፡ ጸሎቶ ፡ አውሶአሙ ፡ ለአብትር ፡ ወወሀቦሙ ፡ ለነሎሙ ፡ ለለጅ እምኔሆሙ ፡ በትሮ ፡ ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ዮሴፍ ፡ ጸረብ ፡ ወአኅዘ ፡ በትሮ ፡ አስተርአዩ ፡ እምኔሃ ፡ አምሳለ ፡ ርግብ ፡ ጸዓዳ ፡ ወሰረረት ፡ ወቆመት ፡ ዲቦ ፡ ርእሱ ። ወሶበ ፡ ርእ 10
ዩ ፡ ነሎሙ ፡ ከህናት ፡ ዘንተ ፡ አንከሩ ፡ ፈድሩደ ፡ ወሰብሕዎ ፡ ለእግቢአብሔር ፡ ብ

1. ዘንተ] A om.; P ዘንቱ sic. — ib. ዘእምቤተ ፡ ዳዊት] A ዘንተ ፡ አዋዴ. — ib. ante ነሥኦ O, A add. ወ. — 2. ወረከቦሙ] A ወረከብዎ፡ A om. ረከቦሙ. — ib. ለብዙኃን ፡ ሰብእ ፡ ተጋቢአሙ ፡ በህዩ] P, A om. በህዩ; O ተጋቢአሙ ፡ ለብዙኃን ፡ ሰብእ ፡ በህዩ. — 4. ነሎ] P ነሎሙ. — ib. ወጸሐፈ] A ወጸሐፍ. — 5. ዲቤሆሙ] A om. — ib. ኅጎልቆሙ] A ኅጎልቆሙ sic. — ib. ለእሎ] A om. — ib. አብትር] A አብትርት sic. — ib. 𐩨𐩢𐩨𐩠𐩪𐩠𐩨 𐩨𐩢𐩨] A 𐩨𐩢𐩨𐩠𐩪𐩠𐩨 𐩨𐩢𐩨. — ib. በትር] P, O om. — 6. ante ውስተ P, O, A add. ቤ.— 6-7. ነሎሙኒ ፡ ሰብእ] A om. ነሎሙኒ; O, A ነሎሙ ፡ ሰብእኒ. — 7. ሀለዉ] A, P, O, A ሀለው sic. — ib. ይቀውሙ ፡ አፍኦ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ጸለዩ] P አፍኦ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ይቀውሙ ፡ ጸለዩ; O አፍኦ ፡ እምቤተ ፡ መቅደስ ፡ ይቀውሙ ፡ ወይጸለዩ; A አፍኦ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ከመ ፡ ይቀውሙ ፡ ጸለዩ. — ib. post ካዕበ P, O, A add. እሎኒ. — 8. ጸሎቶ] A ጸሎተ; P ጸሎቶሙ. — ib. ante አውሶአሙ P add. ወ. — ib. ለአብትር] A ለአብትርት sic; A om. ሎ. — 8-9. ለለጅ እምኔሆሙ] A ለለጅእምኒሆሙ. — 9. ወሶበ ፡ ቀርቦ] A om. — ib. ወአኅዘ] P, O ዩኒኒዝ; A ዩኒኒዝ — ib. አስተርአዩ] A ወአተርአዩ sic; O አስተርአዩ. — 10. ante አምሳለ P, O, A add. ቤ. — 10-11. ርእዩ] A ርእዩት. — 11. ነሎሙ ፡ ከህናት] P, O ከህናት ፡ ነሎሙ (dans O ሎ est en surcharge). — ib post ዘንተ A add, ከህናተ.

homme, soit vieillard, aille à Jérusalem. » Lorsque Joseph (Yoséf), le charpentier, qui était de la maison de David, eut entendu ceci, il prit son bâton et alla de Nazareth (Názrét) à Jérusalem. Il trouva beaucoup d'hommes rassemblés là.

7. — Le prêtre Zacharie prit tous leurs bâtons et écrivit leurs noms sur eux. Le nombre des bâtons fut de 1.985. Il pria dans le temple le Seigneur. Pareillement tous les hommes qui se tenaient debout hors du temple prièrent aussi. Lorsque Zacharie eut achevé sa prière, il tira du temple les bâtons et donna à chacun d'entre eux son bâton. Lorsque Joseph, le charpentier, se fut approché et eut pris son bâton, il apparut sur le bâton une sorte de colombe blanche. Elle vola et se tint au sommet de son bâton. Lorsque tous les prêtres virent ceci, ils furent extrêmement étonnés. Ils glorifièrent le Seigneur beaucoup. Zacharie dit à Joseph : « O

ዘኃ ፡ ወይቤሎ ፡ ዘከርያስ ፡ ለዮሴፍ ፡ ኦዮሴፍ ፡ ንሥኣ ፡ ለድንግላ ፡ እግዚአብሔር ፡
 ወእቀባ ፡ ውስተ ፡ ቤትከ ፡ በከመ ፡ ይቤ ፡ መልአከ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወተመጠዎ ፡ ዮ
 ሴፍ ፡ ለእግ * ገእትነ ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ ወነበረት ፡ በነቤሁ ፡ መልአከ ፡
 ገብርኤል ፡ ዜነዎ ፡ በተሰግዎቱ ፡ ለወልደ ፡ እግዚአብሔር ፡ እምኔሃ ፡
 ትንብልናሃ ፡ ዓባይ ፡ ጸሎታ ፡ ወበረከታ ፡ የሁሉ ፡ ምስሉን ፡ አሜን ፡

* ሊ,
89 1° a.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም ፡ ለበዓትኪ ፡ ውስተ ፡ ኦሪታዊት ፡ ጠረጴዛ ፡
 ዘብዕዓት ፡ ለኪ ፡ እንበለ ፡ የሀቡ ፡ ቤዛ ፡
 ማርያም ፡ አንቲ ፡ ሰዋስው ፡ ዘምድረ ፡ ሎዛ ፡
 ዲቤኪ ፡ ትዕርግ ፡ ጸሎትየ ፡ በዒና ፡ ሠናይ ፡ መዓዛ ፡

1. ኦዮሴፍ ፡ ንሥኣ] *A om.* — *ib.* ለድንግላ ፡ እግዚአብሔር] *P, O, A ለማርያም ፡ ድንግል (A ለማርያ
 sic).* — 2. ወእቀባ] *A ወዓቶበ.* — *ib.* ante ውስተ *P, O add. n.* — *ib.* post እግዚአብሔር *A add. ብ
 ዘኃ.* — 2-3. ዮሴፍ] *O om.* — 3. ለእግዚእትነ ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም] *P ለእግዚእትነ ፡ ማርያም ፡ ቅ
 ድስት ፡ ድንግል.* — *ib.* በነቤሁ] *P, A om.* — 3-4. መልአከ ፡ ገብርኤል] *P, O, A መልአከ ፡ እግዚአብሔ
 ር ፡ ገብርኤል (A om. ገብርኤል).* — 4. በተሰግዎቱ] *P, O, A በእንተ ፡ ተሰግዎቱ.* — *ib.* እግዚአብሔር] *O
 እምላኪ.* — *ib.* post እምኔሃ *A add. ድንግልናሃ.* — 5. *P ትንብልናሃ ፡ የሁሉ ፡ ምስሉ ፡ ንጉሥነ ፡ ኢያ
 ሱ ፡ ወምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ O ትንብልናሃ ፡ የሁሉ ፡ ምስሉ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡
 መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ A ትንብልናሃ ፡ የሃሉ ፡ ምስሉ ፡ ገብሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም (le nom
 propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; primitivement il y avait ተዘለ ፡ ኢየሱስ).* — 6. ውስተ] *O
 om.* — 7. ዘብዕዓት] *O በጸእት ፡ A በብዕዕት.* — *ib.* ቤዛ] *O መዓዛ.* — 8. post አንቲ *A add. ወአቱ.
 — 9. በዒና ፡ ሠናይ] A ከመ ፡ ዒና ፡ ስኒን.*

Joseph, prends la Vierge du Seigneur et garde-la dans ta maison, comme a dit l'ange du Seigneur. » Joseph reçut * Notre-Dame la Sainte Vierge Marie. Elle demeura chez lui. L'ange Gabriel (Gabr'él) annonça à Marie que l'incarnation du Fils du Seigneur se ferait d'elle.

* ሊ,
89 1° a.

Que sa grande intercession, sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

2. — SALÂM A LA PRÉSENTATION.

Salut à ta Présentation dans le sanctuaire mosaïque.
 Tu as été vouée, sans que pour toi on donnât le rachat.
 Marie, tu es l'échelle de la terre du lédon.
 Que ma prière monte vers toi, dans la bonne odeur d'un parfum,

ጎበ : ለነፍስየ : ታሰስል : ትካዛ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : በዓሉ : ለመልአክ : ክቡር : ፋኑኤል : ሊቀ : መላእክት ።
ትንብልናው : ወኃይለ : ረድኤቱ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ :
ዓለም : አሚን ።

ሰላም : ለሢመትክ : እምእግዚአብሔር : በዴዴ ።
ምዕራገ : ጸሎት : ትኩን : ወሰይጣነ : ውዴት : ሰዳዴ ።
ፋኑኤል : ንሥእኒ : ዘማኅሌትየ : ቡኣዴ ።
አመ : ይነሥኢ : ረባሐ : መካልይ : መፍዴ ።
እለ : ኢለቅሑ : ወርቆሙ : በርዴ ።

1. ጎበ] *A* እስመ. — *ib.* ለነፍስየ] *O* ሃ en surcharge. — *ib.* ታሰስል] *P om.* (le verbe a été gratté); *O* ታሰልጥ. — 2. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] *O* ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — *ib.* post ካዕበ *A add.* ነን. — *ib.* በዓሉ] *A* ተዝካፍ. — *ib.* ፋኑኤል] *A* ፋፋኤል. — 3-4. *O* ትንብልናው : የሀሉ : ለፍቁፍ : ተወልይ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን; *A* ትንብልናው : የሀሉ : ምስለ : ፍቁፍ : ወልይ : ክርዕቶስ : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre ወልይ : ክርዕቶስ est en surcharge; primitivement il y avait ተክለ : ኢየሱስ). — 5. እምእግዚአብሔር] *A om.* እም. — 6. ወዴት] *O* ንዴት. — 7. ፋኑኤል] *O*, *A* ፋፋኤል. — *ib.* ንሥእኒ] *O* ንሥእኒ. — *ib.* ዘማኅሌትየ] *A* በማኅሌትየ. — 9. ረባሐ] *A* ረባሐ. — *ib.* መካልይ] *A* መካልየ. — 10. ኢለቅሑ] *O*, *A* ይለቅሑ.

Afin d'écarter pour mon âme la tristesse.

3. FÊTE DE L'ARCHANGE PHANUEL.

En ce jour aussi est la fête de l'ange glorieux Phanuel (Fânou'él), archange.

Que son intercession et la puissance de son secours soient avec notre roi Iyasou pour les siècles des siècles. Amen.

Salut à ta fonction, à la porte du Seigneur,

Afin que tu sois la montée de la prière et l'expulseur du démon de la calomnie.

Phanuel, prends-moi avec les modulations de mon cantique,

Lorsqu'ils recevront le gain de leurs talents, comme rémunération,

Ceux qui n'ont pas prêté leur or avec usure.

አመ : ሸለታጎሣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዳ : አምላክ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ኮነ : ቅዱስ : ሐዋርያ : እንድርያስ : ሰማዕት : እኅሁ : ለ
ስምያን : ጴጥሮስ ።

2. — ለዝንቱ : ቅዱስ : ወጽኦ : ክፍሉ : ከመ : ያስብክ : ውስተ : ሀገረ : ልዳ :
ወውስተ : ሀገረ : አክራድ : ወሰበ : ቦአ : ውስተ : ሀገረ : ልዳ : ወኮነ : ብዙኃን : እ
ምኔሃ : አምኑ : በእደቂሁ : ለጴጥሮስ : እኅሁ : ወኮነ : ምስሌሁ : ረድኦ : ፊልሞና :

1. ሸለታጎሣሥ] A ሸለጎሣሥ sic. — 3. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — *ib.* ሰማዕት] P, A ሰማዕ
ተ. — 5. ለዝንቱ] P ወለዝንቱ; O, A om. ለ. — *ib.* ከመ] P, O om. — *ib.* ያስብክ] O ያሰብክ. —
6. ወውስተ — ልዳ] O om. — *ib.* ወውስተ] P, A om. ውስተ. — *ib.* ሀገረ] P እህገረ; A እህገረ.
— *ib.* እህገረ] P እህገረ. — *ib.* ante ሀገረ P add. ቤተ. — *ib.* ወኮነ] P om. ወ. — 7. በእደቂ
ሁ] A በእደቂሁ sic; P በእደቂሁ; A በእደቂሁ. — *ib.* ወኮነ] P, O, A ወሀሎ. — *ib.* ረድኦ : ፊልሞና]
P, O, A ፊልሞና : ረድኦ.

LE 4 TAHSCHASCH.

1. **Recension primitive.** — 1. Martyre de l'apôtre saint André (*récit*) : A (89 r° a — 89 v° b); T (108 r° a — 108 v° a); P (95 r° b — 96 r° c); O (3 v° a — 4 v° c); A (85 r° b — 85 v° b) — II. **Revision ou Vulgate.** — 2. Id. (*récit complémentaire et salâm*) : P (96 r° c); O (4 v° c); A (85 v° b). — 3. *Mémoire* d'Abba 'Ođ, de vierges, de Jacques, de Zacharie, de Siméon, de Théodora et de Tâwfinâ : P (96 r° c); O (4 v° c); A (85 v° b).

I. — Recension primitive.

I. MARTYRE DE L'APÔTRE SAINT ANDRÉ.

1. Incipit. — 2. André et son disciple Philémon à Lydda. — 3. Conversion des idolâtres par la prédication éloquente de Philémon. — 4. André évangélise diverses contrées; à Patras il convertit les envoyés des infidèles qui viennent lui tendre un piège pour le mettre à mort. — 5. Des impies qui veulent le brûler sont consumés par le feu du ciel. — 6. Les prêtres des idoles arrêtent André, le flagellent et l'emprisonnent. — 7. André est crucifié et lapidé.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour est le saint apôtre André ('Endryās), martyr, frère de Simon-Pierre (Sem'on-Pêtros).

2. — La part de ce saint sortit avec l'ordre de prêcher dans la ville de Lydda (Leddâ) et dans le pays des Kurdes ('Akrâd). Lorsqu'il entra dans la ville de Lydda, beaucoup de gens de cette ville croyaient par l'intermédiaire de Pierre, son frère. Son disciple Philémon (Filmonâ)

ወኮነ ፡ ዝንቱ ፡ ፊልጦና ፡ ጥዑመ ፡ ቃል ፡ ወጠቢብ ፡ ወሠናይ ፡ አምልኮቱ ፡ ወአንብቦቱ ፡ ወአዘዘ ፡ ሐዋርያ ፡ እንድርያስ ፡ ከመ ፡ ይዕርግ ፡ መልዕልተ ፡ መዓርግ ፡ ወያንብብ ፡ በጥዑም ፡ ዜማ ፡ ወዐርገ ፡ ወአንበበ ፡ በቃል ፡ ጥዑም ።

3. — ወሶበ ፡ ሰምዑ ፡ ገነውተ ፡ ጣዖታት ፡ በምጽአቱ ፡ ለሐዋርያ ፡ እንድርያስ ፡ ተንሥኢ ፡ ወንሥኢ ፡ ንዋየ ፡ ሐቅሎሙ ፡ ወሐሩ ፡ ኅበ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ከመ ፡ ይስምዕምሙ ፡ ለእመ ፡ ኮነ ፡ ይረግሙ ፡ ለአማልክቲሆሙ ። ወሶበ ፡ ሰምዕም ፡ ለፊልጦና ፡ እንዘ ፡ ያነብብ ፡ ወያቤ ፡ አማልክቲሆሙ ፡ ለአሕዛብ ፡ ዘወርቅ ፡ ወብሩር ፡ ግብረ ፡ እደ ፡ እንላ ፡ እመ ፡ ሕያው ፡ አፈ ፡ ቦሙ ፡ ወኢይነቡ ። አይነ ፡ ቦሙ ፡ ወኢይሬእዩ ። እዝነ ፡ ቦሙ ፡ ወኢይሰምዑ ። አንፈ ፡ ቦሙ ፡ ወኢያጼንወ ። እደ ፡ ቦሙ ፡ ወኢይገሱ ። እግረ ፡ ቦሙ ፡ ወኢየሐውሩ ። ወኢይነቡ ፡ በጎራዒቶሙ ፡ 10

1. ወኮነ ፡ ዝንቱ ፡ ፊልጦና] A om.; A om. ዝንቱ. — ib. ጥዑመ ፡ ቃል] A ጥዑም ፡ ቃሉ. — ib. ወሠናይ] A ሠናየ. — ib. አምልኮቱ] A om.; A ወአምልኮቱ. — 2. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. ይዕርግ] A ያዕርግ. — ib. መልዕልተ] A መልእክተ. — 2-3. ወያንብብ] P om. ወ. — 3. በጥዑም ፡ ዜማ] A, A om. ጥዑም. — ib. ወዐርገ ፡ ወአንበበ] O ወዓርገ ፡ ወነበበ; A om. ዐርገ ፡ ወአንበዐ. — ib. በቃል ፡ ጥዑም] P, O በጥዑም ፡ ቃል (O በጥም sic). — 4. ጣዖታት] O ጣዖታተ. — ib. በምጽአቱ] P, O. A ምጽአቶ. — 4-5. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — 5. ተንሥኢ ፡ ወ] A om. — ib. ቤተ ፡ ክርስቲያን] P om. ቤተ; A ቤቶሙ ፡ ክርስቲያን. — 6. ይስምዕምሙ] A ይስምዕም. — ib. ኮነ] P, O ኮነ. — ib. ለአማልክቲሆሙ] P, O om. ለ. — 7. ያነብብ] A, A ያነብብ. — ib. ወብሩር] P, A ወ ዘብሩር. — 8. ግብረ ፡ እደ ፡ እንላ ፡ እመ ፡ ሕያው] A om. — ib. አፈ] P, O, A አፍ. — ib. ወኢይነቡ] A om. ወ. — ib. አይነ] P, O, A ዓይነ. — 9. እዝነ] P, O, A አዝነ. — ib. አንፈ] P, O, A አንፍ. — ib. ወኢያጼንወ] A ወኢያጼን sic; P, O, A ወኢያጼንወ. — 9-10. እደ] P, O, A እድ. — 10. እግረ] P, O, A እግር. — ib. ወኢይነቡ ፡ በጎራዒቶሙ ፡ ወአለዐ ፡ መንፈስ ፡ ውስተ ፡ አፋሆሙ] A om. — ib. [ወአዩ] ሐውሩ] T incip. — ib. ወኢይነቡ — አፋሆሙ] T om.

se trouvait avec lui. Ce Philémon avait une voix suave. Il était sage. Sa piété et sa diction étaient belles. L'apôtre André lui ordonna de monter à l'ambon et de lire avec une suave harmonie. Il monta et lut avec une voix suave.

3. — Lorsque les prêtres des idoles apprirent la venue de l'apôtre André et de Philémon, ils se levèrent, prirent leurs armes et allèrent à l'église, afin de les écouter, désirant savoir s'ils maudiraient leurs dieux. Lorsqu'ils entendirent Philémon parler et dire : *Les dieux des peuples sont d'or et d'argent, œuvre de la main des hommes. Ils ont une bouche, mais ils ne parlent pas; ils ont des yeux, mais ils ne voient pas; ils ont des oreilles, mais ils n'entendent pas; ils ont un nez, mais ils ne sentent pas; ils ont des mains, mais ils ne palpent pas; ils ont des pieds, mais ils ne marchent pas. Ils ne parlent pas avec leur gorge, et il n'y a pas de souffle dans leur bouche.*

ወአልቦ : መንፈስ : ውስተ : አፉሆሙ : ከግሆሙ : ለደክኑ : ነሎ* ሙ : እለ : ገ
 ብርዎሙ : ወነሎሙ : እለ : ይትአመን : ቦሙ : በበእንተ : ሠናይ : ቃሉ : ወጥ
 ዕመቱ : ተፈሥሐ : አልባቢሆሙ : ወቦኢ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወሰገዳ : ታ
 ሕተ : እገሪሁ : ለቅዱስ : እንድርያስ : ሐዋርያ : ወአምኑ : በእግዚእን : ክርስቶስ : ወ
 መሀርሙ : ሐዋርያ : ትምህርተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወአጥመቆሙ : ጥምቀተ : ክርስ
 ትና : ወአምኑ : ብዙኑን : ምስሌሆሙ : እምእለ : ያመልኩ : ጣዖታተ :

4. — ወእምግ : ወፅአ : እምኅቤሆሙ : ወሐረ : ኅበ : ሀገረ : አክራይ : ወሀገ
 ረ : አክሲስ : ወሀገረ : ሰንፋረስ : እምድኅረዝ : ሐረ : ምስለ : በርተሎሜዎስ :
 ኅበ : ሀገረ : ጋዝሪኖስ : ወዘኮነ : ሎሙ : ምስለ : ገጸ : ከልብ : እስከ : ተመደጠ : ኅ
 በ : አእምሮ : እግዚአብሔር : ወሶበ : ቦአ : ቅዱስ : እንድርያስ : ውስተ : ዛቲ : ሀ

1. ከግሆሙ] O, T ከግሁ. — 2. ወነሎሙ : እለ : ይትአመን : ቦሙ] A om. — ib. ይትአመን] T ይ
 ትአመንምሙ. — ib. ቦሙ] T om. — ib. ቃሉ] A ምግባሩ. — 2-3. ወጥዕመቱ] P ወጣዕመ : ቃሉ ; O ወ
 ጣዕመ : ንገሩ ; A ወጣዕመ : ዜናሁ : ወነበበ : ቃሉ ; T ወጥዑም. — 4. ተፈሥሐ] P ተፈሥሐ ; O, A, T
 ተፈትሐ en T un ሥ minuscule, de seconde main, se trouve en marge; la présence de ce ሥ
 en marge indique que le lecteur ou le reviseur de T a voulu corriger ተፈትሐ en ተፈሥሐ,
 mais n'a pas osé par un grattage ou par une surcharge porter atteinte à la belle graphie
 du ms.). — ib. አልባቢሆሙ] T አልባቢሆሙ sic. — ib. ወቦኢ] A ወቦኢ. — 4. ለቅዱስ : እንድርያስ :
 ሐዋርያ] A ለቅዱስ : እድርያስ : sic ሐዋርያ ; P, O ለእንድርያስ : ሐዋርያ ; T ለእንድርያስ. — ib. ሐዋርያ]
 O om. — ib. ante ክርስቶስ] A add. ኢየሱስ. — 5. ትምህርተ : ቤተ : ክርስቲያን] A om. — ib. ወአጥ
 መቆሙ] O ወአጥመቆሙ sic. — 6. ወአምኑ : ብዙኑን : ምስሌሆሙ] A, P, O, A, T ወአምኑ : ምስሌ
 ሆሙ : ብዙኑን : (A ብዙኑ). — ib. ጣዖታተ] A, P ጣዖት ; O ጣዖት ; T ጣዖታተ sic ; T hic defic.
 [variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 107
 v° b). — 7. ኅበ : ሀገረ] A, P om. ኅበ : ሀገረ ; O om. ኅበ. — 7-8. ወሀገረ] P ወሐረ. — 8. አክሲስ] A
 አክሲስ ; P አክሲያስ ; O አክሲያ ; A አክሲያስ. — ib. ወሀገረ] A ወሀገረ. — ib. ሰንፋረስ] A ሰንፋረስ ;
 P እድርያስ ; O ሃናርያስ ; A ሲኔርያስ. — ib. ወእምድኅረዝ] A ወእምድኅረዝ ; ከኮነ. — ib. ምስለ] P om. —
 9. ሀገረ] A om. — ib. ወዘኮነ] O om. ዘ. — 9-10. ኅበ] P, O. A ውስተ. — 10. እግዚአብሔር] A om.
 — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. post እንድርያስ] A add. ሐዋርያ. — ib. ante ውስተ] A add.
 ስ. — ib. ዛቲ] P, O, A ይሕተ.

* A, 89 r° b.

Que * tous ceux qui les ont faits et tous ceux qui ont confiance en eux deviennent
 comme eux¹. A cause de sa belle voix et de la suavité de son langage,
 leurs cœurs se réjouirent. Ils entrèrent dans l'église, se prosternèrent aux
 pieds de l'apôtre saint André et crurent en Notre-Seigneur le Christ. L'apôtre
 leur enseigna la doctrine de l'Église et les baptisa du baptême chrétien.
 Beaucoup de gens qui adoraient les idoles crurent avec eux.

* A, 89 r° b.

4. — Puis il partit de chez eux. Il alla au pays des Kurdes, au pays
 de Scythie ('Aksis) et au pays de Sonfâris. Ensuite il alla avec Barthélemy
 (Bartaloméwos) au pays de Gâzrinos. Il leur advint des incidents avec
 les Cynocéphales, jusqu'à ce qu'ils se convertissent à la connaissance du
 Seigneur. Lorsque saint André entra dans cette ville (Patras) et qu'il leur

1. Ps., cxiii, 4-8.

ገር : ወሰበክ : ሎሙ : በወንጌል : ቅዱስ : ወኮኑ : እሙንቱ : ሰብእ : እኩያን : ፈድ
 ፋድ : ወኢይትኤዘዙ : ወኢይሰምዑ ። ወዐ : እምኔሆሙ : እለ : አምኑ : በእንተ : ተ
 አምራት : ወመንከራት : ዘርእዩ : እምነ : ቅዱስ : እንድርያስ ። ወእለሰ : ኢአምኑ :
 ተማከሩ : ላዕለ : ቅዱስ : እንድርያስ : በምክር : እኩይ : ወፈነወ : ኅቤሁ : በጽልሑ
 ት : ከመ : ይምጸእ : ኅቤሆሙ : ወተንሥኢ : ላዕሌሁ : ወይቅትልዎ ። ወላእከኒሆሙ
 ሰ : ሰበ : በጽሑ : ኅበ : ቅዱስ : እንድርያስ : ወሰምዑ : ትምህርቶ : ሠናየ : ወርእዩ :
 ገጸ : ብሩሃ : አምኑ : በእግዚእነ : ክርስቶስ : ወኢተመይጡ : ኅበ : እለ : ፈነውዎሙ ።
 5. — ወዐ : እለ : ኮኑ : እምእሉ : እኩያን : ተማከሩ : በበይናቲሆሙ : ወ
 ይ* ቤሉ : ንሕነ : ንንሣእ : ወናውዕዮ : በእሳት ። ወተጋብኢ : ምስሌሆሙ : ብዙኃ
 ን : እኩያን : ወመጽኢ : ኅበ : ቅዱስ : እንድርያስ : ከመ : ይቅትልዎ ። ወቅዱስሰ : 10
 ሰአሎ : ለእግዚእነ : ክርስቶስ : ከመ : ትረድ : እሳት : እምሰማይ : ከመ : ታውዕዮ

* A. 89 v° a.

1. በወንጌል : ቅዱስ] A, P, O om. — 2. ወኢይትኤዘዙ] A ኢይትኤዘዙ ; A ወኢይትኤዘዙ. — 3. ቅዱስ] A ቅዱሳን. — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. ወእለሰ : ኢአምኑ : ተማከሩ : (O ወተማከሩ) ላዕለ : ቅዱስ : እንድርያስ (A እድርያስ sic)] A om. — 4. ላዕለ] T incip. — ib. በምክር] T ለምክር. — ib. ወፈነወ.] A, T ወፈነው sic; O ወፈነው ; A ወፈነውዎሙ. — 4-5. ኅቤሁ : በጽልሑት] A dittologie. — 5. ከመ : ይምጸእ — በጽሑ] A om. — ib. ኅቤሆሙ] P, O, T om. — ib. ወተንሥኢ] P, O, T ወይትኖሥኢ. — ib. ወላእከኒሆሙስ] T ወላእከኒሆሙስ sic. — 6. እንድርያስ] A እድርያስ sic; A እንድርያሳስ. — ib. ትምህርቶ] O ትምህርተ. — ib. ወርእዩ] A ወርእዩ. — 7. ገጸ] A ገጸ. — ib. ብሩሃ] A ብርሃን. — ib. ante እምኑ A add. ወ. — ib. ወኢተመይጡ] O ወተመይጡ. — ib. እለ] A om. — ib. ፈነውዎሙ] P ፈነዎሙ. — 8. እለ : ኮኑ] A om. — ib. ante እኩያን P add. ኮኑ. — ib. ተማከሩ] T ተበረኩ sic. — 9. ንሕነ] T ንዑ. — ib. ንንሣእ : ወናውዕዮ] P ንንሥኢ : sic ወናውዕዮ; O ንንሥኢሙ : ወናውዕዮሙ; A ንንሥኢ : ወናውዕዮ; T ንንሣእ : ወናውዕዮ. — ib. በእሳት] T በእሳት sic; hic defic. (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 108 r° a). — ib. ወተጋብኢ] O ወተጋብሎሙ; A om. — ib. ምስሌሆሙ] P, O, A ኅቤሁ. — ib. ante ብዙኃ A add. ወ. — 8. ወመጽኢ] A ወመጽኢ. — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — 10. ከመ : ይቅትልዎ — ክርስቶስ] O om. — ib. ወቅዱስሰ] P ወብዑስ : እንድርያስ; A ወብዑስ. — 11. ለእግዚእነ : ክርስቶስ] P ለክርስቶስ; A ለእግዚአብሔር : ኢየሱስ : ክርስቶስ. — ib. post እምሰማይ A add. እሳት. — ib. ከመ : ታውዕዮሙ] P ወትብልዎሙ.

prêcha l'évangile saint, les gens étaient extrêmement méchants; ils n'obéissaient pas et n'écoutaient pas. Certains d'entre eux crurent à cause des miracles et des prodiges qu'ils virent de saint André. Mais ceux qui ne crurent pas machinèrent contre saint André un dessein mauvais. Ils envoyèrent auprès de lui par ruse, afin qu'il vint vers eux : alors ils se lèveraient contre lui, pour le tuer. Mais lorsque leurs envoyés furent parvenus auprès de saint André, qu'ils eurent entendu son enseignement bon et qu'ils eurent vu son visage lumineux, ils crurent en Notre-Seigneur le Christ et ils ne revinrent pas vers ceux qui les avaient envoyés.

5. — D'autres de ces méchants tinrent conseil entre eux et dirent : « * Nous-mêmes prenons-le et brûlons-le dans le feu. » Beaucoup de méchants se réunirent avec eux. Ils vinrent vers saint André, afin de le tuer. Mais le saint demanda à Notre-Seigneur le Christ que le feu descendit du ciel, afin

* A. 89 v° a.

መ፡፡ ወሶቤሃ ፡ ወረደ ፡ እሳት ፡ እምሰማይ ፡ ወአውግዮቶሙ ፡ ወእለሰ ፡ ተርፉ ፡ ፈርሀ ፡ ፈድፋድ ፡ ወተሰምዓ ፡ ዜናሁ ፡ ለቅዱስ ፡ እንድርያስ ፡ ሐዋርያ ፡ ውስተ ፡ ነሉ ፡ እሎ ንቱ ፡ በሐውርት ፡ ወብዙኝን ፡ ኦሕዛብ ፡ እለ ፡ አምኑ ፡ በእግዚአብሔር ፡፡

6. — ወገውተ ፡ ጣቦታትሰ ፡ ርእዩ ፡ ዘንተ ፡ ነሉ ፡ ተአምራተ ፡ ወኢአምኑ ፡ አላ ፡ ኮኑ ፡ የኅሥሥም ፡ ለቅዱስ ፡ እንድርያስ ፡ ከመ ፡ ይቅትልም ፡ ወእምድኅረዝ ፡ ተጋብኡ ፡ ነሉሙ ፡ ወመጽኤ ፡ ወነሥእም ፡ ለቅዱስ ፡ እንድርያስ ፡ ሐዋርያ ፡ ወቀሠ ፡ ፍም ፡ ቅሥፈተ ፡ ዓቢዩ ፡ ወአዎድም ፡ ውስተ ፡ ነላ ፡ ይእቲ ፡ ሀገር ፡ እንዘ ፡ ፅራቁ ፡ ውእቱ ፡ ወወደይም ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ሞቅሕ ፡ ከመ ፡ በሰረታ ፡ ይስቅልም ፡ ወኮነ ፡ ልማድሙ ፡ ሰበ ፡ ይፈቅዱ ፡ ይቅትሉ ፡ አሐደ ፡ ይነሥእም ፡ ወደስቅልም ፡ ዲበ ፡ ፅዕ ፡ ወ ይወግርም ፡ በአፅባን ፡ እስከ ፡ አመ ፡ ይመውት ፡፡

1. ወሶቤሃ] A ወሶበሃ sic; ሃ est en surcharge. — ib. ከመ ፡ ታውሳሮሙ — እምሰማይ] O, A om. — ib. ወረደ] P ወረደት. — ib. ወአውግዮቶሙ] A ወአውግዮሙ. — ib. ወእለሰ] A om. ስ; A ወእሉሰ. — 2. ፈድፋድ] O om. — ib. ለቅዱስ] P, O, A ለብፁፅ. — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. ሐዋርያ] P ሐዋርያሁ. — 2-3. ነሉ ፡ እሎንቱ] P ነሉ ፡ ይእቲ; O ነላ ፡ ይእቲ; A ነሉ ፡ በይእቲ. — 3. ወብዙኝን ፡ ኦሕዛብ ፡ እለ ፡ አምኑ] P, O, A ወአምኑ ፡ ብዙኝን ፡ ሕዝቡ. — ib. በእግዚአብሔር] P, O, A በእግዚእነ ፡ ክርስቶስ. — 4. ወገውተ] O ወገውተ sic. — ib. ጣቦታትሰ] O, A ጣቦትሰ. — ib. ርእዩ] P, O ርእዮሙ; A ሰበ ፡ ርእዩ. — ib. ዘንተ ፡ ነሉ] P, O om. ነሎ; A በእንተ ፡ ነሉ. — ib. post ተአምራተ P, O add. ወመንክረተ; A add. ወመንክረት. — ib. ወኢአምኑ] P, O, A om. ሙ. — 5. አላ] P, A እሉ. — ib. ለቅዱስ] A ለቅዱሳን. — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. post እንድርያስ P, O add. ሐዋርያ. — 5-6. ከመ ፡ ይቅትልም — ሐዋርያ] A om. — 5. ወእምድኅረዝ] O om. ዝ. — 6. ነሉሙ] P, O om. — ib. ለቅዱስ ፡ እንድርያስ ፡ (A እድርያስ ፡ sic) ሐዋርያ] P ለቅዱስ ፡ ሐዋርያ ፡ እንድርያስ. — 7. ቅሥፈተ ፡ ዓቢዩ] P ዐቢዩ ፡ ቅሥፈተ; A ዓቢዩ ፡ መቅሠፍተ. — ib. ወአዎድም] P ወአዎድም; A ወአዎድም. — ib. ነላ ፡ ይእቲ] A om.; A ነሉ ፡ ይእቲ. — ib. ante እንዘ A add. ሙ. — 8. ante ቤተ ፡ ሞቅሕ A add. ነሉ. — ib. ከመ] A om. — ib. በሰረታ] A በሰረታሁ. — ib. ይስቅልም] A ይቅትልም. — ib. ወኮነ] A ወኮነ. — 9. ይፈቅዱ] P, A ፈቀዱ; O ፈቀደ. — ib. ይቅትሉ] O ይቅትሎ. — ib. አሐደ] P, O om. — ib. ante ይነሥእም A add. ጊዜ. — ib. ይነሥእም] O ይነሥእም; A ይነሥእምሙ. — ib. ወደስቅልም] A om. ሙ. — 9-10. ወደወግርም] A ወደወግርም. — 10. እስከ ፡ አመ] P om. አመ; O, A እስከ ፡ ሰበ.

de les brûler. Aussitôt le feu descendit du ciel et les brûla. Ceux qui restaient eurent peur extrêmement. La renommée de l'apôtre saint André fut apprise dans tous ces pays. Il y eut beaucoup de gens qui crurent au Seigneur.

6. — Quant aux prêtres des idoles, ils virent tous ces miracles et ne crurent pas. Mais ils recherchaient saint André, afin de le tuer. Ensuite ils se réunirent tous et ils vinrent prendre l'apôtre saint André. Ils le flagellèrent d'une grande flagellation, le firent circuler nu dans toute la ville et le jetèrent en prison, afin de le crucifier le lendemain. C'était leur coutume, lorsqu'ils voulaient tuer quelqu'un, de le prendre, de le crucifier sur le bois et de le lapider de pierres, jusqu'à ce qu'il mourût.

7. — ወበይእቲ፣ ሌሊት፣ ሰአሎ፣ እንድርያስ፣ ሐዋርያ፣ ለእግዚእነ፣ ክርስቶስ፣ ከመ፣ ትረድ፣ እሳት፣ እምሰግዶ፣ ወታውዕዮሙ፣ በከመ፣ ቀዳሚ ። ወእስተርአዩ፣ ሎቱ፣ እግዚእነ፣ ክርስቶስ፣ ወደቤሎ፣ ኢትድንግጽ፣ ወኢትሕዝን፣ እስመ፣ ቀርቦ፣ ፍልሰትክ፣ እምዝንቱ፣ ዓለም፣ ወወሀቦ፣ ሰላመ፣ ወተሰወረ፣ * እምኔሁ ። ወተፈሥሐት፣ ወተሐሥዮት፣ ነፍሱ፣ ለቅዱስ፣ እንድርያስ፣ ሐዋርያ ። ወሶቦ፣ ኮነ፣ ጽባሐ፣ ነሥእም፣ ወሰቀልም፣ ዲቦ፣ ዕዕ፣ ወወገርም፣ በእዕባን፣ እስከ፣ እዕረፈ ። ወመጽኢ፣ ሰብእ፣ መሃይምናን፣ ወነሥኢ፣ ሥጋሁ፣ ለቅዱስ፣ ወእንበርም፣ ውስተ፣ መቃብር፣ ወተክሥተ፣ እምኔሁ፣ ተእምራት፣ ብዙኃት፣ ወመንክራት፣ ዓበዮት ።

ጸሎቱ፣ ወበረከቱ፣ የሀሉ፣ ምስሌነ፣ አሜን ።

1. ወበይእቲ] A om. ወ. — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. post ክርስቶስ A add. ሎቱ፣ ከብሐት. — 2. ትረድ] O ደረድ. — ib. ከመ፣ ትረድ — እግዚእነ፣ ክርስቶስ] A om. — ib. ወታውዕዮሙ] A ወተውዕዮሙ sic. — ib. በከመ] P om. በ. — ib. ወእስተርአዩ፣ ሎቱ] P, O ወእስተርአዮ. — 3. post ክርስቶስ P add. ሎቱ፣ ከብሐት; O add. በከብሐት. — ib. ኢትድንግጽ፣ ወኢትሕዝን] P, O ኢትፍሬህ፣ ወኢትኅዝን፣ ወኢትድንግፀ; A ኢትፍሬህ፣ ወኢትድንግፀ. — ib. እስመ] A እስከ. — 3-4. ቀርቦ፣ ፍልሰትክ፣ እምዝንቱ፣ ዓለም] P, O ፍልሰትክ፣ እምዝ፣ ዓለም፣ ቀርቦ; A om. ቀርቦ. — 4. ወወሀቦ] P ወወሀቦ. — ib. ሰላመ] A ስለመ sic. — 5. ወተፈሥሐት] P om. ወ; A ወተፈሐ. — 4-5. ወተሐሥዮት፣ ነፍሱ] O om. ወተሐሥዮት; A ነፍሱ፣ ወተሐስዮት. — ib. ለቅዱስ] P, O, A ለብዕዕ. — ib. እንድርያስ፣ ሐዋርያ] A እድርያስ፣ sic ሐዋርያ; P, A ሐዋርያ፣ እንድርያስ. — ib. ጽባሐ] A ጽባሕ. — 6. እዕረፈ] P, O, A ደመውት. — 7. ante መሃይምናን P add. በእዕባን. — ib. ለቅዱስ] P, O, A ቅዱስ. — 8. ብዙኃት] A ብዙንት sic; P, O, A om. — 9. P በረከቱ፣ ቅድስት፣ ትኩን፣ ምስለ፣ ንጉሥን፣ ኢያሱ፣ ወምስለ፣ ፍቱፍ፣ ዘመንፈስ፣ ቅዱስ፣ ለዓለመ፣ ዓለም፣ አሜን; O በረከቱ፣ ትኩን፣ ለፍቱፍ፣ ተወልደ፣ መድኅን፣ ለዓለመ፣ ዓለም፣ አሜን; A በረከቱ፣ ቅድስት፣ ትኩን፣ ምስለ፣ ፍቱፍ፣ ስእለ፣ ጽዮን፣ ለዓለመ፣ ዓለም; (le nom propre ስእለ፣ ጽዮን est de seconde main; en surcharge il y a ጽጌ፣ ኢየሱስ).

7. — Cette nuit-là, l'apôtre André demanda à Notre-Seigneur le Christ que le feu descendit du ciel et les brûlât comme auparavant. Notre-Seigneur le Christ lui apparut et lui dit : « Ne t'épouvante pas et ne t'attriste pas, car ton départ de ce monde est proche. » Il lui donna le *salâm* et se cacha * à lui. L'âme de l'apôtre saint André se réjouit et exulta. Lorsqu'il fut matin, on le prit, on le crucifia sur le bois et on le lapida de pierres, jusqu'à ce qu'il mourût. Des fidèles vinrent prendre le corps du saint et le déposèrent dans un tombeau. De nombreux miracles et de grands prodiges s'y manifestèrent.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

* A, 89 v° b.

* A, 89 v° b.

II. — Revision ou Vulgate.

8. — ወእምድኅረዝ : በጽሐ : ሰዩጣን : ውስተ : ሀገር ። ወረከበ : ጀደቂቀ : እንዘ : ይትዋነዩ : ወእምኒሆሙ : ጀወልዱ : ለዮሐንስ : ቀሲሰ : ሀገር : ወካልኡኒ : ወልዱ : ለብእሲ : እምኅበይተ : ሀገር : እንዘ : ይትላሀይ : ጀምስለ : ጀዘበጦ : ለካልኡ : ወሞተ : ወአቡዮ : ሰከዮ : ለዮሐንስ : ወይቤሎ : አግብእ : ሊተ : ወልደክ : ከመ : እቅትሎ : ሀዩንተ : ወልደዮ : ዘቀተለ ። ወሰሚዖ : ዮሐንስ : ኃዘነ : ወይቤሎሙ : ለሰብእ : ሀገር : ተሀበዩኒ : እስከ : አሐውር : ኅበ : አቡዮ : እንድርያስ : ይምጸእ : ወያንሥእ : ሊተ : ወልደ : ዘሞተ : ወውአቶሙኒ : ተሀበደም ።

9. — ወበጽሐ : ኅበ : ቅዱስ : እንድርያስ : ወረከቦ : እንዘ : ያጠምቅ : ሕዝበ : ወነገሮ : ነሉሎ : ዘነነ ። ወአውሥእ : እንድርያስ : ወይ* ቤሎ : ኢይትከሀለኒ : ከመ :

* P,
95 v° a.

1. ወረከበ] P ወረከቡ. — 4. ወአቡዮ] O om. ወ. — ib. ሰከዮ] P ሰከዮሲ. — ib. ለዮሐንስ] O om. — 6. ተሀበዩኒ] P ተሀበዩኒ sic. — ib. አቡዮ] O አቡዮ. — 7. ተሀበደም] O ተሃበደም. — 8. ኅበ] O om. — ib. ወረከቦ] P ወረከበ; O ወረከቦሙ. — 9. ኢይትከሀለኒ] O ኢይትከሀለኒ sic.

II. — Revision ou Vulgate.

2. RÉCIT COMPLÉMENTAIRE ET SALÂM.

8. Le prêtre Jean se rend auprès de saint André, pour lui demander de venir ressusciter son fils, qui a été tué accidentellement. — 9. André lui délègue son disciple Philémon. — 10. Philémon est arrêté et supplicié par ordre du juge Roqos. — 11. Des oiseaux s'assemblent auprès de Philémon et lui demandent de choisir l'un d'entre eux, pour aller demander secours à André; la colombe est élue comme messagère. — 12. Conversion du juge Roqos. — 13. Satan rend folle la femme du juge, laquelle, dans sa démente, tue tous ses enfants. — 14. André arrive; il ordonne à Philémon de ressusciter le fils du prêtre Jean; lui-même guérit la femme du juge, dont il ressuscite les enfants. — 15. André, après avoir congédié la colombe, baptise les gens qui, à la vue de ses miracles, viennent de se convertir.

8. — Ensuite Satan (Saytân) vint dans une ville. Il trouva deux enfants en train de jouer. L'un d'entre eux était le fils de Jean (Yohannès), prêtre de la ville; l'autre était le fils d'un homme des notables de la ville. En jouant l'un avec l'autre, l'un frappa l'autre; ce dernier mourut. Son père accusa Jean et lui dit : « Livre-moi ton fils, afin que je le tue à la place de mon fils qu'il a tué. » Ayant entendu cela, Jean devint triste. Il dit aux gens de la ville : « Promettez-moi d'attendre, jusqu'à ce que j'aie vers mon père André, afin qu'il vienne et ressuscite pour moi le fils qui est mort. » Quant à eux, ils lui promirent.

9. — Il arriva vers saint André. Il le trouva en train de baptiser des gens. Il lui exposa tout ce qui avait eu lieu. André répondit et lui dit : « * Il ne m'est pas possible d'aller avec toi à cette heure, à cause de ces gens

* P,
95 v° a.

እሌር : ምስሌክ : በዛቲ : ሰዓት : በእንተ : ዝንቱ : ሕዝብ : እለ : አጥመቆሙ : አላ :
 ንዛእ : ምስሌክ : ፊልሞናሃ : ያንሥኦ : ለክ : ዘሞተ : ወሓሩ : ፊልሞና : ወውእ
 ቱ : ብእሲ : እምነበ : እንድርያስ :: ወሶበ : ቀርቦ : ኅበ : ሀገር : ነዋ : ሮቆስ : መኩ
 ንን : እንዘ : የኃሥሥ : ቀኃሌ : እስመ : ነገሮ : ሰይጣን : ነሎ : ዘካነ : ተመሲሎ : ክ
 መ : ብእሲ : ልሂቅ : ወይቤልዎ : ሕዝብ : ለፊልሞና : ኢትባእ : ውስተ : ሀገር : ክ
 መ : ኢይቅትልክ : መኩንን :: ወይቤ : ፊልሞና : ኢይትከሀለኒ : እትዓይው : ትእዘዘ :
 መምህርየ : ዳእመ : አሐውር : ከመ : አንሥኦ : ወሶበ : ቀተለኒ : ይመጽእ : መምህር
 የ : ወያንሥኦ : ከይየሂ : ወዘሞተሂ ::

10. — ወፊልሞናስ : በጽሐ : ውስተ : ሀገር : ወተራከቦ : ለሮቆስ : መኩንን : ወ
 መኩንን : አዘዘሙ : ለሐራ : ሰገራት : ከመ : ይስቅልዎ : ወይቤ : መኩንን : እንዳኢ : 10
 ለእመ : ዝንቱ : ብእሲ : ቀተሎ : ለዘሞተ : ወሓሩ : ሰገራት : ወአኃዝዎ : ወሰቀልዎ ::
 ወአውሥኦ : ፊልሞና : ለሮቆስ : መኩንን : ወይቤሎ : ለምንት : ትቀሥፈኒ : አንሰ :
 ንፁስ : ዘኢአበስኩ : ወኢተረክበ : ላዕሌየ : ነነኔ : አይቱ : ሀሎ : እንድርያስ : መም
 ህርየ : ከመ : ይነጽር : ረድኦ : ዘይገብሩ : ላዕሌሁ : ወሚጠ : ገጸ : ኅበ : ሰገራት : ወ
 ይቤሎሙ : አልቦኑ : እምውስቲትክሙ : መሓሪ : ከመ : ይሣሀለኒ : ወይሐር : ኅበ : 15

1. በእንተ] 0 በእንቱ sic. — 2. ያንሥኦ] 0 ያንሥኦ. — *ib.* ወሓሩ] 0 ወሓሩ. — 4. የኃሥሥ] 0
 የኃሥሥ sic. — 6. ኢይቅትልክ] 0 ኢይቅትልዎ. — 7. ኣንሥኦ] P ኣንሥኦ. — *ib.* ወሶበ] 0 ወሶበኢ.
 — 9-10. መኩንን] 0 መኩንንን. — 10. ከመ : ይስቅልዎ] 0 አኃዝዎ : ወሰቀልዎ. — 11. ante ለዘሞተ
 P *add.* ለእመ. — *ib.* ወአኃዝዎ] 0 *om.* ወ. — *ib.* ወሰቀልዎ] 0 *om.* ወ. — 13. ወኢተረክበ] 0 ወኢረረ
 ከስ sic. — 14. ላዕሌሁ] 0 ላዕሌሁሙ. — 15. ይሣሀለኒ] 0 ይሣሀለኒ. — *ib.* ወይሐር] P ወእሐር.

qu'on baptise, mais prends avec toi Philémon, afin qu'il ressuscite pour toi celui qui est mort. » Philémon et cet homme s'en allèrent d'auprès d'André. Lorsque Philémon approcha de la ville, voici que le juge Roqos était en train de rechercher le meurtrier, car Satan, ayant pris l'aspect d'un vieillard, lui avait exposé tout ce qui avait eu lieu. Les gens dirent à Philémon : « N'entre pas dans la ville, afin que le juge ne te tue pas. » Philémon dit : « Il ne m'est pas possible de transgresser l'ordre de mon maître, mais j'irai, afin de ressusciter le mort. S'il me tue, mon maître viendra me ressusciter, moi aussi ainsi que celui qui est mort. »

10. — Quant à Philémon, il arriva dans la ville et rencontra le juge Roqos. Le juge ordonna aux gardes militaires de le crucifier. Le juge dit : « Peut-être cet homme a tué celui qui est mort. » Les gardes allèrent l'arrêter et le crucifièrent. Philémon répondit au juge Roqos et lui dit : « Pourquoi me flagelles-tu? Quant à moi, je suis jeune et je n'ai pas péché. La condamnation n'a jamais été trouvée sur moi. Où mon maître André se trouve-t-il, pour regarder ce qu'on fait contre son disciple? » Il tourna son visage vers les gardes et leur dit : « N'y a-t-il pas parmi vous un miséricordieux, capable de m'être élément, d'aller vers mon maître André et de lui exposer

መምህርዮ ፡ እንድርዳስ ፡ ወይንግሮ ፡ ዘከመ ፡ ሀሎ * ኩ ፡ በተሰቅሎ ፡ ወተቀሥፎ ። ወ ሰበ ፡ ሰምዑ ፡ ሰገራት ፡ በከዩ ፡ እምጣዕመ ፡ ቃሉ ፡ ለፊልሞና ።

* P, 95 v° b.

11 — ወሶቤሃ ፡ መጽኢ ፡ አዕዋፍ ፡ ወተናገርዎ ፡ በከመ ፡ ለኖኅ ፡ በውእቱ ፡ መዋ ሶል ፡ ወይቤልዎ ፡ ናሁ ፡ ንሕነ ፡ ዘፈቀድከ ፡ እምኔነ ፡ ፈንወነ ። ወቀርበት ፡ ኅቤሁ ፡ ንስ ቲት ፡ ያፍ ፡ ወትቤሎ ፡ አነ ፡ እቀልል ፡ ሥጋ ፡ እምዕላንቱ ፡ አዕዋፍ ፡ አነ ፡ አሐውር ፡ ኅብ ፡ መምህርከ ፡ ከመ ፡ አብጽሖ ፡ ኅቤከ ፡ ወይቤላ ፡ ፊልሞና ፡ አንቲሰ ፡ ዘመዊት ፡ ወ ኢታፊጥኒ ፡ ገበኢ ፡ ኅቤየ ፡ ወእምከመ ፡ ረከብኪ ፡ አሐተ ፡ እምአዝግድኪ ፡ ትነብሪ ፡ ምስሉሃ ፡ ወኢትገብኢ ፡ ፍጡኅ ፡ ወቀርበ ፡ ኅቤሁ ፡ ቋዕ ፡ ወይቤሎ ፡ አነ ፡ አሐውር ፡ ኅ ቤሁ ፡ ወይቤሎ ፡ ፊልሞና ፡ በቀዳሚ ፡ መዋዕል ፡ አመ ፡ ተፈኖከ ፡ ወኢያግባዕከ ፡ ዜና ፡ ኅብ ፡ ኖኅ ፡ ዘፈንወከ ፡ ወአንሰ ፡ ኢይፊንወከ ። ወፊልሞናሰ ፡ ጸውዓ ፡ ለርግብ ፡ ወይቤ ላ ፡ ኦነግድ ፡ ኅሪት ፡ እንተ ፡ ሠመያ ፡ እግዚአብሔር ፡ በየውሃት ፡ እምኩሉ ፡ አዕዋፍ ፡ እስመ ፡ አብጽሖት ፡ ዜናሁ ፡ ኅብ ፡ ኖኅ ፡ እንዘ ፡ ሀሎ ፡ ውስተ ፡ ታቦት ፡ በመዋዕል ፡ አ

5

10

2. ሰገራት] O ሰገራተ. — ib. ቃሉ] P ቃሎ. — 3. ወተናገርዎ] O ወተናገሩ. — 4. ወይቤልዎ ፡ ናሁ] O ወይቤልናሁ sic. — ib. ፈንወነ] O ፈንወነ. — 6. ዘመዊት] P ስግደዊት. — 6-7. ወኢታ ፈጥኒ] O ወኢታፍጥኒ. — 7. ገበኢ] O ኢሐቲ. — 8. ወኢትገብኢ] O ወኢታገብኢ. — 9. ወይቤሎ] O ወ ይቤ. — ib. ante ፊልሞና P add. ለ. — 10. ዘፈንወከ] O ዘፈኖከ. — ib. ante ኢይፊንወከ P add. ዘ. — 12. እስመ] P እስ. — ib. ዜናሁ] O om. ሁ. — ib. ታቦት] O ቤት.

comment je me suis trouvé * être crucifié et être flagellé? » Lorsque les gardes entendirent ceci, ils pleurèrent par suite de la suavité de la parole de Philémon.

* P, 95 v° b.

11. — Aussitôt vinrent des oiseaux. Ils lui parlèrent comme à Noé (Noé), dans les jours du déluge, et ils lui dirent : « Voici que nous-mêmes nous sommes venus. Prends celui que tu voudras d'entre nous et envoie-le vers André. » Un petit oiseau s'approcha de lui et lui dit : « Moi-même, je suis plus léger de corps que ces oiseaux que voici. Moi-même, j'irai vers ton maître, afin de l'amener vers toi. » Philémon lui dit : « Quant à toi, tu es sujet à mourir. Tu ne te hâteras pas de revenir vers moi. Toutes les fois que tu rencontreras l'un de tes congénères, tu demeureras avec lui et tu ne reviendras pas en hâte. » Le corbeau s'approcha de lui et lui dit : « Moi-même, j'irai vers André. » Philémon lui dit : « Dans les anciens jours, lorsque tu as été envoyé, tu n'as pas rapporté la nouvelle à Noé, qui t'avait envoyé. Quant à moi, je ne t'enverrai pas. » Philémon appela la colombe et lui dit : « O voyageuse choisie, toi que le Seigneur a nommée la douce parmi tous les oiseaux, toi qui as apporté la nouvelle

ይኅ : ወበረከ : ላዕሌኪ : አቡነ : ጳድቅ : ኖኅ : ሖሪ : ኅበ : ሀገረ : ልዳ : ኅበ : መምህርየ : እንድርደስ : ወንግርዮ : ሎቱ : ከመ : ይምጻእ : ይነጽሮ : ለረድኡ : ፊልሞና : እስመ : ሰቀልም : ለተቀሥፎ ። ወሐዊራ : ነገረቶ : ወተመደጠት : ወአውሥአቶ : ርግብ : እንዘ : ትብሎ : ጽናዕ : ወኢትፍራህ : ናሁ : እንድርደስ : በጽሐ : ወውአቱ : ይሰምዕ : ነገረከ ።

12. — ወሶበ : ሰምዓ : ሮቆስ : መኰ*ንን : ተንሥአ : ናጡነ : ወፈትሐ : ለፊልሞና : በእደዊሁ : እምተቀሥፎ : ወአምነ : በእግዚእነ ።

13. — ወሰይጣንኒ : ቀንዓ : ወቦአ : ውስተ : ልበ : ብእስቱ : ለመኰንን : ወቀተለት : ውሉዳ : ወተጋብኡ : አግብርቲግ : ወአኃገዋ : ወነገርዎ : ለመኰንን : ወለፊልሞና ። ወፊልሞናስ : ጸውዓ : ለርግብ : ወለአካ : ውስተ : ቤቱ : ለመኰንን : ብዙኃ : ነገረ : ወሶበ : ሰምዑ : ሕዝብ : እንዘ : ትትናገር : ርግብ : አስተዳዕቡ : ወአንገለጉ : ከሎሙ : ኅበ : ሀሎ : ፊልሞና ።

14. — ወእንድርደስስ : ናሁ : በጽሐ : ወአዘዘ : ለፊልሞና : ረድኡ : ከመ : ያንሥአ : ለዘሞተ : ወጸለየ : ኅበ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ወአንሥአ : ለውአቱ : ወሬዛ : እሞት ። ወካዕበ : ሖሩ : ውስተ : ቤቱ : ለመኰንን : ወጸለየ : ቅዱስ : እንድርደስ : ወአሕየ

1. ወበረከ] O ወበረከ sic. — ib. ጳድቅ : ኖኅ] O ኖኅ : ጳድቅ. — ib. ሖሪ] O ሖሪ. — ib. ልዳ] O ልደያ. — 2. ፊልሞና] P om. — 4. ትብሎ] P ይብል. — 8. ወሰይጣንኒ] O ወሰይጣንኒ. — 9. ወአኃገዋ] O ወአኃገዎ. — 10. ቤቱ : ስ] O om. — 10-11. ብዙኃ] O om. — 13. ወእንድርደስስ — ለፊልሞና] O om. — 14. ወአንሥአ] O ወአውሥአ.

du Seigneur à Noé, alors qu'il se trouvait dans l'arche, dans les jours du déluge, toi que notre père le juste Noé a bénie, va à la ville de Lydda vers mon maître André et dis-lui de venir voir son disciple Philémon, car on l'a crucifié pour être flagellé. » S'en étant allée, elle exposa cela à André. La colombe revint et répondit à Philémon, en lui disant : « Sois fort et ne crains pas : voici qu'André est arrivé; lui-même a entendu tes paroles. »

12. — Lorsque le juge Roqos eut entendu ceci, * il se leva en hâte et délivra Philémon, de ses propres mains, de la flagellation. Il eut en Notre-Seigneur.

13. — Quant à Satan (Saytân), il fut jaloux. Il entra dans le cœur de la femme du juge. Elle tua ses enfants. Ses serviteurs se réunirent et l'arrêtèrent. Ils racontèrent cela au juge et à Philémon. Philémon appela la colombe et la députa à la maison du juge. Elle proféra beaucoup de paroles. Lorsque les gens entendirent la colombe parler, ils furent étonnés. Ils se réunirent tous là où se trouvait Philémon.

14. — Mais voici qu'André arriva. Il ordonna à son disciple Philémon de ressusciter celui qui était mort. Philémon pria Notre-Seigneur le Christ et ressuscita l'adolescent de la mort. En outre, André et Philémon allèrent à la maison du juge. Saint André pria, guérit la femme du juge et ressuscita

* P, 95 v° c.

* P, 95 v° c.

ዋ : ለብእሲቱ : ወለደቂቃ : እለ : ሞቱ : ወወልድሰ : ዘሐይወ : ነገረ : ነሎ : ዘኮነ : ወ ዘርእየ : በሰማይ ።

15. — ወነያ : ርግብ : እንዘ : ተዓውድ : መንገረ : ርእሱ : ለእንድርያስ : ወይቤላ : እስፍንቱ : መዋዕልኪ : ወትቤሎ : ጽዕመት : መዋዕልየ : ወይቤላ : እንድርያስ : ብፀ-
5 ፅ : እስመ : ሰማዕኪ : ቃሎ : ለፊልሞና : ረድእየ : ሑሪ : ውስተ : ገዳም : ወትከውኒ : አግዓዘተ : እምግባሮሙ : ለሰብእ : ዓለም : ወኢይኩን : ለጅእምሰብእ : ላዕሌኪ : ፍኖት : ወይእቲሰ : ወዕኢት : ውስተ : ገዳም : በከመ : አዘዘ : እንድርያስ : ወሶበ : ርእየ : ዘንተ : ጉቡኣን : ሕዝብ : አምኑ : ነሎሙ : ወተጠምቁ : በስመ : አብ : * ወወልድ : ወ መንፈስ : ቅዱስ ።

* P. 96 r° a.

10

ሰላም : ለከ : ረድእ : ኢየሱስ : ኬንያ ።
አንተ : ሰበከ : ወንጌሎ : ወመሐርከ : በኒቆምድያ ።
እዜምር : ለከ : ወእየብብ : በገሌሌያ ።
አንቅሀኒ : እምሐኬትየ : እንድርያስ : ሐዋርያ ።
ከመ : በእደከ : ነቅሀት : እሙታን : ልድያ ።

1. እለ : ሞቱ] O om. — ib. ወወልድሰ] P ወልድሰ. — 1-2. ዘርእየ] O om. n. — 2. መንገረ] O መገረ sic. — 4. ወትቤሎ] O ወይቤሎ. — 4-5. እንድርያስ : ብፀ-ፅ] O ብፀ-ፅ : እንድርያስ. — 5. ቃሎ] P om. — 6. እምግባሮሙ] O እምግባሮሙ. — ib. ወኢይኩን] O ወኢይኩን. — 8. ጉቡኣን] O ጉቡኣን. — 10. ሰላም] A ሰላ sic. — 11. አንተ] O, A አንተ. — 12. ለከ] A om. — 13. አንቅሀኒ] A አንቅሀኒ. — 14. በእደከ] O በእደሁ.

ses enfants qui étaient morts. Quant à l'enfant qui revécut, il exposa tout ce qui avait eu lieu et ce qu'il avait vu au ciel.

15. — Voici que la colombe était en train de voler en face de la tête d'André. André lui dit : « Quel est ton âge? » Elle lui dit : « Mon âge est de huit ans. » André lui dit : « Tu es bienheureuse d'avoir entendu la parole de mon disciple Philémon. Va à la campagne. Tu seras affranchie de la servitude des gens du monde. Qu'aucun homme n'ait accès auprès de toi. » Quant à elle, elle partit à la campagne, comme André avait ordonné. Lorsque les gens qui étaient réunis virent ceci, ils crurent tous et furent baptisés au nom du Père, * du Fils et du Saint-Esprit.

* P. 96 r° a.

Salut à toi, disciple de Jésus, l'Artisan.
Toi-même, tu as prêché son Évangile et tu as enseigné à Nicomédie (Nicomedyá).
Je te louerai par des chants et je te célébrerai par des jubilatons avec des alléluias.
Réveille-moi de ma paresse, André, apôtre,
Comme par ta main Lydda (Ledyá) a été réveillée d'entre les morts.

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ተገዝሮሙ : ለአባ : አዕ : ወደናግል : ወደዕቆብ : ወዘካርያስ : ወስምዖን : ወታኢደረ : ወታውረኛ :

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥነ : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ። አላን ።

አመ : ጁለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዳ : አምላክ ።

1. ኮነ] 0 *om.* — *ib.* ኦዕ] 0 *ፃዕ* : A *ፃዕ*. — *ib.* ወደናግል] A ወደናግል. — 2. ወታኢደረ] P *om.* : ወ; 0, A ወታኢደረ (A *om.* ወ). — *ib.* ወታውረኛ] A *om.* — 3-4. 0 ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : ትኩን : ለፍቁርሙ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አላን : A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁርሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓ (un second nom propre «*ሌን*» *sic* ኢየሱስ est en surcharge) — 5. ለታኅሣሥ] 0 ለኅሣሥ *sic*.

3. MÉMOIRE D'ABBA 'OD, DE VIERGES, DE JACQUES, DE ZACHARIE, DE SIMÉON, DE THÉODORA ET DE TĀWFĪNĀ.

En ce jour aussi est la mémoire d'Abba 'Ođ, de vierges, de Jacques (Yá'qob), de Zacharie (Zakáryás), de Siméon (Sem'on), de Théodora (Tá'oudrá) et de Tāwfinā.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi 'Iyásou pour les siècles des siècles. Amen.

LE 5 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Mort du prophète Nahum (*récit*) : A (89 v° b — 90 r° a) ; T (108 v° a — 108 v° b) ; P (96 r° c — 96 v° a) ; O (4 v° c — 5 r° a) ; A (85 v° b — 85 v° c). — 2. Martyre de saint Isidore (*mémoire*) : A (90 r° a) ; T (108 v° b) ; P (96 v° a) ; O (5 r° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 3. *Salām* à Nahum : P (96 v° a) ; O (5 r° a) ; A (85 v° c). — 4. Martyre de sainte Eugénie (*récit* et *salām*) : P (96 v° a — 97 r° a) ; O (5 r° a — 5 v° b) ; A (85 v° c — 86 r° c). — 5. Martyre de saint Victor (*récit* et *salām*) : P (97 r° a — 97 v° a) ; O (5 v° b — 6 r° b) ; A (86 r° c — 86 v° c). — 6. *Mémoire* de Fileptos, de Hanányá, de Barachie, de Jean et de Philippe, père d'Eugénie : P (97 v° a) ; O (6 r° b) ; A (86 v° c). — 7. *Mémoire* et *salām* de saint Éleuthère : A (86 v° c). — III. **Propre.** — 8. Vie du saint Père Abba Gabra-Názrawi (*récit*) : A (87 r° a — 87 v° c).

I. — Recension primitive.

1. MORT DU PROPHÈTE NAHUM.

1. Incipit. — 2. Nahum lutte contre les Israélites idolâtres, proclame la miséricorde et la justice de Dieu et annonce la prédication de l'Évangile. — 3. Il prédit un châtiement à la ville de Ninive. — 4. Mort de Nahum.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

- 1. — በዛቲ : ዕለት : አዕረፈ : ቅዱስ : ወጻድቅ : ናሆም : ነቢይ ።
- 2. — ወኮነ : እምነገደ : ስምዖን : ወውላቱ : በትንቢቱ : ኾነው እምነ : ሙሴ : ነቢይ ። ወገንቱ : ጻድቅ : ወነቢይ : ተነበየ : በመዋዕሊሁ : ለአሞጽ : ወልደ : የኅዳብ : ወደሰመይ : ካዕበ : ኢዮአስ : ወበመዋዕሊሁ : ለዎገደን : ወልዱ ። ወገሠጸሙ : ለደቂቀ : እስራኤል : በእንተ : ክሕደቶሙ : ወእምልኮቶሙ : ለጣዖታት ። ወበትንቢቱ : ከሁተ : እስመ : እግዚአብሔር : ልዑል : ወለእመ : ኮነ : መሐሬ : ወመሥተሳህለ : ወብዙኃ : ምሕረት : አላ : ውላቱሰ : ሆለዎ : ከመ : ይትበቀል : እምጻላቱ : ወእም አለ : ይትቃረንዎ : ወየዐቅብ : ሎሙ : ነኅኔ ። ወተነበየ : በእንተ : ስብከተ : ወንጌ

1-2. አዕረፈ : ቅዱስ : ወጻድቅ : ናሆም : ነቢይ : ወኮነ : እምነገደ] *A om.* ናሆም : ነቢይ; *P, O* አዕረፈ : ናሆም : ነቢይ : ገዢቱ : ጻድቅ : ኮነ : እምነገደ; *A* አዕረፈ : አብ : ጻድቃን : *sic* ናሆም : ነቢይ ። ገዢቱ : ጻድቅ : ኮነ : ገሃደ. — 2. በትንቢቱ] *P* በትዕቢቱ. — *ib.* እምነ : ሙሴ] *A* እምነገደሙ. — 3. ወገንቱ] *P, O, A om.* ወ. — *ib.* ወገንቱ — ተነበየ] *A om.* — *ib.* ጻድቅ : ወነቢይ] *A om.* — *ib.* ተነበየ] *O* ወተነበይ *sic* primitivement; il faut lire ወተነበየ, car de petits traits au-dessus et au-dessous de chaque pétiole du ይ indiquent que cette lettre a été corrigée en የ. — *ib.* ለአሞጽ] *A* ለዕመ-ዕድ. — *ib.* የኅዳብ] *A* የኅዳዕ; *O* የኅዳእ; *A* ኅዳድ. — 4. ወደሰመይ] *A* ወደሰመይ. — *ib.* ወበመዋዕሊሁ] *P, O, A om.* ወ. — *ib.* ለዎገደን] *O* ለዎገደ. — 5. ለጣዖታት] *A om.* ለ; *P, O* ለጣዖት; *A om.* — 5-6. ወበትንቢቱ : ከሁተ] *P, O* ወከሁተ : በትንቢቱ; *A* ወበትንቢቶሙ (*A om.* ከሁተ). — 6. እግዚአብሔር : ልዑል] *A* ልዑል : እግዚአብሔር. — *ib.* ወለእመ] *P om.* ወ; *A om.* — *ib.* ወመሥተሳህለ] *P, O, A* ወመስተግህል. — 7. አላ] *A* አለ. — *ib.* ውላቱሰ : ሆለዎ] *O om.* ስ; *A* ህለው : *sic* ውላቱ. — *ib.* ይትበቀል] *A* ይትቀበልዎ. — *ib.* ወእምአለ] *A om.* ወ; *A om.* እም. — 8. ወየዐቅብ : ሎሙ] *A* ወየዓቅብዎ : ሎሙ. — *ib.* ነኅኔ] *A* እምነኅኔ. — *ib.* ስብከተ] *O* ስብከቱ.

1. — En ce jour mourut le saint et juste Nahum (Nâliom), le prophète.

2. — Il était de la tribu de Siméon (Sem'on). Il fut dans la prophétie le seizième depuis le prophète Moïse (Mousé). Ce juste et ce prophète prophétisa dans les jours de 'Amos, fils de Yonâdâb, qui est appelé aussi Joas ('Iyo'as), et dans les jours d'Osías ('Ozyân), son fils. Il réprimanda les enfants d'Israël au sujet de leur infidélité et de leur culte des idoles. Dans sa prophétie il révéla que, si le Seigneur Très-Haut est miséricordieux, clément et plein de miséricorde, par contre lui-même doit se venger de ses ennemis et de ceux qui luttent contre lui, et garder pour eux le châtement. Il prophétisa au sujet de la prédication de l'Évangile saint

ል : ቅዱስ : ወበእንተ : ሐዋርያት : እለ : ይሰብኩ : ቦቱ : ወሰመዮሙ : አዋድያነ : በሠናያት : ወሰባክያነ : በሰላም ።

3. — ወተነበዩ : በእንተ : ሀገረ : ነነዌ : ከመ : ማያት : ወእሳት : ሀለዎሙ : ያጥ ፍፅዋ : ወያሕስምዋ ። ወኮነ : በከመ : ተነበዩ : እስመ : እግዚአብሔር : ረሰዩ : ውስቲታ : ድልቅልቀ : ዓቢዩ : ወነደ : እሳት : * ውስቲታ : ወአውዓየት : መንፈቃ : ወእሙንቱ : 5 እለ : ተመይጡ : እምፍኖተ : ጽድቅ : ወገብሩ : አበሳ ። ወእለሰ : ነበሩ : ጽኑዓነ : ውስተ : ንስሐሆሙ : ለእግዚአብሔር : ኢበጽሖሙ : ወኢምንተኒ : እምእኩይ : ማመራ ።

4. — ወሶበ : ፈጸመ : ገነቱ : ነበይ : ትንቢቶ : ወአሥመር : ለእግዚአብሔር : በገድሉ : አፅረፈ : በሰላም ።

እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : አሜን ።

10

1. እሳ] A ለዘ. — *ib.* ይሰብኩ] P, O ረበኩ. — 2. በሠናያት] P, O, A በሠናይ. — *ib.* ወሰባክያነ] A ወሰባክያነ. — *ib.* በሰላም] A *om.* በ. — 3. ሀገረ] P, O, A *om.* — 4. ያጥፍፅዋ] A *om.*; A ያጥፍጸዋ. — *ib.* ወያሕስምዋ] A ዩንሥምዋ; O ወየሐስምዋ; A ወዩንሥምዋ. — *ib.* በከመ] P *om.* በ; A *om.* — *ib.* ተነበዩ] A ተነበዩ. — *ib.* እስመ] A በከመ. — 5. ድልቅልቀ — ውስቲታ] P, A *om.* — *ib.* ድልቅልቀ] A ድልቅልቅት. — *ib.* ዓቢዩ] A ዓቢይ. — *ib.* ወነደ] A ወይደ *sic.* — *ib.* ወአውዓየት] O ወአውዓየ. — 6. ተመይጡ] A ተመይመይጡ *sic*; A ሀለው *sic.* — *ib.* ጽድቅ] A ጽድቀ. — *ib.* ወገብሩ] A ወገብረ. — *ib.* አበሳ] T *incip.* — 6-7. ጽኑዓነ] A ጽሩዓን; O ጽኑዓ; T ጽኑዓን. — 7. ውስተ : ንስሐሆሙ] A ውስተ : ንሳሐሆሙ *sic*; P, O, A, T በንስሐሆሙ. — *ib.* ወኢምንተኒ] P ምንተኒ. — 8. ትንቢቶ] P ትንቢቶሙ. — 9. በገድሉ] P, O, A በምግባር; T በምግብር *sic.* — *ib.* ለፅረፈ A, O, A *add.* ወ. — *ib.* በሰላም] T በሰላም *sic.* — 10. እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : አሜን] P በረከቱ : ትኩን : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ወምስለ : ፍቁር : በመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ። አሜን; O በረከቱ : ትኩን : ለፍቁር : ተወልደ : መድኃን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቁር : ወዳሴ : ማርያም : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ወዳሴ : ማርያም est écrit sur un grattage; un autre nom propre : ገብረ : ኢየሱስ est en surcharge.

et au sujet des apôtres qui le prêcheraient. Il les nomma : *annonciateurs de biens et prédicateurs de la paix* ¹.

3. — Il prophétisa au sujet de la ville de Ninive (Nanawé), déclarant que les eaux et le feu devraient la détruire et lui faire du mal. Il arriva comme il avait prophétisé. En effet, le Seigneur produisit en elle un grand tremblement de terre. Le feu s'alluma * en elle et brûla la moitié de la ville : c'étaient ceux qui s'étaient détournés de la voie de la justice et avaient fait le péché. Quant à ceux qui demeurèrent fermes dans leur repentir envers le Seigneur, il ne leur arriva rien du tout de mal.

4. — Lorsque ce prophète eut achevé sa prophétie et eut plu au Seigneur par sa vie ascétique, il mourut en paix.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.

1. Nahum, 1, 15.

* A, 90 1° a.

* A, 90 1° a.

ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካፅበ፡ ኮነ፡ ቅዱስ፡ ኢያሱድሮስ፡ ሰማዕት፡ ።
እግዚአብሔር፡ ይምሐረነ፡ በጸሎቱ፡ ለዓለም፡ አሜን፡ ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም፡ ለከ፡ ሰባኬ፡ ምጽአቱ፡ እምሲና፡ ።

ዘበድልቅልቅ፡ ናና፡ ።

5 ለገ፡ አምላክ፡ አንተ፡ ርኢኮ፡ በዓይነ፡ ሕሊና፡ ።

አስተብቅሶ፡ ናሆም፡ ወሰአሎ፡ እምፀበለ፡ እግሩ፡ ደመና፡ ።

ዲበ፡ ሕማምየ፡ ይነፍንፍ፡ ጥሒና፡ ።

1-2. ወበዛቲ፡ ፅለት — አሜን] *A om.* la commémoration de saint Isidore. — *ib.* ወበዛቲ] *T* ወበዛቲ *sic.* — *ib.* ኢያሱድሮስ] *P, O, T* ኤሱድሮስ. — 2. እግዚአብሔር፡ ይምሐረነ፡ በጸሎቱ፡ ለዓለም፡ አሜን] *P* እግዚአብሔር፡ ይምሐረነ፡ ለንጉሥነ፡ ኢያሱ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ *O* እግዚአብሔር፡ ይምሐረነ፡ በጸሎቱ፡ ለናቁሩ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን. — *ib.* ለዓለም] *T om.* — *ib.* አሜን] *T defic.* (variantes tirées des douze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol 108 v° b). — 3. ሰላም] *P* ሰላ *sic.* — 4. ዘበድልቅልቅ] *A* ዘበድልቅልቅት *sic.* — 5. ርኢኮ] *O, A* ርኢኮ. — 7. ይነፍንፍ፡] *O* ይነፈንፍ. — *ib.* *O add.* ici le *salâm* suivant : ሰላም፡ ለከ፡ ኤላውትሮስ፡ ብፀፅ ። ሰማዕተ፡ እግዚእ ። በአንተ፡ ኢያሱስ፡ ከርሱቶስ፡ ምስለ፡ እለ፡ ተቀትሎ፡ ስብእ ። አሁሎ፡ ንበ፡ ሁሎክ፡ በጾካተ፡ ዓቢይ፡ ምሥግቶ ። አስተጻልወኒ፡ በጸሎትክ፡ ለባእሱ፡ ኃጥእ. Cf. *infra*, p. 602.

2. MARTYRE DE SAINT ISIDORE.

En ce jour aussi est saint Isidore ('Iyasderos), martyr.
Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière à jamais. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

3. SALÂM A NAHUM.

Salut à toi, prédicateur de la venue de Celui qui sur le Sinaï (Sinâ)
Est descendu au milieu d'un tremblement de terre.
Ce Dieu, toi-même tu l'as vu par l'œil de la pensée.
Supplie-le, Nahum, et demande-lui, de la poussière de ses pieds qui
reposent sur la nue,

De faire tomber en rosée sur ma souffrance la santé.

4. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ ስምዔ፡ ኮነት፡ ብዕዕት፡ አውጋንያ ።

2. — ወዛቲስ፡ ቅድስት፡ እምሀገረ፡ ሮሜ፡ ያእቲ፡ ወስሙ፡ ለአቡሃ፡ ፊልጶስ ። ወኮነ፡ ንጉሥ፡ ከሓዲ፡ ዘሀገረ፡ ሮሜ፡ ዘስሙ፡ መምድያኖስ ። ዘይሰግድ፡ ለጣዖት፡ ወአቡሃኒ፡ መምለኬ፡ ጣዖት ። ወተወልደት፡ ዛቲ፡ ቅድስት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ ። * ወእማስ፡ ክርስቲያናዊት፡ ያእቲ፡ ወመሀረታ፡ በኅቡእ፡ ሃይማኖተ፡ ክርስቲያን፡ ወሶበ፡ ልህቀት፡ ፈኃርዋ፡ መኳንንት፡ ዐበደት ።

3. — ወሶበ፡ ነገራ፡ አቡሃ፡ ዘንተ፡ ትቤሎ፡ አብሐኒ፡ ቅድመ፡ እዓእ፡ ገዳመ፡ እስክንድርያ፡ ወእፍታሕ፡ አዕድንትየ፡ ወእትፊራሳሕ፡ በርእየተ፡ አድባራት ። ወሶበ፡

1. ነዕበ] P om. — ib. ስምዔ] A om. — ib. ብዕዕት] A om. — 2. ወዛቲስ] A om. ወ et ስ. — ib. ወስሙ፡ ለአቡሃ] A ወዛቲ፡ አቡሃ. — 3. ሀገረ] O ሀገረ፡ A om. ስ. — ib. መምድያኖስ] A መድምያኖስ. — 5. ወእማስ] A om. ስ. — ib. ኅቡእ] O om. — 6. ፈኃርዋ] A ፈርሃዋ. — 7. ante ትቤሎ A add. ወ. — 8. እስክንድርያ] A እንድርያስ. — ib. ወእፍታሕ] A om. ወ. — ib. ante አዕድንትየ A add. ስ. — ib. በርእየተ] A በራየ.

4. MARTYRE DE SAINTE EUGÉNIE.

1. Incipit. — 2. Origine, naissance et éducation d'Eugénie. — 3. Avec la permission de son père Philippe, Eugénie visite les monastères du désert d'Alexandrie, est baptisée, ainsi que les deux eunuques qui l'accompagnent, par un évêque appelé Théodore, et, sans révéler son sexe, se fait moine sous le nom d'Eugène. — 4. Son père la cherche en vain. — 5. Eugène est élu abbé du monastère. — 6. Dieu lui accorde le don de guérison. — 7. Faussement accusé par une femme qui voulait se venger de lui, Eugène comparait devant son propre père, le juge Philippe. — 8. Eugénie se fait reconnaître; conversion de Philippe. — 9. Philippe est institué patriarche d'Alexandrie, exerce sa charge pendant de longues années et meurt martyr. — 10. Eugénie devient abbessc du monastère qu'elle a fondé. — 11. Martyre d'Eugénie.

1. — En ce jour aussi est le martyre de la bienheureuse Eugénie ('Aw-gânyà).

2. — Cette sainte était de la ville de Rome (Romé). Le nom de son père était Philippe (Filpos). Il y avait alors le roi impie de la ville de Rome, appelé Commode (Mamdyânos), qui adorait les idoles. Le père aussi d'Eugénie était adorateur des idoles. Cette sainte naquit dans la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ). * Sa mère était chrétienne. Elle lui enseigna, en cachette, la foi des chrétiens. Lorsqu'elle eut grandi, on la fiança à l'un des grands magistrats.

3. — Lorsque son père lui eut exposé ceci, elle lui dit : « Permetts-moi auparavant de partir au désert d'Alexandrie, d'ouvrir mes yeux et de me réjouir de la vue des couvents. » Lorsque son père eut entendu ces paroles,

ሰምዓ ፡ አቡሃ ፡ ደመረ ፡ ላቲ ፡ ፪ሕዕዋን ፡ ወአብሓ ፡ ከመ ፡ ትግበር ፡ ዘፈቀደት ፡ ወወ
 ዕአት ፡ ወስተ ፡ ገዳም ፡ ወኣደት ፡ አድባረ ፡ መነኮሳት ፡ ወበጽሐት ፡ ኅበ ፡ ቤተ ፡ ክር
 ስቲያን ፡ እንተ ፡ ሀለወት ፡ ላቲ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ጻድቅ ፡ ወቅዱስ ፡ ዘስሙ ፡ ቲምድሮስ ።
 ወበጸሓ ፡ ነገረቶ ፡ ነሉሎ ፡ ዘውስተ ፡ ልባ ፡ ወተጠምቀት ፡ ምስለ ፡ ሕዕዋኒሃ ፡ ወመነ
 ኮሳት ፡ በሀየ ፡ ወተሰምየት ፡ ስማ ፡ አውጋንዮስ ፡ ወኢያእመሩ ፡ ከመ ፡ ብእሲት ፡
 ይእቲ ።

4. — ወሶበ ፡ ኢተመደጠት ፡ ኅቤሀ ፡ ኃሠሣ ፡ አቡሃ ፡ ወስተ ፡ ነሉ ፡ መካን ፡
 ወሶበ ፡ ኢረከባ ፡ ገብረ ፡ ጣዖተ ፡ በአምሳሊሃ ፡ ወነበረ ፡ እንዘ ፡ ይሰገድ ፡ ላቲ ፡ ሰርክ ፡
 ወነግሀ ።

5. — ወእምድኅረ ፡ ነበረ ፡ ፪ግመተ ፡ ሞተ ፡ አበ ፡ ምኒት ፡ ዘውእቲ ፡ መካን ፡ ወ
 ኅረደም ፡ መነኮሳት ፡ ለቅዱስ ፡ አውጋንዮስ ፡ ወሢምም ፡ ሀየንቲሀ ።

6. — ወጸገም ፡ እግዚአብሔር ፡ ሀብተ ፡ ፈውስ ፡ ከመ ፡ ያውዕእ ፡ አጋንንተ ፡

1. ደመረ] A ደመረት. — ib. ወአብሓ ፡ ከመ ፡ ትግበር] O ወአብጽሕዎ ፡ ከመ ፡ ትግበር. — 2. ቤተ ፡ ካርስቲያን] O ቤተ ፡ ካርስቲያናት. — 3. ሀለወት] O ሀለወ; A ሀለው sic. — ib. ላቲ] O, A ላቲ. — ib. ኤጲስ ፡ ቆጶስ] A ኤጲስ ፡ ቆጶሳት. — ib. ጻድቅ ፡ ወቅዱስ] A om. — ib. ዘስሙ] P ዘስመ sic. — 4. ወበጸሓ] P, O ወበጸሓ; A ወበጽሐት. — ib. ሕዕዋኒሃ] O ሕዕዋኒሃ sic. — 4-5. መመነኮሳት] P መ መነኮስት sic. — 5. ወተሰምየት] A ወስመየቶ. — ib. ስማ] A om. — ib. አውጋንዮስ] O, A አውጋን ያ. — ib. ብእሲት ፡ ይእቲ] O ይእቲ ፡ ብእሲት; A ብእሲት ፡ ወይእቲ. — 7. ኢተመደጠት] A om. ኢ. — ib. ኅቤሀ] A om. — ib. ኃሠሣ ፡ አቡሃ] A አቡሃ ፡ ወኃሠሣ. — ib. መካን] O መካናት. — 8. ወ ሶበ] A om. — ib. ኢረከባ] A ኢረከቡ. — ib. ገብረ] A ግብረ ፡ ወገ. ጣዖተ] P, A ጣዖት. — ib. በአምሳሊሃ] O በአምሳሌ. — ib. ነበረ] A ነበረት. — 9. መካን] A om. — 11. ለቅዱስ] A ዘቅዱስ. — ib. አውጋንዮስ] A አውጋንያ. — ib. ወሢምም] P ወሢምምስ sic. — 12. እግዚአብሔር] A om. — ib. ያውዕእ] O ያውዕሉ. — ib. አጋንንተ] P አጋንንት.

il lui adjoignit deux eunuques et lui permit de faire ce qu'elle voudrait. Elle partit au désert, parcourut les couvents des moines et arriva à une église, à la tête de laquelle se trouvait un évêque juste et saint, appelé Théodore (Têwodros). Étant arrivée là, elle lui exposa tout ce qui était dans son cœur. Elle fut baptisée avec ses eunuques. Ils se firent moines là. Elle fut appelée du nom d'Engène (ʿAwgānyos). On ne sut pas que c'était une femme.

4. — Lorsqu'elle ne fut pas retournée vers lui, son père la chercha dans tout lieu. Lorsqu'il ne l'eut pas trouvée, il fit une idole à son image et continua à l'adorer, le soir et le matin.

5. — Après qu'il fut demeuré un an en fonction, l'abbé du monastère, c'est-à-dire du sanctuaire, mourut. Les moines élurent saint Eugène et l'instituèrent abbé à sa place.

6. — Le Seigneur lui accorda le don de guérison, afin qu'il expulsât

ወደክሥት ፡ አዕይንተ ፡ ፅውራን ። ወመጽአት ፡ አሐቲ ፡ ብእሲት ፡ ዘባቲ ፡ ጋኔን ፡ ወፈወሳ ፡ ቅዱስ ፡ አውጋንዮስ ።

7. — ወእምድኅረዝ ፡ ወደዮ ፡ ሰይጣን ፡ ፍትወተ ፡ እኩዮ ፡ ውስተ ፡ ልበ ፡ ብእ * ሲት ፡ አሐቲ ፡ ከመ ፡ ትትናገሮ ፡ ለቅዱስ ፡ አውጋንዮስ ፡ ይኅደግ ፡ ደብሮ ፡ ወምንኩስናሁ ፡ ወደውስባ ። ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ቅዱስ ፡ አውጋንዮስ ፡ ቃላ ፡ ይሴላ ፡ ሑሪ ፡ እምኔዮ ፡ ኦእኅተዮ ፡ እስመ ፡ ሰይጣን ፡ አስርሐኪ ። ወሶበ ፡ አስተኃፈራ ፡ ሖረት ፡ ይእቲ ፡ ብእሲት ፡ ኅበ ፡ መኩንን ፡ እስክንድርያ ፡ ወትቤሎ ፡ እስመ ፡ አነ ፡ ሶበ ፡ ሖርኩ ፡ ውስተ ፡ መካነ ፡ እገሌ ፡ መጽአ ፡ ኅቤዮ ፡ ወሬዛ ፡ በሌሊት ፡ መነኮስ ፡ ወፈቀደ ፡ ያኅሥረኒ ፡ ወሶበ ፡ ጸራኅኩ ፡ ኅበ ፡ አግብርትዮ ፡ ወአፅግትዮ ፡ ሖረ ፡ እምኔዮ ። ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ መኩንን ፡ አቡሃ ፡ ለአውጋንዮ ፡ አዘዘ ፡ ያምጽእምሙ ፡ ለመነኮሳት ፡ አሲሮሙ ፡ ወሶበ ፡ አብጽእምሙ ፡ ወወሀቦሙ ፡ ለመኩንን ፡ ካልእ ፡ ከመ ፡ ይኩንኖሙ ፡ በቤቱ ፡ ወቦ ፡ እለ ፡ ሞቱ ፡ እምኔሆሙ ።

* P, 96 v° c.

1. ወይሁሶት] O, A ወይሁሶት. — ib. አዕይንተ] P አዕይንት. — ib. ወመጽአት] A ወመጽአ. — ib. ante አሐቲ A add. ኅቤሁ. — ib. ዘባቲ] P ዘባ sic; O ዘባ. — 3. እኩዮ] A እኪት. — 3-4. ብእሲት ፡ አሐቲ] A ስብእ ፡ በአሐቲ. — 4. ትትናገሮ] A ትትናገር. — ib. አውጋንዮስ] P አጋንዮስ sic. — 5. ወደውስባ] O ወደወስባ; A ወደወስባ. — ib. ቃላ] O, A ቃላ. — 6. ኦእኅተዮ] O, A ኦእምዮ. — ib. እስመ] O om. — ib. አስርሐኪ] P አስርሐኪ sic; A አስርሐኪ. — 6-7. ይእቲ] O om. — 7. መኩንን] A መኩንን. — ib. ወትቤሎ] A ወትቤሎሙ. — 7. ወሬዛ ፡ በሌሊት] A በሌሊት ፡ ወሬዛ. — 8-9. ያኅሥረኒ] A ያሐስረኒ; A ወደሃሥር. — 9. እምኔዮ] A እምኔሃ. — 10. ለአውጋንዮ] A ወአውጋንዮ. — ib. ያምጽእምሙ] A ያውፅእምሙ. — ib. ante መነኮሳት A add. መኩንን. — 10-11. ወሶበ ፡ አብጽእምሙ] A ወአብጽእም. — 11. ወወሀቦሙ] A ወወሀብምሙ. — ib. ካልእ] A ካልኢ. — ib. ይኩንኖሙ] A ይኩንኖምሙ. — ib. በቤቱ] A በሞቱ. — 11-12. ወቦ ፡ እለ ፡ ሞቱ ፡ እምኔሆሙ] O om.

les démons et qu'il ouvrit les yeux des aveugles. Vint une femme qui avait un démon. Saint Eugène la guérit.

7. — Ensuite Satan (Saytân) mit un désir mauvais dans le cœur * d'une femme, au point qu'elle dit à saint Eugène d'abandonner son couvent et son monastier et de l'épouser. Lorsque saint Eugène eut entendu les paroles de cette femme, il lui dit : « Va-t'en loin de moi, ô ma sœur, car Satan t'a tourmentée. » Lorsqu'il l'eut confondue, cette femme alla vers le juge d'Alexandrie et lui dit : « Voici que moi-même, lorsque je suis allée à tel sanctuaire, un jeune moine est venu vers moi dans la nuit et a voulu me déshonorer. Lorsque j'ai crié vers mes serviteurs et mes servantes, il s'en est allé loin de moi. » Lorsque le juge, qui était le père d'Eugénie, eut entendu ceci, il ordonna de faire venir les moines, après les avoir enchainés. Lorsqu'on les lui eut amenés, il les donna à un autre juge, afin qu'il les suppliciat dans son palais. Certains d'entre eux moururent.

* P, 96 v° c.

8. — ወሶበ ፡ ርእዩት ፡ ቅድስት ፡ አውጋንያ ፡ ኃሣሮሙ ፡ ለመነካሳት ፡ ትቤሎ ፡ ለመኩንን ፡ አቡሃ ፡ ኦእግዚእዩ ፡ መሐል ፡ ሊተ ፡ ከመ ፡ እሙን ፡ ለእመ ፡ ነገርኩከ ፡ ም
 ሥጦርዩ ፡ ኢትከልአኒ ፡ መፍቅድዩ ። ወሶበ ፡ መሐለ ፡ ላቲ ፡ ወሰደቶ ፡ ውስተ ፡ መከ
 5 ን ፡ ጽማዊ ፡ ወአርአዩቶ ፡ ምሥጦራ ፡ ወነገረቶ ፡ መፍቅዳ ፡ ከመ ፡ ይአቲ ፡ ወለ
 ቱ ፡ አውጋንያ ፡ ወሰሚዖ ፡ መኩንን ፡ ይቤላ ፡ በአማን ፡ አንቲ ፡ ወለትዩ ፡ አውጋንያ ፡ አ
 መንኩ ፡ በአምላክኪ ። ወአዘዘ ፡ ሶቤሃ ፡ ከመ ፡ ይፍትሕዎሙ ፡ ለመነካሳት ፡ ወለእለ ፡
 ሞቱሂ ፡ በኩንኒ ፡ ከመ ፡ ይቅብር* ምሙ ። ወተጠምቁ ፡ አቡሃ ፡ ወእማ ፡ ወነሉ ፡ ሰብ
 አ ፡ ቤታ ፡ በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ጄአምላክ ፡ ወኮኑ ፡ ክርስ
 ቲያን ።

* P.
97re a.

9. — ወሶበ ፡ ርእዩ ፡ ሰብአ ፡ እስክንድርያ ፡ ሃደማኖቶ ፡ ለፊልጶስ ፡ ሢምዎ ፡ ሊቀ ፡
 ጳጳሳተ ፡ ላዕለ ፡ መንበረ ፡ ማርቆስ ፡ ወነበረ ፡ ብዙኃ ፡ ዓመታተ ፡ እንዘ ፡ ይሰብክ ፡ ሃይማ
 ኖተ ፡ ክርስቶስ ። ወፈነወ ፡ ካልእ ፡ መኩንን ፡ ዓላዊ ፡ ሐራሁ ፡ ከመ ፡ ይቅትልዎ ፡

1. ቅድስት] O om. — ib. አውጋንያ] P አውጋንዮስ. — ib. ኃሣሮሙ ፡ ለመነካሳት] A አሲሮሙ ፡ እ መኒ ፡ ካሳኖት. — 2. ለመኩንን] O ለመኩንን sic. — ib. ኦእግዚእዩ] A ለእግዚእዩ. — ib. ከመ ፡ እሙን] O ከመ ፡ እሙን sic; A om. — ib. ነገርኩከ] A ነገርኩከሙ. — 3. ኢትከልአኒ] O, A ኢትከልአኒ. — 4. ጽማዊ] P ጽማዊ; O ጸማዊ sic. — ib. ወአርአዩቶ] A ወአስተርአዩቶ. — 4-5. ወለቱ] A ወላቲ sic. — 5. አውጋንያ] P አውጋንያ sic. — ib. ወሰሚዖ ፡ መኩንን — በአምላክኪ] P አመንኩ ፡ ወሰሚዖ ፡ መኩንን ፡ ይቤላ ፡ በአማን ፡ በአምላክኪ ፡ ወአዘዘ ፡ አንቲ ፡ ወለትዩ ፡ አውጋንያ ፡ እመንኩ ፡ በአምላክኪ; O ወይቤላ ፡ አ መንኩ ፡ በአምላክኪ; A ወሰሚዖሙ ፡ መኩንን ፡ ወይቤሎ ፡ አማን ፡ ወለትዩ ፡ አውጋንያ ፡ እመንኩ ፡ በአምላክ ኪ. — 6. ከመ] O om. — ib. ይቅብርምሙ] O ይፈትሕዎሙ. — 7. በኩንኒ] O ለኩንኒ. — ib. ይቅብር ምሙ] A ይተብርምሙ. — ib. አቡሃ] A om. — 8-9. ክርስቲያን] A ክርስቲያን. — 10-11. ሊቀ ፡ ጳጳ ሳተ] P ሊቀ ፡ sic ጳጳሳተ; O, A ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — 11. ሃይማኖተ] A ሃይማኖቶ. — 12. ክርስቶስ] A om. — ib. ሐራሁ] P, A ሐራዊ.

8. — Lorsque sainte Eugénie vit l'opprobre infligé aux moines, elle dit au juge, son père : « O mon Seigneur, jure-moi que vraiment, si je t'expose mon mystère, tu ne feras pas obstacle à ma volonté. » Lorsqu'il lui eut juré, elle le conduisit dans un lieu secret et lui fit voir son mystère. Elle lui exposa sa volonté, lui déclarant qu'elle était sa fille Eugénie. Ayant entendu, le juge lui dit : « En vérité, tu es ma fille Eugénie. Je crois en ton Dieu. » Il ordonna aussitôt qu'on déchainât les moines et que ceux qui étaient morts dans les supplices on les enterrât. * Son père, sa mère et tous les gens de sa maison furent baptisés au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu. Ils devinrent chrétiens.

* P.
97re a.

9. — Lorsque les gens d'Alexandrie virent la foi de Philippe, ils l'instituèrent patriarche sur le siège de Marc (Mârqos). Il siégea de nombreuses années, en prêchant la foi du Christ. Un autre juge impie envoya ses

ለፊልጶስ : በኅቡዕ ። ወእንዘ : ይዲሊ : ቀዊሞ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ቀተል
ዎ : በሀየ : ወኮነ : ሰማዕተ ።

10. — ወሶበ : ሰምዓ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘሮሜ : ዜናሃ : ለቅድስት : አውጋንያ :
ተመጠዋ : ኅቤሁ : ወሢማ : እመ : ምኒተ : ላዕለ : ደብረ : ዘኢሃ : ዘሐነጸ : ወየአክ
ላ : መንከሳይያተ : ውኡቱ : ደብር : ፴፻ደናግል : ፻፹ : መንከሳይያት : ወ፪ሕዕዎን : እ
ለ : ነበሩ : ምስሌሃ : ሢሞሙ : ኤጲስ : ቆጶሳተ : ላዕለ : ፪አኅጉር ።

11. — ወካልእ : መከጋንን : አኃዛ : ለአውጋንያ : ቅድስት : ወኩነና : በዘዘዘ
አሁ : ነኅኔ : እስከ : መጠወት : ነፍሳ : ወኮነት : ሰማዕተ : በእንተ : ስመ : እግዚ
እነ : ክርስቶስ ።

በረከታ : ትኩን : ምስለ : አቡነ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለአውጋንያ : ዘተመሰለት : ሕዕወ ።

1. ለፊልጶስ — ቀተልዎ] P omi. — ib. ቀዊሞ] O ቀዊም. — 2. ሰማዕተ] A ሰማዕት. — 3. ሊቀ : ጳጳሳት] P ሳ est en surcharge; O ሊቀ : ጳጳሳተ; le second ጳ est en surcharge. — 5. እመ : ምኒተ] O, A እመ : ምኒተ. — ib. ዘኢሃ] O, A ዘኢሁ. — ib. ዘሐነጸ] A ዘሐነጸ. — 4-5. ወየአክላ] P ወየአክሎ; A ወየአክሎ. — 5. መንከሳይያተ] P መንከሳተ; A መንከሳይያዩ. — ib. ante ውኡቱ] O add. ወ. — ib. ፴፻] A ፵፻. — ib. ante ደናግል] P add. ወ. — ib. ሕዕዎን] O omi. — 6. ኤጲስ : ቆጶሳተ] O, A ኤጲስ : ቆጶሳት. — ib. ፪አኅጉር] O ፪አህጉር; A ሀገር : ፪. — 7. መካልእ] A omi. ወ. — ib. ለአውጋንያ : ቅድስት] A ለቅድስት : አውጋንያ. — ib. ወኩነና] O ወኮነና sic. — 7-8. በዘዘዘአሁ] A በዘዘዘአሁ. — 8. እስከ] O እስመ. — ib. ሰማዕተ] O ሰማተ sic; A ሰማዕት. — 8-9. በእንተ : ስመ : እግዚእነ : ክርስቶስ] O በእንተ : ስመ : እግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ; A በእንተ : እግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ. — 10. በረከታ — ለዓለመ : ዓለም] O ጸሎታ : ወበረከታ : ትኩን : ለፍቁሬ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : ኦሜን; A በረከተ : ጸሎታ : የሃሎ : ምስለ : ፍቁሬ : ስለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ስለ : ጽዮን est écrit sur un grattage; un autre nom propre : በረከተ : ኢየሱስ est en surcharge. — 11. ዘተመሰለት] A ዘተመሰለ.

soldats, afin de tuer Philippe en cachette. Tandis qu'il priaït, en se tenant debout dans l'église, on le tua là. Il devint martyr.

10. — Lorsque le patriarche de Rome eut appris l'histoire de sainte Eugénie, il la reçut auprès de lui et l'institua abbesse sur le propre couvent qu'elle avait bâti. Les religieuses de ce couvent étaient environ trois mille vierges et trois cents moniales. Les deux eunuques qui étaient demeurés avec elle, il les institua évêques sur deux villes.

11. — Un autre juge arrêta sainte Eugénie et la supplicia en divers supplices, au point qu'elle rendit son âme et devint martyre pour le nom de Notre-Seigneur le Christ.

Que sa bénédiction soit avec notre père Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à Eugénie, qui se fit semblable à un eunuque

በእንተ : ክርስቶስ : ታንገሌ : መነኮሳተ : ኢኃወ ።
 ወጽድቀ : አቡሃ : ፊልጶስ : እዜኑ : መትልወ ።
 እመንግሥተ : ምድር : ለመንግሥተ : ሰማይ : አድለወ ።
 እስከ : በትረ : ያርክ : ኮነ : ይጌሥጽ : አበወ ።

5 1. — ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት : ስምዓ : ኮነ : ቅ* ዱስ : ፊቅጦር : ዘሀገረ : ሻው : * P, 97 r b.
 ዘእምአድያመ : አስዩጥ ።

2. — ወለገነቱስ : ቅዱስ : ኮነ : ስመ : አቡቃ : መርመር : ወስማኒ : ለእሙ : ማ
 ርታ ። ወእሙንቱስ : ኮነ : ጳድቃነ : ወያመልክዎ : ለእግዚአብሔር : ዘእንበለ : ፍር
 ሃት : ወኢኮነ : ሎሙ : ወልድ : ወነበሩ : እንዘ : ይስእሉ : ወይቡቡ : ምጽዋተ :

1. ታንገሌ] A om. — ib. መነኮሳተ] A መነኮሳት. — ib. ኢኃወ] A ኢኃው. — 2. ወጽድቀ] A ወጻድቅ. — 3. እመንግሥተ] O እምንገሥተ. — ib. ለመንግሥተ] A om. ለ. — ib. ሰማይ] O, A ሰማያት. — 4. ኮነ : ይጌሥጽ : አበወ] P ኮነ : ይገሥጽ : አበወ ; O ኮነ : ይጌሥጽ : ኢኃወ ; A ይጌሥጽ : እስከ. — ib. O add. le salôm suivant : ስላም : እብል : ቱምድርስሃ : መሥዋዕተ ። ለአውጋንያ : መርሐ : የማናዊ : ፍኖተ ። እለ : ነጻርዎ : ኢኃው : ከመ : የንዎ : ሰማዕተ ። ኢውዕየ : ወኢረሰነ : ምንተ ። እንዘ : በልብስ : የግብር : እሳተ. — 5. ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት] O, A ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — ib. ስምዓ] A om. — ib. ሻው] O ሸው ; A ሳዋ. — 7. ወለገነቱስ] O om. ለ ; A om. ለ. — ib. ወስማኒ : ለእሙ] P ወስማኒ : ለእሙኒ ; A ወስመ : እሙ. — 8. ኮነ] A om. — ib. ወያመልክዎ] P ወያመልክልዎ sic. — 9. ወልድ] O ውሉድ ; A om. — ib. ይስእሉ] A ይስእሎ.

Pour le Christ, en sorte qu'elle aspergea les frères moines.
 Je proclame ensuite la justice de son père Philippe,
 Qui s'occupa plus du royaume du ciel que du royaume de la terre,
 Au point que, devenu patriarche, il reprenait les évêques.

5. MARTYRE DE SAINT VICTOR.

1. Incipit. — 2. Origine et éducation de saint Victor. — 3. Victor remplace son père dans la charge de préfet. — 4. Il est emprisonné à cause de sa foi. — 5. Il subit divers supplices. — 6. Notre-Seigneur lui apparaît. — 7. Martyre de saint Victor. — 8. Son ensevelissement et sa sépulture.

1. — En ce jour aussi fut martyr saint * Victor (Fictor), de la ville de Schâw, du territoire d'Asyouf. * P, 97 r b.

2. — Le nom du père de ce saint était Marmar; le nom de sa mère était Martlie (Märtâ). Quant à eux, ils étaient des justes. Ils adoraient le Seigneur sans peur. Ils n'avaient pas d'enfant. Ils continuaient à

ብዙኃ፡ ለነዳያን ። ወእምዝ ፣ ተወክረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ስእለዳሙ ፡ ወበይእቲ፡ ፣ ዓመት፡
 ፀንሰቶ፡ ቡርክት፡ ፣ ማርታ፡ ለዝንቲ፡ ፣ ማር ፡ ፊቅጦር ፡ ወወለደዳ ፡ አመ ፡ ፱ለግንቦት ።
 ወእምዝ ፡ ሐፀነቶ፡ በተግዳጽ ፡ ወበፈሪሃ ፡ እግዚአብሔር ።

3. — ወሶበ ፡ ኮኖ ፡ ፳አመተ ፡ ወሰዶ ፡ አቡሁ ፡ ኅበ ፡ ንጉሥ ፡ ወሢሞ ፡ ንጉሥ ፡ መስፍን ፡ ህየንተ ፡ አቡሁ ፡ እስመ ፡ ውእቲ ፡ ረስዓ ።

4. — በመዋዕሊሁ ፡ ወእምድኅረ ፡ ኅዳጥ ፡ መዋዕል ፡ በጽሐ ፡ መልእክተ ፡ ንጉሥ ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ኅበ ፡ መኰንን ፡ እንጽናዕ ፡ ከመ ፡ ይቅትሎሙ ፡ ለክርስቲያን ፡ እለ ፡ አይመልኩ ፡ አማልክተ ። ወውእቲሰ ፡ መኰንን ፡ መጽአ ፡ ሀገረ ፡ ሻው ፡ እንዘ ፡ የኃሥሥሙ ፡ ለክርስቲያን ። ወአሚሃ ፡ አስተዋደይዎ ፡ ሰብእ ፡ እኩያን ፡ ለቅዱስ ፡ ፊቅጦር ፡ ከመ ፡ ውእቲ ፡ ኮነ ፡ ያመልክ ፡ እግዚአብሔርሃ ፡ በንጽሕ ። ወሶበሃ ፡ አዘዘ ። ያምጽእዎ ፡ ወአቅምዎ ፡ ቅድሚሁ ፡ ወውእቲሰ ፡ አገበር ፡ ከመ ፡ ይሁዕ ፡ ለአማልክት ። ወሶበ ፡ ዓበዮ ፡ አዘዘ ፡ ያዕሥርዎ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ሞቅሕ ፡ ወእንዘ ፡ ሀሎ ፡ ይ

1. ብዙኃ] *A om.* — *ib.* ወበይእቲ] *A om.* ወ. — *ib.* ዓመት] *O, A* ስዓት. — 3. ፀንሰቶ] *A* ፀንሰት. — *ib.* ለዝንቲ ፡ ማር ፡ ፊቅጦር] *A om.* ዝንቲ ፡ ማር. — 4. ሐፀነቶ] *O* ሐፀነዎ፡ *A om.* — 5. ፳] *A* ፲. — *ib.* ወሰዶ] *A* ወስዱ. — *ib.* እቡሁ] *A om.* — *ib.* ወሢሞ ፡ ንጉሥ] *A om.* — 6. ረስዓ] *A* ረሰዮ. — 6. ወእምድኅረ ፡ ኅዳጥ ፡ መዋዕል] *P om.* ; *O* ወእምዝ ፡ እምድኅረ ፡ ኅዳጥ ፡ መዋዕል. — *ib.* መልእክተ] *A* ህየንተ. — 7. መኰንን] *O* መኮንን *sic.* — *ib.* እንጽናዕ] *O* ሰፊና፡ *A* እንጽና. — *ib.* ይቅትሎሙ] *A* ይቅትልዎ. — 7-8. ለክርስቲያን] *A* ለክርስቲያን. — 8. አይመልኩ] *O, A om.* ኢ. — *ib.* መኰንን] *A* መንኮስ. — *ib.* ante ሀገረ *A add.* ቤ. — *ib.* ሻው] *O* ሸው፡ *A* ው est de seconde main. — 9. የኃሥሥሙ] *O, A* የኃሥሥዎሙ. — *ib.* ወአሚሃ] *A om.* ወ. — *ib.* ante አስተዋደይዎ *A add.* ወ. — *ib.* ሰብእ ፡ እኩያን] *O om.* ; *A* ሰብእ ፡ መሠርያን ፡ እኩያን. — 10. እግዚአብሔርሃ] *A* ለእግዚአብሔር. — *ib.* በንጽሕ] *O, A* በንጹሕ. — 11. ያምጽእዎ] *A* ያምጹእ. — *ib.* አገበር] *A* አንበርዎ. — 12. ዓበዮ] *O, A* አበዮ. — *ib.* አዘዘ] *O* አዘዩ. — *ib.* ሀሎ] *O, A om.*

prier et à donner de nombreuses aumônes aux pauvres. Puis le Seigneur agréa leur prière. Cette année-là, Marthe, la bénie, conçut ce Mar Victor. Elle l'enfanta le 9 de Genbot. Puis elle l'éleva dans la discipline et dans la crainte du Seigneur.

3. — Lorsque Victor fut âgé de vingt ans, son père le conduisit vers le roi. Le roi l'institua préfet à la place de son père, car ce dernier avait vieilli.

4. — En ces jours-là ou peu de jours après, la lettre de l'empereur Dioclétien (Divoqletyânos) arriva au juge d'Enšna', lui enjoignant de tuer les chrétiens qui n'adoraient pas les dieux. Lui-même, le juge vint à la ville de Šehâw rechercher les chrétiens. Alors des gens méchants accusèrent saint Victor, en disant que lui-même adorait le Seigneur purement. Aussitôt il ordonna de l'amener. On le fit comparaître devant lui. Lui-même le contraignit à sacrifier aux dieux. Lorsqu'il lui eut refusé, il ordonna de l'enchaîner dans la prison. Tandis qu'il priait

ጸ.ሊ. : በሀየ : ወረደ. : ጎቤሁ. : መልእክን : እግዚአብሔር : ቅዱስ : ሚካኤል : ወአዕረ
 * ጎ : ውስተ : ሰማይ. ። ወዓቀብተ : ቤተ : ሞቅሕሰ : ሶበ : ኃጥእዎ : ተሀውኩ : ፈደፋ.
 ደ. ። ወእምድጎረ : ጂዕለት : ረከብዎ : ወወሰድዎ : ጎበ : መከንን ።

* P,
97 r° c.

5 ስ. — ወውእቱኒ : ሰደደ. : ጎበ : ዲዮቅልጥያኖስ : ንጉሥ : ወውእቱስ : ተራጎር
 ኃ : ላዕሌሁ : ወተየውሆ : ከመ : ይሚጦ : እምአምልክ : እግዚአብሔር ። ወበዝ : ሶበ :
 ደክመ : ወስከን : አሆ : አብሎቶ : ራንዎ : ወሚጦ : ጎበ : አውጣኮያኖስ : መከንን : እ
 ንዝ : ይብል : ናሁ : ራንውክዎ : ለስ ። ወለእመ : ሰምዓ : እምኒስ : ይሁዕ : ለአማልክ
 ት : ወለእመ : አበየክ : ኢትምሀክ : ቀቲሎቶ ። ወእምዝ : አሰሩ : እደባሁ : ወእገ
 ራሁ : ወወደዩ : ልንመ : ሐባን : ውስተ : አፉሁ ። ወአዘዘ : ከመ : ያብእዎ : ውስተ :
 10 ከርሁ : ሐመር : ወደሰድዎ ። ወእንዝ : ሀሎ : በሀየ : ወረደ. : ጎቤሁ. : መልእክን : እግ
 ዚአብሔር : ወፈትሐ : እማዕሠሪሁ ።

1. ante ወረደ A add. ይጸ.ሊ. (dittologie). — 1-2. መልእክን : እግዚአብሔር : ቅዱስ : ሚካኤል : ወአዕረጎ : ውስተ : ሰማይ] A ሊቀ. : መላእክት : ሚካኤል : ውስተ : ሰማይ : ወአዕረጎ. — 2. ወዓቀብተ] A ወዓቀብት. — ib. ቤተ : ሞቅሕሰ] A om. ስ. — 3. ወወሰድዎ] A om. ወ. — 4. ወውእቱኒ] A ወውእቱስ. — ib. ወውእቱስ] P om. ወ : O om. ወ et ስ. — 4-5. ተራጎርኃ] P ተራጎርኃ sic. — 5. ወተየውሆ] O ወየውሆ. — 5-6. እምአምልክ — ወሚጦ] O om. — 6. ሶበ] A ሶበሃ. — ib. አብሎቶ] A አብሎቶም sic. — ib. ራንዎ : ወሚጦ] A ራንዎ : ወሚጦም. — ib. አውጣኮያኖስ] O አውጣኮያኖ : A አውጣኮያኖስ. — ib. መከንን] O መኮንን sic. — 7. ሰምዓ] P ሰምዓ sic. — 8. አበየክ] O አበየ : A ኃበይክ. — ib. ኢትምሀክ] A ይትመሐክ. — ib. አሰሩ] A አዕረሩ. — ib. እደባሁ] O እደባሁም. — 9. ወወደዩ] O ወወደዩ : A ወደዩ. — ib. ወአዘዘ] O ወአዘዘ. — ib. ከመ] A om. — 10. ከርሁ : ሐመር] A ከርሁ : ሐመር. — ib. ወደሰድዎ] O ወወሰድዎ : A ወደደደዩ. — ib. ወእንዝ] O, A om. ወ. — 11. ወፈትሐ] A ወፈትሐ.

là, l'ange du Seigneur saint Michel (Mik'èl) descendit vers lui et le fit monter
 * au ciel. Lorsque les gardiens de la prison ne le trouvèrent pas, ils
 furent troublés extrêmement. Sept jours après, ils le retrouvèrent. Ils le
 conduisirent vers le juge.

* P,
97 r° c.

5. — Lui-même l'envoya vers l'empereur Dioclétien. Ce dernier se
 montra tendre et se montra doux envers lui, afin de le détourner du culte
 du Seigneur. Lorsqu'il fut fatigué de cette tentative et lorsqu'il ne put pas
 le persuader, il l'envoya et le dirigea vers le juge Eustache (Ἐωστάκο-
 γάνος), en disant : « Voici que je t'envoie Victor. S'il t'écoute, qu'il
 sacrifie aux dieux. S'il te refuse, n'hésite pas à le tuer. » Puis on lui
 ligota les mains et les pieds et on lui mit un frein de fer dans la bouche.
 Le juge ordonna de le faire entrer dans la cale d'un navire et de l'em-
 mener. Tandis qu'il se trouvait là, un ange du Seigneur descendit vers
 lui et le délivra de ses liens.

6. — ወእምዝ : ኣብጽሕዎ : ኅበ : መከራንን : ወቅዱስስ : ኣኃዘ : ይርግሞ : ለመ ከራንን : ምስለ : ንጉሡ : ዓላዊ :: ወሶቤሃ : ተቈጥዓ : መከራንን : ወከራነኖ : ጽኑዓ : ነኑ ነኔ : ወእምዝ : ኣሰሮ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ :: ወእንዘ : ሀሎ : በሀየ : ኣስ ተርአዮ : መድኃኒን : በሰረገላ : ብርሃን : ወአወፊዮ : ኪዳነ :: ወቅዱስስ : ኮነ : ይገበር : እምዩኣቲ : ዕለት : ብዙኃ : ተእምራተ : ወመንክራተ : ወዩፌውስ : ነሎ : ድ

7. — ወሶበ : ሰምዓ : ዘንተ : መከራንን : ተምዕዓ : ወአዘዘ : ያምጽእም : ወዓዲ : ከመ : ይየውሆ : ወዩኒጦ :: ወቅዱስስ : ፀሀሎ : ወረገመ : አማልክቲሁ : ር* ኩሳነ :: ወሶቤሃ : አዘዘ : ከመ : ይዕሥርዎ : ላዕለ : ዘነበ : ፈረስ : ወዩስሐብዎ : መጠነ : ምሀዋረ : ኣሐቲ : ዕለት :: ወእምድኅረዝ : ወደደዎ : ውስተ : ምንዳደ : እሳት : ዘቤተ : ብለኔ : ወከመዝ : ፈጸመ : ገድሎ : በሠናይ ::

8. — ወሥጋሁሰ : ኢየውዕኢ : እምዝንቲ : ቤተ : ብለኔ : ዳእሙ : ወረዱ : በሰ

1. ወቅዱስስ — ለመከራንን] *A om.* — *ib.* ወቅዱስስ] *O om.* ለ. — 2. ንጉሡ] *O, A ንጉሥ.* — *ib.* ወሶቤሃ] *O ወሶበ.* — *ib.* ተቈጥዓ] *A om.* — 3. ወእምዝ : ኣሰሮ] *O ወአወፊ.* — *ib.* በሀየ] *O om.* ለ. — *ib.* ኣስተርአዮ] *A ወኣስተርአዮ.* — 4. በሰረገላ] *A መሰረገላ.* — *ib.* ወአወፊዮ] *O ወአወፊዮ.* — 5. ብዙኃ] *A om.* — *ib.* ነሎ] *A om.* — *ib.* ደውያነ] *A ደውያነ.* — 7. ዘንተ] *O om.* — *ib.* ተምዕዓ] *A ተምዕዓ.* — 8. ከመ : ይየውሆ : ወዩኒጦ] *A የውሆ : ከመ : ይሚጦ.* — *ib.* ፀሀሎ] *A ሰአሎ.* — *ib.* ወረገመ] *O ወረገሞ.* — *ib.* ርኩሳነ] *P ርኩሳኑሳነ sic; O, A ርኩሳን.* — 9. ከመ] *O, A om.* — *ib.* ወዩስሐብዎ] *A ወዩስሐብዎ.* — *ib.* መጠነ] *A መጠዐ.* — 10. ውስተ] *A om.* — *ib.* ምንዳደ : እሳት : ዘቤተ : ብለኔ] *A ምንዳደ : ቤተ : ብለኔ.* — 12. ኢየውዕኢ.] *O ኢየውዕኢ.* — *A ይውዕኢ.* — *ib.* እምዝንቲ : ቤተ : ብለኔ] *A እምዚተ : ብለኔ.* — *ib.* ወረዱ] *A ወረደ.*

6. — Puis on l'amena au juge. Le saint se mit à maudire le juge avec son empereur infidèle. Aussitôt le juge s'indigna et le supplicia d'un violent supplice. Puis il l'enchaina dans la prison. Tandis que Victor se trouvait là, Notre-Sauveur lui apparut sur un char de lumière et lui donna le *kidân*. Quant au saint, il fit, depuis ce jour-là, de nombreux miracles et prodiges et il guérit tous les malades.

7. — Lorsque le juge eut appris ceci, il se fâcha. Il ordonna de l'amener. De nouveau, il s'efforça de le persuader et de le séduire. Mais le saint fourragea et maudit ses dieux impurs. Aussitôt le juge ordonna de l'attacher à la queue d'un cheval et de le traîner pendant un jour de course. Ensuite on le jeta dans le foyer d'une maison de bains. Ainsi il acheva son combat d'une belle manière.

8. — Quant à son corps, on ne le tira pas de cette maison de bains,

* P, 97 v° a.

* P, 97 v° a.

ዋስው ፡ ወገንዝም ፡ በአልባስ ፡ ሠናያን ፡ ወአምዓዝም ፡ በአፈው ፡ ወሐነጹ ፡ ዲቤሁ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ።

በረከቱ ፡ ለዝንቱ ፡ መስተጋድል ፡ ፊቅጦር ፡ ትኩን ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

- 5 ሰላም ፡ ለዝክረ ፡ ስምክ ፡ ምዑዝ ፡ እምአፈው ።
- ወጥዑም ፡ ዓዲ ፡ እምነ ፡ መዓር ፡ ወሂው ።
- ፊቅጦር ፡ በግዕ ፡ ዘአርአያክ ፡ ቅድው ።
- ደኩነኒ ፡ ቤዛ ፡ አመ ፡ ጠብሐክ ፡ በሻው ።
- ደመ ፡ ስምዕክ ፡ ከመ ፡ ማይ ፡ ክዕው ።

1. ወአምዓዝም ፡ በአፈው] *A* ወአጋዝም ፡ ወአስፈው *sic.* — *ib.* ወሐነጹ] *O*, *A* ወሐነፀ. — *ib.* ዲቤሁ] *P om.* — 2. ቤተ ፡ ክርስቲያን] *P*, *A* ቤተ ፡ ክርስቲያን. — 3. በረከቱ — ለዓለመ ፡ ዓለም] *O* በረከቱ ፡ ለዝንቱ ፡ መስተጋድል ፡ ፊቅጦር ፡ ምስለ ፡ ገብሩ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; *A* በረከቱ ፡ ለዝንቱ ፡ መስተጋድል ፡ ፊቅጦር ፡ ትኩን ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ብእሴ ፡ ኢዮሱስ se trouve sur un grattage. — 5. *A* contient deux *salâm* à saint Victor; le premier *salâm* est propre; le voici ፡ ሰላም ፡ ለክ ፡ መርዓዊ ፡ ሥርግው ። በደመ ፡ ስምዕ ፡ ቀይሕ ፡ ወለልብስ ፡ አሚን ፡ (86 v° c) ሕዕው ። ፊቅጦር ፡ ሰማዕት ፡ ዘደወለ ፡ ሻው ። አጥዕመኒ ፡ ማኅሌትዮ ፡ ውስተ ፡ አፈ ፡ ነሱ ፡ ዕይው ። ከመ ፡ ልስሐተ ፡ ማይ ፡ ነቢዝ ፡ ቀሰመ ፡ በሂው. — *ib.* ምዑዝ] *A om.* — *ib.* እምአፈው] *A* እምነ ፡ ነሱ ፡ አፈው. — 7. ዘአርአያክ] *A* ዘበአርአያሁ. — 8. ደኩነኒ] *O* ደኩነኒ *sic*; *A* ደኩነን *sic.* — *ib.* ጠብሐክ] *A om.* ክ. — *ib.* በሻው] *O* በሻው.

mais on descendit avec une échelle, on l'ensevelit dans de beaux vêtements et on l'embauma avec des parfums. On bâtit sur lui une église.

Que la bénédiction du combattant Victor soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à la mémoire de ton nom plus odoriférant que les parfums
 Et plus suave encore que le miel et le sel,
 Victor, toi qui es une brebis dont l'aspect est pur.
 Qu'il devienne mon rachat, puisqu'on t'a immolé à Schâw,
 Le sang de ton martyre qui a été répandu comme l'eau.

ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ ፡ ኮነ ፡ ተገዛኒሮሙ ፡ ለፌልንጦስ ፡ ወሐናንያ ፡ ወበርክዮስ ፡
 ዮሐንስ ፡ ወፊልጶስ ፡ አቡሃ ፡ ለአውጋንያ ፡ ሰማዕት ፡ ወተጋዳሊት ።

ጸሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥን ፡ ኢየሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።
 አሜን ።

ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ ፡ ኮነ ፡ ተገዛኒ ፡ ለቅዱስ ፡ ኤላውትሮስ ፡ ሰማዕተ ፡ አምላ
 ክ ፡ ዘፈጸመ ፡ ስምዖ ።

እግዚአብሔር ፡ ይምሐሮ ፡ በጸሎቱ ፡ ለፍቁሩ ፡ አቅቦ ፡ ኢየሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ሰላም ፡ ለክ ፡ ኤላውትሮስ ፡ ብፁዕ ።

ሰማዕተ ፡ እግዚእ ።

በእንተ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ምስለ ፡ እለ ፡ ተቀትሉ ፡ ሰብእ ።

አሀሉ ፡ ኅበ ፡ ሀሎክ ፡ በታሕተ ፡ ዓቢይ ፡ ምሥዋዕ ።

አስተዳልወኒ ፡ በጸሎትክ ፡ ለብእሷ ፡ ሥሩዕ ።

1. ኮነ] O om. — ib. ለፌልንጦስ] O ለፌልገጦስ; A ለፌቅጦር. — ib. ወበርክዮስ] A ወባርክዮስ. —
 2. ሰማዕት] P ሰማዕታት. — ib. ወተጋዳሊት] O om.; A ተጋዳሊት sic. — 3-4. ጸሎቶሙ — አሜን] O ጸሎ-
 ቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሮሙ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; A ጸሎቶ-
 ሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሃሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሮሙ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን
 est en surcharge; un second nom propre ፡ ጽጌ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

6. MÉMOIRE DE FILENTOS, DE HANÁNYÁ, DE BARACHIE, DE JEAN ET
 DE PHILIPPE, PÈRE D'ÉUGÉNIE.

En ce jour aussi est la mémoire de Filentos, de Hanányá, de Barachie (Barekyos), de Jean (Yohannès) et de Philippe (Filpos), père d'Eugénie ('Aw-gányá), martyre et combattante.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi 'Iyasou pour les siècles des siècles. Amen.

7. MÉMOIRE ET SALÂM DE SAINT ÉLEUTHÈRE.

En ce jour aussi est la mémoire de saint Éleuthère ('Élâwteros), martyr de Dieu, qui a achevé son martyre.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de son cher 'Aqba-'Iyasous pour les siècles des siècles.

Salut à toi, bienheureux Éleuthère,
 Martyr du Seigneur,
 Toi qui as été le compagnon de gens qui ont été tués pour Jésus-Christ.
 Que je me trouve là où tu te trouves sous le grand autel.
 Fais de moi, par ta prière, un homme prédestiné.

III. — Propre¹.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ ኮነ፡ ተገዛኑ፡ ለአብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ገብረ፡ ናዝ ራዊ፡ ድንግል፡ ወንጹሕ፡ መስተጋድል፡ ወቀናኒ፡ ለሕገ፡ እግዚአብሔር።

2. — ወኮነ፡ አበዊሁ፡ ክቡራን፡ ወእሙንቱ፡ ኮነ፡ ራራህያን፡ እግዚአብሔር፡ ወሕገ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ወእሙንቱኒ፡ መገይምናን፡ ኅራ.*ን፡ ወመፍቀርያተ፡ እግዚአብሔር። ወሶበ፡ ተወልደ፡ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ልህቀ፡ በጥብብ፡ ወበትምህርት፡ ወበፈረሃ፡ እግዚአብሔር፡ ተሰይመ፡ ዲያቆነ፡ ኃሠሦ፡ መጽሐፈ፡ ነቢያት፡ ወሐዋርያት። ወረከበ፡ በውስተ፡ ሕገ፡ ኦሪት፡ ዘይብል፡ ወዘሰ፡ ሠግረ፡ ወአብደረ፡ ባቲ፡ በዕለተ፡ ሰንበት፡ ግብረ፡ ሞተ፡ ለይሙት። ወካዕበ፡ ረከበ፡ አባ፡ ሲኖዳስ፡ አክብሩ፡ ሰንበታትኖ፡ በተጠናቅቆ፡ ሶበ፡ ይቤሎ፡ ክልኤሆሙ፡ ይብል፡ ወንጌልኖ፡ ለበወ፡ ወይቤ፡ ለኖውጣ፡ አሐቲ፡ ኅርመት፡ ቅርጾታ፡ ኢትኅልፍ፡ እምኦሪት፡ ወእምነቢያት። ወዘሰ፡ ያሰትት፡ ወያኦትት፡ አሐተ፡ ዕለተ፡ ወአሐተ፡ ቃለ፡ እምዕለተ፡ ትእዛዝ፡ ሕ

* A, 87 r° u.

4. መፍቀርያተ] A መፍቀሪት sic. — 6. መጽሐፈ] A add. ለ. — 7. ወረከበ] A ረከበት. — 11. ወያኦትት] A ወየሐትት.

III. — Propre.

8. VIE DU SAINT PÈRE ABBA GABRA-NĀZRĀWĪ.

- 1. Incipit. — 2. Origine et éducation de Gabra-Nāzrāwī; son élévation au diaconat. — 3. Son monastère, son sacerdoce, son évangélisation du Tigre et son ascétisme. — 4. Quelques-uns de ses miracles. — 5. Son état de sainteté. — 6. Ses dernières recommandations au sujet de l'orthodoxie; sa mort.

1. — En ce jour aussi est la mémoire du saint Père Abba Gabra-Nāzrāwī, vierge, pur, ascète et zélé pour la loi du Seigneur.

2. — Ses parents étaient nobles. Eux-mêmes craignaient le Seigneur et observaient la loi de l'Église. Ils étaient aussi des fidèles excellents¹ et aimant le Seigneur. Lorsque ce saint fut né et eut grandi dans la sagesse, dans la doctrine et dans la crainte du Seigneur, il fut ordonné diacre. Il scruta les livres des prophètes et des apôtres. Il trouva dans la Loi mosaïque le passage qui dit : *Celui qui a violé le sabbat et a préféré, le jour du sabbat, faire une œuvre, qu'il meure de mort*². En outre, il trouva le commentaire d'Abba Sinoda (Sinodās) sur le texte : *Honorez mes sabbats avec diligence*, où Abba Sinoda parle des deux sabbats. Il comprit mon Évangile qui dit : *Qu'un seul iota, un seul trait et un seul pétiole ne passent pas de la Loi et des prophètes. Quant à celui qui néglige et omet un seul jour de*

* A, 87 r° u.

1. Le texte, propre à A, du récit de la VIE DU SAINT PÈRE ABBA GABRA-NĀZRĀWĪ est souvent incorrect et très obscur; il est même parfois manifestement fautif (altérations graves) et incompréhensible. — 2. Ex., XXXI, 14.

ዑዕ : ይከውን : በመንግሥተ : ሰማያት ። ወካዕበ : ለበወ : ወያቤ : መድኃኒን : ዘኢኃ
ደገኒ : አቡሁ : ወእሙ : ወዓዲ : ነፍስ : ወኢደክል : ያጸመደኒ : ወከዋን : ረድእየ ።

3. — ወእምድኅረ : ሐረ : ኅበ : አቡን : ኅርኅርዮስ : ወልዱ : ለአቡን : አኖሬዎስ :
ዘደብረ : ጽጋጃ : ወመነክስ : በኅቤሁ ። ወእምዝ : ነበረ : በብዙኅ : የማ : ወብዙኅ : ት
ጋህ : በጾም : ወበጸሎት : ወእምድኅረዝ : ገዳመ ። ወእምዝ : ተሠይመ ። ራተወ ; 5
ይሐር : ብሔረ : ትግራይ : ምስለ : አባ : ያዕቆብ : ወዜነወ. : መጻሕፍተ : እግዚአ
ብሔር : ብሉይ : ወሐዲስ : እመነኮሳት : ከሠተ : ሎቱ : ሕሊናሁ : ወያቤሎ : እግዚ
አብሔር : ያረድእኒ : ወገብሩ : ኅቡረ : ወነሥኦ : አባ : ያዕቆብ : ጉሕሉተ : ወ
ይቤሎ : ኢትግበር : ወተፈልጠ : በበደናቲሆ* ሙ : በፈቃድ : እግዚአብሔር : ተግ
ዕዝነ ። ወገብረ : ምኒተ : በሀየ : ወተጋብኦ : ኅቤሁ : ብዙኃን : ወገብረ : ቀኖና ; 10
በሀየ : ዓቀብ : ትእዛዝየ : ወክብረ : ሰንበታትየ : ፪ሆን : ወክብረ : በዓላት : ዘመና
ትው : ወሥርዓታተ : ምንደስና : እስከ : ሰርክ : ወዓቀብ : ሰዓተ : በበገዜሁ : እን
በለ : አጽርዖ : ወንዋዩ : ባዕዳን : ኢይንሥኦ : ወከህናትኒ : በሀልዶን : ወያረግ

6. መዜወ.] A መተኪው sic. — 9-10. ተግዕዝነ] A ተግዕዝናዮ. — 10. ምኒተ] A ተምኒተ sic. —
12. ወሥርዓታተ] A ወሥርዓታት. — ib. ሰዓተ] A ሰዓት.

précepte et une seule parole relative au jour de précepte, il deviendra petit dans
le royaume des cieux¹. En outre, il comprit ce que dit Notre-Sauveur : *Celui
qui n'aura pas abandonné son père, sa mère et encore soi-même ne pourra pas
me servir et devenir mon disciple*².

3. — Lorsqu'il alla vers notre Père Grégoire (Gorgoryos), fils spirituel
de notre Père Honorius (Anorêwos), de Dabra-Segâdjâ, il se fit moine auprès
de lui. Puis il persévéra dans un grand labeur, dans de nombreuses
veilles, dans le jeûne et dans la prière. Ensuite il alla au désert. Puis il
fut ordonné prêtre. Il désira aller au pays du Tigre (Tegrây) avec Abba
Jacques (Yâ'qob). Ils expliquèrent aux moines les Écritures du Seigneur, de
l'Ancien et du Nouveau Testament. Abba Gabra-Nâzrâwi révéla sa pensée à
Abba Jacques et lui dit : « Le Seigneur nous aidera. » Ils travaillèrent
ensemble. Mais Abba Jacques agit avec ruse. Abba Gabra-Nâzrâwi lui dit :
« Ne travaille plus avec moi. » Ils se séparèrent l'un de l'autre* sur la volonté
du Seigneur, en disant : « Nous nous rendons libres l'un de l'autre. » Abba
Gabra-Nâzrâwi fit un monastère là. Beaucoup de moines se réunirent auprès
de lui. Il fit des canons là. Il observa mes commandements, la gloire de
mes deux sabbats, la gloire des fêtes d'obligation et les règles monas-
tiques depuis le matin jusqu'au soir. Il observa les heures, chacune en leur
temps, sans cesser. Il défendit de prendre le bien d'autrui. Il défendit aux
prêtres de recevoir des soudoiments. Il défendit de maudire, au nom du

1. Matth., v, 18-19. — 2. Luc, xiv, 26.

* A,
87 r° b.

* A,
87 r° b.

መ፡ በስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዘኮነ ፡ ከዊኖ ፡ ወዝንቱ ፡ ይሚህሮሙ ፡ ለደቂቁ ። ወለሊ
 ሁሰ ፡ ወአልቦ ፡ ዓቅም ፡ ለጸሎት ፡ ተዘኪሮ ፡ ወይቤ ፡ ዳዊት ፡ እባርከ ፡ ለእግዚአብሔ
 ር ፡ በኩሉ ፡ ጊዜ ። ወዘልፈ ፡ ስብሐቲሁ ፡ ውስተ ፡ አፉሮ ። ወዓዲ ፡ ይቤ ፡ ወእዛዋዕ ፡
 በትእዛዝክ ፡ ወኢያረሰዕ ፡ ቃለክ ፡ ወዓዲ ፡ ኢይትረከብ ፡ ይትኑረም ፡ እምነ ፡ ስብ
 5 ሐት ፡ ዘቦቱ ፡ ይም ። ወበመዓልትሂ ፡ ኢይበልዕ ፡ ዘእንበለ ፡ ቪዕለት ፡ ወቈስጠንጢኖስ
 ሂ ፡ ኢይበልዕ ፡ ዘእንበለ ፡ ኅብስት ፡ ወረከበ ፡ ከዊኖ ፡ በሕገ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይዜክ
 ፈ ፡ ለነፍሱ ፡ ሕማማተ ፡ እግዚአ ፡ ወይውኅዝ ፡ አንብዑ ፡ እስከ ፡ ይርኅስ ፡ መከደደ ፡
 እገሪሁ ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ረሲኖ ፡ ተዘኪሮ ፡ ወይቤ ፡ ብፁዓን ፡ እለ ፡ ይላህዉ ፡ ይ
 እዜ ፡ እስመ ፡ እሙንቱ ፡ ይትፌሥሑ ፡ እስከ ፡ ይሰግድ ፡ ተዕሂኖ ፡ ፍትወተ ፡ ዓለም ፡
 10 ወኢሞአ ፡ መፍቀሬ ፡ ስብእ ፡ እንግዳ ፡ ኗሊቃናተ ፡ ተዘኪሮ ፡ ይሰፍሕ ፡ ለውሂብ ፡
 የማኖ ። ብፁዕ ፡ ዘርእ ፡ ጸዮን ፡ ወይቤ ፡ ተዘኪሮ ። ወደጠውቃ ፡ ለነፍሱ ፡ በቀር ፡
 ወበዕርቃን ፡ ወበድኅም ፡ ወሐፍ ፡ ተዘኪሮ ፡ ዘይ*ቤሎ ፡ ለቀሌምንጦስ ፡ ወግኅዕ ፡ ሥ
 ልጣኖ ፡ ለርጉም ፡ በጾም ፡ ወበጸሎት ፡ ወበብዙኅ ፡ ትጋህ ፡ ሌሊተ ፡ ወበእንተ ፡ ኢ

* A.
87 1° c.

2. ለጸሎት] A ለጸሎተ. — 8. ይላህዉ] A ይላህዉ sic. — 13. ትጋህ] A ተህህል sic.

Seigneur, qui que ce soit. Il instruisit ses enfants spirituels. Lui-même n'eut pas de mesure pour la prière, se souvenant de ce que dit David (Dâwit) : *Je bénirai le Seigneur en tout temps. Toujours sa glorification sera dans ma bouche*¹. En outre, (David) dit : *Je méditerai tes commandements et je n'oublierai pas tes paroles*². David dit encore : *Il ne se trouvera pas avec ceux qui louent et il sera écarté de la glorification celui qui répand le sang*. Durant le jour, Abba Gabra-Nâzrâwi ne mangeait pas, sauf trois jours par semaine. Constantin (Quasstantinos) aussi ne mangeait que du pain. Abba Gabra-Nâzrâwi s'appliquait à méditer la loi du Seigneur. Il se rappelait à lui-même la Passion de son Maître. Ses larmes coulaient au point que l'escabeau de ses pieds était mouillé. Il était embrasé de l'Esprit-Saint et se souvenait de ce que dit Notre-Seigneur : *Bienheureux ceux qui se lamentent maintenant, car eux-mêmes se réjouiront*³. Il était pieux au point qu'il adorait le Seigneur, même en allant à cheval. Le désir du monde ne le vainquit pas. Il était l'ami des étrangers, se souvenant des sept diacres. Il étendait sa main droite pour donner. Il se souvenait de ce qu'avait dit le bienheureux Zar'a-Syon. Il se tourmentait lui-même par le froid, par la nudité, par la fatigue et par la sueur, se souvenant de ce que Pierre a dit * à Clément (Qalémentos) : « Réprime la puissance du Maudit par le jeûne, par la prière et par de nombreuses veilles pendant la nuit. ». A l'exemple d'Abba Isaïe, il ne prenait pour lui-même aucun avantage sur

* A.
87 1° c.

1. Ps., xxxiii, 2. — 2. Ps., cxviii, 16. — 3. Matth., v, 5.

ሳይያስሂ : አልቦ : ዘአቆዘየ : ለርእሱ : እምነ : ደቂቁ : እመሂ : በመብልፅ : ወእመሂ : በመቆቱ : ወእመሂ : በጸብሕ : ወገበረ : ቀኖኖ : ፩፩ወዓቀቦ : ዘንተ : እስከ : ተፍጻሚ ቱ : ፍልሰቱ ።

4. — ወገንቱስ : አቡን : ገብረ : ናገራዊ : ተውሀበ : አእምሮ : ወልቡኖ : ወመ ክፈልታተ : ብዙኃ : አውዕኦ : ኢጋንንት : ወፈውሶ : ድውያን : ወገበረ : ኃይላት : ወፈ ክሮ : ኅቡአት : እስከ : ይእዜ : ወበመንፈስ : ቅዱስ : ያኦምር : ነሱ : ወሶበሂ : ይና ገገገዎ : ደቂቁ : ያዜክሮሙ : ዘኃብኦ : ኃጣውኢሆሙ : ወሐለየ : በልቦሙ : ዘያከው ን : እምቅድመ : ያኩን ። ወዓሂ : ንኩቲተ : እምነ : መንክራቲሁ : ንዘክር : ወአሐተ : ረከቦ : ለኖኅተ : ዴዴ : ምዕረ : ንሥግተ : ወሚጠ : ገጸ : ኅቦ : አምላኩ ። ወአዕረጎ : አብ : መሥዋዕተ : ወነዚሆ : ከመ : ማይ : ወተርኅወ ። ወለሊሁስ : በፈቃዱ : ለእግዚ 10 አብሔር : ወኃለፈ : ደቂቁ : ፪ተኦምር : ወአማኅዐነሂ : ቤተ : ክርስቲያን : ወሬዛ : ከ መ : ረከበ : ዓምያ : መንገል : አዜብ : ወጸውዎሙ : ለእሊዓሁ : አርዳኢሁ : እምድኅረ : ሰዓት : ወየዓክሉ : ፲ወ፯ : እለ : ሀለዉ : ህየ : ወበዕዳንሂ : ሖኖ : በእንተ : መፍቅድ : ወይቤሉ : ንፁ : አእትትዎ : ወኢትኖፍቁ : ምንተኒ ። ወበእንተ : ዓቂቦትኪ : ወአዕትትዎ :

2. በጸብሕ] A በጸብሕ sic. — 4. ያእዜ] A ያእዜ. — 5. ወበመንፈስ] A ወበመንፈስ. — ib. ያኦምር] A ያኦምር. — 5-6. ያናገገገዎ] A ያትናገገገዎ. — 9. ንሥግተ] A ንግሥተ sic. — 13. ሀለዉ] A ሀለው sic. — 14. ወአዕትትዎ] A ወአዕትትዎ sic.

ses enfants spirituels, soit dans la nourriture, soit dans la boisson, soit dans l'assaisonnement des mets. Il observa, dans la pratique, chacun des canons jusqu'à la fin de sa vie et jusqu'à son départ de ce monde.

4. — A notre Père Gabra-Nâzrâwi furent donnés la science, l'intelligence et des charismes nombreux : expulsion de démons, guérison de malades, accomplissement de prodiges et explication de choses cachées jusqu'à maintenant. Par l'Esprit-Saint il connaissait tout. Même lorsque ses enfants spirituels le consolaient, il leur rappelait leurs péchés secrets. Il percevait ce qui se passait dans leur cœur, avant que cela eût lieu. En outre, mentionnons quelques-uns de ses prodiges. Premier miracle. Il trouva une fois la grand'porte du monastère verrouillée. Il tourna son visage vers son Dieu. Le Père Abba Gabra-Nâzrâwi, après avoir offert le saint sacrifice et aspergé la porte avec de l'eau bénite, la vit s'ouvrir. Quant à lui, sur la volonté du Seigneur, il passa avec ses enfants spirituels. Deuxième miracle. Étant jeune, il restaurait une église. Il trouva une colonne tombée vers le sud. Il appela ses propres disciples. Une heure après, il y avait environ dix-sept moines qui se trouvaient là. D'autres aussi vinrent par nécessité. Il leur dit : « Allez, soulevez cette colonne et n'hésitez pas. Pour la conserver soulevez-la sur la volonté du Seigneur. » Ils ne purent nullement la soulever à cause de leur méchanceté.

በፈቃድ : እግዚአብሔር : ወአምንተኒ : እምነ : እከዮሙ : ወእምድኅረዝ : መ
 ተሩ : እምነ : ግዘፈ : ቫዕመት : ወእምነ : ከተማዑ : ቫዕቅም ። ተቃወምዎ : ሰብእ :
 ብዙኃን : መ* ነከሳት : ወእምነ : ካልእ : መካኑ : ለአቡነ : ዮሐንስ : ወእምሰብአ : ዓ
 ለም : ወእምዝ : በላ : ወእምዕውራን : ወስእንዎ : አልዕሎቶ : ወይቤሉ : ኃደጉ : ወጸ
 ለየ : ላዕሌሃ : ወፈጸሞ : ጸሎቶ : ወርቅየ : ጸሎተ : ምስለ : አንብዑ ። ወእምዝ :
 ይቤሎሙ : አልዕልዎ : ወይቤልዎ : አቀምዎ : በፈቃድ : እግዚአብሔር ። ሣልስ : ተ
 አምር : ወፈንዎሙ : ለአርድእቲ : ውስተ : ርኅቅ : ብሔር : ሐድያ ። ወባሕርየ : አ
 ዕረፈ : ለረድእ : ወእእመረ : አቡነ : አባ : ገብረ : ናዝራዊ : በመንፈስ : ወይቤሎ :
 ለቀሰስ : በውስተ : ምሥዋዕ : ዝክር : ለይስሐቅ : በይእቲ : ዕለት : እንተ : ባቲ : አ
 ዕረፈ : ወእምድኅረዝ : ቺአውራኃ : አተወ : ወዜነወ : ዕለቶ : ወተረክበ : ከማዑ ። ንስ
 ቲተ : ዘክርነ : ወኃደግነ : ዘይብዝሃ ።

* A. 87 v° a

5. — ወአቡነ : ገብረ : ናዝራዊ : ይምዕድ : እንተ : ጸብሐት : ወያዚክሮሙ : መ

2. ቫዕመት] A ቫዕመት. — 4. በላ] A sic. — 5. ወርቅየ] A sic. — 7. ሣልስ] A ግህል sic. — 7. ወባ
 ሕርየ] A sic. — 9. እንተ] A እንዘ. — 11. ዘክር] A ተዘክረን sic. — 12. እንተ : ጸብሐት] A እንተ :
 ጸባሕተ sic.

Ensuite ils la coupèrent. Elle avait une épaisseur de trois coudées et, à partir de son sommet, une longueur de trois mesures. S'acharnèrent à soulever cette colonne beaucoup de gens, des * moines d'un autre couvent : du sanctuaire de notre Père Jean (Yohannès) et des gens du monde. Ils ne purent pas la soulever. Ils dirent qu'ils l'abandonnaient. Abba Gabra-Nâzrâwi pria sur la colonne. Ayant achevé sa prière avec des larmes, il leur dit ensuite : « Soulevez-la. » Ils lui dirent oui et ils la dressèrent sur la volonté du Seigneur. Troisième miracle. Il envoya ses disciples dans un pays éloigné : à Hadyâ. Son disciple Isaac mourut. Notre Père Abba Gabra-Nâzrâwi le sut par l'Esprit-Saint. Il dit au prêtre, à l'autel : « Souviens-toi d'Isaac (Yeshaq) : c'est aujourd'hui le jour où il est mort. » Six mois après, il retourna à son pays. Il annonça le jour de la mort d'Isaac. Il se trouva être ainsi. Nous avons mentionné quelques-uns de ses miracles, mais nous avons omis les plus nombreux.

* A. 87 v° a.

5. — Notre Père Gabra-Nâzrâwi exhortait, chaque jour, les fidèles. Il

ሪረ : ሞት : ወሰዓት : ለዕለት : ወያስተፈሥሐሙ : በሕንጻ : መንግሥተ : ሰማያት : ለጻ
 ድቃን : ዕባቲ : ሞላዊ : ከዊኖ : እንበለ : ሐኬት : ወዓቀበ : መርዔቶ : እምነ : ተኩላት :
 ወአገቦብት : ወእምነ : አክይስት : መሣጥያነ : ነፍሳት : ወአክ : ለባሕቲቶሙ : ዘኮነ :
 ዓላዊ : አላ : ለመኳንንት : ወለዓበይትሂ : ወለአብዕልትሂ : ለእድ : ወለሕፃናት : ይስ
 ሕብዎሙ : ወደጌሥጽዎሙ : በእንተ : አምልኮቶ : ለእግዚአብሔር ። እስመ : ይብ
 ል : መጽሐፍ : አፍቅር : በጸክ : ከመ : ነፍስክ ። ወብዑዕሰ : ገብረ : ናገራዊ : አቡነ :
 ሶበ : ይበውዕ : ውስተ : ቍርባን : ያልዕል : ሕሊና : ምድራዊ : ወያውኅዝ : አንብዓ :
 ከመ : ዘሞተ : ነቅዓ : ማ* ይ : መልዕልተ : ርእስክ : ወለሊሁ : ይቤ : መጽአኒ : ሕ
 ሊና : ዘእንበለ : አሐቲ : ዕለት : እንዘ : ሀሎኩ : በውስተ : ምሥዋዕ ። ውእቱሰ :
 ዘኮነ : ላዕሌሆሙ : በእንተ : አኅው : ዕፁብኬ ። በእንተዝ : ብእሲ : ናስተበዕዖ : ወ
 አክ : ንሕነ : አላ : ለነቢይ : ንሰምዖ : ወይቤ : ብዑዕ : ብእሲ : ዘይፈርሆ : ለእግዚ
 አብሔር : ወዘይፈቅድ : ትእዛዘ : ፈድፋድ ። ወካዕበ : ይቤ : ብፁዓን : እለ : ንጹሓን :
 በፍኖቶሙ : ወእለ : የሐውሩ : በፍናዊሁ ። ስብሐት : ለአብ : ዘኃረዮ : ስብሐት : ለወ

* A, 87 v° b.

10

10. ናስተበዕዖ] A ናስተበዕዖ.

leur rappelait la mort amère et l'heure du dernier jour. Il les réjouissait par l'édifice du royaume des cieus, récompense pour les justes. Étant pasteur sans paresse, il garda son troupeau des loups, des hyènes et des serpents, ravisseurs d'âmes. Non seulement n'importe quel infidèle, mais les magistrats, les grands, les riches, les hommes, les femmes et les enfants, il les attirait et les reprenait au sujet du culte à rendre au Seigneur. En effet, l'Écriture dit : *Aime ton prochain comme toi-même*¹. Lorsque le bienheureux Gabra-Nâzrâwi, notre Père, entra dans l'église pour le sacrifice eucharistique, il élevait sa pensée des choses terrestres et faisait couler ses larmes, comme s'il allait mourir et comme si une source* d'eau était sur sa tête. Lui-même disait : « La pensée des choses célestes me vient immanquablement chaque jour, tandis que je me trouve à l'autel. » Quant à lui qui était à la tête de ses frères, il n'agissait que pour eux. C'est donc admirable. C'est pourquoi nous déclarons bienheureux ce saint homme. Ce n'est pas nous qui le déclarons bienheureux, mais nous entendons le prophète qui dit : *Bienheureux l'homme qui craint le Seigneur et qui veut accomplir ses commandements exactement*². En outre, il dit : *Bienheureux ceux qui sont purs dans leur voie et qui vont dans les voies du Seigneur*³. Gloire au Père qui le choisit. Gloire au Fils qui l'aima. Gloire à l'Esprit-Saint qui

* A, 87 v° b.

1. Lév., xix, 18. — 2. Ps., cxi, 1. — 3. Ps., cxviii, 4.

ልድ : ወለዘአፍቀሮ : ስብሐት : ወለመንፈስ : ቅዱስ : ወለዘአሥመሮ : ወረሰየ : ማ
 ጎደሮ : በጅመለኮት : ሎቲ : ስብሐት : በአሐቲ : ምልክና : እንበለ : ተፈልጦት :
 ይእዘኒ : ወዘልፈኒ : ወለዓለመ : ዓለም : አሜን ።

5 6. — ወሰበ : በጽሐ : ፍልሰተ : ሥጋሁ : እምዝንቱ : ዓለም : ኃላፊ : አስተጋብ
 አመ : ለደቂቁ : ወሰምም : እንዘ : ይብል : ስምዓ : መንፈስ : ቅዱስ : ወአልቦ : ዘመ
 ሐርኩክመ : እምጎቤየ : እምጥወጅመጸሕፍት : አስተጋቢእየ : ኢትትገዓዘ : እምኔሆን :
 ኢለየማን : ወኢለቦጋም : እስከ : ለዓለም ። ወበእንተ : ሃይማኖተ : ሥላሴሃ : ይቤሎ
 10 መ : አጽንዑ : ዘመሐርኩክመ : ወኢለበወ : እምድጎሬክመ : ወሓይዝት : ወንፋሳት :
 ወኢያንቀልቅልክመ : ወኢይኩኑ : ዲበ : ኖዓ : ሕንዓቲክመ : ወኢትጎበሩ : ሃይማ
 ኖትክመ : ወከህዩ : ወኢኃፈሩ : ጎበ : ህላዌሁ : ዘእምቅድመ : ዓለም : ምስለ : አ
 ብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : ጳፊቅሊጦስ : ወኢው* ላዲ : ህላዌሆመ :
 ጅመንግሥቶመ : ወጅምኩናኖመ : ወጅግህሎመ : ወምሕረቶመ : ወጅአልቦመ :

* A,
87 v° c.

5. ወስምም] A ወስምም. — 6. አስተጋቢእየ] A አስተጋቢየ sic. — 8. ወሓይዝት] A ወሓይዛት sic.
 — 9. ሕንዓቲክመ] A ሕፃናቲክመ.

se plut en lui et établit sa demeure en lui. Gloire au Seigneur dans une seule divinité et dans une seule domination, sans séparation, maintenant, à jamais et pour les siècles des siècles. Amen.

6. — Lorsque fut arrivé pour lui le départ de son âme de ce monde passager, il réunit ses enfants spirituels. Il leur déclara, en disant : « L'Esprit-Saint m'est témoin que je ne vous ai enseigné rien d'autre que les quatre-vingt-une Écritures, que j'ai réunies pour vous. Ne vous en affranchissez jamais, ni à droite, ni à gauche. » Au sujet de la foi en la Trinité il leur dit : « Affermissez ce que je vous ai enseigné. On ne comprendra pas cet enseignement après vous. Que les torrents et les vents ne vous ébranlent pas. Que vos édifices ne se trouvent pas sur le sable. Ne vous unissez pas, dans votre foi, à ceux qui sont hérétiques et ne révérent pas le Seigneur, dont l'existence était, avant le monde, avec le Père, le Fils et l'Esprit-Saint Paraclet, mais non * générateur. Une est la nature des personnes divines; une est leur royauté; une est leur souveraineté; une est leur clémence; une est leur miséricorde. Aucune personne n'est d'essence différente, ni faite, ni créée, dans la sainte Trinité. Le Père est Seigneur; le Fils aussi est Seigneur; l'Esprit-Saint aussi

* A,
87 v° c.

ብዑድ ፡ ወግቡር ፡ ወፍጡር ፡ ውስተ ፡ ቅድስት ፡ ሥላሴ ፡ ኦብኒ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወ
 ወልድኒ ፡ ውእቱ ፡ እግዚአብሔር ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስኒ ፡ እግዚአብሔር ፡ ውእቱ ፡ በ
 ዝንቱ ፡ ሃይማኖት ፡ ቅንዓት ፡ አሐቲ ፡ ልብክሙ ፡ አልቦ ፡ ዘዩዓቢ ፡ ወአልቦ ፡ ዘዩሐ
 ስፊ ፡ እምኔሆሙ ፡ አላ ፡ ጅናቡር ፡ ህላዌሆሙ ፡ አልቦ ፡ ዘይትጫረዮሙ ፡ ወአልቦ ፡ ዘይ
 ትጫሰሎሙ ፡ ለቅድስት ፡ ሥላሴ ፡ በሰማይ ፡ በላዕሉ ፡ ወበምድር ፡ በታሕቱ ፡ ከመ ፡
 ቀዳሚ ፡ ይቤ ፡ ምሥጢር ፡ ላዕሌሁ ፡ አልቦ ፡ ዘይትጫሰሎ ፡ ከይሁ ፡ እስመ ፡ መልዕል
 ተ ፡ እምሳል ፡ ንሕን ፡ ወጥቅመ ፡ ርእሰክሙ ፡ በአሚኒ ፡ ኦብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡
 ቅዱስ ፡ ወእመቦ ፡ ዘወሰከ ፡ ላዕለ ፡ ሥላሴ ፡ ኡኑው ፡ ዘአሕፀፀ ፡ ውጉዝ ፡ ውእቱ ፡ ወእ
 ምዝ ፡ ዘንተ ፡ ብሔሎ ፡ ወአለቢዎ ፡ ለደቂቁ ፡ አቡነ ፡ ገብረ ፡ ናዝሬዊ ፡ አዕረፊ ፡ በ
 ሰላም ፡ አመ ፡ ጅለታኅሣሥ ፡ በዕለተ ፡ እኑድ ፡ እምድኅረ ፡ ቀናርባን ።

ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የገሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

1. ኦብኒ] A ኦብኒ. — 4-5. ዘይትጫሰሎሙ] A ዘይትጫሰሎሙ. — 6. ዘይትጫሰሎ] A ዘይትጫሰሎ. —
 9. ብሔሎ] A ብሔሎ sic. — ib. ለደቂቁ] A ለደቂቁ. — ib. ኦብኒ] A ኦብኒ.

est Seigneur. Que pour la profession de cette foi votre zèle soit unanime. Aucune personne n'est plus grande que l'autre; aucune n'est plus petite que l'autre, mais les trois personnes sont, chacune, consubstantielles. Rien n'est égal et rien n'est semblable à la sainte Trinité, au ciel là-haut et sur la terre ici-bas. Comme on a dit autrefois, c'est un mystère auquel rien ne ressemble, car il est au-dessus de tout symbole. Que le fondement principal de votre piété soit dans la foi au Père, au Fils et à l'Esprit-Saint. Si quelqu'un ajoute à la Trinité, ô mes frères, ou en diminue quelque chose, il est excommunié. » Puis ayant dit ceci et l'ayant enseigné à ses enfants spirituels, notre Père Gabra-Nâzrâwi mourut en paix le 5 Tâh-schâsch, le jour du dimanche, après le sacrifice eucharistique.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son cher Se'la-Syon pour les siècles des siècles.

አመ : ኧለ፡ታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

በዛቲ : ዕለት : ተገዛሪ : በዓሉ : ለቅዱስ : ስማዕት : አንጦሎስ : ቀሲስ ።

እግዚአብሔር : ይምሐረኒ : በጸሎቱ : አሜን ።

3. ተገዛሪ : በዓሉ : ለቅዱስ : ስማዕት] P, O ተገዛሪ : ለስማዕት : ቅዱስ ; A ነሃ : ተገዛሪ : ለስማዕት : ቅዱስ. — *ib.* አንጦሎስ] P አንጦሎስ ; O አንጣልዮስ ; A አንጦሎስ. — *ib.* ቀሲስ] A om. — 4. እግዚአብሔር — አሜን] P ጸሎቱ : ወበረከቱ : የፀሎ : ምስል : ንጉሥን : ኢዮሱ : ወምስል : ፍቅር : በመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; O በረከቱ : ትኩን : ለፍቅር : ተወልድ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A ጸሎቱ : ወበረከቱ : የፀሎ : ምስል : ፍቅር : ነገደ : ኢዮሱስ : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre primitif a été gratté; le nom propre ነገደ : ኢዮሱስ, de seconde main, est mis en surcharge.

LE 6 TAJSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. *Mémoire* de saint Anatole, prêtre : A (90 r° a) ; P (97 v° a) ; T (108 v° b) ; O (6 r° b) ; A (87 v° c — 88 r° a). — 2. Mort d'Abba Abraham, le Syrien (*récit*) : A (90 r° a — 92 r° a) ; T (108 v° b — 111 r° b) ; P (97 v° b — 99 r° a) ; O (6 r° b — 7 v° b) ; A (88 r° a — 89 r° b). — 3. Dédicace de l'église de sainte Ripsime et translation de son corps et des corps de ses compagnes, martyres (*mémoire*) : A (92 r° a) ; T (111 r° b) ; O (7 v° b) ; A (89 r° b — 89 r° c). — II. **Revision ou Vulgate.** — 4. *Salâm* à Anatole, prêtre : P (97 v° a — 97 v° b) ; O (7 v° a) ; A (87 v° c — 88 r° a). — 5. *Salâm* à Abba Abraham, le Syrien : P (99 r° a) ; O (7 v° a — 7 v° b) ; A (88 r° a). — 6. *Salâm* à Simon, le cordonnier : A (89 r° b). — 7. (Cf. 3) Dédicace de l'église de sainte Ripsime et translation de son corps et des corps de ses compagnons, martyrs (*mémoire*, fragment de *récit* et *salâm*) : P (99 r° a — 99 r° b) ; O (7 v° b) ; A (89 r° b — 89 v° c). — 8. *Mémoire* de Baïelsis, Soufito, Mâryon, Mikâ'el, Yolsâwis et Talmyos : P (99 r° b) ; O (7 v° c) ; A (89 r° c). — 9. *Salâm* à l'Ëlyâb : A (89 r° c).

I. — Recension primitive.

I. — MÉMOIRE DE SAINT ANATOLE, PRÊTRE.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

En ce jour est la mémoire de la fête du saint martyr Anatole (Ἀνατολος), prêtre.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ሶለት፡ ክሶበ፡ አሶረሬ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ አብርሃም፡ ሶርያዊ፡ ለ. ቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ ። ወውእቱ፡ እምኅልቆሙ፡ ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ ፳ወ፪ ።

2. — ዝንቱ፡ አብ፡ ኮነ፡ እምነ፡ ክርስቲያን፡ ዘብሔረ፡ ምሥራቅ ። ወኮነ፡ ነጋዴ፡ ወብዙኅ፡ ንዋዩ፡ ወበጽሐ፡ ኅበ፡ ምስር፡ ብዙኅ፡ ጊዜ፡ እንዘ፡ ይነግድ፡ ወ ኅዳረ፡ ወስቲታ፡ ድኅረ፡ ወአስተርአዩ፡ እምኒው፡ ትሩፋት፡ ብዙኅት፡ ወምሕረት፡ ለነዳያን፡ ወተሰምዓ፡ ዜናው፡ ለኅሩት፡ ወለአእምሮ ።

1-2. ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ] P, O በሀገረ፡ እስክንድርያ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ A ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ. — *ib.* እምኅልቆሙ] A እምኅልቆሙ *sic.* — *ib.* ለሊቃነ፡ ጳጳሳት] P, A ለሐው፡ ሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ O ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ አበው. — 3. ፳ወ፪] O ፳ወ፪ *sic.* — 5. ጊዜ] A *om.* — 6. ድኅረ] P, O, A *om.* — *ib.* ወአስተርአዩ] A, P, A አስተርአዩ. — *ib.* ትሩፋት፡ ብዙኅት] P, O, A ብዙኅት፡ ትሩፋት. — 7. ለነዳያን] P, O ላዕለ፡ ነዳያን. — *ib.* ዜናው] T *incip.* — *ib.* ለኅሩት፡ ወለአእምሮ] A ለኅሩት፡ ወበአእምሮ፡ P, T ለኅሩት፡ ወበአእምሮ፡ O ለኅሩት፡ ወበአእምሮ፡ A ለኅሩት፡ ወበአእምሮ.

2. MORT D'ABBA ABRAHAM, LE SYRIEN.

1. Incipit. — 2. Origine et vertus de saint Abraham. — 3. Institué patriarche d'Alexandrie, Abraham réforme les coutumes mauvaises de son clergé. — 4. Sous peine d'excommunication, il interdit à ses prêtres les concubines. — 5. Révolte du secrétaire du roi d'Égypte, qui refuse, malgré les nombreuses admonestations du patriarche, de renvoyer sa concubine. — 6. Obstination du secrétaire dans sa rébellion. — 7. Son excommunication. — 8. Miracle opéré sur le seuil de la porte de la maison du secrétaire. — 9. Destitution du secrétaire; son extrême misère et sa mort cruelle. — 10. Un Juif, ami d'un général du roi d'Égypte El-Moi'zz, qui s'était converti du judaïsme à l'islamisme, sollicite du roi un entretien avec le patriarche. — 11. Accompagné de Sévère ibn El-Moqaffa', Abba Abraham confond le Juif et son ami, le général musulman. — 12. Sur les instances du général, le roi demande au patriarche d'accomplir, pour prouver que les chrétiens ont une foi ferme, le miracle, annoncé dans l'Évangile, du soulèvement d'une montagne. — 13. La Sainte Vierge apparaît à Abba Abraham et lui indique un pieux fidèle, Simon, le cordonnier, qui doit opérer le miracle. — 14. Simon expose au patriarche ce qu'il faut faire. — 15. Accomplissement du miracle. — 16. Comblé d'honneurs et refusant l'argent qui lui est offert par le roi, Abba Abraham entreprend la reconstruction de nombreuses églises. — 17. Sa mort.

1. — En ce jour aussi mourut le Père saint Abba Abraham (Abraham), le Syrien, patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryâ). Il est du nombre des patriarches le soixante-deuxième.

2. — Ce Père était issu des chrétiens du pays d'Orient. C'était un négociant; ses richesses étaient nombreuses. Il vint en Égypte (Mesr) de nombreuses fois, alors qu'il trafiquait. Il y demeura finalement. Beaucoup de vertus apparurent de lui, ainsi que sa miséricorde envers les pauvres. La renommée de sa bonté et de sa science se répandit.

3. — ወተሰናኸወ. : አበው : ኤጲስ : ቆጶሳት : ወልሂቃን : ወማእምራን : ላዕሌው : ከመ : ይሂምም : ሊቀ : ጳጳሳት : ላዕለ : ሀገረ : እስክንድርድ ። ወሶበ : ተሠ ይመ : ሊቀ : ጳጳሳት : በራቃደ : እግዚአብሔር : ወሀበ : ነሎ : ንዋዮ : ለነዳዮን : ወ* ለምስኪናን ። ወመተረ : ነሎ : ልማደ : እኩዩ : እምሂመቱ : ወአውገዘሙ : ለነሎም : ኤጲስ : ቆጶሳት : ከመ : ኢደንገሥኡ : ሕልደነ : በእንተ : ሢመተ : ክህነት : ግሙራ ። ወአውገዘሙ : ለእለ : ይነገሥኡ : ዕቁባተ ። ወተምዕዓ : ወተቁጥግ : ላዕለ : እለ : በሙ : በኅሴሆሙ : ዕቁባት ።

* A, 90 r° b.

4. — ወሶበ : ሰምዑ : እለ : በሙ : ዕቁባተ : ግዘተ : ዘአውገዘሙ : ሊቀ : ጳጳሳት : ፈርሁ : እምኔሁ : ወእምግዘቱ : ፈደፋደ : ወፈርሀም : ለእግዚአብሔር : ልዑል :

1. ወተሰናኸወ] P, O, A ወተሰናው sic; T ወተሰናኸው sic. — 1-2. ወልሂቃን — ሊቀ : ጳጳሳት] O om. — ib. ላዕሌው] T om. — ib. ይሂምም] T ይሂምምም sic. — ib. ሊቀ : ጳጳሳት] T ሊቀ : ጳጳሳት. — ib. ወልሂቃን : ወማእምራን] A ወሊሂቃን : sic ማእምራን. — 2. እስክንድርድ] A ን est en surcharge. — ib. ሊቀ : ጳጳሳት] A, T om. — ib. ወሀበ] T ወሀበ. — ib. ለነዳዮን] A ለነዮን sic. — 4. ነሎ : ልማደ : እኩዩ] P ነሎ : ንዋዮ : ወልማደ : sic እኩዩ; O ልማደ : እኩዩ; A ነሎ : ልማደ : እኩዩ; T ነሎ : እኩዩ. — ib. እምሂመቱ : ወአውገዘሙ — ወአውገዘሙ : ለእለ : ይነገሥኡ] T እምሂመቱ : ወአውገዘሙ : ለእለ : ይነገሥኡ. — 5. ኢደንገሥኡ] A ኢ est en surcharge; O ኢደንገሥኡ; A om. ኢ. — ib. ሕልደነ — ለእለ : ይነገሥኡ] O, A om. — ib. ክህነት] P ክህነ. — 7. ዕቁባተ] A, A ዕቁባት; O ዕቁባተ sic. — ib. ወተምዕዓ — ዕቁባት] O om. — ib. ዕቁባተ ። ወተምዕዓ — ዕቁባት ። ወሶበ : ስምዑ] T ዕቁባተ : ወሶበ : ስምዑ. — ib. ወተምዕዓ] A ወተመዓ : sic; A ወተምዓ. — ib. ወተቁጥግ] A ወተቁጥግ sic; O, A om. — ib. ላዕለ] A om. — 8. በሙ : ዕቁባተ : ግዘተ : ዘአውገዘሙ] P, A om. — 8-9. ዕቁባተ — ሊቀ : ጳጳሳት] A om. — ib. ስምዑ : እለ : በሙ : ዕቁባተ : ግዘተ : ዘአውገዘሙ : ሊቀ : ጳጳሳት] P ስምዑ : ግዘተ : ዘአውገዘሙ : እለ : በሙ : ዕቁባት; O ስምዑ : ግዘተ : ወአውገዘሙ : እለ : በሙ : እቁባተ. — 9. ፈርሁ : እምኔሁ : ወእምግዘቱ : ፈደፋደ] P, O ፈርሁ : በቢዩ : ፍርሃተ : ፈደፋደ : እምግዘቱ : (O እምዘቱ sic) ለሊቀ : ጳጳሳት; A ፈርሃ : ፍርሃት : ፈደፋደ : እምግዘተ : ሊቀ : ጳጳሳት; T ፈርሁ : እምግዘቱ : ፈደፋደ. — ib. ወፈርሀም] T defic. (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 109 r° a).

3. — Les Pères évêques, les notables et les savants se mirent d'accord pour l'instituer patriarche de la ville d'Alexandrie. Lorsqu'il fut institué patriarche sur la volonté du Seigneur, il donna toutes ses richesses aux pauvres et * aux malheureux. Il supprima toute coutume mauvaise dans le ressort de sa juridiction. Il défendit, sous peine d'excommunication, à tous les évêques de ne jamais recevoir de soudoiement à l'occasion de l'ordination sacerdotale. Il excommunia ceux qui prenaient des concubines. Il se fâcha et s'indigna contre ceux qui avaient chez eux des concubines.

* A, 90 r° b.

4. — Lorsque ceux qui avaient des concubines apprirent l'excommunication dont les avait frappés le patriarche, ils eurent extrêmement peur de

ወአውጽኢ : ነሎሎ : ዕቁባቲሆሎ : እምውስተ : አብያቲሆሎ ። ወመጽኢ : ኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብርገም : ወሰገዳ : ታሕተ : እገሪሁ : ወነስሐ : ወተወክፈ : ንስሓሆሎ : ወኅደገ : ሎሎ : ነሎ : አበሳሆሎ ።

5. — ወኢደፈረ : መኑሂ : ላዕሌሁ : ዘእንበለ : ጅብእሲ : ዘኮነ : ጸሓፊ : ዓበይ : ለንጉሠ : ምስር : ወዝንቱስ : ምስኪን : ኢፈርሆ : ለእግዚአብሔር : ልዑል : ወኢ ፈርሃ : እምግዘቱ : ለዝንቱ : አብ ። ወገሠጸ : ዝንቱ : አብ : ብዙኃ : ጊዜ : ወ ተግገሠ : ላዕሌሁ : ብዙኃ : መዋዕለ : ወሰገደ : ሎቱ : ብዙኃ : ጊዜ ። ወኢተገሠ ጸ : ወኢተመደጠ : እምእስዩ : ወኢፈርሃ : ከመ : ያጥፍኦ : እግዚአብሔር : ልዑል ። ወውእቱ : እንዘ : ይሬኢ : ይእተ : ሰበተ : ቅድስተ : ወንጽሕተ : ውግርተ : ዲበ : ምድር : ታሕተ : እገሪሁ : ዘይደልዎሎ : መቲረ : እንዘ : ይስእሎ : ከመ : ይትመዮጥ : 10

1. ወአውጽኢ] A ወአውሰኢ. — ib. ነሎሎ] O ነሎ; A ነሎ. — ib. ዕቁባቲሆሎ] A ዕቁባቲ ሁ. — ib. እምውስተ : አብያቲሆሎ] P, O እምአብያቲሆሎ; A om. — ib. ወመጽኢ] A መጽኢ. 2. ሊቀ : ጳጳሳት] O ሊቃነ : ጳጳሳት. — ib. ወሰገዳ] O, A ወሰገዳ. — ib. ወነስሐ] O ወንሥሐ; A ወንሥኢ. — ib. ወተወክፈ] A ወተወክፋ. — 3. ወኅደገ] A ወኃደገ. — ib. ሎሎ] A om. — ib. ነሎ : አበሳሆሎ] A om. ነሎ; P, O አበሳሆሎ : ነሎ. — 4. ወኢደፈረ] A om. ኢ. — ib. ላዕሌሁ] P ላዕሌ ሆሎ; A om. — ib. ብእሲ] A ብእሲሁ. — ib. ጸሓፊ : ዓበይ] P, O, A ጸሓፊሁ. — 5. ለንጉሠ] A, A ለንጉሥ. — ib. ወዝንቱስ] A om. ወ et ለ. — ib. ምስኪን] P, A ብእሲ : ምስኪን. — ib. ኢፈርሆ : ለ እግዚአብሔር : ልዑል] A ኢደርሆ : ልዑል. — 5-6. ወኢፈርሃ] P om. ኢ. — 6. ክብ] O አ sic; A አ ብብ sic. — ib. post ክብ A add. ብዙኃ. — ib. ወገሠጸ. — ib. ዝንቱ] A ለንገቲ. — ib. ክብ] A om. — 7. ወሰገደ : ሎቱ : ብዙኃ] A om. — ib. ጊዜ] P, O, A ጊዜያተ. — 7-8. ወኢ ተገሠጸ : ወኢተመደጠ : እምእስዩ] P ወኢተገሠጸ : እምእስዩ : ወኢተመደጠ; O ወኢተገሠጸ : እምእስዩ : ወ ኢተመደጠ; A ወኢተግገሠ : እምእስዩ : ወኢተመደጠ. — 8. ያጥፍኦ] A ያጥፍኢ. — 9. እንዘ] A om. — ib. ይእተ] A ይእቲ. — ib. ሰበተ] A ሳሳተ; P ሰበተ; A om. — ib. ቅድስተ] A om. — 10. ዘ ይደልዎሎ] O ዘይልዎሎ. — ib. ይስእሎ] A, O ይሰእሎ. — ib. ይትመዮጥ] O ይትመዮጥ sic.

lui et de son excommunication. Ils craignirent le Seigneur Très-Haut. Ils chassèrent tous leurs concubines de leurs maisons. Ils vinrent vers le patriarche Abba Abraham, se prosternèrent à ses pieds et se repentirent. Il agréa leur repentir et leur remit toute leur faute.

5. — Personne n'osa se révolter contre lui, sauf un seul homme, qui était le grand secrétaire du roi d'Égypte. Ce malheureux ne craignit pas le Seigneur Très-Haut et ne craignit pas non plus l'excommunication de ce Père. Ce Père l'admonesta de nombreuses fois; il fut patient envers lui pendant de nombreux jours et il se prosterna devant lui de nombreuses fois. Mais ce dernier ne se corrigea pas et ne se convertit pas de sa malice. Il ne craignit pas que le Seigneur Très-Haut l'ancântit. Lui-même s'obstina, bien qu'il vit ce vieillard saint et pur, étendu à terre, à ses pieds qui méritaient d'être coupés, lui demander de se convertir de sa malice

እምእከዩ ፡ ወያወጽኢ ፡ ለዩእቲ ፡ ዕቅብት ፡ እምቤቱ ፡ ወኢሰምዓ ፡ ትእዛዛ ፡ ወኢተ መደጠ ፡ እምእከዩ ።

6. — ወእምድኅረዝ ፡ ኢኃይገ ፡ ዝ* ንቱ ፡ ኦብ ፡ ወኢምንተኒ ፡ ትምፀርቶ ፡ ሎቱ ፡ ወኢተግጣጾ ፡ ኦላ ፡ ተተሐተ ፡ ከመ ፡ ክርስቶስ ፡ ፈጣሪሁ ፡ ወሐረ ፡ ኅበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ። ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ውእቱ ፡ ከሓዲ ፡ ምጽኡቶ ፡ ለዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ኅበ ፡ ቤቱ ፡ አዕጸወ ፡ ውእቱ ፡ ጥኅተ ፡ ቤቱ ። ወነበረ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ ፡ መጠነ ፡ ጀሰዓ ት ፡ እንዘ ፡ ይቀውም ፡ ኅበ ፡ ጥኅተ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ እኩይ ፡ ወደጉደጉ ድ ፡ ዲበ ፡ ጥኅተ ፡ ወኢያርኃወ ፡ ሎቱ ፡ ወኢተናገሮ ፡ ጅቃለ ።

* A, 90 v° a.

7. — ወሶበ ፡ ጠየቀ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ምስኪን ፡ ፈለጠ ፡ ር እሶ ፡ ባእቲቱ ፡ ወተሐጉለ ፡ በረቃዲ ፡ እመርዔተ ፡ ክርስቶስ ፡ ወካነ ፡ ክላንታሁ ፡ መ

10

1. እምእከዩ] A እምከዩ sic; P, O, A እምነ ፡ እከዩ. — ib. ወያወጽኢ] A ወያወጽኢ. — ib. ዕቅብት] A ዕቅብት. — ib. ወኢሰምዓ] A ወኢሰምዓት. — ib. ትእዛዛ] A ትእዛዛ. — 1-2. ወኢተመደጠ] A ወኢተመደጠት. — 2. እምእከዩ] P እምእከዩ. — 3. ኢኃይገ] A ኢኃይገ. — ib. ዝንቱ] A ለዝንቱ. — ib. ወኢምንተኒ] A om. — ib. ሎቱ] O ለዝንቱ. — 4. ወኢተግጣጾ] A, P ወኢተግጣጾ; O ወኢተግጣጾ sic; A ተግጣጾ. — ib. ተተሐተ ፡ ከመ] P, A ተትእተ ፡ ከመ; O ተትእትከመ. — 4-5. ኅበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ] P ኅበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲተ; O ኅበ ፡ ብእሲ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ. — 5. ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ውእቱ ፡ ከሓዲ] P, O ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ከሓዲ; A om. ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ውእቱ. — 5-6. ለዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ኅበ ፡ ቤቱ] P om. ኅበ ፡ ቤቱ; O ለዝንቱ ፡ ኅበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ. — 6. አዕጸወ — ቤቱ] P, O om. — ib. አዕጸወ] A ዓፀወ. — ib. ውእቱ] A om. — ib. ጥኅተ ፡ ቤቱ] A ጥኅተ. — ib. ወነበረ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ] P om.; A om. ዝንቱ ፡ ኦብ. — ib. ጀ] P ጀ; O, A ጀ. — 7. ይቀውም] A ይቀውም. — ib. እኩይ] A om. — 7-8. ወደጉደጉድ] A om. ወ. — 8. ዲበ ፡ ጥኅተ] P, O, A ጥኅተ. — ib. ወኢያርኃወ] A ወያርኃወ. — ib. ወኢተናገሮ] O ወኢይትናገሮ; A om. ኢ. — 9. ጠየቀ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ] P, O ሰምዓ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ; A ዝንቱ ፡ ኮነ. — ib. ምስኪን] A om. — 10. ወተሐጉለ] P ወተሐጉሎ. — ib. እመርዔተ ፡ ክርስቶስ] A እመርዔተ ፡ ክርስቶስ; P, O እመርዔተ ፡ ለክርስቶስ; A እመርዔተ ፡ ክርስቶስ. — ib. ክላንታሁ ፡ መ] A ክላንታሁ ፡ መለያልዩ; P ክላንታሁ ፡ መለያልዩ sic; P ክላንታሁ ፡ መለያልዩ; O ክላንታሁ ፡ መለያልዩ; A ክላንታሁ ፡ መለያልዩ.

et de chasser la concubine de sa maison. Il n'écoula pas l'ordre du patriarche et il ne se convertit pas de sa malice.

6. — Ensuite ce Père n'abandonna nullement son enseignement pour lui, ni son admonestation, mais il s'humilia comme le Christ, son créateur. Il alla à la maison de cet homme. Lorsque cet impie apprit la venue de ce Père à sa maison, lui-même fit fermer la porte de sa maison. Ce Père demeura pendant deux heures, en se tenant debout à la porte de la maison de cet homme méchant. Il frappa à la porte, mais celui-ci ne lui ouvrit pas et ne lui adressa pas une seule parole.

* A, 90 v° a.

7. — Lorsque ce Père fut certain que cet homme malheureux se séparait lui-même de sa seule initiative, qu'il se perdait de sa propre volonté, en

ለያልየ ፡ ሙሱን ፡ ወኢኮን ፡ ላዕለ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ኦበሳ ፡ በእንቲአሁ ፡ ሐለየ ፡ በምክር ፡ ሡናይ ፡ ከመ ፡ ያምትሮ ፡ እምሥጋሁ ፡ ከመ ፡ ኢይማከን ፡ ነሉ ፡ መለያልያት ፡ ወረሰየ ፡ ደሞ ፡ ላዕለ ፡ ርእሱ ፡ ወአውገዛ ፡ ወአንገፊ ፡ ጸበለ ፡ አሣእኒሁ ፡ ዲበ ፡ ፍኅተ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ርኩስ ፡

8. — ወከሠተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ትእምርተ ፡ በውእቱ ፡ ጊዜ ፡ በቅድመ ፡ ሰብእ ፡ እለ ፡ ሀለዉ ፡ በህየ ፡ ወተሠጥቀት ፡ መድረክ ፡ ፍኅቱ ፡ ለውእቱ ፡ ቤቱ ፡ ወከነት ፡ ፪ክፍለ ፡ ወውእቱ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ ፡ ኦገመንክር ፡ ወፅፀብ ፡ ዝንቱ ፡ ነገር ፡ እስመ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ ፡ ወጽሙም ፡ ተሠጥቀ ፡ ሰበ ፡ ሰምዔ ፡ ግዙቶ ፡ ለዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ወልቡሰ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ዘምሉእ ፡ ኦበሳ ፡ ኢለምለመ ፡

1. ወኢኮን] A om. ኢ. — ib. ላዕለ] A om. — ib. አበላ] A አበላ sic. — ib. በእንቲአሁ] A በእንቲአሁም. — 1-2. በምክር] O በምክር sic. — 2. ያምትሮ] A ያምትሮ; O ያመትሮ. — ib. እምሥጋሁ] A om. ሁ. — ib. ከመ ፡ ኢይማከን] P, A ወኢይማከን; O ወኢትማከን. — ib. ነሉ ፡ መለያልያት] A ነሉ ፡ መለያልያት sic; P ተረፈ ፡ አባላቲሁ; O, A ተረፈ. — 3. ደሞ] A ደመ. — ib. ወአውገዛ] A ወአውገዛ — ib. ወአንገፊ] P, O ወነገፈ ፡ A ወነገረ. — ib. ጸበለ] A አባለ. — ib. አሣእኒሁ] P አሣዕን ፡ አገሪሁ; O, A አሣዕን ፡ አገሪሁ. — ib. ዲበ] A om. — 5. እግዚአብሔር ፡ ትእምርተ] P, O ትእምርተ ፡ እግዚአብሔር ፡ A ትምህርተ ፡ እግዚእ. — ib. በውእቱ ፡ ጊዜ] P om. ጊዜ; A om. — ib. በቅድመ] P, O om. በ. — 6. ሀለዉ] A, P, A ሀለዉ. — ib. በህየ] P, O, A om. በ. — ib. ወተሠጥቀት] P, O, A ወተሰጥቀ. — ib. መድረክ ፡ ፍኅቱ ፡ ለውእቱ ፡ ቤቱ] P መድረክ ፡ ፍኅቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ቤት; A ንበ! ፡ ፍኅት ፡ መድረክ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ቤት. — 1-2. ወከነት] P, O, A ወኮነ. — 7. ክፍለ] A ክፍል. — ib. ወውእቱ] A ወኮነ. — ib. ኦገመንክር ፡ ወፅፀብ ፡ ዝንቱ ፡ ነገር] A om. ወፅፀብ ፡ ዝንቱ ፡ ነገር; O om. — 7-8. እስመ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ ፡ ወጽሙም] A እስመ ፡ እብን ፡ ዘጽሙም ፡ ፅፀብ; O om. እስመ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ. — 8. ante ሰበ A add. ወ. — 8-9. ኦብ ፡ ወልቡስ ፡ ለውእቱ] A om. — 9. ለውእቱ] P, O ለዝንቱ. — ib. ዘምሉእ] A በምሉእ. — ib. ante ኢለምለመ P add. ወ.

s'excluant du troupeau du Christ et qu'il était devenu tout à fait un membre corrompu, il ne commit pas de faute à son sujet; mais il songea, dans un bon sentiment, à le retrancher du corps, afin que tous les membres ne se corrompent pas. Il mit son sang sur sa tête. Il l'excommunia. Il secoua la poussière de ses souliers sur la porte de la maison de cet homme impur.

8. — Le Seigneur manifesta un miracle, à ce moment-là, devant les gens qui se trouvaient là. Le seuil de la porte de cette maison se fendit et devint deux morceaux, bien que ce fût une pierre dure. O prodige et merveille que ce fait! La pierre, qui était dure et sourde, se fendit, lorsqu'elle entendit l'excommunication de ce Père, mais le cœur de cet homme, qui était rempli de péchés, ne s'attendrit pas.

9. — ወእምድሃረገዝ : ከሠተ : እግዚአብሔር : ላዕለ : ውእቱ : ብእሲ : ትእምር
 ተ : ዓባዩ : ወኮነ : ነዳዩ : ፈድፋድ : እምነሉሙ : * ነዳዩን : ወሠዓርዎ : እምሢ
 መቱ : በሐሣር ። ወአተረፈ : ምስሌሁ : እምንዋዩ : ጅጸራይቅ : ወአመንደቦ : እግ
 ዘእብሔር : ውስተ : ሥጋሁ : በደዌ : ዕፁብ ። ወመተሩ : እደዊሁ : በመዋዕሊሁ :
 ለንጉሥ : ሐካም : ወሞተ : በእኩይ : ሞት : ወኮነ : አርአዩ : ለኩሉ : ሰብእ : ወፈር
 ሁ : ብዙኃን : ኃጥአን : በእንተ : ዘበጽሐ : ላዕሌሁ : እኩይ : ሞት : ወነሰሐ ።

* A,
90 v° b.

10. — ወበመዋዕሊሁ : ለዝንቱ : አብ : ኮነ : ለምእዝ : ንጉሠ : ምስር : ሊ
 ቀ : ሐራ : ዘኮነ : አይሁዳዊ : ወቦአ : ውስተ : ግዕዝ : ተንባላት : ወኮነ : ከማሆሙ ።
 ወሀለዎ : ለውእቱ : ሊቀ : ሐራ : ጅዓርክ : አይሁዳዊ : ወኮነ : ይበውእ : ምስሌሁ :

1. ወእምድሃረገዝ] P, O, A ወእምዝ. — *ib.* ከሠተ] P, O, A ገብረ. — 1-2. እግዚአብሔር : ላዕለ : ውእቱ : ብእሲ : ትእምርተ : ዓባዩ] P እግዚአብሔር : ትእምርተ : ዕፁብ : ላዕለ : ውእቱ : ብእሲ : ትምህርተ : ዕብ *sic.* — 2-3. ወኮነ : ነዳዩ — በደዌ : ዕፁብ] O *om.* — 3. ወኮነ] A *om.* ወ. — *ib.* ፈድፋድ] A *om.* — 3-4. እምሢመቱ] A እም ጎ : ሢመቱ. — *ib.* በሐሣር] A ወኃሣር. — *ib.* ወአተረፈ] P, A ወአተርፈ. — *ib.* ጸፊይቅ] P ጸፊቅ ; A ጸፊ ቀ. — *ib.* ወአመንደቦ] A ወአመደቦ *sic.* ; A ወአመንደቦሙ. — 4. ውስተ] P, A *om.* — *ib.* ወመተሩ] A ወመተረ. — *ib.* እደዊሁ] A እደሁ. — 5. ለንጉሥ : ሐካም] P ለንጉሥ : ሐካም ; O ለንጉሠ : ሐካም : A ለንጉሥ : እካም. — *ib.* ወኮነ] A እምነ. — 6. ኃጥአን] P, O, A እምኃጥአን. — *ib.* ዘበጽሐ] A *om.* ዘ. — *ib.* እኩይ : ሞት] A *om.* ; A እምእኩይ : ሞት. — 7. ወበመዋዕሊሁ] A *om.* ወ. — *ib.* post እብ P, O *add.* ቅዱስ. — *ib.* ለምእዝ] P ለዝ : A ለምዑዝ. — 7-8. ምስር : ሊቀ : ሐራ] O ምስር : ምስር : ምስላ : ሊቀ : ሐራ ; dittologie de ምስር : de petits traits au-dessus et au-dessous du second ምስር indiquent que ce nom propre doit être considéré comme biflé ; A ምስር : ሊቀ : ምስር : ሊቀ : ሐራ. — 8. ኮነ : አይሁዳዊ] P, A አይሁዳዊ ; O አርክ : አይሁዳዊ. — *ib.* ወቦአ : ውስተ : ግዕዝ : ተንባላት] P ወኮነ : ይበውእ : ምስሌሁ : ውስተ : እገ : ተንባላት ; O ወኮነ : ይጸውዕ : ምስሌሁ : ውስተ : እገ : ተንባላት ; A ወኮነ : ይበውዕ : ምስሌሁ. — 8-9. ወኮነ : ከማሆሙ — ምስሌሁ] A *om.* — 9. ጅዓርክ] P ጅዓርክ ; O አርክ. — *ib.* ይበውእ] A ይበውእ. — *ib.* ምስሌሁ] T *incip.*

9. — Ensuite le Seigneur manifesta sur cet homme un grand miracle : il devint extrêmement pauvre, plus pauvre que tous * les pauvres. On le destitua de sa charge avec déshonneur. Il ne lui resta pas de ses richesses un seul liard. Le Seigneur le tourmenta dans son corps par une maladie violente. On lui coupa les mains dans les jours du roi Hakâm. Il mourut d'une mauvaise mort. Ce fut un exemple pour tout homme. Beaucoup de pécheurs craignirent la mauvaise mort qui lui était arrivée et se repentirent.

* A,
90 v° b.

10. — Dans les jours de ce Père, Me'ez, roi d'Égypte (Mesr), avait un général qui avait été juif, était entré dans la religion des Musulmans et était devenu comme eux. Ce général avait un ami juif. Il

ነሱ ፡ ጊዜ ፡ ኅበ ፡ ንጉሥ ፡ ወይትናገር ፡ ምስሌሁ ። ወውእቱሰ ፡ አይሁዳዊ ፡ ሶበ ፡ ረከበ ፡ ሞገሰ ፡ በኅበ ፡ ንጉሥ ፡ በእንተ ፡ ተአርኮተ ፡ ሊቀ ፡ ሐራሁ ፡ ለንጉሥ ፡ ወተመነየ ፡ ላዕለ ፡ ንጉሥ ፡ ወይቤሉ ፡ ተመነይኩ ፡ እምኒከ ፡ ከመ ፡ ታምጽእ ፡ ሊተ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳተ ፡ ከመ ፡ እትሞሃእ ፡ ምስሌሁ ።

11. — ወፈኒው ፡ ንጉሥ ፡ ወአብጽሖ ፡ ለዝንቱ ፡ አብ ፡ ወምስሌሁ ፡ አባ ፡ ሳዊር ስ ፡ ወልደ ፡ መቅፋዕ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ በሀገረ ፡ እስሙናይን ፡ ወተሞሥኤ ፡ ምስለ ፡ ውእቱ ፡ አይሁዳዊ ፡ ወሞእም ፡ ወአስተኃፈርዎ ። ወሶበ ፡ ርእየ ፡ ንጉሥ ፡ ዘንተ ፡ ተፈሥሐ ፡ ወአክበሮ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወለእለ ፡ ምስሌሁ ፡ ክብረ ፡ ዓቢየ ፡ ወሐሩ ፡ ኅበ ፡ አብያተሆሙ ፡ በሰላም ። ወተኃፍሩ ፡ ሊቀ ፡ ሐራ ፡ ወውእቱ ፡ አይሁዳዊ ፡ ወከኑ ፡ የኅሥሁ ፡ ደቀቶሙ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወለሕዝበ ፡ ክርስቲያን ።

12. — ወበአሐቲ ፡ ዕለት ፡ ቦአ ፡ ሊቀ ፡ ሐራ ፡ ሐበ ፡ ንጉሥ ፡ ወይቤሉ ፡ አጤይቀክ ፡ ኦእግዚእየ ፡ እስመ ፡ ክርስቲያንሰ ፡ አልቦሙ ፡ ሃይማኖተ ። እስመ ፡ በወንጌ

1. ኅበ] T dittologie. — *ib.* ኅበ ፡ ንጉሥ ፡ ወይትናገር ፡ ምስሌሁ] P, O, A ወይትናገር ፡ ኅበ ፡ ንጉሥ. — *ib.* ምስሌሁ] T *om.* — 2. ረከበ] O ረከቦ. — *ib.* በኅበ ፡ ንጉሥ ፡ በእንተ] A በእንተ ፡ ንጉሥ ፡ በእንተ. — *ib.* ተአርኮተ] A, T ሄርኮ; P ተሄርኮት; A ተኩዋተ *sic.* — *ib.* ሐራሁ] A *om.* ሁ. — 3. ላዕለ ፡ ንጉሥ] A ለንጉሥ. — *ib.* ከመ] P, O, A, T *om.* — *ib.* ታምጽእ] O, A ታመጽእ; T ተምጽእ *sic.* — *ib.* ሊተ ፡ ሊቀ] A *om.* — 3-4. ሊቀ ፡ ጳጳሳተ] O, A ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — 4. እትሞሃእ] O ይትነሃእ. — 5. ወምስሌሁ] O *om.* ወ. — 6. ወልደ ፡ መቅፋዕ] P, O ወልደ ፡ መቅፋዕ; T ወልደ ፡ መቃፋ. — *ib.* ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ በሀገረ ፡ እስሙናይን] P ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ በሀገረ ፡ እስሙናይን; A ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ትውልደ ፡ መቅፍብ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ በሀገረ ፡ እስሙናይን. — *ib.* ወተሞሥኤ] O ወተሞሥኤ. *sic.* — 7. ንጉሥ] T *om.* — *ib.* ante ተፈሥሐ O *add.* ወ. — *ib.* ወአክበር] A ወአክበርዎ; T *defic.* (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 109 v° b). — 8. ወለእለ ፡ ምስሌሁ — ለሊቀ ፡ ጳጳሳት] O *om.* — 9. ለሊቀ] A *om.* ለ. — 9-10. ወተኃፍሩ] A ወተኃፍረ. — *ib.* ሊቀ ፡ ሐራ] A ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — 10. ወከኑ ፡ የኅሥሁ] A ወከን ፡ ኅሥሥ *sic.*; A ወከን ፡ የኃሥሥ. — *ib.* ደቀቶሙ] A ደቀተ. — *ib.* ወለሕዝበ] P, A ወለኮሎሙ ፡ ሕዝበ ፡ O ወኮሎሙ ፡ ሕዝበ. — 11. ንጤይቀክ] A, A ንጤይቀክ. — 12. ante ክርስቲያንሰ P, O, A *add.* ለ. — *ib.* ante አልቦሙ O *add.* ወ. — *ib.* ሃይማኖተ] P, O, A ሃይማኖት. — *ib.* በወንጌሎሙ — ሃይማኖተ] A *om.* — *ib.* በወንጌሎሙ ፡ ይቤ] P ይቤ ፡ በወንጌል; O ይቤ ፡ በወንጌሎሙ.

entrait avec lui, à tout moment, chez le roi et s'entretenait avec lui. Lorsque ce juif eut trouvé crédit auprès du roi à cause de l'amitié du général du roi, il désira une faveur du roi et lui dit : « Je désire de toi que tu me fasses venir le patriarche, afin que je dispute avec lui. »

11. — Le roi envoya des messagers et fit venir ce Père. Avec lui était Abba Sévère Walda-Maqfā (Sāvīros), évêque de la ville de 'Esmounāyn. Ils disputèrent avec ce juif, le vainquirent et le confondirent. Lorsque le roi eut vu ceci, il se réjouit et honora le patriarche et ceux qui étaient avec lui de grands honneurs. Ils allèrent à leurs maisons en paix. Le général et le juif étaient confondus. Ils cherchaient la chute du patriarche et du peuple des chrétiens.

12. — Un jour, le général entra chez le roi et lui dit : « Je t'assure, ô mon maître, que les chrétiens n'ont pas la foi. En effet, dans leur Évangile

ሎሙ : ደቤ : እመሰ : * ብክሙ : ሃይማኖተ : ከመ : ሕጠተ : ስናፔ : ወትብልዎ : ለዝንቱ : ደብር : ፍልስ : ወደቅ : ውስተ : ባሕር : ወደፈልስ ። ወሶበ : ሰምዓ : ንጉሥ : ዘንተ : ፈነወ : ወአብጽሖ : ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብርሃም : ወደቤሎ : ምንተ : ትቤ : በእንተ : ዝንቱ : ነገር : ዘውስተ : ወንጌል : ዘደቤ : ለእመ : ብክሙ : ሃይማኖተ : በከመ : ሕጠተ : ስናፔ : ወትብልዎ : ለዝንቱ : ደብር : ፍልስ : ወደፈልስ ። ወደቤሎ : ሊቀ : ጳጳሳት : እወ : በአማን : ከመዝ : ደቤ : ወንጌል : ቅዱስ : ወደቤሎ : ንጉሥ : ናሁ : አንትሙ : አእላፋት : ወትእልፊተ : አእላፋት : በሃይማኖትክሙ : ወእፈቅድ : ከመ : ታምጽእ : ሊተ : አሐደ : እምኔክሙ : ከመ : ደትከሠት : ዛቲ : ትእምርት : በእደሁ : ወካሶበ : አንተ : ርእስ : ነሎሙ : ሕዝበ : ክርስቲያን :

* A. 91 r° a.

1. እመሰ] P, O om. a. — ib. ሃይማኖተ : ከመ] P, O ሃይማኖት : መጠነ : A መጠነ. — 2. ወደቅ : ውስተ : ባሕር : ወደፈልስ] A om. — ib. ወደቅ : ሰምዓ] T *incip.* — 3. ዘንተ] O om. — ib. post ዘንተ A *add.* ነገር. — ib. ፈነወ] O om. — ib. ወአብጽሖ : ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብርሃም] O ወአብጽሖ : ነበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ነበ : አባ : አብርሃም ; A om. a. — ib. አባ] T እበ *sic.* — ib. post ወደቤሎ T *add.* ንጉሥ. — 4. ትቤ] P ትብሎ ; O, T ትብሎ : A ትብል *sic.* — ib. ዝንቱ] P, O, A, T om. — ib. ዘውስተ] O, T ዘውስተ. — ib. ወንጌል] P, O ወንጌልከሙ ; A ወንጌሎ : T ወንጌልኪ. — 5. ሃይማኖተ] P, A ሃይማኖት. — ib. በከመ] P, O, A, T መጠነ. — ib. ሕጠተ] O om. — ib. ወትብልዎ] T ወትብልዎ. — ib. ደብር] O om. — 6. ወደቤሎ] A om. — ib. ሊቀ : ጳጳሳት] T ሊቀ : ጳጳስት *sic.* — ib. እወ] A እወ. — ib. በአማን] A om. — ib. ደቤ] A om. — ib. ante ወንጌል P *add.* ቤ. — 6-7. ወደቤሎ] A ወደቤ. — 7. ናሁ] A en surcharge : A om. — ib. አእላፋት] O አእላፍ ; T አእላፋተ. — 7-8. በሃይማኖትክሙ] P ብክሙ : ሃይማኖት : O ሃይማኖት : ብክሙ : A ሃይማኖት : በክሙ *sic.* ; T ሃይማኖት : ለክሙ. — 8. ታምጽእ] P ታምጽእ ; O ትምጽእ ; T ተምጽእ *sic.* — 8-9. አሐደ : እምኔክሙ : ከመ : ደትከሠት : ዛቲ : ትእምርት : በእደሁ] P ዘንተ : ትእምርተ : በእደሁ ; O እምኔክሙ : ከመ : ደክሥት : ሊተ : ዘንተ : ትእምርተ : በእደሁ ; A ከመ : ትክሥት : ሊተ : ዘንተ : ትእምርተ : በእደኪ. — ib. ደትከሠት] T ደክሥት ; hic *defic.* (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 110 r° a). — 9. ወካሶበ] P, O, A ወአኮሁ. — ib. ርእስ : ነሎሙ] P, O, A ርእሶሙ : ለነሎሙ.

Jésus dit : Si * vous avez la foi gros comme un grain de sénevé et si vous dites à cette montagne : « Transporte-toi et tombe dans la mer », elle se transportera¹. » Lorsque le roi eut entendu ceci, il envoya des messagers et fit venir le patriarche Abba Abraham. Il lui dit : « Que dis-tu au sujet de cette parole qui est dans l'Évangile et qui dit : Si vous avez la foi gros comme un grain de sénevé et si vous dites à cette montagne : « Transporte-toi », elle se transportera^{2, 3} » Le patriarche lui dit : « Oui, véritablement, ainsi dit l'Évangile saint. » Le roi lui dit : « Voici que vous êtes des milliers et des myriades dans votre foi. Je veux que tu m'amènes l'un d'entre vous, afin que ce miracle soit manifesté par son intermédiaire. En outre, tu es le chef de tout le peuple des chrétiens. Il convient que ce miracle soit manifesté par ton intermé-

* A. 91 r° a.

1. Matth., xvii, 19. — 2. *Ibid.*

ወይደልወክ ፡ ከመ ፡ ትትከሠት ፡ ዛቲ ፡ ትእምርት ፡ በእደክ ፡ ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘንተ ፡ ነገረ ፡ ደንገፀ ፡ ወፈርሀ ፡ ፈድፋድ ፡ ወይቤሎ ፡ ለንጉሥ ፡ ተዐገሠኒ ፡ ቫዕለተ ፡ ወይቤሎ ፡ ይኩንክ ፡ በከመ ፡ ትቤ ።

13. — ወወዕአ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ እምቅድመ ፡ ንጉሥ ፡ ወአስተጋብአሙ ፡ ለ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ወለከሀናት ፡ ወለመነካሳት ፡ እለ ፡ ቅሩባን ፡ ኅቤሁ ። ወነበሩ ፡ በው ፡ ስተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ዘእግዝእትነ ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ በማእልቃ ፡ ዘ ምስር ፡ ቫመዓልተ ፡ ወቫ ፡ ለያልዩ ፡ እንዘ ፡ ይጸውሙ ፡ ወይደይልዩ ፡ ወያስተበቀሩዑ ፡ ኅ በ ፡ እግዚአብሔር ። ወሶበ ፡ ከነ ፡ ሌሊተ ፡ ሣልሲተ ፡ በጽ * ባሕ ፡ ፈድፋድ ፡ አ ስተርአዩቶ ፡ እግዝእትነ ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ ወላዲተ ፡ አምላክ ፡ በገጽ ፡ ብሩህ ፡ ወፍሑሕክ ፡ ወትቤሎ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ምንት ፡ ዘበጽሐክ ፡ ወይቤላ ፡ አእ ፡ ግዝእትዩ ፡ አንቲ ፡ ታአምሪ ፡ ዘበጽሐኒ ። ወትቤሎ ፡ ኢትፍራህ ፡ እስመ ፡ አነ ፡

* A, 91 r° b.

1. ትትከሠት ፡ ዛቲ ፡ ትእምርት] P, A ትከሠት ፡ ሊቀ ፡ ዘንተ ፡ ትእምርተ; O ይከሠት ፡ ሊቀ ፡ ትእምርተ ፡ መብተል. — *ib.* በእደክ] A dittologie de ወእየሁ ፡ በእደክ. — 2. ሊቀ ፡ ጳጳሳት] A *om.* — 3. ለንጉሥ] O, A *om.* ለ. — 4. ቫዕለት] P እስከ ፡ ቫዕለት; O ቫዕለት; A ቫመዓልተ. — *ib.* ወይቤሎ] A *om.*; P, O ወይቤ. — *ib.* ይኩንክ] P, O *om.* ከ; A ኩን *sic.* — *ib.* ትቤ. — 4-5. እምቅድመ — ለኤጲስ ፡ ቆጶሳት] A *om.* — *ib.* ወአስተጋብአሙ] O ወተጋብአሙ. — 5-6. *ante* ለኤጲስ ፡ ቆጶሳት P, O *add.* ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — *ib.* ለኤጲስ ፡ ቆጶሳት] A ለኤጲስ ፡ ቆጶሳተ; ለ est en surcharge. — *ib.* ወለከሀናት ፡ ወለመነካሳት] P ወለመነካሳት = ወለከሀናት. — *ib.* ኅቤሁ] A እምኔሁ. — *ib.* በውስተ] P, O, A *om.* ለ. — 6. ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ዘእግዝእትነ] P, O ቤተ ፡ ክርስቲያና ፡ ለእግዝእትነ; A ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ለእግዝእትነ. — 6-7. በማእልቃ — ወላዲተ ፡ አምላክ] A *om.* — *ib.* በማእልቃ] P በመዓልቃ; O በመዓልቃ. — 8. ሌሊተ ፡ ሣልሲተ ፡ በጽባሕ] P ቫተ ፡ ጽባሕ; O ሣልስተ ፡ ሌሊተ ፡ በጽባሕ. — *ib.* ፈድፋድ] P, O *om.* — 9. በገጽ] O በጽ *sic.* — 10. ብሩህ ፡ ወፍሑሕክ] P ብሩህ ፡ ወፍሑሕክ; O ፍሑሕ ፡ ወብሩህ; A ፍሑሕ ፡ ወብሩህ. — *ib.* ለሊቀ ፡ ጳጳሳት] P ለሊቀ ፡ ጳጳሳት *sic.* — *ib.* post ምንት P, O, A *add.* ን. — *ib.* ዘበጽሐክ] P, O, A ዘበጽሐ ፡ ላዕሌከ. — *ib.* ወይቤላ — ዘበጽሐኒ] O *om.* — *ib.* እእግዝእትዩ ፡ አንቲ ፡ ታአምሪ] A እእግዝዩ ፡ እእግዝዩ ፡ ታአምሪ ፡ *sic*; P አንቲ ፡ ታአምሪ ፡ *sic* እእግዝእትዩ; A *om.* ን. — 10. ዘበጽሐኒ] P ነሎ ፡ ዘበጽሐ ፡ ላዕሌከ; A ነሎ ፡ ዘበጽሐ ፡ ላዕሌዩ. — *ib.* እስመ] O *om.* — *ib.* ante እን P *add.* ፍህ; post እን A *add.* ፍህ.

diaire. » Lorsque le patriarche eut entendu cette parole, il fut épouvanté et craignit extrêmement. Il dit au roi : « Sois patient envers moi pendant trois jours. » Le roi lui dit : « Qu'il te soit fait comme tu dis. »

13. — Le patriarche sortit de devant le roi. Il réunit les évêques, les prêtres et les moines qui étaient près de lui. Ils demeurèrent dans l'église de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie de Mâ'elqâ du Caire (Mesr), pendant trois jours et trois nuits, en jeûnant, en priant et en suppliant le Seigneur. Lorsque la troisième nuit fut passée, de très grand matin Notre-Dame la Sainte Vierge Marie, génératrice de Dieu, apparut au patriarche avec un visage lumineux et joyeux et lui dit : « Qu'est-ce qui t'est arrivé? » Il lui dit : « O ma Dame, toi-même sais ce qui m'est arrivé. » Elle

* A, 91 r° b.

ተወከፍኩ፡ አንብዓከ፡ ዘከዓውከ፡ ውስተ፡ ቤተ፡ ክርስቲያንዩ ። ወይእዚኒ፡ ተን
 ሥእ፡ ወሐር፡ ኅበ፡ መርኅብ፡ ዘሐጺን፡ ዘይወስድ፡ ኅበ፡ ምሥራቅ፡ ወትረከብ፡
 ብእሴ፡ እንዝ፡ ይጸውር፡ ቀሱተ፡ ማይ፡ ዲባ፡ መታክፍቲሁ፡ ወቦቱ፡ አሐቲ፡ ዓይ
 ን፡ አኃዝ፡ ኪያሁ፡ እስመ፡ ውእቱ፡ ይከሥት፡ ለከ፡ ዘንተ፡ ትእምርተ፡ ወስሙ፡
 5 ለውእቱ፡ ብእሴ፡ ስምዖን፡ ዘይሰፊ፡ አሣእን፡ እስመ፡ ውእቱ፡ መልሐ፡ ዓይኖ፡ በእ
 ንተ፡ ትእዛዘ፡ ወልድዮ፡ ፍቁር፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ ።

14. — ወተንሥአ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ወሐረ፡ ፍጡን፡ ወረከቦ፡ ለውእቱ፡ ብእ
 ሴ፡ ወአኃዘ፡ ወይቤሎ፡ መሀሮሙ፡ ለሕዝብ፡ ክርስቲያን ። ወነገሮ፡ ዘከመ፡ አስ
 ተርአዮት፡ ሎቱ፡ እግዝእትን፡ ቅድስት፡ ድንግል፡ ማርያም፡ ወዘከመ፡ ትቤሎ፡ በእን
 10 ቲአሁ ። ወሰገደ፡ ሎቱ፡ ውእቱ፡ ብእሴ፡ ወይቤሎ፡ ስረይ፡ ሊተ፡ ኦአቡዮ፡ እስመ፡

1. ተወከፍኩ] A ተወከፍኩ. — *ib.* post ተወከፍኩ P, O *add.* ነሎ. — *ib.* አንብዓከ] A አንብዓከ. — *ib.* post ከዓውከ A *add.* ደመ. — *ib.* ቤተ፡ ክርስቲያንዩ] O, P *om.* ዩ. — 1-2. ተንሥእ] O ተንሥእ. — 2. ወሐር] P, O, A ወሐር. — *ib.* ኅበ] P, O, A ውስተ. — *ib.* ዘይወስድ] A ወይወስድ. — *ib.* ኅበ፡ ምሥራቅ] P ውስተ፡ ምሥዳዕት; O, A ውስተ፡ ምሥዳጥ. — *ib.* post ምሥራቅ O *add.* ውስተ (dittologie); de petits traits placés au-dessus et au-dessous de ce mot indiquent qu'il doit être considéré comme biffé. — 3. እንዝ፡ ይጸውር] P, O, A ዘይጸውር. — *ib.* መታክፍቲሁ] A መታክፍቲሁ. — 4. አኃዝ] A አኃዙ. — *ib.* ኪያሁ] A *om.* — 4-5. እስመ፡ ውእቱ፡ ይከሥት — ዘይሰፊ፡ አሣእን] P *om.* — 5. ይከሥት] O, A ይከሥት. — *ib.* ለከ] A *om.* — *ib.* ዘንተ፡ ትእምርተ] A ዘቲ፡ ትእምርተ. — 5-6. ወስሙ፡ ለውእቱ፡ ብእሴ] A እስመ፡ ለውእቱ. — *ib.* ዘይሰፊ] A ወይሰፊ. — *ib.* እስመ] O *om.* — *ib.* መልሐ] A መልሐ. — *ib.* በእንተ] A ዘንተ. — 6. ኢየሱስ] A *om.* — 7. ወረከቦ] A *om.* ወ. — 8. ወአኃዘ] A አኃዘ. — *ib.* መሀሮሙ] A መሐሮ. — 8-9. እስተርአዮት፡ ሎቱ] P, O, A እስተርአዮቶ. — 9. ትቤሎ] A ይቤሎ. — 10. ወሰገደ] A ወሰገዱ. — *ib.* ሎቱ፡ ውእቱ፡ ብእሴ] A *om.*

lui dit : « Ne crains pas, car moi-même j'ai agréé les larmes que tu as versées dans mon église. Maintenant lève-toi et va vers la place de Fer, dans la direction de l'orient. Tu trouveras un homme en train de porter une cruche d'eau sur ses épaules. Il n'a qu'un œil. Prends-le, car lui-même manifestera pour toi ce miracle. Le nom de cet homme est Simon (Sem'on), le cordonnier. En effet, lui-même a arraché son œil à cause du commandement¹ de mon Fils bien-aimé Jésus-Christ. »

14. — Le patriarche se leva, alla en hâte trouver cet homme, le prit et lui dit : « Aie pitié du peuple des chrétiens. » Il lui exposa comment Notre-Dame la Sainte Vierge Marie lui était apparue et comment elle lui avait parlé à son sujet. Cet homme se prosterna devant lui et lui dit : « Pardonne-moi, ô mon Père, car je suis un pécheur et un coupable. Je ne puis

1. *Math.*, v, 29.

አነ ፡ ኃጥእ ፡ ወአባሲ ፡ ወኢይክል ፡ ለዘ ፡ ትቤለኒ ፡ አላ ፡ ፈቃድ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለ
 ይኩን ፡ በጸሎተ ፡ እግዝእትን ፡ ማርያም ፡ ወጸሎትክ ፡ ትርድሎሙ ፡ ለሕዝበ ፡ ክርስ
 ቲያን ፡ * አላ ፡ እስከለስ ፡ ኦኦብዮ ፡ * ከመ ፡ ኢይትከሠት ፡ ግብርና ፡ ለመኑሂ ፡ እስ
 መ ፡ አልብዮ ፡ ክሂለ ፡ ከመ ፡ እጾር ፡ ክብረ ፡ ዓለም ፡ አላ ፡ ዘእቤለክ ፡ ግበር ፡ ጸእ ፡
 ኅበ ፡ ወእቱ ፡ ደብር ፡ ዘይቤለክ ፡ ንጉሥ ፡ ወምስሌክ ፡ ከሆናቲክ ፡ ወሕዝብክ ፡
 ወምስሌክሙሂ ፡ ወንጌላት ፡ ወመስቀላት ፡ ወማእመንታት ፡ ወዕጣን ፡ ወሰምዕ ፡ ወይቁ
 ም ፡ ንጉሥ ፡ ወሰረዊቱ ፡ ወኩሉ ፡ ሕዝቡ ፡ በጸጽንፍ ፡ አንተ ፡ ወሕዝበ ፡ ዘእክ ፡ በ
 ጸጽንፍ ፡ ወአነ ፡ እቀውም ፡ ደኅራክ ፡ በማእከል ፡ ሕዝብ ፡ ወኢያእመረኒ ፡ መኑሂ ፡ ወ
 አስተብቀዮ ፡ ኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወጸርኑ ፡ ወበሉ ፡ ከርያላይዮን ፡ ዘውእቱ ፡ እግ

* A.
91 v° a.

5

1. አነ ፡ ኃጥእ ፡ ወአባሲ] P, O አነ ፡ ብእሲ ፡ ኃጥእ ፡ ወአባሲ; A አነ ፡ ኃጥእ ፡ ብእሲ ፡ ወአባሲ. — *ib.* ለ
 ዘ ፡ ትቤለኒ] P ዘትቤለኒ; O ዘይቤለኒ; A ዘትብለኒ. — *ib.* ante ፈቃድ A *add.* በ. — 2. በጸሎተ ፡ እግዝ
 እትን] A ወጸሎተ ፡ እግዝእትን; O በጸሎታ ፡ እግዝእትን; A በጸሎታ ፡ ለእግዝእትን. — *ib.* እግዝእትን ፡ ማ
 ሮያም] P እግዝእትን ፡ ቅድስት ፡ ማርያም; O እግዝእትን ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም; A ለእግዝእትን ፡ ቅድ
 ስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ ወላዲተ ፡ አምላክ ፡ በገጽ. — *ib.* ወጸሎትክ ፡ ትርድሎሙ] O ወበጸሎታ ፡ ትረድኦ
 ሙ; A *om.* — *ib.* ለሕዝበ] A *om.* በ. — 3. ከመ] A እስመ. — *ib.* ኢይትከሠት ፡ ግብርና ፡ ለመኑሂ] A
 ኢየትከሠት ፡ *sic* ግብርና ፡ ለእመኑሂ ፡ *sic*; P. O ኢትከሥት ፡ ምግብርና ፡ ለመኑሂ; A ኢትከሥት ፡ ግብርና ፡
 ለመኑሂ. — 4. ከሂለ] P *om.*; O, A ከሂል. — *ib.* እጾር] P, O, A እጾር. — *ib.* ዘእቤለክ] A ዘንበለ
sic. — *ib.* ግበር — ዘይቤለክ] O *om.* — *ib.* ante ጸእ P *add.* አንተሰ; A *add.* አላ ፡ አንተሰ. — 5. ንጉ
 ሥ] A *om.* — *ib.* ወምስሌክ] P, O, A ምስሌ. — *ib.* ወሕዝብክ] P, A ወሕዝብክ; O ወሕዝብክ. —
 6. ወምስሌክሙሂ ፡ ወንጌላት ፡ ወመስቀላት ፡ ወማእመንታት ፡ ወዕጣን ፡ ወሰምዕ] P ምስሌክ ፡ ወንግእ ፡ ወን
 ጌላት ፡ ወመስቀላት ፡ ወማዕመንታት ፡ ወሰምዕተ; O ምስሌክ ፡ ወንጌላት ፡ ወመስቀላት ፡ ወማዕመንታት ፡ ወሰምዕ
 ታት ፡ *sic*; A ምስሌክ ፡ ወንግእ ፡ ምስሌክ ፡ ወንጌላት ፡ ወመስቀላት ፡ ወማዕመንታት ፡ ወሰምዕት. — 2. ወ
 ሰረዊቱ] A ወሠረዊቱ. — *ib.* ሕዝቡ] P, O, A ሕዝቡ. — *ib.* ጽንፍ] A ኅ est en surcharge.
 — 7. አንተ ፡ ወሕዝበ ፡ ዘእክ ፡ በጸጽንፍ] A *om.* — 8. እቀውም] A እቀውም. — *ib.* ደኅራክ] O *om.* —
ib. ወኢያእመረኒ] A les lettres ያእ sont en surcharge; A *om.* ኒ. — 8-9. ወአስተብቀዮ] P ወአስ
 ተብቀዮክ; O ወአስተብቀዮ; A ወዶተ ፡ በዕ *sic.* — 9. ኅበ] A en surcharge. — *ib.* ወጸርኑ ፡ ወበሉ] P ወበሉ ፡
 ወጸርሉ; O ወበሉ ፡ ወጸርሉ; A ወጸርኑ ፡ ወይቤ. — *ib.* ante ከርያላይዮን P, O *add.* አን
 ዘ ፡ ትብሉ. — *ib.* ከርያላይዮን] P ከራላይዮን; A ከራያላይዮን. — *ib.* ዘውእቱ] A ዝውእቱ.

* A.
91 v° a.

pas accomplir ce que tu m'as dit, mais que la volonté du Seigneur soit faite par la prière de Notre-Dame Marie et que ta prière aide le peuple des chrétiens. Je te demande, ô mon Père, * que mon œuvre ne soit manifestée à personne, car je n'ai pas le pouvoir de porter la gloire du monde. Mais fais ce que je te dirai. Pars à la montagne que t'a indiquée le roi. Que se trouvent avec toi tes prêtres et ton peuple. Que soient avec vous aussi les évangiles, les croix, les encensoirs, l'encens et les cierges. Que se tiennent debout le roi, ses troupes et tout son peuple d'un côté, toi-même et ton propre peuple d'un autre côté. Moi-même, je me tiendrai debout derrière toi, au milieu du peuple, et personne ne me reconnaîtra. Suppliez le

ዘኢ : መሐረን : ማወጅጊዜ ። ወእምዝ : አገዘሙ : ለሕዝብ : ያርምሙ : ወስግድ : ወ ይሰግዱ : ወአነሂ : እስግድ : ምስሌክሙ ። ወግበር : ከመዝ : ቪጊዜ : እንዘ : ተግት ብ : በትእምርተ : መስቀል : ማሕየዊ : አንጻረ : ውእቱ : ደብር ።

15. — ወሶበ : ሰምዖ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘንተ : ነሥእሙ : ለኤጲስ : ቆጶሳት : ወለካህናት : ወለመንካሳት : ወለሕዝብ : ወለመሃይምናን : ወበጽሑ : ኅበ : ንጉሥ ። ወወሶኦ : ንጉሥ : ወዮሉ : ሰራዊት : ምስሌሁ : ወዮሎሙ : ሰብእ : ምስር : ወቃህራ : ወሰረረ : ኅበ : ውእቱ : ደብር : ወቆመ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብ ርሃም : ወመሃይምናን : ምስሌሁ : በጅጽንፍ ። ወቆመ : ንጉሥ : ወሰራዊቱ : ወዮሎሙ : ሰብእ : ውስተ : ካልእ : ጽንፍ : ወእምዝ : ጸላዩ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወመሃይምናን : * ስምዖን : ምስሌሁሙ : ወጸርኑ : እንዘ : ይብሉ : ኪርያላይሶን : ነዊኃ : ጊዜ :

* A. 91 v° b.

1. post መሐረን P, O add. ክርዕቶስ. — ib. ማወጅ] A om. ወ. — ib. ወእምዝ : አገዘሙ — እስግድ : ምስሌክሙ] P ወእምዝ : አገዘሙ : ያርምሙ : ሕዝብ : ወይስግዱ : ምስሌክ : ወሕዝብክ : ወአነሂ : እስግድ : ምስሌክ ; O ወእምዝ : አገዘሙ : ያርምሙ : ሕዝብ ። ወእምዝ : ሰግድ : አንተ : ወይስግዱ : ምስሌክ ; A ወዓጲ : ሰገዱ : አንተ : ይሰግዱ : ምስሌክ : ሕዝብክ : ወአነሂ : እስግድ : ምስሌሁ. — 2. ከመዝ] A ምስሌሁ. — ib. እንዘ] A om. — 2-3. ተግትብ] O ተግትብ : A እንትብ. — 3. ante በትእምርተ A add. ከመዝ. — ib. ማሕየዊ] O ቀንዮዊ sic. — ib. አንጻረ] P በአንጻረ ; A ወአንጻረ. — ib. ውእቱ] O ውስተ. — 4. post ዘንተ P add. ህዩ. — ib. ለኤጲስ : ቆጶሳት] A ሊቀ : ጳጳሳት ; T ሊቀና ; sic ጳጳሳት : sic. — 5. ወለካህናት] A ወለካህት sic. — ib. ወለመንካሳት] A om. ለ. — ib. ወለሕዝብ] A om. ወ. — ib. ወለመሃይምናን] A om. ወለ ; T ወለመሃይምናን sic. — ib. ወበጽሑ] P, A ወበጽሑ. — 5-6. ንጉሥ] A om. — 6. ወዮሉ : ሰራዊት] P, O, A ወሠራዊቱ ; T ሠራዊቱ. — ib. ante ምስሌሁ A add. ወ. — ib. ወዮሎሙ] T ወዮሉ. — 7. ወቃህራ] T om. — ib. ወሰረረ] A om. — ib. ውእቱ] A om. — ib. ante ሊቀ : ጳጳሳት A, T om. አብ. — ib. አባ] T አብ sic. — ib. ወመሃይምናን : ምስሌሁ] P, A ምስሌሁ : መሃይምናን ; O ምዕሌክ : መሃይምናን ; T መሃይምናን : sic ምስሌሁ. — ib. ምስሌሁ] T om. — ib. ወቆመ : ንጉሥ — ካልእ : ጽንፍ] A om. — 8. ንጉሥ] A om. — 8. ወዮሎሙ] P, O ወዮሉ. — 9. ውስተ : ካልእ] P, O በካልእ. — ib. ሊቀ : ጳጳሳት] P ሊቀና : ጳጳሳት ; A ኤጲስ : ቆጶሳት. — ib. ወመሃይምናን] A om. ወ ; T መሃይምናን sic. — 10. post ወስምዖን P, O add. ሂ. — ib. ኪርያላይሶን : ነዊኃ : ጊዜ] P እግዚአ : መሐረን : ክርዕቶስ : ማወጅጊዜ ; O እግዚአ : መሐረን : ማወጅጊዜ ; A እግዚአ : መሐረን : ማወጅጊዜ ; T እግዚአ : መሐረን : ነዊካ : ቺ : ጊዜ ; hic defic. (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 110 v° b).

Seigneur, criez et dites : *Kyrie eleison*, c'est-à-dire : *O Seigneur, aie pitié de nous*, quarante et une fois. Puis ordonne au peuple de se taire. Prosterne-toi et qu'ils se prosternent. Moi aussi, je me prosternerai avec vous. Fais ainsi trois fois, en faisant le signe de la croix vivificatrice en face de la montagne. »

15. — Lorsque le patriarche eut entendu ceci, il prit les évêques, les prêtres, les moines, le peuple et les fidèles. Ils parvinrent vers le roi. Le roi partit. Toutes ses troupes se trouvaient avec lui, ainsi que tous les gens du Vieux-Caire (Mesr) et du Caire (Qâhrâ). Il gravit le bas de la montagne. Le Père patriarche Abba Abraham et les fidèles se tinrent debout avec lui d'un côté. Le roi, ses troupes et tous les gens se tinrent debout de l'autre côté. Puis le patriarche et les fidèles prièrent. Simon était avec eux. Ils crièrent, en disant : *Kyrie eleison*, pendant

* A. 91 v° b.

ወሰገዳ፡ ቪይ። ወለለ ፡ ጊዜ ፡ ሶበ ፡ ይሰግዳ፡ ይነሥእ ፡ አብ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አዕ ይንቲሁ ፡ ኅበ ፡ ሰግይ ፡ ወየዓትብ ፡ በትእምርተ ፡ መስቀል ፡ ላዕለ ፡ ደብር ፡ ወይፈል ስ ፡ ደብር ፡ ወየዐርግ ፡ ኅበ ፡ አየር ፡ በቅድመ ፡ ነሎሙ ፡ ሰብእ ፡ ወሶበ ፡ ይሰግ ድ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወመገይምናን ፡ ይወርድ ፡ ውእቱ ፡ ደብር ፡ ኅበ ፡ መካኑ ፡ ወገብ ፋ ፡ ከመዝ ፡ ቪይ። ወሶበ ፡ ርእየ ፡ ንጉሥ ፡ ወነሎሙ ፡ ተንባላት ፡ ዘንተ ፡ ተ አምራተ ፡ አንከፋ ፡ ፈድፋዶ ፡ ወጸርኑ ፡ ብዙኝ ፡ ወፈርሁ ፡ ዓቢየ ፡ ፍርሃተ ።

16. — ወአብጽሐ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አባ ፡ አብርሃም ፡ ወአክበሮ ፡ ፈ ድፋዶ ፡ ወሰአሎ ፡ ከመ ፡ ይትመነይ ፡ እምኔሁ ፡ ዘይፈቀድ ፡ ወኢፈቀደ ፡ ይኅሥሥ ፡ እ ምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ ። ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡

1. ወሰገዳ] P, O ወሶበ ፡ ሰገዳ; A ወሶበ፣ ሰገዳ. — *ib.* ወለለ ፡ ጊዜ ፡ ሶበ ፡ ይሰግዳ ፡ ይነ ሥእ] P ወለለሎ ፡ ጊዜ ፡ ይነሥእ; O ወለለሎ ፡ ይነሥእ; A ወለለሎ ፡ ጊዜ ፡ ይነሥእ. — 1-2. አ ብ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አዕይንቲሁ] P አዕይንቲሁ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; O አዕይንቲ ፡ *sic* ሊቀ ፡ ጳጳሳት; A ሊቀ ፡ ጳ ጳሳት ፡ አዕይንቲሁ. — 2. ኅበ] P, O ውስተ. — *ib.* ላዕለ ፡ ደብር] P, O *om.* — *ib.* ወይፈልስ ፡ ደብር] P ወይፈልስ ፡ ላዕለ ፡ ውእቱ ፡ ደብር; A *om.* ደብር. — 3. ወየዐርግ] P *om.* ወ. — *ib.* ነሎሙ] P, O ነሎ; A *om.* — 3-4. ወሶበ ፡ ይሰግድ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት] A *om.* — 4. ወመገይምናን] P ወነሎ ፡ አዝ ብ ፡ መገይምናን; O ወነሎ ፡ አዝብ ፡ ወመገይምናን; A *om.* ወ. — *ib.* ይወርድ ፡ ውእቱ] A ወይወርድ ፡ ውስተ. — *ib.* ኅበ ፡ መካኑ] P ኅበ ፡ ውእቱ ፡ መካኑ. — 4-5. ወገብ፣ ዘመዝ] P, O ወገብ፣ ዘመዝ; A ወዘመዝ. — 5. ቪይ።] P, O, A ቪይ።የተ. — *ib.* ርእየ] O ርእየ. — *ib.* ወነሎሙ] P ወነሎ. — *ib.* ተን ባላት] A *om.* — 5-6. ተአምራተ] P, O, A ተአምራ ፡ ወመንገረ. — 6. ፈድፋዶ] A *om.* — *ib.* ወፈር ሁ ፡ ዓቢየ ፡ ፍርሃተ] O ወፈርሃ ፡ ፍርሃተ ፡ ዓቢየ; A ወፈርሁ ፡ ፍርሃተ ፡ ዓቢየ. — 7. ወአብጽሐ ፡ ንጉሥ] O ወአብጽሐ ፡ ንጉሥ; A ወአብጽሐ ፡ ኅበ ፡ ንጉሥ. — *ib.* ለሊቀ ፡ ጳጳሳት] T *incip.* (ጳጳሳት *sic*). — *ib.* አባ] O *om.*; T አባ *sic.* — 8. ይትመነይ] O ይኤመነይ *sic.* — *ib.* እምኔሁ ፡ ዘይፈቀድ] P ነሎ ፡ ዘፈቀደ ፡ እምኔሁ; O እምኔሁ ፡ ነሎ ፡ ዘፈቀደ; A ነሎ ፡ ዘይፈቀድ; T እምኔሁ ፡ ነሎ ፡ ዘይፈቀድ. — *ib.* ወኢፈቀደ] T ወኢፈቀደ *sic.* — 8-9. ወኢፈቀደ ፡ ይኅሥሥ ፡ እምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ] P ወኢምንተኒ ፡ ይኅሥሥ; O ወኢ ፈቀደ ፡ እምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ ፡ ይኅሥሥ; A ወይኅሥሥ ፡ እምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ. — 9. ወሶበ ፡ አገበሮ — ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት] P ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; O ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት; A ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — *ib.* ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት] T ወይቤሎ ፡ ወኢአ ፈቅድ ፡ ዛልእ ፡ ኦብል.

un long temps. Ils se prosternèrent trois fois. Chaque fois qu'ils se proster-
naient, le Père patriarche levait ses yeux vers le ciel et faisait le signe de la
croix sur la montagne. La montagne se transportait et montait en l'air
devant tous les gens. Lorsque le patriarche se prosternait ainsi que les fidèles,
la montagne descendait à sa place. Ils firent ainsi trois fois. Lorsque le roi
et tous les Musulmans virent ce miracle, ils furent extrêmement étonnés.
Ils crièrent beaucoup et furent saisis d'une grande peur.

16. — Le roi fit venir le patriarche Abba Abraham. Il l'honora extrême-
ment et lui demanda de lui manifester le désir de ce qu'il voudrait obtenir.
Mais il ne voulut rien lui demander. Lorsque le roi eut forcé le patriarche, le

ጳጳሳት ፡ እፈቅድ ፡ ከመ ፡ እሕንጽ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናተ ፡ ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያና ፡ ለቅዱስ ፡ መርቆሮስ ፡ በምስር ፡ ወአዘዘ ፡ ሎቱ ፡ ከመ ፡ ይሕንጽ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናተ ፡ ዘፈቀደ ፡ ወፈድፋደ ፡ ወሀቦ ፡ ንዋየ ፡ እምቤተ ፡ መንግሥት ፡ ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወይቤሎ ፡ መዋዕሊክ ፡ ያነኅ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወያጽንዕ ፡ መንግሥተክ ፡ እንሰ ፡ ኢይፈቅድ ፡ ንዋየ ፡ ወሶበ ፡ ይቤሎ ፡ ዘንተ ፡ አናቀሮ ፡ ፈድፋደ ፡ በእንተ ፡ ዘርእየ ፡ እምኒሁ ፡ እምጽድቁ ፡ ወመንኖቱ ፡ እምንዋየ ፡ ዝንቱ ፡ ዓለም ፡ ወእምዝ ፡ ተጽዕነ ፡ በፈ * ረሱ ፡ ምስለ ፡ ሰረባቱ ፡ ወቆመ ፡ ምስሌሁ ፡ በሕንጻተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ዘቅዱስ ፡ መርቆሮስ ፡ ሶበ ፡ ከልእዎ ፡ ሰብእ ፡ እኩያን ፡ ከመ ፡ ኢይሕንጽ ፡ ወቆመ ፡ ምስሌሁ ፡ እስክ ፡ ሐነጸ ፡ ወሐነጸ ፡ ዝንቱ ፡ አብ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናተ ፡ ብዙኃተ ፡ በኩሉ ፡ ብሔረ ፡ ግብጽ ፡

* A, 92 r° a.

1. ከመ] P, O, A, T om. — *ib.* እሕንጽ] A እጸንዕ. — *ib.* አብያተ ፡ ክርስቲያናተ] T አብያተ ፡ ክርስቲያናት. — *ib.* ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያና] A ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት sic; O om.; A ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናው; T ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት. — 2. መርቆሮስ] A መርቆሮስ sic; O መርቆሪዎ sic; T ማርቆስ. — *ib.* በምስር] P, A, T ዘምስር. — 2-3. አብያተ ፡ ክርስቲያናተ] A አብያተተ ፡ ክርስቲያናት; O, A, T አብያተ ፡ ክርስቲያናት. — 3. ዘፈቀደ] A, T om. — *ib.* ወፈድፋደ ፡ ወሀቦ] A, A ወሀቦ; T ወሀቦ. — *ib.* መንግሥት] T defic. (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 111 r° a). — 3-4. ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወይቤሎ] P ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; O ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; A ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — 4. መዋዕሊክ ፡ ያነኅ ፡ እግዚአብሔር] P, O እግዚአብሔር ፡ ያነኅ ፡ መዋዕሊክ ፡ በዲበ ፡ ምድር; A እግዚአብሔር ፡ ያነኅ ፡ መዋዕሊክ. — 4-5. ወያጽንዕ — ኢይፈቅድ ፡ ንዋየ] A om. — 5. መንግሥተክ] A om. ከ; O መንግሥትክ. — *ib.* ንዋየ] P om. — *ib.* ዘንተ] A om. — 6. ዘርእየ ፡ እምኒሁ ፡ እምጽድቁ] A ዘርእየ ፡ እምጽድቁ. — *ib.* ወመንኖቱ ፡ እምንዋየ] P ወመንኖቱ ፡ ንዋየ; O ወመንኖቱ ፡ ንዋየ; A ወመንኖተ ፡ ንዋየ. — *ib.* post ዓለም P add. ኃላፊ. — 7. በፈረሱ] O om. ቤ. — 7-8. ቤተ ፡ ክርስቲያን] P ቤተ ፡ ክርስቲያናት. — 8. መርቆሮስ] P, O መርቆሮስ; A መቶሮስ. — *ib.* ሶበ ፡ ከልእዎ] O ሶበ ፡ ከእዎ sic; A ሶበ ፡ ከልእ. — *ib.* ከመ ፡ ኢይሕንጽ] A om. — *ib.* ኢይሕንጽ] O om. ኢ. — *ib.* post ኢይሕንጽ P, A add. ቤተ ፡ ክርስቲያናት; O add. ቤተ ፡ ክርስቲያናት. — 9. ወቆመ] P, O, A ወነበረ. — *ib.* ምስሌሁ] A ስ est en surcharge; A add. ኅቤሁ (ante ምስሌሁ). — *ib.* እስክ ፡ ሐነጸ] O እስመ ፡ ሐነፀ; A om. — 9-10. ወሐነጸ ፡ ዝንቱ ፡ አብ — ብሔረ ፡ ግብጽ] P ወፈደመ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ወነበረ ፡ መርቆሪዎስ ፡ ወከልእነ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናተ ፡ ብዙኃ ፡ ዘብሔረ ፡

* A, 92 r° a.

patriarche lui dit : « Je veux reconstruire les églises et surtout l'église de saint Mercurius (Marqoryos) au Vieux-Caire. » Il lui ordonna de reconstruire les églises qu'il voulait et il lui donna, en abondance, de l'argent du palais royal. Le patriarche s'inclina devant lui et lui dit : « Que le Seigneur prolonge tes jours et affermisse ta royauté. Pour moi, je ne veux pas d'argent. » Lorsqu'il lui eut dit ceci, il l'aima extrêmement, parce qu'il avait vu sa sainteté et son mépris des biens de ce monde. Puis il monta sur son * cheval, avec ses troupes. Il se tint avec lui pendant la reconstruction de l'église de saint Mercurius. Lorsque des gens méchants tentèrent de l'empêcher de la reconstruire, il se tint avec lui, jusqu'à ce qu'il l'eût reconstruite. Ce Père reconstruisit beaucoup d'églises dans tout le pays d'Égypte.

17. — ወሰበ ፡ ፈጸመ ፡ ተጋድሎቶ ፡ ሠናዩ ፡ ወአሥመር፣ ለእግዚአብሔር ፡ ወአዕረፈ ፡ በሰላም ፡ እምድኅረ ፡ ነበረ ፡ ዲበ ፡ መንበረ ፡ ማርቆስ ፡ ወንጌላዊ ፡ ቪግመ ተ ፡ ወኢአውራኝ ፡ ወይቤ ፡ በገድሉ ፡ ለዝንቱ ፡ አብ ፡ ከመ ፡ ወእቱ ፡ ጸሐፊ ፡ ዘአ ውግዛ ፡ በእንተ ፡ ዕቁባት ፡ ገብረ ፡ ሎቱ ፡ ሕምዘ ፡ ወቀተሎ ፡ ፡ ወሔረ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱ ስ ፡ ኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወነሉሎሙ ፡ ሕዝብ ፡ ላሐዉ ፡ ላዕሌሁ ፡ ፡ ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ ለዝንቱ ፡ አብ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አባ ፡ አብርሃም ፡ የሀሉ ፡ ም ስሌነ ፡ አሜን ፡ ፡

ወበዛገ፡ ፡ ዕለት ፡ ካዕበ ፡ ተዝካረ ፡ ቅዳሴሃ ፡ ለቤተ ፡ ክርስቲያና ፡ ለቅድስት ፡ ድን

ግብጽ; O ወፈጸመ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በቅዱስ ፡ መርቆራዎስ ፡ ወካልኣን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናተ ፡ ወብዮንተ ፡ ዘብሔረ ፡ ግብጽ; A ወሐነጸ ፡ ወፈጸመ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በቅዱስ ፡ መታርዮስ ፡ ወካልኣን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያ ናተ ፡ ብዮን ፡ ብሔረ ፡ ግብጽ.

1. ተጋድሎቶ] P, O, A ገድሎ. — *ib.* ወአሥመር] O ወስምር. — 2. ante እምድኅረ P, O, A *add.* ወ. — *ib.* ቪ] A est en surcharge. — 3. ወኢ] A *om.* ወ; ኢ est en surcharge; A ወኪ. — *ib.* አውራኝ] A አውርኝ. — *ib.* ወይቤ] O ወይቤሎ. — 3-4. ዘአውግዛ] P ዘአውግዛ. — 4. ante ገብረ O, A *add.* ዘ. — *ib.* ሎቱ] O *om.* — *ib.* ሕምዘ] O ኅምዘ. — *ib.* post ወቀተሎ P, A *add.* ወም ተ. — 5. post እግዚአብሔር P, O, A *add.* ዘአናቀር. — *ib.* ወነሉሎሙ] A ወለነሉሎሙ. — *ib.* ላሐዉ] A ላሐው *sic*; P, A ለሐው *sic*; O ለሐውም *sic*. — 6-7. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተህሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥን ፡ ኢያሱ ፡ ወምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; O በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ትኩን ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; A በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ትኩን ፡ ምስለ ፡ ፍቁ ፍ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ተህሉ ፡ ኢያሱ se trouve sur un grallage.

17. — Lorsqu'il eut achevé son bon combat et eut plu au Seigneur, il mourut en paix, après avoir siégé sur le siège de Marc (Mārḳos), l'évangéliste, trois ans et six mois. On dit, dans la vie de ce Père, que le secrétaire qu'il avait excommunié à cause des concubines lui fit un poison et le tua. Ce saint s'en alla vers le Seigneur. Tout le peuple se lamenta sur lui.

Que la prière et la bénédiction de ce Père, le patriarche Abba Abraham, soient avec nous. Amen.

3. DÉDICACE DE L'ÉGLISE DE SAINTE RIPSIME ET TRANSLATION DE SON CORPS ET DES CORPS DE SES COMPAGNES MARTYRES.

En ce jour aussi est la mémoire de la Dédicace de l'église de la sainte

ግል : አርሲግ : ወፍልሰተ : ሥጋሃ : ወሥጋሆን : ለቅዱሳት : ደናግል : አለ : ምስ
ሌሃ ።

ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሀሉ : ምስሌን : አሚን ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለከ : አንጦልዮስ : ቀሲስ ።

ሰማዕተ : ወንጌል : ሐዲስ ።

ጸሊ : ሊተ : ኅበ : ኢየሱስ : ክርስቶስ ።

ያንጽሐኒ : በሕይወትየ : ወይቀድሰኒ : አምርኩስ ።

አስመ : ኢይገብእ : እንከ : ዘወዕኦ : መንፈስ ።

ሰላም : ለከ : አብርሃም : ነጋዲ ።

ወሊቀ : ጳጳሳት : ዓዲ ።

ወሶበ : ዓፀወ : ቅድሚካ : በግብራተ : ልቡ : አባዲ ።

4. አንጦልዮስ] O አንጦልዮስ; A አንጦሎስ. — 6. ሊተ] A om. — *ib.* ante ኢየሱስ A *add.* እግዚያዮ. — 7. በሕይወትየ] O om. ለ. — *ib.* አምርኩስ] O, A አምርኩስ. — 8. ኢይገብእ] O ኢይገብእ. — *ib.* እንከ] A om. — 9. ሰላም] A ሰላ *sic.* — 10. ወሊቀ] A om. ወ. — 11. ወሶበ] O om. ወ: A om. — *ib.* ልቡ] A ልቡ.

vierge Ripsime ('Arsimâ) et la translation de son corps et des corps des saintes vierges qui ont été martyres avec elle.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec nous. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM A ANATOLE, PRÊTRE.

Salut à toi, Anatole ('Anṭolyos), prêtre,

Martyr de l'Évangile nouveau.

Prie pour moi Jésus-Christ,

Afin qu'il me purifie dans ma vie et me sanctifie de l'impur,

Car l'esprit qui est parti du corps n'y revient plus.

5. SALÂM A ABBA ABRAHAM, LE SYRIEN.

Salut à toi Abraham, négociant

Et patriarche aussi.

Lorsque l'insensé eut fermé sa porte devant toi par la dureté de son cœur,

ሰሚዖ : ንባበ : ግዘት : እምልሳንክ : ነዳዲ ።
መድረክ : ጥጎቱ : ተሠጥቀ : ለብእሳ : ከሓዲ ።

ሰላም : ለስምዖን : በአፈ : ማርያም : ዘተኣምረ ።
እንበይነ : ትእዛዙ : ለወልዳ : ከመ : ዓይኖ : አዖረ ።
ኢይሌብውም : ሎቱ : ወኢይጼግውም : ክብረ ።
ሶበ : ጸለየ : ቀዊሞ : እምሊቀ : ጳጳሳት : ድጎረ ።
ተከለ : ደብረ : ወነቀለ : ደብረ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ተገዛረ : ቅዳሴሃ : ለቤተ : ክርስቲያና : ለቅድስ

1. ግዘት] *A* ግዘተ. — 2. *A* *add.* commémoration de saint Simon, martyr : ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ተገዛሩ : ለስምዖን : ከማዕት ። እግዚአብሔር : ይምሐር : በጸሎቱ : ለፍቁ [ፋ :] ስእለ : ጽዮን : ለኃለመ : ኃለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge ; un second nom propre ለረዛተ : ኢይሌብ se trouve sur un grattage ; le ስ final de ኢይሌብ est en surcharge. — 4. ትእዛዙ] *A* ተእዛዙ. — *ib.* ለወልዳ] *A* ለወልዳኪ. — *ib.* ከመ] *P* ኦርኢያ. — *ib.* ዓይኖ] *O* ዓይኑ. — 5. ሎቱ] *A* *om.* — *ib.* ወኢይጼግውም] *O* ወኢይጸግም ; *A* ወኢጸገውም. — 6. ante ሶበ *A* *add.* ወ. — *ib.* ጸለየ] *A* *om.* — *ib.* እምሊቀ] *O*, *A* ለሊቀ. — 7. ተከለ : ደብረ : ወነቀለ : ደብረ] *O*, *A* ነቀለ : ደብረ : ወተከለ : ደብረ. — 8. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] *O* ወካዕበ : በዛቲ. — *ib.* ante ተገዛረ *A* *add.* ኮነ. — *ib.* ቅዳሴሃ : ለቤተ] *P*, *O*, *A* ቅዳሴ : ቤተ. — *ib.* ክርስቲያና] *P* ክርስቲያን.

En entendant la parole d'excommunication de ta langue ardente,
Le seuil de la porte de la maison de l'homme impie se fendit.

6. SALÂM A SIMON, LE CORDONNIER.

Salut à Simon, qui fut connu par la bouche de Marie.

C'est à cause du commandement¹ du Fils de Marie qu'il rendit aveugle son œil.

On ne le connut pas ; on ne lui accorda pas d'honneurs.

Lorsqu'il priaît, en se tenant debout derrière le patriarche,
Il abaissait la montagne et il soulevait la montagne.

7. (Cf. 3) DÉDICACE DE L'ÉGLISE DE SAINTE RIPSIME ET TRANSLATION DE SON CORPS ET DES CORPS DE SES COMPAGNONS MARTYRS.

1. Dédicace et translation. — 2. Réponse de sainte Ripsime au roi Dertâdès ; son martyre.

1. — En ce jour aussi est la mémoire de la Dédicace de l'église de la
1. Matth., v, 29.

ት : ድንግል : አርሲማ : ሰማዕት : ወፍልሰተ : ሥጋሆን : ለቅዱሳት : ደናግል : * ወ
ፍልሰተ : ሥጋሃ : ወእለ : ምስሌሃ : ጃወጂቅዱሳን : ሰማዕት ::

* P,
99 r° b.

2. — ወለዛቲ : አርሲማ : ይቤላ : ንጉሥ : ድርጣድስ : አልብኪኑ : ልብኪ : ዘ
መጠንገ : እይወት : ነበርኪ : ምስሌኑ : ወትቤሎ : ዘሰግይ : የቦቢ : ወይኔይስ : ወአዘ
5 ዘ : ከመ : ይሰድዋ : ኅበ : ጉብጋቦ : ወያዕርቅዋ : በህየ : ወይምትርዋ : ክሳዳ : ወመተር
ዋ : ክሳዳ : ወነሥአት : አክሊለ : ስምዕ : ወወረሰት : መንግሥተ : ሰማያት ::

አሎታ : ወበረከታ : የሁሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ::

ሰላም : ለፍልሰተ : ሥጋኪ : በስብሐተ : ብዙኅ : ጉባኤ ::

10 ኅበ : ትሰክቢ : አርሲማ : እስከ : ይከውን : ትንግኤ ::

ወእኤምኅ : ካዕበ : በታለ : ስብሐት : ወውጥኤ ::

1. ሰማዕት] P om. — ib. ሥጋሆን] O ሥጋሆመ; A ወሥጋሆመ. — ib. ለቅዱሳት] A ለቅዱሳን. —
2. ሥጋሃ] P om. ሃ. — ib. ወእለ : ምስሌሃ] P ወፍልሰተ : ሥጋሃ : ወእለ : ምስሌሃ : ጃወጂቅዱሳን :
ሰማዕት; O ወእለ : ምስሌሃ : ወቅዱሳት : ሰማዕት; A እለ : ምስሌሆን : ጃወጂቅዱሳን : ሰማዕት. — 3. ወ
ለዛቲ] A ወዛቲስ. — ib. አልብኪኑ] P አልብኑ sic; A አልቦኑ. — 4. እይወት : ነበርኪ] P እይወተ : ነበ
ርኪ; A ነበርኪ : እይወተ. — ib. ዘሰግይ] A ዘይሰመይ. — ib. ante የቦቢ O add. ዘ. — 5. ከመ] O, A
om. — ib. ይሰድዋ] O, A ይሰድዎ. — ib. ጉብጋቦ] O ጉብገቦ; A ጉብገብ. — ib. ወያዕርቅዋ] A ወይዕርቅዋ.
— ib. በህየ] A om. በ. — ib. ወይምትርዋ] A ይምትሩ. — ib. ክሳዳ] O ክሳዳ. — 5-6. ወመተርዋ : ክሳ
ዳ] O om. ክሳዳ; A om. — 6. ወወረሰት : መንግሥተ : ሰማያት] P ወወረሰ : መንግሥተ : ሰማያት; O ወ
ወረሰት : መንግሥት; A በመንግሥተ : ሰማያት. — 7. አሎታ — ለዓለመ : ዓለም] O አሎታ : ወበረከታ :
የሁሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም : ኦሞኔን; A አሎታ : ወበረከታ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁሬ : ሰኢ
ለ : ቶዮን : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ሰኢለ : ቶዮን est en surcharge; un second nom
propre ሃህለ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — 9. ለፍልሰተ] O ለፍለተ sic. — ib. በስብሐተ]
O በስብሐ; A በስብሐተ. — ib. ጉባኤ] A ጉባኤ. — ib. ንዘ] O ኦንዘ; A ሰዘ. — ib. ትሰክቢ] A ትሰ
ክቢ. — 10. ወእኤምኅ] O ወእኤምር. — ib. ወውጥኤ] O ወበውጥኤ.

sainte vierge Ripsime ('Arsimà), martyre, la translation des corps des saintes vierges * et la translation de son corps et des corps des vingt-sept saints martyrs qui ont été mis à mort avec elle.

* P,
99 r° b.

2. — Le roi Derfâdès dit à cette Ripsime : « N'as-tu pas ton cœur? La vie est si grande! Tu demeureras avec nous. » Elle lui dit : « Les choses du ciel sont plus grandes et sont meilleures. » Il ordonna de la conduire à l'atrium, de la mettre à nu là et de lui couper le cou. On lui coupa le cou. Elle reçut la couronne du martyre et hérita du royaume des cieux.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à la translation de ton corps, dans la louange d'une nombreuse assemblée,

Au lieu où tu es couchée, Ripsime, jusqu'à ce qu'ait lieu la résurrection. Je salue aussi, avec des paroles de louange et avec des clameurs,

ሰማዕታተ : በቅድሚኒ : ኧራሱባኔ ።

ወዘድጎሬኒ : ኧወክልኤ ።

ወካዕበ : በዛተ : ዕለት : ተገካርሙ : ለበጥልሲስ : ወሱሬቶ : ወማርዮን : ወሚካኤል : ወዮልሳዊስ : ወጠልምዮስ ።

በረከቶሙ : ተሀሉ : ምስሌን : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለኤልያብ : እንዘ : አረማየ : ሀሎ ።

እግዚአብሔር : ጊዜ : ተግሀሎ ።

1. ሰማዕታተ : በቅድሚኒ] P ሰማዕታት : በቅድሚኒ ; O ሰማዕታተ : በቅድሚኒ ; A ሰማዕታተ : በቅድሚኒ. — 2. ወዘድጎሬኒ] A ወዘድጎርኒ. — *ib.* ኧወክልኤ] A ኧወደ. — *ib.* O met le *salâm* à saint 'Élyâb avant la présente commémoration. — 3. ወካዕበ : በዛተ : ዕለት] A ወበዛተ : ዕለት : ካዕበ. — *ib.* ante ተገካርሙ. A *add.* ነጎ. — *ib.* ለበጥልሲስ] A ለበጥልሲሳ. — *ib.* post ለበጥልሲስ (A ለበጥልሲሳ) A *add.* ወአብርሃም : ዶርያዊ : ካልእ : ዘየን : ፀረቢ : ወውእቱ : ክርስቲያናዊ : ተአማኒ : በጽድቅ. — *ib.* ወሱሬቶ] O ወሱሬቶ ; A ወሱርሬቶ. — *ib.* ወማርዮን] O, A ወማርዮን. — 3-4. ወሚካኤል] A *om.* ወ. — 4. ወዮልሳዊስ] A *om.* — *ib.* ወጠልምዮስ] A ወሚልዮስ. — 5. በረከቶሙ — ለዓለመ : ዓለም] O በረከቶሙ : ተሀሉ : ምስሌ : ፍቅርሙ : ተወልደ : መድኅን : ወፍቅርቱ : ወለተ : ሥላሴ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስሌ : ፍቅርሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም : እኩላን ; A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስሌ : ፍቅርሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge ; un second nom propre ብሰለ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — 6. A *add.* la commémoration de saint 'Élyâb : ወበዛተ : ዕለት : ካዕበ : ነጎ : ተገካር : ለቅዱስ : ኤልያብ : ሰማዕት ። እግዚአብሔር : ይምላሳ : በጸሎቱ : ለፍቅር : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ኢየሱስ est en surcharge ; un second nom propre ብሰለ *sic* : ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — *ib.* አረማየ] O አረማዩ. — 7. ጊዜ] O አመ. — *ib.* ተግሀሎ] P ተግሀሎ *sic*.

Les vingt-sept martyrs avant toi
Et les quatre-vingt-douze après toi.

8. MÉMOIRE DE BAṬELSIS, SOUFITO, MARYON, MIKĀ'ĒL, YOLSĀWIS ET
ṬALMYOS.

En ce jour aussi est la mémoire de Baṭelsis, Soufito, Maryon, Mikā'él, Yolsāwis et Ṭalmyos.

Que leur bénédiction soit avec nous pour les siècles des siècles.

9. SALĀM A 'ÉLYĀB.

Salut à 'Élyâb. Alors qu'il était païen,
Le Seigneur fut élément envers lui, un jour

ነጸሮ : ርሱሐ : እምአክሊለ : ሰማዕት : አክሊሎ ።
 በዘኢይጸድል : ከማሆሙ : ሶበ : ለመልአክ : ተስእሎ ።
 እመ : ተጋደልክ : እስከ : ነግሀ : ይቤሎ ።

እመ : ገጸታግሣሥ ።

I. — Recension primitive.

5 በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

2. በዘኢይጸድል] O በዘይጸድል sic. — ib. ለመልአክ] A ለመልአክ. — 3. post ነግሀ O add. ይጸርህ.

Voyant sa couronne plus terne que la couronne des martyrs,
 Lorsqu'il eut demandé à l'ange pourquoi elle ne resplendissait pas
 comme celles de ces derniers,
 L'ange lui dit : « Si tu combats jusqu'au matin. »

LE 7 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Mort du saint Père Matthieu, le pauvre (*récit*) : A (92 r° a — 92 r° b). — II. **Revision ou Vulgate.** — 2. Mort d'Abba Daniel de Dabra-Sihat (*récit et salâm*) : P (99 r° b — 99 v° b); O (7 v° c — 8 r° c); A (90 r° c). — 3. *Mémoire et salâm* de la bienheureuse Dïyonterès : P (99 v° b — 99 v° c); O (8 r° c — 8 v° a); A (90 r° b). — 4. Mort d'Abba Matthieu de Dabra-'Aswân (*récit et salâm*) : P (99 v° c — 100 v° a); O (8 v° a — 9 r° c); A (89 r° c — 90 r° b). — 5. Prédication de Notre-Seigneur (*mémoire et salâm*) : O (9 r° c); A (90 r° b — 90 r° c).

I. — Recension primitive.

1. MORT DU SAINT PÈRE MATTHIEU, LE PAUVRE.

1. Incipit. — 2. Saint Matthieu possède le pouvoir de chasser les démons et de guérir les malades. — 3. Châtiment public infligé par Dieu, sur la prière du saint, à une femme débauchée qui avait une maladie secrète. — 4. Mort de saint Matthieu.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — በዛቲ፡ ዕለት፡ አዕረፈ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ ማቲዎስ፡ ምስኪን ።

2. — ገንቱ፡ ቅዱስ፡ ነሃ፡ አበ፡ ምኒት፡ ላዕለ፡ ደብረ፡ ሀገረ፡ አስዋን፡ ወ ነሃ፡ ይትጋደል፡ ተጋድሎ፡ ሠናየ፡ ወሎቱ፡ ትሩፋተ፡ ብዙኃተ፡ ወያወጽአሙ፡ ለሰ ይጣናት፡ እምሰብእ ። ወወሀቦ፡ እግዚአብሔር፡ ጸጋ፡ ፈውስ፡ ለድውያን ። ወ* ነ ነ፡ ነሉ፡ ዘኅቤሀ፡ ዘይደዊ፡ ወያመጽእዎ፡ ኅበ፡ ቅዱስ፡ ማቲዎስ፡ ወይጺሊ፡ ላዕ 5 ሌሀ፡ ወይፌውሶ፡ እግዚአብሔር፡ በጸሎቱ ።

3. — ወበአሐቲ፡ ዕለት፡ አምጽኤ፡ ሎቱ፡ ብእሰተ፡ ወባቲ፡ ደዌ፡ ኅቡእ ። ወአእመረ፡ በመንፈስ፡ ቅዱስ፡ ግብራ፡ ወአዘዛ፡ ከመ፡ ትክሥት፡ ኃጢአታ፡ በቅድ መ፡ ሰብእ፡ እለ፡ ነበሩ፡ በሀየ፡ ወተአምነት፡ ከመ፡ ይእቲ፡ ተወስበት፡ ለጄአኃው፡ ወበእንተዝ፡ አመንደባ፡ እግዚአብሔር፡ በውእቱ፡ ደዌ ። ወጸለየ፡ ቅዱስ፡ ኅበ፡ እግ 10 ዘአብሔር፡ ወከሠተት፡ ምድር፡ አፉሃ፡ ወውሕጠታ ። ወኮነት፡ አርአያ፡ ለነሉ፡ ዘሰምዓ፡ ባቲ ።

4. — ወእምብዝኒ፡ ጽድቁ፡ ለገንቱ፡ ቅዱስ፡ ወትሩፋቲሁ፡ ነሃ፡ ያበልዎሙ፡

1. A donne une recension propre de la vie d'Abba Matthieu, laquelle diffère complètement du texte de P, O, A. A ne contient rien d'autre qu'une courte légende relative à la vie d'Abba Matthieu. A donne une recension propre de la vie d'Abba Daniel, laquelle diffère tout à fait du texte de P, O. P et O mettent la vie d'Abba Daniel avant celle d'Abba Matthieu. A, au contraire, place la courte légende de la vie d'Abba Matthieu avant le récit de la vie d'Abba Daniel. Nous éditons A séparément; puis nous suivons, pour la vie d'Abba Daniel, l'ordre de P, O. — 13. ያበልዎሙ] A ሙ est en surcharge.

1. — En ce jour mourut le Père saint Matthieu (Mâtêwos), le pauvre.

2. — Ce saint était supérieur du monastère de la ville de Syène ('Eswân). Il pratiquait un bel ascétisme. Il avait des vertus nombreuses. Il chassait les démons des hommes. Le Seigneur lui donna la grâce de la guérison des malades. *Tout être qui était malade auprès de lui et qu'on amenait à lui, saint Matthieu pria sur lui et le Seigneur le guérissait par sa prière.

3. — Un jour, on lui amena une femme qui avait une maladie secrète. Il connut par l'Esprit-Saint son œuvre. Il lui ordonna de révéler son péché devant les gens qui se trouvaient là. Elle confessa qu'elle-même s'était mariée à deux frères. C'est pourquoi le Seigneur l'avait affligée de cette maladie. Le saint pria le Seigneur. La terre ouvrit sa bouche et la dévora. Elle fut un exemple pour quiconque entendit parler d'elle.

4. — Par suite de la grandeur de la justice de ce saint et de ses vertus, il donnait à manger aux bêtes sauvages, de sa main. Lorsqu'il eut achevé

* A, 92 r° b.

* A, 92 r° b.

ለአራዊት ፡ ገዳም ፡ በእደዑ ፡ ወሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ሐረቶ ፡ ሠናየ ፡ ወአሥመሮ ፡ ለእግ
 ዘአብሐር ፡ ወአዕረፈ ፡ በሰላም ፡ ወወረሰ ፡ መንግሥተ ፡ ዘለዓለም ፡
 ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የሀሉ ፡ ምስሌነ ፡ አሜን ፡ ወአሜን ፡

II. — Revision ou Vulgate.

በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ጄአምላክ ።

አመ ፡ ሰቡዑ ፡ ለታኅሣሥ ።

1. — በዛቲ ፡ ዕለት ፡ አዕረፈ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ዘደብረ ፡ ሲሐት ፡ ዘደብረ ፡ አ
 ባ ፡ መቃርስ ።

1. ለአራዊት] A ለአራዊት. — 2. ወአዕረፈ] A ወአዕረ sic. — ib. ዘለዓለም] A ዘለዓለም sic. — 6. ዘ
 ደብረ] P om. n.

sa course bonne et eut plu au Seigneur, il mourut en paix et hérita du royaume éternel.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

2. MORT D'ABBA DANIEL DE DABRA-SIHAT.

1. Incipit. — 2. Ensevelissement de la reine Patricia par Abba Daniel. — 3. Rencontre du fou Markâ à Alexandrie. — 4. Euloge donne l'hospitalité à Abba Daniel. — 5. Apparition de la Sainte Vierge à Abba Daniel. — 6. Menacé de mort, Abba Daniel s'enfuit. — 7. Il rencontre une ascète sur une montagne. — 8. Il s'insurge contre la foi de Chalcédoine et déchire en public la lettre de Léon. — 9. Il est reçu dans un couvent de vierges. — 10. Guérison d'une moniale aveugle et conversion d'un brigand. — 11. Mort d'Abba Daniel.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

Le 7 Taïschâsch.

1. — En ce jour mourut Abba Daniel (Dän'ël) de Dabra-Sihat, du couvent d'Abba Macaire (Maqârès).

* P,
99 r° c.

2. — እስመ : ዝንቲ : አባ : ዳንኤል : ዘንዝ : * ለጳጥሪቃ : ንግሥት : ዘሠመ
የ : ስማ : አንስጥዮስ : ወኢተአምረት : ከመ : ብእሴት : ያኢቲ : ከመ : ዘእንበለ :
ምታ ።

3. — ወአሐተ : ፅሉተ : እንዘ : የሐውር : ምስለ : ረድኤ : እስክንድርያ : ወበ
ጸሐ : ፍና : ሰርክ : ረከበ : ብእሴ : እቡደ : ዘስሙ : መርካ : ወይተልውም : ብዙኃን
ን : እቡዳን ። ወለሰብአ : ሀገርሰ : ይመስሎሙ : እቡደ ። ወአኃዘ : አባ : ዳንኤል : እ
ዴሀ : ወወሰዶ : ኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወነገሮ : ትሩፋተሁ ። ወሶበ : አምሐልም : ነገ
ሮሙ : ከመ : ገዮ : እምፀብዓ : ዝሙት : ወረሰየ : ርእሶ : አብደ : ወሰማያሙ : ሰ
ብሕም : ለእግዚአብሔር ።

4. — ወአሐተ : ፅሉተ : በጸሐ : ውስተ : አሐቲ : ሀገር : ረከበ : ብእሴ : አረጋ
ዌ : ዘስሙ : አውሎጊስ : ዘይወቅር : እብነ : ወይሠዶጥ : ለኅብስት : ወይትዌክፍ : ነ
ዳያን ። ወአብአ : ለአባ : ዳንኤል : ውስተ : ቤቱ : ወተወክሮ : በፍሥሐ : ወሶበ : ርእየ :
ሠናይቶ : ሰአለ : እምእግዚአብሔር : ከመ : የሀቦ : ንዋየ : ለአውሎጊስ : በዘይትዌክ

1. ለጳጥሪቃ] O ለጳጥሪቃ. — ib. አንስጥዮስ] O አንጥዮስ. — ib. ወኢተአምረት] O om. ኢ. —
3-4. ከመ : ዘእንበለ : ምታ] O ዘእንበለ : ድኅረ : ምታ. — 4. እስክንድርያ] O እስድርያ sic. — ib. ወበጸሐ]
P ወበጸሐ; O ወበጸሐ. — 5. እቡደ] O እቡዮ. — 6. እቡዳን] O አብዳን. — ib. ወለሰብአ] O om. ለ. —
ib. እቡደ] O እቡደ. — 7. ወወሰዶ] O ወወሰዶ. — 8. አብደ] O አብደ. — 11. በጸሐ. — ib. ው
ስተ] O ኅበ. — ib. ረከበ : ብእሴ : አረጋዌ] O ረከበ : ብእሴ : አረጋዌ. — 11. ዘይወቅር] O ዘወቅር sic. —
11-12. ነዳያን] O ስንዳያን. — 12. ወአብአ] O ወአብአ. — 13. እምእግዚአብሔር] O om. እም.

* P,
99 r° c.

2. — C'est ce Père Daniel qui eusevelit la reine * Patricia (Pâtriquâ), qu'on
appelait du nom de 'Anestyos. En effet, elle-même ne fut connue comme
femme que de son mari.

3. — Un jour qu'il allait avec son disciple à Alexandrie ('Eskendryâ), le
soir étant arrivé, il rencontra un homme fou, appelé Markâ. Beaucoup de
fous le suivaient. Aux gens de la ville il semblait fou. Abba Daniel lui prit
la main et le mena au patriarche, à qui il exposa ses vertus. Lorsqu'ils
l'eurent fait jurer, il leur exposa qu'il avait fui loin de la guerre de la
débauche et qu'il s'était fait lui-même fou. Ayant entendu cela, ils glori-
fièrent le Seigneur.

4. — Un jour, étant arrivé dans une ville, il trouva un vieillard, appelé
Euloge ('Awlogis), qui taillait des pierres, les vendait pour du pain et recevait
les pauvres. Celui-ci fit entrer Abba Daniel dans sa maison et le reçut avec joie.
Lorsque Abba Daniel eut vu sa bienfaisance, il demanda au Seigneur de donner
de l'argent à Euloge, avec lequel il recevait les pauvres. Notre-Seigneur lui

ፍ : ነዳያን : ወአስተርአዮ : እግዚእነ : በሕልም : በእምሳለ : ሕፃን : ወደቤሎ : ትትሐ
 በዮኑ : አንተ : ከመ : አይወልጥ : ግዕዝ : ወደቤ : እትሐበዮ : እወ :: ወእምዝ : ረከ
 በ : አውሎጊስ : መቅዱተ : ወርቅ : ወሐረ : ኅበ : ንጉሥ : ወተሠደመ : መኰንን : ወ
 ኃደገ : ግዕዝ ::

5 ስ. — ወሶበ : ስምዓ : አባ : ዳንኤል : ሐረ : ኅበ : ሀገረ : ንጉሥ : ከመ : ይገ
 ሥጸ : ለአውሎጊስ : ወዘበጥዎ : ሐራሁ : ወአብጽሕዎ : እስከ : ለሞት :: * ወአንዘ :
 የኃዝን : በአንተ : ዝንቱ : አስተርአዮ : ውእቱ : ሕፃን : በሕልም : ወአዘዘ : ይስቅል
 ም : ወደቤሎ : ለምንት : በእከ : ውስተ : ነገረ : ባእድ :: ወእምዝ : መጽአት : እግዝእ
 ትነ : ማርያም : ወሰአመት : እገራሁ : ለሕፃን : ወአድኃነቶ : ወለአውሎጊስኒ ::

10 6. — ሶበ : ነግሠ : ካልእ : ንጉሥ : ፈቀደ : ይቅትሎ : ወገዮ : ካልእ : ብሔረ :
 ፈሪዎ : ወበጸሐ : ውስተ : ሀገሩ : ተመደጠ : ኅበ : ዘቀዳሚ : ግብሩ ::

7. — ወበአሐቲ : ሶለት : እንዘ : የሐውር : በውስተ : ፍኖት : በብርሃን :
 ወርኅ : ረከበ : ብእሲተ : በመልዕልተ : ደብር : ወሥዕርታ : ከደነ : ነሎ : ሥጋሃ :

1. ነዳያን] O ስዳያን. — *ib.* በሕልም] O *om.* — *ib.* ትትሐበዮ : እንተ] O ተገባየት : *sic* እንተ. —
 2. አይወልጥ : ግዕዝ] O አትወልጥ : ግዕዝ. — *ib.* እትሐበዮ : እወ] O ውእቱ : ኅበዮ. — 3. መኰንን] O
 መኰንን. — 5. ሀገረ] P *om.* — 6. የኃዝን] P *om.* — *ib.* ለእንተ : ዝንቱ] O በዝንቱ. — 8. ወደቤ
 ሎ] O ወደቤ. — *ib.* ለምንት] O *om.* ለ. — 9. ወአድኃነቶ] O ወአድኃነቶ *sic.* — *ib.* ወለአውሎጊስኒ] O
om. ኒ. — 10. ወገዮ] O *om.* ወ. — *ib.* ካልእ : ብሔረ] O *om.* — 11. በብርሃን] O በብርሃን. — 13. ወ
 ሥዕርታ] O ወሥዕርታ *sic.*

* P.
99 v° a.

apparut en songe, sous l'aspect d'un enfant, et lui dit : « Te portes-tu
 toi-même garant de lui, affirmant qu'il ne changera pas sa façon de
 faire ? » Abba Daniel lui dit : « Oui, je me porte garant de lui. » Alors
 Euloge trouva un grand pot rempli d'or. Il alla vers le roi. Il fut institué
 juge. Il abandonna sa façon de faire.

5. — Lorsque Abba Daniel apprit cela, il alla à la ville du roi, afin de
 réprimander Euloge. Les soldats du roi le frappèrent et le firent parvenir
 jusqu'à la mort. * Tandis qu'il était attristé à ce sujet, le même enfant
 lui apparut en songe, ordonna de le pendre et lui dit : « Pourquoi es-tu
 entré dans les affaires d'autrui ? » Puis vint Notre-Dame Marie. Elle baisa
 les pieds de l'enfant et sauva Abba Daniel et Euloge aussi.

* P.
99 v° a.

6. — Lorsque régna un autre roi, celui-ci voulut le tuer. Il s'enfuit dans
 une autre région, en ayant peur. Étant arrivé à son propre pays, il retourna
 à ses œuvres d'autrefois.

7. — Un jour qu'il allait en chemin sous la lumière de la lune, il
 rencontra une femme sur une montagne. Sa chevelure couvrait tout son

ወነበረት ፡ ሸወጃዓመተ ፡ እንዘ ፡ ትትጋደል ፡ ወነገረቶ ፡ ነሱ ፡ ምሥጢራ ፡ ወእ ስረፈት ።

8. — ወአሐተ ፡ ስለተ ፡ አምጽኤ ፡ ጦማረ ፡ ልዮን ፡ ወአንበብዋ ፡ በቅድመ ፡ ሕዝብ ፡ ወቀነጸ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ወሠጠጣ ፡ ለመጽሐፈ ፡ ልዮን ፡ ወይቤ ፡ ውጉዝ ፡ ሃ ይማኖተ ፡ ኬልቄዶን ፡ ወሰሚዖ ፡ ሐራ ፡ ዘበጥዎ ፡ ብዙኃ ፡ ወሰደድዎ ፡ እምደብሩ ።

9. — ወአሐተ ፡ ስለተ ፡ በጽሐ ፡ ኅበ ፡ ደናግል ፡ ወግዮድግዮድ ፡ አንቀጸ ፡ ወአእማ ሮን ፡ ከመ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ውእቱ ፡ አርኃዋ ፡ ሎቱ ፡ ወተቀበላሁ ፡ በኖሥሐ ፡ ወአሐ ቲ ፡ እምኔሆን ፡ ዘረሰዮት ፡ ርእሳ ፡ አብደ ፡ ወትሰክብ ፡ ኅበ ፡ ፍኅት ፡ ወተስእለ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ በአንቲአሃ ፡ ወትቤሎ ፡ እመ ፡ ምኔት ፡ ኡብድት ፡ ይአቲ ፡ ወነገራ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ከመ ፡ ቅድስት ፡ ይአቲ ፡ ወመስተጋድልት ፡ ወበሌሊት ፡ ጸሐፈት ፡ መጽሐፈ ፡ እንዘ ፡ ትብል ፡ ስረያ ፡ ሊተ ፡ ቅዱሳት ፡ በእንተ ፡ ዘአምአዕኩክን ። ወዘንተ ፡ ብሃላ ፡ * ተኃጥአት ። ወሰሚዖን ፡ ደናግል ፡ ተከዛ ፡ ጥቀ ፡ ወነስሐ ።

10. — ወሀሎ ፡ ደብር ፡ ዘይነብራ ፡ ውስቲቱ ፡ ደናግል ፡ ብዙኃት ፡ ዘጽኑፅ ፡ አን ቀጸ ። ወአንሥኦ ፡ ሰዩጣን ፡ ላዕሌሆን ፡ ፈያተ ፡ ከመ ፡ ይበርብሩ ፡ ንዋዮን ። ወይቤ ፡

1. ሸወጃ] O ግወጃ. — ib. ነሱ] O ከመ. — 4. ለመጽሐፈ ፡ ልዮን] O ለመጽሐፍ. — 4-5. ሃይማኖተ] O ሃይማኖቱ. — 5. ወስደድዎ] O ወወስደዎ. — 7. አርኃዋ] O አጋርዋ sic. — 8. ወትስኩብ] O ወስኩብ sic. — ib. ወተስእለ] O ወተስእሎ. — 9. አብደት] O አብደ. — ib. ante አባ O add. ለ. — 10. መመስተጋድልት] O መመስተጋድል. — ib. ወበሌሊት] O om. ለ. — ib. ጸሐፈት] O ጸሐፍት sic. — 11. ስረያ] O ሥረይ. — ib. ቅዱሳት] O ቅዱሳን. — ib. ዘአምአዕኩክን] P ዘአምአዕኩክን sic; O ዘአምአዕኩክን. — 12. ተከዛ] O ተዘዘ. — ib. ወነስሐ] O ወንሥሐ. — 13. ውስቲቱ] O ውስቲቱ. — 14. ላዕሌሆን] O ላዕሌሆመ. — ib. ፈያተ] O ፈያት. — ib. ይበርብሩ] P ይበርብሩ. — ib. ንዋዮን] O ንዋዮመ.

corps. Elle demeurait là depuis trente-huit ans, en pratiquant l'ascétisme. Elle lui exposa tout son mystère et mourut.

8. — Un jour, on apporta la lettre de Léon (Leyou). On la lut devant le peuple. Abba Daniel bondit. Il déchira la lettre de Léon et dit : « Anathème soit la foi de Chalcédoine (Kêlqédon). » Ayant entendu ces paroles, les soldats le frappèrent beaucoup et le chassèrent de son couvent.

9. — Un jour, il arriva chez des vierges. Il frappa à la porte. Ayant su que c'était Abba Daniel, elles lui ouvrirent et allèrent à sa rencontre avec joie. L'une d'elles s'était faite folle et couchait à la porte. Abba Daniel interrogea à son sujet. La supérieure du monastère lui dit : « C'est une folle. » Abba Daniel lui exposa que c'était une sainte et une ascète. Pendant la nuit, elle écrivit une lettre, en disant : « Pardonnez-moi, saintes, de vous avoir fâchées. » Ayant dit ceci, elle disparut. Ayant appris cela, les vierges furent fort tristes et se repentirent.

10. — Il y avait un couvent dans lequel demeuraient beaucoup de vierges et dont la porte était solide. Satan suscita contre elles des brigands qui voulaient piller leurs richesses. Le chef des brigands dit : « Moi-même,

* P. 99 v° b.

ሊቀ : ፈያት : አነ : እትሚሰሎ : ለአባ : ዳንኤል : ወሶቤሃ : ያርኅዋኒ ። ወገብረ : በ
 ከመ : ሀለየ : ወይቤሎን : አነ : አባ : ዳንኤል ። ወሰሚዖን : መነኮሳይያት : ተቀበላሁ :
 በፍሥሐ : ወሐፀባ : እገረሁ : ወቀልፍ : ገጾን ። ወአሐቲ : እምኔሆን : ፅውርት : ወ
 ሶበ : ተሐፅበት : ገጸ : እምውእቱ : ማይ : ተከሥተ : አዕይንቲሃ : ወርእዮን : መነኮሳ
 ያያት : ያቤላሁ : ብፁዕ : አንተ : አባ : ዳንኤል ። ወሊቀ : ፈያትሰ : ርእዮ : ዘንተ :
 ነስሐ : ወመንኩሰ : ኅበ : አባ : ዳንኤል ።

11. — ወነበረ : አባ : ዳንኤል : በተጋድሎ : ብዙኅ ። ወሶበ : ቀርቦ : ጊዜ : ዕ
 ረፍቱ : ነገሮ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወሐመ : ንስቲተ : ወጸለየ : ኅበ : ክርስቶ
 ስ : ወአዕረፈ : በሰላም ።

10 ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለከ : ሊቀ : ብፁዓን : ከሀኅት ።
 ዘደብረ : ሲሐት ።
 ዳንኤል : ፀጹፍ : በቈጽለ : ፀበርት ።

1. እትሚሰሎ] ሀ እትሚሰሎሙ. — *ib.* ለአባ] ሀ *om.* ለ. — 2. ወይቤሎን] ሀ ወይቤሎሙ. — 3. ወቀ
 ልፍ] ሀ ቀ est en surcharge. — 3-4. ወሶበ] ሀ *om.* ወ. — 4-5. መነኮሳይያት] ሀ መንኮይያት *sic.* —
 5. ante ያቤላሁ ሀ *add.* ወ. — *ib.* ante ብፁዕ ሀ *add.* ለ. — *ib.* ante አባ ሀ *add.* ጸ. — *ib.* ርእዮ] ሀ
 ርእዮን. — 6. ነስሐ] ሀ ንስሐ *sic.* — *ib.* ወመንኩሰ] ሀ ወመንኮሰ *sic.* — 7-8. ዕረፍቱ] ሀ ፍልሰቱ. —
 10. ጸሎቱ : ለዓለመ : ዓለም] ሀ ጸሎቱ : ወበረከቱ : ለዝንቱ : መስተጋድል : ያዕርፍ : ሳዕለ : ፍፋሩ : ተወልደ :
 መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : እሚን. — 11-12. ሰላም : ለከ — ዘደብረ : ሲሐት] ለ ወበዛቱ : ዕለት : ካዕበ ፣
 ነገ : ተገነባሩ : ለቅዱስ : ዳንኤል : ዘደብረ : ሲሐት ; la commémoration est incorporée au salâm.
 — 13. በቈጽለ] ለ ወቈዕለ.

je me ferai semblable à Abba Daniel et aussitôt elles m'ouvriront. » Il fit
 comme il avait pensé. Il leur dit : « Je suis Abba Daniel. » Ayant entendu, les
 moniales allèrent à sa rencontre avec joie, lavèrent ses pieds et découvrirent
 leur visage. L'une d'elles était aveugle. Lorsqu'elle se fut lavé le visage
 avec l'eau du bain de pieds, ses yeux s'ouvrirent. Voyant cela, les moniales
 dirent au chef des brigands : « Tu es bienheureux, Abba Daniel. » Le chef
 des brigands, en voyant ceci, se repentit et se fit moine auprès d'Abba
 Daniel.

11. — Abba Daniel demeura dans un grand ascétisme. Lorsque le
 moment de sa mort approcha, un ange du Seigneur le lui exposa. Il fut
 un peu malade. Il pria le Christ et mourut en paix.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec notre roi 'Iyâsou pour les
 siècles des siècles.

Salut à toi, prince des bienheureux prêtres
 De Dabra-Sihat,
 Daniel. Tu as été revêtu de feuilles de palmier,

እንዘ : ትሴፈዋ : ለትርሱተ : ሰማይ : ጽጊት ።
 ዘኢያድምዕዋ : ዲበ : ምድር : ክቡራን : ነገሥት ።

ዕበ : ሰአለ : ኅቤከ : እንዘ : ስመከ : ይሰማ ።
 በእደ : አውሎጊስ : ማሕመማ ።
 አዕጋረ : ክርስቶስ : ሎቱ : እንዘ : ትስዕማ ።
 በከመ : አድኃንከ : ነፍስ : ዳንኤል : ቀዳማ ።
 አድኅኖትዩ : ማርያም : ደማማ ።

ወበዛተ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ተገዘራ : ለዲ* ዮንጥርስ : ብዕዕት ።
 እግዚአብሔር : ይምሐር። በጸሎታ : ለንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

* P.
 99 v° c.

1. እንዘ] O እም. — *ib.* ትሴፈዋ] O, A ትሴፈዋ. — *ib.* ለትርሱተ] P ለትርሱት. — *ib.* ጽጊት] O ጽ
 ኔት *sic*; A ጽጊያት. — 2. ዘኢያድምዕዋ] A ዘኢያድምዕዋ. — *ib.* ዲበ : ምድር] P *om.* — *ib.* ነቡራን]
 O ነቡራን; A *om.* — 3. እንዘ : ስመከ] O ለስምከ; A ለስመከ. — 4. አውሎጊስ] O አውሎጊስ;
 de petits traits au-dessus et au-dessous du ፍ indiquent que cette lettre doit être con-
 sidérée comme biffée. — *ib.* ማሕመማ] P ማሕማማ *sic*; O ሐማማ. — 8. A met la com-
 mémoration de sainte Dyonterès avant le *salâm* d'Abba Daniel. — *ib.* ነዕበ] O *om.*
 — *ib.* ተገዘራ] A ተገዘራ. — *ib.* ለዲዮንጥርስ] O ለዲዮንጥርስ. — 9. እግዚአብሔር — ለዓለመ : ዓ
 ለም] O እግዚአብሔር : ይምሐር። በጸሎታ : ለፍቅሩ ። ተወልደ : መደኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A
 እግዚአብሔር : ይምሐር። በጸሎቱ : የሃሉ : ምስሉን : አሜን.

En attendant la parure du ciel en fleurs,
 Que n'obtiennent pas sur la terre les rois illustres.

Lorsque Daniel t'eut priée, en invoquant ton nom,
 Pour Euloge qui lui causait de l'affliction,
 Tu as baisé pour lui les pieds du Christ.
 De même que tu as sauvé l'âme de Daniel autrefois,
 Renouvelle, Marie, mon salut.

3. MÉMOIRE ET SALÂM DE LA BIENHEUREUSE DYONTERÈS.

En ce jour aussi est la mémoire * de Dyonterès, la bienheureuse.
 Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de notre roi 'Iyasou pour les
 siècles des siècles.

* P.
 99 v° c.

ሰላም ፡ ለዲዮንጥርስ ፡ እምገቢረ ፡ ኅሩም ፡ ወአበሳ ።

በአብደረት ፡ መጥም ፡ ኅሩሳ ።

በምክረ ፡ ዳንኤል ፡ ብፁዕ ፡ መንኲሰ ፡ ዳንኤል ፡ ነቢየ ፡ ሱሳ ።

ሶበ ፡ ጸለየ ፡ በእሱ ፡ በዊኦ ፡ መቅደሳ ።

ሐመረ ፡ ሥጋሁ ፡ አንጽሐ ፡ ለኛትወት ፡ እምርክሳ ።

1. ለዲዮንጥርስ] O ለዲዮንጥርስ. — *ib.* እምገቢረ] A እምገቢር. — *ib.* ኅሩም ፡ ወአበሳ] A ወአበሳ ። በኅሩም. — 2. መጥም] A መመወት. — 3. ብፁዕ] A ፅፁብ. — *ib.* መንኲሰ] O, A መክሊ. *sic.* — *ib.* ነቢየ] O ነቢ. — 4. በዊኦ] O በዊኦ. — 5. አንጽሐ] O አንጽሐት. — *ib.* Ce qui suit est propre à A ፡ ወበዛቲ ፡ ፅለት ፡ ካፅበ ፡ የነ ፡ ስብክቱ ፡ ለእግዚአን ፡ ወመድኃኒን ፡ ኢየሱስ ፡ ከርዕቶስ ፡ ሎቱ ፡ ስብሐት ፡ በአፈ ፡ ነቢያት ፡ ቅዱሳን ፡ በሥጋ ፡ ማርያም ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማህሉ ፡ ወምሕረቱ ፡ የሃሉ ፡ ምስሌን ፡ አሜን ። ሰላም ፡ ለሰብክትክ ፡ መካባ ፡ ርኔ ፡ ወልዳ ። በአፈ ፡ ነቢያት ፡ ቅዱሳን ፡ ለቤተ ፡ ልሔም ፡ ወይዘቱ ፡ ኢየሱስ ፡ ከ ርዕቶስ ፡ በአድኃኒክ (90 1° c) ፡ ነ ፡ እምዕዳ ። እሬ ፡ ኃይልክ ፡ እግዚአን ፡ በጥብብክ ፡ እንግዳ ፡ ማርያ[ም] ፡ ከመ ፡ ትኩን ፡ ወልዳ ። ሰላ[ም] ፡ እብል ፡ መቤገወ ፡ እምላክ ። እምሥጢረ ፡ ትሥጥቱ ፡ *sic* ያነብብ ፡ ከኛፍረ ፡ ጽ ጌያት ፡ በዞክ ። በእንቲአሁ ፡ ዳዊት ፡ እንዘ ፡ ያቀደም ፡ ሰቢክ ። በጎበ ፡ ይቤ ፡ ፈኑ ፡ እዲክ ። ወዞ ፡ ጎበ ፡ እንሥ ፡ እ ፡ ኃይልክ. — *ib.* A met la vie d'Abba Matthieu en tête du 7 Taïschâsch.

Salut à Dyonterès, qui, plutôt que de faire ce qui est défendu et est péché,

Préféra rendre son âme.

Sur le conseil du bienheureux Daniel, le chef des brigands se fit moine et prit le nom de Daniel, le prophète de Suse (Sousà).

Lorsque cet homme eut prié, après être entré dans le sanctuaire,

Il purifia le navire de sa chair de l'impureté de la concupiscence.

4. MORT D'ABBA MATTHIEU DE DABRA-'ASWÂN.

- 1. Incipit. — 2. Éducation, monasticat et charité d'Abba Matthieu. — 3. Sa considération des fins dernières. — 4. Construction du sanctuaire de saint Pacôme à Dabra-Baqalt. — 5. Lutte des démons contre le saint. — 6. Effroi de Sérapion à la vue de deux hyènes qu'il trouve couchées, au désert, dans la grotte d'Abba Matthieu. — 7. Le saint explique à Sérapion que ces hyènes ont été élevées par lui. — 8. Son pouvoir de thaumaturge. — 9. Guérison d'un homme muet et démoniaque. — 10. Célébration des mystères pour les laïcs. — 11. Guérison d'une jeune fille démoniaque. — 12. Châtiment infligé par Dieu, sur la prière du saint, à une femme qui s'était rendue coupable d'avortement et avait fait dévorer son enfant par les chiens. — 13. Dans le désert Abba Matthieu tire d'un puits, où ils sont tombés, les petits d'une hyène. — 14. La vision du ciel qui précéda sa mort.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ አብ፡ ክቡር፡ አባ፡ ማቲዎስ፡ መስተጋድል፡ ዘአሰርኒ፡ ሊቀ፡ ምኔት፡ ዘአምርት፡ ደብረ፡ አስዋን ።

2. — ወገንቱ፡ ቅዱስ፡ ተሐዕነ፡ እምንእሱ፡ በፈሪሃ፡ እግዚአብሔር፡ ወመንኩስ፡ ውስተ፡ ጅደብር፡ እምአድባራት፡ ወካነ፡ መስተጋድለ፡ በጾም፡ ወበጸሎት ። ወሐንጺ፡ ሎቱ፡ ማኅደረ፡ ውስተ፡ ገዳም፡ ወደትጌበር፡ በእደባሁ፡ መርብብተ፡ ሠናየ፡ ወደመጸውት፡ ሢጦ፡ ለንዳዩን፡ በከመ፡ ዜነዉ፡ ግብር፡ ወገድሎ፡ ወተአምራቲሁ፡ ወመንክራቲሁ፡ አርዳኢሁ፡ አባ፡ ሰራብዮን፡ ወአባ፡ ኅድራ ።

3. — ወእመናቱ፡ ዜነዉ፡ እንዘ፡ ይብሉ፡ አሐተ፡ ፅለተ፡ እንዘ፡ ንነብር፡ አፋኣ፡ አንቀጸ፡ ማኅደሩ፡ በውስተ፡ ገዳም፡ ሰማዕነ፡ ቃለ፡ በውሳጤ፡ ማኅደር፡ ከመ፡ ዘይትናገር፡ ካልእ፡ ምስለ፡ ካልኡ ። ወሶበ፡ ሶእነ፡ አልቦ፡ ዘረከብነ፡ ዘእንበለ፡ አቡነ፡ ባሕቲቶ ። ወንቤሎ፡ ኦአቡነ፡ እስመ፡ ሰማዕነ፡ በአፋኣ፡ ከመቦ፡ ካልእ ።

1. ወበዛቲ] A om. ወ. — ib. ካዕበ] A om. — ib. አባ፡ ማቲዎስ፡ መስተጋድል] O ወመስተጋድል፡ አባ፡ ማቲዎስ; A ወመስተጋድል፡ ንጹሕ፡ ወኅፋይ፡ አባ፡ ማቲዎስ. — 2. ዘአሰርኒ] A ዘአሰረወኒ. — ib. ዘአምርት] A ዘአምርት. — 3. በፈሪሃ] O በፈራሃ sic. — 4. እምአድባራት] A እምነ፡ አድባራት. — ib. መስተጋድለ] O, A መስተጋድል. — ib. ወሐንጺ.] O ወሐንቦ፡ A om. — ib. ሎቱ] A om. — ib. ማኅደረ] O ማኅበረ; A ማኅደሩ. — ib. ወደትጌበር] A ወደትገበር. — ib. በእደባሁ] O, A በእደሁ. — 6. ዜነዉ.] P, A ዜነወ፡ O ዜነወ. sic. — 7. ወመንክራቲሁ] O, A om. — ib. ለአርዳኢሁ] P om.; O om. ለ. — 8. ዜነዉ፡ እንዘ፡ ይብሉ] P እንዘ፡ ይብሉ፡ ዜነወ. sic; O ዜነወ፡ sic እንዘ፡ ይብሉ; A ዜነወ. sic. — ib. እንዘ፡ ይብሉ፡ አሐተ፡ ፅለተ] A om. — ib. እንዘ] O om. — ib. ንነብር] A ይነብር. — 8-9. አፋኣ] P om. — 9. ሰማዕነ] A ማሰነ. — ib. በውሳጤ፡ ማኅደር] O በውስተ፡ ማኅደር; A በውሳጤ፡ ገዳም. — 9-10. ከመ፡ ዘይትናገር] O ከመ፡ ይትናገር; A ከመ፡ ይትናገር. — 10. ምስለ፡ ካልኡ.] A om. — ib. ወሶበ] O om. ወ. — 11. ወንቤሎ] O ወንብሎ. — ib. ከመቦ] A om. ፀ.

1. — En ce jour aussi mourut le Père illustre Abba Matthieu (Mâtéwos), ascète de 'Asafoni, supérieur du célèbre monastère de Dabra-'Aswán.

2. — Ce saint fut élevé, dès son enfance, dans la crainte du Seigneur. Il se fit moine dans l'un des couvents. Il devint ascète par le jeûne et par la prière. On bâtit pour lui une demeure dans le désert. Il confectionnait, de ses mains, de bonnes seines et donnait le prix qu'il en retirait en aumône aux pauvres, comme ses disciples Abba Sérapion (Sarâbyon) et Abba Hedrà l'ont exposé, en racontant son œuvre, sa vie, ses miracles et ses prodiges.

3. — Eux-mêmes ont raconté, en disant : « Un jour que nous étions assis en dehors de la porte de sa demeure dans le désert, nous avons entendu une voix dans l'intérieur de la demeure, comme si quelqu'un s'entretenait avec un autre. Lorsque nous fûmes entrés, nous n'avons trouvé personne, sauf notre Père seul. Nous lui avons dit : « O notre Père, voici que nous

ዘያዘዋዕ ፡ ምስሌክ ፡ ወዕበ ፡ ዐእነ ፡ ኢረከብነ ፡ ዘእንበሌክ ፡ ወይቤለነ ፡ በብዝኃ ፡ ትሕትናው ፡ ወፍደፋደ. ፡ ሠናይቱ ፡ አደቂቅዩ ፡ አንሰ ፡ ተዘከርኩ ፡ ኃጣውእዩ ፡ ወተዛ
 * ዋዕኩ ፡ ምስለ ፡ ርእስዩ ፡ ወአዘከርክዋ ፡ ለነፍስዩ ፡ ነነኔያተ ፡ እለ ፡ ኢየሩሳልሩ ፡ ወግዕ
 ር ፡ ሞትሂ ፡ እንተ ፡ ትረክበኒ ፡ አሌ ፡ ሎቱ ፡ ለማቲዎስ ፡ ነዳይ ፡ አመ ፡ ያዓርቅዎ ፡ አ
 5 ልባሰ ፡ ዘላዕሌው ፡ ወያቀውምዎ ፡ ቅድመ ፡ መንበረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሕያው ፡ ማእከ
 ለ ፡ መዓርገ ፡ መላእክት ፡ ሰማያውያን ፡ መግኅበረ ፡ ጳድቃን ፡ እለ ፡ የዓቅቡ ፡ ንጽሐ
 ሐ ፡ ወለበስዎ ፡ ከመ ፡ ልብስ ፡ ወዘበከመገዛ ፡ ነገር ፡ መዓዶሙ ፡ ለደቂቁ ፡ እንዘ ፡ ያ
 ዜክርሙ ፡ ነነኔ ፡ ኃጥአን ፡ ወዕህተ ፡ ጳድቃን ፡

* P, 100 r° a.

4. — ወኮነ ፡ ቅዱስ ፡ አቡነ ፡ አባ ፡ ማቲዎስ ፡ ይገብር ፡ ጸሎቶ ፡ ወተጋድሎቶ ፡

1. ምስሌክ] A ምስሌኑ. — ib. ኢረከብነ] P om. ኢ; A ይርከበነ. — ib. በብዝኃ — ሠናይቱ] O በብዙኃ ፡ ምስረት ፡ ወፈደፋደ ፡ ሠናይቱ; A ብዙኃ ፡ ትሕትናው ፡ ወፈፈቅደን ፡ ሠናይቱ. — 3. ርእስዩ] O ርእ sic. — ib. ወአዘከርክዋ] A ወአዘከርኩ. — ib. ለነፍስዩ] om. — ib. እለ ፡ ኢየሩሳልሩ] O እለ ፡ ኃልፋ; A እስከ ፡ ኃልፋ. — 3-4. ወግዕረ ፡ ሞትሂ] P ወግረ ፡ sic ሞትሂ; O ወግዕረ ፡ ሞት. — 4. ትረክበኒ] A ትረከበነ. — ib. አመ ፡ ያዓርቅዎ] P. O አመ ፡ ዓርቅዎ sic; A አመ ፡ እለ ፡ ዓርቅዎ sic. — 4-5. አልባሰ ፡ ዘላዕሌው] A አልባስ ፡ ወዘላዕሌው. — 5. ወያቀውምዎ] O ወዓቀምዎ; A ወያቀውም. — 5-6. ማእከለ ፡ መዓርገ ፡ መላእክት] P ማእከለ ፡ መዓርገ ፡ መልእክት sic; A ወዘመዓርገ ፡ ማእከለ ፡ መላእክት. — 6. መግኅበረ] O ወኮሎሙ ፡ ማኅበረ; A ወለኮሎሙ ፡ ማኅበረ. — ib. ante እለ P, O add. እሎ. — 7. ወለበስዎ] A ፡ ፖ sic. — ib. ወዘበከመገዛ ፡ ነገር] P ወዘመገዛ ፡ ግብር; O om. በ. — ib. መዓዶሙ] A ወዓደሙ sic. — ib. ለደቂቁ] A om. — 7-8. ያዘከርሙ] P ያዘከርሙ sic; O ያዘከርሙ. — 8. ኃጥአን] A ኃጥአ sic. — ib. ante ጳድቃን O add. ለ; de petits traits au-dessus et au-dessous de cette lettre indiquent qu'elle doit être considérée comme biffée. — 9. ወገን — ማቲዎስ] O ወገን ፡ ቅዱስ ፡ አቡነ ፡ ማቲዎስ; A ወገን ፡ አቡነ ፡ ማቲዎስ.

avons entendu dehors, comme s'il y avait quelqu'un qui conversait avec toi. Lorsque nous sommes entrés, nous n'avons trouvé que toi. » Il nous dit dans la grandeur de son humilité et l'éminence de sa vertu : « O mes enfants, quant à moi, je me suis souvenu de mes péchés et j'ai conversé avec moi-même. J'ai rappelé à mon âme les supplices qui ne passeront pas et aussi le tourment de la mort qui m'atteindra. Malheur à Matthieu, le pauvre, lorsqu'on le dépouillera des vêtements qui sont sur lui et qu'on le fera se tenir debout devant le trône du Seigneur vivant, au milieu des degrés des anges célestes et de l'assemblée des justes, qui ont gardé la pureté et s'en sont revêtus comme d'un vêtement. » C'est avec de telles paroles qu'il exhortait ses enfants spirituels, en leur rappelant le supplice des pécheurs et la récompense des justes.

* P, 100 r° a.

4. — Notre saint Père Abba Matthieu faisait ses prières, ses dévotions et ses offices dans le monastère où il bâtit un sanctuaire sous le vocable

ውተቀንዮቶ ፡ በውስተ ፡ ምኒት ፡ ዘሐነጸ ፡ መቅደስ ፡ ላዕለ ፡ ስመ ፡ አቡነ ፡ አባ ፡ ጳጳሮ ሚስ ፡ ወምኒቱሂ ፡ ንእስት ፡ ዘእምርት ፡ ደብረ ፡ በቀልት ።

5. — ወኮነ ፡ ሰይጣናት ፡ ወመናፍስት ፡ ርኩሳን ፡ ያፈርህም ፡ መዓልተ ፡ ወሌሊተ ፡ ወይርእዮሙ ፡ ገጽ ፡ በገጽ ። ወእሙንቱ ፡ ያረወዱ ፡ ቅድሚሁ ፡ ወይተልውም ፡ ድኅሪሁ ፡ ውስተ ፡ ነሉ ፡ መካን ፡ በዘዘእሁ ፡ አርአያ ፡ ውሉጥ ። ወአቡነስ ፡ ኢዮፈርህ ፡ እምኒሆሙ ። [ወሶበ ፡ ይሰፍሕ ፡ እደዊሁ ፡ ወየአትብ ፡ ፍጽሞ ፡ በትእምርተ ፡ መስቀል ፡ ውኣተ ፡ ጊዜ ፡ ይትመሰገዉ ፡ አጋንንት ፡ ወደዘረዉ ፡ ከመ ፡ ጠስ ፡ ዘቅድመ ፡ ገጽ ፡ ነፋስ ።

6. — ወአሐተ ፡ ዕለተ ፡ አዘዘ ፡ ለሰራብዮን ፡ ረድኡ ፡ ከመ ፡ ይንግእ ፡ እምደብር ፡ ቀሱተ ፡ ማይ ፡ ወንስቲተ ፡ ኅብስተ ፡ ወይሖር ፡ ኅብ ፡ በግቱ ፡ ዘሀለወት ፡ ውስተ ፡ ገዳም ፡ ወደጽንሐ ፡ በሀየ ፡ እስከ ፡ ይመጽእ ፡ ጌህመ ። ወበጸሐ ፡ ረድኡ ፡ ውስተ ፡ በዓት ፡ ሶበ ፡ አርኃወ ፡ ጥጥተ ፡ ከመ ፡ ይባእ ፡ ርእየ ፡ ቂተ ፡ አራዊተ ፡ ዓበይተ ፡

1. ዘሐነጸ ፡ መቅደስ] P ዘሐነጸ ፡ መቅደሳ; O ዘሐነጸ ፡ መቅደስ; A ዘሐነጸ ፡ ወቀደሳ. — *ib.* ስመ] A ስሙ. — 2. ወምኒቱሂ] O ወምኒቱስ; A ወጥቱሂ. — *ib.* ዘእምርት] A በትእምርት. — 3. ወመናፍስት] P, O ወመናፍስተ. — *ib.* ያፈርህም] O, A ያፈርህም. — 4. ወይርእዮሙ] O ወይሬእዮሙ; A ወይሬእዮሙ. — *ib.* post ወእሙንቱ] A *add.* ሂ. — 5. ድኅሪሁ] A *om.* — *ib.* ነሉ] A *om.* — *ib.* በዘዘእሁ] A በዘዘእሁ. — *ib.* ወእሙንቱ] O *om.* ስ. — 6. እምኒሆሙ] O እምሆሙ *sic.* — *ib.* ወሶበ] O, A *om.* ወ. — *ib.* እደዊሁ] A እደሁዳዊ. — *ib.* ወየአትብ] O ወእትብ. — 7. post መስቀል] O, A *add.* ቅዱስ. — *ib.* ውኣተ] O ውኣቱ. — *ib.* ይትመሰገዉ] P A ይትመስወ *sic.*; O ይመስል. — *ib.* ወይዘረዉ ፡ ከመ] P, O ወይዘረዉ ፡ *sic.* ከመ; A ወዘረዉከመ. — 7-8. ዘቅድመ] O በቅድመ. — 8. ነፋስ] A እሳት. — 9. ዕለተ] P, A *om.* — 8-10. እምደብር] A እምግብር. — 10. ወንስቲተ ፡ ኅብስተ] A ወንስቲት ፡ ኅብስት. — *ib.* ወይሖር] O ወይሖር; A *om.* ወ. — 10. ኅብ] A ውስተ. — *ib.* ዘሀለወት] P *om.* — 11. ወደጽንሐ] O ወደጽንሐ; A ወደጽንሐ. — *ib.* በሀየ] O *om.* — *ib.* ወበጸሐ] O ወበጸሐ; A ወበጸሐ. — 12. ante ሶበ] O *add.* ወ. — *ib.* አርኃወ] A አርኃወ *sic.* — *ib.* ርእየ] O ጥርእየ. — *ib.* ዓበይተ] O ዓበይት.

de notre Père Abba Pacôme (Pâkuemis). Son petit monastère devint le célèbre monastère de Dabra-Baqalt.

5. — Les démons et les esprits impurs l'effrayaient jour et nuit. Il les voyait face à face. Eux-mêmes le couraient devant lui et le suivaient en tout lieu, sous des aspects variés et divers. Mais notre Père n'avait pas peur d'eux. Lorsqu'il étendait ses mains et signalait son front du signe de la croix, à ce moment-là les démons s'évanouissaient et se dispersaient, comme la fumée qui se trouve devant la face du vent.

6. — Un jour, il ordonna à Sérapion, son disciple, de prendre au couvent une cruche d'eau et un peu de pain, d'aller à sa grotte, qui se trouvait dans le désert, et de l'attendre là, jusqu'à ce qu'il vienne le lendemain. Arrivé à la grotte, lorsque son disciple ouvrit la porte pour entrer, il vit deux

* እምነ : አዝቡብት : መናርሃን : ጥቀ : እንዘ : ይሰክቡ : ውስተ : ውሣጤ : ማኅደር : ወፈሪሆ : ዓፀወ : ጥኅተ : ወዓርገ : መልሶልተ : ናሕስ ።

* P,
100 r° b.

7. — ወናሁ : አቡን : አባ : ማቲዎስ : መጽአ : እንዘ : ያንሶሱ : ውስተ : ገ ዳም : ወያንብብ : መዝሙረ ። ወሶበ : ርእዮ : ለረድኡ : አክሞሰሰ : ወይቤሎ : ኦሰራ ብዮን : ለምንት : ኢቦእከ : ውስተ : ማኅደር : እስከ : እመጽእ : ኅቤከ : ወይቤሎ : ኦሰራ ብዮ : ርከብኩ : በውሣጤ : ማኅደር : ጀአራዊተ : ዓበይተ : እንዘ : ይሰክቡ : ወፈሪ ሆየ : ከፊሆሙ : ኢቦእኩ ። ወይቤሎ : አረጋዊ : የዋህ : ወንጹሐ : ነፍስ : እመነኒ : አ ወልደየ : እስመ : ናሁ : ሊተ : ፲ወጀአመት : እንዘ : እነብር : ምስሌሆሙ ። ወአነ : ው እቱ : በሐፀንክምሙ : ወዘንተኒ : ኅብስተ : ወማየ : በአዘገዥኩ : ከመ : ታምጽእ : በእ ንተአሆሙ : ውእቱ ። ወእምዝ : ሶበ : አርኃወ : ጥኅተ : መጽአ : ኅቤሁ : ጀአራዊት : ወለሐሱ : ሰኩናሁ : ለቅዱስ ። ወኮኑ ፤ ሎቱ : መስተባዳዳን : በተጋንዮ : ፀቢይ ። ወ ከዓወ : ሎሙ : ማየ : እምነ : ቀሱት : ወሰትዩ : ወእምዝ : ወፅኢ : ውስተ : ገዳም : ወሐሩ ።

1. እንዘ] A እስከ. — *ib.* ማኅደር] A ማኅደር. — 2. ወፈሪሆ] O ወፈሪሆ. — *ib.* ጥኅተ] A ጥኅተ. — *ib.* ወዓርገ] A *om.* ወ. — 3. አቡን : አባ] O *om.* አባ; A *om.* አቡን. — *ib.* post እንዘ O *add.* ያንሶሱ. — 4. ወያንብብ] O ወያንብብ. — 5. ante ኢቦእከ A *add.* ዘ. — 6. አራዊተ : ዓበይ ተ] A አራዊተ : ዓበይተ. — *ib.* እንዘ : ይሰክብ] A እስከ. — 6-7. ወፈሪሆ] A በፈሪሆ. — 7. የዋህ : ወንጹሐ : ነፍስ] A ሆየ : ወንጹሐ : ነፍስ. — *ib.* እመነኒ] A ከነኒ. — 8. እነብር] A እነብር. — 9. በሐፀንክም ሙ] O በሐንጸሙ; A በሐንጸንክምሙ. — *ib.* ዘንተኒ : ኅብስተ : ወማየ] A ወዘንተኒ : ኅብስተ ። ወማየ. — *ib.* በአዘገዥኩ] A በአዘገዥኩሙ. — 9-10. ante በእነተአሆሙ. A *add.* ዘ. — 10. አራዊት] O አራዊተ. — 11. ወኮኑ] O, A ወኮን. — 12. ማየ] A ማየ. — *ib.* ወሰትዩ] O ወሰትዮ. — *ib.* ወፅኢ : ውስተ : ገዳም : ወ ሐሩ] O ወፅኢ : እምነኅቀጽ : ወሐሩ : ውስተ : ገዳም : A ወፅኢ : እምነኅቀጽ : ወሐሩ : ውስተ : ገዳም.

bêtes plus grandes * que des hyènes, fort terribles, couchées à l'intérieur de la demeure. Ayant peur, il ferma la porte et monta sur le toit.

* P,
100 r° b.

7. — Voici que notre Père Abba Matthieu vint, en marchant dans le désert et en récitant des psaumes. Lorsqu'il vit son disciple, il sourit et lui dit : « O Sérapion, pourquoi n'es-tu pas entré dans la demeure, jusqu'à ce que je vienne vers toi? » Sérapion lui dit : « O mon Père, j'ai trouvé à l'intérieur de la demeure deux grandes bêtes, qui étaient couchées. Ayant eu peur d'elles, je ne suis pas entré. » Le vieillard doux et à l'âme pure lui dit : « Crois-moi, ô mon fils, car voici pour moi douze ans que je demeure avec elles. C'est moi qui les ai élevées. Le pain et l'eau que je t'ai ordonné d'apporter, c'est pour elles. » Alors, lorsqu'il ouvrit la porte, les deux bêtes vinrent vers lui et léchèrent les talons du saint. Elles étaient pour lui des compagnons, avec une grande soumission. Il leur versa l'eau de la cruche. Elles burent. Puis elles partirent au désert et s'en allèrent.

8. — ወገንቱስ ፡ አባ ፡ ማቴዎስ ፡ ነበረ ፡ እንዘ ፡ ይገብር ፡ ተአምራተ ፡ እስከ ፡ መልአ ፡ ስሙዓቱ ፡ ውስተ ፡ ነሉ ፡ መካን ። ወኮኑ ፡ ያመጽኡ ፡ ኅቤሁ ፡ ነሉ ፡ ድው ያን ፡ በዘዘዘአሁ ፡ ደቁሆሙ ፡ ወይፌውሶሙ ፡ በኃይለ ፡ እግዚአብሔር ፡ እንተ ፡ ሀ ለወት ፡ ምስሌሁ ።

9. — ጅእምን ፡ ተአምራሁ ፡ ወአሐተ ፡ ዕለተ ፡ አምጽኡ ፡ ኅቤሁ ፡ ብእሴ ፡ በሐ መ ፡ ዘቦቱ ፡ ጋኔን ። ወሶበ ፡ ነጻሮ ፡ ለቅዱስ ፡ ክልሐ ፡ በዐበይ ፡ ቃል ፡ ወነጽሐ ፡ ለ ብእሴ ፡ ውስተ ፡ ምድር ። ወጸ * ለየ ፡ ቅዱስ ፡ ላዕለ ፡ ዘይት ፡ ወዓተበ ፡ በትእምርተ ፡ መስቀል ፡ በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ጅእምላክ ። ወሶቤሃ ፡ ድኅ ነ ፡ ውእቱ ፡ ብእሴ ፡ እምዝኩ ፡ ሰይጣን ፡ ወገብኦ ፡ ልቡ ፡ ወሰዓመ ፡ አእጋረ ፡ ቅዱ ስ ፡ ወሐረ ፡ እንዘ ፡ ይትፎሣላሕ ።

10. — ወሶበ ፡ ይመጽኡ ፡ ኅቤሁ ፡ ሕዝባውያን ፡ ያቁርብ ፡ ሎሙ ፡ ማእደ ፡ ወይፌ ንምሙ ፡ በሰላም ። ወሶበ ፡ ይወስዱ ፡ እምውእቱ ፡ በረከተ ፡ ንስተተ ፡ ውስተ ፡ አብያተሆ ሙ ፡ ወያነበርዎ ፡ ላዕለ ፡ ድውያን ፡ ወይትፌወሱ ፡ ሶቤሃ ፡ ወይሱብሕዎ ፡ ለእግዚአብሔር ።

* P, 100 r° c.

10

1. ወገንቱስ] A om. n. — ib. ተአምራተ] O ተአምረ ፡ መሙንረ; A ተአምረ. — ib. እስከ] A እስመ. — 2. ነሉ ፡ ድውያን] O ነሉ ፡ ድውያን. — 3. በዘዘዘአሁ] P በዘዘዘአሁ; O በዘዘዘአሁ. — 5. ጅእምን] A om. ንምን. — ib. ወአሐተ ፡ ዕለተ] A ወበአሐቱ ፡ ዕለተ. — ib. ብእሴ] O, A ብእሴ. — 5-6. በሐመ] A ሐመ. — 6. ክልሐ] O ክልሐ. — 6-7. ለቅዱስ] A ጅብእሴ. — 7. ante ቅዱስ O add. n. — 8. post መስቀል O, A add. ቅዱስ. — ib. በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ] O om. — 8-9. ድኅን] A ድኅን. — 9. ውእቱ] A om. — 7. እምዝኩ ፡ ሰይጣን] A እምዝኩ ፡ ብእሴ ፡ ሰይጣን. — ib. ልቡ] A ልቡኅሁ. — ib. ወሶመ] O ወሶምዓ. — ib. አእጋረ] O ነገረ. — 11. ኅቤሁ ፡ ሕዝባውያን] O ሕዝባውያን ፡ ኅቤሁ. — ib. ያቁርብ ፡ ሎሙ] P ያቁርቡ; O ያቁርቡ ፡ ሎቱ. — 12. ወሶበ ፡ ይወስዱ] A ወወስዱ. — ib. በረከተ ፡ ንስተተ] P, O በረከተ ፡ ንስተተ; A በረከተ ፡ ንስተተ. — 13. ወያነበርዎ] O ወያነበርዎ; A ወያብር ህዎ. — ib. ድውያን] A ነጻያን. — ib. ወይትፌወሱ] A ወይፌወሱ. — ib. ወይሱብሕዎ] O ወይሱብሕዎ.

8. — Cet Abba Matthieu continua de faire des miracles, jusqu'à ce que sa renommée eût rempli tout lieu. On apportait vers lui toutes sortes de malades, atteints de diverses maladies. Il les guérissait par la puissance du Seigneur qui se trouvait avec lui.

9. — Voici un de ses miracles. Un jour, on amena vers lui un homme muet, qui avait un démon. Lorsque le démon eut vu le saint, il cria à haute voix et renversa l'homme à terre. Le saint * pria sur l'huile et fit le signe de la croix au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu. Aussitôt cet homme fut délivré de ce démon. Son intelligence revint. Il baisa les pieds du saint et s'en alla, en se réjouissant.

10. — Lorsque des laïcs venaient vers lui, il offrait pour eux le sacrifice eucharistique et les renvoyait en paix. Lorsqu'ils emportaient dans leurs maisons un petit objet qu'il avait béni et le déposaient sur les malades, ceux-ci étaient guéris aussitôt et glorifiaient le Seigneur.

* P, 100 r° c.

11. — ካልእ : ተአምር : ወበአሐቲ : ዕለት : አምጽኡ : ኅቤሁ : ወለተ : ሠናይ
 ተ : ላህይ : ጥቀ : ዘባቲ : ኃኔን : ወብዙኃ : ጊዜያተ : ትሠጥጥ : አልባሰሃ : ወአይ
 ቀርባ : መኑሂ : እምሰብእ : ወኮኑ : አበቂሃ : በዐቢይ : ኃዘን : ወግዳር ። ወጸለየ : አባ :
 ማቲዎስ : ላዕለ : ዘይተ : ቀንዲል : ወቀብዓ : ለወለት : በስመ : ክርስቶስ : ወተፈወሰት ።

5 12. — ሣልስ : ተአምር : ወበአሐቲ : ዕለት : አምጽኡ : ኅቤሁ : ብእሲተ : ኃጥ
 እተ : እንተ : ወደቀት : በኃጢአት : ዐቢይ : ዘእኪት : ጥቀ ። ወሶበ : ፀንሠት : ወበ
 ጽሐ : ዕለተ : ወሊዶታ : ዓፀባ : ወሊድ : ወተመንዶበት : መዓልተ : ወሌሊተ ። ወይቤ
 ላ : ቅዱስ : አወለትየ : ተአመኒ : ኃጢአተኪ : ወኢተሐስቂ : በቅድመ : እግዚአብሔ
 10 ር ። ወትቤሎ : አንሰ : ነበርኩ : እንዘ : እሰክብ : ምስለ : ጀኢኃው : ዘእንበለ : የእም
 ር : መኑሂ ። ወሶበ : ፀንስኩ : አድኃዕኩ : በሥራይ : ሕፃነ : ወመሀብክም : ለከለባ
 ት : ወሰሚዎ : ቅዱስ : ጸለ*የ : ኅበ : እግዚአብሔር : ወሶቤሃ : አብቀወት : ምድር :
 አፉሃ : ወውሕጠታ : ወኮነት : አርአያ : ለካልኣን ።

* P,
 100 v° a.

1-2. ሠናይተ] O ሠናየተ sic. — 2. ትሠጥጥ] O ትስጥቅ. — 2-3. ወአይቀርባ] A ወአቅረባ. — 3. አበ
 ቂሃ] A አበቂሁ. — ib. በዐቢይ] A om. ለ. — ib. አባ : ማቲዎስ] P om. — 4. ዘይተ] O, A ዘይቶ. —
 ib. ወቀብዓ] A ወቀንዓ. — ib. ለወለት] A ለወለቱ. — ib. በስመ : ክርስቶስ] O በስመ : ለክርስቶስ; A
 ወስመ : ክርስቶስ. — 5. ሣልስ : ተአምር] A ጀተአምር. — ib. ዕለት] O om. — ib. ብእሲተ : ኃጥእተ]
 A ብእሲት : ኃጥእ. — 6. እንተ : ወደቀት] O, A ዘወደቀት. — 6-7. ወበጽሐ] O ወበጽሐት. — 7. ወተመ
 ንደበት] A ወተመንደብ. — 8. ቅዱስ] P om. — ib. አወለት] A om. ኦ. — ib. ኃጢአተኪ] O ኃጢአትኪ.
 — ib. ወኢተሐስቂ] A ወተሐስቂ. — 9. እንዘ : እሰክባ] P እሰክባ : እንዘ; O እከነ : እሰክባ. — ib.
 ጀኢኃው] O om. ጀ. — 10. መኑሂ] O መንሂ. — ib. በሥራይ : ሕፃነ] A ሕፃነ : በሥንዶ. — ib. ወመሀብክም]
 O ወመሀብክም sic. — 11. ወሰሚዎ : ቅዱስ : ጸለየ] A ወሰሚዎ : ወጸለየ. — 12. አፉሃ] A om. — ib.
 ወውሕጠታ] O ወውኅጠታ; ሃ est en surcharge.

11. — Deuxième miracle. Un jour, on amena vers lui une jeune fille, fort jolie, qui avait un démon. De nombreuses fois, elle avait déchiré ses vêtements. Personne d'entre les gens n'approchait d'elle. Ses parents étaient dans une grande tristesse et dans les gémissements. Abba Matthieu pria sur l'huile de la lampe et oignit la jeune fille au nom du Christ. Elle fut guérie.

12. — Troisième miracle. Un jour, on amena vers lui une femme pécheresse qui était tombée dans un grand péché, lequel était fort mauvais. Lorsqu'elle fut enceinte et que le jour de l'enfantement arriva, il lui fut difficile d'enfanter; elle fut tourmentée jour et nuit. Le saint lui dit : « O ma fille, confesse ton péché et ne mens pas devant le Seigneur. » Elle lui dit : « Quant à moi, j'ai continué de coucher avec deux frères, sans que personne le sût. Lorsque j'ai été enceinte, j'ai avorté, au moyen d'une drogue, de l'enfant et je l'ai donné aux chiens. » Ayant entendu ceci, le saint pria le Seigneur. Aussitôt la terre ouvrit sa bouche et la dévora. Elle fut un exemple pour les autres.

* P,
 100 v° a

13. — ወብዙኅ ፡ ተአምራተሁ ፡ ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ወባሕቱ ፡ ኢየሁዳቅ ፡ በተናግሮ ፡ ወበአሐቲ፡ ፡ ዕለት ፡ እንዘ ፡ ያንሶሱ ፡ ውስተ ፡ ገዳም ፡ ሰሐበቶ ፡ ዝቡብ ፡ አልባ ሲሁ ፡ በአስናኒሃ ፡ ወአርአዮቶ ፡ እጉሊሃ ፡ እለ ፡ ወድቁ ፡ ውስተ ፡ ዓዘቅት ። ወሶበ ፡ አውዕእ ፡ ላቲ ፡ ሰገድት ፡ ወሊሐሰት ፡ ሰከኖ ፡ እገሪሁ ፡ ወሖረት ።

14. — ወእምዝ ፡ ሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ርእየ ፡ ራእየ ፡ አመ ፡ ቪለወርኃ ፡ ታኅሣሥ ፡ ከመ ፡ ዘይጌውዕም ፡ ውስተ ፡ ከብካቦ ፡ መርዓዊ ፡ አበው ፡ ቅዱሳን ፡ አባ ፡ እንጦንዮስ ፡ ወአባ ፡ መቃርስ ፡ ወአባ ፡ ጳጳሚስ ፡ ወአባ ፡ ተዎድሮስ ፡ ወአባ ፡ ሙሴ ፡ ጸሊም ፡ ወቅዱስ ፡ አባ ፡ ሲኖዳ ። ወይቤልም ፡ ሠናዩ ፡ ምጽአትክ ፡ ኅቤነ ፡ ከመ ፡ ትኅድር ፡ ምስሌነ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ሰማያዊት ፡ ወአብጽሕም ፡ ኅባ ፡ ፕኅተ ፡ ጽርሕ ፡ ዐቢይ ፡ ዘቡቱ ፡ ገነታት ፡ ወመኖብርት ። ወሰምዓ ፡ ቃለ ፡ ዘይብል ፡ አርኅዉ ፡ ፕኅተ ፡ ከመ ፡ ይባእ ፡ ማቲዎስ ። ወእምዝ ፡ አዕረፊ ፡ ወተመጠወ ፡ ቪአክሊላተ ።

እግዚአብሔር ፡ በጸሎቱ ፡ ይምሐሮ ፡ ለንጉሥነ ፡ ኢያሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

1. ኢየሁዳቅ] A ኢየሁዳፍ. — 2. ወበአሐቲ ፡ ዕለት] O, A ወአሐተ ፡ ዕለት. — 2-3. አልባሲሁ] P አልባሲ sic; O አልባሲሃ. — 3. በአስናኒሃ] P በአስናኒሁ; A በስነኒሁ. — ib. እጉሊሃ] P እጉሊሁ. — ib. ወድቁ] P om. — ib. ውስተ ፡ ዓዘቅት] O ውስተ ፡ ነቅዓት; A ቅንዓት. — 4. አውዕእ] O አውጽእ. — 5. ርእየ] A ርእየቶ. — 6. ከመ ፡ ዘይጌውዕም] A ከመ ፡ ይጸውዕም. — ib. ከብካቦ] O, A ከብካብ. — ib. አበው] A om. — 7. እንጦንዮስ] O እንጦንስ. — 8. ኅቤነ] P ኅቤከ. — 10. ዘቡቱ ፡ ገነታት] A ገነታተ. — ib. ቃለ] O ቃል. — ib. አርኅዉ] P, O, A አርኅዉ sic. — 11. ፕኅተ] O ፕኅተ. — ib. ከመ] A ከመ sic. — ib. ቪአክሊላተ] O አክሊላተ. — ib. እግዚአብሔር — ለዓለመ ፡ ዓለም] O እግዚአብሔር ፡ ይምህረነ ፡ በጸሎቱ ፡ ለፍቁሩ ፡ ወልደ ፡ ኤምሰጣቴዎስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; A እግዚአብሔር ፡ ይምሐሮ ፡ በጸሎቱ ፡ ለፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጸዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; le nom propre ስእለ ፡ ጸዮን est en surcharge; un second nom propre ብእሴ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

13. — Nombreux sont les miracles de ce saint. Cependant, je ne manquerais pas de raconter celui-ci. Un jour qu'il marchait dans le désert, une hyène tira ses vêtements avec ses dents. Elle lui montra ses petits qui étaient tombés dans un puits. Lorsqu'il les lui eut tirés, elle se prosterna devant lui, lécha les talons de ses pieds et s'en alla.

14. — Puis lorsque le moment de sa mort approcha, il eut une vision, le 3 du mois de Tâhschâseh : c'était comme si les Pères saints Abba Antoine (Enṭonyos), Abba Macaire (Maqârès), Abba Pacôme (Pâkuemis), Abba Théodore (Têwodros), Abba Moïse (Mousè), le noir, et saint Abba Sinodâl l'appelaient aux noces de l'Époux. Ils lui disaient : « Bonne soit ta venue vers nous, pour habiter avec nous dans la Jérusalem (Iyarousâlèm) céleste. » Ils le firent parvenir à la porte d'un grand palais qui avait des jardins et des trônes. Il entendit une voix qui disait : « Ouvrez les portes, afin qu'entre Matthieu. » Puis il mourut. Il reçut trois couronnes.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de notre roi Iyasou pour les siècles des siècles.

ሰላም : እብል : ለዘሱታፊሁ : አሐዳ. ።

ምስላ : አብ : ወምስለ : ወልዳ. ።

ማቲዎስ : ነዳይ : እምፍትወተ : ዓለም : ወእምፊታዳ. ።

እምብዝኃ : ጊሩቱ : ከመ : ከያሁ : ለመዳ. ።

አራዊተ : ገዳም : ያበልፅ : እጊዛ : በእዳ. ።

1. ለዘሱታፊሁ] O ለዝ : ሱታፊሁ; A ለሱራሬሁ sic. — 3. ante እምፍትወተ A add. ወ. — 4. እም
ብዝኃ] O እምብዙኅ. — ib. ጊሩቱ] A ጊሩትከ. — ib. ከመ] O ሶበ; A ሰቡ. — 5. ያበልፅ] A ኢያበልፅ.
— ib. A met ensuite la commémoration de sainte Diyoniserès, la commémoration de la
Prédication de Notre-Seigneur et la commémoration d'Abba Daniel.

Je dis salut à Matthieu, le pauvre, qui vécut en communion

Avec le Père et avec le Fils,

Loin de la concupiscence du monde et de son désir.

A cause de la grandeur de sa vertu, aux bêtes sauvages qui vivaient
familièrement avec lui

Il donnait à manger, en prenant la nourriture avec sa main.

አመ : ቷሊ፡፡ኅግሥ፡፡

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : አዕረፈ : አብ : ቅዱስ : ያሮከላ : ሊቀ : ጳጳሳት :

3. በዛቲ] O om. n. — *ib.* ante ያሮከላ P, A *add.* ላሳ.

LE 8 TAHSCHASCH

1. **Recension primitive.** — 1. Mort d'Abba Hliéroclès, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : A (92° b — 92° a) ; T (111° a — 112° a) ; P (100° b — 100° c) ; O (9° c — 9° a) ; A (90° c — 90° a). — 2. Martyre des saintes Barbe et Julienne (*récit*) : A (92° a — 99° a) ; T (112° a — 112° a) ; P (100° c — 101° b) ; O (9° a — 9° c) ; A (90° a — 90° c). — 3. Mort d'Abba Samuel, supérieur du monastère de Qalamon (*récit*) : A (99° a — 100° b) ; T (112° a — 114° b) ; P (101° b — 102° a) ; O (9° c — 11° b) ; A (90° c — 92° a). — 4. Martyre d'Abba Paési et de sa sœur Thècle (*récit*) : A (100° b — 93° b') ; T (114° b — 117° b) ; P (102° a — 103° c) ; O (11° b — 12° b) ; A (92° a — 93° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 5. *Salâm* à Abba Hliéroclès, patriarche d'Alexandrie : P (100° c) ; O (9° a) ; A (90° a). — 6. *Salâm* aux saintes Barbe et Julienne : P (101° b) ; O (9° c) ; A (90° c). — 7. *Salâm* à la bienheureuse 'Enbâmrenâ : P (101° b). — 8. *Salâm* à Samuel, supérieur du monastère de Qalamon : P (102° c — 102° a) ; O (11° b) ; A (92° a). — 9. Fragment *propre* du *récit* du Martyre d'Abba Paési et de sa sœur Thècle : P (102° a — 103° c) ; O (11° c — 12° a) ; A (92° b — 92° c). — 10. *Salâm* à Abba Paési et à sa sœur Thècle : P (103° c) ; O (12° b) ; A (93° c). — 11. *Salâm* aux compagnons d'Abba Paési et de sa sœur Thècle : P (103° c) ; O (12° b) ; A (93° c — 93° a). — 12. Mort de saint Jean Damascène (*récit* et *salâm*) : P (103° c — 104° c) ; O (12° b — 13° b) ; A (93° a — 93° c). — 13. *Mémoire* et *salâm* de Yerseqlâ, de 'Elqolonitos et d'Eugène, père de Marina ('Anbâmren) : P (104° c) ; O (13° b — 13° c) ; A (93° c — 94° a). — 14. *Salâm* au Rédempteur : A (94° a). — III. **Propre.** — 15. Mort d'Abba Takla-'Alfâ, supérieur du monastère de Dimâ (*récit*) : A (94° a — 94° b).

I. — Recension primitive.

I. MORT D'ABBA HliéROCLÈS, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Éducation d'Abba Hliéroclès. — 3. Il est ordonné diacre et prêtre par le patriarche Démétrius. — 4. Après la mort de Démétrius, il est nommé patriarche d'Alexandrie. — 5. Sa mort.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour mourut le saint Père Hliéroclès (Yâroklâ), patriarche

1. Sur le numérotage des folios du manuscrit A cf. *infra*, p. 111, note *ib.* de la ligne 4.

ዘሀገረ : እስክንድርያ : ወውኦቱ : እምኅሉቆሙ : ለአበው : ሊቃነ : ጳጳሳት : ፲ወ፫ ።

2. — ለዝንቱ : አብ : ቅዱስ : ኮኑ : አበዊው : ከሓድያነ : ወእምድጎረ : ወለድ
ዎ : አምኑ : ወተጠምቁ : ጥምቀተ : ክርስትና ። ወኮኑ : እምቅድመ : ይእመኑ : መ
ሀርዎ : ለወልድሙ : ጥበበ : አረማዊያን ። ወሶበ : አምኑ : * መሀርዎ : ጥበበ : ክርስ
ቲያን : ወአጽንዕዎ : መጻሕፍተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወንጌል : ወሐዋርያተ ።

* A.
92 v° a.

3. — ወእምዝ : ሢሞ : ድሜጥርዮስ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዲያቶነ : ወእምድጎረዝ :
ሢሞ : ቀሲስ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘሀገረ : እስክንድርያ ። ወዐቀበ : መርዔ
ቶ : በሠናይ : ተዓቅቦ : ወረጸመ : ግብሮ : ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን ።

4. — ወሶበ : አዕረፊ : አባ : ድሜጥርዮስ : ጎረይዎ : ለዝንቱ : አብ : ወሢምዎ :

1. እምኅሉቆሙ] A እምጥሉቆሙ sic. — ib. ለአበው : ሊቃነ] O ለሊቃነ. — 2. ante ለዝንቱ P, O add. ወ. — ib. ቅዱስ] A ከቡር. — ib. ከሓድያነ] A ከሓድያን. — ib. ወእምድጎረ] A አላ : እሙንቱ; T incip. — 2-3. ወለድዎ] A ወልድዎ sic; P ወለዳ; O, T ወለዳ : ኪዩ; A ወለደቶ : ኪዩ. — 3. ወኮኑ] A ወኮነ. — 4. ante ጥበበ P, O, A, T add. ሾሎ. — ib. አረማዊያን] P, O, A አረማ ውያን. — ib. ወሶበ : አምኑ] P, O ወሾሎ : መጻሕፍቲሆሙ : ወካዕበ : እምድጎረ : አምኑ; A ወሾሎሙ : መ ጻሕፍቲሆሙ ። ወካዕበ : እምድጎረ : አምኑ; T ወካዕበ : እምድጎረዝ : አምኑ. — ib. ante መሀርዎ T add. ወ. — 5. ወአጽንዕዎ] P, O, A ወአጽንዓ; T ወአጽንዖ. — ib. መጻሕፍተ] T መጻሕፍት. — ib. ወንጌል : ወሐዋርያተ] A ወንጌል : ወሐርያተ sic; P ወአጽንዓ : ሾሎ : ትምህርተ : ዘሐዋርያት; O, A ዘሐዋርያት. — 6. ወእምዝ] P, A, T ወእምድጎረዝ; O ወእምድጎረ. — ib. ሢሞ] A, A ሢምዎ; T ሢምዎ sic. — ib. ante ድሜጥርዮስ A add. አባ. — ib. ድሜጥርዮስ] P, O, A ድሜጥርዮስ; T ዲሜጥርዮስ. — ib. ወእ ምድጎረዝ : ሢሞ : ቀሲስ] P ወእምዝ : ቀሲስ; O, T ወእምዝ : ሢሞ : ቀሲስ. — 7. ዘሀገረ : እስክንድርያ] A om. — ib. ወዐቀበ — ተዓቅቦ] A, T ወዐቀበ : መልእክቶ : በሠናይ; O ወዓቀበ : መርዔቶ : ለካርዕቶስ : በሠናይ : ተዓቅቦ. — 8. ግብሮ] A ግብረ; T deflc. (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 111 v° b). — ib. ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን] A ወሕገ : ለቤተ : ክርስቲያን. — 9. አባ : ድሜጥርዮስ] P, O አባ : ድሜጥርዮስ; A አባ : ድሜጥርዮስ.

de la ville d'Alexandrie (Eskendryâ). Il est du nombre des Pères les patriarches le treizième.

2. — Les parents de ce saint Père étaient des infidèles. Mais après qu'ils l'eurent enfanté, ils crurent et furent baptisés du baptême chrétien. Avant de croire, ils avaient enseigné à leur fils la sagesse des païens. Mais lorsqu'ils crurent, * ils lui enseignèrent la sagesse des chrétiens. Ils lui firent apprendre par cœur les livres de l'Église : l'Évangile et les Épitres.

* A.
92 v° a.

3. — Puis le patriarche Démétrius (Demêtryos) l'ordonna diacre. Ensuite il l'ordonna prêtre dans une église de la ville d'Alexandrie. Abba Hiéroclès garda son troupeau dans une bonne vigilance. Il accomplit sa tâche et la loi de l'Église.

4. — Lorsque Abba Démétrius mourut, on élut ce Père et on l'institua

ሊቀ : ጳጳሳተ : ላዕለ : ሀገረ : እስክንድርያ ። ወወቀበ : መርዔቶ : ለክርስቶስ : በሠና
 ይ : ተዓቅቦ : ወአጽንዖሙ : ውስተ : ሃይማኖት : ርትዕት ። ወሚጠሙ : ለብዙኃን :
 አረማዊያን : ወአብአሙ : ውስተ : ሃይማኖተ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ወአጥመቆሙ :
 ጥምቀተ : ክርስትና ። ወመጠዎ : ለቅዱስ : ዲዮናስዮስ : ከመ : ይግበር : ፍትሐ : በ
 ማእከለ : መሃይምናን ። ወከነ : ቅዱስ : ያሮክላ : ይሚህርሙ : ወይጌስጾሙ : ወ
 ይመይጦሙ : ለዓላዊያን : ወይመርሖሙ : እስከ : ያበውአሙ : ውስተ : ሃይማኖ
 ት : ርትዕት ።

5. — ወነበረ : ዲበ : መንበረ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : ፲ወ፫ : ዓመተ : ወአዕረፈ :
 በሰላም ።

እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : አሜን ።

10

1. ሊቀ : ጳጳሳተ] O, A ሊቀ : ጳጳሳት. — 2. ሃይማኖት : ርትዕት] A ርትዕት : ሃይማኖት. — 3. አረ
 ማዊያን] P, O, A አረማውያን. — *ib.* እግዚእነ : ክርስቶስ] P, O *om.* እግዚእነ ; A እግዚእነ : ኢየሱስ :
 ክርስቶስ. — 4. መጠዎ] A መመወ ; A መመዎሙ. — *ib.* ዲዮናስዮስ] O ይዮናትዮስ. — 5. መሃይምና
 ን] T *incip.* — *ib.* ይሚህርሙ : ወይጌስጾሙ] A ይምህርሙ : ወይጌስጾሙ ; P ይጌምጌሙ : ወይጌህርሙ ;
 O ወይጌሥጌሙ : ወይጌህርሙ. — 6. ወይመይጦሙ] A ወይመይህርሙ. — *ib.* ለዓላዊያን] P, O ለዓላውያን. —
ib. ለዓላዊያን : ወይመርሖሙ] A *om.* — *ib.* ወይመርሖሙ] T ወመርሖሙ. — *ib.* ante ያበውአሙ] P, O
add. ያገብአሙ : ወ ; A *add.* እግብአሙ. — *ib.* ያበውአሙ] A *om.* ; T እግብአሙ : ወእብአሙ. —
 6-7. ሃይማኖት : ርትዕት] P ርትዕት : ሃይማኖት ; A *om.* ርትዕት. — 8. ዓመተ] O ዓመት. — 10. እግዚ
 አብሔር — አሜን] P በረከቱ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስሌን ። ለዓለመ : ዓለም ። አሜን ; O በረከቱ : ቅድስት : ተ
 ሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ወፍቅርቱ : ወለተ : ሥላሴ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A በረከቱ :
 ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en
 surcharge ; un second nom propre ብሌን : ስገዶ se trouve sur un grattage. — *ib.* ይንግላ] O ይትንግላ. — *ib.* ዓቁቦ] A ዓቁቦ. — *ib.* መንግሥተ] A ማእከለ.

patriarche de la ville d'Alexandrie. Il garda le troupeau du Christ dans une bonne vigilance et affermit ses fidèles dans la foi droite. Il convertit beaucoup de païens, les fit entrer dans la foi de Notre-Seigneur le Christ et les baptisa du baptême chrétien. Il chargea saint Denys (Diyonâsyos) d'établir la discipline parmi les fidèles. Saint Hiéroclès enseignait, reprenait, convertissait les infidèles et les dirigeait, jusqu'à ce qu'il les eût fait entrer dans la foi droite.

5. — Il siégea sur le siège de Marc (Márqos), l'évangéliste, pendant treize ans. Il mourut en paix.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካፅበ፡ ኮኖ፡ ቅዱሳት፡ በርባራ፡ ወዮልዖኖ፡ ስግዕታት ።

2. — ዛቲ፡ ቅድስት፡ በርባራ፡ ኮነት፡ ወለቱ፡ ለብእሲ፡ መስኖን፡ ዓቢይ፡ ባእል፡ ፈድፋዶ፡ እምቤተ፡ መንግሥት፡ ዘእምብሔረ፡ ምስራቅ፡ ወስሙ፡ ድዮስቆርዮስ፡ በመዋዕሊሁ፡ ለመክስምያኖስ፡ ከኃዲ ። ወገብረ፡ ዲዮስቆርዮስ፡ ለ* ወለቱ፡ በርባራ፡ ማኅፈዶ፡ ጸኑእ፡ ከመ፡ ኢይርአዮ፡ መኑሂ፡ ግሙረ፡ ወእምዝ፡ አዘዘ፡ ከመ፡ ይግበኛ፡ ውስተ፡ ማኅፈዶ፡ ቤተ፡ ብለኔ፡ ወያርህወ፡ ውስቲቱ፡ ጀመሳኩተ ። ወሶበ፡ ርአዮት፡ ቅድስት፡ በርባራ፡ ጀመሳኩተ፡ አዘዘቶሙ፡ ለነዳቅያን፡ ከመ፡ ያርኅወ፡

* A, 92 v° b.

1. ኮኖ] A ኮነ. — ib. ante ቅዱሳት P, O add. ስግዕት; A add. ስግዕታት. — ib. ante በርባራ O, A T add. እንስት. — ib. በርባራ] T በርባራ. — ib. ወዮልዖኖ] A ሃ est en surcharge. — ib. ወዮልዖኖ — በርባራ፡ ኮነት] A om. — ib. post ወዮልዖኖ A add. ስግዕታት; P add. ወእንባምፊኖ፡ ጸድቅት፡ O add. ወእንባምፊኖ፡ ጸድቅት. — 2. ዛቲ] P, O ወዛቲስ; T ዛቲ sic. — ib. በርባራ] T በርባራ. — ib. ኮነት] A ኮነት sic. — ib. ወለቱ] A om. — ib. ante ዓቢይ P, O add. ወ. — 2-3. ባእል] P om.; O, A ውእቱ. — ib. ዓቢይ፡ ባእል፡ ፈድፋዶ] T ወዐቢይ፡ ፈድፋዶ. — ib. ፈድፋዶ] T defic. (variantes tirées des quatorze premières lignes, nou endommagées par le feu, du fol. 112 r° a). — 3. ዘእምብሔረ] A om. II; O om. እም. — 3-4. ደዮስቆርዮስ] P, O, A ዲዮስቆርዮስ. — 4. ወገብረ] A om. — ib. ዲዮስቆርዮስ] P, A ዲዮስቆርዮስ፡ O ደዮስቆርዮስ. — ib. ለወለቱ] A ለወለተ. — 5. ማኅፈዶ፡ ጸኑእ] A ማኅፈዶ፡ ጸኑዕ. — ib. አዘዘ] A አዘዘ. — 16. ያገበኛ] A ያገበኛ. — 6. ውስተ፡ ማኅፈዶ] A, P, O ውስተ፡ ማኅፈዶ. — ib. ውስተ፡ ማኅፈዶ — ወያርህወ] A om. — ib. ቤተ፡ ብለኔ] P om. ቤተ. — ib. ወያርህወ] A ወያርህወ sic; P, O ወያገበሩ. — ib. ውስቲቱ] O, A ውስቲታ. — ib. መሳኩተ] P, O, A መሳኩተ. — 6-7. ante ወሶበ፡ ርአዮት] A add. እንዘ፡ ይኑረኃው. — 7. ጀ] A om. — ib. መሳኩተ] A መሳኩተ sic; P መሳኩተ; O, A መስተ. — ib. ለነዳቅያን] A om. — ib. ያርኅወ] A ያርኅወ sic; P, O, A ገበሩ.

2. MARTYRE DES SAINTES BARBE ET JULIENNE.

1. Incipit. — 2. Dans la tour que son père, le prince Dioscore, avait construite pour elle, sainte Barbe fait mettre l'image de la croix au-dessus d'une piscine. — 3. Elle exhorte son père à se convertir. — 4. Son père veut la tuer; elle disparaît dans un rocher qui s'ouvre devant elle. — 5. Livrée aux magistrats par son père, elle est suppliciée; sainte Julienne se joint à elle. — 6. Les saintes Barbe et Julienne ont la tête tranchée. — 7. La piscine de sainte Barbe devient miraculeuse. — 8. Déposition des corps des saintes Barbe et Julienne dans l'église des saints Cyr et Jean, au Caire.

1. — En ce jour aussi sont les saintes Barbe (Barbàrà) et Julienne (Yolyànà), martyres.

2. — Cette sainte Barbe était la fille d'un grand prince, extrêmement riche, de la maison royale d'un pays de l'Orient. Il s'appelait Dioscore (Dyosqoryos). Il vivait dans les jours de Maximien (Makemyânos), l'impie. Dioscore fit construire pour sa fille Barbe une tour fortifiée, afin que personne ne la vit jamais. Puis il ordonna de faire dans la tour une salle de bains et d'y ouvrir deux fenêtres. Lorsque sainte Barbe vit les deux fenêtres, elle ordonna

* A, 92 v° b.

ክልዕተ ፡ መስከተ ፡ ። ወእምግ ፡ ገብረት ፡ ላዕለ ፡ ማኅፀበ ፡ ማይ ፡ ትእምርተ ፡ መስ
ቀል ፡ ማኅየዊ ፡ ለእግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ።

3. — ወሶበ ፡ ቦአ ፡ አቡሓ ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ ማኅፈድ ፡ ርእየ ፡ ዘገብሩ ፡ ነደ
ቅት ፡ ወተአደዉ ፡ ትእዛዞ ፡ ወተስእለ ፡ በእንተዝ ፡ ወነገርዎ ፡ ወደቤልዎ ፡ እስመ ፡ ወ
ለትክ ፡ በርባራ ፡ ይእቲ ፡ አዘዘት ፡ ዘንተ ፡ ወሶበ ፡ ተስእለ ፡ እምኔሃ ፡ ወደቤላ ፡ ለም
ንት ፡ ገበርኪ ፡ ዘንተ ፡ ወትቤሎ ፡ አዕምር ፡ ኦአቡየ ፡ እስመ ፡ ስሉስ ፡ ቅዱስ ፡ ቦቱ ፡
ይትፈጽም ፡ ነሉ ፡ ግብር ፡ ። ወአነ ፡ ገበርኩ ፡ ቪመሳኩተ ፡ በስመ ፡ ስሉስ ፡ ቅዱስ ፡ ወ
ዘንተ ፡ መስቀለ ፡ በአምሳለ ፡ መስቀሉ ፡ ለእግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ዘቦቱ ፡ ኮነ ፡
መድኃኒተ ፡ ነሉ ፡ ዓለም ፡ ። ተመየጥ ፡ ኦአቡየ ፡ እምስሕተትክ ፡ ወአምልኮ ፡ ለአ
ምላክ ፡ ዘፈጠረክ ።

4. — ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ አቡሃ ፡ ዘንተ ፡ ነገረ ፡ ተምዓ ፡ ፈድፋድ ፡ ወተቁጥዓ ፡

1. ካልዕተ] P ግልላየ; O ግልላይ; A ግልላተ. — *ib.* መስተ] A ምስተ *sic.* — *ib.* ማኅፀበ] P ምእ
ገበ; O ምእግብ. — 2. ማኅየዊ] A ማኅየዊ *sic*; A ማኅየዊት. — *ib.* ለእግዚእነ] P, O, A በእግዚእነ.
— *ib.* ኢየሱስ] A *om.* — 3. አቡሓ] A ኅቤሃ. — *ib.* ርእየ] A ወርእየ; A ርእዩ. — *ib.* ዘገብሩ]
O, A ዘውእቱ. — 4. ወተአደዉ] A, P, O ወተአደው *sic* (A ተ est en surcharge); A ወተኃደዉ.
— *ib.* ትእዛዞ] O ትእዛዞ; A *om.* — *ib.* ወተስእለ] P, O ወተስእለ. — *ib.* ወነገርዎ] A ነገር. — 5-6. ante
ወለትክ A *add.* ለ. — 5. ይእቲ] P, O, A *om.* — *ib.* አዘዘት ፡ ዘንተ] P, O አዘዘተን ፡ ዘንተ ፡ ንግበ
ር; A ካኔዘተን ፡ ንግበር. — *ib.* ተስእለ ፡ እምኔሃ] P, O, A ተስእለ. — 5-6. ለምንት] A ለምት *sic.* —
6. ዘንተ] P ከመዝ. — *ib.* ወትቤሎ] O ወትቤላ. — *ib.* ስሉስ ፡ ቅዱስ ፡ ቦቱ ፡ ይትፈጽም] A ስሉስ ፡ ቅዱ
ስ ፡ ቦቱ ፡ ይትፈጽም; P በሥሎስ ፡ ቅዱስ ፡ ይትፈጽም *sic*; O በሥሎስ ፡ ቅዱስ ፡ ይትፈጽም; A ሥሎስ ፡ ቦቱ ፡
ይትፈጽም. — 7. ወአነ ፡ ገበርኩ] P ወአነ ፡ አግበርኩ; O አነ ፡ አግበርኩ; A ወአግበርኩ. — *ib.* ቪ] P ግል
ሲተ; O ግልሲት. — *ib.* መሳኩተ] P, A መስተ; O መላተ. — 7-8. ወዘንተ ፡ መስቀለ] A ወዘንቱ ፡ መ
ስቀል; A *om.* — 8. ለእግዚእነ] A በእግዚእነ. — *ib.* ዘቦቱ] P, O, A ወቦቱ. — 9. ተመየጥ] A ተመይ
ዉ. — *ib.* እምስሕተትክ] A *om.* ከ. — *ib.* ወአምልኮ ፡ ለአምላክ ፡ ዘፈጠረክ] A ወአምላክ ፡ *sic* ለአምላ
ክ ፡ ፈጣሪክ. — 11. አቡሃ] A አቡየ. — *ib.* ተምዓ ፡ ፈድፋድ] P, O, A *om.* — *ib.* ወተቁጥዓ] P, O,
A *om.* ዉ.

aux constructeurs d'ouvrir une autre fenêtre. Puis elle fit au-dessus de la piscine d'eau l'image de la croix vivificatrice de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

3. — Lorsque son père entra dans la tour, il vit ce qu'avaient fait les constructeurs, qui avaient transgressé ses ordres. Il les interrogea à ce sujet. Ils lui racontèrent et lui dirent : « Ta fille Barbe elle-même a ordonné ceci. » Lorsqu'il l'interrogea et lui dit : « Pourquoi as-tu fait ceci? », elle lui dit : « Sache, ô mon père, que c'est par la Trinité sainte que toute œuvre est accomplie. Moi-même, j'ai fait faire ces trois fenêtres au nom de la Trinité sainte et cette croix à l'image de la croix de Notre-Seigneur Jésus-Christ, par qui est survenu le salut du monde entier. Convertis-toi, ô mon père, de ton erreur et adore le Dieu qui t'a créé. »

4. — Lorsque son père eut entendu ces paroles, il se fâcha extrême-

ላዕሌሃ : ወመልሐ : ሰይፎ : ወሮጸ : ድኅሬሃ : ወገዮት : እምኔሁ ። ወኮነ : ቅድሚ
ሃ : ከኩሽሐ : ወተሰጥቀት : ይእቲ : ከኩሽሐ : ወቦአት : ወስቲታ : ወከደነታ ።

5 5. — ወእምድኅረዝ : ተመደጠት : ወነስእ : አቡሃ : ወመጠዋ : ለመኳንንት : ወ
ከኑንዋ : ዓቢዩ : ነኑኔ ። ወሀለወት : በህዩ : ብ * እሲት : እንተ : ስማ : ዮልዶና : ወኮነ
ት : ትርእዮ : ለቅድስት : በርባራ : እንዘ : ሀለወት : ውስተ : ነኑኔ : ወትበከ : ላዕሌሃ ።
ወአስተርአያ : ላቲ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ለቅድስት : በርባራ : ወአጽንዓ : ወናዘዛ ።

6. — ወእምድኅረዝ : አዘዘ : አቡሃ : ከመ : ይምትሩ : ርእሳ : ወርእሰ : ዮልዶና :
ካልኦታ : ወመተሩ : ርእሰን : ወንጾዓ : አክሊለ : ስምዕ : በመንግሥተ : ሰማያት ።
ወወረደት : እሳት : እምሰማይ : ወአውዓዮቶ : ለአቡሃ : ወለመርቅያኖስ : መከኑንን ።

10 7. — ወኮነ : ውእቱ : ምኅዓብ : ዘላቲ : ገብረት : ውስተ : ቤተ : ብለኔ :

1. ላዕሌሃ] P, A ላዕሌሁ. — ib. ሰይፎ] A ሰይፈ. — 2. ወተሰጥቀት : ይእቲ : ከኩሽ] P om. ከኩሽ ;
A om. — ib. ውስቲታ] A n est de seconde main. — 3. ወነስእ] A ወነስሐት. — ib. ለመኳንንት]
O, A ለመኩንን. — 3-4. ወከኑንዋ : ዓቢዩ : ነኑኔ] P, A ወከኑንዋ : ነኑኔ : ዐቢዩ ; O ወኮንዋ : sic ዓ
ቢዩ : ነኑኔ. — 4. ወሀለወት] A n est en surcharge. — ib. La dernière ligne du fol. 92 v° b
de A se termine ainsi : ወሀለወት : በህዩ : ብ ; après une brusque solution de continuité de 6
fol., la suite se trouve au fol. 99 r° a, lequel commence ainsi : እሲት : እንተ : ስማ : ዮልዶና ; les
fol. du manuscrit sont manifestement en désordre. — ib. በህዩ : ብእሲት] P ብእሲት : ህዩ ;
O, A ህዩ : ብእሲት. — ib. ዮልዶና] A ዮንዶና. — 4-5. ወንጾዓ] A om. ወ. — 5. ትርእያ] P ትሬ
እያ ; O ትሬእያ ; A ትሬእዮ. — ib. ለቅድስት] A om. ለ. — ib. እንዘ] O om. — ib. post ነኑኔ
A add. ዓቢዩ. — ib. ወትበከ] A om. ወ. — 6. ላቲ] P, A om. — ib. post እግዚእነ P, O add.
እዮሱስ. — ib. ወናዘዛ] O ወናዘዛ. — 7. አዘዘ] P om. — ib. ወርእሰ] A ለርእሰ. — 8. ካልኦታ] A om.
— ib. ርእሰን] P, A ለርእስተ : ከልኤሆን : በሰይፍ ; O ለርእስተ : ከልኤሆሙ : በሰይፍ. — ib. አክሊለ] A
አክሊ. sic. — 9. ወወረደት] P, O ወወረደ. — ib. እሳት] A om. — ib. ወአውዓዮቶ] P ወአውዓዮ. —
ib. ለአቡሃ] O om. — ib. ወለመርቅያኖስ] A ወለመርቅያኖስ ; A ወመርቅያኖስ. — 10. ወኮነ] P om. —
ib. ዘላቲ : ገብረት] A በላቲ : ዘገብረት ; P በላቲ : ገብረቶ ; A ገብረቶ. — ib. ቤተ : ብለኔ] O om. ቤተ.

ment et s'indigna contre elle. Il tira son épée et courut après elle. Elle s'en-
fuit loin de lui. Il y avait devant elle un rocher. Ce rocher se fendit. Elle
y entra et le rocher la recouvrit.

5. — Ensuite elle revint vers son père. Son père la prit et la livra aux
juges, qui lui infligèrent un grand supplice. Il y avait là * une femme appe-
lée Julienne. Elle voyait sainte Barbe, qui se trouvait dans les supplices ;
elle pleurait sur elle. Notre-Seigneur le Christ apparut à sainte Barbe, la for-
tiffia et la consola.

6. — Ensuite son père ordonna qu'on lui coupât la tête et qu'on cou-
pât la tête de Julienne, sa compagne. On leur coupa la tête. Elles reçurent
la couronne du martyr dans le royaume des cieux. Le feu descendit du ciel
et consuma son père ainsi que Marcien (Marquianos), le juge.

7. — La piscine creusée dans la salle de bains, sur laquelle était

* A.
99 r° a.

* A,
99 r° a.

ወዲቤሁ : ትእምርተ : መስቀል : ኮነ : ውስቲቱ : ፈውስ : ለከሉ : ዘይደዊ : ሶባ : ይትኃዑብ : እምኔሁ ።

8. — ወእምዝ : ነሥኢ : ሥጋሆን : ለቅዱሳት : ወአንበርዎን : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘአፍኣ : ሀገር : እንተ : ስማ : ገላልያ ። ወቦ : ሥጋሃ : ለቅድስት : በርባ ራ : ይእዘኒ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያኖሙ : ለቅዱሳን : አባ : ቂሪ : ወዮሐንስ : ስማዕ ። ታት : በሀገረ : ምስር ።

ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌን : አሜን ።

1. ወዲቤሁ] P ዘዲቤሃ; O, A ወዲቤሃ. — *ib.* post መስቀል P *add.* ማንዩዊ. — *ib.* ante ኮነ P, O, A *add.* ወ. — *ib.* ውስቲቱ] P, O, A ውስቲታ. — *ib.* ፈውስ : ለከሉ : ዘይደዊ] A ለከሉ : ፈውስ : ወይደዊ. — 2. ይትኃዑብ] A ይትኃዑቡ. — *ib.* እምኔሁ] A *om.* — 3. ነሥኢ.] O ንሥኢ. *sic.* — *ib.* ለቅዱሳት] O ለቅድስት; A ለቅዱሳን. — *ib.* post ለቅዱሳት P *add.* አንስት : ስማዕታተ : *sic* ወእምዝ : ነሥኢ : ሥጋሆን : ለቅዱሳት : አንስት : (*dittologie*); O *add.* ስማዕት; A *add.* ስማዕታት. — *ib.* ወአንበርዎን] O, A ወአንበርዎ. — 4. ዘአፍኣ : ሀገር — ለቅድስት : በርባራ : ይእዘኒ] P *om.* — *ib.* ዘአፍኣ] A ዘአፍኣ. — *ib.* ገላልያ] A ገሳያ. — *ib.* ወቦ : ሥጋሃ : ለቅድስት : በርባራ] A ወቦ : እምሥጋሃ : ለቅድስት : በርባራ; O ወሁሎ : ሥጋሆን : ለቅድስት : አንስት : ስማዕታት : እስከ : ይእዘኒ; A ወሁሎ : ሥጋሆን : ለአንስት : ስማዕታት : እስከ : ይእዘኒ. — 5. ለቅዱሳን : አባ : ቂሪ : ወዮሐንስ] P, A ለቅዱሳን : አቡቂር : ወዮሐንስ; O ለአቡቂር : ወዮሐንስ. — 7. ጸሎቶን — አሜን] P ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌ : ፍቁሮን : ወልደ : ኤምሳጣጥም : ዘክዳን : ወልድ : ለዓለመ : ዓለም; O ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌ : ፍቁሮን : ወልደ : ኤምሳጣጥም : ዘክዳን : ወልድ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌ : ፍቁሮን : ስእለ : ቶኖን : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ስእለ : ቶኖን est en surcharge; un second nom propre አጌ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

l'image de la croix, devint source de guérison pour tout malade qui s'y baignait.

8. — Puis on prit les corps des saintes et on les plaça dans une église hors de la ville appelée Galalyà. Le corps de sainte Barbe est maintenant dans l'église des saints Abba Cyr (Qiri) et Jean (Yohannès), martyrs, dans la ville du Caire (Mesr).

Que leur prière et leur bénédiction soient avec nous. Amen.

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈ : አብ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : አበ : ምኔት : ዘደብረ : ቀለሞን ።

2. — ገንቱ : ቅዱስ : ኮነ : እምሰብአ : ሀገረ : ደክሉባ : እምብሔረ : መጸል : እምደብብ : ግብጽ ። ወኮነ : አበዊሁ : ቅዱሳነ : ወንጹሳነ : ወኢኮነ : ሎሙ : ወልድ : ዘእንበሌሁ ። ወኮነ : አቡሁ : ቀሲስ : ወስሙ : ሲላስ : ወርእየ : ራዕየ : በሌሊት : ዘከመ : ብእሲ : ወገጹ : ብሩህ : ወውእቱ : እንዘ : ይብሎ : ህለዎ : ለወልድ* ከ :

* A,
99 1° b,

1. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] O ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — 3. ደክሉባ] P, O, A ደክሉባ. — *ib.* መጸል] A መጸላብ. — 4. ante እምደብብ P *add.* ወ. — *ib.* ወንጹ] A *om.* ወ. — *ib.* ወንጹሳነ] P *om.* ወ. — *ib.* ወኢኮነ] A ወኢተነ *sic.* — 5. ወልድ] O ውሉድ. — *ib.* ዘእንበሌሁ] T *incip.* — *ib.* ወንጹ : አቡሁ] O ወንጹ : አቡሁ. — *ib.* ወስሙ : ሲላስ] P ዘስሙ : ሲላስ ; O *om.* — 5-6. በሌሊት] A በሌት *sic.* — 6. ዘከመ : ብእሲ : ወገጹ] P *om.* ህ ; O, A ከመ : ዘብእሲ : ወገጹ ; T ከመ : ብእሲ : ወገጹ. — *ib.* ወገጹ : ብሩህ] A *dittologie* ; T *om.* ወ. — *ib.* እንዘ] T *om.* — *ib.* ይብሎ] O ይብሎ ; A ይብሎ. — *ib.* ህለዎ : ለወልድክ] O ህለዎ : ወልድክ ; A መሀወ : ለወልድክ.

3. MORT D'ABBA SAMUEL, SUPÉRIEUR DU MONASTÈRE DE QALAMON.

1. Incipit. — 2. La mission d'Abba Samuel est révélée à son père Silas dans une vision. — 3. Conduit par un ange, Abba Samuel se rend au monastère de Scété. — 4. Il est recommandé par un ange à Abba Agathon. — 5. Il devient le disciple d'Abba Agathon. — 6. Il déchire avec violence la lettre de Léon, qu'on venait d'apporter au monastère de Scété. — 7. Il est frappé et chassé du monastère. — 8. Il se réfugie au monastère de Qalamon, mais il en est expulsé par le Moqouqas d'Alexandrie. — 9. Il est pris, puis relâché par les Berbères. — 10. Il rentre au monastère de Qalamon. — 11. Les Berbères reviennent à Qalamon. — 12. Il est durement frappé par eux. — 13. Il est réprimandé par un chameau. — 14. Il est emmené captif. — 15. Ayant un pied attaché à celui d'une servante, il est chassé au désert pour garder les chameaux. — 16. Il guérit les malades. — 17. Il retourne au monastère de Qalamon. — 18. Les moines de Qalamon, ses fils spirituels, deviennent très nombreux. — 19. Il compose beaucoup de sermons et prédit la venue des Musulmans. — 20. Sa mort. — 21. Un des moines de Qalamon ressuscite; il expose le supplice des pécheurs et la récompense des justes.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Samuel (Sâmou'él), supérieur du monastère de Qalamon.

2. — Ce saint était des gens de la ville de Tkyllo (Dakloubâ), de la province de Médjel (Maşil), du nord de l'Égypte (Gebş). Ses parents étaient saints et purs. Ils n'avaient pas d'autre fils que lui. Son père était prêtre et s'appelait Silas (Silās). Il eut une vision, la nuit. C'était comme un homme au visage lumineux. Cet homme lui disait : « Il faut que * ton fils

* A,
99 1° b.

ከመ : ይኩን : ማዕምን : መምህረ : ኄረ : ለብዙኃን : ሠብእ : ወይከውን : ኅዳየ : ለ
እግዚአብሔር : በኩሉ : መዋዕለ : ሕይወቱ ።

3. — ወኮነ : ዝንቱ : ሳሙኤል : ንጹሐ : እምንእሱ : ከመ : ሳሙኤል : ነቢይ ።
ወኮነ : ሕሊና : ምንኸስና : ይሔሊ : ውስተ : ልቡ : ነሎ : ጊዜ ። ወበአሐቲ : እለት :
ረከበ : ምክንያተ : ወወጽአ : እምሐበ : አቡህ : ከመ : ይሖር : ኅበ : ገዳመ : አስቂጥስ ።
ወኢኮነ : ያአምር : ፍኖቶ ። መመልአከ : እግዚአብሔር : ተመስለ : ሎቱ : ከመ : ብእ
ሲ : መነኮስ : ወአስተርአየ : ሎቱ : ወይቤሎ : አይቲ : ተሐውር ። ወይቤሎ : ቅዱ
ስ : አባ : ሳሙኤል : አንሰ : እፈቅድ : ከመ : እሖር : ኅበ : ደብረ : አስቂጥስ ።
ወይቤሎ : መልአክ : በእምሳለ : መነኮስ : ወአነሂ : ካዕበ : አሐውር : ኅበ : ህየ : ወሐ
ሩ : ኅቡረ : ውስተ : ፍኖት : እስከ : አመ : በጽሐ : ኅበ : ደብረ : አስቂጥስ ።

1. ከመ : ይኩን] A በንተ : ከመ : ይከውን : A, T ከመ : ይከውን. — *ib.* ማዕምን] P, O, A ምእመን;
T መእምን *sic.* — *ib.* ኄረ] A *om.*; A ወኄረ. — *ib.* ወይከውን] O ወይኩን. — 2. በኩሉ] O ወኩሉ.
— 3. ወኮነ : ዝንቱ : ሳሙኤል — ከመ : ሳሙኤል : ነቢይ] P, T ወኮነ : ዝንቱ : አባ : ሳሙኤል : ነቢይ; O ወ
ኮነ : ዝንቱ : አባ : ሳሙኤል : ንጹሐ : እምንእሱ : ከመ : ሳሙኤል; A ወኮነ : አባ : (T አብ) ሳሙኤል : ነቢይ.
— 4. ወኮነ : ሕሊና — ውስተ : ልቡ] P, O, A ወውሎቱ : ነን : ይሂሊ : ልብስ : ምንኸስና : በውስተ : ልቡ
(A ልብ); T ወውሎቱ : ነን : ሕሊና : እምንኸስና : ይሔሊ : ውስተ : ልቡ. — *ib.* ነሎ : ጊዜ] P በኩሉ : ጊዜ.
— *ib.* ወበአሐቲ] O *om.* ሠ. — *ib.* እለት] T ጊዜ. — 5. ምክንያተ] A ምክናያተ *sic.* — *ib.* አቡህ]
T አቡህዮ. — *ib.* ይሖር] O ሖረ. — *ib.* ኅበ] P, O, A *om.* — 6. ወአኮነ : ያአምር : ፍኖቶ] A ወአ
ኮነ : ሎቱ : የሐውር : ፍኖተ; P, A ወአኮነ : የአምር : *sic* (A ያአምር) ፍኖቶ; O ወኮነ : የሐውር : ፍ
ኖቶ. — *ib.* መመልአከ] O, A *om.* ሠ. — *ib.* ሎቱ] A ሆቱ. — 7. ወአስተርአየ : ሎቱ] P, O, A
om. — *ib.* ወይቤሎ : አይቲ : ተሐውር] O ተሐውር *sic*; A *om.* — 7-8 ቅዱስ] P, O, A *om.* —
8. አንሰ : እፈቅድ] A አንሰ : *sic* እፈቅድ; P, O, A እፈቅድ : አንሰ. — *ib.* እሖር] O እሖር. — *ib.* ኅበ]
O *om.* — *ib.* ደብረ] A ገዳመ. — 9. መልአከ : በእምሳለ : መነኮስ] A መልአከ : በእምሳለ : *sic* መነኮ
ስ : P መልአከ : እግዚአብሔር : በአስተርአየ : በእምሳለ : መነኮስ; O መልአከ : በአስተርአየ : በእምሳለ : መ
ነኮስ; A መልአከ : በአስተርአየ : በእምሳለ. — *ib.* ወአነሂ] A አነሂ; P, O, A አነሂ. — *ib.* ካዕበ : አሐውር :
ኅበ : ህየ] P, O, A አሐውር : ህየ. — 10. ኅቡረ] A ኅብረ. — *ib.* ፍኖት] P, O, A ፍኖቶመ. — *ib.* እስ
ከ : አመ] P, O, A *om.* አመ. — *ib.* ደብረ] P, O, A ገዳመ; T *defic.* (variantes tirées des
quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 112 v° b).

devienne un croyant et un maître excellent pour beaucoup de gens. Il deviendra un élu pour le Seigneur, pendant tous les jours de sa vie. »

3. — Ce Samuel fut pur, dès son enfance, comme Samuel, le prophète. Il entretenait le désir du monastère dans son cœur, à tout moment. Un jour, il trouva l'occasion de se faire moine. Il partit de chez son père, pour aller au désert de Scété (Asqêtès). Il ne connaissait pas le chemin. Un ange du Seigneur se fit semblable pour lui à un moine, lui apparut et lui dit : « Où vas-tu ? » Saint Abba Samuel lui dit : « Pour moi, je veux aller au monastère de Scété. » L'ange qui ressemblait à un moine lui dit : « Moi aussi, je vais là. » Ils allèrent ensemble dans le chemin, jusqu'à ce qu'ils parvinssent au monastère de Scété.

4. — ወመጠዎ : መልአክ : እግዚአብሔር : ለጅብእሲ : አረጋዊ : መነኮስ : ዘስ
 ሙ : አባ : አጋቶን : ዘይነብር : ውስተ : በአት : ወኮነ : ውእቱ : ጻድቀ : ፈድፋድ ።
 ወመልአክ : እግዚአብሔር ሰ : ነገሮ : ለቅዱስ : አባ : አጋቶን : በእንተ : አባ : ሳሙኤ
 5 ል : ወይቤሎ : ተወክሮ : ለሳሙኤል : በኖሥሐ : ወአልብሶ : አልባሰ : አስኬማ : ቅዱ
 ስ : ዘምንኩስና : ወዝንቱ : ይክውነክ : ወልደ : ዘበአማን : ወያጸንፅ : ርስእናክ ።
 ወአንተ : መሀሮ : ነሱሎ : ሕገ : ምንኩስና : ወሶበ : ይቤ : መልአክ : ዘንተ : ለአባ :
 አጋቶን : ተሰወረ : እምኔሁ ።

5. — ወሶቤሃ : በጽሐ : አባ : ሳሙኤል : ኅበ : አባ : አጋቶን : ወተወክሮ : በኖ
 ሥሐ : ዓቢይ : እንዘ : * ይቤሎ : ሠናይ : ምጽአትክ : ኅቤይ : አገብረ : እግዚአብሔር :
 10 ሳሙኤል ። እስመ : እግዚአብሔር : ዘፈነወክ : ሊተ : በጊዜ : ርሥእናየ : ወበውእቱ :

* A.
 99 v° a

1. መልአክ] A መልአክ. — *ib.* ለጅብእሲ : አረጋዊ : መነኮስ] P, O ለጅመነኮስ : ብእሲ : አረጋዊ. —
ib. ለጅብእሲ — ወመልአክ : እግዚአብሔር ሰ : ነገሮ] A *om.* — 1-2. ዘስሙ : አባ : አጋቶን] A ዘስም : አባ :
 አጋቶን; P *om.* አባ. — 2. ዘይነብር] A *om.* — *ib.* በአት] T *incip.* — *ib.* ጻድቀ] P, O ጻድቅ; T ጻድ
 ቅ *sic.* — 3. ወመልአክ : እግዚአብሔር ሰ : ነገሮ] P, O ወነገሮ : ውእቱ : መልአክ : እግዚአብሔር. — *ib.* እግ
 ዚአብሔር ሰ] T *om.* ስ. — *ib.* አባ] T አባ *sic.* — *ib.* አጋቶን] T አገቶን *sic.* — *ib.* አባ] T አባ *sic.* —
ib. ሳሙኤል] T ስሙኤል *sic.* — 4. ወይቤሎ : ተወክሮ : ለሳሙኤል] P, O ወይቤሎ : ተወክሮ : ለሳሙኤ
 ል; A *om.* — *ib.* ለሳሙኤል] T ለስሙኤል *sic.* — *ib.* ወአልብሶ : አልባሰ — ወዝንቱ : ይክውነክ] P,
 O, A ወአልባሰ : አልባሰ : (O አስኬማ) ምንኩስና : እስመ : ዝንቱ : (A እሙንቱ) ይክውነክ : (P ይክው
 ን). — *ib.* አልባሰ] T *om.* — *ib.* ቅዱስ] T ቅዱስ. — 5. ወልደ] A ወልደብ. — *ib.* ርስእናክ] P, O ርስዓ
 ንክ; A ርስዓንክ. — 6. ወሶበ : ይቤ — ለአባ : አጋቶን] P, O, A ወሶበ : ይቤሎ : (P ወይቤሎ) ዘንተ :
 መልአክ : (O መልአክ) ለአባ : (A *om.* ለ) አጋቶን. — *ib.* ይቤ] T ይቤሎ. — 7. ተሰወረ] A ተሰወር.
 — 8. ወሶቤሃ] T ወሶቤ. — *ib.* በጽሐ] A *om.* — *ib.* አባ] T አባ *sic.* — *ib.* ሳሙኤል] T ስሙኤል *sic.*
 — *ib.* ወተወክሮ] O *om.* ወ; A ሖረ : ወተወክሮ. — 9. ኅቤይ] T ኅቤይ; T *hic defic.* (variantes
 tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 113 r° a). —
ib. ይቤሎ] P, O, A ይቤሎ. — *ib.* አገብረ] A አገብረ. — *ib.* አገብረ : እግዚአብሔር : ሳሙኤል] P *om.*
 — 10. እግዚአብሔር : ዘፈነወክ : ሊተ : በጊዜ : ርሥእናየ] P, A *om.* ስ; O ርሥእናየ. — *ib.* ሊተ] P, O, A ጎቤቱ. — *ib.* በጊዜ :
 ርሥእናየ] P ጊዜ : ርስዓንቱ; O በጊዜ : *sic* ርስዓንቱ; A በጊዜ : ርስዓን. — *ib.* ወበውእቱ : ጊዜ] P, O, A
 በበጊዜሃ : (O በበጊዜሃ *sic*).

4. — L'ange du Seigneur le remit à un vieux moine, appelé Abba Agathon (Agathon), qui demeurait dans une grotte et était lui-même extrêmement juste. L'ange du Seigneur avait exposé à saint Abba Agathon au sujet d'Abba Samuel et lui avait dit : « Reçois Samuel avec joie et revêts-le du vêtement de la robe sainte du monastiat. Celui-ci deviendra pour toi un fils véritable; il fortifiera ta vieillesse. Toi-même enseigne-lui toutes les lois monastiques. » Lorsque l'ange eut dit ceci à Abba Agathon, il disparut d'auprès de lui.

5. — Aussitôt Abba Samuel parvint vers Abba Agathon. Abba Agathon le reçut dans une grande joie, en lui disant : « Bonne soit ta venue vers moi, ô serviteur du Seigneur, Samuel. En effet, c'est le Seigneur qui t'a envoyé à moi, à l'époque de ma vieillesse. Au moment où il l'introduisit avec lui

* A.
 99 v° a

ጊዜ : አብኦ : ምስሌው : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወጸላየ : ላዕለ : ሰቀ : ጸጉር : ወ
 ቅናት : ወቆብኦ : ወአስኬማ : ወአልበሶ : ኪያሆሙ : እንዝ : ይብል : አምላክሙ : ለ
 አብዊየ : ቅዱሳን : አባ : እንጦንስ : ወአባ : መቃርስ : የሀሉ : ምስሌክ : አወልድየ :
 ሳሙኤል : ወይኩንክ : ረዳኤ : በውስተ : ክሉ : ምንዳቤክ ። ወቅዱስሰ : አባ : አጋቶን :
 መሀሮ : ለአባ : ሳሙኤል : ትሕትና : ወአርምሞ ። ወካነ : ይቤ : ክሉ : ጊዜ : ስረ
 ይ : ሊተ : ኦአቡየ : ግበር : ምስሌየ : ፍቅረ : ወምርሐኒ : ወሰገደ : ለአባ : አጋቶን :
 ወይቤሎ : ተዘከረኒ : ኦአቡየ : ቅዱስ : ወቡሩክ : ከመ : ይረስየኒ : እግዚአብሔር :
 እግበር : ረቃዶ ። ወተምሀረ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : እምን : አቡው : ቅዱስ : አባ :
 አጋቶን : ክሉ : ፍኖተ : ምንክስና : ወካነ : መንፈስ : ቅዱስ : ይትራድኦ : በክሉ :
 ግብር ። ወነበረ : አባ : ሳሙኤል : በካበ : አረጋዊ : አባ : አጋቶን : ቫዎመተ : እንዝ
 ይትኤዘዝ : ሎቱ : በክሉ : ዘይኤዝዘ ። ወእምዝ : አዕረፈ : ቅዱስ : አባ : አጋቶን ።

1. ምስሌው] *A om.* — *ib.* ወጸላየ] *O* ወጻረዝ. — *ib.* ላዕለ] *A om.* — 1-2. ወቅናት] *O* ወቅንንት.
 — 2. ወአልበሶ] *O* ወአልባሌ. — 2-3. ለአብዊየ : ቅዱሳን] *P* ለአብወ : ቅዱሳን ; *A* ኦአቡየ : ቅዱስ. — 3. አባ :
 እንጦንስ] *P* አባ : እንጦንየስ ; *A* አባ : ሳሙኤል : እንጦንየስ. — *ib.* የሀሉ : ምስሌክ] *O* የሀሉ : ምስል ; *A*
 ተግግሎ : *sic* ምስሌክ. — *ib.* አወልድየ] *O om.* አ. — 4. ወይኩንክ] *O* ወይክንክ. — *ib.* ረዳኤ] *A* ረደኤ
sic. — *ib.* በውስተ] *O om.* በ. — *ib.* ክሉ] *A om.* — *ib.* ምንዳቤክ] *A om.* ክ. — 5. መሀሮ] *A*
om. — *ib.* ይቤ] *P, O, A* ይቤል. — *ib.* ክሉ] *A om.* — 6. ኦአቡየ] *A* ኦ est en surcharge ;
P om. — *ib.* ግበር : ምስሌየ : ፍቅረ] *A om.* ምስሌየ : *A* ግብር : *sic* ሊተ : ምስል : ፍቅር. — *ib.* ወ
 ሰገደ] *O* ወገደ. — 7. post ቅዱስ] *A add.* ወካቱ. — *ib.* ይረስየኒ] *A* ወይፊስየኒ ; *O* ረስየኒ *sic.* —
ib. እግዚአብሔር] *A om.* — 8. እግበር : ረቃዶ] *P* ረቃዶ : እግበር : *A* ከመ : እግበር : ረቃዶ. — *ib.* ቅዱ
 ስ] *O om.* — *ib.* አቡው : ቅዱስ] *P, O, A om.* — *ib.* አባ] *A om.* — 9. post ምንክስና] *P, O add.*
 መንፈሳዊ ; *A add.* መንፈሳዊ. — *ib.* መንፈስ : ቅዱስ] *P, O om.* መንፈስ ; *A om.* — 10. በካበ : አ
 ረጋዊ — ወካነ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል] *P om.* — *ib.* በካበ] *O, A om.* በ. — *ib.* አባ] *A* ካሌ. —
 11. ይትኤዘዝ : ሎቱ : በክሉ] *O* ይገብር : ሎቱ : ክሉ ; *A* ይገብር : ሀቱ : ክሉ. — *ib.* ዘይኤዝዘ] *O* ዘይኤ
 ዝዝ ; *A* ይትኤዘዝ. — *ib.* post ወእምዝ] *A add.* ሀቱ. — *ib.* ቅዱስ] *O, A om.*

dans l'église, il pria sur le cilice de poils, la ceinture, le capuce et la robe monastique. Il l'en revêtit, en disant : « Que le Dieu de mes Pères saints Abba Antoine (Ençonès) et Abba Macaire (Maqârès) soit avec toi, ô mon fils Samuel. Qu'il soit pour toi un auxiliaire dans tous tes tourments. » Saint Abba Agathon enseigna à Abba Samuel l'humilité et le silence. Abba Samuel disait à tout moment : « Pardonne-moi, ô mon Père, fais amitié avec moi et dirige-moi. » Il se prosternait devant Abba Agathon. Il lui disait : « Souviens-toi de moi, ô mon Père saint et béni, afin que le Seigneur me rende capable d'accomplir sa volonté. » Saint Abba Samuel fut instruit par son Père saint Abba Agathon de toute voie monastique. L'Esprit-Saint l'aidait en toute œuvre. Abba Samuel demeura auprès du vieillard Abba Agathon pendant trois ans, en lui obéissant en tout ce qu'il lui ordonnait. Puis saint Abba Agathon mourut.

6. — ወኮነ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ይጸውም : ጀሱባኤ : ወደትጋደል : ተጋደሎ : ዓቢዩ ። ወተወይመ : ቀሰሰ : በውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘቅዱስ : አባ : መቃርስ : ዘአስቄጥስ ። ወእምድኅረ : ኅዳጥ : መዋዕል : አምጽኡ : መግረ : ልዮን : ከሓዲ : ዘከልቄዶን : ኅበ : ገዳመ : አስቄጥስ : ወአንቡብም ። ወሶበ : ሰምዑ : መነኮሳት : አረጋቂዶን : ዘንተ : ነገረ : ሐዘኑ : ፈድፋዶ ። * ወቀንኦ : አባ : ሳሙኤል : በቅንዎ ተ : መንፈስ : ቅዱስ : ወተንሥኦ : በማፅከለ : ነሉ : ሰብእ : ወእኅዘ : ወእተ : ጦማረ : ርኩስ : ወሰጠጦ : ወይይ : ውጉዝ : ውእቱ : ነሉ : ዘይጭልጥ : ሃይማኖተ : ርትዕተ : ዘአብዊን : ቅዱሳን ።

7. — ወሶበ : ርእዩ : ላእኩ : ለንጉሥ : ዘንተ : ተምዓ : ፈድፋዶ : ወአዘዘ : ከመ : ይዝብጥም : ለቅዱስ : በድንቡሳት : ዘሐጺን : ወደስቅልም : በመዝራዕቱ : ወደጽፍእም : ውስተ : ገጹ : ወጉቦፋ : ቦቱ : ዘንተ : ነሉ : ወሶበ : ጸፍእም :

1. ወኮነ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል] P, O, A መንበረ : አባ : ሳሙኤል. — *ib.* ante ይጸውም A *add.* ኤ. — *ib.* ጀሱባኤ] A ሱባኤ : ሱባኤ ; P ይሱባኤ *sic* ; A *om.* ሕ. — 1-2. ተጋደሎ] O *om.* — 2. ወተወይመ] A ወተወይመ *sic* primitivement ; un petit trait oblique à gauche du premier *መ* indique que cette lettre a été corrigée en *ወ*, d'où la leçon *ወተወይመ*. — *ib.* ቀሰሰ] P *om.* — 2-3. መቃርስ] A መቃርዮስ. — 3. ዘአስቄጥስ] P, O, A ዘአስቄጠስ. — *ib.* post ወእምድኅረ O *add.* ዝ. — *ib.* አምጽኡ] O ለጽሐ. — 4. ዘከልቄዶን] P, O ዘከልቄዶን ; A ዘከልቄዶን. — *ib.* መነኮሳት] A መኦኮሳት *sic* ; O መንብዳት *sic*. — 5. አረጋቂዶን] P, O, A አረጋቂዶን. — *ib.* ነገረ] A *om.* — *ib.* ሐዘኑ] A ኅዘኑ. — 5-6. ወተንሥኦ : መንፈስ : ቅዱስ] A በመንፈስ : ቅዱስ ; O *om.* ቅዱስ. — 6. ወተንሥኦ] A ን est en surcharge. — *ib.* በማፅከለ] O *om.* — *ib.* ውእቱ] O ውእቱ ; A ውእተ est en surcharge. — 7. ርኩስ] O, A ርኩስ. — *ib.* ወሰጠጦ] P, O መመጠጦ ; A ወሰጠጦ. — *ib.* ውጉዝ : ውእቱ] A ውእቱ : ውጉዝ. — *ib.* ዘይጭልጥ] A ዘይጭልጥ. — 8. ዘአብዊን] A ዘአብዊን. — 9. ተምዓ] P, O, A መልኦ : (P ተመልኦ) ተምዓ : ወተምዓ : (A ወተምዓ). — *ib.* ዘአዘዘ] A *om.* — 10. በድንቡሳት] A ድቡሳት *sic* ; P በድምቡሳት *sic*. — *ib.* ወደስቅልም] A, O ወደስቅልም. — 11. ውስተ : ገጹ] P, O ገጹ. — *ib.* ወጉብጥ] O ወጉብጥ. — *ib.* ቦቱ] A *om.* — *ib.* ante ወሶበ P, O, A *add.* ወጸፍዕም : (A ወጸፍዖ) በመ : አዘዘ : (P አዘመዐ).

6. — Saint Abba Samuel jeûnait deux fois la semaine. Il pratiquait une grande ascèse. Il fut ordonné prêtre dans l'église de saint Abba Macaire de Scété. Peu de jours après, on apporta la lettre de Léon (Leyon), l'impie, de Chalcédoine (Kalqédon), au désert de Scété et on la lut. Lorsque les vieillards moines eurent entendu l'exposé de la lettre, ils furent extrêmement tristes. Abba Samuel fut animé du zèle de l'Esprit-Saint. Il se leva au milieu de tous les gens, saisit cette lettre impure, la déchira et dit : « Anathème est quiconque changera la foi droite de nos Pères saints. »

7. — Lorsque le ministre du roi vit ceci, il se fâcha extrêmement. Il ordonna de frapper le saint avec des marteaux de fer, de le suspendre par les bras et de le souffleter sur le visage. On lui fit tout cela. Lorsqu'on le

* A,
99 v° b.

* A,
99 v° b.

ተመልሃ ፡ አሐቲ ፡ እምኅዕይንቲ፡ሁ ፡ ። ወእምዝ ፡ አዘዘ ፡ ከመ ፡ ይስድድዎ ፡ እምድብረ ፡ አስቄጥስ ።

8. — ወአስተርአዮ ፡ መልአከ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ወ አዘዘ ፡ ከመ ፡ ይሖር ፡ ወይሕድር ፡ ውስተ ፡ ድብረ ፡ ቀለሞን ፡ ወሖረ ፡ በጊዜሃ ፡ ውኅ ደረ ፡ በሕዩ ። ወሶበ ፡ ነበረ ፡ ሕዳጠ ፡ መዋዕለ ፡ እንዘ ፡ ይሚህርሙ ፡ ለኮሎሙ ፡ ሰ ብአ ፡ ከመ ፡ ይጽንዑ ፡ ውስተ ፡ ሃይማኖት ፡ ርትዕት ፡ ወስምዓ ፡ ዜናሁ ፡ መቆጥዝ ፡ ዘኮነ ፡ ሥዩመ ፡ መከራነ ፡ ወሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ሳዕለ ፡ ሀገረ ፡ እስክንድርያ ፡ ወኮሉ ፡ ብ ሔረ ፡ ግብጽ ፡ ወመጽአ ፡ ኅበ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ወቀሠሮ ፡ ቅሥፈተ ፡ ዓቢያ ፡ ወሰደዶ ፡ እምድብሩ ፡ ወሖረ ፡ ውኅደረ ፡ ውስተ ፡ አሐቲ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በገዳመ ፡ ቀለሞን ።

9. — ወበውአቱ ፡ መዋዕል ፡ መጽአ ፡ በርባር ፡ አረማጊያን ፡ ኅበ ፡ ህዩ ፡ ወነሥእም ፡ ከመ ፡ ይስድዎ ፡ ኅበ ፡ ብሔሮሙ ፡ ወሰአሎ ፡ ለእግዚአእነ ፡ ክርስቶስ ፡ ከመ ፡ ያ

1. ተመልሃ] P, O ተመልሐት; A ተመትሐት sic. — ib. አሐቲ ፡ እምኅዕይንቲሁ] P, O, A አሐቲ ፡ (A አይቲ sic) ኅይጉ. — ib. አዘዘ] P አዘዘሙ; A አዘዘ. — ib. ይስድድዎ] A ደስድዎ. — ib. እምድብረ] A ወእምድሃረ. — 4. አዘዘ] A, P, O አዘዘ. — ib. ይሖር] O ይሖር. — ib. ወይሕድር] A ወየሕድር. — ib. ውስተ] P, O, A ኅበ. — ib. ቀለሞን] P, O, A ቀልሞን. — ib. በጊዜሃ] A om.; O om. n. — 5. በሕዩ] P, A om. n. — ib. ወሶበ ፡ ነበረ] P, O, A ወነበረ. — ib. መዋዕል] A መዋዕል. — ib. ይሚህርሙ] A ይ est en surcharge. — 5-6. ante ስብአ P add. ለ. — 6. ይጽንዑ] A ያ ጽንዑ. — ib. ወስምዓ ፡ ዜናሁ] P ወእምዝ ፡ ሶበ ፡ ስምዓ ፡ ዜናሁ; A ወተሰምዓ ፡ ዜናሁ. — ib. መቆጥ ገ] A ምቆጥዝ; A መቆጥብ. — 7. ሥዩመ] P, O, A om. — 8. ወመጽአ] A om. ወ. — ib. ቅሥፈተ ፡ ዓቢያ] P, O ሀቢያ ፡ ቅሥፈተ; A ዓቢያ ፡ መትሠናተ. — 9. ወሰደዶ] O ወሰደዶ. — ib. ወነሥእም] A om. — ib. ውስተ] P, O ኅበ. — ib. አሐቲ] P, O, A om. — ib. በገዳመ] A በደብረ. — 10. ቀለሞን] P, O, A ቀልሞን. — 11. በርባር] P, A በርባር. — ib. አረማጊያን] P, O, A አረማ ውያን. — ib. ኅበ ፡ ህዩ] P, O, A om. ኅበ. — ib. ወነሥእም ፡ ከመ ፡ ይስድዎ] P ከመ ፡ ይስድዎ ፡ ነሥ እምሙ; O ወነሥእም ፡ ከመ ፡ ይስድድዎ; A ወነሥእም ፡ ከመ ፡ ይስድዎ. — 12. ብሔሮሙ] A la lettre ሔ est en surcharge au-dessus de la lettre ሙ.

souffletait, un de ses yeux fut arraché. Puis le ministre ordonna de le chasser du monastère de Scété.

8. — Un ange du Seigneur apparut à saint Abba Samuel et lui ordonna de s'en aller et d'habiter dans le monastère de Qalamon. Il s'en alla aussitôt et habita là. Lorsqu'il eut demeuré là peu de jours, en enseignant à tous les gens d'être fermes dans la foi droite, le Maqoqaz, qui avait été institué préfet et patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryá) et de tout le pays d'Égypte (Gebş), apprit sa renommée. Il vint trouver saint Abba Samuel. Il le flagella d'une grande flagellation. Il le chassa de son monastère. Abba Samuel s'en alla et habita dans une église, au désert de Qalamon.

9. — En ces jours les Berbères (Barbâr) païens vinrent là. Ils le prirent pour l'emmener à leur pays. Il demanda à Notre-Seigneur le Christ

ድኅኖ ፡ እምእደሆሙ ፡ ወኮነ ፡ ሶበ ፡ ይጽዕንዎ ፡ ዲበ ፡ ከገመል ፡ ኢይክል ፡ ወእቱ ፡ ገመል ፡ ይትሀወክ ፡ ግሙረ ፡ ወእምድኅ* ፡ ዘበጥዎ ፡ ብዙኃ ፡ ወኅደግዎ ፡ ወሐሩ ፡ ኅብ ፡ ብሐሮሙ ፡

* A, 100 r° a.

10. — ወተመደጠ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ኅብ ፡ ደብሩ ፡ ቀለሞን ፡ ወነበረ ፡ በህየ ፡ እንዘ ፡ ይጸመድ ፡ ወይትጋደል ፡ በፍኖተ ፡ ምንክስና ፡

11. — ወእምዝ ፡ መጽኢ ፡ በርባር ፡ አረማዊያን ፡ ምዕረ ፡ ዳግመ ፡ ወፈርሃ ፡ እምኔሆሙ ፡ ወሰምዓ ፡ ቃለ ፡ እንዘ ፡ ይብል ፡ ኢትፍራህ ፡ ኦሳሙኤል ፡ አላ ፡ ሐር ፡ ወንበር ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወኢትትናገር ፡ ምስሌሆሙ ፡ ወአነ ፡ እራስዮሙ ፡ ክመ ፡ ኢይርአዩክ ፡ ወነበረ ፡ ከመዝ ፡ ወእምድኅረዝ ፡ ቦኢ ፡ በርባር ፡ አረማዊያን ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወእስይፍቲሆሙ ፡ ምሉሓት ፡ ውስተ ፡ እደዊሆሙ ፡

1. እምእደሆሙ] P, O, A እምኒሆሙ. — *ib.* ወኮነ ፡ ሶበ ፡ ይጽዕንዎ] P, O, A ወቦላሃ ፡ ዐኅንዎ ፡ (A ግንንዎ *sic*). — *ib.* ኢይክል ፡ ወእቱ ፡ ገመል ፡ ይትሀወክ] P, O, A ወውእቱሂ ፡ ገመል ፡ (A *om.* ገመል ፡) ኢክህለ ፡ ተሀውኮ ፡ (O. A ተኃውክ *sic*). — 2. ወእምድኅረ] A *om.* ወ; P, O, A ወእምዝ. — *ib.* ዘበጥዎ ፡ ብዙኃ ፡ ወኅደግዎ] P, O, A ዘበጥዎ ፡ (O *om.* ዘበጥዎ ፡) ወህያ ፡ ዝብወተ ፡ ወቦበ ፡ ተስእኖሙ ፡ (O ተስእኖ ፡ A ተስእንዎ ፡) ኃደግዎ ፡ (O ወኃደገ ፡ A ወኃደግዎ). — 3. ኅብ] O *om.* — 4. ቅዱስ] P, O, A *om.* — *ib.* ደብሩ ፡ ቀለሞን] P, O, A ቀልሞን ፡ ደብሩ. — 5. በህየ] P, A *om.* በ; O *om.* — *ib.* እንዘ] A *om.* — *ib.* ወይትጋደል — ወእምዝ ፡ መጽኢ] O *om.* — *ib.* ምንክስና] T *incip.* — 6. መጽኢ] T መጽኢ. — *ib.* በርባር] P, A, T በርባር; ante በርባር O *add.* በ. — *ib.* አረማዊያን] P, O, A, T *om.* — *ib.* ዳግመ] A *om.* — *ib.* ወፈርሃ] T ወመርሐ. — 7. ቃለ] O ቃል. — *ib.* እንዘ ፡ ይብል] P, O ዘይብል. — *ib.* ኢትፍራህ] A ኢትፍርህ *sic*. — *ib.* ኦሳሙኤል] O *om.* ኦ; A ኦባ ፡ ሳሙኤል; T ኦስሙኤል *sic*. — *ib.* ሐር] P, O, A ሐር; T ተሐውር. — 7-8. ወንበር] P, O *om.* — 8. ወኢትትናገር] O ወኢይትናገር. — *ib.* ምስሌሆሙ] T ምስሌሆ. — *ib.* እራስዮሙ ፡ ክመ ፡ ኢይርአዩክ] A ኦገደገሙ ፡ *sic* ወኢይርአዩክ. — 9. ወነበረ] A ወገብረ. — *ib.* ወእምድኅረዝ] P, O, A, T ወእምዝ. — *ib.* ቦኢ] P, O, A መጽኢ. — *ib.* በርባር] P, O, A, T በርባር. — *ib.* አረማዊያን] P, O, A አረማውያን. — 10. ቤተ] A *om.* — *ib.* ወእስይፍቲሆሙ ፡ ምሉሓት ፡ ውስተ ፡ እደዊሆሙ] A ወኢስይፍቲሆሙ ፡ ምሉሓት ፡ *sic* ውስተ ፡ እደዊሆሙ; P, A እንዘ ፡ ኢስይፍቲሆሙ ፡ ምሉሓት ፡ ወጽቡሙን ፡ *sic* በእደዊሆሙ; T እንዘ ፡ ኢስይፍቲሆሙ ፡ ምሉሓት ፡ ንዋየ ፡ ሐቅል ፡ ወጽቡሙን ፡ *sic* በእደዊሆሙ ፡ ምሉሓት ፡ ንዋየ ፡ ሐቅል ፡ ምስሌሆሙ; T hic *defic.* (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 113 v° b).

de le délivrer de leurs mains. Lorsqu'ils l'eurent fait monter sur un chameau, le chameau ne put pas se mouvoir du tout. * Après qu'ils l'eurent frappé beaucoup, ils le laissèrent et s'en allèrent à leur pays.

* A, 100 r° a.

10. — Saint Abba Samuel revint à son monastère de Qalamon. Il demeura là, en pratiquant la dévotion et l'ascèse dans les voies du monastère.

11. — Puis les Berbères païens virent une seconde fois. Il eut peur d'eux. Il entendit une voix qui disait : « N'aie pas peur, ô Samael, mais va, demeure dans l'église et ne parle pas avec eux. Moi-même, je ferai en sorte qu'ils ne te voient pas. » Il demeura ainsi. Ensuite les Berbères païens entrèrent dans l'église. Leurs épées dégainées étaient dans leurs mains; ils avaient des armes

ወንዋየ ፡ ሐቅል ፡ ምስሌሆሙ ፡ ወእሙንቱ ፡ ይኬልሑ ፡ በልሳኖሙ ፡ ዘመፍርዐ ፡ ፈደፋደ ፡ ወኮነ ፡ ቅዱስ ፡ ይኔጽሮሙ ፡ እንዘ ፡ ይገብሩ ፡ ኃጢአተ ፡ በቤተ ፡ መቅደስ ፡

12. — ወኢተክህሎ ፡ ከመ ፡ ይነጽር ፡ ድፍረቶሙ ፡ በውስተ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አላ ፡ ተናገሮሙ ፡ ወይቤሎሙ ፡ ምንትኑ ፡ ዘትገብሩ ፡ አዓላዊያን ፡ እለ ፡ አልብክሙ ፡ አምልኮ ፡ እግዚአብሔር ፡ የዓላዊክሙ ፡ በከመ ፡ ምግባሪክሙ ፡ ኦርኩሳን ፡ ወይቤልዎ ፡ እሙንቱ ፡ አረማዊያን ፡ አንተኑ ፡ ዝየ ፡ ትኑብር ፡ ወንሕነኒ ፡ ኢንሬእየክ ፡ ወአኃገዎ ፡ ወአሰርዎ ፡ ውስተ ፡ ዓምደ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወቀውፍዎ ፡ ቅሥፈተ ፡ ዓቢየ ፡ እስከ ፡ ቀርቦ ፡ ለመዊት ፡ ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ለመዊት ፡ ፈትሕዎ ፡ እማእሰሩ ፡ ወወድቀ ፡ በገጹ ፡ ወኮነ ፡ ከመ ፡ ምውት ፡ ወእምግ ፡ ሰሐብዎ ፡ እሙንቱ ፡ ከሓደያን ፡ እስከ ፡ አብጽ ፡ ሕዎ ፡ ኅበ ፡ መካነ ፡ አግማላት ፡ ወኮኑ ፡ ይዘብጥዎ ፡ ዲቦ ፡ ርእሱ ፡ በአሣእኒሆሙ ፡ ወእ

* A.
100 1° b.

5

10

1. ወንዋየ ፡ ሐቅል] A ወንዋየሙ ፡ ሐቅል. — ib. ante ይኬልሑ A add. እንዘ. — ib. በልሳኖሙ] P, O, A በቃሎሙ. — 1-2. post ፈደፋደ] P add. ላሕቱ; O, A add. በህቱ. — 2. ወኮነ ፡ ቅዱስ] P, O ወቅዱስስ; A ወቅዱስ. — ib. በቤተ] O በዲቤ. — 3. ወኢተክህሎ] O ወኢተክህሎሙ sic; A ወኢተክህሎሙ. — ib. ይነጽር] A ይነጽር. — ib. ቤተ] A om. — 3-4. እለ] A እለ. — 4. አዓላዊያን] P, O, A አዓላውያን. — ib. አልብክሙ] O አልብሙ. — 4-5. አምልኮ] A አምላኩ. — 5. የዓላዊክሙ] P, O ይፍጅይክሙ; A ይፍጅክሙ. — ib. post በከመ P, O, A add. እኩየ. — ib. ምግባሪክሙ] O ምግባሪሆሙ. — ib. ኦርኩሳን] O om. — ib. ወይቤልዎ] O ወይቤሎ. — 6. አረማዊያን] P, O, A አረማውያን. — ib. ante አንተኑ A, A add. ወ. — ib. ante ትኑብር O add. ከ. — ib. ወንሕነኒ] P, O, A ወንሕነኩ. — ib. ኢንሬእየክ] P, O, A ኢርኢኖኩ. — ib. post ወአሰርዎ P, O, A add. በጽንዕ. — 7. ውስተ] O dittologie. — ib. ዓምደ ፡ ቤተ] P ዓምደ ፡ በቤተ. — ib. ቅሥፈተ] P, O, A መቀውፍተ. — 8. ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ለመዊት] O, A om. — ib. ante ፈትሕዎ O add. ወ; T incip. — ib. እማእሰሩ] A እማእሰርት. — ib. post በገጹ P, O, A add. ላሕለ ፡ ምድር; T ላሕለ ፡ ምድ sic. — 9. ወኮነ] A ወኮነ. — ib. ምውት] P, O, A, T በድኑ. — ib. እሙንቱ] P, O, A, T እሱ. — ib. ከሓደያን] A ከሓያን sic; P, O ዓላውያን; T ከሐዲያን. — 10. አግማላት] P, O, A, T አግማል. — ib. ይዘብጥዎ] A, O ይዘብጥዎ; T ወይዘብጥዎ. — ib. ዲቤ ፡ ርእሱ] P ርእሱ. — ib. በአሣእኒሆሙ] T በአስይፍቲሆሙ.

avec eux. Eux-mêmes poussaient, dans leur langue, des cris extrêmement terribles. Le saint les regardait faire le péché dans le sanctuaire.

12. — Il ne lui fut pas possible de regarder leur insolence dans le sanctuaire. Mais il leur parla et leur dit : « Qu'est-ce que vous faites, ô infidèles qui n'avez pas de piété? Le Seigneur vous rétribuera selon vos œuvres, ô impurs. » Les païens lui dirent : « Toi, demeures-tu ici? Quant à nous, nous ne te voyons pas. » Ils le saisirent, l'attachèrent à une colonne de l'église et le flagellèrent d'une grande flagellation, au point qu'il fut près de mourir. Lorsqu'il fut près de mourir, ils délièrent ses liens. Il tomba sur sa face et devint comme mort. Alors les infidèles le traînèrent jusqu'à ce qu'ils l'eussent fait parvenir à un endroit où se trouvaient des chameaux. Ils le frappèrent sur la tête avec leurs souliers. Puis ils le firent monter sur un

* A.
100 1° b.

ምዝ : አጽዓንም : ዲበ : ገመል : ወኢተክህሎ : ከመ : ይትሐወክ : እመካኑ : ወዘበጥ
ዎ : ዝብጠተ : ዓቢዩ ።

13. — ወኮነ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ይበከኒ : ብካዩ : መሪረ : በእንተ : ሐማ
መ. : ወተመደጠ : ወአቱ : ገመል : ኅበ : ቅዱስ : ወተናገሮ : በቃለ : ሰብእ : ወይቤ
ሎ : ሠናዩ : ዘበጠኩ : እስመ : ይደልወክ : ለመዊት ። እስመ : አንተ : ተዐደውክ :
ቃለ : እግዚአብሔር : እምላክክ : ሶበ : ይቤልክ : አርምም : ወኢተትናገር ። ወሶበ :
ሰምዓ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : በካዩ : ብካዩ : መሪረ : ወይቤ : በአማን : አበስኩ :
አላ : ከሓሊ : ወአቱ : እግዚአብሔር : ከመ : ይኅድግ : ሊተ : ተዓድዎትዩ ።

14. — ወእምዝ : ዴወውም : ወስተ : ብሔርመ. : ወኮነ : እምቅድሚሁ : ዒውው
ዎ : ለአባ : ዮሐንስ : አበ : ምኒት : ዘገዳመ : አስቁጥስ : ወተራክበ. : ክልኤሆመ. : በ
ሀዩ : ወኮነ : ይትናዘዙ : በበደናቲሆመ. ።

15. — ወኮነ : እግዚአ. : ያጌብሮ : ከመ : ያምልክ : ፀሓዩ : ወኢሰምዓ : ትእዛዛ :

1. አጽዓንም] T ጸዓንም. — *ib.* ገመል] T ገማል *sic.* — *ib.* ከመ] P, O, A, T *om.* — 2. ዝበጠተ : ዓ
ቢዩ] A ጥብጠተ : *sic* ዓቢዩ ; P ፀቢዩ : ዝበጠተ. — 3. ወኮነ] A ወኮነ. — *ib.* ሳሙኤል] T ስሙኤል *sic.*
— 4. ኅበ : ቅዱስ] P, O, A, T ኅቤሁ. — *ib.* ወተናገሮ : በቃለ : ሰብእ] P, O በቃለ : ሰብእ : ተናገሮ. —
ib. ወተናገሮ] T *defic.* (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par
le feu, du fol. 114 r° a). — 5. ሠናዩ] P, O, A ሠናዩ. — *ib.* ante ዘበጠኩ P, A *add.* ህ. — *ib.*
ለመዊት] P, A *om.* ለ ; O መዊተ. — *ib.* እስመ : አንተ : ተዐደውክ] P, O, A በአንተ : ዘተዓደውክ :
(A ዘተዓደክ). — 6. ቃለ] P, O ትእዛዛ. — *ib.* እምላክክ] P *om.* — *ib.* ሶበ : ይቤልክ] P, O, A ዘይ
ቤልክ. — 7. post ሳሙኤል P, O, A *add.* ዘንተ : ነገረ. — *ib.* ወይቤ] A ወይቤሎ. — 8. ወአቱ]
P, O, A *om.* — *ib.* ይኅድግ : ሊተ] P ሊተ : ይኅድግ. — *ib.* ሊተ] O ላተ. — 9. ዒውውም : ወስተ]
P, O, A ወስድም : ኅበ. — *ib.* እምቅድሚሁ] A እምቅድሚሆመ. — 9-10. ዒውውም] O ዒውውም *sic* ;
A ዒውም — 10. ወተራክበ. : ክልኤሆመ] A ወተጋብኤ : ምስሌሁ ; O ወተራክበ : ጀሌሆመ. — 10-11. በሀዩ]
A *om.* ህ. — 11. ይትናዘዙ] O ተናዘዙ. — 12. ወኮነ : እግዚአ. : ያጌብሮ] P, O, A ወእግዚአላ :
ለአባ : ሳሙኤል : ያጌብሮ. — *ib.* ወኢሰምዓ : ትእዛዛ : ግሙራ] P, O, A ወኢሰምዓ : እምኒሁ : ዘንተ : ትእዛ
ዘ : ግሙራ.

chameau. Mais il ne fut pas possible au chameau de se mouvoir de sa place, bien qu'ils l'eussent frappé de grands coups.

13. — Saint Abba Samuel versait des larmes amères au sujet de ses souffrances. Le chameau se tourna vers le saint, lui parla dans la langue des hommes et lui dit : « On t'a frappé justement : tu mérites la mort. En effet, toi-même, tu as transgressé la parole du Seigneur, ton Dieu, lorsqu'il t'a dit : « Tais-toi et ne parle pas. » Lorsque saint Abba Samuel entendit ces paroles, il versa des larmes amères et dit : « En vérité, j'ai péché, mais le Seigneur est assez puissant pour me remettre ma transgression. »

14. — Alors les Berbères l'emmenèrent captif dans leur pays. Avant lui ils avaient fait captif Abba Jean (Yohannès), supérieur d'un couvent du désert de Scété. Tous deux se rencontrèrent là. Ils se consolèrent entre eux.

15. — Le maître d'Abba Samuel le forçait à rendre un culte au soleil, mais

ግሙራ ። ወእምዝ ፡ አሰረ ፡ እግሮ ፡ ምስለ ፡ እግረ ፡ አሐቲ ፡ ዓመት ፡ በምክረ ፡ ሰይጣን ፡ ወሰደደሙ ፡ ውስት ፡ ገዳም ፡ ከመ ፡ ይዕቀቡ ፡ አግማላተ ፡ ወሐለየ ፡ እግዚአ ፡ ከመ ፡ ቅዱስ ፡ ይወድቅ ፡ ምስሌሃ ፡ በኃጢአት ፡ ወይትኤዘዝ ፡ ሎቱ ፡ በኩሉ ፡ ዘይቤ ሎ ፡ በዘአመከሮ ፡ ዲያብሎስ ፡ ወበዝንቱ ፡ ኩሉ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ይትዌሰክ ፡ ሎቱ ፡ ኃይል ፡ ወጽንዓ ፡ ልብ ፡ ወኮነ ፡ ከመዝ ፡ እስከ ፡ ደወየ ፡ እግዚአ ፡ 5
 ወቀርቦ ፡ ለመዊት ። ወጸለየ ፡ ላዕሌሁ ፡ ቅዱስ ፡ * አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ወተፈወሰ ፡ እምደዌሁ።

16. — ወተሰምዓ ፡ ዜናሁ ፡ ውስተ ፡ ውኣቱ ፡ ብሔር ፡ ወኮነ ፡ ኩሉ ፡ ዘይደዊ ፡ ያመጽኡ ፡ ኅዜሁ ፡ ወይኤሊ ፡ ላዕሌሁ ፡ ወይቀብኦ ፡ በዘይት ፡ ወይትፈወሰ ፡ እምደዌሁ ። 10

* A,
100 v° a.

1. አሐቲ ፡ ዓመት] A primitivement la lettre *ø* se trouvait à la place de *ዓ*; en outre, la lettre *መ* semble être de seconde main; la première leçon devait donc être *ወለት* (changement de *ø* en *ዓ* et de *ሐ* en *መ*); P *ወለት* ፡ አሐቲ; O, A *አሐቲ* ፡ ወለት. — 1-2. ሰይጣን] O de seconde main. — 2. ወሰደደሙ.] P, O, A *ወረንምሙ*. — *ib.* ይዕቀቡ ፡ አግማላተ] P, O, A *ይርአይ ፡ አግማላ* ፡ (O *አግማል*). — *ib.* ወሐለየ ፡ እግዚአ.] A *ወረቀ* ፡ *sic* እግዚአ; P, O, A *ወእግዚአ* ፡ ሐለየ ፡ (O *ሐለየ*). — 3. post ቅዱስ P *add.* አባ ፡ መቃርቦ ፡ ወሳሙኤል; O, A *add.* አባ ፡ ሳሙኤል. — *ib.* ወይትኤዘዝ] A *ወይትእዘዝ*. — 4. በዘአመከሮ] A *በዘመ* ፡ አምደሮ; O *በአመከሮ* *sic*. — *ib.* ወበዝንቱ ፡ ኩሉ] P *ወበዝንቱ ፡ ኩሎ*; O *ወበዝንቱ ፡ ዝንቱ ፡ ኩሎ*; A *ዘመ* ፡ በዝንቱ ፡ ኩሎ. — *ib.* ቅዱስ] A *ወቅዱስ*; P *ኮነ ፡ ቅዱስ*; O *om.*; A *ኮነ*. — *ib.* ይትዌሰክ] A *ይትወሰክ* *sic*; O *ይትወሰክ*. — 5. ሎቱ] A *om.* — *ib.* ኃይል] A *ኃይል*; A *ወኃይል*. — *ib.* ወጽንዓ] A *ወጽንዕ*. — *ib.* ወኮነ ፡ ከመዝ ፡ እስከ ፡ ደወየ] A *om.* — *ib.* ወኮነ] P, O *ወኮነ*. — *ib.* እስከ] O *እስመ*. — 6. ወቀርቦ] O *ወርቀ* *sic*; A *ወቀርቦ*. — *ib.* ወጸለየ] A *ጸለየ* est de seconde main. — *ib.* ወተፈወሰ] P, O *ወረወዕ*. — 8. ወኮነ ፡ ኩሉ ፡ ዘይደዊ ፡ ያመጽኡ.] P *ወኩሎ ፡ ኮነ ፡ ዘይወየ ፡ ያምጽኡ*; O *ወኮነ ፡ ሎቱ ፡ ዘይወየ ፡ ያወጽኡ*; A *ወኮነ ፡ ኩሉ ፡ ዘይወየ ፡ ያመጽኡ*. — 9. ወይቀብኦ] O *ወይቀብዖ*. — *ib.* በዘይት] P, A *ዘይተ*; O *om.* n. — *ib.* ወይትፈወሰ] A, A *ወይትፈወሰ*.

il n'écoula pas du tout son ordre. Alors son maître lui attacha le pied au pied d'une servante, sur le conseil de Satan. Il les chassa au désert, afin de garder les chameaux. Son maître pensait que le saint tomberait avec elle dans le péché et qu'il lui obéirait en tout ce qu'il lui avait dit, comme le diable le lui avait conseillé. Dans toutes ces épreuves l'énergie et le courage de saint Abba Samuel s'accrurent. Il demeura ainsi, jusqu'à ce que son maître tombât malade et fût près de mourir. Saint* Abba Samuel pria sur lui et celui-ci fut guéri de sa maladie.

* A,
100 v° a.

16. — Sa renommée se répandit dans le pays. On amenait vers lui qui-conque était malade. Il pria sur le malade, l'oignait d'huile et celui-ci était guéri de sa maladie.

17. — ወሶበ : ርእየ : እግዚአብሔር : ዘንተ : አንከረ : ፈድፋድ : ወሰገደ : ሎቱ : ወይ
 ቤሎ : ስረይ : ሊተ : ኃጢአትየ : ዘገበርኩ : ላዕሌክ : ወአፍቀሮ : ፈድፋድ : ወሰአሎ :
 ወይቤሎ : ዡሎ : ዘትፈቅድ : ንግረኒ : ወአነ : እጉብር : ለከ ። ወይቤሎ : ቅዱስ : አባ :
 ሳሙኤል : አነ : እፈቅድ : እግባእ : ኅበ : ደብርየ ። ወሶበሃ : አስተዳለወ : ሎቱ : አ
 5 ምኃ : ወንዋየ : ብዙኃ : ወአስተፋነዎ : በሰላም : ወረነወ : ምስሌሁ : ላእክነ : እስከ :
 በጽሐ : ኅበ : ደብርየ ።

18. — ወተጋብአ : ኅቤሁ : ውሉዳ : ወበዠነ : ፈድፋድ : ወኮነ : አእላፈ ።
 ወአስተርአየት : ሎቱ : እግዝእትነ : ቅድስት : ደንግል : ማርያም : ወትቤሎ : እስ
 10 መ : ዝንቱ : መከን : ማኅደርየ : እስከ : ለዓለም ። ወእምውኢቱ : ጊዜ : ኢተመይጡ :
 አረማዊያን : ኅበ : ደብረ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል ።

1. ሎቱ] O om. — 2. ዘገበርኩ] A ዘገበርኩ sic. — ib. ወአፍቀሮ] A ወአፍቀሮ sic; O ወአፍቀረ. —
 3. ዡሎ] A, O ዡሎ. — ib. ንግረኒ : ወ] P om. — ib. ወአነ] O om. — ib. እጉብር :
 ለከ — አነ : እፈቅድ] P om. — ib. እጉብር] O እጉር. — ib. ቅዱስ] O om. — 4. አነ : እፈቅድ]
 A add. ወ ante አነ; O om. አነ : A እፈቅድ : አነ. — ib. እግባእ] A እላዕ sic. — ib. ኅበ : ደብርየ]
 P, O, A ብሔርየ. — 4-5. እምኃ : ወንዋየ : ብዙኃ] P ብዙኃ : ንዋየ : እምኃዎ; O ብዙኃ : ንዋየ : እምኅ
 ቤሁ; A ንዋየ : ብዙኃ : እምኃዎ. — 5. ወአስተፋነዎ] O, A ወአስተፋነዎ. — ib. በሰላም] A, A om.
 — ib. ወረነወ] P ወረነዎ; O, A ante ወረነወ add. ወላረ. — ib. ላእክነ] O ለሁከነ. — ib. post
 ላእክነ] A add. እምኅቤሁ : እኅነ : ደጸኅኅ. — 6. በጽሐ] P በጽሑ. — 7. ውሉዳ] P, O, A ደቂቁ. —
 ib. ወበዠነ : ፈድፋድ : ወኮነ : አእላፈ] P ወበዠነ : እስከ : ኮነ : አእላፈ; O ወበጽሑ : ፈድፋድ : እስከ :
 ኮነ : አእላፈ; A ወበዠነ : ኅቤሁ : እስከ : ኮነ : አእላፈ. — 8. ወአስተርአየት] O ወአስተርአየ; A ወአስተ
 ርአየቶ (# est de seconde main). — 9. ወእምውኢቱ : ጊዜ] P ወእምደኢቱ : ዕለት; O ወእምደኢት :
 sic አማረ; A ወእምደኢቱ : አማረ. — ib. ኢተመይጡ] P ኢመደኡ; O ወመደኡ; A መደኡ. — 10. አረ
 ማዊያን] P, O, A አረማውያን. — ib. ቅዱስ] P om.

17. — Lorsque son maître vit ceci, il fut étonné extrêmement. Il se pros-
 terna devant lui et lui dit : « Pardonne-moi le péché que j'ai fait contre
 toi. » Il l'aima extrêmement, lui demanda et lui dit : « Tout ce que tu veux,
 expose-le-moi et moi-même je le ferai pour toi. » Saint Abba Samuel
 lui dit : « Moi-même, je veux retourner à mon monastère. » Aussitôt il
 prépara pour lui beaucoup de présents et d'argent. Il prit congé de lui
 en paix. Il envoya avec lui des serviteurs, jusqu'à ce que Abba Samuel
 parvint à son monastère.

18. — Ses fils spirituels se réunirent auprès de lui. Ils étaient extrêmement
 nombreux; ils étaient devenus des milliers. Notre-Dame la Sainte Vierge Marie
 lui apparut et lui dit : « Cet endroit sera ma demeure éternellement. » A
 partir de ce moment-là les païens ne revinrent plus au monastère de saint
 Abba Samuel.

19. — ወደረሰ ፡ ገዢ ፡ ቅዱስ ፡ ተግሣዳተ ፡ ወደርሳናተ ፡ ብዙኃተ ፡ ወተነበ ፡ ፍ ፡ በእንተ ፡ ምጽኡቶሙ ፡ ለተንባላት ፡ እሉ ፡ እሙንቱ ፡ ውሉደ ፡ ኢጋር ፡ ወበእንተ ፡ መንግሥቶሙ ፡ ወበእንተ ፡ እለ ፡ ያመነድብዎሙ ፡ ለሕዝበ ፡ ክርስቲያን ፡ በኩሉ ፡ በሓውርት ፡

20. — ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ጊዜ ፡ ፅረፍቱ ፡ አስተጋብአሙ ፡ ለውሉዳ ፡ ወአዘወሙ ፡ ከመ ፡ ያጽንዑ ፡ ውስተ ፡ ፈረሃ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወደግበሩ ፡ ትእዛዛቲሁ ፡ ወደትጋደሉ ፡ በእንተ ፡ ሃይ * ማኖት ፡ ርትዕት ፡ እስክ ፡ ነፍስ ፡ ደኃሪት ፡ ወእምድ ፡ ኅረዝ ፡ ሐመ ፡ ሕማመ ፡ ንስቲተ ፡ ወአፅረሪ ፡ በሰላም ፡ ወወረሰ ፡ መንግሥተ ፡ ዘለዓለም ፡

21. — ወተብሀለ ፡ በእንቲአሁ ፡ ከመ ፡ አሐዳ ፡ እምነ ፡ ውሉዳ ፡ አፅረሪ ፡ ወሶበ ፡ መጽአ ፡ ኅዜሁ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ተመደሉት ፡ ነፍሱ ፡ ኅዜሁ ፡ ወተንሥአ ፡ ወነገሮ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ወለኩሎሙ ፡ ኢኃው ፡ ዘከመ ፡ ርእየ ፡ ነገኔህ

* A.
100 v° b.

1. ገዢ ፡ ቅዱስ] P, O ገዢ ፡ አባ; A አዛ ፡ ገዢ. — *ib.* ተግሣዳተ ፡ ወ] P, O, A *om.*
 2. ለተንባላት] A ለተንባላት *sic*; O ለተንባላት. — *ib.* እሉ] O እለ. — *ib.* መንግሥተ] P, O, A *om.*
 ወ. — *ib.* መንግሥተ] A *om.* ወ. — 3. እለ ፡ ያመነድብዎሙ] A ያመነድብዎሙ; P እ est de seconde main; primitivement il y avait ያል *sic*. — 5. ጊዜ ፡ ፅረፍቱ] P ጊዜ ፡ ፅረፍቱ ፡ እምነንቱ ፡ ኅሰም; O ጊዜ ፡ ፍልሰቱ ፡ እምነንቱ ፡ ኅሰም; A ጊዜ ፡ ፀዓቱ ፡ እምነ ፡ ኅሰም. — 6. ፈረሃ] P, O, A ፍርሃተ. — *ib.* ወደግበሩ ፡ ትእዛዛቲሁ] A ወደግበሩ ፡ ትእዛዛቲሁ *sic*; P ወትእዛዛቲሁ. — 7. በእንተ ፡ ሃይማኖት] P, O, A በእንቲአሁ ፡ ወዘንተ ፡ ሃይማኖት. — 7-8. ወእምድ-ኅረዝ] P, O, A ወእምዛ. — 8. ሕማመ ፡ ንስቲተ] O ሕማም ፡ ንስቲተ. — *ib.* መወረሰ ፡ መንግሥተ ፡ ዘለዓለም] O *om.* — *ib.* post መንግሥተ P, A *add.* ሰማያት. — 10. እምነ ፡ ውሉዳ] P, O, A እምወሉዳ. — 11. መጽአ] O መጽአ; A በጽሐ. — *ib.* ቅዱስ] O, A *om.* — *ib.* ነፍሱ ፡ ኅዜሁ] O *om.* ኅዜሁ; A ኅዜሁ ፡ ነፍሱ. — *ib.* post ነፍሱ ፡ ኅዜሁ P *add.* ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል. — 12. ante ወነገሮ A *add.* ወነበረ. — *ib.* ለቅዱስ ፡ አባ] P, A ለአባ; O *om.* ለቅዱስ. — *ib.* ante ዘከመ A *add.* ወ. — *ib.* ante ነገኔህሙ A *add.* እም.

19. — Ce saint composa beaucoup d'exhortations et de sermons. Il prophétisa sur la venue des Musulmans, — ce sont les fils d'Agar (Agâr), — sur leur royaume et sur les infidèles qui persécuteraient le peuple des chrétiens dans tous les pays.

20. — Lorsque le moment de sa mort approcha, il réunit ses fils spirituels; il leur ordonna d'être fermes dans la crainte du Seigneur, d'accomplir ses commandements et de lutter pour la * foi droite jusqu'au dernier soupir. Ensuite il tomba malade d'une petite maladie. Il mourut en paix et hérita du royaume éternel.

21. — Il est dit à son sujet que l'un de ses fils spirituels mourut. Lorsque saint Abba Samuel vint vers lui, son âme rentra en lui. Il se leva et raconta à saint Abba Samuel et à tous les frères qu'il avait vu le supplice des

* A.
100 v° b.

መ፡ ለኃዋእን ፡ ወዕረፍቶሙ ፡ ለጻድቃን ፡ ወእምዝ ፡ ተመደጠ ፡ ውእቱ ፡ እኅ፡ ወስከበ ፡ ወእዕረፈ ፡

ጸሎቱ ፡ ለዝንቱ ፡ ኡብ ፡ ቀዳስ ፡ ዓበይ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ የሀሉ ፡ ምስሌን ፡ አሜን ፡

1. — ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ካዕበ ፡ ኮነ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ወቲክላ ፡ እኅቱ ፡ ሰማዕታት ፡

2. — ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ኮነ ፡ እምሰብአ ፡ ሀገረ ፡ አቡጸር ፡ ዘእምዕራብ ፡ እምደወለ ፡ እስሙናይን ፡ ወኮነ ፡ ሎቱ ፡ ንዋይ ፡ ብዙኅ ፡ ፈድፋድ ፡ ወገራውሀ ፡ ወአባግዕ ፡ ወኮነ ፡ ይሁብ ፡ ጸጉረ ፡ አባግዲሁ ፡ ለነዳይን ፡ ወለምስኪናን ፡ ወይሁብሙ ፡ ምጽዋተ ፡ ብዙኃ ፡ ወኮነ ፡ ፈራሄ ፡ እግዚአብሔር ፡ ፈድፋድ ፡ ወኮነ ፡ ንዋዩ ፡ ይፈደፍድ ፡ ወይበ

1. መረፍቶሙ] T incip. — ib. ተመደጠ sic. — ib. እኅ] P, O, A አኃው; T እኅ sic. — 1-2. ወስከበ ፡ ወእዕረፈ] P መከበ ፡ አዕረፈ. — 3. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ የሀሉ ፡ ምስሌ ፡ ንጉሥን ፡ ኢየሱ ፡ ለኃሎም ፡ ዓለም ፡ O በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ የሀሉ ፡ ምስሌ ፡ ፍቅር ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለኃሎም ፡ ዓለም ፡ አሜን; A በረከቱ ፡ ለዝንቱ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ የሀሉ ፡ ምስሌ ፡ ፍቅር ፡ ስለሌ ፡ ጸዮን ፡ ለኃሎም ፡ ዓለም ፡ le nom propre ስለሌ ፡ ጸዮን est en surcharge; un second nom propre ያደረ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grattage; T ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ ለዝንቱ ፡ አባ ፡ ቅዱስ ፡ መሀይ ፡ አባ ፡ sic ለሙኤል ፡ sic የሀሉ ፡ ምስሌን ፡ አሜን. — 4. ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ካዕበ] O ካዕበ ፡ ዛቲ ፡ ዕለት; T ወበዛቲ ፡ sic ዕለት ፡ ካዕበ sic. — ib. ኮነ ፡ ቅዱስ ፡ አባ] A አዕረፈ ፡ አባ. — ib. ኤሲ] A ኢሲ. — ib. ወቲክላ] T ወተክላ. — ib. ሰማዕታት] O ሰማዕት. — 5. አቡጸር] P ብጸር; O ብጸርል, A ብዑር. — ib. ዘእምዕራብ] A om.; O ዘምዕራብ; T እምደወለ. — 6. እስሙናይን] A እስሙናይን; T እስሙናይ. — ib. ንዋዩ ፡ ብዙኃ] T ንዋዩ ፡ ብዙኃ. — ib. ወገራውሀ] O om. ወ; A, T ወገራውሃ; T defic. (variantes tirées des douze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 114 v° b). — 7. ወኮነ ፡ ይሁብ] A ወኮነ ፡ ሎቱ ፡ ይሁብ; O ወኮነ ፡ ወትረ ፡ ይሁብ. — ib. ወይሁብሙ] A ወይሁብ. — 7-8. ምጽዋተ ፡ ብዙኃ] P, O ብዙኃ; ምጽዋተ. — 8. ንዋዩ] O ንዋዩ. — ib. ይፈደፍድ ፡ ወይበዛቲ] P ይበዛቲ ፡ ወይፈደፍድ; O ይበዛቲ ፡ ወይፈደፍድ; A ወይፈደፍድ ፡ ወይበዛቲ.

pêcheurs et le repos des justes. Puis ce frère s'en retourna, se concha et mourut. Que la prière de ce saint Père, le grand Abba Samuel, soit avec nous. Amen.

4. MARTYRE D'ABBA PAËSI ET DE SA SŒUR THÈCLE.

1. Incipit. — 2. Origine de Paësi et de sa sœur Thècle. — 3. Abba Paësi refuse le mariage que lui proposent ses parents. — 4. Transporté au ciel par un ange, il voit la gloire dont jouit Victor, fils de Germanus. — 5. Ceux qui feront la mémoire des martyrs et des saints seront protégés. — 6. Leur récompense sera éternelle. — 7. Abba Paësi est ramené par l'ange dans la prison où il avait été jeté. — 8. Martyre d'Abba Paësi et de Thècle. — 9. Leurs corps sont ensevelis par le prêtre Abba 'Ori de Saïanouf. — 10. Nombre de leurs compagnons martyrs.

1. — En ce jour aussi sont saint Abba Paësi ('Ësi) et sa sœur Thècle (Tèklâ), martyrs.

2. — Ce saint Paësi était des gens de la ville de 'Abousir, laquelle se trouve à l'ouest du territoire de 'Esmounâyn. Il avait des richesses extrêmement nombreuses, des champs et des moutons. Il donnait les toisons de ses moutons aux pauvres et aux malheureux. Il leur donnait des aumônes nombreuses. Il

ዝኅ ፡ ወኮነት ፡ እኅቱ ፡ ቲክላ ፡ ፈራሂተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወስሙ ፡ ለአቡሆሙ ፡ ኤልያስ ፡ ወስማ ፡ ለእሞሙ ፡ ማርያም ፡

3. — ወኮኑ ፡ ይስእልም ፡ ለአባ ፡ ኤሲ ፡ ወልደሙ ፡ ወይቤልም ፡ አወልድነ ፡ ንሕነ ፡ ንፈቱ ፡ ከመ ፡ ናስተዋሰብከ ፡ በሕይወትነ ፡ ወንትፈሣኤ ፡ ብከ ፡ እምቅድመ ፡ ንሙት ፡ ወውአቱሰ ፡ ኢኮነ ፡ ይፈቅድ ፡ ዘንተ ፡ ግብረ ፡ ግሙራ ፡

4. — * ወአንሰ ፡ አንክርኩ ፡ ራእይየ ፡ ወሰባሕክም ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወእቤሎ ፡

1. ወኮነት] A ወኮነ. — ib. ante ፈራሂተ P add. ወ. — ib. ወስሙ ፡ ለአቡሆሙ ፡ ኤልያስ] P om. — ib. ወስሙ ፡ ለአቡሆሙ] O, A ወስመ ፡ አቡሆሙ. — 2. ወስማ ፡ ለእሞሙ] P, O ወስመ ፡ እሞሙ. — ib. ማርያም] A ማርያ sic. — 3. ወኮኑ ፡ ይስእልም] A ወይስእልም ፡ ኮኑ. — ib. ለአባ ፡ ኤሲ] A ለአባ ፡ ኢሲ; P, O, A ለኤሲ. — ib. ወይቤልም] O ወይልም sic. — 4. ከመ] P, O, A om. — ib. ናስተዋሰብከ] P, O ናስተዋሰበከ. — ib. ወንትፈሣኤ] P, O ወንትፈሣኤ. — ib. እምቅድመ] O እምቅድመ sic. — 4-5. ንሙት] A ትሙት. — 5. ኢኮነ ፡ ይፈቅድ] P, A ኢይፈቅድ; O ይፈቅድ. — ib. ግብረ] A om. — ib. La dernière ligne du fol. 100 v° b de A se termine ainsi : ጸልዩ ፡ ሳልዩ ፡ ኦሌቡ [የ ፡]; un fol. manque dans le manuscrit; le fol. 93 r° a commence ainsi : [ደ]ጸውርም ፡ ለዝንቱ ፡ ጸርኤ. Le ms. T comble ainsi la lacune de A : (T incip. fol. 115 r° a) በፍሥሐ ፡ ወኢእንብሮ ፡ ለዝንቱ ፡ ግብር ፡ ወኢትትናገሩኒ ፡ በእንቱአሁ ፡ ወኅድግም ፡ sic ወኢተናገርም ፡ (primitivement ወኢተትናገርም ፡ sic) በእንተ ፡ ስብሰብ ፡ sic ግሙራ ፡ እስመ ፡ እሙንቱ ፡ ኮኑ ፡ ያፈቅርም ፡ ፈድፋደ ፡ ወእምዝ ፡ ሞተ ፡ አቡሁ ፡ እንዘ ፡ መዋዕሊሁ ፡ ፳ ፡ (ms. ፳ ፡) ዓመት ፡ ወእምድንረ ፡ ጎጃጥ ፡ መዋዕል ፡ ሞታት ፡ sic እሙ ፡ እንዘ ፡ መዋዕሊህ ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ወበውሐቱ ፡ መዋዕል ፡ አዘዘ ፡ ዲዩቅልጥያሕ ፡ ከሐዲ ፡ ዘመ ፡ ዠሎሙ ፡ ስብእ ፡ ይስግዱ ፡ ለወያታት ፡ sic ወሐረ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ንብ ፡ ሀገረ ፡ እስክንድርያ ፡ (hic T defic.; quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 115 r° a); (T incip. fol. 115 v° b) ወኢረክበት ፡ ወመጽአት ፡ ንብ ፡ ሐመር ፡ መንፈስዊት ፡ sic ወተጽዕናት ፡ sic ዲቤሃ ፡ ወሀለወት ፡ ውስተ ፡ ይእቲ ፡ ሐመር ፡ እግዝእትነ ፡ ማርያም ፡ ወላዲተ ፡ አምላክ ፡ ወኤልሳቤጥ ፡ ወኮና ፡ ይናገዝ ፡ በእንተ ፡ እንሃ ፡ ወኤልሳቤጥ ፡ ትቤላ ፡ እስመ ፡ ሀለወኒ ፡ ጀወልድ ፡ ወመተፋ ፡ ርእሶ ፡ በዐማገ ፡ sic ወከልኦት ፡ sic ትቤ ፡ እስመ ፡ ሊተ ፡ ወልደ ፡ sic ወስቀልም ፡ በእንተ ፡ ቅንዓት ፡ ወቶክላስ ፡ sic ኢኮነት ፡ ታአምርኑ ፡ sic ለእማንቱ ፡ ወኢሐላዩት ፡ ከመ ፡ ዘእስተርአያ ፡ ላቲ ፡ ራእየ ፡ sic ውሐቱ ፡ ወዶቤሃ ፡ በጽሐት ፡ ንብ ፡ ሀገረ ፡ እስክንድርያ ፡ (hic T defic.; quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 115 v° b); (T incip. fol. 116 r° a) [ወወ]ዕኤ ፡ ዠሎሙ ፡ ቅዱሳን ፡ ወተቀበልም ፡ ወተአምሳም ፡ ወያርእይም ፡ ማኅደሪሆሙ ፡ ለጻድቃን ፡ ወለስማዕታት ፡ እሰ ፡ ጸመው ፡ sic በእንተ ፡ ስሙ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወርእያ ፡ ለኢየሩሳሌም ፡ ሀገር ፡ ዓሳይ ፡ ዘኢይክል ፡ ልሳነ ፡ ሰብእ ፡ ይትናገር ፡ ዕባያ ፡ ወስና ፡ ወርእየ ፡ ማርኅባቲሃ ፡ sic ወስርግው ፡ በወርቅ ፡ ወብብሩር ፡ ወአዕሳን ፡ ከቡራን ፡ ወውስቲታ ፡ ብርሃን ፡ ዘይፈደፍድ ፡ እምብርሃነ ፡ ዐሓይ ፡ (hic T defic.; douze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 116 r° a). — 6. ወእቤሎ] O ወይቤሎ.

craignait le Seigneur extrêmement. Ses richesses étaient abondantes et nombreuses. Sa sœur Thècle craignait le Seigneur. Le nom de leur père était Élie (Élyàs) et le nom de leur mère était Marie (Màryàm).

3. — Élie et Marie demandèrent à Abba Paësi, leur fils, et lui dirent : « O notre fils, nous-mêmes, nous désirons te marier pendant notre vie et nous réjouir de toi, avant que nous mourions. » Mais lui-même ne voulut nullement agréer cette chose !.

4. — * Pour moi, je fus étonné de ma vision. Je glorifiai le Seigneur et

1. Lacune dans le manuscrit A.

* A, 93 r° a.

* A, 93 r° a.

ለመልአክ ፡ ኦእግዚእየ ፡ ለመኑ ፡ ውእቱ ፡ ዝንቱ ፡ ጽርሕ ፡ ሠናይ ፡ ወክቡር ፡ ወይቤለ
 ኒ ፡ መልአክ ፡ ዝንቱ ፡ ነሉ ፡ ተውህቦ ፡ ለፊቅጦር ፡ ወልደ ፡ ህርማናስ ፡ ሊቀ ፡ ሐፊ ፡
 ዘመነ ፡ መንግሥተ ፡ ዝንቱ ፡ ዓለም ፡ ወነሎ ፡ ስርጉቶ ፡ ወጸረ ፡ መስቀሎ ፡ ወተለም ፡
 ለእግዚእ. ፡ ወበእንተዝ ፡ ወህቦ ፡ እግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ሎቱ ፡ ስብሐት ፡ ዘ
 5 ንተ ፡ መንግሥተ ፡ ዓቢየ ፡ ዘኢየሩሳልቅ ፡ ህየንተ ፡ መንግሥተ ፡ ዝግለም ፡ ኃላፊ ፡
 5. — ወአንስ ፡ እቤሎ ፡ ኦእግዚእየ ፡ እፊቅድ ፡ ክመ ፡ ታጠይቀኒ ፡ ምንት ፡ እሉ ፡
 መናብርት ፡ ወምንት ፡ እሉ ፡ ዕፀው ፡ ዘሠናይ ፡ ናሬሆሙ ፡ ወምንት ፡ እሉ ፡ አክሊ
 ላት ፡ ክቡራት ፡ ወአውሥአኒ ፡ መልአክ ፡ ወይቤለኒ ፡ ኦአባ ፡ ኤሲ ፡ ዝንቱ ፡ ነሉ ፡
 መካናተ ፡ ዕረፍት ፡ ወናሥሓ ፡ ዘአስተዳለምሙ ፡ እግዚእብሔር ፡ ለሰብእ ፡ እለ ፡ ያገ
 10 ብሩ ፡ ተገክሮሙ ፡ ለቅዱሳን ፡ ወሰማዕታት ፡ በዲባ ፡ ምድር ፡ ስማዕ ፡ ይእዜ ፡ ክመ ፡
 አጠይቀ ፡ ነሉ ፡ ብእሲ ፡ ዘሐነጸ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በስሞሙ ፡ ለሰማዕት ፡ ቅዱስ ፡

1. ለመኑ] P om.; O መናን; A መናን. — ib. ውእቱ] P, O, A om. — ib. post ጽርሕ P, O, A add. ሀቢይ. — 1-2. ወይቤለኒ] O ወይቤሎሙ. — 2. ተውህቦ] A om.; O ተህህቦ sic; A ተውህቦ. — ib. post ለፊቅጦር O, A add. ስማዕት. — 3. ዘመነ] A መናን. — ib. መንግሥተ ፡ ዝንቱ] P መንግሥተዝ. — ib. ስርጉቶ] P, O ሠርጉ; A ሠርጉ. — ib. መስቀሎ] P, A መስቀለ ፡ ሞቱ; O መስቀሎ ፡ ሞቱ. — 3-4. ወተለም ፡ ለእግዚእ] A ወተለው ፡ እግዚእ. — 4. ኢየሱስ] A om. — 5. ህየንተ] A ህይንተ sic. — 6. ወአንስ ፡ ኢቤሎ] P ወንቤሎ. — ib. ኦእግዚእየ] O om. — ib. እፊቅድ] A እፊቅድድ sic; P አንስ ፡ እፊቅድ. — ib. ከመ] P, O, A om. — ib. ምንት] P, A ምንት. — ib. እሉ] O om. — 7. ዕፀው] A ዕፀው sic. — ib. ሠናይ] A om. ህ. — 8. ነቡራት] O ብሩንት. — ib. post ነቡራት P add. ወብሩንት; A add. ወብሁንት. — ib. ወአውሥአኒ] P, A om. ወ. — 9. ante ዕረፍት P add. ህ. — ib. በእስተዳለምሙ] O በእስተዳለውምሙ. — ib. ante እለ A, O add. ለ. — 10. ተገክሮሙ] A ተገክሮ. — ib. ለቅዱሳን ፡ ወሰማዕታት] P, O, A ለሰማዕታት ፡ ቅዱሳን. — 11. ኢየሩሳ] P ኢየሩሳ sic; O ኢየሩሳክ sic; A ኢየሩሳ. — ib. ante ነሉ P, O add. ወ. — ib. ብእሲ ፡ ዘሐነጸ] P በሐነጸ ፡ ብእሲ; O om. ብእሲ. — ib. ቤተ ፡ ክርስቲያን] A ቤተ ፡ sic ክርስቲያን; O ቤተ ፡ ክርስቲያ sic; A ቤተ ፡ ክርስቲያን. — ib. ለሰማዕት ፡ ቅዱስ] A ለሰማዕት ፡ ኦቅዱስ; P ለቅዱሳን ፡ ሰማዕታት; O, A ለቅዱሳን ፡ ሰማዕተ.

je dis à l'ange : « O mon maître, à qui est ce palais beau et magnifique? » L'ange me dit : « Tout ceci a été donné à Victor (Fiqtor), fils de Germanus (Hermānos), le général, qui a répudié le royaume de ce monde et toute sa pompe, a porté sa croix et a suivi son Maître. C'est pourquoi Notre-Seigneur Jésus-Christ — gloire à lui — lui a donné ce grand royaume qui ne finira pas à la place du royaume de ce monde passager. »

5. — Mais moi, je lui dis : « O mon maître, je veux que tu me fasses connaître quels sont ces trônes, quels sont ces arbres aux beaux fruits et quelles sont ces couronnes magnifiques. » L'ange me répondit et me dit : « O Abba Paési, tout ceci ce sont les lieux de repos et de joie que le Seigneur a préparés pour les gens qui font la mémoire des saints et des martyrs sur la terre. Écoute maintenant, afin que je t'assure que tout

93 r° b.

አው : ገንዘ : ሥጋዎሙ : አው : ይሁብ : ቀኅርባን : እምጸማቡ : በዕለተ : ተገካሮ
 ሙ : አው : ዘይኃቱ : ማኅቶተ : አው : ዘይበልዎሙ : ለነዳደን : አው : ዘይሣየ
 ጥ : መጽሐፈ : ለቤተ : ክርስቲያኖሙ : አው : ዘይጽሕፍ : ገድለ : ስም*ዎሙ :
 አው : ዘይገብር : ሠናየ : በዕለተ : ተገካሮሙ : በከመ : መጠነ : ክሂሎቱ : ወለአመ :
 ከነ : ጽዋዔ : ማይ : ቁሪር : ኢይትሐጉል : ዕሣቱ : በከመ : ይቤ : እግዚእነ : በወንጌ
 ል : ቅዱስ ። ወሶበ : ይመውት : ውእቱ : ብእሲ : ዘከነ : ያገብር : ተገካረ : አሐ
 ዱ : እምሰማዕት : አው : አሐዱ : እምጸድቃን : ወይመጽእ : ውእቱ : ሰማዕት : አ
 ው : ውእቱ : ጸድቅ : ወይሰግድ : ቅድመ : እግዚአብሔር : ሎቱ : ስብሐት : ወይብ
 ል : እግዚእየ : ሀበኒ : ሊተ : ዛተ : ነፍሰ : እስመ : ከነት : ትገብር : ተገካርየ : በዲብ :
 ምድር : ወይሁብም : ሶቤሃ ።

10

1. ገንዘ] P, A በገንዘ; O በገንዘ. — *ib.* ይሁብ] P, O ዘመሀብ; A ዘመሀብ. — 1-2. ተገካሮሙ] A ተካሮ
 ሙ *sic.* — 2. ዘይኃቱ] A, O, A ዘይኃቱ. — 3. ለቤተ : ክርስቲያኖሙ] A ለቤተ : ክርስቲያኑ. — *ib.* ዘይ
 ጽሕፍ : ገድለ : ስምዎሙ] P, O ዘይጽሕፍ : መጽሐፈ : ገድሎሙ : ወስምዎሙ. — *ib.* አው] A *om.* —
 ሓ. ሠናየ] P, A ሠናየተ; O ሠናየተ. — *ib.* መጠነ] P, O, A እምጠነ. — *ib.* ክሂሎቱ] A ክሂሎቶሙ.
 — *ib.* ወለአመ : ከነ] P, O ወለአመነ : መዘ; A ወአመነ : መሀብ *sic.* — 5. ማይ] A ማየ. —
ib. ቁሪር] O ቀኅርር. — *ib.* ኢይትሐጉል : ዕሣቱ] A ኢይትሐጉል : (ጥ est en surcharge) ዕሣቱ;
 P, O, A ኢይትሐጉል : እስቦ : ወዕሣቱ (A ወዕሣቶሙ). — 6-7. አሐዱ : እምሰማዕት] P, O ለእምሰማዕት;
 A እምሰማዕት. — 7. አሐዱ : እምጸድቃን] P, O, A ለእምጸድቃን. — *ib.* ውእቱ] P *om.* — 8. እግ
 ዚአብሔር] P እግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ; O እግዚእነ : ክርስቶስ; A እግዚአብሔር : እግዚእነ : ኢየሱስ :
 ክርስቶስ. — *ib.* ስብሐት] A *om.* — 9. እግዚእየ] A እግዚእ *sic.*; P, O, A ኦእግዚእየ : (O, A *om.*
 ኦ) ወእምላሊየ. — *ib.* ሊተ] P, O, A *om.* — *ib.* ዛተ : ነፍሰ] A ዛተ : ነፍሰ, O, A በንተ : ነፍሰ.
 — *ib.* እስመ : ከነት : ትገብር] P እስመ : ይእቱ : ነበረት : እንዘ : ትገብር; O እስመ : ነበረት : እንዘ : ትገብር;
 A ይእቱ = ነበረት : እንዘ : ትገብር. — *ib.* ተገካርየ] A *om.* — 10. ወይሁብም : ሶቤሃ] A *om.*; O ወየሀ
 ብም : ሶቤሃ.

* A.
93 r° b.

homme qui aura construit une église au nom des martyrs saints, ou qui
 aura enseveli leur corps, ou qui aura donné une offrande provenant de
 son labour, le jour de leur mémoire, ou qui aura allumé une lampe, ou qui
 aura donné à manger aux pauvres, ou qui aura acheté des livres pour leur
 église, ou qui aura écrit le combat de * leur martyr, ou qui aura fait du bien
 le jour de leur mémoire, selon la mesure de son pouvoir, ne fût-ce qu'une
 coupe d'eau froide, ne perdra pas sa récompense, comme dit Notre-Sei-
 gneur dans l'Évangile saint¹. Lorsque mourra cet homme qui aura fait la
 mémoire de l'un des martyrs ou de l'un des justes, le martyr ou le juste viendra,
 se prosterner devant le Seigneur — gloire à lui — et dira : « Mon Seigneur,
 donne-moi cette âme, car elle faisait ma mémoire sur la terre. » On la lui
 donnera aussitôt.

1. Matth., x, 42.

6. — ወለእመ : ከንት : ይእቲ : ነፍስ : ኃጥእት : ፈድፋድ : ወይወዕእ : ቃል : እ
 ምኅበ : እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ : በአፋሁ : ለሚካኤል : ሊቀ : መላእክት : እንዘ :
 ይብል : ይቤ : እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ : ኅድግዋ : ለዛቲ : ነፍስ : ውስተ : ነኑ
 ኔ : አሐተ : ቅጽበተ : ወእምድኅረዝ : ሀብዋ : ለውእቱ : ሰማዕት : ዙተንበለ : በእንቲ
 5 አሃ : ጸጋ : ትትወሀብ : ሎቱ : እምኅበ : እግዚአብሔር : አምላክ ። ወይንብሩ : ለይ
 እቲ : ነፍስ : በከመ : አዘዘ : እግዚአብሔር : ወይሁብዋ : ለውእቱ : ሰማዕት : አው :
 ለውእቱ : ጻደቅ : ዘሰአለ : በእንቲአሃ : ወይትሜጠዋ : ውእቱ : ወይወስዳ : ውስተ :
 ማኅደሩ ። ወይኤዝዝ : ከመ : ያጥምቅዋ : ውስተ : ይእቲ : ምጥማቅ : ወያልብስዋ : አ
 ልባሰ : ሠናየ : ወያንብርዋ : ዲበ : ከመንበር : እምነ : መናብርት : እለ : ኮንክ :
 10 ትራእዮሙ : ወይኬልልዋ : በአክሊል : ዘእይማስን : ወትትራሚሕ : ምስለ : ነሉሙ :
 ቅዱሳን : ወተሐዩ : እስክ : * ለዓለም ።

* A, 93 v° a.

1. ወለእመ] A ወለእለ primitivement; la lettre finale a a été corrigée en መ; P, A ወለእ
 መለ. — *ib.* ይእቲ : ነፍስ] A *om.* — *ib.* ኃጥእት] O ኃጥእተ. — *ib.* ቃል] P en marge; O ቃሎ.
 — 3. ይቤ : እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ] P, O, A እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ : እዘዘ : (A እዘዘ) ።
 ወይቤ. — *ib.* post ነፍስ P, A *add.* መድርድዋ; O *add.* መሬርዋ. — 3-4. ነኑኔ] P *om.* —
 4. አሐተ : ቅጽበተ] P ምዕረ : አሐተ : ጊዜ : ወቅዕተ; A ምዕረ : አሐተ : ቅጽበተ. — *ib.* ወእምድኅረዝ]
 A ወእምዱ. — *ib.* ሀብዋ] P, O ሀብዋ; A መሀብዋ. — *ib.* ሀተንበለ] A ሀእንበለ. — *ib.* በእንቲአሃ]
 P በእንቲአሁ. — 5. ትትወሀብ] A መሀብት. — 6. በከመ] P, O, A *om.* በ. — *ib.* እዘዘ] A እዘዘ. —
ib. እግዚአብሔር] T *incip.* — *ib.* ወይሁብዋ] A ወየሀብዋ; P, O, A ወይሁብዋ. — *ib.* ሰማዕት] O
om. — 6-7. አው : ለውእቱ : ጻደቅ] A, T *om.* — 7. ዘሰአለ] P, O, A ዘተንበለ. — *ib.* post ዘተንበለ
 A *add.* እምእግዚአብሔር. — *ib.* በእንቲአሃ] O በእንቲአሁ. — *ib.* ወይትሜጠዋ] A ወይትመጠዋ. —
ib. post ውእቱ P, A, T *add.* ሰማዕት. — 8. ወይኤዝዝ] A ወየኤዝዘ. — *ib.* ይእቲ] P, O, A, T *om.* —
ib. ምጥማቅ] A ምጥማቅት. — *ib.* ወያልብስዋ] A, T ወያልብስዋ. — 9. ወያንብርዋ] T ወያንብርዋ. —
ib. ጸ] A, T *om.*; O en surcharge. — *ib.* እምነ : መናብርት : እለ : ኮንክ : ትራእዮሙ] A, T *om.* —
ib. እምነ : መናብርት] O እመናብርት; T *om.* — *ib.* ኮንክ] P ኮንኩ; T *om.* — 10. ትራእዮሙ] A ት
 ርእዮ. — *ib.* ዘእይማስን] O ዘእይማስ *sic.* — *ib.* ወትትራሚሕ] A ወትትራሚሕ. — 11. ቅዱሳን] T *defic.*
 (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 116 v° b).

6. — Si cette âme a été extrêmement pécheresse, il sortira une parole de la part du Seigneur tout-puissant, par la bouche de Michel (Mikā'el), archeange, qui dira : « Le Seigneur tout-puissant dit : « Laissez cette âme dans le supplice, un seul instant. Ensuite donnez-la au martyr qui a intercédé pour elle. » La grâce lui sera donnée de la part du Seigneur Dieu. On fera à cette âme comme le Seigneur a ordonné. On la donnera au martyr ou au juste qui a prié pour elle. Lui-même la recevra et la conduira dans sa demeure. Il ordonnera qu'on la plonge dans la piscine, qu'on la revête de beaux habits, qu'on la fasse siéger sur l'un des trônes que tu as vus et qu'on la couronne d'une couronne qui ne se flétrira pas. Elle se réjouira avec tous les saints et elle vivra * éternellement.

* A, 93 v° a.

7. — ወእምዝ ፡ ጸረኒ ፡ መልአክ ፡ ዲበ ፡ ክነፊሁ ፡ ብርሃናዊት ፡ ወኣብጽሐኒ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ሞቅሕ ፡ ወተአምኃኒ ፡ ወዓርገ ፡ ውስተ ፡ ሰማይ ፡ ፡ ወአንከርኩ ፡ አነ ፡ ፈደ፡ ፋደ ፡ በአንተ ፡ ጸጋ ፡ ዓቢይ ፡ ዘይሁብ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለእለ ፡ ይትጋደሉ ፡ በአንተ ፡ ስሙ ፡ ቅዱስ ፡

8. — ወበጽባሕ ፡ አዘዘ ፡ መኩንን ፡ ከመ ፡ ያምጽእም ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ እምቤተ ፡ ሞቅሕ ፡ ወአምጽእም ፡ ወምስሌሁ ፡ እኅቱ ፡ ቱክላ ፡ ወኩነኖሙ ፡ ነኅኒ ፡ ዓቢየ ፡ በመንኰራኩር ፡ ወበዋዕየ ፡ እሳት ፡ ወበቅንዋት ፡ ዘሐጺን ፡ ወኮነ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያጸንዖሙ ፡ ወያስተዔግሦሙ ፡ ወያነሥአሙ ፡ ጥዑያነ ፡ ዘእንበለ ፡ ሙስና ፡ ወሶበ ፡ ደክመ ፡ እምነኅኒሆሙ ፡ መጠምሙ ፡ ለመኩንን ፡ ሀገረ ፡ እንደኖው ፡ ከመ ፡ ይውስዶሙ ፡ ኅበ ፡ ላዕላይ ፡ ግብጽ ፡ ወሶበ ፡ ሐፋ ፡ ሰማንተ ፡ መዓልተ ፡ ቆሙት ፡ ሐመር ፡ ኅ

1. post ወእምዝ P, O, A add. እምጽላረ ፡ ይቤላኒ ፡ ዘንተ. — *ib.* ante መልአክ P, O add. ውእቱ. — *ib.* ብርሃናዊት] P, O, A ብርሃናዊ. — *ib.* ወአብጽሐኒ] P, O ወአብአኒ; A ወአግብአኒ. — 2. ቤተ] O, A om. — *ib.* አነ] P, O om. — 5. ወበጽባሕ ፡ አዘዘ ፡ መኩንን] P, O, A ወአዘዘ ፡ መኩንን ፡ በጽባሕ. — 6. ወአምጽእም] A ወያምጽእም. — *ib.* ወምስሌሁ ፡ እኅቱ ፡ ቱክላ] P እኅዘ ፡ ቱክላ ፡ እኅቱ ፡ ምስሌሁ; O ወቱክላ ፡ እኅቱ ፡ ምስሌሁ; A እኅዘ ፡ ምስሌሁ ፡ ቱክላ ፡ እኅቱ. — *ib.* ነኅኒ ፡ ዓቢየ] O, A ዓቢየ ፡ ነኅኒ. — 7. በመንኰራኩር] O በመኩራኩር *sic.* — *ib.* ወበቅንዋት] O ወበቅንዋተ. — *ib.* post ዘሐጺን P add. ወዘሐቱ ፡ አርእስቲሆሙ; O, A add. ወዘሐቱ ፡ (O ወዘሐቱ ፡ *sic*) አንድ ፡ አርእስቲሆሙ. — *ib.* ወኮነ ፡ እግዚአብሔር] P ወእግዚአብሔር. — 8. ያጸንዖሙ ፡ ወያስተዔግሦሙ ፡ ወ] P, O, A om. — *ib.* ያነሥአሙ ፡ ጥዑያነ] A ያነሥእ ፡ ጥዑየ. — *ib.* ወሶበ] T *incip.* — 9. post ደክመ P add. መኩንን. — *ib.* ደክመ] T ደክመ. — *ib.* እምነኅኒሆሙ] P, O, A, T እምኩንናቆሙ. — 9-10. ይውስዶሙ ፡ ኅበ ፡ ላዕላ ፡ ግብጽ] P, O ኅበ ፡ ላዕላይ ፡ (O ላያል ፡ *sic*) ግብጽ ፡ ከመ ፡ ይውስደዎሙ; A, T ይውስደዎሙ ፡ ኅበ ፡ ላዕላይ ፡ ግብጽ (T ግብ *sic*). — 10. ሰማንተ ፡ መዓልተ] P, T መጠን ፡ ጅመዓልት; O, A መጠን ፡ ጅመዓልት. — *ib.* ቆሙት] A ቆሙ.

7. — Puis l'ange me porta sur ses ailes lumineuses et me fit parvenir dans la prison. Il me salua et remonta au ciel. Je fus étonné moi-même extrêmement au sujet de la grande grâce que le Seigneur donne à ceux qui luttent pour son nom saint.

8. — Au matin, le juge ordonna d'amener saint Abba Paési de la prison. On l'amena. Avec lui était sa sœur Thècle. Il les supplicia d'un grand supplice : par les roues, par le feu ardent et par les clous de fer. Le Seigneur les fortifia, les fit supporter ces supplices et les fit surgir sains et saufs, sans lésion. Lorsqu'il fut fatigué de les supplicier, il les livra au juge de la ville de 'Endénaw, afin qu'il les emmenât en Haute-Égypte (Lâ'ây-Gebş). Lorsqu'ils eurent navigué pendant huit jours,

በ : ጽንፈ : ባሕር ። ወአዘዘ : መከፋፈንን : ከመ : ይምትሩ : ርእሶ : ለቅዱሳን : አባ : ኤሲ : ወአኅቱ : ቱክላ : ወተፈሥሐ : ቅዱሳን : ፈድፋድ : ወጸለዩ ። ወአምድኅረ : ፈጸሙ : ጸሎቶሙ : መተሩ : ርእሶሙ : በሰይፍ : ወነሥኢ : አክሊሊ : ስምዕ : በመንግሥተ : ሰማይት ።

9. — ወአዘዘ : እግዚአብሔር : ለአሐዳ : ቀሲስ : ዘስሙ : አባ : ኦሪ : እምሀገረ : ሰጠኑፍ : ከመ : ይንሣእ : ሥጋሆሙ : ለቅዱሳን : ወነሥኢ : ሥጋሆሙ : ወገነዘሙ : በአልባስ : ክቡራት : ወበዕጣን : ንጹሕ : ወአንበሮሙ : ውስተ : መካን : ንጹሕ : ወኅብአሙ : እስከ : ተፍጻሚተ : * መዋዕለ : ስደት ። ወተሐንጸ : ሎሙ : ቤተ : ክርስቲያን : ወአንበሩ : ሥጋሆሙ : ውስተታ : ወኮነ : እምኔሆሙ : ተአምራት : ወመንክራት : ዓበይት ።

* A, 93 v° b.

10. — ወኮነ : ኅላፊቶሙ : ለእለ : ኮነ : ሰማዕተ : ምስሌሆሙ : ፬፻፸፬፻፯ : ነፍስ ።

1. ባሕር] T በሕር sic. — ib. ርእሶ] P, O, A, T አርእስቲሆሙ. — ib. አባ : ኤሲ : ቅዱሳን] O om. — 1-2. ኤሲ] A ኢሲ. — 2. ወአኅቱ : ቱክላ] P, A, T ወቱክላ (T ወቱክላ : sic) አኅቱ. — ib. ወአምድኅረ] A om. ወ ; O ወአምዘ. — 3. ante መተሩ] P, A add. ወ. — ib. ርእሶሙ] P, A, T አርእስቲሆሙ. — ib. በሰይፍ] T defic. (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 117 r° a). — ib. ወነሥኢ] A ወነሥኢ. — ib. አክሊሊ] A አሊሊ sic. — 5. ወአዘዘ] O ወአዘዘ. — ib. ዘስሙ] P om. — ib. ኦሪ] A ስኦሪ. — ib. እምሀገረ] P, A ዘእምሀገረ ; O ዘገረ. — 6. ክቡራት] P, O, A ስጥጥፍ. — ib. ለቅዱሳን] O om. — ib. ወነሥኢ : ሥጋሆሙ] P, O om. ; A ወነሥኢ : ሥጋሆሙ. — 7. በአልባስ] P በአልባሳት. — ib. ወበዕጣን] A om. በ. — ib. መካን] A ሰጣን. — 7-8. ወኅብአሙ] P, O, A ወአብአሙ. — 8. መዋዕለ] P, O, A om. — 8-9. ቤተ : ክርስቲያን] A ቤተ : ክርስቲያናት ; A አብያተ : ክርስቲያናት. — 9. እምኔሆሙ] O እምኔሆ. — 10. ዓበይት] O ዓይት sic. — 11. ወኮነ : ኅላፊቶሙ] A ወኮነ : ኅላፊቶሙ sic ; P, A ወኅላፊቶሙ ; O ኅላፊቶሙ sic. — ib. ሰማዕተ] A ሰማዕት. — ib. ምስሌሆሙ] A ዘእንቲአሆሙ. — ib. ፬፻፸፬፻፯] O ፬፻፸፬፻፯.

le bateau s'arrêta sur le bord du fleuve. Le juge ordonna de couper la tête de saint Abba Paési et de sa sœur Thècle. Les saints se réjouirent extrêmement et prièrent. Après qu'ils eurent achevé leur prière, on leur coupa la tête avec le glaive. Ils reçurent la couronne du martyr dans le royaume des cieux.

9. — Le Seigneur ordonna à un prêtre, appelé Abba 'Ori, de la ville de Saṭanouf, de prendre les corps des saints. Il prit leurs corps et les ensevelit dans des vêtements précieux et avec de l'encens pur. Il les déposa dans un lieu pur et les cacha jusqu'à la fin * des jours de la persécution. Une église leur fut bâtie. On y déposa leurs corps. Il se produisit par eux de grands miracles et prodiges.

* A, 93 v° b.

10. — Le nombre de ceux qui furent martyrs avec eux est de quatre cent soixante-dix-sept personnes.

ጸሎቶቹ ፡ ወበረከቶቹ ፡ ወትንብልናሆሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስሌን ፡ አሚን ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም ፡ እብል ፡ ለብፁዕ ፡ ያሮክላ ።
ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘኮነ ፡ እምድሚጥሮስ ፡ ከዋላ ።
ዕዲተ ፡ ኖሎት ፡ ይንሣእ ፡ ወዓስበ ፡ መምህራን ፡ በማእከላ ፡
ዓባጣዒሁ ፡ ዓቂቦ ፡ እምተነተላ ።
መንግሥተ ፡ ሰማያት ፡ ፈለሰ ፡ ወሐረ ፡ በተደላ ።

ሰላም ፡ ለበርባራ ፡ ዘአግሀደት ፡ ሃይማኖታ ።
እንዘ ፡ ታርኢ፡ ሥላሴ ፡ በውስተ ፡ መስከተ ፡ ቤታ ።
ኢያፍርሃ ፡ መጥባሕት ፡ ወሞሰርተ ፡ ሐፂን ፡ ኢያሕመመታ ።

1. ጸሎቶቹ — አሚን] P በረከቶቹ ፡ ቅድስት ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥን ፡ ኢያሱ ፡ ወምስለ ፡ ፍቅሩ ፡ ዘ መንፈስ ፡ ቅዱስ ። ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ O በረከቶቹ ፡ ቅድስት ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቅሮቹ ፡ ተወልዶ ፡ መድኃኔ ፡ ወፍቅርቱ ፡ ወለተ ፡ ሥላሴ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ A በረከቶቹ ፡ ቅድስት ፡ ትኩን ፡ ምስለ ፡ ፍቅሮቹ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን se trouve sur un grattage; un second nom propre ገብ[ረ] ፡ ኢያሱስ est en surcharge. — 7. ዘአግሀደት] O, A እንተ ፡ አግሀደት. — *ib.* ሃይማኖታ] O, A እምነታ. — 8. እንዘ] O *om.* — *ib.* ታርኢ] O ታስተርኢ. — *ib.* ሥላሴ] P *om.* — *ib.* በውስተ ፡ መስከተ] O, A በመስከተ. — 9. ወሞሰርተ] O, A ወመሰረተ *sic.* — *ib.* ኢያሕመመታ] P ኢያሕመረታ: O ኢያመመታ *sic*; A les deux lettres ሕመ sont de seconde main.

Que leur prière, leur bénédiction et leur intercession soient avec nous. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

5. SALÂM A ABBA HIÉROCLÈS, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Je dis salut au bienheureux Hiéroclès,
Patriarche, qui succéda à Démétrius.
Qu'il reçoive la rémunération des pasteurs et la récompense des docteurs
au milieu des saints.
Après avoir gardé ses brebis des loups,
Il émigra au royaume des cieux et alla au bonheur.

6. SALÂM AUX SAINTES BARBE ET JULIENNE.

Salut à Barbe qui a rendu publique sa foi,
En faisant voir le symbole de la Trinité à la fenêtre de sa maison.
L'épée ne l'effraya pas; la scie de fer ne la fit pas souffrir.

ሰላም : ሰላም : ለዮልያና : ካልኢታ ።
 እንተ : ሰቀልዋ : በጄኤ : አጥባታ ።

ሰላም : ለዘአጥብዓት : ሕሊና ።
 በውስተ : ገዳም : ታልሀቅ : እንተ : ኢኮነ : ሕፃና ።
 እንዘ : ያመስልዋ : ብእሴ : እለ : መንንዋ : በኢልቡና ።
 አንከርዋ : ማኅበራና : ለብዕዕት : እንባምራና ።
 ከመ : ብእሴት : ይአቲ : ሶበ : ርእዩ : በድና ።

ሰላም : ለከ : መጋቤ : ሥርዓታ : ወሕጋ ።
 ለደብረ : ቀለሞን : ምልዕተ : ጸጋ ።
 እስከ : አዕረጎ : ሳሙኤል : ኅበ : ላዕላይት : እንግልጋ ።
 እምካልኢኒሁ : አመ : ኮነ : ንትጋ ።
 ለመልአከ : ሰማይ : ጸለዩከ : እንዘ : እንተ : በሥጋ ።

1. ሰላም] A le second mot ሰላም est en surcharge. — 2. በጄኤ] O ህልኤ. — 3. Le *salâm* à sainte 'Enbâmrênâ est propre à P.

Salut, salut à Julienne, sa compagne,
 Qu'on suspendit par les deux seins.

7. SALÂM A LA BIENHEUREUSE 'ENBÂMRENÂ.

Salut à celle qui a rendu forte sa volonté,
 Au point d'élever dans le désert celui qui n'était pas son enfant.
 L'ayant prise pour un homme et l'ayant répudiée inintelligemment,
 Les compagnes de la bienheureuse 'Enbâmrênâ s'étonnèrent
 Qu'elle fût une femme, lorsqu'elles virent son cadavre.

8. SALÂM A ABBA SAMUEL, SUPÉRIEUR DU MONASTÈRE DE QALAMON.

Salut à toi, Samuel, qui as établi la règle et la loi
 Du monastère de Qalamon, plein de grâce,
 Au point de l'avoir élevé au rang d'une haute assemblée.
 Lorsqu'il se fit un vide parmi ses membres,
 Tu as prié l'ange du ciel, alors que tu étais encore en vie.

9. FRAGMENT PROPRE DU MARTYRE D'ABBA PAËSI ET DE SA SŒUR THËCLE.

1. Abba Paësi refuse de se marier. — 2. Il se rend à Alexandrie. — 3. Il reste auprès de son ami Paul, qui était alors malade. — 4. Il visite avec Paul les chrétiens qui se trouvent en prison. — 5. Il endure de cruels supplices. — 6. Il est sauvé par l'ange Souryâl. — 7. Il réprimande le juge. — 8. Il est emprisonné. — 9. Une barque spirituelle amène Thècle à Alexandrie. — 10. Abba Paësi est ravi au ciel par l'ange Souryâl. — 11. Il voit un palais merveilleux.

1. — አላ : ይቤሎሙ : ጸልዩ : ላዕሌዩ : አአቡዩ : ወእምዩ : ቡሩካን : እስመ : ነሱ : ዘትኤገዘዩ : ቦቱ : አነ : እትዌከፎ : እምኔክሙ : በፍሥላ : ወኢደገብፎ : ለገንቱ : ግብር : ወኢትትናገሩኒ : በእንቲአሁ : ወኅደግዎ : ወኢተናገርዎ : በእንተ : ሰብሳብ : ግሙራ : እስመ : እሙንቱ : ያፈቅርዎ : ፈድፋድ :: ወእምዝ : ሞተ : አቡሁ : እንዝ : መዋዕሊሁ : ቸዮመት : ወእምድኅረ : ኅዳጥ : መዋዕል : ሞተት : እሙ : እንዝ : መዋዕሊሃ : ቸዮመታት ::

2. — ወበውእቱ : አመት : አዘዘ : ዲዮቅልጥያኖስ : ከሓዲ : ከመ : ነሎሙ : ክርስቲያን : ይስግዱ : ለጣዎታት : ወሖረ : ቅዱስ : አባ : ኤሲ : ኅበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ከመ : ደሢ * ጥ : ነሎ : ንዋዮ ::

* P,
102 v° b.

3. — ወሀለዎ : አርክ : በሀገረ : እስክንድርያ : ዘስሙ : ጳውሎስ : ወደወዩ : ደዌ : ዐቢያ : ወነበረ : ኅቤሁ : አባ : ኤሲ : እስክ : አመ : ሐይወ : እምደዌሁ ::

4. — ወኮነ : ምንዳቤ : ዐቢያ : ላዕለ : ሕዝበ : ክርስቲያን : በውእቱ : መዋዕል :: ወኮነ : ቅዱስ : አባ : ኤሲ : ወጳውሎስ : አርኩ : ደሢየጡ : እምንዋዮሙ : መባልዕተ :

2. ነሱ : በትኤገዘዩ : ቦቱ] O ትእዛዙ : sic ቦቱ ; A ነሱ : በደትኤገዘዩ : ቦቱ. — ib. እትዌከፎ] P እትዌከፍ. — ib. ወኢደገብፎ] A ወኢእገብፎ. — 3. ወኢትትናገሩኒ : በእንቲአሁ : ወገደግዎ] P om. — 4. እሙንቱ : ያፈቅርዎ] P እሙንቱ : ያፈቀርዎ sic ; O እሙንቱ : ነኑ : ያፈቅርዎ ; A ወእቱ : ነኑ : ያፈቅሩ. — ib. ሞተ : አቡሁ] A ኅቤሁ. — 5. ቸዮመት] P ቸዮመተ. — ib. ወእምድኅረ : ኅዳጥ : መዋዕል : ሞተት : እሙ] A ወእምድኅረ : ሞተት : እሞሙ : ኅዳጥ : መዋዕል. — 6. መዋዕሊሃ] O መዋዕሊሁ. — ib. ቸዮመታት] P ቸዮመዋል : ዓመታት ; O, A ቸዮመት. — 7. እመት] A መዋዕል. — 7-8. ክርስቲያን] A ስብእ. — 9. ከመ : ደሢጥ — በሀገረ : እስክንድርያ] A om. — ib. ነሎ : ንዋዮ] O ንዋዮሙ. — 10. በሀገረ] O om. n. — 11. ante እዘዘ O add. ኅበ, mais de petits traits au-dessus et au-dessous de ኅበ indiquent que ce mot doit être considéré comme biffé. — 12. መላይ] A om. — ib. መዋዕል] A om. — 13. አባ : ኤሲ : ወ] P om.

1. — Abba Paési dit à ses parents : « Priez pour moi, ô mon père et ma mère bénis. En effet, tout ce que vous m'ordonnez, moi-même je l'accepterai de vous avec joie, mais je n'accomplirai pas cette œuvre. Ne me parlez plus de cette affaire. » Ils le laissèrent et ne lui parlèrent plus jamais de mariage, car eux-mêmes l'aimaient extrêmement. Puis son père mourut, alors qu'il était âgé de quatre-vingts ans. Peu de jours après, sa mère mourut, alors qu'elle était âgée de soixante ans.

2. — Cette année-là, Dioclétien (Diyoqletyânos), l'impie, ordonna que tous les chrétiens adorent les idoles. Saint Abba Paési alla à la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ), afin de * vendre tous ses biens.

* P,
102 v° b.

3. — Il avait un ami dans la ville d'Alexandrie, appelé Paul (Pâwlos). Celui-ci tomba malade d'une grave maladie. Abba Paési demeura auprès de lui, jusqu'à ce qu'il fût guéri de sa maladie.

4. — Survint une grande persécution sur le peuple des chrétiens dans ces jours-là. Saint Abba Paési et Paul, son ami, achetaient avec leur argent des

ሠናየ ፡ ወጥፁ-መ ፡ ወይ.ወስዱ ፡ ለቅዱሳን ፡ እለ ፡ ሀለዉ ፡ ውስተ ፡ ሀገረ ፡ እስክንድር
 ያ ። ወከማሁ ፡ ይሌውጽዎሙ ፡ ለእለ ፡ ውስተ ፡ ኡብደተ ፡ ሞቅሕ ፡ ሀለዉ ፡ በበቢይ ፡
 ምንዳቤ ፡ በእንተ ፡ ስሙ ፡ ለእግዚእነ ፡ ክርስቶስ ፡ ወኮነ ፡ ይናዝዝዎሙ ፡ ወይትለእክ
 ምሙ ፡ እሉ ፡ ከመ ፡ አግብርቲ ። ወተንበዩ ፡ ላዕሌሆሙ ፡ እሉ ፡ ቅዱሳን ፡ ወይቤልዎ
 5 ሙ ፡ ሀለወክሙ ፡ ከመ ፡ ትንሥኡ ፡ አክሊለ ፡ ስምፅ ።

5. — ወበውእቱ ፡ መዋዕል ፡ አምጽእዎ ፡ ወአብጽሕዎ ፡ ለቅዱስ ፡ ፊቅጦር ፡ ወል
 ያ ፡ ህርማኖስ ፡ ኅበ ፡ ሀገረ ፡ እስክንድርያ ፡ ወሶበ ፡ ርእዩ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ወእኅቱ ፡
 ቱክላ ፡ ቀንዑ ፡ ላዕሌሁ ፡ እስመ ፡ ውእቱ ፡ መነነ ፡ መንግሥተ ፡ ዝ ፡ ዓለም ፡ ኃላፊ ፡ ወ
 ቀርቦ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ኅበ ፡ መከራንን ፡ ወተእመነ ፡ በእግዚእነ ፡ ክርስቶስ ፡ ወአበዘ ፡ መ
 10 ከራንን ፡ ከመ ፡ ይከራንንዎ ፡ ዐቢዩ ፡ ነኑነኔ ። ወቀሠፍዎ ፡ ብዙኃ ፡ መቅሠፍተ ፡ በእስዋ
 ጥ ፡ መመተፋ ፡ በመጥባህት ፡ መለያልዩሁ ፡ ወረሰዩ ፡ መሓትወ ፡ እሳት ፡ ውስተ ፡ ሥጋ
 ሁ ፡ ወአሰርዎ ፡ በሰናስለ ፡ ሐፃን ፡ ወአንደዱ ፡ እሳተ ፡ ካዕበ ፡ ውስተ ፡ እቶን ፡ እስከ ፡
 ተለዓለ ፡ ላህቡ ፡ ፈድ* ፋድ ፡ ወወገርዎ ፡ ለአባ ፡ ኤሲ ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ እሳት ።

* P, 102 v° c.

1. ወጥፁ-መ] A ወጥፁ. — ib. ሀለዉ.] P, O, A ሀለዉ. sic. — ib. ሀገረ] A ሀገር. — 1-2. እስክንድርያ] A om. — 2. ይሌውጽዎሙ] O ይሌውጽሙ. — ib. ውስተ] A om. — ib. ሀለዉ.] P, O, A ሀለዉ. sic. — 3-4. ወይትለእክዎሙ] P ወይትለእክሙ. — 4-5. ወይቤልዎሙ] A ወይቤልዎ. — ib. post ወይቤልዎሙ O add. ኅበ. — 5. ሀለወክሙ] O ሀለወ-ክሙ. — 6. አምጽእዎ] O om. — ib. ወአብጽሕዎ] A om. — ib. ፊቅጦር] A om. — 7. ርእዩ] A ርእዩ. — ib. ኤሲ] P om. — ib. ወእኅቱ ፡ ቱክላ] O, A ወቱክላ ፡ እኅቱ. — 8. ante ቀንዑ P add. ወ. — ib. መነነ] O መነነ. — ib. መንግሥተ] O መንግሥቱ. — ib. ኃላፊ.] A om. — 9. አባ] A om. — 10. ሀቢዩ] A ህቢዩ. — ib. ወቀሠፍዎ] O ወትቀሥፍዎ — ib. ብዙኃ] O ብዙኃ. — 11. መለያልዩሁ] A መለያልዩቲሁ. — ib. መሓትወ] O መኃትወ. — 12. ወአሰርዎ] O ወአርሰንዎ sic. — ib. እሳተ ፡ ካዕበ] A ካዕበ ፡ እሳት.

aliments bons et suaves et les apportaient aux saints qui se trouvaient dans la ville d'Alexandrie. Pareillement ils visitaient ceux qui se trouvaient dans les prisons, en de grands tourments, pour le nom de Notre-Seigneur le Christ. Ils les consolaient et les servaient, se comportant comme des esclaves. Les saints prophétisèrent sur eux et leur dirent : « Il vous faudra recevoir la couronne du martyre. »

5. — En ces jours-là, on amena et on fit parvenir saint Victor (Fiqtor), fils de Germanus (Hermânos), à la ville d'Alexandrie. Lorsque Abba Paési et sa sœur Thèele le virent, ils l'euvèrent. En effet, lui-même avait répudié le royaume de ce monde passager. Abba Paési s'approcha du juge et confessa Notre-Seigneur le Christ. Le juge ordonna de le supplicier de grands supplices. On lui donna de nombreux coups avec des lanières; on lui coupa les membres avec un couteau; on lui mit des torches de feu sur le corps; on l'attacha avec des chaînes de fer; on alluma, en outre, un feu dans une fournaise, jusqu'à ce que les flammes s'élevassent * extrêmement, et on jeta Abba Paési dans ce feu.

* P, 102 v° c.

6. — ወጸለየ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ እንዘ ፡ ይብል ፡ አእግዚእየ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ አንተ ፡ ውእቱ ፡ ዘአድኃንከሙ ፡ ለቫደቂቅ ፡ እምእቶን ፡ እሳት ፡ ወለዳንኤል ፡ ነቢይ ፡ እምአፈ ፡ አናብስት ፡ ወለሰማዕትክ ፡ ፈቅጦር ፡ እምነደ ፡ ብለኔ ፡ ከማሁ ፡ እግዚአ ፡ ርድአ ኂ ፡ ወአድኅነኒ ፡ ወፈኑ ፡ ሊተ ፡ መልአከክ ፡ ከመ ፡ ያድኅነኒ ፡ እምዝንቱ ፡ ነኅኔ ፡ እስመ ፡ ለክ ፡ ስብሐት ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ መሰበ ፡ ይቤ ፡ ከመዝ ፡ ዘንተ ፡ ቃላተ ፡ ናሁ ፡ ሱርያል ፡ መልአክ ፡ ወረደ ፡ እምሰማይ ፡ ወቆመ ፡ በየማኑ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ድንግል ፡ ወይቤሎ ፡ ሰላም ፡ ለክ ፡ አብእሲ ፡ ጳድቅ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ድንግል ፡ ኢትናራህ ፡ እስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ምስሌክ ፡ ወውእቱ ፡ ያድኅነክ ፡ እምነሉ ፡ ምንዳቤክ ፡ መሰቤሃ ፡ ከኃ ፡ እሳት ፡ ከመ ፡ ጠል ፡ ቈሪር ፡ ወሠጠቀ ፡ መልአክ ፡ አረኖቶ ፡ ለእቶን ፡ እሳት ፡ ወአኃዘ ፡ እደሁ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ወአውፅአ ፡ ጥዑየ ፡ እምኔሁ ፡ ዘእንበለ ፡ መስኖ ።

7. — ወሶቤሃ ፡ ሖረ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ኅበ ፡ መከዕንን ፡ ወጸርኃ ፡ ወይቤ ፡ ኅፈር ፡ አመከዕንን ፡ አንተ ፡ ወንጉሥክ ፡ ከሓዲ ፡ ወጣዖታቲክ ፡ ርኩሳን ፡ ወሶበ ፡ ርእይዎ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ሕያዎ ፡ ዘእንበለ ፡ መስኖ ፡ አንከሩ ፡ ፈድፋደ ፡ ወጸርኑ ፡ በጅቃ

1. አባ ፡ ኤሲ] O, A om. — 2. ነቢይ] A om. — 3. አናብስት] O አንበሳ. — ib. እምነደ] A እምነደ. — 4. ወፈኑ] A om. ወ. — ib. መልአክክ] O መልአክክ. — 5. post ዓለም O add. አሚን. — ib. ከመዝ] A om. — 6. በየማኑ] O በየማኑ. — ib. ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ] O ለአባ ፡ ኤሲ. — 7. ድንግል — ድንግል] A om. — ib. ድንግል] O om. — 7-8. ante ኢትናራህ P add. ወይቤ. — 8. ምስሌክ] O om. — ib. ያድኅነክ] O ያድኅነከሙ. — 9. ante እሳት O, A add. እቶን. — ib. መሠጠቀ] O መሠጠቀ. — ib. አረኖቶ] A ሰረኖቶ. — ib. ለእቶን ፡ እሳት] P om.; A (ለእቶን) om. እሳት. — 10. ወአኃዘ] O ወአኃዘ; A ወአኃዘ. — ib. አባ] O om. — ib. ወአውፅአ] O, A ወአውፅአ. — ib. ጥዑየ ፡ እምኔሁ] O እምኔሁ ፡ ጥዑየ; A om. ጥዑየ. — 12. መከዕንን] O መንን sic. — 13. ወንጉሥክ] O ንጉሥክ. — 14. አባ ፡ ኤሲ] A om. — ib. አንከሩ] O አንከሩ.

6. — Abba Paési pria, en disant : « O mon Seigneur Jésus-Christ, c'est toi qui as sauvé les trois enfants de la fournaise de feu, le prophète Daniel (Dàn'èl) de la gueule des lions, et ton martyr Victor des flammes du bain. Pareillement, ô Seigneur, aide-moi, sauve-moi et envoie-moi ton ange, afin qu'il me sauve de ces supplices, car à toi gloire pour les siècles des siècles. » Lorsqu'il eut dit de telles paroles, voici que l'ange Souryál descendit du ciel. Il se tint debout à la droite de saint Abba Paési, vierge. Il lui dit : « Salut à toi, ô homme juste, Abba Paési, vierge. N'aie pas peur, car le Seigneur est avec toi. Lui-même te sauvera de tous tes tourments. » Aussitôt le feu devint comme une rosée fraîche. L'ange fendit les murs de la fournaise de feu. Il prit par la main saint Abba Paési et le fit sortir sain et sauf de la fournaise, sans lésion.

7. — Aussitôt saint Abba Paési alla trouver le juge. Il cria et dit : « Sois confondu, ô juge, toi-même ainsi que ton roi impie et tes idoles impures. » Lorsque les gens virent saint Abba Paési sain et sauf, sans

ል : እንዘ : ዩብሉ : ንሕንሰ : ክርስቲያን : ገሀደ : ነአምን : በአምላኩ : ለአባ : ኤሲ ።
ወመተሩ : ርእ * ሶመ : በሰይፍ : ወነሥኢ : አክሊል : ስምፅ : በመንግሥተ : ሰማያት ።

* P.
103re a.

8. — ወአምዝ : አዘዘሙ : መኰንን : ከመ : ይሰድዎ : ለአባ : ኤሲ : ውስተ :
ቤተ : ሞቅሕ : ወወሰድዎ : ለአባ : ኤሲ : በከመ : አዘዘ : መኰንን ።

9. — ወአስተርአዩ : መልአከ : እግዚአብሔር : ለእኅቱ : ተክላ : ወአዘዛ : ከመ :
ትሖር : ኅበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ከመ : ተሐውጸ : ለእኅሃ ። ወተንሥኢት : ወሌረት :
እምሀገረ : እንደናው : ወበጽሐት : ኅበ : ባሕር : ወኃሠሠት : ሐመረ : ወኢረክበት :
ወአስተርአዩት : ላቲ : ሐመር : መንፈሳዊት : ወተዕዕነት : ላዕሌሃ : ወሀለውት : ውስተ : ይእቲ : ሐመር : እግዝእትኅ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ :
ወኤልሳቤጥ : አዝማዲሃ : ወኮና : ይናዝዛሃ : በእንተ : እኅሃ : አባ : ኤሲ ። ወኤልሳቤጥ : ትቤላ : እስመ : ሊተ : ሀለወኒ : ሄወልድ : ወመተሩ : ርእሶ : በግመግ ። ወከልእታሂ : ትቤላ : እስመ : ሊተኒ : ሀለወኒ : ሄወልድ : ወሰተልዎ : ወቀተልዎ : በቅንዓት ። ወተክላሰ : ኮነት : ኢታአምር : መኅ : እማንቱ : ወኢሀለዮት : ዘከመ : አስተር

10

1. ንሕንሰ] O, A om. ስ. — ib. በአምላኩ : ለአባ : ኤሲ] O በአምላኩ : ለአባ : ኤሲ ; A በአምላኩ : ቅዱስ : አባ : ኤሲ. — 2. ርእሶመ.] A እርእስቲሞመ., — ib. ወነሥኢ.] P, A ነሥኢ. — 3. መኰንን] O om. — 3-4. ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ — ለአባ : ኤሲ] O, A om. — 4. አዘዛ] A አዘዛ. — 5. ወአስተርአዩ] O ወአስተርአዩ. — ib. ወአዘዛ] O ወአዘዛ ; A ወአዘዛ. — 6. ትሖር] O ትሖር. — ib. ተሐውጸ] A ተሐውር. — ib. ወሌረት] O, A om. — 7. እምሀገረ] A ኅበ : ሀገረ. — ib. እንደናው] O እንደናው. — ib. ኅበ : ባሕር] A ኅበ : ሀገረ : ባሕር. — 8. ላዕሌሃ] O, A ላዕሌሃ. — 8-9. ውስተ] O ውስተ sic. — 9. ይእቲ] O om. — 10. ይናዝዛሃ] P om. ሃ. — 11. እስመ : ሊተ] O om. ; A እስመ : ሊተሰ. — ib. ወመተሩ] P, O om. ው. — ib. ርእሶ] A om. — 11-12. ወኢረክበት] O, A ወኢረክበት. — 12. ወቀተልዎ] P, O om. ው. — ib. ወቀተልዎ] A om. — 12-13. በቅንዓት] A በቅንዓት. — 13. ኮነት] O om. — ib. ኢታአምር] P, O, A ኢታአምር sic. — ib. መኅ] A መኅ. — ib. ወኢሀለዮት] O ወኢሀለዮት. — ib. ዘከመ — ላቲ] O om. — ib. ዘከመ : አስተርአዩ] A ዘከመ : በአስተርአዩት.

lésion, ils furent extrêmement étonnés. Ils crièrent d'une seule voix, en disant : « Nous sommes chrétiens ouvertement; nous croyons au Dieu d'Abba Paési. » On leur coupa * la tête avec le glaive. Ils reçurent la couronne du martyre dans le royaume des cieus.

* P.
103re a.

8. — Puis le juge ordonna aux lieuteurs de conduire Abba Paési en prison. Ils conduisirent Abba Paési, comme avait ordonné le juge.

9. — Un ange du Seigneur apparut à sa sœur Thècle. Il lui ordonna d'aller à la ville d'Alexandrie visiter son frère. Elle se leva et s'en alla de la ville de 'Endênâw. Elle arriva au fleuve. Elle chercha une barque, mais elle n'en trouva pas. Une barque spirituelle lui apparut. Elle y monta. Dans cette barque se trouvaient Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm), génératrice de Dieu, et Élisabeth ('Élsâbêt), sa parente. Elles la consolèrent au sujet de son frère Abba Paési. Élisabeth lui disait : « Moi, j'avais un fils. On lui a coupé la tête iniquement. » L'autre aussi lui disait : « Moi aussi, j'avais un fils. On l'a crucifié et on l'a tué avec acharnement » Thècle ne

አያ : ራእይ : ውእቱ : ላቲ : ። ወሶሴሃ : በጽሐት : ሀገረ : እስክንድርያ : ወአእመረት : ከመ : ዘአስተርአያ : ላቲ : ራእይ : ውእቱ : ። ወተስእለት : በእንተ : እኑሃ : አባ : ኤሲ : ወአብጽሕዋ : ኅሴሁ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ : ወተጋብአት : ቦቱ : ። ወሶበ : ርእየ ቶ : ተፈሥሐት : ይእቲ : ወውእቲኒ : ተፈሥሐ : ዐበያ : ፍሥሐ : ወተሠናአወ : ከመ : ሰማዕት : ይኩኑ : ኅብረ ።

* P,
103 r° b.

10. — ወሶበ : ኮነ : መንፈቀ : ሌሊት : አስተርአዮ : መል * አከ : እግዚአብሔር : ሱርያል : ለአባ : ኤሲ : ወጻሮ : ዲበ : ክነፊሁ : ብርሃናዊ : በትእዘበ : እግዚአብሔር : ወአዕረጎ : ውስተ : ሰማያ ። ወአርአዮ : ሀገረ : እግዚአብሔር : ኢየሩሳሌምሃ : ሰማያዊ ተ : ወወዕኦ : ነሎሙ : ቅዱሳን : ወተቀበልዎ : ወተአምሳዎ : ወአርአዮ : ካዕበ : ማኅደሪሆሙ : ለጻድቃን : ወሰማዕታት : አለ : ጻመወ : በእንተ : ስሙ : ለእግዚአብሔር : ር : ወርእያ : ለኢየሩሳሌም : ሀገር : ዐባይ : ዘኢያክል : ልሳነ : ሰብእ : ይትናገር : ዕበያ : ወክብራ : ወስነ : ራእያ : ወመራህብቲሃ : ሥርግዋን : በወርቅ : ወበብሩር :

5
10

1. ኒእያ : ወእቱ : ላቲ] A ላቲ : ኒእያ : ወእቱ. — *ib.* ante *ሀገረ* A *add.* ኅቡ. — 2. ላቲ] O *om.* — *ib.* ኒእያ] A ኢሙጉ. — *ib.* ወተስእለት] A ወቱክላቡ. — 3. ወአብጽሕዋ] P ወአብጽሕዎ primitive-ment; la lettre *ፆ* a été corrigée en *ፍ* de seconde main. — *ib.* ኅሴሁ] O *om.* — *ib.* ቤተ] O *om.* — 3-4. ርእየዩ] A ርእየ. — 4. ተፈሥሐት : ይእቲ] O *om.* — *ib.* ወውእቲኒ : ተፈሥሐ] P *om.* ወ ; O ተፈሥሐ : ወእቲኒ ; A ወተፈሥሐ : ወእቲኒ. — *ib.* ወተሠናአወ] P, O, A ወተሠንአወ *sic.* — 5. ሰማዕት : ይኩኑ] A ይኩኑ : ሰማዕተ. — 6. ሌሊት] O ሌሊተ. — 7. ለእባ : ኤሲ] O ለቅዱሳን : እባ : ኤሲ ; A ለቅዱስ : እባ : ኤሲ. — *ib.* post እግዚአብሔር P *add.* ኢየሩሳሌም. — 8. ወአዕረጎ] A ወአዕረፈት. — *ib.* ሰማያ] A ሰማያት. — *ib.* ወአርአዮ] O ወአስተርአዮ ; A ወአርአዮሙ. — *ib.* ante *ሀገረ* O *add.* ኅዕ ቡ. — *ib.* ኢየሩሳሌም] A *om.* ሃ. — 8-9. ሰማያዊተ] O, A ሰማያዊት. — 9. ወአርአዮ] O ወአስተርአዮ ; A ወአርአዮ. — 9-10. ማኅደሪሆሙ] O ማኅበሮሙ. — 10. ወሰማዕታት] O ሰማዕት ; A ወለሰማዕት. — *ib.* ጻመወ] P, O, A ጻመወ *sic.* — 11. ዐባይ] A ኅባይ. — *ib.* ante ትትናገር A *add.* ኢ. — 12. ወስነ : ራእያ : ወመራህብቲሃ] O ወስና : ወርእያ : መራኅብቲሃ ; A ወስና : ወርእያ : መራኅብቲሃ. — *ib.* ሥርግዋን] O ሥርግዋት. — *ib.* በወርቅ] O ዘወርቅ. — *ib.* ወበብሩር] O *om.* ቡ.

savait pas qui elles étaient. Elle ne pensait pas que lui était apparue une vision. Aussitôt elle arriva à la ville d'Alexandrie. Alors elle sut que c'était une vision qui lui était apparue. Elle s'informa au sujet de son frère Abba Paési. On la fit parvenir auprès de lui dans la prison. Elle se rencontra avec lui. Lorsqu'elle le vit, elle se réjouit elle-même. Lui aussi se réjouit d'une grande joie. Ils convinrent de devenir martyrs ensemble.

* P,
103 r° b.

10. — Lorsque ce fut le milieu de la nuit, l'ange du Seigneur Souryâl apparut à Abba Paési. Il le porta sur ses ailes lumineuses, sur l'ordre du Seigneur, le fit monter dans le ciel et lui fit voir la ville du Seigneur, la Jérusalem (Iyarousalêm) céleste. Tous les saints sortirent, allèrent à sa rencontre, le saluèrent et lui firent voir, en outre, la demeure des justes et des martyrs qui avaient peiné pour le nom du Seigneur. Il vit la Jérusalem céleste, la grande ville, dont la langue des hommes ne peut pas raconter la majesté, la gloire et le bel aspect. Ses places sont ornées d'or, d'argent et de

ወበአዕባን ፡ ክቡራት ፡ ወውስቲታ ፡ ብርሃን ፡ ዘይፈደፍድ ፡ እምብርሃን ፡ ፀሓይ ፡ እምት
እልፈተ ፡ አእላፋት ፡ ምክዕቢተ ።

11. — ወወሰይ ፡ መልአከ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወአርአዮ ፡ ጽርኃ ፡ ዐቢየ ፡ ፈድፋ
ደ ፡ ዘውስቲታ ፡ ቪጂአዕማደ ፡ መርመር ፡ ወውስቲቱ ፡ ጽርኃ ፡ ሥርግው ፡ ወቅኑታን ፡ በ
5 ቅናተ ፡ ወርቅ ፡ ወበአዕባን ፡ ክቡራን ፡ ወውስተ ፡ ወኣቱ ፡ ጽርኃ ፡ ይነብሩ ፡ የሐራ ። ወ
እሙንቱ ፡ ስርግዋን ፡ ወቅኑታን ፡ በቅናተ ፡ ወርቅ ፡ ወኑኑ ፡ ለለጃአምኒሆሙ ፡ የጂባእመ
ት ፡ ወአከነ ፡ ሎሙ ፡ በውስተ ፡ ዓለም ፡ አምሳሎሙ ፡ ግሙራ ። ወእቤሎ ፡ ለመልአከ ፡
ዘመኑ ፡ ዝንቱ ፡ ጽርኃ ፡ ዐቢይ ፡ እስመ ፡ ኢይክል ፡ መኑሂ ፡ እምሰብአ ፡ ዝንቱ ፡ ዓለ
ም ፡ ከመ ፡ ይሕንጽ ፡ አምሳሎ ፡ ዝንቱ ፡ ጽርኃ ፡ ወይቤለኒ ፡ ወኣቱ ፡ መልአከ ፡ ኦእኑ
10 የ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ እስመ ፡ ከሎሙ ፡ ነገሥተ ፡ ምድር ፡ ለእመ ፡ ተጋብኢ ፡ ምስለ ፡ ከ
ሉ ፡ ዓለሞሙ ፡ ኢይክሉ ፡ ሢጦ ፡ * ለጃዓምድ ፡ እምእሉ ፡ ቪጂአዕማደ ፡ እለ ፡ ይፀውር
ዎ ፡ ለዝንቱ ፡ ጽርኃ ፡ ወአንሰ ፡ አንከርኩ ፡ ርእይየ ፡ ወሰባሕክዎ ፡ ለእግዚአብሔር ።

* P.
103 r° c.

1. ወበአዕባን] O om. n. — ib. ክቡራት] A ክቡራን. — 1-2. እምትእልፈተ] O, A ትእልፈተ. —
2. አእላፋት] A አእላፍ. — ib. ምክዕቢተ] O መክዕቢተ sic. — 3. ወወሰይ] O om. ወ copulatif. — ib.
ዐቢየ] O ዓቢይ. — 4. ወውስቲቱ] O om. ወ; A ወውእቱ. — 4-5. ሥርግው ፡ ወቅኑታን ፡ በቅናተ ፡ ወርቅ] O
ሥርግው ፡ ብሩር ፡ በወርቅ; A ስርግው ፡ በወርቅ ፡ ወበብሩር. — 5. ወበአዕባን] A om. n. — 6. በቅናተ]
O በቅንጥተ. — ib. ወኑኑ] A ወኑኑ. — 7. አምሳሎሙ] P አምሳሎሙ sic; O om. — ib. ወእቤሎ]
O ወእቤሎሙ. — 8. ዘመኑ] O ሎመኑ; A ሎመኑሂ. — ib. ዐቢይ] A ዓቢየ. — ib. እምሰብአ ፡ ዝንቱ]
O እምዝንቱ; A እምሰብአ ፡ ዝንቱ sic. — 9. አምሳሎ ፡ ዝንቱ] O አምሳሎ ፡ ዝ. — ib. ወኣቱ] A om. —
10. ለእመ] O እለ. — 11. ለጃዓምድ] O, A om. ለ. — ib. እምእሉ] A እምእለ. — 11-12. ይፀውርዎ]
A le fol. 93 r° a commence par ces mots ፡ ይፀውርዎ ፡ ለዝንቱ ፡ ጽርኃ; A ይፀውሩ. — 12. አንከር
ኩ ፡ ርእይየ] P, O, A ርእይየ ፡ (A ርእየ ፡) አንከርኩ. — ib. ወሰባሕክዎ] O ወሰባሕዎ. — ib. post ለእግ
ዚአብሔር P add. ልፀል ፡ ወስቡሕ.

pierres précieuses. En elle il y a une lumière qui dépasse la lumière du soleil des milliers et des milliers de fois.

11. — L'ange du Seigneur le conduisit et lui fit voir un palais extrêmement grand, dans lequel étaient trois cents colonnes de marbre. Dans ce palais les gardes étaient ornés et ceints de ceintures d'or et de pierres précieuses. Dans ce palais demeuraient cent soldats. Ils étaient ornés et ceints de ceintures d'or. La hauteur de chaque colonne était de cinq cents coudées. Il n'y a rien de semblable dans le monde. Je dis à l'ange : « A qui est ce grand palais? En effet, personne d'entre les hommes de ce monde ne pourrait construire un palais semblable. » L'ange me dit : « O mon frère Abba Paési, tous les rois de la terre, s'ils étaient réunis avec tous leurs sujets, ne pourraient pas payer le prix * d'une seule de ces trois cents colonnes qui supportent ce palais. » Quant à moi, en voyant ceci, je fus étonné et je glorifiai le Seigneur.

* P.
103 r° c.

ሰላም : እብል : ለዘዘ.አክ : ናላ ።
 በተሰቀሮ : መጥባሕት : ዘሐመ : ወለነድ : በነበልባላ ።
 ኤሲ : ክሉል : በትርሲተ : ብርሃን : ቀጸላ ።
 ወሰላም : ለእኅትክ : ቲክላ ።
 ዘቅብዔ : ማርያም : ዕፍረተ : ተቀብዔ : አባላ ።

ሰላም : ለክሙ : ማኅበራን : ቲክላ : ወኤሲ ።
 አንስት : ዘምስለ : ብእሲ ።
 አምሳለ : አበውየ : አነ : አመ : ነግድ : ወራላሲ ።
 ከመ : ታንግፋኒ : እምዘ : ያጸንሐኒ : ከዮሲ ።
 ውስተ : ኃይልክሙ : ልብየ : እሬሲ ።

2. በተሰቀሮ] A በተሰቀሮ. — 3. ክሉል] O ንኩል. — 5. ዘቅብዔ] P ዘቀብዔ. — *ib.* ዕፍረተ] A ዕፍረት. — *ib.* ተቀብዔ] A *om.* — 6. ማኅበራን] O ማኅበራን *sic*; A ማኅበራ. — 8. አነ] A *om.* — *ib.* አመ] P ከመ. — *ib.* ወራላሲ] O *om.* ወ. — 10. ኃይልክሙ] O ኃይልክ. — *ib.* እሬሲ] O እራሲ.

10. SALÂM A ABBA PAËSI ET A SA SŒUR THÈCLE.

Je dis salut à ton cerveau,
 Qui souffrit par la perforation du couteau et par les flammes ardentes,
 Paési, toi qui fus couronné d'une parure de lumière comme d'un diadème.
 Salut à ta sœur Thècle,
 Dont les membres furent oints de l'huile parfumée de Marie (Mâryâm).

11. SALÂM AUX COMPAGNONS D'ABBA PAËSI ET DE SA SŒUR THÈCLE.

Salut à vous compagnons de Thècle et de Paési,
 Femmes et hommes.
 Vous êtes l'image de mes parents, alors que je suis étranger et pèlerin.
 Afin que vous m'arrachiez au serpent qui me tend des embûches,
 Je mets mon cœur sous votre puissance.

1. — ወበዛቲ፣ ፅለት፣ ካዕበ፣ አዕረፈ.፣ ዮሐንስ፣ ዘደማስቆ፥

2. — እስመ፣ ዝንቱ፣ ቅዱስ፣ ኮነ፣ ወልደ፣ መንሱር፣ እምክቡራኒሃ፣ ወዓበዩ
 ታ፣ ለደማስቆ፣ ወተሐፅነ፣ በጥበብ፣ ወበፈረሃ፣ እግዚአብሔር፥ ወተምህረ፣ ትምህር
 ተ፣ ፈላስፋ፣ እመምህሩ፣ ቍልህሩ፣ ቍገማ፣ መነኮስ፣ ፊሎሶፍ፣ ዘቆረሊ፥ ወሶ
 5 በ፣ ፈጸመ፣ ትምህርቶ፣ ተሰአሎ፣ ቍገማ፣ ለመንሱር፣ አባ፣ ዮሐንስ፣ ወሐረ፣
 ምኔተ፣ ቅዱስ፣ ማሪ፣ ሰማዕት፣ ሳባ፥ ወሶበ፣ ሐረ፣ አዕረፈ፣ አቡሁ፣ ኮነ፣ ጸሓፊ፥
 ለመከራንን፣ ሀገር፣ ወኢዮሩብእ፣ እምኔሁ፣ ምሥጢሮ፥ ወበወእቱ፣ መዋዕል፣ ተን
 ሥእ፣ ቁስጠንጢኖስ፣ ወልደ፣ * ልዮን፣ ዓላዊ፣ ወተዋባኤ፣ ሥዕላት፣ አምላካዊያ
 ት፣ ወዞክ፣ አብያተ፣ ክርስቲያናተ፥ ወዝንቱ፣ ቅዱስ፣ አባ፣ ዮሐንስ፣ እንዘ፣ አል
 10 ቡቱ፣ መዓርገ፣ ሢመት፣ ዘቤተ፣ ክርስቲያናት፣ ዩፌኑ፣ መጽሐፈ፣ መልእክት፣ ኅበ፥

* P.
104 r. a.

1. ante ዮሐንስ A add. አባ፣ ቅዱስ፣ ወንጌሕ፣ አባ. — 2. እስመ] O ውስተ. — ib. ቅዱስ] O ቅዱ
 ሳን. — 2-3. ወዓበዩታ] O ወአብየት sic. — 4. ቍልህሩ] A om. — ib. ፊሎሶፍ] O, A ፈልሶፍ.
 — ib. ዘቆረሊ] O ዘቆረላ; A ዘቃረሊ. — 5. ትምህርቶ] O, A ትምህርተ. — ib. ተስአሎ] O ተስአ
 ሎ. — 6. ሐረ] O, A om. — 6-7. ኮነ፣ ጸሓፊ፣ ለመከራንን] P ኮነ፣ ጸሓፊ፣ ለመከራንን; A ኮነ፣ ፈጸ
 መ፣ ትምህርተ፣ ለመከራንን. — 7. እምኔሁ] O እምኔሁሙ. — ib. ምሥጢሮ] O ምሥጢረ. — 8. ወተዋ
 ባኤ፣ ሥዕላት] O ወተዋሒ፣ sic ስለተ sic; A ተዋባኤ፣ ስእላት. — 8-9. አምላካዊያት] O, A አምላካዊት.
 — 9. ወዞክ] A ወዞኮ. — ib. አብያተ፣ ክርስቲያናተ] O አብያተ፣ ቤተ፣ ክርስቲያናት. — ib. ወዝንቱ] A
 ወዝንቱስ. — ib. አባ] O, A om. — 10. ሢመት] O ሢመቱ. — ib. ዘቤተ፣ ክርስቲያናት] O ዘቤተ፣ ክርስ
 ቲያን. — ib. ዩፌኑ] P, O ወዩፌኑ; A ዩፈኑ. — ib. መጽሐፈ] A መጽሐፍተ. — ib. መልእክት] A om.

12. MORT DE SAINT JEAN DAMASCÈNE.

1. Incipit. — 2. Saint Jean défend le culte des saintes images. — 3. On lui coupe la main droite. — 4. La Sainte Vierge lui remet sa main. — 5. Il entre au monastère de Mar-Saba. — 6. Il compose des lamentations sur la mort d'un moine. — 7. Il est ordonné prêtre. — 8. Il poursuit sa lutte pour les saintes images.

1. — En ce jour aussi mourut Jean Damascène (Yohannès za-Damàsço).
 2. — Ce saint était fils de Mansour, l'un des nobles et des grands person-
 nages de Damas. Il fut élevé dans la sagesse et dans la crainte du Seigneur.
 Il fut instruit de l'enseignement des philosophes par son maître Quelhierou-
 Quezmâ, moine, philosophe, disciple de Cyrille (Qorili). Lorsqu'il eut terminé
 son enseignement, Quezmâ demanda à Mansour qu'Abba Jean se fit moine.
 Abba Jean alla au couvent du saint martyr Mar-Saba (Mâri-Sâbâ). Lorsqu'il
 y fut allé, son père mourut. Il devint le secrétaire du juge de la ville. Il ne lui
 cacha pas ses secrets. En ces jours-là se leva Constantin (Quas'aujinos), fils
 de* Léon (Leyon), l'hérétique, qui faisait la guerre aux images divines. Il
 bouleversait les églises. Ce saint Abba Jean, alors qu'il n'avait pas les degrés

* P.
104 r. a.

ክሎሙ : መገደምናን : እንዘ : ያጸንዖሙ : በገይማኖት : ርትዕት : ከመ : ይስግዱ : ለ ሥዕላት : ቅዱሳት : እንዘ : ያመጽእ : ሎሙ : ስምዓ : እመጸሕፍት : አምላካዊያት ።

3. — ወሶበ : ሰምዓ : ዘንተ : ንጉሥ : ዓላዊ : ሐቀየ : ስነኒሁ : ላዕሌሁ : ወአም ጽእ : ጸሓፌ : ወአጽሐፎ : በአምሳለ : ብርዓ : ዮሐንስ : ወፈነው : ኅበ : መከንን : ደ ማስቆ : እንዘ : ያስተዋደዮ : ለዮሐንስ : እስመ : ዮሐንስ : ዘሀሎ : ኅበክ : ፈነው : ሊ 5 ተ : ዘንተ : ክታቦ : ከመ : እጸባእ : ምስሌክ : ወእማህርክ : ሀገረክ ። ወሰሚዖ : ቃሎ : አምነ : ወመተሮ : እዴሁ : ዘየማን : ለቅዱስ : ዘኮነ : ይጽሕፍ : ባቲ ።

4. — ወነሚኦ : እዴሁ : ሐረ : ቅዱስ : ዮሐንስ : ኅበ : ሥዕላ : ለእግዝእትነ : ማ ርያም : ወሰአለ : በአንብዕ : ጽፉቅ : እንዘ : ይብል : ኦእግዝእትየ : አኮነ : ሶበ : ተ ገባዕኩ : በእንተ : ሰጊድ : ለሥዕልኪ : በጽሐኒ : ዝንቱ : ወደእዜኒ : ፈውሰኒ : በጸሎ 10 ትኪ : ወበተአምርኪ ። ወሶበ : ኖመ : ንስቲተ : አስተርአየቶ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : በክልኤ : ማርያም : ወሚጠት : እዴሁ : ከመ : ቀዳሚ : ወነቂሆ : አእከታ : ለእግዝእትነ : ማርያም ።

1. ርትዕት] O om. — 1-2. ሥዕላት : ቅዱሳት] O ለስዕልት : sic ቅድስት. — 2. ሎሙ] O om. — ib. አምላካዊያት] O, A አምላካዊት. — 3. ሐቀየ] O, A ሐቀየ. — 4. በአምሳለ] O በአምሳሎ. — 5. ያስተዋደዮ] O ያስተዋደደዮ. — ib. እስመ : ዮሐንስ] P om.; A እስመ : ለዮሐንስ. — ib. ዘሀሎ] O om. ዘ. — 6. እጸባእ] O እጽባእ; A እገዕ. — ib. ወእማህርኪ] A ወእምህርኪ sic. — ib. ሀገረኪ] O ሀገርኪ. — 7. post አምነ A add. ህቃዘ. — ib. ወመተሮ] A ወተመትረት. — ib. ለቅዱስ] O ለዮሐንስ; A በቅ ዱስ. — 8. ወነሚኦ : እዴሁ : ሐረ : ቅዱስ : ዮሐንስ] A ወነሚኦ : ቅዱስ : እዴሁ : ዮሐንስ : ሐረ. — 8-9. ሥዕላ : ለእግዝእትነ : ማርያም] O ሥዕል : እግዝእትነ : ማርያም; A ሥዕል : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያ ም. — 9. ወሰአለ] A ወሰአላ. — ib. ንስቲ : ይብል] A om. — 12. በክልኤ] O, A om. — 13. ለእግዝእ ትነ : ማርያም] O, A ለእግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም.

de l'ordination ecclésiastique, envoya une lettre à tous les fidèles, en les fortifiant dans la foi droite; il les exhorta à adorer les images saintes, en leur apportant le témoignage des Écritures divines.

3. — Lorsque le roi hérétique apprit cela, il grinça des dents contre lui, fit venir un scribe, le fit écrire à la manière de l'écriture de Jean et envoya l'écrit au préfet de Damas, en accusant Jean. Il disait au préfet : « Jean qui se trouve auprès de toi m'a envoyé ce billet, afin que je te fasse la guerre et que je pille ta ville. » Ayant entendu cette parole, le préfet y crut. Il coupa la main droite du saint, avec laquelle il écrivait.

4. — Ayant pris sa main, saint Jean alla vers l'image de Notre-Dame Marie. Il pria avec de grosses larmes, en disant : « O ma Dame, n'est ce pas lorsque j'ai lutté pour l'adoration de ton image, que m'est arrivé ceci? Maintenant guéris-moi par ta prière et par tes miracles. » Lorsqu'il eut dormi un peu, lui apparut Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm), deux fois vierge. Elle lui remit la main comme auparavant. S'étant réveillé, il remercia Notre-Dame Marie.

5. — ወሐረ : ጎበ : ምኒተ : ማሪ : ሳባ : ወመንኩሰ : ጎበ : አበ : ምኒት : ወአበ : ምኒትሰ : መጠዎ : ለአረጋዊ : መንፈሳዊ : ከመ : ይምህር : * ሥርዓተ : ምንኩስ ፍ : ወይቤሎ : አረጋዊ : አወልድየ : ኢትግበር : ምንተኒ : እምትምህርትከ : አፍአዊ ት : ዘቀዲሙ : ዳእሙ : ተመሐር : አርምሞ : ወእምብዝኃ : ትሕትናሁ : የሐንስ : ሞ

* P. 104 r° b.

6. — ወበአሐቲ : እመዋዕል : አዕረፈ : አረጋዊ : እመንኩሳት : ወሀለዎ : እኑ : ወሰአሎ : ለየሐንስ : ከመ : ያውዕእ : ሎቱ : ሰቆቃወ : ወቃለ : ብካይ : በእንተ : እኅሁ : ወይቤሎ : የሐንስ : እፈርህ : እምትእዛዘ : መምህርየ : አረጋዊ : ወይቤሎ : ኢይክሥት : ለመኑሂ : ወሶበ : አስተብቀሥ : ብዙኃ : ደረሰ : ሎቱ : ሰቆቃወ : ዘጥ

7. — ወሶበ : ሰምዓ : መምህር : ተምዕዓ : ላዕሌሁ : ወሰደዶ : እማጎደሩ : ወተማጎፀን : የሐንስ : ጎበ : ኩሎሙ : አዕሩግ : ወሶበ : አገበርዎ : ለአረጋዊ : ይቤሎሙ : ለእመ : ከዕተተረ : ቤተ : ማይ : ዘመንኩሳት : እምህር : ወሰሚያ : የሐንስ : ገብረ :

1. ወሐረ] A ወሐረት. — ib. ጎበ : ምኒተ] O ጎበ : አበ : ምኒት; A ወስተ : ምኒተ. — ib. ጎበ] P, A om. — 2. ከመ] A om. — 4. ዘቀዲሙ] O om. — ib. ዳእሙ] A ጣሎ. sic. — ib. እርምሞ] O አርሞዎ sic; A እርምም sic. — 6. ወበአሐቲ] O om. n. — ib. እመንኩሳት] O, A እምነ : መንኩሳት. — ib. መዛዎ] A መሰወ. — ib. እኅ] P እኅ sic; A እኅወ. — 7. ወቃለ] O ወቃለ. — 8. ወይቤሎ] A om. — 9. ኢይክሥት] P, A ኢይክሥት. — ib. ለመኑሂ] A om. n. — ib. ወሶበ] A om. — 9-10. ዘጥቀ] O ወጥቀ. — 10. ማጎዘኒ] O ማጎዘኒት; A ማጎዘኒት. — ib. ለዘይሰም] A ለዘይሰምዓ. — 11. ሰምዓ] O om. — ib. ተምዕዓ] O ወተምዕዓ; A ተምዓ. — ib. ወሰደዶ] O ወሰደዶ. — 12. አገበርዎ] A አገበርዎ. — ib. ante ይቤሎሙ O add. ወ. — 13. ዘመንኩሳት] O ለመንኩሳት sic; A ለመንኩሳት. — ib. ወሰሚያ] O ወሰሚያሙ. — ib. ante የሐንስ A add. አሳ. — ib. ante ገብረ A add. ኢ.

5. — Il alla au couvent de Mar-Saba et se fit moine auprès du supérieur du couvent. Le supérieur du couvent le remit à un vieillard spirituel, afin qu'il lui enseignât * la règle monastique. Le vieillard lui dit : « O mon fils, ne fais rien de ton enseignement étranger d'autrefois, mais apprends à garder le silence. » Par la grandeur de son humilité Jean vainquit l'orgueil de Satan (Saytân).

* P. 104 r° b.

6. — Un jour, mourut un vieillard d'entre les moines. Il avait un frère. Celui-ci demanda à Jean de lui composer des lamentations et des paroles plaintives au sujet de son frère. Jean lui dit : « Je crains l'ordre de mon maître, le vieillard. » Le frère lui dit : « Je ne révélerai cela à personne. » Lorsqu'il l'eut supplié beaucoup, Jean lui composa des lamentations qui étaient fort attristantes pour qui les entendrait.

7. — Lorsque son maître apprit cela, il se lâcha contre lui et le chassa de sa demeure. Jean se réfugia auprès de tous les vieillards. Lorsqu'ils eurent forcé le vieillard à le reprendre, celui-ci leur dit : « S'il nettoie les latrines des moines, j'aurai pitié de lui. » Ayant entendu cela, Jean fit

በከመ : አዘዘ : ወርእዮ : ለዮሐንስ : ውእቱ : አረጋዊ : ትሩፋቲሁ : ተቀበሎ : ወአብ
 አ : ውስተ : ቤቱ ። ወእምዝ : አዘዘቶ : እግዝእትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም ። ለ
 አረጋዊ : ከመ : ይኅድሃ : ወይድርስ : ድርሳናተ : ወሀሎ : ድርሳናቲሁ : እስከ : የም ።
 ወሊቀ : ጳጳሳት : ዘአዮሩሳሌም ። ሜሞ : ቀሲሰ : ለዮሐንስ : ዘእንበለ : ፈቃዱ ።

8. — ወነበረ : እንዘ : ይትጋድል : በእንተ : ሥዕላት : ቅዱሳት : ወገደማኖት : ር
 ትዕት : እንዘ : ይዘለፎሙ : ለነገሥት : ወለመኳንንት : እስከ : በጽሐ : ኅበ : ርስዕና ።
 ጥሉል : ወሶበ : በጽሐ : ተስዕረ : * እምግለም : ወፈለሰ : ኅበ : ክርስቶስ : ዘአፍቀሮ ።
 በረከቱ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

* P.
 104 1° c.

ሰላም : እብል : እንዘ : እነግር : ጽድቆ ።

ለዮሐንስ : ዘደማስቆ ።

ሶበ : መምህሩ : አረጋዊ : እምደሪሰ : ድርሳናት : አስተረጎቆ ።

10

1. አዘዘ] O, A አዘዘ. — *ib.* ለዮሐንስ : ውእቱ] A *om.* — *ib.* post ተቀበሎ O, A *add.* በፍ
 ሥሐ. — 1-2. ወአብአ] A ወአብአ. — 3. ወይድርስ] A *om.* — *ib.* ድርሳናተ] O ድርሳናት. —
 5. ይትጋድል] P ይትጋድል *sic.* — *ib.* በእንተ] A እንበይን. — *ib.* ሥዕላት] O በእላተ. — 6. ይዘለፎሙ] P
 ይዘለፎሙ *sic.* — *ib.* እስከ : በጽሐ] O *om.*; A ወሶበ : በጽሐ. — 7. ወሶበ : በጽሐ : ተስዕረ] P, O *om.*
 ወ; A ወተሥዕረ. — 8. በረከቱ — ለኅላመ : ዓለም] O በረከቱ : ትኩን : ለፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን ፣
 ለኅላመ : ዓለም ፣ አሜን; A በረከቱ : ቅድስት : ተሃሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለኅላመ : ዓለም; le
 nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ተሃለ : አዮስ se trouve
 sur un grattage — 10. ለዮሐንስ] A *om.* ለ. — 11. አረጋዊ] P አራጋዊ *sic.* — *ib.* እምደሪሰ] A
 እምደሪሰ. — *ib.* ድርሳናት] O, A ድርሳን. — *ib.* አስተረጎቆ] O, A አስተረጎቆ *sic.*

comme le vieillard avait ordonné. Ayant vu les vertus de Jean, ce vieillard
 alla au-devant de lui et l'introduisit dans sa maison. Alors Notre-Dame la
 Sainte Vierge Marie ordonna au vieillard de le laisser composer des ser-
 mons. Ses sermons existent encore aujourd'hui. Le patriarche de Jérusalem
 (Iyarousâlem) ordonna Jean prêtre malgré sa volonté.

8. — Il continua à lutter pour les images saintes et la foi droite, en
 reprenant les rois et les magistrats, jusqu'à ce qu'il parvint à une verte
 vieillesse. Lorsqu'il y fut parvenu, il se détacha * du monde et émigra vers
 le Christ qu'il aimait.

* P,
 104 1° c.

Que sa bénédiction sainte soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les
 siècles des siècles.

Je dis salut, en exposant sa sainteté,

À Jean Damascène.

Lorsque son maître, le vieillard, l'eut empêché de composer des
 sermons,

III. — Propre.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ.፡ አብ፡ ቅዱስ፡ ወንጹሕ፡ መምህረ፡ ትሩፋት፡ አባ፡ ተክለ፡ አልፋ፡ ዘደብረ፡ ዲግ፡ ሊቀ፡ ምኒት፡

2. — ወዝንቱስ፡ ቅዱስ፡ መንኰስ፡ እንዘ፡ ንኡስ፡ ውኡቱ፡ ወተጋደለ፡ ብዙኃ፡ በጾም፡ ወበጸሎት፡ ወደገብር፡ ሰጊደ፡ እስከ፡ ይውሕዝ፡ ሐፋ፡ ከመ፡ ማይ፡ ወደቡብዎ፡ ምጽዋተ፡ ለነዳደን፡ ወለምስኪናን፡ ነሎ፡ ዘአጥረዩ፡ እስከ፡ ልብሱ፡ ወመንጻፋ፡ ወወዕኦ፡ ስሙዓቱ፡ በነሎ፡ ምድረ፡ ጎዣም፡ ወውስተ፡ ነሎ፡ በሓውርተ፡ ኢትዮጵያ፡

3. — ወተብህለ፡ በእንቲአው፡ ወነጻሮ፡ ሄመነኮስ፡ እንዘ፡ የዓርግ፡ መልዕልተ፡ ወእንዘ፡ ይወርድ፡ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ተክለ፡ አልፋ፡ ውስተ፡ ምድር፡ ነጻሮ፡ ለውኡቱ፡ መነኮስ፡ ወአውገዛ፡ ከመ፡ ኢይንግር፡ ለመኑሂ፡ ዘእንበለ፡ እምድኅረ፡ ሞቱ፡ ፈሪሆ፡ ውዳሴ፡ ከንቱ፡

4. — ወአርአዩ፡ እግዚአብሔር፡ በአደዊው፡ ብዙኃ፡ ተአምረ፡ ወመንክረ፡ ዘኢይትኃለቀ፡ በሕይወቱ፡ ለአለ፡ ይጸውው፡ ስሞ፡ ወደትመኃ፡ በጸሎቱ፡

1. ወበዛቲ፡ ፅለት] cette commémoration est propre à A.

III. — Propre.

15. MORT D'ABBA TAKLA-'ALFĀ, SUPÉRIEUR DU MONASTÈRE DE DIMĀ.

1. Incipit. — 2. Piété d'Abba Takla-'Alfā. — 3. Son horreur des louanges du monde. — 4. Abba Takla-'Alfā accomplit de nombreux prodiges pendant sa vie. — 5. Sa mort. — 6. Miracles opérés à son tombeau.

1. — En ce jour aussi mourut le Père saint, pur, docteur, plein de vertus, Abba Takla-'Alfā, supérieur du monastère de Dimā.

2. — Ce saint se fit moine, alors qu'il était jeune. Il pratiqua beaucoup l'ascèse par le jeûne et par la prière. Il faisait des génuflexions, jusqu'à ce que sa sueur coulât comme de l'eau. Il donna en aumône aux pauvres et aux malheureux tout ce qu'il possédait, jusqu'à son vêtement et sa couverture. Sa renommée se répandit dans tout le territoire de Godjam (Guajām) et dans toutes les provinces d'Éthiopie (Ityopyā).

3. — Il est dit ceci à son sujet. Un moine vit saint Takla-'Alfā monter dans les hauteurs et descendre à terre. Takla-'Alfā remarqua ce moine. Il lui défendit sous peine d'interdit de raconter ce fait à quiconque, sauf après sa mort, car il craignait les vaines louanges.

4. — Le Seigneur fit voir par son intermédiaire de nombreux miracles et d'innombrables prodiges, pendant sa vie, à ceux qui invoquaient son nom et se recommandaient à sa prière.

5. — ወደወየ ፡ ንስተተ ፡ ወአፅረፈ ፡ በሰላም ።

6. — ወእምድኅረ ፡ ሞቱ ፡ ይተከሠት ፡ ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ውስተ ፡ መ
ቃብሪሁ ፡ እስከ ፡ የም ።

ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የገሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጸዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡
አሜን ።

አመ ፡ ሸለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ ፡ ኡብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ጃአምላክ ።

7. 8] A om.

5. — Il fut un peu malade et il mourut en paix.

6. — Après sa mort, des miracles et des prodiges se sont manifestés à son tombeau jusqu'à aujourd'hui.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son cher Se'ela-Syon pour les siècles des siècles. Amen.

LE 9 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive** — 1. Mort d'Abba Pamim, le confesseur (*récit*) : A (93 v° b-95 r° b); P (104 r° c-105 v° a); O (13 r° c-14 v° a); A (94 r° b-95 r° b); T (117 r° b — 119 r° a). — II. **Revision ou Vulgate**. — 2. *Salém* à Abba Pamim, le confesseur : P (105 v° a); O (14 v° a); A (95 r° b). — 3. *Mémoire* de la mort de Badalomyà, de Romyà et de Zacharie, le moine : P (105 v° a); O (14 v° a); A (95 r° b).

I. — Recension primitive.

I. MORT D'ABBA PAMIM, LE CONFESSEUR.

1. Incipit. — 2. Abba Pamim se fait moine. — 3. Il refuse de rentrer dans le monde. — 4. Il confesse sa foi et endure de cruels supplices. — 5. A l'avènement de l'empereur Constantin, il est délivré de prison. — 6. Il demeure dans un monastère situé hors des murs d'Aschmounaïn. — 7. Le diacre Jean est faussement accusé d'entretenir des relations coupables avec l'impératrice. — 8. Condamné à mort, il échappe miraculeusement à ses bourreaux. — 9. Grave maladie de l'impératrice. — 10. Elle va trouver Abba Pamim. — 11. Elle est guérie par lui. — 12. Le diacre Jean est nommé patriarche de Constantinople. — 13. Abba Pamim chasse les Ariens de son voisinage. — 14. Sa mort et ses funérailles.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — በዛቲ፡ ዕለት፡ አዕረፈ. ፡ ቅዱስ ፡ በአሚን ፡ ተአማኒ ፡ ዘካህ ፡ ሰማዕተ ፡ ዘ
አንበለ ፡ ክዕወተ ፡ ደም ።

2. — ዝገቱ፡ ቅዱስ ፡ ካነ ፡ እምኔተ ፡ ደቂቀ ፡ ሐሂብ ፡ እምደወለ ፡ እስሙናደነ ፡
እምብሔረ ፡ ግብጽ ፡ ቅሩብ ፡ እምሀገረ ፡ ተርሳ ። ወካነ ፡ መጋቤሁ ፡ ለጅብእሲ ፡ ባዕል ፡
ወካነ ፡ ፍቁረ ፡ በኅብ ፡ ነሉ ፡ በእንተ ፡ ንጽሕናሁ ፡ ወጽድቁ ። ወካነት ፡ ብእሲቱ ፡ ለው
እቱ ፡ ባዕል ፡ ታረቅር ፡ ለቅዱስ ፡ በአሚን ፡ ወተአምኖ ፡ ፈድፋድ ። ወሐለዩ ፡ ቅዱስ ፡
በአሚን ፡ በእንተ ፡ ማኅለቅተ ፡ ዝገቱ፡ ግለም ፡ ወኅደገ ፡ መልእክቶ ፡ ለውእቱ ፡ ባዕ
ል ፡ ወሐረ ፡ ኅብ ፡ ደብር ፡ ዘውስተ ፡ ደእቲ ፡ ምኔት ፡ ወመንክሰ ፡ ወስቲታ ።

3. — ወዕብ ፡ ሰምዓ ፡ ወእቱ ፡ ባዕል ፡ ከመ ፡ ቅዱስ ፡ በአሚን ፡ ኅደገ ፡ ወሐረ ፡
ሐዘነ ፡ ፈድፋድ ፡ ወነሥእ ፡ ለብእሲቱ ፡ ምስሌሁ ፡ ወሐሩ ፡ ኅቤሁ ፡ ወሰአልዎ ፡ ከመ ፡
ደትመዩጥ ፡ ኅቤሁሙ ፡ ወደቤልዎ ፡ እስመ ፡ ንሕነ ፡ ኢደትከሀለነ ፡ ከመ ፡ ንትፈለጥ ፡

1. ante በዛቲ A *add.* ወ. — *ib.* ቅዱስ ፡ በአሚን] P, O ቅዱስ ፡ አባ ፡ በአሚን; A አባ ፡ ቅዱስ ፡
በአሚን. — *ib.* በዛን] O *om.* II. — 3. ante እምደወለ A *add.* ወ. — *ib.* እስሙናደነ] A እስሙናደ
ን. — 4. ቅሩብ] O *om.* — *ib.* ተርሳ] P ቱርስ; O ቱርስ; A ተሰሳ. — *ib.* መጋቤሁ] P መጋቢሁ. —
ib. ለጅብእሲ ፡ ባዕል] P ለጅባዕል ፡ ባእሲ. — 5. ፍቁረ ፡ በኅብ ፡ ነሉ] P, O በኅብ ፡ ነሉ ፡ ፍቁረ; A
ፍቁረ ፡ በኅብ ፡ ነሉ. — *ib.* ንጽሕናሁ] P ትሕትናሁ. — 6. ታረቅር] P ያረቅር. — *ib.* ante ለቅዱስ
P *add.* ፈድፋድ. — *ib.* ለቅዱስ ፡ በአሚን] O ለአባ ፡ በአሚን; A ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በአሚን. — *ib.* ወተአምኖ
— በአሚን] O, A *om.* — *ib.* ፈድፋድ] P *om.* — 7. ante በአሚን P *add.* አባ. — *ib.* በእንተ]
O *om.* — *ib.* ዝገቱ] O *om.* — 7-8. post ባዕል A *add.* ከመ ፡ ቅዱስ ፡ በአሚን. — 8. ወስቲታ] P,
O, A ወስቲቲ. — 9. ሰምዓ] O *om.* — *ib.* ወሐረ] A, O *om.* ወ. — 10. ሐዘነ] A ወሐዘነ;
la lettre *h* est en surcharge; P, O, A ወሰኅ. — 5ዘነ. — *ib.* ወነሥእ] A ወነሥእ. — *ib.* ለብእሲ
ሲቱ] A ለውእቱ ፡ ባእሲ. — *ib.* post መልእክቶ P, O, A *add.* ለቅዱስ. — 11. ኢደትከሀለነ] O ኢደትከሀ
ለነ; A *om.* ኢ. — *ib.* ከመ ፡ ንትፈለጥ ፡ እምኔነ ፡ ግሙረ] A ከመ ፡ ንፍልጥ ፡ እስመ ፡ ንሕነ ፡ ደትከሀለ
ነ ፡ ከመ ፡ ንፍልጥ ፡ እምኔነ ፡ ግሙረ.

1. — En ce jour mourut saint Pamim (Ba'anania), le confesseur, qui fut martyr sans effusion de sang.

2. — Ce saint était de Menêta-Daқиqа-Ḥaḍīb, du territoire de 'Esmounâyn, du pays d'Égypte (Gebṣ), près de la ville de Tarsâ. Il était l'intendant d'un homme riche. Il était aimé de tous à cause de sa pureté et de sa justice. La femme de ce riche aimait saint Pamim et avait confiance en lui extrêmement. Saint Pamim songea à la fin de ce monde. Il abandonna le service de ce riche, alla à un monastère qui était dans la laurie et s'y fit moine.

3. — Lorsque ce riche apprit que saint Pamim l'avait quitté et était parti, il fut extrêmement triste. Il prit sa femme avec lui. Ils allèrent le trouver et ils lui demandèrent de revenir chez eux. Ils lui dirent : « Pour nous, il ne nous est pas possible de nous séparer jamais de toi; nous ne te

እምኔስ ፡ ግሙራ ፡ ወኢኅኃድገስ ፡ ወይቤሎሙ ፡ አንሰ ፡ ኢዴትከሀለኒ ፡ እስመ ፡ አብጻ ፡ ስኩ ፡ ነፍስዮ ፡ * ለእግዚአብሔር ፡ ወኃደግዎ ፡ ወሖሩ ፡ እንዘ ፡ የሐዝኑ ፡ ፈድፋድ ፡ በእንተ ፡ ፍልጠቶሙ ፡ እምኔሁ ፡

* A,
94 r° a.

4. — ወተጋደለ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ተጋደሎ ፡ ዓቢየ ፡ ወተጸምዶ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ብዙኃ ፡ ዓመታተ ፡ በጾም ፡ ወበጸሎት ፡ ወበትጋህ ፡ ወኢየአክሎ ፡ ዝንቱ ፡ አላ ፡ ፈቀደ ፡ ከመ ፡ ይኩን ፡ ሰግዕተ ፡ ወዶክዓው ፡ ደሞ ፡ በእንተ ፡ ስመ ፡ እግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ወሖረ ፡ ኅበ ፡ ሀገረ ፡ አንደናው ፡ ወረከቦሙ ፡ ለብዙኃን ፡ ክርስቶያን ፡ እንዘ ፡ ይኳንንዎሙ ፡ ወተአምነ ፡ ውእቱ ፡ ካዕበ ፡ በስመ ፡ ለእግዚእነ ፡ ክርስቶስ ፡ ወከንንዎ ፡ ነኑነ ፡ ዓቢየ ፡ ወቀውፍዎ ፡ ወአውዓዩ ፡ ሥጋሁ ፡ በእሳት ፡ ወመተሩ ፡ መለዩልዮተሁ ፡ ወወደደዎ ፡ ውስተ ፡ መንኮራኩራት ፡ ወወደዩ ፡ አብትርተ ፡ ሐጼን ፡ ውስተ ፡ እሳት ፡ ወአውዓዩ ፡ ቦቱ ፡ ሥጋሁ ፡ ወኮነ ፡ ውስተ ፡ ዝንቱ ፡ ነሉ ፡ ነኑነ ፡ ጽኑዓ ፡ ወእግዚእነ ፡ ክርስቶስ ፡ ያነሥኦ ፡ ወያስተዔግዎ ፡ ወይሬስዮ ፡ ጥዑየ ፡ ዘእንበለ ፡ ሙስና ፡

1. ወኢኅኃድገስ] A om. — ib. post እስመ P, O, A add. አገ. — 1-2. አብጻዕኑ] P, A አብጻ ስኩ. — 3. ፍልጠቶሙ] P, O, A ተፈልጠሙ. — ib. post እምኔሁ P add. ወኃደግዎ. — 4. ወተጋደለ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ተጋደሎ] A ወተረፈ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ተጋደለ. — ib. ዓቢየ] A ዓባየ sic; P, A ወናየ ፡ ወባቢየ; O ወናዩ ፡ ወዓቢዩ. — 5. ወበትጋህ] A om. n. — ib. ወኢየአክሎ] P, A ወኢእክሎ; O ወኢክሎ sic. — ib. ዝንቱ] A om. — 6. ይኩን] A ወይከኖሙ sic. — 7. አንደናው] A አደናው sic; P, A አንደናው; O አነደናው. — 8. ይኳንንዎሙ] A ይኳንኖሙ. — ib. ወተአምነ] P, O, A ወተአመነ. — ib. ውእቱ ፡ ካዕበ ፡ በስመ ፡ ለእግዚእነ] P በእንተ ፡ እግዚእነ; O, A ውእቱ ፡ በእግዚእነ. — ib. ante ክርስቶስ P, O add. ኢየሱስ. — 10. መለዩልዮተሁ] A መልዩልዮተሁ sic. — ib. መንኮራኩራት] P, O መንኮራኩር. — ib. ወወደደዎ] P, O, A ወሐርሳጥ. — ib. አብትርተ] P, O, A አብትረ. — 11. ውስተ ፡ እሳት] P, O, A በእሳት. — ib. ቦቱ ፡ ሥጋሁ] A በእሳት ፡ ሥጋሁ. — ib. ወኮነ ፡ ውስተ ፡ ዝንቱ ፡ ነሉ ፡ ነኑነ ፡ ጽኑዓ] P, O, A ወበዝንቱ ፡ ነሉ ፡ ነኑነ ፡ (O ነኑነዮት) ነኑ ፡ (O ነኑ; A om.) ጽኑዓ. — 12. ante ክርስቶስ P, A add. ኢየሱስ. — ib. ወያስተዔግዎ ፡ ወይሬስዮ] A ፊ est en surcharge; P, O, A om. — 13. ዘእንበለ] A ዘእንበለ sic.

laisserons pas. » Il leur dit : « Pour moi, il ne m'est pas possible, de retourner chez vous, car je me suis voué moi-même * au Seigneur. » Ils le laissèrent et s'en allèrent, en étant extrêmement tristes à cause de leur séparation d'avec lui.

* A,
94 r° a.

4. — Ce saint pratiqua une grande ascèse. Il servit le Seigneur, pendant de nombreuses années, par le jeûne, par la prière et par les veilles. Cela ne lui suffit pas. Il voulut devenir martyr et verser son sang pour le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. Il alla à la ville d'Antioché ('Andénâw). Il trouva beaucoup de chrétiens qu'on suppliciait. Il confessa lui-même aussi le nom de Notre-Seigneur le Christ. On le supplicia de grands supplices : on le flagella; on brûla son corps dans le feu; on coupa ses membres; on le mit dans des roues; on mit des barres de fer dans le feu et on brûla son corps avec elles. Il fut ferme dans tous ces supplices. Notre-Seigneur le Christ l'exalta, lui donna courage et le rendit sain et sauf, sans lésion.

5. — ወእንዘ : ውእቱ : ከመዝ : ዩትኳንን : ሐልቀ : አምልኮ : ጣዖታት : ወንግሠ : ቁስጠንጢኖስ : ጻድቅ : ወአዘዘ : ከመ : ያውዕእምሙ : ለክሎሙ : ክርስቲያን : እለ : ሙቁሓን : በእንተ : ስሙ : ለክርስቶስ ። ወአስተርአዮ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ለቅዱስ : በአሚን : ወአዘዘ : ከመ : ዩሐር : ኅበ : ክሎሙ : ቅዱሳን : እለ : ውስተ : አብ ያተ : መዋቅሕት : ወያጠይቆ * ሙ : ከመ : ውእቱ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ኅለቆሙ : 5 እምኅላቆሙ : ለሰማይታት : እለ : ተሰምዮ : ተአማንያን ። ወንገሥስ : ቁስጠንጢኖስ : አዘዘ : ከመ : ያምጽኢ : እምኔሆሙ : ፎወፀፀ ። ወኮነ : እምውስቲቶሙ : አባ : ኖብ : ተአማኒ : ወሐሩ : ኅቤሀ ።

6. — ወቅዱስስ : በአሚን : ኅደረ : ውስተ : ደብር : ዘአፍኣ : ሀገረ : እስሙና ያን : ወወሀቦ : እግዚአብሔር : ጸጋ : ዓቢያ : ወኮነ : ዩፌውሶሙ : ለክሎሙ : ድውያ 10 ን : ወተሰምዓ : ዜናሁ : ውስተ : ክሎ : በሓውርት ።

1. ውእቱ] P, O, A om. — ib. ዩትኳንን] A om.; A ዩትኳንን. — 2. ያውዕእምሙ] O ያምጽእም ሙ. — ib. ለክሎሙ : ክርስቲያን : እለ : ሙቁሓን : በእንተ] P ለክሎሙ : ሙቁሓን : ክርስቲያን : እለ : ሞ ቅሑሙ : ዲዮቅልጥኖስ : በእንተ; O ለሙቁሓን : ክርስቲያን : እለ : ሞቅሕምሙ : ለዲዮቅልጥኖስ : በእንተ; A ለክሎሙ : ሙቁሓን : sic ክርስቲያን : ከመ : ያምቅሕምሙ : ለዲዮቅልጥኖስ : በእንተ. — 3. ለክርስቶስ] P ለእግዚእነ : ኢዮስ : ክርስቶስ. — ib. ወአስተርአዮ : እግዚእነ : ክርስቶስ] P om.; A ወአስተርአዮ : እግዚእነ : ክርስቶስ. — 4. ante በአሚን O add. ኣባ. — ib. ዩሐር] O ዩሐር. — ib. ውስተ] A om. — 4-5. አብያተ : መዋቅሕት] P, O ቤተ : ሞቅሕ; A አብያተ : ሞቅሕ : sic ሙቁሓን. — 5. ወያጠይቆሙ] A ወያጠይቆምሙ. — ib. ከመ : ውእቱ — ለሰማይታት] O om. — ib. ውእቱ] P, A om. — ib. ante ክርስቶስ P add. ኢዮስ — ib. ኅለቆሙ : እምኅላቆሙ : ለሰማይታት] A ኅላቆሙ : sic እምኅላቆሙ : sic ለማይታት sic; P, A ምስለ : ለማይታት : ኅለቆሙ. — 6. እለ : ተሰምዮ] A ወስመዩ; O እለ : ውስተ : ተሰምዮ. — ib. ተአማንያን] P በተአማንያን; A በስሙ : ተአማንያን. — ib. ወንገሥስ] P, A, T ወሀቦ; O ወሀለም. — ib. እምውስቲቶሙ] P ምስሌሆሙ; O, A, T ህዮ : ምስሌሆሙ. — 8. ተአማኒ] P ተአማኒተ. — 9. ወቅዱስስ] O, A, T om. ስ. — ib. ante በአሚን P, O, A, T add. ኣባ. — ib. ante ኅደረ A add. ወ. — ib. ሀገረ] T ሀገር. — 10. ወኮነ : ዩፌውሶሙ] P ወኮነ : ውእቱ : ዩፌውሶሙ; O ወውእቱ : ዩፌውሶሙ; A, T ወውእቱ : ኮነ : ዩፌውሶሙ. — ib. ለክሎሙ : ድውያን] P, A, T ለድውያን; O አቦ : ለድውያን. — 11. ክሎ] T om. — ib. በሓውርት] O om.

5. — Tandis que lui-même était supplicié ainsi, le culte des idoles disparut. Constantin (Quasstantinos), le juste, régna. Il ordonna de faire sortir de prison tous les chrétiens qui étaient emprisonnés pour le nom du Christ. Notre-Seigneur le Christ apparut à saint Pamim. Il lui ordonna d'aller trouver tous les saints qui étaient dans les prisons et de les assurer * que lui-même Notre-Seigneur le Christ les compterait au nombre des martyrs, eux qui seraient appelés confesseurs. Le roi Constantin ordonna d'amener soixante-douze d'entre eux. Il y avait parmi eux Abba Nob, le confesseur. Ils allèrent vers lui.

6. — Quant à saint Pamim, il habita dans un monastère qui était hors de la ville de 'Esmounâyn. Le Seigneur lui donna une grande grâce : il guérissait tous les malades. Sa renommée se répandit dans tous les pays.

* A, 91 r° b.

7. — ወክነት፡ ንግሥት፡ ብእሲቱ፡ ለንጉሠ፡ ሮሜ፡ በጽሐ፡ ላዕሌሃ፡ ደዌ፡ ዓቢይ፡ ፈድፋድ፡ ወውእቱክ፡ እስመ፡ ሀሎ፡ በኅቤሃ፡ ጅዲያቆን፡ ፈራራ፡ እግዚአብሔር፡ ወክነ፡ ያኑብብ፡ ላቲ፡ ነሎ፡ አሚረ፡ መጽሐፈ፡ ራእይ፡ ዮሐንስ፡ ወንጌላዊ፡ ዘውእቱ፡ ኣቡቀለምሲስ፡ ወቀንአ፡ ላዕሌሁ፡ ጅእምነ፡ መገብተ፡ ንጉሥ፡ ወሐረ፡ ኅብ፡ ንጉሥ፡ ወይቤሎ፡ ኣእምር፡ ኣእግዚእይ፡ ከመ፡ ዲያቆን፡ ዮሐንስ፡ ይሰክብ፡ ምስለ፡ እግዚአብሔር፡ ንግሥት፡ ብእሲትክ፡ ወያመክኒ፡ በእንብቦ፡ መጽሐፈ፡ ራእይ፡ ዮሐንስ፡ ነሎ፡ አሚረ፡

8. — ወሶበ፡ ሰምዓ፡ ንጉሥ፡ ዘንተ፡ ሐዘነ፡ ፈድፋድ፡ ወተንሥእ፡ ሶቤሃ፡ ወቦአ፡ ወስተ፡ ጽርሐ፡ መንግሥቱ፡ ኅብ፡ ሀለወት፡ ንግሥት፡ ወረከቦ፡ ለውእቱ፡ ዲያቆን፡ እንዘ፡ ይቀውም፡ ቅድሚሃ፡ ለንግሥት፡ ወያኑብብ፡ መጽሐፈ፡ ራእይ፡ ዮሐንስ፡ ወሶቤሃ፡ አዘዘ፡ ከመ፡ ይንሥእም፡ ለውእቱ፡ ዲያቆን፡ ምስለ፡ መጽሐፍ፡ ወያ^{*} ስጥምም፡ ወስተ፡ ባሕር፡ ወነሥእም፡ ጀዕደው፡ ወእንበርም፡ ወስተ፡ ሐመር፡ ንኡስ፡ ወአስጠምም፡ ወስተ፡ ባሕር፡ ወሶበ፡ አስጠምም፡ ርእይ፡ እሙንቱ፡ ጀዕደው፡ አምሳ

* A, 94 v° a.

1. ወክነት፡ ንግሥት] P, A, T መለንግሥትስ; O መለንግሥትስ. — ib. ዓቢይ] A ዓቢይ. — 2. ante ፈድፋድ T add. ወ. — ib. ወውእቱክ — እግዚአብሔር] P, O, A, T መገንቱስ; (A, T om. ስ) ሰኑ; ሰእንተ; ጅዲያቆን; ፈራራ; እግዚአብሔር; ዘሎ; (T om. ስ) ንሌሃ; (O ህሎ; ዓቢይ; A ወዘሎ; ንሌሃ). — 2-3. ወክነ] P, O, A, T ወውእቱ; ነሃ (T om. ነሃ). — 3. ያኑብብ] O ያኑብብ. — ib. ante ነሎ፡ አሚረ O add. ነሎ፡ ሌሊተ; ወ; T add. ነሎ፡ ዘውእቱ; ነሎ፡ አሚረ; T defic. (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 117 v° b). — ib. ወንጌላዊ፡ ዘውእቱ] A om. — ib. ዘውእቱ] A ዘውእቱ. — 5. ከመ] P, O እስመ. — ib. ዲያቆን፡ ዮሐንስ] P, O ዮሐንስ; ዲያቆን; A om. ዲያቆን. — 6. ወያመክኒ] P ወያመክኒ sic; O ወያመክኒ sic. — ib. መጽሐፈ] A መጽሐፍ. — 7. post ዘንተ P, O, A add. ነገረ. — 7-8. ወቦአ] O om. — 8. ጽርሐ] O ጽርሐ. — ib. ንግሥት] O ንጉሥት sic. — 9. ቅድሚሃ] O ቅድሚሁ. — 10. ከመ] A om. — ib. ዲያቆን] P om.; T incip. — 10-11. ወያስጥምም] A አስጠምም. — 11. ወነሥእም፡ ጀዕደው] A ወሶበ፡ አስጠምም; ወነሥእም; እሎ; እደዱ. — ib. ሐመር] A ባሕር. — ib. ንኡስ] A om. — 12. ወእስጠምም፡ ወስተ; ባሕር] P, O ወሶቤሃ; አስጠምም; ወስተ; ባሕር; (O om. ወስተ; ባሕር); A om.; T ወሶቤሃ; አስጠምም; ወስተ; ሐመር. — ib. ወሶበ] T ወሶቤሃ. — ib. ወሶበ፡ አስጠምም፡ ርእይ] O ወሶበ; አስጠምም; ወርእይ. — ib. እሙንቱ] P, A om.; O, T እሎ. — ib. አምሳለ] A ምስለ.

7. — Sur la reine, femme du roi de Rome (Romé), survint une maladie extrêmement grave. Il y avait auprès d'elle un diacre craignant le Seigneur. Il lui lisait, chaque jour, le livre de la Vision de Jean (Yohannès), l'évangéliste, c'est-à-dire l'Apocalypse. Un des intendants du roi fut jaloux de lui. Il alla trouver le roi et lui dit : « Sache, ô mon maître, que le diacre Jean couche avec ma maîtresse, la reine, ta femme. Il prétexte la lecture du livre de la Vision de Jean, chaque jour. »

8. — Lorsque le roi entendit cela, il fut extrêmement triste. Il se leva aussitôt et entra dans la chambre royale où se trouvait la reine. Il trouva le diacre se tenant debout devant la reine et lisant le livre de la Vision de Jean. Aussitôt il ordonna de prendre le diacre avec son livre et de l'engloutir dans la mer. Deux hommes le prirent, le mirent dans une petite barque et l'engloutirent dans la mer. Lorsqu'ils l'eurent englouti, ces deux hommes

* A, 94 v° a.

ለ : ብእሲ : ብርሃናዊ : መስጦ : እምውስተ : ባሕር : ምስለ : መጽሐፉ : ወወሰዶ : ወአንበሮ : ውስተ : ደሴት ። ወሶበ : ርእዩ : እሙንቱ : ጀዕደው : ዘንተ : አንከሩ : ፈድፋዶ : ወሐሩ : ኅበ : አብያተ፡ሆሙ : ወኢነገርዎ : ለንጉሥ : ዘከመ : ርእዩ ።

9. — ወሶበ : ርእዩት : ንግሥት : ዘገብሩ : በውእቱ : ዲያቆን : ሐዘነት : ፈድፋዶ : ወሐብጠ : ከርሣ : ፈድፋዶ : ደዌሃ : ወነበረት : በዝንቱ : ደዌ : ፲ወጄግመተ ። ወያመጽ ስ : ላቲ : ብዙኃን : ጠቢባን : ወኢተክህሎሙ : ከመ : ዶፊውሱ : እምደዌሃ ። ወአምክራ : ጅብእሲ : ማእምር : ወዶቤላ : ለእመ : ሐርኪ : ኅበ : ቅዱሳን : እለ : ብሔር : ግብጽ : እምድኅንኪ : እምደዌኪ ። ወተንገሥአት : ሶቤሃ : ወምስሌሃ : ሰራዊት : ብዙኅ : ወበጽሐት : ኅበ : ብሔረ : ግብጽ : ወኦደት : ውስተ : አድባራት : ብዙኃት : ወአብያተ : ክርስቲያናት : ብዙኃት : ወኢተፈወሰት : እምደዌሃ ።

10

1. ብእሲ] O, A om. — ib. ብርሃናዊ] O ብርሃናዊ. — ib. ante መስጦ O add. ወረደ : መጽሐ; A, T add. ወረደ : ወ. — ib. መስጦ] O መስጦ. — 2. እሙንቱ] P om.; O, A, T እሱ. — ib. ዘንተ] O om. — ib. አንከሩ] O አንከሩ. — 3. ወኢነገርዎ] P om. ወኢ; O om. ኢ. — 4. ወሶበ : ርእዩት : ንግሥት] P, O, A, T ወንግሥትስ : (A መንግሥትስ sic) ሶበ : ርእዩት; T deflc. (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 118° a). — ib. ዘገብሩ] O ዘገብሩ; A ዘገብረት. — 5. ወሐብጠ — ወነበረት] P, O, A ወብጠ : ደዌሃ : (O om. ኅ) ሳሌሃ : ወቄስ : (O ወቄስ; A ወአቀሳስ) ከርሣ : ወነበረት : (O om. ወነበረት). — ib. ኃመተ] A ኃመት. — 5-6. ወያመጽኢ] P, O, A መጽሐ. — 6. ላቲ] P, O ኅቤሃ; A om. — ib. ብዙኃን : ጠቢባን] P ጠቢባን : ወብዙኃን; O, A ጠቢባን : ብዙኃን. — ib. ወኢተክህሎሙ] P, A ወኢክህሎ; O ወኢይክህሎ. — ib. ከመ] P, O, A om. — ib. ዶፊውሱ] P ዶፊውስጥ; O, A ዶፊውስጥ. — 6-7. ወአምክራ] A ወአምክራ. — 7. ጅብእሲ : ማእምር] O ጅግዕምር; A ጅግእምር : ብእሲ. — ib. ለእመ] A om. — 8. post እምደዌኪ] P, O, A add. ወእምንጻቤኪ. — ib. ሶቤሃ] A om. — ib. ወምስሌሃ] A om. ወ. — 9. ብሔረ] O ብሃረ sic. — ib. ግብጽ] O om. — ib. ውስተ] A om. — 10. ወአብያተ : ክርስቲያናት] P, O, A ወኅበ : አብያተ : ክርስቲያናት. — ib. ብዙኃት] P, O, A om.

virent comme un homme lumineux qui l'arrachait de la mer avec son livre, l'emmenait et le déposait dans une ile. Lorsque les deux hommes virent cela, ils furent extrêmement étonnés. Ils allèrent à leurs maisons et ne racontèrent pas au roi ce qu'ils avaient vu.

9. — Lorsque la reine eut vu ce qu'on avait fait au diacre, elle fut extrêmement triste. Son ventre enfla extrêmement. Elle fut atteinte d'une maladie et elle demeura affligée de cette maladie pendant quinze ans. On fit venir pour elle de nombreux médecins. Il ne leur fut pas possible de la guérir de sa maladie. Un homme savant lui conseilla et lui dit : « Si tu vas trouver les saints qui sont au pays d'Égypte (Gebṣ), tu seras délivrée de ta maladie. » Elle se leva aussitôt. Avec elle il y avait une escorte nombreuse. Elle parvint au pays d'Égypte. Elle visita de nombreux monastères et de nombreuses églises. Elle ne fut pas guérie de sa maladie.

10. — ወሶበ : በጽሐት : ኅበ : ሀገረ : አንደኛው : ወአለ : ርእይዋ : መኳንንት : አንከሩ : ፈድፋድ : በአንተ : ምጽኦታ ። ወነገረቶሙ : ምክንያተ : ምጽኦታ : ወአም ከርዋ : ከመ : ትሖር : ኅበ : ቅዱስ : አባ : በአሚን : ወተጽዕነት : ውስተ : ሐመር : ወሖረት : ኅበ : ደብሩ : ለቅዱስ : አባ : በአሚን ። ወነገርዎ : ወይቤልዎ : ናሁ : ንግ ሥት : መጽኦት : ኅቤከ : ወትፈቅድ : ከመ : ትትባረክ : *አምኒክ ። ወይቤሎሙ : ምንተ : ብዩ : አነ : ምስለ : ነገሥተ : ምድር ። ወበዓቢይ : ስአለት : አምነ : አኃው : ወዕአ : ኅቤሃ ።

* A.
94 v° b.

11. — ወሶበ : ርእዩቶ : ንግሥት : ሰገደት : ታሕተ : አገሪሁ : ወጸለዩ : ቅዱስ : ላዕለ : ዘይት : ወቀብኦ : ቦቱ : ወሐይወት : ሶቤሃ : አምደዌሃ ። ወይቤላ : ቅዱስ : በአ ሚን : አአምሪ : ከመ : ዝንቱ : ደዌ : ዘበጽሐኪ : በአንተ : ውእቱ : ዲያቆን : ዘአስጠ ሞ : ንጉሥ : ውስተ : ባሕር : ወውእቱ : ሕያው : አስከ : ይእዜ : እንዘ : ይነብር : ውስ

1. አንደኛው] A አደኛው sic; P, A አንደኛው. — ib. ወአለ : ርእይዋ] A ወርእይዋ; P አለ : ነጸርዋ; O, A ወአለ : ነጸርዎ. — ib. መኳንንት] A ን est de seconde main. — 2. ምጽኦታ] P ምጽኦቶ. — ib. ወነገረቶሙ : ምክንያተ : ምጽኦታ] A ወነገረቶሙ : ምንያተ : sic ምጽኦታ; P, O, A ወነገረቶሙ : ከበ : ዠሎ : ምንጻቤሃ. — ib. ወአምከርዋ] O ወአምከርዎ; A ወአምከርዋ. — 3. ትሖር] O ትሖር. — ib. ቅዱስ : አባ] P, O om. — ib. አባ] A om. — ib. በአሚን] O በ est en surcharge. — ib. ወነገርዎ : ወይቤልዎ] A ወይቤልዎ : ወነገርዎ. — ib. ንግሥት] O ንገሥት sic. — 5. መጽኦት] P, O በጽሐት. — ib. ኅቤከ] A om. — ib. ከመ] P, O, A om. — 6. ምንተ] P ምንት. — ib. ነገሥተ] P ንግሥተ; O ነገሥት; A ንግሥት. — ib. ወበዓቢይ — ኅቤሃ] P, O, A ወኅቢይ : (O ወአቢይ sic) ወሰ አልዎ : አኃው : ፀባዩ : ስአለት : ከመ : ይሃእ : ኅቤሃ : (O ኅቤሃ) : ወወዕአ : ኅቤሃ : (O om. ወወዕአ : ኅቤሃ). — 8. ንግሥት] O ንገሥት sic. — ib. post ሰገደት] P, O, A add. ሎቱ. — ib. post ቅዱስ] P add. አ ባ : በአሚን : በአንተ : ደዌሃ; O add. በአሚን : በአንተ : ደዌሃ; A add. በአሚን : በአንተ : ወበአ ንተ : ደዌሃ. — 9. ወቀብኦ] A, O ወቀብኦ. — ib. ሶቤሃ] O om. — 10. ደዌ] O om. — ib. ዘበጽ ሐኪ] P om. n. — ib. ante ዘበጽሐኪ] O add. ወሐይወት : አምደዌሃ. — ib. ante ውእቱ] A add. ደዌ. — 11. ባሕር — ይነብር] O om. — ib. እንዘ] P om.

10. — Lorsqu'elle arriva à la ville d'Antinoé, les magistrats qui la virent s'étonnèrent extrêmement de sa venue. Elle leur exposa le motif de sa venue. Ils lui conseillèrent d'aller trouver saint Abba Pamim. Elle s'embarqua sur un bateau et elle alla au monastère de saint Abba Pamim. On exposa à Abba Pamim et on lui dit : « Voici que la reine est venue te trouver. Elle veut être bénie * par toi. » Il leur dit : « Qu'ai-je moi-même de commun avec les rois de la terre? » Sur la pressante demande des frères, il sortit vers elle.

* A,
94 v° b.

11. — Lorsque la reine le vit, elle se prosterna à ses pieds. Le saint pria sur de l'huile et l'en oignit. Elle fut guérie aussitôt de sa maladie. Saint Pamim lui dit : « Sache que cette maladie t'est survenue à cause du diacre que le roi a englouti dans la mer. Il est vivant jusqu'à maintenant et il

ተ : ይእቲ : ደሴት : ዘማእከለ : ባሕር : ወመጽሐፈ : ራእየ : ዮሐንስ : አቡቀለምሲስ :
 ምስሌሁ ። ወሶበ : ሰምዓት : ንግሥት : ዘንተ : አንከረት : ፈድፋድ : ወሰብሐቶ : ለእግ
 ዘአብሐር : ወተፈሥሐት : ዓቢየ : ፍሥሐ : በእንተ : ሕይወቱ : ለውእቱ : ዲያቆን ።
 ወአቅረበት : ሎቱ : ለቅዱስ : በአሚን : ንዋየ : ብዙኃ : ወአምኃ : ወአነሥእ : ወአ
 ምንተኒ : ዘእንበለ : ንዋየ : ቅድሳት : ለቤተ : ክርስቲያን : ጸሐለ : ወጽዋዓ : ወመስቀ
 ለ : ዘወርቅ ። ወአምዝ : ተመደባት : ኅበ : ሀገረ : ሮሜ : እንዘ : ትሴብሐ : ለእግዛ.
 አብሐር ።

12. — ወሶበ : ተራክበት : ምስለ : ንጉሥ : ነገረቶ : ከሎ : ዘነነ : እምኔሃ :
 ወዘመ : ነገራ : ቅዱስ : በአሚን : በእንተ : ውእቱ : ዲያቆን : ዘተሰዮመ : ውእቱ :
 ሕያው : እስከ : ይእዜ ። ወሶበ : ሰምዓ : ንጉሥ : ዘንተ : አንከረ : ፈድፋድ : * ወፈ
 ነወ : ሶቤሃ : ላዕክነ : ኅበ : ደሴት : ወረኩብዎ : ለውእቱ : ዲያቆን : ሕያው : ወመጽሐ
 ፈ : ራእየ : ዮሐንስ : ምስሌሁ : ወአብጽሕዎ : ኅበ : ንጉሥ ። ወሶበ : ርእዮ : ንጉሥ :

* A, 95 r° a₂.
 1. ይእቲ] A om. — ib. ዘማእከለ] O በማስከለ; A በውስተ. — ib. ወመጽሐፈ] A መጽሐፍ. —
 2. ምስሌሁ] O ምስሌሁሙ. — ib. ሰምዓት] O ሰምዓ. — ib. ዘንተ : አንከረት : ፈድፋድ] P, O አንከረት : ፈ
 ድፋድ : ዘንተ : ነገረ; A ዘንተ : ነገረ : ንግሥት : አንከረት : ፈድፋድ. — ib. ወሰብሐቶ] O ሰብሐቶ.
 — 3. ወተፈሥሐት] O ወተፈሐት sic. — 4. ante በአሚን P, A add. አባ. — ib. ወአምኃ] A ወ
 አምን sic. — ib. ወአነሥእ] O ወአነሥእ. — ib. ወአምንተኒ] O ምንተኒ; A ምንተኒ. — 5. ቅድሳት] P
 ቅዱሳት. — ib. ante ዘሎተ P add. ባሕቲቱ. — ib. ለቤተ : ክርስቲያን] P ዘሎተ : ክርስቲያን; A
 በውስተ : ቤተ : ክርስቲያን. — 6. ዘወርቅ] O om. II. — 9. ቅዱስ] O om. — ib. ዘተሰዮመ] P, O, A
 ዘአሥመምዎ. — ib. ante ውእቱ : ሕያው P, O, A add. ውስተ : ባሕር : ወ. — 10. post ዘንተ
 O, A add. ነገረ. — 11. ሶቤሃ] O om. — ib. ላዕክነ] A om. — ib. ወረኩብዎ] O om. ወ. — ib. ሕያው]
 O, A ሕያው. — ib. ወመጽሐፈ] A መጽሐፍ : ሐ est en surcharge; O መጽሐፈ. — 12. post ዮሐ
 ነስ A add. አቡቀለምሲስ. — ib. post ምስሌሁ P, O, A add. ወጉብኢ : ወዚነውዎ : ለንጉሥ : ላእ
 ካን ። (O, A om. ላእካን) ወካስበ : ዳግመ : (A ወዳግመ : ካስበ) ፈነወ : (A ወፈነወ) ኅቤሁ : እንዘ : ያስ
 ተብቀዎ : ካመ : ይምጻእ : ኅቤሁ : ወመጽሐ. — ib. ርእዮ] P, A ርእዮ.

demeure dans l'île qui est au milieu de la mer. Le livre de la Vision de Jean 'Abouqalamsis est avec lui. » Lorsque la reine entendit cela, elle fut extrêmement étonnée. Elle glorifia le Seigneur. Elle se réjouit d'une grande joie au sujet de la vie de ce diacre. Elle offrit à saint Pamim beaucoup d'argent et de présents. Il ne prit rien sauf des objets sacrés pour l'église : une patène, un calice et une croix d'or. Puis elle retourna à la ville de Rome, en glorifiant le Seigneur.

12. — Lorsqu'elle se rencontra avec le roi, elle lui exposa tout ce qui lui était arrivé et ce que saint Pamim lui avait exposé au sujet du diacre qui avait été englouti et était vivant jusqu'à maintenant. Lorsque le roi entendit cela, il fut extrêmement étonné. * Il envoya aussitôt des serviteurs à l'île. Ils trouvèrent le diacre vivant. Le livre de la Vision de Jean était avec lui.

* A, 95 r° a₂.

ተረፊሥሐ : ወሰገደ : ሎቱ : ወደቤሎ : ስረደ : ሊተ : አበሳዩ : ዘገበርኩ : ላዕሌክ ። ወ
 አውሥኦ : ወደቤሎ : እግዚአብሔር : ይኅድግ : ለነ : አበሳነ : ኅበረ ። ወእምድኅረዝ :
 ተሰይመ : ውኡቱ : ዲያቆን : ሊቀ : ጳጳሳተ : ላዕለ : ሀገረ : ሮሜ : ወተርገመ : ራ
 እየ : ዮሐንስ : አቡቀለምሲስ ።

5 13. — ወቅዱስሰ : በአሚን : ኮነ : ይትጋደል : በሌሊት : ወበመዓልት : ዘእንበ
 ለ : ጽርዓት ። ወሀሎ : ቅሩብ : እምኔሀ : ኤጲስ : ቆጶስ : ቅዱስ : ወእንዝ : ይገብር : በ
 ዓለ : ምስለ : ብዙኃን : መሃይምኖን : ውስተ : ደብረ : ጃእምነ : ሰማዕታት ። ወዓላዊ
 ያንስ : አርዮሳውያን : ነሥኡ : ሎሙ : ኤጲስ : ቆጶስ : ሐሰት : ወኮነ : ይብዕሉ :
 ሎሙ : ወአስሐቱ : ብዙኃን : እምሕዝብ ። ወመጽአ : ውኡቱ : ኤጲስ : ቆጶስ : ቅዱ
 10 ስ : ኅበ : ቅዱስ : በአሚን : ወንገሮ : ሐዘኖ : በእንተ : እሙንቱ : ዓላዊያን ። ወስ

1. post ተረፊሥሐ O add. ሀዘየ : A add. ኅዘየ : ፍሥሐ. — ib. post ሎቱ P, O add. ታሕተ : እገሪህ
 (O om. ህ). — ib. ወደቤሎ] A ወደቤ. — ib. ሊተ] P om. — ib. ወአውሥኦ] P om. ማ : O om. —
 2. ይኅድግ] A ስረደ. — ib. ኅበረ] O ኅበረ sic. — 3. ሊቀ : ጳጳሳተ] O, A ሊቀ : ጳጳሳት. — ib. post
 ወተርገመ A add. መጽሐፈ — 5. በሌሊት : ወበመዓልት] P መዓልተ : ወሌሊተ; O, A ሌሊተ :
 መመዓልተ. — 6. ቅሩብ] A ቅሩብ primitivement. — ib. እምኔሀ] O እምንህህ; O ወንህህ. — ib. ቅ
 ዱስ] O om. — 7. ምስለ] A om. — ib. ante ብዙኃን P add. ዦሎሙ. — ib. መሃይምኖን] A
 dittologie. — ib. ደብረ : ጃእምነ : ሰማዕታት] P, O, A ኦሐቱ : ደብረ : ዘሰማዕታተ. — ib. ወዓላዊያ
 ንስ] P, O, A ወዓላውያንስ; T incip. — 8. አርዮሳውያን] A, T ወአርሳዊያን; P አርዮሳውያንስ. —
 ib. ሐሰት] P ሐሳዊ; O, A ሐሳዊ. — ib. post ሐሰት (T om.) A add. ወሰማዕታተ : (T om. ማ) ሐሰት.
 — ib. ወኮነ : ይብዕሉ : ሎሙ : ወአስሐቱ] P, O ወኮነ : ያስሐቱ; A ወኮነ : ያስሐቱ; T ወኮነ : ያብሐ
 ሉ : ሎሙ : ያብሐሉ : ወሐሰቱ sic. — 9. ብዙኃን] O, A, T ብዙኃን. — ib. መመጽኦ] P, O መመጽኦ. —
 ib. ውኡቱ] P, O, A om. — ib. ኤጲስ : ቆጶስ : ቅዱስ] P, O, A ኤጲስ : ቆጶስ : ዘሀገር : (O ዘሀገረ). —
 10. ቅዱስ] T om. — ib. ante ሐዘኖ P add. ዦሎ. — ib. ዓላዊያን] P, O, A ዓላውያን. — ib. ወሰ
 እሎ : ቅዱስ : በአሚን : ለእግዚአብሔር : ከመ : ይዘርዘር] P, O, A ወእመ : (P እመ) ኮነ : ከዓለ : ሰማዕ
 ታት : (O ሰማዕተ; A ሰማዕት) ጸለየ : እየ : በአሚን : በስኢል : ወበሰላድ : (O om. ስ) ምስለ : ሕዝቡ :
 (O om. ሕዝቡ) ከመ : ይዘርዘር : (P ይዘርዘር sic).

Ils l'amenèrent auprès du roi. Lorsque le roi le vit, il se réjouit. Il se prosterna devant lui et lui dit : « Pardonne-moi la faute que j'ai commise envers toi. » Le diacre répondit et lui dit : « Que le Seigneur nous remette nos fautes conjointement. » Ensuite ce diacre fut institué patriarche de la ville de Rome. Il traduisit la Vision de Jean 'Abouqalamsis.

13. — Quant à saint Pamim, il pratiquait l'ascèse, nuit et jour, sans trêve. Il y avait près de lui un évêque saint qui célébrait la fête d'un martyr, avec de nombreux fidèles, dans le monastère d'un martyr. Des Ariens hérétiques avaient pris pour eux un faux évêque. Ils célébraient la même fête et égaraient beaucoup de gens du peuple. Cet évêque saint vint trouver saint Pamim. Il lui exposa sa tristesse au sujet de ces hérétiques.

አሎ : ቅዱስ : በአሚን : ለእግዚአብሔር : ከመ : ይዘርዘር : ምክሮሙ : ለዓላዊያን ።
 ወእምግ : ነሥኦ : በእዲሁ : በትረ : ዘበቀልት : ወኑሎሙ : መነከሳት : አለ : ምስሌ
 ሁ : ከግሁ : ነሥኦ : ለለጅጅእምኔህሙ : በትረ : በእዲሁ : ወሖሩ : ኅበ : እ* ሎንቱ :
 አረማዊያን : ወአርዮሳዊያን : ወሰደደዎ : ወዘረወ : እግዚአብሔር : ምክሮሙ : ወ
 ኢተመይጡ : ኅበ : ህየ : እስከ : ይእዜ ።

14. — ወቅዱስሰ : በአሚን : እስመ : ውእቱ : ልህቀ : ወደወየ : በደዊ : ዘይመ
 ውት : ቦቱ ። ወአስተጋብአሙ : ለአኃው : ወአዘዘሙ : ወናዘዘሙ : ወነገረሙ : ከመ :
 መዋሰሌሁ : ቀርበት : ከመ : ይሖር : ኅበ : እግዚአብሔር : ወሐዘኑ : ፈደፋደ : በእን
 ተ : ፍልጠቶሙ : እምኔሁ ። ወእምግ : መጠወ : ነፍሶ : ውስተ : እዲሁ : ለእግዚአብሔ
 ር : ወገነዝዎ : አኃው : ሠናየ : ግንዘተ : ወዘመሩ : ላሶሌሁ : በከመ : ይደሉ ። ወኮ

1. ante ምክሮሙ P, O, A add. እግዚአብሔር. — ib. ለዓላዊያን] P, O, A ለአሎ : ዓላውያን. —
 2. በእዲሁ : በትረ : ዘበቀልት] P, O, A በትረ : (P om. በትረ) በቀልት : በእደዊሁ. — ib. አለ : ምስሌሁ] A ወምስሌሁ. — 3. ከግሁ] A om. — ib. post ነሥኦ. P, O, A, T add. ኑሎሙ. — ib. ለለጅጅ
 እምኔህሙ] A, T om. ለሌ. — ib. በእዲሁ] P, O, A በእደዊሁሙ (O om. ሰ); T defic. (variantes
 tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 118 v° b). —
 ib. ወሖሩ : ኅበ : እሎንቱ] P ወሖሩ : እሎ : ኅበ; O ወሖሩ : እሎ; A ወሖሩ : ኅበ : እሎ. — 4. አ
 ረማዊያን] P, O, A ዓላውያን. — ib. ወአርዮሳዊያን] A ወአርዮሳዊያን; P, A ወአርዮሳውያን; O ወአርዮሳው
 ያን sic. — ib. ወዘረወ] A ወዘርዘረ. — ib. post እግዚአብሔር P, O, A add. ስቡሕ. — 4-5. ወእ
 ተመይጡ : ኅበ : ህየ : እስከ : ይእዜ] P, O, A ወእተመይጡ : (P ወእተመይጡ) ህየ : ዳግመ : እስከ : ይእዜ.
 — 6. ወቅዱስሰ] O om. ሰ. — ib. በደዊ] P, O, A om. ሰ. — 6-7. ዘይመውት : ቦቱ] P ስላጥት;
 O ጥት; A ጥት. — 8. ቀርበት] P, O, A ቀርቦ. — ib. ከመ : ይሖር] P, O, A ወየሐውር. —
 ib. post ወሐዘኑ P, O, A add. አኃው. — ib. ፈደፋደ] P, O, A om. — 9. ፍልጠቶሙ] P, O ተ
 ፈልጠቱ; A ተፈልጠቶሙ. — ib. እምኔሁ] P, O, A እምኔህሙ. — ib. ውስተ : እዲሁ : ለእግዚአብሔ
 ር] P, O, A ኅበ : ፈጣሪሁ : እግዚአብሔር. — 10. ሠናየ] A ሠናያን. — ib. ግንዘቱ] A om. —
 ib. በከመ] O om. ሰ. — ib. ይደሉ] A ይደልዎሙ. — ib. ወኮ] P, O ህኮን.

Saint Pamim demanda au Seigneur de briser le projet de ces hérétiques. Puis il prit dans sa main une branche de palmier. Tous les moines qui étaient avec lui prirent pareillement, chacun d'entre eux, une branche de palmier dans leur main. Ils allèrent contre * ces païens et ces Ariens et les chassèrent. Le Seigneur dissipa leur conseil. Ils ne revinrent plus là jusqu'à maintenant.

14. — Quant à saint Pamim, voici que lui-même vieillit et tomba malade de la maladie dont il devait mourir. Il réunit les frères, leur donna des ordres, les consola et leur exposa que son jour d'aller vers le Seigneur approchait. Ils furent extrêmement tristes à cause de leur séparation d'avec lui. Puis il remit son âme dans la main du Seigneur. Les frères lui firent de belles funérailles. Ils psalmodièrent sur lui comme il convenait. Son corps devint

* A.
95 r° b.

ነ : ሥጋዑ : ጸወነ : ለነሱ : ዘይመጽእ : ኅቤዑ : አው : ዘይመጽእ : ኅበ : ቤተ : ክር
ስቲያኑ : በሃይማኖት : ይኸውኖ : ዘይስዕሎ : በኅቤዑ ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : ለዝንቱ : ቅዱስ : በአሚን : የሀሉ : ምስሌነ : ለዓለመ : ዓለ
ም : አሚን ።

II. — Revision ou Vulgate.

5 ሰላም : ለከ : በአሚን : ስኩብ ።
በዓራተ : ሐዲን : ልሁብ ።
ለእንላ : ማውታ : ቀዋሚ : ወለመዓስብ ።
ወሰላም : እለ : ምስሌክ : በቤተ : መክራ : ወጸሕብ ።
በእንተ : ክርስቶስ : ሙቁሓን : ሕዝብ ።

1. ዘይመጽእ] P, O, A om. — *ib.* ቤተ : ክርስቲያን] O ቤተ : ክርስቲያን; T *incip.* — 2. በሃይ
ማኖት] A በሃይማኖቱ; P, O በሃይማኖት : ርትዕት. — *ib.* ይኸውኖ] P, O, A, T ይኸውኖ. — *ib.* ዘይ
ስዕሎ] P, O, A, T ዘስዕሎ. — *ib.* በኅቤዑ] O, A om. በ. — 3-4. ጸሎቱ — አሚን] P በረከቱ :
ቅድስት : ተሀሉ : ምስላ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም; O በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ለፍቅር : ተወልደ :
መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን; A በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስላ : ፍቅርቱ : (ፍቅርቱ *sic*) ትገዛእን :
ማርያም ። ለዓለመ : ዓለም; ኒ : ማርያም est en surcharge; au-dessous de ፍቅርቱ se trouve le
nom propre ኢያሱ; T ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌነ : አሚን. — 7. ቀዋሚ] O ቀዋሚ. — *ib.* ወለመዓስብ]
O ወለመዓስ *sic*. — 8. ወሰላም] O, A om. ወ.

un refuge pour quiconque venait vers lui ou venait à son église l'implorer avec foi.

Que la prière et la bénédiction de saint Pamim soient avec nous pour les siècles des siècles. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

2. SALÂM à PAMIM, LE CONFESSEUR.

Salut à toi, Pamim, couché

Sur un lit de fer ardent.

Tu as été le protecteur des orphelins et des veuves.

Salut aux gens qui furent avec toi, dans la maison de l'épreuve et de la
peine,

Emprisonnés pour le Christ.

ወበዙተ፡ ፅለት፡ ኮነ፡ ፅረፍቶሙ፡ ለበደሎምያ፡ ወሮምያ፡ ወዘካርያስ፡ መነኮስ ።
 ጸሎቶሙ፡ ወበረከቶሙ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ዘመንራስ፡ ቅዱስ፡ ለዓለመ፡
 ዓለም ።

1. post ፅለት **A** add. ካዕብ. — *ib.* ኮነ] **O**, **A** om. — *ib.* ለበደሎምያ] **O**, **A** ለበደላም. —
ib. ወሮምያ] **O** ወሮምያ *sic*; **A** ወኦርምያ. — 3-4. ጸሎቶሙ — ለዓለመ፡ ዓለም] **O** ጸሎቶሙ፡ ወበረከቶሙ፡
 የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሮሙ፡ ወልደ፡ ኢምስጣቲምስ፡ ኪዳነ፡ ወልደ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ ኦሚን; **A** ጸሎቶሙ፡
 ወበረከቶሙ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሮሙ፡ ስለሌ፡ ጽዮን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ ኦሚን; le nom propre
 ስለሌ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre እኮስ *sic* ኢዮስ se trouve sur un
 grattage (ኢ est en surcharge).

3. MÉMOIRE DE LA MORT DE BADALOMYÁ, DE ROMYÁ ET DE ZACHARIE, LE MOINE.

En ce jour est la mort de Badalomyá, de Romyá et de Zacharie (Zakaryás),
 le moine.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec leur cher Za-Manfas-Qedous
 pour les siècles des siècles.

LE 10 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Translation du corps de Sévère, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : **A** (95 r° b — 95 v° b); **P** (105 v° a — 105 v° c); **O** (14 v° a — 14 v° c); **A** (95 r° b — 95 v° a); **T** (119 r° a — 119 v° a). — 2. Mort d'Abba Théophane, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : **A** (95 v° b); **P** (105 v° c — 106 r° a); **O** (14 v° c — 15 r° a); **A** (95 v° a — 95 v° b); **T** (119 v° a — 119 v° b). — 3. Mort de saint Nicolas, évêque de Myre (*récit*) : **A** (95 v° b — 96 r° a); **P** (106 r° a — 106 v° c); **O** (15 r° a — 15 v° c); **A** (95 v° b — 96 r° c); **T** (119 v° b — 121 r° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 4. *Salâm* à la Translation du corps de Sévère, patriarche d'Alexandrie : **P** (105 v° c); **O** (14 v° c); **A** (95 v° a). — 5. *Salâm* à Abba Théophane, patriarche d'Alexandrie : **P** (106 r° a); **O** (15 r° a); **A** (95 v° b). — 6. Fragment *propre* de la Mort de saint Nicolas, évêque de Myre (*récit et salâm*) : **P** (106 r° a — 106 v° b); **O** (15 r° a — 16 v° c); **A** (95 v° b — 96 r° c). — 7. Martyre des saints Thalasse et Lazare (*récit et salâm*) : **P** (106 v° c — 107 r° a); **O** (15 v° c — 16 r° a); **A** (96 r° c — 96 v° a). — 8. Mort de sainte Soureset (*récit et salâm*) : **P** (107 r° a — 107 v° a); **O** (16 r° a — 16 v° a); **A** (96 v° a — 97 r° a). — 9. Mort d'Abba Tewâsch (*récit*) : **P** (107 v° a — 107 v° b); **O** (16 v° a — 16 v° b); **A** (97 r° a — 97 r° b). — 10. *Mémoire* de la mort de Méléynos et de Tawfyâ : **P** (107 v° b); **A** (97 r° b).

አመ : 𐩈𐩀𐩣𐩠𐩢𐩣𐩠𐩣𐩠 : :

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ :

1. — በዛቲ : ዕለት : አምጽኤ : ሥጋዑ : ለቀዱስ : አባ : ሳዊርስ : ሊቀ : ጳጳሳት : በሀገረ : እስክንድርያ : ኅብ : ደብረ : ዝጋግ : በአፍኣ : ሀገረ : እስክንድርያ :

2. — ወውእቱኬ : እስመ : ቅዱስ : አዕረፈ : ውስተ : ሀገረ : ስሓ : ኅብ : ብእሲ : ባዕል : ክርስቲያናዊ : መፍቀሬ : አምላክ : በስሙ : ዶርታዎስ : ወእምድኅረዝ : ፈነዎ : ምስለ : ሰብእ : መገደምናን : ወምእመናን : ውስተ ፊመር : ኅብ : ደብረ : ዝጋግ : በአፍኣ : ሀገረ : እስክንድርያ : ወአዘዘሙ : ከመ : ኢይሖፋ : ውስተ : ፈለግ : ንኡስ : አላ : ዶሐፋ : ውስተ : ባሕር : ዓቢይ : ወእምህየ : የዓርጉ : ኅብ : መርሶ :

3. አምጽኤ] T ግምእ. sic. — ib. አባ] A, T om. — 4. እስክንድርያ] P, O, A አንጾኪያ. — ib. ደብረ : ዝጋግ] O ሀገረ : ዝጋግ ; T ደብረ : ዝጋግ. — ib. ሀገረ] T እምሀገረ. — 5. ወውእቱኬ. — ውስተ] P ወሶ ስ : እዕረፈ : ዝጋግ : ቅዱስ : በውስተ ; O, A ወዝጋግ : ቅዱስ : ነን : እስመ : ሶስ : እእረፈ : በውስተ ; T ወዝጋግ : ነን : እስመ : ቅዱስ : ሶስ : እዕረፈ : በውእቱ : በውስተ. — ib. ስሓ] O ሳሕ. — ib. ante ብእሲ. A add. ሀገረ. — 6. በስሙ] T om. — ib. ዶርታዎስ] T ደራታዎስ ; T defice. (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 119 r° a). — ib. ወእምድኅረዝ] P, O, A ወእምድኅረዝ. — 6-7. ፈነዎ] P, O, A እስተፋንዎ. — 7. ወምእመናን] A መእመናን sic. — ib. ውስተ : ፊመር : ኅብ : ደብረ : ዝጋግ] P, O ኅብ : ደብረ : ዝጋግ : (O ዝጋግ) ውስተ : ፊመር. — 8. በአፍኣ : ሀገረ] A በአፍኣ : በሀገረ. — ib. ኢይሖፋ] A ኢይሖፋ : P, O ኢይሖፋ. — ib. ውስተ : ፈለግ — አላ : ዶሐፋ] O om. — ib. ውስተ] A ኅብ. — 9. ንኡስ] P om. — ib. ዶሐፋ] P ዶሐፋ. — ib. ወእምህየ] P, O, A ወእምድኅረዝ. — ib. የዓርጉ] O ዓርጉ.

I. — Recension primitive.

1. TRANSLATION DU CORPS DE SÉVÈRE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Le bateau qui transporte le corps de Sévère échoue. — 3. Déposition du corps du saint dans le monastère de Zegâg. — 4. Nombreux miracles.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour on apporta le corps de saint Abba Sévère (Sāvīros), patriarche de la ville d'Alexandrie, au monastère de Zegâg, qui est hors de la ville d'Alexandrie (Eskendryâ).

2. — Ce saint mourut dans la ville de Sebâ chez un homme riche, chrétien, ami de Dieu, appelé Dorotheé (Dortâwos). Ensuite Dorotheé envoya le corps avec des gens fidèles et croyants, sur un bateau, au monastère de Zegâg, qui est hors de la ville d'Alexandrie. Il leur ordonna de ne pas aller dans le petit canal, mais d'aller dans le grand lac et de là de monter au port.

* A.
95 v° a.

ወሶበ : በጽሑ : ጎበ : ሀገረ : ቀርጠሶ : መንገለ : ደቡብ : * ወምስሌሆሙ : ሥጋሁ : ለቅዱስ : ወሐሩ : መንገለ : ምዕራብ : ንስቲተ : ወኢረክቡ : ማየ : ዘይዳውር : ሐመሮሙ ። ወዳመጢ : ጸማ : ዓቢያ : ወእሙንቱ : እንዘ : ይስኩብዋ : ለሐመር : ወተመክንዩ : ከመ : ያንሶሱ : ለሐመር : ወኢተክህሎሙ : ወሐዘኑ : ወደንገፁ : ወተሐጥአ : ጥበቦሙ ።

3. — ወእግዚአብሔርሰ : መፍቀሬ : ሰብእ : ዘሰወሮሙ : ለደቂቀ : እስራኤል : በቅድመ : ጸላእቶሙ : ወከሠተ : ሎሙ : ውስተ : ባሕረ : ኤርትራ : ፍኖተ : ወአኅለሮሙ : ውእቱ : ዘሰወረ : ሥጋሁ : ለቅዱስ : ሳዊሮስ : እምን : ሰብእ : ዓላዊያን : መለካዊያን : እስመ : ለውእቱ : ኮኑ : ይጸልእዎ : በሕይወቱ : ወከማሁ : እምደኅረ : ሞቱ : እስመ : ቃሉ : ኮነ : ይመትር : ውስተ : አልባቢሆሙ : ከመ : ሰይፍ ። ወእምዝ : ከሠተ : እግዚአብሔር : ተአምራቲሁ : ወረሰያ : ለይእቲ : ሐመር : ታንሶሱ : ውስተ :

1. ሀገረ] P, O, A ባሕረ. — *ib.* ቀርጠሶ] P ቅርጠሶ; O ቀርጠሎስ. — *ib.* ወምስሌሆሙ] A ወምስሌሁ. — 2. ለቅዱስ] O *om.* ለ. — *ib.* ንስቲተ] A ንስቲት. — 2-3. ሐመሮሙ] A ሀገሮሙ. — 3. ወዳመጢ] A, P, A ወዳመው *sic*; O ወግመዋ. — *ib.* ይስኩብዋ] P, O, A ይስኩብዎ. — 3-4. ወተመክንዩ] A ወተመክንዩ *sic*; O ወኢተመክንዩ. — *ib.* ወተመክንዩ — ለሐመር] A *om.* — 4. ያንሶሱ] P, O, ያንሶሱ. — *ib.* ለሐመር] P, O ሐመረ. — *ib.* ወኢተክህሎሙ] O *om.* ኢ. — *ib.* post ወሐዘኑ P, O, A *add.* ወተክዙ. — *ib.* ወተሐጥአ] A ወጎጥአ. — 6. ወእግዚአብሔርሰ] P, O, A *om.* ስ. — *ib.* ዘሰወሮሙ] A ወስወሮሙ. — 6-7. በቅድመ] P, O, A ንምቅድመ. — 7. ውስተ — ፍኖተ] P, O ፍኖተ : ውስተ : ባሕረ : ኤርትራ. — 8. ante ውእቱ P, O, A *add.* ው. — *ib.* ሥጋሁ] A *om.* ሁ. — *ib.* ሰብእ : ዓላዊያን] P, O ዓላዊያን : ሰብእ; A ሰብእ : ዓላዊያን. — 8-9. መለካዊያን] P, O, A መለካዊያን. — 9. ለውእቱ] P, O, A ውእቶሙ. — *ib.* ኮኑ] O ኮኑ. — *ib.* ይጸልእዎ] O ይጸልእዎሙ. — 10. ውስተ] P, O, A *om.* — *ib.* ወእምዝ] O ከመዝ. — 11. ወረሰያ] A *om.* ው.

* A,
95 v° a.

Lorsqu'ils furent arrivés à la ville de Qartasò vers le nord, ayant avec eux le corps du saint, ils allèrent un peu vers l'ouest, mais ils ne trouvèrent pas assez d'eau pour porter leur bateau. Ils se donnèrent beaucoup de peine pour traîner eux-mêmes le bateau. Ils cherchèrent le moyen de faire avancer le bateau, mais il ne leur fut pas possible de réussir. *Ils furent tristes et consternés et leur sagesse fit défaut*¹.

3. — Mais le Seigneur, ami des hommes, qui avait caché les Israélites à leurs ennemis, leur avait ouvert un chemin dans la mer Rouge et les avait fait passer, cacha le corps de saint Sévère aux Méléciens hérétiques. En effet, ils l'avaient haï pendant sa vie et pareillement ils le haïssaient après sa mort, car sa parole tranchait dans leurs cœurs comme un glaive. Alors le Seigneur rendit manifeste un miracle. Il fit avancer le bateau un peu dans l'eau,

1. Ps., cvi, 27.

ማይ ፡ ንስቲተ ፡ መላነ ፡ ጿምዕራፍ ፡ እስከ ፡ በጽሑ ፡ ኅበ ፡ ውእቱ ፡ መካን ፡ ዘየዓርጉ ፡ እምኔሁ ፡ ወእምዝ ፡ ያርዎ ፡ ሥጋሁ ፡ ለቅዱስ ፡ ወኡብጽሕዎ ፡ ኅበ ፡ ደብረ ፡ ዝጋግ ፡ ወኡብጽሕዎ ፡ ውስተ ፡ መካን ፡ ዘሐነጸ ፡ ሎቱ ፡ ውእቱ ፡ ባዕል ፡ ደርጋምስ ፡ ወካነ ፡ ፍሥሓ ፡ ዓቢይ ፡ ውስተ ፡ ነሉ ፡ ብሔረ ፡ ግብጽ ፡ ወፈደፋደስ ፡ ውስተ ፡ ሀገረ ፡ እስክንድርያ ፡

5 ፡ እስክንድርያ ፡
 4. — ወገብረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ተአምራተ ፡ ወመንክራተ ፡ ዓበይተ ፡ እምሥጋሁ ፡ ወካነት ፡ አሐቲ ፡ እምሥንኒሁ ፡ ለቅዱስ ፡ ወድቀት ፡ እምአፋሁ ፡ እንዘ ፡ ሀሎ ፡ በሕይወቱ ፡ ወነሥኣ ፡ ጿመነክስ ፡ እመነካተ ፡ ደብረ ፡ ዝጋግ ፡ ወጠብለላ ፡ በ^{*}ጸርቀ ፡ ሐሪር ፡ ወካነት ፡ ፈውስ ፡ ለኩሉ ፡ ዘዐ ፡ ደዌ ፡ እስመ ፡ እሙንቱ ፡ ከኑ ፡ ያመጽእዋ ፡ ኅበ ፡ ሀገረ ፡ እስክንድርያ ፡ ወደንብርዋ ፡ ዲበ ፡ ደውያን ፡ ወደሐይ ፡ ወአዕባዮ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለቅዱስ ፡ ሳዊሮስ ፡ እምድጎረ ፡ ሞቱ ፡ ፈደፋደ ፡ እምሕይወቱ ፡

* A, 95 v° b.

ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የሀሉ ፡ ምስሌነ ፡ አሜን ፡

1. ማይ] O, A ሰማይ. — ib. ንስተተ] A, P, A ንስተት. — ib. በጽሑ] O በጽሐ. — ib. ውእቱ] O ውስተ. — ib. ዘየዓርጉ] O ዘዓርጉ. — 2. ዝጋግ] O ዝጎጎግ. — 4. ዓቢይ] O, A ዓቢይ. — ib. ante ውስተ A add. n. — ib. ወፈደፋደስ] A om. n. — 6. ዓበይተ] A ዓቢይተ sic; O om. — ib. post እምሥጋሁ P, O, A add. ለቅዱስ. — 7. አሐቲ ፡ እምሥንኒሁ ፡ ለቅዱስ] P እምሕስናኒሁ ፡ ወአሐቲ ፡ O እምሕስናኒሁ ፡ አሐቲ ፡ ለቅዱስ; A አሐቲ ፡ እምሕስናኒሁ ፡ ለቅዱስ. — ib. ወድቀት] A om. — ib. እምአፋሁ] A እምፋሁ sic; P, O, A እመካፍ. — ib. ሀሎ] P ሀለወ. — 8. እመነካተ] P, O, A እመነካት. — ib. ደብረ] P, O, A ዘደብረ. — ib. ዝጋግ] O ዝጎጎግ. — ib. ወጠብለላ] O, A ወጠብለ. — ib. በጸርቀ] O በጸርቅ. — 9. ለኩሉ ፡ ዘዐ] P, O, A ለዘዐ. — 10. ወደንብርዋ] A ደንብርዋ. — ib. ወደሐይ] P, O, A ወደሐይወ sic. — ib. ወአዕባዮ] O ወአዕባየ. — 11. ante ሳዊሮስ P, O, A add. አባ. — ib. እምሕይወቱ] A እምሕወቱ sic; P om. — 12. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ (ቅዱስት sic) ተሀሎ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥን ፡ ኢያሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; O በረከቱ ፡ ቅዱን ፡ ምስለ ፡ ፍቁር ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; A በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ቅዱን ፡ ምስለ ፡ ፍቁር ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en charge; un second nom propre ጽጌ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grantage.

pendant sept milles, jusqu'à ce qu'ils parvinssent à l'endroit d'où ils débarqueraient. Puis ils portèrent le corps du saint, l'amenèrent au monastère de Zegag et le déposèrent dans le sanctuaire que le riche Dorothée avait construit pour lui. Il y eut une grande joie dans tout le pays d'Égypte (Gebz) et surtout dans la ville d'Alexandrie.

4. — Le Seigneur fit de grands miracles et prodiges par son corps. Une des dents du saint était tombée de sa bouche, pendant qu'il était en vie. Un moine d'entre les moines du monastère de Zegag la prit et l'enveloppa dans un morceau de soie. Elle devint moyen de guérison pour quiconque avait une maladie. En effet, les moines eux-mêmes l'apportaient à la ville d'Alexandrie, la mettaient sur les malades et ils étaient guéris. Le Seigneur rendit saint Sévère beaucoup plus grand après sa mort que pendant sa vie.

* A, 95 v° b.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ዕለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ.፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ታኣፋንዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ፡ ወውእቱ፡ እምኅሉልቆሙ፡ ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ ፳፡

2. — እምድጎረ፡ ነበረ፡ ዲበ፡ መንበረ፡ ማርቆስ፡ ወንጌላዊ፡ ፱ምተ፡ ወኝእ ውራኃ፡ ወእምዝ፡ ሞተ፡ በቅተሉት፡

እግዚአብሔር፡ ይምሐረነ፡ በጸሎቶሙ፡ ለቅዱሳኒሁ፡ አሜን፡

1. — ወበዛቲ፡ ዕለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ.፡ አብ፡ ቅዱስ፡ ጳድቅ፡ ኒቆላምስ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ በበትርጓሜሁ፡ መዋኤ፡ ሕዝብ፡

2. — ዝነቱ፡ አብ፡ ጳድቅ፡ ወቅዱስ፡ ኮነ፡ እምሰብአ፡ ሀገረ፡ ማራ.፡ ወስሙ፡ ለአቡው፡ ኤጲፋንዮስ፡ ወስማ፡ ለአሙ፡ ዮና፡ ወአሉ፡ ኮነ፡ ብፀላነ፡ በሀገረ፡ ማራ.፡ ወኮነ፡ ፈራህያነ፡ እግዚአብሔር፡ ፈድፋደ.፡ ወአኮነ፡ ሎሙ፡ ወልደ.፡ ወኮነ፡ በሐዘን፡

1. ወበዛቲ፡ ዕለት፡ ካዕበ [O ወካዕበ፡ በዛቲ፡ ዕለት. — *ib.* ኦባ] P *om.* — *ib.* ታኣፋንዮስ] P, O ታኣፋንዮስ፡ A ታኣፋንዮስ. — 2. እምኅሉልቆሙ] A እምኅሉልቆሙ *sic*; O እምኅሉልቆሙ. — *ib.* ለሊቃነ፡ ጳጳሳት] P, O, A ለአቡው፡ ሊቃነ፡ ጳጳሳት. — *ib.* ፳] A ፳. — 3. ፱ምተ] A ፱ምተ. — 4. ወኝእ ሞተ] P, O, A እምድጎረዝ. — *ib.* ሞተ] O *om.* — *ib.* በቅተሉት] O, A በስቅለት. — 5. እግዚአብሔር — አሜን] P እግዚአብሔር፡ ይምሐረ፡ በጸሎቱ፡ ለንጉሥነ፡ ኢየሱ፡ ለዓለሙ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A እግዚአብሔር፡ ይምሐረ፡ ይምሐረ፡ [O] ጸሎቱ፡ ለጌቱ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለሙ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A እግዚአብሔር፡ ይምሐረ፡ በጸሎቱ፡ [O] የነሱ፡ ምስራኔ፡ አሜን. — 6. ጳድቅ፡ ኒቆላምስ] P ኒቆላምስ፡ ጳድቅ, O ኒቆላምስ፡ ጳድቅ፡ A ኦባ፡ ኒቆላምስ፡ ጳድቅ. — 7. መዋኤ] O, A መዋኤ. — 8. አብ፡ ጳድቅ፡ ወቅዱስ] A *om.* ወ; O *om.* — *ib.* ማራ] A ማራ፡ A ሮሜ. — 9. ብፀላነ፡ በሀገረ] O ብፀላነ፡ ሀገረ; A እምሰብአን *sic* ሀገረ. — 10. ወአኮነ፡ ሎሙ፡ ወልደ = ወኮነ፡ በሐዘን፡ ዓቢይ፡ በእንተዝ፡ ወኮነ] P, O, A ወአለሙ፡ ወሎይ፡ ወነበሩ፡ ከመዝ፡ በጌታነ፡ በዓቢይ፡ (A በዓቢይ፡ ንዝነ፡ ፈድፋደ) በእንተ፡ በእረቢቡ፡ ወልደ፡ (O ወልደ; A ወሎይ) ወኮነ፡ (A ወኮነ).

2. MORT D'ABBA THÉOPHANE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Assassinat d'Abba Théophane.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Théophane (Fà'ofányos), patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryá). Il est du nombre des patriarches le soixantième.

2. — Après qu'il eut siégé sur le siège de Marc (Márqos), l'évangéliste, pendant quatre ans et six mois, il mourut assassiné.
Que le Seigneur ait pitié de nous par la prière de ses saints. Amen.

3. MORT DE SAINT NICOLAS, ÉVÊQUE DE MYRE.

1. Incipit. — 2. Origine de saint Nicolas. — 3. Son rôle au concile de Nicée. — 4. Sa mort.

1. — En ce jour aussi mourut le Père saint et juste Nicolas (Nicolâwos), évêque. Ce nom signifie littéralement vainqueur du peuple.

2. — Ce Père juste et saint était des gens de la ville de Myre (Mirá). Le nom de son père était Épiphane (Épifányos); le nom de sa mère était Yonâ. Ils étaient riches dans la ville de Myre. Ils craignaient le Seigneur

ዓቢይ : በእንተዝ : ወኮነ : ወትረ : ይጸልዩ : ወያስተበቀው : ኅበ : እግዚአብሔር : ከመ : የሀቦሙ : ወልደ : ወይትፈሥሐ : ቦቱ : ወይረስ : ብዕሎሙ : ። ወኮነ : ከመዝ : ዘእንበለ : ወልደ : እስከ : ልሀቁ : ወኃለፈ : እምኔሆሙ : ጊዜ : ልደት : ወቀብጹ : እምኃሢሠ : ወልደ ።

3. — * ኒቆላምስ : ወደዮ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ : ወኮነ : እግዚአብሔር : አትረፎ : ከመ : ይኩን : አፅዱቀ : ዓቢይ : ውስተ : ዕፀ : ሃይማኖት ። ወንበረ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ : እስከ : አመ : አጥፍኦ : እግዚአብሔር : ለዲዮቅልጥያ ኖስ : ወአሢሞ : ለቱስጠንጢኖስ : ንጉሥ : ጻድቅ ። ወአውጽአሙ : ለነሱ

* A,
96 r°

1. ወያስተበቀው] P ወያስተበቀው; O ወአስተበቀው. — 2. post ወልደ P, O, A add. ሠናዩ. — ib. ወይትፈሥሐ] P, O, A ወይትፈሥሐ. — ib. ወኮነ : ከመዝ : ዘእንበለ] P ወንበረ : ዘእንበለ; O, A ወንበሩ : ዘእንበለ. — 3. ወኃለፈ. — ልደት] P, O, A ወኃለፈ; (O ወኃለፋ) እምኔሆሙ : (P መዋላሆሙ ጊዜ : ወልደ. — ib. T comble en partie la lacune de A (T incip. fol. 119 v° b) : [ነ]ሐፋ : መዋ ስሊሆሙ : ጊዜ : ወልደ : ወቀብሙ : እምረኪበ : ወልደ ። ወሶበ : እስመፍ : ከመ : እሙንቱ : እምነን : sic ወል ሀቁ : በመዋላሆሙ : ወንደጉ : ስእለ : በእንተ : ወልደ ። ወእምይአተ : sic አሚረ : sic ተሣህለ : እግዚአብሔር : ልቡል : ለሰሌሆሙ : sic መሀቦሙ : ለገነቱ : ቅዱስ : ኒቆሎምስ : sic ወረሰዮ : ቅዱስ : [T defic. ; dix premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 119 v° b); (T incip. fol. 120 r° a ጻደጥ : sic መዋሶል : sic ተምሀረ : ነሱ : ትምህርተ : ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን ። ወተብደመ : ዲያቆን : ይሠነን : sic ይዋስነ : በምግባር : መንፈስዊት ። sic ወእምዝ : መንገስ : sic ውስተ : ደብር : ዘየን : ወልደ : እኅወ : እቡ ሁ : እበ : ምኒት : ቦቱ ። ወተጋይለ : ዝንቱ : ቅዱስ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዓቢዮ : ተጋይሎ : T defic. ; neuf premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 120 r° a : T incip. fol. 120 v° b) ይአተ : ራእዮ : ወእስመፍ : ከመ : ይእቲ : ራእይ : እምነበ : እግዚአን : ክርስቶስ ። ወነሥኦ : ለቅዱስ : ኒቆሎ ም : sic መሢሞ : እጲስ : ቆሕስ : ሳሐስ : ሀገረ : ማራ ። ወእምድገረ : ጻደጥ : sic መዋሶል : ነግሠ : ዲዮቅልጢያኖስ : ከሀዲ : ወእምሳከ : sic ለዎታተ ። sic ወእዘበሙ : sic ለነሱሙ : ከመ : [T defic. ; neuf premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 120 v° b). — ib. ወቀብጹ : እምኃሢሠ : ወልደ] P, O, A ወቀብጹ : (O ወቀብጹ) ተስፋ : ብኃጢአ : ውሉይ. — 5. ኒቆላምስ] A le fol. 96 r° a (le fol. précédent a été arraché, cf. p. 165, note 6) commence ainsi : ስ : ኒቆላምስ : ወደዮ : ውስተ ; O ኒቆላምስ. — ib. ወደዮ] O om. — ib. ወኮነ : እግዚአብሔር] P, O, A ወእግዚአብሔር. — 6. አትረ ፎ : ከመ] P, O, A አትረፎ : መጥቶ : ከመ. — ib. ይኩን] A en surcharge. — ib. ስፀ] P, O, A ጉንደ. — 7. ውስተ] O om. — ib. ሞቅሕ] O om. — ib. እስከ : አመ] P, O, om. አመ. — 8. ወአሢሞ] P ወአንገሞ : sic; O, A ወአንገሞ. — ib. ንጉሥ] P, O, A om.

extrêmement. Ils n'avaient pas d'enfant. Ils étaient dans une grande tristesse à ce sujet. Continuellement ils priaient et suppliaient le Seigneur de leur donner un fils, afin qu'ils se réjouissent de lui et qu'il héritât de leurs richesses. Ils furent ainsi sans enfant, jusqu'à ce qu'ils vieillissent et que l'époque d'avoir un fils fût passée pour eux. Ils désespéraient de demander un enfant.

3. — Dioclétien mit saint Nicolas en prison. Mais le Seigneur le réserva, afin qu'il devint un grand rameau de l'arbre de la foi. Il demeura en prison, jusqu'à ce que le Seigneur eût fait disparaître Dioclétien (Dioqloletyānos) et eût préposé Constantin (Quasstantinos), l'empereur juste. Constantin fit sortir tous les confesseurs des prisons. Ce saint sortit de prison, étant du

* A,
96 r° a.

መ፡ ተአማንያን ፡ እምውስተ ፡ አብያተ ፡ ሞቅሕ ፡ ወወጽአ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ እም
 ጎልቆሙ ፡ ወገብአ ፡ ውስተ ፡ ብሔሩ ፡ ወነበረ ፡ እንዘ ፡ ይሚህሮሙ ፡ ለሕዝብ ፡ ከ
 መ ፡ ይጽጎው ፡ ውስተ ፡ ሃይማኖት ፡ ርትዕት ፡ እስከ ፡ አመ ፡ ተጋብኡ ፡ ማኅበረ ፡ ጉ
 ባኤ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ፲፻፲ወ፳፣ በሀገረ ፡ ኒቅያ ፡ ወኮነ ፡ ዝንቱ ፡ አብ ፡ አሐዱ ፡ እ
 ምኔህሮሙ ፡ ወገሰጸ ፡ ለአርዮስ ፡ ወአውገዛ ፡ ወረገሞ ፡ ወሰደዶ ፡

4. — ወሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ገድሎ ፡ ወዓቀበ ፡ መርጫቶ ፡ ፈለሰ ፡ ኅበ
 እግዚአብሔር ፡ እምድኅረ ፡ ነበረ ፡ ዲበ ፡ መንበረ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስና ፡ ዘይፈደፍድ ፡
 እም፣ ማመት ፡ ወኮነ ፡ ነሉ ፡ መዋዕለ ፡ ሕይወቱ ፡ ቺ ፡ ማመት ፡
 እግዚአብሔር ፡ ይምሐረነ ፡ በጸሎቱ ፡ አሚን ፡ ወአሚን ፡ ለይኩን ፡ ለይኩን ፡

1. እምውስተ ፡ አብያተ ፡ ሞቅሕ] A ም est en surcharge; P, O, A እምቤተ ፡ ሞቅሕ. — *ib.* ወወ
 ጽአ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ — ውስተ ፡ ብሔሩ] P, O, A መምስሌሆሙ ፡ (A መምስሌሆ) ብፀ-ፅ ፡ ኒቆላምስ ፡ (O
 ኒቆላምስ) ወገብአ ፡ (P ወገብኤ) ውስተ ፡ ብሔሩ ፡ በሰላም. — 2. ብሔሩ] T *incip.* — 2-3. ለሕዝብ — እስከ]
 P, O, A, T ሃይማኖተ ፡ ርትዕተ ፡ (O ርትዕት) ለኮሎሙ ፡ ሕዝብ ፡ ዘመ ፡ ይጽጎው ፡ (A ይሕንጹ) እስከ. —
 3-4. ማኅበረ ፡ ጉባኤ] A ማኅበር ፡ *sic* ጉባኤ; O] ማኅበረ ፡ ጉባኤ; A ጉባኤ ፡ ማኅበረ ፡ ጉባኤ *sic.* —
 4. ኤጲስ ፡ ቆጶሳት] O, A ኤጲስ ፡ ቆጶስ. — *ib.* ወኮነ] A *om.* ወ; T ወሎ. — 4-5. አብ ፡ አሐዱ ፡ እ
 ምኔህሮሙ] T ምስሌሆሙ. — 5. ወገሰጸ ፡ ለአርዮስ ፡ ወአውገዛ] P ወአውገህ ፡ ወገሠጸ ፡ ለአርዮስ; O *om.* ለአ
 ርዮስ ፡ ወአውገዛ. — 6. ዝንቱ] P, O, A, T *om.* — *ib.* post ቅዱስ P, O, A *add.* ኒቆላምስ (O ኒቆላም
 ስ); T *defic.* (variantes tirées des neuf premières lignes, non endommagées par le feu, du
 fol. 121 r° a). — *ib.* ante ፈለሰ A *add.* ወ. — 7. ዲበ ፡ መንበረ] P, O በመንበረ. — *ib.* ኤጲስ ፡ ቆጶስ
 ና] O ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ቆጶና *sic.* — *ib.* ዘይፈደፍድ] O ዘይፈደፍድ *sic.* — 8. ወኮነ ፡ ነሉ — ቺ ፡ ማመት]
 A ወአዕረፈ ፡ በሰላም. — 9. እግዚአብሔር — ለይኩን ፡ ለይኩን] P በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተህሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉ
 ሥን ፡ ኢዮሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; O በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተህሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡
 ዓለም ፡ አሚን; après le nom propre ተወልደ ፡ መድኅን, la lettre ማ est ajoutée, mais deux petits
 traits, l'un au-dessus et l'autre au-dessous du ማ, indiquent que cette lettre doit être
 considérée comme biffée; A በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተህሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም;
 le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን se trouve sur un grattage; un second nom propre ተህለ ፡ ኢዮሱስ
 est en surcharge.

nombre des confesseurs. Il retourna à son pays et continua à enseigner le
 peuple, afin qu'il fût ferme dans la foi droite, jusqu'à ce que se réunit l'as-
 semblée du concile des trois cent dix-huit évêques dans la ville de Nicée
 (Niqyâ). Ce Père fut l'un d'eux. Il reprit Arius (Aryos), l'excommunia, le
 maudit et le chassa.

4. — Lorsque ce saint eut terminé son combat et eut gardé son troupeau,
 il émigra vers le Seigneur, après avoir siégé sur le siège épiscopal plus de
 quarante ans. Tous les jours de sa vie sont de quatre-vingts ans.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen. Amen. Ainsi soit-il.
 Ainsi soit-il.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለብጽሐተ : ሥጋክ : በዕለት : ዛቲ : ።
 ውስተ : ደብረ : ዝጋግ : ተሀሉ : እስመ : አምጽአዎ : ላቲ : ።
 ሳዊሮስ : ዕልው : በሰይፈ : ሃይማኖት : ነግቲ : ።
 ዘወድቀት : በሕይወትክ : እምአስናኒክ : አሐቲ : ።
 5 ፈውሰ : ሕሙማን : ኮነት : እስከ : የም : ያአቲ : ።

ሰላም : አብል : ለታኡፋንዮስ : በሀቁ : ።
 እምኅሌቁ : ጳጳሳት : ኅሌቁ : ።
 ዘምስለ : ሳዊሮስ : አብ : ወኒቆላምስ : ልጹቁ : ።
 ያንሥአኒ : እምንዋየ : ወያንቅሐኒ : በጽድቁ : ።
 10 እስመ : መዋዕልየ : ነሎ : በሀኬት : አሕለቁ : ።

6. ለታኡፋንዮስ] 0 ለታኡፋንዮ; A ለታኡፋንዮስ. — 7. ኅሌቁ] A ጉልቁ. — 8. ወኒቆላምስ] 0, A ወኒቆላምስ. — 9. ያንሥአኒ] 0 ያንሥአኒ. — ib. እምንዋየ] 0 እምሐኬትየ; A እምንዋምየ. — ib. ወያንቅሐኒ] P ወያንቅሐኒ sic; 0 ወያንቅሐኒ. — 10. ነሎ] A om. — ib. አሕለቁ] A ሐልቁ.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM A LA TRANSLATION DU CORPS DE SÉVÈRE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE

Salut à l'arrivée de ton corps en ce jour,
 Car on l'a apporté, afin qu'il se trouve au monastère de Zegâg,
 Sévère, destructeur de l'hérétique par le glaive de la foi.
 Une de tes dents qui était tombée pendant ta vie
 Est devenue elle-même la guérison des malades jusqu'à aujourd'hui.

5. SALÂM A ABRA THÉOPHANE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Je dis salut et encore salut à Théophane,
 Que l'on compte au nombre des patriarches
 Et qui est voisin de Sévère, le Père, et de Nicolas.
 Qu'il m'arrache à mes biens et me réveille par sa sainteté,
 Car j'ai consumé tous mes jours dans la paresse.

1. — ወሶበ : አእመኖ : ከመ : እሙንቱ : መከኑ : ወኅለፈ : መዋዕሊሆሙ : ወልሀቁ : ፈድኅደ : ወኃደጉ : ስኢለ : በእንተ : ወልድ : ወእምያኸተ : ዕለት : ተግሀለ : እግዚአብሔር : ልዑል : ላዕሌሆሙ : ወወሀቦሙ : ዘንተ : ቅዱስ : ኒቆላምስገ : ወረሰዮ : ቅዱስ : ወቡሩክ : ወፍጹመ : ወከሠተ : ኅቤሀ : ጥንተ : ገበረ : ጽድቅ ።

2. — ወውእቱ : ሶበ : ተወልደ : ተንሥኦ : ወቆመ : * ማእከለ : ሰብእ : መጠነ ።
 106 r^b b. ፆሰዓት : ወደኢምር : በገንቱ : በእንተ : ተንሥኦቱ : ለገበረ : ጽድቅ : ወበገዜ : ይጠቡ : አጥባተ : እሙ : ኢኮነ : ይጠቡ : ዘእንበለ : የማናይ : ጥብ : ባሕቲቱ : ወደከሥት : በገንቱ : ከመ : ውእቱ : በሱሉ : መዋዕለ : ሕይወቱ : ኢድሱቲ : ዘእንበለ : እምነቅዓ : ምግባር : ዘየማን ።

1. እሙንቱ] la dernière ligne de A se termine ainsi : ወሶበ : አእመኖ : ከመ : እሙ ; puis il y a une brusque solution de continuité; environ quatre colonnes font défaut : un fol. a dû être arraché ou perdu. — *ib.* መከኑ] O መኮኑ. — 2. ወኃደጉ] P *om.* ወ. — *ib.* ስኢለ] O ሥኢል. — *ib.* ዕለት] O አጣረ; A አጣሮ. — 3. ተግሀለ] O, A ተግሀለን. — *ib.* ልዑል] A *om.* — *ib.* ዘንተ] A ዘንቱ. — *ib.* ቅዱስ] O, A ቅዱስ. — 3-4. ኒቆላምስገ : ወረሰዮ : ቅዱስ] A *om.* — 4. መብሩክ] O, A መብሩክ. — 5. ወወሀቦሙ] O *om.* ወ. — 7. ኢኮነ] O ኢኮነ. — *ib.* የማናይ] O የማንዮ. — *ib.* ጥብ] O ጥብ; A ጥባ. — *ib.* ባሕቲቱ] O በባሕቲቱ. — *ib.* ወደከሥት] O ወደከሥት; A ደከሥት. — 8. ውእቱ] A *om.* — *ib.* ante ይሰቲ O *add.* ወ. — 8-9. እምነቅዓ] O *om.* እም.

6. FRAGMENT PROPRE DE LA MORT DE SAINT NICOLAS, ÉVÊQUE DE MYRE.

- 1. Naissance de saint Nicolas. — 2. Dès son arrivée au monde, il manifeste des signes de sainteté. — 3. Il s'abstient de teter, le mercredi et le vendredi. — 4. Il est ordonné diacre. — 5. Il se fait moine et est ordonné prêtre. — 6. Il possède le don des miracles. — 7. Il dote quatre jeunes filles, afin de les empêcher de se livrer à la débauche. — 8. Il chasse les démons et guérit les malades. — 9. Il a une première vision au sujet de sa prochaine élévation à l'épiscopat. — 10. Il a une seconde vision. — 11. Il est nommé évêque de Myre. — 12. Il est jeté en prison sur l'ordre de Dioclétien.

1. — Lorsque les parents de saint Nicolas surent qu'ils étaient stériles, que leurs jours de fécondité étaient passés et qu'ils avaient extrêmement vieilli, ils cessèrent de demander un enfant. Depuis ce jour-là le Seigneur Très-Haut fut élément envers eux. Il leur donna saint Nicolas (Niqoláwos). Il le rendit saint, béni et parfait. Il manifesta en lui le commencement de la pratique de la sainteté.

2. — Lui-même, lorsqu'il fut né, se leva et se tint debout au milieu des gens pendant deux heures. Il montrait par là son érection pour la pratique de la justice. A l'époque où il tétait les mamelles de sa mère, il ne tétait que la seule mamelle droite. Il manifestait par là que lui-même, tous les jours de sa vie, ne boirait qu'à la source des œuvres droites.

* P, 106 r^b b.

3. — ወረደመ : ቀኖኖ : ሐዋርያት : እምንእሱ : እስመ : ውእቱ : በዕለተ : ዓርብ : ወበረብዕ : ኢይጠቡ : ኦዋባተ : እሙ : ዘእንበለ : ዘጊዜ : ስህተት : መኅልት ።

4. — ወሶበ : ኮነ : ወረዛ : ንኡስ : መጠውዎ : አበዋሁ : ለመምህር : ወነበረ : እንዘ : ይትሚህር : እመንፈስ : ቅዱስ : ፈድፋድ : እንዘ : ይትሚህር : እመምህሩ ። ወ በኅዳዖት : መዋዕል : ተምህረ : ነሎ : ትምህርተ : ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን : ቅድስት : ወተሠይመ : ዲያቆን ። ወነነ : ይትዋሰክ : በምግባሩ : መንፈሳዊት ።

5. — ወእምዝ : መንኰስ : ውስተ : ደብር : ዘነነ : ወልደ : እኅወ : አቡሁ : አበ : ምኒት : ቦቱ : ወዝንቱ : ቅዱስ : ተጋደለ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዐበየ : ተጋደሎ : ወኢይክሉ : ሰብእ : ዘተወልደ : ይግባሩ : ከግሁ : ወበእንተ : ዘደገብር : ጽድቀ : ብዙኝ : ተሠይመ : ቀሲስ : እንዘ : መዋዕሊሁ : ስዊዳመት ።

6. — ወወሀቦ : እግዚአብሔር : ጸጋ : ዐበየ : ወገበረ : ተአምራት : ወመንክራት : ወ ፈውሶ : ድውያን ። መኑ : ዘደክል : ይትናገር : ተአምራቲሁ : ወመንክራቲሁ : ዘነነ : ይትዋሰክ : ነሎ : አሚረ : በውስተ : ነሎ : መካን : በኤይወቱ ። ወእምድኅረ : ፍልሰቱ : ይደልወነ ። ከመ : ንዝክር : ንስቲተ : እምዘ : ገብረ : በኤይወቱ ።

* P, 106 r° c.

2. መበረብዕ] A om. II. — ib. ኢይጠቡ] A ኢይጠውቡ. — ib. በጊዜ] O om. — 3. መጠውዎ] O መጠውዎ; A መጠውዎ. — ib. አበዋሁ] A አቡሁ. — 4. ይትሚህር] O ይትመህር. — ib. ይትሚህር] O ይትመህር. — 5. ante ወሕገ A add. ቤት. — 5-6. ቅድስት : ወ] A om. — 6. ዲያቆን] O ዲያቆን. — ib. መንፈሳዊት] A መንፈሳዊት. — 8-9. በዚያ : ተጋደሎ] O ማይ : ተጋደሎ; A om. በዚያ. — 9. post ዘተወልደ A add. እምንኅስት. — 10. ጽድቀ] P ጽድቅ. — ib. ተሲስ] O. A ተሲስ. — ib. ስዊዳመት : ኅመት] O ስዊዳመት; A ስዊዳመት. — 11. ወወሀቦ] A om. ሀ copulatif. — ib. ወገበረ] A ወገበረ. — 11-12. ወፈውሶ] P ወፈውሶ. — 12-13. ይትዋሰክ] O ይዋሰክ sic. — 13. በውስተ] A በውስተ. — 13-14. ወእምድኅረ : ፍልሰቱ — ገበረ : በኤይወቱ] O om. — 14. ንዝክር] A ንዝክር : ንዝክር.

3. — Il accomplit les canons des Apôtres, dès son enfance. En effet, lui-même, le jour du vendredi et le mercredi, ne tétait les mamelles de sa mère qu'au moment de la neuvième heure du jour.

4. — Lorsqu'il fut tout jeune, ses parents le remirent à un maître. Il continua à être instruit par l'Esprit-Saint extrêmement, en même temps qu'il était instruit par son maître. En peu de jours, il apprit tout l'enseignement et toute la loi de l'Église sainte. Il fut ordonné diacre. Il progressa dans les exercices spirituels.

5. — Puis il se fit moine dans un monastère dans lequel le fils du frère de son père était supérieur. Ce saint pratiqua dans ce monastère une grande ascèse. Les simples humains ne peuvent pas faire ainsi. Parce qu'il pratiquait une grande sainteté, il fut ordonné prêtre, alors qu'il était âgé de dix-neuf ans.

6. — Le Seigneur lui donna une grande grâce : l'accomplissement de miracles et de prodiges et la guérison des malades. Qui est-ce qui pourrait raconter ses miracles et ses prodiges, qui s'accroissent chaque jour, en tout lieu, pendant sa vie et après sa mort? Il nous faut mentionner quelques-uns de ceux qu'il a faits pendant sa vie.

* P, 106 r° c.

7. — ወው-እቱኬ : እስመ : ነነ : በሀገሩ : ጅብእሲ : ባዕል ። ወእምድኅረ : ብዙኅ : መዋዕል : ኃልቀ : ነሉ : ንዋየ : ወኮነ : ነዳየ : እስከ : ኢረከበ : ሎቱ : ዘይሱሰይ : ሲሳየ : ዕለት : ወሀለዋሁ : ፱አዋልድ : ወልህቃ : ወኃለፊ : ገዜ : ሰብሳቦን : ወኢያስተዋሰቦን : ለመኑሂ : እምሰብእ : በእንተ : ንዴቶን : ወእሕለየ : ሰይጣን : ሕለና : ርኩሰ : ከመ : ይግበር : ቤተ : ዘማውያን : ወደንብርን : ለ፬ውሉድ : ውስቲቱ : ከመ : ይዘምዋ : በዓስብ : ወደርከብ : ሲሳየ : ወሲሳየ : አዋልዲሁ : እምዝመት : ወከሠተ : ሎቱ : እግዚአብሔር : ለቅዱስ : ኒቆላምስ : ዘሀለየ : ቦቱ : ውእቱ : ብእሲ : ወተንሥኣ : ቅዱስ : ኒቆላምስ : በሌሊት : ወነሥኣ : ሺዲናረ : ወርቅ : እምንዋየ : አቡሁ : ወቈጻረ : በዐርቅ : ወእምቅድመ : ደዳባሕ : ጽባሕ : ወገረ : ውስተ : ቤቱ : ለውእቱ : ብእሲ ። ወሶበ : ነቅሐ : ውእቱ : ብእሲ : እምንዋሙ : ረከበ : ውእተ : ወርቀ : ወተፈሥኣ : ቦቱ : ዐቢየ : ፍሥኣ : ወአስተዋሰባ : ለእንተ : ትልህቅ : ወለቱ : ወከማሁ : ካዕበ : ወገረ : ሎቱ : ሺዲናረ : ወርቅ : ዳግመ : ወአስተዋሰባ : ለካልእት : ወለቱ ። ወሣልሰ : ወገረ : ሎቱ : ቅዱስ : ሺዲናረ : ወርቅ : ወሶበ : ወገረ : ሎቱ : ነነ : ብእሲ :

2. ነሉ] O, A om. — ib. ነዳየ] P om.; O ነዳየ. — ib. ኢረከበ] P ኢረከቦ; A ኢረከቡ. — ib. ዘይሱሰይ] P ዘይሱሰይ sic; A om. — 3. ወልህቃ] O ወልህቀ. — ib. ወኃለፊ] A ወኃለፋ. — ib. ገዜ] O om. — 3-4. ወኢያስተዋሰቦን : ለመኑሂ] P ወኢያስተዋሰብምን : ለመኑሂ; O ወኢያውሰቦን : መኑሂ. — 4. እምሰብእ] A om. እም. — ib. ንዴቶን] A ንዴቱ. — ib. ወእሕለየ : ሰይጣን] O ወኢሀለየ : ሰይጣን; A ወሀለየ : ሰይጣን. — ib. post ሰይጣን] O add. ሎቱ. — 5. ቤተ] A ቦቱ. — ib. ወደንብርን] A ወደንብርን. — ib. ለ፬ውሉድ] O ፱አዋልዲሁ; A ለ፱አዋልዲሁ. — 6. ወደርከብ] O ወደረከብ. — 7. ሎቱ] A om. — ib. ወተንሥኣ] A ወተንሥኣ. — 8. ቅዱስ] A om. — ib. ሂ] O om. — ib. አቡሁ] O አቡሁ. — 9. ወገረ] A ወገረ : ወገረ. — 10. ወእቱ : ብእሲ] A om. — ib. ከመ] A ወረከመ. — ib. ውእተ] O, A ውእቱ. — ib. ወርቀ] O ወርቅ. — 11. ወአስተዋሰባ] O ወአስተዋሰብም sic. — ib. ለእንተ] O om. ለ. — ib. ትልህቅ] A ትሰሕቅ sic. — 12. ካዕበ] O om. — ib. ወአስተዋሰባ] O ወአስተዋሰብ. — ib. ለካልእት] O ለካልእ. — 13. ante ነነ] A add. ወ. — ib. ante ብእሲ] O, A add. ውእቱ.

7. — Il y avait dans sa ville un homme riche. Après de nombreux jours, toutes ses richesses disparurent. Il devint pauvre, au point qu'il ne trouvait pas pour lui-même la nourriture journalière avec laquelle se nourrir. Il avait quatre filles. Elles avaient grandi et l'époque de leur mariage était passée. Mais il ne les maria à aucun homme à cause de leur pauvreté. Satan (Satan) lui suggéra une pensée impure : faire une maison de prostitution et y mettre ses quatre filles, afin qu'elles fornicassent pour un salaire et qu'il trouvât sa nourriture et la nourriture de ses filles par la débauche. Le Seigneur révéla à saint Nicolas ce à quoi cet homme avait songé. Saint Nicolas se leva la nuit. Il prit cent deniers d'or de son patrimoine et les serra dans un morceau d'étoffe. Avant que le matin brillât, il les jeta dans la maison de cet homme. Lorsque cet homme fut éveillé de son sommeil, il trouva cet or. Il s'en réjouit d'une grande joie. Il maria sa fille aînée. Pareillement, Nicolas lui jeta cent deniers d'or une deuxième fois. Cet homme maria sa deuxième fille. Une troisième fois le saint

ንቁሐ : ወኢኅሥሐ : ውእተ : ወርቀ : አላ : ወዕአ : እምቤቱ : ከመ : ይርአይ : መኑ :
 ዘወገረ : ወርቀ ። ወሶበ : ወዕአ : ረከቦ : ለቅዱስ : ኒቆላዎስ : ወአእመረ : ከመ : ው-
 እቱ : ወገረ : * ሎቱ : ውእተ : ወርቀ : ቫጊዜ ። ወሶቤሃ : ሰገደ : ሎቱ : ውእቱ :
 ብእሲ : ታሕተ : እገሪሁ : ወገነዩ : ሎቱ : ብዙኃ : ወዩቤሎ : ዕሢትከ : ዐቢይ .
 5 በመንግሥተ : ሰማያት : እስመ : አድኃንከኒ : እምንዴተ : ንዋይ : ወእምወዲቅ :
 ውስተ : ኃጢአት : ዘሐለይኩ : እግቦር : ወአስተዋሰን : ለአዋልዲሁ : ለራብዒት :
 ወላግልሲት ።

* P, 106 v° a.

8. — ወእምዛ : ሰደዶሙ : ኒቆላዎስ : ለሰይጣናት : ብዙኃን : እምላዕል : ብዙኃን :
 ሰብእ : ወእምነ : ዕዐው : ዘኮነ : የኃድሩ : ውስቱቶሙ : ወደስሕትዎሙ : ለሰብእ ።
 10 ወገነቱ : ቅዱስ : ፈወሰሙ : ለብዙኃን : ድውደን : ወበረከ : ላዕል : ንስቲት : ናተታ-
 ተ : ኅብስት : ወአጽገበ : ብዙኃን : ሕገበ : እምኒሁ : ወነሥኡ : ዘተርፈ : እምውእ-
 ቱ : ኅብስት : ወረከብዎ : ፈድሩደ : እምዘ : ኮነ : ቀዳሚ ።

9. — ወእምቅድመ : ይሠየም : ጳጳስ : ርእየ : ራእየ : ዘከመ : መንበር : ዐቢይ :

1. ንቁሐ] O ንቁሕ; A ንቅሐ. — *ib.* ውእተ] P ውእቱ. — 1-2. አላ : ወዕአ — ዘወገረ : ወርቀ] O, A *om.* — 2. ante ረከቦ A *add.* ወ. — 2-3. ውእተ] O *om.* — 3. ሰገደ] P ወገረ. — 5. በመንግሥተ : ሰማያት] A በሰማያት : መንግሥት. — 6. ውስተ : ኃጢአት] A *om.* — *ib.* ዘሐለይኩ] A ዘሐለይኩ. — *ib.* ante እግቦር O, A *add.* ዘመ. — *ib.* ለራብዒት : ወላግልሲት] A ለግልሲት : ወሰራብዲት. — 8. ኒቆላዎስ] O ኒቆላዎስ. — *ib.* ብዙኃን] P, O ብዙኃት. — *ib.* ብዙኃን] O, A *om.* — 9. ዘገነ] O ዘገነ. — *ib.* ወደስሕትዎሙ] O ወደስሕቶሙ. — 10-11. ንስቲት : ናተታተ : ኅብስት] O ንስቲተ : ኅብስት: A ኅብስት : ንስቲት. — 11. ወአጽገበ] O ወአጽገቡ; A ወአጽገቦ. — *ib.* ሕገበ] O ሕገቡ. — *ib.* እምኒሁ] O እምኒሆሙ. — *ib.* ዘተርፈ] O ዘተርፈ. — 13. ወእምቅድመ] P ወእምቅድመ *sic.* — *ib.* ጳጳስ] P *om.*; A ኤጲስ : ቆጶስ.

lui jeta cent deniers d'or. Mais lorsqu'il les lui jeta, l'homme était éveillé. Il ne prit pas l'or, mais il sortit de sa maison, pour voir qui était celui qui lui jetait l'or. Lorsqu'il fut sorti, il trouva saint Nicolas. Il sut que c'était lui qui lui avait jeté l'or trois fois. Aussitôt cet homme se prosterna devant lui, à ses pieds, le remercia beaucoup et lui dit : « Ta récompense sera grande dans le royaume des cieux, car tu m'as sauvé du manque d'argent et de la chute dans le péché que j'avais songé à commettre. » Il maria ses filles, la quatrième et la troisième.

* P, 106 v° a.

8. — Puis Nicolas chassa de nombreux démons de beaucoup de gens et d'arbres, dans lesquels ils habitaient pour égarer les gens. Ce saint guérit beaucoup de malades. Il bénit quelques morceaux de pain et en rassasia beaucoup de gens. Ils prirent ce qui restait de ce pain et ils en trouvèrent beaucoup plus qu'il n'y en avait auparavant.

9. — Avant qu'il fût institué évêque, il eut une vision. Il y avait comme un grand siège dressé. De magnifiques vêtements sacerdotaux

ንዑር : ወአልባሰ : ክሆነት : ክዑር : ምስሌው : ወከመ : ብእሰ. : ብርሃናዊ : ዘይብሎ : ልበስ : ዘንተ : አልባሰ : ወንበር : ዲበዝ : መንበር ።

10. — ወካዕበ : ርእየ : በካልኢት : ሌሊት : ከመ : እግዝእትነ : ማርያም : ወ ሀበቶ : ልብሰ : ክሆነት : ወእግዚእነ : ክርስቶስ : ወሀዕ : ወንጌል ።

11. — ወሶበ : ሞተ : ውእቱ : ኤጲስ : ቆጶስ : ዘሀገረ : ማራ. : አስተርእዮ : መ ል* አከ : እግዚአብሔር : ለሊቀ : ጳጳሳት : ዘሀገረ : ሮሜ : ወነገሮ : በእንተ : ቅዱስ : ኒቆላሎስ : ወአጠዮቆ : ስሞ : ወአምሳሎ ። ወሶበ : ነቅሐ : ሊቀ : ጳጳሳት : ነገሮሙ : ለኤጲስ : ቆጶሳት : ዘርእየ : ወአምኑ : ከመ : ይእቲ : ራኒይ : ኮነት : እምነበ : እግዚአብሔር ። ወነሥኦ : ለቅዱስ : ኒቆላሎስ : ወሚሞ : ኤጲስ : ቆጶስ : ላዕለ : ሀገረ : ማራ ።

12. — ወእምድኅረ : ኅዳጥ : መዋዕል : ነግሠ : ዲዮቅልጥያኖስ : ከሓዲ : ወአምለ ከ : ጣዖታተ : ወአዘዘሙ : ለኩሎሙ : ስብእ : ከመ : ያምልኩ : ለጣዖታት ። ወሶበሃ : አኒህሙ : ለብዙኃን : መሃይምናን : ወሰምዓ : ዘናሁ : ለዝንቱ : ቅዱስ : ወአኒህ :

* P, 106 v° b.

1. ንዑር] O om. — ib. ምስሌው] O ምላሌ. — ib. ወከመ] A om. — ib. ብእሰ.] O om. : A dittologie. — ib. ዛይብሎ] O, A ዘይብሎ. — 2. ወንበር] P, O መንበር. — 3. በካልኢት] A በካልኢ. — ib. እግዝእትነ : ማርያም] P espace blanc laissé pour l'insertion en caractères rouges du nom propre ማርያም ; A እግዝእትነ : ቅዱስት : ድንግል : ማርያም. — 3-4. መበቶ] O add. ወ copulatif. — 4. ልብሰ] A አልባሰ. — 5. ውእቱ] O, A om. — 6-7. ቅዱስ] A om. — 7. ኒቆላሎስ] O ኒቆላሎስ. — ib. ወአምሳሎ] O ወአምልጥ sic. — ib. ወአምሳሎ ። ወሶበ : ነቅሐ] A om. — ib. ወሶበ] O ወሶበሃ. — 7-8. ሊቀ : ጳጳሳት : ነገሮሙ : ለኤጲስ : ቆጶሳት : ዘርእየ] A ወነገሮ : ለሊቀ : ጳጳሳት : ዘርእየ. — 8-9. ወአምኑ — እግዚአብሔር] O, A ወአምኑ : (A ወአምኑ) ክሎሙ : ይእቲ : ራኒየ : ወአእመፍ : ከመ : ይእቲ : ራኒየ : (O ራኒየ) ኮነት : እምነበ : እግዚእነ : ዘርስቶስ : (A እግዚአብሔር). — 9. ወነሥኦ] O, A ወነሥኦ. — ib. ኒቆላሎስ] O ኒቆላሎስ. — ib. ኤጲስ : ቆጶስ] A om. — 10-11. ወአምለኩ] O, A ወአምለኩ sic. — 11. ጣዖታት] O ጣዖታት. — ib. ለጣዖታት] O, A ጣዖታተ. — ib. ወሶበሃ] A ወሶበ. — 12. አኒህሙ] O አዘዘሙ. — ib. ለዝንቱ : ቅዱስ] A ለቅዱስ. — ib. ወአኒህ] P ወአኒህ ; O ወአዘዘ.

étaient sur ce siège. Il y avait aussi comme un homme lumineux qui lui disait : « Revêts ces habits et assieds-toi sur ce siège ».

10. — De nouveau, il vit, au cours d'une autre nuit, que Notre-Dame Marie (Maryâm) lui donnait des vêtements sacerdotaux et que Notre-Seigneur le Christ lui donnait un évangile.

11. — Lorsque mourut l'évêque de la ville de Myre, un ange* du Seigneur apparut au patriarche de la ville de Rome (Romè). Il lui exposa au sujet de saint Nicolas. Il lui fit connaître son nom et son aspect. Lorsque le patriarche fut éveillé, il exposa aux évêques ce qu'il avait vu. Ils crurent que cette vision était arrivée de la part du Seigneur. Il prit saint Nicolas et l'instinctua évêque de la ville de Myre.

* P, 106 v° b.

12. — Peu de jours après, régna Dioclétien (Diyocletyânos), l'impie. Il rendait le culte aux idoles. Il ordonna à tous les gens de rendre le culte aux idoles. Aussitôt il arrêta beaucoup de fidèles. Il apprit la renommée de ce

ወኩነኛ፡ ነኑነኔ፡ ዐቢዮ፡ ብዙኑ፡ አመታተ፡ ወአግዚእነ፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ፡ ያጸ
 ንዖ፡ ወያስተዔግ፡ ወየዓቅቦ፡ እምነኑነኔ፡ ወያነሥኦ፡ ጥዑዮ፡ ዘእንበለ፡ ሙስኛ፡ ።
 ወሶበ፡ ደክመ፡ ዲዮቅልጥያኖስ፡ እምኩንኖቱ፡ ለቅዱስ፡ ኒቆላዎስ፡ ወደዮ፡ ውስተ፡
 ቤተ፡ ሞቅሕ ።

5 ሰላም፡ ለኒቆላዎስ፡ እንተ፡ ተወደሰ፡ ዝክሩ ።
 በውስተ፡ ሚራ፡ ሀገሩ ።
 ተደመ፡ ሰብእ፡ ወሕዘቢሁ፡ አንከሩ ።
 ለዕለተ፡ ተወልደ፡ ሶበ፡ ከይሁ፡ ነጻሩ ።
 መጠነ፡ ጀሰዓት፡ ቀጣሞ፡ በእግሩ ።

10 1. — ወበዛተ፡ ዕለት፡ ካዕበ፡ ስምዓ፡ ነኑ፡ ተላስስ፡ ወአልዓዛር ።
 2. — ወዝንቱ፡ ተላስስ፡ እምሰብእ፡ ባቢሎን፡ ዘይወለ፡ ነንዌ፡ ወይቤሎ፡ ሳቦር፡
 ንጉሠ፡ ፋርስ፡ ስግድ፡ ለእሳት፡ ወሠቃ፡ ለአማልክት፡ ወደቤ፡ ተላስስ፡ አንሰ፡ ለእግ

1. ወአግዚእነ፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ] O om. ኢየሱስ. — 2. እምነኑነኔ] O እምነኑነሠሙ. — 5. ለኒቆላዎስ] O ለኒዮላዎስ. — ib. እንተ፡ ተወደሰ] O ዘተወደሰ; A እንተ፡ ተወደዮ. — 6. ሀገሩ] O ሰባሩ sic. — 7. ሰብእ] O ሰብእ. A ሰብእ. — ib. ወሕዘቢሁ] A ወአዘቢሁ. — 9. ጀሰዓት] O ጀሰዓት. — 10. ሳቦር] O om. — 11. ወዝንቱ] A om. ወ. — ib. ሳቦር] O ሳቦር sic. — 12. ንጉሠ] P ንጉሥ. — ib. post ለአግዚአብሔር O, A add. ኤምላህዮ.

saint. Il l'arrêta et le supplicia de grands supplices, pendant de nombreuses années. Mais Notre-Seigneur Jésus-Christ le fortifia, lui donna courage, le protégea des supplices et le suscita sain et sauf, sans lésion. Lorsque Dioclétien fut fatigué de supplicier saint Nicolas, il le mit en prison.

Salut à Nicolas dont la mémoire est célébrée
 A Myre, sa ville.
 Les gens ont été stupéfaits et ses concitoyens ont été étonnés,
 Lorsqu'ils le virent, le jour où il naquit.
 Se tenir debout, pendant deux heures, sur ses pieds.

7. MARTYRE DES SAINTS THALASSE ET LAZARE.

1. Incipit. — 2. Supplices et mort de saint Thalasse. — 3. Martyre de saint Lazare.

1. — En ce jour aussi furent martyrs Thalasse (Falàsès) et Lazare (Al-âzâr).
 2. — Thalasse était des gens de Babylone (Bâbilôn), du territoire de Ninive (Nanavè). Sapor (Sâbor), roi de Perse (Fârès), lui dit : « Adore le feu et sacrifie aux dieux. » Thalasse dit : « Pour moi, j'adore le Seigneur et je lui

ዘኢሳይያስ ፡ አሰግድ ፡ ወሎቱ ፡ እሠውዕ ፡ እስመ ፡ ውእቱ ፡ ፈጠረኒ ። ወእዘዘ ፡ ሳቦር ፡ ያምጽኡ ፡ መቃኒተ ፡ ሥቃይ ፡ ከመ ፡ ያፍርሆ ፡ ለተላስስ ፡ ወሶበ ፡ ኢፈርሃ ፡ እምትግር ምቱ ፡ አዘዘ ፡ ይቅሥፍም ፡ ጀቅሥፈተ ፡ እስከ ፡ ነዋኅ ፡ ሰዓት ። ወይቤሎ ፡ ሡዕ ፡ ተላስስ ፡ ከመ ፡ ታዕርፍ ፡ እምዝንቱ ፡ ነኅኔ ፡ ወይቤሎ ፡ ተላስስ ፡ ሊተሰ ፡ ኢያትዓወቀኒ ፡ ነኅኔከ ፡ እስመ ፡ አምላኪያ ፡ ያድኅኒ ። ወከሶበ ፡ ቀሠፍም ፡ ጀጂዚ ፡ ወተክሉ ፡ ውስተ ፡ አዕድንቲሁ ፡ ወዘበጥዎ ፡ ፎኞክድኅ ፡ እስከ ፡ ይስእ * ን ፡ አውሥኡተ ፡ ወመተሩ ፡ ርእሶ ፡ በሰዶፍ ።

* P,
107 r° a.

3. — ወእምዝ ፡ አቅረብም ፡ ለአልዓዘር ፡ ወይቤሎ ፡ ሳቦር ፡ ንጉሠ ፡ ፋርስ ፡ ሡዕ ፡ ለአማልክት ፡ ወሶበ ፡ ዓበየ ፡ ሰጊዶ ፡ ወሠዊዓ ፡ ለአማልክት ፡ ወረወውም ፡ ሶቤሃ ፡ ውስተ ፡ እሳት ። ወፈጸሙ ፡ ስምዖሙ ፡ በሠናዶ ።

10

ትንብልናሆሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ። ስላም ፡ ለከሙ ፡ ተላስስ ፡ ቅሠፍ ።

1. እሰግድ] P እሰግድ; A ወእሰግድ. — *ib.* እስመ ፡ ውእቱ ፡ ፈጠረኒ] O, A *om.* — *ib.* ante ሳቦር A *add.* ንጉሥ. — 2. ante መቃኒተ O, A *add.* ነሎ. — *ib.* መቃኒተ] A መቀኒተ *sic.* — *ib.* ያፍርሆ] O ያፍርሆ. — *ib.* ኢፈርሃ] O *om.* ኢ. — 2-3. እምትግርምቱ] O እምትግምርቱ; A እምትግምርት. — 3. ጀቅሥፈተ] O *om.* ሄ; A [ቅሥፈተ. — *ib.* ሰዓት] O መዋዕል. — *ib.* ሡዕ] A ትሡዕ. — 4. ከመ ፡ ታዕርፍ ፡ እምዝንቱ ፡ ነኅኔ] P, O *om.* — *ib.* ወይቤሎ ፡ ተላስስ] P, O *om.* — 5. ያድኅኒ] O ኢድኅኒ. — *ib.* ጀጂ] A *om.* ሄ. — 6. መክደን] O መክደን *sic.* — 8. post ወእምዝ A *add.* እስከ. — *ib.* ንጉሠ] O ንጉሥ. — 9. ወሶበ ፡ ዓበየ ፡ ሰጊዶ ፡ ወሠዊዓ ፡ ለአማልክት] A *om.* — *ib.* ante ወረወውም A *add.* ሙ. — 10. ወፈጸሙ] A ወፈጸሙ. — *ib.* ስምዖሙ] A ስምዖ. — 11. ትንብልናሆሙ — ለዓለመ ፡ ዓለም] O እሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁርሙ ፡ ተወልዶ ፡ መድኅኑ ፡ ምስለ ፡ ዓመቱ ፡ ወለተ ፡ ሥላሴ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; A እሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሃሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁርሙ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ተክለ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — 12. ቅሠፍ] O ቅሠፍ *sic.*

* P,
107 r° a.

sacrifie, car lui-même m'a créé. » Sapor ordonna d'apporter les instruments de torture, afin d'effrayer Thalasse. Comme Thalasse n'eut pas peur de cet épouvantail, Sapor ordonna de le frapper de cent coups, pendant de longues heures. Il lui dit : « Sacrifie, Thalasse, afin de te reposer de ces supplices. » Thalasse lui dit : « Moi, je ne connais pas tes supplices, car mon Dieu me délivrera. » De nouveau, on le frappa deux cents fois. On enfonça des pointes dans ses yeux. On le frappa de soixante-dix coups avec un bouclier, au point qu'il ne put pas répondre. On lui coupa la tête avec le glaive.

3. — Puis on fit approcher Lazare. Sapor, roi de Perse, lui dit : « Sacrifie aux dieux. » Lorsqu'il eut refusé d'adorer les dieux et de leur sacrifier, on le jeta aussitôt dans le feu. Ils achevèrent leur martyre excellemment.

Que leur intercession soit avec leur cher Za-Manfas-Qedou pour les siècles des siècles.

Salut à vous, Thalasse, flagellé.

ወአልዓዛርኒ : ውስተ : ውሣጢ : ነድ : ግዳፍ ።
 አድኅኑኒ : ሊተ : እመሥግርተ : ልሳን : ወአፍ ።
 ከመ : ያመሥጥ : ወደጠል : እመሥግርተ : ገሪፍ ።
 ወከመ : ያድኅን : እምጸንፈርት : ያፍ ።

5

1. — ወበዛተ : ዕለት : ከዕበ : አዕረፈት : ቅድስት : ሱርስት ።

2. — ወዛተ : ቅድስት : ኮነት : ወለተ : ክቡራን : እምሰብእ : ቍስጥንጥንያ ። ወሐ
 ፀያ : ለወልዱ : ለብእሲ : ክቡር : ወሶበ : ሰምዓት : ዘንተ : ትቤሎ : ለአቡሃ : አብሐኒ :
 ቅድመ : ከመ : እሐር : ወእስግድ : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : ወበተመደጦትየ : ይከ
 ውን : ፈቃድ : እግዚአብሔር ። ወደቤላ : አቡሃ : ባኢ : ቅድመ : ኅበ : መጻምርትከ :
 10 ወሶበ : ተፈጸመ : ከብካብኪ : ተሐውሪ : ምስሌሁ : ወትፌጽሚ : ብፅዓተኪ ። ወትቤ

10

1. ውስተ] O om.; A dittologie. — 2. አድኅኑኒ] O አድኅኒ. — ib. ወአፍ] A ወሐፍ sic. —
 3. ያመሥጥ] O ያምሥጥ. — 4. እምጸንፈርት] O እምጸንፈት sic; ጥ est en surcharge. — 6-7. ወሐ
 ፀያ] O ወሐነጥ. — 7. አብሐኒ] O አብጽሐኒ. — 8. እሐር] O እሐር. — ib. ወእስግድ] O ወእስግድ. —
 ib. መተመደጦትየ] A om. n. — 9. ቅድመ] O dittologie. — ib. መጻምርትከ] O መጻምርትየ; A
 መጻምርት. — 10. ወሶበ : ተፈጸመ] A ወተፈጸመ. — ib. ተሐውሪ] A ተሐውሪ. — ib. ወትፌጽሚ] O ወት
 ፈጽሚ sic; A ወትፈጽሚ. — ib. ብፅዓተኪ] O ብፅዓትከ.

Et Lazare, jeté dans l'intérieur des flammes.
 Sauvez-moi du piège de la langue et de la bouche,
 Comme la biche s'échappe des mailles du filet
 Et comme l'oiseau se sauve du piège.

8. MORT DE SAINTE SOURESET.

1. Incipit. — 2. Sainte Soureset obtient de son père la permission de visiter les monas-
 tères égyptiens. — 3. Elle annonce par lettre à son père qu'elle a résolu de se faire
 moniale. — 4. Elle entre au monastère de Golgotha. — 5. Elle demeure vingt-sept ans
 dans une grotte. — 6. Un anachorète, nommé Silas, découvre sa retraite. — 7. Elle
 meurt et est enterrée par Silas.

1. — En ce jour aussi mourut sainte Soureset.
 2. — Cette sainte était fille de nobles personnages de Constan-
 tinople (Questentenyá). Son père la fiança au fils d'un homme noble. Lors-
 qu'elle apprit cela, elle dit à son père : « Permetts-moi d'abord d'aller me
 prosterner dans un sanctuaire. A mon retour, la volonté du Seigneur se
 fera. » Son père lui dit : « Entre d'abord chez ton époux. Lorsque tes
 noces seront terminées, tu iras avec lui accomplir ton vœu. » Elle lui dit :

* P.
107re b.

ሎ : ተከየድኸም : ለእግዚአብሔር : ከመ : አጸሊ : ውስተ : እንተኩ : መካን : ቅድስ
 ት : * እንዘ : አን : ድንግልት : ወእመ : ሐሰውኩ : ቃልየ : ይረከበኒ : ሥቃይ : እምእ
 ግዚአብሔር :: ወሰሚዖ : አቡሃ : ሪንዋ : ምስለ : ወዓልት : ወአዕማት : እለ : ይተለአ
 ክዋ : ወወዛባ : ወርቀ : መጠን : የጃዲናረ : ወርቅ : ከመ : ተሀባ : ምጽዋተ ::

3. — ወበጸሓ : ህየ : ያደት : ውስተ : ነሎን : መካናት : ቅዱሳት : ወሶበ : በጽሐ
 ት : ውስተ : ምኔተ : ግብጻውያን : ረከበት : አረጋዊ : መነኮስ : ለቤሶ : ሠቀ : ወነገረቶ :
 ነሎ : ዘውስተ : ልባ : ወያሌላ : ፈቃድ : እግዚአብሔር : ለይኩን : ወእምዝ : ሶበ :
 ተደለወ : እሊአሃ : ለሐዊር : ቦአት : ውስተ : መካነ : ጽሑና : ወጸሐፈት : መጽሐ
 ፈ : ኅበ : ወላዲሃ : እንዘ : ትብል : አንስ : አቅረብኩ : ነናስየ : ለእግዚአብሔር ::
 ወኢትጎሥሠኒ : እስመ : ኢትረከበኒ : ወአሠረት : መጽሐፈ : በልብሳ : ወሚመቶ :
 ውስተ : ንዋያ : ወአምሰለቶሙ : ከመ : ይእቲ : ተሐውር : ምስሌሆሙ ::

4. — ወሶበ : ቀደምዋ : እሊአሃ : ጽሒዮሙ : ንዋያ : ትቤሎሙ : ለአግብርት : አ

1. ተህደደዎ] P ተህደዎ sic. — ib. እንተኩ] A om. — 2. ድንግልት] A ድንግል. — ib. ወእመ] O, A ወእመላ. — ib. ሥቃይ] O ሥቃየ. — 3. ወዓልት] O ወእለት sic. — 4. ወወዛባ] O ወወዛቦ. — ib. የጃዲናረ : ወርቅ] P የጃዲናር sic ወርቅ; O የጃዲናረ : A የጃዲናር. — 5. ወበጸሓ] P, O, A ወበጸሐ. — ib. ሃደት] A እደት sic. — ib. ነሎን] O ነሎ; A om. — 6. ምኔተ] O om. — ib. ግብጻውያን] O ግጻውያን sic. — ib. አረጋዊ] A አረጋዊ. — ib. መነኮስ] P መነኮስ. — 7. ልባ] A ከርሃ. — ib. ፈቃድ] A ፈቀደ sic. — 8. ተደለወ.] P ተደለው sic: O ተደለው : A ተለው sic. — ib. እሊአሃ] O ወእሊሃ. — ib. ኢትረከበኒ] O በልብሳ. — ib. አቅረብኩ] A ረከብኩ. — 10. ወአሠረት] A ወሐሰረት sic. — ib. በልብሳ] O በልብሳ. — 11. ወአምሰለቶሙ] O ወአምሰሎ. — 12. ትቤሎሙ : ለአግብርት] O, A ትቤ ሎ : ለገብር.

* P.
107re b.

« Je me suis engagée envers le Seigneur à aller prier dans un sanctuaire saint, * alors que j'étais vierge. Si je mens à ma parole, le tourment m'atteindra de la part du Seigneur. » Son père ayant entendu cela, l'envoya avec des gardes et des servantes pour la servir. Il lui donna de l'or — environ trois cents deniers d'or — afin qu'elle fit des aumônes.

3. — Étant arrivée en Égypte, elle visita tous les sanctuaires saints. Lorsqu'elle arriva au couvent des Égyptiens, elle rencontra un vieux moine, revêtu de la bure. Elle lui exposa tout ce qui était dans son cœur. Il lui dit : « Que la volonté du Seigneur soit faite. » Puis, lorsque les siens se furent préparés à s'en aller, elle entra dans un sanctuaire réservé à la vie solitaire. Elle écrivit une lettre à ses parents, en disant : « Pour moi, je me suis consacrée moi-même au Seigneur. Ne me cherchez pas, car vous ne me trouverez pas. » Elle attacha la lettre à son vêtement. Elle la plaça dans ses bagages. Elle fit semblant de s'en aller elle-même avec ses domestiques.

4. — Lorsque les siens l'eurent précédée, après qu'ils eurent chargé ses bagages, elle dit à ses serviteurs : « Pour moi, je veux aller prier au

ንሰ : እፈቅድ : እጸሊ : ውስተ : መካነ : ጎልጎታ : እምቅድመ : ሐረትነ : ወደቤላ : ፩እ
 ምእሉ : ነዋ : ቀደመነ : እሊእነ : እፎ : ተሐውሪ : ባሕቲትኪ : ወትቤሎ : ሚላሶሌክ :
 አሐውር : ባሕቲትየ : ወእትመደጥ :: ወእምዝ : ነሥኣት : አመታ : ወቦአት : ውስተ :
 መካነ : ጎልጎታ : ወትቤላ : * ለዓመት : ተገኝሚ : እምኔየ : ህቀ ::

* P.
107 r° c.

5 ።) — ወእምዝ : ተወወረት : ባሕቲታ : ወበጽሐት : ኅበ : ውእቱ : አረጋዊ : መነኮ
 ስ :: ወሶበ : ርእዩ : ተፈሥሐ : ወገደፊት : ነፍሳ : ታሕተ : እገሪሀ : ወወሀበቶ : ፫፻ዲና
 ረ : ወርቅ : ከመ : ዩዝሩ : ለነዳዩን : ወስአለቶ : ያመንነሱ ። ወእምዝ : ተንሥኣ : ወ
 ላጸየ : ርእሳ : ወአልባሳ : አልባሰ : ምንነሱና : ዘውእቱ : ሠቅ : ወጸለየ : ላሶሌሃ : ወ
 ኡብሐ : ከመ : ትሑር : ኅበ : መርሐ : እግዚአብሔር :: ወቦአት : ውስተ : በዓት : እ
 10 ነዝ : ዩእቲ : ወለተ : ፲ወ፳ዓመት : ወነበረት : ውስቲቱ : ፳ወ፺አመተ : እንበለ : ትር
 አዩ : ገጸ : ሰብእ ::

6. — ወሀሎ : መነኮስ : መስተጋድል : ዘስሙ : ሲላስ : እምሀገረ : ታራ : መካነ :
 ሎቱ : ፍቁር : ፈላሲ : ገዳማዊ : ዘዩኃድር : በዓታተ : ቀልሞን : ወለለበዓላት : ይሔው

1. እፈቅድ] O om. — ib. እጸሊ] P, O እጸሊ. — ib. ሐረትነ] O om. ን. — 1-2. ፩እምእሉ] O, A om. — 2. ቀደመነ] O ቀደመነ. — ib. ባሕቲትኪ] P ባሕቲትኪ sic; O ባሕቲትኪ. — ib. ሚላሶሌክ] O ሚላሶ ሊኪ. — 4. ወትቤላ] P, O ወትቤሎ. — ib. ተገኝሚ] O ተገኝሥ : A ተንሥሚ sic. — ib. እምኔየ] O እምኔ ሁ. — 6. ነፍሳ] O ነፍሶ. — ib. ፫፻ዲናረ : ወርቅ] O ፫ዲናረ : A om. ወርቅ. — 7. ህመ] A om. — ib. ያመንነሱ] A ያመንነሱ. — ib. ወእምዝ : ተንሥኣ] O ወተንሥኣ. — 8. ርእሳ] O ርእሶ. — ib. ወአል ባሳ] O ወአልባሳ. — ib. አልባሳ] P አልባሳ. — ib. ዘውእቱ] O ዘውእቱ. — 8-9. ወአብሐ] P, A ወአብሐ ; O ወአብሐሐት. — 9. ትሑር] O ትሑር. — 10. ወለተ] O ወለት ; A ውስተ. — ib. ፳ወ፺] A ፳ወ፳. — ib. እንበለ] A ህእንበለ. — 12. ታራ] A ታሀራ. — 13. ፍቁር] O, A ፍቁር. — ib. በዓታተ] O በዓ ታት ; A በዓታተ. — ib. ወለለበዓላት] O ወለለ : በበዓላት.

sanctuaire de Golgotha (Golgotà), avant notre départ. » L'un de ceux-ci lui dit : « Voici que les nôtres nous ont précédés. Comment iras-tu seule? » Elle lui dit : « Qu'est-ce que cela peut te faire? J'irai seule et je reviendrai. » Alors elle prit sa servante et entra dans le sanctuaire de Golgotha. Elle dit * à sa servante : « Écarte-toi un peu de moi ».

* P.
107 r° c.

5. — Puis elle disparut seule et parvint auprès du vieux moine. Lorsqu'il la vit, il se réjouit. Elle se jeta elle-même à ses pieds. Elle lui donna les trois cents deniers d'or, afin de les distribuer aux pauvres. Elle lui demanda de la faire moniale. Alors il se leva, lui rasa la tête et la revêtit des habits monastiques, c'est-à-dire de la bure. Il pria sur elle et lui permit d'aller là où le Seigneur la conduirait. Elle entra dans une grotte, alors qu'elle était âgée de dix-huit ans. Elle y demeura vingt-sept ans, sans voir la face des hommes.

6. — Il y avait un moine ascète, appelé Silas (Silās), du pays de Qārā. Il avait pour ami un moine ermite qui habitait dans les grottes de Qal-mou. A chaque fête, il le visitait, lui portait un peu de nourriture et était

ጸ : ምስለ : ንስተት : መብልፅ : ወይትባረክ : እምኔሁ : ወሶበ : በጽሐ : ፋሲካ : ነሥ
 አ : ኅዳጠ : ኅብስተ : በከመ : ልማዱ : ወሐረ : ይኅሥሥ ። ወሶበ : ኃጥአ : ደክመ : እ
 ምኃሳሥቱ : እንዘ : ይዔይል : አድባረ : ወአውግረ : ወእምዝ : ረከበ : አሰረ : ምክያ
 ደ : ብእሲ : ወተለወ : ውእተ : አሰረ : ወረከበ : ሙባአ : ንኡሰ : ወደቤ : ባርክ : ላዕሌ
 ዩ : ኦአባ : ቅዱስ ። ወሶበ : ኃጥአ : ዘያወሥኦ : ቦአ : ውስተቱ : ወረከበ : መነሰ ። 5
 ንቡረ : ጽምወ : ወሰገደ : ካልእ : ለካልኦ ።

* P,
 107 v° a.

7. — ወሰአለ : እምኔሁ : ጸሎተ : ወይቤሎ : ለ * ክ : ይደሉ : ትጼሊ : ጸሎተ : እ
 ስመ : ካህን : አንተ ። ወሶበ : ሰምዓ : ሲላስ : ደንገገገ : እፎ : አእመረ : ምሥጢሮ ።
 ወእምድኅረ : ጸሎት : ነበሩ : ኅቡረ : ወሐለየ : በልቡ : እንዘ : ይብል : ብእሲት : እ
 ንጋ : አው : እዕው : ወእምዝ : ከሠተት : ሎቱ : ምግባረ ። ወአቅረበ : ላቲ : መብል 10
 ዓ : ወኢብልዓት ። ወእምዝ : አዕረፈት : ወቀበረ : ውስተ : መካና ።

እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎታ : ለንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

1. መብልፅ] O መባል sic. — 2. ኅዳጠ : ኅብስተ] A ኅብስተ : ኅዳጠ. — ib. በከመ : ልማዱ :
 ወሐረ : ይኅሥሥ] O, A ወሐረ : ይኅሥሥ : (O ይኅሥሥ) በከመ : ልማዱ. — ib. ኃጥአ] O om. — 2-3. እ
 ምኃሳሥቱ] O በተኃሳሥቱ sic; A በኃሳሥቱ. — 3. ረከበ] P ረከቡ; A ረከቡ. — 4. ወተለወ] A ወተወለወ.
 — ib. ወእተ] O, A ወእቱ. — ib. ሙባአ] A መባላ sic. — 5. ኦአባ : ቅዱስ] O ኦቅዱስ; A ኦአብ :
 ቅዱስ. — ib. ወረከበ] O ወረከቡ. — 7. ጸሎተ] O, A ሊተ. — 9. ነበሩ] O ነበረ. — ib. ወሐለየ]
 O, A ወሐለዩ. — ib. ይብል] O ይብሉ. — ib. ብእሲት] O, A ብእሲት. — 10. ከሠተት] P ከሠትት
 sic. — ib. ante ምግባረ] O, A add. ስሎ. — ib. ምግባረ] P ምግባረ. — 11. ወእምዝ] P እንዘ.
 — 12. እግዚአብሔር : ይምሐሮ — ለዓለመ : ዓለም] O እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎታ : ለግብር :
 ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : ኦሜን; A እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎታ : ወበረከተ : የገሎ :
 ምስለ : ፍቅር : ሐይረ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም : le nom propre ሐይረ : ኢየሱስ se trouve sur un
 grattage; un second nom propre ስአለ : ጽዮን est en surcharge sur la ligne suivante.

béni par lui. Lorsque Pâques arriva, il prit un peu de pain selon sa coutume et alla le chercher. Lorsqu'il ne l'eut pas trouvé et qu'il fut fatigué de le chercher, en parcourant les montagnes et les collines, alors il trouva la trace de pas d'homme. Il suivit cette trace. Il trouva une petite entrée. Il dit : « Bénis-moi, ô Père saint ». Lorsqu'il n'eut trouvé personne pour lui répondre, il entra dans la grotte. Il trouva un moine assis tranquillement. Ils se prosternèrent l'un devant l'autre.

* P,
 107 v° a.

7. — Il lui demanda de dire la prière. Mais le moine lui dit : « * C'est à toi qu'il appartient de dire la prière, car tu es prêtre. » Lorsque Silas entendit cela, il fut stupéfait d'apprendre comment ce moine connaissait son secret. Après la prière, ils demeurèrent ensemble. Il pensa en son cœur, en disant : « C'est donc une femme ou un eunuque. » Alors elle lui révéla son œuvre. Il lui offrit de la nourriture, mais elle ne mangea pas. Puis elle mourut. Il l'enterra dans le lieu où elle était.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de notre roi 'Iyasou pour les siècles des siècles.

ሰላም ፡ ለሱርስት ፡ ዘቀሳቀሰን፡ ሀገራ ።

እግዚአብሔር ፡ እንተ ፡ አፍቀራ ።

ሀየንተ ፡ አልባስ ፡ ዘክብር ፡ አልባሰ ፡ ሡቅ ፡ ገቢራ ።

ነበረት ፡ ውስተ ፡ በዓት ፡ እንበለ ፡ መኑሂ ፡ ያእምራ ።

ኑኃ ፡ ዓመታት ፡ ጂወካዕበተ ፡ ጅራ ።

1. — ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ አዕረፈ ፡ አባ ፡ ጥዋሽ ።

2. — ወዝንቲ ፡ ቅዱስ ፡ ኮነ ፡ ሕዕወ ፡ እምንዕሱ ፡ ወመንኰሰ ፡ ውስተ ፡ ጅደብ
C ፡ ወነበረ ፡ እንዘ ፡ ይትጋደል ፡ ብተኃ ፡ መዋዕለ ።

3. — ወአሐተ ፡ ዕለተ ፡ እንዘ ፡ የሐውር ፡ እለ ፡ እስክንድርያ ፡ ከመ ፡ ያጸለ ፡ ውስተ
10 ስቲታ ፡ ረከበ ፡ ብእሲተ ፡ እንዘ ፡ ትበኪ ። ወሶበ ፡ ተስእላ ፡ ትቤሎ ፡ አነ ፡ ብእሲት ፡ አ
ይሁዳዊት ፡ አፈቅድ ፡ እኩን ፡ ክርስቲያናዊተ ። ወነሥእ ፡ ምስሌሁ ፡ ፈቂዶ ፡ ከመ ፡ ይር
ብሓ ፡ ለነፍሱ ፡ ወኢይኩኖ ፡ ከነኔ ፡ በኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወአጥመቃ ፡ ጥምቀተ ፡

1. በቀሳቀሰን] O በቀሳቀሰን] A በቀሳቀሰን] — 3. አልባስ ፡ ዘክብር] O om. ; A ልባስ ፡ ዘክብር. — ib. ሡቅ] O ሡቅ. — 5. ጂወካዕበተ ፡ ጅራ] O ጂወጅ ፡ A ጂወእሲራ. — ib. Ici O add. le salâm suivant ፡ ሰላም ፡ ለእውሎስ ፡ ዘተብህለ ፡ መኖሪ ፡ ሶበ ፡ አሕለቀ ፡ ፍጹመ ፡ መጽሐፍ ፡ ንጥዮ ፡ ማሳኒ ፡ እስመ ፡ ሂ
ወ ፡ ርእሱ ፡ ውበእሲቲ ፡ ወሂመ ፡ ይቂቁ ፡ ምንትኒ ፡ ነበረ ፡ ውስተ ፡ ገዳም ፡ እንዘ ፡ ለሊሁ ፡ ይገኒ ፡ ከመ ፡ ብዕ
ለ ፡ ስማይ ፡ ያደምዕ ፡ ዘይኔይስ ፡ ወዘይሲኒ. — 6. post ዕለት A add. ነበበ. — ib. ጥዋሽ] O ጥዋሽ ፡ A ወ
ጥሲሺ. — 7. ሕዕወ] O ሕዕወ. — ib. መንኰሰ] O መንኰሰ sic. — 9. ያጸለ] A ያጸለ. — 10. ተስእላ] O ተስእላ ፡ A ተስእላ. — 11. ante አፈቅድ A add. ወ. — ib. ክርስቲያናዊተ] O, A ክርስቲያናዊት. —
ib. ወነሥእ] O ወነሥእ ፡ A ወነሥእት. — 11-12. ይርብሓ] O ይርብሓ ፡ A ይርባሕ. — 12. ለነፍሱ] A
ነፍሱ. — ib. ወኢይኩኖ] O ወኢይኩኖ. — ib. በኅበ] O, A እምነበ.

Salut à Soureset, de la ville de Constantinople.
Que le Seigneur aime.
À la place de vêtements précieux, ayant pris des vêtements de bure,
Elle demeura dans une grotte, sans que personne l'aperçût,
Pendant quarante-sept ans.

9. MORT D'ABBA TĒWĀSCH.

1. Incipit. — 2. Abba TĒwāsch se fait moine. — 3. Accusé à tort, il est châtié par Abba Jean. — 4. Dans un songe Abba Jean est averti de son erreur.

- 1. — En ce jour mourut Abba TĒwāsch.
- 2. — Ce saint fut eunuque dès son enfance. Il se fit moine dans un monastère. Il continua à pratiquer l'ascèse pendant de nombreux jours.
- 3. — Un jour qu'il allait à Alexandrie (Ela-'Eskendryā), afin d'y prier, il rencontra une femme qui pleurait. Lorsqu'il l'eut interrogée, elle lui dit : « Je suis une femme juive. Je veux devenir chrétienne. » Il la prit avec lui, voulant gagner son âme et voulant que ne survint pas sur lui la condam-

* P,
107 v° h.

ክርስቲና፡ ወአኃዘ ፡ ያዑድ ፡ ምስሌሃ ፡ ውስተ ፡ ምሥዳዳት ፡ ወይትመጸወት ፡ ወተ
ዓቅፋ ፡ ቦቱ ፡ ስብእ ፡ እለ ፡ እስክንድርያ ፡ ወሐለዩ ፡ ከመ ፡ ያኡቲ ፡ ብእሲቱ ፡ ወአ
ኃዝዎ ፡ ወአብጽሕዎ ፡ ኅበ ፡ አባ ፡ ዮሐንስ ፡ መሓሪ ፡ ወይቤልዎ ፡ ነዋ ፡ ብእሲ ፡ ዘአ
ስተኃፈሮሙ ፡ ለመነኮሳት ። ወአዘዘ ፡ ይዝብጥዎሙ ፡ ወይፍልጥዎሙ ፡ ወይእስርዎ
ሙ ፡ ለመነኮሳት ።

4. — ወርእየ ፡ አባ ፡ ዮሐንስ ፡ በሕልሙ ፡ ውእተ ፡ መነኮሰ ፡ እንዘ ፡ ያርእዮ ፡ ዘባኖ ፡
ዘቲስለ ። ወይቤሎ ፡ ለምንት ፡ አቀሥሰልከኒ ፡ ዘባንየ ፡ ዘእንበለ ፡ አበሳየ ። ወነቂሆ ፡
አባ ፡ ዮሐንስ ፡ አዘዘ ፡ ያምጽእዎ ፡ ለመነኮስ ፡ ወአዘዘ ፡ ይቅላዕ ፡ ልብሶ ፡ ከመ ፡ ያር
አይ ፡ ቀሥሎ ፡ ወበፈቃደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወደቀ ፡ ልብሱ ፡ ወረከቦ ፡ እንዘ ፡ ሕፅ
ው ፡ ውእቱ ። ወበከየ ፡ አባ ፡ ዮሐንስ ፡ ወሠዓሮሙ ፡ እመዓርጊሆሙ ፡ ለእለ ፡ አምጽ
እዎ ፡ ወዘበጥዎ ፡ ወክልአሙ ፡ ቀርባነ ፡ ከዓመተ ። ወፈቀደ ፡ ያቦበ ፡ ሄደናረ ፡ ወእተ
መጠወ ፡ እምኔሀ ፡ ወሐሪ ፡ ውስተ ፡ ያብኛ ፡ ወአዕረፈ ፡ በዛቲ ፡ ዕለት ፡ በተጋድሎ ፡
ብዙኅ ።

1. ወአኃዘ] O ወአኃዘ. — 1-2. ወተግቅፋ] O ወተግቅፋ. — 2. ስብእ ፡ እለ ፡ እስክንድርያ] A ስብእ ፡ እስክንድርያ. — ib. ወሐለዩ] O ወጸለዩ. — 4. ይዝብጥዎሙ] A ይቅሥዳዎሙ. — ib. ወይፍልጥዎሙ] O ወይፍልጥዎሙ sic. — 4-5. ወይእስርዎሙ] A ወይእስርዎ. — 6. ወእቲ] A ወእቲ. — ib. መነኮሰ] O መነኮስ sic. — 7. ለምንት] O በምንተ. — ib. ዘባንየ] A om. — 8-11. ለመነኮስ ፡ ወአዘዘ ፡ ይቅላዕ — ወሠዓሮሙ ፡ እመዓርጊሆሙ ፡ ለእለ ፡ አምጽእዎ] O om. — 8. ወአዘዘ] P om. ወ; A om. — 8-9. ያርአይ] A ይቅላዕ. — 11. ወክልአሙ] A ወክልአዎ. — ib. ወፈቀደ] O ወፈቅፋደ. — ib. ሄደናረ] O ሄደናረ. — 11-12. ወእተመጠወ] A ወእተመጠወ. — 12. በዛቲ] O, A በከመ ፡ ዛቲ. — ib. በተጋድሎ] A በተጋድሎ.

* P,
107 v° h.

nation auprès du Seigneur. Il la baptisa du baptême chrétien. Il se mit à parcourir avec elle les marchés et à mendier. * Les gens d'Alexandrie se scandalisaient à son sujet. Ils pensaient que c'était sa femme. On l'arrêta et on l'amena à Abba Jean (Yohannès), le miséricordieux. On lui dit : « Voici un homme qui déshonore les moines. » Il ordonna de battre, de séparer et d'enchaîner les deux moines.

4. — Abba Jean vit dans un songe ce moine lui montrant son dos qui était blessé. Abba Tēwāsch lui disait : « Pourquoi m'as-tu blessé le dos, sans que j'aie fait une faute? » S'étant éveillé, Abba Jean ordonna de faire venir le moine. Il lui ordonna d'enlever son vêtement, afin de voir ses blessures. Sur la volonté du Seigneur son vêtement tomba. Il s'aperçut que c'était un eunuque. Abba Jean pleura. Il destitua de leur rang ceux qui l'avaient amené et l'avaient frappé. Il les écarta de l'Eucharistie pendant trois ans. Il voulut lui donner cent deniers, mais Abba Tēwāsch ne les accepta pas de lui. Il alla à son monastère et mourut, ce jour-là, dans une grande piété.

ትንብልናው ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ወበዛቱ ፡ ዕለት ፡ ካዕበ ፡ ኮነ ፡ ዕረፍቶሙ ፡ ለሚለየሱ ፡ ወታውፍያ ።

ትንብልናሆሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስሉን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

አመ ፡ ፲፩አታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ ፡ አብ ፡ ወወልደ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ አሐዱ ፡ አምላክ ።

1. ትንብልናው — ለዓለመ ፡ ዓለም] 0 ትንብልናው ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡ መደኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ፡ A ትንብልናው ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ድል ፡ sic በኢየሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ le nom propre ድል ፡ sic በኢየሱስ se trouve sur un grattage; un second nom propre ወለተ ፡ ዘይማኖት est en surcharge. — 2. ወበዛቱ] 0 om. cette commémoration: un espace blanc de trois lignes a été laissé probablement pour l'insertion ultérieure de la commémoration de Méléyos et de Tāwfyā. — ib. ኮነ] A om. — 3. ትንብልናሆሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስሉን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም] A ጸሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሮሙ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ አሜን ፡ le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን a été ajouté de seconde main après le mot አሜን. — ib. Ici A add. la légende de sainte 'Akrosyā. — 4. አመ ፡ ፲፩አታኅሣሥ] P አመ ፡ ዓሥሩ ፡ ወአሚሩ ፡ ለታኅሣሥ ፡ 0, A አመ ፡ ፲፱፩አታኅሣሥ.

Que son intercession soit avec son cher Za-Manfas-(Qedous pour les siècles des siècles.

10. MÉMOIRE DE LA MORT DE MÉLĀYOS ET DE TĀWFYĀ.

En ce jour aussi est la mort de Méléyos et de Tāwfyā.

Que leur intercession soit avec nous pour les siècles des siècles.

LE 11 TAHSCHASCH.

I. Recension primitive. — 1. Mort d'Abba Bakimos (*récit*) : A (96 r° a — 97 r° a); P (107 v° b — 108 v° a); O (16 v° c — 17 v° a); A (97 r° c — 98 r° a); T (121 r° a — 122 r° b). — 2. *Mémoire* de saint Barthélemy, évêque : A (97 r° a); P (108 v° a); O (17 v° a); A (98 r° a); T (122 r° b). — II. *Revision ou Vulgate*. — 3. *Salām* à Abba Bakimos : P (108 v° a); O (17 v° a); A (98 r° a). — 4. *Salām* à saint Barthélemy, évêque : P (108 v° a); O (17 v° a — 17 v° b); A (98 r° a).

I. — Recension primitive.

1. MORT D'ABBA BAKIMOS.

1. Incipit. — 2. Abba Bakimos se rend au désert de Scété, où il se fait moine. — 3. Il est éprouvé par les démons. — 4. Il découvre une nouvelle retraite dans le désert. — 5. Ses jeûnes. — 6. Il retourne à son pays natal. — 7. Il est transporté par un ange sur les bords de l'Euphrate. — 8. Il vend des paniers pour vivre. — 9. Abba Sinoda se rend auprès d'Abba Bakimos. — 10. Il ressuscite un mort qui raconte ce qu'il a vu en enfer. — 11. Mort d'Abba Bakimos.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — በዛቲ፡ ፅላት፡ አዕረፊ.፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ በኪሞስ ።

2. — ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ እምሰብአ፡ ሀገረ፡ ፊስ፡ እምደወለ፡ መጸል፡ እምደቡብ፡ ግብጽ ። ወእንዝ፡ የግቅብ፡ አባግግ፡ አቡሁ፡ ወኮነ፡ መዋዕሊሁ፡ ፲ወ፪፡ ዓመት፡ ወአስተርአዮ፡ መልአከ፡ እግዚአብሔር፡ በአምሳለ፡ ወሬዛ፡ ወይቤሎ፡ ትመጽእኑ፡ ከመ፡ ። * ንሑር፡ ኅቡረ፡ ወንኩን፡ መንኮሳተ፡ ወይቤሎ፡ እወ ። ወተሰናኛ ወ.፡ ክልኢሆሙ፡ ወተንሥኢ፡ ወሑሩ፡ ኅበ፡ ገዳመ፡ አስቂጥስ፡ ወረከቡ፡ ፫፡ መንኮሳተ፡ አረጋቂያነ፡ ወነበረ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ በኪሞስ፡ በኅቤሆሙ፡ ፳ወ፬ዓመተ፡ ወአዕረፉ ።

3. — ወእምዝ፡ ቦአ፡ ቅዱስ፡ በኪሞስ፡ ውስተ፡ ገዳም፡ ርሑቅ፡ መጠነ፡ ፫መዓልት ። ወአስተርአዮ፡ ለቱ፡ ሰይጣናት፡ በአምሳለ፡ አራቂት፡ ወአሕርው፡ ወአክይስ

* A, 96 1° b.

5

10

2. ኮነ] P om. — ib. እምደወለ] P, O ዘደወለ; A ዘእምደወለ. — 2-3. እምደቡብ] A እምደቡብ. — 3. ወእንዝ፡ የግቅብ፡ አባግግ፡ አቡሁ፡ ወኮነ፡ መዋዕሊሁ] P, O, A ወኮነ፡ ወአቱ፡ የግቅብ፡ ወይሬኢ፡ አባግግ፡ አቡሁ፡ እንዝ፡ መዋዕሊሁ፡ (O ምስሌሆሙ sic). — 3-4. ዓመት] A ዓመተ. — 4. ante ወሬዛ P, O, A add. ብእሱ. — 4-5. ትመጽእኑ] P ተመጽእኑ sic; O ትመስሩ. — 5. ንሑር] O ንሑር; A ትሑር. — ib. post መንኮሳተ A add. አረጋውያነ. — 5-6. ወተሰናኛወ] A ወተሰናኛው sic; P, O, A ወተሰናኛው sic. — 6. ክልኢሆሙ] P ኅቡረ፡ ክልኢሆሙ; O, A ክልኢሆሙ፡ ኅቡረ. — 6-7. መንኮሳተ] O መንኮሳት. — 7. አረጋቂያነ] P, A አረጋውያነ; O አረጋውያነ. — ib. ወነበረ] O ወነበሩ. — ib. ቅዱስ] P, O, A om. — ib. በኅቤሆሙ] P ምስሌሆሙ; O, A om. II. — ib. ዓመተ] O, A ዓመተ. — 7-8. ወአዕረፉ] P, O, A ወእምዝ፡ አዕረፉ፡ እሱ፡ አረጋውያነ (P አረጋውያነ). — 9. ወእምዝ] P ወእምድኅረ; O, A እምድኅረዝ. — ib. ante ወእምዝ (= P ወእምድኅረ) P add. la dittologie suivante፡ ወነበረ፡ አባ፡ በኪሞስ፡ ምስሌሆሙ፡ ፳ወ፬ዓመተ = ወእምዝ፡ አዕረፉ፡ እሱ፡ አረጋውያነ sic. — ib. ቅዱስ፡ በኪሞስ] P, A ቅዱስ፡ አባ፡ በኪሞስ. — ib. ውስተ] A መጣሙ. — ib. ርሑቅ] A om. — 9-10. መጠነ፡ ፫መዓልት] A መጠነ፡ ምሕዋረ፡ መዋዕል. — 10. ወአስተርአዮ] P om. ወ. — ib. ሰይጣናት] P om. — ib. አራቂት] O አረጋቂት sic. — ib. ወአሕርው፡ ወአክይስ] O om. — ib. ወአክይስት] A ወአክስት sic.

1. — En ce jour mourut le saint Père Abba Bakimos.

2. — Ce saint était des gens de la ville de Fis, du territoire de Médjel (Maşil), au nord de l'Égypte (Geba). Tandis qu'il gardait les moutons de son père et qu'il était âgé de douze ans, l'ange du Seigneur lui apparut sous l'aspect d'un jeune homme. Il lui dit : « Est-ce que tu viendras, afin que nous partions ensemble et que nous nous fassions moines? » Abba Bakimos lui dit : « Oui ». Tous deux convinrent de se lever et de partir au désert de Scété (Asqêtès). Ils rencontrèrent trois vieux moines. Saint Abba Bakimos demeura chez eux pendant vingt-quatre ans. Ils moururent.

* A, 96 1° b.

3. — Puis saint Bakimos pénétra dans le désert, à une distance de trois jours. Les démons lui apparurent sous l'aspect de bêtes, de pores et de serpents. Ils l'entourèrent comme s'ils voulaient le mordre. Il connut par

ት ፡ ወአገትም ፡ ከመዘ ፡ ይነስክም ፡ ወአእመረ ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ሕሊናሆሙ ፡ ወነፍሩ ፡ ላዕሌሆሙ ፡ በኅይለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወተዘርወ. ።

4. — ወእምዝ ፡ ካዕበ ፡ ረከበ ፡ ፈለገ ፡ ወነበረ ፡ ውስተቱ ፡ ቺዓመተ ፡ እንዘ ፡ ይዳውም ፡ ሱባኤ ፡ ሱባኤ ፡ ወበተፍጻሚተ ፡ ሱባኤ ፡ ይመልእ ፡ በአራሔ ፡ ተምረ ፡ እም ውእቱ ፡ ፈለግ ፡ ወይበልዎ ፡ ወይሰቲ ፡ ንስቲተ ፡ ማየ ።

5. — ወኮነ ፡ ይጸሊ ፡ ጳጳሽወጳጳሥታተ ፡ በሌሊት ፡ ወጳጳሽወጳጳሽወጳጳሽ ፡ ወ ጸሎቱኒ ፡ ኮነት ፡ አቡነ ፡ ዘበሰማየት ፡ ወነበረ ፡ ጳወጳዓመተ ፡ እንዘ ፡ ይዳውም ፡ በበ ፡ ሷመዓልት ፡ ወበተፍጻሚተ ፡ ሷመዓልት ፡ ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ ወዳመ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ ቺመዓልተ ፡ እስከ ፡ ለጽቀ ፡ ማእሱ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ ፡ ወሶቤሃ ፡ አም

1. ወአገትም ፡ ከመዘ ፡ ይነስክም] P, O ወአርኃው ፡ sic አፋሆሙ ፡ ዘከመ ፡ ይነሥም ። ወአገትም ፡ A ወአርኃው ፡ sic አፋሆሙ ፡ ወአገትም ፡ ከመ ፡ ይነስክም. — ib. ወአእመረ] O ወአእመረ፤ sic; deux petits traits, l'un au-dessus et l'autre au-dessous de c, indiquent que cette lettre doit être considérée comme biffée. — ib. በመንፈስ] O በመንፈስ. — 2. ወተዘርወ.] A ተዘርወ. sic; P, O, A ወተዘርወ. sic. — 3. ረከበ] O om. — ib. ፈለገ] P ፈለዘ sic. — ib. ቺ] P, A om. — 4. ሱባኤ ፡ ሱባኤ] P በስቡባኤ; O, A ሱባኤ. — ib. ወበተፍጻሚተ ፡ ሱባኤ] P ወበተፍጻሚተ ፡ ዓመት ፡ ዘስቡባኤ; O om. — ib. በአራሔ] P, O, A በአይሁ. — 4-5. ተምረ ፡ እምውእቱ ፡ ፈለግ] P ተምረ ፡ እምውስተ ፡ ውእቱ ፡ ፈለግ ፡ ውእቱ ፡ O ተእምረ ፡ sic እምውስተ ፡ ፈለግ ፡ A ተእምረ ፡ ፈለግ ፡ sic እምውስተ ፡ ውእቱ ፡ ፈለግ. — 5. ወይበልዎ] P, O, A ይበልፅ. — ib. ንስቲተ ፡ ማየ] P ማየ ፡ ንስቲተ. — 6. ጳጳሽወጳጳሥታተ ፡ በሌሊት ፡ ወጳጳሽወጳጳሽወጳጳሽ] A ጳጳሽወጳጳሥታተ ፡ ጳጳሽወጳጳሽወጳጳሽወጳጳሽ; P, O, A ጳጳሽወጳጳሥታተ ፡ (O ጸሎታት) በሌሊት ፡ ወበመዓልትሂ ፡ ጳጳሽወጳጳሽ (A add. በመዓልት). — 6-7. ወጸሎቱኒ] P, O om. ኒ; A ወበጸሎቱሂ. — 7. ኮነት] A om. — ib. ወነበረ ፡ ጳወጳዓመተ] P ወነሃ ፡ መነሃ ፡ ጳዓመት; O ወነበረ ፡ መነሃ ፡ ጳወጳዓመት; A ወነበረ ፡ መነሃ ፡ ጳወጳ. — 8. ወበተፍጻሚተ ፡ ሷመዓልት ፡ ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ] P, A ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ (P አሐተ) ጊዜ; O ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ በተፍጻሚተ ፡ ሷመዓልት ፡ ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ. — 8-9. ወዳመ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ ቺመዓልተ] P ጸመ ፡ ቺመዓልተ; O ወአሐተ ፡ ጊዜ ፡ ጸመ ፡ ቺመዓልተ; A ወአሐተ ፡ ጊዜ ፡ ጸመ ፡ ቺመዓልተ. — 9. ለጽቀ] P, O ለጸቀ; A ለጸቀ sic. — ib. ማእሱ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ] P ማዕሱ ፡ ዲበ ፡ ሥጋሁ ፡ ወአዕጽምቲሁ; O ማዕሱ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ; አዕጽምቲሁ sic figurait primitivement; la correction est de seconde main; A ሥጋሁ ፡ ማዕሱ ፡ ሥጋሁ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ. — ib. ወሶቤሃ] A ወሶቤ.

l'Esprit-Saint leur dessein. Il souffla sur eux par la puissance du Seigneur et ils furent dispersés.

4. — Ensuite il découvrit une nouvelle vallée. Il y demeura pendant trois ans, en jeûnant chaque semaine. A la fin de la semaine, il prenait plein sa main de dattes provenant de la vallée, les mangeait et buvait un peu d'eau.

5. — Il récitait deux mille quatre cents prières pendant la nuit et deux mille quatre cents pendant le jour. Sa prière était : Notre Père qui es aux cieux. Il continua, pendant vingt-quatre ans, à jeûner par périodes de quarante jours. A la fin du quarantième jour il mangeait une seule fois. Il jeûna une fois pendant quatre-vingts jours, en sorte que sa peau adhéra à ses

ጽአ : ሎቱ : መልአከ : እግዚአብሔር ፤ ጎብስተ : ከመ : ይብላፅ : ወማየ : ከመ : ይስተይ ። ወነበሩ : በኅቤሁ : ብዙኃ ፣ ዓመታተ : ወኢኅልቁ ።

6. — ወእስተርአየ : እግዚአብሔር : በራእየ : ሌሊት : ለቅዱስ : በኪጦስ : ወአዘዘ ። ከመ : ይትመየጥ : ውስተ : ሀገሩ ። * ወተንገሥአ : ወሌረ : ወበጽሐ : ኅበ : አናአ : ሀገሩ : ወሐነጸ : ሎቱ : በሀየ : መካነ ፣ ንኡስ : ወኅደረ : ውስቲቱ : ባሕቲቱ ። ወኮነ ፣ ጸወነ : ወመርሶ : ለኮሉ : ዘይበጽሕ : ኅቤሁ : ወተስፋ : ሠናይ : ለኮሎሙ : ሰብአ ። ወኮነ : ይትናዘዙ : በትምህርታቲሁ : ወይቀንኡ : ላፅለ : አምልኮቱ : ወተጋደሎቱ ።

* A, V^o a.

7. — ወበአሐቲ : ፅለት : ጸር : መልአከ : እግዚአብሔር : ወአብጽሐ : ኅበ : ምድረ : አፍራሙስ : እስመ : እሙንቱ : ኮነ : ይትዐደዉ : ወወፅኡ : እምናጥተ : ጽድቅ ።

1. ante ሎቱ A add. ሠ. — 2. ይስተይ] O ይስተይ sic. — ib. ወነበሩ] P, O, A ወነበሩ. — ib. በኪጦስ] P, O. A om. — 2-3. ወኢኅልቁ ፣ ወእስተርአየ] P, O, A ወኢኅልቁ ፣ (O ወእስተርአየ sic) ውስቲቱ ፣ (A እምሠራቱ) ጎብስተ ፣ ወማየ ፣ እስከ ፣ አመ ፣ (A om. አመ) አስረረ ፣ ወእስተርአየ ፣ (A ወእስተርአየ). — 3. እግዚአብሔር ፣ በራእየ ፣ ሌሊት ፣ ለቅዱስ ፣ በኪጦስ] P, O, A መልአከ ፣ (O, A om. መልአከ) እግዚአብሔር ፣ አምላካ ፣ በራእየ ፣ ሌሊት ፣ ለቅዱስ ፣ አባ ፣ በኪጦስ. — ib. ወአዘዘ] O ወአዘዘ ፣ A ወአዘዘ — 4. ውስተ] P, O ኅበ ፣ A om. — 4-5. ኅበ ፣ አናአ ፣ ሀገሩ] O ኅበ ፣ ሀገሩ ፣ አናአ. — 5. ሎቱ] P, O, A om. — ib. በሀየ ፣ መካነ ፣ ንኡስ] O መካነ ፣ በሀየ ፣ መካነ ፣ ንዑስ. — ib. ባሕቲቱ] A om. — 6. ዘይበጽሕ] A ዘይበጽሐ ፣ P, O, A ዘይመጽአ. — ib. ኅቤሁ] O om. — ib. ሠናይ] P, A ሠናየ. — 7. ወኮነ ፣ ይትናዘዙ ፣ በትምህርታቲሁ] P, O, A ወነበሩ ፣ እንዘ ፣ (A om. እንዘ) ይትናዘዙ ፣ (O ይናዘዙ sic) ሎቱ ፣ በትምህርታቲሁ. — ib. ወይቀንኡ] O ወይቅንሁ. — 7-8. ወተጋደሎቱ] P ወተጋደሎቱ sic. — 9. ወበአሐቲ] P ወበሐቲ sic ፣ O om. ቤ. — ib. ጸር] A ጽጸ. — 9-10. ምድረ ፣ አፍራሙስ] P ምድረ ፣ አፍራሙስ ፣ O አፍራሙስ ፣ ምድረ ፣ A ምድረ ፣ አፍራሙስ. — 10. እሙንቱ] O ኅስመንቱ sic primitivement, mais deux petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous du ስ indiquent que cette lettre doit être considérée comme biffée. — ib. ይትዐደዉ] A, P, O, A ይትዐደዉ sic. — ib. ወወፅኡ] O ወወጽኡ. — ib. እምናጥተ] O ኢምናጥተ sic primitivement, mais le ኢ a été corrigée en አ.

os. Alors l'ange du Seigneur lui apporta du pain à manger et de l'eau à boire. Ces provisions restèrent auprès de lui pendant de nombreuses années, sans s'épuiser.

6. — Le Seigneur apparut dans une vision nocturne à saint Bakimos et lui ordonna de retourner à son pays. Il se leva, partit et parvint à un endroit situé au dehors de son pays. Il s'y construisit une petite habitation, où il demeura seul. Il devint un refuge et un port pour quiconque parvenait auprès de lui et un bel espoir pour tous les gens. Ils étaient consolés par ses enseignements et remplis d'émulation pour sa piété et son ascèse.

* A, 96 V^o a.

7. — Un jour, l'ange du Seigneur le transporta et l'amena au territoire de l'Euphrate (Afrāṭōs), parce que les habitants avaient prévarié et étaient

መሢሎሙ : ለኮሎሙ : ውስተ : ሃይማኖቱ : ርኅፅት : ወገብአ : ውስተ : መካኑ ።

8. — ወበአሐቲ : ጊዜ : ኮነ : ይጸውር : ምስያማተ : እንዘ : የሐውር : ኅበ : ዓለም : ከመ : ይሢሎሙ : ወይሳየጥ : ሲሳዮ : ወደክመ : በፍኖት : ወአንበሮሙ : ወንበረ : ከመ : ያዕርፍ : ንስተቲ። ። ወጸረቶ : ኅይለ : እግዚአብሔር : ምስለ : ምሥያማት : ወአንበረቶ : ውስተ : መካኑ : ዘይፈቅድ ።

9. — ወበአሐቲ : ጊዜ : ርእየ : ቅዱስ : አባ : ሲኖዳ : ዓምደ : ዕንቄ : በሕርይ : ልዑል : ፈድፋድ : ወደንገዐ : ወያቤ : ምንት : ውእቱ : ዝንቱ : ዓምደ : ዓቢይ ። ወአስተርአዮ : መልአክ : እግዚአብሔር : ወያቤሎ : ዝንቱ : ውእቱ : አባ : በኪሞስ ። ወበጊዜሃ : ተንሥእ : ቅዱስ : አባ : ሲኖዳ : ወአንሶሰወ : በእገሪሁ : እስከ : አመ : በጽሐ : ኅበ : ሀገሩ : ለቅዱስ : አባ : በኪሞስ : ወኢኮነ : ያአምሮ : በገጹ ። ወሶበ : ተራከበ :

1. ለኮሎሙ : ውስተ : ሃይማኖቱ : ርኅፅት] P ውስተ : ፍኖተ : ቅሱ : ዘጽድቅ : ለኮሎሙ : መሃይምኖን : ኅበ : ሃይማኖት : ርኅፅት; O ለኮሎሙ : ኅበ : ሃይማኖት : ርኅፅት; A ለኮሎሙ : ውስተ : ሃይማኖት : ርኅፅት. — ib. ወገብአ] P ወአገብአሙ; A ወገብአ. — ib. ውስተ] O ኅዘ. — 2. ወበአሐቲ : ጊዜ] P ወአሐተ : ስለተ; O om. n; A ወአሐተ : ጊዜ. — ib. ኮነ : ይጸውር] P, O እንዘ : የሐውር : ውስተ : ሀገር : ጸዊሮ; A እንዘ : የሐውር : ጸዊሮ. — ib. ምስያማተ] P, O, A መሃይምተ. — ib. እንዘ : የሐውር : ኅበ : ዓለም] P, O, A om. — 3. ይሢሎሙ] A ይሢሎሙ sic; P, O, A ይሢሎ. — ib. ወይሳየጥ] P, O, A ወይንሃ እ. — ib. በፍኖት] A om.; A እምፍኖት. — 4. ወጸረቶ] P, A ወጸሮ; O ወሃረ. — ib. ante ኅይለ O add. ኅበ. — ib. ምሥያማት] P መሃይምተ; O መሳይምንት sic; A መሥይምንቱ sic. — 4-5. ወአንበረቶ] P, O, A ወአንበሮ. — 5. መካኑ] A መካኑ. — 6. ወበአሐቲ : ጊዜ] P ወውእተ : ጊዜ; O ውእቱ : ጊዜ; A ወውእቱ : ጊዜ. — ib. ቅዱስ] P, O om. — ib. ሲኖዳ] T incip. — ib. ዓምደ] O ዓምድ : ዓቢይ. — ib. ስንቄ] O ስንቀ. — ib. በሕርይ] O ባሕርይ. — 6-7. ልዑል : ፈድፋድ : ወደንገዐ : ወያቤ; A ፈድፋድ : ወደንገዐ : ወያቤ. — 8. post እግዚአብሔር P, O, A add. ለአባ : ሲኖዳ. — ib. ዝንቱ] T ዝ. — ib. post ዝንቱ A add. ራእ ይ. — ib. post በኪሞስ O add. አባ : ውእቱ. — 8-9. ወበጊዜሃ : ተንሥእ : ቅዱስ : አባ : ሲኖዳ] A, T om. — ib. ወበጊዜሃ : ተንሥእ] A om. በጊዜሃ. — 9. ቅዱስ] O om. — ib. ሲኖዳ] P በኪሞስ. — ib. በእገሪሁ] A እ est en surcharge. — ib. አመ] P, O, A, T om. — 10. ለቅዱስ : አባ : በኪሞስ] P, O ለአባ : በኪሞስ : ቅዱስ; A, T ለአባ : በኪሞስ : ቅዱስ. — ib. ወኢኮነ : ያአምሮ : በገጹ] P, O, A ወአምቅድመ : ይእቲ : ስለት : አርእየ : (A አርእየት) ገጸ : ግመራ; T ወአርእየ : ገጸ : ግመራ. — ib. ወሶበ : ተራከበ : ምስሉ] P ወሶበ : ተራከቡ : በባይፍቲሮሙ; O, T ወሶበ : ተራከቡ : ጀሮሙ; A ወሶበ : ተራከበ : ዘልኤሮሙ.

sortis de la voie de la justice. Il les ramena tous à la foi droite et il revint à son habitation.

8. — Une autre fois, il portait des paniers, allant vers le monde pour les vendre et acheter sa nourriture. Il fut fatigué en route. Il les déposa et s'assit, afin de se reposer un peu. La puissance du Seigneur le transporta avec les paniers et le déposa à l'endroit qu'il voulait.

9. — Une fois, saint Abba Sinoda (Sinodà) vit une colonne de pierres précieuses extrêmement élevée. Il fut éponvanté et dit : « Qu'est-ce que cette grande colonne? » L'ange du Seigneur lui apparut et lui dit : « C'est Abba Bakimos. » Immédiatement saint Abba Sinoda se leva et partit à pied, jusqu'à ce qu'il parvint au pays de saint Abba Bakimos. Il ne le connaissait

ምስሌሁ : ወተኣምኑ : በበይናቲሆሙ : ወራቀደ : አባ : በኪሞስ : ከመ : ያብስል : ንስቲተ : ፀብሐ : ወደ * ሌሎ : ለአባ : ሲኖዳ : ንሣእ : ለዛቲ : ቀሁት : ወሐር : ወም ላእ : ማየ : ወአምጽእ : ሊተ ። ወሶበ : መልእ : ለደእቲ : ቀሁት : ወአምጽእ : ሎቱ : ወረከበ : ወእተ : ፀብሐ : ፍሉሐ : ወብሱለ : አሚሃ : አእመረ : ከመ : ውእቱ : አባ : በኪሞስ ። ወሐደሰ : ምስሌሁ : ሰላመ : ወተኣምኖ : ወንገሮ : ዘከመ : ርእየ : ራእየ : በአንቲአሁ : ወነበረ : በኅሌሁ : ሐዳጠ : መዋዕል ።

10. — ወእንዘ : እመንቱ : ያንሶስወ : ኅቡረ : በአሐቲ : ዕለት : ረከቡ : ርእሰ : ም ውት : ወሐወካ : አባ : ሲኖዳ : በበትሩ : እንዘ : ያብል : ተንሥእ : አምውት : ከመ : ት ንግረኝ : ወታጠያቶን : ዘርኢክ ። ወአዘዘ : እግዚአብሔር : ለነፍሰ : ውእቱ : ምውት :

1. ወተኣምኑ : በበይናቲሆሙ] P ተኣምኑ : ሃልኢሆሙ; O, A, T om. ወ. — ib. አባ] A om. — 2. ፀብሐ] O ጸባሐ. — ib. ንሣእ] P, A ንሥእ; O ንሥእ. — ib. ለዛቲ] A ለዛቲ. — ib. ወሐር] P, O, A ሐር. — 2-3. ወምላእ] P ወቅዳሕ : ማየ; O, A, T ወቅዳሕ : ማየ : ወምላእ; T defic. (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 121 v° b). — 3. ወአምጽእ] P, A ወአምጽእ. — ib. ወሶበ : መልእ : ለደእቲ : ቀሁት] P ወሶበሃ : ተንሥእ : አባ : ሲኖዳ : ወተ ንሥእ : sic ለደእቲ : ቀሁት : ወቀደሐ : ማየ ። ወመልእ; O ወሶበሃ : ተንሥእ : አባ : ሲኖዳ : ወተንበሰማ : sic ለደእቲ : ቀሁት : ወቀደሐ : ማየ : ወመልእ; A ወሶበሃ : ተንሥእ : አባ : ሲኖዳ : ወተንበሰማ : ለደእቲ : ቀሁት : ወቀደሐ : ማየ : ወመልእ. — ib. ሎቱ] O ሊተ. — 4. ወረከበ : ውእተ : ፀብሐ] A om. ወ; P ወረከ ህ : ለውእቱ; O, A ወረከበ : ለውእቱ : ጸብሕ. — ib. ወብሱለ] O ወአብሰለ. — ib. አሚሃ] P, O, A ወው እተ : ጊዜ. — 5. ወሐደሰ] P ወዳገመ; O, A ወደገመ. — ib. ወተኣምኖ] A ወአምኖ. — ib. ወንገሮ] P, A ወአምዛ : ንገሮ; O ወአምዛ : ንገረ. — ib. ራእየ] O ራእዩ. — 6. በኅሌህ] P om.; O, A om. ስ. — ib. መዋዕል] A, O መዋዕል. — 7. ወእንዘ] P, A ወዛጠ : እንዘ; O ወዛጠ. — ib. ያንሶስወ.] A, P, O, A ያንሶስወ. sic. — ib. ኅቡረ : በአሐቲ : ዕለት] P, A በአሐቲ : ዕለት : ኅቡረ; O ወበአሐቲ : ዕለት : ኅቡረ sic. — ib. ለዛቲ] O add. ወ. — ib. ርእሰ] O, A ርእሶ. — 7-8. ምውት] A ምውተ. — 8. ወሐወካ] P ወነንህ; O ወነንህ sic; A ወነንህ. — ib. በበትሩ] O በበትሩ. — ib. እንዘ] T incip. — ib. ተን ሥእ] P ተንሥእ sic. — ib. አምውት] O om. ጸ; A አምውት sic. — 8-9. ትንግረኝ : ወታጠያቶን] P, O, A, T ትንግረኝ : ወታጠያቶን (P ወተጠያቶን). — 9. ዘርኢክ] O ዘርኢኅ. — ib. ወአዘዘ] P ወአዘዘ. — ib. ለነፍሰ] P, A ለነፍሰ.

* A, 96 v° b.

pas de visage. Lorsqu'il se fut rencontré avec lui et qu'ils se furent salués entre eux, Abba Bakimos voulut faire cuire un peu de bouillon. * Il dit à Abba Sinoda : « Prends cette cruche, va la remplir d'eau et apporte-la-moi. » Lorsqu'il eut rempli la cruche et la lui eut apportée, il trouva le bouillon en ébullition et cuit. Alors il sut que c'était Abba Bakimos. Il renouela avec lui les salutations et les révérences. Il lui exposa comment il avait eu une vision à son sujet. Il demeura chez lui quelques jours.

10. — Tandis qu'eux-mêmes marchaient ensemble, un jour, ils trouvèrent une tête de mort. Abba Sinoda la remua avec son bâton, en disant : « Ressuscite, ô mort, afin de nous exposer et de nous apprendre ce que tu as vu. » Le Seigneur ordonna à l'âme de ce mort de revenir en lui. Il

ወገብአት ፡ ኅቤሁ ፡ ወተንሥአ ፡ ሰቤሃ ፡ ወሰገደ ፡ ሎሙ ፡ ወነገሮሙ ፡ ነሱ ፡ ግብረ ፡ ሲኦል ፡ ወእለ ፡ ይትክኑኑ ፡ ውስቲቱ ፡ በበጾታሆሙ ፡ ወነገሮሙ ፡ በእንተ ፡ ነፍሱ ፡ ከ ሙ ፡ ውእቱ ፡ አረሚ ፡ ወይቤሎሙ ፡ እስመ ፡ እመትሕተ ፡ እገሪን ፡ ውስተ ፡ ሲኦል ፡ ሰብ እ ፡ ክርስቲያን ፡ እለ ፡ አምኑ ፡ በክርስቶስ ፡ ወኢገብሩ ፡ ትእዛዙ ፡ አላ ፡ ሖሩ ፡ በሐረቶ ሙ ፡ ለአሕዛብ ፡ በርኅሰና ፡ ወይቤልዎ ፡ ቅዱሳን ፡ ስከብ ፡ ይእዘ ፡ ወነም ፡ ወተመይ ሰ ፡ ምውት ፡ በከመ ፡ ቀዳሚ ፡ ወእምዝ ፡ ተአምኖ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሲኖዳ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በኪሞስ ፡ ወተመይሰ ፡ ኅብ ፡ ደብሩ ፡

11. — ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በኪሞስ ፡ ከመ ፡ ይፍልስ ፡ እምዝንቱ ፡ ዓለም ፡ ጸውዖ ፡ ለላእኩ ፡ ዘከነ ፡ በኅቤሁ ፡ ወአጠየቆ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ወአዘዞ ፡ ከመ ፡ ይቅብር ፡ ሥጋሁ ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ መካን ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ ፡ ወእም

* A,
97 r° a.

1. ወገብአት ፡ ኅቤሁ] P ወገብአት ፡ ነፍሱ ፡ ውስተ ፡ ይእቱ ፡ ዓፅም ፡ ወነንት ፡ ሥጋ ፡ O ወገብአት ፡ ነፍሱ ፡ ውስተ ፡ ይእቱ ፡ በዓት ፡ sic እጾም ፡ ወነን ፡ ሥጋ ፡ A ወገብአት ፡ ነፍሱ ፡ ውስተ ፡ ይእቱ ፡ ዓፅም ፡ ወነን ፡ ሥጋ ፡ T ወገብአት ፡ ነፍሱ ፡ ኅቤሁ. — *ib.* post ሰቤሃ P, A *add.* እምውታን ፡ O *add.* እምውት. — 2. ሲኦል] T ግሴል *sic.* — *ib.* ውስቲቱ] P, O, A ውስቲታ. — 3. አረሚ] P. A አረሚዊ ፡ O አረጋዊ ፡ T አሚረ *sic.* — *ib.* እመትሕተ ፡ እገሪን ፡ ውስተ ፡ ሲኦል] P, O ፡ እለ ፡ ሀለው ፡ sic እምታሕቲን ፡ A, T ፡ እለ ፡ ሀለው ፡ sic እምታሕተ. — 3-4. ሰብእ] O ሰብእ. — 4. እለ ፡ አምኑ ፡ በክርስቶስ] P እለ ፡ ሀለው ፡ sic ወእምኑ ፡ በስ ሙ ፡ ለክርስቶስ ፡ O እለ ፡ አምኑ ፡ በስሙ ፡ ለክርስቶስ ፡ A እለ ፡ አምኑ ፡ በስሙ ፡ ለእግዚአን ፡ ህርስቶስ. — *ib.* ትእዛዞ] A ትእዛዞ ፡ T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 122 r° a). — *ib.* አላ] O እለ. — 4-5. ሖሩ ፡ በሐረቶሙ ፡ ለእሕዛብ] P በሐረተ ፡ እሕዛብ ፡ ሖሩ ፡ O በሐረት ፡ sic እሕዛብ ፡ ሖሩ ፡ A በፍጥነት ፡ እሕዛብ ፡ ሖሩ. — 5. በርኅሰና] A በ ርኅሰና *sic* ፡ P ወበርኅሰና ፡ አረሚ ፡ ነሀረ ፡ O በርኅሰና ፡ አረሚ ፡ ነሀሩ ፡ A ወበርኅሰና ፡ አሚረ ፡ sic ነሀሩ. — *ib.* ሰብእ] P, A ሰብእ ፡ O ሰብእ. — 6. ዘመ ፡ ቀዳሚ] P, A ወሰዘ ፡ ከመ ፡ ቀዳሚ ፡ O ወሰዘ ፡ sic ከመ ፡ ቀዳሚ. — *ib.* ቅዱስ] P, O, A *om.* — *ib.* ለቅዱስ] A dittologie ፡ P, O, A ለብፁዕ. — 7-8. ወተ መይሰ ፡ ኅብ ፡ ደብሩ ፡ ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በኪሞስ] P *om.* — 8. ዕረፍቱ] O, A ፍልስቱ. — 9. post ዓለም P *add.* ኃላፊ. — *ib.* በኅቤሁ] P, O, A *om.* ሰ. — *ib.* ወአጠየቆ] A ወአ ሰየቆ. — 10. ወአዘዞ] P, O ወአዘዞ. — *ib.* ውእቱ ፡ መካን ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ] P ውእቱ ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ ፡ O መካን ፡ ውእቱ ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ.

ressuscita aussitôt, se prosterna devant eux et leur exposa entièrement l'état du Schéol et de ceux qui y sont suppliciés, chacun selon leurs catégories. Il leur exposa au sujet de lui-même qu'il était un païen. Il leur dit : « Au-dessous de nos pieds, dans le Schéol il y a des chrétiens qui ont cru au Christ et n'ont pas accompli ses commandements, mais ont suivi les mœurs des gentils dans l'impureté. » Les saints lui dirent : « Couche-toi maintenant et dors. » Le mort redevint comme il était auparavant. Ensuite saint Abba Sinoda salua saint Abba Bakimos et retourna à son monastère.

11. — Lorsque approcha pour saint Abba Bakimos l'époque de la mort où il devait émigrer de ce monde, il appela son serviteur qui était auprès de lui, lui apprit l'époque de sa mort et lui ordonna d'enterrer son corps dans

* A,
97 r° a.

ዝ : ሐመ : ንስተተ : ወርእዮ-መ፡ ለማኅበረ : ቅዱሳን : እንዝ : ይመጽኡ : ኅበሁ :
 ወመጠወ : ነፍሶ : ውስተ : እዴሁ : ለእግዚአብሔር : ወነሥእዋ : መላእክት : ወነኅ :
 ይዘዎሩ : ቅድሚሃ : እስከ : ሰማይ ። ወነኅ : ነሉ : መዋዕል : ሕይወቱ : ለቅዱስ :
 አባ : በከሞስ : ጅምሶት ። ወነበረ : ሿወጃምተ : በውስተ : ዓለም : ሿወጃምተ :
 በተጋድሎ ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌን : አሚን ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ተገኝሩ : ለቅዱስ : በርተሎሜዎስ : ኤጲስ : ቆጶስ ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : ወትንብልናሁ : የሀሉ : ምስሌን : አሚን ።

1. ሐመ] *A om.* — *ib.* post ንስተተ *P. A add.* በሕማመ : ፈጽንት; *O* በሕማመ : ፈጽንት. —
ib. እንዝ : ይመጽኡ] *A መጽኡ.* — 2. ወመጠወ] *P, O, A* ወሶቤሃ : መጠወ. — *ib.* ነፍሶ] *A* ነፍሶ.
 — *ib.* ወነሥእዋ] *P, O* ወነሥእዎ : ለነፍሶ. — 3. ቅድሚሃ] *P, O* ቅድሚሁ. — *ib.* እ
 ስከ : ሰማይ] *P* እስከ : አብጽሕዎ : ኢየሩሳሌም : ሰማያዊት; *O* አብጽሕዎ : ኢየሩሳሌም : ሰማያዊት; *A* እስ
 ከ : አብጽሕዎ : ለኢየሩሳሌም : ሰማያዊት. — 3-4. ለቅዱስ : አባ] *P, O, A* ለአባ. — 4. ሿወጃምተ] *O*
 ሿወጃምተ. — *ib.* በውስተ] *P, O, A om.* በ. — *ib.* ሿወጃምተ] *A, O* ሿወጃምተ; *A* ሿወጃምተ.
 — 5. በተጋድሎ] *P* ውስተ : ገድለ : ምንነቱና : በገድል : ዕኅዕ; *O* ውስተ : ገድለ : ምንነቱና : በገድል :
 ብሁዕ; *A* ውስተ : ገድለ : ምንነቱና : በገድል : ዕሁብ. — 6. ጸሎቱ — አሚን] *P* ጸሎቱ : ወበረከቱ :
 የሀሉ : ምስሌ : ንጉሥን ... ለዓለመ : ዓለም (les points de suspension représentent la place
 laissée en blanc dans *P* pour l'insertion ultérieure du nom propre); *O* ጸሎቱ : ወበረከቱ :
 የሀሉ : ምስሌ : ፍቁር : ተወልደ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን; *A* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ም
 ስሌ : ፍቁር : ወልደ : ኢየሱስ (ስ de ኢየሱስ est de seconde main; en surcharge du nom propre
 ወልደ : ኢየሱስ se trouve un autre nom propre : መንግስተ : አብ). — 7. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] *O*
 ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — *ib.* ለቅዱስ] *A* ለአባ. — *ib.* post ኤጲስ : ቆጶስ] *P, O, A add.* ወሰጥላን :
 ሰማዕት. — 8. ጸሎቱ — አሚን] *P* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌን : አሚን; *O* ጸሎቱ : ወበረከ
 ቱ : የሀሉ : ምስሌ : ፍቁር : ተወልደ : መድኃኒን : ወልደ : ኤዎስጣጥስ : ለዓለመ : ዓለም : አሚን;
A ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌ : ፍቁር : ተወልደ : መድኃኒን : ወልደ : ኤዎስጣጥስ : ለዓለመ : ዓለም (les lettres ስስ
 de ኢየሱስ sont de seconde main; en surcharge du nom propre ብስስ : ኢየሱስ se trouve un
 autre nom propre : ስእለ : ጽዮን).

le lieu où il se trouvait. Puis il fut un peu malade. Il vit l'assemblée des saints venant vers lui. Il remit son âme dans la main du Seigneur. Les anges la prirent et psalmodièrent devant elle jusqu'au ciel. Tous les jours de la vie de saint Abba Bakimos furent de soixante-dix ans. Il demeura douze ans dans le monde et cinquante-huit ans dans l'ascèse.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

2. MÉMOIRE DE SAINT BARTHELEMY, ÉVÊQUE.

En ce jour aussi est la mémoire de saint Barthélemy (Bartalomévos), évêque.

Que sa prière, sa bénédiction et son intercession soient avec nous. Amen.

II. -- Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለከ : መንሥኤ : ምውታን : በበዳ ።
 ከመ : ትጹር : አስረራዳ ።
 ዓስበ : ጸግከ : ትሰሰይ : በከግስ : ወዙተቀንዮትከ : ፍዳ ።
 መንበረ : ብርሃናዊ : ወአክሊለ : ክብር : ፀዓዳ ።
 እግዚአብሔር : አርአዮ : ለአባ : ሲኖዳ ።

ሰላም : ለከ : በርተሎሜዎስ : አቡነ ።
 ደለወክ : በርትዕ : ኤጲስ : ቆጶስ : ዘኮነ ።
 እምጽድቅ : ነሉ : ዘይጸንሐነ ።
 ኃይለ : ጸሎትክ : ይዕቀብ : ከይነ ።
 በአምሳለ : ብንት : ዘየዓቅብ : ዓይነ ።

1. መንሥኤ] P om. — 2. ትጹር] P ጽጹር. — 3. ትሰሰይ] O, A om. — ib. ወዙተቀንዮትከ] P ወዙተቀንዮተከ. — 4. ብርሃናዊ] O, A ብርሃናዊ. — 7. ኤጲስ : ቆጶስ] P om. ቆጶስ. — ib. ዘኮነ] O, A ከዊነ. — 8. ነሉ] P om. — ib. ዘይጸንሐነ] P ዘይጸንሐነ. — 9. ይዕቀብ] O ይዕቀቡ. — 10. ብንት] O ብንቱ. — ib. ዘየዓቅብ] O ዘየዓቅቡ; A ዘየተሰዕ. — ib. ዓይነ] O ዓይነ. — ib. O add. le salâm suivant à saint Théodore : ሰላም : ለልደትክ : ቱምድሮስ : ፍሞሐ : ገጽ ። አምሳለ : ፍሬ : ሞኖይ : እምነ : ሞኖይ : ዕዕ ። ውዕተ : ፍኖትክ : ሚመኒ : እምፍኖትየ : ዘጻገጽ ። በእንተ : ሥጋክ : በዝብወት : ቅሩጽ ። ወዘእንተ : እጽምክ : ካዕበ : ዘማሳረዕ : ኅሩጽ.

II. -- Revision ou Vulgate.

3. SALÂM A ABBA BAKIMOS.

Salut à toi qui as ressuscité des morts dans le désert.
 Habitué à porter des paniers,
 Tu as vécu, Bakimos, du salaire de ton labeur et de la rémunération de ton travail.
 Le Seigneur a fait voir à Abba Sinoda
 Un trône lumineux et une couronne blanche de gloire.

4. SALÂM A SAINT BARTHÉLEMY, ÉVÊQUE.

Salut à toi, Barthélemy, notre Père.
 Il est juste, car tu as été évêque avec droiture,
 Que par ta sainteté la puissance de ta prière nous préserve
 De quiconque nous dresse des embûches.
 Comme fait la paupière qui préserve l'œil.

አመ : ፲፪ለታኅግሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዳ : አምላክ ።
 በዛቲ : ዕለት : ተገዝሩ : ለቅዱስ : ሚካኤል : ሊቀ : መላእክት ።
 ትንብልናው : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌ፣ ለዓለመ : ዓለም : አሜን ።

1. አመ : ፲፪ለታኅግሥ P አመ : ዓሥሩ : ወለጉዩ : ለታኅግሥ ; O, A አመ : ፲፪፻ለታኅግሥ. —
 4. ትንብልናው — አሜን A ትንብልናው *sic*; P ትንብልናው : የሀሉ : ምስሌ : ፍቁሩ : ወመንፈስ : ቅዱስ :
 ለዓለመ : ዓለም ; O ትንብልናው : የሀሉ : ምስሌ : ፍቁር፣ መጽሐፍ : ተወልዶ : መጽሐፍ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A
 ትንብልናው : የሀሉ : ምስሌ : ፍቁሩ : አቅቦ : *sic* ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (*c.* de ፍቁሩ est de seconde
 main; en surcharge du nom propre አቅቦ : *sic* ኢየሱስ se trouve un autre nom propre :
 ስለስ : ጽዮን).

LE 12 TAHSCHASCH.

I. Recension primitive. — 1. *Mémoire* de saint Michel, archevêque : A (97 r° a); P (108 v° a); O (17 v° b); A (98 r° a); T (122 r° b). — 2. *Mémoire* d'Abba Hedrà de Dabra-
 'Eswân : A (97 r° a); P (109 r° b); O (18 r° c); A (99 v° a); T (122 r° b). — 3. Concile
 de Rome (*récit*) : A (97 r° a — 97 v° a); P (109 r° c — 109 v° b); O (18 r° c — 18 v° c);
 A (98 v° b — 99 r° a); T (122 v° b — 123 r° b). — II. *Revision ou Vulgate*. —
 4. *Salâm* au concile de Rome : P (109 v° b); O (18 v° c); A (99 r° a). — 5. Fête de
 saint Michel, archevêque (*récit et salâm*) : P (108 v° a — 108 v° b); O (17 v° b — 17 v° c);
 A (98 r° a — 98 r° b). — 6. Mort d'Abba Samuel de Wäldebâ (*récit et salâm*) : P (108
 v° b — 109 r° b); O (17 v° c — 18 r° c); A (99 r° a — 99 v° a). — 7. *Salâm* à Abba
 Hedrà de Dabra-'Eswân : P (109 r° b — 109 r° c); O (18 r° c); A (99 v° a). — 8. Martyre
 de saint Anicet et de saint Photin (*récit et double salâm*) : P (109 v° b — 110 r° a); O
 (18 v° c — 19 r° b); A (98 r° b — 98 v° b). — 9. *Mémoire* de 'Awsis, martyr, d'Abba
 Antoine et de Jean, confesseur et docteur de Rome : P (110 r° a); O (19 r° c); A (99 r° a).
 — 10. Fête de l'archevêque Raphaël (*mémoire et salâm*) : A (99 v° a).

I. — Recension primitive.

I. MÉMOIRE DE SAINT MICHEL, ARCHEVÊQUE.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

En ce jour est la mémoire de saint Michel (Mikâ'èl), archevêque.

Que son intercession et sa bénédiction soient avec nous pour les siècles
 des siècles. Amen.

ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ ተገዛኑ፡ ለቅዱስ፡ አባ፡ ሀድራ፡ ዘእምድብረ፡ እስዋን ።
ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌነ፡ ለዓለም፡ አሜን ።

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ ከነ፡ ማኅበረ፡ ጉባኤ፡ ቅዱሳን፡ ኤጲስ፡ ቆጶሳት፡ ቀሳውስት፡ ወዲያቆናት፡ በሀገረ፡ ሮሜ፡ በቀዳሚት፡ ዓመተ፡ መንግሥቱ፡ ለዳኪዮስ፡ ከሓዲ፡ በሢረመቱ፡ ለቆርኖልዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ ሮሜ ። ወድናስዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ እስክንድርያ ። ወበላንያንዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ አንጸኪያ ። ወግርማኖስ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ ዘሀገረ፡ ኢየሩሳሌም ።

2. — ወከነ፡ ዝንቱ፡ ማኅበ *ር፡ በእንተ፡ ብናጥስ፡ ቀሲስ፡ ዘስሕተ፡ ወይቤ፡ እ ^{* A,} 97 r° b.

1-2. ወበዛቲ — አሜን] *A om.*, cette commémoration et cette bénédiction. — 1. ለቅዱስ፡ አባ] *P, O ለአባ.* — *ib.* ሀድራ] *P ጉድራ; O ጥድራ.* — *ib.* ዘእምድብረ] *O om.* ሡ. — *ib.* እስዋን] *P እንስዋን; O እስዋን.* — *ib.* post እስዋን] *P, O add.* ወተገዛኑ፡ ለቅዱስ፡ ዮሐንስ፡ ተገማኒ. — 2. ጸሎቱ — አሜን] *P በረከቆመ፡ ቅድስት፡ ተሀሉ፡ ምስሌነ፡ ለኃለመ፡ ዓለም; O በረከቆመ፡ ትኩን፡ ምስሌ፡ ፍቆሩ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለኃለመ፡ ዓለም፡ አሜን.* — 3. ካዕበ] *O om.* — *ib.* ማኅበረ] *A ማኅበር.* — *ib.* ጉባኤ] *O, A ጉባኤ.* — *ib.* ante ቅዱሳን] *P, O add.* ሡ. — *ib.* ኤጲስ፡ ቆጶሳት] *A ኤጲስ፡ ቆጶስ.* — 4. ወዲያቆናት] *A ወዲያቆናት sic; T incip.* — *ib.* ለዳኪዮስ] *P, O, A ለዳኪዮስ; T ለደኪዮስ.* — 5. ከሓዲ፡ በሢረመቱ፡ ለቆርኖልዮስ] *O om.* — *ib.* ለቆርኖልዮስ] *P, A ለቆርኖልዮስ; T ለቆርኖልዮስ.* — *ib.* ante ሊቀ፡ ጳጳሳት] *O add.* ሊ. — *ib.* ዘሀገረ] *P, T ዘሀገረ.* — *ib.* ወድናስዮስ] *P ወድናናስዮስ; O ወድዮናስዮስ; A, T ወድናስዮስ.* — 5-6. ante ሊቀ፡ ጳጳሳት] *O add.* ሊ. — 6. ወበላንያንዮስ] *P ወበላንደዮስ; O ወበንደዮስ; A ወበላንደዮስ; T ወይቤላንደዮስ sic.* — *ib.* ዘሀገረ] *P ዘሀገረ.* — 7. ወግርማኖስ] *O, T ወግርማኖስ.* — *ib.* ዘሀገረ፡ ኢየሩሳሌም] *O om.* ሀገረ; *A om.* ሡ. — 8. ወን] *A, T om.* ወ. — *ib.* ማኅበር] *A ማኅበር sic.* — *ib.* ብናጥስ] *O ብጥናስ.* — *ib.* ዘስሕተ] *A ወስሕተ.*

2. MÉMOIRE D'ABBA HEDRÀ DE DABRA-'ESWÂN.

En ce jour aussi est la mémoire de saint Abba Hedrà de Dabra-'Eswân.
Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous à jamais. Amen.

3. CONCILE DE ROME.

1. Incipit. — 2. L'hérésie de Novatien. — 3. Origine de cette hérésie. — 4. Sa réfutation. — 5. Excommunication de Novatien.

1. — En ce jour aussi est l'assemblée du concile des saints évêques, prêtres et diacres, en la ville de Rome (Romê), la première année du règne de Dèce (Dâkiyos), l'infidèle, sous le pontificat de Corneille (Qornolyos), patriarche de la ville de Rome, de Denys (Donâsyos), patriarche de la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ), de Flavien (Bilányányos), patriarche de la ville d'Antioche ('Anşokiyâ), et de Germain (Germânos), évêque de la ville de Jérusalem ('Iyarousâlem).

2. — Ce concile eut lieu au sujet de Novatien (Benâtès), le prêtre, qui errait ^{* A,} 97 r° b.

ስመ : ነፉሉ : ዘይክሕድ፡ በጊዜ : ስደት : ኢይትወከፍዎ : ሰበ : ያኔስሕ ። ወዘወድቀ : ውስተ : ዝመት : ኢይትወከፍዎ : ሎቱ : ንሱላ : ካዕበ ። ወገሠጸ : ኡብ : ቆርኖልዮስ : በእንተገዛ : ወኢተገሠጸ ። ወእስተጋብአ : ላዕሌዑ : ፰ : ኤጲስ : ቆጶሳተ : ፲ወ፰ : ቀሳውስተ : ወዲያቆናተ : እማእምራን : ሀገረ : ሮሜ : ወተዋሥኡ : ምስለ : ብናጥስ : ቀሲስ : በእንተ : ገንቱ : ነገር ።

3. — ወተመክነየ : በቃለ : ጳውሎስ : ሐዋርያ : በመልእክቱ : ለዕብራዊያን : እስመ : አለ : ነሥኡ : ብርሃነ : ወጥዕሙ : ጸጋ : ሰማያዊተ : ወተወክፋ : ጸጋ : መንፈስ : ቅዱስ : ለእመ : ወድቁ : ውስተ : ኃጢአት : ኢይትከህሎሙ : ይትሐያሱ : በንሱላ : ምዕረ : ዳግመ ። ወተሰጠውዎ : አሉ : አበው : ወከሠቱ : ሎቱ : ወያሌልዎ : እስመ :

1. ዘይክሕድ] P, O, A ህህይ. — *ib.* ኢይትወከፍዎ] P ኢይትዌከፍዎ. — *ib.* ሰበ] P, O በጊዜ. — 1-2. ወዘወድቀ — ካዕበ] P *om.* — *ib.* ወዘወድቀ] A *om.* ህ. — 2. ውስተ : ዝመት] O, A በዝመት; T *defic.* (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 122 v° b). — *ib.* ሎቱ : ንሱላ : ካዕበ] O ወቦበ : ያኔስሕ; A ሶበ : ያኔስሕ. — *ib.* ኡብ] P, O *om.*; A አባ. — *ib.* ቆርኖልዮስ] P ቆርኔሌዎስ; O ቆርኔሌዎስ; A ቆርቆርኔሌዎስ *sic.* — 3. በእንተገዛ] A በእንተ ገዛ *sic.* — *ib.* post ላዕሌዑ] P *add.* ምዕረ : ወካዕበ : ወጥልበ; O *add.* ምዕረ : ወካዕበ : ወሥልበ; A ምዕረ : ወካዕበ : ወልበስ *sic.* — *ib.* ወኢተገሠጸ] O ወተግገጸ; A ወኢተገሠጸ. — *ib.* ላዕሌዑ] A ላዕሌዎሙ. — *ib.* ፰] A ፰. — *ib.* ኤጲስ : ቆጶሳተ] O ኤጲስ : ቆጶሳት; A ኤኤጲስ : *sic* ቆጶሳተ. — 3-4. ቀሳውስተ] O, A ቀሳውስት. — 4. ወዲያቆናተ : እማእምራን] P መግእምራን : መጻሕፍት : ወጳይያቆናት : ከማሆሙ : እማእምራን; O መግዕምራን : መጻሕፍት : ወጳይያቆናት : ከማሆሙ : ማዕምራን; A ወዲያቆናት : ከማሆሙ : እማእምራን. — *ib.* ሀገረ] O ሀገረ. — *ib.* ብናጥስ] A ጥ est en surcharge; O ብጥ ናስ. — 6. ወተመክነየ] P, A ወእመክነየ; O እመክነየ. — *ib.* በመልእክቱ] O በመልእቱ *sic.* — *ib.* ለዕብራዊያን] P, O ለዕብራውያን; A ስብራውያን. — 7. አለ] P, O, A ለእመ. — *ib.* ወጥዕሙ] A ወጥዕሙ. — *ib.* ሰማያዊተ : ወተወክፋ : ጸጋ] O *om.* — *ib.* ወተወክፋ] A ወተወክፋ. — 8. ante ለእመ P, O *add.* ወ. — *ib.* ወድቁ] P ወድቀ; T *incip.* — *ib.* ውስተ : ኃጢአት : ኢይትከህሎሙ] O ወኢይትከህሎሙ : ውስተ : ኃጢአት : ወኢ. — *ib.* ይትሐያሱ] O ይትኃየሱ. — 9. ምዕረ] T ብሔረ. — *ib.* ዳግመ] A *om.* — *ib.* ወተሰጠውዎ] P, O, A ወተሰጥውዎ. — *ib.* አሉ : አበው] A አሉ : አይው : አበው. — *ib.* ሎቱ] O, A *om.*

et disait : « Quiconque a apostasié à l'époque de la persécution, qu'on ne le reçoive pas, lorsqu'il fera pénitence. Celui qui est tombé en adultère, qu'on ne le reçoive pas, non plus, s'il fait pénitence. » Le Père Corneille le reprit à ce sujet, mais Novatien ne s'amenda pas. Il réunit contre lui soixante évêques, dix-huit prêtres et diaeres parmi les savants de la ville de Rome. Ils discutèrent avec Novatien, le prêtre, sur cette question.

3. — Novatien prit argument de la parole de l'apôtre Paul (Pawlos) dans l'Épître aux Hébreux : *Ceux qui ont reçu la lumière, ont goûté à la grâce céleste et ont reçu la grâce de l'Esprit-Saint, s'ils sont tombés dans le péché, ne peuvent pas être rénovés par la pénitence une seconde fois* ¹. Ces Pères lui répondirent, lui dévoilèrent et lui dirent : « L'apôtre Paul n'a pas dit cela au sujet de

1. Hébr., vi, 4-6.

ሐዋርያ : ጳውሎስ : ኢያብል : ዘንተ : በእንተ : ዘይኔስከ : አላ : ይቤ : ዘንተ : በእንተ : ዘይፈቅድ : ይጠመቅ : ጥምቀተ : ክርስትና : ነሎ : ጊዜ : ሶበ : ይወድቅ : ሙስተ : ኃጢአት ። እስመ : ጥምቀተ : ክርስትናሰ : ትከውን : አሐተ : ጊዜ : ወንስሐስ : ትትረከብ : ነሎ : ጊዜ ።

4. — ወለእመ : ነነ : ዘወድቀ : በክሕደት : አው : በኃጢአት : ኢይትዌከፍን : ሎቱ : ንስሐ : በከመ : ትቤ : አንተ : ወለዳዊትኒ : ነቢይ : ኢተወክፈን : ንስሐሁ : እግዚአብሔር : ወለጴጥርስኒ : ሐዋርያ : ሶበ : ክሕደ : ኢተወክፈን : ንስሐሁ : * ወክንቶ : ወሀቦ : እግዚአብሔር : ጸጋ : መንፈስ : ቅዱስ : ጴራቅሊጦስ : ወክንቶ : አዘቦ : ከመ :

* A, 97 v° a.

1. ኢያብል] P, O, A, T ኢይዜ. — *ib.* በእንተ : ዘይኔስከ] A *om.*; T *om.* II. — *ib.* አላ : ይቤ : ዘንተ] P, O አላ : ዘንተስ : ይቤ : A ዘንተስ : አላ : ይቤ : T አለ : *sic* ዘንተ : ይቤ. — 1-2. በእንተ : ዘይፈቅድ : ይጠመቅ] P, O, T በእንተ : ዘይጠመቅ ; A ዘይቤ : ዘይጠመቅ. — 2. ነርስትና] T ስርአትና. — 2-3. ሙስተ : ኃጢአት] T በኃጢአት. — 3. ኃጢአት] P ኃጢአት *sic.* — *ib.* እስመ : ጥምቀተ : ነርስትናስ : ትከውን : አሐተ : ጊዜ] P ወበእንተዝ : አትለው : ሐዋርያ : ቃለ = ወይዜ : ዳግመን : ይስቅልም : ርእሶ : ለወልደ : እግዚአብሔር : ወኢይትዌርም : ወአጠየቀ : ሐዋርያ : ከመ : ነነ : መስቀል : ምዕረ : አሐተ ; O ወበእንተዝ : አትለው : ሐዋርያ : ቃለ : ወይዜ : ዳግመን : ይስቅልም : ለርእሶመ : ለወልደ : እግዚአብሔር : ወይትዌርም : ወአጠየቀ : ሐዋርያ : ከመ : ነነ : መስቀል : ምዕረ : አሐተ : ወከግግግ : ጥምቀትኒ : ምዕረ : አሐተ ; A ወበእንተዝ : አትለው : ነሐዋርያ : *sic* ቃል : *sic* ወይዜ : ዳግመን : ይስቅልም : ለርእሶመ : ለወልደ : እግዚአብሔር : ወኢይትዌርም ። ወአጠየቀ : ሐዋርያ : እመነነ : መስቀል : ምዕረ : አሐተ ; T እስመ : ጥምቀተ : ነርስትና : ኢይስሙን : በእንበለ : አሐተ : ጊዜ. — *ib.* ወንስሐስ] O, A ወንስከስ. — 4. ነሎ : ጊዜ] P, O በኾሎ : ጊዜ. — 5. ወለእመ] A ወአመ. — *ib.* ዘወድቀ] A ዘወድቀን ; T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 123 v° a). — *ib.* ዘኢይት : አው : በኃጢአት] O በኃጢአት ። አው : በክሕደት ; A በኃጢአት : በክሕደት : አው : በኃጢአት. — *ib.* ኢይትዌከፍን] A ኢትትዌከፍ ; O ኢይትዌከፍም ; A ኢይትዌከፍን. — 6. ንስሐ] P ንስሐዎ : O ለንስሐ. — *ib.* ትቤ] A ይቤ. — *ib.* ሎቱ : ነንተ O *add.* ለእዚ. — *ib.* ወለዳዊትኒ] A ወዳዊትን ; A ወዳዊትዒ. — *ib.* ነቢይ] O *om.* — 6-7. ንስሐዎ : እግዚአብሔር] P, A እግዚአብሔር : ንስሐሁ : O *om.* እግዚአብሔር. — 7. ወለጴጥርስኒ — ንስሐሁ] A *om.* *ib.* ወለጴጥርስኒ] A ወአለጴጥርስኒ. — *ib.* ሐዋርያ] P, O *om.* — *ib.* ሶበ : ነኢይ] P በክሕደ : ለእግዚአን : ነርሶቹስ ; O በክሕደ : ለእግዚአን : ኢየሱስ : ነርሶቹስ. — *ib.* ኢተወክፈን] A *om.* ጉ. — *ib.* ወክንቶ] P *om.*; O በክሕደ *sic* ; A ወክንቶ. — 8. ወሀቦ] P, O ወአወሀቦን ; A ወአወሀቦን. — *ib.* እግዚአብሔር : ጸጋ] A ጸጋ : እግዚአብሔር : ጸጋ. — *ib.* ወክንቶ] P, O ወክንቶን ; A ወክንቶ ጌ. — 8. አዘቦ : ከመ : ይቀጠ] P, O, A ጌጦ። ላዕለ.

celui qui fait pénitence, mais il a dit cela au sujet de celui qui veut être baptisé du baptême chrétien, toutes les fois qu'il tombe dans le péché. En effet, le baptême chrétien ne se donne qu'une seule fois, mais la pénitence s'obtient toutes les fois qu'on en a besoin.

4. — Si celui qui est tombé dans l'apostasie ou dans le péché, on ne le recevait pas, lorsqu'il fait pénitence, comme tu le dis toi-même, le Seigneur n'aurait pas accepté la pénitence du prophète David (Dāwit) et n'aurait pas accepté la pénitence de l'apôtre Pierre (Pētros), lorsqu'il eut renié. * En vain le Seigneur lui aurait donné la grâce de l'Esprit-Saint Paralet; en vain il lui

* A, 97 v° a.

ይዕቀብ : አባግዲሁ : ነባቢያን : ወይከውን : ነሱ : ዘተጠምቀ : በእዲሁ : ኢይጠመቅ : አላ : ነሱሎሙ : በከመ : ትቤ : አንተ : ተሐጉሉ : ወገንቱሰ : እበደ : ዓቢይ ። አላ : እግቢእነ : ክርስቶስ : ሎቱ : ስብሐት : ረሰየ : ንስሓ : ትትረከብ : ለነሱ : ዘክሕይ : በሃይማኖት : አው : ዘወድቀ : በኃጢአት ። ረሐቅ : እምገንቱ : ምክር : ርኩስ : ኦብናጥስ : ወንሕሕ : በእንተአሁ : ወኢትኩን : ጸላኢሁ : ለእግቢአብሔር : ወጸላኢሆሙ : ለነሱሎሙ : እንለ : እመሕያው ።

5. — ወኢተመይጠ : እምክሩ : እኩይ : ወኢተወክረ : ነገሮሙ : ለእሉ : ማኅበር : ቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት ። ወረገምም : ወአውገዝም : ወሰደድም : ወአውገዝምሙ : ለነሱሎሙ : እለ : የአምኑ : በቃሉ ።

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : ለነሱሎሙ : አበው : ቅዱሳን : የሀሉ : ምስሌን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ።

1. ነባቢያን] P ነባብያን; O, A ነባብያን. — *ib.* ወይከውን] P, O, A ዘይከውን. — *ib.* በእዲሁ : ኢይጠመቅ] O *om.* — *ib.* ante ኢይጠመቅ A *add.* ዘ. — 2. ነሱሎሙ] P, O, A *om.* — *ib.* አንተ] A አንተ. — *ib.* ተሐጉሉ] A ተተሐጉሉ. — *ib.* ወገንቱስ] O *om.* ስ. — *ib.* post ዓቢይ P, O, A *add.* ውላቱ. — 3. post እግቢእነ P, O, A *add.* ኢየሱስ. — *ib.* ረሰየ : ንስሓ] P, O, A ረሰየ : ለንስሓ. — 3-4. በሃይማኖት] P, O, A ሃይማኖቶ. — 4. ረሐቅ] O ረሐቁ. — *ib.* ርኩስ] O *om.*; A ርኩስ. — 5. ወንሕሕ] O ወንሕሐ. — *ib.* post ለእግቢአብሔር P, O, A *add.* ወለርእኩ. — *ib.* ወጸላኢሆሙ] A *om.* ወ; P ወለጸላሆሙ *sic*; O ወለጸላሂሆሙ. — 6. እንለ : እመሕያው] O ለእንለ : እግቢአብሔር. — 7. ante እኩይ : ለእሉ ወ. — *ib.* ለእሉ] P, O, A ለነሱሎሙ. — 7-8. ማኅበር : ቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት] A ማኅበር : *sic* ቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት; P ማኅበር : በቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት; O ቅዱሳን : ማኅበር : ኤጲስ : ቆጶሳት. — 8. ወአውገዝም] P ወአውገዝምሙ. — *ib.* ወአውገዝም] P ወእምገ : አውገዝምሙ; O ወእምገ : አውገዝምሙ; A ወእምገ : አውገዝምሙ *sic*. — 9. ante እለ P *add.* ለ. — 10-11. ጸሎቶሙ — አሜን] P በረከቶሙ : የሀሉ : ምስሌ : ንጉሥን : ኢየሱ : ለዓለመ : ዓለም = አሜን; O በረከቶሙ : ቅድስት : ትኩን : ምስሌ : ፍቅርሙ : ተወልደ : መድኅን : ዜጻን : ወልደ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A በረከቶሙ : ተሃሉ : ምስሌ : ፍቅርሙ : ገዝረ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (en surcharge se trouve un autre nom propre : ለእለ : ጸዮን).

aurait ordonné de garder ses brebis raisonnables. Quiconque a été baptisé de sa main n'a pas été baptisé, mais tous, comme tu le dis toi-même, ont péri. Or ceci est une grande sottise. Pourtant Notre-Seigneur le Christ — gloire à lui — a établi que la pénitence s'obtient pour quiconque a renié la foi ou est tombé dans le péché. Éloigne-toi de cette opinion impure, ô Novatien, fais pénitence à ce sujet et ne deviens pas l'ennemi du Seigneur et l'ennemi de tous les hommes. »

5. — Il ne se détourna pas de son opinion mauvaise et il n'accepta pas la proposition de l'assemblée des saints évêques. Ils le maudirent, l'excommunièrent et le chassèrent. Ils excommunièrent tous ceux qui croyaient à sa parole.

Que la prière et la bénédiction de tous ces Pères saints soient avec nous pour les siècles des siècles. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለጉባኤክሙ : ውስተ : አሐተ : ከኒሳ ።
 ኤጲስ : ቆጶሳት : ስሳ ።
 ባህለ : ብናጥስ : ታጽርኢ : ዙተመሰለ : እንስሳ ።
 ኢይትወከፉ : ዘይቤ : ንስሓሓ : ለእመ : ጉብረት : አበሳ ።
 እስመ : ኢትነጽሕ : ነፍስ : ዳግመ : እምርኩሳ ።

1. — በዛተ : ዕለት : በዓሉ : ለመልአክ : ክቡር : ማካኤል : ሊቀ : መላእክት ።
 2. — እስመ : በዛተ : ዕለት : ፈነዎ : እግዚአብሔር : ኅበ : ሀገረ : ባቢሎን : ወክነ : ራብዓ : ገጸ : ምስለ : ቪድቁቅ : አናንያ : ወአዛርያ : መሚሳኤል : ውስተ : እቶነ : አሳት ። ሶበ : ገደፎሙ : ፍቡከደነጾር : ንጉሠ : ባቢሎን : ወተለዓለ : ነበልባለ : እሳት ።

1. አሐተ] P አሐተኔ. — ib. ከኒሳ] P ከኒሳ. sic. — 3. ብናጥስ] P ብጥናሕ. — 4. ኢይትወከፉ] O, A ኢይትወከፉ. — ib. ዘይቤ : ንስሓሓ] O ንስሓሃ : ዘይቤ; A om. ዘይቤ. — 5. ነፍስ] O ነፍስ. — 6. በዛተ : ዕለት] A dittologie. — ib. ማካኤል : ሊቀ : መላእክት] A ሊቀ : መላእክት : ማካኤል. — 8. ገጸ] P, A ገጸ. — 9. post ወተለዓለ O add. ንጉሠ. — ib. ነበልባለ] A ላህስ.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM AU CONCILE DE ROME.

Salut à votre concile tenu en une seule assemblée,
 Soixante évêques,
 Afin de mettre arrêt au dire de Novatien, qui était devenu semblable à un animal.
 « Si une âme a commis le péché, qu'on n'accepte pas sa pénitence, disait-il,
 Car elle n'est pas purifiée, une seconde fois, de son impureté. »

5. FÊTE DE SAINT MICHEL, ARCHANGE.

1. Incipit. — 2. L'archange saint Michel délivre de la fournaise les trois enfants Ananias, Azarias et Misaël. — 3. Ils glorifient le Seigneur.
 1. — En ce jour est la fête de l'ange glorieux Michel (Mikà'ël), archange.
 2. — En effet, en ce jour le Seigneur l'envoya à la ville de Babylone (Bâbilon). Il fut le quatrième personnage avec les trois enfants Ananias ('Ananyâ), Azarias ('Azaryâ) et Misaël (Misâ'ël) dans la fournaise de feu.

መጠነ ፡ ማዕጸብእመት ፡ ወአውዓዮሙ ፡ ለእለ ፡ ያነድዱ ፡ እሳተ ፡ ወሚካኤልስ ፡ መልእክ ፡ ዘበጦ ፡ በበትረ ፡ ዘእሁ ፡ ለላህበ ፡ እሳት ፡ ወአጥፍኦ ፡ እምላዕል ፡ ቸደቁቅ ፡ ወአድኃኖሙ ፡ ወእለከሮሙ ፡ እሳት ፡ * ግሙራ ፡ ወረሰዮ ፡ ለአቶነ ፡ እሳት ፡ ከመ ፡ ጠል ፡ ቁረር ፡ ዘጊዜ ፡ ጽባሕ ፡

3. — ወበውእቱ ፡ ጊዜ ፡ ሰብሕዎ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ እንዘ ፡ ይብሉ ፡ ይትባረክ ፡ እግዚአብሔር ፡ አምላክ ፡ አበዋነ ፡ ስቡሕኒ ፡ ውእቱ ፡ ወልዑልኒ ፡ ውእቱ ፡ ለዓለም ፡ ወተነበዩ ፡ ጿጊዜ ፡ ከመ ፡ እምድኅረ ፡ ጿጿዓመት ፡ ይትወለድ ፡ ክርስቶስ ፡ ወእምድኅረዝ ፡ ሰብሕዎ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ እንዘ ፡ ይብሉ ፡ ይባርክዎ ፡ ነሱ ፡ ግብረ ፡ እግዚእ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወበገዢቱነ ፡ ተነበዩ ፡ ማዕጸብእ ፡ ከመ ፡ ክርስቶስ ፡ ይነብር ፡ ዲበ ፡ ምድር ፡ ማዕጸብእ ፡ ወበእንተዝ ፡ ሠርዑ ፡ ሐዋርያት ፡ አበዋነ ፡ ከመ ፡ ይግበሩ ፡ በዓሎ ፡ ለሚካኤል ፡ ሊቀ ፡ መላእክት ፡

ትንብልናሁ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቅሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡

1. መጠነ] O, A om. — ib. ማዕጸብእመት] A ማዕጸብእመት. — ib. ለእለ] O እለ. — ib. ያነድዱ] O ያነድዱ. — ib. ወሚካኤልስ] A om. ሳ. — 1-2. መልእክ] P መልእክ; O om. — 2. ዘበጦ] O ዘበጦ; A ዘበጦ. — ib. በበትረ ፡ ዘእሁ] O በበትረ ፡ እሁዮ; A በበትሩ ፡ ዘእሁ. — ib. ወአጥፍኦ] O ወአጥፍኦ. — 3. እሳት] P, O om. — ib. ወረሰዮ] A ወረሰዮሙ. — 4. ቁረር] P ቁረር. — ib. ዘጊዜ] O, A ዘጊዜ. — 5. ጽባሕ] O ይብሉ. — 6. አምላክ] O om. — 7. ወተነበዩ] O ወተነበዩ. — ib. ጿጊዜ] O ጿጊዜ; A ጿጊዜ sic. — ib. ጿጿዓመት] A ጿዓመት. — 8. እግዚእ] P እግዚአብሔር primitivement, mais de petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous des lettres ጠሐር indiquent que ces lettres doivent être considérées comme biffées. — 9. ወበገዢቱነ] A om. ጊ. — ib. ማዕጸብእ] P ማዕጸብእ. — 10. ማዕጸብእ] O ማዕጸብእ. — ib. ሐዋርያት ፡ አበዋነ] O አበዋነ ፡ ሐዋርያት; A om. አበዋነ. — 11. ለሚካኤል] A ለቅዱስ ፡ ሚካኤል. — 12. ትንብልናሁ — ለዓለመ ፡ ዓለም] O ትንብልናሁ ፡

Lorsque Nabuchodonosor (Nâboukadanaşor), roi de Babylone, les eut jetés dans la fournaise, la flamme du feu s'éleva de quarante-neuf coudées et consuma ceux qui avaient allumé le feu. L'ange Michel frappa de sa verge la flamme du feu et l'éteignit de dessus les trois enfants. Il les délivra et le feu ne les toucha pas du tout. Il rendit la fournaise de feu semblable à la rosée fraîche de l'heure du matin.

3. — Au même moment ils glorifièrent le Seigneur en disant : *Est béni le Seigneur, le Dieu de nos Pères; il est glorifié; il est exalté à jamais* ¹. Sept fois ils prophétisèrent qu'au bout de sept cents ans le Christ naitrait. Ensuite ils glorifièrent le Seigneur, en disant : *Que toutes les œuvres du Seigneur bénissent le Seigneur* ². Par ces louanges aussi ils prophétisèrent trente-trois fois que le Christ demeurerait sur la terre pendant trente-trois ans. C'est pourquoi les apôtres, nos Pères, ont décrété qu'on fit la fête de l'archange Michel.

Que son intercession soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

1. Dan., iii, 26. — 2. Dan., iii, 57.

* P, 108 v° b.

* P, 108 v° b.

ሰላም : ለከ : ዓቃቤ : ቅዱሳን : እምተሐውኑ ።

ወለፀረ : ነፍሶሙ : ዘሞቃሕኮ ።

አመ : መጽኦ : ወልድ : ዘአፈ : ነቢያት : ሰበኮ ።

ከመ : ያስተፋኑ : ሐራ : መልአኮ ።

5 እስከ : ምጽንአት : ኃምስ : ማኪኤል : ተለውኑ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈ : አባ : ሳሙኤል : ዘዋልድብ ።

2. — ለገንቱ : ቅዱስ : ኮነ : ስመ : አቡሁ : እስጢፋኖስ : ወስመ : እሙ : አመ ተ : ማርያም : ወእሙንቱ : ኄራኅ : ዘመድ : ወወለድዎ : ለገንቱ : አባ : በምድረ : አ ክሱም : ወሶበ : ልህቀ : መሐርዎ : መጻሕፍተ : * ቤተ : ክርስቲያን ።

10 3. — ወእምዝ : ሶበ : ሞቱ : አቡሁ : ወእሙ : ሖረ : ኅበ : ደብረ : በንኲል : ኅበ :

* P, 108 v° c.

የሁሉ : ምስለ : ፍቴርሙ : ተወልዶ : መድኅን : ሐዓለመ : ዓለም : አሜን : ለ ቅንብልናሁ : የሃሉ : ምስለ : ፍ ቁፍ : አቅቦ : sic ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (ፍ. de ፍቴፍ. est de seconde main; en surcharge du nom propre አቅቦ : sic ኢየሱስ se trouve un autre nom propre : ስእለ : ጽዮን).

3. አመ] P እስመ. — ib. ዘአፈ] O, A በአፈ. — 5. ምጽንአት : ኃምስ] P ምጽአተ : ስማይ. — 6. ወበ ዛቲ : ዕለት : ካዕበ] O ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — ib. ante አባ A add. አባ : ቅዱስ. — 7. ወስመ : እሙ] O, A ወስማ : ለእሙ. — 8. ኄራኅ : ዘመድ] O ኄራኅ : ዘመድ. — ib. አባ] O, A ቅዱስ. — 10. ሞቱ] O om. — ib. አቡሁ] O አባሞ. — ib. ሖረ] O ሖሩ. — ib. ኅበ] O, A om.

Salut à toi qui as préservé les saints de l'agitation,
Et qui as enchainé l'ennemi de leur âme.
Lorsque est venu le Fils, que la bouche des prophètes avait prêché,
Tu l'as suivi, Michel, jusqu'au cinquième firmament,
Afin que l'armée de ses anges l'escortât.

6. MORT D'ABBA SAMUEL DE WÄLDEBÄ.

1. Incipit. — 2. Les parents d'Abba Samuel. — 3. Abba Samuel se fait moine à Dabra-Bankual. — 4. Son ascétisme. — 5. Au désert les bêtes sauvages viennent se prosterner à ses pieds. — 6. Traversée miraculeuse d'un fleuve. — 7. Épreuves du démon. — 8. Notre-Seigneur oint de sa salive les membres d'Abba Samuel. — 9. Abba Samuel vit en compagnie de lions. — 10. Sa rencontre avec Abba Gabra-Masqal de Dabra-Lagásó. — 11. Sa rencontre avec un ermite. — 12. La Sainte Vierge donne à Abba Samuel une pierre précieuse et de l'encens. — 13. Mort d'Abba Samuel.

1. — En ce jour aussi mourut Abba Samuel (Sâmou'él) de Wäldebä.
2. — Le nom du père de ce saint était Étienne (Estifanos) et le nom de sa mère 'Amata-Märyäm. Ils étaient d'excellente souche. Ils donnèrent le jour à ce Père au pays d'Axoum ('Aksoum). Lorsqu'il grandit, ils lui enseignèrent les livres * de l'Église.

3. — Ensuite lorsque son père et sa mère furent morts, il alla à Dabra-

* P, 108 v° c.

አበ ፡ መድኅኒኒ ፡ እግዚእ ፡ ወሉብስ ፡ አልባስ ፡ ምንነሱስ ፡ ወነበረ ፡ እንዘ ፡ ይትጋደል ፡ በጾም ፡ ወበጸሎት ፡ ወኢይብልፅ ፡ ዘእንበለ ፡ ሐምል ፡ ዘዲዓ ፡ ወዓፀየ ፡ ወስቲውኒ ፡ ማይ ። ወነበረ ፡ እንዘ ፡ ይትለእክሙ ፡ ለመንክሳት ፡ በግብረ ፡ ማኅረጽ ፡ ወበቀዲሐ ፡ ማይ ።

4. — ወሶበ ፡ በጽሑ ፡ አገማግዲው ፡ ኅቤው ፡ ሐረ ፡ ውስተ ፡ ካልእ ፡ መካን ፡ ወተጾምደ ፡ በጾም ፡ ወበጸሎት ፡ በቀዊም ፡ ወበሰጊድ ፡ እስክ ፡ ሐብጣ ፡ እገሪው ።

5. — ወእምህየ ፡ ሐረ ፡ ገዳመ ፡ ወነበረ ፡ ማመዓልተ ፡ ወግሌሊተ ፡ እንዘ ፡ ኢይጥፅም ፡ ምንተኒ ፡ ወይመጽኡ ፡ ኅቤው ፡ አናብስት ፡ ወአናምርት ፡ ወነሉ ፡ አራዊት ፡ ግሩማን ፡ ይሰግዱ ፡ ሎቲ ፡ ወይልሕሱ ፡ ፀበለ ፡ እገሪው ።

6. — ወአሐተ ፡ ፅለተ ፡ እንዘ ፡ የሐውር ፡ በፍኖት ፡ በጽሑ ፡ ውስተ ፡ ፈለግ ፡ ዘምሉፅ ፡ ማይ ። ወዘሎ ፡ ምስሌው ፡ መጽሐፍ ፡ ወእሳት ፡ ወገበሮ ፡ ጸሎተ ፡ ቦእ ፡ ውስተ ፡ ማይ ፡ ወውኅጠ ፡ ማይ ፡ ወአውረዶ ፡ ታሕተ ፡ ወበኃይለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሶበ ፡ ገደፎ ፡ ማፅዶተ ፡ ረከቦ ፡ ለእሳት ፡ እንዘ ፡ ኢይጠፍእ ፡ ወመጽሐፍኒ ፡ እንዘ ፡ ኢይደመሰስ ።

1. መድኅኒን ፡ እግዚእ] O መድኃኒ; A መድኃኒ. — 2. ወኢይብልፅ] O ወኢይብላፅ. — 3. በግብረ] A በማኅበረ. — 4. በጽሑ] P እጽሑብም. — *ib.* post በጽሑ O *add.* እንዘ ፡ ይበጽሑ. — *ib.* post አገማግዲው A *add.* እንዘ ፡ ይበጽሑ. — *ib.* ኅቤው] O *om.* — *ib.* ሐረ] O ሐረ. — 4-5. ወተጾምደ] O ወተተፀምደ *sic.* — 5. በጾም] P ለጾም; A *om.* — *ib.* ወበጸሎት ፡ በቀዊም ፡ ወበሰጊድ] O ወበጸሎት ፡ ወለቀዊም ፡ ወሰጊድ; A ለቀዊም ፡ ወለሰጊድ. — *ib.* ሐብጣ] O ውኅጠ. — 6. ሐረ] A ወልኢ. — *ib.* ወነበረ] O ወነበረ ፡ ወህየ ፡ ሐረ ፡ ገዳመ ፡ ወነበረ. — 8. ወይልሕሱ] O ወይልሐሱ. — 9. በፍኖት] O, A ውቡተ ፡ ፍኖት. — *ib.* ውስተ] A ኅብ. — 10. ማይ] O *om.* — *ib.* ወእሳት] O ውእሳት *sic.* — 11. ወውኅጠ ፡ ማይ] O *om.* — *ib.* ወአውረዶ] O ወእውረዶ. — 12. እንዘ] O *om.* — *ib.* ወመጽሐፍኒ] O *om.* ወ; A ወመጽሐፍኒ. — *ib.* ኢይደመሰስ] P ኢይመሰስ *sic.*

Bankual auprès d'Abba Madhanina-Egzi'e. Il prit l'habit monastique. Il continua de pratiquer l'ascèse par le jeûne et par la prière. Il ne mangeait que des légumes puants et remplis de vers. Sa boisson était l'eau. Il continua de servir les moines, en moulant du grain et en puisant de l'eau.

4. — Lorsque sa famille parvint auprès de lui, il alla dans un autre endroit. Il pratiqua la dévotion par le jeûne, par la prière, en se tenant debout et en se prosternant, en sorte que ses pieds étaient devenus enflés.

5. — De là il alla au désert. Il resta quarante jours et quarante nuits sans goûter à rien. Les lions, les léopards et toutes sortes de bêtes redoutables venaient vers lui, se prosternaient devant lui et léchaient la poussière de ses pieds.

6. — Un jour, en faisant chemin, il parvint à un fleuve qui était plein d'eau. Il avait avec lui un livre et du feu. Après avoir fait une prière, il entra dans l'eau. L'eau l'engloutit et le fit descendre au fond. Lorsque par la puissance du Seigneur elle l'eut rejeté sur l'autre rive, il constata que le feu n'était pas éteint et que le livre, non plus, n'était pas oublié.

7. — ወሰድጣንሰ : ያሚክሮ : በብዙኅ : ትምይንት : ተመሲሎ : በዘዘዘአሁ : አር
 አያ : አራዊት : ግራማን : ወውአቱሰ : አይደይንግፅ : እስመ : እሰር : ሕ * ሊናሁ : በት
 ውክልተ : አምላክ ።

* P.
 109 1° a.

8. — ወእንዘ : ይጸ.ሊ : አባ : ሳሙኤል : መጽአ : ኅዜሁ : እግዚእነ : አይሱስ :
 ክርስቶስ : ወሐተመ : ነሎ : መለያልዮሁ : በምራቁ : ወመልአ : ኃይሉ ። ወኮነ : እም
 ይአቲ : ዕለት : ሞቅሐ : እገሪሁ : ወለብስ : ሠቀ : ወለለነሉ : ለያልዮ : ይበውእ : ው
 ስተ : ማይ : ወያበጽሕ : መዝሙረ : ዳዊት : በበጅጊዜ : ወይትቀሠፍ : ዘባኖ : ዘእን
 በለ : ኅኅልቀ ።

9. — ወአናብስትሰ : ይትረአዩ : ውስተ : በዓቱ : ከመ : አባግፅ : በ : አመ : ይሰ
 ናር : አካሎሙ : ወበ : አመ : ይበጥሕ : ቀኅሰሎሙ : ወያወፅእ : እምኔሆሙ : ሦከ ።

10. — ወእምዝ : ተጸምዱ : ሎቱ : ብዙኅን : አርድእት : ቀዳማይ : እምኔሆሙ : አ
 ባ : ዘሩፋኤል ። ወአሐተ : ዕለተ : ተራክበ : ምስለ : አባ : ገብረ : መስቀል : ዘደብረ :

1. ወሰድጣንሰ] O ወሰድጣንሰ. — *ib.* በብዙኅ] A ብዙኅ. — *ib.* ትምይንት] O, A *om.* —
ib. በዘዘዘአሁ] O በዘዘዘአሁ. — 1-2. አርአያ] O አራአያ *sic*; A *om.* — 2. ወውአቱሰ] A *om.* ወ. —
ib. አይደይንግፅ] O አይደይንግፅ *sic.* — 4. አይሱስ] O *om.* — 5. ወሐተመ] P ተሐተመ. — *ib.* ነሎ : መለያ
 ልዮሁ : በምራቁ] P ነሎ : መለያልዮሁ : በምራቁ; O በምራቁ : ነሎ : መለያልዮሁ; A በምራቁ : ነሎ : መ
 ለያልዮሁ. — *ib.* ኃይሉ] O ኃይሉ. — 5-6. እምይአቲ] O *om.* እም. — 6. ሞቅሐ] O ሞቀሐ *sic*; A
 ሞቅሐ. — *ib.* ላቲ እገሪሁ] O *add.* ሠ. — 6-7. ይበውእ : ውስተ : ማይ] O *om.* — 7. ወይትቀሠፍ] O
 ወይትቀሠፍ; *sic.* — 9. ወአናብስትሰ] O ወአናብስተ. — *ib.* ይትረአዩ] O ይትረአዩ *sic* (ዓ est en surcharge;
 primitivement il y avait ይትረዓዩ, mais deux petits traits horizontaux au-dessus et au-
 dessous de ዓ indiquent que cette lettre doit être considérée comme biffée). — *ib.* በዓቱ] O
 በዓት. — 10. ይበጥሕ] P ይበጥሕ *sic*; O ይበጥሕ *sic.* — *ib.* ወያወፅእ] A ወያበጽሕ. — *ib.* እምኔሆ
 ሙ] A *om.* — *ib.* ሦከ] O ሦከ. — 11. ተጸምዱ] P, A ተጸምዱ. — *ib.* ላቲ ሎቱ] O *add.* እምኔሆ.
 — *ib.* አርድእት] P አራዊት. — *ib.* ላቲ ቀዳማይ] A *add.* ወ. — 12. ወአሐተ : ዕለተ] O ወአሐተ : ዕ
 ላት; A *om.* ዕለተ. — *ib.* ተራክበ] A ተራክበዎ. — *ib.* አባ] A አ *sic.* — *ib.* ዘደብረ : ለገረ] O ዘገብረ :
 ለገረ; A በለገረ.

7. — Satan (Saytân) l'éprouva par de nombreux artifices, en prenant divers aspects de bêtes redoutables. Mais lui-même n'était pas épouvanté, car son esprit était attaché à la confiance en son Dieu.

8. — Pendant qu'Abba Samuel priait, Notre-Seigneur Jésus-Christ vint vers lui. Il lui signa tous les membres avec sa salive et le remplit de force. A partir de ce jour-là Abba Samuel enchaina ses pieds et revêtit le cilice. Toutes les nuits, il pénétrait dans l'eau, récitait les Psaumes de David (Däwit) cinq fois de suite et se frappait le dos d'innombrables coups.

9. — Les lions se repaissaient dans sa grotte comme des moutons. Tantôt il mesurait leur taille; tantôt il incisait leurs plaies et en extrayait des échardes.

10. — Alors de nombreux disciples s'attachèrent à lui. Le premier d'entre eux fut Abba Za-Raphaël (Za-Roufâ'èl). Un jour, Abba Samuel se rencontra

* P.
 109 1° a.

ለጋሶ : እስመ : አኩኑ : ተራአዩ : ዘእንበለ : አሚሃ : ወወዓሉ : እንዘ : ይዜንወ. : ዕበ
 ያቲዑ : ለእግዚአብሔር : ። ወበጊዜ : ድራር : ሶበ : ጉባሩ : ጸሎተ : ወረደ : ሎሙ :
 ማእድ : እምሰማይ : ወበልዑ : ወአእኩትም : ለእግዚአብሔር ።

11. — ወእምዝ : አሐተ : ዕለተ : ተራከበ : ምስለ : ኗገዳማዊ ። ወሶበ : ወጠነ : ይ
 ትናገሩ : ዕበያቲዑ : ለእግዚአብሔር : ወዘጉበረ : ሎሙ : ምሥጢራተ : ይቤ : አቡነ :
 ሰሙኤል : ናዑ : ፤ ወጀዓመት : ሊተ : እንዘ : እቀውም : ውስተ : አርያም : ወአዓጥን :
 መንበረ : አምላክ : ምስለ : * ጳውጃክህናተ : ሰማይ ። ወሶበ : ይበውእ : ይቀድስ : ቍ
 ርባነ : ይወርድ : ሎቱ : ኅብስት : ወጽዋፅ : እምሰማይ ።

* P.
 109 r° b.

12. — ወሶበ : ያነብብ : ውዳሴሃ : ለእግዝእትነ : ማርያም : ተለዓለ : እምድር :
 መጠነ : እመት : ወመጽአት : ኅቤዑ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወ
 ወዘብቶ : ዕንቁ : ዘያበርሀ : ወዕባነ : ንጹሐ ።

13. — ወእምዝ : ሶበ : ቀርቦ : ፍልሰቱ : መጽአ : ኅቤዑ : ሚካኤል : ሊቀ : መ
 ላእክት : ወመሠጦ : በክነሬህ : ወአርአዮ : ነሎ : ተድላሃ : ለኢየሩሳሌም : ሰማያዊት :

1. ተራአዩ] O በተርአዩ sic; A በተራአዩ sic. — ib. አሚሃ] A አሚሃ. — ib. ወወዓሉ] O ወዓሉ. —
 ib. ይዜንወ] P ይዜያንወ sic; O, A ይዜንወ sic. — 2. መገዚ] O ወዕ : ጊዜ. — ib. ጉባሩ : ጸሎተ] A
 ጸሎተ : ጉባሩ. — ib. ወረደ] O om. — 4. ወሶበ] O, A om. ወ. — 5. ዕበያቲዑ : ለእግዚአብሔር
 : ወዘጉበረ : ሎሙ : ምሥጢራተ] O, A ምሥጢራተ : ዘጉበረ : ሎሙ : እግዚአብሔር. — ib. ይቤ : አቡነ]
 A ለአቡነ. — 6. ፤ ወጀዓመት] A ፤ ወጀዓመተ. — ib. እቀውም] O ይቀውም. — 7-8. ወሶበ : ይበውእ : ይቀ
 ድስ : ቍርባነ] O ወሶበ : ይቀድስ : ይበውዕ : ይቀድስ : ይበውዕ : ቍርባነ : A ወሶበ : ይበውዕ : ይቀድስ : ቍር
 ባነ. — 8. ኅብስት : ወጽዋፅ] O ኅብስተ : ወጽዋፅ. — 9. ወሶበ] A ወሶበሃ. — ib. ante ማርያም] A add.
 ቅድስት : ድንግል. — ib. ante ተለዓለ] A add. ወ. — 10. መመጽኑት] A om. — 11. ዕንቁ] O ዕንቁ;
 A ዕንቁ : ባሕርይ. — 12. ህ] O om. — 13. መመሠጦ] O መመሠጦ. — ib. ወአርአዮ] A ወአርአዮ.

avec Abba Gabra-Masqal de Dabra-Lagâso. En effet, ils ne se virent qu'à ce moment-là. Ils passèrent la journée à raconter les grandeurs du Seigneur. Au moment du souper, lorsqu'ils eurent fait la prière, le souper descendit pour eux du ciel. Ils mangèrent et rendirent grâces au Seigneur.

11. — Puis un jour, il se rencontra avec un ermite. Lorsqu'ils eurent commencé à exposer les grandeurs du Seigneur et les mystères qu'il avait opérés pour eux, notre Père Samuel dit : « Voici pour moi douze ans que je me tiens dans les cieus élevés et que j'encense le trône de Dieu avec les vingt-quatre prêtres du ciel. » Lorsqu'il entra à l'église pour célébrer la messe, le pain et le calice descendirent pour lui du ciel.

* P.
 109 r° b.

12. — Une fois qu'il récitait les Laudes (le Weddâsê) de Notre-Dame Marie (Mâryâm), il fut élevé de terre d'une coudée. Notre-Dame la Sainte Vierge Marie vint vers lui et lui donna une gemme brillante et de l'encens pur.

13. — Ensuite lorsque son trépas fut proche, l'archange Michel (Mikâ'él) vint vers lui. Il le ravit sur ses ailes, lui fit voir toute la gloire de la Jérusalem

ወኡብጽጉጵ : ቅድመ : መንበረ : እግዚአብሔር : ወነሥእ : ከዳነ : ለዘደኤውዕ : ስሞ : ወደጉበር : ተገካሮ :: ወእምዝ : ተመደጠ : ውስተ : ምስክቡ : ነገሮሙ : ለአርዳኢቡ : ነሎ : ዘርእየ : ወእምዝ : አፅረፈ : በሰላም ::

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሁሉ : ምስለ : ጸሓፊቡ : ለዓለመ : ዓለም ::

5 ሰላም : ለከ : እንተ : ፈረደክ : ሕገ ::
 ሳሙኤል : ዘኩንክ : ለአስካለ : ሕይወት : ሐረገ ::
 በረድኤትክ : ክፍለኒ : ወእደ : ሀሎክ : ዓረገ ::
 ረድኤትክሰ : ወለተ : ከለባት : መዘገ ::
 ምስለ : ዕውራን : ከመ : ተሀሉ : ደርገ ::

10 ሰላም : ለከ : ሀድራ : ምእመን ::
 እምደብረ : እስዋን ::
 ሶበ : ንኤውዓክ : ዘልፈ : በውስተ : ነሎ : * መካን ::

* P.
109 r° c.

1. ወአብጽጉጵ] *A* አብጽጉ. — 2. post ወእምዝ *A* *add.* ሶበ. — 2-3. ለአርዳኢቡ : ነሎ : ዘርእየ] *O* ነሎ : ዘርእየ : ለአርዳኢቡ : ነሎ : ዘኩን : ርእየ. — 4. ጸሎቱ — ለዓለመ : ዓለም] *O* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሁሉ : ምስለ : ፍቅሩ : ተወልደ : መደግን : ለዓለመ : ዓለም : ኦግን : *A* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሃሉ : ምስለ : ፍቅሩ : እቅብ : *sic* ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre እቅብ : *sic* ኢየሱስ est en surcharge; un autre nom propre se trouve en surcharge : ስለ : ጽዮን). — 5. ante ሕገ *O* *add.* ዘ. — 7. ዓረገ] *O* ዓረገ. — 10. ሰላም] *A* *om.* le salâm à saint Hedrà. — *ib.* ሀድራ] *P* *om.*; *O* ፕድራ. — 11. እስዋን] *O* እስዋን. — 12. ነሎ] *O* ዛቲ.

(Iyarousâlêm) céleste et le fit parvenir devant le trône du Seigneur. Il reçut la promesse (le kidân) de la protection divine pour qui invoquerait son nom et ferait sa mémoire. Alors il revint à sa couche. Il exposa à ses disciples tout ce qu'il avait vu. Puis il mourut en paix.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son scribe pour les siècles des siècles.

Salut à toi, Samuel, qui as rendu florissante la règle
 Et qui as été le sarment des grappes du raisin de vie.
 Accorde-moi ton aide et donne-moi la main pour me faire parvenir où tu es monté.
 Ton aide, en effet, a délivré une chienne,
 Afia qu'elle restât constamment avec les aveugles.

7. SALÂM A ABBA HEDRÂ DE DABRA-'ESWÂN.

Salut à toi, pieux Hedrà,
 De Dabra-'Eswân.
 Lorsque nous t'invoquons toujours, en tout lieu,

* P.
109 r° c.

ይሰደድ : በጸሎትክ : ወይጉሃይ : ሰይጣን ።
 ከመ : አስሐትያ : ይሰደድ : በነፋስ : ቀጢን ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ስምዓ : ቅዱስ : አንቂጦስ : በመዋዕሊሁ : ለ
 ዲዮቅልጥያኖስ : ከሓዲ ።

2. — ወገንቱስ : አንቂጦስ : ሰማዕት : ሶበ : ርእየ : መዓብልተ : ነኑነኔ : ዘአግበሮ ⁵
 ሙ : ንጉሥ : ቅድሚሁ : ከመ : ያፍርሆሙ : ለምእመኖን : ተንገሥኦ : ቅዱስ : እማእከ
 ሎሙ : በጥቡዕ : ልብ : ወተዛለፎ : ለንጉሥ ። ወሰሚያ : ንጉሥ : ዲዮቅልጥያኖስ : አዘ
 ዘ : ይእስርዎ : ወያዕርግርዎ : ውስተ : ቲያጥሮን : ወይስድዱ : ላዕሌሁ : አንበሳ : ጸዋ
 ገ ። ወበጸሐ : አንበሳ : ኅቤሁ : ሰፍሐ : የማኖሪ : እዲሁ : ወመዝመዘ : ገጸ : ወመላ
 ትሐሁ : ለቅዱስ : አንቂጦስ ። 10

1. ይሰደድ] O ተሰደ. — 3. ወበዛቲ : ሰለት : ካዕበ] O ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — *ib.* ስምዓ] A *om.* —
ib. ቅዱስ] O *om.* — *ib.* አንቂጦስ] O አንቂጦስ : A አንቂጦስ. — 4. ante ከሓዲ O, A *add.* ንጉሥ. —
 5. ወገንቱስ] O *om.* ስ. — *ib.* ሰማዕት] A *om.* — *ib.* መዓብልተ] P መላላተ *sic.* — 5-6. ዘአግበሮ] O
 በአግበሮሙ. — 6. ለምእመኖን] A ለመሃይምኖን. — *ib.* post ቅዱስ O *add.* አንቂጦስ. — 7. ልብ] O
om. — *ib.* ንጉሥ] A *om.* — 8. ቲያጥሮን] O, A ቲያጥሮን. — 8-9. ላዕሌሁ : አንበሳ : ጸዋገ] O
 ላዕሌሁ : አንበሳ : ጸዋገ *sic.* ; A አንበሳ : ጸዋገ : ላዕሌሁ. — 9. ሰፍሐ] O *om.* — *ib.* የማኖሪ] O, A የማን.
 — 9-10. ወመላትሐሁ] A *om.* ወ.

Que par ta prière Satan soit chassé et fuie,
 Comme la neige est chassée par un vent léger.

8. MARTYRE DE SAINT ANICET ET DE SAINT PROTIN.

- 1. Incipit. — 2. Saint Anicet est caressé par le lion qui devait le mettre en pièces. —
- 3. Il ne peut pas être décapité par le licteur chargé de le mettre à mort. — 4. Il subit le supplice des roues. — 5. Il est arraché par un ange d'une chaudière contenant du plomb en fusion. — 6. Saint Protin se joint à saint Anicet; tous deux endurent maints supplices. — 7. Mort des saints martyrs. — 8. Leur sépulture.

1. — En ce jour aussi fut le martyre de saint Anicet (Ἀνίητος), à l'époque de Dioclétien (Διοκλητιανός), l'infidèle.

2. — Lorsque ce saint Anicet, martyr, eut vu les instruments de supplice que l'empereur avait fait mettre devant lui, afin d'effrayer les fidèles, il se leva au milieu d'eux avec un cœur intrépide et gourmanda l'empereur. Ayant entendu, l'empereur Dioclétien ordonna de l'enchaîner, de le faire monter à l'amphithéâtre et de lancer contre lui un lion en fureur. Le lion, étant parvenu auprès de lui, étendit sa patte droite et caressa le visage et les joues de saint Anicet.

3. — ወሶበ : ርእዮ : ዲዮቅልጥያኖስ : አዘዘ : ይምትሩ : ርእሶ : በሰይፍ : ወሶ
በ : መልሐ : ሰይፎ : ሰገራታዊ : ርእደ : ወስእነ : ተሐውሶ ::

4. — ወካዕበ : ወደይም : ውስተ : መንኰራኩራት : ዘርቡብ : ታሕቲው : አፍሐ
መ : እሳት : ወበታሕቲው : መናግንተ : መንኰራኩራት : ከመ : ትትበተክ : መንፈሱ : ፍ
5 ጡነ : እምዝ *ኒ : አድኅኖ : እግዚአብሔር : ዘእንበለ : ግድስኖ ::

5. — ወካዕበ : ወደይም : ውስተ : ጽሕርት : ዘአፍልሐ : ውስቲቱ : አረረ :: ወእ
ንዘ : ይኔጽሩ : ሕዝብ : መጽእ : መልእክ : እግዚአብሔር : ወመሠጦ : እምውስተ : ጽ
ሕርት : ወአቀጥ : ቅድመ : ዲዮቅልጥያኖስ ::

6. — ወሶበ : ርእየ : ፎጢኖስ : ዘንተ : ትእምርተ : ተንሥእ : ዕራቁ : ወተአም
10 ኖ : ለእኅው : አንቂጦስ : ወረገጥፍ : ለመምዓሊ : እንዘ : ይብል : ኦሕሱር : እፎ : ተ
መዋዕክ : እምእኅዮ :: ወሰሚያ : ዲዮቅልጥያኖስ : አዘዘ : ይይዩ : ውስተ : ክሳዶሙ :
ጋጋተ : ወገንዶራተ : ውስተ : እገሪሆሙ : ወይይይምሙ : ውስተ : ቤተ : ጥቅሕ :: ወካ

* P.
109 v° e

1. ወሶበ : ርእየ] O ወርእየ : A ወርእየ. — *ib.* በሰይፍ] A *om.* — 1-2. ወሶበ : መልሐ] O መልሐ.
— 2. ሰይፎ : ሰገራታዊ] O ሰይፎ : ሰገራታዊ : A ሰገራታዊ : ሰይፎ. — *ib.* ርእደ] O ርእደ *sic* : A ርእደ. —
3-4. አፍሐመ : እሳት] A, P አፍሐመ : መናግንተ : እሳት. — 4. መናግንተ : መንኰራኩራት] O መናግንተ : መን
ኰራኩራት : A መናግንተ : መንኰራኩራት. — *ib.* ትትበተክ] P ትትበተክ *sic* ; O ትትበተክ *sic.* — *ib.* መንፈሱ] O
መንፈሱ. — 5. አድኅኖ] O አድኅኖ. — 7. ይኔጽሩ] O, A ይነጽሩ. — *ib.* ሕዝብ] O አሕዝብ *sic* primiti-
vement, mais deux petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous de አ indiquent
que cette lettre doit être considérée comme bifécée ; A *om.* — *ib.* መጽእ] A *om.* — *ib.* እም
ውስተ] P *om.* እም. — 8. ወአቀጥ] P ወአቀጥ *sic* ; O ወአቅም. — 9. ርእየ : ፎጢኖስ : ዘንተ : ትእምር
ተ] O ርእየ : ፎጢኖስ : ዘንተ : ርእየ : ትእምርተ. — 10. ለእኅው] A *om.* ለ. — *ib.* ወረገጥፍ] A *om.* ወ.
— *ib.* ለመምዓሊ] O ለመምዓሊ. — 10-11. እፎ : ተመዋዕክ] O ተመዋዕክ ; A ተመዋጥክ : እፎ. — 11. እምእ
ኅዮ] O እምእኅዮ. — *ib.* ይይዩ] O ይይይም. — 12. ወይይይምሙ] P ወይይይምሙ *sic* ; O. A ወይይይ
ይምሙ. — *ib.* ውስተ] O *om.*

3. — Lorsque Dioclétien eut vu cela, il ordonna de lui couper la tête avec l'épée. Lorsque le lieuteur eut tiré son épée, il trembla et ne put pas se mouvoir.

4. — En outre, on le mit dans une roue, sous laquelle étaient étendus des charbons en feu. Par dessous, le mécanisme de la roue était disposé de telle sorte que son esprit fût arraché à son corps rapidement. De ce supplice aussi le Seigneur le délivra sans lésion.

* P.
109 v° e

5. — De plus, on le mit dans une chaudière, dans laquelle on fit bouillir du plomb. Pendant que les gens regardaient, l'ange du Seigneur vint, l'arracha de la chaudière et le mit devant Dioclétien.

6. — Lorsque Photin (Fotinos) vit ce miracle, il se leva nu, salua son frère Anicet et maudit le tyran, en disant : « O misérable, comment se fait-il que tu sois vaincu par mon frère? » Ayant entendu, Dioclétien ordonna de mettre des carcans à leur cou et des entraves à leurs pieds et de les jeter en prison. En outre, il ordonna de les faire sortir de prison et de les déchirer

ዕበ : አዘዘ : ያውዕአዎሙ : ወይስትርዎሙ : በአጽፋረ : ኃዓን : ከመ : ይዘርዘር : ሥ
 ጋሆሙ : ወአዕጽምቲሆሙ : ። ወከዕበ : አዘዘ : ይይደዎሙ : ወይሰደዎሙ : ውስተ :
 ቲያጥሮን : ወይውግርዎሙ : በአዕባን : ወአልቦ : ዘለከሮሙ : ። ወከዕበ : ቀውሮሙ : በ
 ሀቁ : ወወደዩ : ውስተ : ቍስላቲሆሙ : ዒወ : ወከዕበ : ወይደዎሙ : ውስተ : ምንዳ
 ደ : ቤተ : ብለኔ : ረከብዎሙ : እንዘ : ይዘያነወ : ዕብያቲው : ለእግዚአብሔር ።

7. — ወርእዮ : መምዓሊ : ተምዓ : ወአዘዘ : ያንደዮ : እቶን : እሳት : እስከ : ይ
 ትሉዓል : ነበልባሉ : ወወረውዎሙ : ህየ : ለቅዱሳን : ሰማዕታት : ወቀጥሞሙ : ዲቤ
 ሁ : ገብሩ : ጸሎተ : ነግሯ : ወሐተሙ : ገጸሙ : በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈ
 ስ : ቅዱስ : ፩አምላክ : ወአወፈ. * ሮ : ነፍሶሙ : ውስተ : እደ : እግዚአብሔር ።

8. — ወነበረ : ሥጋሆሙ : ዲቤ : አፍላላመ : እሳት : እምጊዜ : ፱ሰዓተ : መዓል
 ት : እስከ : ሆሰዓተ : መዓልት : አልቦ : ዘለከፈ : ሥጋሆሙ : ወአውዕየ : ሥዕርተ : ር
 እሶሙ : ምንተ : ። ወሶበ : ኮነ : ሌሊተ : ነሥኢ : ሥጋሆሙ : ሰብእ : መገደምናን :

* P.
110 r° a.

5

10

1. ወይስትርዎሙ] O ወይእስርዎሙ. — 2. ወአዕጽምቲሆሙ] O, A om. — ib. ይይደዎሙ : ወይሰደዎ
 ሙ] O om. ወይሰደዎሙ : A om. — 3. ቲያጥሮን] O, A ቲያጥሮን. — ib. በአዕባን] O ለአዕባን. —
 ib. ቀውሮሙ] O ቀውሮዎሙ : A ቀውሮ. — 4. ውስተ : ቍስላቲሆሙ : ዒወ] O, A ዒወ : ውስተ : ቍስ
 ላቲሆሙ. — 5. ቤተ] O om. — ib. post ብለኔ O add. ዘአንደደዎ : ሙስ : ዕለት : ወኮነ : ሎሙ : ከመ :
 ሙል : ሙል : ቁፈር ። ወየዘ : አርጎመ : ቤተ : ብለኔ ; A ዘአንደደዎሙ : ሙስ : ዕለት : ወኮነ : ሎሙ : ከመ :
 ሙል : ቁፈር ። ወየዘ : አርጎመ : sic ቤተ : ብለኔ. — ib. ይዘያነወ] P ይዘያነው sic ; O ይሆነው sic ; A
 ይዘነው sic. — ib. ለእግዚአብሔር] O om. — 6. መምዓሊ] O መምዓሊ. — ib. post ተምዓ O, A
 add. ጥቶ. — 6-7. ይትሉዓል] O ይትሉዓል. — 7. ሰማዕታት] O ሰማዕት. — ib. ወቀጥሞሙ] O om. ወ.
 — 7-8. ዲቤወ] A om. — 8. ነግሯ] O, A ነጥኃ. — ib. ወሐተሙ] P, O ወሐተሙ. — 9. ፩አምላክ]
 A om. — ib. ወአወፈ] O ወአወፈሎሙ. — 10. ሥጋሆሙ] O ሥጋሆ. — 10-11. ፱ሰዓተ : መዓልት] O ፱
 ሳት : sic መዓልት ; A ፱ሰዓት : sic መዓልት. — 11. ፱ሰዓተ : መዓልት] O ፱ሰዓት ; A ፱ሰዓተ : መዓልት.
 — ib. ዘለከፈ] O, A ዘለከሮሙ. — ib. ሥጋሆሙ] A om. — 12. ምንተ] O, A ጥቶ.

avec des ongles de fer, afin que leur corps et leurs os soient brisés. De nouveau, il ordonna de les jeter en prison, de les mener à l'amphithéâtre et de les lapider avec des pierres. Rien ne les toucha. En outre, on les flagella fortement. On mit du sel sur leurs plaies. De plus, on les jeta dans le foyer d'une maison de bains. On les trouva en train de raconter les grandeurs du Seigneur.

7. — Ayant vu cela, le tyran se fâcha. Il ordonna d'allumer une fournaise de feu, jusqu'à ce que les flammes s'élevassent. On y jeta les saints martyrs. Se tenant debout sur la fournaise, ils firent une longue prière, signèrent leur visage au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu, et remirent leur âme dans la main du Seigneur.

* P.
110 r° a.

8. — Leur corps demeura sur les charbons en feu depuis la deuxième heure du jour jusqu'à la neuvième heure du jour. Rien ne toucha leur corps. Les cheveux de leur tête ne furent nullement brûlés. Lorsqu'il fut nuit, des

ወገንዝዎሙ ፡ በከመ ፡ ይደሉ ፡ ለክብርሙ ፡ ወቀበርዎሙ ፡ ውስተ ፡ መቃብር ፡ ሠናይ ፡ ።
ወአስተርአየ ፡ አምኔሆሙ ፡ ተአምራት ።

ጸሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

5

ሰላም ፡ አብል ፡ አንዘ ፡ አሁል ፡ ሐዋዘ ።
ለአንቁጦስ ፡ ሰማዕት ፡ ምስለ ፡ ፎጢኖስ ፡ አኅዘ ።
ይውግርዎ ፡ ሎቲ ፡ ሶበ ፡ ቃለ ፡ ንጉሥ ፡ አዘዘ ።
ጸገተ ፡ አንበሳ ፡ መንገለ ፡ የውግት ፡ አግዓዘ ።
እስከ ፡ መልታሕቶ ፡ ኃሠሠ ፡ ወጽሕሞ ፡ መዝመዘ ።

10

ሰላም ፡ አብል ፡ ለአንቁጦስ ፡ ማኅበሮ ።
አለ ፡ በእሳት ፡ ፈጸሙ ፡ ረዊጸ ፡ ወተባድሮ ።
ያብጽሑኒ ፡ አሉ ፡ ምስለ ፡ መላእክት ፡ ደርገተ ፡ ዘምሮ ።

1. ወገንዝዎሙ] A ወገንዝዎ. — *ib.* ወቀበርዎሙ] O ወቀበርዎሙ *sic*; A ወቀበርዎ. — *ib.* መቃብር] O መቃብርሙ. — 2. post ተአምራት A *add.* መንከፊት ፡ ዓበይት. — 3-4. ጸሎቶሙ — ለዓለመ ፡ ዓለም] O ጸሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁርሙ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሚን ፡ A በረከቶሙ ፡ ቅዱስት ፡ ተገሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁርሙ ፡ አቅዩ ፡ *sic* ኢየሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም (le nom propre አቅዩ ፡ *sic* ኢየሱስ, de seconde main. est à peine lisible; en surcharge se trouve un autre nom propre ፡ ስእለ ፡ ጸዮን). — 5. ሐዋዘ] O ሐዋዝ. — 6. ሰማዕት] O ሰማዕተ. — 7. ante ይውግርዎ] O *add.* ከመ. — *ib.* ቃለ] O. A *om.* — 8. ጸገተ] O ጸገተ *sic*; A ጸገተ. — *ib.* አግዓዘ] A ግዕዝ. — 9. ወጽሕሞ] O ወጽሕመ. — 11. ረዊጸ ፡ ወተባድሮ] O በረዊጸ ፡ ወተባድሮ *sic*; A ረዊጸ ፡ በተባድሮ. — 12. ያብጽሑኒ] O ያብጽሑኒ *sic*. — *ib.* ደርገተ] A ደርገ.

fidèles prirent leurs corps, les ensevelirent, comme il convenait de faire pour leur rendre honneur, et les enterrèrent dans un beau tombeau. Des miracles se manifestèrent par eux.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec leur cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Avec une agréable pensée je dis salut
A Anicet, martyr, arrêté avec Photin.
Lorsque la parole de l'empereur eut ordonné de le jeter aux bêtes,
Il transforma la férocité du lion en douceur,
En sorte que ce dernier caressa les joues d'Anicet et essuya sa barbe.

Je dis salut aux compagnons d'Anicet,
Qui ont achevé dans le feu leur course et leur concours.
Qu'ils me fassent parvenir avec les anges au chœur de la psalmodie,

ሀዩ : አሀሉ : ወሬዛ : ነዳዩ : ነሉ : አእምሮ ፤
 ኅበ : ይዘብጣ : ደናግል : ከበሮ ፤

ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት : ተገካሮሙ : ለአውሲስ : ሰማዕት : ወአባ : እንጦንዮስ :
 ወዮሐንስ : ተአማኒ : ወመምህር : ዘሮሜ ፤

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ፤
 አሜን ፤

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ፋፋኤል : መልአክ ፤
 እግዚአብሔር : ይዕቀቦ : ለፍቁፋ : ወልደ : እላሴ : ለዓለመ : ዓለም ፤

ሰላም : ለክ : ፋፋኤል : መንፈስ ፤
 መልአክ : ጥሒና : ወፈውስ ፤

10

2. ይዘብጣ] O ይዘብጣ. — 3. ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት] O, A ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — 4. ወዮሐንስ : ተአማኒ] A om. — ib. ወመምህር] O ወመሀር : ሎቲ : A ወመሐር. — 5-6. ጸሎቶሙ — አሜን] O ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ተወልደ : መደኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን : A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ስእለ : ጸዮን : ለዓለም (le nom propre ስእለ : ጸዮን est en surcharge). — 8. ወልደ : እላሴ] A de seconde main; en surcharge se trouve un autre nom propre : በረከተ : ኢያሱ.

Afin que moi, jeune homme, pauvre de toute science, je me trouve là
 Où les vierges frappent le tambourin.

9. MÉMOIRE DE 'AWSIS, MARTYR, D'ABBA ANTOINE ET DE JEAN,
 CONFESSEUR ET DOCTEUR DE ROME.

En ce jour aussi est la mémoire de 'Awsis, martyr, d'Abba Antoine ('Entonyos) et de Jean (Yohannès), confesseur et docteur de Rome (Romè).

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi 'Iyasou pour les siècles des siècles. Amen.

10. FÊTE DE L'ARCHANGE RAPHAËL.

En ce jour aussi est l'ange Raphaël (Roufâ'êl).

Que le Seigneur garde son cher Walda-'Elâsé pour les siècles des siècles.

Salut à toi Raphaël, esprit,
 Ange de santé et de guérison.

አመ : ሰአሉ : ኅበኤስ : ዕደወ : ተዕናስ ።
 ከመ : አብዓልኮሙ : ለጵጵስና : ወንግሥ ።
 አብዕለኒ : በንጽሕስ : ለብአሲ : ርኩስ ።

አመ : ፲፫ለታኅግሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አዎላክ ።
 በዛቲ : ዕለት : ዐንሰት : ቅድስት : ሐና : ጸድቅት : ለአግባአትና : ቅድስት : ድን
 ግል : ግርዖም ።
 ትንብልናገ : የሀሉ : ምስሌና : አሚን ።

4. አመ : ፲፫ለታኅግሥ] P አመ : ዓሥሩ : ወወሉሱ : ለታኅግሥ ; O, A አመ : ፲ወ፫ለታኅግሥ. — 6. በዛቲ : ዕለት] P ወበዛቲ : ዕለት : ወካዕበ ; O ወበዛቲ : ዕለት ; A ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — ib. ዐንሰት] P, O ዐንሰታ. — ib. ቅድስት : ሐና] O, P ሐና : ቅድስት ; A om. ቅድስት. — ib. ጸድቅት] P, O, A om. — ib. ቅድስት] O om. — 7. post ግርዖም P, O, A add. ወላዲተ : አሥላህ. — 8. ትንብልናገ — አሚን] P

Lorsque des hommes miséreux t'eurent prié,
 De même que tu les as enrichis de l'épiscopat et de la royauté,
 De même enrichis-moi de ta pureté, moi homme impur.

LE 13 TAHSCHASCH.

1. **Recension primitive.** — 1. Conception de sainte Anne (*mémoire*) : A (97 v° a) ; P (110 r° c) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c) ; T (123 r° b). — 2. Martyre de saint Barsanuphius (*récit*) : A (97 v° a — 97 v° b) ; P (110 r° b) ; O (19 r° c — 19 v° a) ; A (99 v° a — 99 v° b) ; T (123 r° b — 123 v° a). — 3. Mort de saint Apraxius (*récit*) : A (97 v° b) ; P (110 r° b — 110 r° c) ; O (19 v° a — 19 v° b) ; A (99 v° b — 99 v° c) ; T (123 v° a — 123 v° b). — 4. Mort d'Abba Misaël, ermite (*mémoire*) : A (97 v° b) ; P (110 v° c — 111 r° a) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c) ; T (123 v° b). — II. **Revision ou Vulgate.** — 5. *Salâm* à saint Barsanuphius : P (110 r° b) ; O (19 v° a) ; A (99 v° b). — 6. *Salâm* à la Conception de sainte Anne : P (110 r° c) ; O (19 v° a) ; A (99 v° b). — 7. *Salâm* à saint Apraxius : P (110 r° c) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c). — 8. *Salâm* à Abba Misaël : P (110 v° a) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c). — 9. Vie d'Abba Macaire (*récit* et *salâm*) : P (110 v° a — 111 r° a) ; O (19 v° b — 20 r° c) ; A (99 v° c — 100 v° a). — 10. *Mémoire* de 'Abrâniqos, martyr, de Harsofon, de Corneille, magistrat, de Warqetšos et de 'Erfâdè : P (111 r° a) ; O (19 r° b) ; A (100 v° a).

I. — Recension primitive.

I. CONCEPTION DE SAINTE ANNE.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.
 En ce jour sainte Anne (Hannâ), la juste, conçut Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm).
 Que son intercession soit avec nous. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ ኮነ፡ ቅዱስ፡ በርጽኑ፡ ሰማዕት፡ በመዋ ፅሊሆሙ፡ ለተንባላት ።

2. — ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ መነኮሰ፡ ውስተ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ዘገብርኤል፡ ለ. ቀ፡ መላእክት፡ በሀገረ፡ ምስር፡ በጽንፈ፡ ፈላግ ። ወዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ተጋደለ፡ ተጋደ. ሎ፡ ዓቢዩ ። ወተዋሥኦ፡ ምስለ፡ * መሳፍንቲሆሙ፡ ለተንባላት፡ በእንተ፡ ሃይማኖት፡ ርትዕት ። ወከሠተ፡ ሎሙ፡ መለኮቶ፡ ለእግዚእነ፡ ክርስቶስ፡ ወዘእንተዝ፡ ተምዕዕ፡ ላዕሌሁ፡ ተንባላት፡ ወኩንንም፡ ነኑነኔ፡ ዓቢዩ፡ ወመተፋ፡ ርእሶ፡ በሰዩ፡ ወነሥኦ፡ አክሊለ፡ ስምዕ፡ በመንግሥተ፡ ሰማያት ።

ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌነ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ ወአሜን ።

ጸሎታ፡ ወበረከታ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ጸሐፊሁ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ ፀ ጸሎታ፡ ወበረከታ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ዜዳነ፡ ወልደ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ ለ ጸሎታ፡ ወበረከታ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ስእለ፡ ጽዮን፡ ለዓለመ፡ ዓለም [le nom propre ስእለ፡ ጽዮን, de seconde main, est en surcharge].

1. ወበዛቲ] P, O, A om. w. — ib. ካዕበ] P, O, A om. — ib. በርጽኑ፡ ሰማዕት] P, O ብጽናፍረዮስ፡ ለ በጽኑፍረዮስ. — 3. ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ መነኮሰ] P, A ዝንቱ፡ ብዑፅ፡ ወመነኮስ፡ ፀ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ብዑፅ፡ መነኮሰ. — ib. ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ዘገብርኤል] P ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ለገብርኤል፡ ፀ ክርስቲያን፡ ለገብርኤል፡ ለ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ለትዳስ፡ ገብርኤል. — 4. ምስር] A om. — ib. በጽንፈ] O በጽፈ sic. — ib. ወዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ተጋደለ] P, O, A ወተጋደለ. — 5. ወተዋሥኦ] O, A ወተዋሥኦ. — ib. ለተንባላት] A ለተንባላት sic. — 6. ሎሙ] O ሎቱ. — ib. መለኮቶ] O መላኪቶ. — ib. ለእግዚእነ] A om. ለ፡ ለ እግዚአብሔር. — ib. ante ክርስቶስ ፀ add. ኢየሱስ. — 6-7. ተምዕዕ] ፀ ተምዕ. — 7. ተንባላት] A ተንባላት sic. — ib. ወኩንንም] A ወኩንንም sic፡ ፀ ወኩንንም sic. — 9. ጸሎቱ — አሜን፡ ወአሜን] P ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ንጉሥን፡ ኢየሱ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ ፀ ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ተወልደ፡ መድኃኔ፡ ለዓለመ፡ ለዓም፡ አሜን፡ ለ ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ክብርና፡ sic ድንግል፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ ለ ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ክብርና፡ sic ድንግል est de seconde main; les lettres ግል sont en surcharge; un autre nom propre se trouve en surcharge : ተክለ፡ ኢየሱስ.

2. MARTYRE DE SAINT BARSANUPIIUS.

1. Incipit. — 2. A la suite de controverses avec les Musulmans saint Barsanuphius subit le martyre.

1. — En ce jour aussi est saint Barsanuphius (Barsenoufyos), martyr, dans les jours des Musulmans.

2. — Ce saint fut moine dans l'église de l'archange Gabriel (Gabr'él), dans la ville du Vieux-Caire (Mesr), sur le bord du fleuve. Ce saint pratiqua une grande ascèse. Il controversa avec les chefs des Musulmans au sujet de la foi droite. Il leur rendit manifeste la divinité de Notre-Seigneur le Christ. C'est pourquoi les Musulmans se fâchèrent contre lui. Ils le supplicièrent d'un grand supplice et lui coupèrent la tête avec l'épée. Il reçut la couronne du martyr dans le royaume des cieux.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous pour les siècles des siècles. Amen. Amen.

* A, 97 v° B.

* A, 97 v° B.

1. — ወበዛቲ፡ ዕለት፡ አዕረፈ. ፡ ቅዱስ ፡ አብራኮስ ።

2. — ዝንቱ፡ ቅዱስ ፡ ኮነ ፡ እምስብአ ፡ ላዕላይ፡ ግብጽ ፡ ወለብስ ፡ አልባስ ፡ ምንኩስ ፡ እንዘ ፡ መዋዕሊሁ ፡ ጅዓመት ፡ ወተጋደለ ፡ ተጋደሎ ፡ ሠናየ ። ወሶበ ፡ ደክመ ፡ ስይጣን ፡ እምተቃርኖቱ ፡ ወተመውአ ፡ እንዘ ፡ ይግብአ ፡ ወኢተከሀሎ ፡ ላዕሊሁ ፡ በምንትኒ ፡ መጽአ ፡ ኅቤሁ ፡ ገሃደ ፡ ገጸ ፡ በገጽ ፡ ወይቤሎ ፡ ናሁ ፡ ተረፈ ፡ ለከ ፡ እመዋዕሊከ ፡ ሿ ፡ ዓመት ፡ ካልእት ፡ ወፈቀደ ፡ ከመ ፡ በዝንቱ ፡ ያውድቆ ፡ ውስተ ፡ ሀኬት ። ወአውሥአ ፡ ውእቱ ፡ አረጋዊ ፡ ቅዱስ ፡ ወይቤሎ ፡ አሕዘንከኒ ፡ አንሰ ፡ ኮንኩ ፡ እሌሊ ፡ ከመ ፡ አሕዩው ፡ ሿ ፡ ዓመተ ፡ ካልአተ ፡ ወበአንተዝ ፡ ተሀከደኩ ። ወለአመ ፡ ኮነ ፡ ዘንተ ፡ በከመ ፡ ትቤ ፡ ያደልወኒ ፡ ከመ ፡ ንትጋደል ፡ እምቅድመ ፡ ሞት ፡ ወእምዝ ፡ አመክዓበ ።

1. ወበዛቲ፡ ዕለት] P, A ወበዛቲ፡ ዕለት፡ ካዕበ; O ወካዕበ ፡ በዛቲ፡ ዕለት. — *ib.* ቅዱስ ፡ አብራኮስ] O ኦብ ፡ ቅዱስ ፡ አብራኮስ; A ኦብ ፡ ቅዱስ ፡ አብ ፡ ቅዱስ ፡ አብራኮስ. — 3. መዋዕሊሁ] O መዋዕሊሁሙ. — *ib.* ጅዓመት] A ጅዓመት. — *ib.* ወተጋደለ] A ወተጋደ sic; O ተጋደለ sic. — *ib.* ተጋደሎ] O ገደሊ. — *ib.* ante ሠናየ P, O, A *add.* በሳየ ፡ ወ. — *ib.* ወሶበ] O *om.* — 4. እምተቃርኖቱ] A *om.* — *ib.* እንዘ] A እምዘ. — *ib.* ይግብአ] P, O ይግብአ; A ይግብሎ. — 4-5. በምንትኒ] A *om.* — 5. ante መጽአ *add.* ወ. — *ib.* ገሃደ ፡ ገጸ ፡ በገጽ] P ገጸ ፡ በገጽ ፡ ስዐይ; O ገጸ ፡ በገጽ ፡ ገሃደ; A ገጸ ፡ በገጽ. — *ib.* ናሁ ፡ ተረፈ] P, O ተረፈ ፡ ናሁ; A ናሁ ፡ ተረፈ. — 5-6. ለከ ፡ እመዋዕሊከ] P, O *om.* ለከ; A *om.* ለከ ፡ እም. — 6. አሕዘንከኒ] O ካልአተ. — *ib.* ከመ ፡ በዝንቱ ፡ ያውድቆ] P, A በዝንቱ ፡ ከመ ፡ ያውድቆ; O ያውድቆ ፡ በዝንቱ. — 6-7. ወአውሥአ] O, A ወአውሥአ. — 7. አረጋዊ ፡ ቅዱስ] A ቅዱስ ፡ አረጋዊ. — *ib.* አሕዘንከኒ] A *om.* — *ib.* ኮንኩ ፡ እሌሊ] A ኮንኩ ፡ እሌሊ; P ኦሂሊ ፡ ኮንኩ. — 8. ሿ] O *om.*; A ሿ. — *ib.* ካልአተ] P *om.* — *ib.* ተሀከደኩ] P ተሀከደኩ; O ተሀከደኩ. — *ib.* ዘንተ] P, A ዝንቱ; O *om.* — 9. በከመ] O *om.*; A *om.* በ. — *ib.* ትቤ] P ይቤ. — *ib.* ያደልወኒ ፡ ከመ ፡ ንትጋደል] P, O, A ያደልወኒ ፡ እትጋደል. — *ib.* ሞት] P, A እመት; O እመንቱ. — *ib.* እመክዓበ] P, O, A አፈደፈደ.

3. MORT DE SAINT APRAXIUS.

1. Incipit. — 2. Saint Apraxius vainc le démon par son ascétisme.

1. — En ce jour mourut saint Apraxius ('Abrâkos).

2. — Ce saint était des gens de la Haute-Égypte (Lâ'lay-Gebç). Il revêtit les habits monastiques, alors qu'il était âgé de vingt ans. Il pratiqua une belle ascèse. Lorsque Satan (Sayfân) fut fatigué de lutter contre lui, fut vaincu en faisant la guerre contre lui et ne put plus rien faire contre lui, il vint le trouver ouvertement, face à face. Il lui dit : « Voici que de tes jours il te reste encore cinquante ans. » Il voulait par là le faire tomber dans la paresse. Le saint vieillard lui répondit et lui dit : « Tu m'attristes : pour moi, je pensais vivre encore cent ans. C'est pourquoi je me serais adonné à la paresse. Mais s'il en est ainsi, comme tu le dis, il nous faut combattre avant la mort. » Alors il redoubla son ascèse et il pratiqua une grande dévotion.

ተጋድሎቶ፡ ወተጸምደ፡ ተጸምዶ፡ ዓቢዮ ። ወበይእቲ፡ ዓመት፡ ፊለሰ፡ ኅበ፡ እግዚአብሔር፡ ወፈጸመ፡ ሎቱ፡ በተጋድሎ፡ ቩ። ዓመተ ።

ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሉነ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሚን ።

ወበዛቱ፡ ዕለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ሚሳኤል፡ ገዳማዊ፡ በደብረ፡ ቀለሞን ።

ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሉነ፡ አሚን፡ ወአሚን ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም፡ ለብርጽናናዮስ፡ እንተ፡ ለብሰ፡ ምንነትስና ።

1. ተጋድሎቶ] P, O, A ተጋድሎ. — ib. ወተጸምደ፡ ተጸምዶ፡ ዓቢዮ] P ወተጸምደ፡ ዐቢዮ፡ O ወተፀምዶ፡ A ወተጸምዶ፡ ዓቢዮ. — 2. ወፈጸመ] T incip. — ib. ወፈጸመ፡ ሎቱ፡ በተጋድሎ፡ ቩ፡ ዓመተ] P, T ወፈጸመ፡ እንዘ፡ ይትጋደል፡ ቩዓመተ (T ቩ፡ ዓመት); O ወፈጸመ፡ እንዘ፡ ይትጋደል፡ ዓመተ; A ወፈጸመ፡ ቩዓመተ. — 3. ጸሎቱ — አሚን] P በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትኩን፡ ምስለ፡ ፍቱሩ፡ ዘመንፈስ፡ ቅዱስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም; O በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትኩን፡ ምስለ፡ ፍቱሩ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሚን; A በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትኩን፡ ምስለ፡ ፍቱ፡ sic ወልደ፡ ዘርዕቆስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም (le nom propre ወልደ፡ ዘርዕቆስ est de seconde main; en surcharge se trouve un autre nom propre፡ ነደ፡ ኢየሱስ); T ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሉነ፡ አሚን. — 4. ወበዛቱ፡ ዕለት፡ ካዕበ] P ወበዛቱ፡ ዕለት፡ ወካዕበ; O ወካዕበ፡ በዛቱ፡ ዕለት. — ib. አባ] A om. — ib. ሚሳኤል] P ሳሙኤል; O ሚሳኤል sic (les lettres ሳኤ sont de seconde main); T ሚካኤል. — ib. ገዳማዊ] P ገዳማዊ፡ ግሌስ; O ገዳማዊት; A om. — 4-5. በደብረ፡ ቀለሞን] P እምደብረ፡ ቀልሞን; O, A, T በደብረ፡ ቀልሞን. — 6. ጸሎቱ — አሚን፡ ወአሚን] P om. la bénédiction finale; O በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትኩን፡ ምስለ፡ ፍቱሩ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሚን; A በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትኩን፡ ምስለ፡ ፍቱሩ፡ ግሌስ፡ ኢየሱስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም (le nom propre ግሌስ፡ ኢየሱስ est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main, se trouve sur un grattage፡ ስእል፡ ጽዮን); T ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሉነ፡ አሚን. — 7. post ሰላም A add. ለክ. — ib. ለብርጽናናዮስ] P ለብርጽናናዮስ; O ለብርጽናናዮስ; A ለጽናናዮስ. — ib. እንተ] O እለ.

Cette année-là, il émigra auprès du Seigneur. Il achevait sa soixante-dixième année d'ascèse.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous pour les siècles des siècles. Amen.

4. MORT D'ABBA MISAËL, ERMITE.

En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Misaël (Misà'él), ermite, au monastère de Qalamon.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

5. SALÂM A SAINT BARSANUHIUS.

Salut à Barsanuphius, qui revêtit les habits monastiques

በቤተ : ገብርኤል : ጸዋሬ : ዜና ።

በእንተ : ሃይማኖት : ርትዕት : ለብሔረ : ተንባላት : መስፍና ።

በብዙኅ : ነገኔ : ድኅረ : ለጊዮ : ከግና ።

በተመትሮ : ርእሱ : አድምዖ : በሰማይ : ልዕልና ።

ሰላም : ለዕንሰትኪ : በከርጦ : ብዕዕት : ሐና ።

ማርያም : ጳጦሰ : ሲና ።

ለድምፀ : ቃል : ሰማዕኩ : ለነፍስየ : ዘይካንና ።

ከመ : ያርአይ : አድኅኖተኪ : እምነበ : ይመጽኦ : ፍና ።

መልዕልተ : ልብየ : ያሣርግ : ሕሊና ።

ሰላም : ለአብራክዮስ : ዘመዋፅሊፀ : ትሩፋተ ።

መጠነ : ዓመታት : ሿሰበ : አሰራዎ : ሐሰተ ።

ለሰይጣን : ሞኦ : በብሂል : ዘንተ ።

እፎ : አጽራዕኩ : ጸምዎ : ወተሐክይኩ : ሀክተ ።

እንዘ : ያመስለኒ : ዘአሐዩ : ብዙኅ : ክረምተ ።

2. መስፍና] 0, A ምስፍና. — 3. ድኅረ] 0, A ኦምድኅረ. — 4. በሰማይ] 0 በማይ. — 5. ሰላም] 0 om. ce salâm. — 6. ጳጦሰ : ሲና] A ጳጦሰ : በሲና. — 7. ለድምፀ : ቃል] A ቃል : ለለድምፀ. — 10. ለአብራክዮስ] 0, A ለአብራክዮስ. — 12. ሞኦ] 0 ሞኦ. — 13. አጽራዕኩ] 0 አጽናዕኩ. — *ib.* ጸምዎ] 0 ጸምዎ *sic.* — *ib.* ወተሐክይኩ] P ወተሐክይኩ ; 0 ወተሐየይኩ.

Dans l'église de Gabriel, messager de l'Annonciation.

Après qu'un chef du pays des Musulmans, à cause de la foi droite,

Eut supplicié son corps en de nombreux supplices,

Il obtint par sa décapitation une place élevée dans le ciel.

6. SALÂM A LA CONCEPTION DE SAINTE ANNE.

Salut à ta conception dans le sein de la bienheureuse Anne,

Marie, buisson du Sinâï (Sinâ).

J'ai entendu le son du Verbe qui jugera mon âme.

Afin de voir l'endroit d'où viendra ton salut,

L'intelligence fait monter mon cœur dans les lieux élevés.

7. SALÂM A SAINT APRAXIUS.

Salut à Apraxius, dont la vie fut remarquable.

Lorsque le démon lui eut promis mensongèrement cinquante nouvelles années,

Il vainquit Satan, en disant ceci :

« Comment interromprais-je le labeur et m'adonnerais-je à la paresse,

Puisque je crois vivre de nombreuses années? »

ሰላም : ለከ : ማሳኤል : ካህን ።
 ግሁስ : እምደብረ : ቀለምን ።
 ለበዊእ : ቅጽበኒ : ኅበ : ይትረሳዕ : ኃዘን ።
 ሶበ : እምላዕሌሃ : ይትወለድ : ሕፃን ።
 ከመ : ሕማማ : ትረሶፅ : ማኅፀን ።

1. — ወክዕበ : በዛቲ : ዕለት : ኮነ : ተዝካሩ : ለአባ : መቃርዮስ : ዙተሴሰዮ : ቆቅሐ ።

2. — ወዝንቱ : አባ : መቃሪ : ኃሠሠ : እምንእሱ : ተሊዎቶ : ለእግዚአብሔር : ሕያው ። ወተምህረ : መጻሕፍተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወእእመረ : ኅልራቶ : ለዓለም ።

1. ሰላም] P om. le premier vers et le commencement du deuxième vers; O, A ሰላም : ለከ : ማሳኤል : ዲያቶን : (premier vers) ገምግግ (premier mot du deuxième vers). — 3. ለበዊእ] O ለበዊስ sic. — 4. እምላዕሌሃ : ይትወለድ] O እምላዕሌዎ : ተወለድ : A እምላዕሌሃ : ተወለድ. — 5. ሕማማ] O ሕማማት. — 6. ወክዕበ : በዛቲ : ዕለት] A ወበዛቲ : ዕለት : ኅዕበ. — ib. ገን] O, A om. — ib. ለአባ : መቃርዮስ] A ለቅዱስ : አባ : መቃርዮስ. — 9. ለዓለም] A ለዝ : ዓለም.

8. SALÂM A ABBA MISAËL.

Salut à toi, Misaël, prêtre,
 Anachorète du couvent de Qalamon.
 Fais-moi signe d'entrer là où la tristesse est oubliée,
 Comme le sein oublie ses douleurs,
 Lorsque l'enfant en est né.

9. VIE D'ABBA MACAIRE.

1. Incipit. — 2. Abba Macaire se fait moine. — 3. Il se nourrit de perdrix. — 4. Il mène la vie d'un solitaire. — 5. Il est accusé calomnieusement auprès du patriarche de Constantinople. — 6. Le patriarche fait faire une enquête par des moines. — 7. Les moines se moquent d'Abba Macaire. — 8. A la vue d'un miracle, ils sont étonnés et demandent pardon au saint. — 9. Le patriarche et l'empereur se rendent auprès d'Abba Macaire. — 10. En montant au ciel, le saint leur fait des recommandations.

1. — En ce jour aussi est la mémoire d'Abba Macaire (Maqâryos), qui se nourrissait de perdrix.

2. — Cet Abba Macaire (Maqâri) s'appliqua, dès son enfance, à suivre le Seigneur vivant. Il étudia les livres de l'Église. Il comprit que le monde était éphémère et qu'il y avait une récompense pour les justes et un

ወከመ ፡ ሀሎ ፡ ዕዲት ፡ ለጻድቃን ፡ ወፍታ ፡ ለኅጥአን ። ወበእንተዝ ፡ ኃደገ ፡ ዓለመ ፡ ወመንከሰ ፡ ውስተ ፡ ጅደብር ።

3. — ወእምህየ ፡ ወዕእ ፡ ገዳመ ፡ መጠነ ፡ ምህዋረ ፡ ዓሙር ፡ ዕለት ፡ ወበጽሐ ፡ ውስተ ፡ ጅደብር ፡ ዘአልቦ ፡ ዘይንብር ፡ ውስተታ ፡ ዘእንበለ ፡ ነቶንት ፡ ወቆቃውሕ ፡ ወማይ ፡ ብዙኅ ፡ ወሶቤሃ ፡ ሐለየ ፡ ወይቤ ፡ ሶበ ፡ እወፍር ፡ ኅበ ፡ ነቶንት ፡ ያጸራዕ ፡ ግብር የ ፡ ወጸሎትየ ፡ ወአልብየ ፡ ረድእ ፡ ዘያግቱ ፡ ሊተ ፡ እስመ ፡ ባሕታዊ ፡ አነ ፡ ወዘይቤ ፡ አትብላዕ ፡ ሥጋ ፡ አኮኑ ፡ ሥጋ ፡ ቢጽክ ፡ በሐሚት ፡ ወያአምር ፡ አምላኪየ ፡ ከመ ፡ አልብየ ፡ ካልእ ፡ ሲሳይ ፡ ዘእንበለ ፡ እላንቱ ፡ ወእምህየአቲ ፡ ዕለት ፡ አኃዘ ፡ ያሥግሮን ። ወይሠገራ ፡ ሎቱ ፡ ዘበጅ ፡ ወያበስሎ ፡ ወይከውን ፡ ሎቱ ፡ ሐምለ ፡ ወይሴሰይ ፡ ውእቱ ።
10 ዘወሀዐ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወይሰቲ ፡ እምውእቱ ፡ ማይ ።

4. — ወያአኩት ፡ ወይስእል ፡ ወይጼሊ ፡ ኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወይተግህ ፡ ነሎ ፡

1. ዕዲት] A ዕዲተ. — ib. ለጻድቃን] A om. ለ. — ib. ለኅጥአን] A om. ለ. — ib. ዓለመ] O ዓለም. — 2. መንከሰ] O om. ወ. — 2-4. ጅደብር ፡ ወእምህየ ፡ ወዕእ — ዘይንብር ፡ ውስተታ ፡ ዘእንበለ] O ጅደብር ፡ አልቦ ፡ ዘይንብር ፡ ወእምህየ ፡ ወዕእ ፡ ገዳመ ፡ መጠነ ፡ ምህዋረ ፡ ዓሙር ፡ ዕለት ፡ ዘእንበለ. — 3. ገዳመ] P ገዳም. — ib. ምህዋረ] A ምሕዋር. — 4. ጅደብር] A om. ጅ. — ib. ውስተታ] O om.; A ንዚግ. — ib. ነቶንት] A ነኑዕት sic. — ib. ወቆቃውሕ] O ወቆቅሐ: A ወቆቃሕ. — 4-5. ማይ] O om. ወ. — 5. ነቶንት] A ነኑዕት sic. — ib. ያጸራዕ] O ያጽኑዕ. — 6. ረድእ] A ረድእ. — ib. ዘያግቱ] O ዘይጎቱ; A ዘዳሎቱ sic. — 7. አኮኑ] O ኢኮኑ. — ib. ወእምህየ] P. A ወየአምር sic. — 7-8. ካልብየ] A add. ዘ. — 8. ካልእ ፡ ሲሳይ] O ካልእ ፡ ሲሳየ: A om. ካልእ. — ib. እላንቱ] O, A እሎንቱ. — ib. ያሥግሮን] O ያሰግሮን. — 9. ወይሠገራ] O ወይስገራ. — ib. ወያበስሎ] O ወያበስሎን (n est de seconde main; ኅ est en surcharge). — ib. ወይከውን] O ወይኩን. — ib. ወይሴሰይ] O ወሲሳይ. — 10. ዘወሀዐ] O ዘወሀዐ. — 11. ወያአኩት] P, O, A ወየአኩት sic. — ib. ወይስእል] O ያሰእል. — ib. ወይጼሊ] O ወይጸሊ. — ib. ወይተግህ] O ወተግህ.

châtiment pour les pécheurs. C'est pourquoi il abandonna le monde et se fit moine dans un couvent.

3. — De là il partit au désert, à dix jours de marche. Il parvint à une montagne sur laquelle ne se trouvaient que des racines, des perdrix et beaucoup d'eau. Aussitôt il eut une pensée et dit : « Lorsque j'irai aux champs arracher des racines, mon œuvre et ma prière seront interrompues. Je n'ai pas de disciple pour m'en apporter, car je suis solitaire. Mon Dieu qui a dit : « Ne mange pas de chair : la chair n'est-elle pas ta compagne dans l'outrage? » sait que je n'ai pas d'autre nourriture que ces perdrix. » A partir de ce jour-là il se mit à les attraper. Elles étaient attrapées pour lui une par une. Il faisait cuire chaque perdrix et elle devenait pour lui légume. Lui-même se nourrissait de ce que lui donnait le Seigneur. Il buvait de l'eau.

4. — Il remerciait, implorait et priait le Seigneur. Il veillait toutes les

ሌሊተ ። ወበዘከመዝ ፣ ግብር ፣ ነበረ ፣ ብዙኃ ፣ ዓመታተ ፣ ወኢይሰምዕ ፣ ቃለ ፣ ሰብእ ፣ ወኢይሬኤ ፣ ገጸ ፣ ሰብእ ፣ ወ* ኢይትናገር ፣ ምስለ ፣ ሰብእ ፣ ኢሐመየ ፣ ወኢጸረፊ ፣ ኢመነሂ ፣ ወይቤ ፣ ኢይመጽእ ፣ ሰይጣን ፣ ዘእንበለ ፣ ምስለ ፣ ሰብእ ።

* P.
110 v° b.

5. — ወእምድኅረዝ ፣ መጽአ ፣ ፩መነኮስ ፣ እምቀስጥንጥንያ ፣ ኅበ ፣ ሀሎ ፣ ይነብር ፣ ቅዱስ ፣ አባ ፣ መቃሪ ፣ እንዘ ፣ የኃሥሥ ፣ ገዳመ ፣ ወዕበ ፣ ርእዮ ፣ ለአባ ፣ መቃሪ ፣ እን 5
ዘ ፣ ያሠግሮን ፣ ለእግንቱ ፣ አዕቀፍ ፣ ኢተግገሠ ፣ አላ ፣ ባሕቱ ፣ ገጉጉዓ ፣ ከመ ፣ ይቅት
ል ፣ እኅዑ ፣ በሐሜት ፣ ወበጽሐ ፣ ቀስጥንጥንያ ፣ ወቦአ ፣ ኅበ ፣ ሊቀ ፣ ጳጳሳት ፣ ከመ ፣ ይዘኑ ፣ ነሎ ፣ ዘርእየ ፣ ወይቤ ፣ እንሰ ፣ ሐርኩ ፣ ገዳመ ፣ ከመ ፣ እኅሥሥ ፣ በዓታተ ፣ ወበሀየ ፣ ርኢኩ ፣ መነኮስ ፣ እንዘ ፣ ይነብር ፣ ባሕቱቱ ፣ ወያሠግሮን ፣ ለአዕቀፍ ፣ ወይብ 10
ልዕ ፣ ሥጋ ፣ ከመ ፣ ያርስሐሙ ፣ ለአሕዛብ ፣ ሶበ ፣ ርእዮ ፣ ዘይገብር ።

6. — ወሶበ ፣ ሰምዓ ፣ ሊቀ ፣ ጳጳሳት ፣ ዘንተ ፣ ሩነም ፣ ለውእቱ ፣ መነኮስ ፣ ምስለ ፣ ላእክ ፣ ከመ ፣ ያእምር ፣ ነሎ ፣ ዘኮነ ፣ ወያጠይቅ ፣ ለእመ ፣ ኮነ ፣ እሙነ ፣ ዘነገሮ ፣ መነ ኮስ ፣ ዘሐረ ፣ ኅቤዑ ፣ ወእምቅድመ ፣ ይብጽሐ ፣ እንዘ ፣ ሀለዉ ፣ በፍኖት ፣ ሐረ ፣ አባ ፣

1. ሌሊተ] O om. — ib. ዓመታተ] A መቀዕሌ. — ib. ወኢይሰምዕ] O ወኢይሰምዓ. — 2. ወኢይሬኤ ፣ ገጸ ፣ ሰብእ] O om. — ib. ወኢይትናገር] A ወኢይትናገሩ. — ib. ኢሐመየ] O ኢሐመየ sic; A ወኢዓመ 9. — ib. ኢመነሂ] O ወኢይምኤሂ sic; A ወኢሐመነሂ. — 5. ቅዱስ ፣ አባ ፣ መቃሪ] O ቅድመ ፣ መቃብሪ ሁ: A om. ቅዱስ. — ib. እንዘ ፣ የኃሥሥ ፣ ገዳመ ፣ ወዕበ ፣ ርእዮ ፣ ለአባ ፣ መቃሪ] O om. — 6. ባሕቱ] A ባሕቱቱ. — ib. ገጉጉዓ] O ገጉጉዓ sic. — 7. መበጽሐ] A ወይበጽሐ. — 9. ወበሀየ] A om. ስ. — ib. መነኮስ] A መነኮስ. — ib. እንዘ] O om. — 9-10. ወይበልዕ] O, A ከመ ፣ ይላላዕ. — 10. ያርስሐሙ] O ያስርሐን; A ያርስሐን. — 11. post ዘንተ O. A add. ነገረ. — 12. ዘኮነ ፣ ወያጠይቅ] A ዘይጠይቅ. — ib. እሙነ] A om. — 13. ሐረ] A om. ስ. — ib. ይብጽሐ] A ይብጽሐ. — ib. ሀለዉ] P, O ሀለሙ sic; A ሀለሙ. — ib. በፍኖት] O በፍኖት; A ውስተ ፣ ፍኖት. — ib. አባ ፣ መቃሪ] A ኅበ ፣ መቃሪ.

* P.
110 v° b.

nuits. Il persévéra en une telle œuvre pendant de nombreuses années. Il n'entendait pas la parole des hommes; il ne voyait pas le visage des hommes; il ne s'entretenait pas avec les hommes. Il n'injurait et n'outrageait personne. Il disait : « Satan ne viendra qu'avec les hommes. »

5. — Ensuite vint un moine de Constantinople (Questentenyâ) là où demeurait saint Abba Macaire : il explorait le désert. Lorsqu'il vit Abba Macaire en train d'attraper des oiseaux, il ne se content pas, mais au contraire il s'empressa de tuer son frère par l'injure. Il parvint à Constantinople et entra chez le patriarche pour lui raconter tout ce qu'il avait vu. Il dit : « Pour moi, je suis allé au désert, afin de visiter les grottes. Là j'ai vu un moine vivant en solitaire, attrapant des oiseaux et mangeant de la chair, au point de scandaliser les gens pouvant voir ce qu'il faisait. »

6. — Lorsque le patriarche eut appris cela, il envoya un moine avec un serviteur, pour savoir tout ce qui se passait et connaître avec certitude si ce que lui avait raconté le moine qui était allé le trouver était vrai. Avant

መቃሪ ፡ ከመ ፡ ያሥግር ፡ በከመ ፡ ልማዱ ፡ ወተሠግራ ፡ ቫኦቅፍ ፡ ወስተ ፡ አሐተ ፡ መሥገርት ። ወሐለየ ፡ እንዘ ፡ ያብል ፡ ከያየኑ ፡ እንዘ ፡ ያሚክር ፡ ወሀበኒ ፡ ቫኦቅፍ ፡ ወሚመ ፡ ኢጸግበትኑ ፡ ከርሥየ ፡ እምቅድመዝ ፡ ዕለት ፡ ወእመኒ ፡ ለካልአን ፡ ኮነ ፡ አልቦ ፡ አመ ፡ ርኢኩ ፡ ሰብአ ፡ ወስተዝ ፡ ገዳም ።

5 7. — ወዘንተ ፡ እንዘ ፡ ያሄሊ ፡ በጽሑ ፡ እሙንቱ ፡ * መንኮሳት ፡ አለ ፡ ተፈንወ፡ ፡ እምሳብ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወተፈሥሐ ፡ ሰበ ፡ ርኢየሙ ፡ ወይቤ ፡ አክተተክ ፡ እግዚአ ፡ ዘወሀብከኒ ፡ ሲሳየሙ ፡ ለአግብርተክ ፡ አእሚረክ ፡ ንዴትየ ፡ ወእሙንቱ ፡ ይትቃጽብም ፡ እንዘ ፡ ያቁርብ ፡ ሎሙ ፡ ማዕደ ፡ ወይቤሎሙ ፡ ንሥኢ ፡ አኢኃውየ ፡ ወባርኩ ፡ ወውእቱሰ ፡ አኃዘ ፡ ንዋየ ፡ ያብላዕ ፡ በጽሚት ፡ ዘእንበለ ፡ ነገር ። ወእሙንቱሰ ፡ ዓበይም ፡ ወይቤልም ፡ ንሕነሰ ፡ ኢንበልዕ ፡ ሥጋ ፡ አስመ ፡ መንኮሳት ፡ ንሕነ ፡ ወብነ ፡ ትሕርምት ፡ ከመ ፡ ኢንብላዕ ፡ ሥጋ ። ወውእቱሰ ፡ ጎደጎሙ ፡ ወኢያገበሮሙ ፡ ወአኃዘን ፡ ለእማን

* P, 110 v° c.

1. ቫኦቅፍ] O ጸሎቅፍ. — 2. መሥገርት] O መሥገርት. — *ib.* እንዘ ፡ ያብል] A ወይቤ. — *ib.* ወሀበኒ ፡ ቫኦቅፍ] O ወሀበኒ ፡ ዘንተ ፡ መልእክተ ፡ ጸሎቅፍ ፡ A ወሀበኒ ፡ ዘንተ ፡ ቫኦቅፍ. — 3. ወሚመ] A ወሚመኑ. — *ib.* ኢጸግበትኑ] O ኢጸግበትኑ ፡ A *om.* ገ. — *ib.* ከርሥየ] O ከርሥየ *sic.* — *ib.* እምቅድመዝ] A *om.* እም. — *ib.* ወእመኒ] A ወሚመ. — *ib.* ኮነ] A *om.* — 4. ወስተዝ] A ወስተ ፡ ዛቲ. — 5. ተፈንወ] P, O, A ተፈንወ *sic.* — 6. ወተፈሥሐ] A ወተፈሥሐ. — 6-7. ዘወሀብከኒ] O ዘወሀበኒ. — 7. ወእሙንቱ] O, A ወእሙንቱ. — 8. ሎሙ ፡ ማዕደ] O ሎቱ ፡ ማዕደ. — *ib.* አኢኃውየ] A *om.* አ. — 9. ንዋየ ፡ ያብላዕ] O ያብላዕ ፡ ንዋየ. — *ib.* post ዘእንበለ ፡ ነገር] A *add.* እሙ ፡ ያፈጽም ፡ በሰመ ፡ ልማዱ ፡ ወፈጸመ ፡ ዘእንበለ ፡ ነገር. — *ib.* ዓበይም] P እዕይም ፡ O ዓበይ. — 10. ኢንበልዕ] O ኢንብላዕ. — *ib.* ትሕርምት] O ትምህርተ ፡ A ትምህርት. — 11. ከመ] A እሰመ. — *ib.* ጎደጎሙ] O አጎደጎሙ. — *ib.* ወኢያገበሮሙ] P ወኢያገበሮሙ *sic* ፡ O ወኢያገበሮሙ ፡ A ወኢያገበሮሙ. — *ib.* ወአኃዘን] O ወአገዛናው.

que les envoyés arrivent, tandis qu'ils étaient en chemin, Abba Macaire alla, selon son habitude, attraper des oiseaux. Trois oiseaux furent attrapés au même piège. Il pensa et dit : « Le Seigneur m'a-t-il donné ces trois oiseaux pour m'éprouver, ou bien mon estomac n'a-t-il pas été rassasié avant ce jour? Si c'est pour d'autres, j'avoue n'avoir jamais vu de gens dans ce désert. »

7. — Tandis qu'il avait cette pensée, * les moines qui avaient été envoyés par le patriarche arrivèrent. Lorsqu'il les vit, il se réjouit et dit : « Je te rends grâces, ô Seigneur, sachant ma pauvreté, de m'avoir donné la nourriture de tes serviteurs. » Eux-mêmes se moquèrent de lui, pendant qu'il dressait la table pour eux. Il leur dit : « Prenez, ô mes frères, et bénissez. » Quant à lui, il prit son écuelle pour manger à part, sans parler. Mais eux lui refusèrent et lui dirent : « Pour nous, nous ne mangeons pas de viande, car nous sommes moines; nous pratiquons l'abstinence, de sorte que nous ne mangeons pas de viande. » Lui-même les laissa et ne les força pas. Il prit

* P, 110 v° c.

ቱ፡ ፡ አዕዋፍ፡ ፡ ዘአብሰሎን፡ ፡ ወነፍሐ፡ ፡ ላዕሌሆን፡ ፡ ሥልሰ፡ ፡ ወሰረራ፡ ፡ ወገብኣ፡ ፡ ውስተ፡ ፡ መካናቲሆን፡ ፡ ከመ፡ ፡ ዘኢተሆሣራ፡ ።

8. — ወሶበ፡ ፡ ርእዩ፡ ፡ ዘንተ፡ ፡ ተአምረ፡ ፡ እሙንቱ፡ ፡ አንከሩ፡ ፡ ወሰገዱ፡ ፡ ሎቱ፡ ፡ ወይ ቤልዎ፡ ፡ ስረይ፡ ፡ ለነ፡ ፡ ኦቅዱሱ፡ ፡ ለእግዚአብሔር፡ ፡ አበሰነ፡ ፡ ወጊገይነ፡ ፡ ላዕሌከ፡ ፡ ወይቤሎሙ፡ ፡ ይሰረይ፡ ፡ ለከሙ፡ ፡ እግዚአብሔር፡ ፡ አበሰከሙ፡ ፡ እስመ፡ ፡ አንሰ፡ ፡ ኃጥእ፡ ፡ ወዘንተ፡ ፡ 5 ርእዮሙ፡ ፡ አንከሩ፡ ፡ ወገብኣ፡ ፡ ውስተ፡ ፡ ብሔርሙ፡ ፡ ወዘነገሠ፡ ፡ ነሎሎ፡ ፡ ተአምራቲሁ፡ ።

9. — ወሰሚዎ፡ ፡ ሊቀ፡ ፡ ጳጳሳት፡ ፡ ዘንተ፡ ፡ እንዘ፡ ፡ ያነክር፡ ፡ ሐረ፡ ፡ ኅበ፡ ፡ ንጉሥ፡ ፡ ወይ ቤሎ፡ ፡ ናዑ፡ ፡ ተረክበ፡ ፡ በመዋዕሊከ፡ ፡ መነክስ፡ ፡ ጸደቅ፡ ፡ ነዓ፡ ፡ ንሐር፡ ፡ ኅዜሁ፡ ፡ ከመ፡ ፡ ንን ሣእ፡ ፡ በረከቶ፡ ፡ ወተንሥእ፡ ፡ ንጉሥ፡ ፡ ምስለ፡ ፡ ሠራዊቱ፡ ፡ ወምስለ፡ ፡ ሊቀ፡ ፡ ጳጳሳት፡ ፡ ወ ኤጲስ፡ ፡ ቆጶሳት፡ ፡ ወቀሳውስት፡ ፡ ወዲያቆናት፡ ፡ ወሶበ፡ ፡ ቀርቡ፡ ፡ ኅዜሁ፡ ፡ ነሥእ፡ ፡ መልኦከክ፡ ፡ በደመና፡ ፡ ወጸሮ፡ ፡ * ከመ፡ ፡ ያብጽሐ፡ ፡ ብሔረ፡ ፡ ሕያዋን፡ ። 10

* P, 111 r° a.

1. አዕዋፍ፡] P om., ፡ O አዕፍ፡ sic. — ib. ዘአብሰሎን] A ዘአብሰላ. — ib. ላዕሌሆን] A ላዕሌሆሙ. — ib. ሥልሰ] O ሥ est de seconde main. — ib. ወሰረራ] O መረራ est de seconde main; A መሣራ. — ib. ante መገባ O add. ወሐረ; A add. ወሐራ. — 2. መካናቲሆን] A መካናቲሆሙ. — ib. ከመ፡ ፡ ዘኢተሆሣራ] O ከመ፡ ፡ ኢተሆሣራ sic. — 3. ርእዩ] A ርእዮ. — ib. ተአምረ] O ተአምራተ. — ib. እሙንቱ] A om. — ib. አንከሩ፡ ፡ ወ] O om. — 3-4. ወይቤልዎ] O, A ወይቤሎ. — 4. ኦቅዱሱ፡ ፡ ለእግዚአብሔር] O ኦቅዱሱ፡ ፡ ለእግዚአብሔር; A ኦቅዱሱ፡ ፡ እግዚአብሔር. — ib. አበሰነ] O አበሰነ. — ib. ወጊገይነ] O ወጊገይነ. — 4-5. ወይቤሎሙ] A ወይቤሎ. — 5. ይሰረይ፡ ፡ ለከሙ፡ ፡ እግዚአብሔር] P, O ሰረይ፡ ፡ ለከሙ፡ ፡ እግዚአብሔር; A ሰረይ፡ ፡ ለከሙ፡ ፡ ለእግዚአብሔር. — ib. አንሰ፡ ፡ ኃጥእ] O አነ፡ ፡ ኃጥእ. — 6. ወዘነገሠ] P, O, A ወዘነገሠ sic. — ib. ነሎሎ] P ነሎ. — ib. ተአምራቲሁ] A ተአራቲሁ sic. — ib. post ተአምራቲሁ O add. ዘርእዮ፡ A add. መርእዮ. — 7. ወሰሚዎ] A om. — ib. እንዘ፡ ፡ ያነክር፡ ፡ ሐረ] O እንዘ፡ ፡ ያነክር፡ ፡ ሐረ; A ሐረ፡ ፡ እንዘ፡ ፡ ያነክር. — 8. በመዋዕሊከ] O በመዋዕሊከ፡ ፡ A በመዋዕሊከ. — ib. ንሐር] O, A ንሐር. — ib. ከመ] A om. — 9. መምስለ] A መምስለሁ. — 10. ቀርቡ] O, A ቀርቡ. — 10-11. ነሥእ፡ ፡ መልኦከክ፡ ፡ በደመና] O ነሥእ፡ ፡ ደመና፡ ፡ A ነሥእ፡ ፡ መልኦከክ.

les oiseaux qu'il avait fait cuire et souffla sur eux trois fois. Ils s'envolèrent et retournèrent à leurs endroits, comme s'ils n'avaient pas été attrapés.

8. — Lorsqu'ils eurent vu ce miracle, eux-mêmes furent étonnés. Ils se prosternèrent devant lui et lui dirent : « Pardonne-nous, ô saint du Seigneur : nous avons péché et fauté contre toi. » Il leur dit : « Que le Seigneur vous pardonne votre péché, car moi aussi je suis pécheur. » Ayant vu cela, ils furent étonnés. Ils retournèrent à leur pays et racontèrent tous ses miracles.

9. — Ayant appris cela, le patriarche, étonné, alla trouver le roi et lui dit : « Voici que dans tes jours il se trouve un moine juste. Viens, allons le trouver, afin de recevoir sa bénédiction. » Le roi se leva avec ses troupes et avec le patriarche, les évêques, les prêtres et les diaeres. Lorsqu'ils furent près de lui, un ange le prit sur un nuage et le transporta, afin de le faire parvenir au pays des vivants.

* P, 111 r° a.

10. — ወሶበ ፡ ርእይዎ ፡ እንዘ ፡ የዓርግ ፡ ይቤልዎ ፡ ባርከን ፡ አቅዱሱ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወንግረን ፡ አሐተ ፡ ቃለ ። ወይቤሎሙ ፡ ይዱም ፡ ልሳንክሙ ፡ እምነገረ ፡ ወደዱት ። ከህን ፡ እመ ፡ ኢተምሀረ ፡ ብዙኝ ፡ መጻሕፍተ ፡ እምኢያምጽኦ ፡ ትዕቢተ ፡ ወትዝሀርተ ። ወመነክስ ፡ እመ ፡ ኢያብዝኝ ፡ ለትምህርት ፡ እምኢያምጽኦ ፡ ትምክሕተ ። ተፋቀሩ ፡ በበድናቲክሙ ፡ እግዚአብሔር ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ክፍለክሙ ። ወዘንተ ፡ ብሂሎ ፡ ዓርገ ፡ እምቅድሚሆሙ ።

በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ሰላም ፡ ለመቃርዮስ ፡ ዘተመስለ ፡ መልዕልተ ።

በቅድመ ፡ ጉቡኣን ፡ ይንብብ ፡ ዘይቤ ፡ ቃላተ ።

እምኢያእመሩ ፡ ትዕቢተ ፡ ወዘይመስሎ ፡ ትምክህተ ።

እምኢያፈድፈድ ፡ ከህን ፡ ትምህርተ ።

ወእምኢያብዝኝ ፡ ክዕበ ፡ መነክስ ፡ ትምህርተ ።

1-2. ኦቅዱሱ ፡ ለእግዚአብሔር] O ኦቅዱስ ፡ ለእግዚአብሔር. — 2. ይዱም] O ይዱሙ. — 3. ከህን] O ከህናት. — *ib.* መጻሕፍተ] O መጻሕፍት. — *ib.* እምኢያምጽኦ] O, A እመ ፡ ኢመጽኦ. — *ib.* ትዕቢተ] A ትዕቢት. — 3-4. ወትዝሀርተ] A ወትዝሃርት. — 4. ወመነክስ] O *om.* ወ. — *ib.* ለትምህርት] O ትምህርት; A ትምህርተ. — *ib.* እምኢያምጽኦ ፡ ትምክሕተ] O እመ ፡ ኢመጽኦ ፡ ትምክህት; A *om.* — 5. በበድናቲክሙ] O በበድናቲሙ. *sic.* — *ib.* ምስለ ፡ ክፍለክሙ] A ምስለክሙ. — *ib.* ዓርገ] A *om.* — 6. እምቅድሚሆሙ] A እምቅድሚሆሙ. — 7. በረከቱ ፡ ቅድስት — ለዓለመ ፡ ዓለም] O በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ቃላቶ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ተሀሉ] (le nom propre ብእሱ ፡ ኢየሱስ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, aussi de seconde main, se trouve sur un grattage ፡ ስእሱ ፡ ጽዮን). — 8. ሰላም] A ሰላ *sic.* — 9. ጉቡኣን] A ጉቡኣን. — *ib.* ይንብብ] O ይንብብ. — 10. እምኢያእመሩ ፡ ትዕቢተ] A *om.* — 11. እምኢያፈድፈድ] O ወዘኢያፈድፈድ; A እመ ፡ ኢያፈድፈድ. — *ib.* ትምህርተ] O ትእምረተ. — 12. ወእምኢያብዝኝ] O, A ወእመ ፡ ኢያብዝኝ. — *ib.* መነክስ] O መነክት *sic.* — *ib.* ትምህርተ] O ትጎርምተ.

10. — Lorsqu'ils le virent en train de monter, ils lui dirent : « Bénis-nous, ô saint du Seigneur, et dis-nous une parole. » Il leur dit : « Que votre langue jeune de paroles calomnieuses. Le prêtre, s'il n'étudiait pas beaucoup de livres, ne ferait pas venir sur lui l'orgueil et la jactance. Le moine, s'il ne développait pas la science, ne ferait pas venir sur lui la fierté. Aimez-vous les uns les autres. Que le Seigneur soit avec vous tous. » Ayant dit cela, il monta devant eux.

Que sa bénédiction sainte soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à Macaire, qui fut ravi dans les lieux élevés
 Et qui dit ces paroles devant des gens réunis lui ayant demandé de parler :
 « Si le prêtre n'augmentait pas la science
 Et si le moine, non plus, ne développait pas la science,
 Ils ne connaîtraient pas l'orgueil, ni la jactance qui lui ressemble. »

ወክሶበ : በዛቲ : ዕለት : ተገካሪ : አብረ-ኒቶስ : ሰማዕት : ወሐርሶሮን : ወቄርኤሌ
 ምስ : መከራንን : ወወርቅጥጳስ : ወእርፋዴ ።

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : ቅድስት : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ንጉሥን : አያሱ :
 ለዓለመ : ዓለም ።

1. ወክሶበ : በዛቲ : ዕለት] O ወክሶ : sic በዛቲ : ዕለት : A ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — *ib.* ተገካሪ] O, A ተገካፋ. — *ib.* አብረ-ኒቶስ] O, A ለአብረ-ኒቶስ. — *ib.* ወሐርሶሮን] O ሐርሶሮን ; A ወሐሶሮሮን. — 1-2. ወቄርኤሌ-ምስ] O. A ወቆርኤሌ-ምስ. — 2. ወወርቅጥጳስ] O ወወርጥጳስ ; A ወወቅርጥጳስ. — *ib.* ወእርፋዴ] O ወፋርፋዴ ; A ወአርፋዴ. — 3-4. ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ. — ለዓለመ : ዓለም] O ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልዶ : መደ-ጎን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስ : sic ፍቁሮሙ : ገብረ : አያሱስ : ለዓለመ : ዓለ *sic* (le nom propre ገብረ : አያሱስ, de seconde main, est en surcharge ; un autre nom propre : ወለተ : ህይዛኛት se trouve en surcharge).

10. MÉMOIRE DE 'ABRÂNÏQOS, MARTYR, DE HARSOFON, DE CORNEILLE,
 MAGISTRAT, DE WARQETጵOS ET DE 'ERFÂDÉ.

En ce jour aussi est la mémoire de 'Abrânïqos, martyr, de Harsofon, de Corneille (Qêrnêlêwos), magistrat, de Warqetጵos et de 'Erfâdê.

Que leur prière et leur sainte bénédiction soient avec leur cher roi 'Iyasou pour les siècles des siècles.

LE 14 TAHSCHASCH.

I. Recension primitive. — 1. Martyre de saint Simon de Manouf (*mémoire*) : A (98 r° a) ; T (123 v° b). — 2. Martyre d'Abba Behour et d'Abba Minás (*mémoire*) : A (98 r° a) ; P (111 r° b) ; O (20 v° a) ; A (100 v° a — 100 v° b) ; T (123 v° b). — 3. Martyre de saint Marmelnâm et de sa sœur Sara (*récit*) : A (98 r° a — 98 v° b) ; T (123 v° b — 125 r° a). — 4. Mort de Christodule, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : A (98 v° b — 101 v° a) ; P (112 r° a — 112 v° b) ; O (21 v° b — 22 r° b) ; A (101 v° a — 102 r° b) ; T (125 r° a — 126 v° a). — 5. Martyre de saint Simon de Manouf (*récit*) : A (101 v° a) ; P (111 r° b) ; O (20 v° a) ; A (100 v° a). — **II. Revision ou Vulgate.** — 6. *Salâm* à saint Simon de Manouf : P (111 r° b) ; O (20 v° a) ; A (100 v° a). — 7. Relation *propre* du Martyre de saint Marmelnâm et de sa sœur Sara (*récit* et *salâm*) : P (111 r° b — 111 v° c) ; O (20 v° a — 21 r° c) ; A (100 v° b — 101 r° c). — 8. Martyre des dix-sept mille soldats du roi 'Ator, père de Marmelnâm (*récit* et *salâm*) : P (111 v° c — 112 r° a) ; O (21 r° c — 21 v° a) ; A (101 r° c — 101 v° a). — 9. *Salâm* à Christodule, patriarche d'Alexandrie : P (112 v° b) ; O (22 r° b) ; A (102 r° b). — 10. Martyre d'Abba Ammonius, évêque de 'Esnâ (*récit* et *salâm*) : P (112 v° b — 112 v° c) ; O (22 r° b — 22 v° a) ; A (102 r° b — 102 r° c). — 11. Mort de Nasâhit, fille de l'empereur de Constantinople (*récit* et *salâm*) : P (113 r° a — 113 r° c) ; O (22 v° a — 23 r° a) ; A (102 r° c — 102 v° c). — 12. Le Christ-Lumière (*mémoire* et double *salâm*) : A (102 v° c). — 13. Mort d'Arianus, prêtre, et de son frère Archélidés (*mémoire* et *salâm*) : A (102 v° c).

አመ : ፲፱ለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

* በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዳ : አምላክ ።

* A, 98 r° a.

በዛቲ : ዕለት : ኮነ : ቅዱስ : ስምዖን : ሰማዕት : ዘእምሀገረ : መነፍ : እምደብብ :

ግብጽ : በመዋዕሊሆሙ : ለተንባላት ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉነ : አሜን ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ቅዱሳን : ሰማዕታት : አባ : ብሔር : ወአባ : ሚና

ስ : አረጋዊ ።

ጸሎቶሙ : የሀሉ : ምስሉነ : አሜን ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ቅዱስ : መርምህናም : ወእኅቱ : ሳራ : ሰማዕት ።

1. አመ : ፲፱] O, A, T አመ : ፲፱። — 2. በስመ : አብ — አምላክ] T om. — ib. ቅዱስ : ስምዖን : ሰማዕት] T ሰማዕት : ቅዱስ : ስምዖን. — ib. መነፍ : ሰማኑፍ : ልዕልት. — ib. ante እምደብብ T add. ዘ. — 5. ወበረከቱ] T om. — ib. አሜን] T defic (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 123 v° b). — 6. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] O ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — ib. post ኮነ P add. ስምዖ. — ib. ብሔር] P, O, A ብሔር. — 8. ጸሎቶሙ — አሜን] P ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁርሎ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ; O ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁርሎ : ተወልደ : መደኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁርሎ : ስእል : ጸዮን : አሜን (le nom propre ስእል : ጸዮን est en surcharge).

I. — Recension primitive.

1. MARTYRE DE SAINT SIMON DE MANOUF.

* Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

* A, 98 r° a.

En ce jour est saint Simon (Sem'on), martyr, de la ville de Manouf, au nord de l'Égypte (Gebṣ), dans les jours des Musulmans.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

2. MARTYRE D'ABBA BEHOUR ET D'ARBA MINÁS.

En ce jour aussi sont les saints martyrs Abba Behour et Abba Minás, le vieillard.

Que leur prière soit avec nous. Amen.

3. MARTYRE DE SAINT MARMEHNÂM ET DE SA SŒUR SARA.

1. Incipit. — 2. Sara, sœur de saint Marmehnâm, est atteinte d'un ulcère incurable. — 3. Un moine saint, appelé Matthieu, guérit les malades. — 4. Saint Marmehnâm connaît, dans une vision, le pouvoir de ce moine. — 5. Il se rend auprès de saint Matthieu. — 6. Guérison de Sara. — 7. Le père de Sara, roi païen, apprend la guérison de sa fille. — 8. Saint Marmehnâm et Sara sont baptisés par saint Matthieu. — 9. Ils sont mis à mort sur l'ordre du roi. — 10. Le roi se convertit. — 11. Le roi et la reine construisent une église à l'endroit où leurs enfants ont subi le martyre.

1. — En ce jour aussi sont saint Marmehnâm et sa sœur Sara (Sarâ), martyrs.

2. — እስመ : እናቱ : ለዝንቱ : ቅዱስ : ይወዳት : ደዌ : ዘቀስል ። ወደክሙ : አበሃጊ : ወኢረከቡ : መነሂ : እምጠቢባን : ዘይፌውሳ ።

3. — ወነነ : ከመነሳስ : ጽሑፍ : ዘስሙ : ማቲዎስ : ጉዩ : እመንግሥቱ : ለሉል ያኖስ : ዘክህደ : ወአዘሙ : ለሰብእ : ከመ : ደምልኩ : ለከዋክብት : ወደስግዳ : ሉሙ ። ወኃደገ : ዝንቱ : ቅዱስ : ብሔረ : መንግሥቱ : ለሉልያኖስ : ወኃደረ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዘውስተ : ሀገረ : መንግሥቱ : ለአቡሁ : ለቅዱስ : መርምህናም ። እስመ : እሙንቱ : ኢኮኑ : ያመነደቡ : ኢመነሂ : እምሕዝበ : ክርስቲያን : በውስተ : መንግሥቶሙ ። ወሶበ : ጉዩ : ቅዱስ : ማቲዎስ : ጉዩ : ምስሌሁ : ብዙኃን : እምክርስቲያን : ወኃደሩ : በቅሩብ : ምስሌሁ ። ወነነ : እግዚአብሔር : ወሀዞ : ለቅዱስ : ማቲዎስ : ጸጋ : ከመ : ይፈውስ : ለደውያን ። ኮኑ : ብዙኃን : ሰብእ : ደውያን : ይመጽኡ : ኅሌሁ : ውስተ : ደብር : ዘዮኅድር : ውስቲቱ : ወደጸሊ : ላዕሌሆሙ : ወይፌውሶሙ : እግዚአብሔር : እምደቁሆሙ ።

4. — ወነነ : ቅዱስ : መርምህናም : ወዕኦ : ኢሐተ : ዕለተ : ከመ : ይንግው : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዘዮኅድር : ውስቲቱ : ቅዱስ : ማቲዎስ : ወርእየ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዓርዌ : ዓቢ * ዩ : በፍጥረቱ : ወተለዎ : እስከ : ሌሊት : ወኢተክህሎ * ዩ ኡኅዎ ። ወሶበ : ኮነ : ምሴተ : ኅደረ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ውበዙኃን : ሰብእ : ም

* A. 98 r° b.

15

5. ወኃደገ] T incip. — ib. ለሉልያኖስ] T ለዮልያኖስ. — 6. መንግሥቱ : ለአቡሁ] T መንግሥተ : አቡሁ. — 7. ኢኮኑ : ያመነደቡ] T ኢዮኅዝቡ. — ib. ኢመነሂ] A om. ኢ. — 8. ante ማቲዎስ] T add. አዛ. — 9. ምስሌሁ] T እምኒሁ. — ib. ወነነ : እግዚአብሔር : ወሀዞ : ለቅዱስ] T ወወሀዞ : እግዚአብሔር : ለብ[ጸ.፡፡] — ib. ጸጋ] T defic. (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 124 r° a).

2. — La sœur de ce saint était affligée d'une maladie d'ulcères. Ses parents étaient fatigués de ne trouver personne, parmi les médecins, qui la guérit.

3. — Il y avait un moine dévot, appelé Matthieu (Mâtēwos). Il avait fui le royaume de Julien (Louljānos) qui avait apostasié et avait ordonné aux hommes d'adorer les étoiles et de se prosterner devant elles. Ce saint avait abandonné le pays du royaume de Julien. Il habitait sur la montagne qui est près de la capitale du royaume du père de saint Marmelnām. En effet, on ne persécutait personne du peuple des chrétiens dans ce royaume. Lorsque saint Matthieu s'enfuit, beaucoup de chrétiens s'enfuirent avec lui et habitèrent près de lui. Le Seigneur avait donné à saint Matthieu la grâce de guérir les malades. Beaucoup de gens malades venaient le trouver à la montagne où il habitait. Il priait sur eux et le Seigneur les guérissait de leurs maladies.

4. — Saint Marmelnām sortit un jour, afin de chasser sur la montagne où habitait saint Matthieu. Il vit sur cette montagne une bête d'une grande corpulence. Il la poursuivit jusqu'à la nuit, mais il ne lui fut pas possible de la prendre. Lorsqu'il fut soir, il demeura sur la montagne, lui et beaucoup d'hommes avec lui. Tandis que lui-même dormait, pendant la nuit, lui apparut

* A. 98 r° b.

ስሌቡ ። ወእንዘ ፡ ውእቱ ፡ ይነውም ፡ በሌሊት ፡ አስተርአየ ፡ ሎቱ ፡ ገጽ ፡ ብሩህ ፡ ወእንቅዎ ፡ ወአዘዘ ፡ ከመ ፡ ይሖር ፡ ኅበ ፡ ቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ዘየኅድር ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ ደብር ፡ ከመ ፡ ይጸሊ ፡ ላዕለ ፡ እኅቱ ፡ ወይፈውሳ ፡ እግዚአብሔር ፡ እምደዌሃ ።

5. 5. — ወሶቤሃ ፡ ተንሥኦ ፡ ወካነ ፡ የኃትት ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ ደብር ፡ እስከ ፡ እመ ፡ ረከበ ፡ በዓቶ ፡ ለቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ወሰገደ ፡ ቅድሚኡ ፡ ወነገሮ ፡ ዘከመ ፡ ርእየ ፡ ራእየ ፡ በእንቲአቡ ። ወገውጾ ፡ ቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ወመሀሮ ፡ ፍኖተ ፡ ሕይወቱ ። ወሖረ ፡ ምስሌቡ ፡ ኅበ ፡ ሀገር ፡ በሀቡእ ።

6. 10. — ወቦአ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ኅበ ፡ እሙ ፡ በኅቡእ ፡ ወነገራ ፡ ዘካነ ፡ እምኔቡ ፡ በእንተ ፡ ራእይ ፡ ዘርእየ ፡ ዘእንበለ ፡ ያእምር ፡ አቡቡ ። ወቅዱስስ ፡ ማቲዎስ ፡ ወዕአ ፡ በኅቡእ ፡ ኅበ ፡ አፍኦ ፡ ሀገር ፡ ከመ ፡ ይጸሊ ፡ ላዕለ ፡ ሳራ ፡ እኅቱ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ከመ ፡ ይፈውሳ ፡ እግዚአብሔር ፡ እምደዌሃ ። ወተፈሥሐት ፡ እሙ ፡ በዝንቱ ። ወወዕአ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ምስለ ፡ እኅቱ ፡ ወሖራ ፡ ኅበ ፡ ቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ወጸለየ ፡ ላዕለ ፡ እኅቱ ፡ ወፈውሳ ፡ እግዚአብሔር ፡ በጸሎቱ ። ወእምዝ ፡ ጸለየ ፡ ወግንቅአ ፡ እግዚአብሔር ፡ ነቅዓ ፡ ማይ ፡ ወአጥመቆሙ ፡ በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ አሐዱ ፡ አምላክ ። ወወሀቡሙ ፡ እምሥጢር ፡ መለኮታዊት ፡ ወሖረ ፡ ኅበ ፡ መካኑ ።

7. — ወሶበ ፡ አእመረ ፡ ንጉሥ ፡ አቡቡ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ከመ ፡ ወሉቱ ፡ ሳራ ፡ ተፈወሰት ፡ እምደዌሃ ፡ ወተፈሥሐ ፡ ዓቢየ ፡ ፍሥሐ ። ወመሰሎ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ እምን ፡ አማልክቲቡ ፡ ርኩሳን ፡ ወተስእለ ፡ ወደቤ ፡ እፎ ፡ * ተፈወሰት ፡ ወለትየ ፡ ወደቤ

* A, 98 v° a.

un personnage lumineux. Celui-ci le réveilla et lui ordonna d'aller trouver saint Matthieu qui habitait sur cette montagne, afin qu'il priât sur sa sœur et que le Seigneur la guérit de sa maladie.

5. — Aussitôt il se leva. Il explora la montagne, jusqu'à ce qu'il trouvât la grotte de saint Matthieu. Il se prosterna devant lui et il lui exposa comment il avait eu une vision à son sujet. Saint Matthieu l'exhorta et lui enseigna la voie de la vie. Il alla avec lui à la ville, en cachette.

6. — Saint Marmehnâm entra chez sa mère, en cachette. Il lui exposa ce qui lui était arrivé au sujet de la vision qu'il avait eue, sans que son père le sût. Quant à saint Matthieu, il sortit, en cachette, au dehors de la ville, pour prier sur Sara, sœur de saint Marmehnâm, afin que le Seigneur la guérit de sa maladie. Sa mère se réjouit de cela. Saint Marmehnâm sortit avec sa sœur. Ils allèrent trouver saint Matthieu. Il pria sur la sœur de saint Marmehnâm et le Seigneur la guérit par sa prière. Puis il pria et le Seigneur fit jaillir une source d'eau. Il les baptisa au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu. Il leur donna le mystère divin et il s'en alla à son habitation.

7. — Lorsque le roi, père de saint Marmehnâm, sut que sa fille Sara était guérie de sa maladie, il se réjouit d'une grande joie. Il crut que c'était par ses dieux impurs. Il interrogea et dit : « Comment ma fille a-t-elle été

* A, 98 v° a.

ልዎ ፡ እግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ወልደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ውእቱ ፡ ዘፈወሳ ፡ እም ደዌሃ ፡ በጸሎቱ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ ማቲዎስ ። ወአኮ ፡ ከዋክብት ፡ ፍጡራን ፡ ዘያመልክዎሙ ። ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ እምኔሆሙ ፡ ዘንተ ፡ ተምዕዓ ፡ ላዕሌሆሙ ፡ ወተካየደሙ ፡ ከመ ፡ ይከፍንኛሙ ፡ ነኑኔ ፡ ዓቢየ ፡ ለእመ ፡ ኢተመይጦ ፡ እምክሮሙ ።

8. — ወሶበ ፡ ኮነ ፡ ሌሊተ ፡ ተማክሩ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ምስለ ፡ እኅቱ ፡ ሳራ ፡ ከመ ፡ ይሖሩ ፡ ኅበ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ማቲዎስ ፡ ውስተ ፡ ደብር ፡ ከመ ፡ ይንሥኡ ፡ እምኔሆ ፡ ምክረ ፡ ሠናየ ። ወተጽዕኑ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ወእኅቱ ፡ ሳራ ፡ ወሖሩ ፡ ወምስሐሆሙ ፡ ብዙኔን ፡ እምአብደሊሆሙ ፡ በኅቡእ ፡ ዘእንበለ ፡ ያእምር ፡ አቡሆሙ ።

9. — ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ዘንተ ፡ ንጉሥ ፡ ሐለየ ፡ ከመ ፡ እሙንቱ ፡ ጐዩ ፡ ኅበ ፡ ክልእ ፡ መካን ፡ ከመ ፡ የዓምፁ ፡ ላዕሌሁ ። ወሶቤሃ ፡ አዘዘሙ ፡ ለብዙኔን ፡ እምሰራዊቱ ፡ ከመ ፡ ይጸግኑ ፡ ወይትልውዎሙ ፡ ወሶበ ፡ ረከብዎሙ ፡ ይቅትልዎሙ ። ወሶበ ፡ ሖሩ ፡ ይኅሥሥዎሙ ፡ ወረከብዎሙ ፡ ኅበ ፡ አፍኣ ፡ ሀገር ፡ ቅሩብ ፡ እምኔሆሙ ፡ ወአኔዝዎሙ ፡ ወቀተልዎሙ ፡ በሰይፍ ፡ በእንተ ፡ ስሙ ፡ ለእግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ወለእኅቱ ፡ ሳራ ፡ ወለነሱሎሙ ፡ አብደሊሆሙ ፡ እለ ፡ ነበሩ ፡ ምስሌሆሙ ፡ ወንሥኡ ፡ አክሊለ ፡ ስምዕ ፡ በመንግሥተ ፡ ሰማየት ።

8. ብዙኔን] T incip. — 9. ዘንተ ፡ ንጉሥ] T ንጉሥ ፡ ዘንተ. — ib. ante ጐዩ T add. ህ. — 10. የዓምፁ] T ያአምጼ. — 11. ይጸግኑ — ይቅትልዎሙ] T ይጸግኑ ፡ በአፍረስ ፡ sic ከመ ፡ ይቅትልዎሙ ፡ ወሶበ ፡ ረከብዎሙ ፡ ይቅትልዎሙ. — ib. ወሶበ] T ወእምዝ. — 12. ante ቅሩብ T add. ህ. — 13. ስሙ] T defic. variantes tirées des seize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 124 v° b).

guérie? » On lui dit : « C'est Notre-Seigneur Jésus-Christ, Fils du Seigneur, qui l'a guérie de sa maladie par la prière de saint Abba Matthieu. Ce ne sont pas les étoiles créées qu'on adore. » Lorsqu'il eut entendu d'eux cela, il se fâcha contre eux et les menaça de les supplicier d'un grand supplice, s'ils ne se détournaient pas de leur opinion.

8. — Lorsqu'il fut nuit, saint Marmehnâm ainsi que sa sœur Sara résolurent d'aller trouver saint Abba Matthieu à la montagne, afin de recevoir de lui un bon conseil. Saint Marmehnâm et sa sœur Sara montèrent à cheval et s'en allèrent, escortés de beaucoup de leurs compagnons, en cachette, sans que leur père le sût.

9. — Lorsque le roi apprit cela, il pensa qu'eux-mêmes s'étaient enfuis en un autre endroit, afin de se révolter contre lui. Aussitôt il ordonna à beaucoup de ses soldats de monter à cheval, de les poursuivre, et, lorsqu'ils les auraient trouvés, de les tuer. Lorsqu'ils furent allés à leur recherche, ils les trouvèrent au dehors de la ville, dans le voisinage. Ils prirent et tuèrent par l'épée, pour le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, saint Marmehnâm, sa sœur Sara et tous leurs compagnons qui étaient restés avec eux. Ils reçurent la couronne du martyr dans le royaume des cieus.

10. — ወሶበ : ቀተልዎሙ : ሰራዊተ : ንጉሥ : ወተመደጡ : ኅቤሀ : ወተጽዕነ : መንፈስ : ሰደጣን : ላዕለ : ንጉሥ : አቡሆሙ : ወኮነ : ደገፈትኦ : ወያንገረግሮ ። ወ ፈነወት : እሙ : ለቅዱስ : መርምህናም : ኅበ : ቅዱስ : አባ : ማቴዎስ : ወአብጽሐቶ : ኅቤሃ : ከመ : ይጸሊ : ላዕለ : ንጉሥ : ወደፈውሶ : * እግዚአብሔር ። ወመጽእ : ቅዱስ : አባ : ማቴዎስ : ወጸለየ : ላዕለ : ንጉሥ : ወፈወሶ : እግዚአብሔር : በጸሎቱ ። ወሶ ቤሃ : አምኑ : ንጉሥ : ውእቱ : ውበእሲቱ : ወኮነ : ክርስቲያነ : ምእመናነ : በእግዚእነ : ክርስቶስ : ወክሎሙ : ሰብእ : መንግሥቱ ።

* A.
98 v° b.

11. — ወሐነጹ : ቤተ : ክርስቲያነ : ላዕለ : ሥጋሆሙ : ለቅዱሳን : መርምህናም : ወእኅቱ : ሳራ : ውሉዶሙ : ወኮነ : ደብረ : ዓቢያ : ውስተ : ውእቱ : መካን : ዘቀተሎ ሙ : ለቅዱሳን : ቦቱ : ውኅደረ : ውስቲቱ : ገበንቱ : ቅዱስ : አባ : ማቴዎስ : ወከሠተ : እግዚአብሔር : እምሥጋሆሙ : ለቅዱሳን : ተአምራተ : ወፈወሰ : ዓቢያ : ገሃደ : ለ ክሉ : ሰብእ ።

ቅንብልናሆሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስሌነ : ወምስለ : ክሉሙ : ውሉደ : ጥ ምቀት : አሜን ። አሜን ።

3. ኅበ] T incip. — 4. ኅቤሃ] T ኅቤሀ. — ib. post እግዚአብሔር T add. በጸሎቱ. — 4-5. መመጽእ : ቅዱስ] T መመጽእ : ኅቤሃ : ብፁዕ. — 6. ውእቱ] T om. — ib. ምእመናን] T ማእምናን. — 7. ante ክርስቶስ T add. ኢየሱስ — ib. post መንግሥቱ T add. ከማሁ : አምኑ. — 8. post ወሐነጹ T add. ሎሙ : ለሀየ. — 9. ወእኅቱ : ሳራ] T ወሳራ : እኅቱ. — ib. ውሉዶሙ] T om. — ib. መካን] T defic. (variantes tirées des dix-huit premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 125 r° a).

10. — Lorsque les soldats du roi les eurent tués et furent revenus vers lui, l'esprit de Satan (Saytân) s'empara du roi, père de Marmehnâm et de Sara, le bouleversa et le rendit épileptique. La mère de saint Marmehnâm envoya vers saint Abba Matthieu et le fit parvenir vers elle, afin qu'il priât sur le roi et que le Seigneur le guérit. Saint Abba Matthieu vint, pria sur le roi et le Seigneur le guérit par sa prière. Aussitôt le roi et sa femme eurent. Ils deviurent des chrétiens ayant foi en Notre-Seigneur le Christ, ainsi que tous les gens du royaume.

* A.
98 v° b.

11. — Ils bâtirent une église sur les corps des saints Marmehnâm et Sara, sa sœur leurs enfants. Il y eut un grand monastère à l'endroit où on tua les saints. Saint Abba Matthieu y habita. Le Seigneur manifesta par les corps des saints des miracles et de grandes guérisons évidentes pour tous les gens.

Que leur intercession et leur bénédiction soient avec nous et avec tous les baptisés. Amen. Amen.

- 1. — መበዛቲ፡ ፅሉት፡ ካዕበ፡ አዕረፊ.፡ አብ፡ ቅዱስ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ እስክንድርያ፡ ወውኢቱ፡ እምኅሩልቆሙ፡ ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ ኄወ፤ ።
- 2. — ወኮነ፡ በመዋዕሊ.ሀ.፡ ለዝንቱ፡ አብ፡ ተአምራት፡ ወመንክራት፡ ብዙኃት፡ እምውስቲቶሙ፡ እስመ፡ ወኢቱ፡ ስምዔ፡ በእንተ፡ አሐቲ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ዙተሐንጾት፡ በስማ፡ ለእግዛእትነ፡ ቅድስት፡ ማርያም፡ በብሔረ፡ እንዲልስ፡ ከመ፡ ዕዕ፡ ዘይት፡ ይብስት፡ ሀለወት፡ ኀበ፡ አንቀጾ፡ ይእቲ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ወበዕለተ፡ በዓላ፡ ለእግዛእትነ፡ ቅድስት፡ ማርያም፡ ትሠርዕ፡ ይእቲ፡ ዕዕ፡ ወትፊሪ ። ወሶበ፡ ተፈጸመት፡ ይእቲ፡ በዓል፡ ትትመዮጥ፡ ይእቲ፡ ዕዕ፡ ወትዮብስ፡ በከመ፡ ኮነት፡ ቀዳሚ. ።
- 3. — መበእንተዝ፡ ሰአለ፡ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ኀ

1. መበዛቲ] P ወበት sic. — ib. አብ፡ ቅዱስ] P, O, A አባ. — 2. ዘሀገረ] O ኀበ፡ ሀገረ. — ib. እምኅሩልቆሙ] A እምኅሩልቆሙ sic (la lettre-*g*, d'une mauvaise graphie, est de seconde main); O እምኅሩልቆሙ sic. — ib. ለሊቃነ፡ ጳጳሳት] P, O, A ለአበሙ፡ ሊቃነ፡ ጳጳሳት. — 4. እምውስቲቶሙ] P, O, A om. — ib. እስመ] P, O, A ወኃሁ. — ib. ስምዔ] O ስምዕ. — 4-5. ዙተሐንጾት] A om. — 5. ለእግዛእትነ፡ ቅድስት፡ ማርያም] P ለእግዛእትነ፡ ቅድስት፡ ድንግልት፡ ማርያም; O ለእግዛእትነ፡ ቅድስት፡ ድንግልት፡ ማርያም; A ለእግዛእትነ፡ ማርያም. — ib. በብሔረ] P om. II. — ib. ante ነመ] O add. ወ. — 6. ሀለወት] A om. — ib. ኀበ፡ አንቀጾ] P, O, A በአንቀጾ. — ib. ይእቲ] P, O, A om. — 6-7. በዓላ] O በዓሉ. — 7. post ቅድስት] P, O, A add. ድንግል. — ib. ትትመዮጥ sic. — 7-8. ተፈጸመት] A om. — 8. ይእቲ] P, O, A ወኢቱ. — ib. ኮነት] P, O om. — ib. ቀዳሚ] A ቀዳሚት. — 9. post መበእንተዝ] P, O, A add. ኦንቆዕደወ፡ ወ. — ib. ዝንቱ] A en surcharge. — ib. ሰአለ፡ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ኀበ፡ እግዛእብሔር] P, O ወሰአለ፡ ኀበ፡ እግዛእብሔር፡ ዝንቱ፡ (O om. ዝንቱ) ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ አባ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ; A ሳለ፡ ዝንቱ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ አባ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ኀበ፡ እግዛእብሔር.

4. MORT DE CHRISTODULE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Devant l'église de 'Endoulès un olivier desséché fleurit et donne des fruits le jour de la fête de la Sainte Vierge. — 3. Par une vision saint Christodule a la certitude de ce miracle. — 4. Il interroge publiquement un magistrat de 'Endoulès. — 5. Le magistrat fait le récit du miracle. — 6. Le peuple glorifie Dieu. — 7. Un imposteur, nommé Cyrille, intrigue auprès du roi d'Égypte pour se faire nommer métropolitain d'Éthiopie. — 8. Saint Christodule prie Dieu de le délivrer de Cyrille. — 9. Châtiment et mort de Cyrille. — 10. Mort de saint Christodule.

- 1. — En ce jour aussi mourut le Père saint Christodule (Gabra-Krestos), patriarche de la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ). Il est du nombre des patriarches le soixante-sixième.
- 2. — Il y eut dans les jours de ce Père des miracles et des prodiges nombreux. Parmi eux est le suivant : Lui-même apprit au sujet d'une église, qui avait été bâtie sous le vocable de Notre-Dame sainte Marie (Mâryâm) au pays de 'Endoulès, qu'un olivier sec se trouvait auprès de la porte de cette église, que le jour de la fête de Notre-Dame sainte Marie cet arbre bourgeonna et donna des fruits et que, lorsque la fête fut terminée, cet arbre revint à son premier état et devint sec, comme il était auparavant.
- 3. — C'est pourquoi ce saint patriarche Christodule demanda au Seigneur

በ : እግዚአብሔር : ከመ : ይክሥት : ሎቱ : ዛተ : ተአምረ : ወበደአቲ : ሌሊት : መ
 ሰው : መልአስ : እግዚአብሔር : ወአብጽሖ : ኅበ : ይእቲ : ቤተ : ክርስቲያን : ወርእዩ :
 ይእተ : ፅፀ : ይብስተ : ሶበ : ሠረፀት : ወፈረ : * ዩት : ወተመደጠት : ሶበፃ : ወንገሮ
 ሙ : ለሕዝብ : ዘከመ : ኮነ : ወናፈቁ : በእንተ : ዝንቱ ።

* A,
101 r° a.

5 4. — ወእምድኅረ : ሕዳጥ : መዋዕል : በጽሐ : ጀብአሲ : መከራንን : እምሀገረ : እ
 ንዱልስ : ዘስሙ : ዮሐንስ ። ወተስእሎ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ : በቅ
 ድመ : ክሎሙ : ካህናት : ወሕዝብ : ወደቤሎ : እሙንን : ዘሰማዕኩ : ከመ : ሀለወት :
 ዘይት : ይብስት : ኅበ : አንቀጾ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘእግዝእትን : ቅድስት : ድንግ
 ል : ማርያም : በሀገረ : እንዱልስ : ወበዕለተ : በዓለ : እግዝእትን : ቅድስት : ድንግል :
 10 ማርያም : ትሠርዕ : ወትፈረኑ ።

5. — ወተሰጥም : ውእቱ : ብእሲ : ወደቤሎ : እሙን : ውእቱ : ኦክብዩ : እስመ :
 ነበርኩ : በሀዩ : በዕለተ : በዓለ : እግዝእትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወርኢኩ :

1. ዛተ] A ህተ; P, O, A ህንተ. — 2. ወአብጽሖ] P ወውስቲታ : አብጽሖ; A ወበጽሖ. — 2-3. መርእዩ :
 ይእተ : ስፀ : ይብስተ] P, O, A ወርእዩ : ለይእቲ : ስፀ : ይብስት. — 3. ሶበ] P, O, A ወድኅረ. — *ib.* ወ
 ተመደጠት] A ወተመደጠ. — 4. ለሕዝብ] P, O, A ለሕዕብ. — *ib.* ወናፈቁ] A ወናፈቁ. — *ib.* በእን
 ቱ : ዝንቱ] P, O, A በእንተብ. — 5. ወእምድኅረ] O ወእምድኅረዝ. — *ib.* በጽሖ : ጀብአሲ] P በጽሖ : ኅ
 ቤሙ : ብእሲ; O, A በጽሖ : ብእሲ. — 5-6. እንዱልስ] A እንድልስ. — 6. ante ዮሐንስ A *add.* አባ. —
ib. ወተስእሎ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት] P ወተስእሎ : ለውእቱ : አብ : ቅዱስ : ሊቀ : ጳጳሳት; O ወተስእሎ : ው
 እቱ : ቅዱስ : ሊቀ : ጳጳሳት; A ወተስእሎ : ውእቱ : አብ : ቅዱስ : ሊቀ : ጳጳሳት. — *ib.* ante ገብረ : ክርስቶ
 ስ] P, O, A *add.* አባ. — 6-7. በቅድመ] A ወቅድሙ. — 7. ወደቤሎ] O ወደቤሎሙ. — *ib.* እሙንን]
 P, O, A እማንን. — *ib.* ሀለወት] A *om.* — 8. ዘይት] P, O, A ስፀ : ዘይት. — *ib.* ቤተ : ክርስቲያን]
 A ቤተ : ክርስቲያና. — *ib.* እግዝእትን] O, A ለእግዝእትን. — 9. እንዱልስ] A እድል *sic.* — *ib.* ወ
 በዕለተ] O *om.* ሠ. — *ib.* በዓለ : እግዝእትን] P, O, A በዓለ : ለእግዝእትን. — *ib.* ቅድስት : ድንግል]
 A *om.* — 10. ትሠርዕ : ወትፈረኑ] P ትሠርዕ : ወትፈረ; O ወትፈሎሲን; A *om.* — 11-12. ወተሰጥም : ውእ
 ቱ : ብእሲ. — በዕለተ : በዓለ : እግዝእትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም] A *om.* — 11. ወተሰጥም : ውእቱ :
 ብእሲ : ወደቤሎ] O ወደቤ. — *ib.* እሙን : ውእቱ] O እመን : ኦንን : እሙ. — 11-12. ኦክብዩ : እስመ — ማ
 ሮያም : ወ] O *om.* — 11. ኦክብዩ] P *om.* ኦ. — 12. በሀዩ] P *om.* ሰ. — *ib.* በዕለተ] P *mot corrigé*;
 primitivement il y avait በዓለ : le pétiole vertical de la lettre *o* a été mis sur *o* et la

* A,
101 r° a.

de lui manifester ce miracle. La nuit même, l'ange du Seigneur le ravit et le
 fit parvenir à cette église. Il vit l'arbre sec bourgeonner, donner* des fruits
 et revenir aussitôt à son état antérieur. Il exposa aux gens ce qui s'était
 passé. Ils doutèrent à ce sujet.

4. — Peu de jours après, arriva un magistrat du pays de 'Endoulès, appelé
 Jean (Yohannès). Le Père patriarche Christodule l'interrogea devant tous
 les prêtres et le peuple. Il lui dit : « Est-il vrai, comme je l'ai appris, qu'un
 olivier sec, se trouvant auprès de la porte de l'église de Notre-Dame la Sainte
 Vierge Marie au pays de 'Endoulès, ait bourgeonné et ait donné des fruits
 le jour de la fête de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie? »

5. — Cet homme lui répondit et lui dit : « C'est vrai, ô mon Père. En
 effet, je me trouvais là le jour de la fête de Notre-Dame la Sainte Vierge

በአዕይንቲያ ፡ ለይእቲ ፡ ዕዕ ፡ እንዘ ፡ ያብስት ፡ ወሶበ ፡ ሠረቀ ፡ ዐላይ ፡ በእለተ ፡ በ
 ዓለ ፡ እግዝእትን ፡ ማርያም ፡ ሠረዐት ፡ ይእቲ ፡ ዕዕ ፡ ወክሎሙ ፡ ሰብእ ፡ ያርእይዋ ፡
 ዘጸገዮት ፡ ወፈረዮት ፡ ወበዝነ ፡ ፍሬሃ ፡ እስከ ፡ መንፈቀ ፡ መዓልት ፡ ወኮነ ፡ ወስቲታ ፡
 ፍሬ ፡ ብዙኃ ፡ ዘኢይትኃለቀ ፡ ግሙራ ፡ ወሶበሃ ፡ ወዕእ ፡ መጋቤ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲ
 ያን ፡ ወነሥእ ፡ እምውእቲ ፡ ፍሬ ፡ ወገብሮ ፡ ቅብእ ፡ ዘይት ፡ ወአጎተወ ፡ እምኔዑ ፡ ማ
 ሕቶተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወጸለዩ ፡ ወፈጸሙ ፡ ቅዳሴ ፡ ቀናርባን ፡ ወነሥእ ፡ ምሥ
 ጢራተ ፡ ቅድሳት ፡ ወሌፋ ፡ ኅበ ፡ በሓውርቲሆሙ ፡ ወእምድጎረዝ ፡ ወዕእ ፡ መጋቢ ፡
 ወካህናት ፡ እምቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወእስተጋብእ ፡ ክሎ ፡ ፍሬ ፡ ዘይት ፡ ዘውስተ ፡
 ያእቲ ፡ ዕዕ ፡ እምድጎረ ፡ ነሥእ ፡ እምኔዑ ፡ ሕዝብ ፡ በእንተ ፡ በረከት ፡ ወመጋቢሰ ፡
 ወካህናት ፡ ገብርዎ ፡ ለውእቲ ፡ ፍሬ ፡ ዘይት ፡ ዘውስተ ፡ ያእቲ ፡ ዕዕ ፡ ለመኃትወ ፡ ቤ

lettre *t* a été ajoutée. — *ib.* ስዓለ ፡ እግዝእትን] P ስዓለ ፡ ለእግዝእትን. — *ib.* post ድጎግል P *add.* ስዓለ. — *ib.* ወርእኳ] A ወርእኳ *sic*; P ወርእኳዋ; O *om.* ወ.

1. በአዕይንቲያ] P, O በአዕይንትዮ. — *ib.* ለይእቲ ፡ ዕዕ] O *om.* — *ib.* እንዘ] A እንተ. — *ib.* ያብስት] P, O ያብስታ. — 1-2. በእለተ ፡ ስዓለ ፡ እግዝእትን] P ስዕለተ ፡ ስዓለ ፡ ለእግዝእትን; O ስዕለታ ፡ ለእግዝእትን. — 2. ante ማርያም P *add.* ቅድስት ፡ ድጎግል. — *ib.* ያርእይዋ] A ያፈእይዋ primitivement, mais la lettre *ፊ* a été effacée pour faire place à *ር*; P, O ርእይዋ; A እለ ፡ ርእይዋ. — 3. ዘጸገዮት ፡ ወፈረዮት] A ወጸገዮት ፡ ወፈረት *sic*; O ዘፈረዮት ፡ ወጸገዮት. — *ib.* ወበዝነ ፡ ፍሬሃ] P, O ወኮነ ፡ ብዙኃ ፡ ፍሬ; A ወኮነ ፡ ፍሬሃ ፡ ብዙኃ. — 3-4. እስከ ፡ መንፈቀ ፡ መዓልት ፡ ወኮነ ፡ ወስቲታ ፡ ፍሬ ፡ ብዙኃ] A *om.* — *ib.* ወኮነ ፡ ወስቲታ ፡ ፍሬ ፡ ብዙኃ] P እውዕኦት ፡ ወስቲታ ፡ ብዙኃ ፡ ፍሬ; O እውዳእ ፡ ወስቲታ ፡ ብዙኃ ፡ ፍሬ; A ወኮነ ፡ ፍሬሃ ፡ ብዙኃ. — 4. ዘኢይትኃለቀ] A ዘኢይትኃለቀ *sic*; O ዘይትኃለቀ; A ወእትኃለቀ. — *ib.* ante ግሙራ P *add.* ለ. — *ib.* ወሶበሃ] A ወሶበሃ primitivement, mais *ሐ* a été corrigé en *ሶ*. — *ib.* ወሶእ ፡ መጋቢ] O *om.*; T *incip.* — 5. ወነሥእ] T *om.* ወ. — *ib.* ወአጎተወ] P ወአጎተወ *sic.* — *ib.* እምኔዑ] P, O, A እምኔሃ; T *om.* — 5-6. ማሕቶተ] A ጥሐት *sic*; T ማጎቶወ. — 7. ኅበ] P, O, A ውስተ. — *ib.* ወዕእ] T ወዕእ. — *ib.* መጋቢ] P, O, A መጋቤ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን. — 8. እምቤተ ፡ ክርስቲያን] P, O, A *om.*; T *om.* እም. — *ib.* ክሎ] P *om.* — *ib.* ዘይት] P, O *om.* — 9. ante እምድጎረ P, O, A, T *add.* ወ. — *ib.* ሕዝብ] O *om.* — *ib.* ወመጋቢሰ] A ወመጋቢሰ *sic*; P ሐ est de seconde main; T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 125 v° b). — 10. ገብርዎ ፡ ለውእቲ ፡ ፍሬ ፡ ዘይት ፡ ዘውስተ ፡ ያእቲ ፡ ዕዕ ፡ ለመኃትወ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወሰላላሎ] A *om.* ዕዕ; P, O, A ገብርዎ ፡ ለውእቲ ፡ ፍሬ ፡ ዘይት ፡ ቅብእ ፡ ዘካህሎሙ ፡ ለማንቶተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወሰላላሎ. (O ወሰላላሎ *sic*).

Marie. J'ai vu de mes yeux cet arbre, alors qu'il était sec. Lorsque le soleil se leva, le jour de la fête de Notre-Dame Marie l'arbre bourgeoonna. Tous les gens le virent fleurir et donner des fruits. Ses fruits se multiplièrent jusqu'à midi. Il se produisit sur cet arbre beaucoup de fruits, tout à fait même innombrables. Aussitôt l'intendant de l'église sortit, prit de ces fruits, en fit de l'huile d'olive et alluma avec cette huile la lampe de l'église. On pria, on célébra le sacrifice de la messe, on reçut les mystères saints et on s'en alla chacun à son pays. Ensuite l'intendant et les prêtres sortirent de l'église. Ils recueillirent toutes les olives qui étaient sur cet arbre, après que les gens en eurent pris comme reliques bénies. L'intendant et les prêtres utilisèrent les olives qui étaient sur cet arbre pour les lampes de l'église

ተ : ክርስቲያን : ወለሲሳዮሙ : እስከ : ተፍጻሚተ : * ግመት ። ወበይእቲ : ዕለት : ትዮብ ስ : ይእቲ : ዕዕ : ወይትንገፍ : ቁጽላኒ : ሶቤሃ ።

* A, 101 r° b.

6. — ወሶበ : ሰምዑ : እዝብ : ዘንተ : ተአምረ : አንከሩ : ፈደፋይ : ወሰብሕዎ : ለእግዚአብሔር : ወአእኩትዋ : ለእግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም ።

7. — ወበመዋዕሊሁ : ለገንቱ : አብ : ሐረ : አሐዱ : ብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል : ኅ ብ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ወረሰየ : ርእሶ : ጳጳስ : በሐሰት : ወፈነወ : ንዋየ : ብዙኃ : ኅብ : ንጉሠ : ግብጽ : ወይቤሎ : አገዛ : ለሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ : ከመ : ይ ፈኑ : መልእክተ : ወይሳመኒ : ጳጳስ : እንዘ : ሀሎኩ : ውስተ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ወአንሰ : ለለ : ግመት : እጌኑ : ለከ : አምኃ : ወርቀ ። ወጸውዎ : ንጉሠ : ግብጽ : ለ

1. ተፍጻሚተ] O om. — ib. ስለት] P ሌሊት. — 1-2. ትዮብስ] P. O, A የብስት. — 2. ወይትንገፍ] P ወተንገፍ; O ወተረግስ sic; A ወተንገፈት. — ib. ቁጽላኒ] P ቁጽላ; O ቁጽለ sic; A ቁጽላ sic. — ib. ሶቤሃ] P, O, A om. — 3. ወሶበ : ሰምዑ : እዝብ : ዘንተ : ተአምረ : አንከሩ : ፈደፋይ] P ወሶበ : ሰምዑ : ዘንተ : እዝብ : አንከሩ : ተአምረ : ፈደፋይ; O ወሶበ : ሰምዑ : ዘንተ : እዝብ : አንከሩ : ፈደፋይ; A ወሶ በ : ሰም : sic እዝብ : ዘንተ : ተአምረ : አንከሩ : ፈደፋይ. — 4. ወአእኩትዋ] A ወአእኩትዋ. — 5. ወበመዋ ስሊሁ] O om. ወ. — 5-6. ሐረ : አሐዱ : ብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል : ኅብ : ብሔረ : ኢትዮጵያ] A cacographie de ጽ; le pétiole supérieur horizontal se trouve à gauche, au lieu d'être à droite; P ሐረ : ጽብእሲ : ኅብ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : (cacographie de ጽ, cf. supra) ዘስሙ : ቁጽል : O ሐረ : ኅብ : ብሔረ : ኢትያ : sic ጽብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል; A ሐረ : ኅብ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ጽብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል. — 6. ወረሰየ : ርእሶ] P ወረሰየ : ርእሶ : O ወረሰየ : ርእሶ : A ረሰየ : ርእሶ. — ib. ጳጳስ] P ጽጽስና (cacographie des deux ጽ. cf. supra); O ጳጳስ : T incip. — ib. ወፈነወ] O ወፈነወ sic. — ib. ብዙኃ] T om. — 7. ንጉሠ] O, T ንጉሥ. — ib. ግብጽ] O om. — ib. ወይቤሎ] P, O, A እንዘ : ይብሎ. — ib. አገዛ : ለሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ዘርዕዩ] P ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : ገብረ : ዘርዕዩ : አገዛ; O ለሊቀ : ጳጳ ሳት : ኅባ : ገብረ : ዘርዕዩ ። አገዛ : A ሊቀ : ጳጳሳት : አባ : ገብረ : ዘርዕዩ : አገዛ; T ለሊቀ : ጳጳሳት : sic አባ : sic ገብረ : ዘርዕዩ. — 8. መልእክተ] A, T om. — ib. ጳጳስ] O, A ጳጳስ; T ጳጳስ sic. — ib. ante እንዘ T add. ወ. — ib. ሀሎኩ] A ሀሎኩ sic; O ሀሎ. — ib. post ሀሎኩ P, A, T add. ከዮ. — ib. ውስ ተ : ብሔረ] P ኅብ : ብሔርየ; O, A ውስተ : ብሔርየ. — ib. ኢትዮጵያ] A, P, A cacographie de ጽ. cf. supra. — 9. ወአንሰ] P, O, A, T ወአንረ. — ib. ስነ] T ስነሱ. — ib. አምኃ : ወርቀ] P, A, T ብዙኃ : ወርቀ : አምኃነ (T አምኃ); O ብዙኃ : አማኅነ sic. — ib. post ወጸውየ : ንጉሠ : ግብጽ : ለሊቀ :

et pour leur nourriture, jusqu'à la fin * de l'année. Le même jour, l'arbre redevint sec et ses feuilles tombèrent aussitôt. »

* A, 101 r° b.

6. — Lorsque les gens eurent appris ce miracle, ils furent extrêmement étonnés. Ils glorifièrent le Seigneur et rendirent grâces à Notre-Dame la Sainte Vierge Marie.

7. — Dans les jours de ce Père, un homme, appelé Cyrille (Qoril), alla au pays d'Éthiopie (Itiopyä) et se fit faux métropolitite. Il envoya beaucoup d'argent au roi d'Égypte (Gebz). Il lui dit : « Ordonne au patriarche Christodule d'envoyer une députation et de m'instituer métropolitite, pendant que je me trouve au pays d'Éthiopie. Pour moi, chaque année, je t'enverrai, comme présents, de l'or. » Le roi d'Égypte appela le patriarche Christodule

ሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ : ወይቤሎ : ፈኑ : ኅበ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ወሚሞ : ለቆሪል : ጳጳስ ። ወአውሥኦ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወይቤሎ : ኢነነ : መፍትሔ : ዝንቱ : ዘአንበለ : ይብጻሕ : ዝየ ። ወይቤሎ : ንጉሥ : በከመ : አዘዝኩክ : ግበር ። ወይቤሎ : ፈቃድክ : ለይኩን ።

8. — ወወፅአ : ሊቀ : ጳጳሳት : እምኅበ : ንጉሥ : እንዘ : የሐዝን : ወይቱክዝ : 5 በእንተዝ ። ወአስተጋብኦሙ : ለኤጲስ : ቆጶሳት : ወነገሮሙ : ዘከመ : ይቤሎ : ንጉሥ : ወሐዘኑ : ፈድፋድ ። ወጸለየ : ዝንቱ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት : ኅበ : እዝበአብሐር : ወአስተብቀዓ : ከመ : ያደኅኖ : እምኃጠአቱ : ለቆሪል ።

9. — ወበውአቱ : መዋፅል : ተንሥኦ : ቆሪል : ሐሳዊ : ወነሥኦ : ወርቀ : ብዙኃ : ወገባየ : እምብሔረ : ኢትዮጵያ : ወበጽሐ : ኅበ : ሀገረ : ድህላክ : ወአኅዘ : ንጉ

ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ O *add.* አዝዝ : ከመ : ይፈኑ : መልእክተ : ወይቤሎ : ጳጳስ : እንዘ : ህሎ : ውበተ : ብሔሮየ : ኢትዮጵያ : ወአላላ : ለሰዓመት ። እፈኑ : ስነ : ብዙኃ : ወርቀ : እምኃነ : ወጸዓዎ : ንጉሥ : ግብጽ : ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : ገብረ : ክርስቶስ (*dittologie*).

1. ante ገብረ : ክርስቶስ P, O, A, T *add.* አባ. — *ib.* ፈኑ] A primitivement ፈፋ. *sic*, mais le ፋ a été corrigé en ኑ. — *ib.* ብሔረ] P, O, A, T ሀገረ. — *ib.* ኢትዮጵያ] A, P, A cacographie de ጽ, cf. *supra*. — *ib.* ወሚሞ] A ወሚሞ; P, O ስብአ : እምኅበነ : ወይሚሞ; A ስብአ : እምኅበነ : ለይሚሞ. — 2. ለቆሪል] P ለቆሪል; O ለቆሪል. — *ib.* ጳጳስ] O, A ጳጳስ; T ጳጳስ *sic*. — *ib.* ሊቀ : ጳጳሳት] T ውአቱ. — *ib.* ኢነነ : መፍትሔ : ዝንቱ] P ኢነነ : መፍትሔ; O, A ኢነነ : ዝንቱ : መፍትሔ (O መንትው *sic*). — 3. post አዝዝኩክ P, A *add.* አገ. — *ib.* ግበር] P ኦግብር; O ግብር; T *defic.* (variantes tirées des seize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 126 r° a). — 4. ፈቃድክ : ለይኩን] A ፈቃድክ : ለኩን *sic*; O ፈቃድክ : ለይኩን. — 5-6. ወወፅአ : ሊቀ : ጳጳሳት : እምኅበ : ንጉሥ : እንዘ : የሐዝን : ወይቱክዝ : በእንተዝ] P, A ወወፅአ : እንዘ : ሊቀ : ጳጳሳት : እንዘ : የኃዝን : እምኅበ : ንጉሥ : ወተዘዘ : ፈድፋድ : በእንተዝ : ነገር; O ወወፅአ : ለሊቀ : ጳጳሳት : እንዘ : የኃዝን : እምኅበ : ንጉሥ : ወተዘዘ : ፈድፋድ : በእንተዝ : ነገር. — 6. ወአስተጋብኦሙ] O ወተጋብኦሙ. — *ib.* ለኤጲስ : ቆጶሳት] P ለኩሎሙ : ኤጲስ : ቆጶሳት; O *om.* ለ. — 7. ወሐዘኑ : ፈድፋድ] P, O, A ወሐዘ : ስምዑ : ኃዘኑ : ፈድፋድ. — 7-8. ኅበ : እዝበአብሐር : ወአስተብቀዓ] P, O, A ወአስተብቀዓ : ኅበ : እዝበአብሐር. — 8. እምኃጠአቱ : ለቆሪል] P, O, A እምተአደምቱ : ለቆሪል (A ለቆሪል). — 9. ቆሪል] P, O ቁሪል. — *ib.* ወነሥኦ] O ወተንሥኦ. — 9-10. ወርቀ : ብዙኃ] P, O ብዙኃ : ወርቀ. — 10. ኢትዮጵያ] A, P, A cacographie de ጽ, cf. *supra*. — *ib.* ሀገረ : ድህላክ] P ብሔረ : ዳሎክ; O ብሔረ : ዳላክ; A ሀገረ : ዳላክ. — *ib.* ወአኅዘ : ንጉሥ : ድህላክ] A *om.* — *ib.* ወአኅዘ] O ወአኅዘ.

et lui dit : « Envoie une députation au pays d'Éthiopie et institue Cyrille métropolitain. » Le patriarche répondit et lui dit : « Il ne faut pas faire ceci, mais il faut qu'il vienne ici. » Le roi lui dit : « Fais comme je t'ai ordonné. » Le patriarche lui dit : « Que ta volonté soit faite. »

8. — Le patriarche sortit de chez le roi, en étant triste et chagrin à ce sujet. Il réunit les évêques et leur exposa ce que le roi lui avait dit. Ils furent extrêmement tristes. Ce Père patriarche pria et supplia le Seigneur de le délivrer du crime de Cyrille.

9. — En ces jours-là, Cyrille, l'imposteur, se leva, prit beaucoup d'or, s'enfuit du pays d'Éthiopie et parvint au pays de Dehlak. Le roi de

ሠ : ድሀላክ : ወነሥእ : ነሎ : ንዋዮ : ወአሰሮ : ወፈነዎ : ኅበ : ንጉሠ : ግብጽ : ወሞ
ቅሌ : ንጉሠ : ግብጽ : ጄአውራኃ : ወእምድኅረዝ : መተረ : ርእሶ : ወሞተ : በእኩይ :
ሞት ። ወተወክፈ : እግዚአብሔር : ጸሎቶ : ለዝንቱ : አብ ።

10. — ወነበረ : ዲበ : መንበ* ረ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : ሿዓመተ : ወአሥመሮ :

* A,
101 v° a.

5 ለእግዚአብሔር : ወአዕረፈ : በሰላም ።

ጸሎቱ : ወበረኩቱ : የሀሉ : ምስሌነ : አሜን ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ቅዱስ : ስምዖን : ሰማዕት : በመዋዕሊሆሙ :
ለተንባላት ።

2. — ዝንቱ : ቅዱስ : ተዋሥእ : ምስለ : ጄእመሳፍንተ : ተንባላት : ወሞኦ : ወሌ

10 ረ : ውእቱ : ወአስተዋደዮ : ኅበ : ርእሰ : መሳፍንት : ወዩቤሎ : ከመ : ውእቱ : ረገ

1. ድሀላክ] P ጸሎኑ ; O ዳገላኑ. — *ib.* ወፈነዎ] O ወፈነዎ. — 1-2. ወሞቅሌ : ንጉሠ : ግብጽ] P, O,

A *om.* — 2. ጄአውራኃ] P, O ስእውራኃ. — *ib.* ወእምድኅረዝ] O ወእምዝ. — *ib.* መተረ] O, A መተሩ.

— *ib.* post ርእሶ P, O, A *add.* በሰይፍ. — 3. ጸሎቶ] A ስእሎቶ. — 4. ሿዓመተ] O ሿዓመት. —

6. ጸሎቱ — አሜን] P ጸሎቱ : ወበረኩቱ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : በመንፈስ : ቅዱስ = ለዓለመ : ዓለም ; O

ጸሎቱ : ወበረኩቱ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A ጸሎቱ : ወበረኩቱ :

የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ነገደ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre ነገደ : ኢየሱስ, de seconde

main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve en

surcharge sur un grattage : ስእለ : ጽዮን). — 7. ወበዛቲ] P, O, A *om.* ወ. — *ib.* ካዕበ] P, O, A

om. — *ib.* ኮነ : ቅዱስ : ስምዖን : ሰማዕት] P, A ኮነ : ሰማዕተ : ስምዖን : ቅዱስ : (A *om.* ቅዱስ) በእምሀገረ :

መነፍ : ልዕልት : እምደቡበ : ግብጽ ; O ኮነ : ሰማዕት : ስምዖን : በሀገረ : መነፍ : ልዕልት : እምደቡበ : ግብጽ.

— 9. ተዋሥእ] O ተንሥእ. — *ib.* ጄእመሳፍንተ] A ጄእመሳፍተ *sic* ; O ጄመሳፍንተ *sic.* — *ib.* ተንባላት] A

ተንባላታዊ. — *ib.* ወሞኦ] O ወሞኦ. — *ib.* post ወሞኦ P, O, A *add.* ቅዱስ : ስምዖን. — 9-10. ወላረ] O *om.* ወ. — 10. post ውእቱ P, O, A *add.* ተንባላታዊ. — *ib.* ርእሶ] O ርእሶ. — *ib.* ከመ] P, O እስመ.

Dehlak l'arrêta, prit tout son argent, l'enchaina et l'envoya au roi d'Égypte. Le roi d'Égypte l'emprisonna pendant six mois. Ensuite il lui coupa la tête. Il mourut d'une mauvaise mort. Le Seigneur avait agréé la prière de ce Père.

10. — Il siégea sur le *siège de Marc (Mārḳos), l'évangéliste, pendant trente ans. Il plut au Seigneur et mourut en paix.

* A,
101 v° a.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

5. MARTYRE DE SAINT SIMON DE MANOUF.

1. Incipit. — 2. A la suite de controverses avec un Musulman saint Simon subit le martyre.

1. — En ce jour aussi est saint Simon (Sem'on), martyr, dans les jours des Musulmans.

2. — Ce saint controversa avec l'un des chefs des Musulmans et le vainquit. Celui-ci alla l'accuser auprès du prince des chefs et lui dit que

መ : ሃይማኖት : ተንባላት ። ወክራንዎ : ወክራንዎ : ድንኳን : ዓቢያ : ወመተሩ : ርእሶ :
 በሰይፍ : ወነሥኦ : አክሊለ : ስምፅ : በመንግሥተ : ሰማያት ።
 ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉን : አሜን ። አሜን ። ወአሜን ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለስምዖን : ምቹረ : ክሳድ : በሰይፍ ።
 ወለስምዖን : በ.ጾ. : በሀገረ : መኑፍ ።
 ብሔር : ወሚናስ : ዘገነተ : ወንጌል : አዕዋፍ ።
 ጼሩን : በአዕዳው : ወሕዘሉን : በክንፍ ።
 ከመ : ታዕድወን : እምቀልቀል : ወጸድፍ ።

1. ወክራንዎ] O ወክራንዎ sic. — ib. ድንኳን : ዓቢያ] A ዓቢያ : ድንኳን. — ib. ወመተሩ] P, O, A ወክራንዎ : መተሩ. — 1-2. ርእሶ : በሰይፍ] A በሰይፍ : ርእሶ. — 3. ጸሎቱ — ወአሜን] P ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ንጉሥን ። እ.ያሁ ። ለዓለመ : ዓለም : O ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቅር : ተወልደ : መድኃኔ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን : A እግብአብሔር : ይምሐር : በጸሎቱ : ሰፍቶ : ... እ.ያሁ ። ለዓለመ : ዓለም (le premier terme du nom propre de première main, représenté par les points de suspension, est illisible; un nom propre (illisible) de seconde main est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi et en surcharge, se trouve sur un grattage : ስእለ : ጸዮን). — 4. ሰላም] A ሰላ sic. — ib. ለስምዖን : ምቹረ : ክሳድ : በሰይፍ] O om. — 6. ብሔር] A ብሔር. — 7. ወሕዘሉን] P ወሕዘሉን sic; O ወገዡን. — 8. ታዕድወን] P, A ታዕድወን sic; O ታዕድወን.

Simon avait maudit la foi des Musulmans. On l'arrêta et on le supplicia d'un grand supplice. On lui coupa la tête avec l'épée. Il reçut la couronne du martyr dans le royaume des cieux.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen. Amen. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

6. SALAM A SAINT SIMON DE MANOUF.

Salut à Simon, décapité par l'épée,
 Et aux compagnons de Simon, de la ville de Manouf,
 Behor et Minàs, oiseaux du jardin de l'Évangile.
 Portez-nous dans vos mains et portez-nous sur vos ailes,
 Afin de nous faire traverser le précipice et le gouffre.

1. — ወበዛቲ፡ ስለት፡ ካዕበ፡ ኮነ፡ ስምዓ፡ ቅዱስ፡ መርምህናም፡ ወእኅቱ፡ ሳራ፡ ወጃኢግብርቲዮ፡ ለዝንቱ፡ ቅዱስ።

2. — ኮነ፡ አቡዮ፡ ንጉሥ፡ አቶር። ወያመልክ፡ ግልፎ፡ ዘስሞሙ፡ ቤል፡ ወበ ቤል፡ ወእሙስ፡ ክርስቲያናዊት፡ ይእቲ።

3. — ወዝንቱ፡ ቅዱስ፡ መርምህናም፡ ሰአሎ፡ ለአቡዮ፡ ከመ፡ ይገእ፡ ገዳመ፡ ወ ይንዓው፡ አራዊተ። ወሶበ፡ አብሌ፡ ወዕእ፡ ምስለ፡ ጃኢግብርቲዮ፡ መስተዕዕናን፡ አ ፍራስ፡ ወበጸሌ፡ ኅበ፡ እሙ፡ ይቤላ፡ አሐውር፡ እንዓው፡ አራዊተ። ወትቤሎ፡ እ ሙ፡ ይብርክ፡ ላዕሌክ፡ እግዚአብሔር፡ አምላክ፡ ሰማያት፡ ወምድር። ወሐዊሮ፡ በጽ ሐ፡ ኅበ፡ ይብረ፡ መቅሱብ፡ ወኃደረ፡ ህዩ።

4. — ወበሌሊት፡ ጸውዖ፡ መልአክ፡ እግዚአብሔር። ወይቤሎ፡ መርምህናም፡ ተ

* P,
111 r° c.

1. ወበዛቲ፡ ስለት፡ ካዕበ] O ወካዕበ፡ በዛቲ፡ ስለት. — *ib.* ቅዱስ] *om.* — 2. ወጃኢግብርቲዮ] P ጃወእግ ብርቲዮ፡ O ጃወጃኢግብርቲዮ. — 3. ወያመልክ] O ወምልክ. — *ib.* ግልፎ] O ግልፎተ *sic*፡ A ግልፍዋተ. — *ib.* ዘስሞሙ] O ዘስሙ. — 3-4. ቤል፡ ወባቤል] O ቤቲል፡ ወበቤቲል. — 4. ወእሙስ] O *om.* ስ. — 5. ወዝንቱ] A ወዝንቲል. — *ib.* ቅዱስ] A *om.* — 6. አቡላ] O አቡሌ. — 7. ወእሙስ] O ወበጸሊሌ. — *ib.* ante ይቤላ A *add.* ሙ. — *ib.* አሐውር] O አውር *sic.* — *ib.* እንዓው] O ከመ፡ ይንዓው፡ A ከመ፡ እንዓው. — *ib.* ወትቤሎ] A ወቤሎ *sic.* — 9. ኅበ] O *om.* — *ib.* መቅሱብ] O. A መቅሱብ. — 10. መርምህናም] O መርምህናም፡ መርምህናም፡ መርምህናም.

7. RELATION PROPRE DU MARTYRE DE SAINT MARMEHNÂM ET DE SA SŒUR SARA.

1. Incipit. — 2. Les parents de saint Marmehnâm. — 3. Saint Marmehnâm va chasser au désert. — 4. Sur la révélation d'un ange il va trouver Abba Matthieu. — 5. Il lui demande de guérir sa sœur de la lèpre. — 6. Abba Matthieu opère la guérison et baptise saint Marmehnâm, sa sœur et ses serviteurs. — 7. Le roi 'Ator, père de saint Marmehnâm, se fâche contre son fils. — 8. Il ordonne de le tuer. — 9. Martyre de saint Marmehnâm, de sa sœur et de ses serviteurs. — 10. Le roi devient fou. — 11. Abba Matthieu lui rend la raison et le baptise. — 12. Le roi fait bâtir une église. — 13. La mère de saint Marmehnâm dépose dans des châsses les ossements des martyrs.

1. — En ce jour aussi est le martyre de saint Marmehnâm, de sa sœur Sara (Sârâ) et des quarante serviteurs de ce saint.

2. — Son père était le roi 'Ator. Il adorait des statues appelées Bêl et Bâbêl. Mais sa mère était chrétienne.

3. — Ce saint Marmehnâm demanda à son père de partir au désert, afin de chasser les bêtes. Lorsqu'il lui eut permis, il partit avec ses quarante serviteurs, cavaliers. Parvenu auprès de sa mère, il lui dit : « Je vais chasser les bêtes. » Sa mère lui dit : « Que le Seigneur, Dieu des cieux et de la terre, te bénisse. » S'en étant allé, il parvint au mont Maqsoub. Il demeura là.

4. — Pendant la nuit, l'ange du Seigneur l'appela et lui dit : « Marmeh-

* P,
111 r° c.

ንሥእ : ወዕርግ : ውስተ : ዝንቱ : ደብር : ወትረክብ : ብእሴ : ቅዱስ : ዘስሙ : ማቲዎስ : ወውእቱ : ይነግረክ : ነገረ : ሕይወት : ወበሳኒታ : ሶበ : ዓርገ : ውእቱ : ውስተ : ደብር : ረከቦ : ለአባ : ማቲዎስ : ለቢሶ : ጸጉረ : ከመ : በግዕ : ወርእዮ : መርምህናም : ራርገ : እምኔሁ : ወይቤሎ : ቅዱስ : ማቲዎስ : ቅረብ : ኅቤየ : ኦወልደዮ : እስመ : አነሂ : ብእሴ : ዘከማክ : ፍጥረቱ : ለእግዚአብሔር : ወይቤሎ : መርምህናም : ቦኑ : አምላክ : ሀለወ : ዘእንበለ : አማልክተ : አቡየ : ወመሀሮ : ነሱ : ገደማጥተ : እግዚአብሔር : እስከ : ልደተ : ክርስቶስ : ወሞቱ : ወትንግኤሁ : ወዕሜተ : ጸድቃን : ወፍዳ : ኃጥአን :

5. — ወይቤሎ : መርምህናም : ኦአባ : ሀለወት : እኅትየ : ዘኢኃዛ : ሕማመ : ለምጽ : እምርእሳ : እስከ : እግራ : ወለእመ : ፈወስክ : በጸሎትክ : ወበስሙ : ለአምላክክ : አነ : አአምን : ቦቱ : ወይቤሎ : አባ : ማቲዎስ : ነዓ : ንረድ : ኅቡረ : ወአነ : እፌውሳ :

6. — ወወሪዶ : እምነ : ደብር : ቅዱስ : መርምህናም : ኃደኅ : ለአባ : ማቲዎስ :

1. ብእሴ] 0, A ብእሴ. — 2. ይነግረክ] 0 ይነግረኒ. — 2-3. ውእቱ : ውስተ : ደብር] A ውስተ : ውእቱ : ደብር. — 3. ante ረከቦ 0, A add. ወ. — ib. ማቲዎስ] A om. — 4. ante ማቲዎስ A add. አባ. — ib. ቅረብ] 0 ቅሩብ. — 5. ብእሴ] 0 om. — ib. ዘከማክ] A ዘከማኖ. — ib. ፍጥረቱ : ለእግዚአብሔር] A ፍጥረተ : እግዚአብሔር. — 6. ሀለወ] 0, A om. — ib. አማልክተ] A om. — ib. post ወመሀሮ] 0, A add. አባ : ማቲዎስ. — 7. ወሞቱ] P ወሞቶ. — 9. ante መርምህናም A add. ቅዱስ. — 10. ante እስከ 0 add. ወ. — ib. ወለእመ] 0 om. ለ. — ib. ፈወስክ] 0 ፈወስክ ; A ፈወስክ. — ib. ወበስሙ] P om. በ : A om. ወ. — 11. አነ : አአምን : ቦቱ] 0 አምን : ቦቱ : A አአምን : አነ : ቦቱ. — ib. ንረድ] P ረድእ. — ib. ወአነ : እፌውሳ] P ወአነ : እፌውሳ ; 0 ወእፌውሳ. — 12. እምነ : ደብር : ቅዱስ : መርምህናም] A ቅዱስ : መርምህናም : እምደብር.

nâm, lève-toi et monte à cette montagne. Tu trouveras un homme saint, appelé Matthieu (Mâtêwos). Lui-même te dira des paroles de vie. » Le lendemain, lorsque lui-même fut monté à la montagne, il trouva Abba Matthieu revêtu de poils comme un mouton. L'ayant vu, Marmehnâm eut peur de lui. Saint Matthieu lui dit : « Approche de moi, ô mon fils, car moi aussi je suis un homme comme toi, une créature du Seigneur. » Marmehnâm lui dit : « Est-ce qu'il existe un Dieu autre que les dieux de mon père? » Saint Matthieu lui enseigna toute la foi en le Seigneur jusqu'à la naissance du Christ, sa mort, sa résurrection, la récompense des justes et la punition des pécheurs.

5. — Marmehnâm lui dit : « O Abba, il y a ma sœur que le mal de la lèpre a prise de la tête aux pieds. Si tu la guéris par ta prière et par le nom de ton Dieu, moi-même je croirai en lui. » Abba Matthieu lui dit : « Viens, descendons ensemble. Moi-même, je la guérirai. »

6. — Étant descendu de la montagne, saint Marmehnâm laissa Abba

በኖሩት ፡ ወበጸሐ ፡ ኅበ ፡ እሙ ፡ ነገራ ፡ ነሎ ፡ ወእምዝ ፡ ነሥእ ፡ ለእኅቱ ፡ በኅበእ ፡ ወ
 ወሰዳ ፡ ኅበ ፡ አባ ፡ ማቲምስ ፡ ወሶበ ፡ ርእዮሙ ፡ ገበረ ፡ ጸሎተ ፡ ነዊኃ ፡ ኅበ ፡ እግዚእ
 ብሔር ፡ ወጉድኦ ፡ ምድረ ፡ በ* ማዕተቡ ፡ ወነቅዓ ፡ ማይ ፡ ከመ ፡ ማየ ፡ ባሕር ፡ ወአውረ
 ዶሙ ፡ ውስተ ፡ ማይ ፡ ወእንበረ ፡ እዴሁ ፡ ዲበ ፡ ርእሰሙ ፡ ወአጥመቆሙ ፡ በስመ ፡
 5 አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንገረ ፡ ቅዱስ ፡ ወለግአግብርቲሁ ፡ ምስሌሁ ፡ ወወሀይሙ ፡ ምሥ
 ጢራተ ፡ ቅድሳት ፡ ወበጊዜ፡ ነጽሐት ፡ እኅቱ ፡ እምለምጸ ፡ ወእምዝ ፡ መዓዶሙ ፡ ወ
 አጽንዖሙ ፡ በአሚኑ ፡ እግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ከመ ፡ ይትወከፉ ፡ ነሎ ፡ ሕ
 ማመ ፡ ወመቅሠፍተ ፡ ዘይመጽእ ፡ ላዕሌሆሙ ፡ በእንተ ፡ ስሙ ፡ ወእምዝ ፡ ጸለየ ፡ ላዕ
 ሌሆሙ ፡ ወባረኮሙ ፡ ወራኅምሙ ፡ በሰላም ፡

* P.
111 v° a.

10 7. — ወበጸሐ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ቦአ ፡ ኅበ ፡ እሙ ፡ ወእራረ ፡ ኅበ ፡ አቡ
 ሁ ፡ ወአቦአ ፡ ቤተ ፡ አማልክቲሁ ፡ ወሰሚዖ ፡ አቡሁ ፡ ንጉሥ ፡ ተምዓ ፡ ወአዘዘ ፡ ይዝ
 ብጥዎ ፡ ወወዕአ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ምስለ ፡ እኅቱ ፡ ወሠራዊቱ ፡ ወዓርገ ፡ መል
 ዕልተ ፡ ደብር ፡ ዘስማ ፡ ቅስር ፡ ወነበረ ፡ ህየ ፡

8. — ወሰሚዖ ፡ አቡሁ ፡ ራነወ ፡ መኳንንተ ፡ ኅቤሁ ፡ ምስለ ፡ አልባሰ ፡ ክብር ፡ ወ

1. ወበጸሐ] A ወእዘጽሐ. — ib. ነሥእ] O ነሥእ. — 2. ነዊኃ] O, A ነዊኃ. — 3. ወጉድኦ ፡ ምድረ] O ወ...ለምድር (le mot qui suit le *o* copulatif est illisible); A ወጉድኦ ፡ ለምድር. — ib. በ ማዕተቡ] O በማዕተ *sic*. — 4. ርእሰሙ] O ርእሱ. — 5. ወለግአግብርቲሁ] O, A ወለግአደድ ፡ አግብርቲሁ. — 5-6. ምሥጢራተ] O ምሥጢረ. — 6. እግቱ] P *om*. — 10. ወበጸሐ] O ወበጸሐሙ. — ib. ቅዱስ] O *om*. — ib. ስእ] O *om*. — ib. ወእራረ] A *om*. እ. — 10-11. አቡሁ] O *om*. — 13. ዘስማ] O. A ዘስሙ. — ib. ቅስር] O ቁርር. A ቅርር. — 14. አልባሰ ፡ ክብር] O, A አልባሰ ፡ ክብር.

Matthieu en chemin. Étant parvenu chez sa mère, il lui exposa tout. Alors il prit sa sœur en cachette et la mena à Abba Matthieu. Lorsqu'il les vit, Abba Matthieu fit une longue prière au Seigneur et frappa la terre, ' en faisant le signe de la croix. L'eau jaillit comme l'eau d'un lac. Il les fit descendre dans l'eau. Il posa sa main sur leur tête et les baptisa au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, ainsi que les quarante serviteurs qui étaient avec Marmehnâm. Il leur donna les mystères saints. Immédiatement la sœur de Marmehnâm fut purifiée de sa lèpre. Puis il les exhorta et les affermit dans la foi en Notre-Seigneur Jésus-Christ, afin qu'ils reçussent toute souffrance et tout coup qui viendraient sur eux à cause du nom du Christ. Ensuite il pria sur eux, les bénit et les congédia en paix.

* P.
111 v° a.

7. — Saint Marmehnâm, étant parvenu à son pays, entra chez sa mère. Il n'alla pas trouver son père et n'entra pas dans le temple de ses dieux. L'ayant appris, son père, le roi, se fâcha. Il ordonna de le frapper. Saint Marmehnâm partit avec sa sœur et ses soldats. Il monta au haut de la montagne appelée Qesr et demeura là.

8. — L'ayant appris, son père envoya vers lui des magistrats avec les

አክሊል ፡ መንግሥት ፡ ከመ ፡ ይበልጃ ፡ ንግእ ፡ መንግሥትዮ ፡ ወንጌሮሙ ፡ ወተቁጥዓ ፡ ላዕሌሆሙ ፡ ወይቤሎሙ ፡ አንሰ ፡ አኃሥሥ ፡ መንግሥተ ፡ እግዚእየ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ዘኢይቤሊ ፡ ወኢይማስን ፡ ወሰሚያ ፡ አቡሁ ፡ ተምዓ ፡ ጥቀ ፡ ወእዘዘ ፡ ይቅትሉ ፡ አግብርቲሁ ፡ ቅድመ ፡ ከመ ፡ ይፋራህ ፡ ልቡ ፡ ወይትመየጥ ፡ እመሰ ፡ ኢፈርሃ ፡ ልቡ ፡ ወኢተመይጠ ፡ አዘዘ ፡ ይቅትሉ ፡ ከያሁኒ ፡ ምስለ ፡ እነቱ ።

* P.
111 v° b.

9. — ወሰሚያ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ጸለየ ፡ ወሰአለ ፡ ኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ከመ ፡ የሀቦ ፡ ነሎ ፡ ተምኔቶ ፡ መመጽኦ ፡ ቃል ፡ እንዘ ፡ ይብል ፡ ሰ* ማዕከ ፡ ጸሎተክ ፡ ወወሀብኩክ ፡ ፈቃደ ፡ ልብክ ፡ ወሶቤሃ ፡ መተሩ ፡ ሐራ ፡ አርእስቲሆሙ ፡ ለቅዱሳን ፡ በሰይፍ ፡ ወወገርምሙ ፡ ውስተ ፡ ግብ ፡ ወአምጽኦ ፡ ብዙኃ ፡ ፅዕወ ፡ ከመ ፡ ያውዕዩ ፡ ሥጋሆሙ ፡ በእሳት ፡ ለቅዱሳን ፡ ወኢረከብምሙ ፡ አስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሠወርሙ ፡ ወሶቦ ፡ ርእዩ ፡ ሐራ ፡ ከመ ፡ ጸልመ ፡ ጸሓይ ፡ ወምድር ፡ እድለቅለቀት ፡ ፈርሁ ፡ ወጉዩ ።

5

10

1. ይበልጃ] P, A ይቤልጃ; O ይብልጃ. — *ib.* ante መንግሥትዮ A *add.* ዘንተ. — *ib.* ወተቁጥዓ] O *om.* ወ. — 2-3. አኃሥሥ ፡ መንግሥተ ፡ እግዚእየ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ] O አኃሥሥ ፡ እግዚእየ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ A አኃሥሥ ፡ መንግሥተ ፡ እግዚአብሔር ፡ እግዚእየ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ. — 3. ወኢይማስን] O, A ወዘኢይማስን. — *ib.* ante ይቅትሉ A *add.* ከመ. — 4-5. አግብርቲሁ ፡ ቅድመ — አዘዘ ፡ ይቅትሉ] O *om.* — 4. ቅድመ ፡ ከመ ፡ ይፋራህ] A ከመ ፡ ይፋራህ ፡ ቅድመ. — *ib.* ወይትመየጥ] A ወይትመየሙ. — *ib.* ante እመሰ P *add.* ኅቤሁ; A *add.* ወ. — 4-5. ልቡ ፡ ወኢተመይጠ ፡ አዘዘ] A *om.* — *ib.* ይቅትሉ] A ወኢትቅትሉ. — 8. post ወወሀብኩክ O *add.* ጸሎተክ primitivement, mais de petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous de chaque lettre de ce mot indiquent qu'il doit être considéré comme biffé. — *ib.* አርእስቲሆሙ ፡ ለቅዱሳን] A ለቅዱሳን ፡ አርእስቲሆሙ. — 9. በሰይፍ] O *om.* — *ib.* ያውዕዩ] A ያውዕዶምሙ. — 10. ወኢረከብምሙ] O *om.* ኢ. — *ib.* እግዚአብሔር ፡ ሠወርሙ] A ሠወርሙ ፡ እግዚአብሔር.

vêtements de pompe et la couronne royale, afin de lui dire : « Prends mon royaume. » Marmehnâm les regarda et s'emporta contre eux. Il leur dit : « Pour moi, je cherche le royaume de mon Seigneur Jésus-Christ, qui ne vieillit pas et ne s'éteint pas. » L'ayant appris, son père se fâcha fort. Il ordonna de tuer les serviteurs de Marmehnâm d'abord, afin que son cœur eût peur et changeât de sentiment. Mais comme son cœur n'eut pas peur et ne changea pas de sentiment, il ordonna de le tuer, lui aussi avec sa sœur.

9. — L'ayant appris, saint Marmehnâm pria et demanda au Seigneur d'exaucer pour lui tous ses vœux. Vint une parole disant : « *J'ai entendu ta prière et j'ai exaucé pour toi le désir de ton cœur. » Aussitôt les soldats coupèrent les têtes des saints avec l'épée. Ils les jetèrent dans une fosse. Ils apportèrent beaucoup de bois, afin de brûler par le feu les corps des saints. Mais ils ne les trouvèrent pas, car le Seigneur les avait cachés. Lorsque les soldats virent que le soleil s'obscuréissait et que la terre tremblait, ils eurent peur et s'enfuirent.

* P.
111 v° b.

10. — ወዐአ ፡ ሰዩጣን ፡ ውስተ ፡ ልበ ፡ ንጉሥ ፡ አቶር ፡ ወክልሐ ፡ ከመ ፡ ሐ
ራውያ ።

11. — ወሰሚዔ ፡ እሙ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ከመ ፡ አብደ ፡ ምታ ፡ ረነወት ፡
ኅበ ፡ አባ ፡ ማቲዎስ ፡ ወአብጽሐቶ ፡ ወነገረቶ ፡ ግብር ፡ ለንጉሥ ። ወሶቤሃ ፡ ጸለየ ፡ ላዕ
5 ለ ፡ ዘድት ፡ ወቀብዖ ፡ አባ ፡ ማቲዎስ ፡ ወወዕአ ፡ እምኔሁ ፡ ሰዩጣን ፡ በእምሳለ ፡ ሐራው
ያ ፡ ወአምነ ፡ ንጉሥ ፡ በእግዚእነ ፡ አዮሱስ ፡ ክርስቶስ ። ወአጥመቆሙ ፡ ለንጉሥ ፡
ወሉበእሱቱ ፡ ወለተሉ ፡ ሰብአ ፡ ቤቱ ፡ ወለተሉ ፡ ሰብአ ፡ ሀገረ ፡ መንግሥቱ ።

12. — ወእዘሀ ፡ ያሕንጽ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያነ ፡ በስመ ፡ እግዚእትነ ፡ ቅድስት ፡ ድን
ግል ፡ በክልኤ ፡ ማርያም ፡ ወላዲተ ፡ አምላክ ፡ ወደገሩ ፡ ንዋየ ፡ ምጽዋተ ፡ ለነዳዩን ፡
10 ወገብረ ፡ በከመ ፡ አዘዘ ።

13. — ወእምዝ ፡ ገብረት ፡ እሙ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ጅግቡናተ ፡ እምአዕባ
ን ፡ ክቡራት ፡ ወአስተጋብአት ፡ አዕጽምቲሆሙ ፡ ለእሙንቱ ፡ ሐራ ፡ ሰማዕታት ፡

1. ከመ] O dittologie. — *ib.* ልበ ፡ ንጉሥ ፡ አቶር] P ልበ ፡ ሰናኤሬም ፡ ንጉሙ ፡ አቶር. — 3. ክብደ] O አብደ. — *ib.* ረነወት] A ረተወት. — 4. ግብር] A om. — 5. ወቀብዩ] O ወቀብዩ. — *ib.* እምኔሁ] P om. — 5-6. ሐራውያ] O ሐራውያን. — 6. ወአምነ] A om. ወ. — *ib.* በእግዚእነ ፡ አዮሱስ ፡ ክርስቶስ] O በእምሳለ ፡ እግዚእነ ፡ አዮሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ A በሃደማናተ ፡ እግዚአብሔር. — *ib.* ወአጥመቆሙ] O ወአጥመቆ. — 6-7. ለንጉሥ ፡ ወሉበእሱቱ ፡ ወለተሉ ፡ ሰብአ ፡ ቤቱ ፡ ወለተሉ ፡ ሰብአ ፡ ሀገረ ፡ መንግሥቱ] O ምስለ ፡ ሰብአ ፡ ቤቱ ፡ ወሰሉ ፡ ሰብአ ፡ ቤቱ ፡ ወሰሉ ፡ ሰብአ ፡ ቤቱ ፡ ወሰሉ ፡ ሰብአ ፡ ሀገረ ፡ መንግሥቱ ፡ A ምስለ ፡ ሰብአ ፡ ቤቱ ፡ ወሰሉ ፡ ሰብአ ፡ ሀገረ ፡ መንግሥቱ. — 8. በስመ ፡ እግዚእትነ] A በስማ ፡ ለእግዚእትነ. — 8-9. ቅድስት ፡ ድንግል ፡ በክልኤ] O om. በክልኤ ፡ A om. — 9. ወደገሩ] O ወደቡ. — *ib.* ምጽዋተ] A om. — *ib.* post ለነዳዩን O, A add. ወለምሳኔና. — 10. ወገብረ] A ወገብረት. — *ib.* ante ከመ A add. ኡሙ. — *ib.* አዘዘ] O ነሎ ፡ አዘዘ ፡ A አዘዘ. — 11. ጅግቡናተ] O om. ጅግ ፡ A ጅግቡና. — 11-12. እምአዕባን] O እምአንሰዕ *sic.* — 12. ለእሙንቱ ፡ ሐራ ፡ ሰማዕታት] O om. ሐራ ፡ A ለእሙንቱ ፡ ጅግቡናት.

10. — Satan (Sayfân) entra dans le cœur du roi 'Ator, qui cria comme un porc.

11. — Ayant appris que son mari était devenu fou, la mère de saint Marmelnâm envoya vers Abba Matthieu, le fit venir et lui exposa l'affaire du roi. Aussitôt Abba Matthieu pria sur de l'huile et oignit 'Ator. Satan sortit de lui sous l'aspect d'un porc. Le roi crut en Notre-Seigneur Jésus-Christ. Abba Matthieu baptisa le roi, sa femme, tous les gens de sa maison et tous les gens de sa ville royale.

12. — Il ordonna à Abba Matthieu de bâtir une église sous le vocable de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm), deux fois vierge, génératrice de Dieu, et de distribuer son argent en aumône aux pauvres. Il fit comme il lui avait ordonné.

13. — Ensuite la mère de saint Marmelnâm fit quarante châsses en pierres de prix. Elle rassembla les ossements de ces soldats martyrs et les

* P.
111 v° c.

ወወደደቶሙ ፡ ለለጃጃ ፡ ወገብረት ፡ ካዕበ ፡ ጀግፁናት ፡ ዘማኅው ፡ ለደቁቃ ፡ ወወደደቶሙ ፡
 ወ-ስቲቶሙ ፡ ወአንበረቶሙ ፡ ወ-ስተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ዘሐነጸት ። * ወአስተርአየ ፡
 እምሥጋዦሙ ፡ ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ዐበይት ፡ ዘአልቦ ፡ ኅ-ልቃ ።

በረከቶሙ ፡ ቅድስት ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁርሙ ፡ ዘመንረከ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ሰላም ፡ ለመርምባናም ፡ እንተ ፡ ዔለ ፡ በደው ።

ሃይማኖት ፡ ክርስቶስ ፡ ይኅሥሥ ፡ አምሳለ ፡ ያፈቅድ ፡ ንዒው ።

ነጹሮሙ ፡ ደሞ ፡ በእንተ ፡ ሃይማኖት ፡ ተክሶው ።

ከመ ፡ ሐራውያ ፡ ንጉሥ ፡ ነቀው ።

ወፀሓይኒ ፡ ብርሃኖ ፡ ሐሰው ።

5

1. post ወወደደቶሙ 0 *add.* ወ-ስቲቶ. — *ib.* ወገብረት] *A* ወገብረ. — *ib.* ካዕበ] 0 ከመ. — *ib.* ጀግፁናት. — 2. ወ-ስቲቶሙ] 0 ወ-ስቲቶ. — *ib.* ወአስተርአየ] 0 ወአስተ ፡ ርአየ *sic*; *A* ወአስተርአየት. — 3. ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ዐበይት] *A* ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ዓበይት. — 4. በረከቶሙ — ለዓለመ ፡ ዓለም] 0 በረከቶሙ ፡ ቅድስት ፡ ትኩን ፡ ምስለ ፡ ፍቁርሙ ፡ ተወልዶ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; *A* እግዚአብሔር ፡ ይምሐሮ ፡ በጸሎቶሙ ፡ ለፍቁርሙ ፡ ተክለ ፡ ኢየሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም (le nom propre ተክለ ፡ ኢየሱስ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve sur un grattage ፡ ኢዮአብ). — 5. እንተ] 0 *om.* — 6. post ክርስቶስ *add.* እምላክ. — *ib.* ይኅሥሥ] 0 *om.* — 7. ደሞ] 0 ደሙ. — *ib.* ተክሶው] 0 ከዕወ; *A* ከዔወ.

* P.
111 v° c.

y mit un par un. Elle fit encore deux chasses en verre pour ses enfants et les y mit. Elle les plaça dans l'église qu'elle avait bâtie. * Se manifestèrent par leurs corps des miracles et des prodiges grands et innombrables.

Que leur bénédiction sainte soit avec leur cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à Marmehnâm qui parcourut le désert,
 Comme s'il voulait chasser, afin de chercher la foi au Christ.
 En voyant que le sang de Marmehnâm était versé pour la foi,
 Le roi grogna comme un porc,
 Et le soleil aussi cacha sa lumière.

8. MARTYRE DES DIX-SEPT MILLE SOLDATS DU ROI 'ATOR,
 PÈRE DE MARMEHNÂM.

1. Incipit. — 2. Un roi chaldéen apprend la mort du roi 'Ator. — 3. Le jeune fils de 'Ator succede a son père. — 4. Le roi chaldéen veut s'emparer du royaume de 'Ator. — 5. Après un combat il est victorieux. — 6. Il fait apostasier ses nouveaux sujets. — 7. Il met à mort les serviteurs de saint Marmehnâm.

1. — ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት : ተገካሮሙ : ለጀወጂየጎሰማዕታት : ሠራዊተ : ንጉሥ : አቶር : አቡሁ : ለመርምህናም ።

2. — ወሶበ : ነግሠ : ካልእ : ንጉሥ : እምድኅረ : ሰናኸሬም : ዘአጥመቆ : አባ : ማቲዎስ : ኮነ : ኢያአምሮ : ለእግዚአብሔር : ወውእቱ : እንዘ : ሀሎ : በብሔረ : ከለዳ ውድን : ሰምዓ : ከመ : ሞተ : ንጉሥ : አቶር : ወከመ : ነግሠ : ወልዱ : ህዩንቲሁ ።

3. — ወውእቱ : ኢያክል : ዓቂበ : መንግሥት ። ወኮነ : ሎቱ : መገብት : እለ : ኮነ : በመዋዕለ : አቡሁ : ወእመንቱ : የዓቅቡ : መንግሥቶ ። ወውእቱ : ኮነ : ሕፃነ : ዘኢያአምር : ትእዛዘ : መንግሥት : ወኮነት : ትኤዝዝ : እመ : ህዩንቲሁ : መመገብት ሂ : ኮነ : ዩትቀንዩ : ላቲ ።

4. — ወበእንተዝ : አስተጋብአ : ሠራዊቶ : ወሔረ : ከመ : ዩንግሥ : ላዕለ : ሀገረ : አቶር ። ወእምዝ : ሰብአ : መንግሥት : ሰምዑ : ከመ : መጽእ : ላዕሌሆሙ : ዩንግሥ : ንጉሥ : ዘደሰግድ : ለጣዖት : ወአስተጋብአ : ሠራዊቶሙ : ወወዕኢ : ለተቃት

1. ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት] A መበዛቲ : ዕለት : ነዕበ. — ib. ለጀወጂየጎሰማዕታት] A ለጀወጂየጎሰማዕታት. — 1-2. ንጉሥ] P ንጉሠ. — 2. አቡሁ : ለመርምህናም] O አቡሆሙ : ለቅዱስ : መርምህናም ; A አቡሁ : ለቅዱስ : መርምህናም. — 3. ሰናከሬም] O, A ሰናከሬም. — ib. ዘአጥመቆ] A ዘአጥመቆሙ. — 4. ኢያአምሮ] O, A ኢያአምሮ sic. — 5. ንጉሥ] O, A ንጉሠ. — 6. ወኮነ] O, A ወኮነ. — ib. መገብት] P መንግሥት : መገብት sic. — 7. መንግሥቶ] O መንግሥት. — ib. ወውእቱ : ኮነ] O ወኮነ ; A ወውእቱ ። ኮነ. — 7-8. ወውእቱ : ኮነ : ሕፃነ : ዘኢያአምር : ትእዛዘ : መንግሥት] O om. — 8. ዘኢያአምር] P, O ዘኢያአምር sic. — ib. ወኮነት] O ወኮነ. — ib. ትኤዝዝ : እመ] A እመ : ትኤዝዝ. — 8-9. መመገብት] O om. ጌ : A መመገብት. — 10. አስተጋብአ] O አስተጋብአት ; A አስተጋብአ. — 10-11. ላዕለ : ሀገረ : አቶር ። መእምዝ] O om. — 11. ሰብአ : መንግሥት : ሰምዑ] P les lettres ምዑ sont de seconde main ; O ሶበ : ሰምዑ : ሰብአ : መንግሥት : ላዕሌሆሙ ; A ሰምዑ : ሰብአ : መንግሥት. — 11-12. ከመ : መጽእ : ላዕሌሆሙ : ዩንግሥ : ንጉሥ] O ከመ : መጽእ : ዩንግሥ : ላዕሌሆሙ : ንጉሥ [la lettre ሥ de ንጉሥ est de seconde main] ; A ከመ : ላዕሌሆሙ : ንጉሥ. — 12. ሰጣዖት] A om. — ib. ወወዕኢ] O ወመዕኢ.

1. — En ce jour aussi est la mémoire des dix-sept mille martyrs, soldats du roi 'Ator, père de Marmehnam.

2. — Lorsque régna un autre roi après Sennaachérib (Sanakerém) qu'Abba Matthieu (Mâtéwos) avait baptisé, il ne connaissait pas le Seigneur. Lui-même, pendant qu'il se trouvait dans le pays des Chaldéens (Kaladávyan), apprit que le roi 'Ator était mort et que son fils régnait à sa place.

3. — Ce dernier ne pouvait pas garder le royaume. Il avait les préfets qui étaient dans les jours de son père; eux-mêmes gardaient son royaume. Lui-même était un enfant qui ne connaissait pas le pouvoir royal. Sa mère commandait à sa place et les préfets lui étaient soumis.

4. — C'est pourquoi le roi rassembla ses troupes et partit, afin de régner sur la ville de 'Ator. Alors les gens du royaume apprirent que venait pour régner sur eux un roi qui adorait les idoles. Ils rassemblèrent leurs troupes et

* P.
112 r. a.

ሎቱ ። ወአግብርተ ፡ ቤቱኒ ፡ ለሰዳከራም ፡ ወአግብርተ ፡ መርምህ* ናም ፡ እለ ፡ የዓቅቡ ፡ መቃብሮ ፡ ወዕኤ ፡ እንተ ፡ ባሕተቶሙ ፡ ከመ ፡ ይጉታተሉ ።

5. — ወሰባ ፡ ተቃተሉ ፡ ሞአሙ ፡ ንጉሠ ፡ ከለዳውያን ፡ ወገሩ ፡ እምቅድሚሁ ፡ ወአርኃዋ ፡ ለሀገር ፡ ወአኃብ ፡ ለሕፃን ፡ ወቀተሉ ፡ ወለአሙኒ ፡ ቀተላ ። ወእምዝ ፡ ገረሩ ፡ ሎቱ ፡ ሰብአ ፡ መንግሥት ፡ ክሎሙ ፡ ወነግሠ ፡ ላዕሌሆሙ ።

6. — ወእምድሳረ ፡ ጎዳዋ ፡ መዋዕል ፡ አስተጋብአሙ ፡ ለሰብአ ፡ ሀገር ፡ አቶር ፡ ወተስእሎሙ ፡ በእንተ ፡ ሃይማኖቶሙ ፡ ወይቤልዎ ፡ ንሕነ ፡ ክርስቲያን ። ወአዘዘሙ ፡ ይሰግዱ ፡ ለጣዖት ፡ ወክሎሙ ፡ ሰብአ ፡ ሀገር ፡ ዐለወ ፡ ሃይማኖቶሙ ፡ ወሰገዱ ፡ ለጣዖት ።

7. — ወመጽአ ፡ አግብርተ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ወአግብርተ ፡ አቡዑ ፡ ወይቤልዎ ፡ ክርስቲያን ፡ ንሕነ ፡ ገሀደ ፡ አግብርቲዑ ፡ ለክርስቶስ ፡ ወዓቀብተ ፡ መቃብሪዑ ፡

1. ወአግብርተ ፡ ቤቱኒ] O አግብርተ ፡ ቤቱ. — ib. ወአግብርተ ፡ መርምህናም] A ወአግብርቲዑኒ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም. — 1-2. እለ ፡ የዓቅቡ] O እለ ፡ ነኑ ፡ የዓቅቡ ፡ A ዘነኑ ፡ የዓቅቡ. — 2. መቃብሮ] O መቃብረ. — ib. ወዕኤ] O ወዕኤ. — ib. ከመ] A om. — 3. ተቃተሉ] O ቀተሉ. — ib. ንጉሠ] O ንጉሥ. — ib. ከለዳውያን] O ከላውያውያን. — ib. እምቅድሚሁ] O om. እም. — 4. ወቀተሉ] O ወቀተሎሙ. — ib. ወለአሙኒ ፡ ቀተላ] O ወቀተሉ ፡ ለአሙኒ ፡ A ወቀተላ ፡ ለአሙኒ. — 5. ሰብአ ፡ መንግሥት ፡ ክሎሙ] O ክሎሙ ፡ መንግሥት ፡ A ክሎሙ ፡ ሰብአ ፡ መንግሥት. — ib. ወነግሠ] O ከመ ፡ ነግሠ. — ib. ላዕሌሆሙ] P primitivement la lettre ኃ se trouvait avant ላዕሌሆሙ, mais la haste inférieure de cette lettre a été effacée. — 6. ለሰብአ ፡ ሀገር ፡ አቶር] O ለክሎሙ ፡ ሰብአ ፡ መንግሥት ፡ ወሰብአ ፡ ሀገር ፡ አቶር ፡ A ለክሎሙ ፡ ሰብአ ፡ ሀገር ፡ አቶር. — 7. ሃይማኖቶሙ] O ሃይማኖት. — ib. ወይቤልዎ] O ወይቤልዎሙ. — ib. ንሕነ ፡ ክርስቲያን] O, A ክርስቲያን ፡ ንሕነ. — 8-9. ለጣዖት ፡ ወክሎሙ ፡ ሰብአ ፡ ሀገር ፡ ዐለወ ፡ ሃይማኖቶሙ ፡ ወሰገዱ ፡ ለጣዖት] O om. — 8. ሰብአ ፡ ሀገር] A ሰብአ. — ib. ዐለወ] P, A ዐለው sic. — 10. አግብርተ ፡ ቅዱስ] A አግብርቲዑ ፡ ለቅዱስ. — 11. ክርስቲያን ፡ ንሕነ ፡ ገሀደ ፡ አግብርቲዑ ፡ ለክርስቶስ] O ክርስቲያን sic ንሕነ ፡ ገሀደ ፡ አግብርቲዑ ፡ ለክርስቲያን ፡ A ክርስቲያን ፡ ንሕነ ፡ ገሀደ ፡ አግብርቲዑ ፡ ለአዮሱስ ፡ ክርስቶስ. — ib. መቃብሪዑ] A መቃብረ.

partirent pour combattre contre lui. Les serviteurs du palais de Sennachérib aussi et les serviteurs* qui gardaient le tombeau de Marmehnâm partirent séparément pour combattre.

5. — Lorsqu'ils combattirent, le roi des Chaldéens les vainquit. Ils s'enfuirent de devant lui. Il ouvrit la ville, prit l'enfant, le tua et tua sa mère aussi. Alors les gens du royaume se soumirent tous à lui et il régna sur eux.

6. — Peu de jours après, il rassembla les gens de la ville de 'Ator et il les interrogea sur leur foi. Ils lui dirent : « Nous sommes chrétiens. » Il leur ordonna d'adorer les idoles. Tous les gens de la ville apostasièrent leur foi et adorèrent les idoles.

7. — Vinrent les serviteurs de saint Marmehnâm et les serviteurs de son père. Ils lui dirent : « Nous sommes chrétiens ouvertement, nous les serviteurs du Christ et les gardiens du tombeau de saint Marmehnâm. Fais ce que tu

* P.
112 r. a.

ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ግበር ፡ ዘትፈቅድ ፡ ላዕሌን ፡ ኢንክህድ ፡ ሃይማኖተን ፡ ዘመሀረ
 ነ ፡ እግዚእን ። ወተምዕዓ ፡ ላዕሌሆሙ ፡ ወአዘዘ ፡ ይቅተልዎሙ ፡ ለከሎሙ ፡ ሰብእ ፡ ሀ
 ገር ፡ ወሎሙኒ ፡ በሰይፍ ፡ ቀተልዎሙ ፡ ወኮነ ፡ ኅሩልቆሙ ፡ ፲ወ፯፻፹ ፡ ወእሙንቱኒ ፡
 ተሰምዮ ፡ ማኅበራኒሁ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ።

5 ጸሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥን ፡ ኢየሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ሰላም ፡ ሰላም ፡ ዕደወ ፡ ኃይል ፡ ሐራ ።

ዘኅሩልቆሙ ፡ ካዕበተ ፡ ጿራ ።

በእንተ ፡ ክርስቶስ ፡ ዘጸሩ ፡ ለክበደ ፡ ዕለት ፡ ሃዕራ ።

ዘመርምህናም ፡ እግዚአሙ ፡ ሶበ ፡ ነጸሩ ፡ መከራ ።

10 ወዘምስሌሁ ፡ እንተ ፡ ሐመት ፡ ሳራ ።

ሰላም ፡ ለክሙ ፡ አዕላፈ ፡ መርምህናም ፡ ብፁዕ ።

ዐሥሩ ፡ ወስብዕ ።

ዘተጋደልክሙ ፡ ገድለ ፡ ውስተ ፡ ዓውደ ፡ ስምዕ ።

1. ግበር ፡ ዘትፈቅድ ፡ ላዕሌን] O ግበር ፡ sic ዘትፈቅድ ፡ ላዕሌን ፡ A ግበር ፡ ላዕሌን ፡ ዘእፈቅድ. —
 ib. ኢንክህድ] O ኢንክህድ ፡ A ወኢንክህድ. — ib. ሃይማኖተን] A ሃይማኖትን. — 2. ወተምዕዓ] A ወተ
 ምዓ. — 2-3. ለከሎሙ ፡ ሰብእ ፡ ሀገር ፡ ወሎሙኒ ፡ በሰይፍ ፡ ቀተልዎሙ] O ለከሎሙ ፡ በሰይፍ ፡ ወቀተ
 ልዎሙ ፡ A ለከሎሙ ፡ ወቀተልዎሙ ፡ በሰይፍ. — 3. ኅሩልቆሙ] O ኅሩልቆሙ sic. — ib. ፲ወ፯፻፹] A
 ፲ወ፯፻፹. — 3-4. ወእሙንቱኒ ፡ ተሰምዮ] O ወእሙንቱ ፡ ተሰምዮ ፡ A ወተሰምዮ. — 5. ጸሎቶሙ — ለዓለመ ፡
 ዓለም] O ጸሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቅርሎ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ ኢሚን ፡ A
 ጸሎቶሙ ፡ ወበረከቶሙ ፡ የሃሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቅርሎ ፡ በረከተ ፡ ኢየሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም (le nom propre
 በረከተ ፡ ኢየሱስ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main
 aussi, se trouve en surcharge sur un grattage ፡ ስእለ ፡ ጸዮን). — 6. ሰላም ፡ ሰላም] P salâm
 propre. — 11. ለሙ] P ሰላም. — 12. ዐሥሩ ፡ ወስብዕ] P om.

voudras contre nous : nous ne renierons pas notre foi que notre maître nous a enseignée. » Il se fâcha contre eux. Il ordonna de tuer tous les gens de la ville. «Eux aussi, il les tua avec l'épée. Leur nombre fut de dix-sept mille. Eux-mêmes furent appelés les compagnons de saint Marmehnâm.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi Iyasou pour les siècles des siècles

Salut, salut aux soldats, hommes de courage,
 Dont le nombre est deux fois vingt,
 Et qui pour le Christ ont supporté le tourment du fardeau du jour,
 Lorsqu'ils eurent regardé l'épreuve de Marmehnâm, leur maître,
 Et de Sara qui souffrit avec lui.

Salut à vous, dix-sept mille
 Compagnons du bienheureux Marmehnâm,
 Qui avez soutenu le combat dans l'arène du martyre.

አዕጥቁኒ : ኃይላተክሙ : ወአቅንቱኒ : ለፀብፅ ።
እስመ : ለዕቡስ : ተብሀለ : መደኅን : ጽኑዕ ።

ሰላም : ለገብረ : ክርስቶስ : በቅብኦ : ጸጋ : ዘተሐትመ ።
አቦ : ድክቱማን : ይኩን : ወለመዓስባት : ቃውመ ።
ከመ : ርእየ : ይቤ : በቤተ : ማርያም : መደምመ ።
ይቡስ : ዕፀ : ዘይት : እስከ : ይረረ : ጥዑመ ።
ዘለለ : በዓላ : ሠረጸ : ይደብስ : ዳግመ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮን : ስምዓ : አባ : አሞኔዎስ : ክቡር : ኤጲስ : ቆ
ጳስ : ዘሀገረ : እስኖ ።

2. — ወዕቦ : በጽሐ : አርያኖስ : ሀገረ : እስኖ : ረከሶሙ : ለኩሎሙ : ሰብኦ : 10

1. ለፀብፅ] P, A ለፀብፅ. — 2. ለዕቡስ] A ለጥቡዕ. — 4. ኦበ] O om. — ib. ይክቱማን] A ይክማን. — ib. ወለመዓስባት] O ወለመዓስባት. — 5. በቅብኦ] O በቂተ; A ለቂተ. — 6. ኦበ] O ኦንተ. — 7. ሠረጸ] O ሠረፀ. — ib. ይደብስ] P ይደብስ. — 8. ኮን : ስምዓ] A ኦዕረረ : ወስምዓ : ኮን. — ib. አሞኔዎስ] O አሞኔዎስ. — 8-9. ኤጲስ : ቆጳስ] O ኤጲስ : sic ቆጳስ. — 9. ኦበኖ] A ኦንጽኖ. — 10. ኦበኖ] A ኦንጽኖ. — ib. ረከሶሙ] A om.

Ceignez-moi de votre force et ceignez-moi pour la guerre,
Car le fort est dit le sauveur du faible.

9. SALÂM A CHRISTODULE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Salut à Christodule qui fut signé de l'huile de la grâce,
Afin de devenir le père des orphelins et le protecteur des veuves.
Il dit qu'il avait vu un prodige dans l'église de Marie :
Un olivier desséché capable de donner des fruits suaves,
Et, après avoir bourgeonné à chaque fête de Marie, de devenir sec à
nouveau.

10. MARTYRE D'ABBA AMMONIUS, ÉVÊQUE DE 'ESNÂ.

1. Incipit. — 2. Le juge Arianus met à mort les fidèles de 'Esnâ. — 3. Il ordonne de brûler vif Abba Ammonius. — 4. Derniers moments d'Abba Ammonius. — 5. Son martyre et sa sépulture.

1. — En ce jour aussi est le martyre d'Abba Ammonius ('Amonéwos), illustre évêque de la ville de 'Esnâ.

2. — Lorsque Arianus ('Aryânos) arriva à la ville de 'Esnâ, il trouva tous

ሀገር : ተጋቢአመ : ኀበ : አባ : አሞኔዎስ : እንዘ : ይትሚሀሩ : ነገረ : ሃይማኖት :: ወሶሴሃ : ቀተሎመ : ለኩሎመ ::

3. — ወለአባ : አሞኔዎስ : አኃዘ : ወአሠሮ : ወወሰዶ : ሀገረ : እንጽናፅ : ወአገ በሮ : ብዙኃ : ከመ : ይፅጥን : ለአማልክት : ወይስግድ : ወይሴሎ : አባ : አሞኔዎስ : እስመ : ጽሑፍ : ለአግቤአብሔር : አምላክክ : ትሰግድ : ወኪያሁ : በሕቲቶ : ታመል ክ : አንሰ : ኢያሁምር : በተዛውዎትክመ : ከንቱ :: ወኢያሁምፅ : ነገረክመ : በክ : ወኢያፊኢ : አምልኮተክመ : ርኩስተ :: ወኢያንሶሱ : ውስተ : ቤተ : ጣዎትክመ : ምዝቡር :: ወኢያእኅዝ : ፅጣንክመ : ጽዮዓ : ወ* መሥዋዕተክመ : ፍጉገ :: ወሶበ : ር እዩ : አርያኖስ : መኩንን : ከመ : ሕሊናሁ : ለዝንቱ : ቅዱስ : ኢያፈልስ : ወኢያት መዩጥ : ወኢያትዌለጥ : አዘዘ : ያውዕይዎ : በእሳት : እንዘ : ሕያው : ውእቱ ::

* P, 112 v° c.

4. — ወሰአሎመ : አባ : አሞኔዎስ : ለሐራ : ከመ : ዩጽንሕዎ : ንስቲተ : አስ

1. ሀገር] A ሀገረ : እንስዮ. — ib. ተጋቢአመ.] O ተጋብአመ. — ib. አባ] A om. — ib. አሞኔዎስ] O አሞንዮስ : A አምኔዎስ. — ib. ይትሚሀሩ.] O ይሚህር ; A ይትመሀሩ. — 3. አምኔዎስ] O አሞንዮስ. — ib. ወአሠሮ] O መሠሮ sic. — ib. ወወሰዶ] A ወወሰዶዎ. — ib. ሀገረ ጎበ. — ib. እን ጽናፅ] P ን, de seconde main, est en surcharge ; O እንጽዮ ; A እንስዮ. — 4. ብዙኃ] A om. — ib. ከመ] O om. — ib. ለአማልክት] O ለአማልክቲዮ. — ib. አባ] O om. — ib. አሞኔዎስ] O, A አ ሞንዮስ. — 5. እስመ : ጽሑፍ] O om. — ib. አምላክክ] O ለአምልክመ sic. — ib. ትሰግድ] P, O ትስ ግድ. — ib. ባሕቲቶ] A ባሕቲቲ. — 5-6. ታመልክ] P, O ታምልክ. — 6. በተዛውዎትክመ] O, A በተዛው ጽተክመ sic. — ib. ነገረክመ.] O ነገርክመ. — ib. በክ] O om. — 7. አምልኮተክመ.] O አማልክቲክመ. — ib. ርኩስተ] P ርኩስተ sic ; O ርኩስተ. — ib. ወኢያንሶሱ] O om. ወ. — 8. ወኢያእኅዝ] O ወኢኃዝን ; A ወኢያኅዝን. — ib. ፅጣንክመ.] O ፅጣንክመ. — ib. ጽዮዓ] O ጽዮፅ. — ib. ፍጉገ] O ፍጉግ. — 9. ኢያ ፈልስ] O dittologie. — 9-10. ወኢያትመዩጥ] O, A om. — 10. አዘዘ] P እንዘ. — ib. ያውዕይዎ] O ያውዕይዎመ. — ib. ሕያው : ውእቱ] O ውእቱ : ሕያው. — 11. አሞኔዎስ] O, A አሞንዮስ.

les gens de la ville réunis auprès d'Abba Ammonius, en train d'apprendre l'exposé de la foi. Aussitôt il les tua tous.

3. — Il arrêta Abba Ammonius et l'enchaîna. Il le conduisit à la ville de 'Euseñâ'. Il le força vivement à offrir de l'encens aux dieux et à les adorer. Abba Ammonius lui dit : « Il est écrit : Tu adoreras le Seigneur, ton Dieu, et à lui seul tu rendras le culte¹. Pour moi, je n'approuverai pas vos contes vains ; je n'écouterai pas vos paroles vides ; je ne verrai pas votre culte impur ; je ne m'avancerai pas dans le temple de vos idoles en ruines ; je ne prendrai pas votre encens fétide et * votre sacrifice puant. » Lorsque le juge Arianus vit que la résolution de ce saint ne passerait pas, ne se modifierait pas et ne se changerait pas, il ordonna de le brûler vif dans le feu.

* P, 112 v° c.

4. — Abba Ammonius demanda aux soldats d'attendre un peu, jusqu'à ce

1. Matth., iv, 10.

ከ ፡ ይጸሊ. ። ወቆመ ፡ እንዘ ፡ እሱር ፡ እደቂሁ ፡ ወእገሪሁ ፡ ወጸለየ ፡ ጸሎተ ፡ ወንጌ
 ል ፡ ወበረከ ፡ ሀገሮ ፡ ወሰብአ ፡ ወገሉ ፡ ሕዝቦ ፡ ምእመናን ፡ በክርስቶስ ። ወጸለየ ፡ በ
 እንተ ፡ አርያኖስ ፡ መኰንን ፡ ወተነበየ ፡ በእንተአሁ ፡ ከመ ፡ ይከውን ፡ ሰማዕተ ። ወዓ
 ዲ ፡ ፈተሐ ፡ ነፍሱ ።

5. — ወሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ጸሎቶ ፡ ወገርዎ ፡ ውስተ ፡ አፈ ፡ እሳት ፡ ወፈጸመ ፡ በድሮ ፡ ፡
 ሆናየ ፡ ወእምዝ ፡ ሶበ ፡ ጠፍአ ፡ እሳት ፡ ረከቡ ፡ ሥጋሁ ፡ ንጹሐ ፡ እንዘ ፡ አልቦ ፡ ዘ
 ለከፎ ። ወገንዝዎ ፡ በአልባስ ፡ ሆናይ ፡ ወቀበርዎ ፡ ውስተ ፡ ምዕራቢየ ፡ ለሀገረ ፡ እንጽ
 ና ፡ ውስተ ፡ ማኅፈድ ፡ ዘሐነጸት ፡ አክላኡብጥራ ፡ ንግሥት ፡ ወለተ ፡ በጥሊሞስ ፡ ንጉ
 ሥ ። ወገብረ ፡ ኃይላተ ፡ ወተአምራተ ፡ ዘአልቦ ፡ ጎራሐኑ ።

በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥን ፡ ኢያሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ሰላም ፡ ለአሞኔምስ ፡ ለአድያመ ፡ እስኖ ፡ ዘዎዳ ።

2. ወባረዘ] A ወባረዐ. — ib. ወሰብአ] O ወሰብአ. A ወሰብአ. — ib. ወገሉ ፡ ሕዝ
 ብ. — ib. ምእመናን] O መገይምናን. — 2-3. ወጸለየ ፡ በእንተ ፡ አርያኖስ ፡ መኰንን ፡ ወተነበየ ፡ በእንተአሁ]
 O መኰንን ፡ ወተነበየ ፡ በእንተ ፡ አርያኖስ ፡ መኰንን ፡ ወተነበየ ፡ በእንተአሁ. — 4. ፈተሐ] O ፍታሕ. —
 ib. ነፍሱ] P ነፍሱ. — 5. ፈጸመ ፡ ጸሎቶ] O ጸሎቱ ፡ ፈጸመ. — ib. ወገርዎ] A መገርዎ. — ib. አፈ] A
 om. — ib. ወፈጸመ] A ወሶበ ፡ ፈጸመ. — 6. ንጹሐ] O ንጹሕ. — 6-7. አልቦ ፡ ዘለከፎ] O, A አልቦ ፡ ዘ
 ይለከፎ. — 7. ወገንዝዎ] O om. ወ. — 7-8. ለሀገረ ፡ እንጽና] O ለእንጽና ፡ A ለሀገረ ፡ እንጽና. — 8. ማን
 ፈድ] A om. — ib. አክላኡብጥራ] A አክላኡብጥራ. — 8-9. ንግሥት] O ንግሥት. — 9. ወገብረ] O om. ወ ፡
 A ወተገብረ. — ib. ኃይላተ ፡ ወተአምራተ] A ኃይላት ፡ ወተአምራት. — 10. በረከቱ — ለዓለመ ፡ ዓለም]
 O በረከቱ ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቱፍ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሚን ፡ A በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ትኩን ፡
 ምስለ ፡ ፍቱ ፡ sic ወልደ ፡ ኢያሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም le nom propre ወልደ ፡ ኢያሱስ, de seconde main,
 est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve en sur-
 charge sur un grattage ፡ ውናሕ ፡ ማርያም. — 11. ለአሞኔምስ] O, A ለአሞኔሞስ. — ib. እስኖ]
 O ስና sic.

qu'il eût prié. Il se tint debout, alors que ses mains et ses pieds étaient enchaînés. Il récita la prière de l'Évangile. Il bénit sa ville, ses gens et tout son peuple croyant au Christ. Il pria pour le juge Arianus. Il prophétisa à son sujet qu'il deviendrait martyr. En outre, il se déchaina lui-même.

5. — Lorsqu'il eut achevé sa prière, on le jeta dans l'orifice du feu. Il acheva sa course bonne. Puis lorsque le feu fut éteint, on trouva son corps intègre, alors que rien ne l'avait touché. On l'ensevelit dans de beaux vêtements. On l'enterra à l'ouest de la ville de 'Enṣenā, dans la tour que la reine Cléopâtre ('Akla'oubatrà), fille du roi Ptolémée (Baḷimos), avait bâtie. Il fit des prodiges et des miracles innombrables.

Que sa bénédiction sainte soit avec notre roi 'Iyasou pour les siècles des siècles.

Salut à Ammonius qui parcourut le territoire de 'Esnā

ምስለ : ቃለ : ምህሮ : ሠናዶ : ማእከለ : ብዙኃን : ውሉዳ ::

በገዜ : ራጸመ : ስምዓ : ለአቶነ : እሳት : በነዳ ::

ድኅረ : አርመመ : ማእበላ : ወድኅረ : ኃድኦ : ሞገዳ ::

በአምሳለ : በረድ : ተረክበ : ሥጋሁ : በዓዳ ::

5 1. — * ወበዛቲ : ዕለት : አዕረፈት : ወለተ : ንጉሠ : ሮም : ዘስማ : ነሳሐት ::

* P, 113 r° a.

2. — በከመ : ነገረ : በእንቲአሃ : አባ : ያዕቆብ : ኤጲስ : ቆጆስ : ዘውሲም : እንዘ :

ዶብል : ወኮነ : በአሐቲ : ዕለት : እንዘ : ሀሎኩ : ነቢርሮ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን :

ዘእግዛእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ : ሰማዕኩ : እንዘ :

ዶጉዶጉድ : መነኮስ : አንቀጸ : ምኒት : ወተንግእኩ : ከመ : እርአዮ : ወርኢኩ : ዲ :

10 ቤሁ : አጽፈ : ብሉዮ : ወዶቡስ : ሥጋሁ : ወግልቡብ : ገጹ :: ወእቤሎ : እምአይቲ :

1. ምስለ : ቃለ : ምህሮ] O ምስለ : ምህሮ : ቃለ. — *ib.* ሠናዶ] O *om.* — *ib.* ብዙኃን] O ብዙኅ. —

— 2. ለአቶነ] A *om.* ለ. — 3. ማእበላ] O ማዕበላ. — 5. post ዕለት] O, A *add.* ህዕበ. — *ib.* ሮም] O, A ሮሜ. — 6. በከመ] O በአንተ : ከመ. — 7-8. ቤተ : ክርስቲያን : ዘእግዛእትነ] O, A ቤተ : ክርስቲያና :

ለእግዛእትነ. — 8. እንዘ] O *om.* — 9. ወተንግእኩ] O ወተግዕድ *sic.* — *ib.* እርአዮ] O እርህዮ *sic.* —

9-10. ዲቤሁ] O ዲቤሁ. — 10. ወግልቡብ] O ግቡብ *sic.*

Avec les paroles d'un bon enseignement au milieu de ses nombreux enfants.

Au moment où il eut achevé son martyre dans les flammes de la fournaise de feu,

Après que les ondes du feu se furent tuées et après que ses flots se furent apaisés,

Son corps fut trouvé blanc comme la neige.

11. MORT DE NASÀHIT, FILLE DE L'EMPEREUR DE CONSTANTINOPE.

1. Incipit. — 2. Ayant l'aspect d'un moine, Nasàhit demande à passer la nuit dans un couvent. — 3. A l'église Nasàhit récite le Psautier. — 4. Une vive lumière l'entoure. — 5. L'Eucharistie lui est donnée. — 6. Un moine révèle que Nasàhit est la fille de l'empereur de Constantinople. — 7. Nasàhit est vainement recherchée depuis douze ans.

1. — * En ce jour mourut la fille du roi de Rome (Romè), appelée Nasàhit.

* P, 113 r° a.

2. — Voici ce qu'a exposé à son sujet Abba Jacques (Yâ'qob), évêque de Wesim, en disant : « Un jour que je me trouvais assis dans l'église de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm), génératrice de Dieu, j'entendis un moine frapper à la porte du monastère. Je me levai, afin de le voir. Je vis sur lui un vieux manteau. Son corps était desséché et son visage était voilé. Je lui

መጻእከ ፡ ውኅበ ፡ አይቱ ፡ ተሐውር ። ወይቤለኒ ፡ መጻእኩ ፡ እምአድባረ ፡ አባ ፡ መቃርዮስ ፡ ወእቢት ፡ አፈቅድ ፡ በዛቲ ፡ ሌሊት ፡ ውስተ ፡ ዛቲ ፡ ምጻት ፡ ከመ ፡ እትመጠው ፡ ቀርባን ፡ ወከነ ፡ አሚሃ ፡ ዕለተ ፡ ቀዳሚት ፡ ሰንበት ። ወእቤሎ ፡ ኢያርኅ ፡ ለከ ፡ ለእመ ፡ ኢያርአዩከኒ ፡ ገእከ ፡ ወይቤለኒ ፡ ኢትኅሥሥ ፡ ኅበ ፡ ርእዩተ ፡ ገጽዩ ፡ እስመ ፡ ገጽዩ ፡ መጽልም ፡ ከመ ፡ ኃጣውእዩ ፡ እስመ ፡ ዘዩሬኢ ፡ ገጽዩ ፡ ነሉ ፡ ያስተር 5
 ኢ ፡ ሎቱ ፡ ምግባራትዩ ፡ እኩያት ፡ ወሶበ ፡ ዓባይክም ፡ ፈቀዩ ፡ ዩትመዩጥ ፡ ውስተ ፡ ገዳም ። ወሐለዩኩ ፡ ዘሉብዩ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ ርኅብ ፡ አው ፡ ጽሙፅ ፡ ወበእንተዝ ፡ አርኃውኩ ፡ ሎቱ ፡ አንቀጸ ፡ ወአባእክም ፡ ውስተ ፡ ማኅደርዩ ፡ ወአምጻእኩ ፡ ሎቱ ፡ መብልዓ ፡ ወዓባዩኒ ፡ ወይቤለኒ ፡ ኢያብልፅ ፡ ዘእንበለ ፡ ጌሁም ፡ እምድኅረ ፡ ቀርባን ።
 3. — ወእምዝ ፡ ሐረ ፡ ኅበ ፡ ቤ^፪ተ ፡ ክርስቲያን ። ወቆመ ፡ ውስተ ፡ መከነ ፡ ጽ 10
 ልመት ፡ ወሰማፅኩ ፡ ድምፃ ፡ ከመ ፡ ድምፀ ፡ መላእክት ፡ እንዘ ፡ ያኅብብ ፡ መዝሙር ፡ እስከ ፡ አንከሩ ፡ አኃው ፡ እለ ፡ ነበሩ ፡ ህዩ ። ወበጸባሕ ፡ ነበረ ፡ በእገራው ፡ ወኢፈቀዩ ፡ ያኅብብ ፡ ምንተኒ ፡ ወንሕነሰ ፡ ቀረብነ ፡ ኅቤሁ ፡ ከመ ፡ ንስአሎ ፡ ዩጸ

* P, 113 r b.

1. መጻእከ] O መጻእኩ. — ib. ወይቤለኒ ፡ መጻእኩ] O ወይቤሎ ፡ እምአይቱ ፡ መጻእኩ. — ib. እምአድባረ] O, A እምድባረ. — ib. አባ] O om. — 2. ወእቢት ፡ አፈቅድ] O ወእፈቅድ ፡ እምቢት ፡ A ወእፈቅድ ፡ እቢት. — ib. ዛቲ] A ዝኅቱ. — 2-3. እትመጠው] O, A እትመጠ. — 3. ቀዳሚት] O ተፋጻሚት. — ib. ወእቤሎ] A ወይቤሎ. — ib. ኢያርኅ] O ኢያርኅው. — 4. ለእመ ፡ ኢያርአዩከኒ] O ከመ ፡ ኢያትረ ዓይከኒ sic. — ib. ኢትኅሥሥ] O ኢትኅሥሥ. — ib. ኅበ] O om. — 4-5. እስመ ፡ ገጽዩ] O om. — 5. መጽልም] O መጽምል sic. — ib. ante ዘደሬኢ, A add. ነሎ. — ib. ነሎ] O ነሎ ፡ A om. — 5-6. ያስተርኢ ፡ ሎቱ ፡ ምግባራትዩ ፡ እኩያት] O ምግባራትዩ ፡ እኩያት ፡ ወእያስተርኢ ፡ ሎቱ ፡ A ያስተርኢ ፡ ሎቱ ፡ ምግባራትዩ ፡ እኩያት. — 6. ዓባይክም] A እባይክም sic. — ib. ፈቀዩ] O ፈድፋዩ. — 8. አርኃውኩ] A አርኃውክም. — ib. ሎቱ] O ሊተ. — 9. መከነ] O መከነ sic. — ib. ወይቤለኒ] A ወይቤሎ. — ib. ante ኢያብልፅ] O, A add. ኦንስ. — 10. ኅበ] A ውስተ. — ib. ወቆመ] O ወኮ. — 11. ድምፃ ፡ ከመ] A om. — ib. መዝሙር] O መዝሙር. — 12. ንበሩ] O, A ኮሩ. — 12. ንበረ] P ንበሩ. — 12-13. ወኢፈቀዩ] P ወበጸባሕ ፡ ኢፈቀዩ. — 13. ወንሕነሰ — በእንቲኦ] O om.

dis : « D'où viens-tu et où vas-tu ? » Il me dit : « Je viens des couvents d'Abba Macaire (Maqaryos) et je veux passer cette nuit dans ce monastère, afin de recevoir l'Eucharistie. » C'était alors le jour du samedi. Je lui dis : « Je ne t'ouvrirai pas, si tu ne me montres pas ton visage. » Il me dit : « Ne cherche pas la vue de mon visage, car mon visage est noir comme mes péchés. En effet, à qui verra mon visage toutes mes œuvres mauvaises apparaîtront. » Lorsque je lui eus refusé, il voulut retourner au désert. Je pensai en mon cœur qu'il avait faim ou soif. C'est pourquoi je lui ouvris la porte et je le fis entrer dans ma demeure. Je lui apportai des aliments. Il me refusa et me dit : « Je ne mangerai que demain après l'Eucharistie. »

* P, 113 r b.

3. — Alors il alla à l'église. Il se tint debout dans un endroit obscur. J'entendis son murmure comme le murmure des auges, pendant qu'il récitait le Psautier, au point que les frères qui étaient assis là étaient étonnés. Au matin il était demeuré sur ses pieds, mais il ne voulut rien réciter. Pour nous,

ሊ : በእንቲአነ ። ወይቤልነ ። እሮ ። እጼሊ ። በእንቲአከሙ ። እንዘ ። አነ ። መጽልመ ። ገጽ ። ወብዮኃት ። አበሳት ።

4. — ወሶበ ። አዕረግነ ። ቍርባነ ። ቆመ ። በእገሪሁ ። ወወላነ ። ያንብብ ። መጽሐፈ ። ጳውሎስ ። ወመልእክተ ። ሐዋርያት ። ወግብሮመ ። ወበራብዕት ። ሰዓት ። ቆመ ። ቅድመ ። ምሥዋዕ ። ወወላነ ። ያንብብ ። ወንጌላ ። ዮሐንስ ። ወከልኦ ። ልብሶ ። እምገጹ ። እስመ ። ኢይትከህል ። ይርአይዎ ። እምዕባየ ። ብርሃን ። ዘላዕሌሁ ።

5. — ወእምድኅረ ። ተመጠውነ ። ቍርባነ ። ተመጠው ። ወእቲኒ ። እምድኅረነ ። ወተሐዘብነ ። ከመ ። ወእቲ ። እምደቁቅ ። ነገሥት ። ወአቅረብነ ። ሎቲ ። መብልዓ ። ወኢነሥኦ ። እምኔነ ። ወመዓደነ ። ከመ ። ንትገሐሥ ። እምፍትወተ ። አንስት ። ዘያስሕት ። ቦመ ። ሰይጣን ።

6. — ወሀሎ ። ጅአረጋዊ ። እምዘመደ ። ሮም ። መመነከስ ። ወእቲ ። ወኅር ። ብእሲ ። ወይቤልኒ ። ኦአቡየ ። ያዕቆብ ። እስመ ። ዛቲሰ ። ብእሲት ። ያእቲ ። እምአዋልደ ። ነገሥት ። ወበእንተዝ ። ትሰውር ። ገጽ ። እምዕደው ። ከመ ። ኢያእምርዋ ። ወእምዝ ። ሐርኩ ።

1. በእንቲአነ] A በእንቲአሁ. — ib. ወይቤልነ] O ወይቤልነ; A ወይቤሎ. — ib. እሮ] O om.; A dittologie. — ib. post እነ A add. እጼሊ. — 2. ገጽ] A ገንት. — ib. ወብዮኃት] P, O ወብዮኃ. — 3. ወወላነ ። ያንብብ] O ወያንብብ. — 4. ጳውሎስ ። ወ] O om. — ib. ሐዋርያት] O ሐዋርያ. — ib. ወበራብዕት] A ወበራብዕ. — 4-5. ቆመ ። ምሥዋዕ] O ቅድመሥዋዕ sic. — 5. ያንብብ] A om. — ib. ante ወንጌላ ። ዮሐንስ] O add. መጽሐፈ ። ጳውሎስ ። ወ. — ib. ወከልኦ] O ወከልኦ sic; A ወከልኦ. — ib. ልብሶ] A ልብሶ. — ib. እምገጹ] O እምገድ. — 5-6. እስመ] A እስከ. — 7. ቍርባነ] P, A om. — ib. ተመጠው] P, O om.; A ተመጠው sic. — 8. ነገሥት] A መንግሥት. — ib. ወአቅረብነ ። ሎቲ ። መብልዓ] O ሎቲ ። መብልዓ ። ወአቅረብነ. — 8-9. መመዓደነ] O ወመመዓደነ; A መመዓደነ. — 9. ዘያስሕት] A ወያስሕት. — 11. እምደቁቅ] O እምደቁቅ. — ib. መመነከስ ። ወእቲ ። ወኅር ። ብእሲ] P መመነከስ ። ወኅር ። ወእቲ ። ብእሲ. — 12. ዛቲሰ ። ብእሲት ። ያእቲ] A ዛቲ ። ያእቲ ። ብእሲት. — 13. ገጽ] P om. — ib. ኢያእምርዋ] A ኢያእምርዋ.

nous approchâmes de lui, afin de lui demander de prier pour nous. Il nous dit : « Comment prierais-je pour vous, puisque je suis noir de visage et que mes péchés sont nombreux ? »

4. — Lorsque nous eûmes offert l'Eucharistie, il se tint debout sur ses pieds. Il commença à réciter le livre des Épîtres de Paul (Pawlos), les Épîtres des Apôtres et les Actes. A la quatrième heure il se tint debout devant l'autel. Il commença à réciter l'Évangile de Jean (Yohannès). Il ôta son vêtement de son visage. En effet, il n'était pas possible de le voir par suite de la grandeur de la lumière qui était sur lui.

5. — Après que nous eûmes reçu l'Eucharistie, lui aussi la reçut après nous. Nous pensâmes que c'était l'un des enfants royaux. Nous lui offrîmes des aliments. Il n'accepta rien de nous. Il nous exhorta de nous éloigner du désir des femmes par qui Satan (Saytân) induit au péché.

6. — Il y avait un vieillard de famille romaine. C'était un moine et un homme vertueux. Il me dit : « O mon Père Jacques, cette femme est l'une des filles royales. C'est pourquoi elle cache son visage aux hommes, afin qu'on ne

ኅቤሃ : ከመ : አምሀላ : በስመ : ክርስቶስ : ከመ : ኢትኅብአኒ : ግብራ : ። ወሶቤሃ : ኃ ማእከዋ : ወኢረከብዋ ።

* P.
113 r° c.

7. — ወእምድ*ኅረዝ : በጅአውራኅ : መጽአ. : ብዙኃን : ሰብእ : እለ : ተ ራነው. : እምኅበ : አቡሃ : ንጉሥ : እንዘ : የኃሥሠ. : ኪያሃ : ወእሙንቱ : ዜነውነ : ግ ብራ : ከመ : ያእት : ወዕአት : በሌሊት : እምድረ : ሮም : ወናሁ : ኮኖሙ : ሿወጀዓመ 5 ት : እንዘ : የኃሥሥዋ : ወኢረከብዋ ። ወእምዝ : በፈቃድ : እግዚአብሔር : ዜነውነ : ፈላስያን : ከመ : አዕረፈት : በዙቲ : ዕለት ።

እግዚአብሔር : ያምሀሮ : በጸሎታ : ለንጉሥነ : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለወለተ : ንጉሥ : ነሳሐት : ስማ ።

ከዊና : ግኅሥተ : እምነ : አቡሃ : ወእማ ።

10

እንበለ : ታጠይቅ : ገጸ : በመካነ : ጽልመት : ቀዋማ ።

1. ኅቤሃ] O om. — ib. ወሶቤሃ] P ወሶቤ. — 2. ወኢረከብዋ] A ወኢረከብዋዋ. — 3. ወእምድኅረዝ] O ወእምዝ : እምድኅረ. — ib. በጅአውራኅ] P እምዘ : አውራኅ ; O om. n. — ib. መጽአ. : ብዙኃን] O መ መጽአ. : ወብዙኃን. — 3-4. ተራነው.] O, A ተራነው sic. — 4. አቡሃ : ንጉሥ] O አቡሃ : ለብርሃን : ን ጉሥ : A om. አቡሃ. — ib. የኃሥሠ.] O የኃሥሥ. — ib. ኪያሃ] O ኪኅያ sic. — ib. ዜነውነ] O ዜነውነ sic ; A ዜነው. sic. — 5. እምድረ] A እምድኅረ. — 5-6. ሿወጀዓመት] A ሿወጀዓመተ. — 6. ዜነውነ] O ዘረነ ወት ; A ዜነውነ. — 7. ፈላስያን] A ወረላስያን. — ib. በዙቲ] O በዙመ : ዙቲ ; A በዙመ : ዙቲ. — 8. እግዚአ ብሔር — ለዓለመ : ዓለም] O እግዚአብሔር : ያምሀሮ : በጸሎታ : ለፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አምላኝ ; A እግዚአብሔር : ያምሐሮ : በጸሎታ : ለፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge: le nom propre primitif a été gratté; en interligne se trouve le nom propre : ጽዮን : ኢያሱ. — 10. ከዊና — ወእማ] O om.

la reconnaisse pas. » Puis j'allai la trouver, afin de l'adjurer par le nom du Christ de ne pas me cacher son œuvre. Alors je ne la trouvai pas et on ne la découvrit pas.

* P.
113 r° c.

7. — * Ensuite, au bout de cinq mois beaucoup de gens qui étaient envoyés par le roi, son père, vinrent la chercher. Eux-mêmes racontèrent son œuvre : elle-même était partie, pendant la nuit, du territoire de Rome. Voici qu'ils la cherchaient depuis douze ans, sans la trouver. Alors, sur la volonté du Seigneur, des pèlerins nous annoncèrent qu'elle était morte ce jour-là. »

Que le Seigneur par sa prière ait pitié de notre roi 'Iyasou pour les siècles des siècles.

Salut à la fille du roi, appelée Nasāhit.
Étant restée éloignée de son père et de sa mère,
Sans montrer son visage, en se tenant debout dans un endroit obscur,

እንዘ : ታደምፅ : መዝሙረ : ከመ : ደምፀ : መልእክ : ዘራማ ።
 ፈጸመት : ገድላ : ወሠለጠት : ጸማ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ከሁተ : መድኃኒን : ፀዳለ : ብርሃን : ዘመጽኦ : ውስተ :
 ዓለም : ከመ : ያፍታሕ : ሙቁሓን : ወያሰስል : ጽልመተ : ጌጋይ : በክሂሎቱ : ሎቱ :
 5 ስብሐት ።

በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለብርሃን : በብሔረ : ጽልመት : ዘጸደለ ።
 ሙቁሓን : ያፍታሕ : ወያኪድ : ሲኦለ ።
 እግዚአብሔር : አቡሁ : እንዘ : ያጠዓጥፅ : ቃለ ።
 10 አመ : ቀዳሚ : ነኅኔሁ : በከመ : ያቤ : ብሂለ ።
 ብርሃን : መለኮት : መጽኦ : ወለብሰ : አባለ ።

ሰላም : ለብርሃን : እምቅድመ : ዓለም : ዘተዓውቀ ።
 ምስለ : ቃል : ነባቢ : እመ : እምህላዌሁ : ሠረቀ ።

1. ታደምፅ] O ትደምፅ. — ib. ደምፀ] O om. — 2. ገድላ : ወሠለጠት : ጸማ] P መሠለጠት : ገድላ : ጸማ. — 7. ዘጸደለ] A ዘጸደለ. — 10. ቀዳሚ] A ቀዳሚ.

Tandis qu'elle murmurait le Psautier, imitant le murmure des anges du troisième ciel (râmâ),
 Elle acheva son combat et consumma son labeur.

12. LE CHRIST-LUMIÈRE.

En ce jour aussi Notre-Sauveur manifesta la splendeur de sa lumière, lui qui vint dans le monde, afin de délivrer les prisonniers et d'écartier les ténèbres de l'erreur par sa puissance. Gloire à lui.
 Que sa bénédiction sainte soit avec son cher Se'ela-Syon pour les siècles des siècles.

Salut à la Lumière qui a été éclatante au pays des ténèbres.
 Afin de délivrer les prisonniers et de fouler aux pieds le Schéol,
 Pendant que le Seigneur, son Père, préparait le Verbe,
 Au début de sa sentence, comme il le dit expressément,
 La Lumière de la divinité vint et revêtit un corps.

Salut à la Lumière qui apparut avant le monde
 Avec le Verbe spirituel, puisqu'elle provient de son essence.

መሴኒ : በደብር : እስከ : ደንገወ : ወወደቀ ።
 ሶበ : ነጻሩ : ጸዳሎ : እንዘ : ያንበሉብል : ጥቀ ።
 እስራኤል : ፈርዖ : ወቆሙ : ርኅቀ ።

ወበዛቲ : ሶለት : ካዕበ : አዕረፈ : አርያኖስ : ቀሲስ : ወአርኪስስ : እኅዑ : ፈራ
 ሄ : እግዚአብሔር : ዘሉብስ : ደቂቀ : ጎርጎርዮስ : እሉ : ዘኢያአመሩ : ደነሰ : ሹ : በኂ⁵
 ሩቱ : ተሰዩመ : ጳጳስ : ወካልኤ : መኒኖ : ገዳመ : ፈለሰ ።

ሰላም : እብል : አርያኖስሃ : ቀሲስ ።
 ወአርኪሴድስ : እኅዑ : ፈሪሃ : እግዚአብሔር : አልባስ ።
 ደቂቀ : ጎርጎርዮስ : እሉ : ዘኢያአመሩ : ደነሰ ።
 ሹበኂሩቱ : ተሰዩመ : ጳጳስ ።
 ወካልኤ : መኒኖ : ገዳመ : ፈለሰ ።

10

4-6. Le bref *récit* relatif à Arianus et à Archélidès est en partie confondu avec le *salâm* aux mêmes personnages ; le passage du *récit* : ደቂቀ : ጎርጎርዮስ — ገዳመ : ፈለሰ est identique aux trois derniers vers du *salâm*.

Sur la montagne elle brilla au point que Moïse (Mousè) fut épouvanté et tomba.
 Lorsqu'ils regardèrent sa splendeur étincelant fort,
 Les Israélites ('Esrâ'êl) eurent peur et se tinrent au loin.

13. MORT D'ARIANUS, PRÊTRE, ET DE SON FRÈRE ARCHÉLIDÈS.

En ce jour aussi moururent Arianus ('Aryânos), prêtre, et Archélidès ('Arkisès), son frère, craignant le Seigneur, qui revêtit les habits monastiques. Ils étaient fils spirituels de Grégoire (Gorgoryos). On ne connut pas une seule tache dans leur vertu. Arianus fut institué métropolitain. Ayant répudié le monde, son compagnon émigra au désert.

Je dis salut à Arianus, prêtre,

Et à Archélidès ('Arkalédès), son frère, ayant la crainte du Seigneur,
 qui revêtit les habits monastiques.

Ils étaient fils spirituels de Grégoire. On ne connut pas une seule tache
 Dans leur vertu. Arianus fut institué métropolitain.

Ayant répudié le monde, son compagnon émigra au désert.

አመ : ፲፯፻፲፭፻፶፯፻፶፯ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : አዕረፈ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘሀገረ : አርማንያ : ዘካነ : ሰማዕተ : ዘእንበለ : ክዕወተ : ደም ።

2. — ዝነቱ : ቅዱስ : በስመ : ተናገርን : ቀዳሚ : ከነሆ : ድርጣድስ : ንጉሠ :

1. አመ : ፲፯፻፲፭፻፶፯፻፶፯] P, O, A አመ : ፲፱፻፳. — 3. አዕረፈ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ] P ህነ : ሰማዕተ : ጎርጎርዮስ ; O om. አዕረፈ : ቅዱስ : A om. ቅዱስ. — 3-4. ዘሀገረ : አርማንያ] P, O, A ዘአርማንያ. — 4. ክዕወተ : ደም] P ደትከዓው : ደሙ : O ክዕወተ : ደም : ደትከዓው : A ይከዓው : ደም. — 5. ዝነቱ] A, P, O add. ለ. — ib. ከነሆ] O ከነሆ sic. — ib. ድርጣድስ] O ድርጣድዮስ. — ib. ንጉሠ : አርማንያ] P, O, A ንጉሥ : ዘአርማንያ.

LE 15 TAHSCHASCH.

I. Recension primitive. — 1. Mort de saint Grégoire, patriarche d'Arménie (*révité*) : A (101 v° a — 102 v° a) ; P (113 r° c — 114 r° a) ; O (23 r° a — 23 v° b) ; A (103 r° a — 103 v° a) ; T (126 r° b — 127 v° b). — 2. Mort de saint Luc, stylite (*mémoire*) : A (102 v° a) ; P (114 r° a) ; O (25 v° b — 23 v° c) ; A (103 v° b) ; T (127 v° b). — 3. Martyre d'Abba Yemsâh (*mémoire*) : A (102 v° a) ; P (114 r° b) ; O (23 v° e) ; A (103 v° b) ; T (127 v° b). — II. Revision ou Vulgate. — 4. *Salâm* à saint Grégoire, patriarche d'Arménie : P (114 r° a) ; O (23 v° b) ; A (103 v° a). — 5. *Salâm* à saint Luc, stylite : P (114 r° a) ; O (23 v° c) ; A (103 v° b). — 6. *Salâm* à Abba Yemsâh : A (103 v° b). — III. Propre. — 7. Traversée d'un fleuve par Abba ʿĒwostâtêwos (*mémoire et salâm*) : A (103 v° a).

I. — Recension primitive.

I. MORT DE SAINT GRÉGOIRE, PATRIARCHE D'ARMÉNIE.

1. Incipit. — 2. Saint Grégoire est jeté dans une fosse par Tiridate, roi d'Arménie. — 3. Tiridate regrette d'avoir fait mettre à mort sainte Ripsime et ses compagnes. — 4. Il est changé en sanglier. — 5. Dans une vision la sœur de Tiridate reçoit l'ordre de délivrer saint Grégoire. — 6. Saint Grégoire est libéré. — 7. Il guérit Tiridate. — 8. Il guérit les courtisans. — 9. Il convertit les Arméniens. — 10. Il est institué patriarche d'Arménie. — 11. Mort de saint Grégoire.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour mourut saint Grégoire (Gorgoryos), patriarche du pays d'Arménie (ʿArmânyâ), qui fut martyr sans effusion de sang.

2. — Ce saint, comme nous l'avons raconté précédemment, Tiridate

አርማንያ : ነጎነኔ : ዓቢያ : በእንተ : ተዓድዎቹ : ሎቱ : በአምልኮ : ጣዖታቲሁ ። ወ እምድሳረ : ከግሮ : ገደፎ : ውስተ : ግብ : ይቡስ : ወነበረ : ውስቱቱ : ኒወጃዓመተ ። ወኮነ : እግዚአብሔር : ይሄሉ : ቦቱ : ወኮነት : አሐቲ : አረጋዊት : ታመጽእ : ሎቱ : ሲሳዮ : ነሎ : አሚረ ። ወኢኮነ : መኑሂ : ያአምር : ከመ : ውእቱ : በሕ ይወት ።

3. — ወሶበ : ቀተሎን : ንጉሥ : ለደናግል : አርሲማ : ወእለ : ምስሌሃ : እስመ : ውእቱ : ኮነ : ይፈቅድ : ከመ : ያውስባ : ወኮነ : ሥጋዎን : ለደናግል : ግዳፋተ : መ ልዕልተ : አድባር ። ወእምድሳረ : ኒመዓልት : ለዕረፍቶን : ውእቱ : የሐዝን : በእን ተ : ዘገብረ : ላዕሌዎን : ወፈድፋደስ : በእንተ : አርሲማ : ቅድስት ። ወበእንተዝ : ሰአ ልዎ : እሊአሁ : ወዩሌልዎ : ተጻዓን : በፈረስከ : ወዓክ : ጎ* በ : ገዳም : ከመ : ትንዓ 10 ሎ : ወይትአትት : ሐዘን : ዘውስተ : ልብከ ።

* A.
101 v° b.

1. ተዓድዎቹ] P ተዓድዎቹ sic. — ib. ሎቱ] O om. — ib. በአምልኮ : ጣዖታቲሁ] P. O አምልኮተ : ጣዖ ታቲሁ : A om. — 1-2. ወእምድሳረ] A ወእምድሳረዝ. — 2. ኒወጃዓመተ] O ኒወጃዓመተ. — 3. ይሄሉ : ቦቱ] P, O, A ህሎ : ምስሌሁ. — ib. ወኮነት : አሐቲ : አረጋዊት : ታመጽእ] P ወረብያ : ለአሐቲ : አረጊት : ታምጽእ ; O ወረብያ : ለአሐቲ : አረጊት : sic ታመጽእ ; A ወረብያ : ለአረጊት : አሐቲ : ታምጽእ. — 4. ሲሳዮ] O ሲሳያ. — ib. ወኢኮነ : መኑሂ : ያአምር] P, A ወኢልዎ : ዘየአምር : sic መኑሂ ; O ወኢልዎ : ዘየአምራ : sic ምንትኒ (primitivement ወኢልዎ : ዘየአምር sic, mais la lettre c a été corrigée en z). — 4-5. ከመ : ውእቱ : በሕይወት] P, O, A ከመ : እያው : ውእቱ. — 6. ለደናግል : አርሲማ : ወእለ : ምስሌሃ] P ለደናግል : ለአርሲማ : ወስለሌሃ ; O ደናግል : አርሲማ : ወእሊሃ ; A ለአርሲማ : ወእሊሃ. — 7. ኮነ : ይፈቅድ] P, O, A ፈታደ. — ib. ያውስባ] O ያውስባ. — ib. ወኮነ] A om. — ib. ሥጋዎን] O ጀዎን : ሥጋዎን. — ib. ለደናግል] O ለደናግል. — ib. ግዳፋተ] A, O ግዳፋት. — 8. አድባር] P አድ ባረት ; O ደብር : ወእምን : አድባረት ; A ደብር. — ib. ወእምድሳረ : ኒመዓልት : ለዕረፍቶን] P, O ወሶበ : ኮነ : ሰቡዓ : ዕለተ : እምነ : አዕረፍ ; A ወኮነ : ሰቡዓ : ዕለተ : እምነ : አዕረፍ. — ib. post ውእቱ P, O, A add. ንጉሥ. — 9. post ላዕሌዎን P add. እኩዮ. — ib. አርሲማ : ቅድስት] P ቅድስት : አርሲ ማ ; O om. አርሲማ. — ib. ወበእንተዝ] A ወበእንተ ; P, O, A ወእምነ. — 10. በፈረስከ] O om. ስ. — ib. ወዓክ] A ወወል — 10-11. post ትንዓው P, O, A add. አፈዊተ. — 11. ዘውስተ] O om. ስ.

(Derjâdès), roi d'Arménie, le supplicia d'un grand supplice à cause de sa désobéissance envers lui dans l'adoration des idoles. Après qu'il l'eut supplicié, il le jeta dans une fosse sèche où il demeura pendant quinze ans. Le Seigneur se trouvait avec lui. Une vieille femme lui apportait sa nourriture, chaque jour. Personne ne savait qu'il était en vie.

3. — Lorsque le roi eut tué les vierges Ripsime ('Arsimâ) et ses compagnes, parce que lui-même voulait épouser Ripsime, les corps des vierges furent jetés sur les montagnes. Sept jours après leur mort, lui-même fut triste au sujet de ce qu'il avait fait contre elles et surtout au sujet de sainte Ripsime. C'est pourquoi les siens le prièrent et lui dirent : « Monte sur ton cheval et pars à la chasse à la campagne, afin que s'éloigne la tristesse qui est dans ton cœur. »

* A.
101 v° b.

4. — ወሶበ : ተጽዕነ : ዲበ : ፈረሱ : ወወዕእ : ኅበ : ገዳም : ምስለ : ነሎሙ : ስራዊቱ : ወሶቤሃ : ተጽዕነ : ዲቤሀ : ሰይጣን : ወአውደቆ : እመልዕልተ : ፈረሱ : ወነነ : ይነስነ : ውስተ : ሥጋሀ : ወይነስነሙ : ለሰብኢሂ ። ወወለጠ : እግዚአብሔር : አርአያሁ : ወነነ : አምሳለ : ሐራዊያ : ዘገዳም : ወነነ : ውስተ : ገዳም : የዐውድ : ወይነስነ : ነሎ : ዘይረክብ ። ወከግሀ : ብዙኃን : እምሰብእ : ቤተ : መንግሥት : ተጽዕኑ : ዲቤሀሙ : ሰይጣናት : ወነነ : ድንጋሄ : ዓቢይ : ወጽራኅ : ውስተ : ቤተ : መንግሥት ። ወዘንቱሰ : ነሎ : ዘነነ : በእንተ : ድንግል : አርሲግ : ወእለ : ምስሌሃ ።

5. — ወእኅቱሰ : ለንጉሥ : ርእዮት : ራእየ : በደእቲ : ሌሊት : ከመዘ : ብእሲ : ዘይቤላ : ለእመ : አያዕረግምም : ለኅርኅርዮስ : እምውስተ : ግብ : ወእመ : አነ :

1-2. ተጽዕነ : ዲበ : ፈረሱ : ወወዕእ : ኅበ : ገዳም : ምስለ : ነሎሙ : ስራዊቱ : ወሶቤሃ] P, A ተዕዕነ : ላዕለ : ፈረሱ : ወዕእ : ገዳመ : (A ኅበ : ገዳም) ምስለ : ነሎ : ሠራዊቱ : ወሶቤሃ ; O ተዕዕነ : ስይጣን : ላዕ ሌሀ : ወላዕለ : ፈረሱ : ወዕእት : ገዳመ : ምስለ : ነሎ : ሠራዊቱ ። ወሶቤሃ. — 1. ገዳም] T incip. — ib. ነሎሙ] T ነሎ. — 2. ወሶቤሃ] T ወሶቤሃ. — ib. ዲቤሀ : ስይጣን] P, O ስይጣን : ላዕሌሀ : A ላዕሌሀ : ስይጣን. — ib. እመልዕልተ] A እመልዕተ sic ; A እምላዕለ. — 3. ይነስነ : ውስተ : ሥጋሀ] P, O, A, T ይነስነ : ሥጋሀ. — ib. ወይነስነሙ] A ወነስነሙ sic. — ib. ለሰብኢሂ] A ለሰብእ ; P ለሰብኢሂ. — ib. ወወለጠ] A ወወለጠ. — ib. እግዚአብሔር] A om. — 4. ወነነ : አምሳለ] P, O, A, T ወተመስለ. — ib. ሐራዊያ] P, O, A ከመ : ሐራዊያ. — ib. ዘገዳም] P, O om. n. — ib. የዐውድ] P, A, T ወነበረ : አንዘ : (T om. አንዘ) የዐውድ : (T የዐውድ) ውስተ : ገዳም ; O om. — 5. ወይነስነ] A ያ est en surcharge. — ib. ነሎ : ዘይረክብ] A ቁቱ : ዘይረክብ ; P, O, A ዘይረክብ. — ib. post ዘይረክብ] A add. ስተ : መንግሥት. — 6. ተጽዕኑ] A ce mot est presque illisible ; P, O, A ተዕዕነ. — ib. ዓቢይ] P, O, A ስይጣን. — ib. ዓቢይ] T ዓቢይ. — ib. ወጽራኅ] O ወጽርሃት. — 7. ወነነት : ነሎ : ዘነነ] P, O, T ወነነ : ዘንቱ : ነሎ ; A ወነነ : ነሎ. — ib. በእንተ] A om. — ib. ድንግል : አርሲግ] P, A, T ድንግል : ቅዳላት : አርሲግ ; O ድንግል : ቅድስት : አርሲግ. — 8. ምስሌሃ] T defic. (variantes tirées des dix-sept premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 126 v° b). — 9. ሰይጣናት : ሌሊት] P, O, A ሰይጣናት. — ib. ከመ] P, O ከመ ; A ከመ. — 9-10. ብእሲ : ዘይቤላ] P, O ይላ : ብእሲ ; A ብእሲ : ይላ. — 10. አያዕረግምም] A ያ est en surcharge ; O አያረግምም sic ; A አያረግምም sic. — ib. ለኅርኅርዮስ] P, O, A ስቅዱስ : ኅርኅርዮስ. — ib. እምውስተ] A om. እም. — ib. ወእመ : አነ] P, A ወእመ : አነ ; O ወእመ.

4. — Lorsqu'il fut monté sur son cheval et fut parti à la campagne avec tous ses soldats, aussitôt Satan (Saytân) s'empara de lui, le fit tomber de dessus son cheval, le mordit dans sa chair et mordit ses gens aussi. Le Seigneur changea son aspect. Il devint semblable à un sanglier. Il rôda dans la campagne et mordit quiconque il trouvait. Pareillement les démons s'emparèrent de beaucoup de gens du palais royal. Il y eut une grande épouvante et des cris dans le palais royal. Tout cela eut lieu à cause de la vierge Ripsime et de ses compagnes.

5. — La sœur du roi eut une vision pendant la nuit. C'était comme un homme qui lui disait : « Si vous ne faites pas remonter Grégoire de la fosse, vous ne serez pas délivrés et vous ne serez pas guéris de votre

ኢትድህን፡ ወኢትትፌወሰ፡ እምደቁክሙ፡ ። ወደንገ፡ በእንተዝ፡ እስመ፡ መሰሎሙ፡ ከመ፡ ወእቱ፡ ሞተ፡ እምቀዳሚ፡ ።

6. — ወእምዝ፡ ሖሩ፡ ኅበ፡ ወእቱ፡ ግብ፡ ወወደዩ፡ ሎቱ፡ አሕባል፡ ወስተ፡ ግብ፡ ከመ፡ ያእምሩ፡ ለእመ፡ ኮነ፡ ሕያወ፡ ወእቱ፡ ። ወጸርኑ፡ ኅበሁ፡ ከመ፡ ያሰቀል፡ በአሕባል፡ ወአሪሪግዎ፡ ወሐፀብዎ፡ ወአልበስዎ፡ አልባሳተ፡ ሐዲሳተ፡ ወአጽዓንዎ፡ ወአብጽሕዎ፡ ኅበ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ ። ወተስእለ፡ እምኔሆሙ፡ በእንተ፡ ሥጋዎን፡ ለቅዱሳት፡ ደናግል፡ ወመርሕዎ፡ ወአብጽሕዎ፡ ኅበ፡ መካኖን፡ ለደናግል፡ ወረከቦን፡ ጥዑያን፡ እምነ፡ አራዊተ፡ ገዳም፡ ወእምነ፡ አዕቀፈ፡ ሰማይ፡ ። ወአዘዘ፡ ቅዱስ፡ ጎርጎርዮስ፡ ከመ፡ ያግበሩ፡ ሎን፡ መካነ፡ ሁናየ፡ ዘይደልዎን፡ ወአንበርን፡ ወስቱቱ፡ በክብር፡ ዓቢይ፡ ።

10

1. ኢትድህን] A ት est en surcharge; O ኢትድህን. — *ib.* ወኢትትፌወሰ] A, A ወኢትትፌወሰ (A le premier ት est en surcharge); O *om.* ኢ. — *ib.* እምደቁክሙ] O እምደቁሙ. — *ib.* post እምደቁሙ P, O, A *add.* ወንገረት፡ ዘንተ፡ (O *om.* ዘንተ) ለሰሎ፡ ሰዘእ፡ (P ለሰሎ፡ ዘንተ፡ ለሰዘእ) ቤተ፡ መንግሥት. — *ib.* ወደንገ፡ በእንተዝ] P ወደንገ፡ ወርዕዩ፡ O, A ወደንገ፡ በእንተዝ፡ ወርዕዩ. — 1-2. እስመ፡ መሰሎሙ] P, O, A ወመሰሎሙ. — 2. ወእቱ፡ ሞተ፡ እምቀዳሚ] P ወእቱ፡ ቀዳሚ፡ በውስተ፡ ግብ፡ ሞተ፡ O, A ወእቱ፡ እምቀዳሚ፡ ሞተ፡ በውስተ፡ ግብ. — 3. ወእምዝ፡ ሖሩ፡ ኅበ፡ ወእቱ፡ ግብ] P ወእምዝ፡ ሖሩ፡ ወስተ፡ ግብ፡ ሰዘዩ፡ O, A ወእምዝ፡ ተንሥእ፡ ሰዘዩ፡ ወሖሩ፡ ኅበ፡ ግብ. — 3-4. ወወደዩ፡ ሎቱ፡ አሕባል፡ ወስተ፡ ግብ] O *om.* — 3. ሎቱ] P, A *om.* — *ib.* post ወስተ P, A *add.* ወእቱ፡ T *incip.* — 4. ከመ፡ ያእምሩ፡ ለእመ] A ለእመ፡ ኢያእመሩ፡ ለእመ. — *ib.* ኮነ፡ ሕያወ፡ ወእቱ] A ኮነ፡ ሕያወ፡ ወእቱ፡ O ኮነ፡ ወእቱ፡ ሕያወ፡ A, T ወእቱ፡ ሕያወ. — *ib.* ወጸርኑ] P ወስተ፡ ጸርኑ. — 5. በአሕባል] P, O, A በሐብል. — *ib.* post በአሕባል P, O, A, T *add.* በወገሩ፡ ሎቱ፡ ወአንዘ፡ (P ወአንዘ፡ O ወአንዘዎ) እሎንተ፡ አሕባል፡ በአደቂዎ፡ = (A በአደቂዎ) ወሰዘዩ፡ ሰሐብዎ (T አንዘዎ). — *ib.* አልባሳተ] A አልባሳ. — *ib.* ሐዲሳተ] O *om.* — 5-6. post ወአጽዓንዎ P, O, A, T *add.* ዲቦ፡ በቅል. — 6. ኅበ] P, O, A, T ወስተ. — *ib.* ቤተ] O *om.* — *ib.* post ወተስእለ P, O, A *add.* ጎርጎርዮስ. — *ib.* እምኔሆሙ] O እምኔሆን. — 7. ለቅዱሳት፡ ደናግል] O ለቅዱሳት፡ *sic* ደናግል፡ A ለናግል *sic.* — *ib.* መርሕዎ] O መሞርዎ፡ A መሞሊሕዎ *sic.* — *ib.* መካኖን፡ ለደናግል] A መካኖን፡ ለናግል *sic.* (P, A, T ህለቶ፡ እማንቱ፡ ደናግል፡ O ህለቶ፡ ደናግል፡ እማንቱ. — 7-8. ወረከቦን] O ወረከቦ፡ T *defic.* (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 127 r° a). — 8. ጥዑያን] P ድንናተ፡ O ድንናት፡ A ድንናት. — *ib.* እምነ፡ አራዊተ] P, O, A እምአራዊተ. — *ib.* ወእምነ፡ አዕቀፈ] P, O ወእምአዕቀፈ፡ A ወአዕቀፈ. — 8-9. ቅዱስ፡ ጎርጎርዮስ] P, O, A ወእቱ. — 9. ሎን] P, A ሎቶን (P ቶ est de seconde main; primitivement il y avait ሎቶን *sic*); O ሎቱ. — *ib.* ዘይደልዎን] O ዘኢይደልዎን. — 10. ወስቱቱ] A ወስቱቶሙ፡ A ወስቱቶን.

maladie. » On fut épouvanté à ce sujet. En effet, on croyait que lui-même était mort depuis longtemps.

6. — Alors on alla à la fosse et on lui jeta des cordes dans la fosse, afin de savoir s'il était vivant. On lui cria de se suspendre aux cordes. On le fit remonter, on le lava, on le revêtit d'habits neufs, on le fit monter à cheval et on le fit parvenir au palais royal. Il les interrogea au sujet des corps des saintes vierges. On le conduisit et on le fit parvenir à l'endroit où avaient été jetées les vierges. Il les trouva intactes des bêtes du désert et des oiseaux du ciel. Saint Grégoire ordonna de faire pour elles un beau sanctuaire qui leur convint. Il les y déposa en grande pompe.

* A,
102 r° a.

7. — ወእምዝ : ሰአልዎ : ሕዝብ : * ከመ : ይፈውሶ : ለንጉሥ : ወደውዕእ : እምላ
 ፅሌው : ሰይጣን : ዘተጽዕን : ዲቤው ። ወአብጽሖ : ቅዱስ : ለንጉሥ : ወይቤሎ : ቦን :
 ትትመደዮ : ኅበ : ምግባራቲክ : እኪት ። ወአመረ : በርእሱ : ከመ] : ይቤ : አልቦ ።
 ወጸለዩ : ቅዱስ : ላዕሌው : ወአውዕአ : እምኔው : ሰይጣን : ወገብአ : ሎቱ : ልቡ : ወአ
 ርአደው : በከመ : ኮን : ቀዳሚ ። አላ : አትረፈ : እግዚአብሔር : ውስቲቱ : ንስቲተ :
 እምፍጥረተ : ሐራዊዩ : ከመ : ይኩን : ትሐተ : ወውእቱ : አጽፋረ : እደዊው : ወእ
 ገረው ።

8. — ወእምዝ : ፈወሶሙ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ለኮሎሙ : ሰብአ : ቤተ : መን
 ግሥት : ወአውዕአ : እምላዕሌዎሙ : ሰይጣናት ። ወእምዝ : አዘ] : ከመ : ይትጋብ
 ኢ : ኮሎሙ : ሰብአ : ብሔረ : አርማንዩ : ወወሀቦሙ : ቀኖና : ወአዘመሙ : ከመ : ዩ
 ዱሙ : ቛመዓልተ : ወገብና : በከመ : አዘመሙ ።

9. — ወኮን : ዩጌሥዶሙ : ወዩሚሀርሞ : ፍኖተ : እግዚአብሔር : ወትሰብእ

1. ይፈውሶ : ለንጉሥ] A ይፈውሶሙ : ለሕዝብ : ወለንጉሥ. — 1-2. ወደውዕእ : እምላዕሌው : ሰይጣን] A ወደ
 ውዕእ : እምላዕሌው : ሰይጣን ; P, A ወደውዕእ : ሰይጣን ; O ወደውዕእ : ሰይጣን. — 2. ዘተጽዕን] O om. II ; A
 ወተጽዕን. — ib. ወአብጽሖ : ቅዱስ : ለንጉሥ : ወይቤሎ] A ወሶበ : በጽሖ : ቅዱስ : ወተሰአው : ለንጉሥ : ወይቤሎ.
 — 3. ኅበ : ምግባራቲክ] P እምግብራቲክ (primitivement እምግብራትነ sic) ; O እምግብርናቲክ sic ; A እምአ
 ግብርቲክ. — ib. እኪት] P እኪቶ ; O, A እኪቶ. — ib. ወአመረ] A ወአመረ. — ib. በርእሱ] P በአይዑ.
 — ib. አልቦ] P, O, A ነዮ. — 4. ወጸለዩ] A om. ወ. — ib. ante ላዕሌው P, O add. II. — ib. እምኔ
 ው : ሰይጣን] O እምኔው : ሰይጣን ; A ሰይጣን : እምኔው. — ib. ወገብአ] O ወእግብአ. — ib. ሎቱ] P, O, A
 om. — 5. ቀዳሚ] A ቀዳሙ. — ib. አላ : አትረፈ] P አትረፈ : አላ ; O ወተረፈ ; A እሱ : አትረፈ. — 5-8. እግዚ
 አብሔር : ውስቲቱ : ንስቲተ — ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ለኮሎሙ] P, O, A እግዚአብሔር : ውስተ : እጽፋረ : እደ
 ዊው : ወእገረው : እምፍጥረተ ; (O እምውስተ : ፍኖተ) ሐራውዩ : ከመ : እይትዓብይ ; (O እይትዓብይ) ወይኩን :
 ግሩረ : ወትሐተ : ወካዕበ : ፈወሶሙ ; (O ፈወሶሙ sic) ለኮሎሙ. — 9. ወአውዕአ] O ወአውዕአአ sic. —
 ib. እምላዕሌዎሙ] A primitivement እምላዕሌዎሙ sic ; A om. እም. — ib. ሰይጣናት] A ሰይጣናት.
 — ib. ከመ] O om. — 10. ብሔረ : አርማንዩ] P, O, A om. ብሔረ. — ib. ወአዘመሙ] O ወናዘመሙ ; A
 ወአዘመሙ sic. — ib. ከመ] A om. — 11. ቛመዓልተ] P, A ቛልተ ; O ቛዕልተ. — ib. አዘመሙ] A አዘ
 ዘመሙ sic. — 12. ወኮን : ዩጌሥዶሙ] P, O, A ወንበረ : እንዘ : ዩጌሥዶሙ.

* A,
102 r° a.

7. — Puis le peuple lui demanda * de guérir le roi et d'expulser de lui
 Satan qui s'était emparé de lui. Le saint fit venir le roi et lui dit : « Est-ce que
 tu retourneras à tes œuvres mauvaises ? » Le roi fit signe de la tête, comme s'il
 disait : « Non. » Le saint pria sur lui et expulsa de lui Satan. La raison revint
 au roi et son aspect fut comme il était auparavant. Mais le Seigneur fit rester
 en lui un peu de la nature du sanglier, afin qu'il devint humble : ce furent les
 ongles de ses mains et de ses pieds.

8. — Ensuite saint Grégoire guérit tous les gens du palais royal et expulsa
 d'eux les démons. Puis il ordonna que tous les gens du pays d'Arménie se
 réunissent. Il leur donna une pénitence et il leur ordonna de jeûner pendant
 soixante jours. Ils firent comme il leur avait ordonné.

9. — Il les instruisit et il leur enseigna la voie du Seigneur et l'Incarna-

ቶ : ለእግዚእነ : ክርስቶስ ። ወሰምዕም : ነሎሎ : ንኡሶሎ : ወዳቢዮሎ : ወዝንቱ : ወእቱ : ምክንያተ : ሃይማኖቶሎ : ለሰብእ : አርማንያ ።

10. — ወሰአልም : ለቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ከመ : ያጥምቶሎ : ጥምቀተ : ክርስትና ። ወይቤሎሎ : አንሰ : አይይልወኒ : ዘንተ : እስመ : አነ : አኩንኩ : ከህን ። ወፈ. ሃወ : ላእካነ : ኅበ : ብሔረ : ሉንያ : ወጸሐቶ : መልእክተ : ኅበ : ንጉሥ : አጥርዮስ : ያጠይቅም : ከመ : እሎንቱ : ተመያሎ : ኅበ : እግዚአብሔር : ወሰአልም : ከመ : ይሣም : ሎሎ : ጎርጎርዮስሃ : ሊቀ : ጳጳሳተ ። ወኮነ : ሊቀ : ጳጳሳተ : በሀገረ : ሮሜ : በወእቱ : መዋዕል : ቅዱስ : ለውንዲዮስ ። ወእምግ : ፈነወ : ምስለ : ላእካኒሆሎ : አምኑ : ብዙኑ : ወምስሌሆሎ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ ። ወሶበ : በጽሑ : ላዕካኒሆሎ : ኅበ : ን

A,
102 r° b.

5

1. ለእግዚእነ : ክርስቶስ] O ለእግዚእነ : አይቡስ : ክርስቶስ. — *ib.* ነሎሎ : ንኡሶሎ : ወዳቢዮሎ.] A ከመ : ነሎሎ : ዓቢዮሎ : ወንኡሶሎ. — 2. ሃይማኖቶሎ.] A ሃይማኖት. — *ib.* አርማንያ] P ሀገረ : አርማንያ. — 4. ወይቤሎሎ.] A ወይቤሎ. — *ib.* አንሰ : አይይልወኒ : ዘንተ] P አይይልወኒ : ዝንቱ : አንሰ ; O አይይልወኒኒ : *sic* ዝንቱ ; A አንሰ : አይይልወኒ : ዝንቱ. — *ib.* እስመ : አነ : አኩንኩ : ከህን] P *om.* አነ ; O አኩንኩ : ከህናተ ; A እስመ : አኩንኩ : አነ : ከህን. — *ib.* ወፈኔወ.] A, P, O. A ወፈኔወ *sic*. — 5. ንጉሥ] P, O ንጉሠ. — *ib.* አጥርዮስ] P, O አጥሬዎስ ; A አርያኖስ. — 5-6. ያጠይቅም.] A ያጠይቅም. — 6-7. ይሣም : ሎሎ.] O ይሣም : ሎሎ ; A ይሣሎ. — 7. ጎርጎርዮስሃ] O ሃ est de seconde main. — *ib.* ሊቀ : ጳጳሳተ] O, A ሊቀ : ጳጳሳት. — *ib.* post ጎርጎርዮስ : ሊቀ : ጳጳሳተ] P, O. A *add.* ወሰአልም : (O ወተሰአልም) ለሊቀ : (O *om.* ለ) ጳጳሳትኒ : (A *om.* ኒ) በሀገረ : ሮሜ. — 7-8. ወኮነ : ሊቀ : ጳጳሳተ : በሀገረ : ሮሜ : በወእቱ : መዋዕል] P, O, A ወኮነ : በወእቱ : መዋዕል. — 8. ante ቅዱስ A *add.* ሊ. — *ib.* ለውንዲዮስ] A ለንዲዮስ *sic* (A est de seconde main) ; P, A ለውንዲዮስ ; O ለውንዲዮስ. — *ib.* ወእምግ : ፈነወ : ምስለ : ላእካኒሆሎ.] A ወእምግ : ፈነወ : *sic* ምስለ : ላእካኒሆሎ ; P ወፈኔወ : *sic* ላእካኒሆሎ ; O ወፈኔወ : ምስለሆሎ : ላእካኒሆሎ ; A ወፈኔወ : *sic* ምስለ : ላእካኒሆሎ. — 8-9. አምኑ : ብዙኑ] O *om.* — *ib.* post አምኑ : ብዙኑ] P *add.* ለቅዱስ : ወለንጉሥ : አጥሬዎስ ; O *add.* ኅበ : ንጉሥ : አጥሬዎስ. — 9. ወምስሌሆሎ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ ። ወሶበ : በጽሑ : ላዕካኒሆሎ.] A *om.* — *ib.* ወምስሌሆሎ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ] P, O ወቅዱስኒ : ጎርጎርዮስ : ምስሌሆሎ. — *ib.* ወሶበ : በጽሑ] P, O ወበጽሑ. — *ib.* ላዕካኒሆሎ : ኅበ : ንጉሥ : ወኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት] P ኅበ : ንጉሥ : ወኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ልኩካኒሆሎ ; A ወኅበ : ንጉሥ : ወኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት.

tion de Notre-Seigneur le Christ. Ils l'écoutèrent tous, petits et grands. Ce fut la cause de la foi des habitants de l'Arménie.

10. — Ils demandèrent à saint Grégoire de les baptiser du baptême chrétien. Il leur dit : « Pour moi, je ne dois pas faire cela, parce que moi je ne suis pas prêtre. » Ils envoyèrent des messagers au pays de Lounyâ. Ils écrivirent une lettre à l'empereur Honorius (Anoryos), pour l'informer qu'eux-mêmes s'étaient convertis au Seigneur. Ils lui demandèrent de leur instituer Grégoire patriarche. Saint Léonce (Lawendéyos) était patriarche dans la ville de Rome (Romè) en ces jours-là. Alors ils envoyèrent avec leurs messagers de nombreux présents. Saint Grégoire était avec eux. Lorsque leurs messagers furent parvenus auprès de l'empereur et auprès du patriarche et qu'ils eurent lu le

A,
102 r° b.

ጉሥ : ውኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወእንበቡ : መጽሐፈ : መልእክቶሙ : ተፈሥሑ : ዓበ,
 ዩ : ፍሥሐ : በእንተ : ተመደጠቶሙ : ለሰብእ : አርማንያ : ኅበ : እግዚአብሔር ።
 ወሢመ : ሎሙ : ጎርጎርዮስሃ : ሊቀ : ጳጳሳተ : በውስተ : ሀገረ : ቂሳርያ : ወፈነሠ : ሎ
 ሙ : በክብር : ዓበይ : ኅበ : ሀገረ : ድርጣድስ : ንጉሠ : አርማንያ ።

5 11. — ወሶበ : በጽሐ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ኅበ : ብሔረ : አርማንያ : ተፈሥሑ :
 ዓበይ : ፍሥሐ : በእንተ : ምጽአቱ : ኅበሆሙ ። ወእምዝ : ሐንጸ : ቤተ : ክርስቲያን :
 ሠናይተ : በስመ : ቅዱሳት : ደናግል : ወረትዓ : ነሉ : ሕገ : ቤተ : ክርስቲያኖሙ : ወ
 ሃይማኖቶሙ : ወእምድኅረዝ : ፈጸመ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ሐረቶ : በሠናይ : ወእዕ
 ረፈ : በሰላም : ወሐረ : ኅበ : ክርስቶስ : ዘአፍቀሮ ።

10 * ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌነ : አሜን ።

* A,
 102 v° a.

1. መልእክቶም] O መልእክተ. — *ib.* post መልእክቶሙ P *add.* ኅበ : ንጉሥ : ውኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት ።
 ወ ; O, A ኅበ : ንጉሥ : ወ. — 1-2. ተፈሥሑ : ዓበይ : ፍሥሐ : በእንተ] P, O, A ተፈሥሑ : (P ተፈሥሑ)
 ንጉሥ : ወሊቀ : ጳጳሳት : በእንተ. — 3. ወሢመ] P ወሢሙ ; O *om.* ወ. — *ib.* ሊቀ : ጳጳሳተ] P, O ሊቀ :
 ጳጳሳት ; A *om.* ጳጳሳተ. — *ib.* ወፈነሠ] P, O ወፈነሠ-ም. — 3-4. ሎሙ] P, O ሎቱ. — 4. ኅበ : ሀገረ : ድ
 ርጣድስ : ንጉሠ : አርማንያ] P, O, A ኅበ : ድርጣድስ : (O ድርጣድዮስ) ንጉሠ : (P ንጉሥ) አርማንያ. —
 5. ወሶበ : በጽሐ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ኅበ : ብሔረ : አርማንያ] O *om.* — *ib.* ብሔረ] A ብሔረ *sic* ; P, A
 በገረ. — *ib.* ተፈሥሑ] A, A ወተፈሥሑ. — 6. ፍሥሐ] O *om.* — *ib.* post ሐንጸ P *add.* ሎቱ ; O
add. ሎሙ. — *ib.* ቤተ : ክርስቲያን] O ቤተ : ክርስቲያን. — 7. ሠናይተ] A *om.* — *ib.* በስመ : ቅዱሳት] A
 ደናግል] P, A በስመ : እግዚአብሔር : ቅዱስ : ደናግል : ማርያም ; O በስመ : እግዚአብሔር. — *ib.* ወረትዓ] A
 ወረትዓት. — *ib.* ነሉ] A primitivement ነሎ ; O ነሎሙ : A ነሎኅ. — *ib.* ሕገ] P, O, A *om.* —
ib. ቤተ : ክርስቲያኖሙ] A አብያተ : ክርስቲያኖሙ. — 7-8. ወእምድኅረዝ] A ወእምድኅረዝ *sic* ; O በሃይ
 ማኖቶሙ. — 8. ወእምድኅረዝ] P, O, A ወእምዝ. — *ib.* ቅዱስ] P, O, A ብሔረ. — *ib.* ጎርጎርዮስ] A
om. — 9. በሰላም] O *om.* — *ib.* ወሐረ : ኅበ : ክርስቶስ : ዘአፍቀሮ] P *om.* — *ib.* ወሐረ] A *om.* —
ib. ክርስቶስ] A እግዚአብሔር. — *ib.* ዘአፍቀሮ] O ዘአፍቀሮ *sic.* — 10. ጸሎቱ : አሜን] P በረከቱ : ተሀ
 ሎ : ምስሌ : ንጉሥን : አዲሱ ። ለሰላም : ዓለም ; O በረከቱ : ቅዱስት : ትኩን : ምስሌ : ፍቅር : ወልደ : አምላክ
 ቱም : ለዓለም : ዓለም : አሜን : A በረከቱ : ቅዱስት : ተሃሎ : ምስሌ : ፍቅር : ዓለም : አዲሱ : ለዓለም : ዓለም
 (le nom propre ነገደ : አዲሱ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre,
 de seconde main aussi, se trouve en surcharge : ስእሌ : ጽዮን). — *ib.* የሀሉ] T *incip.*

texte de leur lettre, l'empereur et le patriarche se réjouissent d'une grande joie à cause de la conversion des habitants de l'Arménie au Seigneur. Le patriarche leur sacra Grégoire patriarche dans la ville de Césarée (Qisâryâ) et l'envoya pour eux, en grande pompe, à la capitale de Tiridate, roi d'Arménie.

11. — Lorsque saint Grégoire arriva au pays d'Arménie, les Arméniens se réjouirent d'une grande joie à cause de sa venue chez eux. Alors il bâtit une belle église sous le vocable des saintes vierges. Toutes les institutions de leur église et de leur foi furent établies droitement. Ensuite saint Grégoire acheva sa course excellemment. Il mourut en paix et alla vers le Christ qui l'aimait.

* Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

* A,
 102 v° a.

ወበዛቲ፣ ዕለት፣ ካዕበ፣ አዕረፊ፣ ቅዱስ፣ ሉቃስ፣ ዘዓምድ፥
 ጸሎቱ፣ ወበረከቱ፣ የሀሉ፣ ምስሌነ፣ አሜን፥

ወበዛቲ፣ ዕለት፣ ካዕበ፣ ኮነ፣ ቅዱስ፣ አባ፣ ይምላሕ፣ ሰማዕት፥
 ጸሎቱ፣ ወበረከቱ፣ የሀሉ፣ ምስሌነ፣ አሜን፥ ወአሜን፥

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም፣ ለጎርጎርዮስ፣ ዘተዓገሠ፣ ሥቃዩ፥

በሌሊት፣ ቀረ፣ ወበመዓልት፣ ዋዕዩ፥

ትኅማሰ፣ ዓመታት፣ ሠላሰ፣ አመ፣ ውስተ፣ ግብ፣ ተወደዩ፥

1. ዕለት] P primitivement *ዕለቲ sic.* — 2. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ፣ ትኩን፣ ምስሌነ፣ ለዓለመ፣ ዓለም፥ አሜን፥ O በረከቱ፣ ቅድስት፣ ትኩን፣ ምስሌነ፣ ፍቁሩ፣ ተወልደ፣ መድኅን፣ ለዓለመ፣ ዓለም፥ አሜን፥ A በረከቱ፣ ቅድስት፣ ትኩን፣ ምስሌነ፣ ፍቁሩ፣ ወልደ፣ ኢየሱስ፣ ለዓለመ፣ ዓለም (le nom propre *ወልደ*, *ኢየሱስ*, de seconde main, se trouve en surcharge à gauche d'un grattage). — 3. ካዕበ፣ ኮነ] O ኮነ፣ ካዕበ. — *ib.* ቅዱስ፣ አባ] P, O, A *om.* — *ib.* አባ] T አበ *sic.* — *ib.* ይምላሕ] T ይምስሐ. — *ib.* ሰማዕት] O ሰማዕተ; A *om.* — 4. ጸሎቱ — ወአሜን] P, T ጸሎቱ፣ የሀሉ፣ ምስሌነ፥ አሜን፥ O በረከቱ፣ ተሀሉ፣ ምስሌነ፣ ፍቁሩ፣ ተወልደ፣ መድኅን፣ ለዓለመ፣ ዓለም፥ አሜን፥ A ጸሎቱ፣ ወበረከቱ፣ የሀሉ፣ ምስሌነ፣ ፍቁሩ፣ ተሀሉ፣ ኢየሱስ፣ ለዓለመ፣ ዓለም (le nom propre *ተሀሉ*, *ኢየሱስ*, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve sur un grattage፣ ስእለ፣ ጸዮን). — 5. ወበመዓልት] A ወበመዓልት፣ ት፣ *sic.* — 7. ትኅማሰ] P ትኅማሰ፣ O ትኅማሰ *sic.* — *ib.* ዓመታት] O ዓመታተ. — *ib.* ሠላሰ፣ አመ] O ሸአመ; A ሸአመ.

2. MORT DE SAINT LUC, STYLITE.

En ce jour aussi mourut saint Luc (Louqàs), stylite.
 Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

3. MARTYRE D'ABBA YEMSÀH.

En ce jour aussi est saint Abba Yemsàh, martyr.
 Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM A SAINT GRÉGOIRE, PATRIARCHE D'ARMÉNIE.

Salut à Grégoire qui supporta le tourment :
 La nuit, le froid et le jour, la chaleur,
 Pendant quinze ans, lorsqu'il eut été jeté dans une fosse.

ወሰላም : ለአረጊት : ዘተልእኩቶ : ሠናዩ ።

እንዘ : ትወግር : ሎቱ : በንቡእ : ሰላዩ ።

ሰላም : ለሉቃስ : ዘጸመወ : ባማ ።

በልብሰ : ሐዓን : ይትጋደል : ወይትቃተል : *ምስለ : መስተማ ።

መዋዕለ : ጸሙ : ሰዓስ : እስከ : ይትፌጸማ ።

ለዕርቅት : ከርሁ : እንዘ : ይሠርዕ : አቅማ ።

በዕለተ : ሰንበት : ይበልዕ : ጀጃኩሲማ ።

ሰላም : ለከ : አባ : ይምሳሕ ።

መገዝበ : በረከት : ወንጽሕ ።

ውስተ : ቤተ : ትፍሥሕት : ምርሐኒ : በስነ : ጽድቅከ : ብሩሀ ።

* P,
114 r° b.

1. ወሰላም] O, A om. ወ. — *ib.* ለአረጊት] O ለአረጊት *sic.* — *ib.* ዘተልእኩቶ] O ዘተልእኩቶ *sic.*; A እንተ : ተልእኩቶሙ. — 2. ትወግር] O om. — *ib.* ሎቱ] A en surcharge. — 3. ዘጸመወ] A les lettres መወ sont de seconde main. — 4. ወይትቃተል] A en surcharge (de seconde main). — *ib.* ምስለ] O መስለ *sic.* — 5-6. እስከ : ይትፌጸማ = ለዕርቅት : ከርሁ] A ce qui correspond à ces vers de P est illisible, sauf le mot ለዕርቅት; texte de seconde main : le texte primitif de A a été gratté. — 5. እስከ] O ለእሱ. — *ib.* ይትፌጸማ] O ተፌጸማ. — 6. እንዘ] A ይንዘ *sic.* — 7. ይበልዕ] O om. — *ib.* ጀጃኩሲማ] P ጀጃኩሲማ.

Salut à la vieille femme qui le servit bien,
En lui jetant en cachette de la nourriture.

5. SALĀM A SAINT LUC, STYLITE.

Salut à Luc qui a subi la peine.

Il combattit et lutta, dans un vêtement de fer,* avec le démon (mas-têmâ).

Réglant l'abstinence pour son estomac vide,

Jusqu'à ce que fussent achevés les jours de son jeûne qui durait six jours,

Le jour du dimanche il ne mangeait qu'un petit pain.

6. SALĀM A ABBA YEMSĀH.

Salut à toi, Abba Yemsâh,

Trésor de bénédiction et de pureté.

Conduis-moi dans le palais de la joie par l'excellence de ta sainteté lumineuse,

አምቃለ : ኃጥአን : ወእምእለ : በዕለተ : ሐተቃ : ወፍተሕ ።
ከመ : ማየ : አፍላግ : ብዙኅ : ይደምዕ : ላሀ ።

III. — Propre.

ወበዛተ : ዕለት : ካዕበ : ዕድወተ : ባሕረ : አቡኅ : ኤዎስጣቲዎስ : በአጽፈ : ንደ
ቱ : ክቡር : እንዘ : ያስተራምም : ባሕረ : እምተሀውኮ : ወያስተናሥእ : አድባረ : ንደ
* A,
103 v° b. እምአዕ ሮር። ።

እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎቱ : ለፍቁሩ : ነገደ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : አብል : ዓዕጻረከ : ክቡረ ።

እንተ : ክነከ : ሐመረ ።

ኤዎስጣቲዎስ : ንግደክ : እንዘ : ይገብር : መንክረ ።

እምኅ : ተሀውኮ : አስተራመመ : ባሕረ ።

ወእምአዕርፎ : አንሥኦ : አድባረ ።

1. ኃጥአን] *A om.* — *ib.* ወእምእለ] *O* እለ : ከማየ. — 6. ነገደ : ኢየሱስ] *A* en surcharge et de seconde main; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve sur un grattage : ሰእለ : ጸዮኑ. — 7. ዓዕጻረከ] *O* ለጸጸረከ *sic.* — 9. ንግደከ] *O* ንግደከ. — *ib.* ይገብር] *O* ይርኢ. — 10. ተሀውኮ] *O* ተጌውከ. — *ib.* ባሕረ] *O* ላሕር. — 11. አንሥኦ] *O* አፍላሕ.

Loin des paroles des pécheurs et de ceux dont, au jour de l'examen et du jugement,

Les lamentations feront du bruit comme l'eau nombreuse des fleuves.

III. — Propre.

7. TRAVERSÉE D'UN FLEUVE PAR ABBA 'ËWOSTÂTÊWOS.

En ce jour aussi est la traversée d'un fleuve par notre Père 'Ëwostâtêwos sur le manteau glorieux de sa pauvreté, en apaisant le fleuve de l'agitation et en faisant sortir les montagnes du repos.

Que le Seigneur ait pitié par sa prière de son cher Nagada-lyasous pour les siècles des siècles.

Je dis salut à ton manteau glorieux,

Qui devint pour toi un navire,

'Ëwostâtêwos, alors qu'il rendit prodigieux ton voyage.

Il apaisa le fleuve de l'agitation

Et il tira les montagnes du repos.

TABLE DES MATIÈRES

DU TOME XV

	Pages.
FASC. I. — DOCUMENTS RELATIFS AU CONCILE DE FLORENCE.	
I. LA QUESTION DU PURGATOIRE A FERRARE.	
Introduction	5
Texte grec et traduction française	25
FASC. II. — LES TROPHÉES DE DAMAS.	
Introduction	173
Texte grec et traduction française.	189
FASC. III. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAEL (III. <i>Mois de Sahmî</i>).	
Texte arménien et traduction française.	297
FASC. IV. — PHILOXÈNE DE MABBOUG. DE UNO E SANCTA TRINITATE INCORPORATO ET PASSO. (<i>Dissertations I et II</i>).	
Ad lectorem	441
Texte syriaque et traduction latine.	443
FASC. V. — LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN (IV. <i>Le mois de Tahschasch</i>).	
Avertissement	547
Texte éthiopien et traduction française.	549

BR
60
P35
t.15

Patrologia orientalis

45

CIRCULATE AS MONOGRAPH
PLEASE DO NOT REMOVE

CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
